

H Ref. 37

~~Ch~~

<36617623280019

<36617623280019

Bayer. Staatsbibliothek

S

HISTORIA DIPLOMATICA

DE
STATU
RELIGIONIS EVANGELICÆ

IN
HUNGARIA
INTRES PERIODOS DISTINCTA,

Quarum Prima agit de Ejus ortu & miro sub
Continuis persecutionibus incremento, Secunda de ejus
Publica libertate & summo securitatis solstitio, quod pa-
cificationibus, articulis & legibus regni consecuta est, Ter-
tia de Libertatis & Securitatis illius decremento & tan-

R dem de ejus aperto & duris persecutionibus
tentato exterminio

Adductis

Profundamento authenticis diplomatibus & legi-
bus regni, publicis, Decretis Rescriptisque nec non Pacificationum
instrumentis Historiæ ipsimet insertis, it. integris comitiorum actis
quantum ad Religionis negotium attinet, libellis supplicibus & me-
morialibus Regibus Hungariæ ejusque ministris exhibitis, Decretis de-
super emanatis in appendice suo ordine & juxta seriem temporis
compilatis.

ANNO DOMINI MDCCX.

Christophorus Otto Comes et Dñs in Schallen-
berg &c. Præpositus Constantiensis ab aº
1693. Canonicus Augustanus ab aº 1672
eiusdemq; Ecclesiæ Decanus ab aº 1721.
natus aº 1655. 6ª Junii horã 8ª matuti-
nã in Hagen prope Linzium Austria su-
perioris. Patre Comite Christophoro Ernesto &c
Matre, Christina, natã Baronissã Schiferin
denatus aº 17

ANNO DOMINI MDCCX.

Typographus Lectori.

Pus hoc in alium plane finem elaboratum & compilatum est, quam ut typis mandaretur. Cum enim Tractatus compositionis belli civilis in Hungaria jam ab Anno 1704. imminerent, & sacra Cæsarea Majestas, tanquam Rex Hungariæ, paterno erga regnicolas suos affectu declarasset, Se gravamina nationis Hungariæ complanaturam, inprimis etiam

Evangelicorum querelis remedium allaturam esse, nonnemo à Viris magni nominis rogatus & sollicitatus, Historiam Status religionis Evangelicæ in Hungaria ita conscripsit, ut inprimis Pacificationes publicas, Diploma regia, Leges & Articulos regni, & quicquid de religione Evangelica in Comitibus, & extra Comitibus in Aula Cæsareo-regia supplicando & decernendo publice actum est, suo ordine secundum seriem temporis ob oculos poneret; quò Succedentibus Tractatibus tam Catholicis quam Evangelicis patefieret, quoniam fundamento quælibet pars innitatur. Hujus operis duo exemplaria descripta fuerunt, ut mihi relatum est, quorum unum amanuensis quidam curiosior clam in duplo descripsit, alterum quod sibi servaverat, Mecænati cuidam in exteram regionem transmisit; Qui de bono publico se bene mereri posse ratus, autor mihi fuit, ut illud typis exscribi curarem. Motus proinde suasu Viri magna autoritate in Republica literaria pollentis, curam impressionis suscepi quidem, sed veritus quoque fui, ne autor operis mihi plane ignotus negotium facesseret, hoc prætextu obtento, se incio ac invito istud evulgatum fuisse. Tandem vicerunt me hæsitantem alii, postquam securitatem pollicendo animum addiderunt; me, inquam, quem non dolo malo, sed propter publica commodum id ausum fuisse noverant.

Nolis quæso credere, Lector benevole, hoc Opus historicum Hungaris tantum, aut rerum Hungaricarum peritis & amantibus prodesse posse; sed potius tibi persuasum habeas, omnibus Ecclesiis Evangelicis, ubicunque terrarum sint, fructuosam valde futuram esse cognitionem consiliorum, quæ ad extirpationem totius Religionis Evangelicæ collimant, & ab illo spiritu non charitatis, sed vertiginis, proficiscuntur. Eadem enim scena ubique adversus Evangelicos semper acta est & agitur. Eadem plane consilia, idem modus procedendi, eademque principia, quæ ad perdendos in Hungaria Evangelicos adhibita sunt, etiam antehac in Gallia, in Hybernia, in Anglia, in Pedemontio, teste famosa illa laniena Parisiensi, conspiratione pulveraria Londinensi, laniena Vallis Tellinæ, nec non horrenda illa laniena Hybernica & Pedemontana, & nuper adhuc in Gallia, teste illa conversione Hugonottarum Dragonali, effectui data sunt, & alibi adhuc dum adhibentur, & vel clam vel palam tentantur. Unde omnibus liquet, nullam tum haberi rationem Legum publicarum, Pactorum, Stipulationum, Edictorum & Diplomatum, licet juramento sancita, omnique jure valida sint, cum Princeps atris illis susurronibus, qui hæreticis fidem non esse servandam clam inspirant, aures præbet nimiumque indulget. Sane ipsimet Principes Romano Catholici, eorumque Ministri seculares cordatiores, ex hoc opere plurimum utilitatis capere possent, modo ex illo discere vellent, quam parum Aulæ Romanæ & Clero, in ipsius verba juranti, curæ ac cordi sit Principum & provinciarum iis subjectarum conservatio, & in quantum discrimen rasa cohors Imperantes adducat, subditos eorum Evangelicos & Reformatos persequendo, atque amplificationem Monarchiæ Ecclesiasticæ Romanæ, nec non propria commoda, publicæ saluti & tranquillitati præferendo.

Quis & qualis Autor sit, indagare non destiti, sed frustra, quia latere velle videtur. Ille tamen qui Manuscriptum mecum communicavit, exploratum sibi esse asseveravit, autorem Potentissimi cujusdam Principis Ministrum, præterea autem neque ex Hungaria, neque ex Imperio Germanico oriundum, neque Ecclesiasticum esse; majorem proinde fidem hanc Historiam mereri debere, quod a viro Illustri qui ab omni partium studio longe abest, conscripta sit, multorumque desideriiis satis hoc ipso futurum, qui fata religionis Evangelicæ in Hungaria paucissimis cognita diligenter & candide ex Actis, ut Autor noster fecit, represso etiam pravorum affectuum impetu, Clero Romano Catholico, maxime vero Hungarico admodum familiari, exposita legere dudum gestierunt.

Id quoque te non ignorare volo, mi Lector, autorem non sine improbo labore conquisivisse omnia Diplomata, Leges & Acta publica, ut his, tanquam solido & unico fundamento, opus suum superstrueret; versatum etiam diu multumque cum Hungaris non posterioris subsellii fuisse in Hungaria, & ex istorum conversatione haud mediocrem rerum Hungaricarum notitiam sibi comparasse. Romano Catholicum quidem

dem non esse, opus ipsum demonstrat; sed mihi narratum est, eum in causa religionum Christianarum inter se dissidentium esse longe moderatissimum, adeoque id vel maximè in Romana Ecclesia vel potius aula summi Pontificis improbare, quod propter rationes politicas & consilia de Monarchia Papali amplificanda magis, quam ex Spiritus Sancti, qui est spiritus charitatis, instinctu vel conscientiae ductu, fratres suos in Christo, hoc est, Evangelicos & Reformatos, perpetuis persecutionibus exagitent, ipsorumque exitium iisdem modis eademque truculentiâ machinentur, quâ olim Ethnici & Judæi contra Christianos in primitiva Ecclesia grassati fuerunt.

Hæc sunt, quæ in limine hujus Historiæ monere libuit. Tu interim, mi lector, conatibus meis fave, & hoc opus, non solum conspectu ampliori cujuscunque Sectionis, sed etiam lemmatibus brevioribus, ad oram singulorum paragraphorum adjectis, ornatum, æquo animo & serena fronte pervolutare ne dedignare.

PROOEMIUM.

Uæ imminente morte Caroli Secundi, Hispaniarum Regis, Europa metuerat bellorum mala, ea tandem proh dolor! evenerunt, & longe majora quidem, quam prævidebantur, universis partibus Europæis funestissimi belli incendio misere conflagentibus. Pro calamitatis tamen publicæ gravissimo Superpondio inopinatò plane supervenit infaustum Bellum civile, in amplissimo Hungariæ regno, quod Christianitatis antemurale & olim Archi-Regnum appellari meruit. Non immerito eapropter indignabundi populi Europæi Hungaris irascuntur, quod bellum, ad agonizantis libertatis Europæ, & exorbitantis præpotentiæ Gallicæ ad æquilibrium reductionem, summè necessarium, suis sufflamment tumultibus. Quantum in discrimen bellum hoc civile Hungaricum adduxerit Augustissimum Imperatorem Leopoldum, arduo in Germania, Italia & Hispania bello distractum & implicitum, non sine maximo animi horrore meminimus.

Fortassis Augusta Domus Austriacæ ab eo, quo floruit, tempore, majori periculo exposita, imò ruinæ propior non fuit, quam præterlapso quadragesimali & patchali tempore Anni 1704. quo propter Hungarorum excursiones ad portas usque Viennenses, direptiones, incendia & vastationes Austriæ, nec non annonæ omnis interceptionem ab una; ab altera vero parte propter Electoris Bavari & Gallorum motus, conjunctionem cum Hungaris minantes, neque locus, neque via invenire erat, quò, aut quorsum Augustissimus cum familia augusta tanto in periculo tutò se recipere potuisset.

Tanto ergo discrimine toti causæ communi imminente, commoti nonnulli potentissimi Fœderatorum Augustissimi Imperatoris, pacem cum Hungaris ineundam non modo suaserunt, sed & mediationem suam peramanter obtulerunt. Prævaluit in animo indulgentissimo pientissimi Cæsaris, innata & Genti Austriacæ propria plane clementia & mansuetudo, suasæ ab aliis erga tumultuantes regnicolas

in-

indignationi & severitati. Placuit igitur ipsius Majestati pacem illis, & gravaminum tam in negotio Religionis, quam in reliquis, in quantum justitia & Leges, nec non decor regiae Majestatis permetteret, pacificatione mediante adhibendam medelam & complanationem paternè offerre.

Percrebescente ergo famâ de hoc adeo glorioso & tanto Cæsare digno destinato, nemo non cupidus fuit resciscere, in quibus Gravamina Nationis Hungaricæ, tantam belli tempestatem commoven-
tis, consisterent. Notiora sunt, quæ Hungari de onerum ex asperatione, & de dominatu militis Germani, nec non Commissariorum & Camera-
lium Subalternorum, & vel ultimi commatis Scribarum, quos singulos Tyrannos Hungariæ agere illi causantur; nec non de privilegiorum & jurium suorum labefactione & suppressione, deque modo Regiminis per Germanos, & vel maxime per Cameram Aulicam Viennensem & Posoniensem immutato, aliisque vociferantur. Quæ autem super Religionis Evangelicæ oppressionem suppetant querelæ & gravamina, quibusque fundamentis illa innitantur, paucioribus patet. Pro levibus, & nullo aut lubrico satis fundamento nixis, illa venditantur à Catholicis, inprimis à Clero, ita ut operæ pretium non esse dicant illis immorari. Nec mirum est, quod tam ipsius Hungariæ, quam Aulæ Cæsareæ Clerus supprimat aut extenuet Religionis Evangelicæ gravamina, cum etiam ipsum Augustissimum Imperatorem ea, quæ illi in persecutionibus Religionis Evangelicæ proprio ausu agunt, & quæ jura aut rationes pro Evangelicis militant, summa cura celare soleant. Obstupuit nuper Augustissimus Imperator Leopoldus, cum non modo ab extraneis fide dignis, sed etiam ab Hungaris Catholicis secularibus, rerum patriarum apprime gnaris, eapropter à sua Majestate consultis, intellexisset, vix septimam regnicolarum Hungariæ partem Romano-Catholicæ religioni addictam esse, ceteros omnes vel Augustanam, vel Reformatam sive Helveticam confessionem sequi. Persuaserat enim semper Clerus aulæ Majestati suæ, minimam saltem temnendamque partem regnicolarum ex infima plebis fece consistentem, Protestantium religionem adhuc sequi, adeoque facillimo negotio, aut ad amplectenda Romana sacra adigi, aut hæreticos, ut vocant, citra ullum publicæ rei regnique periculum & confusionem, exterminari posse.

Ita illi, vel amore privatae utilitatis suæ, vel propter indiscretum Zelum religionis, non verentur talia, à quibus summa rerum pendet, Principem suum celare, eumque simul in summum discrimen, vel amittendæ etiam Coronæ tanti regni, ausu suo obstinato præcipitem dare.

Interest autem vel maxime Imperatoris Augustissimi, interest etiam Fœderatorum bene Cæsari cupientium, & eandem belli aleam

in communi causa subeuntium, interest denique publicæ rei, ut palam fiant artes illæ, quibus persecutiones Evangelicorum, clam Rege, plerumque autem nomine & autoritate ejus, instituuntur, leges publicæ conculcantur, regnicolæ in desperationem adiguntur, summis miscentur, calamitates publicæ & Regis & Regni provocantur.

Equidem belli civilis, quod nunc in Hungaria flagrat, causa Evangelicis imputari non debet, nec justè potest. Idem etiam fortassis dixerim de aliis, qui retrò extiterunt, intestinis tumultibus. Certe, utut Duces præteritorum domesticorum bellorum, Stephanus nempe Botskay, Gabriel Bethlen, Georgius Raközi hujus nominis primus, & fors plures alii Helveticæ; Emericus porro Toköly Augustanæ Confessioni addicti fuerint, non tamen solius læsæ religionis, sed etiam aliarum libertatum vindicandarum causa, nec soli, sed magna semper Catholicorum parte adhærente, imo Clero ipsomet catholico, eundem utique belli finem, libertatis nimirum vindicationem, avidè exoptante, suscepta gessere bella. Quod tane non solum nullo labore ex Manifestis, quibus causas belli orbi exponebant, & legibus, quæ istorum motuum occasione pro voto omnium sancitæ erant, verum etiam ex sola illa Guarantia solenni Botskayanæ Pacificationi addita, ac inter Status & Ordines regni Hungariæ ab una, ab altera autem parte Status & Ordines regni Bohemiæ, Anno 1606. inita, & mutuo sibi invicem promissa ac pacta fidejussione, in quam omnes & Catholici & Evangelici ex æquo consensere, probatum ac testatum reddi posset. Ut adeo tum omnes alii catholici scriptores, tum inprimis *Pater Martinus Szent Ivani* Jesuita, in suis scommate magis quam veritate plenis Scriptis, ut & in Consultatione circa reunionem, dolo so consilio, nonnisi sanguinis effusionem spirante, edita, non modo vehementer errent, sed contra conscientiæ sensum, proximos ac in Christo fratres Evangelicos injuriâ afficiant, dum in eos solos & ipsorum doctrinam, omnis in regno rebellionis causam conjiciunt; non alium in finem, quam ut suis persuadere possint, doctrinam istam igne ferroque exterminandam esse, vana prorsus spe jactantes, Regem tunc demum secura ac diuturna pace in Hungaria perfrui posse, si funditus has religiones extremis ac inhumanis suppliciis eliminaverit. Miror sane inverecundiam talia scribentium, maxime tamen miror, Patrem illum Martinum Szent Ivanyum, qui rerum Hungaricarum, quæ unquam bello gestæ sunt, peritissimus esse in tot Scriptitationibus sibi videtur, cum ista traderet, non meminisse, nec contra Ferdinandum primum, nec contra Ludovicum secundum, nec contra Uladislaum, dicti Ludovici patrem; nec contra Matthiam Corvinum, nec contra Sigismundum, imo (quid enim singulos nominatim recensere opus est?) nec contra omnes, vix uno alteroque excepto, retro usque ad S. Stephanum

num computandos Reges, Evangelicam veritatem profitentes fuisse rebellionum Duces. Etenim doctrina Evangelica, qua pro Imperantibus magis severa, magis æqua, & magis commoda non datur, assēclas suos omnimode vetat in tumultus, seditiones, ac rebelliones prorumpere: quin potius inculcat injurias ac quævis mala, quæ regnantes subditis inferunt, maxime propter fidem in Christum, veluti imbres, sola patientia sustinenda & toleranda esse. Cæterum, si quæ antehac bella etiam vexatæ religionis Evangelicæ causa, patientia in furorem actâ, exarserunt, aut nunc exardent, id non doctrinæ, sed grassationi eorum, tanto sæviori, quanto per impunitatem arrogantior esse sollet, imputari debet, qui sacra Majestatis authoritate crudeliter abutuntur. Si quis autem pergat doctrinæ Evangelicæ hæc & similia adscribere, pari ratione, quemadmodum moderni, ita quilibet ante Evangelicæ doctrinæ restaurationem, toto orbe christiano excitati tumultus, bellaque religioni Romano-Catholicæ attribuenda erunt. Nunc in Hungaria, ceu res ipsa loquitur, soli Catholici tumultuantium capita sunt, tanta cum prærogativa & cautela, ut, tametsi numero & viribus Evangelici longè præstent, vix tamen ulli eorum primaria adhucdum collata videantur esse officia bellica. Sed mirum esse non debet, quod catholicis Ducibus Evangelici, oblata & data, non vero captata aut quæsita occasione, sive faciles sive sollicitati, (cæteroquin sponte, quantum compertum habeo, solius licet propemodum oppressæ religionis ergo, haudquaquam arma arrepturi) adhæserint: cum centuplo plures & atrociores illis, quas cum Catholicis communes habebant, perpeffi sint oppressiones, postquam animæ & conscientiæ, supra quam aut eloqui, aut credere quis poterit, excruciatæ, cunctaque, quæ vita sunt chariora, vi extorta fuerunt. Inter quas angustias, & doctrinæ taliâ serio prohibentis oblivisci, & ad impatientiam continua persecutionum rabie exstimulari, quasvis etiam bonas mentes facile posse, tantò minus mirum est, quanto certior ac firmior ex præsentibus fluctibus in optatæ securitatis portum emergendi spes, (utut istum eventus sæpe fallat, neque ei innitendum sit) promissa fuit.

Sed quæso, annon intererat Regis, imminente metu rebellionis, majorem regnicolarum partem, quæ in Evangelicæ & Helveticæ confessioni addictis consistit, in officio Subjectionis retinere? Facile hoc fieri potuisset, dummodo conscientiæ libertas sola illis relicta fuisset. Si conscientiæ & justitiæ dictamen id post tot pacta & leges, nec non juramenta publica, inculcare non potuit, saltem prudentiæ politicæ erat, majorem populi partem inconsulte non laceßere, aut irritare, sed amore & beneficiis in subjectione eo magis conservare, quo genius nationis aliquanto ferocior, & jugi magis quam aliæ gentes, impatiens esse creditur. Certe summi beneficii

beneficii loco subditus semper habet, in conscientiae tranquillitate relinqui; nam, si pius est, omnia potius bona temporalia negligit & eripi finit, imò martyria subit, quam ut se cogi patiatur ad ejusmodi cultum, quem conscientiae suae contrarium esse persuasus est. Hoc beneficium, quod ceteroquin legibus regni publicis jure optimo maximo debebatur, & juramenti sacramento toties promissum erat, si Hungaris reformatæ utriusque religionis inconcussum servatum fuisset, Confœderationis capitibus non tantum non adhæsisset, sed etiam sese quovis tempore ipsis mascule opposuissent, & pro Rege, libertatis conscientiae conservatore, ad internecionem pugnassent, solam conscientiae libertatem amplissimis quibusvis terrenis bonis, quæ caduca esse norunt, procul omni dubio etiam in ipsis pacis conditionibus longe præferentes. At quantum hoc præsidium Regi Hungariæ semper foret, si, uti dictum, major populi pars, Evangelici & Reformati, in rebellionibus à parte ipsius staret? Fortassis semper habebit, quiscunque tandem Rex Hungariæ, quod agat, ut nationem libertatis pristinae memorem & tenacem, & de cetero bellicosam satis & ferocem, in officio contineat. Sed quid in tali rerum statu consultius, quam majorem populi partem sibi devincire, & quidem tali vinculo & beneficio, quo arctius non datur, & quod nihili constat, imò, ad quod iste jam adstrictus est? præsertim cum neminem putaverim fore, qui Doctrinam Evangelicam tanquam non Christianam, eamque ob causam, sicuti olim ethnicam, non tolerandam in orbe Christiano esse, asserere audeat; nisi nimium effrontem, sine sociali discretionem cæco zelo, & odio plusquam Vatiniano furem. Non de lucro captando, nec de incrementis, vel utilitatibus in præjudicium Cleri & reliquorum Romano-Catholicorum acquirendis, contendunt Evangelici; sed tantum de damno, & vel ipsa internecione, aut exterminio vitando laborantes, ne plane opprimantur, aut ad carcerum squalores, ad patibula & triremes raptentur, aut bonis suis exuantur, in exilium ablegentur, vel ab omni exercitio religionis suæ arceantur, supplices orant: quod cum Iudæis concedatur, neque illis juxta Regni Leges ullo jure denegari potest.

Quoniam autem nostro ævo vel ignoratur, vel studio celatur, imo prorsus negatur, quanto legum publicarum, diplomatum & Sanctionum pragmaticarum præsidio, libertas & Securitas religionis Evangelicæ in regno Hungariæ suffulta sit, operæ pretium visum est, quæ ad hanc Hungaricæ Historiæ hætenus obscuræ partem illustrandam faciunt, ea qua par est fide diligentiaque compilare, atque in hoc Volumen redigere. Imminent de pace in Hungaria reducenda Tractatus. Proderit ergo ad illos prosperè finiendos ad manus habere, quæ de libertate & securitate Religionis Evangelicæ, intra seculum admodum acta sunt, ut, occasione data, ob oculos poni, & quid revera actum & gestum, quid simulatum, vel fictitium, vel sinistrè prætextum sit, facile dignosci possit.

Hunc

Hunc scopum sane æquis & veritatis amantibus Lectoribus non displiciturum esse confido. Si quid autem durius, aut ex præconcepta opinione, animique in transversum abrepti præjudicio dictum videbitur, licebit rem omnem ex allatis diplomaticis & authenticis documentis pensitare, & si tale quid in illis non reperietur, pro nondicto Lector habeat. Non enim animus est controversias Religionum tractare, vel saltem verbulo attingere, sed tantummodo Historiam fatorum Religionis Evangelicæ in Hungaria, cum talis nondum visa sit, adumbrare; vel potius Regni articulos & leges, Acta Comitiorum, utriusque partis Gravamina, & inter Romano-Catholicos & Evangelicos Augustanæ & Helveticæ confessionis reciproca scripta publica, nec non alias querelas & memorialia, Regibus eorumque ministerio exhibita, adeoque mera documenta publica, quotquot hactenus colligi potuerunt, seposito omni affectu aut in alterutram partem propensione, hic producere, ut veritas cuique passionibus animi vacuo clarius constare possit.

SERIES DOCUMENTORUM HISTORIÆ DIPLOMATICÆ INSERTORUM.

PERIOD. I.

- Paragraph. XI. Articulus LIV. Ludovici Regis Ann. 1523.
 §. XII. Articulus V. Ludovici Regis Ann. 1525.
 §. XIV. Ludovici Regis literæ ad Cibinienfes, datæ Budæ
 Ann. 1523.
 §. XXIX. Decreti XI. Ferdinandi I. Articulus V. Ann. 1548.
 de Religione.
 §. XXXI. Articulus VI. Ferdinandi I. Ann. 1548. de consti-
 tuendis probis Clericis.
 §. XXXII. Articulus ejusdem XIII. de Concilio generali.
 §. XXXIX. Literæ seu defenfio univerforum Equitum in ne-
 gotio religionis ad Ferdinandum I. Agriæ Ann.
 1562.
 §. XLI. Protocollum Diætæ Transylvaniæ de Anno 1588.
 super expulfione Iefuitarum publicè decreta.
 §. XLVIII. Rudophi II. Imp. Articulus XXII. de Anno 1604.
 contra Evangelicos.

PERIOD. II.

- Paragr. III. Articulus primus Pacificationis Viennenfis de
 Religione Evangelica ann. 1606.
 Artic. Octavus contra Iefuitas.
 §. XXIII. Steph. Bathori epiftola monitoria ad Iefuitas. 1606.
 §. XXVI. Mathiæ Imperatoris & Regis Hungariæ Decreti
 I. Articulus primus de Negotio Religionis.
 ann. 1608.
 §. XXVII. Ejusd. decreti Artic. octavus de Patribus Iefuitis.
 §. XXIX. Ej. decreti Articulus 13. de Evangelicorum admif-
 fione ad dignitates.
 §. XXX. Decreti II. ann. 1609. Articulus XLIV. quo præce-
 dens confirmatus eft.
 §. XXXI. Articuli Solnenfes ann. 1610. de constitutione Su-
 perintendentium Evangelicorum.
 §. XXXIII. Archi Epifcopi Strigonienfis proteftatio & inhibi-
 tio contra Articulos Solnenfes.
 §. XXXIV. Apologia pro Synodo Solnenfi ejusque constitu-
 & XXXV. tionibus.

- §. XXXVI. Leges & Articuli Consistorii Semptaviensis Augustanæ Confessionis, ann. 1622.
- §. XXXIX. Mathiæ II. Decreti anni 1617. Articulus 77.
- §. XLIX. Diplomatis Regis Ferdinandi II Conditio Sexta anni 1622.
- §. LVIII. Artic. 22. anni 1625.
- §. LIX. Artic. 33. anni 1630.
- §. LX. Artic. 29. anni 1635.
- §. LXII. Diplomatis Ferdinandi III. anni 1638. Conditio quinta & Sexta.
- §. LXVII. Pacificatio de anno 1645.
- §. LXXI. Articulus VI. ann. 1647. de 90. templis restituendis.
- §. LXXII. Articulus VII. ejusd. anni.
- §. LXXIII. Articulus VIII. - - -
- §. LXXIV. Articulus IX. - - -
- §. LXXV. Articulus X. - - -
- §. LXXVI. Articulus XI. - - -
- §. LXXVII. Articulus XII. - - -
- §. LXXVIII. Articulus XIII. - - -
- parag. LXXIX. Articulus XIV. - - -
- parag. LXXX. Articulus XV. - - -
- §. LXXXI. Articulus XVI. - - -
- §. LXXXII. Articulus XVII. - - -
- §. LXXXIII. Articulus XVIII. - - -
- §. LXXXIV. Articulus XIX. - - -
- §. LXXXIX. XC. Articulus an. 1649. 10. 11. 12. in negotio Religionis.
- XCI.

PERIOD. III. Sectio prima.

- paragr. IV. Diploma Leopoldinum de anno 1659. quo libertas Religionis promittitur.
- §. XIX. & XX. Titulo XI. & XII. Tripartiti, de prærogativa Regis Apostolici, & ejusdem Jurisdictionis in Ecclesiasticos.
- §. LX. usq; ad §. LXXIX. Historia persecutionis Decennalis Evangelicorum in Hungaria, ab anno nimirum 1671. ad annum usque 1681. ex libro edito.
- §. LXXIX. Memoriale Statuum & Ordinum Evangelicorum Hungariæ Majestati Cæsareæ an. 1681. exhibitum.

PERIOD. III. Sect. II.

- §. XCV. Exprobrationes Status secularis, quibus Clerum Catholicum ann. 1681. redarguit.

- §. CIV. Leopoldi Testimoniales Regiæ super admissa protestatione Evangelicorum. 1681.
- §. CV. Articuli 25. & 26. Anni 1687. de negotio religionis.
- §. CXXXI. Stephani Szerdahel oratio ad Cæsarem, cum ann. 1688. memoriale Statuum Evangelicorum porrigeret.
- §. CXXXIV. Articulus 41. Anni 1681. de Electione magistratus libera in Civitatibus.
- §. CXLI. Articulus 21. de Anno 1687. quo articulus Anni 1681. 25. & 26. in negotio religionis, renovatur.
- §. CXLIII. Testimoniales Regiæ super protestatione & declaratione Evangelici Status contra Artic. 21. diætæ Anni 1687.

PERIOD. III. Sect. III.

- §. CLXXXIV. Puncta quæ Borschitzkius Commissarius Novifolii ann. 1699. Evangelicis proposuit.
- §. CXCII. Leopoldi Rescriptum inhibitorium ad Commissarios. ann. 1702.
- §. CXCIII. Cancellariæ Hungariæ Rescriptum contrarium.
- §. CCIX. Leopoldi mandatum in favorem Gunziensium. ann. 1701.
- §. CCXVIII. Rescriptum Cæsaris ad Personalem Koluczitsky, ann. 1699. de admittendo Zablero in exilium actō ad docendam innocentiam.
- §. CCXXIV. Rescriptum Cæsaris ann. 1702. contra Carponenses.
- §. CCXXVIII. Resolutio Cæsarea Augustanæ & Helveticæ Confessioni addictis in Hungaria ann. 1691. data.
- §. CCXXXII. Alia resolutio ann. 1701. data.
- §. CCXXXIV. Excerpta ex Colonitschii Literis Circularibus anni 1700.
- §. CCXXXVIII. Literæ aliquod Circularēs ineptissimæ Math. Radonai, Episcopi quinque Ecclesiensis.
- §. CCXLVI. Zablatzky, Parochi Catholici, epistola insulsißima. ann. 1702.
- §. CCLI. Literæ Principis Palatini, Pauli Esterhasi, ann. 1702. contra Evangelicos.

Histo-

HISTORIÆ DIPLOMATICÆ

De Statu Religionis Evangelicæ in Hungaria

PERIODUS PRIMA,

De Ortu & Incremento Religionis Evange- licæ in Hungaria & Transylvania.

CONSPECTUS PERIODI PRIMÆ.

1.

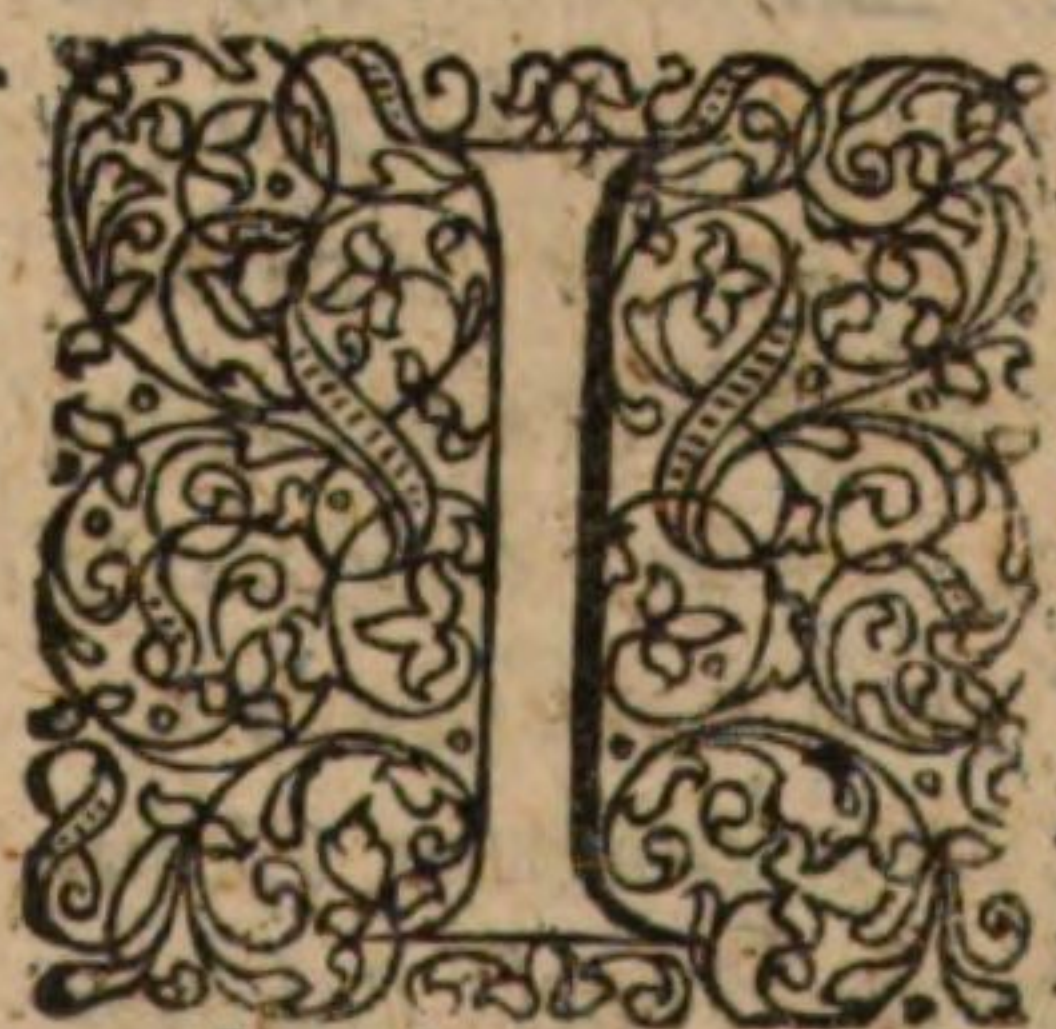
Hussi Doctrinam Hungari avidissime
amplexi sunt. 2. Persecutio Hussi-
tarum in Hungaria & Edictum Sigismun-
di contra illos. 3. Zisca irruptione in
Hungariam, Colonia Bohemica & Doctrina
Hussitica stabilita sunt. 4. Albertus
Austriacus Hussiticam Religionem frustra
supprimere tentat. 5. Vladislai I. severe-
rum Edictum contra Hussitas & persecutio
frustra est. 6. Vladislai I. suasu Papæ &
Cardinalis Eugeni, perfide Pacem Turcis ju-
ratam frangit, & misere perit. 7. Ex-
tincto Vladislao Hussitæ emergunt, & Arti-
culorum Confessionis sue confirmationem
Regiam impetrant. 8. Hussitarum reli-
quie diu in Hungaria superfuerunt. 9.
Increbescente fama Lutheri, ejusque Do-
ctrina, Hungari VVittebergam, ad eum au-
diendum confluunt. 10. Hi reduces in
Hungariam, Doctrinam illam disseminant.
11. Ludovici Edictum contra Lutheranos
anno 1523. 12. Ejusdem Edictum se-
cundum, contra Lutheranos de anno 1525.
13. Ortus Religionis Evangelicæ in Tran-
sylvania. 14. Literæ dehortatorie Lu-
dovici ad Cibinienses de Lutheri Dogmati-
bus deferendis. 15. Sed Transylvani
non deterrentur. 16. Ludovicus in Cla-
de Mohazensi misere perit. 17. Post
cladem Ludovici deferbuit rigor persecutio-
nis, & Lutheranorum numerus augetur.
18. Ex Magnatibus Petrus Perini primus
Evangelicam Religionem amplectitur, &
pro ejus introductore in Hungariam habe-
tur, quem Nobiles sequuntur. 19. Vidua
Petri laxit ampliationem doctrinæ Evan-
gelicæ juvat. 20. Introductio istius Do-
ctrinæ, VVittebergam, ad eum audiendum
confluunt. 21. Præteritio eorum, quorum ope Religio
Evangelica in reliquis civitatibus & locis
Hungariæ introducta est. 22. Introdu-
ctio scholarum Evangelicarum in Hungaria
& Transylvania multum juvit Religionem
istam. 23. Honterus etiam introductio-
ne Typographiæ. 24. Religio ergo Evan-
gelica non vi externa, bello, aut rebellioni-
bus stabilita est; sed per convictionem con-
scientiæ internam. 25. Imo sub conti-
nuis persecutionibus crevit, quod satis mi-
rum est. 26. Protestatio, quod affectibus
hic nihil indulgeatur & ad Documenta pro-
voeetur. 27. Successio Ferdinandi I. e-
jusque bella & transactio cum Iohanne de
Zapolia. 28. Iohannis rigor contra Lu-
theranos. 29. Ferdinandi I. Articulus
contra Lutheranos. 30. Mitior tamen
modus erat Ferdinandi I. Religionem Ev-
angelicam supprimendi. 31. Ferdinandi
I. Artic. VI. de bene constituendis Cleri-
cis Catholicis. 32. Articulus ejusdem XIII.
de Concilio generali ad Compositionem Con-
troversiarum Religionis. 33. Magnates
Hungariæ persecutiones Lutheranorum a-
vertunt. 34. Magnates Lutherani &
duo Palatini Thurzõnes juvant Luthera-
nos. 35. Synodus Evangelicorum Erdæ-
dini & Torne habita. 36. Ordinatio
Ministrorum Evangelicorum inchoata Ci-
binii. 37. Fædus Lutheranorum Nobi-
lium & Militum, de non deferenda Religio-
ne Evangelica, initur Agriæ. 38. Quod
pro Rebellionem ipsis imputatur, à qua tamen
imputatione se purgant. 39. Literæ, seu
Defensio universorum Equitum, in nego-
tio Religionis, ad Imperatorem & Regem
Ferdinandum I. Agriæ anno 1562. data
Historia Hungar.

Strina, VVihelini, Papæ, Erdædini & Bekes.
21. Præteritio eorum, quorum ope Religio
Evangelica in reliquis civitatibus & locis
Hungariæ introducta est. 22. Introdu-
ctio scholarum Evangelicarum in Hungaria
& Transylvania multum juvit Religionem
istam. 23. Honterus etiam introductio-
ne Typographiæ. 24. Religio ergo Evan-
gelica non vi externa, bello, aut rebellioni-
bus stabilita est; sed per convictionem con-
scientiæ internam. 25. Imo sub conti-
nuis persecutionibus crevit, quod satis mi-
rum est. 26. Protestatio, quod affectibus
hic nihil indulgeatur & ad Documenta pro-
voeetur. 27. Successio Ferdinandi I. e-
jusque bella & transactio cum Iohanne de
Zapolia. 28. Iohannis rigor contra Lu-
theranos. 29. Ferdinandi I. Articulus
contra Lutheranos. 30. Mitior tamen
modus erat Ferdinandi I. Religionem Ev-
angelicam supprimendi. 31. Ferdinandi
I. Artic. VI. de bene constituendis Cleri-
cis Catholicis. 32. Articulus ejusdem XIII.
de Concilio generali ad Compositionem Con-
troversiarum Religionis. 33. Magnates
Hungariæ persecutiones Lutheranorum a-
vertunt. 34. Magnates Lutherani &
duo Palatini Thurzõnes juvant Luthera-
nos. 35. Synodus Evangelicorum Erdæ-
dini & Torne habita. 36. Ordinatio
Ministrorum Evangelicorum inchoata Ci-
binii. 37. Fædus Lutheranorum Nobi-
lium & Militum, de non deferenda Religio-
ne Evangelica, initur Agriæ. 38. Quod
pro Rebellionem ipsis imputatur, à qua tamen
imputatione se purgant. 39. Literæ, seu
Defensio universorum Equitum, in nego-
tio Religionis, ad Imperatorem & Regem
Ferdinandum I. Agriæ anno 1562. data
40. le-

40. Iesuita anno 1585. primum in Transylvaniam introducti, & cujus auspiciis. 41. Sed mox expulsi, & quare. Additur hic protocolium Dietae. 42. Nationis Hungarica continuum odium & conatus non admittendi Iesuitas. 43. Ratio odii & suspicionis Catholicorum erga Iesuitas. 44. Apud Evangelicos majores rationes idem suaserunt. 45. Iesuita omnium persecutionum Evangelicarum autores. 46. Andreas Dudithius Episcopus quinque Ecclesiensis Evangelicae Religionis favet. 47. Rudolphus in Comitibus Articulis addit ultimum in praedictum Lutheranos. 48. Articulus XXII. Rudolphi contra Lutheranos. 49. Per hunc Artic. jactum est fundamentum ad diras persecutiones, quia querelas movere, aut medellam in Comitibus impetrare prohibebatur. 50. Articulus tamen iste sine Regnicolarum consensu subreptus abrogatur. 51. Artificium hoc excludendi cognitionem gravaminum Evangelicorum, in Comitibus saepius posterioribus Temporibus tentatum & exercitum est, & quantum inde praedictum Evangelicis supervenerit. 52. Id quod deinceps durius fuit, quia post annum 1606. libertas Religionis Evangelica publicis Regni legibus stabilita est. 53. Belyoyosa persecutionem Religionis Evangelicae in superiori Hungaria exercet, Cassovienses imprimis etiam in secularibus vexat. 54. Archi-Episcopus Colocensis similia in Scepusiensibus civitatibus tentaturus, Leutschoviensibus gravis, expellitur. 55. Cassovienses & reliquarum Civitatum ablegati in aula, ut liberum ipsis exercitium Religionis relinquatur, supplicant sed frustra. 56. Barbiani exercitus ab Heidonibus caesus. 57. Basta Dux belli Imperatoris devicto Sigismundo Principe Transylvaniam persequitur Evangelicos & odium sibi contrahit. 58. Basta à Transylvania expulso Boczkajus & Gabriel Betlen novos motus excitant, totamque Hungariam occupant.

I.

1. Hussi Doctrinam Hungari a- vide amplexi sunt.

Iam tunc temporis, cum Johannes Hussus & Hieronymus Pragensis, reformationem abusuum in Ecclesia & depurationem Doctrinae, seculum ante Lutherum, eadem urgentem, quamvis non omnia illorum approbantem, docerent; indeque tandem Bellum illud Hussiticum, quod plus admirationis, quam fidei apud posteros habiturum. Aeneas Sylvius, postea Pa-

pa Pius II. dixit, Duce Johanne Zisca anno 1419. exarsisset, & decimum tertium in annum duraret, Hungari Ecclesiasticorum praepotentiam & dominatum ipsis gravem; & Monachorum tunc nimium insulforum ignaviam nauseantes & pertæsi, magno cum impetu in amplexum Doctrinae Hussiticae ruerunt, eamque in Comitibus Posoniensi, Trenchiniensi, Basiensi, Neogradensi, Hontensi, Vetusoliensi, Thurocienensi, Liptoriensi, Arvensi, Scepusiensi, Goemteriensi, Sarosiensi, Abavyvariensi, & aliis, palam professi sunt.

II. Cumque Imperator Sigismundus Rex Hungariae & Bohemiae sequaces Doctrinae Hussiticae gravi edicto, nisi illam ejurarent, sedibus suis pelli mandasset, illi migrationem potius, quam abdicationem Doctrinae istius eligere maluerunt, & partim in Valachiam, aliasque provincias una cum familiis, relictis suis facultatibus secesserunt.

III. Cum autem Zisca Anno 1424, variis victoriis elatus, in Lusatiam, Silesiam, & inde in Hungariam excurreret, praecipue Monachos, quos inutiles populo sues in bona saginatione enutritos, vocitare solebat, e Regno vicissim exturbavit, & illo ex tempore permagna pars Exercitus Ziscæ in Hungaria remansit, & sedes suas figendo coloniam Bohemicam in superiori Pannonia constituit, unde hodiernum in partibus illis lingua Slavonica in certis districtibus tantum, in reliquis juxta Hungaricam in usu est, originem ibi suam, trahens, a dictis Hussitarum Colonis.

IV. Albertus Austriacus Romanorum Imperator Sigismundo Socero Anno 1438. in Regno Hungariae succedens, Austriam quidem contra Hussitas defendit, sed eorum doctrinam in Hungaria suppressere non potuit.

V. Uladislavus I. Rex, Alberto Anno 1444. succedens, Edictum in Hussitas promulgavit, hoc tenore, ut ubi ubi reperirentur, totaliter extirparentur. Rigorose tunc contra Hussitas processum est, sed tot carceres, torque compedes haberi non potuerunt, ut omnes ad ejurandum doctrinam suam adigi potuissent, numero eorum intra breve tempus nimium quantum aucto.

VI. Sed cum Uladislavus I. Rex, suo Eugenii IV. Summi Pontificis & Cardinalis Juliani foedus de pace decennali cum Turcis servanda juratum, dispensatione Pontificia fretus rumperet, & hortatu Episcoporum & Prælatorum aciem

2. Edictum Sigismundi contra illos.

3. Zisca inruptione Doctrina Hussitica stabilita.

4. Alberti Austriaci conatus.

5. Uladislavi severum Edictum.

6. Ejusclades & obitus.

aciem cum Turcis ad Varnam Bulgaria oppidum committeret, Amurathe, dubia nimium, & ad partes Christianorum diu nutante fortunâ, Jesum Christum obtestante, ut nominis sui honorem & eorum, qui ipsum adorant, perfidiam ulcisceretur, victus miserrime perit una cum Cardinale Juliano, criminis autore, cumque maxima Exercitus Christiani parte: Caput vero Regis conto infixum & per Græciam & Asiam circumlatum, incolis ostentabatur, ad exprobandam Christianorum perfidiam.

7. Hussitas respirant.

VII. Extincto itaque infelice Rege Uladislao I. Edictum etiam contra Hussitas, executione caruit, & fervor eos persequendi refriguit. Unde Hussitarum doctrina numerusque eam profitentium tanta augmenta cepit, ut A. 1508. Synodo coacta, Articulus Confessionis suæ conscriberent, & Ladislao Bohemo, Regi Hungariæ palam offerrent, eorundemque confirmationem tandem obtinerent, solennibus illis Comitibus, quibus Ludovicus, dicti Ladislai Filius bimulus, Albæ Regali in Regem Hungarorum coronabatur.

8. Hussitarum reliquæ in Hungaria.

VIII. Diu satis oportet reliquias Hussitarum in Regno Hungariæ tenaciter Sectæ suæ adhæsisse, cum adhuc A. 1649. in Dieta generali Catholici status in gravaminibus suis conquerantur, Picarditas & Hussitas introduci, inque Templis & Parochiis constitui, è Regno ejiciendos; nisi illi in professione Religionis, Sacramentorum administratione, & Superintendentium administratione per omnia cum Helveticæ Religioni addictis concordarent: ad quod Status Evangelici tunc temporis responderunt, Hussitas, si qui adfuerint, subscripsisse Helveticæ Religionis Confessioni.

9. Hungari Lutherum Wittebergæ audiunt.

IX. Cum jam fama Martini Lutheri, & Philippi Melanchthonis, eorumque Doctrinæ de abusibus, qui in Ecclesia invaluerant, rollendis, in Hungaria increbuisse, incredibilem hoc in multis accendit ardorem scrutandi, quid veritatis illi insit Doctrinæ. Confluxerunt ergo in Saxoniam Wittebergam nempe multi Hungari, inter quos A. 1520. primus fuit Martinus Cyriacus Letsei Leutschoviensium deinceps primus Pastor, qui Lutherum Sacras Literas ex fonte profitentem audivit, quem An. 1524. Dionysius Lincei, Pannonius, Balthasar Gleba, Budai, Christianus Lannius, Johannes Siglet Loesci, Mi-

Historia Hungar.

chaël Szasai, Martinus Biro, Davai, & multi alii etiam Nobiles ingenti agmine secuti sunt, quorum Catalogum exhibet Petrus Lascovius, Hungarus, in Epistola Nuncupatoria, Tractatui suo Theologico de homine, præfixa.

10. Hi reduces ejus Doctrinam disseminant.

X. Hi, cum reduces in Patriam amicis primum suis, deinde aliis doctrinam, quam imbibebant, explicarent, & ex Sacra pagina demonstrarent, protinus avidissimè auscultabantur; magno deinde numero in assensum pedibusiverunt, quotquot fundamenta hujus Doctrinæ, Verbo Dei apprimè consentanea, primo statim intuitu, reperiiebant, id quod Episcopos & Prælatos, qui dominatum, & Monachos, qui Ventrem sibi imminui metuebant, adeo male habuit, ut Regem Ludovicum valde adhuc Juvenem ad extirpandos Novatores, sicuti agebant, inducerent.

XI. Ille igitur An. 1523. sequentem Articulum LIV. promulgavit.

11. Ludovici Edictum contra Lutheranos A. 1523.

Articulus LIV. Ludovici Regis Anno 1523.

Omnes Lutheranos & illorum fautores, ac factioni ipsi adherentes, tanquam publicos Hæreticos, hostesque Sacratissimæ Virginis Mariæ, pœna capitis & ablatione omnium bonorum suorum Majestas Regia, veluti Catholicus Princeps punire dignetur.

XII. Sequenti An. 1525. in Campo Rakos sequens Articulus ingeminatus est.

12. Ejusdem Edictum secundum, A. 1525.

Articulus V. Ludovici Regis Anno 1525.

Lutherani omnes è Regno extirpentur, & ubicunque reperti fuerint, non solum per Ecclesiasticas, verum etiam per Seculares personas libere capiantur & comburantur.

XIII. Interea Transylvania etiam Lutheri Doctrinam jam magno numero, & citius quasi quam Hungaria ipsa amplexa erat. Extant Literæ Comminatoriæ dicti Regis Ludovici ad Cibinienses A. 1523. Buda missæ, quibus eos, de deferenda ista doctrina, sub gravibus comminationibus adhortatur, cujus tenor sequitur:

13. Ortus Religionis Evangelicæ in Transylvania.

XIV. *Ludovicus Dei gratia, Rex Hungariæ & Bohemiæ, Fidelibus nostris, Prudentibus & Circumspectis, Magistro Civium & Iudicibus Regio & Sedis, ceterisque*

14. Literæ adhortatoriæ Ludovici ad Cibinienses.

risque furatis, Senatoribus Civitatis nostra Cibiniensis, salutem & gratiam nostram!

Non sine animi nostri displicentia accepimus Dogmata sacrilega cujusdam Martini Lutheri, jam quidem à Sancta sede Apostolica, una cum sequacibus ejus excommunicati, adeo mentes hominum ubique obcæcasse, ut veritate Evangelica, institutisque Sanctorum Patrum relictis, doctrina ejus & libelli per eum scripti, vulgo ab omnibus in medio vestri manuteneantur & observentur.

Quæ quidem assertiones & Libelli ejusdem Martini Lutheri, cum sint contra ipsam Veritatem, & sunt etiam per sanctam sedem, uti diximus, Apostolicam jam pridem excommunicati, vehementer nobis displicet, Vos quoque & Concives ac Mercatores vestros, aliosque istius Civitatis nostræ inhabitatores, Libellos eosdem vendere, emere, & tractare jam cepisse, Cum autem vestigiis quorundam Hungarorum nostrorum prædecessorum inhærendo, officii Nostri inter sit, fidem & Religionem nostram Christianam, ne ab Hæreticis excommunicatis eadem invadatur & contaminetur, ubique in hoc regno nostro & partibus eidem subiectis illibatam conservare, volumus, & Fidelitatibus Vestris harum serie, sub amissione omnium Bonorum vestrorum committimus & mandamus: quatenus statim presentibus, tam in vestra Civitate Cibiniensi, quam in aliis locis vobis subditis, assertiones, fragmenta & Libellos præfati Martini Lutheri tanquam excommunicatos, viciatim, & per singulas domos inquiri, inventosque publice comburi, & deinde publicare palam facere debeat, ne quis cujuscunque tandem conditionis existens ejusmodi dogmata, assertiones, & Libellos eosdem vendere, emere, legere, aut tractare præsumat, sub pœna Confiscationis omnium bonorum &c.

Datum Budæ, Sabbatho proximo ante Dominicam Cantate, Anno 1523.

15. Cibinienses im-
perterriti.

XV. Sed deterreri illi nullo modo potuerunt, imo, universa Civium multitudo Doctrinam istam spontaneo pronoque motu amplectente, Monachi tanquam inutiles posthac Civitati A. 1529. d. 28. Februarii urbe excedere, intra octiduum jussi sunt.

16. Ludovicus misere perit.

XVI. Verum, dum Ludovicus Rex, Lutheri Doctrinam extirpare Cleri suggestionem excitatus, satagit intereaque Turcas ad bellum inconsultum, Legatorum violatione aliisque laceffit, An. 1526. d. 29. Augusti, atrocissima

pugna, in Campis Mohacz, impar plane viribus cum Solymanno confligens, præcipue Archi-Episcopo Colocensi, Episcopis Quinque Ecclesiensi, Chana diensi, & Bosnensi, aliisque Magnatibus presentibus, animum Regis juvenilem fluctuantem tamerario & perniciosissimo Consilio stimulantibus, misere perit cum Prælati, flore Nobilitatis, & Militiæ; amissis equitum decem, & Peditum duodecim millibus.

XVII. Post miserandam hanc cladem Regis Ludovici, deferbuit aliquantulum rigor persecutionis erga Religionem Evangelicam, eaque minus impedita crevit uberrime. Continua enim interea successione studiosi juvenes, Hungari, in Academia Wittebergensi sese excipiebant, & reduces in Patriam semen Doctrinæ, quod ibi acceperant, persuasi de veritate ejus, cum uberrimo fructu seminârunt.

XVIII. Petrus Perini illustri Magnatum prosapia natus, districtus Agriensis, qui tunc duos Comitatus continebat, Dynasta ditissimus & supremus Comes Comitatus Abbavyvariensis, postea Coronæ sacræ conservator, cum Filiis Francisco Georgio & Gabriele, & Familia tota, audito Stephano Kopaczi & Michaële Szarai Evangelicam Doctrinam prædicantibus, mature illam amplexus est: unde Panfinius illi introductionem ejus in Regnum Hungariæ attribuit, eumque quasi primum Autorem ejus allegat. Illius certe exemplum multi Nobiles prono proprioque motu secuti sunt, inter quos Casparus Dragfus, Ladanius, & Massalius Viri Magnifici ex Magnatum ordine fuere, Demetrio Dereczkio illum & Emerico Osztorai hos docente.

XIX. Claruit circa ista tempora Matróna, Petri Jaxit vidua, quæ accitis Theologis Evangelicæ doctrinæ, quam impense amabat, eruditis, iisque liberaliter nutritis permisit, ut subditis suis in citeriori & ulteriori Hungaria, præcipue in districtu interamni, qui hinc Chrysio, inde Marusio clauditur, eam prædicarent: qua prædicatione convicti magno numero coetui Evangelicorum accesserunt.

XX. Eodem tempore Uyhelini ad Bodrog urbe, Michaële Szilosi, Andrea Barizi, & Mathia Devai, conciones & demonstrationes Evangelicas instituentibus tota civitas sponte & cum júbilo illis assensum præbuit. Idem Papiensis civitas fecit Evangelium ibi prædicante Pastore Valentino, qui inde

17. Lutherano-
rum nu-
merus cre-
scit.

18. Petrus
Perini pri-
mus Evan-
gelicam Re-
ligionem
amplectitur

19. Vidua
Petri Jaxit
favet do-
ctrinæ Ev-
angelicæ.

20. Intro-
ductio istius
Doctrinæ in
variis locis.

de Debrecinum per Valentinum Tœroek Virum Magnificum vocatus, communitatem universam sua prædicatione facile in assensum Doctrinæ Evangelicæ pertraxit. Erdœd oppidum Pastoris Sebastiani prædicatione audita ejusdem religionis, Confessioni subscripsit, quod & Oppidum Békés docente supra dicto Emerico Ofztorai & arx Munkaz cum toto districtu suo, docente Petro Petravizio, fecit.

21. Præteritio religionis instauratorum.

XXI. Longum nimis foret recensere reliquos Theologos Evangelicos, & quid sola prædicatione verbi divini præstiterint in aliis plurimis civitatibus, imprimis liberis regis cœterisque, nec non in oppidis, pagis itemque familiis nobilibus ad acceptandam doctrinam Evangelicam reducendis, quorum seriem fuscè contexuit *Mattheus Scariceus*, Pannonius, & locis suis theologicis præfixit, inter quos præcipuus ferè est *Stephanus Szegedinus* Theologiæ Doctor, notus etiam apud externos Nominis & scriptis suis clarus, qui multa præstitit & multa passus est.

22. Scholæ promoven religionem.

XXII. Adulta aliquantisper jam Doctrina Evangelica, scholæ etiam in Transylvania & Hungaria institutæ sunt, in quibus Juventus doctrinæ illius Elementa addiscebant magno successu.

23. Honterus etiam introductio typographiæ.

XXIII. Tandem etiam Johannes Honterus Coronensis Transylvanus, Vir omni eruditionis genere & morum probitate conspicuus, An. 1533. Basilea in patriam civitatem redux typographos & typos advexit, & officinam ibi typographicam propriis sumptibus instituit, ibique libellos ad Religionem Evangelicam, pietatemque; nec non ad liberales artes addiscendas, in scholis necessarios excudi curavit: quo instituto novum accessit subsidium ad doctrinam Evangelicam fortius promovendam, & dilatandam. Idem hic Honterus non contentus Coronensi civitati patriæ, doctrinam hanc communicasse, paulo post totum tractum Barcensem eadem replevit, ita, ut A. 1543. Ecclesiarum Saxonicarum per Transylvaniam reformatio absoluta fuerit.

24. Religio Evangelica nulla vi externa stabilita est.

XXIV. Tantum ergo abest, ut dici possit, quod nonnulli subinde causantur, Religionem Evangelicam vi aliqua externa, ferro, cæde, igne, carceribus, tumultibus, vinculis, tormentis, vel etiam largitionibus, aliisque illecebris divitiarum, honorum, & munerum; vel saltem bello, rebellionibus, exercitu extraneo, aut potentia prævalente intro-

ductam esse in Transylvaniam, totamque Hungariam; ut potius mirum dicta sit, quanta cum aviditate, zelo, & desiderio plurima pars incolarum eam anhelaverit, suspiraverit, & auditis prædicationibus verbi divini, protinus interiori animi sensu convicta, & cum maximo & incredibili gaudio cordis, intrinsecumque conscientiæ solatium & tranquillitatem inde impense percipiens, in hanc doctrinam, spontaneo pronoque impetu ruerit, eamque arctissime complexa fuerit.

XXV. Quinimo sub initium statim gravissimas persecutiones, ferrum ignem, & varia mortis & cruciatuum genera, quibus in eos grassabantur, experti sunt primi hujus doctrinæ instauratores, & tamen ad istam deferendam adigi nullatenus potuerunt: quemadmodum adhuc dum adeo ejus sunt tenaces, ut sine admiratione cogitari non possit, per duo jam secula, imo si Huillica doctrinæ tenacissime in Hungaria, ultra seculum ante Lutherum conservata tempora, huc computare liceat, tria jam secula, majorem longe partem incolarum Hungariæ & Transylvaniæ, in dissensu & secessu ab ecclesia Romano-Catholica constantissime perdurasse, persecutionibus dirisissimis, & vix in ulla alia mundi universi parte auditis, nunquam cessantibus, aut remittentibus, sed semper magis magisque invalescentibus, ex parvo quandoque intervallo subinde recrudescentibus, & totum tractum illorum, sive trium, sive duorum seculorum durantibus, imò posterioribus imprimis temporibus ad manifestas violentias erumpentibus, & ad asperrima cruciatuum & tormentorum genera, cum in modum extensis, ut extirpationi omnimodæ, quam Clerus Romanus, imprimis autem Jesuitæ summa pietate Regum Austriacorum abusi indefesso nisu, noctu, diuque architectantur, admodum vicina, deque ea actum esse videretur.

25. Imo sub continuis persecutionibus crevit.

XXVI. Quod si cuipiam fortassis nimis acerbe, aut ex præconcepta præventionem dictum videtur, licebit rem omnem ex subsequenter documentis judicare, quibus quicquid non congruit, pro non dicto habeatur, sicuti in Operis Introitu, protestati sumus.

26. Ad documenta provocatur.

XXVII. Ut ergo ad seriem Legum Regni, super Religione Evangelicorum in Hungaria latarum redeamus, perempto in acie Mohazensi infelici Regi Ludovico successit Ferdinandus I. Austriacus, quem inter & Johannem de Zapo-

27. Ferdinandi I. transactio cum Johanne de Zapolia.

lia acerrima intercesserunt bella, utroque coronam regiam, qua uterque coronatus erat, diu disputante: donec Ferdinandus Johanni per Carolum V. Imperatorem, illius fratrem, reconciliatus, ipsemet pace pacta, sine consensu Statuum Regni, quod saepius exprobratum fuit, consenserit, ut Johannes, quoad viveret, Regio titulo uteretur.

28. Johannis rigor contra Lutheranos.

XXVIII. Johannes ille nihil Ludovico benignior in Evangelicos fuit. Equidem constitutiones ejus in corpore Decretorum Regni Hungariae non extant: fortassis enim, durante infelice & cruento dominatu hujus Interregis, saepius caesi & Regno pulsi, tantum non vacavit, ut super persecutione Religionis Evangelicae, quam maximo opere exercebat, leges ferret. Odium tamen ejus, vel ex unico exemplo Matthiae Devai, clucescit, qui cum Witteberga Anno 1541. reversus esset, ob mutatam docendi Methodum pro haeretico a Monachis delatus, & carceri mancipatus est, ibidem igne comburendus: quam tamen sententiam ipse Johannes tandem mitigavit.

29. Ferdinandi I. Articulus contra Lutheranos.

XXIX. Sub Ferdinando I. de Religionis sequens articulus promulgatus est:

Decreti XI. Ferdinandi I. Articulus V. An. 1548.

Imprimis quoad negotium Religionis omnes Ordines & Status Regni una voce sentiunt, cultum divinum & religionem ad pristinam normam esse redigendam, & haereses undique tollendas juxta admonitionem sua Regiae Majestatis.

30. Lenitas Ferdinandi I.

XXX. Mitior tamen erat modus, quem Ferdinandus I. sequenti articulo praescripsit, quam quo Ludovicus uti, praecedentibus articulis mandaverat. Imo ad componendas differentias Religionis Concilium Generale propositum est, sequenti Articulo XIII. de quo etiam in Germania ab initio actum est: Aug. Confessioni ibidem addictis Concilium Generale urgentibus, & in dicta Confessione August. ipsamet protestantibus, se ab Ecclesia Catholica divorcium facere nolle, dummodo abusus tollerentur, & alia in doctrina, in qua delapsa erat, corrigerentur & reformarentur, quod cum impetrare non possent, tunc demum secessum fecerunt. Eadem erant Hungarorum, qui Augustanam Confessionem amplexi fuerant, vota sub initium, unde etiam unanimi

voce ad Concilium Generale provocarunt, eadem, qua Lutherani in Germania, spe freti.

XXXI. Articulus dictus ita se habet:

31. Ferdinandi I. Articulus VI. de constituendis probis Clericis.

Articulus VI. Ferdinandi I. de A. 1548.

Id autem ita recte fieri posse existimant, si omnibus Ecclesiis Praelati, siue sint Episcopi, siue Praepositi, siue Praelati, Viri Ecclesiastici & doctrina praediti quamprimum praeficiantur, qui & ipsi doceant verbo & exemplo gregem sibi commissum & Vicarios suos, Ministrosque sibi subiectos, eorum officium exercere faciant, mittantque sine mora in omnes partes Archidiaconos, Vice-Archidiaconos & alios, quorum interest ad docendam plebem, quibus, si ipsi forte pro se sufficientes non sunt, Praedicatores boni adjungantur, ut ubique vetus Religio, pristinusque Dei Cultus restituatur. Parochos etiam, in omnibus Oppidis & Villis, tales constituent, qui veram doctrinam sapiant, & eandem doceant, sacraque administrent, juxta ritum Sanctae Ecclesiae Catholicae, iidem etiam Praelati pro facultatibus ipsorum Scholas erigant, in quibus bona litera, & vera religio doceatur, ut sic in dies magis prava dogmata tollantur, & vetus Religio repullulet: Praedicatoresque boni per regnum dispergantur: Sacerdotes autem non creentur, nisi probata vita ac doctrina viri, & his sacerdotia Ecclesiastica, beneficiaque conferantur, ipsi autem Praelati penes Ecclesias ipsorum jugiter resident: & unusquisque, siue Praelatus, siue alius vir Ecclesiasticus, unum tantum beneficium possideat, non plura: Si quis Praelatus publicis muneribus occupatus, penes Ecclesiam residere non posset, Vicarium, virum sufficientem & Ecclesiasticum, sui loco contineteneat penes Ecclesiam.

XXXII. Sequitur

32. Articulus ejusdem XIII. de concilio generali.

Articulus XIII. Decreti XI. Ferdinandi I. de An. 1548.

Supplicant Ordines & Status Regiae Majestati Domino eorum Clementissimo, ut tam sua, quam Sacrae Majestatis Caesarea auctoritate, agat apud Sanctissimum Dominum nostrum, quo Sanctitas sua Generale Concilium pro complanandis omnibus differentiis, variisque opinionibus de Religione, sine diuturniori mora celebrare dignetur. Quod si sanctitas sua id differret, Majestas Caesarea dignetur modum adhibere, ne celebratio Concilii diutius protrahatur.

XXXIII.

33. Magna-
res Hunga-
ria persecu-
tiones Lu-
theranorum
avertunt.

XXXIII. Regi interim ad Episco-
rum Romano-Catholicorum persecu-
tionem satis acrem in prædicatores Re-
ligionis Evang. conniventi, præsto erant
aliqui ex Magnatibus, qui animum ejus
demulcere ita poterant, ut vexationes
Cleri nonnunquam interromperentur.
Erat inter illos Magnificus Casparus
Dragfi, qui Ministros Evangelicorum a-
liunde pulsos in oppidum Erdœd, ipsius
possessionem propriam subinde rece-
pit, & aliis modis juit: quanquam pro-
pterea Regi se minus gratum sciret,
quod tamen existimationem Regis,
quam de fidelitate ipsius habebat, non
imminuit.

34. Thoro-
nes juvant
Lutheranos.

XXXIV. Alexius Turzo, Vir pru-
dentia & gravitatis singularis, & prisci
integritate moris ab Uladislao & Lu-
dovico, dignitatibus & bonis auctus,
majores opes à Ferdinando I. nactus,
inter intimiores ejus Ministros adopta-
tus cum Filiis, Georgio Turzone, Co-
mite Arvensi & postea dignitate Palati-
natus Regni, à Regia secunda, conspi-
cua, & Stanislao, Comite primum Sce-
pusiensis, & postea etiam Regni Hunga-
riae Palatino, Religionis Evangelicorum
addictissimi erant, eamque multum ju-
verunt, Filii imprimis, ut illa in Civitati-
bus Regiis stabiliretur, curarunt, &
quoad vixerunt, summa ope protexe-
runt.

35. Synodi
Evangelico-
rum Erdœ-
dini & Tor-
na habita.

XXXV. Crescente passim Mini-
strorum numero, ut omnia decenter &
ordine in Ecclesia fierent, serio consu-
lendū videbatur Lutheranis. Con-
vocatur igitur Ministrorum Synodus
Erdœdinum, consuetum Ministrorum
Reformatorum asyllum ob magnam
Dragfi prædicti, qui tunc maxime iis
patrocinebatur, auctoritatem: Synodo
interfuerunt ministri XXIX. & con-
cluserunt suæ Confessionis Articulos
XII. Anno M D XLIX. denuo syno-
dus convocatur Tornam, ubi ne à Do-
ctrina Reformata mores, Ministrorum
præcipue, alieni essent, diligenter cau-
tum est, & conditi sunt Articuli de Offi-
cio Ministrorum, eorumque vita, & de-
centi Vestitu.

36. Cibinii
Ministri or-
dinantur.

XXXVI. Anno M D LIII. inchoa-
ta est ordinatio Ministrorum Evangeli-
corum in Ecclesia Cibiniensi Transylva-
niæ, superattendente Paulo Viennes,
pastore Cibiniensis Ecclesiæ.

37. Foedus
initur A-
gria.

XXXVII. Anno M D LXI. univer-
sus Equitum Peditumque Exercitus,
Nobiles item & ignobiles totius Vallis
Agriariæ Incolæ, in Arce Agriensi, fœ-
dus inter se, de servanda Religione Ev-

angelica ineunt, & edita super præci-
pui fidei articulis confessione sua, Ju-
ramento, se ab illa non recessuros, se in-
vicem adstringunt.

XXXVIII. Eorum institutum, à
maleferiatis in crimen perduellionis,
sicut solet, versum, & tanquam tale ad
Imperatorem Regemque Ferdinan-
dum I. odiosissime, & gravi cum crimi-
natione delatum est. Cum vero hic
severa Mandata & commissionem ea
propter, Anno M D LXII. decrevisset,
illi sequentes Literas humillimas ad
Imperatorem, quibus Confessionis suæ
Articulos adjunxerant, miserunt, iisque
se ab atroci crimine, cuius falso insimu-
lati erant, plenissime purgarunt.

38. Rebel-
lionis accu-
sati se pur-
gant.

XXXIX. Ex literis & Mandatis Sa-
cræ Regiæ Majestatis Vestre, Commissa-
riorumque Sacra Regiæ Majestatis Vestre,
iram & indignationem super Nos, simul,
& ex Legatorum nostrorum relatione in-
telleximus, propter iniquam & injustam
perversorum hominum accusationem: quod
scilicet confederatio & conjunctio, fide et
juramento interveniente facta sit, pro con-
juratone et proditione Sac. Reg. Majest. Ve-
stræ, per nos, et quod contra Legem Divinam et
fidelitatem nostram, factionem et seditionem
moliri, contra Sacram Regiam Majestatem
Vestram in id ipsum intenti simus, ut in ma-
nus inimicorum Sacra Majestatis Vestre lo-
cum, in extrema acie et custodia positum,
Agriam scilicet, tradere conemur: Sicut
Artaxerxi, aut Dario, Iudæi Hierusalem et
templum Salomonis edificantes, in confede-
ratione per gentes impias delati erant, quod
proditionem moliantur contra Regem Assy-
riorum, cum per Mandatum Cyri Regis, di-
vina auctoritate moti fuerint, ut edifica-
rent muros Hierusalem et Templum. Quare
sicut Nehemias, Ezdras, Zerubabel, honesta
excusatione defenderant se apud Abas ve-
rum contra nugas iniquorum: ita coram
Deo et Angelis ejus, Nos omnes, attestan-
do conscientia nostra testimonium jura-
mus & confitemur, Sacra Regiæ Majesta-
tis Vestre, adstringendo Deo conscientiam
sub vera fide & juramento, quod contra Sa-
cræ Regiam Majestatem Vestram, & lo-
cum hunc, proditionem & conjurationem
non moliti sumus, nec deinceps molitemur:
Quin potius, ut hætenus fideliter & strenue
fecimus: ita & deinceps usque ad effusionem
sanguinis, et internecionem, omnibus modis,
contra hostes insensos Sacra Regiæ Majestatis
Vestre pugnabimus, et decertabimus, sum-
mo studio et vigiliis die ac nocte custodien-
tes, nostram stationem in isto loco contende-
mus. Quemadmodum autem Commissa-
riis Sacra Regiæ Majest. Vestre contestati su-

39. Litera
ad Ferdinandum
I. A-
gria Anno
1562.

mus, & probavimus fidelitatem nostram & Obedientiam: ita usque ad mortem promittimus, obstringimus, offerimusque Sacra Regia Majestati Vestra fidem, obedientiam, subjectionem et officia nostra, tanquam Sac. Reg. Maj. Vestrae subdita. Ceterum ut Sacra Regia Majestatis Vestrae Commissariis & Legatis ostendimus, Confederationem nostram non contra Sacram Regiam Majestatem Vestram factam esse, sed in causa fidei & salutis pro vera Religione, Doctrina, & salute animarum nostrarum: ita & nunc testamur per Deum, pro animarum pastu & salute factum esse: Sicut tempore Iosue, Nehemie, Ezdrae, populus confederatus est, non contra Regem Assyriorum, sed pro gloria Domini, pro fœdere & testimoniis Divinis observandis, pro ædificatione Templi Salomonis. Sacra Regia Majestati Vestrae in omnibus externis causis et negotiis fidelem promptamque obedientiam & subjectionem debemus, ut quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddamus, Regi, Magistratui, ut Dei ordinationi subjiciamur, eumque timeamus & honoremus: Ita anima & conscientia nostra obstringimur, ut ea, quæ Dei sunt, Deo reddamus, anima nostra Deum colat, & illi soli serviat; Verbum Domini & Sacramenta ejus amplectatur & observet; Salutem nostram in fundamento Christo, in vera fide & spiritus Sancti Ministrorum per doctrinam Prophetarum & Apostolorum ædificemus, rejectis doctrinis & traditionibus hominum, pugnantibus cum Dei Verbo, & turbantibus conscientiam nostram. Quoniam autem Hæreseos injuste, causa indicta apud Vestram Regiam Majestatem Sacram accusati sumus per Hostes Crucis Christi; ex uno consensu omnes summam fidei, salutis, Confessionis et Doctrinæ nostræ collegimus ex Sacris Scripturis, et Patrum Orthodoxorum, Conciliorum et Decretorum, Episcoporum Romanorum testimoniis ad stabiliendam veram, sanctam, antiquam, et in verbo Dei fundatam Confessionem, fidem et doctrinam nostram. Et ut ab iniqua malevolorum accusatione, quod sumus Hæretici, nos expurgemus, placuit nobis omnibus instinctu divino, ut Sacra Majestati Regiæ Vestrae Confessionis et Doctrinæ nostræ summam dedicemus et offerremus, et exinde Sacra Regia Majestas Vestra innocentiam et fidelitatem nostram palam cerneret. Petimus igitur et obsecramus, Sacram Regiam Majestatem Vestram, ut benigne nos exaudiat, nobis parcat, et recipiat summam Confessionis et Doctrinæ, defendatque Libellum Sacra Regiæ Majestatis Vestrae dictum, et sub tutela, ac nutu Sacra Regiæ Majestatis Vestrae commissum, intellectaque immunitate cau-

saet innocentia nostra, fidei et Doctrinæ nostræ, ex Scriptis Canonicis fundatam Veritatem Nobis fideliter et clementer, Sacra Regia Majestas Vestra annuat, et concedat in vera et Catholica fide ac Doctrina permanere, Pastores alere et habere pascentes Nos purissimo Dei Verbo. Nosque Sacra Regia Majestati Vestrae omnes ad obedientiam, fidelitatem, et subjectionem obstringimus sub conscientia nostra vinculo. Valere et prosperari Sacram Regiam Majestatem Vestram cupimus in Domino.

Datum Agria die 6. Fe-

bruarii An. 1562.

XL. Anno M DL XXXV. Jesuitæ auspiciis Stephani Bathorii, Regis polica Poloniæ, quem sibi nimium habebant faventem, consilio & opera Johannis Lessii, præcipui ex eadem Societate Patris, Collegia sua primum fundant in Transylvania, Claudiopoli & Albæ Juliae; deinde etiam in Hungaria, eaque redditibus magnis muniunt.

XLI. Non tamen diu hac fortuna usi sunt Patres Jesuitæ Anno enim M DL XXXIX. cum novas res, falces suas in alienam messem immittendo, moliri inciperent, ad continuas Statuum Transylvaniæ instantias, Principatu à Sigismundo Bathorio excedere, & in perpetuum emanere iussi sunt. Totius hujus facti seriem, per insertum hic extractum protocolli Diætæ Transylvanicæ, in qua relegatio hæc statuta fuit, adductis etiam documentis huc afferre & in medio relinquere lubet.

Protocolum Diætæ Transylvaniæ de Anno 1588.

Johannes Geczî Gubernator Medgyesinum Comitum A. 1588. indixit, quo & ipse se cum Principe Sigismundo contulit, cui etiam officium Gubernatoris hæcenus à se administratum, eleganti oratione resignavit, ut suam Transylvaniam imposterum libere regeret. In his ipsis Comitibus omnes Jesuitæ, ob sua varia prava molimina quotidie exercita, ad totam Regionem præsertim inter Saxones (ubi jus suum possessionarium ad monasteria prætendebant) reformandam, ex communi sententia trium Statuum, die 28. Decembris, ex universa Transylvania, publico Articulo proscripti & in perpetuum relegati atque statim ex post-ejecti fuerunt. Quam vero difficulter hoc successerit ex recensendo breviter toto processu patebit. Cum ergo Sigismundus liberam & pro se regendi potestatem à Gubernatore traditam ac-

40. Jesuitæ An. 1585. in Transylvaniam introducti.

41. Sed mox expulsi, & quare.

Protocol-^l lum Diætæ Transylvaniæ de An. 1588. super expulsionem Jesuitarum publice decreta.

cepisset, ex eo statim tres status & nationes, optatam occasionem suam, hactenus habitum propositum tandem in effectum deducendi, perspicientes, die decima Decembris, totius Transylvaniae nomine, Illustrissimo Principi supplicarunt, humillime orantes, ut Sua Celsitudo in Regiminis sui introitu & auspicio, istud imprimis pientissime attenderet, quod Majestati suae divinae ad honorem & gloriam deservire posset: neque cum male sano filio Salomonis Roboamo, Senum Consiliariorum consilia contemneret, & juvenum inexper-
torum hominum consiliis uteretur 1. Reg. 12. v. 13. Verum sapientum senum Consilia cum Rege Joas Ahasiae filio 2. Reg. 11. v. 9. amplecteretur, atque cum illis occurrentia Regni negotia pertractaret: & cum praesertim in his extreme periculosis temporibus, ultima necessitas hoc exposceret, peterent itaque & orarent humillime, ut Sua Celsitudo ex unanimi beneplacito suorum Consiliariorum (quemadmodum etiam in proxime celebrata particulari congregatione Engedienſi die 20. Octobris sponte ad istud sese resolvisset & declarasset) Jesuitis regno interdiceret, & ex tota Transylvania eliminaret, ex eo, quod istud genus hominum nobis plane ignotum, Deo & hominibus esset invisum & quod ab omnibus pro hostibus patriae proclamarentur.

Postquam itaque haec Supplicatio Sigismundo dicta die Mercurii porrecta fuisset, Sua Illustritas per Divinum Geczi & Wolfgangum Gubassoczky ad eam hoc tenore respondit: quod quidem eandem supplicationem relegisset & meliori modo considerasset: Sed cum pro hoc tempore impertinens illud petitum esset, ac longe majoris momenti negotia praemanibus essent, seposito itaque hoc negotio, de aliis magis arduis consultationem susciperent. Verum Status hoc ipso responso exacerbati concluderunt ab hoc proposito plane non discedere; sed e vestigio, de novo Illustrissimum Principem requirere, quod etiam solenniter per sequens Memoriale peractum est:

Illustrissime Princeps, Domine Grati-
osissime, Celsitudinis Vestrae respon-
sum, Jesuitarum negotium concernens,
nobis ad notitiam datum est, in quo Sua
Celsitudo gratiose nobis significat,
quod in proxime celebratis aliquot par-
ticularibus Conventibus, regni Status,
super Jesuitarum Statu & Religione, u-

Historia Hungar.

nanimi consilio decrevissent, quod ir-
dem tolerari debeant; Huic itaque ac-
quiescendum, a petito nostro abstin-
dum, & quavis alia negotia pertractan-
da ad manus sumenda esse: Cum et-
iam ex statibus aliqui essent, qui instan-
ter Suam Illustritatem petiissent, ut Je-
suitae in regno retinerentur. Quia
vero videmus hac ratione Patriae & No-
bilitatis Libertatem valde infirmari, &
in extremum periculum adduci, neces-
sitamur itaque rem hanc penitus con-
siderare, & ab origine sua deducere.
Jam inde a primordio huc transplanta-
tae Reipublicae Hungaricae, praerogativa
Nobilitaris Libertatis Ungaricae haec
fuit, quam etiam multi sanguinis effu-
sione defendit & perpetuis temporibus
illabefactatam conservavit: quod nem-
pe de omnibus iis, quae ad Reipublicae
emolumentum, & salutem pertinere
viderentur, plenariam deliberandi &
concludendi potestatem ac libertatem
Regnicolae habuerunt.

Quod vel ex eo dignosceretur, quod
Principes suos perpetuo liberis votis &
suffragiis eligant, qui sequentibus tem-
poribus, citra regni voluntatem & con-
sensum nihil certi & rati concludere &
constituere possunt: atque licet pro
temporis exigentia, in salutem Reipu-
blicae & patriae permansionem ex ur-
gente necessitate ab illis aliquid consti-
tutum fuisset, liberum tamen illis esset,
ex memorata Libertate votorum &
praerogativa Nobilitari, istud iterum vel
immutare, meliorare, vel etiam penitus
abrogare.

Atque huic praerogativae Nobilitari,
a prima fundatione Reipublicae Un-
garicae (licet patria nostra omnis generis
mutationibus & vastationibus fuerit
obnoxia) usque in hodiernum diem re-
tinenda, eique inconcussa ac inviolata
retinenda diligentem semper dedimus
operam. Quod Cimelium & Clenodi-
um etiam Libertatis, ne degeneres, pa-
triae filii habeamur; sed potius patrum
nostrorum vestigiis insistamus, perpe-
tuis subsequituris temporibus omnibus
viribus tueri, & propugnare nobis ani-
mus est.

Rebus ita comparatis ergo, Illustris-
sime & Grati-
osissime Princeps, quan-
quam notum sit, & constet, quod in pro-
xime celebrata Dieta, de Jesuitis forte
in regno retinendis deliberatum fuerit;
in consideratione tamen antiquarum
nostrarum libertatum & praerogativae
Nobilitaris, ista statuta & Constitutio-
nes reformandi & in aliam formam re-
digen-

digendi potestatem habemus, ut hac ratione gloriæ divinæ satisfiat, nostramque Libertatem vindicemus. Ex historiis constat, jam inde ab initio hunc modum fuisse observatum; quod si Principes ex necessitate aliquid immutare apud se decreverunt, ut statim ab initio universalem Diætā intimarent, & regnicolarum votis & sententiis prius consentientibus, tum demum mutationem & innovationem robur & vires habuissent. Atque hoc modo etiam in Jesuitarum causa procedendum fuisset, & antequam in regnum introducerentur, in universali Diætā prius de hoc deliberandum, prout etiam evolutis temporibus, adhuc ante Regiæ Isabellæ adventum, in Transylvaniam, Religio Papistica cum omnibus suis Ordinibus & Doctoribus, ex unanimi totius Regni consensu & sententia, ex universo Regno eliminata fuit: ut adeo Jesuitarum vocatio pro legitima sicuti prætenderetur, minime habenda sit.

Atque ob hoc etiam necessum est ad præteritorum temporum præmanibus habitas constitutiones diligenter attendere, easque observare, præsertim, cum in novissimis Constitutionibus Albenfis, A. 1585. hujus causæ finalis decisio ad universalem Diætā nondum celebratam dilata & rejecta sit; cujus quidem hic tenor est:

Quod ad Religionem attinet, idem modus & consuetudo in omnibus Punctis & clausulis retineatur, qui hætenus observatus fuit, neque in publicis Diætiis quicquam peculiariter constitutur.

Cum itaque, Gratosissime Princeps, universi huc convocati simus, consultum judicamus, quod antehac certa sub conditione de Jesuitis statutum est hac vice immutare: præsertim, quia ipsi ad hoc causam præbuerunt, se intra suos limites & terminos non continendo. Etenim modo solam juventutem informassent (quod ipsorum proprium fuisset officium) verum insuper suam Religionem, per plateas, vias & templa publicis processionibus suis propagarunt; & quidem iis in locis, ubi illis nulla potestas concessa est. Nam etiam Varadini, Sancti Ægidii Templum, ubi alias orthodoxa doctrina prædicabatur, violenter occuparunt, non ad juventutem informandam, sed ad suam hac ratione Religionem extendendam: Crucem etiam in præjudicium civium armata manu circumtulērunt, & tantas turbas excitarunt, ut, nisi ad hoc depu-

tati mature invigilassent, horrenda seditio exinde exarsisset. Quo ipso nondum contenti, vicinos pagos percurserunt, ad suam doctrinam latius diffeminandam, domum Concionatoris ad Sanctum Cozman occuparunt, ipsumque injuriose extruserunt, libros, quos habuit dilacerarunt, ipsumque cum cæteris viris in habitationibus ignominiose tractarunt. Quod vero in Transylvania limites præscriptos transgressi sint, istud palam & in aperto est. Totum enim Siculorum tractum circa Uyhelinum & Karansebes, non quidem à multis (quod tamen etiam contra publicas constitutiones fieri non potuisset) quin imo à nemine eo vocati, ipsimet proprio suo ausu peragrarunt: non juventutis informandæ; sed doctrinæ suæ latius diffundendæ causa.

Quam vero legitime, & quibus privilegiis sua bona possideant, ex Articulis in universali Diætā, An. 1556. conditis, apparet, in quibus per expressum cavetur, ne Episcopatum, Capitulum, Conventum, & Præpositurarum bonis restituatur, quibus Privilegia adempta sunt. Quilibet itaque videt, quomodo iis suffragari illa possint, quæ ipsis contra publicas constitutiones concessa sunt, cum ejusmodi appendices, Donationum & Stationum nomine contra publicas constitutiones facti, invalidi sint, & consistere non possint. Quo tamen illi non contenti, non modo Monasterium, cum omnibus appertinentiis: verum etiam Szent Michaly Kœvedictum Dominum, cum circumjacentibus pagis, imo etiam in Varadiensio dominio sitos, & ad Fiscum pertinentes pagos occuparunt: unde manifeste colligi potest, eos altiora appetere. Deinde etiam ex eo patet, quod sibi positas metas & limites transgressi sint, cum etiam in Turcicas regiones abierint, & Valachicas ditiones, per missarios suos ad suam Religionem reformari ausi sunt, quæ quidem temeritas & ausus, quoniam apud Turcarum Imperatorem celari non poterit, quale infortunium patriæ nostræ creare possit, quilibet cordatus vir intelligit. Cum itaque istæ contra publicas constitutiones attentaverint, in quæ pericula nostræ libertates per ipsos adduci possint, vicinarum gentium depopulationes & vastationes exemplo nobis & testimonio esse possunt, in quorum dominiis quam primum pedem figere potuerunt, statim horribilium cædum, & effusionis sanguinis authores fuerunt.

In Gallia Principes sanguine junctos, etiam juramento promissi Salvi conductus violatione, ad arma invicem concitarunt, ut uno die decem millibus piis Christianis cæsis, sanguis per plateas in modum fluminis manaverit & defluerit. Cum enim Principum & Dominorum filios instituunt, non modo in spiritualibus, Magistri & Doctores; sed etiam in secularibus Consilarii esse volunt: quemadmodum etiam Portugaliæ Regi accidit, qui promissu & instinctu Pontificis pactum cum Mauritanis fœdus rupit, & ad eos bello invadendos impulsus est; verum illi fœdifragum Regem cæso exercitu interfecerunt.

Præterire neque istud possumus, Illustrissime Princeps, quod oculis nostris videmus & experimur, istud, (cum venia Illustritatis Vestræ) effari cogimur, ipsos Jesuitas non tam ex officii sui dictamine & exigentia; verum etiam quovis alio tempore, circa & penes Illustritatem Vestram versari: manifeste etiam experimur, si vel minimo verbo eos notamus, & petimus, statim nos conviciantur, ac si adversus Illustritatem Vestram graviter deliquissemus, istisque calumniis Illustritatis Vestræ aures onerant, ut hac ratione Illustritatis Vestræ favorem, & gratiam erga nos corrumpant: suos vero Catholicos promoveant, & nos exosos reddant, ut adeo nunquam securitatem nobis promittere possimus.

In oratione nuper Romæ habita, aliisque certis editis scriptis, palam prodiderant, qua ratione suos casses in Transylvania expanderint, quod videlicet filios à patrum suorum amplexibus avellere velint, ac nos una cum liberis nostris, quos educavimus, retibus suis involvere. Claudiopoli fortalium sub nomine Academiae, adversus nos erexerunt, cum ipsorum discipuli & scholares statim arma arripiant, quemadmodum etiam non ita pridem, ingenti seditioni occasionem dederunt, ut nisi Deus prohibuisset, horrenda cades patrata fuisset. Cracoviæ non ita dudum Catholici Studiosi domum, in qua Calviniani docebant, invaserunt, effregerunt, & succenderunt, omnesque in ea deprehenso trucidarunt, omniaque diripuerunt.

Quemadmodum olim, cum Papa etiam in Transylvania dominaretur, maxima pars bonorum & possessionum, in Episcoporum, Monachorum aliorumque Spiritualium potestatem deven-

runt, ita facile conicere possumus, idem nobis accidere posse. Dementant illi juventutem & sacro juramento mediante ad se pertrahunt, imo etiam bona eorum tam mobilia, quam immobilia sibi vendicant, regnumque exhauriunt: Quia vero inter duos Potentissimos Imperatores versamur, horum alterum muneribus placare, alterum vero (si molestus nobis sit) armata manu repellere necesse habemus: sed quia nostros proventus alter ille percipit, inde indigemus iis mediis, quæ ad procuranda animam concernentia, necessaria essent. Multa silentio præterimus, Illustrissime & Gratosissime princeps, ne auribus Illustritatis Vestræ molesti simus, neque etiam insupportabilia onera Illustritatis Vestræ subditis imposita, quos comestæ exiguæ carnis causa 12. florenis mulctant, illamque tam à Spiritualibus, quam à secularibus toleratu impossibilem tyrannidem vel minimo attingimus.

Insuper etiam istud, Celsitudo Vestra, nobis ob oculos ponit & significat, quod aliqui non exiguæ authoritatis magnates, solcite apud Celsitudinem Vestram instent, pro libero Catholicæ Religionis exercitio: quod itaque istos concernit, notum est omnibus, quod à primordio introductæ orthodoxæ Religionis, semper aliqui Catholici in Transylvania fuerint, qui tamen nunquam pro universitate sunt habiti, & quemadmodum ex Articulis in Generalibus diætiis conditis, manifeste colligi potest, quod neque unus, neque etiam plures, sed potissima Regni pars pro universitate haberi debeat: Quo circa etiam illos, veluti communi societatis vinculo nobis conjunctos oratos volumus, ut nobis male non vertant, quod eos pro universitate agnoscere & habere non possimus: interea nulla ex parte illorum conscientias obligatas volumus; quin potius summam illis libertatem concedimus.

Quod vero Celsitudo Vestra nos admonet & hortatur, ut ad hoc negotium commodius aliquod tempus dispi- ciamus; meminisse eatenus Celsitudo Vestra potest, cum An. 1585. in publica diæta, uti etiam in aliis Congregationibus in hac causa institissemus, totum hoc negotium ad hæc Generalia Comitia fuisse dilatum: Cum itaque hæc optata & aurea dies nobis illuxerit, ob hoc nos convocati cærvatim huc confluximus, ut ad Majorum nostrorum exemplum, præprimis & ante omnia de

eo, quod summe necessarium & quod ad Dei gloriam vergit, deliberationes suscipiamus, & concludamus, ad quorum confirmationem Celsitudinem Vestram, cum Inclitis suis Senatoribus, sufficientem agnoscimus & aestimamus.

Celsitudini itaque Vestrae humillime & instantissime supplicamus, dignetur Serenissimi Regis Poloniae (Stephani Bathori) exemplum ob oculos ponere, qui, cum ad Transylvaniae Principatum inauguraretur, licet antea Catholicam Religionem professus fuerit, amore tamen & in gratiam Statuum, quamdiu Transylvaniae praefuit, sacrificos non admisit; sed orthodoxorum Concionatorum publicas conciones audiuit. Hujus Celsitudinis Vestrae Patruum vestigiis (utpote qui Celsitudinem Vestram singulariter amavit & aestimavit) immote insistat, suamque nobis sinceram pietatem & gratiam in supplicantium petita consentiendo, & illa effectundo, dignetur demonstrare, ut conscientiae quoque nostrae acquiescere possint. Cum istud unice nostrum propositum sit, ut nempe penes illam cuiusvis conscientiam ad Patriae Libertates attendamus, omniaque ingruentia & irruentia mala propulsemus & arceamus. Cum itaque hac supplicatio Sua Celsitudini per Dominum Albertum Hueth, Comitem Saxonicum, & Stephanum Bodoni Thor-densem Comitem, eadem adhuc memorata die Iovis, nomine trium Statuum exhibita fuisset, sequenti mox die Veneris, in Festo S. Lucia, Sua Celsitudo per Dominum Wolfgangum Kovassoczy Cancellarium, & Iohannem Galffy, ad eam responsum dedit in hunc tenorem: Quod nempe Sua Celsitudo ex innata sua munificentia, in amorem Statuum, Jesuitas Varadienses, Alben-ses, Claudiopolitanos & ex Szent Mihalykore conjungere, eosque in Monasterium supra Claudiopolim, Monasteriorum dictum concludere se velle, resolverit: atque istud, Suam Celsitudinem sine ullius injuria facere, cum illud bonum hereditarium alias olim, ad suae religionis Spirituales pertinuerit. Verum ista resolutio & declaratio Statibus longe gravior visa est, quam ut in ea acquiescere potuerint, quod videlicet adhuc plures Iesuitae, Varadino in Transylvaniae hac ratione essent adducendi, & in Claudiopolitanum Monasterium, veluti in fortalitium concludendi essent. Renunciarunt itaque Sigismundo, ut exhibitam heri supplicationem, accuratius perpendere, & gratiosius responsum dare dignaretur. Status enim

unanimitèr conclusisse etiam de summe necessariis regni negotiis, ne minimum quidem tractandum, ad manus sumere velle, donec prius causa Iesuitarum plenarie complanata esset.

Sigismundus itaque post diuturnam consultationem per Dominum Kovassoczy, Cancellarium, & Iohannem Geczy, die 16. Decembris, in hunc modum se declaravit. Postquam nos animo nostro perpendimus, nos Confirmatum Transylvaniae Principem esse, ex eo existimavimus etiam, vos sincero nostri amore ductos hesterno nostro responso in silentio acquieturos esse, & quod cum Consiliariis nostris maxime consultum esse duximus, vos aequa mente acceptaturos, atque istud ad animum revocatos, quis introitus Iesuitarum in Transylvaniae auctor & causa existerit; videlicet Parentis nostri frater Serenissimus Poloniae Rex, noster olim Nutritius & curae Pater, cuius auctoritas, etiam apud vos aliquid valere deberet. Accedit & istud, quod a vobis merito suspici deberet, Iesuitas, nos ex sinu quasi materno acceptos liberalibus artibus, diligentis studio, erudivisse, inque honestis moribus, Philosophicis scientiis, ad totius vitae nostrae salutem nos instituere, laudabiliter allaborasse, in super ornate dicere, dextre judicare nos docuisse, ad honestatem & disciplinam retinendam, secundum Philosophorum regulas, & ad Patriae emolumentum, nobis manu-ductores fuisse. Quae omnia cum apud nos perpendimus, aequum plane judicamus, eos non modo a nostro latere non rejicere; verum in super ea omnia debita gratitudine compensare, eosque veluti vitae nostrae defensores, formatores, & Curatores, omni reverentia complectendos, & abunde remunerandos esse. Postquam autem unanimem totius regni consensum videmus, Nos etiam in hac causa acquiescimus, ut ut nostrae Dignitati istud adversari videatur: nihilominus etiam in hoc benevolentiae vestrae Nos ita commendamus, Vos eatenus in omnibus iis, quae ad nostrum beneplacitum, auctoritatem & regni salutem proficua esse videbuntur, vestra pariter parata servitia & promptam vestram voluntatem, in iustis ad Regni salutem contributionibus exhibituros & testificaturos esse. Intermittere itaque nullatenus possumus, quin in Vestrum toties iteratum petatum consentiamus, atque a iure nostro hac vice desistamus, universosque Iesuitas ex nostra ditione, tam

in Hungaria, quàm in Transylvania, intra quindenam eliminemus & in perpetuum hinc exesse jubeamus, Constitutionumque & confirmatorum Regni Articulorum, vigore relegemus. *Hac ubi tres Status intellexerunt, universus Populus ingenti júbilo & plausu in Templo Medgyesiensi exclamavit: VIVAT ILLUSTRISSIMUS PRINCEPS SIGISMUNDUS, VIVAT! VIVAT!*

42. Jesuitæ Hungaris exoli.

XLII. Continuavit deinceps semper Natio Hungarica Jesuitis, ne in Regnum, ejusque adnexas Provincias admitterentur, mirum dictu, quanto odio, aut quo præfagio, vehementissime obistere.

43. Ratio odii.

XLIII. Clero namque Catholico pariter atque Magnatibus Secularibus Hungaricis, & toti Nobilitati, Patrum horum ad rem nimium quantum attentorum, incredibile studium amplificandi Ordinis sui auctoritatem, immensumque divitiarum & potentiae robur acquirendi, sicuti aliis etiam nationibus, semper suspectum fuit, imprimis cum observaverint, illos se intra Terminos professionis suae, spiritualis nimirum animarum curae, nunquam & nullibi continere; sed favorem Aularum aucupari, eoque adepto consiliis & rebus secularibus se immiscere, omniaque pro lubitu in Aulis dirigere.

44. Jesuitæ cur Evangelicis metuendi.

XLIV. Majori autem fundamento nitebatur diffidentia Evangelicorum erga eos in Hungaria, qua sibi à novis hisce hospitibus metuebant, ominati fane, quod res est, ipsos omnium persecutionum authores exstituros esse. Quo enim magis Regum, imprimis Austriacorum indulgenti affectu prævaluerunt: eo magis dies noctesque de extirpandis Ecclesiis Evangelicis cogitarunt, facillimam omnium acquisitionem sibi futuram effecati, qua reditus Evangelicarum Ecclesiarum, scholarumque, & Ministrorum, ad se pertrahere possent.

45. Sunt persecutionum autores.

XLV. Certe illi Hungari, qui omnium persecutionum Evangelicarum Ecclesiarum origines & progressus apprime se nosse causantur, constanter asseverant, Patres Jesuitas omnium istarum persecutionum, ne dicam Rebellionum exinde exortarum folles & faeces semper extitisse, adhuc extare, & exstituros in posterum esse, nisi serio contineantur.

46. Andreas Dudithii moderatio.

XLVI. Interea dum Jesuitæ post primum in Transylvaniam, Hungariamque ingressum, interitum rei Evangelicæ architectabantur, ex venerabili

Ordine Cleri Catholici, Episcopus aliquis auctoritate magna pollens, exemplo suo non parum res Evangelicorum circa hæc tempora promovit. Is erat Andreas Dudithius, Episcopus primum Tinienfis, deinde quinque Ecclesiensis, cujus jam mitius de Doctrina Evangelica & sentire & loqui auctoritas, ac insignis ejus in literis eruditio, mitiores de hac Religione cogitationes permultis Catholicis inspirabat. Intrepidus etiam ipse in Tridentino Concilio, cui Hungariæ Sacri Ordinis nomine interfuit, varias Orationes ad Patres publice habuit, quibus Evangelicorum Doctrinam non adeo improbare monstravit, quarum duæ, altera de communione sub utraque specie: altera de Sacerdotum Conjugio, tunc per Germaniam publicatae sunt.

XLVII. Anno MDCIV. Rudolphus Imperator, Hungariæ Rex, absens Procures ad Comitata Regni Posonium convocavit, quibus Matthias Archidux præfuit. Deputati pro more comparuerunt Comitatum, Urbium & Civitatum liberarum Ablegati, nec quicquam durius, durantibus Comitibus, definitum in causa Religionis, aut inscriptum fuit: absolutis vero iisdem, & Ordinibus Evangelicis ad suos regressis, mox viginti & uno Articulis communibus suffragiis conclusis, citra scitum Evangelicorum, in maximum eorum præjudicium ex post facto additus est Articulus vigesimus secundus, qui sequitur:

47. Damnum An. 1604. Evangelicis allatum.

XLVIII.

Rudolphi II. Romani Imperatoris, & Regis Hungariæ Articulus XXII. de Anno MDCIV.

48. Articulus XXII. Rudolphi contra Lutheranos.

Ut Religionis negotium in publicis Tractatibus & Diætiis nemo temere moveant.

Postremo, siquidem Majestas sua Casarea atque Regia, tum ex fide digna Relatione; tum vero ex binis per supra dictum Serenissimum Principem, Dominum Matthiam Archiducem Austriae &c. Fratrem suum charissimum, sua Majestati transmissis supplicationibus eorum, qui se potiorum Statuum & Ordinum Regni Hungariæ

partem indigitarunt, non sine admiratione, tanquam rem hactenus inusitatam & plane novam, dispicienter intellexit, quidam illi de turbatione ipsorum Religionis, ademptione suarum Ecclesiarum & proventuum, ac submotione Ministrorum Verbi, sive Concionatorum suorum, tam scripto, quam ore tenus, ejus Serenitati proposuerunt & explicarunt, atque insuper ab ejus Serenitate intercessionem ad Sacram suam Majestatem Casaream & Regiam eum in finem demisse flagitarunt: Ut, omnibus per suam Majestatem eis restitutus, in libero Religionis suae exercitio permanere, illoque frui & gaudere queant. Quia tamen ab ejus Serenitate requisiti & admoniti, neque scriptum suum, qui se illius participem facere cogitasset, proprio nomine subscribere, neque cujus Religionis sint, profiteri, quasve Ecclesias & proventus sibi ademptos esse questisunt, explicare voluerunt: Sed circa generalia solummodo persistentes, haud facile à concepta opinione sese dimoveri passi sunt, & per hoc publicos hujus Dietae Tractatus non modicum retardarunt, ceterisque fidelibus Regni Statibus & scandalum & malum exemplum praebeverunt. Quod quidem sicuti Suae Majestati Casarea & Regia gratum esse non potest: ita quoque sua Majestas recordari nequit, quod illis per suam Majestatem in praetensa illorum Religionis aliqua injuria irrogata, vel aliqua Ecclesia, aut earum proventus, in bonis praesertim eorum propriis & aviticis eis adempti fuissent; neque Majestas sua Casarea super obnubilatis eorum praetensionibus sese ullo modo resolvere valet, praesertim, quod existiment, illos aliquam cum liberis Civitatibus Regni, quae Sacra Corona & Suae Majestatis Casarea, tanquam incliti Regis Hungariae peculium sunt, collusionem in urgendo nova Religionis exercitio habere. Cum autem Suae Sacrata Casarea Regiaque Majestas instar divorum quondam Progenitorum & Praedecessorum suorum, tam Imperatorum Romanorum; quam vero Regum etiam Hungariae felicium recordationem Sacro Sanctam Catholicam fidem & Religionem sincere profiteatur, illam quoque in Regnis & provinciis suis, ac praesertim in hoc suo Hungariae Regno, ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei, ex tot falsis opinionibus & sectis erutam, ubique florere & dilatare cupiat, ac ex debito Regiminis sui officio pro virili & jam tueri, & defendere satagat: idcirco Majestas sua sacratissima motu proprio, deque Regia sua potestatis plenitudine, tam Sancti Regis Stephani, hujus gentis Hungariae Apostoli, quam vero omnium aliorum divorum quondam Hungariae Regum, Suae Majestatis

Praedecessorum Decreta, Constitutiones & Articulos, pro praefata Sancta Catholica Romana fide & Religione, quovis tempore praeclare & pie editos & evulgatos, non secus ac si de verbo ad verbum praesentibus literis inserti & inscripti essent, hoc speciali suo Articulo clementer ratificat et confirmat: ac ne deinceps in generalibus praesertim et arduis Regni Tractatibus et Dietis, alicui Religionis negotium, ad remorandos et interrumpendos publicos Tractatus, quovis colore et praetextu impune movere liceat, benigne statuit, et serio decernit, ut contra tales inquietos, rerumque novarum cupidos, poena à Divis quondam Regibus Hungariae in iisdem Decretis et Articulis statuta, confestim procedatur, et ceteris in exemplum irremissibiliter puniantur.

XLIX. Per hunc Articulum jactum credebatur fundamentum ad diras quasque persecutiones Religionis Evangelicae impune intentandas: nimirum obice posito, ne desuper querelas in Comitibus movere, aut remedia quaerere, aut impetrare liceret. Praetendebatur quidem tunc temporis Articulus istum consultis Statibus Regni, adeoque nec insciis Evangelicis confectum esse; verum notorium nimis est, illis absentibus & nullo modo consentientibus; imo desuper, cum rescivissent, submisisse protestantibus, cum instinctu Cleri Catholici superadditum esse, & ipsemet Rex, in conclusione idem sincere fatetur hisce verbis: *Reliquos sibi à Regni ordinibus more solito praesentatos, ultimum verò per se, (Sacram Casaream Regiamque Majestatem) benigne & necessario additum.*

49. Articulus ille fit fundamentum persecutionum.

L. Et quid multa? In Pacificationis Viennensis Articulo, Articulus hic ultimus, sive 22. cum reliquis constitutionibus contra Lutheranos antehac promulgatis, abrogatus est, addita hac confessione expressa, eum extra Dietam & sine Regnicolarum consensu adjectum fuisse.

ro. Abrogatus postea.

LI. Idem hoc Artificium posterioribus temporibus imprimis novissimis adhibuit saepius Clerus Catholicus, ad stipulante Aula, ut querelae Evangelicorum à deliberandis in Comitibus excluderentur, isti quoque destinato acerrime adeo instituerunt, ut de facto exclusis Evangelicis, aut gravamina Religionis intacta siverint Catholici; aut tandem novissimis

51. Artes excludendi gravamina saepius adhibita.

tem-

temporibus eo etiam processerint, ut non admissis Evangelicis, Articulos in summum præjudicium Religionis Evangelicæ, conceperit Clerus, & Status Catholicus, & Evangelicos desuper protestantes pro Rebellibus habuerint, processibusque vexare præsumserint, imo libertatibus reliquis plane excidisse decreverint.

32. Leges Regni neglectæ.

LII. Id quod sane durius multo fuit; quam quod dicto Anno 1604. factum est: quoniam post Annum 1606 Legibus publicis res Evangelicorum, alium, multoque meliorem in statum emerferat, libertate illorum Religionis Articulis Regni amplissime stabilita, & Evangelici, Reformatique pro separatim considerato Statu Regni, quoad causam Religionis, eodem modo, qui adhuc in Imperio Romano-Germanico viget, agniti.

33. Belyoyofa tyrannis.

LIII. Isto consilio & allato Articulo nitebatur, cui dictus Articulus viam paraverat, Jacobus Barbianus, Comes de Belyoyofa, quondam Romæ Garthusianorum Præfectus, deinceps Generalis Militaris, qui ad hoc unice ab Imperatore missionem in Hungariam obtinuisse videbatur, non ut Turcarum vires, veluti prætendebat, infringeret; verum, ut Tempia primum quidem Regiis Civitatibus adimeret, & mox omnes Evangelicos promiscue ad Religionem Romano-Catholicam obtorto collo traheret. Nec fefellit Barbianum Belyoyofam prima fronte opinio. Nam postquam eximium illud, & decantatissimum Templum Cassoviense, Civitatis jam ante comitia Anno 1604. d. 21. Januar. ademerat, Concionatores Evangelicos in exilium abegit, ac ne quis eorum, vel copulandi Sponsos, vel Sacra Cœna utendi gratia, Civitate aliquò exire ausit, sub amissione vitæ, honoris & substantiæ, severissime interdixit. His non contentus Belyoyofa, Jura & Privilegia, Cassoviensium secularia etiam labefactavit, ademptis vi domibus publicis, pagis, molis & subditis, sperans, his protrititis & attenuatis, reliquas Civitates, quæ Cassoviæ exitium observabant, facilius cessuras.

34. Archi-Episcopi Colocensis conatus irritus.

LIV. Hoc cum prospere hætenus succedere videretur, Martinus

Pete, Archi-Episcopus Colocensis, & per Hungariam locum tenens, apud Poloniæ Regem, tam per literas, quam nuncios speciales assidue urget veniam extirpandi in XIII. oppidis Scepusiensibus (quæ Hypothecæ jure Rex Poloniæ possidet) Verbi Ministros Evangelicos, eamque impetrat. Tendens ergo ad Scepusienses Archi-Episcopus, Leutschoviam urbem Hungariæ liberam & Regiam intrat quidem & eadem, quæ Barbianus Cassoviæ tentat: Verum constantes in Religione cives à proposito precibus primum Antistitem retrahere satagunt; sed cum nihil hac viâ apud spei plenum ex Barbiani successu Prælatum efficerent, validiori manu se ei opponunt desperatione acti. Archi-Episcopus itaque spe delusus, re infecta sese in Prætorium recipit, à Belyoyofa milites, quibus Leutschovienses cogat, expectaturus. Dum autem ibi commoratur, inopinatus rumor adest, Casarcenos ab Heidonibus fusos: Archi-Episcopus ergo recitius cognita, per inhospita loca ad tutiores partes se confert.

LV. Interea Cassovienses, ne quid propter ademptum Templum molirentur, à Belyoyofa, ex casu Archi-Episcopi meticulofo, jurejurando se obstringere coacti. Mittunt tamen illi Legatos ad Imperatorem supplicatum, ut si Templum non restitueretur, liberum saltem cultus exercitium in aliquo angulo concederetur: Sed postquam tres Anni quadrantes in Aula commorati sunt, tandem post multiplices inutiliter effusas preces, re infecta ad suos redierunt. Reliquæ liberæ Civitates eadem de causâ Aulam adeunt, & per viscera misericordiæ Dei (hac enim in omnibus fere supplicationibus, solenni formulâ uti solent) orant, ut ipsis liberum exercitium religionis concedatur: verum hi quoque gravi interminatione repulsi sunt. Supplicationes præterea secutæ sunt solennes protestationes, tam in generali Diætâ Posoniensi, quam particularibus conventibus propterea factæ: Sed etiam hæ omnes neglectæ sunt. Hinc factum, ut in afflictis & desperatis rebus remedium quærentes Hungari, ubique fere gentium seditionis rebellionisque rei proclamarentur. In oppido Lifzka Ladislaus Pede, Imperatoris campestris mili-

35. Cassoviensium lazariorum.

militia Hungarica Generalis Belli Dux, Martini fratris sui jussu Ministrum Reformatum Paulum Stantai ejecit, & duos è Soc. Jes. Georgium Waserhelyi & Paulum Besleredi substituit.

36. Barbiani exercitus caesus.

LVI. Anno autem MDCV. die 15. Octobris Barbiani exercitu ab Heidonibus, ut dictum, apud Diösreg oppidum stratagemate caeso, audita tam subita & plane inopinata strage, dictus Pater Georgius Waserhelyi mature sese Leleszinum confert; Paulus Beszeredi diutius moratus, habitu rustico indutus evasit.

37. Basta Dux Casareus persequitur Evangelicos.

LVII. Basta quoque Anno 1599. Rudolphi Imperatoris Dux & Legatus ab incolis in Transylvaniam honorifice susceptus, contra Sigismundum Principem bellum gessit, quo devicto ingentibus cupiditatibus & rapinis flagrabat; & Tempa Evangelicis eripiebat; dureque eos habebat; qua rapinarum serie adeo omnium Incolarum animos avertit, ut illi vel no-

mine ejus exhorrescerent. Quapropter Mose Szekely & Gabriele Bethlen autoribus, in eum conspiratum est, quæ tamen conjurationis capita ille in ipso ortu oppressit, & Transylvaniam omnem asseruit.

38. Boczkajus & Gabriel Bethlen novos motus excitant.

LVIII. Postea Basta, Transylvania relicta sive stipendiorum tarditate, sive perfidia conjuratorum Anno Seculi Decimi septimi tertio Szakmarinum versus extruditur: deinde caeso Mose Szekhely, qui principatum occupaverat, Basta in Transylvaniam revolat, receptaque provincia eidem regenda, decem viros, ex Germanicis & Hungaris delectos, præposuit; donec à Boczkajo hic status iterum immutaretur. Etenim Hungari desperabundi, Ducibus Stephano Boczkaio & Gabriel Bethlen Anno 1604. novos motus in Regno excitant, ac Ducibus Casaris caesis totam Hungariam occupant.

Periodus Prima explicita.

HISTORIÆ DIPLOMATICÆ

De Religione Evangelica in Hungaria.

PERIODUS SECVNDA,

Qua Religio Evangelica publicam Liberta-
tem, & summum securitatis Solstitium, per pacifica-
tionis Articulos & Leges Regni con-
secuta est.

CONSPECTUS PERIODI SECUNDÆ.

1.

PERiculum Belli Civilis Hungarici etiam
Austriacis Provinciis imminens, pa-
cis cogitationes suadet. 2. Pacificatio Vi-
ennensis, An. 1606. 3. Artic. 1. Paci-
ficationis Viennensis de Religione Evangeli-
ca, 4. Imperium Rom. recusat ab Impe-
ratore petitas suppetias contra Hungaros,
& observantiam promissorum & pactorum
suadet. 5. Hæc pacificatio primum fun-
damentum est publica securitatis Religio-
nis Evangelicæ. 6. Ante hanc pacifica-
tionem Religio Evangelica ne quidem tole-
rata dici poterat; post illam autem stabili-
tate nominari potest. 7. An Lutherani &
Reformati in Hungaria possint haberi pro
talibus, qui sunt in Ecclesiâ pressa. 8. E-
vangelici post pacificationem Viennensem
eadem sunt in conditione in Hungaria, in
qua sunt in Imperio Rom. Germanico post
pacem VVestphalicam. 9. In Imperio Lu-
theranos & Calvinianos hæreticos appella-
re, aut eos Religionis causa persequi non li-
cet. 10. Nonnulli Ecclesiastici credunt,
se Theologos esse non posse, si extirpationem
Evangelicorum non moliantur. 11. De-
plorandum est, Christianos contra Christia-
nos eodem rigore uti, quo olim Ethnici con-
tra Christianos usi sunt. 12. Ethnicos
contra Christianos iisdem fere argumentis
usos esse, quibus utantur, qui exstirpationem
Evangelicorum suadent, & meditan-
tur. 13. Quid Christiani Ethnici per-
secutoribus opposuerint. 14. Incongruum
esse, Christianos persequi eos, qui in pluri-
mis fidei fundamentis consentiunt. 15.
Historie Hungar.

Consultius esse, Clerum Catholicum Hunga-
ria sequi exemplum Cleri Catholici in Ger-
mania. 16. Principes Ecclesiastici & Cle-
rus Catholicus in Germania Evangelicos
Constatus, imo ne proprios quidem subdi-
tos persequitur, aut in libertate conscientie
& Religionis turbat, nec paci religiose con-
tra venit. 17. Curia Romana Paci reli-
giosæ in Germania contradixit & Clerum
hortata est, ne eam observet; sed potius op-
pugnet & pro nulla habeat. 18. Sed Cle-
rus Germaniæ hæc non curat, potius fidem
publicam servat. 19. Clerus Hungaria
idem facere posset. 20. Clerus Hungaria
detrectat gravamina Evangelicorum com-
planare, idque impedit, quod magnorum
malorum causa est. 21. Catholici in Ger-
mania, gravamina Religionis cum Evange-
licis amicabiliter componunt & quiete in-
vicem vivunt. 22. Idem Catholici in
Hungaria facere possent. 23. Pacificatio
Viennensis in Transylvania observata.
24. Pacificatio Viennensis in Hungaria abiit
in legem publicam; sicut pax religiosa in
Germania. 25. Matthias pacificationis
Viennens. articulum de religione inter arti-
culos Regni redegit, ut eo magis servetur.
26. Art. 1. Matthiæ de religionis liber-
tate. 27. Ejusdem Artic. 8. de Iesuitis,
ne bona immobilia in Hungaria possidere
ipsis liceat. 28. Artic. 1. An. 1608. &
pacificatio Vienn. ab omnibus Regibus se-
quentibus confirmata est. 29. Articulus
de Evangelicorum admissione ad digni-
tates & officia. 30. Articulus hic con-
firmatus Anno 1609. 31. Superinten-
dentes Evangelici juxta Artic. 1. A. 1608.

C

per

per Articulus Solnenses constituuntur. 32. Articuli Solnenses. 33. Archi-Episcopus Strigoniensis protestationem contra Articulus Solnenses publicat, addita excommunicationis comminatione. 34. Evangelici Apologiam edunt. 35. Apologia tenor. 36. Articuli Consistorii Semptaviensis Anno 1622. eduntur. 37. Articuli Semptavienses. 38. Matthias II. Artic. I. Anni 1608. confirmat Anno 1618. 39. Artic. 77. Anni 1618. 40. Religionis Evangelicæ incrementa aucta per accessionem familiarum Illustrum. 41. Tres Palatini Regni, Lutherani foundationes fecerunt. 42. Magnates Lutherani & Reformati, alii iique multi idem fecerunt. 43. Civitatum liberarum foundationes in templa & scholas Evangelicorum. 44. Unde Catholicis vix aliquid decessit per incrementa Religionis Evangelicæ. 45. Gymnasiorum Evangelicorum foundationes. 46. Hæ foundationes in Catholicorum manus venerunt. 47. Ferdinandus II. Anno 1618. in Regem Hungariæ coronatus, Diplomate Regio 17. conditiones se servaturum promittit, & jurat. 48. Conditione sexta libertatem Religionis promittit, se ita præstiturum, ne etiam Domini terrestres quovis sub prætextu eam turbent. 49. Diploma Regium Ferd. II. 50. Post tantas pollicitationes & leges publicas Evangelici nihilominus turbationem libertatis religionis passi sunt. 51. Iesuitis jam tum persecutio Evangelicorum imputata. 52. Gabriel Bethlem bellum movet, coronam occupat, Austriam & Moraviam vastat. 53. Pacem Anno 1621. init, qua & religio Evangelica in pristinum statum restituitur. 54. Idem Anno 1623. novum bellum movet, Iesuitas ejicit & magna damna Austriæ, Styriæ, & Moraviæ infert. 55. Pax concluditur, & Religionis Libertas denuo promittitur. 56. Libertatem Religionis Ferdinandus II. aliquoties articulus confirmat. 57. Uti in Comitibus anno 1625. 58. Artic. 22. Anni 1625. 59. Artic. 33. Anni 1630. 60. Artic. 29. Anni 1635. 61. Ferdinandus III. Anno 1625. in Regem Hungariæ coronatus, Diplomate Regio septendecim conditiones se servaturum promittit, & jurat damnato prætextu juris terrestris, quo domini terrestres ad reformandum abuti non possunt. 62. Diploma Ferdinandi III. 63. Non attentis his promissis 300. templa Evangelicis adimuntur & predicatorum in exilium mittuntur, unde Georgius Rakozius bellum movet. 64. Pax An. 1645. initur, & ut diuturnior esset, Cleri dissensus & contradictio contra Religionis Evangelicæ libertatem rejicitur & in perpetuum

annullatur. 65. Aula Romana exprobraverat Clero Hungariæ æque ac Germaniæ Consensum, super libertate Religionis Lutheranae. Hic illa non curavit, sed ille timuit. 66. Rex autem Catholicus jure suo nititur & Cleri contradictionem nullam & irritam esse, in perpetuum jussit ex gravissima ratione. 67. Pacificatio de Anno 1645. 68. Complanatio gravaminum Evangelicorum ad Comitatus remittitur. 69. In quibus sancitum est, ut in futurum gravamina Evangelicorum singulis Comitibus à Rege semper complanentur. 70. Decisio in Articulis facta. 71. Articulus 6. anni 1647. de 90. templis Evangelicis restituendis. 72. Articulus 7. anni 1647. 73. Artic. 8. anni 1647. 74. Artic. 9. anni 1647. 75. Artic. 10. anni 1647. 76. Artic. 11. anni 1647. 77. Artic. 12. anni 1647. 78. Artic. 13. anni 1647. 79. Artic. 14. anni 1647. 80. Artic. 15. anni 1647. 81. Artic. 16 anni 1647. 82. Artic. 17. anni 1647. 83. Artic. 18. anni 1647. 84. Artic. 19. Anni 1647. 85. Per hos Articulus, & Pacificationem præcedentem, solstitium securitatis & Libertatis Religio Evangelica nacta est. 86. Quæ adhuc supererant desiderata in Comitibus sequentibus, An. 1649. complanata sunt. 87. Notandum Clerum Catholicum in actis hujus Diætæ fasum esse, publice Religionis Evangelicæ libertatem legibus concessam relinquendam, & templa adjudicata restituenda esse &c. sed nunc quantum mutatus ab illo? 88. In fine Comitiorum omnia in hoc puncto decisa sunt Artic. 10. 11. & 12. 89. Artic. 10. Anni 1649. 90. Artic. 11. Anni 1649. 91. Artic. 12. Anni 1649.

I.

Bellum illud civile, quod Ducibus Stephano Boczkai & Gabriele Bethlen gerebatur, non modo Hungariam integram occupaverat, sicuti in fine Periodi primæ jamjam dictum est, sed Austriacis etiam Provinciis Hereditariis ruinam minabatur, cum Hungari illas gravissimis invasionibus diriperent & expilarent: unde omnia in summo & præsentaneo discrimine fluctuabant. Periculum istud ingens vastationis totalis, quod tunc Austriæ, Moraviæ & Styriæ imminebat, locum dedit cogitationibus de pace reducenda, & gravaminibus Hungarorum complanandis.

II. Pax ergo Anno 1606. d. 23. Junii, Viennæ, inter Archi-Ducem Matthiam, Plenipotentiarium Imperatoris,

1. Bellum Civile pacem movet.

2. Pacificatio Viennensis An. 1606.

&

& Regis Rudolphi, & Bozkaium per hujus Mandatarios facta, & d. 6. Aug. per Regium consensum confirmata est. Cum autem pro solenniori Instrumento Pacis conficiendo & omnibus punctis magis illustrandis inter utramque partem conventum esset, ut Viennæ ultima Manus pacis negotio imponeretur, sequenti Mense Septembris, absente Imperatore Pragæque comorante, autore Archi-Duce Instrumentum Pacificationis Viennensis An. 1606. d. 26. Sept. confectum, & omnibus solennitatibus absolutum est, cui accessit foedus solenne inter Regnum Hungariæ & Regnum Bohemiæ; nec non Moraviam, Silesiam & Lusatiam, quod subscriptionibus Procerum, tam Hungariæ quam Bohemiæ, Moraviæ, Silesiæ & Lusatiae, appensisque sigillis munitum est, cujus paria in *Corpore Juris Hungariæ* pag. 111. usque 121. extant. Quid de Religione Evangelicorum hac pace stabilitum sit, sequitur:

3. Art. I. Pacificationis Viennensis de Religione Evangelica.

III. PACIFICATIO VIENNENSIS.

Ad Articulum Primum.

Quantum itaque ad Religionis negotium attinet, non obstantibus pro tempore Constitutionibus, sed neque Articulo postremo Anni 1604. (cum is extra Diatam & sine Regnicolarum assensu adjectus fuerit, & propterea etiam tollitur) deliberatum est, ut juxta Sac. Cas. Regiæque Majestatis priorem resolutionem, ad quam se Regnicolæ in sua replicatione referunt. Nimirum quod omnes & singulos Status & Ordines intra ambitum Regni Hungariæ solum existentes, tam Magnates, Nobiles, quam liberas Civitates & Oppida privilegiata immediate ad Coronam spectantia: Item in Confiniis quoque Regni Hungariæ Milites Hungaros in sua Religione & Confessione nusquam & nunquam turbabit, nec per alios turbari aut impediri sinet. Verum omnibus prædictis Statibus & Ordinibus liber Religionis ipsorum usus & exercitium permittetur: Absque tamen præjudicio Catholice Romanæ Religionis, & ut Clerus, Tempia & Ecclesiæ Catholicorum Romanorum intacta & libera permaneant, atque ea, quæ hoc disturbiorum tempore utrinque occupata fuere, rursus usdem restituantur.

Historia Hungar.

Ad Octavum.

Hungari non consentiunt, quo Iesuite, in Regno Hungariæ, jura stabilia & possessionaria habeant & possideant. Suatamen Maiestas juribus suis inheret quoad Clausulas Donationalium, fiant Donationes juxta Decreta Regni & more antiquitus solito.

IV. Recurrerat Imperator Rudolphus ad Status Imperii Romano-Germanici, cum res ejus in Hungaria, & provinciis Hæreditariis, in præcipitio esse videbantur, eorumque auxilium contra tumultuantes Hungaros expetierat. Illi autem per Plenipotentiarios & Ablegatos suos in Comitibus agentes, post interea subsecutam Pacificationem, die 24. Aug. 1607. Imperatori responderant: Imperium quidem Hungariæ contra Turcas sæpius auxilia præstitisse, sed arma infesta Hungaris ipsismet nunquam intulisse, neque è re sua esse, antimurale Christianitatis oppugnare, consultius fore, & quidem vel maxime pacem jam composita, fidem Hungaris datam servare, cum vel gentilibus & Turcis non sit violanda. Vid. *Londorp. Acta Publ. Tom. I. pag. 46.* edit. 1668. Hoc Imperii responso & suasu commonefactus Imperator Rudolphus, eo magis in pace Religiosa servanda confirmabatur, diversa suadentium susurrationibus minus aurem præbens.

4. Imperium Germanicum observantiam pactorum suadet.

V. Hæc ergo Pacificatio, Viennensis primum fundamentum & basis publicæ securitatis pro Religione Evangelicorum in Hungaria fuit. Hactenus enim intra octoginta admodum Annorum decursum, Religio Lutherana & Reformata augmenta quidem per Regnum Hungariæ maxima sumserat; sed nullis adjuncta legibus securitatem quandam promittentibus, nullaque Aulæ protectione nixa.

5. Hæc Pacificatio fundamentum est publicæ securitatis.

VI. Quin imo quæ hactenus emanaverant Leges in perniciem & extinctionem ejus semper ingeminabantur: ita, ut quemadmodum temporibus hanc pacificationem præcedentibus vix dici potuit, Religionem illam fuisse toleratam, cum ne quidem, ut tolerari deberet, Lex aliqua publica existeret: ita post Pacificationem illam demum Religio Evangelicorum publicam securitatem & libertatem tantam consecuta est, ut non modo pro tolerata, sed potius ex illo tempore, pro publice in Hungaria stabilita habenda sit.

6. Tum demum libertas religionis stabilita.

7. Evangelici non amplius sunt in Ecclesia pressa.

VII. Unde Lutherani & Reformati, sive Augustanæ & Helveticæ Confessioni addicti, sustinent se post hanc Pacificationem, pro talibus haberi amplius non posse, aut debere, qui in Ecclesia pressa versantur, quibus contra persecutiones nihil reliqui sit, quam patientia & Martyriorum vel Exilii toleratio, cum nunc suppetant Pacificationes, pacta, publica Diplomata, & promissa Regia jurata, & Articuli Regni, quæ omnia allegare, & ut servantur petere liceat.

8. Ipsis libertas eadem est in Hungaria, quæ in Imperio.

VIII. Imo sustinent illi, non aliam, sed eandem esse conditionem, in qua sunt Religionis istius Consortes in Imperio Romano-Germanico; ubi horum Religio non pro tolerata saltem, aut cuilibet cunque persecutioni obnoxia; sed pro publice stabilita & eadem libertate & securitate, qua Romano-Catholica utitur, gaudente habetur.

9. In Imperio Evangelicos persequi non licet.

IX. Eat ibi in Imperio Romano-Germanico, inquit aliquis zelo indiscreto & infano flagrans, & Imperatori Augustissimo, Principibusque Catholicis, iniqua illa principia & Consilia: Hæreticis nullam servandam esse fidem, sed ferro, igne, eos extirpandos esse, insinuet, & Lutheranos & Reformatos Hæreticorum nomine proscindat, experietur sane se crabrones excitare, & consilium suum non tantum sibi, sed & Principi, cui illud suggerit, perniciosissimum futurum.

10. Evangelicos persequi creditur officium Theologi.

X. Dolent quam maxime illi Religioni Reformatae addicti in Hungaria, quod Venerabilis Clerus Romano-Catholicus, in Hungaria, per umbratiles & scholastico in pulvere enutritos Theologastros inferioris commatis, quos Hungari Pfaffacios vocitare amant, se eum in errorem induci nonnunquam patiatur, ut credat, se non posse non contra dissentientes in Religione perpetuo quasi bello colluctari, & Ecclesiasticorum nomine indignos esse, qui pro horum extirpatione diu noctuque non allaborent. Unde quo quis eorum est devotior, & ad promerendum gradus gloriæ studiosior, eo in persecutiones illorum est acrior.

11. Christiani perdunt Christianos

XI. Deploranda est insania, quæ in Orbe Christiano nimium invaluit, ut quicquid crudelitatis in primitiva Ecclesia Ethnici Tyranni, contra Martyres Christianos perpetrarunt, nunc Christiani invicem contra Christianos, eodem rigore, eademque truculentia exercere justum, imo pium esse credant.

XII. Merito damnavit primitiva Ecclesia Tyrannos Ethnicos, quod Christianos ad ejurandum Religionem suam suppliciis atrocibus tentaverint. Frustra omnino causati fuerunt Ethnici persecutores Religionis Christianæ, hanc superstitioni suæ esse contrariam, neque Imperanti tolerandum esse, ut subditaliam, quam dominantem, vel potius dominantis Principes Religionem sequantur: cum divisio & diversitas Religionum multifariam in Imperio confusionem, & ad turbas motusque civiles fomentum & occasionem præbeat, Christianorum præterea religionem talia docere, quibus Ethnici assentiri, pro impossibili existimabant. Neque defuerunt inter Gentiles, qui persecutione Christianorum, se Diis suis fictitiis gratissimam rem facere à Sacerdotibus suis impiis persuadebantur, atque zelo secundum ipsorum superstitionem pio persecutiones Christianorum exercebant, neque etiam facile acuti. Gentilium Philosophi, & Principes philosophantes, falsitatis suæ superstitionis disputando convinci, & à falsa persuasionem sua dimoveri potuerunt, cum fides Christiana semper sit & fuerit, opus Dei, & non nisi Spiritus Sancti operatione per convictionem internam, non autem disputationibus Scholasticis multo minus tormentis inspiraretur.

12. Persecutores hodierni utuntur argumentis ethnicorum.

XIII. Quid adhuc Christiani in pressa Ecclesia primitiva? Certe ad caput gentilium nihil magis appositum reponere ipsis potuerunt, quam conscientias hominum cogi non posse; neque principibus & Magistratibus in animas & conscientias ullum Imperium, Deoque magis, quam Principi obediendum esse.

13. Quid Christiani Ethnicis persecutoribus opposuerint.

XIV. Nunc autem mutata rerum facie in Ecclesia Christiana, à persecutionibus Ethnicorum jam secuta nonnunquam ab aliquibus eadem illa principia & dura consilia adaptantur, quibus Ethnici Christianorum persecutiones justificare satagebant: & quidem non jure talionis contra ipsos Ethnicos vel infideles Turcas, Judæos, Sinenses & Tartaros; sed contra Christianos ipsosmet, qui in eundem Deum, in eundem Redemptorem, eundemque Spiritum Sanctum credunt, & baptizati sunt, qui pro principio & fundamento fidei primario eandem Sacram Scripturam agnoscunt & eadem Symbola Oecumenica recipiunt, & propemodum in iis omnibus quæ ad fundamentum fidei &

14. Incongruum est persequi in plurimis confessionibus.

& salutem præcise necessarium pertinent, conveniunt, & ultra cultum externum, & ea, quæ illuc pertinent, vix in aliis, quam illis saltem dissentiunt controversiis, quæ originem trahunt ab infauissima illa, & paci Ecclesiæ Christianæ nimium fatali, Philosophiæ Ethnicæ Aristotelicæ in Scholasticam deinceps corruptæ cum Religione Christiana combinatione; nec non à commutatione regni Christi spiritualis in dominatum mundanum.

15. Exemplum Cleri in Germania imitandum.

XV. Cum autem nota characteristica Ecclesiæ Christi sit, Spiritus charitatis, lenitatis, tolerantia, & amoris: fatius & consultius esset, Venerabilem Clerum Hungariæ, exemplum Eminentissimi Cleri Romano-Catholici in Germania imitari, & eodem spiritu charitatis cum Evangelicis & Reformatis cohabitare.

16. Status Catholicos in Germania non turbant constatus Evangelicos

XVI. Sunt in Imperio Romano-Germanico Summi Ecclesiæ Romanæ Antistites, Cardinales, & qui his cedere jure nolunt, Eminentissimi Electores Ecclesiastici, Archi-Episcopi, Episcopi, potentissimi Imperii Principes, sublimi jure territoriali, Majestatis æmulo gaudentes, qui in zelo discreto pro Ecclesiæ Romanæ salute, nulli quidem ex Venerabili Clero Hungariæ cedunt, sed illo zelo suo non adeo in transversum rapiuntur, ut credant, se Catholicos Ecclesiasticos esse non posse, nisi de persequendis & extirpandis Augustanæ & Helveticæ Confessioni addictis continuo cogitent: potius cum reliquis Constatibus diversæ Religionis in pace & quiete vivere malunt, & subditis suis diversam à sua religionem profitentibus, in exercitio Religionis & conscientiarum libertate nullatenus graves esse, illisque Tempia, Scholas, Parochias, Pastores & proventus integros sinere, religioni sibi ducentes, Pacificationi Monasteriensi, pacique religiosæ, qua Augustanæ Confessionis addictorum & Reformatorum Religionis eadem Libertas & securitas stabilita est, quæ in Hungaria per Pacificationem Viennensem eidem asserta fuit, contravenire.

17. Curia Romana Pacem Religiosam impugnavit.

XVII. Equidem Curia Romana Paci religiosæ & Instrumento Pacis Monasteriensi ab Imperio confectos solenniter & enixissime contradixit, easque nullas esse voluit: & ne Principes Ecclesiastici illas observarent, serio & iterato jussit, imo protestationes, reservationesque suas toties reiteravit, quoties occasio tulit.

XVIII. Verum illa omnia Venerandus Imperii Romano-Germanici Clerus non curavit; sed publicæ fidei data inviolabiliter standum esse, prudenter & juste existimavit.

18. Sed Clerus Germaniæ fidem servat.

XIX. Ecce non etiam Venerabilis Hungariæ Clerus, laudabilibus tanti Cleri vestigiis in eadem plane causa & pari casu potius insistat?

19. Utinam servaret fidem Clerus Hungariæ.

XX. Diverso plane eoque funesto satis eventu diversam ab illa, qua Clerus Germaniæ utitur, viam, Venerabilis Clerus Hungariæ hætenus eligere maluit in tractando Religionum discrepantium negotio. Raro enim cum Lutheranis & Reformatis pacem aut gravaminum inquisitionem inire voluit: sed potius in Diætiis, ne ad gravaminum illorum examen & compositionem perveniat, omni nisu impedivit: tantummodo ut in adimendis Templis, inque exilium mittendis pastoribus protestantium, aliisque persecutionibus eò majori licentia progressi, sicuti existimaverant, licuerit: unde protestationum & lamentationum Evangelicorum nullus fuit modus, tandemque ad tantam desperationem aliquoties illi adducti sunt, ut illa occasione data in tumultus erumperet, & sæpius integrum Regnum, ipseque Clerus Catholicus in summum discrimen præcipitaretur.

20. Sed de tractat gravamina Evangelicorum complanare

XXI. Clerus è contra, & Status Romano-Catholici in Imperio Romano-Germanico, pacem & tranquillitatem cum Augustanæ & Helveticæ Confessioni addictis Constatibus, ob propriam tranquillitatem & conservationem satis studiose colunt, & si quid gravaminum supervenit, omnia amicabili tractatu & transactione in Comitibus, aut per singulares Imperii ex utraque parte Deputationes, protinus componunt, & omnes unanimi consensu semet ipsos conjunctis communibus viribus, contra insultus hostium extraneorum tuentur, propriamque libertatem & jura communia feliciter conservant.

21. In Germania gravamina Religionis amicabiliter componuntur.

XXII. Unde optandum est, ut tandem aliquando Venerabilis Clerus Hungariæ eadem consilia pro Patriæ propriaque tranquillitate servanda capebat!

22. Idem Catholicos in Hungaria facere possent.

XXIII. Sed ut ab hac digressionem ad Pacificationem Viennensem, qua prima Halcyonia Religionis reformatæ illuxerunt, redeamus, monendum est, illam in Transylvania ad obitum usque ultimi Principis Apaffi durasse sine notabi-

23. Pacificationis Viennensis in Transylvania observata.

tabili persecutionum interpellatione. Equidem Jesuitæ jam tam anno 1606. in Transylvania varia moliebantur, in præjudicium Religionis Evangelicæ, sed cum incolæ hoc animadverterent, indeque Jesuitis periculum instaret, persequentes literas admoniti cautius merari didicerunt.

Epistola,

Ad Jesuitas per Stephanum Bathori Cassovia in Transylvaniam missa.

Jesuitæ moniti per literas Stephani Bathori.

Reverendi & Honorabiles, nobis dilecti! Salutem & favorem nostrum significandum Vobis, per præsentibus duximus, certas, quasdam & occultas machinationes, quibus Publicam Patriæ quietem haut mediocriter turbare niteremini, manibus Vestris esse deprehensas, propter quas verendum est, ne ob vehementem Regnicolarum, quos Vestra inquietudine, ab initio multoties infensissimos Vobis reddidistis, indignationem, etiam nobis insciis & invitis, certa clades Vos maneat & immineat: Volentes itaque Vitæ & permansioni Vestræ consulere ne forte perniciæ, si contingeret, causa, minus iuste à Christianis Principibus Nobis inureretur, Dominationes Vestras, serio præmonendas esse voluimus: ut spatio quindecim dierum ab exhibitione præsentium computando, universos & singulos Vestræ Sectæ Ordinisque Iesuitici socios, publice vel privatim eam factionem tenentes, siue sub privatis siue publicis Patronis constituti fuerint, undecunque intra ambitum Regni Nostri Transylvania existentes, signanter autem Alba Iulia, oppido Udvarhelli & Castello Gerend, aliisque locis omnibus, ad illud, quo nunc degitis Clastrum, Colosmonostira, Beata Maria Virginis, publico edito convocatis, & ut intra limites ejusdem se pacifice contineant, Nomine Nostro omnibus injungatis; scientes, si qui eo se ex Mandato nostro contulerint, secure resolutionem Nostram & Dominorum Regnicolarum de Conditione Vestra expectaturos. Aliis vero id præstare negligentibus, si quid sinistri post præfixum terminum evenierit, immunes nos & innoxios ab eorum molestia, damnificatione, & sanguine futuros. Post præscriptum autem diem quindecimum, & congregationem sociorum Vestrorum procuratam, Vos ambo Reverendi Iohannes Argente & Georgius Chaldi ad Nos huc Cassoviam conferatis. Quod ut

securius faciatis, Literas nostras Salvi Conductus cum præsentibus simul accipiat, ac de tuta Comitiva per Dominum Gubernatorem sedulo Vobis ubique providebitur. Coram, ubi adveneritis, certius de Vestra conditione statuentes & consulentes. Secus sub præmissa cautela nullo modo facturi. Datum in Libera Civitate nostra Cassoviensi, die 2. Anno 1606.

Stephanus.

XXIV. Abiit sæpius dicta Pacificatio Viennensis, quantum in primis ad Religionis negotium Anno 1608. in publicam Regni Hungariæ legem eodem modo, quo in Imperio Romano-Germanico Pax religiosa & Instrumentum Pacis Monasteriense Pragmaticæ Sanctionis, & perpetuæ Legis fundamentalis auctoritatem acceperunt.

24. Pacificatio Viennensis abiit in legem publicam.

XXV. Matthias enim prædictus Archidux Austriae, cum sequenti Anno 1607. à fratre Rudolpho Secundo, Regnum Hungariæ, consensu Ordinum adeptus, & Posonii, Feste Elisabethæ Reginae Hungariæ, per Cardinalem, Franciscum Forgatium, coronatus esset, in Comitibus Posoniensibus Anno 1608. celebratis, illis, quæ super libertate Religionis per Pacificationem Viennensem conventa, adeoque jure gentium servanda erant, inter articulos Regni primum locum dedit, ut conscientiarum libertas, pactorum publicorum auctoritate Evangelicis tandem asserta sanctioni pragmaticæ Regni & legi expresse tanto securius inniteretur, & à legum patriarum vindicibus & custodibus speciali titulo defendi posset. Articulus Primus & Octavus ita se habet.

25. Viennensis articulus de Religione inter articulos Regni redactus

XXVI. Matthiæ II. Imperatoris & Regis Hungariæ Decreti I.

Articulus I. Anni 1608.

De Negotio Religionis.

Quantum itaque ad primum Constitutionis Viennensis Articulum attinet, deliberatum est per Status & Ordines Incliti Regni Hungariæ, ut Religionis exercitium, tam Baronibus, Magnatibus & Nobilibus; quam etiam liberis Civitatibus, ac universis Statibus & Ordinibus Regni,

in suis ac Fiscis bonis, item in Consuetudinibus quoque Regni Hungariæ Militibus Hungariis sua cuique Religio & Confessio, nec non Oppidis & villis, eam sponte ac libere acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur; nec quisquam omnium in libero ejusdem usus ac exercitio à quoquam impediatur. Quin imo ad præcavenda inter Status & Ordines aliqua odia & dissensiones, ut qualibet Religio suæ professionis Superiores, seu Superintendentes habeat, statutum est.

tus & Ordines censent, plerasque hæcenus querelas ad se ab Hungaris delatas fuisse, quod ipsis in Regiis & liberis Civitatibus, etiam Montanis & Sclavonicis, neque Domo emere liceat, neque ad alia publica munia exercenda, in propria ipsorum Patria admittantur. Ideo statutum est, ut in omnibus liberis Civitatibus absque respectu Nationum, Iudices primarii & Senatores deinceps eligantur, ac aliæ etiam quævis dignitates, sine ullo Religionis discrimine, Hungaris, Germanis & Bohemis, seu Sclavis quamcunque Civitatem inhabitantibus, mixtim et alternatim de cetero tribuantur: liberumque sit Hungaris nativis domos in medio ipsorum absque contradictione emere atque ædificare, resque ipsorum in vicinam quamcunque Civitatem, juxta Decretum Ferdinandi Regis, An. 1553. Art. 62. invehere et conservare. Itatamen et ea conditione, ut et ipsi Hungari vice versa, ratione Domorum suarum Civilium quævis onera publica subeant, omnibusque libertatibus, privilegiis, immunitatibus, pariter cum Civibus gaudeant et perfruantur. Salvis tamen et illas eorum privilegiis, rite ac legitime emanatis, in quorum continuo usu fuerunt, permanentibus.

XXX. Articulus hic in sequentibus Comitibus, Anno 1609. confirmatus est, additis multis, bis mille florenorum Hungaricorum, in contravenientes Statutis.

Matthiæ II. Imper. & Reg.
Decr. II. Anno 1609.

Artic. XLIV.

Officium Iudicis & aliorum in Civitatibus liberis & Montanis, oppidisque Privilegiatis, absque ullo Religionis vel Nationis discrimine, Hungaris videlicet & Germanis, seu Sclavis & Bohemis, aequaliter tribuantur, liberumque sit iis in medio ipsorum domos emere, juxta Articulum præteriti Anni super inde editum, quem hoc loco renovandum ducunt, hac addita pœna, quod quoties per Civitatenes, contra præsens statutum peccatum fuerit, toties in pœna bis mille Florenorum Hungaricorum suæ Majestati Regiæ ad Fiscum Regium applicandorum convincantur.

XXXI. Quemadmodum autem dicto Artic. I. 1608. sancitum erat, ut qualibet Religio suæ professionis superiores, seu superintendentes habeat: ita 30. Martii Anno 1610. de super Articuli Solnenses, per Palatinum Regni, Comitem Georgium Thurzonem, Magna-

30. Articulus iste confirmatus A. 1609.

31. Superintendentes Evangelici constituuntur.

XXVII. Articulus Octavus.

De Patribus Jesuitis.

Ad Octavum. Hic quoque Articulus de Jesuitis, in vigore suo permaneat, nimirum, ut ipsi nulla in Regno Hungariæ bona stabilita & possessionaria habere & possidere valeant.

XXVIII. Prædictus Articulus primus & Pacificatio Viennensis, quoad Religionis Evangelicæ securitatem & libertatem ab omnibus Regibus sequentibus tanquam Sanctio pragmatica & Lex fundamentalis semper confirmata & jurata, inque plurimis Comitibus Regni repetita fuit, & semper pro tali habita est, donec postremis demum temporibus, Clerus Romano-Catholicus, artibus suis veterum totiesque confirmatam, & à Regibus juratam securitatem Religionis immutare tentaverit, unde veluti ex Equo Trojano dirissimæ eruperunt persecutiones, quæ adhuc dum ex intervallo iteratæ durant.

XXIX. Eodem Decreto, de Anno 1608. speciali etiam Articulo XIII. statutum est, ut Evangelici in civitatibus etiam ad officia & Magistratum, coëmptionemque domuum & honorum, aliasque dignitates, æque ac Catholici admittantur.

Matthiæ II. Imper. & Regis
Decreti I. Anni 1608.

Articulus XIII.

Qualiter dignitates & officia Ungaris cum Germanis in liberis Civitatibus paria sint, Domoque ipsis Hungaris, Sclavis & Bohemis sine ulla contradictione emere liceat.

Præterea nec hoc prætermittendum Sta-

27. Artic. 8. de Jesuitis.

28. Artic. I. An. 1608. & Pacificatio Vienn. à Regibus confirmata.

29. Articulus de Evangelicorum admissione ad dignitates.

gnates, Nobiles, Comitatum & Civitatum Regiarum Ablegatos; nec non Ministros Ecclesiarum Augustanæ Confessionis addictos, conditi sunt, quorum tenor sequitur.

32. Articuli
Solnenses.

XXXII. *Articuli Solnenses per Palatinum Regni Hungaria Comitem, Georgium Thurzonem, aliosque Magnates & Nobiles; nec non Comitatum & Civitatum Regiarum Legatos & Ministros Ecclesiarum, in decem Comitatus cis-Danubianis, Augustanam Confessionem amplectentium, in Conventu Solnensi An. 1610. constituti, de tribus Superintendentibus, in decem istis Circulis; nec non de Inspectoribus Ecclesiarum & Scholarum Legibus & constitutionibus Regni id admittentibus, aliisque ad disciplinam Ecclesiasticam spectantibus ordinandis, de 30. Martii, Anno 1610.*

NOS Comes Georgius Thurzo de Bethlehem falva, Regni Hungariæ Palatinus, Judex Cumanorum, nec non de Arva, ejusdemque Comitatus Supremus & Perpetuus Comes, Sacræ Regiæque Majestatis Consiliarius, & per Hungariam Locumtenens: Petrus de Reva Comes Comitatus Thurocziensis, Magister Curiae & Consiliarius Sacræ Regiæque Majestatis, ac Sacræ Regni Coronæ Conservator; Andreas Oztrozyth de Gygletincz & Illava, Moses Szunyogh de Jetzenicze & in Budesin: Andreas Jazusyth de Orbora & in Orotzlankeæ: Benedictus Pogranii: Martinus Benyizky Vice-Palatinus Regni Hungariæ; Theodosius Syrmienensis de Szuloro, Tabulæ Sacræ Regiæque Majestatis Assessor, & Georgius Lekottzhy Trinchiniensis: Hyeroslaus Zmerkál de Domanovecz, & Caspar Otkay Nitriensis, Joannes Maytény, & Martinus Bossány, Barsiensis; Joannes Rutkay, & Nicolaus Tarnorotzky, Thuroczenis: Benedictus Gyurky, & Nicolaus Benkovicz, Zolienis: Benedictus Pongracz & Nicolaus Okolytznay, Lyptoviensis: Ac Joannes David de Szent Peter, Arvensis, Comitatum: Item Rudolphus Maurath, & Martinus Ketzlerus, Posonienis, ac Joannes Sturmíus, Modrensis liberarum Civitatum Regiarum Legati; Nec non Magister Simon Heichelin, Evangelicæ Posonienis Ecclesiæ Pastor: Florinus Duchon, spectabilis ac Magnificæ Domina Catharinæ Palffy, Relictæ olim Illustrissimi Domini Stephani Illeshazy Regni Hungariæ Palatini &c. Aulicus Concionator: Ex Po-

soniensium Dominorum Ministrorum Submontanorum, Joannes Fabriczius Szent Mihaly, Galyotziensis; & Martinus Szhaczany, Pœstiniensis; Balthazar Vetrozoliensis Semtenis; Joannes Zubeniczius Zolensis; Joannes Poniczenus, Czeytenis, vel Berenczenis etiam Contubernii, & Præpositi Uyhelienis Nominibus & in Personis: Et Zacharias Casparites, Letzetensis: similiter ex Nitriensi Alexander Soczovinus Prividiensis; & Michael Petri, Chrenoviensis; itidem ex Nitriensi Jonas Ozernak; itidem ex Nitriensi Caspar Fabriczius, Ofzlanensis; ex Barsiensi, Elias Lany, Biczenis; ac Superioris Districtus Trinchiniensis; Samuel Paulinus, Betzterczenis, & Stephanus Kruspyr, Uyhelienis; Joannes Artopæus Cassensis, Isaacus Hodikius, Thurnensis; Georgius Piscator, Graduenis; Paulus Szaladinus, Bannoviensis; ex Trinchiniensi, Samuel Mellichius, Brozenis; & Elias Thornarius, Lypchenis; ex Soliensi, Andreas Carbonarius, S. Martini; & Georgius Smidelius S. Helenæ; ex Thurocziensi, Christophorus Mazurkius Teuto Lypchenis; & Martinus Mokosinus, Teplensis ex Lyptoviensi; ac Nicolaus Baticius, Velliczenis ex Arventi Comitatus Ecclesiarum Ministri, ac Seniores, plena cum Informatione, & tractandi ac concludendi Auctoritate exmissi. Damus pro memoria significantes tenore præferrim quibus expedit Universis: Quod cum nos ad Instantiam & Commissionem ejusdem Illustrissimi Domini Comitatus Palatini, in negotiis subnoratis, ex parte videlicet superiorum, seu Superintendentium legibus & Constitutionibus Regni id admittentibus, in Deum hisce Comitatus cis-Danubianis, in Ecclesiis Augustanam Confessionem amplectentibus constituendorum, die 29. Martii, Anni præsentis Millesimi Sexcentissimi Decimi, hic in Oppido Solna congregati & constituti fuisset; Eo tum post multas propositiones & allegationes pie, fraterne, ultro citroque inter nos factas, considerantes id & altius expedientes, ad præcavenda & evitanda publica dissidia quantum opus sit, ut nostra quoque Religio suos superiores seu Superintendentes habeat: In hanc concordia & mutuæ Transactionis devenimus unionem. Ac primo quidem cum decem istorum Comitatum tanta sit amplitudo, ut unus Superintendens, commode ipsis minime possit præesse: Statuimus, ut iidem

dem decem Comitatus in tres dividantur partes, ac totidem suos habeant Superintendentes, hoc ut sequitur ordine: Lyptoviensis, Arventis & Trincheniensis, Reverendum Dominum Eliam Lany: Thuroczenfis, Neogradienfis, Zolientis & Hontensis, alterum similiter Reverendum Dominum Samuel Mellichium: Barsienfis, Posonienfis, Nittrienfis, Tertium Reverendum, utpote Dominum Isacum Abrahamidem, Præpositum Bnymoczientem.

Cumque in Regno hoc non saltem Hungaricæ, & Slavonicæ, verum & Germanicæ Nationis Ecclesiæ habeantur, statuimus, ut & Natio Germanica similiter & Hungarica suos habeat Inspectores, qui mutuam, cum antelatis Dominis Superintendentibus habebant correspondentiam & ab ipsis dependentiam, & quidem, pro tali Inspectore Ecclesiarum Germanicarum in Comitatu Posonienfi, Nittrienfi, Barsienfi, M. Simon Heuchelin Polonienfis: Pro Montanis Civitatibus, Dominus Magister, Paulus Lentius, Semniczenfis: Pro Hungaris in comitatu Posonienfi, Nittrienfi, Brasienfi, Stephanus Keœrty, Szerediensis, Ecclesiarum Ministri dicuntur & eliguntur.

Deinde, ut Seniores etiam & Decani, in singulis Districtibus seu Diœcesibus, more antea solito, qui nobiscum in *Confessione consentiunt*, maneat in suo officio, qui vero certis & evidentibus de causis Officio tali valedixerint, loco eorum alii elegantur: Et quidem personæ ad id aptæ & idoneæ, doctrina, pietate, autoritate & vita irreprehensibili valentes.

Quod ad punctum illud, si videlicet unus istorum Superintendentium, uti singuli mortales sumus, ex hac vita decederet, siue in alium Comitatum alterius Superintendens inspectioni subiectum commigraret, conclusimus, ut reliqui duo Superintendentes, cum præscitu comitatuum illorum, quibus talis Superintendens, defunctus, vel alio evocatus præerat, præfixoque & publicato invicem communi Consensu & suffragiis certo termino, alium idoneum ad tale officium eligere & constituere possint Superintendentem.

De Stipendiis eorundem Superintendentium, præter Censum Cathedralicum & ædituorum Contributiones, Contubernia etiam & Comitatus prænotati requiruntur, quatenus ipsi quoque ex pio zelo, & in Ecclesiam Domini, ejusque Ministros affectu & liberali-

tate, aliquid certi determinent & concludant. Jam quoad labores & officia, aliasque leges tam ipsis Superintendentibus, Inspectoribus, quam Senioribus & Dominis Ministris latas, eas sic limitavimus.

Primo: Ipsimet Superintendentes, Inspectores, & Seniores omnimode in id incumbant, quatenus pura & orthodoxa doctrina, vitæque ac morum innocentia ad regulam per D. Paulum Apostolum Episcopis præscriptam (1. Timoth. 3.) quam proxime accedere sicque reliquis Ministris & gregi, lampadis instar præluce possint, ne si secus facerent, Religio nostra male audire cogatur, ansaque adversariis calumniandi nos præbeatur.

Secundo: Visitent Ecclesias quotannis, cum per se quando facere poterunt, tum Seniores suos, quando vel adversa valetudine, vel aliis inevitabilibus malis prohibiti fuerint. Quod si quando singulas Ecclesias adire & invisere non potuerint, operam tamen dabunt, ut vel anniversarias Dominorum Ministrorum Congregationes, in Januario & Febuario celebrari solitas, ita ordinent atque disponant, quo singuli interesse queant. Ita enim Fratrum negotia curare, casus illis oblatos judicare, statum etiam Ecclesiarum cognoscere, disciplinam tueri, & Censum suum levare poterunt.

Tertio: In Visitatione inquirent, quid, quomodo, vel quam fideliter doceant Ministri? Inculcentne populo preces & Catechesin? satisne pie, sobrie, caste vivant &c. Viceversa, quam gratum & morigerum se erga Pastores præbeat Populus, pendeatne ea, quæ Parochiis sunt deputata, curetne Templorum Parochiarum & Scholarum ædificia: Item inquiret quales habeantur Rectores, quid & quomodo doceant juventutem: Ministros Novitios Ingenio tardiores examinabunt & urgebunt, ut in doctrina & moribus proficiant, & commendabunt ipsos doctoribus. Quæ pro sua autoritate & prudentia corrigere & ordinare adnidentur, auxiliante cujusque Comitatus & Fraternitatis seniore.

Quarto: Superintendens erit omnes Proventus Templorum, Parochiarum, Scholarum, videlicet terras, prata, molendina, & similes cum vestimentis Ecclesiasticis, & Clenodiis fideliter consignatis asservare; ac ne quid deperdatur, alienetur, aut imminuatur, operam dare: Ac si quæ tales terræ, præ-

ta, Molendina, Possessiones occupatae fuerint, de illis Politicum Magistratum requirere.

Quinto : Ministros Ecclesiarum Scholarumque Rectores ab omnibus injuriis & contumeliis secundum leges defendere : Ideo etiam censum ab eis acciperent, quam ad rem opus erit Judiciis & legitima cognitione.

Sexto : Conformitatem rituum & caeremoniarum, una Alba excepta, ad cuius usum tanquam Adiaphorum Dominos Hungaros Concionatores certas & evidentes ob causas compellere, non videretur Consultum, in omnibus hisce conjunctis Ecclesiis instituant & conservent. Id quod non aliter consequentur, quam unius ejusdemque agenda publicatione, de dierum Festorum celebratione, quinam observari debeant, jam antea extant constitutiones Contuberniorum.

Septimo: Superintendens erit Candidatus Theologiae, qui quidem & ab aetate, & vitae ac morum integritate ad id idonei, & ex ejus Dioecesi fuerint, aut in eam vocabuntur, adhibitis cum proximo Inspectore & Seniore aliquot vicinis Ministris, examinare, & ubi idonei comperti fuerint, ad sacrum Ecclesiae Ministerium, secundum ritum Ecclesiae Wittenbergensis ordinare, & tandem, cum suo & collegarum Testimonio dimittere, quodque est maximum ad doctrinae Christianae puritatem & obedientiam legitime obligare : Quod si quippiam uberiores eruditionis assequenda, vel Regionum videndarum, sive librorum comparandorum gratia Wittebergam, vel aliam quampiam Academiam Augustanae Confessionis, in libro concordiae declaratam salutare, & pro Sacris Ordinibus excurrere voluerunt, id quoque liceat ipsis facere, dummodo id sine praesudicio, aut contemptu domesticorum Superintendentium fiat: Quin ut legitima vocatione examineque praehabito, Commendatoriis eorundem Superintendentium, aut Inspectorum fulsi, & non sine illis, illuc abire possint singuli autem Superintendentes de ordinandis suum habeant Protocollum. Ordinandi vero omnino libro Concordiae prius subscribere teneantur, neque aliter ad Sacros Ordines admittantur.

Octavo: In Causis & Casibus ad revisionem Superintendentium legitime spectantibus ita exposcente necessitate, adjungantur Politicae Personae Jurisperitae evocandae per Dominos Super-

intendentes, non tamen interessatae, aut affinitate vel consanguinitate junctae.

Nono : Minister ad aliquam Parochiam Vocatus, sistat se prius Superintendenti, Inspectori vel certe Seniori ejusdem Comitatus, si longius diffusus fuerit Superintendens: Eam saltem ob causam, ut ostendat suum consensum in vita & doctrina, & ea legitimam habeat vocationem.

Decimo: Causae majoris momenti, utpote haereseos, adulterii & aliorum enormium scelerum contra aliquem Ministrorum Diaconorum & Rectorum motae, ad Superintendentes deferantur. Qui a convocatis & qualibet fraternitate, ad Inspectionem suam pertinentem, viris praecipuis, imo etiam Jurisperitis politicis, causam diligenter cognoscent, & convictum sceleris pro qualitate delicti, aut dignitate Pastoralis exuent, & exautorabunt, beneficioque privabunt, & Magistratui politico puniendum committent. Reliquae minores causae Inspectoribus & Senioribus proponantur in fraternitatibusque judicentur, ne & Senioris dignitati derogetur, & Superintendens negotiorum multitudine obruatur.

Undecimo : Si quis tamen vel Actor, vel in causam attractus Judicio & deliberatione seniorum, ejusque Decanorum, in ea, ad quam pertinent Fraternitate contentus esse noluerit, & ad Superintendentem appellaverit, Superintendens illius erit paria Actorum & deliberationum ab eodem Seniore poscere, & recte an minus judicatum sit cognoscere : Si recte & juste deliberatum censuerit, confirmet; sin aliquid desiderari viderit, denuo rem revideri in eadem fraternitate demandet: adhibitis etiam, si sit opus, ex alia fraternitate Viris Judicio pollentibus, & minime suspectis, ulterius appellare non liceat; Expensas pars convicta refundet.

Duodecimo : Ministros Ecclesiarum suae inspectioni commissos, non ex privato affectu, vel arbitrio, sed secundum Leges, regat atque judicet Superintendens; contumaces, si post unam aut alteram admonitionem obedire pertinaciter recusaverint, communicato prius cum Magistratu loci Politico, Inspectoribusque & Senioribus consilio, excommunicet, & si in gradu aliquo honoris fuerit, deponat.

Decimo tertio: Si quis Ministrorum citandus erit, ad instantiam cujusquam Acto-

Autoris, is ipse Autor, acceptis à Superintendente Citatoriis, deferet eas ad suum Seniores seu Inspectorem, qui medio unius vel alterius Ministri citationem exequetur.

Decimo quarto: Quia sæpenumero accidit, quod Superintendentes Inspectoresque & ipsi Ministri inique per nonnullos læsi, protectoribus indigeant: Statuimus ut Superintendens vel Inspector, sive Ministri per quemcunque tamen læsi, in Comitatibus Politicum Magistratum primum domesticum, tandem etiam si necesse fuerit, superiores requirant, opemque ab ipsis implorent: qui alioquin protectionem suam illis denegare non debent.

Decimo quinto: Si quæ Contubernia habent privata sua Privilegia seu quascunque prærogativas & libertates, si ea non pugnant cum vera Religione & præsentibus hisce constitutionibus, conservari in eodem usu per Superintendentes debent.

Postremo: Hæc omnia præmissa, quo firmitus observentur, & in suo permaneant vigore; iidem Domini Superintendentes, post solennem sui ad officium hoc inauthorationem in Ecclesia hac Solnensi publice factam, Juramentum deposuerunt, in hunc modum, futuris etiam temporibus necessitate poscente servandum: Ego N. Dominorum Ministrorum in Comitatu T. & T. degentium Superintendens: Juro coram Deo vivo Patre, Filio & Spiritu Sancto, ac promitto, quod ego in vita mea nullam aliam doctrinam docebo & promovebo publice vel privatim, præter eam, quæ scriptis, Prophetis & Apostolicis continetur: Quæve in Confessione Augustana a Carolo Quinto Imperatoris Augustæ Vindelicorum, Anno Domini Millesimo Quingentesimo trigésimo exhibita: Tum in Formula Concordiæ comprehensa habetur. Quam Confessionem, ut & Domini Ministri curæ meæ commissi profiteantur ac doceant, diligenter & serio invigilabo & curabo. Dominis Ministris Ecclesiarum & toti Gregi à me dependenti, adjuvante me Spir. Sancti gratia, sic præesse studebo, uti bonum ac fidelem animarum Pastorem & verbi Divini præconem decet: Leges tam Contuberniorum, singulorum Comitatum & districtuum, Dominis Ministris, quam mihi in hoc officio superattendentis præscriptas observare, & per cunctos ac singulos ad meam Inspectionem pertinentes observari facere, easque manu-

tenere adnitar. Hæc omnia, quod pro mea virili, adimplere studebo: Ita me Deus adjuvet, Pater, Filius & Spiritus Sanctus, & mea fides Christiana, Amen.

In quorum omnium fidem & firmitatem perpetuam præsentis literas nostras sigillis usualibus & Chirographis nostris roboratas, erigendas dandasque esse duximus, & concedendas Actum & Datum in oppido prænotato Solna, die 30. Martii. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo superscripto.

(L.S.)

Comes Georgius
Thurzo.

XXXIII. Decimo octavo statim die post Articulorum Solnensium constitutionem, ^{33. Archi-Episcopi Strigoniensis protestatio} Archi-Episcopus Strigoniensis, Cardinalis Franciscus Forgach, Protestationem & inhibitionem sub anathematis & excommunicationis comminatione vehementissima publicavit, & Typis excudi curavit. Quæ hic sequitur:

NOS FRANCISCUS FORGACH de Ghimes, S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter, Cardinalis, Archi-Episcopus Strigoniensis, Locique ejusdem Comes perpetuus, Primas Regni Hungaria, Legatus, natus, Summus Cancellarius & Secretarius, ac Sac. Reg. Maj. Consiliarius. Cum nos, licet immerentes, divina bonitas, Ecclesiæ Metropolitana Strigoniensi præficere dignata sit, omni studio adnitendum nobis intelligimus, ut quantum iniquitas temporum paritur, ovibus Christi curæ nostræ commissis, à principe pastorum, ita consulamus, ut rationem reddituri de animabus, lupos ab ovili Christi, etiam corporum nostrorum objectu arceamus, assiduæque vigilantia excubantes, velut in specula constituti, pericula eisdem denunciemus.

Quia igitur superioribus diebus eo usque audacia illorum, qui Concionibus miseram plebeculam in errorum laqueos inducunt, progressa est, ut coitionem quandam in oppidum Solnam indicerent novo, ac antea in Hungaria inaudito exemplo, suæ Lutheranae Professionis Superattendentes eligerent, à quibus deinceps cetera ministrorum turba initiaretur, leges denique ac decreta figerent, communi iustitiæ, Legibus patriis, Ecclesiastica libertati, sacris Canonibus,

bus, Dei decretis contrarias, omittere sine animæ nostræ discrimine non potuimus, quin palam ac publice omnibus illius conventiculi actis ac decretis, tanquam animarum aeterno exitio, communique Iustitiæ exterminandæ, natis, palam contradicemus. Principio igitur non sine plurimarum animarum perditione Superattendentis nomen usurpari ab his novellis Ecclesiæ Dei turbatoribus, vel inde manifeste deprehenditur, quod ab ipsis nascentis Ecclesiæ incunabilis, postquam Apostolico ministerio Ecclesiarum rectores Episcopi sunt constituti, nunquam pro legitimis recepti sint Episcopis: nisi quos aliorum Episcoporum ordinatio consecravit. Nam ut vetustissima Apostolicorum canonum decreta taceamus, Sacro Sanctum ac universale Concilium Nicanum primum (quod vel conferre, nedum æquare Solnensi Conciliabulo sacrilegum foret) id quod ante usu receptum fuerat, lege sancivit, ut Episcopus non minus, quam à tribus Episcopis ordinetur, ita tamen ut Metropolitanus Episcopus autoritas habeatur, absque quo ordinatio irrita sit. Si igitur perjuri esse nolunt nuperi isti S.S. superattendentes, suâ ipsorum sententia, Episcopi esse haud quaquam possunt, Nam jurejurando adacti sunt: Non aliam doctrinam se propugnatos ac promoturos, quam Confessionem Augustanam. In ea vero Confessione palam profitentur, se in nullo fidei articulo ab Ecclesia Catholica dissentire, tantum paucos abusus omittant, qui novi sunt, & contra Voluntatem Canonum vitio temporum recepti. Cum igitur contra Nicenæ Synodi vetustissimos ac Sacrosanctos Canones, Superintendentes, se nominari sentiant, nisi Augustanæ Confessionis, ac iurjurandi violatores haberi velint, necesse est, falso nominatos istos Superattendentes ovina se veste Episcoporum immerito contegere, adeoque nullas ab ipsis legitimas Ministrorum ordinationes fieri, nullum ex iis Sacramentis, quæ ordinationem requirunt, legitime administrari ab iis quos initiant, sed umbratilem ac vanam esse, quæ ab iis sit, Absolutionem, Eucharistiam &c. quæ quam gravia misera plebecula incommoda animarumque damna adferant, nemo est, qui non videt. Adde quod gravissimis & ab omni humanitatis, ne dicam Christianitatis sensu alienissimis errorum portentis populo proponendis adstringit Solnense hoc Conventiculum, infelices Prædicantium animas: Cum enim statuit ordinandos omnes libro Concordiæ subscribere, id demum sancit, quod in libro Concordiæ disertim exprimitur, Damnandam esse Doctrinam quæ docet, Evangelium non esse tantummodo concionem de Gratia Dei, sed proprie esse

Concionem de pœnitentia, arguentem, accusantem, damnantem, peccata: Item docendum esse, passionem Christi proponere iram Dei adversus peccata, ut cognoscamus, quantâ Dominus in lege sua à nobis exigat, quorum tamen nihil nos præstare possumus &c. Demum damnandos esse, qui docent, superesse in homine capacitatem, aptitudinem, facultatem, industriam aut vires, quibus in Rebus Spiritualibus cooperari valeat, ad bonum aliquod: Hac aliæque errorum portentia sacro huic Conciliabulo ex libro Concordiæ approbata, eo nimirum spectant, ut apertum ac patens hominibus, ultro in malum ruentibus, exitium accersatur; Si enim nihil ex Divina Legis præscripto agere possumus, si ne capacitas quidem in nobis hæret, ut Deo moventi per gratiam coopermur, si Evangelium tantummodo gratiam denunciat, asperitatem pœnitentia, metum peccatorum longissime removet, quid adhuc satagimus in Sanctitate & iustitia ambulare? His accedit, quod gravissimo quoque usurpati iuris alieni onere se pragravet hocce Conciliabulum, Nam Synodum abnuente Metropolitano indicere, visitationes Ecclesiarum in aliena Diœcesi, bonorumque Ecclesiasticorum dispositionem, in se derivare, privata autoritate, contra longissimi temporis præscriptionem, Canonumque ac legum Patriæ sancitas Constitutiones, quid aliud est, quam rapere, ac sine ullo juris ordine, alienum jus sibi usurpare? Nullæ certe Hungariæ Leges, ne quidem perturbata Reipublicæ temporibus latæ, jus tribuunt, vel censum Cathedraticum Archidiaconis adimendi, antiquaque seculorum aliquot possessione eos deturbandi, vel causas forum Ecclesiasticum concernentes, ad has Episcoporum larvas deducendi, vel per viam Appellationis presumptuosa ipsorum judicia non declinandi: Et tamen Solnensis hæc Pseudo-Synodus & Censum Cathedraticum Archidiaconis, quorum antiquissima possessio certissimas origines habet, abjudicat, ac intrusis superattendentibus suis adjudicat, & causas Ecclesiasticas eorum iudicio committit, & provocationem ab ipsorum dijudicatione, vetat. Quæ omnia iniustitiæ plenissima Divinis ac humanis Legibus, Decretisque Hungariæ adversantur, nec quidquam horum in publico regni conventu definitum. Et quamvis definitum foret, ipsi tamen legibus Hungariæ suffragantibus, quicquid Sacris canonibus Ecclesiæ adversatur, invalidum ac nullius firmitatis esse, altissimis radicibus nixæ leges Hungariæ definiunt.

Quæ omnia cum ita sint, Nos coram Deo, ac mundo Universo protestamur, iniquas has novellæ coitionis sanctiones, libertatis

Can. 4. apud
Ruff. Lib. 1.
Cap. 6.

Art. ult.
Solnensi.

Conf. Aug.
Art. 21. init.

ac jurisdictionis Ecclesiastica, animarumque exitio latis, invalidas, injustas ac nullius ponderis esse & haberi debere, districteque ac sub pœna excommunicationis inhibemus, ne vel ipsi falso intitulati Superattendentes, census cathedraticos percipere, Ecclesias Diœcesis nostræ visitare, Ordinationes Ministrorum facere, causas forum Ecclesiasticum concernentes dijudicare, nedum Appellationes prohibere præsumant: Inhibemus item, & sub Anathematis vinculo vetamus, ne ullus Censum Cathedralicum aliis, quam quibus ab antiquo pendebat, dare præsumat, neve ad Pseudo-Superattendentium dijudicationem causam ullam Fori Ecclesiastici deducat: Ac nihilominus Reverendissimis in Christo Fratribus, Episcopis Diœcesis nostræ Strigoniensis, nec non dilectis filiis Præpositis Abbatibus, Archidiaconis, ceterisque omnibus, ad quos hæc res spectare dignoscitur, injungimus ac mandamus, ne quidquam de jure suo in Ecclesias, in quas ab antiquo jus habuisse dignoscuntur, remittant, census Cathedralicos exigant, ac sue jurisdictioni subjectos Ministros, si quis forte illorum causam Ecclesiasticam ad novitium aliquod tribunal deducant, ad forum spirituale evocatos ac juris ordine convictos irremissibiliter puniant.

Cæterum volumus, ut nostra Protestatio, Contradictio, Inhibitio ac Præceptum, quo facilius ad manus plurimorum pervenire possint, Typis excudantur, eademque fides excusis exemplaribus habeatur, ac si ipsæ originales manu nostra subscriptæ, ac sigillo munitæ exhiberentur. Datum Posonii in Aula nostra Archi-Episcopali die XVII. Aprilis, Anno MDCX.

XXXIV. & XXXV. Contra vero Evangelici Apologiam pro Synodo Solnensi ejus Constitutionibus itidem typis imprimi curarunt, quæ hic sequitur:

APOLOGIA

Pro Synodo Solnensi ejusque Constitutionibus: opposita turgidæ contradictioni, & Inhibitioni Illustrissimi Dn. Francisci Forgach de Ghimes, Archi-Episcopi Strigoniensis & Roman. Ecclesiæ Cardinalis.

GALAT. V.

State, & nolite iterum iugo servitutis contineri.

NOS DOMINI BARONES, MAGNATES. Generosi, Egregii, Nobiles, Prudentes, & Circumspecti, Reverendi item Ecclesiarum Evangelicarum Ministri, ex Comitatibus & Partibus Hungariæ cis Danubianis, Anno 1610. die 28. Martii, & sequentibus Solnæ congregati, & in Actis Synodici nominatim expressi: notum facimus palam & publice, nos non sine singulari animorum perturbatione vidisse ac legisse intempestivum ac in iuriosissimum scriptum Reverendi Dn. Cardinalis Francisci Forgach de Ghimes &c. typis excusum, & Posonii valvis templi ad D. Martini affixum: In quo ille omnia Synodi nostræ Acta & Statuta, quasi communi iustitiæ, legibus patriis, Ecclesiasticæ libertati, sacris Canonibus, & Dei decretis contraria exautorare, annihilare, & invalidare, diro etiam anathematis & excommunicationis fulmine addito, conatur: Nosque ipsos perturbatoribus Ecclesiæ Dei indignissime proclamat, & insuper multiplicium errorum accusat. Quæ cum sint longe omnium gravissima, & vel Socraticam patientiam excuperantia crimina: facere laceffiti non potuimus, quin & laboranti famæ nostræ succurreremus, & Solnensium Actorum rationem publico scripto redderemus: ne alioquin ea, quæ nobis iniquissime obijciunt, nostro ipsorum silentio approbare, & adversario non laceffito herbam porrigere videamur. Præsertim cum intelligamus hoc ipsius scripto, non tam Acta nostra reprehendi, quam summum illum de Religionis libertate & Superattendentium constitutione Articulum, Anno 1608. sancitum & sacrosancta jurisjurandi Religione, per sacratiss. Regiam Majestatem nostrum Clementissimum Dominum roboratum, prorsus convelli & labefactari. Quare, relictis Autori suo convitiis, quibus nos injuriosissime proscindit, ad rem ipsam recto pede protinus accedemus. Tres ille generales causas proponit, cur Synodo Solnensi & omnibus Actis ejus contradicat:

I. Quidem, quod illegitime Superattendentes nostros in ea creaverimus.

D 3

II.

II. Quod ad multiplicia errorum portenta Ministros nostros obligaverimus.

III. Quod jus alienum nobis temere usurpaverimus. Ad quæ omnia paucis ex ordine responsuri sumus.

I. Primam igitur causam suam his verbis D. Cardinalis proponit: Ab ipsis (inquit) Ecclesiæ nascentis incunabulis, postquam Apostolico Ministerio Ecclesiarum Rectores Episcopi sunt constituti, nunquam pro legitimis sunt recepti Episcopis, nili quos aliorum Episcoporum ordinatio consecravit. Probationis loco allegat Canonem Nicænum, qui vult Episcopum à tribus aliis (ad minimum) Episcopis ordinari, & quidem ita, ut autoritas Metropolitanæ habeatur; alioquin ordinationem fore irritam. Et addit inter ceteros Canones, istum quoque in Augustana Confessione approbatum esse. Atque sic concludit, quoniam nostri Superattendentes contra Canones electi & ordinati sint, non solum non legitimos, verum etiam in ipsam Augustanam Confessionem perjuros esse.

Sed ingenue respondemus, omnino Episcoporum ab Episcopis ordinari par erat, juxta Nicæni Concilii dispositionem, si modo veri & Orthodoxi Episcopi haberentur. At ubi tales? desiderantur; & illi, qui Titulum Episcoporum gerunt, veram Evangelii doctrinam oppugnant; nec quenquam, nisi in professionem ipsorum juraverit, initiant: Nonne licet Ecclesiæ, tanquam Matrifamilias in Domo Dei viventis, cui Christus claves commisit, talibus larvis Episcoporum relictis, alios synceros creare Episcopos, & quidem per eas personas, quas ad ordinandos illos idoneos esse judicaverit, Seniores nimirum, sive Presbyteros? Docet id exemplum Ecclesiæ primitivæ Apostolicæ, quæ electas ad Episcopatum personas, Titum, Timotheum &c. non ad ordinarios Judæorum pontifices Hierosolymam ablegavit; sed per impositionem manuum Apostolicarum & Presbyterii recens constituti consecravit. Et quod erit os tam impudens, ut neget Titum vel Timotheum legitimos esse Episcopos? Quod exemplum præclare imitatus est Moyses, quidam Eremita Sanctissimus: qui postulatus in Episcopum genti Saracenicæ, noluit ab ordinario Episcopo Lucio (utpote hoste & persecutore Orthodoxæ Religionis) ordinari: sed ab Orthodoxis, quos iste

in exilium egerat. Ita Josaphat Pontificibus & Sacerdotibus partim cessantibus partim lucos, excelsa &c. colentibus, populo autem ambulante in tenebris, ipse ministeria constituit. Canon itaque Nicænus, dum vult Episcopum ab aliis Episcopis consecrari, loquitur de eo Ecclesiæ statu, quando veri & Orthodoxi Episcopi habentur: Non autem quando tales desiderantur. In hoc enim casu licere Ecclesiæ novum presbyterium constituere, & secessionem à fictis Episcopis facere, exemplis jam citatis evicimus. Habemus autem de hac secessione, urgentissimum quoque Dei mandatum, quod est, ut caveamus Pseudoprophetas, ovilla veste larvatos, & egrediamur è Spirituali Babylonem: nec ducamus jugum cum incredulis, quin potius separemus nos ab illis. Oportet igitur Deo magis obedire, quam hominibus.

Quantum ad Confessionem Augustanam, quam Dominus Cardinalis ita urget, quasi Canones omnes indifferenter, nulla cum determinatione approbet: mentem ejus verba ipsius libri satis clara & manifesta testari poterunt. Ea sic habent: Ecclesiæ apud nos de nullo Articulo fidei dissentiant ab ecclesia Catholica: tantum paucos quosdam abusus omittunt, qui novi sunt & contra voluntatem Canonum vitio temporum recepti.

Etenim ordinationis ritum non inter fidei Articulos refert Confessio, sed inter eas res, quibus vitio temporum multi abusus accesserunt: quorum non nullos sub titulo de potestate Ecclesiastica recenset: ut quod Episcopi urgent traditiones tales, quæ bona conservari non possint, imperent coelibatum & nullos recipiant, nisi jurent se puram Evangelii doctrinam nolle docere. Tandem addit, nisi ista & alia remiserint, causam schismati sua contumacia præbituros. Quod igitur jam tum protestata est Augustana Confessio, hoc re ipsa postmodum evenit, separatio videlicet Ecclesiarum Evangelicarum à Synagoga Papistica, cum in aliis rebus, tum in ordinatione Ministrorum. Quomodo igitur in Augustanam Confessionem perjuri nostri Superattendentes, quasi contra ejus præscriptum, sint electi & ordinati? certe illa jam tum, cum exhiberetur, à Canonum de Ordinatione Episcopi sanctione, secessionem meditabatur, uti jam irrefutabiliter ostendimus.

Ex his quæ jam dicta sunt, sole clarius pa-

Ruffin. l. i.
c. 6. Can. 4.

Tit. de abus.
lib. mutatis.

Matth. 18.

1. Tim. 4. 5.
2. Tim. 1.
Act. 13.

Ruffin. 6.
Cap. 6.

2. Par. 17. 19.

Matth. 7.
Apoc. 18.
Esai. 52.
2. Cor. 6.
Act. 5.

In articulo
de abusibus
mutatis.

patet, quàm ineptum & frivolum consequens sit; Nullas à Superattendentibus velut illegitime creatis, legitimas Ministrorum Ordinationes fieri: nulum ex iis Sacramentis, quæ Ordinationem requirunt, legitime ab iis, quos iniunt, administrari; sed umbratilem ac vanam esse, quæ ab iis fiat, absolutionem, Eucharistiam &c. Satis enim evidenter jam probatum est, eorum ordinationem prorsus cum Apostolica congruere: ideoque & legitimam esse, & haberi debere: Quare ipsum etiam consequens & falso præsupposito, non nisi falsum esse potest. Ut tamen ex superabundanti aliquid addamus: Nos ex Verbo Divino certi sumus, quod mandatum Dei, & vocatio faciant legitimum Ministrum. Ita enim inter alia Apostolus: Quomodo, inquit, prædicabunt, nisi missi fuerint? Item: Nemo sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Ordinatio autem nihil aliud est, quam vocationis ab Ecclesia factæ approbatio, in quæ vocato & examinato ministerium Ecclesiæ publicæ commendatur, ut patet exemplis eorum, qui ab Apostolis ordinati fuere. Unde per absurdum est, putare, quod virtute exorcismi Chris-matis & insufflationis Episcopalis, aut nescio cuius ficticii characteris, in anima Sacerdotis impressi, vera sacramenta conficiantur. Annon enim hæc hominum figmenta sunt, nullo Dei mandato, nulla promissione nitentia? Nos efficaciam verbi & Sacramentorum simpliciter ad Dei mandatum, institutionem & legitimam vocationem, iudicio Presbyterii approbatam, referimus. Nam quibus legitime officium docendi, absolvendi, & sacramenta administrandi commendatum est, eorum Ministerio Deus præsentissimam efficaciam infallibili suo verbo, promissit. Ego vobiscum sum usque ad &c. Item accipite Spiritum Sanctum, quorumcunque remiseritis peccata &c. Euntes docete &c. Item Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Ac mirum profecto, cur Pontificii doctores, verum & efficacem Baptismum ab his etiam, qui non sunt ipsorum Ordinationis, administrari stuant: Absolutionem autem & Sacramentum Altaris à talibus administrata, umbratilia & vana pronunciant? Constat certè tam in Baptismo quam Coenâ Domini remissionem peccatorum, iustitiam & vitam (nisi evidens incredulitas obstet) conferri. Si igitur in uno Sa-

cramento Ministerium nostrum efficax est, cur non etiam in altero?

II. Accedamus ad alteram causam Contradictionis Cardinalitiæ, in qua ille ampullatis & sesquipedalibus verbis tragice intonat: quod gravissimis & ab omni humanitatis, ne dicam Christianitatis sensu, alienissimis errorum portentis populo proponendis, adstringit Solnensium Conciliabulum infelices Prædicantium animas.

Ita enim libuit Domino Præsuli Sanctissimam Synodum nostram, quam alias Pseudo-Synodum & Conciliabulum pro sua scilicet Episcopali modestia vocat, infamare. Sed quænam illa errorum portenta? Tria ista ex libro Concordiæ (ad quem Ministros Ecclesiarum Synodus adstringit) excerpit pater Reverendissimus. 1. Evangelium esse, propriè loquendo tantummodo Concionem de Gratia, & non de poenitentia. 2. Dominum in lege sua tanta à nobis exigere, quorum nos nihil præstare possumus. 3. In homine nullam esse capacitatem, aptitudinem, facultatem, industriam, aut vires, quibus in rebus Spiritualibus, cooperari valeat ad bonum aliquod. Tandem ex his concludit: quid adhuc satagimus in Justitia & Sanctitate ambulare?

1. Sed liber ille Sacrosanctus, satis ^{Cap. 3. Thes.} pro se ipso loquitur. Nam ut ad primum objectum respondeamus, in Epitome Articulorum ita sese declarat: Si vocabulum Evangelii de tota Christi doctrina accipiat, quam ipse in Ministerio suo, quemadmodum & ejus Apostoli, professus est (in qua significatione Mar. 1. & Act. 20. vox illa usurpatur) rectè dicitur & docetur, Evangelium esse Concionem de poenitentia & remissione peccatorum &c. Quando vero Lex & Evangelium (sicut & ipse Moses, ut Doctor legis & Christus ut Doctor Evangelii) inter se conferuntur, credimus, docemus, & confitemur, quod Evangelion non sit concio poenitentiae arguens peccata: sed quod propriè nihil aliud sit, quam latissimum quoddam nuncium & concio plena consolationis &c. Item Thes. 3. Quicquid exstat in sacris literis, quod peccata arguit, id revera ad legis concionem pertinet. Hic jam judicet prudens & pius lector qualis sit consequentia: Evangelium (propriè sic dictum) est tantum concio gratiæ, & non poenitentiae. Ergo frustra satagimus in sanctitate & Justitia vitæ ambulare? Absit: est enim adhuc alia pars doctrinæ de Deo, cujus pro-

Rom. X.

Heb. V.

Matt. 28.
Joan. 10.
1. Cor. 10.

proprium est peccata arguere, & poenitentiam acuere, videlicet lex divina, de qua Rom. 3. Per legem agnitio peccati.

2. Alterum objectum est Concordiæ nostræ libro excerptum, tanquam errorem portentosum, his verbis Dominus Cardinalis proponit: Passionem Christi proponere iram DEI adversus peccata, ut cognoscamus, quanta Dominus in lege sua à nobis exigit, quorum tamen nos nihil præstare possumus. Sed quid hic monstri, quid portenti, aut erroris? Etiam ne hoc negaturus est, de quo nullus unquam Christianus dubitavit, passionem Christi non solum gratiam & misericordiam, verum etiam iram DEI adversus peccata nobis proponere? Certe in eo, quod Deus proprio Filio suo non pepercit, sed poenam portare & maledictum fieri voluit, idque ob aliena peccata, an non evidentissimum exemplum statuit, quantum opere & ipsis peccatis, & peccati patratibus irascatur? Quod si illud solum exagitat, nos nihil eorum, quæ Deus in lege sua requirit, præstare posse: nec sic quidem, quod ipsum urat, habet, modo non accipiat læva, quod divinus ille liber porrigit dextra. Revera enim ex propriis naturæ nostræ corruptæ viribus, & ea perfectione, quam requirit Lex, nihil, nihil boni præstare valemus. Ita quippe loquitur ipse Christus: sine me nihil potestis facere. Imo ita procul dubio canit ipse D. Cardinalis: Sine tuo Numine nihil est in homine, nihil est innoxium. Ita quoque in ipsis templis oratur: Deus sperantium fortitudo, adesto propitius invocationibus nostris: & quia sine te nihil potest mortalis infirmitas, præsta auxilium gratiæ tuæ, ut in exequendis mandatis tuis, & voluntate tibi, & actione placeamus. Enim vero etiam auxilio gratiæ Dei adjuti, nihil eorum, quæ Dominus in lege requirit, perfecte præstare possumus, ut nimirum opera nostra pure bona & peccatis incontaminata proveniant. Volentibus enim facere bonum, adjacet malum, hoc est, peccatum: quod ita inquinat optimas quasque actiones renatorum, ut omnes ipsorum justitiæ panno menstruatae similes pronuncientur. Idcirco non dubitat Vir secundum cor DEI dicere: non esse in terra qui faciat bonum, ne unum quidem; ad imperfectionem humanam videlicet respiciens. Et hæc est causa, cur nobis justitia Christi opus sit, ut scilicet imperfectionem istam tegat, ac opera nostra

bona per fidem DEO accepta faciat. Quæ cum ita sint, male concludit D. Præsul, tanquam ex nostra hypothese, frustraneum esse in sanctitate & justitia ambulare. Qualis enim hæc est ratiocinatio? Nos ex propriis & naturalibus nostris viribus nihil eorum, quæ requirit Lex, perfecte præstare possumus. Ergo ne conari quidem debemus, in sanctitate & justitia ambulare?

Tertium est quoque ejusdem farinae de Synergeia voluntatis humanæ in rebus Spiritualibus. Distinguit Liber Concordiæ statum hominis ante conversionem, & in conversione, à statu ejus post conversionem. Ante conversionem negat superesse in homine aliquam capacitatem, aptitudinem, facultatem, industriam, aut vires, quibus in rebus Spiritualibus inchoare, aliquid boni operari, aut cooperari valeat, ut videlicet Conversionem suam adjuvare atque cooperari, & seipsum ad gratiam applicare, præparare, eam apprehendere, amplecti, & Evangelio credere possit. Et recte: non enim sumus idonei cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed omnis idoneitas nostra ex Deo est, qui operatur in nobis & velle & perficere. Itaque & Augustinus: Dominus inquit, ut responderet futuro Pelagio, non ait: sine me potestis quicquam facere: sed ait: sine me nihil potestis facere. Et ut responderet futuris etiam istis, in eadem ipsa Evangelica sententia, non ait, sine me nihil potestis perficere, sed facere. Nam si perficere dixisset, possent isti dicere, non ad incipiendum bonum, quod à nobis est, sed ad perficiendum esse Dei adjutorium necessarium. Verum quomodo se habeat homo, in conversione & post conversionem, ex his libri Concordiæ verbis manifestum evadet: Recte, inquit docetur, quod Dominus in Conversione per Spiritus Sancti tractationem (id est motum & operationem) ex hominibus repugnantibus & nolentibus, volentes faciat, & quod post conversionem in quotidianis poenitentiae exercitiis hominis renati voluntas, non sit ociosa, sed omnibus Spiritus Sancti operibus, quæ ille per nos efficit, etiam cooperetur. Itane vero hæc doctrina portentum erroris est, & ab omni humanitatis & Christianitatis sensu alienissimum? Itane patens ac apertum hominibus accersit exitium? Itane ex ea sequitur non esse satagendum in sanctitate & justitia ambulare, ut minus candide comminiscitur nostrasque Ecclesias palam traducit D. Cardinalis.

Epitome
Art. 2. Theol.
8. Art. 1.
Theol. 6.

2. Cor. 1.
Phil. 1. 21

Rom. 18.
Esa. 3.
Gal. 3.

Joh. 15.

Prosa de Sp.
Sancto Col.
lect. Dom. I.
post. Trinit.

Rom. 7.

Esa. 64.

Ps. 14.

III. Sed superest, ut ad tertiam quoque Contradictionis ipsius causam, si causa dicenda est, respondeamus. Ait: nos alienum jus nobis usurpasse, quod (ipso tanquam Metropolitano Episcopo invito) Synodum indixerimus, & in ea, decreta communi justitiæ, legibus patriis, Ecclesiasticæ libertati, sacris Canonibus, & Dei decretis, contraria fecerimus: nimirum censum Cathedraticum Archidiaconis abjudicando & appellationes ad Capitula prohibendo.

I. Verum, quod ipsi ministri Augustanam Confessionem profitentes, Synodum Solnens. indixerint, hoc profecto contra suam ipsius conscientiam fingit D. Cardinalis. Quid enim his juris in Dominos, Barones, Magnates, Nobiles aliosque ipsorum Magistratus, præsertim in negotiis publicum statum concernentibus? Certe ignorare non potest, ex ipsorum Actorum Synodorum frontispicio, cujus auspiciis vel auctoritate & Synodus ipsa convocata, & negotia illius directæ fuerint. Maluit tamen (fortassis ad declinandam invidiam, autores convocatæ Synodi solos illos nominare, quos miseram plebeculam concionibus suis in errorum laqueos inducere falso asserit.

2. Ac non minus falsum est, quod scribit: in eo nostro conventu decreta facta communi justitiæ, legibus patriis, Ecclesiasticæ libertati, sacris canonibus & decretis Dei contraria. Deum enim testamur, non alium nobis finem fuisse propositum, quam Gloriam Dei omnipotentis, salutem, unionem, ordinem, ac disciplinam veræ ipsius Ecclesiæ, juxta præceptum Pauli. Omnia in gloriam Dei facite. Item: Omnia decenter & secundum ordinem fiant inter vos. Nec conveniens esse putavimus, causas Ecclesiarum nostrarum, præcipue autem Ministrorum ad eorum Tribunalia deferri, quos parum amicos Religioni sinceriori fuisse; imo ipsorum delectari malis hætenus abunde comperimus. Quæ in reprævium Ducem habemus Divum Paulum iterum sic scribentem: Audet aliquis vestrum, negotium habens adversus alterum, judicari apud iniquos, & non apud Sanctos?

Quod autem Reverendissimus Dominus Archi-Episcopus conqueritur, Synodum hanc, vel eo nomine illegitime esse factam, quod præter ipsius voluntatem atque assensum indicta fuerit, est quod respondeamus: patet enim,

Historia Hungar.

neque divino jure, neque veteris Ecclesiæ exemplis, aut consuetudine, Cardinali ipsi, provincialis Concilii indicendi jus & potestatem (quam sibi arrogat) ullo modo (nisi forte ex supremi Magistratus mandato) competere. Nam quod attinet jus divinum, quis tam in Veteris Testamenti historia hospes & peregrinus est, qui ignorat conventus & Synodos in populo Israelitico non ab Aarone; sed à Mose duce populi, neque ab Eleasaro Aaronis Filio & successore, sed à Josua, ac deinceps non à Pontificibus, sed à Judicibus seu à Gubernatoribus populi congregari solitas? imo horum auctoritate & mandato tam ipsos Sacerdotes ac Levitas, quam alios quosvis è subditis vocatos ad Synodum fuisse? Sic deinceps Davidis auctoritate, magnum illud universi populi Israelitici Concilium, bis coactum, legimus. Sic Salomonem, & post hunc alios Reges & Duces, Assam, Josaphat, Joam Zorobabelem, Nehemiam, & plures alios concilia in populo Israel, non Sacerdotum, sed sua auctoritate convocasse, videmus.

Jam quod ad purioris & primitivæ Ecclesiæ Exempla & consuetudinem attinet, quis Synodum Nicænam coëgit? annon Constantinus Imperator ille optimus? Quis Constantinopolitanam? annon Theodosius major. Quis Ephesinam? annon minor seu posterior Theodosius? Quemadmodum Martinus Chalcedonensem: Justinianus rursus Constantinopolitanam. Cum enim Magistratus sit custos utriusque Tabulæ & habeat sibi legem Dei singulariter commendatam, recte existimarunt optimi Principes; hoc vel imprimis ad officium suum pertinere, ut quoties necessitas Ecclesiæ requireret, Synodus & Concilia convocarent. Quorum vestigia, feliciter legens etiam Illustrissimus Dominus Palatinus noster, nihil præter officium fecisse putandus est, quod sacrum Solnensem conventum sæpissime sollicitatus, novo quidem in Hungaria: sed laudabili exemplo coëgerit.

Erat quidem officium Episcoporum, ea, quæ sunt proprie Religionis & ecclesiæ, curare: verum illis in officio cessantibus, aut in lupos degenerantibus, cur non pius Magistratus politicus, ovibus Christi Pastoralem curam impendat? Præsertim, cum jam & publicatus & confirmatus sit pulcherrimus ille, & ad conservandam status publici tranquillitatem, per necessarius Articulus

Exod. 19, 55
Lev. 5.
Jos. 7. 22. &
24.

2. Sam. 6.
1. Par. 28.
2. Paral. 5.

1. Cor. 10.
1. Cor. 14.

1. Cor. 6.

lus pacificatorius in generalibus Comitibus Posoniens. Anno 1608. sancitus: ut nimirum ad præcavenda inter Status & Ordines Regni aliqua odia & dissensiones, unaquæque Religio suæ professionis superiores seu Superattend. habeat. Ex quo manifeste sequitur, si Superatt. habendi sunt: habendum quoque nobis fuisse publicum conventum, in quo communibus Comitatum votis, tales personæ eligendæ, creandæ & legum autoritate muniendæ erant. Qua in re certe Dominus Cardinalis (sat scimus) operam suam, vel millies requisitus haud quaquam nobis navasset. Mirum autem, quomodo ita palam scribere audeat, nihil horum in publico Regni conventu definitum esse? imo non solum jam definitum, verum etiam ab Illustrissimo Domino Palatino, tanquam summo secundum Regiam Majestatem, publicorum statutorum defensore, recte, atque ex officio, nostro cum consensu, in effectum deductum est, Domino Deo sit gloria, hostibus autem ejus confusio faciei.

De censu Cathedralitico, Archidiaconis sententia Synodi nostræ abjudicato, respondemus ex Paulo Apostolo. ^{2. Thess. 3.} Quinon laborat, non manducet. Beneficium enim datur propter officium; Cessante igitur officio, cessat quoque beneficium. Hisne demus censum, qui neque Ecclesias ad earum ædificationem visitant, neque Ministros Evangelii defendunt, neque purum Dei verbum proponi curant? Quin potius tam erga Ministros Ecclesiarum nostrarum; quam erga doctrinam repurgatam hostili sunt animo. Nec est, quod antiquam seculorum aliquot possessionem & consuetudinem nobis obiectent: Etenim contra Christi Ecclesiam, ejusque libertatem, non potest habere locum, ulla quantumvis longa præscriptio, nulla etiam inveterata & vel myriadibus seculorum approbata possessio. Et si enim de veris Ecclesiæ Pastoribus Christus pronunciavit, dignum esse operarium mercede sua: tamen si operarius non operetur, aut contra voluntatem Domini sui operetur: qua conscientia, qua fide, quo ore mercedem sibi reddi urgebit? Hoc certe rerum & Ecclesiæ statu, Domini Prælati in Ecclesiis Augustanam Confessionem, neque mittendi, neque ordinandi neque confirmandi jus Ministros nostros habent, & audent censum poscere? Quid aliud est communi justitiæ adversari, si hoc non est? Quod autem in scri-

pto suo Dominus Cardinalis addit, etiam si hoc in publico Regni Conventu definitum foret; quia tamen sacris Canonibus Ecclesiæ adversetur invalidum esse debere: Videat ne nimis calidum bolum ori suo ingerat. Annon enim hoc est in Sacratissimam Regiam Majestatem, & amplissimos Regni Status (quia de libero Religionis exercitio & creandis Superattendentibus decretum fecerunt) nimis audacter linguam ejicere, imo publicæ pacis fundamentum subruere? Allegat ille quidem ex Prologo Tripartiti, non valere statuta, si sacris Ecclesiæ Canonibus adversentur: at non ita verba Prologi habent; sed, si circa ea fiunt statuta, quæ salutem Animæ concernunt. Quam verò neque Superattendentium creatio in se & per se considerata, neque ordinationes Ministrorum, neque consignatio & asservatio bonorum Ecclesiasticorum, neque census Cathedrales, neque causarum adjudicationes (de his enim Solnæ actum) salutem animarum concernunt; sed ad eutaxiam, disciplinam, & conservationem nostram Ecclesiarum referuntur. Statuta igitur de his rebus facta, leges Hungarorum, nulla in parte convellunt: quid si etiam confirmant? Nam inter reliquas, etiam hæc notatu digna habetur: dum novæ leges fuerint introductæ; tunc secundum illas oportet judicare, siue sint efficaces, siue mitiores prioribus. Et in Prologo: Lex cōtra Legem divinam nec populi assensu, nec Cōsuetudine diuturna, est valida. Sed ut ad finem nostra perveniat Apologia, ostendimus jam scripto præfenti, nos in Synodo nostra Solnensi, nihil, neque verbo Dei, neque legibus & constitutionibus Regni contrarium sanxisse, dum Superattendentes & Inspectores Ecclesiis nostris Augustanam Confessionem profitentibus, vigore Articuli primi Posoniensis, in ipsa Serenissimi Regis nostri coronatione, sanciti & roborati, præfecimus, iisque eam quæ huic officio propria est, auctoritatem attribuimus. Quare quod Synodum nostram scommatice Dominus Cardinalis proscindit, & totam hanc boni ordinis actionem perturbat, publicum ac saluberrimum Regni decretum conculcat, in nostros Superattendentes, & Concionatores (in quos nullum ei jus) anathematum & excommunicationum diras jactat, atque, sic novam dissensionum odiorumque faciem, in Regno, vix dum etiam pacato, accendit: Nos coram Deo, & toto Christiano orbe, de

injuria, contumelia, & minis, quibus nos immerito laceffit, protestamur. Nostras tantum Ecclesias curamus, nostris consultum volumus: quæ alterius professionis sunt, inperturbatas relinquimus, neminem irritantes. Non sumus Allotrio-Episcopi; sed nostrum duntaxat facimus officium: tamen perturbatores Ecclesiæ ab ipsissimo turbatore proclamamur. Videat Deus, & judicet, Nos causam nostram illi commendamus, qui profecto semper & dominatur, & dominabitur in medio inimicorum suorum, cujus omne consilium stabit, omnisque voluntas fiet. Quod Solnæ factum est, à Domino factum est, & est admirabile in oculis Mundi, ideoque non poterit dissolvi, ut recte dixit: quondam honorabilis legis Doctor Gamaliel. Non dubitamus etiam, tam Sacratissimam Regiam Majestatem, quam universos inclyti Regni ordines pacificatorium de Religionis libertate & Superatrendentium constitutione decretum, adversus eos, qui se illi Gigantea audacia opponunt, & litem de lite ferunt, constanter defensuros esse &c.

Pl. 110.
Esa. 46.
Pl. 118.
Act. 5.

XXXVI. Anno 1622. d. 1. Sept. Leges & Articuli Consistorii Semptaviensis Augustanæ Confessionis editi, & à Palatino Regni, Comite Stanislao Thurzone confirmati sunt, cujus originale membranaceum in manibus est, & ita se habet:

36. Articuli
Consistorii
Semptaviensis
A. 1622
eduntur.

XXXVII. Leges & Articuli Consistorii Semptaviensis Augustanæ Confessionis, cui subsunt Fratres à Lacu Ferteo in Comitatus Nitriensi, Posoniensi, Mosoniensi, Laurinensi, Comaromiensi, Barsiensi, Neogradiensi, Strigoniensi, utroque Hontheni, Geæmoriensi, de Officio Superintendentis, & Seniorum, de generalibus Synodis, de ordinatione Pastorum de Scholis earumque Rectoribus &c. &c. à Comite Stanislao Thurzone Palatino & Locum tenente confirmati Anno 1622. d. 1. Septemb. cujus originale membranaceum cum appenso Sigillo extat:

37. Articuli
Semptaviensis.

Nos Comes Stanislaus Thurzo de Bathlensfalva Regni Hungariæ Palatinus & Iudex Cumanorum, Terræ Scepusiensis, ac Comitatus ejusdem perpetuus Comes, nec non Sacratissimi Principis & Domini Domini FERDINANDI II. Dei gratia, Electi Romanorum Imperatoris Semper Augusti, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regis, Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ &c. Intimus Consiliarius, & per Hungariam Locumtenens. Memoria commen-

Historia Hungar.

damus tenore presentium, significantes, quibus expedit universis: Quod admodum Reverendus & Clarissimus Dominus Tobias Brunczvik, Aule nostra Semptaviensis Concionator; nec non Reverendorum Fratrum Confessionem Augustanam amplectentium, à Lacu Ferteo, in Comitatus Nitriensi, Posoniensi, Mosoniensi, Laurinensi, Comaromiensi, Barsiensi, Neogradiensi, Strigoniensi, utroque Hontheni, Geæmoriensi degentium Superintendens, nostram personaliter veniens in presentiam, suo ac totius Consistorii Semptaviensis nomine, exhibuit nobis quasdam Leges seu Articulos Latino Idiomate conscriptos, ad confirmationem boni ordinis, & discipline Ecclesiasticæ in eodem venerabili Consistorio spectantes, supplicavitque debita cum instantia, quatenus nos easdem Leges & articulos presentibus literis nostris insertos, ac perpetuo duraturos Authoritate nostra Palatinali, qua pleno iure fungimur, approbare, confirmare, & ratificare vellemus. Quorum quidem Articulorum seu Legum ista fuit series.

I. Legitime electo ordinatoque Superintendenti subjiciuntur omnes in universum Presbyteri quovis vocitati nomine, ita Seniores, ut ceteri fratres, qui debito honore timoreque illi obtemperent, tanquam potestati Ecclesiasticæ à Deo ordinata:

II. Superintendens erit invigilare, ut Inspectioni suæ Subjecti Presbyteri Orthodoxam inculcent populo doctrinam, quæ scriptis, Prophetis & Apostolicis, libroque Christianæ concordie est comprehensa; Secus autem docentes, nullatenus tollerent. Iuniores vero, qui iudicio nondum confirmati fuerint, à Scriptis Papistarum & Calvinistarum in Articulis controversis abstinere.

III. Quia autem recte docere, sed male vivere, est doctrinæ suæ fidem derogare, idem Superintendens daturus est operam, quatenus Presbyteri fidei suæ commissi, vitæ morumque integritatem sectentur. Quod si vero quispiam vocationis suæ oblitus, vitam solutam duxerit, hoc est, crebro commotaverit, manus cum Laicis conseruerit, verbis maledictis alios prosciderit, & ad verbera descenderit, vel Parochiam deserendo hinc inde cursitaverit, usuram sectatus fuerit, post admonitionem Paternam, in bonis suis mulcabitur, mulctam non curans custodia tradetur, obstinatus tandem officio degradabitur.

IV. Ecclesias quotannis visitet, ubi ab Auditoribus de doctrina, diligentia, vitæque innocentia tum Concionatorum tum Scholarum Rectorum inquiret, eosque ab

omnibus injuriis, contumeliisque defendet, Proventus Parochiales, puta terras arabiles, Vineas, prata molendina, nemora & similia diligenter consignabit, è quibus ne quippiam deperdatur, incumbat: imo si quæ possessiones per abusum, vel vim abalienata fuerint, inque usus profanos conversæ, Superintendens Magistratum Politicum requireret, ejusque auctoritate bona adempta Parochia assignabit.

V. Generalem Synodum quotannis Mense Majo indicet, ubi Candidatos Sacra Theologiae, secundum ritum Catholicae Ecclesiae hactenus apud nos observatum ordinabit. Necessitate tamen Ecclesiae ita poscente, si cujuscumque Candidati ordinatio ad generalem non posset differri Synodum, tunc Superintendens, adhibito uno Seniore & vicinis aliquot Presbyteris, examine usitato præmissa, Candidato Sacros conferet ordines.

VI. Indicta generali Synodo, causa omnes, tam matrimoniales, quam alia forum Ecclesiasticum concernentes discutientur; nec quisquam Seniorum attentabit, ut privatim aliquas discutiat, nisi permissu Superintendentis, hac tamen lege, ut deliberationem pro confirmatione ad Superintendentem remittat.

VII. A præfata generali Synodo nemo se subtrahat, qui enim non comparuerit, absentiaque sua sufficientes causas recensere non potuerit, florenorum Hungaricalium duodecim mulctam subibit.

VIII. Quia autem propter officium datur beneficium, quia item Superintendens multas cogitur sufferre molestias, facereque expensas, census Cathedralis ab omnibus Presbyteris sibi commissis, & adituorum Contributiones ei deputentur.

IX. Seniores in suis districtibus & comitatibus invigilent, qui si quas animadvertent inconvenientias, eas, una cum Superintendente, omni posthabita difficultate componant. Si vero ad tales componendas inconvenientias Superintendenti semper excurrere non licuerit, tum Senior, qui per Superintendentem emittitur, absque tergiversatione & murmure Superintendentis mandato obtemperet, negotiumque sibi commissum fideliter exequatur: Secus facientes, pro qualitate delicti, punientur.

X. Quivis Senior suos habeat collegas, quos hodie Diaconos vocamus, qui non secus, ac Seniores Iuramento adstringantur. Horum erit omnia, Senioribus & Superintendenti referre, quacumque vel de Presbyteris, vel de Rectoribus in Comitatus suis degentibus audierint, delinquentes ac-

ceptis à Superintendente citatoriis citabunt, coramque Tribunali partes Actoris sustinebunt.

XI. Omnes in universum, præcipue tamen causantes, coram Superintendente & Tribunali, honeste se invicem compellabunt; si quis vero, vel ludicibus audientibus, vel foras sub deliberatione emissus, alterum verbis injuriosis, aut minus decentibus prosciderit, in violatione sedis: hoc est Presbyter in florenis duodecim, Laici plebei in florenis quadraginta, Nobiles in florenis Hungaricis centum convincentur.

XII. Nemo Concionatorum in alterius Parochiam se intrudat, absque voluntate & permissu ordinarii Concionatoris non concionetur, nec Sacramenta administret. Casu tamen si ordinarius Concionator, vel lecto affixus decubuerit, vel ob legitimas causas peregre profectus fuerit, tum extraordinarios Sacras administrare permittitur: ita tamen ut premium pro labore datum sibi non appropriet; sed ordinario Concionatori relinquat.

XIII. Nemo in alterius locum migret, priusquam præcessor totaliter contentatus fuerit, si autem quisquam Concionatorum morte temporali evocatus fuerit, Fratres vicini convenientes eum honeste sepeliant, annumque ejus, vel Semestre suppleant: quo suppleto, vidua honeste, præsentibus duobus Fratribus, è Parochia migret.

XIV. Nullus ante expletionem annui sui temporis Parochiam deserat, si locum mutandi animus est, annum terminet, abitionemque Domino suo terrestri Seniorique tempestive significet, nec absque sufficientibus rationibus & causis valedicat.

XV. Quivis Concionatorum Dominicalibus diebus bis, festivis autem semel Concionem instituat, singulis septimana diebus preces in Templo cum plebe habeat.

XVI. Sacramenta Ecclesiae, tum Altaris, tum Baptismi magna cum reverentia in Templo administrentur: Vbi tamen ægrorum Communio & parvulorum Baptismus in casu necessitatis, ratione loci excipitur.

XVII. Pariratione Copulae, non in domibus privatis, sed in Templo administrentur, ante autem persona matrimonium contrahentes, ex Cathedra coram populo publicabuntur. Temporis etiam habenda est ratio, ne videlicet Adventus Domini, vel Quadragesimæ tempore, copulas quisquam administret, neque nuptias celebrari permittat, nisi peculiaris casus aliud suadet.

XVIII. Rectores Scholarum cum consensu Pastoris, & non aliter vocandi sunt, alioquin ne pro Rectoribus quidem habendi.

Hi in Religione sint Orthodoxi, legibus Consistorii subscribant, Pastoribus suum honorem & Obedientiam, in his quæ non sunt contra Deum & vocationem ipsorum præstent.

XIX. *Pastorum esto, in vitam & officium Rectorum, totamque Scholam animadvertere, negligentes officii admonere, incorrigibiles removere, interim tamen scholarum proventus non imminuere, sed potius, si qua honesta ratione fieri poterit, augere.*

XX. *Si quam injuriam à Pastoribus habere videntur, de ea non apud Politicos, sed apud Superintendentem & Consistorium conquerantur, reportaturi sui satisfactionem. Quæ quidem admodum Reverendi & Clarissimi, superius prælibati Domini Tobia Brunczwick & cæterorum Reverendorum Fratrum, ad antedictum Consistorium Semptaviense spectantium supplicatione, tanquam justa & legitima admissa: Eisdem Leges & Articulos, præsentibus literis nostris Privilegialibus, de verbo ad verbum sine diminutione & augmento aliquali inscribi & inseri facientes, Autoritate nostra præscripta Palatinali qua pleno iure fungimur, in omnibus suis punctis & clausulis approbandas, confirmandas ratificandasque esse duximus: Imo approbamus, confirmamus & ratificamus, harum nostrarum authographi pendentisque & authentici Sigilli nostri munimine roboratarum vigore & Testimonio literarum. Datum, in Arce nostra Sempthe die prima Mensis Septembris, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo vigesimo secundo.*

Comes Stanislaus
Thurzo

Stephanus Szikt-
zay.

38. Matthias
II. Art. I. An.
1608. con-
firmat.

XXXVIII. *Interea in Comitibus Regni Anno 1618. celebratis & Rex Hungariæ Matthias II. Articulus I. de Anno 1608. confirmat.*

39. Artic. 77.
An. 1618.

XXXIX. *Matthiæ II. Imperat. & Reg. Hungariæ Decret. Art. LXXVII.*

Anni M DC XVII.

In Negocio Religionis renovatur Articulus I. Anni 1608.

ante coronationem editus.

XL. *Ita legibus Regni toties stabilitæ Reformatæ fidei per Hungariam & Transylvaniam incrementa, non parum aucta & ornata sunt per accessiones locupletes Illustrium, magnificarum & splendorum Familiarum, Religionem illam amplectentium.*

40. Religio-
nis Evange-
licæ incre-
menta.

XLI. *Stephanus Illeshazius, Comes Trenchiniensis & Liptoviensis, Magister Curia Regiæ Georgius Thurzo, Comes Supremus Comitatus Arvensis, & Stanislaus Thurzo, hujus Frater, omnes tres Lutherani in Suprema dignitate Palatinatus Regni invicem sibi succedentes, Tempa, Gymnasia & Scholas crexerunt, & liberalissimas foundationes munificentissime fecerunt.*

41. Palati-
norum Lu-
thæanorum
foundationes

XLII. *Longum nimis foret de Bethleniis, Redais, Periniis, Tœroekiis, Rakozis, Bottyanis, Zriniis, Nadaftiis, Revais, Forgacziis, Tœkoelyis, Nyariis, Szetfiis, Præpostuavis, Listiis, Boczkayis, Banfiis, Zolomiis, Pakroffis, Mariafiis, Kapiis, Korlatiis, Cyriakis, Bakofsiis, Petenhafsiis, Kamariis, Oknais, Horvathis aliisque, munificentia specimina similia recensere.*

42. Alio-
rumque Ma-
gnatum.

XLIII. *Idem fecerunt Civitates Regiæ & liberæ, nec non Montanæ Cafsoviensis, Bartphenensis, Epiriensis, Cibiniensis, Leutschoviensis, Kefmarkiensis, Neosolium, Vetus Solium, Carpona, Brisna, Cremnicium, Schemnicium, Bela, Puckanez, Koenigsberga, Trenchinium, Tirnavia, Zakolcza germanice Scaliz, Modra, Basinga, S. Georgium Posonium, Sopronium, Gynzinum, Jaurinum Debrecinium Rusticum, & aliæ quæ singulæ in ecclesias, Tempa, Gymnasia & scholas ibidem erectas, sumtus congruos liberaliter contulerunt.*

43. Civita-
tum libera-
rum funda-
tiones.

XLIV. *Unde Catholicis per incrementa Religionis Evangelicæ vix aliquid decessit, cum omnia pro Religione Reformatæ ab illius consortibus ex propriis impensæ fuerint.*

44. Catho-
licis nihil
decessit.

XLV. *Quemadmodum etiam sumptibus Procerum aliorumque Evangelicorum & Reformatorum Gymnasia, & scholæ celebriores pro informanda juventute, in Comitibus erectæ ædificatæque & amplis satis foundationibus*

45. Gymna-
siorum Ev-
angelico-
rum funda-
tiones.

munitæ ac provisæ sunt, utpote Posonii, Szencini in Comitatu Posoniensi, Galgocii & Baymocii, in Comitatu Nitriensi, Bitsche Solnæ in Comitatu Trenchinensi Vesprimium & Papa, in Vesprimiensi Rosabergæ Lipise, Szent Miklos & Okoliczna, in Liptoviensi, Straza & Neerenfe prope Kesemarkinum, in Scepusiensi, Mossocz & Szent Marton, in Turoczienti Solicæ, Patakin, Debrecinii, Eperiescini & aliis pluribus in locis, quæ recensere prolixum esset.

46. In Catholicorum manus venerunt.

XLVI. Hæ tamen foundationes deinceps in Jesuitarum & aliorum Ecclesiasticorum etiam Secularium Catholicorum manus, maximam partem abierunt.

47. Ferdinandus II. 17. Conditiones se servaturum jurat.

XLVII. Vivente adhuc Matthia II. ad ejus commendationem Ferdinandus II. Anno 1618. die 1. Julii iisdem in Comitibus, quibus præcedens Articulus promulgatus est, in Regem Hungariæ eligitur & coronatur. Ante coronationem conditiones septendecim, sub quibus Regnum Hungariæ in electionem & coronationem ejus consenserat, electus Rex acceptat, easque se sancte servaturum esse, verbo Regio promittit, & Juramento solenni in coronationis actu, rite asseverat. Quinimo Diploma Regium super hac conditionum acceptatione & observantia Statibus Regni extrahit. die 15. May 1618. illudque futuris Comitibus Articulis Regni insertum iri pollicetur, quod & factum est A. 1622.

48. Conditione sexta libertatem Religionis promittit.

XLVIII. In hujus Diplomatis Regii conditione VI Augustanæ Confessionis addictis Religionis suæ exercitium, juxta Pacificationem Viennensem & Articulum I. de A. 1608. adeo liberum fore promittit, ad illud omnibus Regnicolis, etiam Oppidis & Villis, illam Religionem sponte & libere acceptare volentibus, ubique illæsum & illibatum relinqui debeat, addita prima vice pluribus, deinceps reperita de Dominis terrestribus expressa & pernecessaria clausula, ne quispiam cujuscunque Status & conditionis existens à Majestate Regia, & aliis quibusvis Dominis terrestribus quovis modo, aut quovis sub prætextu turbetur, aut impediatur. Sequitur tenor ipsius Diplomatis.

49. Diploma Regium Ferdin. II.

XLIX. Diplomatis Regii Ferdinandi II. Conditiō VI. cum Conclusione,

Decreto I. Ferdinando inserta, Anno 1622.

Artic. 2.

Quod Religionis negotium inter universos Status & Ordines Regni in suis ac Fiscis bonis, item in consiniis quoque Regni Hungariæ militibus Hungaris, propter Regni tranquilliorē permansionem, juxta Constitutiones Viennenses & Articulos ante Coronationem editos, maneat liberum, illæsum & illibatum; Ita videlicet, ut Religionis Exercitium tam Baronibus, Magnatibus & Nobilibus, quam liberis etiam Civitatibus, universisque Statibus & Ordinibus Regni in suis ac Fiscis bonis, item in consiniis Regni Hungariæ, nec non Oppidis ac Villis, illud sponte & libere acceptare volentibus ubique liberum relinquatur; nec quisquam cujuscunque Status & conditionis existens, in libero ejusdem usu ac exercitio Religionis à Majestate sua Regia, & aliis NB. quibusvis Dominis terrestribus, quovis modo, aut quovis sub prætextu turbetur, aut impediatur.

Atque hæ sunt conditiones, quas Majestas Sua Regia ante electionem suam acceptare sufficientibusq. literis suis asscuratoris, sub Verbo Regio confirmare, post Convocationem vero suam tempore suscepti Regiminis generalibus Articulis inseri & publicare dignabitur. Nos itaque prædicta universorum Statuum & Ordinum Incliti Regni Hungariæ & partium ei subjectarum Supplicatione clementer admissa, pro benigna animi nostri propensione; ipsisque clementer gratificandi voluntate præinsertos universos Articulos, & omnia & singula in iis contenta rata, grata & accepta habentes, eisdem Regium nostrum Consensum benevolum pariter & assensum præbuimus, ac illos & quævis in ea contenta acceptavimus, approbavimus, ratificavimus & confirmavimus. Promissa omnia tam Nos ipsi Regiminis nostri tempore observabimus, quam per alios fideles subditos nostros, cujuscunque Status & conditionis existant, observari faciemus, uti vigore hujus nostri Diplomatis acceptamus, ratificamus, confirmamus atque promittimus. In cujus fidem & testimonium literas has manu propria subscripsimus, & Sigilli nostri impressione muniri jussimus. Datum in Civitate Posoniensi, die Decima quinta Mensis May, An. 1618.

L. Ergo maximæ hinc spei locus erat, post Pacem Viennensem, ejusque in Articulis Regni à Rege Matthia II. bis

so. Evangelici confidunt promissis & pactis.

bis reiteratam confirmationem, nec non post hoc Diploma Regis Ferdinandi II. securitatem & libertatem Religionis Reformatæ in Hungaria; inprimis sub hoc Ferdinando fore omnino illæsam, illibatam, & imperturbatam: cum inprimis hic Rex in forma conditionis, sub qua in Regem eligebatur solenni juramento jurasset, se illam securitatem & libertatem Evangelicis illibatam tempore Regiminis sui, non tantum per se præstiturum, sed etiam per subditos Regni alios. i.e. Catholicæ Religionis cujuscunque Status & conditionis, adeoque etiam per Clerum Catholicum observari facturum esse. Ita sane fore, Evangelici & Reformati certissime persuaserant, & verbo regio solenni Juramento corroborato plenissime confidebant, rectissime rati, vinculo hoc non dari majus nec artius.

Certe nec ipse Rex pius & optimus aliam habuit intentionem, quam ea, quæ Deo & Populo suo, verbo suo Regio & juris jurandi Religione promiserat, sancte inviolabiliterque servare. Attamen eodem sub hoc Rege persecutiones contra Evangelicos & Reformatos in Hungaria recruderunt, & securitas libertasque tantis pollicitationibus publicis, Legibus & juramento promissa permultis contraventionibus, connivente Rege, impune violata fuit. Idem accidit sub regimine secutorum Regum, cæteroquin gloriosissimorum.

LI. Cum enim authoribus Patribus Jesuitis, pertractis in suas partes Proceribus non nullis, in Hungaria & Transylvania libertas Religionis Reformatæ turbari, in protestantes sæviri, passim Tempia eorum claudi, & Pastores eorum de novo ejici coeptum esset, ex novo hoc malorum fomite, novum belli incendium exarsit.

LII. Gabriel Bethlem, Princeps Transylvaniæ oppressionem fidei consortium vindicaturus & pro Bohemis bellum moturus, Anno MDCXIX. primum Jesuitas Claudiopoli ejecit, promulgato Decreto nequis eorum amplius in Transylvaniam revertatur, Hungariam deinde ingressus eandem totam facile occupavit, Jesuitas, quos pro turbatoribus pacis publicæ habebat, è Regno Pannoniæ ejecit, Cohortibus Bukoyi Posonii in Suburbio deletis, Coronam, Regni que insignia in potestatem accepit, & Moraviam, inprimis autem Austriam miserum in mo-

dum vastavit. Postea Polonii ab Hungaris Rex proclamatus est, à Coronatione tamen accipienda abstinuit & in Transylvaniam reversus est.

LIII. Anno tamen MDCXXI. denovo in Hungariam rediens Moraviam Austriamque igne ferroque vastat, tandem partim cæsus, partim fugatus pacem iniit, qua inter alia religio Evangelica, in Hungaria, in priorem statum restituta fuit.

LIV. Anno MDCXXIII. novis turbis iterum à Jesuitis reducibus in Hungaria & Silesia motis, Gabriel Bethlem, contracta validissima manu, simulque Turcarum & Tartarorum auxiliis stipatus in Hungariam supervenit, Mense Septembri. Causabatur ille inter alia se propter Religionis oppressionem, Jesuitarum ejectorum reductionem, & prætermittam eorum præstationem, quæ Comitibus Soproniensibus promissa erant, ad bellum hoc lacescitum fuisse, qua propter perdomita Hungaria, Bethlen Jesuitas iterum tanquam turbatores pacis publicæ è Regno ejecit. Deinde divisis copiis, partem Hungarorum & Tartarorum Duce Bottyani misit in Styriam, ut populationibus incuteret terrorem; Alteram partem Turriano assignavit, ut irruptionem hostium propulsaret: Ipse vero in Insula Schütt cum parte optima commorans, molemq; belli veluti è Specula prospectans, in Austriam, Silesiam, Moraviam & Bohemiam copias, prædas ingentes agentes, immisit.

LV. Cæsar igitur laudem potius humanitatis secutus, cum Principe Transylvaniæ Pacem deproperandam esse constituit, qua inter alia etiam Religionis libertas de novo promittebatur. A. MDCXXVI. Gabriel Bethlem, quarta vice irruptionem fecit in Hungariam & tandem denovo in pace secuta sancitum est, ut pacis conditiones Viennenses & cæteri articuli in puncto religionis observentur.

LVI. Quemadmodum autem libertas Religionis per dictas Pacificationes, stipulantibus Transylvaniæ Principibus, restabilita aliquoties fuit sub Ferdinando II. ita etiam in Comitibus Regni Pacificatio Viennensis & Diplomatis Regii conditio sexta, pro corroboranda eo magis Religionis Libertate sæpius confirmata fuit eodem sub Rege.

LVII. In Comitibus enim Regni An. 1625. habitis sequens Articulus constitutus est.

LVIII.

53. Restituit libertatem religionis. An. 1621.

54. Iterum A 1623. arma capit.

55. Religionis libertas denovo promittitur.

56. Libertatem Religionis Ferdinandus I. sæpius confirmat.

57. Uti in Comitibus A. 1625.

51. Jesuitarum persecutio num autores.

52. Gabriel Bethlem bellum movet.

58. Art. 22.
A. 1625.

LVIII. Ferdinandi II. Decretum II. de An. 1625.

Articulus XXII.

Super Negotio Religionis.

IN negotio Religionis ut Articulus I. Anni 1608. ante coronationem editus, & conditio sexta in suo vigore maneat statutum est.

59. Art. 33
A. 1630.

LIX. Ejusdem Ferdinandi II. Decret. III. A. 1630.

Articulus XXIII.

De Negotio Religionis.

IN negotio Religionis Articulus I. A. 1608. ante coronationem editus & conditio sexta in suo vigore maneat.

60. Art. 29.
An. 1635.

LX. Ejusdem Ferdinandi II. Decret IV. Anno 1635.

Articulus XXIX.

Negotium Religionis.

IN Negotio Religionis ut Art. I. anni 1608. ante coronationem editus, & conditio sexta in suo vigore maneat statutum est.

61. Ferdinandus III. septendecim conditiones juramento confirmat.

LXI. Anno MDCXXV. FERDINANDUS III. in Regem Hungariæ, vivente Patre FERDINANDO II. electus est unanimi Procerum & Populi Voto.

Ille ante coronationem die 27. Nov. ejusdem Anni Diploma Regium de servandis septendecim conditionibus Electionis edidit, illudque solenni Juramento, Patris exemplo, confirmavit. Et quemadmodum eodem Diplomate promiserat, illud in majorem affecurationem cautionisque declarationem, sicuti verba ipsa habent, Regni Legibus insertum iri, ubi post mortem Parentis Regni gubernacula susceperit; ita illud etiam primis in Comitibus An. 1638. factum est sequenti, quod Religionē attinet, tenore, ubi imprimis notandum venit, quod secunda, quemadmodum in Patris Diplomate prima vi-

ce factum erat, prætextus juris Dominorum terrestrium, quo Jus reformati obtendere Catholici cœperant, de novo damnatus sit.

LXII. Diplomatis Regii Ferdinandi III. Decreto ejus Primo de anno 1638. Artic. I. inserti.

62. Diploma Ferd. III

Quinta Conditio.

Quod pro Iustitia administratione, sine qua Regna consistere non possunt, secundum laudabilem & Deo gratam in celebrandis Iudiciis antiquam regni consuetudinem Iudicia Octavalia, pacis tempore tam in superioribus, quam in inferioribus Regni partibus juxta Constitutionem Anni 1609. Art. 70. continuo celebrari faciet & juxta eundem Articulum tam in tabula Regia, quam appellationibus sine discretionem Religionis Iudices fiant, &c.

Sexta Conditio.

Quod Religionis negotium inter universos Status & Ordines Regni in suis ac Fiscis Bonis, item in consiniis quoque Regni Hungariæ, militibus Hungaris propter tranquilliorē permansionem juxta Constitutiones Viennenses & Articulos ante Coronationem editos, maneat liberum, illa sum & illibatum, ita videlicet, ut Religionis exercitium tam Baronibus, Magnaibus & Nobilibus, quam liberis etiam Civitatibus, universisque Statibus Regni in suis ac Fiscis bonis, item in Consiniis Regni Hungariæ, nec non Oppidis ac Villis illud sponte & libere acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur, nec quisquam cujuscunque Status & Conditionis existens, in libero ejusdem usu ac exercitio Religionis à Serenitate sua, & aliis quibusvis Dominis terrestribus quovis modo aut quovis sub pretextu turbetur aut impediatur. Nos itaque prædicta universorum Statuum & Ordinum inchoati Regni Hungariæ, & partium ei subiectarum instantia benigne admissa, pro benigna animi nostri propensione ipsisque bene gratificandi voluntate, præinsertos universos Articulos, ac omnia & singula in iis contenta, rata, grata & accepta habentes, ejusdem nostrum consensum benevolum pariter & assensum præbimus, & illos & quævis in iis contenta acceptavimus, approbavimus, ratificavimus & confirmavimus; Promittentes et affecurantes, Status et Ordines in Verbo nostro, quod præmissa omnia tam

tam nos ipsi Regiminis nostri tempore observabimus, quam per alios fideles subditos nostros, cujuscunque Status & conditionis existant, observari faciemus; uti vigore hujus nostri Diplomatis acceptamus, ratificamus, confirmamus atque promittimus. In cujus fidem & testimonium literas has manu propria subscripsimus & sigilli nostri impressione muniri jussimus. Datum in Civitate nostra Regia Sopronii, die vigesima septima Mensis Novembr. Anno Domini 1625.

63. Georg Rakozius bellum movet ob persecutiones Evangelicorum.

LXIII. Non attentis Regiis hisce & juratis promissis Clerus cum Proceribus quibusdam Catholicis, quos ille in suas partes pertraxerat, non ita multo post admodum graves Reformatæ Religionis exstiterunt persecutiones, templa quam plurima concludendo aut adimendo, Ministrosque Protestantium in exiliū abigendo, silente ad hæc & connivente Rege cæteroquin justissimo & æquissimo. Unde postquā Princeps Transylvaniæ Georgius Rakozius interpositione sua Templorum occlusorum vel ademptorum, quorum trecenta tunc numerabantur, restitutionem aliaque impetrare non potuisset, Anno MDCXLIV septuaginta millia armatorum hominum in Hungariæ viscera effundit, & evulgato manifesto inter alias belli causas Politicas permultas allegat: Protestantes opprimi, & à muniis Regni & civilibus arceri, per Jesuitas invitis Regnicolis denuo in Regnum introductos libertatem Regni labefactari, & per eosdem propugnacula & urbes Hungariæ adimpleri &c. &c.

64. Fit Pax A 1645. Cleri dissensus contempto.

LXIV. Bellum hoc varia utrinque fortuna gestum magis cruentum quam diuturnum fuit, dum subsequenti Anno MDCXLV. pace facta finitum est. Utræque belligerantium partes pacem illam diuturnam & perpetuam esse serio cupientes, maximum barbarum fomitem, Religionis Evangelicæ oppressionem, à Clero Catholico perpetuis machinationibus & omni nisu architectatam, & ex intervallo sæpius tentatam, prorsus extinguere sategerunt. Unde cum observassent Georgium Lippay, Archi-Episcopum Strigoniensem, suo & totius Cleri nomine, licet ipso consentiente superiores Regni Leges super Religionis Reformatæ securitate & libertate latæ fuissent, novo ausu legibus ejusmodi denuo repetendis & corroborandis consensum suum denegare, imo pacificationi huic protestationem suam solennem opponere, eoque ipso confidere,

Historia Hungar.

per contradictionem suam à Comite Ladislao Chaky, Francisco Revay, & quibusdam aliis approbatum, irritas imposterum ejusmodi Regni leges & gravaminum complanationes reddi posse, utraque belligerantium pars hanc inauditam antea: Cleri Catholici in publico loco diætali Diplomatibus regiis contradicendi licentiam, paci & tranquillitati nimis contrariam, reprimentam esse, consulte, nisi fallor, statuit; formula hac, *contradictionibus domino- rum, Cleri &c. non obstantibus*: Ipsi Diplomati regio pacificationis inserta.

LXV. Exprobraverat Aula Romana Clero Regni Hungariæ, non minus quam Clero Germaniæ post pacem religiosam & Pacificationem Westphalicam, quod uterque in libertatem & securitatem Religionis Reformatæ pro tranquillitate Imperii & Regni consensisset, cum ejusmodi Pacis conditiones Ecclesiæ Romanæ essent præjudicio. Equidem Clerus Germanus ejusmodi exprobrationes, protestationes & in futurum inhibitiones maxime severas adeo non curavit, ut crediderit retractato suo consensu & posthabita fide data, opus esse una cum universo Imperio semet ipsum in summum periculorum præcipitium dare, & nova cruentaque bella, quibus summa imis miscerentur, in cervices proprias accersere. Molliorem tamen, quam opus erat, se præbuit erga Curiam Romanæ imperata Clerus Regni Apostolici, immemor, sibi minus adstricta dependentia Curiam Romanæ addicto, minorem incumbere necessitatem in ejusmodi deferendi, quam cuicunque alii Clero.

65. Exprobrationes Aule Romanæ.

LVI. Rex autem Apostolicus Prærogativæ suæ, hac quidem in parte cum cæteris Regibus communis magis memorem, ea qua pollebat autoritate, Sux Regni que sui tranquillitati consulendi usus, contradictionem Cleri aliorumque quorumvis Sæcularium Catholicorum nunquam obstituram, quo minus leges Regni de libertate Religionis reformatæ valeant, dissensumque irritum in perpetuum nullumque esse jussit; indignum & bono publico infaustum nimis esse ratus, ut ab arbitrio Subditorum suorum dependeat, & in ipsorum manibus sit potestas, novis bellis, ubi illis libitum fuerit, universum Regnum implicare, illudque in summum sui & Regnicolarum discrimen adducere.

66. Cleri dissensus irritus declaratur jure meritoque.

LXVII. Memorabilis hæc & Rei Protestantium faventissima Pacificatio eodem tenore quo sequentibus Comiti-

67. Pacificatio de Anno 1645.

tiis inter Leges Regni redacta est, ita se habet.

Diploma Regium Pacificationis.

Quandoquidem Sua Majestas Sacratissima pro paterna Sua Clementia nuper exortas in hoc Regno internas dissensiones placidis mediis componere, ac cum Illustrissimo Principe Transylvanica Domino Georgio Rakoczy & sibi adherentibus, medio certorum Commissariorum Suorum sub certis conditionibus pacem facere clementer dignata fuerit, Diplomatiq[ue] super eadem Pace emanato, ut Status quoque & Ordines Regni assensum suum praberent, ab iisdem benigne postulaverit; iidem fideles Universi Status & Ordines Regni Sua Majestatis benigna requisitioni humillime annuentes, idem Diploma Maiestatis Sua Sacratissimae presentibus Constitutionibus inserendo; Contradictionibus Dominorum, Cleri, & aliorum quorumvis Secularium Catholicorum, non obstantibus, imo iisdem in perpetuum nullum vigorem habentibus, acceptarunt, approbarunt, & confirmarunt, cujus quidem Diplomatis hac est series.

Nos FERDINANDUS III. Dei Gratia Electus Romanorum Imperator, Semper Augustus, ac Germania, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, Sclavoniaque &c. &c. Rex, Archi Dux Austria, Dux Burgundia, Brabantia, Styria, Carinthia, Carniola, Marchio Moravia, Comes Habsburgi, Tyrolis & Goritiae &c. &c.

Memoria commendamus tenore presentium, significantes, quibus expedit Universis: Quod cum superioribus proxime elapsis temporibus certi motus intestini & hostilitates in Regno nostro Hungaria exorta fuissent, exindeque Pax & tranquillitas, Regniq[ue] quies perturbata extitisset, Nos paterna & benigna affectione moti, ejusmodi suscitatos tumultus, ut Christiani sanguinis effusioni parceretur, sublatiisque in Regno quibusvis dissidiis, indigenae quiete & tranquillitate perfruerentur, placidioribus potius Transactionis mediis, quam armorum vi sopitos & compositos cupientes, ad postulata & prætensiones Illustrissimi Georgii Rakoczii Principis Transylvanica, quarundam partium Regni Hungariae Domini, Siculorum Comitum, ac eidem adherentium Hungarorum Nos clementer declaravimus, quarum etiam benignarum concessionum nostrarum series (quemadmodum tam in Tractatu Tyrnaviensi, quam etiam

ultimate medio Ablegati ad prefatum Principem Transylvanica, Fidelis Nostri Egregii Iohannis Taras, alias Camera nostra Hungaria Consilarii, conventum est) sequitur in hunc modum.

Primo, quantum ad negotium Religionis attinet, Articulo I. Anni 1608. ante Coronationem edito, & Diplomatum Regionum conditione 6. aliisque subsequentibus superinde Regni Statutis in vigore relictis, diversisque haecenus impedimentis & interpretationibus non obstantibus, declaratum & conclusum est: Quod omnes Status & Ordines Regni, ipsaeque liberae Civitates, nec non Oppida privilegiata, & milites Hungarici in Confiniis Regni, liberum habeant ubique suae Religionis exercitium, cum libero Templorum, Campanarum & sepulture usu, nec quisquam in libero suae Religionis exercitio a quoquam quovis modo, aut sub quovis praetextu turbetur & impediatur.

Secundo de non impediendis aut turbandis Rusticis in sua Confessione, declaratum & conclusum est, ut illi quoque propter bonum pacis & tranquillitatem Regni, siue sint Confinarii siue Oppidani, siue villani, in quorumcunque Dominorum Terrestrium & Fisci bonis juxta vigorem praescripti Articuli & conditionis, in libero suae Religionis exercitio ac usu, modoque ut supra simili, a Sua Majestate Regia, vel ejusdem Ministris aut Dominis suis Terrestribus, quovis modo aut quovis sub praetextu non turbentur aut impedian- tur; haecenus autem impediti, coacti & turbati, liberum ipsorum Religionis usum reassumere, exercere, & continuare permittantur, neque ad alias Religionum ipsorum contrarias Ceremonias peragendas compellantur.

Tertio, Concordatum etiam est inter Nos, ut in posterum ab eorundem Oppidanorum & Villanorum Parochiis, Ecclesiae Pastores siue Concionatores per quoscunque amoveri & exturbari neutiquam possint, qui autem haecenus amoti fuissent, liceat ipsis reducere, vel alios loco ipsorum substituere.

Quarto, Quaestiones vero circa gravamina, negotium Religionis & occupationis Templorum concernentes, tam quae in A. 1638. Suae Majest. exhibita sunt, quam post subsecuta, in futura primitus celebranda Regni diata propter Regni tranquillioris permansionem, unionemque animorum, ut vel amicabili Dominorum Regnicolarum compositio-

tione sopiantur, vel authoritate Suae Majestatis finaliter complanentur, cum satisfactione Evangelicorum; Ac pro quibus usus Templorum determinabitur, Proventus Parochiarum quoque ad eosdem pertineant, nec ultra occupationes Templorum fiant. Ea autem Tempora, quæ hoc disturbiorum tempore violenter utrinque occupata fuerunt, statim post permutationem Diplomatum prædictis Evangelicis restituantur, prout etiam Catholicis. Gravamina autem futuris temporibus in eodem Negotio Religionis emergentia, tam Catholicorum, quam Evangelicæ Confessionis, hominum, etiam alia gravamina Regnicolarum tam Evangelicorum quam Catholicorum, secundum septendecim conditiones Suae Majestatis singulis Diætis plenarie complanabit, absque injuria Evangelicorum.

Quinto, accordatum quoque est, ut Suae Majestatis contra transgressores Statutorum etiam in negotio Religionis in futura Diæta vel Artic. 8. Decret. 6. Uladislai Regis renovandum & observandum curabit, vel etiam condignam poenam cum certo executore statuere dignabitur.

Sexto Præmissa autem omnia pro ulteriori declaratione Statutorum, tollendisque ulterioribus Regnicolarum dissensionibus, ut in primitus celebranda Diæta confirmetur, publicisque Regni Statutis inserantur, conclusum est.

Septimo, Coetera sub hac Pacificatione utrinque agitata & tractata, utpote sedis spiritualis, Status, Patrum Jesuitarum personalis à Regno abstinentia, Decreti Andreæ Secundi per Ludovicum Primum facta confirmatio, de Arrendationibus Decimarum Articuli 61. Anni 1548. renovatio, & cum effectu observatio; De non abalienationibus Bonorum Aviculorum per ecclesiasticos, sive seculares; factis vel fiendis; De personarum ad Diætam convocari solitarum discretionem, atque vocum in eadem Diæta collectione & suffragiorum examine. De militis extranei, juxta Articulum 24. An. 1625. è Regno educatione, similiter de non educatione Militum Hungarorum de Confiniis Regni. De distributionibus honorum & officiorum Regni, majorum vel minorum, sine Religionis discretionem; De administratione juris & communis Justitiæ; Nec non omnium Tractatum ratione Hungariæ; cum

Historia Hungar.

Turcis vel aliis quibusvis Nationibus, per nativos Hungaros seculares institutione, ac aliis etiam omnibus libertates Patriæ atque defensionem & conservationem Regni & Regnicolarum concernentibus negotiis, ut primis statim Comitibus aliquid certi de iis statuatur, vel jam statuta ibidem de facto effectuentur, simili modo conclusum est.

Octavo, Eandem autem generalem Regni Diætam ut Suae Sacratissima Cæsarea & Regia Majestas, intra spatium Trimestre à die finiti præsentis Tractatus, & commutandorum Diplomatum, sedatis Tumultibus cum Principe Transylvaniæ, clementer promulgare, & sine ulteriori dilatione, seu rejectione ita celebrari facere dignabitur, ut omnibus ad Diætam Regni, juxta Artic. I. Anni 1608. post coronationem edictum, vocari solitis, tute ibidem comparendi & agendi potestas cum solita ab antiquo libertate Diætæ fiat. In qua etiam coeteri Articuli bonum Regni concernentes, hætenus non effectuat, juxta Articulum 72. Anni 1638. realiter effectuentur & observentur.

Nono, Amnistiam generalem omnibus & singulis Regnicolis Suae Majestatis Sacratissima, juxta formam Amnistie prioris Pacificationis Viennensis concedere dignabitur, ita, ut etiam bona universa & jura possessionaria, sub his disturbiorum temporibus, per Suan Majestatem, vel Dominum Palatinum Regni, vel alios quibuscunque donata, collata & inscripta, vel quoscunque fideles Suae Majestatis quovis modo occupata & adempta, prioribus possessoribus vel eorum Hæredibus, statim & de facto remittantur & restituantur. Similiter etiam ex parte Regnicolarum supplicantium reddantur, & super hujusmodi Amnistie peculiare Diploma Suae Majestatis Sacratissima concedere dignabitur.

Nos itaque præscriptos universos & singulas concessiones & Articulos, ac omnia & singula in iis contenta, prout iidem tractati & conclusi sunt, atque hisce literis nostris de verbo ad verbum inserti, acceptamus, approbamus, & ratificamus, asscurantes præfatos, Principem Transylvaniæ, eique adhærentes, ac etiam universos & singulos Status & Ordines Incliti Regni nostri Hungariæ in verbo nostro Regio & bona fide Christiana, quod eos omnes & singulos Articulos, in omnibus eorum pun-

etis & clausulis, tam Nos ipsi sancte & inviolabiliter observabimus, quam etiam per alios omnes Subditos nostros quorum interest vel intererit, cujuscunque Status & conditionis sint, observari faciemus. Ad quod observandum etiam Successores Nostros, legitimos scilicet Hungariæ Reges, obligatos esse volumus.

Harum nostrarum, manus nostræ subscriptione roboratarum vigore & Testimonio literarum mediante. Datum in Arce Nostra Lincensi Austriæ superioris die 16. Mensis Septembris Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto, Regnorum nostrorum Romani nono, Hungariæ & reliquorum vigesimo, Bohemiæ vero Anno decimo octavo.

68. Gravamina ad Comitiam remittuntur.

LXVIII. Non vacabat tempus Pacificatoribus, cum tabulæ pacis conficerentur, ut omnia Religionis gravamina speciatim diluere potuissent, propterea in ipsismet tabulis conveniebatur Articulo quarto, ut quoad gravamina præteritorum temporum omnia illa, quæ Anno 1638. & posthac Regi exhibita erant, proximis Comitibus, intra trimestre temporis spatium celebrandis, vel amicabili compositione sopiantur, vel si id ab alterutra parte cedere forte, sicut solet, non volente, obtineri non posset, Regia autoritate decideretur.

69. Gravamina singulis diætiis executiunda esse decernitur.

LXIX. Cum etiam prævideretur Clerum Catholicum cessaturum tamen non esse in persequendo Protestantes, consultissime statutum est quoad futura gravamina quod illa singulis Diætiis à Rege absque injuria Evangelicorum semper complanari debeant. Saluberrimum sane hoc & unicum est remedium tranquillitatis conservandæ, quod utinam adhibitum semper fuisset, permultæ turbæ & bella evitata fuissent. Comitiam ergo prædictam in finem sequenti anno ad diem 1. Maii indicta, deinde ad diem 24. Augusti ejusdem anni dilata tandemque ad diem usque 17. Januarii, anni quadragesimi septimi supra millesimum sexcentesium protracta & continuata sunt, in quibus de complanandis Religionis gravaminibus adeo prolixè operose diuque actum est, ut integra acta, quoad religionis punctum, interserta etiam descriptione actus Coronationis Ferdinandi IV. cum ejusdem Diplomate regio in operis appendice suo ordine addi sub lit. A. omnino mererentur. Etenim

cum illis in Comitibus libertas & securitas Religionis Evangelicæ ad apicem felicitatis suæ evecta fuerit, & nunquam neque ante neque post hæc comitia tanta opera gravaminibus Evangelicorum complanandis adhibita fuerit, operæ pretium erit tota ista acta perlegere.

LXX. Posteaquam ergo reciprocatis hinc inde scriptis aliquot mensium tempus extractum fuisset tandemque sicuti in reliquis, ita etiam quoad Religionem omnia composita essent, die 17. Junii Articuli Regnicolarum more solito conscripti, & à capite usque ad calcem coram omnibus statibus rite relecti & approbati, hora quinta pomeridiana Sux Majestati in folio regali solenniter sedenti per Archiepiscopum Strigonensem ad confirmandum præsentati sunt, quibus non modo Instrumentum Pacis de An. 1645. Articulo V. insertum fuit, ut Legis Pragmaticæ autoritatem perpetuam obtineat, sed & reliquæ in negotio Religionis lites, quæ multis abhinc Annis duraverunt, Articulis novendecim à VI. usque XIX. decisæ sunt sequentem in modum.

70. Decisio in articulis facta.

LXXI. Ferdinandi III. Decret. II. de Anno 1647.

71. Art. 6. A. 1647. de 90. templis restituendis.

Articulus VI.

Nonaginta Tempia Evangelicis restituta specificantur.

Optime recordantur Status & Ordines Regni, quanta hætenus fuerint inter Regnicolas, ratione occupationis Templorum dissensiones, quæ ut in posterum præcaveatur, discordiarumque Civilium fomes extinguatur, ac Regnicole pace & concordia mutua potius fruantur, post varias ultro citroque factas disputationes & propositiones inter Status & Ordines Regni, tandem ad extremum ratione occupationis templorum ac aliorum accessoriorum interveniente etiam Majestatis Sux Sacratissima autoritate, ita, & hoc modo est conventum, ut Evangelicis ex Templis in gravaminibus Anni 1638. exhibitis, ac post etiam subsequitis specificatis, hæc nonaginta Tempia restituantur. In Abavyvariensi, Somogy, Misle Also Meczenzeff, In Zemplinensi, Varano, Garankuchin, In Saaroſiensi Szent Peter Fel Sebes, In Scepusiensi,

siensi, Kaposzlaffalva, Templum, una Chæ-
tærtækheliense pro Catholicis fiat ingressus
ab extra, & non è Templo Parochiali. In
Hontensi Batth, Fuzes Gyarmath, Vízok-
ha Princzffalva. In Barsiensi Velikapolya
Maroth, Nagyberestgen, Keresztur, Fenæ-
kosztoliam Kyskeszy, Semlier. In Nitrien-
si Komiathi, unum Templum extra oppi-
dum adjacens, Sancti Petri nuncupatum,
pro Evangelicis, & loca idonea, ac sufficien-
tia pro structura Parochialis domus & Scho-
la in oppido assignentur, Sopornii cum filia-
libus, Negyed, kass, Poruba, Hendlova, Krasz-
na cū filiabus. In Galgoczi Templum Hospitale
habita cum proventibus ad Hospitale perti-
nentibus, & sepultura extra Oppidum Szer-
dahel, prope Posteen, Udvarnock Bayna, Uy-
lack, Paszto, Deaky. In Trenchiniensi, Al-
só Hricho, Ieszenicze, Predmyr ad Kyszu-
chan. In Turocziensi, Szent Andreas,
Szent Marton, Mosocz Tyrany. In Comaro-
miensi, Nagy Megyer, Apoczaszakalos
Balvanszakalos. In Posoniensi, Nagy Ma-
gyar cum filialibus, Nemet Gurab, Limpak
Sull Taxon, Nagy Mached, Nagy Szelli,
Vízkaezkykurt, Tarlos, Nagyszeg, Szent A-
braham, Ivani, in Szerdahelly siquidem
Templum Parochiale pro Catholicis cessit,
pro structura Templi, Parochia & schola
Evangelicorum assignantur sessiones provi-
dorum Ioannis Megyeri, & Stephani Bor-
bely, ac desert a quædam sessio; præ manibus
Georgii Enyedi, in pignore existens, cum per-
tinentiis earundem & exemptione, nec non
particula fundi Matthæi Kallo. In Szem-
poz, locus sufficiens circa Turrim in medio
Oppidi habitam pro structura Templi, Cæ-
meterii vero extra Oppidum si commode
intra Oppidum fieri non potest; Pro Do-
mus vero Parochialis & Schola structu-
ra, sessio Ioannis Verboy cum univer-
sis ejusdem pertinentiis & exemptione,
per oppidanos Evangelicos, possessoribus de
condigno pretio ejusdem contentatis, pro
Helvetica Confessionis Incolis assignentur;
Pro Augustana vero Confessionis homini-
bus sessio altera ex jam demonstratis, pro
Templo, schola & Parochia, (siquidem ipsi
ultro acceptassent) permaneat. In Simi-
giensi, Kys Comar in Oppido. In Castrifer-
rei Gyarmath, Neuzild, Szent Groth, Opar,
Perenye, Puztaszentb, Mihaly, Kuken, Me-
reny, Kyczladen, Bolffau, Chem, Hornsdorff,
alias samfalva, in Oppido Vep restituitur
sessio illa, ex quo Concionator amotus fuis-
set, cum sessione sibi vicina Pauli Sipos, per
Oppidanos Evangelicos, justo pretio deposi-
to, adjacente, pro structura Templi Paro-
chia & schola, cum earundem pertinentiis
& exemptione; In Soproniensi Sandorff;

In Mosoniensi in Ovar Templum minus pro
duabus Nationibus Hungarica & Germa-
nica, pro Parochia vero & schola loca idonea
& sufficientia assignentur per commissarios
exmittendos, Mickosdorff, Level, Nemet-
jagendorff, Kemlye, Kanok Szolnok, Czun-
dorff; In Leben minus Templum extra
Abbatiam, Mecher. In Iauriensi Zamo-
ly. In Veszpriniensi Vaszar, Dobron, In
Strigoniensi, Varnad, Eelved.

LXXII. Præter præscripta
Templa nulla alia filialia
restituenda.

72. Artic. 7.
An. 1647.

Artic. VII.

AD præscripta autem nonaginta
Templa, quæ hætenus præ manibus
eorundem Evangelicorum habebantur, &
quæ sub disturbis proxime præteritis fuis-
sent occupata, nulla alia filialia restituenda,
quam quæ possident, & quæ cum dictis No-
naginta Templis specificè iisdem Evangelicis
cessa fuissent; Hoc declarato, quod si Mater
Ecclesia sit apud Catholicos & filia apud E-
vangelicos, & è converso Mater apud E-
vangelicos & filia apud Catholicos, una pars
ab altera non molestetur, ita tamen, ut lici-
tum sit Rusticis Evangelicis, si voluerint,
Religionis ipsorum Ministrum eo inducere
& intertenere, aut ad conciones audiendas
alio ire.

LXXIII. De reassumptione
Exercitii Religionis Hel-
veticæ & Augustanæ
Confessionis Hominum
in Civitate Szakolozensi
commorantium: fundi
Templorum & Domo-
rum Parochialium cum
Scholis Evangelicorum
Tyrnaviensium à Censi-
bus civilibus exemptio-
ne, & Opificibus Evange-
licis in Cechis constitutis.

73. Artic. 8.
A. 1647.

Artic. VIII.

Quoad perturbatos et lesos Status; Pri-
mo ut Helvetica et Augustana Con-
fessionis hominibus, in libera et Regia Civi-

tate Szakolozensi commorantibus, restitutis adibus, pro Exercitio Religionis, eorundem ordinatis, liceat reassumere præscripta Religionis ipsorum Exercitium, non obstantibus literis executionalibus, Dominorum Commissariorum Suae Majestatis nuper Senatui præscripta Civitatis Szakolcza extra datis, secundo ut fundi Templorum & Domorum Parochialium cum Scholis Evangelicorum Tyrnaviensium & aliorum, à quibuslibet contributionibus & censibus Civilibus libertentur, & exempti habeantur. Tertio ne Opifices seu Mechanici Evangelici Tyrnavia & alibi commorantes, ac in Cehis constituti ad Ceremonias Religionis ipsorum contrarias compellantur, & si qui post acceptationem Diplomatis sub hac Dieta mulctati fuissent, in integrum restituantur.

74. Art. 9.
An. 1647.

LXXIV. De Structura Templorum & libero Exercitio Religionis Evangelicorum in Confiniis, Jauriensi, Levensi, Tichaniensi prout etiam Oppidis Reo - Comaroniensi & Holicziensi.

Articulus IX.

In confinio lauriensi permittitur structura Templi in nova Civitate, liberum exercitium vero, tam intra quam extra Mœnia ipsius Confinii, & ut minister Confessionis Evangelicorum, intra mœnia dicti Confinii habitare, atque etiam in Domo concionari possit. In Leva quoque structura admittitur pro Evangelicis Augustana Confessionis, in Tihany propter angustiam loci & Abbatiam, structura commode fieri non potest, permittitur autem liberum exercitium, restituiturque domus quam antea Minister Evangelicus inhabitabat, Oppidanis etiam Reo - Komaroniensibus, sicut & Holicziensibus Evangelicis, potestas adificandi & restaurandi Tempia, ac libere exercenda Religionis facultas salva permaneat.

75. Art. 10.
A. 1647.

LXXV. De Templorum, Parochiarum, & Scholarum in iis locis, ubi Tempia occupata & in gravaminibus specificata pro

Catholicis remansissent, ædificatione.

Articulus X.

Quoad structuram quandoquidem ex occupatis, ac in gravaminibus specificatis Templis, multo plura quam qua Evangelicis restituta essent, præ manibus Catholicorum remansissent, liceat in talibus locis Evangelicis pro exercitio Religionis ipsorum, alia Tempia, Parochias & Scholas adificare, sufficientibus, & ad id idoneis locis, pro talibus Templis, Parochiis & Scholis, per dominos terrestres, coram Vice-Comitibus Comitatum, et potioribus Nobilium parti numero ex Catholica, sicut ex Evangelica Religione iisdem per Universitates. Comitatum adjungendis, intra spatium Trimestre à publicatis Articulis assignandis et libertandis; Sepultura tamen et Campanarum usu pro iisdem etiam Evangelicis consimili cum Catholicis et aequali taxa communiter deservientibus; quam quidem structuram Templorum, Parochiarum et Scholarum, quandocunque Evangelicis talium locorum, continuare opportunum et commodum visum fuerit, id ipsis absque quorumvis impedimento facere liceat.

LXXVI. Evangelici Status 76. Art. 11.
A. 1647.

Catholici Plebanis non solvant; & è contra, & de Proventibus Ecclesiæ Unghvariensis.

Articulus XI.

Desolutionibus prout Evangelici Status Catholici Plebanis, ita et Status Catholicis Evangelicis ministris ad nullas solutiones pendendas sint obligati. Proventus porro Ecclesiæ Unghvariensis, pacifice ab Evangelicis Ministris possideantur.

LXXVII. De solutionibus 77. Art. 12.
A. 1647.

Plebanorum Catholicorum & Ministrorum Evangelicorum & Scholarum proventibus.

Artic. XII.

Quantum ad solutiones miserae plebis, ubicunque aliqui Parochiarum vel Templo-

plorum (quos videlicet Plebani Catholici pro sustentatione ipsorum perciperent) habentur, puta, Coloni, Inquilini, Molendina, Terra, Vineæ, prata, vel id genus alia, in talibus locis Evangelici ad nullam solutionem cogantur, verum Plebanus illius loci contentus sit huiusmodi proventu Parochiali & Auditorum suorum Catholicorum solutione, sicut & Ministri Evangelici in locis Parochiarum Eorundem; Ubi vero Parochias non haberent, Auditores Evangelici solutionem pendant sue Religionis Ministris, cuius videlicet ministerio seu opera usi fuerint, sicut & Catholici Parochis Catholicis. Ubi autem hæcenus Auditores Evangelici non solvissent Plebanis Catholicis, in posterum etiam ad nullas solutiones præstandas, ullo sub pretextu cogantur, prouti nec Catholici Evangelicis. Quibus vero in locis nulli plane proventus Parochiarum haberentur, verum Plebani ex solutionibus duntaxat personalibus seu sessionalibus sustentationes habuissent, ut in ejusmodi locis pro bono pacis deinceps tales per Catholicos & Evangelicos Incolas præstandæ solutiones, per Iudices locorum talium exigende, in duas rectas & coæquales partes dividantur, earumque una Parocho Catholico, altera autem Evangelico Ministro ejus, vel alterius loci, cuius videlicet ministerio usi fuerint, absque defectu aliquo assignetur. Stolares autem proventus, seu solutiones in quibusvis locis Plebani Catholici & Ministri Evangelici à sue Religionis Auditoribus totaliter percipiant.

78. Artic. 13.
An. 1647.

LXXVIII. De restitui promissis Templis, sicut & aliis, quæ sub disturbiorum temporibus, aut post occupata, & necdum restituta fuissent.

Artic. XIII.

Restitui promissa Templà, sicut & alia, quæ sub disturbiorum temporibus, aut post occupata, & nec ad præsens ad binariam etiam Sue Majestatis Commissionem Evangelicis essent restituta, vel post restitutionem iterum occupata, una cum Scholis Parochiis, bonis & proventibus eorundem, sicut illorum Templorum, quæ etiam hæcenus præ manibus Evangelicorum haberentur, quoquo modo nuncupata, per Commissarios utriusque Religionis æquali numero è medio Regnicolarum, ad id sub præsentem adhuc Diatà, quantocius ex mittendos restituatur.

LXXIX. De pœna Eorum, qui Templà Parochias, Scholas, & Proventus occupaverint, & alia statuta in negotio Religionis violaverint ac de modo Executionis ejusdem.

79. Art. 14.
An. 1647.

Artic. XIV.

Quoad pœnam, quicumque sive sint Ecclesiastica, sive secularis dignitatis, de cætero Templà, Parochias, Scholas & proventus bonaque ad easdem pertinentia occupare, Campanarum & sepulturae usu, status vel plebem privare, comperti fuerint aut præscripta Templà, una cum Parochiis, Scholis bonisque & Proventibus earundem non restituerint, locaque seu fundos idoneos ac sufficientes pro extruendis templis, Parochiis & Scholis, modo supra specificato, Evangelicis non assignaverint, vel Structuras eorundem in præscriptis Locis impediverint, Status vel plebem in libero Religionis exercitio turbaverint, vel Statuta Regni & Diploma Regium super Religione violaverint: tales primum & ante omnia, ubi querela & Vice Comites delata fuerit, per eosdem admoneantur, ut occupata Templà aliisque restituant, ac transgressa complacent, quod si fecerint, nulli pœna subjacebunt: Si vero ne ad ejusmodi quidem admonitionem ea restituerint aut complanaverint extunc in Comitatus per Vice-Comites, Iudices Nobilium, & potiores æquali Numero Nobiles, per universitates Comitatum, utriusque Catholicæ videlicet & Evangelicæ Religionis deputandos, comperta prius rei veritate, toties quoties, in pœnam sexcentorum florenorum Hungaricallium, in quinque ad consinia Regni, in sexta vero partibus, ipsis executoribus cedentibus, una cum restitutione Templorum & aliorum occupatorum, abscissis omnibus juridicis remediis convincantur, admissa nihilominus extra dominium unica appellatione per Status & Ordines Regni in generali Diatà Regni revidenda. Ad cuius quidem Revisionis Tempus, præscripti Quingenti floreni, ad Consinia cedere debentes, pro tutiori conservatione in liberis Civitatibus deponi, vel alias, ubi universitatibus Comitatum magis opportunum visum fuerit conservari. Si vero pœna eadem in bonis executà fuerit, tum præscripti Vice-Comites rationes super proventibus bonorum executorum, ad terminum revisionis Appella-

tio-

tionis perceptis Comitatus reddere debent; iidem Vice Comites, Iudices Nobilium & Iurati Assessores, una cum sibi adiungendis ex utraque Religione potioribus Nobilibus, quibus videlicet, vi Statuti presentis, ad premissa inspicere & invigilare incumbet, ad eadem exequenda sub amissione officiorum & bonorum eorundem, Confiniis per supremos & vice Generales Regni applicandorum, & non nisi communi estimatione medianteredimendorum, obligati esse intelligantur. Hoc per expressum declarato, quod si qui essent, qui prescripta Executioni sese opponere praesumerent, extunc tales, Dominus Comes Regni Palatinus, vel Comes Iudex Curia Regia, aut Supremus illarum partium Generalis, per universitatem Comitatus, in quo videlicet ejusmodi violenta oppositio, aut executionis turbatio facta fuerit (qui nimirum in premissis interessatus non extiterit) requisitus, ex dictamine officiorum suorum super admittenda Executione admoneant, qui se paruerint, nulli propterea poena subjacebunt; si autem ejusmodi admonitioni non obtemperaverint, vel Comes Iudex Curia Regia aut Supremus illarum partium Generalis admonitionem facere recusaverint, extunc contra tales Executionum oppositores, Ulad. Regis Decr. 6. Art. 8. observandus, poenaque in eodem declarata exequenda erit.

80. Artic. I.
A. 1647.

LXXX. De causis Testamentariis præter solennitatem Testamenti in foro seculari dijudicandis, Mandatis fulminatoriis ac declinatoriis.

Articulus XV.

Decernunt etiam Status & Ordines Regni ut causæ Testamentariae, factum bonorum mobilium & immobilium, debitorum ac aliorum similium negotiorum, in foro seculari ventilentur, & dijudicentur juxta Titulum 52. Part. 2. Tripartiti, Salva duntaxat Revisione solennitatis Testamenti penes forum spirituale remanente, Fulminatoria vero mandata contra Iudicesulares in officiis procedentes expediri, & legitimi processus nullo modo in po- impediri possint, & expedita nullius moris. De Mandatis porro Declinatoriis strictissime observetur, Art. 70. Anni 1618. & 31. Anni 1638. quibus extra solas causas Matrimoniales, sub amissione Beneficiorum locus detur; Quæ etiam ex

superabundanti cum evocatione, Iudices Regni ordinarii, eorundemque Magistri Protho-Notarii, ad instantiam partium ex debito officii ipsorum extradere sint obligati. Evangelicis vero de vigore Articuli Anni 1608. ante coronationem ad primum editi, in Matrimonialibus in usu consueto permanentibus.

LXXXI. De causis, factum 87. Art. 16.
An. 1647.

Jurium possessionariorum, quorumcunque Actuum potentiariorum, majorum & minorum, emendæ linguæ & capitis, violationis sedis, item dotum, rerum paraphernalium, quarta litiorum, decimarum, nec non casuum concernentibus in foro seculari ventilandis.

Artic. XVI.

Causa autem, factum Jurium possessionariorum Ulad. Regis Decret. 3. Art. 62. quorumcunque actuum potentiariorum majorum, Tripartiti parte 2. Tit. 67. & 47. Ulad. Decret. 3. Art. 8. & Decret. 4. Art. 13. & minorum Tripartiti part. 2. Tit. 67. & 47. Posoniens. 1609. Art. 29. 1613. Art. 23. Emendæ linguæ Trip. part. 2. Tit. 72. 1635. Art. 89. Emendæ Capitis Trip. part. 2. Tit. 42. 43. 44. Violationisque sedis, etiam ex parte Clericorum concernen. Trip. part. 2. Tit. 69. 1635. Art. 89. Item Dotum, Ulad. Decr. 4. Art. 16. & 1552. Art. 28. ac rerum paraphernalium, ibidem, in iisdem proxime citatis Articulis Quartalitiarum Tyrnavien. 1545. Art. 36. Decimarum Posonien. 1608. post Coronationem Art. 5. 1613. Art. 19. 1635. Art. 23. Nec non Casuum Tit. 9. Decr. Trip. part. 1. specificatorum, & alia his similes prophana, juxta Ulad. Regis Decret. 3. Art. 60. 61. & 62. ac Decret. Trip. part. 1. citato Titulo 9. & 12. Item 1609. Art. 29. & 1613. Art. 23. in foro seculari ventilentur; Uno enim ac eodem Iuridico Processu, una eademque lege ac consuetudine universis Statibus & Ordinibus Regni utendum est Part. 1. Tit. 2. & exceptis quibusdam casibus, in Decreto Regni specificatis, persona Ecclesiastica contra Secularem & è converso secularis contra Ecclesiasticam in omnibus causis equali poena ac gravamini subjacet, ejusdem Decret. Trip. part. 2. Tit. 44.

LXX

82. Art. 17.
A. 1647.

LXXXII. De bonis Secularibus Ecclesiasticis non abalienandis.

Artic. XVII.

DE bonis Secularibus, Ecclesiasticis non abalienandis Decret. Andrea 2. per Ludovicum 1. facta Confirmatio approbatur, & realiter observetur. Hoc loco renovatur etiam Art. 55. Decret. 53. Ulad. Regis.

83. Artic. 18.
A. 1647.

LXXXVIII. De reassumptione liberi Exercitii Religionis Catholicæ cum assignatione Loci pro templo & Parochia & Schola in Civitate Cassoviensi.

Articulus XVIII.

Conqueritur Status Catholicus, quod etsi tum vigore Constitutionum Regni, tum etiam Diplomatum Regiorum in septem quoque Comitatus Domino Principi Transylvaniæ concessis, liberum Religionis Catholicæ exercitium admissum fuisset; Civitas tamen Cassoviensis huiusmodi Catholicum exercitium non ita pridem interturbasset, omnimodeque impedivisset, magno Catholicorum ibidem commorantium in spiritualibus exercitiis defectu & damno. Quapropter statuitur, ut Catholicum Religionis exercitium in dicta Civitate Cassoviensi, cum assignatione loci pro Templo & Parochia ac Schola, sufficientis & idonei, juxta Regni Constitutiones & Diplomatum continentias iterum reassumi, Sacerdotes interteneri, & more solito, cum omnibus Ceremoniis continuari possit.

84. Art. 19.
An. 1647.

LXXXIV. De libero Helveticæ Confessionis Exercitio in dicta Civitate Cassoviensi una cum Campanarum & sepulturæ usu, & loco idoneo Parochialis Templi, cum Domo Parochiali & Schola assignando.

Articulus XIX.

Similiter etiam ad querulosam Helveticæ Confessionis Regnicolarum instantiam statutum est, ut eadem Civitas Cassoviensis Magistratusque ejusdem Helveticæ quoque Religionis Exercitium, una cum Campanarum & sepulturæ usu Concivibus, & reliquis eandem civitatem inhabitantibus Helveti-

Historia Hungar.

ca Confessionis hominibus absq. omni impedimento liberum relinquat. Ac insuper pro continuatione ejusdem liberi Exercitii & intertentione Concionatorum & ministrorum, loco Majoris, seu Parochialis (unde non ita diu Concionatorem Helveticæ Confessionis amovissent) teneatur eadem Civitas locum idoneum, commodum & sufficientem, cum domo Parochiali & Schola ejusdem Religionis Helveticæ Concivibus, & reliquis ibidem commorantibus, statim & de facto post publicationem Articulorum realiter & effectivè assignare; neque de cetero Civitas eadem prenotatos Catholicæ & Evangelicæ Religionis Incolas, in libero Religionis ipsorum Exercitio continuando quovis modo turbare, aut exquisito sub prætextu impedire præsumat, sub pœna, in prædeclaratis punctis accordatis superinde sancita, toties quoties præmissis contraventum fuerit, incurrenda & irremissibiliter exequenda.

LXXXV. Dicitur sane optimo jure potest, quod breviante diximus, per prædictam Pacificationem A. 1645. subsequentesque Articulos in Comitibus Universalibus An. 1647. latos Religionem Reformatam tam Augustanæ quam Helveticæ Confessionis summum securitatis & Libertatis apicem, adeoque floris sui solstitium consecutam esse. Quæcunque enim præcedentibus Regni Legibus concisa brevitate continebantur, ea hac ipsa Pacificatione dictisque Articulis uberius & prolixius declarata sunt, addita non modo gravaminum prætorum dilutione distincta, sed & medela contraventionum exstimatorum in futurum semper adhibenda, ut omnibus rixarum & prætextuum insidiis & machinationibus in perpetuum præscissis, pax & tranquillitas stabilis perpetuoque duratura stabiliretur.

LXXXVI. Equidem ea, quæ de restitutione Templorum aliisque definita erant, adeo exacte statim non sunt effectui data, ut non Evangelicorum, quin imo etiam Catholicorum, & Helveticæ Confessionis addictorum contra Evangelicos in Civitate Cassoviensi querelæ supermanserint, maximam tamen partem præcipua reliqua executioni mandata sunt, & quæ supererant proxime secutis Comitibus Regni generalibus A. 1649. complanata sunt. Quæ in hac Dieta 1649. circa Religionem hinc inde agitata fuerunt integra Acta, quæ in appendice sub lit. B. subannectuntur demonstrant.

LXXXVII. Animadvertet hic quis Scripta Catholici Status legum quanta cum moderatione & æq

85. Hi Articuli & Pacificatione An. 1645. palladium Relig. Evangelicæ sunt.

86. Reliqua desiderata An. 1649. complanata

de legibus in favorem Evangelicæ Religionis latis, tunc temporis, sicuti etiam præcedentibus in Comitibus senserit, proindeque admirabitur Clerum Catholicum non ita multo post contraria plane & minus mitia principia amplexum esse. Hisce enim sicuti in antecedentibus actis fatetur Clerus Catholicus, leges Regni pro Evangelicis constatibus latis omnino servandos, & quæ executioni nondum data sunt, ei omnino mandanda esse, imo negat de se infringenda libertate & securitate Religionis Evangelicæ cogitare, in reliquis etiam omnibus se satis æquum præbuit. At quantum posthac mutatus ab illo! Non amplius de legibus Regni in favorem religionis Reformatæ latis observandis, sed restringendis, enervandis & evertendis, imo tota Religione Evangelica extirpanda posthac unice ita continuo cogitavit & laboravit, ut parum absit, quin scopum suum attigerit.

28. Omnia tandem decisa artic. 10. 11. 12.

LXXXVIII. Posteaquam hæc durantibus Comitibus agitata essent, tandem Articulis X. XI. & XII. Res omnes decisa est, quorum in primis Decimus præteritæ Diætæ Articulos confirmavit, & fancivit in posterum juxta dictos Articulos semper procedendum esse.

29. Artic. 10. A. 1649.

LXXXIX. Sequitur Articulus X. An. 1649.

In negotio Religionis procedatur utrinque juxta Articulos proxime Diætæ.

IN Negotio Religionis si qua injuria contra proxime præteritæ Diætæ Articulos superinde conditos, emerfissent vel emergent, ut ratione illarum juxta dictos ejusdem Diætæ Articulos utrinque procedatur, statutum est.

30. Art. 11. An. 1649.

XC. Articulus XI.

Templa in possessionibus Maskfalva, & Tepla habitantia naginta Templis annumerentur.

Templa in Possessionibus Maskfalva, in Neogradensi, & Tepla in Liptoviensi Comitibus existentia, ex numero naginta Templorum, & ex Articulo 6. A. 1647. per inadvertentiam exmissa, iisdem annumerentur, & pro annumeratis habeantur, ac pro Exercitio Religionis Helveticæ, sessio Matthia Farkas in Oppido Sellye, in Platea Hetmin assignata cum exemptione Helveti-

ca Confessionis ejusdem Oppidi incolis maneat, neque iidem in posterum in Religione ipsorum turbentur.

XCI. Articulus XII.

31. Art. 12. An. 1649.

Pro Exercitio Religionis Catholicae & Helveticæ in Civitate Cassoviensi, extruendis Templis, Scholis & Parochiis sufficientia loca, assignanda, cum Campanarum & Sepultura usu.

Quamvis decimo octavo & decimo nono proxime præteritæ Diætæ An. 1647. Articulis, satis lucide & strictè statutum fuisset, ut Civitas Cassoviensis idonea, comoda, & sufficientia loca pro Templis, Scholis & Parochiis, pro Catholica & Helveticæ Confessionis exercitiis assignaret. Quia tamen excisio hujusmodi locorum (interveniente jam publice cassata contradictione) per eandem Civitatem omissa hætenus extitisset, imo in contrarium ibidem libertas Religionis multis modis interturbata esset, ob id statuitur, ut juxta Constitutiones Regni præcitatas, statim soluta hac Diætâ, intra unius Mensis spatium inclusive coram Vice-Comite, & uno vel altero Iudice Nobilium Comitatus Abanyvariensis, ac aequali numero potioribus Nobilibus utriusque Religionis Catholicae videlicet & Evangelicæ, per Comitatum Abanyvariensem ad id deputandis, idonea, comoda, & sufficientia loca pro templis, scholis & Parochiis, tam pro Catholica, quam etiam Helveticæ Religionis exercitiis, per eandem Civitatem Cassoviensem sub pœna in Articulo proxime præteritæ Diætæ Anni præscripti 1647. specificata, toties, quoties eo facto incurrenda, & irremissibiliter exequenda, absque ullo pretio realiter & effectivè assignentur, eademque hoc modo assignata loca à quibuslibet contributionibus & censibus Civilibus liberata & exempta habeantur, ac in posterum Religionis tam Catholica, quam Helveticæ Exercitium, una cum Campanarum & Sepultura usu, Concivibus, ac reliquis Incolis eandem civitatem inhabitantibus, ac aliis omnibus ibidem commorantibus, aut eo commeantibus, absque omni impedimento juxta præmemoratos Articulos Regni Liberrum semper relinquatur, Concivesque Civitatis ejusdem, nec non aliarum quoque Civitatum Art. XII. A. 1608. ante Coronationem absque ullo Religionis discrimine mixtim, et alternatim in Iudices primarios & Senatores eligantur, & ad alias quoque dignitates assumantur.

Finis Periodi Secundæ.

HISTO-

HISTORIÆ DIPLOMATICÆ

De Religione Evangelica in Hungaria.

PERIODUS TERTIA,

Qua de libertatis & securitatis Religionis Evangelicæ decremento , & tandem de ejus aperte per duras persecutiones tentato exterminio agitur.

SUBDIVISIO PERIODI TERTIÆ

In III. Sectiones.

Periodus hæc tertia, quamvis quadraginta quinque tantum aut quinquaginta admodum annos , sive solum tempus regiminis Augustissimi LEOPOLDI emetiatur , tamen in majorem excrevit prolixitatem , quam præcedentes utræque Periodi : quarum secunda sexaginta admodum annos complectitur , quibus Hungariæ quinque Reges RUDOLPHUM MATTHIAM II. FERDINANDUM II. FERDINANDUM III. & FERDINANDUM IV. numeravit. Placuit itaque ultimam hanc Periodum melioris ordinis gratia , & juvandæ memoriæ lectoris ergo , in tres dispescere Sectiones

SECTIO PRIMA

Periodi Tertiæ.

Agit primo de summo conatu Cleri Catholici pietate Augustissimi LEOPOLDI abutentis , quo ipsi persuadere sategit , ut conniveret quo libertatem & securitatem Religionis Evangelicæ pedetentim imminuere liceret. Secundo ostendit quanto nisu Clerus aut impediverit , quo minus comitia haberentur , aut ubi tandem celebrata sunt , ne gravamina Evangelicorum excuterentur. Tertio recenset quomodo eruperit dira illa persecutio decennalis ab Anno 1671. usque ad Annum 1681.

CONSPECTUS SECTIONIS I.

PERIODI TERTIÆ.

1.

Libertas Religionis Evangelicæ decrementum patitur. 2. Declinatio hæc accidit sub Regno Leopoldi Magni. 3. Historia Hungar.

Leopoldus Diplomate Libertatem Religionis Evangelicæ illibatam promittit. 4. Diploma Leopoldinum. 5. Excepto hoc Diplomate nihil in favorem Religionis in omnibus decretis Leopoldi statutum est. 6.

G 2

Quod

Quod in Articulis A. 1681. & 1687. statutum, anterioribus Articulis satis contrarium est. 7. Sub Leopoldo I. persecutiones Evangelicorum recruderunt. 8. Mirare est persecutiones tantas à Regibus Austriacis summa ceteroquin mansuetudine inclitis, permissas esse. 9. Excusantur Reges, in primis Leopoldus I. 10. Evangelici culpam omnem Clero in primis Iesuitis imputant. 11. Periculosa maxima Aula Romanae in hoc negotio persecutionis non ab omnibus Catholicis approbatur. 12. Qualis sit illa maxima periculosa & tremenda. 13. Remedium dispensationis Pontificiae contra iuramenta & fidem publice datam. 14. Omnia iura, honor & existimatio, ceteraeque considerationes subjacere dicuntur Supremae Legi de Salute Ecclesiae promovenda. 15. Quid tales persuasiones in animo Principis devoti & pii efficiant, & quomodo Clerici de hac dispositione proficiant. 16. Occasione directorii Conscientiae, quibus artibus Clerici directionem omnium Consiliorum & negotiorum, & summam Principis fiduciam acquirant, & Ministros seculares amoveant, suspectosque reddant. 17. Quid de hac imputatione adversus Clerum Catholicum sentiendum. 18. Regi Apostolico & Clero Regni Hungariae minor incumbit necessitas, se mandatis Curiae Romanae subjiciendi, quam cuicumque alii. 19. Prerogativa Regis Apostolici, & in quibus Papa jurisdictionem in Hungaria non habet. 20. Ecclesiastici in Hungaria iurisdictioni Seculari subiecti sunt in causis temporalibus. 21. Regem Apostolicum minus quam alios Reges oportet obedire Papae, si jubeat pacta & leges juratas violare, & persecutionibus Religionis periculum summa rerum subire. 22. Clerus Hungariae cur minus opus habeat Aula Romanae favorem aucupari. 23. Rex Apostolicus Clero suo imperare potest, ut Pacificationes & pacta à se & Clero inita servet neque iis contradicat. 24. Quam consulte utiliter & secure persecutiones Religionis Evangelicae omitti possint. 25. Rex & Clerus Hungariae, si verum interesse suum perpendat, desistet à persecutionibus. 26. Rex Evangelicos magis sibi devinctos habebit, si eis in religione pepercerit. Et Clero opulento satis, nihil decedit. Adeoque solum Interesse Aula Romanae extraneum causa movens est persecutionum. 27. Indigitatur campus, in quo Clerus Catholicus gloriosius & utilius Zelum suum exercere potest. Si tanto convertendi zelo flagrat, ut quiescere non possit. Convertat Iudeos, Gentiles, Atheos & impii viventes. 28. Aut sitamen cum Evangelicis certare malunt, ex verbo Dei eos convincant. 29.

Scholasticae disputationes inconsultae sunt & nihil unquam decidunt. 30. Cardinalis Pazmanus disputationes Scholasticas Iesuitarum in Hungariam contra Evangelicos introducendas esse suavit. 31. At Evangelici etiam in hac disputandi Palaestra non succubuerunt. 32. Ridicula Historia de provocantis disputatoris castigatione. 33. Comitia An. 1662. habita. 34. Evangelici in his Comitibus gravamina Religionis prius excuti debere contendunt, quod tamen illis denegatur. 35. Obstinatio quidem esse videtur, quod Evangelici à gravaminum Religionis examine postulato desistere noluerint. 36. Rationes, cur excusandi videantur ablegati Evangelici. 37. Praejudicium perpetuum, quod obstiterit semper Evangelicis, si condescendissent, ut Gravamina Religionis à Comitiali cognitione relegata si melius fuissent ipsorum consensu. 38. In Iudiciis Hungariae Evangelicis nulla justitia administratur. 39. Gravamina Religionis à gravaminibus privatorum distinguenda sunt. 40. Ablegati à Mandatis recedere non poterant. 41. Mirum non est Evangelicos praevisum hunc mucronem à jugulo suo omni nisu amolitos fuisse. 42. Imperatoris quidem intentio non fuit leges publicas per cuniculos istos evertere. 43. Imperatorem insidiae occultae latebant & propterea eo magis irascebatur Evangelicis. 44. Cleri Artificium & scopus in impediendo ne gravamina Religionis in Comitibus excutiantur. 45. Parallelismus inter Imperium Romano-Germanicum & Hungariam quoad gravamina Religionis. 46. In Comitibus Imperii gravamina Religionis excutiantur. 47. Accidit etiam in Comitibus Imperii ut pertendatur non nunquam, non esse de tempore de gravaminibus Religionis tractare. 48. Sed tamen gravaminum Religionis examen nunquam penitus rejicitur. 49. Idem in Hungaria fieri potest. 50. Moderatio Evangelicis suadenda. 51. Sed Clerus Catholicus & Aula suspicionem & metum incussum Evangelicis non deberet augere sed potius seriam voluntatem emendandi gravamina comprobare. 52. Gravamina illa Evangelicorum in Comitibus A. 1662. non erant levia. 53. Persecutiones Evangelicorum, de quibus conquesti erant. 54. Meruissent tanta gravamina, de persecutionibus toleratis emendari, quod facile etiam factu erat. 55. At cum persecutores vidissent, se omnia impune fecisse, dirissimas persecutiones moluntur. 56. In conventu Eperiesino & Neosoliensi nihil efficitur. 57. Quapropter Evangelici Posonium citantur. 58. Franciscus Rakozibellum movet. 59. An. 1671. & sequen-

tribus quanta persecutio Evangelicorum cæperit. 60. Recensetur Historia persecutionis Evangelicorum in Hungaria ab Anno 1671. usque 1681. ex scripto dudum jam typis vulgato. 61. Liberum Religionis exercitium ab Hungaria Regibus pactum Georgius Barzoni Libello A. 1671. edito oppugnat. 62. Triplex ejusdem argumentum ad partes vocatum. 63. Cleri Pontificii machinationes repressa. Denuo Ecclesia Evangelicæ Hungaricæ à terrestribus Dominis persecutionem patiuntur. 64. Civitates mox etiam Regiæ & libera. 65. Tribunal Posoniense Rebellionis prætextu Evangelicos Magnates plures evertit. 66. Pastoribus quoque eodem prætextu evertendis alia quoque tribunalia Tyrnavia & Posonii constituta. Libellique præscripti quibus mortis periculum eluctaturi subscribentes, Ministerii abdicationem exilium spontaneum vel Religionis mutationem promitterent. 67. Citatio ad Tribunal illud prima Pastorum Augustanæ Confessionis, qui comparentes male persecutionis impetum sustinent. 68. Citatio secunda universalis omnium per Hungariam Evangelicorum Ministrorum. 69. Numerus comparentium utriusque Confessionis. Actionis totius series exponitur. Accusationis capita. Actoris Iudiciumque strophæ. Perduellionis culpæ accusati liberantur prægnantibus argumentis. 70. Accusati innocentes damnantur. Et in libera custodia paucis exceptis detinentur. Variis artibus ad subscriptionem Libellorum pellekti. Subscribentibus Fratribus Augustanis non paucis. Reliqui in carceres varios distribuuntur. Reformati, duobus exceptis, omnes subscriptionem constanter abnuentes. In vincula itidem rapti. Atque inde producti diversa in Hungariæ munimenta relegati sunt. 71. Vexatio horrenda Fratrum Berentschinum, Comarinum, Eberhardinum & Leopoldopolin asportatorum. 72. Violentia in cogendis iis ad cultum hostiæ adhibita. 73. Astutia Kellionis Iesuitæ testificationem humanitatis suæ in levibus nonnullis captivis præstita, ab iisdem extorquentis. 74. Damnatio nova Pastorum, & raptatio crudelissima ad triremes. 75. Tentationes eorundem, ut militiæ nomen dent fortiter excusse. Venditio eorum ad triremes. Vexatio horrenda in iis & ex iisdem Divina liberatio. 76. Historia reliquorum pastorum viginti, in carceribus Sarovar, Kapuvvar, Tergesti, & Buccaris inauditis modis vexatorum. Quorum pars Buccari persecutioni succumbit. Pars ad extremum usque eandem sustinet. Et vicina jam morti liberatur. 77. Examen Ex-

tractus judicialis Tyrnavia editi quo Author demonstrare conatur, Pastores non ob religionem, sed ob Rebellionem horrendam adeo tempestatem subivisse. 78. Concluditur Historia persecutionis Hungaricæ. 79. Hactenus de persecutione pastorum Evangelicorum: sequitur Epitome persecutionis secularium Evangelicorum, quam decennio illo perpeffisunt. 80. Cancellarius Aula Austriacus fatetur, patientiam Evangelicorum admirationem meruisse, si per decem saltem dies tanta tolerassent, nedum per decennium integrum. 81. Catholici illa inficiari non possunt, & tantum retorsione utuntur, quam non probant. 82. Decennium illud persecutionis desinit, A. 1681. per comitia. 83. Intra 19. Annos Comitia Regni nulla indicta fuerant consilio Cleri Catholici. 84. Clerus Catholicus in causa est quod Comitia Regni tam raro habeantur. 85. Clerus propter privatam suam utilitatem nihil curat, regnum & Regnicolas in summum discrimen & ruinam per suas persecutiones Religionis Evangelicæ precipitari. 86. Simulati prætextus pietatis & persuasionis politica, quibus Clerus Comitia dissuadet Aula. 87. Clerus Catholicus causa est, cur jam denuo intra 17. annos comitia nulla indicta sint. 88. Aperiant ergo oculos Regnicola & astutiam nec non privatam Interesse Cleri utilitati Regni publicæ adversum cognoscant.

I.

Posteaquam Religio Evangelica securitatis, libertatis & felicitatis suæ summum fastigium & solstitium per tot Pacificationes, Articulos & leges Regni, nec non Diplomata Regum jurata consecuta erat, sicuti Periodo præcedenti secunda explicatum est, accidit ei vicissitudo sequior, cui omnia in hoc mundo subjacent. Quemadmodum enim sol, ubi ad Solstitium æstivum ascendit, parum ibi moratus, protinus descendit, & ad Solstitium Hyemale seu brumam properat, Nobisque post longissimos dies, amœnamque æstatem, pluviosum Autumnum, & tristissimam hyemem affert, ita felicitas Evangelicorum opinione omni citius declinavit, & in suspiria, lacrymas, exilia, carceres, mortes, & martyria conversa, tantum non plane occidit.

II. Non sine maxima animi ægritudine & reluctante affectu, qui incomparabilis plane Imperatoris LEOPOLDI Magni summis virtutibus debetur, dici potest declinationem felicitatis

1. Religionis Evangelicæ decrementum.

2. Sub Leopoldo Magno.

rei Evangelicæ sub ejus cæteroquin gloriosissimo Regimine vel multo maxime evenisse.

3. Leopoldus libertatem Religionis promittit.

III. Equidem LEOPOLDUS, cum vivente adhuc Patre FERDINANDO III. Anno 1655. Rex Apostolicus inauguraretur, Diplomate Regio edito & jurato inter septendecim conditiones electionis more majorum promissas conditione sexta solenniter pollicitus est, se Exercitium Religionis Evangelicæ liberum, illæsum, & illibatum juxta Pacificationem Viennensem, primam libertatis illius basin, & juxta Articulum I. de An. 1608. præstiturum, neque Clero & reliquis Catholicis notanter etiam neque Dominis Terrestribus Catholicis permissurum, ut quovis modo, aut quovis sub prætextu (sub quo prætenfa Domini terrestris Jura vel maxime comprehenduntur) turberetur, aut impediatur. Sequitur Diploma ipsum, sicuti in Decreto I. LEOPOLDI I. de Anno 1659. Art. insertum habetur.

IV. DIPLOMA REGIUM LEOPOLDI I.

4. Diploma Leopoldi.

Nos LEOPOLDUS Dei Gratia, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Comes Tyrolis & Georitæ &c.

Agnosimus & memoria commendamus, tenore præsentium significantes, quibus expedit universis. Quod posteaquam Universi Domini Prelati, Barones, Magnates et Nobiles, ceterique Status et Ordines inclyti Regni Hungariæ, partiumque eidem annexarum, pium & plane paternum Sacratissimi Principis ac Domini Domini Ferdinandi III. divina favente clementia Electi Romanorum Imperatoris Semper Augusti, ac Germania,

Hungariæ, Bohemiæ &c. Regis, Domini ipsorum Clementissimi, Genitoris autem Nostri indulgentissimi erga ipsos affectum ac propensionem ponderantes, ac de nostra quoque Serenitate haud absimilem in expectationem assurgentes, ex proprio spontaneoque ipsorum motu ardentius profecta supplicatione à Sua Sacratissima Majestate obtinuissent: ut Nos in Regem atque Dominum ipsorum juxta antiquam consuetudinem & libertatem eorundem semper observatam paribus votis & unanimi consensu, rite & libere eligerent, proclamarent, invocatoque, demum Numinis Divini auxilio feliciter coronarent, demisse roga verunt, ut Nos infra scriptos Articulos, omniaque & singula in eis contenta, rata, grata, & accepta habentes, nostrumque consensum illis præbentes, benigne acceptare auctoritate Nostra approbare & confirmare, atque tam nos ipsi suo tempore benigne observare, quam per alios, quorum interest, firmiter observari facere dignaremur, quorum quidem Articulorum tenor sequitur & est talis consequenter.

Prima Conditio, Quod universas & singulas Regni libertates, immunitates, Privilegia Statuta, jura & consuetudines simul & conclusionem Tractatus Viennensis, omnesque Articulos in eodem comprehensos, ita & reliquos ante

Et post Coronationem Matthiae Secundi, felicitis reminiscantiae, in Annis Millesimo Sexcentesimo Octavo : Millesimo Sexcentesimo Nono : Item praefuncti beatissima reminiscantiae Domini Ferdinandi Secundi. Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Secundo : Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Quinto, Et aliis etiam Annis editos, nec non moderna etiam Imperatoriae Regiaeque Majestatis conclusionem novissimi Tractatus Et Pacificationis Linzensis, omnesque Articulos ibidem specificatos, simul Et constitutiones Regni Annorum Millesimi sexcentesimi Quadragesimi Septimi, Et Millesimi Sexcentesimi quinquagesimi quinti in omnibus suis punctis Clausulis Et Articulis Sua Serenitas firmiter Et sancte observabit, per aliosque omnes observari faciet.

Secunda Conditio, Quod gravamina, si quae usque ad tempus suscipiendi Regiminis Sua Serenitatis qualitercunque evenerint, ea statim in initio Regiminis Sua Serenitatis in Dieta primitus intra spatium sex Mensium publicanda, penitus tollet, Gravamina autem universorum Statuum et Ordinum Regni, quaecunque successu temporis Sua Serenitatis emerferint, ea in singulis Diatis, quas Sua Serenitas successivis temporibus, pro commodo Et necessitate Regni, quo saepius fieri poterit, ita ut termi-

num Triennii non excedat, publicare Et celebrare dignabitur sub eadem Dieta tollet Et effectuabit.

Tertia Conditio, Quod, quando de rebus Et negotiis Regni Hungariae aut partium eidem subjectarum agetur, ea per Hungaros tractare Et consultare dignabitur juxta Articulos Anni millesimi sexcentesimi octavi, noni, Et decimi, ante Coronationem editos : Item Anni millesimi quingentesimi quinquagesimi noni Articulum octavum. Neque etiam supplicantes aut causantes indigenas Regni, intra ambitum ejusdem occurrentes, ad Regimen Et Iura externa rejicere pertrahere Et ablegare patietur, juxta extrema verba Articulorum decimi Et decimi sexti ante Coronationem, et Decreti Ferdinandi 1536. Articulum 41. editi.

Quarta Conditio, Confirmandorum vero praefecturas, Capitaneatus, Et alia Officia, tam in hoc, quam in aliis Regnis annexis serenitas sua juxta Articulum undecimum ante Coronationem, Anno millesimo sexcentesimo octavo editum conferet.

Quinta Conditio, Quod pro Iustitiae administratione sine qua Regna consistere non possunt, secundum laudabilem Et Deo gratam, in celebrandis Iudiciis antiquam Regni consuetudinem, judicia Octavalia Pacis tempore, tam in superio-

ribus, quam inferioribus Regni partibus juxta Constitutionem Anni millesimi sexcentessimi noni Articulus 70. continuo celebrari faciat, & juxta eundem Articulus tam in Tabula Regia, quam in Appellationibus sine discretionem Religionis Iudices fiant, neque Status et Ordines Regni Mandatis, extra Terminos Iudiciorum, coram Iudicibus Regni ordinariis & Deputatis, luri stare & ad Privilegiorum productionem cogere, executionesque legitimas neque per se impediet, nec per suos officiales impediri patietur. Similiter etiam illegitima Iudicia et illegitimas Executiones fieri non admittet. Allegantur primo pro Iudiciorum Octavali celebratione Articulus 70. Anni millesimi sexcentessimi noni, secundo pro lurbus Nobilitaris prerogativa Tripartiti partis I. Titulus 9. Item Ferdinandi Regis Anni millesimi quingentesimi quadragessimi sexti, Articulus 30. item Articulus 11. Pacificationis Viennensis. Tertio, Ne mandatis Regis Iuris Processus turbetur. Matthia Primi 1471. Anni, Articulus 12. Maximiliani 1566. Articulus 25. Matthia Secundi 1613. Articulus 34. Quarto: ne expediantur Mandata illegitima, Ferdinandi Anno millesimo sexagesimo tertio Articulus 80. Matthia secundi, millesimo sexcentessimo octavo Articulus 6.

Sexta Conditio, Quod Religionis negotium inter universos Status & Ordines Regni, in suis ac Fisci bonis item in Confiniis quoque Regni Hungaria Militibus Hungaris propter tranquilliorum Regni permansionem juxta Constitutiones Viennenses & Articulos ante Coronationem editos maneat liberum, illasum & illibatum, ita videlicet, ut Religionis exercitium tam Baronibus, Magnatibus & Nobilibus, quam liberis etiam Civitatibus, universisque Statibus Ordinibusque Regni, in suis ac Fisci bonis. Item in Confiniis Regni Hungaria, nec non Oppidis & Villis, illud sponte ac libere acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur: Nec quisquam cuiusque Status & conditionis existens in libero cuiusdam usu ac exercitio Religionis à Serenitate sua & aliis quibusvis Dominis Terrestribus quovis modo, aut quovis sub pretextu turbetur aut impediat.

Septima Conditio, Quod in Palatini electione, ejusdemque authoritate, Iurisdictione & officio juxta Articulos Viennensis Pacificationis ad tertium. Item ante Coronationem edito Anni millesimi sexcentessimi octavi Articulus 11. & Anni millesimi sexcentessimi decimi tertii Articulus 7. Ferdinandi Regis Anni millesimi quingentesimi quin-

quingagesimi quinti Articuli. circa finem, ac secundum formam juramenti ejusdem Palatini, præscriptum modum serenitas sua observatura est. De banatu etiam, quæ in eodem Articulo 11. Anni millesimi sexcentissimi octavi, Artic. 9. & Anni millesimi sexcentissimi decimi tertii Artic. 39. effectua-
bit.

Octava Conditio, Quandoquidem salus & permansio non modo afflictæ hujus Patriæ, tanquam Clypei & Antemuralis, sed aliorum quoque Vicinorum Regnorum & Provinciarum ex bona & secunda Confiniorum provisione dependeat. Serenitas Sua juxta Articulum 21. Anni millesimi sexcentissimi Octavi ante Coronationem, & Articulum 32. 1609. paternè Confiniis providere dignabitur.

Nona Conditio, Quod Coronam Regni ex Regno Hungariæ nulla ex causa vel quæsito colore, nulla etiam industria vel Arte Serenitas Sua auferet aut auferri curabit, sed quod juxta veterem consuetudinem ac libertatem ipsorum Regnicolarum, per certas de eorum medio unanimiter ad hoc delectas & deputatas Personas utriusque Religionis seculares in Regno conservabit, juxta Articulum 4. ante Coronationem & 16. post Coronationem Anni 1608. & Vladislai Decretorum anni 1492. Articuli. 3.

Histor. Hungar.

Undecima Conditio, quod metas Regni Hungariæ, & partium ei subjectarum non abalienabit, imo differentias ratione metarum cum Polonis, Silesiis, Moravis & Austriacis, nec non Styriacis, Carinthiis, Carniolis, exortas & vigentes omni studio ac ope Serenitas Sua componet, determinabit, aut recuperabit.

Duodecima Conditio, Quod confæderationes cum Regno Bohemiæ & aliis vicinis Provinciis ac Transylvania, juxta Articulos Pacificationis Viennensis, & Constitutionum anni millesimi sexcentissimi noni Articulum 42. in suo vigore permaneant, Suaque Serenitas eos observabit, & per suos observari faciet.

Decima Tertia Conditio, Quæ de pace publica Regni conservanda & bello non movendo, extraneoque Milite non inducendo Artic. 2. ante coronationem anno 1608. sancita fuerunt, & Sua Serenitas inviolabiliter observabit, & per alios observari faciet.

Decima Quarta Conditio, siquidem intuitu erga Dominum Austriacam, suasque Majestates Amoris & benevolentie Gentis Hungariæ hætenus luculenter satis declarata, ac in futurum quoque declaranda, Arces Pernstein, Koboldsdorff, Gintz, Forchtenstein, Aisenstatt & Hornstein cum suis pertinentiis, Sæ Majesta-

jestates Regno Hungaria reincorporare dignatae essent, Sua Serenitas ulterius easdem sub jurisdictione Regni & Corona conservabit.

Decima Quinta Condicio, Quod Castrum Lublio cum suis pertinentiis, & tredecim Oppida Sapusiensia: siquidem magno cum damno et incommodo Regni et Regnicolarum à Polonis possidentur; (Nam non solum aliquid in medium Regnicolarum contribuere nolunt, verum illatis Regnicolis diversis injuriis ac violentiis in Regno Hungaria, juri stare & in Comitatibus comparere recusant, omnes suos conatus manu violenta impune exercendo, unde et authoritati Suae Serenitatis plurimum derogare videtur) Serenitas Sua facta interpositione apud Sacratissimam Casaream Regiamque Majestatem Castrum illud cum pertinentiis et predictis Oppidis eliberare, Regnoque applicare dignetur cum non desint modi summam illam inscriptionis per Regnicolas deponendi.

Decima Sexta Condicio, Quod milites Haydones Privilegia Sua Majestate Casarea & Regia habentes, fruantur illis & tempore Regiminis Sui Serenitas sua confirmare dignabitur.

Decima Septima Condicio, Asscurabit quoque Serenitas sua, quod vivente Sacra Casarea Regiaque Majestate,

Domino nostro Clementissimo in nullam administrationem Regni se intromittet, absque Suae Casarea Regiaque Majestatis expressa & specificata benigna voluntate, Regnicolarumque assensu. Atque haec sunt conditiones, quas Serenitas sua ante electionem acceptare, sufficientibusque literis suis Asscuratoriis sub verbo suo confirmare, post Coronationem vero suam tempore suscipiendi Regiminis generalibus Articulis inseri et publicari dignabitur. Nos itaque predicta Universorum Statuum & Ordinum inclyti Regni Hungariae et partium ei subjectarum instantia benigne admissa, pro benigni animi nostri propensione ipsisque benigne gratificandi voluntate, praefectos Universos Articulos ac omnia & singula in eis contenta, rata, grata, & accepta habentes, eisdem nostrum Consensum benevolum pariter & assensum praebeimus, & illos ac quaecumque in eis contenta acceptavimus, approbavimus, ratificavimusque & confirmavimus, promittentes & asscurantes Status & Ordines in Verbo nostro. quod praemissa omnia tam Nos ipsi Regiminis nostri tempore observabimus, quam per alios fideles subditos nostros, cujuscunque status et conditionis existant, observari faciemus, uti vigore hujus nostri Diplomatis acceptamus, approbamus, ratificamus, confirmamus atque pro-

promittimus ; In cuius finem et testimonium Literas has manu propria subscripsimus, et sigilli Nostri impressione muniri fecimus, Datum in Arce Regia Posoniensi, die vigesima quinta Mensis Iunii Anno Domini Millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto.

5. Præter hoc diploma nihil amplius statutum.

V. Sed excepto hoc Diplomate nihil in omnibus Decretis LEOPOLDI Augustissimi, toto ejus Regni durante spatio, in favorem Religionis Evangelicæ statutum est. Imo potius in duobus ultimis Decretis, in quibus solis mentio Religionis facta est, status ejus hætenus legibus publicis stabilitus, immutatus, & tantum non eversus est.

6. Recenti- res articuli pristinis ad- versantur.

VI. Anno enim 1681. in Comitibus Soproniensibus ab omnibus anterioribus Regni Legibus, Pacificationibus, & Diplomatis hætenus semper confirmatis, invalescente in primis ex postfacto iniqua & arbitraria interpretatione novorum articulorum de Anno 1681. secessum esse videtur, cum exercitium Religionis Evangelicæ, quod hætenus ad illa usque tempora per universum Regnum juxta tot Leges Regni liberum erat, ad certos tantum locos quos Articulares vocant, restringi, & nimium quantum coarctari, quamvis reclamantibus ipsismet istis articulis sano sensu intellectis, voluerint.

7. Sub Leopoldo I. persecutiones invalescunt.

VII. De cætero etiam non attentata pollicitatione publica in præcedenti Diplomate LEOPOLDINO solenniter facta, tantum abest, ut libertas & securitas Religionis Evangelicæ mantenta fuerit, ut potius persecutiones magis, & acerbius quam ullo unquam tempore præterito recruderint.

8. Persecutiones non conveniunt clementiæ Austriacæ.

VIII. Mirari satis & capere Hungari ipsimet & multo minus Exteræ Nationes possunt, quo fato fiat, quod Principes Austriaci, singulari plane pietate, clementia, & æquanimitate illis plane innata & propria inclyti, tantas, tamque diras persecutiones in Evangelicos & Reformatos permiserint. Est sane res, quæ captum Eorum, qui nonnullorum modos agendi secretos & arcana consilia & artificia ignorant, superat.

9. Leopoldus I. excusandus.

IX. Excusandi certe sunt Optimi & Historia Hungar.

Pientissimi Reges Austriaci, ad connivendum in tantis persecutionibus peractis induciti.

10. Jesuitæ in culpa sunt.

X. Lutherani equidem & Reformati in Hungaria sustinent hoc fieri per Clerum, maxime per Patres Jesuitas Confessionarios, illosque Regibus talem cum conscientia obligatione imponere incumbantiam. Terminum hunc esse ajunt, Confessionariorum technicum, quo illi Imperium, quod in Confessionibus in Regum & Principum conscientias exercent, appellant.

XI. Etenim causam veram omnium persecutionum, aliorumque multorum malorum Lutherani & Reformati causantur, non aliam esse, quam illam periculosissimam, & cuilibet cunque societati humanæ tremendam & fatalem maximam siue principium non adeo Religionis neque totius Cleri Catholici, quam Aulæ Romanæ: illam quidem maximam palam fateri Catholicos nonnullos, ejus etiam tenaces, ipsosmet sup- pudere, multo maxime autem Seculares Catholicos cordatiores, qui peponem pro cerebro non habent, sed quod honestum & justum est, ex suæ non aliorum Conscientiæ sensu metiuntur, imo etiam permultos Ecclesiasticos pios, qui tricarum & intimiorum arcaniorumque Consiliorum Curia Romanæ participes non sunt, serio eam abhorre- re; illos tamen, qui secretiorum destinatorum Aulæ Romanæ & mysterii monarchici ut & ambitionis ejus im- mensæ conscii sunt, subinde fateri, illam maximam re ipsa in omnibus consiliis tanquam perpetuum & ultimum scopum, ad quem collimandum sit, sol- licite attendi, executione ad quam- vis occasionem commodam dilata & suspensa.

11. Axioma- ta Aulæ Ro- manæ à multis Ca- tholicis im- probantur.

XII. Diram illam, & omnibus Evan- gelicis, qui sub Principe Catholico, ni- mium Clero indulgente, & vel maxime qui sub Papa vel Principe Ecclesiastico Romano-Catholico nimium zeloso degunt, semper metuendam & ex- tialem maximam hanc esse ajunt.

12. Dogma Romanum quale sit.

Salutem & incrementum Eccle- siæ Romanæ, aut potius Monarchiæ Papalis per universum Mundum dila- tandæ, supremam esse Legem, cui reli- qua omnia Jura subordinanda: Eccle- siam enim non esse propter populum, sed Mundum universum esse propter Ecclesiam, siue potius propter Romam, Mundi Caput: Ecclesiam Catholicam à perpeis olim persecutionibus Ethni-

cis nunc securam non frustra dici florentem, nunc ergo triumpho isto & flore à Deo concessio utendum, adeoque super Hæreticis triumphandum, & si quidem illi Doctrina & disputationibus convinci non possint, extirpandos, aut ut in sinum Sanctæ matris Ecclesiæ redeant, omni vi cogendos esse, in hunc enim sensum illud Evangelii: Compellite intrare: interpretandum esse Regem vel Principem Catholicum filium Ecclesiæ Matris degenerem esse, qui brachio seculari compulsionem illam violentam exercere, eoque incrementum potentiae & Monarchiæ Romanæ promovere detrectet vel hæsitat:

Primam curam boni & pii Principis esse debere ut Vicarii Christi, Sanctissimi sui Patris consilia & mandata exequatur in hunc finem emanantia, illud officium Christiani Principis momentosissimum, adeoque primum omnium, quod agat, esse, ut omnes suas cogitationes & consilia dirigat ad dilatationem Ecclesiæ Matris Suae Sanctissimæ, & ad amplificationem Monarchiæ universalis patris sui Spiritualis, Summi Pontificis, etiam cum periculo propriæ coronæ, Sceptri & Provinciarum suarum, quippe quæ ceu temporanea & caduca eum præcipue in finem à Deo Principi mutuo data & concessa ad tempus tantum sint, ut his velut Instrumentis & machinis incrementum Ecclesiæ omnibus viribus adjuvet, unde novissimo etiam Sanctissimi illius Regis Angliæ Jacobi II. in Sanctorum Cœlitum album quam primum inferendi exemplo, pro Martyrio sacro reputandam esse Coronæ & Regnorum amissionem, cujus periculum non formidandum, sed devote anhelandum, & cordate pieque subeundum sit, cum illa omnia majori gloriæ gradu in altera vita compensatum iri certissimum sit. Reges & Principes à Deo Ecclesiæ Nutrices vocari adeoque Hæreticos nutrire vel tolerare, officio Veri Principis Catholici adversum & longe indignissimum esse.

XIII. Sicuti autem Princeps aliquis securitatem & libertatem Hæreticis publica Pacificationis fide, vel etiam Jurejurando promiserit de superque hæsitet, an salva conscientia fidem publice datam & juratam fallere & temerare liceat, & annon contra Jus Divinum & Gentium peccando famam apud universum Orbem prostituturus sit, meruatque per violationem fidei datæ etiam reciprocam subditorum fidem labefa-

ctari, rebellionesque exoriri & belliperculo se suosque Subditos involvi, imo in præcipitium & ultimam ruinam dilabi posse, tunc ad eximendos hos scrupulos, præsto esse remedium dispensationis & benedictionis Papalis: neque enim frustra summo in terris Vicario Christi claves binas ab eodem concreditas esse, quarum altera ipsi solvere integrum sit omnia jurisjurandi & promissorum sacra, quæ in detrimentum Ecclesiæ redundare aut incremento Monarchiæ Sedis omanæ obstare, summo illi rerum omnium & Jurium in terris arbitro Pontifici videri poterunt: hac illum autoritate cœlitus data polle- re, ut à Juramentorum Sacramento & servandæ fidei datæ vinculo, & Principes & populum, & quemcunque alium, pro mero suo semperque sanctissimo scilicet beneplacito lubitu & arbitrio, ita plenarie absolvere & liberare possit, quasi nunquam præstita vel promissa fuissent, & hoc saluberrimo Emplastro omnia Conscientiæ Vulnere & stigmata animarum uno momento sanari.

XIV. De cœtero Jus Gentium, Jus Naturæ & cœteros omnium jurium humanorum, famæ, honoris, & existimationis respectus, tanquam nugas mundanas merito supremæ & æternæ Legi salutis & incrementi Ecclesiæ ejusque dominatus ita subjacere illique postponendos esse, ut quicquid alias perjurium, Homicidium, Tyrannis, sacrilegium, violatio fidei publicæ & quodcunque tandem aliud crimen esse videtur, & à vulgo ita vocatur, in ordine ad supremam illam Legem de Salute Ecclesiæ ejusque dominatu promovendo, non modo pro crimine non habendum sit, sed potius vel maxime in meritum & bonum opus meritorium evadat, à Sancta in Terris Matre Ecclesia indulgentiis prolixissimis, & à Deo in altera vita æternæ gloriæ uberrimo re- hostimento in sublimiori gradu compensandum.

XV. Quantum hujusmodi exhorta- tiones & persuasiones sanctæ scilicet & paternæ in animo Principis naturali quodam instinctu in pietatem & devotionem singularem propensi, quales omnes fere Austriaci, interque eos in primis FERDINANDUS II. & III. & præ cœteris LEOPOLDUS Augustissimus semper fuit, efficere possint, quantumque Clerici, in primis Jesuitæ acerrimi Monarchiæ Papalis propugnatores & Satellites de tanta inclinatione natu-
rali

14. Jura hu-
mana & di-
vina sub-
sunt saluti
Ecclesiæ.

13. Dispen-
satio Papæ
est remedi-
um contra
fidem da-
tam.

15. Vis per-
suasionum
Cleri.

rali, & in assensum proclivitate proficere valeant, intellectu esse facillimum. Nativa quippe Principum Austriacorum mansuetudo nullo alio modo facilius quam immitium sacerdotum instinctu expugnatur, subinde ingerentium hæreticis fidem servandam non esse, ac nullum illustrius pietatis specimen edi posse, quam velut Divini Numinis hostes exterminare, qui Pontificis Romani auctoritatem adorare detrectant.

16. Conscientiæ directiones omnium arcuorum conscientiarum.

XVI. Quo enim quisque religiosior est, eo pronius Conscientiæ suæ directionem, Confessionariis & illis, ad quos hanc curam pertinere existimat, committere & ad ducendum quo lubet, sese submittere, sub pio hoc ductu se maxime securum & hallucinari non posse confisum: quod ubi animadvertierint Clerici, mira regendi ambitione, incertum, quo facto, semper stimulat, eo usque Conscientiarum directionem extendere, ut Principibus persuadeant, se in conscientia tutos esse non posse, nisi omnia sua etiam arcaniora destinata & ministrorum Secularium consilia cum ipsis communicent, ut illa ad principia sua suæque societatis scopum tanquam ad lydium lapidem pietatis, utpote omnis sapientiæ regulæ examinare, indeque omnia, quæ occurrunt suadere vel dissuadere possint; quo ipso summam in Principem potestatem consequi, eique pro lubitu imperare, postquam Ministros intelligentiores variis suspicionibus onerare, & diffidentiam Principis erga illos miris infinitisque artibus excitare affabre sategerint.

17. An vera, quæ Clero impugnantur.

XVII. Hujusmodi sunt, quæ Evangelicæ & Helveticæ Confessioni additi in Hungaria sibi videntur detexisse & eruderasse ex multis rerum & experientia Documentis, ad excusandum Reges suos super injuriis, quas per duorum Seculorum decursum ex cleri & aliorum instigatione perpessi sunt. Eadem etiam in aliis regnis & Provinciis aliarum Nationum illi, qui similes experiuntur persecutiones, causantur. An rem acutiant, an vero adeo probabilibus suspicionibus nimium indulgeant, more illo communi omnium eorum, qui in tenebris mœrorum, cruciatuum, carcerum, exilii aliarumque adversitatum versantes, continuo cum tristitia & anxietate, etiam subinde cum desperatione misere colluctantur adeoque in exaggerationem periculorum procliviores sunt, & umbras quasvis

pro Spectris timent, hoc in medio hic relinquitur. Ejus enim, cui Historiam solam Reformatæ Religionis breviter pertexere animus est, nedum illius, qui Acta & Documenta compilat, non est controversiam tanti momenti decidere. Neque etiam nostri instituti ratio permittit, ut supra dictam periculosissimam illam maximam, & speciosas varasque magis quam convincentes persuasiones Cleri Catholici, imprimis Jesuitarum summæ iniquitatis quam continent, redarguamus. Mirari sane quemvis cordatum, honestum & pium Christianum oportet, quod Curiam Romanam ejusque acerrimos satellites Jesuitas non pudeat, solo instinctu propriæ utilitatis & adjuvandæ Monarchiæ & Dominatus universalis ergo, ad quam collinant, talia principia (si verum esset talibus eam uti) seposito omni conscientiæ & timoris Dei vindicis sensu, sustinere, quæ omnia jura divina & humana quicquid sacrum & inviolabile hætenus inter mortales habitum est, convellunt & evertunt. Certe sine summo horrore animi & maximo scandalo audiri talia ab iis non possunt, quibus rerum humanarum aliqua cura est, & qui conscientiam suam ex dictamine rectæ rationis innato & verbo divino revelato magis, quam ex artificiis Clericorum ad rationem sui status directis metiuntur. Quis enim non perhorrescat temeritatem eorum, qui sanctitatem crepant, & tamen principum piorum auribus insusurrare illisque suadere audent, ut jurisjurandi sacramentum & eo toties confirmata diplomata regia, pacificationes, pacta & leges fidemque publicam temerent, & violent, eo solo fine ut dominatus Curia Romanæ & Jesuitarum proprium commodum augmentumque immensarum divitiarum, quæ noverit Deus, in quem vastissimum & arcanum scopum tanta siti insatiabili corraduntur, promoveatur. Quis non excandescat ludibrio haberi sacramentum potestatis clavium à salvatore ecclesiæ suæ concessæ, dum per ejus foedissimum abusum & Principes & subditi à juramenti vinculo absolventur, quoties per illud Monarchiæ curia Romanæ & Architectato Jesuitarum Dominatui aliquid decedere videtur, cum utraque Clavis ad coercenda & absolvenda Christianorum crimina & peccata, non ad dominatum mundanum & divitias ampliandas à Christo Apostolis concredita fuerit, postquam sanctissimus salvator iisdem nihil ope-

rosius aut crebrius inculcasset, quam regnum suum, cuius administratores ipsos post discessum suum relicturus erat, non esse de hoc mundo, sæpius illis ingemians illud: Seculares Principes dominantur & vocantur Illustrissimi Domini, vos autem non sic: sed proh Deum hominumque fidem! quantum divortium posteriori ætate Ecclesia Christi ab hoc ejus præcepto principali ejusque praxi primitivæ Ecclesiæ fecit! & quantum non damnum ex solo hoc divortio passa est! De cætero cacchinnum vix reprimere potest, quisquis infusas & ridiculas connexiones suariorum istorum argumentorum perpendit, eoque animadvertit minime sapere illos susurrone, dum nimium sapient, & sacra quævis profanant, quo avaritiam & dominatus cupiditatem abusu omnium sacrorum incruentent.

18. Rex & Clerus Hungariæ Papæ non subest.

XVIII. Sane si talia, quæ Evangelicæ & Helveticæ religioni addicti Hungari suspicantur, destinata arcana Curia Romanæ revera tantorum malorum causa essent, cæterique Reges vel Principes & Ecclesiastici Catholici aliorum Regnorum & Provinciarum cæca obedientia illa tueri tenerentur, quod tamen neque semper, neque ubique fit, Rex Hungariæ Apostolicus tamen, & Venerabilis Clerus Hungaricus minus quam alii adstricti essent duris istiusmodi Mandatis morem gerere, & cæco impetu cum proprio periculo in illorum executionem prorueret, cum inter omnes Reges, interque omnes Cleros Catholicos non sit neque Rex neque Clerus, qui minus Curia Romanæ subiectus sit, quam Rex & Clerus Regni Apostolici, in quo Curia Romana minus potestatis habet, aut exercere vel prætereendere potest, quam quocunque alio in Regno.

19. Prærogativa Regis Apostolici.

XIX. Sciendum enim, inquit Tripartitum Opus consuetudinarii Regni Hungariæ Part. I. Tit. XI. „ Quod licet Papa utramque Jurisdictionem, temporalem scilicet & Spiritualem habeat, in collationibus tamen Beneficiorum Ecclesiasticorum pro tempore vacantium in hoc Regno Summus ipse Pontifex nullam Jurisdictionem exequitur præter Confirmationis auctoritatem, & hoc quadruplici ratione: Primo, ratione fundationis Ecclesiarum, quia Reges Hungariæ soli fuerunt omnium Ecclesiarum, Episcopatum, Abbatiarum & Præpositurarum in hoc Regno fundatores: per ejusmodi fundationem omnem facul-

tatem Juris Patronatus, nominationis, Electionis ac collationis beneficiorum sibi ipsis acquisiverunt & vendicarunt. Secundo ratione susceptæ Christianitatis: Quia non per predicationem Apostolicam vel Apostolorum, quorum Principis vicem & personam in terris Papa gerit, sed per institutionem proprii Regis eorum, Sanctissimi videlicet Stephani Regis conversi sunt ad Catholicam fidem. Unde etiam Rex & Apostolus dici meruit. Tertio, ratione legitimæ prescriptionis. Quarto quia ista Regni libertas, quantum ad Beneficiorum collationem, olim tempore Domini Sigismundi Imperatoris & Regis nostri, una cum compluribus libertatibus hujus Regni in generali ac celebri Concilio Constantiensi corroborata, Iurisque jurandi Religione firmata fuit, prout in Bulla superinde confecta clare continetur.

XX. Et sequenti tit. XII. de Regionum aliorumque Judiciorum Secularium Ordinariorum Jurisdictione in Ecclesiasticos, ratione bonorum temporalium & actuum violentorum, ita pergit: Cum igitur collatio Beneficiorum Ecclesiasticorum simul cum bonis & juribus possessionariis ad Ecclesiam Dei pertinentibus, ad Regem & Principem nostrum spectare dignoscatur, ideo omnes Viri Ecclesiastici, cuiuscunque gradus ac dignitatus existant, qui in hoc Regno Hungariæ Castra, Castella, Fortalitia, Civitates Oppida Villas, possessiones & prædia, veletiam alia quacunque lura possessionaria gubernant & possident, non obstante dignitatis & exemptionis eorum prærogativa & libertate, Regi & Principi hujus Incltyti Hungariæ Regni legitime coronato, instar personarum Secularium ejusdem Regni, ad Homagium fidelitatis præstandum semper obligantur, & ratione hujusmodi bonorum temporalium, quæ possident, quorumlibet etiam actuum potentiariorum ac aliorum negotiorum inde emergentium, in præsentiam quorumlibet Iudicum Regni Ordinariorum ab eorum Adversariis (si quos habuerint) in causam libere conveniri, & attrahi possunt, coram quibus more aliorum Secularium respondere lurique stare tenentur.

XXI. Tantis ergo libertatum prærogativis Rex Apostolicus reliquos omnes Reges Catholicos antecellens, majori etiam sine dubio libertate in hoc passu gaudet, ut in adeo dura verba & iussa Papæ jurare eum non oporteat, siquidem ille talia de extirpandis sic dictis Hæreticis imperare ei vellet. Imo post-

20 Ecclesiastici Jurisdictioni Seculari subiecti.

21. Rex Hungariæ non necesse habet Papæ obedire.

postquam Reges Hungariæ experti sunt tot extirpandæ Religionis Reformatæ cruentis tentaminibus se in summum Coronæ, Vitæ & Regni amittendi discrimen toties præcipitados fuisse, novis ejusmodi suggestionibus pro summa sua libertate obsequium detrectare integerrimum foret, & licet cœteri Reges omnes ad similia pericula ob-eunda à Curia Romana cogi possent, quod tamen fieri de jure divino nec debet nec potest, certe vel solus Rex Apostolicus vigore eminentioris Sux libertatis in Regno suo, Legibus & pactis suis juratis, cum majore Regnicolarum Suorum parte initis, stare sine ullo scrupulo & metu posset, Curia enim Romanæ indignationem minus, quam ullus alius Regum expavescere debet, cum Summus Pontifex tantum ipsi negotii in Regno suo ob restrictionem illius in hoc Regno potestatem, quam aliis facessere non possit.

22. Clerus Hungariæ summa libertate gaudet.

XXII. Quemadmodum autem Venerabilis Hungariæ Clerus Regi Suo, ejusque Jurisdictioni multo addictiori subjectionis nexu præ reliquis omnibus Europæ Clericis Catholicis subest, ita non minus cordate & mascule Ecclesiæ Hungariæ libertatem contra Curiam Romanam sæpiissime propugnavit, quam Galliæ Clerus in tuenda Ecclesiæ Gallicanæ libertate toties fecit. Enim vero sufficere potest Clero Hungariæ faventem habere Regem, cum ex illius solius manibus omnia & summa beneficia, amplissimosque Episcopatus & Archi-Episcopatus Regni nanciscatur, nec opus habeat eum in finem Aulæ Romanæ favorem nimia condescendentia vel cœco in omnibus obsequio aucupari vel emendicare. Integrum etiam est Regni Apostolici Clero Legibus illis & pactis, quæ pro sui & totius Regni tranquillitate conservanda, & periculi communis avertendi causa inita sunt, inhærere, licet Curia Romanæ displiceant.

23. Regis autoritas Clero suscipienda.

XXIII. E contra Rex Apostolicus majori præ cæteris Regibus autoritate & Imperio in Clerum suum pollens, sicuti hic Legibus & pactis suis contradicere, eisque contravenire præsumat, facilius eum reprimere, eique silentium imperare oppositionemque nullam esse jubere, & ut morigerum se legibus suis præbeat, juxta leges de super promulgatas compescere potest.

24. Modus tollendi persecutiones facilis.

XXIV. Non alium in finem in hanc digressiunculam divertere lubuit, quam ut monstretur, quanta cum facilitate, &

quanto jure optimo maximo, sine omni metu & scrupulo, omnes in causa Religionis persecutiones omitti consultius quam renovari possint, cum tantum absit, ut necessitas, & multo minus utilitas aliqua easdem suadere possit, ut potius res ipsa loquatur, illas infinitorum Regni totius, Regis, atque ipsiusmet Cleri etiam Catholici malorum & summorum discriminum causam existitisse, & usque esse existuram.

XXV. Hungari Reformatæ Religionis ad minimum certissime sibi persuasum habent, & Regem & Clerum, ubi tantum uterque genuinum & verum Interesse, & utilitatem non modo Regni totius sed & propriam attente ponderaverit, à persecutionibus Religionis ulterioribus destitutum esse.

25. Persecutiones, Regis Interesse intervertunt.

XXVI. Regem enim Lutheranos & Reformatos sibi duplo addictiores habiturum esse subditos, fidelitatis, quippe alias debitæ, nexu per libertatis Conscientiæ beneficium aucto, & Clero Catholico Hungariæ opimis amplissimisque beneficiis affluenti, nihil de suo decedere posse, licet Evangelicos & Reformatos in Sux Religionis exercitio, propriis suis, ut plurimum sumptibus sustentato, quiete relinquat, adeoque pro sola ratione movente persecutionum solum superesse Aulæ Romanæ pro ampliandis Imperii & autoritatis suæ finibus studium, & Patrum Jesuitarum pro acquirendis ex protestantium exuviis divitiis, redditibus & potentia, zelum & consilium, quæ re ipsa nec Regem, nec Regnum, nec Clerum Catholicum ipsummet juvant, imo multo magis utrique nocent, proindeque totius Regni tranquillitatem, & quietem ab eo dependere, ut Rex nec Curia Romanæ, nec Jesuitarum consiliis & destinatis arcanis, ad propriam suam, non Regis vel Regni utilitatem collimantibus, non indulgeat nimium, sed genuinam Regni totius utilitatem alienæ & quidem extraneæ præferat.

26 Interesse Aulæ Romanæ est sola causa persecutionum.

XXVII. Sin autem Clerus Catholicus tanto convertendi, & Ecclesiam Christi augendi zelo flagrat, ut quiescere non possit, sibi que illicitum & indecorum reputet in vinea vel ovili Domini otari, & de fide propaganda non laborare, Agedum! Judæorum Doctores sive Rabbinos in Christum Messiam blasphemos, Sinenses argutos, Tartaros, Gentiles, Turcas Arrianos, Socinianos aliosque, qui extra ovile Christi, ejusque Ec-

27. Campus exercendi zelum Clero ostenditur.

clesiam sunt, per Theologiam Suam Scholasticam, utpote ad conversionem Averrois aliorumque Ethnicorum Philosophorum primitus Seculo undecimo adinventam & introductam, redarguant, convincant & convertant. Hæc sane est palæstra tantis Theologis dignior, hic Rhodus esset, ubi saltandum foret! Aut si illis hoc nimis arduum videtur, & intra ipsum ovile Christianismi desudare malunt, convertant Atheos, vel Deistas Christianorum nomen mentientes, & verbum revelatum nefarie oppugnantes, aut etiam illos in Ecclesia Catholica, qui impie & scelerate vivunt, corrigant, eisque veræ pietatis & Christianismi praxin inculcent. In istis desudare gloriosius & utilius esset, quam persecutionem & internecionem eorum continuo architectari & moliri, qui in principiis fidei & Religionis Christianæ vere Catholicis & universalibus, hoc est, in illis quæ Ecclesia Christiana, multo maxime primitiva semper & ubique docuit, consentiunt (quæ enim aliquando & in quibusdam locis in dubium aut disputationem, aut nunc aut superioribus temporibus noviter revocata sunt, à Catholica & universali Doctrina Christianismi segregari tantisper & seponi possunt) vi autem, exilio, carceribus, cruciatibus, & mortis supplicio ad mutandam opinionem cogere homines, Theologis Christianis indignum, quia Carnificum licitorum, vel Sacrificulorum Ethnicorum est; Religio enim non imperari sed suaderi debet, neque cruciatibus & suppliciis quis compelli potest ad credendum id, cui intus conscientia reclamât, conscientia Dei tribunal est in quo solus imperat.

28. Certandum esset armis spiritualibus non ferreis.

XXVIII. Sin autem pruritum certandi cum Evangelicis reprimere non valent, age descendant cum illis in arenam, & aciem instruant armis, quæ ipsos decent, spiritualibus non ferreis & trucibus, Clero prohibitis, hoc est, dogmata ipsorum ad lydium lapidem veritatis, ad verbum divinum, examinent, & si possunt erroris Eos convincant. Hæc est illa methodus & modus, quo Christus ejusque Apostoli, nec non eorum Asscclæ in primitiva Ecclesia in convertendis Phariseis, Judæis & Ethnicis unice usi sunt.

29. Scholasticæ disputationes inutiles.

XXIX. Præstat sane hic disputandi modus omnibus aliis ex Scholastica Theologia & Philosophia depromptis altercationum certaminibus, quibus nulla unquam controversia finitur, sed

tantum pro ingenii & linguæ majori promptitudine nunchæ, nunc altera disceptantium pars applausus auditorum gloriolamque captat, & victoria tali umbratili alternat, id quod etiam in Hungaria experientia docuit, cujus rei ridiculum succurrit exemplum.

XXX. Postquam Cardinalis Petrus Pazmannus Archi-Episcopus Strigoniensis, quem Hungariæ Richelium vocant propter acris ingenii præstantiam qua polluit, divo FERDINANDO II. Zelo Catholicæ Religionis ardenti auctor fuisset, ut Jesuitas introduceret, eosque cum Prædicatoribus Evangelicis disputando committi sineret, confusus, fore, ut illi in Philosophia Scholastica exercitati, hos illam consulte asperrantes & negligentes ad silentium ignominiosum argutiis suis redigendo prostituerent, & deridendos atque sibilos & convicio explodendos Auditorio propinarent;

30. Cur à Pazmanno introductæ.

XXXI. Hi periculosum subolfacientes consilium, trices illis Philosophicis, quas cæteroquin tanquam inutiles abjecerant, protinus denuo incumbere cœperunt, & alios in hoc disputandi vel potius altercandi genere peritos & exasciatos brevi tempore sibi succenturiarunt, quos ad ejusmodi disputationum scenas publicas adhibuerunt & nutriverunt, sicuti olim Molossi ad luctas & pugnas in Amphitheatro contra Beluas peragendas alebantur. Ita instructi Lutherani Cassoviæ & alibi in publicis disputationum conflictibus palinam sæpius Jesuitis provocantibus adeo gloriabundi extorserunt, ut à Magnatibus præsentibus subinde in primis Cassoviæ ab Episcopo Agriensi acclamatum iis fuerit: Dominationes Vestrae non insolescant, quod Victores abeant.

31. Evangelici quoque disputandi artis periti.

XXXII. Alternaverant hæc scholasticarum Victoriarum vicissitudines satis diu. Tandem autem cum Jesuita aliquis, quantum innotuit mihi Sambar dictus, victoriis ejusmodi crebrioribus elatus, Evangelicos invitasset ad oppugnandum Theses suas, quas in Oppido aliquo Haidonali (*Henducken Statt*) publice defendere destinato consilio instituerat, stitit se ex Evangelicis, vir quidam doctus, cujus nomen necdum comperi, in trices & strophis illis Philosophiæ Scholasticæ Heros non minus tremendus quam ipse Jesuita provocans. Hic tamen Jesuita superiorem se tanta virtute heroica, quamvis umbratili evasurum credens, adeo temerarius

32. Ridicula provocantis Jesuitæ castigatio.

rius erat, ut stipularetur sibi ab oppo-
nente Evangelico, Lutherano an Cal-
viniano necdum addidici, quo consen-
tiret, ut alterutri, qui in disputationis a-
rena victus fuerit, caput detruncaretur.
Annuït hoc alter non minus temera-
rius, & pactum hoc inhumanum, in te-
stem vocato, & conclamante, appro-
banteque toto Auditorio, solenniter
confirmatur. Congrediuntur ergo
bini isti Heroës umbratiles, mortis con-
temptores, stolidi potius quam Stoici :
sed Evangelicus argutiis suis inextrica-
bilibus potentior, Jesuitam Syllogis-
morum, distinctionum, aliarumque fu-
tilitatum subtilium acie ita obruit &
confundit, ut ad silentium redactus her-
bam Victori in nugis porrigeret. Ad-
sunt ergo Heidones feroces, Latinitatis
quam humanitatis intelligentiores, &
supremam Cathedram victo Heroë ex-
onerant, strictisque acinacibus senten-
tiam sibi met temere nimis latam, exe-
qui intentant. Evangelico tamen Vi-
ctore victoria sua, sicuti Heroës solent,
moderate usuro, reclamante & arbitros
adeo crudeles obstante, ne occidant vi-
ctum, tandem illidant veniam, & capitis
pœnam condonant, iniquum tamen
rati prorsus impunem sinere tantam te-
meritatem, forcipe à fabro quodam vi-
cino arrepto primores dentes superio-
res duos, quos insigniter largos habe-
bat, illi in perpetuam suæ temeritatis
non sine ignominia memoriam eruunt,
& sic ex Palæstra dimittunt blateronem
in Eloquio mutilatum, & ex loquace
mutatum in dentiloquum.

34. Comitia
A. 1662. ha-
bita.

XXXIII. Ut autem ad seriem Hi-
storiæ redeamus, post Comitia prima,
quæ sub LEOPOLDO I. Augustissi-
mo Anno 1659. celebrata sunt, quibus
præmissum Diploma ejus Regium Ar-
ticulo I. insertum est, Anno 1662. Diæ-
ta generalis iterum indicta, & habita
est.

34. Grava-
minum ex-
cussionem
urgent E-
vangelici.

XXXIV. Quemadmodum ergo non
tantum Articulo IV. Pacificationis de
Anno 1645. Articulus Regni An. 1647.
insertæ sancitum erat : gravamina fu-
turi temporis in Negotio Religionis
emergentia, tam Catholicorum quam
Evangelicorum Confessionis homi-
num, quam etiam alia gravamina Regni-
colarum secundum septendecim con-
ditiones Sua Majestas singulis Diætis
plenarie complanabit, absque injuria
Evangelicorum; sed etiam Augustissi-
mus LEOPOLDUS conditione se-
cunda Diplomatis Sui Regii iterato i-
dem pollicitus erat: Ita Evangelici juri

Historia Hungar.

huic insistentes, gravamina suæ Reli-
gionis in hac Diæta, cum in præcedenti
id omissum fuisset ut tandem compla-
narentur, eo magis insisterunt, quæ ab
aliquo jam tempore cumulatiora &
graviora evaserant. Sed prævaluit,
connivente Aula, Cleri Catholici Arti-
ficium consuetum, quo impedivit ne ad
examen gravaminum Religionis perve-
niretur. Unde Evangelici sine omni
consolatione gementes & plangentes
à Comitibus secesserunt, relictis deprecæ-
tionibus & protestationibus solenni-
bus. Sequuntur in calce operis suo
ordine sub lit. C. Acta integra horum
Comitiorum super hoc puncto non ad-
missorum, & non auscultatorum grava-
minum Religionis.

XXXV. Equidem prima fronte du-
rum & obstinationis inconsultæ ple-
num consilium esse videtur, quod Ab-
legati Status Evangelici ad tantas re-
præsentationes, quas in appendice in
ipsismet actis videbis, à petito de gra-
vaminibus Religionis diluendis desiste-
re & his sepositis, ad consultationes de
necessitatibus Regni urgentibus acce-
dere noluerint, imo re infecta, non at-
tentis obtestationibus & comminatio-
nibus abire maluerint.

35. Evange-
lici an ob-
stinati dici
possint.

XXXVI. Sed quicunque præjudi-
cium & periculum, quod Religioni E-
vangelicæ imminerebat, sine affectu, truti-
naverit, mitius aliquanto sentiet de isto
procedendi modo. Pressa jam erat tot
Annos Religio Evangelica, neque apud
Eos, ad quos hoc pertinebat, juxta Arti-
culos de An. 1647. auxilium ullum aut
medelam, vel solatium repererant E-
vangelici; Quapropter per tantum
temporis spatium omni Justitiæ & au-
xilii administratione destitutis nihil al-
liud reliqui erat, quam comitia univer-
salia expectare, & maximo cum deside-
rio optare, ut in illis tandem à Majesta-
te Cæsarea juvarentur, juxta Diploma
suum Regium, & articulos Regni, nec
non Pacificationes. Postquam ergo
tandem Comitia diu expectata essent
convocata, inopinatum nimis & triste
responsum acceperunt, de gravamini-
bus nihil agi debere. Rationes & prin-
cipia, quæ allegabantur, cur excutiendis
gravaminibus vacari non possit, pro-
pter consequentiam & futurum præju-
diciū infinitum, periculosa nimis pro
statu Evangelico Ablegatis videbantur,
quemadmodum etiam revera erant.
Primo enim Gravamina Religionis di-
luere pro causa particulari, non amplius
pro publico Regni negotio veditabatur,
quod

36. Excusan-
tur.

quod ad Comitiam non nisi per modum Appellationes pertineret. Secundo objiciebatur Evangelicis, quod quicunque persecutionem propter Religionem patiuntur, coram Vice-Comite & Judice Nobilium, aliisque instantiis inferioribus experiri, non autem publicas consultationes Diatales querelis suis privatis interpellare debeant, hocque ita Articulis Anni 1647. sancitum esse. Tertio causabantur Aulici, Majestatem Cæsaream Ministros suos cognoscere jussisse, an Gravamina Evangelicorum mereantur Discursionem Diatalem, illos autem talia non esse deprehendisse. Quarto Diatam tantum eum in finem indictam esse, ut de publicis Belli & Pacis Negotiis & urgentissimis Regni necessitatibus deliberaretur, itaque non vacare maxime propter instantiam Comitiam Imperii, ut tempus diluendis Gravaminibus Religionis extrahatur. Hæ rationes si admittæ, & pro stringentibus agnitæ fuissent ab Evangelicis, actum fuisset de libertate & securitate Religionis suæ, neque unquam in posterum ulla Gravamina Religionis in Comitibus excutienda admittæ fuissent. Ita enim semper eandem cantilenam Catholici occinuisse Evangelicis in omnibus Diatæ, causantes Gravamina Religionis esse causam particularem, qua publicas deliberationes interrumpi par non esset: habere Evangelicos instantias & judicia ordinata per Articulos Regni constituta, coram quibus Gravamina exponenda essent: neque Gravamina tanti videri Catholicis & Aulæ, ut iis tempus in Comitibus extrahere operæ pretium sit, neque propter altercationes in causa Religionis, sed propter altioris indaginis negotia publicam indictam esse Diatam, neque vacare Aulam propter alia negotia.

37. Principiis obstantum.

XXXVII. Sane nullo non tempore parata habuissent Catholici eosdem prætextus & eadem effugia, & dum interea in istis instantiis, coram quibus persecutionum medela procurari juxta Articulos Regni debebat, sed nihil plane in favorem Religionis Evangelicæ, imo potius omnia in oppressionem ejus agebantur, non sine culpa Evangelicorum omnis Libertas & securitas Religionis brevi periisset, si illi ipsimet hæc principia vel semel tantum admisissent. Periit quidem prohi dolor! aut tantum non periit illa securitas & Libertas Religionis etiam post illas protestationes Evangelicorum, sed non periit culpa ipsorum.

XXXVIII. Eat nunc Evangelicus aliquis, aut tota aliqua Communitas ad Comitem vel Vice-Comitem, vel Judicem Nobilium vel Generalem Confessionum & conqueratur de turbato Religionis suæ usu, de adeptis templis, expulsi Concionatoribus, aliisque super quibus juxta Regni Articulos promptissima Justitia, ab illis administrari debebat, annon torve adspicietur? Imo pro rebeli habebitur & mulctabitur ab illismet ipsis, qui Judices severissimi contra Turbatores esse juxta Articulos debebant, cum omnes illi nunc sint Catholici & multi inter eos persecutionis furorisque Cæri Satellites, imo tantum abest, ut Evangelici ab illis instantiis ullum auxilium sperare possint, ut potius ab illis aut per illas omnes persecutio, illorum procedat aut juvetur, & hinc illa lachrymæ.

XXXIX. Recte etiam Ablegati Evangelici distinguebant gravamina privatorum à gravaminibus totius Status Evangelici, quæ posteriora omnino à Comitibus nullo modo excludi poterant. At vel maxime hoc inter alia erat gravamen totius Status Evangelici, quod in Judiciis Ordinariis nullæ querelæ in puncto Religionis admitterentur, aut non excuterentur, multo minus tollerentur, quid autem justius, quidque factu facilius fuisset, quam de novo hoc per Articulum novum injungere severe & pristinos Articulos, Pacificationes & Diplomata saltem serio confirmare?

XL. Considerandum etiam erat, quod Ablegatis ab instructione Principum, nihil minus expectantium, quam Gravamina Religionis rejectum iri (quanquam dudum subolfecerant talia consilia agitari, eo quæ enixius Ablegatos in hunc casum instruxerant) recedere integrum non fuerit, & quod Reduces sine dubio male excepti & habiti à mandantibus fuissent, si terminos mandati strictioris excessissent.

XLI. Præprimis autem considerare oportet, quod Evangelici dudum jam præviderant & sciverant, Catholicos eo semper magno nisu allaborasse, & perpetuo laborare, ut impedirent Gravaminum Evangelicorum in Diatæ publicis ventilationem eaque sub variis prætextibus rejicerent, quo in oppressione Religionis alacrius & minus impedit, progredi liceret. Mirum ergo videri non debet, quod Evangelici tanto studio mucronem hunc, qui jugulum libertatis Religionis petebat, amoliti fuerint,

39. Gravamina distincta.

40. Ablegati à Mandatis recedere non poterant.

41. Mucro à jugulo averteendus fuit.

rint, & ipsorum Ablegati ad prævisum tantum malum averruncandum enixissime instructi, nihil intentatum reliquerint.

42. Imperatoris intentio qualis.

XLII. Augustissimi quidem Imperatoris hæc non fuit intentio. Absit enim, ut supponatur. Suam Majestatem Sacratissimam hujusmodi cuniculis & sophismatibus, tot Diplomatum, Articulorum, & Pacificationum præsidia suffodere voluisse, ut brevi post omnia corruerent.

43. Imperator irascitur Evangelicis.

XLIII. Verum quanto minus Justissimus Imperator illarum, quæ sub istis Consiliis latebant, insidiarum conficius erat, tanto magis indignabatur, quod tanta cum animi obstinatione videret Ablegatos insistere, ut de Gravaminibus Religionis prius, quam de cæteris necessitatibus Regni tractaretur; ignorans igitur quis quantusque anguis in herba lateret, pro indigna contumacia & protervia habebat, quicquid ab Ablegatis tam enixe urgebatur.

44. Clerus summoveat gravaminum excusationem.

XLIV. Clerus autem Hungaricus cum Clero Aulae Imperatoriae colludens, omnia ita præparaverat, & disposuerat, ut quicquid proposituri essent Ablegati Evangelici, in summum Eorum odium verteretur, & de cætero omnia consilia & replicas Evangelicis reponendas adeo affabre suggerere calebant, ut scopum quo diu jam collimaverant, obtinuerint, hoc est, ut Gravamina Religionis in perpetuum à Comitibus eliminarentur, confisi, fore, ut hoc obtento, omnia repagula, quæ exterminium Religionis Evangelicæ hætenus continuo tentatum impediverant, rumperentur, & summa inde absolutaque licentia quasvis persecutiones impingendi, & extirpationem Religionis Evangelicæ absolvendi amplissime suppetere, quemadmodum etiam omnia hæc Cleri Consilia secreta ex Voto ejus cesserunt, postquam Comitibus illa inausa pro Religione Evangelica finita essent, sicut ex sequentibus apparet.

45. Parallelismus inter Imperium Germanicum & Hungariam.

XLV. Meretur denuo hic inculcari parallelismus inter Imperium Romano Germanicum & Regnum Hungariæ, quoad gravamina Religionis Evangelicæ, aque in hoc quam in illo Pacificationibus & legibus publicis stabilitæ. Juxta Constitutiones Imperii quidem etiam æque ac in Hungaria omnium Statuum Judicia & vel maxime summa Imperii Dicasteria tenentur, querelis super persecutione & oppressione Reli-

Historia Hungar.

gionis Evangelicæ omnibus modis prævenire & mederi.

XLVI. At ubi illud negligitur, Gravamina Religionis in Comitibus Imperii publicis quotidie tractantur. Neque tantum his in casibus, sed plurimis aliis de Religione in Comitibus agitur, nec modo Gravamina totius Religionis & omnium Statuum protestantium ibi discutuntur, sed corpus Evangelicum sicut vocatur, etiam singulorum Evangelicorum Statuum, imo etiam non raro individuorum particularium Gravamina, si id ob consequentiam & præjudicium inde in universitatem resulrans mereri videtur, sua & inde communem causam facit.

XLVII. Accidit etiam subinde, quod Status Catholici vel Cæsarea Majestas contentur non nunquam persuadere Evangelicis, non esse de tempore circa Religionis Gravamina occupari, cum de Bello contra Imperii Hostes declarando & instruendo, vel aliis Imperii necessitatibus urgentissimis deliberandum sit, quod etiam nuper accidit.

XLVIII. Sed modeste institerunt semper Evangelici, neque unum negligendum neque alterum intermittendum esse, & semper inventus est modus, quo utrumque simul tractari potuit.

XLIX. Idem in Hungaria & fieri deberet, & posset.

L. Desiderandum quidem est, ut Status Evangelicus in Hungaria suadendam moderationem prudentem Corporis Evangelici imitaretur, & juxta Religionis suæ securitatem etiam super cæteris Regni necessitatibus in medium consulere non plane detrectaret.

LI. Sed optandum etiam esset, ut ex parte Aulae Regiæ & Catholici Status in Hungaria, æquitas & seria voluntas emendandi Gravamina Religionis magis comprobaretur, neque prævalentibus Consiliis Cleri, nimium Religioni Evangelicæ infensi, metus & suspicio imprimeretur Evangelicis, aut jam nimium impressus augeretur & obfirmaretur, quod de industria & destinato Consilio omnibus modis agatur de ipsorum extirpatione, cum omnia rerum argumenta id illis nimium quantum hætenus persuaserint.

LII. Gravamina, de quibus tot Libellis supplicibus Evangelici ante Comitibus paulo ante dicta in Aula Cæsarea, & tandem in Comitibus ipsismet conque-

46. In Comitibus Imperii gravamina Religionis excutuntur.

47. Interdum seponuntur.

48. Sed non prorsus rejiciuntur.

49. Idem in Hungaria fieri posset.

50. & 51. Sed Voluntas tollendi gravamina deest.

52. Gravamina A. 1662 haud levia.

fuerant, non fuerunt adeo levis momenti, ut negligi potuisset.

53. Propositum
quidem.

LIII. Franciscus enim Nadasdy Iudex Curiae Regiae, inflammatus incensorum caterva, in inferiori Hungaria Evangelicos Pastores contra Diploma Regium quadraginta eiecerat, & Tempa, quibus praefecti erant, occupaverat, atque illud quod Uyhelini ad Vagum erat, funditus everterat, debachatus etiam in corpora demortuorum, quae in Templo sepulta, effodi, & comburi curaverat. Hunc sequuti erant plurimi proceres, Comites, Barones, Magnates Catholici, cum Patribus Jesuitis in suam Religionem zelosis, qui Tempa plurima interceperunt, cum insigni persecutione Concionatorum illius Religionis. Nam alios facultatibus suis privarunt, alios de nocte cum militibus invaserunt, & captos carceribus manciparunt, aliis libros & Bibliothecas exusserunt, alios verberibus & scomatibus variis affecerunt, arbitantes se gratum cultum praestare Deo. Exturbatis Pastoribus, occlusisque & ademptis Templis Evangelicos subditos carceribus incluserunt, donec Religionem suam ejurassent. Proventus Ecclesiasticos Ministris Evangelicis destinatos abalienarunt, & Clericis Catholicis assignarunt. Milites quoque & eorum officiales Caesareae Majestatis, in Comitibus saepius expeditionem tunc temporis in Transylvaniam facientes, instigati per Catholicos, libertatis & exercitii Religionis Evangelicae jugulum petebant.

54. Non tam
men emenda.

LIV. Meruissent certe tantae violentiae contra Articulos Regni aperte patratae, ut in comitiis publicis novis severisque Articulis coacerentur, cum in ordinariis Judiciis tam diu surdis fabula narrata fuisset, neque ullum auxilium Juris ab Evangelicis, Justitiam articulis Regni propitiis implorantibus, obtineri potuisset.

55. Impunitas persecutores exauit.

LV. Ast posteaquam Catholici finitis Comitibus vidissent, se impune ista omnia fecisse, miro incendebantur ardore persecutiones Evangelicorum non modo continuandi, sed & exasperandi, unde illae magis magisque indies dirum in modum invaluerunt.

56. In Conventu Eperiesino & Neosoliensi nihil efficitur.

LVI. Anno quidem MDCLXVIII. Eperiesinum, & sequenti Neosolium mandato Regis conventus indicitur pro componendis Regni negotiis. Sed cum & in his Congregationibus id, quod sperabatur, non successisset, & multo minus Evangelicis levamen ali-

quod in gravaminibus suis allatum fuisset, post multas variasque contentiones, diffidia & altercationes, congregati re infecta discesserunt.

LVII. Quapropter in eosdem decretum, ut propter contumaciam & conspirationem imputatam Posonium citarentur, facultates Eorum confiscarentur, & tanquam contumaces punirentur.

57. Evangelici Posonium citantur.

LVIII. Posteaquam ergo vix per quinquennium Hungaria à bello Turcico requieverat, Franciscus Rakozì novam Civilium motuum faciem accendit. Sed hic tumultus magis quam Bellum subito impetu Sporky in ipso ortu oppressus fuit. Tum demum Hungariam percurrere milites Caesarei, facultates Nobilium rapere, Proceres alios sedibus suis pellere, alios Posonium citare, alios Carceribus mancipare.

58. Franciscus Rakozì bellum movet.

LIX. Anno Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Primo, Secundo, Tertio & sequentibus, Evangelicorum Tempa fere omnia in superiori & inferiori Hungaria, per vim occupantur. Pastoribus Scholarumque Rectoribus & Studiosis Augustanae & Helveticae Professioni addictis sub specie Rebellionis dies Posonium dicitur: & qui subscribere Catholicorum placitis, (quae in certas condiciones redacta Reversales dicebantur) nolebant, prius Carcerum squaloribus ultra Anni decursum excruciat, demum alii ad Triremes in Italiam, Neapolin ad mare Mediterraneum missi, alii Bucarini Carceribus foedis mancipati; Qui vero postulatis Eorum annuerunt, pars in exilium in Germaniam aut Poloniam, sine ullo imposterum officiorum administratione (interposita prius pactione Reversalium) acti: pars ad stivam agrosque colendos in Patria obligati. Denique qui ejurata Religione pristina defecerant, praemium alii triginta alii quadraginta florenorum Rhenensium, aut functionem aliquam Ecclesiasticam vel Politicam acceperunt ab Archiepiscopo Strigonienfi Solepzeni, praemiorum illorum diribitore.

59. An. 1671 iterum coeperunt persecutiones.

LX. Quam dira & gravis fuerit illa persecutio Evangelicorum Reformatorum in Hungaria, quae per integrum decennium illud ab Anno 1671. ad Annum usque 1681. aestuavit, dici vix potest, imo quae vere dici de ea possunt, fidem superare videntur. Horret animus Christianus tantam truculentiam inter Christianos invicem exercitam recensere. At licet silentii sipario

60. Historia persecutorum ex libro edito.

involvere decennium hoc cruentum & Religioni Evangelicæ fatale malle-
mus, frustra tamen essemus, cum ni-
mium jam tum ubique per totum Ter-
rarum orbem innotuerit. Ne ergo o-
pus hoc in hac temporis serie hiulcum
relinquamus, & tamen odium à nobis
avertamus, epitomen Historiæ per-
secutionis illius subjiciemus, quæ non à
Nobis composita, sed dudum jam Typis
excusa prostat & publici Juris facta est,
quæque hic sequitur.

61. Liberum
Religionis
exercitium
Georg.
Barzoni
oppugnat.

LXI. Postquam Clerus Romano
Catholicus, Episcopi & Jesuitæ impri-
mis, Regnorum evertendorum archi-
tecti, constituissent Religionem Evan-
gelicorū à Regno penitus eliminare, tot
extantissima & expressissima illa liberi
in Hungaria Religionis exercitii Decre-
ta, quo ut minus sacrosancta manserint
(quis crediderit) efficere non potue-
runt. Neque id amplius dissimulare
Clerus ipse potuit. Nam sub novissi-
mæ persecutionis initia Anno 1671.
prodiit Viennæ Classico Sacri Belli
Scioppiano haud dissimilis libellus, de
cujus reiterata in Comitibus Sopronien-
sibus in populum sparsione Evangelici
conquesti sunt die 24. Julii Anno 1681.
& cum in manifestum præjudicium Au-
toritatis Regiæ Majestatis facta fue-
rit, ut articulatim tollatur, instite-
runt. Libellus iste sic inscriptus e-
rat.

*Veritas toti Mundo declarata, argu-
mento triplici ostendens Sacratissimam Cæ-
saream Regiamque Majestatem non ob-
ligari tolerare in Hungaria Lutheranam
& Calvinianam Sectam, quam Catholica
Religionis zelo concinnavit. G. B. E. V. P.
S. S. C. R. M. C. C. seu uti ænigma facile
rerum hominumque gnari extricarunt,
Georgius Barzon, Episcopus (titularis)
Veradiensis, Præpositus Scepusiensis,
Sacra Cæsareæ Regiæque Majestatis
Consiliarius. Tractationi præmisit S.
Augustini in illud Ps. 57. Ad nihilum
devenient, tanquam aqua decurrens,
verba isthæc: „ Non nos terreant fra-
„ tres, quidam fluvii qui dicuntur tor-
„ rentes; Decurrit aqua, ad tempus
„ perstrepat, mox cessabit. Diu stare
„ non possunt. Multæ hæreses jam
„ emortuæ sunt, cucurrerunt in rivis
„ suis quantum potuerunt; decurre-
„ runt sicuti sunt vivi vix eorum memo-
„ ria reperitur. „ Ita non tam zelo
pro Catholica Religione, seu aris quam
pro focis suis commotus, animum suum
certa spe impleverat Clerus, fore scili-
cet brevi, ut Jesuitarum artibus Evan-*

gelica Religio ex toto Hungariæ Regno
eliminata plorare cogatur. Quos ve-
ro ille tot Regiis edictis promissisque,
omni exceptione majoribus concuti-
endis arietes admovit? Triplex scilicet
argumentum ceu æs triplex circa pectus
male munitum, quod ad incudem obi-
ter vocatum, Authoris perfidiam pro-
det.

LXII. Primum igitur argumentum à
tribus Pacificationis Viennensis con-
ditionibus sub quibus liberum Religio-
nis exercitium pactum est, Barzoni
ille arcessit. Concessum scilicet illud
esse, primo absque præjudicio Catholi-
cæ Romanæ, quæ cum sit impossibilis,
pro non adjecta habenda sit. Secun-
do, ut Clerus, Tempia, & Ecclesiæ Ca-
tholicorum Romanorum intacta & li-
bera permaneant, quæ conditio violata
ab iis sit, qui sub Bethlenio & Rakozio
Tempia, hominesque Pontificios vio-
larint: Tertio, ut occupata disturbio-
rum illorum tempore restituantur,
quod nunquam Evangelici præstiterint
Cujus argumenti vanitatem vel inde a-
gnosceret licet, quod si conditio impos-
sibilis pro non adjecta habetur, non id-
circo pactum & promissis nutat, sed
conditio ceu inutilis, salvo pacto re-
scindi debet: quod conditionem il-
lam, ut libertas concedatur absque præ-
judicio Catholicae Religionis, Impera-
tor MATTHIAS statim ita interpreta-
tus est, ut aperte negaverit ad averten-
dam libertatem Religionis trahendam
esse: quod non obstantibus iis, quæ
sub Bethlenio & Rakozio acta sunt,
deinceps etiam Regiis Pacificationibus
& Diplomatum Religionis libertas
confirmata & obsignata est: quod, si
qui à Clero Pontificio graviter irritati,
defensionis modum ante hac exceffe-
runt, innocentes id luere non debue-
runt, cum noxa sequatur caput: quod
denique pacta restitutio eorum, quæ di-
sturbiorum tempore occupata sunt,
non ad restitutionem Templorum pri-
dem possessorum, sed eorum, quæ ad
Regem forsitan Hungariæ pertinen-
tia à Stephano Botzkaio occupata
sunt, obstrinxerit. Neque plus cando-
ris vel soliditatis habet secundum ar-
gumentum, inde petatum, quod Articuli,
quibus libertas Religionis promitti-
tur, non sint conditi consensu & una-
nimi voto Statuum quatuor Regni, pu-
ta, Prælatorum, Baronum, Magnatum
& Nobilium, utpote ad quos antiquo
Jure pertinuerit, Rege consentiente
& confirmante, leges condere. Con-

et. Ejusar-
gumenta
examinan-
tur.

tradixisse enim Prælatos omnes, Barones, Magnates & Nobiles Pontificios : Cum igitur durable violentum nullum sit, articulos illos abolendos merito esse. Quod argumentum ad summam Regum Hungariæ, Imperatorum & Regum RUDOLPHI II, MATTHIÆ, FERDINANDI II. III. & LEOPOLDI, quorum consensu, auctoritate, & fidei iuramento obstricto, articuli confirmati receptique sunt, ignominiam pertinet. Quasi non illis æque ac infulato huic Titulari Episcopo Hungariæ jura cognita fuerint, vel adversus eadem Jura ea in re prævaricati fuerint. De cætero constat satis ; quemadmodum Negotium hoc in Pacificatione saltem Lintzensi Anno MDCXLV. conclusa, & Georgio Rackozio exhibita, gestum fuerit. Ex primo Ordinis Ecclesiastici Statu contradixerat omnino Archi-Episcopus Strigoniensis, Georgius Lippai eique Seculares nonnulli, Ladislaus Czakius, Franciscus Revai & Franciscus Balassus astipulati sunt. At contradicenti fortissime Comes Paulus Palfy, Curia Regiæ Judex, cæterique non Evangelici duntaxat, sed Pontificii etiam Proceres reclamârunt. Deinceps post gravissimas cum Clero contentiones, Status Evangelici in eo esse cœperunt, ut per Georgium Barma ad Regem tota causa devolveretur. Tum igitur Archi-Episcopus eique adhærentes nonnulli alii Evangelicorum Statuum Supplicationem ad Regem impediverunt, ante verteruntque ejusmodi responso : Ne
 „ fortissimum hoc Antemurale Christi-
 „ stiani Orbis cum universa ruina in
 „ manus Turcarum perveniret facile-
 „ que universam nationem deleri con-
 „ tingeret, ad ea evitanda primum in
 „ Anno MDCVI. Pacificationis Viennensis Articulo I. libertatem Religionis concedi oportuit ; quæ quidem concessio prius tantum Statibus & Ordinibus, Oppidis item privilegiatis & Militibus facta in Anno MDCVIII. ad Villas quoque & oppida extensa fuit. Porro eadem concessiones Anno MDCXVIII. ampliatae, postmodum vero Anno MDCXXII. Articulo 6. Diplomati Regio insertæ fuerunt, ac deinceps quibusvis fere Comitibus addito Articulo confirmatae. Quibus non agnoscunt Catholici sese contravenisse, aut occasionem turbandæ quietis pacisque publicæ exhibuisse, neque concessiones semel factas extin-

tinguere aut abolere conatos, quin potius Articulis, præsertim Pacificationis Viennensis, quæ fundamentum est ac robur totius Status admiffæ Religionis, præmissis Articulis atque adeo præsentis Diplomatis Art. I. sese accommodare studuerunt. Sic Diploma Tractatus Lintzensis à Statibus Regni universis cum solenni hac clausula ; *Contradictionibus Cleri, aliorumque Secularium non obstantibus, imo isdem in perpetuum nullum vigorem habentibus*, consentiente Rege rati habitum Articulisque Anni MDCXLVII insertum est. Quod si Autor ille in manifesta luce adhuc dum cæcutit, Pacificationis Viennensis ab universis Statibus Ecclesiasticis & Politicis subscriptæ, clausulam quæ sic sonat : *Nos itaque subscripti nunc invicem concordati nomine omnium Statuum & Ordinum incliti Regni Hungariæ, & partium sibi annexarum libere & spontaneæ, animoque bene deliberato spondemus, promittimus & recipimus &c.* expendat, & perfidiæ suæ tela amandata agnoscat. Tertium argumentum manifestam Authoris ejusdem fraudem propalat. Inde enim petitum est, quod si omnino tolerandi Evangelici in Hungaria essent, Calvinistæ tolerandi forent quatenus Confessionem Helveticam ; Lutherani vero, quatenus Augustanam profitentur : Atqui & Calvinistas ab Helvetica, & Lutheranos ab Augustana Confessione descivisse ; Et Calvinistas quidem ab Helvetica, quia cum hæc cap. XI. profiteatur, se comprehensa Symbolis ac sententiis quatuor primarum & præstantissimarum Synodorum, celebratarum Nicææ, Constantinopoli, Ephesi, & Chalcedone corde sincero credere, illi contra pertendant Primo ; Bigamum Clericum esse posse, quod Nicænam Synodum vetuisse, Justinianus Novell. 123. C. 1. 12. 14. & Ambrosius Epistola 82, testentur ; Secundo, Episcopum Romanum non esse Principem omnium Patriarcharum, quod ipsum tamen Concilium Nicænum canone 39. ex Arabico per Pisanum converso, nec non Chalcedonensis Concilii Patres Act. 3. in relatione Concilii definiverint : Tertio negant, Sacerdotem in Eucharistia offerre Corpus Christi, quod ipsum quoque Canone 16. Concilii Nicæni definitum sit. Quarto, Orationes pro mortuis Canone 65. Arabico probatas rejiciant. Quinto, Episcopi Romani in Conciliis præsentiam in Concilio Ephesino tamen exemplo

emplo confirmatam improbant: Sexto denique Monachatum Concilii Chalcedonensis Art. 14. Can. 16. stabilitum damnant: Sed & Lutheranos defecisse ab Augustana Confessione, inde comprobatur, quod ipsi præfatione libri Concordiæ eam variatam posteriorem rejiciant; contra invariata autem profiteantur: Primo contra Articulum 10. Christum in Cœna Domini non esse sub speciebus panis & vini, Secundo, contra Art. 21. Missam abolendam esse; Tertio contra Articulum I. Episcopos Controversiarum non esse Judices. Longæ sunt ambages, injuriæ vero, fraudesque longissimæ? Taceo, quod Diplomata, quibus liberum Religionis exercitium Evangelicis in Hungaria conceditur, Helveticæ & Augustanæ Confessionis ne uno quidem apice meminerint, nedum Evangelicos ad alterutram restrinxerint. Quæ vero fide scripsit Barzonius, Helveticam Confessionem Cap. XI. comprehensa Symbolis ac sententiis quatuor primarum & præstantissimarum Synodorum simpliciter scilicet & in universum recepisse cum tamen Verba Confessionis non de quibuslibet Synodorum illarum sententiis, sed de iis duntaxat, quæ de incarnationis Domini nostri Jesu Christi mysterio loquuntur, id pronuntiaverit. Quid vero ad mysterium illud sententiæ ex Conciliis à Barzonio citatæ? Ita notoriæ fraudis coram toto Orbe ille reus est. Quid quod simili etiam fraude non ex veris & genuinis, sed suppositiis Arabicis imprimis Concilii Nicæni, nec à Gelasio, nec à Justello, nec à Petro de Marca, nec à quoquam Antiquitatum Ecclesiasticarum perito agnitis, sed à Melchitis & Nestorianis uti Doctissimus Beveregius Annotat. in Conc. Canones pag. 212. probat, confictis canonibus, sententiarum suarum quisquillas collegit: quod insuper Novellam 123. citat. quæ Concilii Nicæni ne quidem meminit, Imperatori Justiniano affingens quod ex glossa, nescio qua arripuit: Atque etiam Canonibus Concilii Ephesini supponit id, quod de Concilio forte Impostor aliquis scripsit. Par ratio eorum est, quæ Lutheranis objicit, utpote qui invariata Confessione adhærentes vel Art. 10. per species nuda accidentia designari: vel Missæ nomine sacrificium incruentum venire: vel Episcopis in Confessione infallibile, & supremum controversiarum potius, quam ministeriale iudicium tribui, constanter, meritoque ha-

tenus negarunt. Annon igitur in re seria gravisque momenti publici impostoris notam personatus ille autor meruerit, periti rerum judicent. (Gratum lectori fore confidimus, quod integros Tractatus olim typis evulgatos in Appendice Sub Lit. D. & E. adjunxerimus. Primus Sub Lit. D. est Classicum illud belli sacri à Barzonio sub rubro: *Veritas toti mundo declarata*: editum. Alter sub Lit. E. est Refutatio illius Classici, quem non nemo sub rubro: *Falsitas veritatis toti mundo declarata*, tum temporis ediderat, quem posteriorem si quis sine affectu legerit, solidum & pro refutatione prioris sufficientem, in quantum hoc à tanta brevitate, qua continetur, expectari potest, deprehendet.)

LXIII. Sicut vero Barzonius ille Hungaricarum Ecclesiarum privilegia testatissima in aperta luce, futilissimis ratiunculis, perfidiæ horrendæ certissimis testibus, oppugnare non dubitavit; Ita nunquam non Clerus in Hungaria Pontificius eo consilia sua apud Principes cœtera optimos direxit, ut Transactiones universæ verbis speciosæ, re inanes deprehenderentur. Hinc adeo Pacis Anni MDCVI. conditiones Botskajo paciscente initæ, mox ita violatæ & impune fractæ sunt, ut Anno MDCXVIII. magno labore easdem redintegrare necessum fuerit. Redintegratas denuo ita Pontificius Clerus laceffivit, infinitis modis temeravitque ut Anno MDCXLVII. ingenti labore restituere, nonaginta Templis, quæ vi erepta fuerant, recuperatis, opus fuerit. Quanto igitur sanguine Hungaris Evangelica libertas constiterit, judicabunt, quibus res gestæ obiter compertæ sunt. Verum neque sic alma Pax & libertas Ecclesiæ Evangelicæ in tuto navigavit. Denuo quippe everfis, quæ Pacificatio reddiderat, Templis, apertæ persecutiones ubique per Dominos Terrestres, quos adversus publica pacta consurgentes coerceri par erat, grassari coeperunt. Comes Franciscus Nadaſti, Divinæ mox vindictæ virgulam passus, in Comitatu Castriferrei, Soproniensi, Nitriensi ferro flammaque cuncta miscere: Alter Paulus Esterhazius à Pontifice Romano, nuptias cum fratris filia incestas indulgente, ad persequendos Evangelicos voto obstrictus, in Comitatus Vesprimiensi, Posoniensi, nec non districtu Lacus Tarto, adversus Evangelicos carceribus proſcriptionibus diris, suppliciis sævire. Testes

63. Cleri
machinati-
ones.

Nadaſti &
Esterhafi
persecuto-
res novi.

stes hodieque sunt ecclesiæ olim florentissimæ Gapensis, Szenciensis, Cheitensis Cheprigiensis (quæ multorum fidei in ipsis Templi penetralibus interuersionem aliorum ex turri præcipitatione perpeffa est) innumeræque aliæ. Secuti Archi-Episcopi & Episcopi in suis quique ditionibus, in insula præsertim Challockez, Schürt dicta, in cæteris etiam locis Barones, Nobilesque ad summam crudelitatem nil facere reliqui.

64. Clerus
militari
brachio suc-
cinctus.

LXIV. Immunes tamen hætenus Regiæ liberæque Civitates, à solo Rege dependentes, manserant. Inventæ tamen easdem infestandi ratio est, quando occasione quorundam Procerum Pontificiorum, Nadafti, Serini, Frangipani, aliorum, Francisco Rakozio adhærentium, quorum privata studia eo proterviâ delapsa sunt, ut armis Regiam Majestatem impetere non dubitaverint Anno MDCLXX. Miles Austriacus in Hungariam introductus victor ubique fere arma circumtulit. Tum enim Archi-Episcopi, Episcopi & Jesuitæ, in turbido piscaturi, Militis illius opera ubique fere Tempa occupare, Verbi Divini Ministros Evangelicos & Reformatos alios expellere, alios in carceres compingere, alios trucidare: plebes vi & multis ad amplectendas Ceremonias Pontificias cogere, Nobilibus aliisque Evangelicis milites obtrudere, tributa imponere, atque his pluribusque violentiæ contra jus & fas attentatæ modis, fractos partibus suis adungere ausi, Evangelicæ Religionis in Regno isthoc exterminium moliti sunt. Militari brachio succincti Georgius Szecheny Setzeni Archi-Episcopus Colozensis, Jaurino Comaromio, Ovvarino, universæque Regione circumjacente: Leopoldus à Colonitsch Episcopus Neostadiensis, Posonio: Johannes Pangraz, Episcopus Vacienfis, Tirnavia: alii Patakino, Rivalino Tokojo, Berenzino Modino Talyaino, Tarzalino, Lizkaino Bopsino, Unguarino, Berexazino Chremnitio, Neosolio, Eperiesino, Regiomonto &c. imo ex totius fere Hungariæ superioris & inferioris omnibus fere oppidis & villis, Verbi Divini Ministros, aliis supplicio mortis affectis, aliis carcerum squalore maceratis, aliis in tristissimum exilium abactis, exegerunt. Adversus Szenizenses Pakovienses & Turalukenses diris modis sævitum, & post occisos plurimos, nonnullos etiam ad Templi valvas suspensos, Civitates ipsæ igni incensæ tantum non solo adæ-

quatæ sunt. Ecclesiæ Reformatæ Ecclesiensis Pastor Johannes Baki, una cum vidua Laurentii Surii, Ecclesiæ quondam Comariensis Ministri, ille vivi, comburio, hæc gladio Comarini vitam finierunt. Taceo innumeros hinc inde Cassoviæ imprimis & Posonii, ex omni hominum statu, ætate, sexu, diversis fatis ad novissima supplicia raptos, exiliove multatos, quos inter Comes etiam Stephanus Cotskai, inclytorum Hungariæ Magnatum nobilissima propago & gente & mente inclytus, Claudiopoli in exilio mortem oppetiit.

LXV. Ne vero Juris quodam prætextu calidissima callidissimaque evetendæ Religionis consilia destituerentur, Posonii extraordinarium Tribunal Judicibus constans partim Ecclesiasticis, partim politicis Pontificiis, & furatibus Evangelicorum hostibus omnibus, erigere atque eo, ad dicendam objectæ miro astu perduellionis causam, spectatissimos quosque citare placuit. Initium factum est ab ovibus, Politicis Magnatibus, aliisque quos facilius ad mutationem Religionis adigi posse, persuasum habuere. Qui innocentia suæ confisi vadimonium prompte obiverunt, illi plerique etiam non convicti, in carceres abrepti, arrestis detenti, impensis gravissimis exhausti ad mutandam denique Religionem, libertate promissa invitati plectique sunt. Quorum adversus religionis mutationem pectora satis munita deprehenderunt, iis prætextu fidelitatis obligandæ, oblatis libelli (reversionales dicti) quibus subsignatis protectionem Pastorum suorum ejurarent, promitterentque non impedituros se, quo minus Catholici Plebani Tempa occupare, & Pontificia iis sacra inferre possent, donec scilicet accedente, illuminatione Spiritus Sancti & ipsi meliora edocti, abdicata hæresis sua, Pontificias Ceremonias amplecterentur. Ita Magnates, Nobiles, Plebei coram Phalaridis Tauro illo comparentes innumeri, pars in carceribus, aliisque modis vita orbatæ, pars horrendum in modum exagitati divexatique, pars denique carnis imbecillitate subacti, fidei professionem mutarunt.

65. Tribunal Posoniense rebellionis prætextu Evangelicos Magnates plures evertit.

LXVI. Sed gravior & flagrantior vis incubuit Ecclesiarum Pastoribus, in quorum, in irruptione stantium, salute cardinem verti incolumitatis, tot Ecclesiarum Evangelicarum persecutores non ignoraverant, qui proinde Rebel-

66. Pastores ad tribunalia rapiuntur.

lium

lium investigandorum prætextu Judiciorum extraordinariorum facultatem nullo negotio impetrarunt. Tria igitur ejusmodi judicia constituere placuit, unum Tirnaviæ, cui se Posonienfes: duo Posoniæ, quibus se reliqui per Hungariam Ministri sisterent: Neque tamen primo statim cœtu cunctos citare è re visum sed paucos duntaxat, eosque Augustanæ Confessioni addictos, ut ex paucorum successu, quid de reliquis spei affulgeat, periculum facere integrum foret. Cumque firmum ratumque habuerint, Rebellionis objectæ prætextu Religionem universam abolere, mortis metu Libellos subsignandos obtrudere, extremis viribus conati sunt. Summa libellorum capita erant: ut Ministri Evangelici utriusque Confessionis, Scholarum Rectores, Cantores, Studiosi & æditui (I.) aut Ministerium omne sive Ecclesiasticum, sive Scholasticum, ad evitandum sententias Judiciales, sibi propter objectum Rebellionis crimen imminentes, propria subscriptione sigillo munita penitus abdicent, neque partem ullam sive clam sive palam exercere amplius sustineant, ac de cœtero ceu fideles Regis subditi vitam quietam pacificamque in Regno transigant, capitis supplicio turbantibus vel levissime indicto (II.) aut spontaneum exilium, ceu rei mortis, suscipiant, obligata Libello, propria manu subscripto sigilloque munito, fide, quod nunquam in Patriam reversuri, neque etiam vel Hereditarias Regis Provincias, vel Imperiales, nedum hostiles ditiones adituri sint (III.) Aut, quod præ cæteris gratum sibi acceptumque futurum sit, Religionem Romanam Catholicam amplectantur. Et priora quidem duo palam in Judiciis urgebantur, Tertium vero ceu prora puppisque consiliorum omnium primario intentum fuit.

LXVII. Ita prima dies paucis non nullis 25. Sept. Anni MDCLXXIII. dicta, qua se Posonii sisterent delegatis Judicibus, impacti atrocissimi criminis causam dicturi. Comparent fratres tringinta duo Augustanæ, & unicus Carponensis Ecclesiæ Minister Helveticæ Confessioni addictus, haud postremi nominis plerique. His à Fisco Regio & Archi-Episcopo Strigonienfi Georgio Szelepzeni mira arte indultriaque præmonitis mature consulitur, ne sententiam mortis contra se pronuntiandam operiri; quam saluti suæ Libellis exhibitis consulere malint. Ita mortis metu, citatis, ast inauditis, inde-

Historia Hungar.

fensisque indictæ perculsi, neque satis Libellorum virus expedientes, nimia certe in primo isthoc ferocissimoque impetu infirmitate carnis, pars Ecclesiastico Scholasticoque munere omni iuxta præscriptam Libelli formam sese abdicant: pars licet rebellionis rei nullo modo peracti, reatum tamen falso confessi, exilium eligunt: unus etiam Religionem suam ejerat.

LXVIII. Cum non male se dedisse Citationis initia hostes animadvertissent, & plures jam metu potius, quam criminis ullius conscientia victi, Libellos obtulissent, instante Fisco Regio, Nicolao Mailath, ad universalem omnium reliquorum per totam Hungariam, etiam tributariam Ecclesiæ Scholæque Ministrorum, quorundam etiam ante ex Ecclesiis suis exturbatorum, nec non Cantorum, Studiosorum, ædituorum, in mensem Februarium Anni sequentis MDCLXXIV. processum est. Citatoria Literæ Georgii Szelepzeni, Archi-Episcopi Strigonienfis, ceu vicariam Regis in Hungariæ Regno potestatem, defuncto pridem Regni Palatino, ordinibus invitis obtinentis, manu subscriptæ sigilloque munitæ fuerant. Citati alii quidem in tributariis maxime Regni partibus à superioribus suis comparere diserte prohibiti sunt, alii adversas fraudes sæpius experti, atque etiamnum subodorati, nondum forte ita periclitantibus Ecclesiis suis, fuga occultationeque saluti suæ consuluerunt: alii Deo & causæ confisi, non obstante Judicii forma plane suspecta utpote quæ non tam convincendis puniendisque maligne intentati criminis reis, quam evertendæ tot Ecclesiarum libertati, aucupandoque tot violentiis prætextui inserviebat, Posonii coram Judice infensissimo se sistere statuerunt, partim quod sub fictitio prætextu causam Religionis verti penitus cognovissent, quam ab universis deserere Deo contumeliosum rebantur merito; partim quod instans à Catholicis jamjam subrepere paratis, gravissimum Ecclesiarum periculum id efflagitasset; partim ut toti mundo constaret de innocentia Pastorum, qui capitalis criminis accusati, si non comparuissent, gravem haud dubie patrati suspensionem incurrissent; partim, quod obedientiam Magistraturæ testificandam censuissent; partim denique quod consiliis, precibus, obtestationibus Ecclesiarum prudentiorumque Judiciis se ad comparandum urgeri intellexissent. Memoratu haud indignum est, quod procedente

68. Citatio
secunda
universalis
est.

Libellisque
præscriptis
subscribere
coguntur.

67. Citatio
prima terret
pastores
quosdam.

K

ca

ea Citatione Georgius Getseni ab Aula familiaribus interrogatus, quid sibi tot Pastorum de quorum innocentia constet omnibus, citatio veller? respondit: Funiculum Evangelicis Hungaris texuimus, quem si collo eorum implicare poterimus, nunquam se deinceps in pedes eorundem Religio eriget. Si vero id non effecerimus, Nobis, non Vobis inutilē molestiā facessiverimus.

69. Numerus comparentium utriusque Confessionis.

Actionis totius series exponitur.

Accusationis Capita.

LXIX. Comparuerunt igitur secunda citatione isthac non exiguo numero Pastores, alique Ecclesiarum & Scholarum Ministri, ultra ducentos quinquaginta quorū pleriq; August. Conf. quinquaginta septem vero Reformatæ additi fuerunt. Singulorum illorum actiones, diversa fata, exitusque describere, institutæ tractationis breuitas haud patitur. Summa tamen Capita, quando res est omnis posteritatis memoria dignissima, obiter ut delibem, ante omnia ad Tribunal, seu Excelsam, uti vocabant, Sedem provocatis ex tanto numero, sex tantum (ex quorum ore reliquos omnes, atque eos etiam, quorum ipsi nomina ignoraverant, & plerosque etiam adeo locis diffitos, ut se invicem pauci noverint, judicare statuerant) per Fiscum Regium actio ejusmodi intentatur, quod scilicet postposito Dei Hominumque timore, totum Hungariæ Statum Romano-Catholicum ipsumque adeo Regem Idololatriæ insimulare, contra Beatam Virginem Mariam, Sanctos demortuos, eorumque & Christi imagines pro concionibus ad populum habitis gravissime debachari, Venerabile Sacramentum conculcare, sceleratis rebellibus Sux Majestatis hostibus, consensu, ope & comineatu succurrere, eorum adventu gaudere, Turcis ad occupandum Hungariæ Regnum viam aperire non reformidassent, criminisque adeo læsæ Divinæ & humanæ Majestatis, capitisque & Bonorum omnium amittendorum reos se fecissent. Hic reorum quisque pro se pertendere, ut accusatio, quoad ea, quæ Religioni Evangelicæ in reliquo Orbe Christiano receptæ communia non sunt, homines notet, crimina argumento probet, testibus confirmet. Palam enim ex accusationis plerisque Capitibus fieri, non tam rebellionem cujus causa citati sint, spectari, quam Religionem peti. Longum vero esset Actoris & Judicum adversus reos defendentes se mascule, in obtrudendis procuratoribus, ferendis præjudiciis, declinando legitimæ probationis onere, suadendo, per suborna-

Actoris Judicumque Strophæ.

tos Forgatsum, aliosque ante latam sententiam, ad evitandum supplicium, quod effugituri nunquam sint, subscriptione Libellorum & spontanei exilii, traditionisque Basilicarum electione, strophas pertexere. Certe ficto immanis criminis perduellionis adversus Regem prætextu, causam Christi & Evangelii ejus oppugnatam esse argumenta plane palpabilia arguunt, veluti quod jam ante sine ullo Rebellionis prætextu plures Ecclesiis suis moti sunt: quod ne unius quidem Pastoris comparentis Rebello idoneo sive teste unico sive testimonio probari potuit: quod Pastorum Evangelicorum, siquidem Rebellionis complices fuissent, viræ Judices Pontificii non magis utique, quam Magnatibus Pontificiis parcituri, neque rei scelus adeo horrendum Regi Regnoque perniciosissimum, exilio vel muneris abdicatione spontanea luituri fuerint: quod Pontificii saniores in Hungaria, nominatim etiam Forgatius Præses Judicii & Zitzius, ejusdem Assessor, innocentia Eorum quoad rebellionem testimonium perhibuerunt, non aliud, quam contumaciam in subsignandis Libellis iisdem exprobrantes, & solam hanc carcerum vexationumque causam allegantes, quod Rex Hungariam universam ad unitatem fidei reducere, & hæreseos pestem extirpare statuerit: quod jam ante Barzonius edito libello Cleri Hungarici propositum aperuerit, priusquam in ministris ullam rebellionis noxam, vel ejusdem speciem invenire hostes potuere, quod Judices Delegati omnes Pontificii, patrii studio ducti, Romanoque Pontifici singulariter obnoxii fuerunt. Qui enim aderant Politici, Pontificii erant omnes, Cleri præsentis mancipia, ne hiscere quidem adversus Purpuratos ausi. Forgatius certe Rima-Szombathensibus, pro Pastoribus suis intercedentibus, sic respondit: Nolite per Deum me molestare, quia, sic me Deus adjuvet ne ipse quidem securus sum, si vel hiscam, rebellem me dicent, & in carcerem abripient. Igitur Boni Pastores subscribant, & vias suas abeant, Ecclesiastici vero erant Archi-Episcopus Szelepzenius nec non Episcopi Hungariæ præcipui qui Romano Pontifici aque ac alii Episcopi juxta Pontificale Romanum Pii V. sic inter alia conceptis verbis jurarunt: Hereticos etiam omnesque rebelles Pontifici, extreme me persecuturum ac infestaturum, juro. Denique non rebellionem, sed Religionem crimi-

Perduellionis culpa diluitur.

mini à Judicibus datam esse, clarissime indicat istud consiliorum omnium principium & finis; subscriptio scilicet Libellorum, quibus se tradituros Ecclesias vel exulatuos reciperent. Quibus aliisque etiam argumentis prægnantissimis fretus illustris Præpotentium unitarum in Belgio Provinciarum ad Aulam Cæsaream Legatus, Gerhardus Hammel Bruininx, libello Earundem Provinciarum nomine Cæsareæ Majestati Anno MDCLXXV. „ Oblato, „ inter alia demonstravit, Posoniensis „ Judicii Processum non Rebellionis; „ sed Religionis Evangelicæ perse- „ quendæ causa institutum fuisse, at- „ que sub- & obreptionibus optimum „ falli principem, non convictos verum „ innocentes esse Prædicantes Evan- „ gelicos quotquot A. MDCLXXIV. „ ad purgandam, tuendamque inno- „ centiam citationi parendo in Poso- „ nienti Judicio comparuerunt. ac pro- „ inde iniquissime ad Reversalium sub- „ scriptionem Prædicantes urgeri. Ne- „ que aliam ob causam in Comitibus So- „ proniensibus à 28. May ad 23. Decem- „ bris Anni MDCLXXI. celebratis, „ Judicia illa extraordinaria, adversus E- „ vangelicarum Ecclesiarum Ministros „ inde ab Anno MDCLXX. Tirnaviæ & „ Posonii celebrata, à Statibus Regni re- „ vocata, libellique etiam, quos Reversio- „ nales nuncupant, in iisdem Judiciis ex- „ torti, perpetua oblivione deleti „ sunt.

70. Accusati
innocentes
damnantur.

LXX. Adversus innocentes Pasto- res & inauditos etiam plerosque, post libellos diu satis, mira minarum promissionumque (nam subscripturis in exilium singulis à Colonitzio ex Hungarica Camera quinquaginta floreni viatici loco promissi sunt) mixtura, frustra obtrusos, feralis sententia mortis diro earmine die 4. Aprilis A. MDCLXXIV. & triduo post eadem adversus Rectores scholarum lata, & à damnatis omnibus imperterritis lætoque animo, paratis hætenus propter Christum vita fortunisque omnibus exui, excepta est. Atque utinam, qui tanto animi præsentissimi robore sententiam mortis exceperunt, omnes temporis mora à Judicibus de industria eum in finem delecta, constantiam suam frangi, seque metu mortis paulatim præcordia subeunte, ad Judicium nutum inflecti passi non fuissent! Gloriosius certe de hostibus suis triumphassent omnes. Sed en Judicium, consiliis suis de evertenda Religione unice insistentium, technas! Post

Historia Hungar.

sententiam mortis latam Regius procurator ab Archi-Episcopo delegato Judice demum submonitus, ab Excelsa sede impetrat, ut damnatos ad Tempus executionis usque carceribus mancipare liceat. Cumque neque hoc terrore damnati moverentur quicquam, in liberam laxamque custodiam, ex qua non invitis Judicibus quisque, dummodo Christi causam prodere animus esset, fugam capessere poterat, traditi, in eadem omnes (exceptis Papensi, Fileckienfi, Vesprimienfi, Levensique Pastoribus Præsidariis Reformatis, ad terrendos cæteros die 5. May, adeoque quinta demum à damnatione Hebdomada, ferro apud Domum Leopoldi Collonizii vinctis, & in arcem Posoniensem abductis) octo Hebdomadas integras exegerant. Quo temporis intervallo exquisitissimas quasque artes denuo Judices ipsi, imprimis Archi-Episcopus Szelepzenius, & Collonitschius, convertendis, uti aiebant, & ad subscriptionem Libellorum, quam solam redimendæ vitæ & pretii etiam impetrandi conditionem præfigebant, subigendis explicuerant. Modo ex libera custodia excedere, & fugam arripere jussi: modo verberibus ad sanguinem usque, ipsius etiam Colonitschii manu, cæsi, modo novis inquisitionibus vexati: modo triremium proposito metu ad facienda desiderata invitati sunt. Forti animo tentationes omnes superarunt hætenus. Ad extremum die 25. May Fratres Augustanos à Reformatis separari, & illos quidem ad Aulam Archi-Episcopalem sevocari placuit. Hoc demum artificio non nihil persecutores efficiunt. Nam se paratis ita Augustanis ab Archi-Episcopo, Colonitschio & Hoffkirchero, nullum non ad labefactandam eorum constantiam lapidem moventibus, optio tandem datur, vel subscribendi, sive ad abdicationem muneris spontaneam, sive ad exilium, sive ad amplectenda Pontificia Sacra libellis, vel carceres subeundi. Subscriptionem eligunt non pauci, carnis infirmitate victi: carceres reliqui numero quadraginta sex una cum duobus Reformatis, qui eventum speculaturi Augustanis se miscuerunt. Illi singuli cum mercede quinquaginta florenorum dimissi: hi in carceres ablegati, inde post horas aliquot protracti & circa tertiam ejus diei alii novibus in Danubio, alii curribus impositi, ex urbe suburbiisque in diversa Regni Fortalitia vecti: novendecim, quibus

Et in libera
custodia
paucis exce-
pris deti-
nentur.

Variis arti-
bus ad sub-
scriptionem
Libellorum
pellesti.

Subscriben-
tibus Fratri-
bus Augu-
stanis non
paucis.

Reliqui in
Carceres
varios di-
tribuuntur

bus Reformati unus accessit, Comarinum: octo Sarvvarinum: octo Berentschinum: octodecim, quibus itidem Reformati unus accessit, Leopoldopolin deportati, ferro constricti omnes, & foedissimis carceribus inclusi sunt. Et postremis quidem octodecim additus lictor una cum restibus, proxime patibulum in campo suspendium minatus, nihil terrore isthoc apud obfirmatos, & pro Christo mortem quamvis oppetere, ratos promovit. Qui Posonii supererant Reformati, separatorum à se Fratrum aliorum quidem inconstantiam summo cum dolore, aliorum vero constantiam pari cum lætitia spectantes se Deo devovebant totos, eadem gratia præclarum agonem ad ultimum Spiritum usque certaturi. Vocatis igitur ad eandem Archi-Episcopi aulam, Thomæ Palfy, Episcopi Nitriensis, Aulae Regiæ Cancellarii Epistola prælegitur, cuius summa erat, Majestatis Regiæ de Prædicantibus contumacibus, eo quod Posonii conventicula celebrent, & forte etiam Sacramenta administrent, atque adversus tot Episcoporum monita præfactum obstinatumque animum prodant, (en Decreti causas) ultimam sententiam esse, ut in varia fortalitia distributi mortificentur, Tum Archi-Episcopus simulata de Colonitschii, quem rufi militis convitio aspergere solebat, crudelitate, & sanguinariis, quæ continue adversus Pastores agitet, consiliis, querimonia eosdem demulcens, iterum iterumque subscriptionem suadet, ceu remedium unicum, quo non tam suo, quam efferato Colonitschii animo satis fieri, ejusque Tyrannica libido reprimi possit. Sed obsurduerant pridem ad Sirenes hæc castissimæ Servorum Christi aures. Denuo igitur iisdem, qui supra, in Archi-Episcopi Aula coactis, Colonitschius, Hoffkircherus, Lapsankius, una cum Archi-Episcopo dirissima quæque interminati, inter alia, *Regiæ Majestati stare sententiam immotam, atque à se nunc Ejus nomine promulgari, ne liberum Religionis Evangelicæ exercitium in Hungaria amplius exerceatur*, asserunt. Excipientibus Pastoribus, se non intelligere quemadmodum Rex nondum à Sacramento Juramenti, quod Regni Statibus præstiterit, solutus, sententiam ejusmodi per Ministros suos promulgare voluerit, iracundi, non hic locum esse disputandi regerunt, sine mora Ministris quadraginta & uni, Reformatis omnibus (reliqui enim sedecim ex numero universo quinquaginta septem,

Posonii comparentium, partim jam in carceres detrusi erant, partim mature ante latam sententiam, non subscriptis libellis ullis, se subducentes, ad Ecclesias suas, defensi à terrestribus Dominis redierant, duobus duntaxat ex omni Reformatorum Choro, Pastore uno, & Ludi Magistro altero, à terrestri suo Domino, Judicii assessore, ad muneris sui abdicationem seductis) in vincula raptis obnuntiatum, ad triremes illis eundum, ubi senes etiam addiscere linguam Italicam debeant, futurumque sit, ut lac etiam maternum illis amarescat; Archi-Episcopo ipso animam suam Diabolis discerpendam devovente, si ulli etiam Religionis mutationem post hac promissuro, unquam liberatio inde obtigerit. Ex eo tempore non amplius subscriptio Libellorum, sed mutatio Religionis unice urgebatur. Et ex carcere producti eodem die viginti, curribus tectis impositi prosequentibus furiosis militibus alio deportati sunt; Sarvvarinum septem, Kapuvvarinum totidem, Eberhardinum Castellum sex, ubi catenis onerosissimis constricti, in carceresque teterrimos conjecti, omne ludibriorum & Calamitatum genus inter efferatos in extremam rabiem hostes, Jesuitas cum primis certatim affluentes, & ad mutationem Religionis captivos sollicitantes, forti animo inter preces assiduas, hymnosque ceu lætum Pæana tolerarunt. Reliqui viginti & unus elapsa hebdomade eodem carcere Posoniense soluti, curribus, militum insolentissimorum catervis stipati, & vestimentis honestioribus, aliisque, quæ residua secum ferebant, jussu Colonitschii privati, Leopoldopolin aucti, atque ibi iterum in carceres obscuros profundissimosque abjecti sunt.

LXXI. Ita in diversorum locorum dirissima captivitate infandum in modum vexati cruciatique, documentum dederunt, quid expectari debeat à Romano Clero, sicubi illi suæ satis vires patent. Pauca recenseri, haud abs re fuerit. Qui Posonio Berentschinum asportati atque ibi bini atque bini sub jugo boum instar constricti, in arcem deducti, & carcere ejusdem absconditi fuerant; quatuor Reformati (atque inter eos unus præcipuæ dignitatis & autoritatis) & Augustanus unus tam strictis compedibus, vectes ferreos & quadrangulos acuminatos, transversim utrosque pedes lancinantes, habentibus constricti sunt, ut neque incedere,

Postea relegati sunt.

71. Vexatio horrenda Fratrum Berentschini.

Reformati, duobus exceptis, omnes subscriptionem abnuentes.

In vincula itidem rapti

neque ab attritu earum, ferro transver-
sim in utrosque pedes immisso, calceos,
omnemque vestem pedibus superindu-
ctam corrode, pedes defendere pos-
sent. Carcer ipse, in quem abstrusi
fuerant, tenebricosus, excrementis foe-
dissime scatens, extrema supplicia passu-
ris destinatus, qui per angustum fora-
men subiri, nisi à genibus palmisque in-
nixis non poterat, insectorum insuper
tanta copia refertus erat, ut eorum
morsibus, aliisque incommodis infesta-
ti, noctes plerasque insomnes captivi
ducere coacti fuerint. Cumque Præ-
fectus ipse Arcis Colonitschio signifi-
caret, captivos ob debilitatem corpo-
rum tolerandis malis istis impares esse,
respondit ille: Parum referre, tumu-
lumque forte in agro toto repertum
iri, in quo miseris illis confecti sepeli-
antur. Prohibiti insuper sub pœna cen-
tum & amplius baculorum, nec non
Turcicorum verberum captivi sunt, ne
de sua captivitate quicquam cuiquam
communicent. Jesuita, nescio quo
urgente, rigidissima hyeme captivi li-
gna in usum Præsidi allata, in superio-
rem arcis aream deportare, & aquam
ex profundissimo puteo haurire coacti
sunt. Comatinum adducti viginti,
Reformatus unus & Augustani noven-
decim, postquam eodem cum Turcis
carcere clausi, compertoque à Refor-
mato Confessore magnanimo non pa-
rum reliquos confirmari, ita separati
sunt, ut Reformatus Turcicis compedi-
bus illigatus, à reliquorum consortio
divulsus, in carcere peculiari, eoque foe-
dissimo solus delitescere quinque men-
ses integros coactus fuerit: reliqui ve-
ro, exceptis duobus, omnes Sclavonicæ
gentis, tœdio squaloris carcerum vexa-
tionumque victi, subscriptionem de ab-
dicantis sponte muneribus suis, frustra
obtulerunt. Præfecto enim apud Co-
lonitzium intercedente, ut ea conditio-
ne liberentur, responsum est, sero ni-
mis, finito jam gratiæ tempore, libellos
offerri. Neque alia jam conditione
liberari eos posse, quam si Religione so-
lenniter ejurata, Pontificia sacra ample-
cterentur. Sic male consulti, post
quatuor fere mensium patientiam ju-
rantes in verba insolentissima novæ fi-
dei, novissimis Hungariæ Catholicis
præscriptæ, carcerum molestias mortis-
que metum redemerunt, & inconstan-
tiæ suæ mercedem, alii quinquaginta,
alii pauciores florenos, prout dignitas
vel meritum personæ postulare visum
est, retulerunt. Sed paulo post visa

Leopoldopoli reliquorum constantia,
conscientiæ furiis ita agitati sunt, ut eo-
rum nonnulli diei Nativitatis suæ ma-
ledixerint. Qui vero Comarini supe-
rerant tres Confessores constantissimi,
ad sordidissimos quosque labores, qui-
bus Turcas & Zingaros captivos ibi ad-
stringi mos est, ab orta solis ad occasum
usque nullo æstus, frigoris, hyemis, æsta-
tis discrimine, exantlandos coacti, Deo
illibatam fidem constanter servarunt.
In carcere Eberhardino Archi-Episco-
pus jam octogenarius propriis manibus,
malleorum subsidio, ita captivos con-
tudit, ut membra etiam nonnullorum
luxata officio amplius defungi nequi-
verint: Eosdem convivis suis illuden-
dos, exagitandos exposuit, tandemque
in eorum conspectu ad labores sordi-
dissimos relegavit, & se aliisque præ-
sentibus, risu contumeliisque eos pro-
sequentibus, ad sanguinem usque desu-
dare subegit: Horrendum cum pri-
mis in modum divexati sunt ii, qui
Leopoldopoli in carceribus dirissimis
attinebantur, numero triginta novem,
Augustani septendecim, & Reformati
viginti duo: ex quorum censu Augusta-
ni tres & Reformatus unus (resipiscens
tamen illico) unius & alterius diei ine-
dia, laboribus, compedibus fracti, defe-
cerunt. Reliquos Jesuita Nicolaus
Kellio his verbis salutavit: Ego ra-
tione tum officii tum specialis Man-
dati Vos visito, simulque Vobis de-
nuncio, gravissima Vobis, nisi jussa fe-
ceritis, imminere. Pane nigerrimo
militari & aqua, ferreis compendi-
bus victi, omnibusque miseris sub-
jecti, vitam morte tristiore tolera-
bitis. Tali Evangelio convertere
miseros primo impetu satagebat. Quos
ubi ad abnuntiationem ejusmodi im-
perterritos videt, sine mora compedi-
bus præsens senes Juvenesque, firmos
infirmosque juxta constringi Turcico
more curat. De innocentia sua prote-
stantibus respondit: Equidem du-
plicis Rebellionis Ecclesiasticæ ad-
versus Ecclesiam, & Politicæ adver-
sus Regem crimine laboratis. Quod
si maxime politice rebelles non esse-
tis, uti credo, plures vestros de Re-
bellione ne cogitasse quidem: tamen
ob Rebellionem Ecclesiasticam om-
ne genus pœnarum commeruistis.
Labores plus quam serviles & nunquam
subinde ne diebus quidem Dominicis
interruptos, obscœnissima quæque lo-
ca intensissimo æstu expurgandi, carce-
res, aggeresque effodiendi, fortalitiū

Eberhardini

& Leopoldopoli.

Comarini.

aream, uligine madidam, Lapidibus & arenis obducendi, aggeres circa muros congerendi, nives densas ventilabris avehendi, profligatissimorum denique mancipiorum occupationibus fuetis defungendi ita exactores facibundi milites, mercede ad faviendum conducti, summo directore Kellione, perpetuis verberibus, adhibitis etiam hastis, sclopetis, & restibus aqua madefactis, induratis & in nodos colligatis, conculcatione per pedes, capillorum evulsione, aliisque dirissimis fævitæ modis exasperarunt, ut simile quid vix ulla Historiarum monumenta adversus vilissima Mundi Carcinomata & purgamenta patratum commemorent. Cum carcer effodiendus esset, his verbis haud potestremus inter Pastores, Vir præcipua authoritate spectabilis, apud Jesuitas præsentis operis protestabatur. Coram Deo, Angelis & hominibus protestamur, quod crudelius longe nobiscum agatis quam olim cum Apostolis crudelissimi persecutores egerunt. Apostoli enim fuerunt in carcere sed carcerem sibi effodere nunquam coacti sunt. Nos Apostolorum discipuli non solum in carcere sumus, sed etiam inaudito exemplo carcerem nobis effodere cogimur. Quamobrem ut vos, ceu auctores crudelitatis tantæ, inexcusabiles reddamus, en primus ego clavum infigam. Risu profuso hæc excipientes Jesuitæ, responderunt: Laborabitis ergo tanto alacrius, quia causas impulsivas tam graves habetis. Labores istos durissimos & pene intolerabiles subeuntibus, panis nigri exiguum demensum, tertio quoque die, ubi optime cum iis actum esset, cibum quatuor librarum præbitum est; noctu vero in Carcere degentibus nunquam aquæ tanta copia facta, ut sitim ex diurnis laboribus contrahere levare possent. Interdictum in super omnibus, ne iis interdiu extra carcerem occupatis, vel in carcere etiam agitantibus, sive clam, sive palam vel minimus cibus potusque offerretur. Quod interdictum violantes ex commiserationis æstu quidam tum vir, capas misero offerens, una cum accipiente, inflatis verberibus pluribus gravissimisque tum muliercula carnis & panis non nihil in transitu porrigens, à Jesuitis deprehensa collum manusque numellis meretricum inclusa & publice per compita, intensissimo frigore circumducta, nefas expiarunt. Vestimenta & Calceamenta semel attrita non reparabantur à quoquam, ita ut nudis pedibus se

minudisque reliquum corpus in conspectu omnium mandatis laboribus defungendum fuerit. In carceribus angustissimis, pluvis nivibusque perviis, inter homines maleficos ob capitalia delicta captos, maledictis continuis sacro cultu defungentibus obstrepentes, non raro cum serpentibus & bufonibus conflictandum fuerat, à reliquis vero infectis identidem quies somnusque turbati. Etiam in carceribus verbera horrenda ictusque inflicti non raro ob causas levissimas. Captivus enim, Vir egregius doctissimus, ex carcere ad amicum de calamitatibus suis non nihil scripsisse compertus, hanc præsentem & dictante Jesuita Kallione, poenam subiit, ut in terram projectus, à novem militibus pereuntibus, baculis spissis & nodosis ita casus, & Præfecti calcibus horribiliter ita impetitus conculcatusque fuerit, ut pro mortuo sublatus ac mox respirans in novum carcerem solus, & ense stricto custoditus, sine ulla corporis sanguine foedati dilaniatique cura coniectus fuerit.

LXXII. Innumerae certe concatenateque calamitates fuerunt, quas captivi incredibili robore ex alto instructi fortissime sustinuerunt; quarumque apud posteritatem fides propemodum laborabit. Singulas vero cum prosequi, instituta brevitaris ratione cohibitis non liceat: omittere tamen id unum adhuc, quod nisi fallor crudelitatis numeros omnes implet, non possumus. Cum nec auctoritate sua, nec suasionum illecebris ullis, nec promissorum melle, nec comminationum cruciatuumque omnium felle id hostes impetrare à confessoribus constantissimis possent, ut vel sponte muneribus suis abirent, vel exilium deligerent, vel Religionem mutarent, aliam quercum excutiendam rati, captivos ad Templum aliave loca quibus hostia consecrata vel offerebatur vel adorationis gratia ostentabatur, violenter pertraxerunt. Vidisses ibi contentionem furiosam impellentium cogentiumque, & ex adverso certamina Confessorum ad sanguinem usque reluctantium. Singulis feri diebus Solis, Festis & Jejuniorum temporibus, Kellio per armatos milites, veluti prælium inituros, captivos, sex extra carceres laborantes, seu in carceribus delitescentes adorari solitus, in Templi aream compellere conatus est. Resistentes omnibus viribus ex carceribus raptatos bipennium & sclopetorum ictibus plagisque horrendis, tanto

72. Violentia in cogendis iis ad cultum hostia adhibita.

tanto quandoque impetu, ut uno impulsu ad secundam usque, quæ atrii carceris erat, januam jacterentur, protrusos eo redegerunt, ut humum prostrati Terræ se affigerent. Mox igitur capillis erectos stantesque sclopetorum stimulis lateri dorsoque infixis compungebant, propellebant, raptabant iterum, ita ut totum isthoc templum versus Tragicum iter non aliud, quam continua quædam cadentium ægre surgentium, ac denuo in Terram propulsorum miserabilis jactatio, & provolutio fuerit. Demum feralium istorum raptuum pertæsi, consilio inito captivi consentiunt, se deinceps jussos, non expectata amplius jactatione Templum intraturos, conciones audituros, preces pias ad Deum fusuros ea tamen lege, ut mortem potius præsentissimam subire, quam vel minimam partem cultus quem pro illicito ex suis principiis habebant, obire malint. Ita atrium Templi ingressi acres Jesuitarum Conciones audiunt, & hostibus ad altare usque eos trahere atque ad Cultum hostiæ consecræ cogere molientibus, & tantum non ejus rei causa in atrio Templi bellum cum iis gerentibus, adeo fortiter, mortem etiam oppetere parati, resistunt, ut violenta hostium molimina universa irrita ceciderint. In Festo Ignatii, ut casus Tragicos plures, qui in numero sunt, recensere omittam, summo mane captivi ad labores sordidos expulsi, instante missa, interruptis laboribus Templum adire jubentur. Obfirmant illi animo teo potissimum die, quo se ad cultum illum adactum iri majori contentione metuebant merito, Templumque se ingressuros simpliciter negant. Obloquitur Kellio: Ita ne, boni Pastores vim metuiris? Atqui, cum dæmonium habeatis, hoc, non alio modo, expelli illud debet. Accersuntur milites, qui propere alios baculis feriunt, alios sclopetis urgent, alios strictis ensibus, bipennibus alios, propellunt, & instrumenta ejusmodi in dorfis obnitentium frangunt, tandemque fessi & crudelitatis sub dio inspectante Hominum multitudine ingenti, parratæ pertoesi, absistentes ulteriori ferocia, Jesuitas destituunt. Tum Kellio in furorem conversus, duos venerandos senes corripit jubet, qui ab Ecclesiastico subornato verberibus plagisque contusi, & semimortui, nullis ad resistendum viribus residuis, unus ad atrium Templi, alter vero ad Altare usque rapti, pedibus baculisque promiscuæ multitudi-

nis calcandi proterendique obijciuntur, qui humi, dum Missa celebrabatur, jacentes, & pene exanimis finita missa à reliquis captivis in carcerem deportati, nunquam post-hac valetudinem recuperarunt, continuisque artuum doloribus fracti, pias animas alter Neapoli, Curia Rhetorum alter, Deo Redemptori suo reddiderunt. Præterea ne unquam ansa sæviendi deesset, Sacrificuli cum Sacramento ad ægros pergentes, ea plerumque loca quibus laboribus suis insudantes captivi deprehenderentur, transibant. Atque tum iterum adversus eos cultum prætentum negantes, brutis verberibus, imo ardentibus quandoque etiam facibus sævitum, neque cessatum ante est, quam bipennes, enses, sclopeti confracti, & captivi, ceu animalia mactationi destinata, in terram prostrati, cernuique in sanguine suo volutati misere sint; sacrificio incruento, quod Kellioni unus sanguine madens nuntiari petiit, in cruentum converso sic singulos quibus ad laborandum protracti sunt dies supremas sibi illuxisse rati, reditum in carceres pro beneficio ingenti reputabant; neque sane precarium inter tot mala spiritum traxissent, nisi in infirmitate illorum Divina potentia perfici & velut triumphare coram toto Mundo gestivisset.

LXXIII. Quis vero talia fando audivit unquam? Caret exemplis diritis immanitatisque tantæ omnis retro antiquitas, in qua persecutores etiam sævissimos, veri etiam Dei prorsus expertes, flagitiosæ ejusmodi crudelitatis puduisset. Et puduit tandem sævitæ ipsum etiam Kellionem, postquam ejus crudelitas calamitate innocentum utcunque satiata est, atque si non vindictam præsentem Dei at infamiam certe apud Homines, quibus paulatim hæc facinora innotuerant, extimescere coepit. Tum enim ad stropham prudentia Jesuitica dignam se convertens, tot malefactis simulata quædam Beneficia miscuit. Nam & amicos quosdam captivorum aliquando admisit, & munera nonnulla illis consecrata administravit in speciem, at pessima revera fide, partem majorem militibus aliisque diripiendam relinquens, uti postea captivis compertum est. Ut igitur apud externos fucum quendam crudelitatis suæ obduceret, à captivis die 15. Febr. Anno MDCLXXV. confessionem beneficiorum illorum propria singulorum manu signatam petiit. Suboluit satis

73. Astutia
Kellionis
restitutio-
nem huma-
nitatis suæ
extorquen-
tis.

captivis, quo tentatio illa tenderet. Neque tamen post longam gravemque cum Jesuita disceptationem, re mature deliberata, testimonium ejusmodi negandum plerique saltem duxerunt, veriti scilicet, ne in licita re repulsam ferens faviret atrocius, cum atrociter ad eo faverit haftenus adversus detrectantes obsequium in rebus illicitis. Apochas igitur manu propria signatas exhibent, quibus testantur, gratos se agnoscere, quod Reverendus Pater, Kellio pecuniolam à suis submissam admistraverit, quandoque etiam cibos à benevolis suppeditatos dispensaverit, denique adventantes propinquos subinde ad colloquia sua admiserit circumstantiis temporis personarumque additis. Acceptis ejusmodi distinctis apochis in sinu gaudens Jesuita, non tantum eas pro lubitu interpolavit, sed statim etiam divulgavit, simul fidem detractus famæ, quæ ejus barbaram crudelitatem & captivorum horrendas calamitates in mundo propalaverat: simul gratiæ & commiserationis apud Regem & bonos omnes fontem vaferrima isthac techna obstruaturus. Certe vix facta ipsi apocharum ejusmodi copia est, cum ad pristinam crudelitatem reversus atrocius, quam unquam antehac, miseros affligere perrexerit.

74. Damna-
tio nova Pa-
storum &
raptatio
crudelissi-
ma ad trire-
mes.

LXXIV. Nec dum tamen persecutionis adversus tot Ecclesiarum Pastores, imo in eorum personis adversus universam Ecclesiam Hungariæ Evangelicam, æstus detumuit, quin imo effervuit in dies magis. Cum enim Hostes parum adhuc apud constantissimos Confessores diversis cruciatuum calamitatumque generibus se profecisse sentirent, jam eos æternis triremium Hispanicarum, quorum toties terrore miseros percusserant, carceribus mancipare statuunt. Tantaque Clerum Hungaricum audacia transversum abripuit, ut horrendam illam ad triremes damnationem deportationemque non tantum Rege infcio, sed contra Mandatum etiam Regium suscepit. Etenim Captivorum Patroni jam à Clementissimo Rege Mandatum ad Colonitium obtinuerant, quo is captivos dimittere iussus est. Mandatum isthoc Thomas Palfy Episcopus Nitriensis Cancellarius Regni, Judicii Posoniensis Assessor, Colonitio exhibere iussus, ita adulteravit, ut in tergo ejus adscriptis verbis, ut orare (scilicet in triremibus) discant, insinuaverit, mentem Regis esse, ut ad triremes captivi

ablegentur, cum tamen omnia & singula Mandati illius Regii verba non nisi gratiam liberationemque spiraverint. Colonitius, qui non semel antehac Posonii Pastoribus in faciem dixerat. Vos multum Regis Vestri Clementiæ confiditis, sed nihil Vobis ea proderit. Si enim vel decies clementissima de vobis mandata exhibuerit, ego centies Eadem mutabo; Accepto Mandato Regio, non dimissionem, sed ablegationem ad triremes eo contineri pertendebat. Cumque eo ipso tempore cohortes aliquot in Hungaria Austriaque conscriptæ, in subsidium Regis Hispaniæ adversus Messinenses mittendæ in procinctu itineris sterissent, occasione ea usus, die 18. Martii Anno MDCLXXV. triginta sex (duo enim ob infirmitatem ex vexationibus contractam, redditi inhabiles ad iter, relictæ sunt) ex mediis laboribus sub vesperam abreptos, & per occultum foramen quoddam Arcis Leopoldopolitanæ eductos, Militiæ Austriacæ ductori Neapolin deportandos, ibique certo pretio vendendos, atque in triremium servitutem redigendos tradidit. Ita stipati cohortibus Equitum quadringentorum circiter totidemque peditum, curribus impositi per avia & ambages præter urbes & Oppida Hungariæ Moraviam versus circumvecti, Schotviennæ tandem cum captivis quinque Berentschino allatis, in amplexus mutuos lamentabiliter ruentes, tot misérias patienter toleratas sibi gratulantes, & ad constantiam invictam invicem animantes, conjunguntur. Reliquum iter pedites compedibus gravissimis utroque singuli pede onusti, inter furiosos Milites, perpetuis Verberibus, ensium & sclopetorum ictibus eos, sine ætatis, virium, viarum cultarum incultarumque & asperarum discrimine ullo, ad promovendum iter impellentes, maledictisque continuis eos obruentes lancinantesque, & obviorum quorumque horrendis ludibriis exponentes, ad oram usque maris Adriatici emetiuntur. Tanta fuit asperitas itineris, tanta miserabile isthoc agmen cingentium & abigentium crudelitas, ut captivi hiantia pedum nudatorum vulnera circumferentes, ubique vestigia suo sanguine cruentaverint. Ut pedes exulceratos & intumescences Tergesti curare ipsi utcunque possent, coacti sunt ipsi saxorum & cultello- rum adminiculo suos invicem compedes perfringere, quod sine cruentis vul-

ne-

neribus, & distractis carniū frustulis fieri non potuit. Deprædatio ibidem miserorum, qui non nisi laceras vestes & forte absconditas pecuniolas, ægre hætenus à ruina defensas habebant, adeo exquisita fuit, ut truculentissimi Milites scrutandis partibus, quas natura erubescit, non pepercerint. Demum naturæ & gentis illius ornamenti capillis barbisque & mystacibus violenter privati, foedissimeque tonsi, triste atque lacrymabile spectaculum præbuerunt, adeo deformatis illis, ut se invicem nisi ex lingua novaque velut consuetudine noscere amplius non possent. Accessit dira fames, ægre impetrantibus miseris, quantum ad trahendum præcarium spiritum, nedum ad iter adeo difficile, totque Militum plusquam Scythica & barbarica ferocitate adversus Juvenes Senesque firmos & infirmos grassantium, vexationibus infestum, conficiendum satis esset, singulorum dierum stipendium tres teruncii erant; subinde etiam nihil omnino datum. Noctu pecorum instar in stabula, aliaque loca sordida coactis, vix quietem ullam ob cruciantia pedum, totiusque corporis vulnera capeßere licuit. Duo non postremi, pietate & doctrina insignes, tot vexationibus illis confecti, in itinere mortui, & canum instar, seminudi insepultique abjecti sunt. Prior senex cum amplius pergere non posset, incudis instar, horrendis verberibus cæsus & contusus, moribundus à captivis duobus iter cum eo continuantibus, & altera manu ferrum, altera ægrum sustentibus, utrinque à latere suffultus, & à lapsu aliquandiu prohibitus, in præcipiti loco neutro auxiliatorum sustinere valente, in terram prolapsus expiravit. Alter plaustro injectus & mortuus, ex eodem sine mora abjectus est. Accesserat pene tertius Vir spectatissimus & captivorum Princeps, qui Asello impositus, cum ob tardiores ejus gressum subsequi reliquos non valeret, plagis adeo prægnantibus mactatus est, ut ex confractis naribus copiosissimo sanguine profuso, toto Corpore madens, parum à mortuo abfuerit. Accessit ad crudelitatis cumulum, quod captivi iidem Jumentis, ob defatigationem nimiam progredi non valentibus impositi, Jumentorum loco cæsi, & sic ad propellenda Jumenta adacti sunt. Sex itidem Fratres malis his prorsus enervati fractique in Carcere Theatino relictī sunt, ex quorum numero quatuor pias animas in eodem exhalarunt; duo

Historia Hungar.

reliqui post diram famem, aliaque mala tolerata sub ipsum liberationis tempus Neapolin deportati sunt. Quis verò talia & plura etiam non minus atrociter faciendo

Myrmidonum, Pelopumve & duci Miles Ulyssis

Temperet à lachrymis?

LXXV. Antea vero, quam Triemium Præfectis manciparentur, tentationem novam ad incitas jam fere reducti subeunt. Ductor Copiarum, cui à Colonitzio commendati fuerant, significaverat, Regem Colonitzio de captivis statuendi quidlibet, plenum arbitrium concessisse. Hunc vero Copiarum Colonello sub gravi amittendorum honorum fortunarumque omnium poena injunxisse, ut in ea loca eos deducat, ex quibus nullus unquam liberari, nedum in Hungariam redire possit. Hæc autem mala uno modo evitari posse, si nomina sua Militiæ Hispanicæ dare vellent. Hoc demum modo miseros, tot jam exantlatis calamitatibus, penitus extinguī, & æterna oblivione sepeliri, vel certe majori vi ad mutationem religionis cogi posse, Colonitzius, ex cujus præscripto cuncta gerebantur, arbitratus est. Sed captivi tot malis obruti licet, & majoribus mox obruendi, cordate responderunt, in militiam ejus modi, utpote à munere & vocatione, quin & virium suarum facultate prorsus alienam, nec ullo modo futuram Regi suo vel utilem vel honorificam, se consentire neutiquam posse. Captivi vestri, inquiebant, sumus. Statuendi de nobis quidvis plena vobis potestas est. Statuite pro lubitu. Militiæ vestræ nomen dabimus nulli. Sic repugnantes excipiunt verbera, correptusque unus ex robustioribus militaribus vestibus invitus induitur, qui mox easdem exuens, ab ipso Capitaneo calcibus feritur, pedibus truditur, fustibus pulsatur, militibusque exquisitissimis modis divexandus obijcitur. In stabulum verò relegati omnes tridui integri spatio cibi potusve usura omni privantur, & tantum non inedia enecantur. Theatæ primum Colonellus in conspectum eorum prodiens interrogat: Vultis esse Catholici? Dabitur sic optio Vobis eligendi statum seu Ecclesiasticum, seu Secularem, seu Militarem. Tacentibus omnibus, verberum metu pergit: Nondum meliores ergo estis? Propediem triremes vos, quid sit fides Catholica, docebunt. Tunc Juvenis, parcens senioribus, reli-

75. Tentationes eorundem, ut militiæ commendat, fortiter eadem.

L

quo-

Venditio
eorum ad
triemes.

quorum loco respondit & Symbolo Athanasiano allegato, quæ sit fides Catholica explicavit. Rifu exceptus à Jesuita astante, denuo interrogatus est. Quid vero de Papa sentitis? Respondit idem: De eo sapius mentem nostram explicavimus, nihil in præsentiarum addituri, quia ferro pedibus constrictorum linguam etiam constrictam esse oportet. Propulsi igitur amplius die 7. May. Neapoli ex numero quadraginta & unius residui triginta (nam duo in itinere mortui cœlestem Patriam cum imminentibus horribilibus triremibus commutarunt, sex ob infirmitatem Theatæ relictæ fuerant, tres commoditate oblata, Capracotam inter & Capuam aufugerant) semimortui, utpote quorum vix ossa cutis amplius sustinebat, appellunt, ubi sequenti die pretio quinquaginta scutatorum in singula capita erogato, ad triemes venduntur; mox denuo tonsi palatia officialium Maritimorum, bini atque bini catenis constricti subeunt, & libro Captivorum seu mortis potius, certis in corpore, capite potissimum notis compuncti, neque expressa, uti alias fieri solet, captivitatis triremium causa inscribuntur, in variosque triemes distribuuntur. Cumque tardius venditionis pretium solveretur, Germanicæ Militiæ Duces die 20. Julii sanguinolentum consilium iniverant captivorum simul omnium repetendorum & sclopetis configendorum. Repetiissentque & confixissent miserè, nisi à Pro-Rege Neapolitano Petro Alvarezio, prohibiti, ne meditatum scelus exequerentur, fuissent. Nihil hic de horrendis, quas in triremibus per novem menses integros, graviores etiam iis, quas Turcæ, Æthiopes, Mauri bello capti, nec non malefici notorii legitime convicti, & capite damnati, in iisdem triremibus subire solent, fortissimo & constantissimo animo sustinuerunt, calamitatibus & miseriis, quibus fracti, quatuor ipso sub triremium iugo expirarunt: nihil de Divinis, quibus se affici senserunt, consolationibus; nihil de Evergetarum nonnullorum, quos inter unus, cujus nomen in cœlo scriptum, chartis hisce illinere superfedemus, principem locum obtinebat, charitate erga captivos incredibili: Nihil denique de Divina vere, & miraculo proxima eorundem ex fovea Leonum, fornace Babylonica, & utero ceti per incomparabilem Heroem Michaëlem de Ruyter, alterum Belgii invictum, Periclem, seu malum dicere Gedeonem

Vexatio
horrenda in
iis.

Et ex iisdem
Divina li-
beratio.

vindicatorum liberatione dicam. Hæc singula enim paucis dici nequeunt: Dignissima etiam quæ spissiori quodam Volumine consignata, ad feram posteritatem, persecutionis inaudita, & patientiæ plus quam adamantinæ exempla cum sacro horrore quodam admiraturam, transmittantur.

LXXVI. Atque hæc series est afflictionum, hic eventus Confessorum Posonio Berentzinum, Comarinum, Eberhardinum, Leopoldopolin, ac tandem Neapolin ad infames triemes deportatorum. Neque vero mitioribus factis reliqui viginti, tredecim scilicet Reformati, & septem Augustani, in carceribus Sarvvar, Kapuvvar, Tergesti, Istriæ, & Bucearis Dalmatiæ nefanda & plus quam Scythica crudelitate pressi, & nonnulli etiam sive morte tragica corporali, sive spiritali etiam oppressi, urgebantur. Et Posoniensi quidem carcere extracti postquam imperatam à Colonitzio subscriptionem abnuerunt, constringendi statim restibus, ipsomet Colonizio numerata pecunia eas comparante educti, & pars Sarvvarinum, pars Kapuvvarinum rapti ibidemque Turcicis compedibus constricti, in carceres stercoreos, soricibus, ranis, bufonibus serpentibus scatentes detrusi, fame, siti, frigore, laboribus durissimis, indignissimis, sordidissimis, contumeliosisque nefariis ita discruciatii sunt, ut & superiorum & horum Confessorum afflictiones ab uno eodemque Phalaride dictatas esse, liquido cognosci potuerit. Inde die 1. Julii Anno MDCLXXV. producti, triremiumque, dummodo Emptores inveniri potuissent (nam & Veneti & novus Pro-Rex Neapolitanus, cui Prædecessoris emptio displicuit, compellati, diserte negarunt, se tot jam miseriis confectos & forte innocentes mercari velle) servitute destinati, postquam quatuor mille, adeoque pro singulis ducentos florenos, ea lege oblatos, ut libellis subscriberent, respuissent, ductore Gabriele Kœver Colonitziani furoris satellite, campanarum, quocunque venissent, pulsu, ceu Dæmoniaci, uti latrones illi proclamaverant, excepti, ludibrioque habiti, Tergestum, in littore Adriatici Maris situm, adducti, atque ibi primo haris & stabulis inclusi sunt. Ibi propter unius fugam, cœteris insciis arreptam, in numeris plagis excarnificantur barbisque & mystacibus, quin & pilis omnibus violenter, non sine mentilæsione evulsis, privantur cuncti, & fugiti-

76. Historia
reliquorum
pastorum.

grivus ex fuga reductus cum exquisitis quaestionibus & tormentis subditus, ut reliquos fugæ conscios fuisse confiteretur, induci non potuisset, ipsorum Fratrum captivorum verberibus ita obicitur, ut carnificum instar singulis diebus bis Fratrem suum, passionum hactenus consortem, percutere, multarum atrociumque plagarum renuentibus inflictarum metu, coacti fuerint. Non satis erat Harpyis istis, miseros turpiter spoliare omnibus, & seminudos, unico longiori indusio è tela crassissima præparato reectos, relinquere. Etiam alios eorum causa expilandi libido eos incessit. Pactum enim cum captivis iniverant, quo quinque illorum mille & centum, quindecim vero mille quingentorum Imperialium lytro soluto, se liberaturos receperant. Mittitur Captivorum unus Viennam, comitibus nonnullis, qui pro liberandis juxta pactum captivis quinque lytron, mille & centum Imperialium ab Amicis impetrat solvitque. Neque tamen nisi unus ille qui missus ab amicis, ut non Tergestum, sed in Hungariam reverteretur, monitus est, non tam volentibus Hostibus, quam consulentibus amicis, liberatur. Reliqui etiam soluto pretio in carcere plorant. Missus etiam Captivorum alius est Venetias, qui opera Viri Clarissimi, & de captivis meritissimi Nicolai Zaffii dimidiam lytri partem acquirit, eamque spe certa residuæ partis mox ab amicis impetrandæ, Duci offert. Ipse quidem missus, at solus liberatur; reliqui vero in Carcere ac si nihil omnino solutum esset, attinentur, diutiusque etiam exercentur. Tergesto mense octobri Anni ejusdem militibus Croatis cincti, per prærupta saxa, nudis pedibus diu noctuque inter continua à tergo & lateribus verbera & ictus, non tam erecti ambulantes, quam humi prostrati manibus pedibusque reptantes Buccarini, Dalmatiæ Castellum, ad mare Adriaticum situm, inde Jugo triremium Melitenium mox subiciendi avehuntur, ibique Andrea Godermanno, homini truculentissimo omnium mancipati, in carcerem sordidissimum, utpote qui non tam carcer erat, quam contigui carceris cloaca stercorebus humanis inde à quinquaginta Annis nunquam expurgatis, ex quibus etiam panem injectum & foetore eorum jam infectum tollere & comedere coacti sunt, referta, compinguntur. Tū foedæ custodiæ traditi sine mora tredecim numellis ferreis, quib' ob latitudinē mentū sursum sublatū

inclinare prohibebantur, per catenas durissimas, quibus vel currus onerati in præcipitio sustentari poterant, ordine constricti & miseris modis colligati; reliqui vero cippis ligneis & manicis ferreis supini coarctati, & per triginta novem dies integros in miserabili hoc statu detenti sunt. Atque ita concatenati, horribile spectaculum, nonnunquam extra Carcerem ducti, ludibrioque protervorum quorumque expositi sunt, occasionem sic captantibus nonnullis, Monachis imprimis, Apostasiam, ob mala tum præsentia, tum imminentia suadendi. Neque omnino irritæ suasiones ceciderant. Nam decem numero, septem Augustani, & tres Reformati persuasi, torque inauditis calamitatibus fracti die 22. Decembris nomina libellis dederunt, & liberatione nihilominus procrastinata, sequentis insuper Anni Mensis Februarii die 19. à Religione sua defecerunt. Ex superstitem constantissimorum numero duo septimo Decembris, hora octava eadem consummato Militiæ & patientiæ suæ cursu, pie in Domino obdormiverunt, & à captivis reliquis effosso propriis eorum manibus in littore maris sepulchro & decantato ad tumulum Psalmi LXXXVIII. threno humati sunt. Die 13. Februarii Anni MDCLXXVI. superstites sex denuo in prius illud sordidissimum & obscurissimum ergastulum, ex quo, ob præsentissimæ mortis periculum (longioribus scilicet miseriis eos macerare placuit) aliquandiu relaxati fuerant, detrusi sunt, tanta cum sævitia, ut captivorum superstitem unus morti proximus, solis suspiriis, cum ne verbum quidem proloqui amplius posset, ex ino pectore gemebundam animam trahens violentis licitorum manibus correptus, per distortos gradus, saxa & ligna angustumque carceris foramen ita raptatus fuerit, ut ex nudo moriturientis corpore cutis & carnis frustra, copioso cum sanguine detritis lapidibus hæserint, qui paulo post in carcere foetidissimo pie defunct' omni sepultura caruit. Reliquis quinque in Cloaca illa denuo, uti prius constrictis, & cum intolerabili foetore, infectis fame, siti certantibus obnunciatur rigide, fore, ut in sterquiliniis istis misere ita concatenati computrescant, nisi tandem prædictorum exemplo Evangelicam Religionem ejurent. Respondentibus Confessoribus se pro Christo lubenter subituros, quicquid impostum fuerit, panis hactenus usitatus

Quorum
Pars Buccari
ni periecit
tioni succu
mbit.

Pars ad ex
tremum
usque ean
dem susti
net.

commutatur in panem ex milio & fure coctum eumque modicum, quem a puerulis per angustum carceris foramen injectum, pedibus manibusque proreptantes, denuo ex stercorebus aliisque immunditiis tollere necessum habuerunt. Additum parum aquae, sed turbidae, quandoque etiam nihil, ita ut panem durissimum quo comedi posset urina sua macerare coacti fuerint. In statui isthoc continuisque tenebris manserunt dies octoginta, ita interea toto corpore corrupti, ut jam vix loqui vel loquentes invicem intelligere potuerint: sanguis & aqua continuo ex ore eorum, nihil etiam comedentium vel bibentium, quodque amplius claudere non poterant, copiose profluxerit, gingivae & fauces putredinem totae contraxerint; dentes non sentientibus cum sputo exciderint, denique os maxillare, & linguae vitiosis humoribus tantum non consumptae fuerint. Protestantibus contra inauditam Tyrannidem captivis, quantum fari poterant, de sua innocentia & Christi causa Vice Praefectus Stanko respondit: *Iacetis equidem in umbram mortis, doleoque ego vicem vestram. Sed vel invitum hac facio, quia sub poena capitis, ut facerem, à Godermanno mihi injunctum est: huic vero sub eadem capitis poena Mandatum à Colonitzio est, ut his potissimum modis vos excruciet.* Dum vero in medio omnis immunditiei profunde demersi, misereque concatenati in sanguine suo, sputo & fimo volutabantur, non amplius se in hanc vel illam partem inclinare, vel capita extollere valentes, atque ita mortis hora non procul abesse visa est: nuntium liberationis, intercessione Illustr. Legati Belgici impetratae allatum est; quod tantum non agonizantibus parum profuturum credebatur. Ex carcere nihilominus, compedibus & numellis soluti, à sanguine inquinamentiisque purgati, à Militibus, cum ob infirmitatem incedere non possent, in honestius domicilium deportantur, tectisque puris linteaminibus stratis impositi, Sospitatori suo, cadavera potius, quam homines die 11. May A. MDCLXXVI. traduntur. Cumque post quindecim dierum in ediam cibi offerrentur ob exulceratas fauces vesci iis, nisi ingestis leniter, non poterant, jusculi vel vini guttis injectis ita fauces urentibus, ut agerrime cibum potumque admiserint. Exquisitissima acerbissimaque Medicina illis à Medicis Pontificiis Johanne Nonno, Anconitano & Franci-

sco Rinaldi, (qui propria etiam manu, jurejurando interposito testati sunt, ita labefactatos, viribus destitutos, ob falsos acresque humores in foetidissimo carcere ex capite descendentes, caloremque internum conficientes, in ore, palato, lingua, faucibus exulceratos, liberatos se invenisse, ut morituros potius quam convalituros crediderint,) adhibita, quatuor per Dei gratiam, stigmata sua, etiam à me non sine horrore visa, in exilio circumferentes convaluerunt, quintus vero die 24. May Venetiis ob deploratam valetudinem mortalitatis legem implevit.

LXXVII. Frustra vero inauditam omnique diritate immanio-
Tyrannidem suam coram Mundo ut-
cunque regi posse, Colonitzius & fu-
oris ejusdem susceptores pessimi Jesuitae
sperarunt. Percrebuit ea mature fa-
tis in universo Orbe, & Architectis suis
non apud Evangelicos duntaxat, sed
ipso etiam melioris notae Pontificios
infamiam incredibilem conciliavit.
Hanc vero infamiae notam ut abster-
gerent simulque cornicum oculos con-
figerent, ferocissimi omnium Tyranni
illi, Tyrnaviae imprimis curant Libel-
lum famosum, cum inscriptione ejus-
modi: *Extractus brevis & verus, quo
candide demonstratur A catholicorum Prae-
dicantium è Regno Hungariae Proscriptio,
& degradatio facta esse respectu Rebellio-
nis, non autem Religionis; eosdemque Prae-
dicantes non in genere, sed in specie convic-
tos, judicatos, ac legitime condemnatos
esse. Dedicatus regio delegato Indicio
Posoniensi, ab ejusdem Incliti Iudicii Secre-
tario, actorum singulorum conscio, & ex
officio omnibus presenti. Tyrnaviae, men-
se Martio Anno 1675.* Erat equidem in
Judicio Posoniensi Secretarius Regiae
Tabulae Johannis Labfanzky. Forte
etiam foetui huic edendo obstetricatus
est. Sed Jesuitas, Kellionem imprimis,
ejus Authores fuisse verisimile prorsus
est. Larvam mox Scripto illi detraxit
captivorum unus qui ad triremes du-
ctus fuga salutis suae consuluit, edita
Funda Davidis contra Goliathum, qua tri-
ginta crassissimorum mendaciorum
reum personatum illum Labfanzky so-
lidissime peragit. Excepit paulo post
Apologia Ministrorum Evangelico-
rum Hungariae ad innocentiam suam
Orbi Christiano declarandam, opposi-
ta Judicio Tribunalis Posoniensis, à
quo perduellionis crimine contra Ma-
jestatem Regiam iniquissime accusati &
condemnati, non modo toto Regno pro-

77. Examen
Extractus
Judicialis
Tyrnaviae
editi.

Et vigina
jam morti
liberatur.

proscripti sunt, sed exemplo à pietate & mansuetudine Christiana prorsus alieno, magnam partem ad tritemes Hispanicas damnati; Operæ pretium autem fuerit, illius personati Labzansky argumenta quibus Pastores Rebellionis legitime convictos damnatosque esse, probare sustinuit, ad incudē revocare, eademque opera pastorum innocentiam ad liquidum perducere. Et primo quidem occasionem rebellandi sumpsisse Pastores arguit inde, quod stipendia à Rackozio in ejusdem ditione Saros Patakiensi maxime, sibi subtracta animo ægerrimo tulerint, imo Pastorum non nemo, compositione à Zerinio Rackozii Socero tentata, dixerit: Hodie Rackozius latus suum vicies mille acinacibus cinxit. Responderunt Pastores fuisse ad isthoc. Summa huc redit: Cautum cum fuerit Regio Diplomate, ne Proventus reales ad Scholas & Parochias Evangelicorum, ab antiqua fundatione per Patronos Evangelicos facta, pertinentes, à quoquam occupari possint, Franciscum Rakozium mutata Religione, una cum matre violenter illos occupasse, ea occasione Rackozianos inter & Proceres Evangelicos subortam controversiam esse, quam cum Rex componere nec potuerit nec voluerit, Zerinius Rackozii Socer autoritate sua juxta tenorem Articulorum Posoniensium interposita sopiverit. Porro Pastores injuria affectos, jure suo controversiam movisse non Regi, contra quem fiat Rebellio, sed Rackozio raptori turbas eo nomine movisse nullas, Patronis Evangelicis jura eorum defendentibus: post transactionem nihil unquam cum Zerinio vel Nadaftio Evangelicorum persecutoribus acerrimis, commercii iis fuisse: Pastorum illum non neminem fuisse neminem: si enim non nemo fuisset, nomen ejus editurum fuisse personatum illum haud dubie, non parcentem alias nominibus: denique id omne pertinuisse ad Hungariæ Ministros Ecclesiæ Evangelicæ non omnes, sed paucos, & quidem ad tales, qui pridem ante citationem violenter expulsi sint, nemine eorum Posonium citato, vel parente unquam. Sic desperatæ causæ indicium initio statim turpissime Extractum illum prodidisse, liquet. Secundo allegat Personatus literas hieroglyphicas Stephani Wittenedy, Nadaftii Secretarii eo tempore defuncti, easque geminas, priores ad Ambrosium Kœzerum, posteriores ad

Nicolaum Bethlen exaratas, & à ministro Rebellis cujusdam Pastoris Hungarici Filio, pretio mille Imperialium conducto, ex Transylvania allatas, quarum tenor fuerit, se Pastores in utraque Hungaria ad movendos auditorum ad conciliandam Rebellionem animos rite præparasse. Atque in his literis Posonienses Judices judicii sui proram puppimque collocaverant. Tamen si vero Judices illi literarum illarum sinceritatem simpliciter credi (quod à Judice justo alienissimum est) præceperant: adulterinas tamen fuisse, non Pastores duntaxat Posonii coram Tribunali comparentes, suspicati sunt merito, sed postea etiam plane pleneque compertum est, postquam Nicolaus Bethlen in Transylvania Sedis Siculicalis Uduarhelyensis Supremus Capitaneus, ad quem posteriores scriptæ ferebantur, superstes adhuc eas penitus excussit, & supposititias esse irrefragabilibus argumentis publico scripto asseruit. Sed fuerint etiam literæ illæ vere à Witnyedio scriptæ. Itane vero ad unius & quidem jam tum demortui testis testimonium, tot homines Posonii comparentes, quorum ne unus quidem in testimonio illo nomine suo expressus fuit, rebellionis crimine arceffi, nedum condemnari potuerunt? Atqui tum Divina lex unius testis testimonium Deut. 19. 15. diserte rejicit, duorumque vel trium testium os exigit: tum civilis etiam Hominis mortui allegationem, adeoque testimonium adversus viventem ratum haberi, 2. Part. Tit. 23. vetat. Tertio Crimina horrenda Pastorum, velut quod fuerint incendiarii, cædium patratores, stercora sua Pontificiorum infantibus devoranda dederint, sacerdotes Turcis vendiderint, iisdem munimenta præcipua tradere conati fuerint, aliaque nefanda personatus allegat. Sed Diabolicis mendaciis innocentium famam ab eo proscissam esse, satis constat. Aliud enim certe. Cicerone sapienter observante, est maledicere, aliud accusare, nedum condemnare. Maledictio nihil habet propositi præter contumeliam. Accusatio vero crimen desiderat, rem ut definiat, hominem ut notet, argumento probet, teste confirmet. Tu vero personate accusator Fratrum, quos homines notasti, quo argumento probasti, quo teste confirmasti? Quin potius centum cubitalia à Diabolo in inferno cusa esse, quæ protulisti, mendacia, accusari perpendunt: Si accusasse sufficit, quis

innocens erit? Quarto, fugisse Pastores, alios in Transylvaniam, in Turciam alios, cum Coppius in superiore Hungaria acie cum Rebellibus confligens, superior evasit, personatus ait, atque inde Rebelles fuisse infert. Egregia, si qua alia, prolatio! Rebellis igitur David, qui furorem sanguinarii Saulis evitaturus ad Regem Achis aufugit: Rebellis ipse Christus (absit dicto blasphemia) qui audiens captivitatem Johannis, ex Judaea, in Galileam fugit, fuerit. Tot Apostolos, Sanctosque Patres omitto. Si qui igitur Pastorum fugerunt, non id sceleris conscientia, sed persecutorum immanitate adacti fecerunt, ante omnem quippe citationem & contra omnia Jura sedibus suis exturbati, bonis privati, solum vertere, coacti, majorem apud Ethnicos, quam ipsos apud professos Christianos Catholicos humanitatem experti. An vero illi adversus quos ferro flammaque saevitum est, expectare citationem, hoc est, oves fugatae & dissipatae, luporum citantium Judicium ultro subire debuerunt? Alii etiam, ne citationi parerent, a potestate legitima prohibiti sunt: alios vestigia nimis pro dolor! sanguinolenta terruerunt. Sed fuerit levis causa fugientium: Quid vero id omne faciet adversus eos, qui non fugerunt, sed comparuerunt crudeliter oppressi? Sed Achilles personati est, quod tot Pastores libellis subscribentes, ultro Rebellionis crimen confessi fuerint. Atqui ut praedictum nonnullum meticulosi illi, qui metu nimio subacti nomina sua libellis subsignarunt, bonae causae creaverint; at reos fuisse eosdem Rebellionis, nequaquam consequitur. Neque enim aliis argumentis vel testimoniis Rebellionis rei peracti sunt, quam quibus eos etiam, qui ad finem usque constantes permanserunt, ejusdem criminis convincere hostes tentaverant. Cum vero invalida prorsus haec fuisse haecenus ostensum sit, invalida quoque illa fuisse conficitur merito. Non igitur Rebelles fuerunt libellatici illi, seu, uti vocantur, Reversionalistae, sed meticulosi, externo hominum persecutorum, non interno conscientiae, ob crimen objectum accusantis, terrore percussi, tam leves plerique, ut nec dum auditis contra se accusationibus, ex praescripto Cleri quidvis subscripserint: imprimis cum subscribentibus etiam merces, praesentanea pecunia parata fuerint. Accedit, quod venenata formulae libelli, quam Extractus recitat, quen-

quam comparentium subscripsisse, scelerate personatus in aperta luce mentiri ausus est. Omnes equidem libellatici quodammodo adversariis criminandi ansam dederunt. Et formulae libellorum in prima citatione oblatores duiores sane fuerunt. At in posteriori citatione formulae insertae plerumque a subscribentibus sunt verba: Quamvis non simus rebelliosae complicitatis nobis conscii. Qua denique conscientia saltem Reformatis in Hungaria Pastoribus libellaticos ejusmodi personatus objecit? In tanto enim libellaticorum ducentorum triginta sex, quos ille, allegat, numero, non ultra duos Reformatos reperire est, qui sive in priore, sive in posteriore termino citationis munus suum se abdicaturos subscripserint. Constantioribus quin etiam Augustanis inconstantes jure praedictare non potuerunt. Si qui enim inconstantium adversus Constantes testimonium perhibuissent, in judicio haud dubie allegatum iisdemque objectum fuisset. Cum igitur jam supra idoneis argumentis Pastorum innocentiam comprobaverimus, atque etiamnum personatus ille adversus innocentiam eandem imbellibus calumniarum potius ex puteo abyssi extractarum, quam probationum telis pugnaverit; Pastores eosdem non perduellionis ullius merito, sed puro puto Religionis odio, non aliam scilicet ob causam quam quia exemplo Divi Ambrosii, Mediolanensis Episcopi, sicut ille Basilicas furioso Auxentio, sic hi Ecclesias Basilicas suas ob solius Dei timorem, furiosissimo Colonitio tradere recusarunt, atrocissimam tempestatem isthanc subivisse concludimus.

LXXVIII. Longius, fateor, Hungaricae persecutionis Historiae, salutarium documentorum feracissima, & patientiae constantiaeque, si quando similis tempestas fideles Dei servos premet (quid enim inveteratis odiis & crescente in dies hostium Ecclesiae saevitia, mitius nobis promittere ausimus) accerrimum stimulum infixurae, perexendae aestus quidam calamum huncce provexit, quod interesse posteritatis, ne tristes memorabilesque imprimis ejusmodi Ecclesiae casus ignoret, dubitaverim omnino nullus.

(Explicit Historia persecutionis ferventissima Decennalis, ex scripto antehac typis publicato & prostante hic inserta.)

LXXIX. Haec de exilio, carceribus,

78. Concluditur Historia persecutionis Hungaricae.

79. Epitome persecutionis secularium Evangelicorum.

vinculis, tormentis, morte & si fas est eloqui martyrio, quod Pastores Evangelicorum & Reformatorum in Hungaria Anno Millesimo sexcentesimo septuagesimo primo vel quarto & sequentibus subierunt, sufficiant. Cum autem persecutio Religionis tunc temporis & Annis, tam præcedentibus, quam subsequenter, in Pastorum perpeffione sola non subfiterit, sed etiam ad alios Seculares Evangelicos & Reformatos sese extenderit, eorumque Tempia, Scholæ ipsis ademptæ, & Universitatibus pariter ac privatis Evangelicis & Reformatis maximæ injuriæ illatæ fuerint, longum nimis foret singula persequi. Interea tamen Epitomen ultra illam, quæ præcedenti brevi Historia alius auctoris sub initium tangitur, meliorem de his omnibus dare non possumus, quam Eam quæ in Memoriali Evangelicorum sub initium Comitiorum Soproniensium An. 1681. Cæsareæ Majestati oblato continentur quod licet in Appendice operis suo ordine in ipsismet actis contineatur, hic tamen loci subadnectere consultum visum est.

MEMORIALE

Statuum & Ordinum Evangelicorum Majestati Cæsareæ die 22. Junii An. 1681. exhibitum.

Augustissime Imperator
ac Rex,

Domine Domine Nobis
Clementissime.

Sacratissimam Cæsaream ac Regiam Majestatem Vestram benigne adhuc recordari non ambigimus, quanam gravamina Majestati Vestræ Sacratissimæ Status Evangelicus, multis injuriis in libero Evangelicæ Religionis exercitio, publicis Regni Constitutionibus, ac Sacratissimæ Majestatis Vestræ benigno Diplomate fundato, fatigatus, cum supplici Memoriali adhuc Anno 1662. Posonii demisse per suos Deputatos exhibuerit: humillime tunc quoque supplicando, quatenus Majestas Vestræ Sacratissima tam præterita ac in specie eorum representata Religionis Gravamina auctoritate Sua Regia clementissime, & omni meliori modo cum satisfactione

injuriarum complanare, quam vero illos, qui posthabitis publicis Regni Constitutionibus, ac prælibato Majestatis Vestræ Sacratissimæ sacro Diplomate, pro lubitu in Evangelicos grassari, liberum Eorum exercitium inturbare, ac variis artibus opprimere nil pensi duxerunt, coercere dignata fuisset. Verum cum illæ res tunc non solum in priori turbato statu remansissent, sed & illi, sicut & eorum exemplo postmodum complures alii turbatores Religionis, latiore & fere universalem miseros Evangelicos persequendi sibi licentiam arrogassent, eo devenit afflictæ Evangelicæ Status calamitas, ut prioris felicitatis ac firmatæ per Constitutiones Regni & Regium Diploma, exercitii Religionis indemnitas, vix quædam, eaque saltem deformia rudera jam superesse videantur. Tempia enim, Parochiæ, Gymnasia, Scholæ, Xenodochia Proventusque eo pertinentes, paucissimis exceptis, omnia minis, Terriculamentis, Armorum strepitu aliisque exquisitis sub coloribus, imo inauditis institutis Processibus, in quorum pacifico usu Evangelici & legaliter & Diplomatice erant, via facti occupata, nonnulla ex illis funditus eversa, materialibus in stabula, ac alios profanos usus conversis: Mortui in Cæmeteriis, non nisi gravi taxa exacta, sepeliri permissi. Ministri Evangelici, prout & Scholarum Rectores, sub variis pretextibus omnibus substantiis per nonnullos Prælatos, Magnates Capitulares, Plebanos, Iesuitas, Confessorum officiales, & alterius cujusvis conditionis homines, prout & extraneam Militiam emuncti, post è Parochiis pulsati, capti, Compeditibus stricti, extra Regnum abducti, nonnulli parietibus & humo, catenis & ferro onerati, in formam Crucis alligati ac affixi, alii ad instar Turcicorum Captivorum percussi, alii non nisi Lytro mediante dimissi, posthac reliqui una cum aliquibus Reſtoribus Scholarum, Studiosis, & reliquis mendicantibus ad insolitum lus, & quidem sub pretextu Rebellionis citati: nonnulli in exilium acti: alii ad triremes & mare missi, ubi plurimi mortui, unus etiam post Carnificis trinariam torturam vivus combustus, reliqui vero ab officiis suis extortis ab iisdem Reversalibus remoti, ita ut plurima Tempia sine Ministris, Populus absque ullo Cultus Divini exercitio ad instar pecudum vivere coacti fuerint, non pauci Infantum absque Lavacro Sacri Baptismatis diem suum clauserint, claudantque. Nobiles, ita & misera plebs, variis excogitatis sub pretextibus incaptivabantur; capti in Compeditibus ad Sacra deducebantur, nonnullis per vim ori Hostia intrudebatur ex Bonis suis, uno porrecto Baccello,

cello, ejiciebantur, & plerubique integra possessiones cum interfectione cujusdam Nobilis expilabantur. Alii à ministris Evangelicis copulati, vel aliter Ministerio eorundem usi ad Sacratissimam sedem citabantur, alii vero propterea mulctabantur, & saepe Religionem mutare vicogebantur: Ad solvendum Parochis Catholicis, militari etiam executione mediante, compellebantur, alii etiam Nobiles, dum in privatis adibus ordinarias & domesticas suas ad Deum fundebant preces, vel sacros decantabant Psalmos, etiam per extraneam Militiam Officiales ritu malefactorum arrestabantur, & non nisi data fidei iussionis cautela vel extorsione Lytri dimittebantur. In quibusvis Confiniis, quamvis speciales à Majestate Vestra Sacratissima de libero Religionis exercitio obtenta fuissent Protectionales, per officiales tamen hujusmodi locorum Ministri Evangelici eum in finem introduci non permittebantur: Nobiles in Comitatus nonnullis Evangelici ex judicatus officio omnes ejecti, unde nec ad generalia Regni Comitatus Ablegati de medio Evangelicorum modo solito deputari quiverunt. In nonnullis Civitatibus ac Oppidis Regiis & privilegiatis Magistratus locorum alibi totaliter, alibi vero, non nullis exceptis, ejecti, eoque intuitu Electiones Senatus, ac aliorum officiorum contra mentem Privilegiorum interturbatae, dum non antiquo more libera Electione per Cives, sed per Camera Hungaricam Commissarios, ac in confiniis per eorundem Officiales peragebantur. In aliquibus Civitatibus ac Oppidis privilegiatis & Regiis, Evangelici in suis publicis institutis Consultationibus exclusi, cum tamen Vestra Majestas Sacratissima benignas suas Regales non modo ad Senatum, sed ad totam Communitatem, Clementissime direxerit. Attamen saltem Catholici convocati, & ad Comitatus Regni exclusi Evangelicis, contra morem solitum, tantum ex Catholicis Ablegati missi Evangelici, ut ut Indigenae, in numerum Civium minime vel difficulter recipiuntur: Bona emere prohibentur. Nonnullarum Civitatum Magistratus Evangelici ad instantiam Fisci Majestatis Vestrae Regii, ex eo quod Catholicos ad Officia Civilia non adhibuerint, licet Personas Civiles Catholicas ad id idoneas non habuerint, gravissime sunt mulctati: Aliarum Civitatum Tempora cum Parochiis & domibus Civilibus, in praedictum etiam Iuris Patronatus & proprietatis, Patribus Iesuitis sunt tradita, quae iidem occupando se in iisdem stationibus firmarunt, Contradictio-

nibus Civium interpositis vel suppressis, vel ad cassationem Contradictionis Cameraliter coactis. Mechanici ad insolitas Ceremonias adacti: Nonnullorum Mechanicorum privilegia vetusta ablata & dilacerata, nova ipsis in oppressionem Evangelicorum per vim imposita, unde non nisi mutata Religione in Consortium recepti. In multis locis Copulae, Baptismata, aut Introductiones non peractae, donec similiter Religio mutata, aut spes mutationis facta: Pia Legata Evangelicorum pro conservatione liberi Exercitii ejusdem Religionis destinata, per larvatos Processus, ac subsequendam vim abstracta, contra mentem Testatorum in alios usus conversa, aliaque quam plurima acta, quae in specie hic exprimere eo respectu intermittere volumus, ne Majestati Vestrae Sacratissimae primo statim intuitu necessaria & prolixiori deductione in immensum excrescentes pagina fastidium parere possint, parati primo quoque tempore, summa necessitate etiam ita urgente, generalitatem nostram specialius ac fusius humillime repraesentare. Quare repetitis quoque praememoratis nostris prioribus Gravaminibus, iisdem adjunctis eorum supplicibus Memorabilibus, ad Majestatis Vestrae Sacratissimae Augustissimum Thronum demississime denuo confugimus, per Viscera Misericordiae Divinae orantes, dignetur Clementissime huic nostrae calamitati condignam medelam auctoritate Regia stante adhuc hac Diata, vi gratiosissimi sui Diplomatis adhibere, laesos & damnificatos in integrum restitui facere, ac Turbatoribus liberi Exercitii Religionis juxta meritum punitis, afflictum Statum Evangelicum in pristinam ac firmam securitatem, in qua Diplomaticae & legaliter erant, collocare.

Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae Clementiam, non solum ardentissimis pro incolumitate Majestatis Vestrae Sacratissimae & Augustissimae Domus Austriacae perennitate, ad Deum fuis precibus, verum etiam perpetua fidelitatis subjectione humillime demereri omni studio contendemus, benignissimam quantocius à Majestate Vestra Sacratissima praestolaturi Resolutionem, tanquam

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae Humillimi perpetuoque fideles Subditi

Status & Ordines Regni Hungariae Evangelici.

80. Cancellarii Austriaci ingenua confessio.

LXXX. Memorabile est responsum, quod Aulæ Cæsareæ Cancellarius ab Hoher Ablegaris Evangelicis Hungaricis die 24. Junii occasione hujus Memorialis dedit his verbis : Injuriam illam in memoriali expressam si per decem saltem dies ab Evangelicis toleratam fuissent, admirari quis deberet patientiam, nedum cum per decem Annos exantlatæ calamitates fuerint, quod responsum infra in Actis Comitibus suo loco videre est.

81. Catholici retorsione utuntur, quam non probant.

LXXXI. Cæterum dum Catholici ad hoc Memoriale replicarent, nihil de his exserte inficiati sunt aut refellerunt, sed omnia præcipue hoc quasi solo solitoque suo argumento excusarunt, quod olim paria & majora Catholici ab Evangelicis perpeffa fuerint, quod ipsum tamen etiam generaliter allegatum & subinde recoctum nunquam satis probatum dederunt, cum vicissim Evangelici generaliter negassent & probationem postulassent.

82. Decennium persecutionis finitur A. 1681.

LXXXII. Tandem decennium illud infauftum persecutionis Evangelicorum truculentæ Anno 1681. evolutum est, cum in Comitibus tunc Sopronii habitis persecutio illa per Articulos eam prohibentes sisteretur.

83. Post 19. annos Comitibus de summo indigesta,

LXXXIII. Novendecim tunc Anni ab Anno 1662. excurrerant, quod neque universalia Regni Comitibus celebrata, neque articuli pro abrogandis abusibus, qui irrepsissent in puncto Religionis, vel pro vindicandis hac in re Legum Regni violationibus & transgressionibus, quæ cumulabantur quotidie, promulgati fuissent. In tanta ergo confusione & impunitate Clerus Catholicus eo magis animum sibi sumptis Leges pragmaticas super securitate & libertate Religionis ipsomet consentiente latas, licentius conculcare, & ultimum Religionis Evangelicæ exterminium omni nisu promovere, quo magis artibus suis se id jam effecisse compererat, quod superioribus in diæti Religionis gravamina rejicerentur, & effrænata libidini Religionem illam plane delendi nullus plane obex hætenus positus fuerit. Cum autem præviderent & metuerent tandem, in aliis Comitibus licentiam illam qua Legibus Regni contravenire magis magisque audebant, retusum iri, omni molimine studebant, ut celebrationem Diætarum universalium impedi-

84. Clerus Comitibus celebrationem protrahere solet.

LXXXIV. Sane si Regnicolæ Hungariæ justas habent causas dolendi, *Historia Hungar.*

quod nunc temporis Comitibus Regni universalia tam raro habeantur, injuriam Clero Catholico non facere videntur dum ipsi imputant, quod sit mali istius autor & causa. Quemadmodum enim diu noctuque de eliminanda à Regno Hungariæ Religione Evangelica cogitat, inturbato piscari avert. Dum enim sibi & intentioni suæ obstare videt Pacificationes, pacta, & Leges publicas, licet se consentiente latas, adeoque bene perspicit, attentata sua neque tolerari, neque permitti posse, ubi ad discussionem Diætalem pervenerint, Comitibus semper summo molimine impedit, eodem consilio, quo rei Judicia subterfugit, & quantum in illis est, plane tollere satagit, quo legum vindictam evitet.

LXXXV. Et quamvis probe sciat Clerus Catholicus, se totius rebellionibus & bellis intestinis, imo plerumque etiam Turcicis, per suas persecutiones Religionis Evangelicæ in propria Patria ansam dedisse, eoque ipso Regem suum in summum periculum amittendi Regni omnesque Regnicolas per cades, incendia, & vastationes innumera- biles in summam miseriam præcipientes dedisse, nihilominus zelo indifferen- to & propria utilitate, nec non avidissima libidine ab exuviis & prædis Evangelicorum, ex sua sententia eliminandorum, ditescendi occæcatus adeo est, ut præferat privatum utile publico Regis & Patriæ Regnicolarumque saluti, neque eum pudet summa imis miscere & Patriam in extremam calamitatem protrudere, dummodo suam expleat avaritiam aut sævitiam nunquam explebilem.

85. Suam tantum utilitatem curat, non Regni.

LXXXVI. Callet tamen scite obvelare utrumque finem suum prodictus Clerus pietatis fallaci prætextu, dum Aulam, imprimis pientissimum Imperatorem præoccupat admonitionibus suis, non sufflaminandum esse opus divinum, neque turbandos esse circulos pii ipsorum zeli, quo Hæreticos ad sanctissimum gremium Ecclesiæ, & ad ovile Christi palantes & oberantes oves reducere allaborant; Et quia illud plerumque evenit, quando in Diæti universalibus Hæreticis tanquam majori Regnicolarum parti, libertas præbetur ad Leges Regni provocandi, & tandem vociferandi, donec reiterationem de servandis pactis & Legibus publicis libertatem Religionis sancientibus obtineant, proinde operose inculcant pientissimo Imperatori,

86. Prætextus Cleri Comitibus dissuadentis.

tori, iniuste factas esse leges & pollicitationes illas, quibus Hæreticis securitas & libertas asserta est, adeoque non servandas, licet mille juramentis corroboratae fuerint; Sin autem Sacra Cæsarea Majestas Religioni sibi ducat Jurisjurandi Sacramento proprio aperte contravenire, consultum tamen ad minimum esse, ut per indirectum idem tandem efficiat, & ipsi Clero, laxiori ad violandum pacta & leges publicas conscientia ex prærogativa Clericali præcæteris Hominibus prædito, permittat, ut pium opus ipse prosequatur, Comitiorum autem indictionem interea Aula quantum fieri poterit, semper protelet. Comitium enim pessimum populi inventum & subsidium esse, quo & dilatandæ Majestatis Monarchicæ pomœna & potestatis Cleri augendæ ambitus nimium coarctantur: Satius ergo esse nulla plane aut rarissima indici Comitium in quibus populus libertatem & privilegia Hæretici autem securitatem & libertatem Sectæ suæ continuo crepant, & importunis desuper clamoribus aures Majestatis Regiæ obtundunt.

37. Cur nullo
la hætenus
Comitia in-
dicta.

LXXXVII. Decimus octavus iterum jam volvitur annus, quod ab ultimis Comitibus Posonii Anno 1687. celebratis Diæta universalis indicta non

fuerit. Neque dubium est, quin Clerus Catholicus denuo tantæ protelationis ex parte autor fuerit. Prævidet enim persecutiones & violentias exorbitantes, quas denuo intra illud temporis intervallum summa & inverecunda licentia contra Leges Regni impune patravit, ad incudem revocatum & abrogatum iri.

LXXXVIII. Aperiant ergo oculos cœteri Regnicolæ & videant tandem, si quidem ipsorum revera interest, crebrius & quovis triennio ex legum præscripto Comitium celebrari, quod Clerus Catholicus vel maxime Comitiorum indictionem semper dissuadeat & præpediat propter utilitatem & vindictam propriam, quam ex persecutione & exterminio sic dictorum Hæreticorum quærit, nihili existimans, si ea propter integrum Regnum & universi Regnicolæ Catholici æque ac Evangelici pessum eant, & in extremam calamitatem præcipitentur. Si hoc durius dictum videbitur, audiemus mox in proxime subsequentibus Paragraphis & Actis Diætæ Anni 1681. ipsummet Statum Catholicum secularem, idem hoc

88 Experi-
scimini tan-
dem à Re-
gnicola.

Clero Catholico aperte & in faciem exprobrantem.

SECTIO SECVNDA

Periodi Tertiæ.

De novo consilio Cleri Catholici quo fategit, ut articulus Comitiorum de An. MDCLXXXI. & MDCLXXXVII. in sciis Evangelicis clausulæ & expressiones nonnullæ aliaque infererentur, quorum sinistra interpretatione omnes præcedentes Leges Regni, quæ de Religione Evangelica agunt, inverti possent, quo ipso fundamenta ad novam persecutionem Religionis jacta sunt, eaque denuo adornata est.

CONSPECTUS SECTIONIS II.

PERIODI TERTIÆ.

89.

Data Anni 1681. urgente necessitate, tandem invito Clero indicitur. 90. Artificium Cleri, quo Gravamina Evangelicorum excludere tentat à Comitibus. 91. In Comitibus Anno 1681. exclusionem gravaminum Religionis denuo tentat Clerus. 92. Clerus detrectat instantiam pro satisfactione Status Evangelici facere. 93. Clerus gaudet in sinu scissionem Comitiorum ab Evangelicis decerni, eiusque pro- & obtestationes nihil curat. 94. Catholicus Status secularis iniqua Cavillationi Cleri indignatur, & cum Statu Evangelico contra illum causam communem faciens Clerum acerbè increpat, & publice objurgat. 95. Memorabiles exprobrationes Catholici Status Secularis, quibus Clerum Catholicum publice redarguit. 96. Memorabile Iudicium Palatini & Personalis Hungariae de impertinentia & injustitia Cleri Catholici. 97. Agnoscant Catholici Seculares Regnicolæ, Cleri obstinationem causam magnorum malorum Regni esse. 98. Catholici Seculares Regnicolæ subolfaciunt Interesse Cleri Catholici, eumque amore ejusdem ruinam Regni nihil curare. 99. Catholici Seculares penetrant rationes cur Pastores Evangelici fides sint in oculis Cleri Catholici. 100. Penetrabit tandem etiam Aula secretum Cleri. 101. Clerus præcipitat Colophonem Dietae Anni Historia Hungar.

1681. ut excludat satisfactionem Evangelicorum. 102. Effecit techna sua Clerus, quod intendebat, cuduntur enim articuli in negotio Religionis ad placitum Cleri absentibus Evangelicis. 103. Evangelici desuper protestantur & Imperator protestationem pro justa agnoscit, eamque acceptat. 104. Testimoniales Regia super admissa acceptataque protestatione Evangelicorum contra Art. 25. & 26. Anni 1681. cum inserta protestatione. 105. Articuli Dietae Anni 1681. de negotio Religionis. 106. Hi duo Articuli in scaturiginem novarum persecutionum pervertuntur. 107. Ex clausula salvo jure dominorum terrestrium evinci vult jus reformandi Religionem Dominis terrestribus competere. 108. Absurdissima est talis interpretatio, quia sic plus subdito Regis Nobili quam ipsimet Regi liceret. Talis interpretatio omnia pacta & leges de Religione frustratoria & illusoria redderet. 109. Bona fides respuit talem interpretationem. 110. Rex contra propria commodam laboraret, si admissa tali interpretatione cuilibet privato potestatem permetteret rebellionibus & bello regnum privato ausu involvere. 111. Quis verus sensus istius clausulæ esse posset. 112. Tale jus terrestre quod ius reformandi involvat, salvum esse non potest, quia ante non existit. 113. Tale jus Evang. Dominis terrestribus nec permittitur nec ab ipsis prætenditur.

Quanta absurditas sequeretur ex illo jure. 114. Leopoldus Imperator contrariam intentionem Diplomate suo explicavit. 115. Objicitur Evangelicis, quod hac clausula vetus & Catholicis obtrusa sit olim ab Evangelicis cum præpotentes essent in Hungaria. 116. Quam periculosam impressionem faciat hac objectio in aula. 117. Falsa plane est hac imputatio. 118. Si vetus esset illa clausula eo tempore inserta fuisset articulis, quo tres Palatini Hungaria invicem subsequentes & Magnates tantum non omnes Lutherani vel Reformati erant. 119. At hoc falsum est. 120. Meram ergo calumniam continet hac objectio. 121. Ex Diplomatum regis & pacificationibus probatur juri terrestri nunquam jus reformandi connexum fuisse, cum Dominis terrestribus toties vetitum fuerit turbare Religionem. 122. Si voluissent Evangelici Domini terrestres jure suo terrestri abuti, hoc ipsis prohibitum æque erat per articulos ac Diplomata. 123. Iesuitæ alios quidem terrestres Dominos Catholicos ad reformandum & expellendum subditos suos adegerunt. 124. Sed in propriis suis terris, in quibus jure terrestri gaudent Iesuitæ, per prudentiam æconomicam pepercerunt subditis Evangelicis, eorumque prædicantibus, ne quidè redditibus ipsis decedat, videntes aliorum pagos inhabitatos relinqui. 125. Si ergo pax & securitas in Hungaria stabiliri debet, clausula illa salvo jure terrestri expungenda vel restringenda est. 126. Anno 1606. inserta similis clausula: Absque præjudicio Religionis Catholica Romana &c. rejecta est & omitti debuit. 127. Facilius ergo & nunc omitti posset clausula illa salvo jure dominorum terrestrium. 128. Clero non indulgenda est insatiabilis libido exstirpandi Evangelicos. 129. Exstirpatio talis Deo non probatur, cum ille ne zizania quidem ante messem evelli velit. 130. Et exemplo Gabaonitarum ostendit fidem datam non esse violandam. 131. Similia argumenta in oratiuncula proposita Augustissimo Leopoldo. 132. Gravamina Evangelicorum contra Articulum 26. de Anno 1681. 133. Eadem Dieta Anni 1681. alius articulus in favorem Religionis conditus est, ne à magistratibus & officiis excludantur Evangelici. 134. Artic. 41. Anni 1681. Ne Evangelici à Magistratibus excludantur. 135. Commendatur lectio Actorum Dieta Anni 1681. quæ in appendice annexa sunt. 136. In Dieta ultima Anno 1687. libertatem religionis Evangelicæ à gratia Regis dependere statuitur. 137. Ratio sive prætextus

hujus decisionis injustas, Leges enim Regni gravaminum Religionis complanationem jubent. 138. Imo præcedenti proxime Dieta promissum erat Evangelicis illos in hac ipsa Dieta à prosecutione prætensionum suarum non exclusum iri. 139. At dum Evangelici agunt, id quod præterita Dieta & legibus regni permixtum erant, injustissime damnantur se excidisse beneficio legum. 140. Quanta miseria Evangelicorum si pro crimine habeatur, quod jure suo utantur! 141. Artic. XXI. de Anno 1687. 142. Status Evangelicus non defuit juri suo tuendo sed protestatus est contra hunc articulum & desuper Testimoniales Regias impetravit. 143. Testimoniales Regia. 144. Cur adeo parum de Religione actum sit in Comitibus Anni 1687. lector ad acta hujus Dieta remittitur. 145. Digressio à legibus Regni de Religione ad modos, quibus Articuli de Anno 1681. varia interpretatione in persecutionem Evangelicorum detorti sunt. 146. Fons primus malarum interpretationum fuit quod prætentum fuerit à Clero Catholico, exercitium Religionis Evangelicæ à gratia Regia tantum dependere. 147. Secunda fallacia interpretationis fuit ignobiles omnes Exercitii Religionis libertate excidisse, adeoque ad mutandam Religionem cogi posse, nobilibus autem & civitatibus exercitium mediante ministro verbi divini negatum est. 148. Tertia fallacia interpretationis in eo commissæ, quod miles prædiarius exautoratus fuerit, quo loca prædiaria libertate Exercitii Religionis exuerentur. 149. Quarta fallacia in impetratione Commissionum. 150. Prætextus talium Commissionum ex Art. XXVI. Anni 1681. petitus, sed perverso plane sensu. 151. Pro Commissariis infensissimè hostes Religionis Evangelicæ à Clero subornabantur. 152. Hujusmodi Commissarii crudelitatem pro medio promerenda vita aeterna ex persuasione Cleri Catholici habuerunt. 153. Coram talibus Commissionibus Evangelicis nulla justitia administrabatur, sed per repetitas commissiones vel decreta ex Cancellaria omnia in detrimentum Religionis præcipitabantur. 154. Ex his fontibus scaturiere gravissima flumina persecutionum, quarum atrocitas vix credibilis videtur. 155. Multiplicia violentiæ genera, quibus Domini terrestres Subditos suos ad mutandam religionem suam coegerunt. 156. Processus contra illos, qui relicta Religione Catholico-Romana Lutheranam vel Reformatam amplexierant. 157. Exemplum hanc rem afferunt. 158. Ministri Evangelicorum

corum quam diris modis vexati, & quibus artibus seculares Evangelici excruciatifuerint. 159. Nec Evangelicorum Dominorum terrestrium subditis licuit sine afflictione & cruce propter religionem nasci, mori, aut vivere. 160. Exemplum puerperarum à Parocho Catholico subdole Templo inclusarum, quae tandem de fenestra pro-silierunt. 161. Alia Exempla afflictionis ob mutatam Religionem Catholicam 162. Mortuis sepultura & campanarum usus denegatur, & puniuntur cognati, quod ad moribundos non vocaverint parochos Catholicos. 163. Iesuita jubent cadaver Evangelici effodi & projici sub Dio. 164. Nobilibus Evangelicis exercitium Religionis mediante ministro denegatur & parochi Catholici jura stola exigunt contra articulos Regni. 165. Liberi Evangelicorum invitis parentibus à Iesuitis Religione Catholica imbuuntur. 166. Quo prae-textu templa, schola reductus, Ministri Rectores Evangelicis adimuntur. 167. Ad sedem Ecclesiae Metropolitanae Strigontensis trahuntur causae in Consistoriis Evangelicorum juxta sua principia decise. 168. Parochi Catholici propria etiam autoritate templa Evangelicorum occupant, quod tamen subinde non ex voto ipsorum successit. 169. Ridicula admodum historiola parochorum Catholicorum in pago Miava à mulierculis faceta comminatione expulso- rum. 170. Schola Evangelicorum tantum ad rudimenta trivialia per contrariam legibus interpretationem restringuntur. 171. Ad juvandam pravam interpretationem Evangelici à Magistratibus arcentur.

LXXXIX.

Quemadmodum Rebellionum & bellorum Turcicorum summa necessitas sapius Comitia, invito reluctante & dissuadente Clero Catholico, ut plurimum habenda esse suasit, ita etiam Anno 1681. contigit, quod tandem post 19. Annos Dieta celebrata fuerit.

XC. Nunquam uno artificio exhauritur Cleri industria & vaframentum, quo medelam malorum publicorum, ubi proprio interesse adversatur, impedire callet. Impedit & dissuadet variis sub praetextibus simulatis, quantum potest (at quid non potest in primis in Aula Caesarea!) ne Comitia indicantur, sed ubi periculum, quod ipse plerumque suis persecutionibus & Legum violationibus regno accersit, dilationem amplius non admittit, ad alias technas refugit. Nam ubi Clerus Co-

mitia universalia, eo quod metuat, violationes Legum de Religione latarum repressum iri, diutius impedire non potest, tunc discussionem gravaminum super Religionis Evangelicae oppressione admittere non vult, causatus illa privata concernere iurgia, & impudentiam sapere, querimoniis privatorum deliberationes super urgentibus totius Regni necessitatibus interpellare, & ejusmodi rixis particularibus interrumpere, cum Dieta universalis indicta fuerit, ut de Bello Turcico vel Rebellionem sedanda in medium consulatur, non ut tempus altercationibus futilibus Haereticorum inutiliter teratur: quasi vero ad publicam Regni tranquillitatem conservandam pertineat negotium momentosius in universalibus Comitibus tractandum illo ipso, quod longe majorem partem Regnicolarum concernit, & in quo, quotiescunque major illa pars per Legum violationes laeditur & opprimitur, semper novi motus & Bella intestina quacunque occasione favente accenduntur.

XCI. Idem hoc Artificium succidaneum adhibuit Clerus Catholicus Anno 1681. in Comitibus eoque confidentius sperabat consilium hoc successfulum esse, quod Anno 1662. bene ceciderit. Inde sub initium Comitiorum nihil de Gravaminibus Evangelici Status admittere volebat, sed eorum insertioni, in numerum gravaminum Regni juxta seriem conditionum Sacri Diplomatis more consueto faciendae, praefracte obstrepebat. Tandem tamen cum Caesarea Majestas ad toties reiterate querelas Status Evangelici in scriptis pollicita fuisset, gravamina Religionis certo levatum iri, neque se ante discessurum ex Comitibus, Clerus invitis dentibus in insertionem gravaminum istorum consensit, & invitatus per ablegationem etiam commembri sui cum reliquis inter alia pro medela tribulationum Evangelici Status, cujus maxime fax & tuba ipsemet fuit, supplicavit.

XCI. Ast ubi Resolutio Caesarea Regia non omnino ex voto Status Evangelici ceciderat, & hic apud Praelatos & Magnates urgeret, quo conjunctim cum reliquis Statibus pro uberiori satisfactione Status Evangelici apud Caesarem Majestatem instarent, adjungendo ex suo etiam gremio membrum pro ablegatione desuper ad Majestatem suam decernenda, Clerus deputationem alicujus Commembri ex Praelatis

91. An. 1681. exclusio de-novo tentata

89. Dieta A. 1681.

90. Clerus gravamina Evangelicorum excludere tentat.

92. Clerus detrectat pro Evangelicis intercedere.

ad hujusmodi ablegationem obstinatissime denegabat, causatus conscientiae & dignitati suae & Romanae Ecclesiae praedjudicare sanctitati & adversari, si pro Evangelico Statu, ut libertatem & securitatem Religionis suae postliminio consequatur, intercederet.

93. Clerus
scissis Co-
mitiis pro-
testationes
non curat.

XCIII. Cum ergo Status Evangelicus apud Clerum Catholicum, maximum & infensissimum hostem suum precibus & obtestationibus, quibus furdo narrabatur fabula, nihil effecisset, emanere ex conventu Regnicolarum, imo re infecta à Comitibus discedere decernebat, prius tamen publice declarabat, sibi aliorum politicorum & temporalium gravaminum complanationem nullo futuram esse solario, si illa urgentissima in negotio Religionis non corrigantur, paratos se esse, imo desiderare ipso facto, confestim cum dilectis Conjugibus, charissimisque liberis potius mori, quam in captivitate ista, tam conscientiae quam corporali, ubi per Clerum vel propter quotidianas ad Deum fundendas preces carceribus manciparentur, caperentur, citarentur, mulctarentur, Bonis suis privarentur, & diversimode exagitarentur, vitam miseriam diutius trahere.

94. Status
Secularis
Clerum ob-
jurgat.

XCIV. Tum demum universus Status Catholicus Secularis, Cleri cavillatione iniqua irritatus, indignabundus Statui Evangelico assurgit, & causam communem cum Evangelicis faciens acerbissime Clerum intercrepat & publice objurgat.

95. Expro-
bationes
Status Se-
cularis.

XCV. Exprobat quippe Clero Catholico inter alia hismet verbis: *Frustra omnia tractari nisi prius negotium Religionis complanatum fuerit, nullique bono futurum, si summus apex modernorum tumultuum non complanatus missus fuerit: negotio Religionis non complanato & suspensa cetera parum proficere, posse, inde enim conservationem aut interitum patriae dependere: Sacratissimam Caesaream Regiamque Majestatem in propositione sua Dietali jussisse, Status Regni, ut media & consilia pacificandi Regni suppeditarent, inter reliqua publica Regni Gravamina autem maxime praecipuum pacificandi afflicti Regni remedium esse complanationem Gravaminum Religionis, imo esse principalissimum sine quo non: Clerum non curare, etiamsi nunquam Dieta indiceretur, & nunquam complanatio injuriarum secularium sequeretur, Regnicolas vero aequè Catholicos quam Evangelicos versari in periculo, Clerum, conglobatis & corrasis divitiis facillime Regno exire & aufugere posse. Seculares Ca-*

tholicos & Dominos Terrestres fere similes persecutiones passos esse, quibus Evangelici pressi fuerunt, propterea quod ad nutum Cleri Praedicantes Evangelicos ex possessionibus suis ejicere, Tempia occupare & subditos suos Evangelicos expellere domibus noluerint, se ergo nullo modo passuros, ut Gravamina Evangelicorum non complanata relinquantur, aut ut resiliat Clerus ab illo, quod semel ipsemet consentiente Gravaminibus insertum fuit: Proindeque postquam Status Catholicus Secularis aequè ac Evangelicus obtestatus fuisset Clerum per Deum, per sanguinem, per flammam in patria ardentem, totidem neces, deprædationes, spolia, Patriae tranquillitatem, ut Diplomaticam Resolutionem super negotio Religionis conjunctim implorent, tandem protestatur coram Deo, Angelis, & toto Mundo Christiano, se futura funesta Regni cladis, & multarum Christianarum animarum interitus, cadis, & effusionis sanguinis, in tremendo illo Dei judicio innocentes futuros, totamque causam & reatum in boni publici pacisque & tranquillitatis Regni convulsos, quales Clerus Catholicus solus esset, redundaturum: iniquissimam etiam esse cavillationem Cleri redarguunt ipsimet Status Catholici, dum hic causatur Conscientia sua adversari, ut omittantur persecutiones, ita enim omnes Leges Patriae, Diplomata Regia, aequè per Clerum ac secularem Statum Catholicum condita, conscientia contraria esse dictum iri cum tempore.

XCVI. Improbat etiam Palatinus Regni, licet ceteroquin nimium Zelosus Catholicus, istam Cleri obstinationem, & fatetur, se juramento aequè Evangelicis ac Catholicis esse adstrictum, adeoque probare modum procedendi Cleri non posse: Ipsemet etiam Personalis Regia Praesentia, quamvis Catholicus, Clero hac in parte, mirum dictu, quanto opere contrarius fuerit, in hac Verba erupit: *Nunc demum apparere, quisnam incendii hujus Patriae autor sit, justam & aequam esse Evangelicorum instantiam: Ceterum si Clerus more hactenus sibi usitato etiam imposterum nil nisi reliquis Statibus & Ordinibus contradicere & resistere noverit, inque eo perrexerit, satius sibi esse deposito praesidis officio id ipsum Clero committere; verendum etiam esse, ne Clerus ob has & ejusmodi insolentias tandem Status pariter & suffragii privilegio privetur. Nam & Sua Sacratissima Majestatis tam esse beni-*

96. Judicia
magnarum
de Cleri
obstinatio-
ne.

gnam

gnam voluntatem, ut Clero pertinaciam suam exuere detrectante, reliqui status incumbentia agant. Habentur hæc verbotenus in subsequenter Actis Diatribis.

97. Pervicacia Cleri magnorum malorum causa.

XCVII. Liqueat ergo ex hisce disputationibus satis fervidis, quod ipsismet Secularibus fatentibus maxima, si non sola causa malorum Regni, ex oppressione Religionis Evangelicæ toties recrudescentium, sit Clerus, & quod non soli Evangelici, sed etiam ipsimet Seculares Catholici Regnicolæ de hac veritate convicti sint, eaque propter perdolenter ingemiscant, nec non aperte agnoscant, tranquillitatem Regni integram & perpetuam conservari non posse, nisi obstinationi Cleri Catholici obex ponatur.

98. Catholici Seculares subolfaciunt interese Cleri.

XCVIII. Sane quisquis cum secularibus Catholicis Hungaris cordatis familiariter consuescet & colloquetur, permultos reperiet, qui eadem cum Personali præsentia Regiæ sentiunt. Omnes enim emunctis naris Seculares Catholici satis subolfaciunt privatum commodum & Interesse, quod Clerus Catholicus captat, ex persecutione Evangelicorum, juxta indiscretum nonnullorum zelum, verum illud & genuinum incitamentum esse, cur Clerus desistere à persecutionibus nolit, & quod amore privatae utilitatis obcoæcati Prælati non dubitent universos Regnicolas in extremam ruinam præcipites dare.

99. Idem penetrant rationes cur pastores Evangelici odio sint.

XCIX. Fatentur etiam cordatiores Catholici Seculares, Pastores Evangelicorum propterea fudes in oculis Cleri Catholici esset, huncque illorum exilium & deletionem mordicus tentandam eapropter decrevisse, quod illi majori doctrina, eruditione, & scientia, nec non morum & vitæ exemplaris integritate plerumque præditi sint, quam Parochi vulgares sive Plebani pagorum Catholici, ut plurimum in Hungaria idiotæ, ignavi, & nihil minus quam sanctitatem vitæ plerumque cogitantes; ut ergo populo auferatur scandalum, quod in tam evidenti discrimine Pastorum Evangelicorum & Plebanorum Catholicorum nimis manifeste in oculos incurrit, omni nisu abigendos esse illos, persistit Clerus, ut ignorantia morumque dissolutio plebanorum Catholicorum, nec non avaritia & Tyrannis Cleri ipsiusmet, sine obstaculo illa incrementa sumere valeat, quæ in aliis provinciis, ubi dissentientis Religionis adversarii nulli adsunt, Clerus exercet.

Hoc enim certe neitiquam negari potest, Clerum Catholicum infinitis parasangis magis eruditioni, morumque & vitæ probitati inprimis autem moderationi studere in illis Regionibus, ubi cum Evangelicis cohabitavit, eorumque vitam & doctrinam, sicuti eos cote acui, & ad scandala evitanda adversariorum exemplo excitari & adigi. Fatetur ipse Clerus Galliæ, se Hugonottarum doctrinæ & moribus debere fastigium eruditionis, quod præcætarum Catholicarum Regionum Clero affecutus est. Et quis non perspiciat, prærogativam Cleri Germanici in vitæ doctrinæque moderatione præ aliis Ecclesiasticis ex eadem causa provenire?

C. Addisces fortassis tandem aliquando etiam Aula Cæsarea, quod libidini Cleri Hungarici, bella ex arbitrio suo excitandi, connivendum diutius non sit, & quod Rex autoritate sua, qua pollet, retundere tandem debeat perennem illum pruritum obluendi, & Legibus Regni Diplomatumque Regiis, quæ pro conservatione Coronæ & Regni inevitabiliter necessaria deprehenderat Aula, contraveniendi. Utinam Ministri Cæsarei cordati & perspicaces eandem sententiam amplecterentur, quam Personalis Præsentia Regiæ Hungaricus paulo supra professus est, certe magna seges tumultuum intestinorum brevi rescinderetur, non adeo facile deinceps repullulatura.

100. Penetrabit tandem etiam Aule secretum Cleri.

CI. Tandem quidem post tot tantasque objurgationes Clerus Catholicus manus dedit, & ablegationi prædictæ ad Palatinum consensit, attamen cum Diatræ finis acceleraret, ut optatam satisfactionem Evangelico Statui, quam adhuc tum urgebat, præscinderet, ipsemet Resolutionem Cæsaream ultro acceptat, & se in illa nil amplius desiderare declarat, eoque ipso Colophonem Diatræ præcipitat, novo hoc artificio impediens, ne Status Evangelicus Hungariæ majorem consolationem & prolixioris satisfactionem accipere possit, insimul eo ipso etiam favorem Aulæ abiturientis captans.

101. Clerus præcipitat Colophonem Diatræ A. 1681.

CII. Neque defecit eum successus; Status enim Evangelicus cum propter præjudicium, quod juste timebat, adesse exhibitioni gravaminum periculosum existimaret, neque communicationem aut consuetam prælectionem Articulorum, qui in negotio Religionis con-

102. Cleri technæ in cudendis articulis.

confecti essent, obtinere potuisset, Cle-
rus cum reliquo Catholico Statu Arti-
culos pro suo lubitu & arbitrio tales
concepit, & concinnavit, quales voluit,
in scis & inauditis Evangelicis. Et hinc
illæ lachrymæ, quibus truces illi mor-
sus anguis istius quem destinato consi-
lio sub herba clausulæ, de salvo Jure
Dominorum terrestrium, astute & oc-
culte nimis abscondiderant, hodiernum
ab isto tempore à statu Evangelico de-
plorantur.

103. Evan-
gelici pro
testantur.

CIII. Desuper tamen Status Evan-
gelicus solenniter protestatus est, &
publice declaravit, Articulus istos se in-
scio, absente, & plane ignorante, quid
contineant, cūcas esse, adeoque in illos
consentire, illosve pro Articulis Regni
agnoscere & acceptare non posse, exin-
deque ullum præjudicium sibi attrahi
nequire. Quam protestationem tan-
tum abest, ut Sacra Cæsarea Majestas
injustam vel rejiciendam esse reputave-
rit, aut ægre tulerit, ut potius perbeni-
gne & gratiose jusserit, solennes Testi-
moniales de exhibita sibi protestatione
& Jurium reservatione expediri, & si-
gillo Regio impresso, Statui Evangeli-
co dari, quo de præjudicio avertendo
securi esse possint, sicuti ex ipsis Testi-
monialibus quæ hic sequuntur videre
licet.

104. Testi-
moniales
Regis super
admissa
protestatio-
ne.

CIV. Nos LEOPOL- DUS &c.

MEMORIA commendamus tenore
præsentium significantes, qui-
bus expedit universis. Quod fide-
les nostri, Spectabiles, Magnifici, E-
gregii & Nobiles, Prudentes item ac
circumspecti Augustanæ videlicet &
Helveticæ Confessionibus addicti,
feria tertia proxima post Dominicam
infra octavam Nativitatis Christi
Domini, die videlicet trigesima men-
sis Dec. Anni modo labentis millesimi
sexcentissimi octuagesimi primi, alias
in libera Regiaque Civitate nostra
Soproniensi & Comitatu nominis
ejusdem adjacentis, habitam, ad Ge-
neralia prælibati Regni nostri Hun-
gariæ partiumque eidem annexarum
Comitia, in diem vigesimum octa-
vum præterlapsi mensis Aprilis Anni
præsentis supra recensiti, Fidelibus
nostris universis ejusdem Regni no-
stri Hungariæ & Partium præscripta-
rum Statibus ac Ordinibus pro per-
tractandis publicis, iisque perarduis

ipsorum rebus ac negotiis, per Maje-
statem nostram Regiam clementer
indicta & promulgata, simul congre-
gati, convocatique & Ablegati Nun-
cii nostram personaliter venientes in
præsentiam, per modum & formam
solennis protestationis & contradi-
ctionis proposuerunt ac detegerunt,
proponique ac detegi curaverunt, e-
andemque protestationem & con-
tradictionem suam Eidem Persona-
li præsentia nostræ Regiæ inscriptis
etiam exhibuerunt & præsentarunt,
hujusmodi sub tenore. Universi &
singuli Status & Ordines Evangelici
Regni Hungariæ pro præsentem Gene-
rali præacti Regni Diæta, ad diem vi-
gesimum octavum Mensis Aprilis
Anni Millesimi sexcentissimi octua-
gesimi primi præteritum, in liberam
hanc ac Regiam Civitatem Soproni-
ensem, indicta, præsentem, per modum
solennis protestationis & gravis que-
relæ proposuerunt in hunc modum.
Qualiter sub decursu modernæ Diæ-
tæ, & quidem statim ab initio ejus-
dem, exulceratum inde ab An. 1649.
pridem evoluto, mille modis turba-
tæ, ac tandem 1670. ab annis, fere ad
totale exterminium conquassatæ
Religionis Evangelicæ vulnus, Sua
Majestati Sacratissimæ Domino Do-
mino & Regi ipsorum clementissi-
mo, primum ad partem duntaxat
non modo idem Protestantes humil-
lime detexissent, ac benignam à tan-
to temporis tractu de uno in alium
generalem Regni conventum dila-
tam, jam tandem tot malis clemen-
ter adhibendam medelam anhelò spi-
ritu implorassent; verum etiam id
ipsum universi Status & Ordines Re-
gni & partium eidem annexarum
publicis suis gravaminibus accensen-
do, pro Diplomatica complanatione
alte nominatæ Suæ Majestati serio
ac iterato repræsentassent; ut ut au-
tem bene memorata sua Majestas in-
ter puncta benignarum suarum reso-
lutionum, hoc quoque in passu
iteratis, ac tandem ultimaria vi-
cibus sese in sequenti resolvisset.

Primo. Pacificatio Viennensis in
totum & maxime in primo Artic-
ulo utramque Religionem concer-
nente, in omnibus repetitur & con-
firmatur.

Secundo. In supplementum &c.

Tertio. Neque dicti &c.

Quarto. Ultra libertatem &c.

Quinto. In locis &c.

Sex-

Sexto. Nullæ etiam &c.
 „ Septimo. Propter bonum &c.
 „ Octavo. Posoniensibus &c.
 „ Nono. Civitas Soproniensis &c.
 „ Decimo. Quoad reliquas &c.
 „ Undecimo. In Comitibus &c.
 „ Duodecimo. Permissum etiam &c.
 „ Decimo tertio. Cum Romano Catholicis &c.
 „ Decimo quarto. Si quæ gravamina &c.
 „ Decimo quinto. Sub gravi &c.
 „ (conclusio) Unde Sua quoque Majestas &c. (usque ad) Regni Status, Ordines & Incolas Sux clementissimæ Resolutioni omnino acquieturos.
 „ Quia tamen iidem Protestantes per præviā benignā Sux Sacratissimæ Majestatis resolutionem votis universorum Regnicolarum, tanto minus ipsorum Evangelicorum minime satisfieri, quin potius Sacris Diplomati-
 „ bus & Legibus Regni præjudicare adverterent: Ut enim præcitatus Articulus primus alias superioribus tēpori-
 „ b⁹ per Statum Catholicum in diversum & exoticum sensum distractus, ac postmodum non saltem authenticis
 „ instrumentis, verum etiam Diplomate Regio Anni Millesimi Sexcentissimi quadragesimi septimi mediantibus, in
 „ suum genuinum & nativum sensum reductus & declaratus, simpliciter renoverit, taliterque tot indirectarum
 „ interpretationum, quæ hætenus Evangelicam Religionem asperrime
 „ collidebant, fomes exsusciteretur: Ut deinde Evangelicæ Religionis Exercitium alias vigore Sacrorum Diplo-
 „ matum per universum Regnum liberum, ad certa loca duntaxat restringatur: Ut porro tēpla ab anno
 „ præscripto millesimo sexcentesimo septuagesimo (ac etiam, uti manifestæ sequelæ est, antecederet) occu-
 „ pata præ manibus violentorum occupatorum remaneant, ac pro nonnullis loca duntaxat deputentur: Ut denique
 „ Domini terrestribus in negotio Religionis erga suos subditos, consequenterque animas ipsorum jus & arbitrium quoddam supermaneat, & alia
 „ in prædicta benigna resolutione contenta, sacris Diplomati-
 „ bus absolute caverentur, sed & alia ejusdem benignæ Resolutionis Diplomati
 „ non repugnantia vim novæ concessionis præ se ferrent, & puncta eadem, quasi nullo præexistente Diplomate,
 „ precario indulgeri videntur. Quæ

Historia Hungar.

æque ac alia acceptare citra resultum à Sacro Diplomate integrum minime foret. His igitur ac aliis, præmissa, puncta benignæ Resolutionis inspicienti, luculentissime apparentibus, prægnantibus ex rationibus, dum memorati Protestantes iisdem acquiescere nequissent, instantia ad Statum Catholicum, ut negotium Religionis cum aliis adhuc eorum irresolutis, punctis, Sux Sacratissimæ Majestati pro benigniori resolutione denuo præsentetur, facta, eaque per Statum Catholicum non admissa, necessitati superinde suam Sacratissimam Majestatem medio demissorum suorum memorialium interpellare; Interea, vero Statu Catholico ad articulorum confectiōem procedente, etiam sese à communi confessu Regnicolarum, tantisper, usque tum finalis Sux Sacratissimæ Majestatis resolutio obtineri potuisset, absentare. Verum ubi ultimarum benigna Sux Majestatis Sacratissimæ, priorem per omnia repetens supervenisset resolutio, toties fati Protestantes sese in Articulorum super aliis tractatibus Diætalibus edendorum confectiōe, exmissio è serie eorundem, Religionis, tanquam ad normam Diplomatum & Legum Regni, minime resoluta, processuros, resolvissent, prout etiam ad finalem diætaliū laborum conclusionem, præmissa expressa cautela interjecta, processissent: His tamen non curatis, Status Catholicus citra consensum eorundem Protestantium, & in ruinam ipsorum, favorem autem sui, eosdem protestantes opprimentis, etiam in negotio Religionis certos articulos compilasset. Quo iisdem innotescente, ac tempore solitæ præsentationis Articulorum diætaliū jam jam approximante, tam coram Excellentissimo Domino Comite Palatino, quam Domino Personali, sese declarassent; quod Articulos in reliquis Regni negotiis conclusos, parati essent Sux Sacratissimæ Majestati pro confirmatione humillime præsentare; dummodo aliquis in negotio Religionis conditus iisdem non annectatur, alioquin in hujusmodi præsentationem sibi valde præjudiciosam & nocivam consentire non possent: Unde prærepetiti Protestantes sperassent fore, ut aliis diætalibus tractatibus & Articulis Sux Sacratissimæ Majestati demisse præsentatis Religionem concernentes exmitte-

N

ren-

rentur; tantum tamen abest, ut hoc fieret, ut potius, ubi hesternae luce Generosus Dominus Valentinus Szenethe Vice-Palatinus (qui eo tum Domini Personalis, alias ob paroxysmum quartanae eadem ipsa die recurrentem absentis, munus obibat) praesentationis mentionem fecisset, ab antelatis Protestantibus, num Articuli Religionem agentes inter reliquos contineantur, quaesitus; eosdem ne directo quidem responso dignaretur, sed dum praerepetiti Protestantes, quid in tali ancipiti rerum statu opus esset factu, animis haerent, praedeclaratis Articulis coram Regnicolis minime perlectis, cum tamen eosdem, ipso quo praesentarentur die perlegere antiquissimi & usitati moris esset; cum coeteris Dominis Catholicis ad Augustissimam Suae Sacratissimae Majestatis Aulam, Articulos praesentatum perrexerit, nobis in Domo Regnicolarum anxiiis relictis, praedjudicio Status Evangelici valde gravi & manifesto. Quamobrem praementionati Protestantes, juribus suis mature prospectum iri volentes, cum praerepetita sua solenni protestatione, hujusmodi Articulorum Religionem tangentium compilationi, confectioni & ex post modo praevio subsecuta praesentationi, ac iisdem etiam articulis tanquam citra consensum attractorum Protestantium confectionis & subsecutis, juribusque eorundem nimis praedjudiciosus, contradicunt protestando, & protestantur contradicendo; Declarassent se insuper, quod licet pro praesenti temporum, coeterorumque violenter occupatorum restitutionem, aliarumque infinitarum exantlatarum injuriarum complanationem consequi non licuisset: Prouti tamen innatae Suae Sacratissimae Majestatis benignitati non diffiderent, quin eadem tot praefatorum Protestantium afflictiones sit cordi sumptura, oppressisque opem benigne latura; Ita etiam futuris semper temporibus sacris Diplomatis ac Legibus Regni inhærere, ac iisdem uti, nec in minimo ab iisdem recedere velle: Prouti protestati sunt contradicendo, & contradixerunt, protestando, & sic sese declararunt:

Super qua quidem Protestatione & contradictione praesentes literas nostras, eidem Augustanae & Helveticae Confessioni addictis, jurium ipso-

rum futuram uberiolemque ad cautelam necessarias, sub sigillo nostro judiciali & authentico apud memoratam Personalem praesentiam nostram Regiam dandas duximus & concedendas, communi suadente Justitia. Datum in praeracta Civitate nostra Soproniensi, die ultima praedicti mensis Decembris, Anno Domini millesimo, sexcentesimo, octuagesimo primo.

(L.S.)

Leſta & extradata per me Stephanum Orban, alte-titulata Suae Sacratissimae Caesarea Regiaeque Majestatis Personalis Praesentia in Iudiciis Locumtenentem & Consiliarium Mppr.

CV. Sequuntur duo Articuli Diatae de Anno 1681. Religionem Evangelicam & Helveticam concernentes:

105. Articuli, 25. & 26. An. 1681. de negotio religionis.

Diatae An. MDCLXXXI.

Artic. XXV.

De libero Religionis Exercitio.

ET quia propter bonum Pacis, tranquillitatemque Regni publicam in negotio Religionis quoque sua Majestas sese benigne resolvere dignata esset. Ideo eandem etiam Resolutionem Articulis Regni Status & Ordines inserunt, ac imprimis quidem cum liberum Religionis Exercitium, jam antea in Anno 1606. vigore Pacificationis Viennensis concessum, his motibus a parte nonnullorum interturbatum fuisset. Ideo confirmato hoc loci Articulo dictae Pacificationis, idem exercitium omni-

mni-

mnibus & ubique per Regnum (salvo tamen jure Dominorum Terrestrium) juxta Artic. I. Anno 1608. ante Coronationem editum liberum permittitur, ac Predicantibus quoque & Scholarum Magistris alias vel præscriptis vel propter certas Reversales munia suæ Professionis exercere non valentibus liber in Regnum reditus, liberaque Religionis suæ professio & exercitium cassatis eatenus etiam ipsorum Reversalibus conceditur: & nullus Regnicolarum in libero suæ Religionis exercitio à modo impostero, quoquo modo turbetur. Sed neque Augustanæ & Helveticæ Confessioni addicti, ad ceremonias Confessioni suæ contrarias compellantur.

Artic. XXVI.

De Templorum & locorum pro iisdem ædificandis assignatione.

AD hæc Tempia quoque per Augustanæ & Helveticæ Confessioni addictos ædificata & ritu Catholico necdum reconciliata, per certos Commissarios eisdem assignanda, in aliis vero locis juxta benignam Suæ Majestatis Resolutionem Loca pro ædificandis Templis, Scholis & Parochiis erigendis, pro commoditate eorundem Augustanæ & Helveticæ confes-

Histor. Hungar.

ni addictorum per eosdem Commissarios designanda, ordine infra scripto decernuntur, quemadmodum etiam in omnibus Regni Comitatus, & quidem signanter in Comitatu Castriferrei pro illis qui Augustanam Confessionem sequuntur, in Demock & Nemeschok: Pro Helveticæ vero Confessionis Incolis in Felsæ Eær. In Comitatu Soproniensi, in Vadosfalva & Nemesker. In Posoniensi in Rhete & Pusztá Fædemes. In Nitriensi in Nitra, Szerdahely & Stráza penes vagum. In Barsiensi in Simoyi et Szelezen. In Zoliensi, in Osztro-Luka Garamszegh. In Turocziensi, in Neszpál, et Ivanka falva. In Liptoviensi, in Hybe et Nagy-Palugia. In Arviensi in Felsæ Kubiny et Sztebnye. In Trenchiniensi in Szulovv et Zai Ugroc. In Szepusiensi in Gergho et Potocz, vel Batiszfalva, non obstante quorumvis contradictione sunt permissa. In aliis vero Comitatus veluti in Szaladiensi, Veszprimensi, Iauriensi, Comaroniensi, Abauvariensi, Sarosiensi, Zépliniensi, Vghocyensi, Bereghienesi, Thornési, Gæmærcensi, Borsodiensi, Hontensi, Neogradiensi, Szolnok et Heves, nec non Pest, Pilis et Soltah, unitis. Item Szabolczeni, Ungb, et Szatmariensi, siquidem de presenti essent in actuali usu omnium ferè Templorum ibidem habitorum, ideo eadem pro actualibus eorundem

N 2 dem

dem possessoribus usuanda relicta sunt. Præterea in consensibus Regni & quidem in Generalatu contra Canisam in Szentgrod. In Generalatu Jauriensi in Tihany, Vason, Papa, Veszprin Jaurini & Comaromii. In Generalatu antemontano Leva, Carpona & Fülekini. In Generalatu superioris Hungariae. In Putnok Onod Szendræ, Tockay, Kallo, Szathmar. In liberis vero Civitatibus, utpote Posoniensi Augustanae Confessionis addictis liceat edificare suis sumptibus Templum unum in suburbio, in loco per eosdem Commissarios designando. Civitas porro Soproniensis maneat in possessione & exercitio sue Religionis, quam modo profitetur, nec in hoc turbetur. Ac tandem in liberis & montanis Civitatibus utpote Trenchiniensi, Modrensi, Cremnicziensi & Novi Zoliensi, ac in superiori Hungaria omnibus iidem Civitatibus similiter loca pro edificandis Templis, scholis & Parochiis assignanda conceduntur. Tempora demum in quorum actuali possessione iidem Augustana & Helvetica Confessionis addicti de facto sunt, modo prævio præ manibus eorundem una cum Parochiis & scholis Proventibusque eorundem, propter bonum pacis, ut nimirum quiete & pacifice vivant, relinquuntur, usu sepulturae, & campanarum pro Catholicis

ibidem degentibus aequè ac ipsis libero relicto. Interea vero nec Catholici Ministris Augustanae & Helveticae Confessionis addictis, nec vero horum sequaces Plebanis Catholicis ad mentem Articuli II. Anni 1647. solvere obligentur. Omnibus porro Magnatibus & Nobilibus in Regno degentibus, in arcibus & solitis residentiis suis pro ritu cujusque professionis, oratoria et sacella adificare & dotare liberum sit. Posthac vero nulla Templorum, Scholarumque et Parochiarum occupationes, vel exercitii turbationes ab utrinque, sub pœna in Articulo 8. Vladislai Decreti sexti expressa fiant. Per hancque Articulorum Concessionem iisdem Augustanae et Helveticae Confessionis addictis ulterior prætensionum suarum via in futuris diatist instantias suas promovendi (non obstantibus Cleri, et aliorum secularium Catholicorum contradictionibus) minime præcludatur. Salvis semper eatenus Legibus Regni, Diplomate Regio firmatis.

CVI. Duo hi Articuli verbis quidem, in satisfactionem querelarum, quas integris voluminibus de gravaminibus & persecutionibus suis admodum truculentis ac atrocibus, Evangelici compilarant, conditi sunt, sed flagrans ille ac socialem discretionem aversans zelus Cleri Catholici, haud consultis nec consentientibus Evangelicis, qui tunc plenis instructi mandatis frequentes aderant, haud dubie præter intentionem Regiam, ea machinatione astuque concepit & formavit, ut ipsi met Religionis nedum soli libertati ejus perpetuam insidiandi præberent occasionem. Nam ut ut Articulo XXV.

106. Hi duo articuli novarum persecutionum fomes.

si ad sensum priorum Legum, Pacificationum & diplomatum, quorum fundamento nititur, ut eo se exsertis verbis refert, examinetur & intelligatur (sicuti publica bona fides exposcit) nihil sanctius in favorem Religionis Evangelicæ pacto jureque publico receptæ, nihil denique securius libertati decerni optare videberis, attamen posteaquam occasione clausulæ: *Salvo jure Dominorum terrestrium* &c. huic articulo per parenthesin insertæ, totus ille Articulus in elusorium sensum torqueri à quibusdam cœptus erat, apparuit, eum in perennem scaturiginem malorum, in Religionem Evangelicam & ejus libertatem omnimode quidem, præprimis tamen in ignobilibus seu rusticis opprimendam manantium, obtorto veluti collo mutatum esse.

107. Interpretatio clausulæ salvo jure dominorum terrestrium.

CVII. Nonnulli enim Domini Terrestres, ad instigationem quorundam Clero, depravato sensu clausulam hanc in dominatum non saltem servitutis ac utilitatis corporeæ, quibus subditi obnoxii sunt, sed conscientiarum tyrannidem detorserunt, tanto rigore, ut non solum Rustici subditi huic torturæ ac carnificinæ conscientiarum subjecti jam sint, verum etiam in tantam impudentiam violentia interpretationis prolapsi fuerint, ut neque Barones neque Nobiles neque liberarum regiarumque Civitatum incolæ, tuti esse ac liberi queant.

108. Absurditas clausulæ & illius solutio.

CVIII. Absurdissimam sane esse hanc clausulæ istius interpretationem exinde apparet, quod plus juris Dominiis terrestribus ceu Regis subditis tribuat, quam Regi ipsimet. Regi enim non licet subditos suos Protestantibus in bonis Fisci & terris domanialibus reformare, juxta pacta conventa Regni toties confirmata & jurata, quomodo ergo privato cuilibet Domino terrestri attribui potest jus reformandi, quod alias merito ubique gentium inter summa Regalia & jura territorialia Principum, non jura terrestria cujuslibet privati homunculi, censetur. Aut si tandem secreti consilii intentio eo directâ sit, ut etiam jus reformandi in bonis Fisci & domanialibus Regi contra jurata Diplomata Regum vindicare velit, omnia pacta conventa super Exercitio Religionis frustratoria captiosa & illusoria essent. Cum enim Rustici & Cives in civitatibus & vicis non legalibus, sint subditi aut fisci aut Cleri Catholici aut Nobilium: siquidem hi omnes vi juris Domini terrestris reformare Pro-

testantes possent, actum esset de Protestantium omnium libero Exercitio Religionis, quod illis tandem solis iisque paucis relinqueretur, qui in civitatibus liberis Regiis aut sub Dominis terrestribus Protestantibus, quorum exiguus plane est numerus, degunt. Iniqua autem talia consilia in infinitum & ad non cogitata extendi compertum factis est ab hominibus, qui Spiritui caritatis, assumtis principiis contrariis, oblectari sibi gloriæ ducunt, & ex persecutionibus Christianorum tantum meritum quarunt, quantum olim Ethnici persecutores occæcati in extirpando Christianismo sibi imaginati fuerunt.

CIX. Fœda autem esset cavillatio, si postquam sub fide publica exsertis verbis Decreti Soproniensis de Anno 1681. omnibus & ubique per Regnum liberum Exercitium Religionis concessum est, illa concessio per iniquam interpretationem clausulæ istius ita labefactari velit, ut aut nulli aut paucissimis protestantibus civitatum liberarum incolis, aut paucorum Dominorum terrestrium Protestantium subditis illud relinquatur, sane fides publica fraudulentæ hujusmodi technas respuit.

109. Bona fides respuit istam interpretationem.

CX. Enormiter etiam impingeret Rex ipse in prima principia sanæ prudentiæ politicæ, si tali modo jus reformandi Dominiis terrestribus permitteret, eoque ipso cuilibet privato arbitrium potestatemque tribueret rebellio- nibus ansam dandi & Regnum tumultibus concutiendi, nulla spe securitatis ipsimet Regi relicta, cum ipsomet Rege regnicolas non gravante subditis ejus integrum esset, reformando eos ad desperationem adigere.

110. Responsum eam commoda Regis.

CXI. Verus sensus Clausulæ istius alius certe non est, nec esse potest, quam ut salvum jus Dominorum terrestrium seculare & quasi corporale quoad exigendas servitutes, operas rusticas, & reliquas præstationes maneat, cum enim libertas ratione Religionis subditis aliam Religionem profitentibus, quam eam cui ipsorum Domini terrestres addicti sunt, concessa & confirmata fuisset, moveri potuisset dubium, subditos posse sub prætextu hujusmodi libertatis articulis istis stabilitæ abuti, & eo absurditatis usque procedere, ut etiam dominium terrestre excutere præsumerent, & prætenderent se obtenta libertate in Religione quam profitentur diversam, liberos plane homines factos esse neque amplius iugo dominorum

111. Verus sensus clausulæ.

terrestrium, qui alia sacra, quam ipsi met, sequuntur subjacere. Ad præcavendum ergo hunc abusum, Clausula ista superabundantis Cautelæ gratia intelligi deberet, & ita ut pravæ inde detortæ consequentiæ simul præscinderentur explicanda esset. Tantum autem abest, ut consensissent Evangelici in novum plane jus in conscientias & animas subditorum ratione Religionis reformandæ Dominis terrestribus adjudicandum, ut potius omni nisu contradixissent insertioni istius Clausulæ, si desuper cum ipsis communicatum, aut si interrogati fuissent, an velint sibi suisque conscientiis ejusmodi laqueos exitiales poni, fundamentumque strui ad totalem extirpationem Religionis suæ brevi tempore subsecuturam, quale consilium Catholici Cleri proximis temporibus præteritis inverecundo & crudeli invento novo in executionem dato erupit. Ea autem semper fumen-da est interpretatio, quæ cavet, ne actus in vanum & illusionem recidat: & nemo credendus est, velle absurda aut repugnantia voluntati & conservationi suæ.

112. Jus terre-
stre jus re-
formandi
non invol-
vit.

CXII. Deinde, salvum si cui jus fer-vari dicatur necessum est, ut jus illud ante exstiterit, at vero tale jus Dominorum terrestrium, quo conscientiis & animabus subditorum imperare, eosque ad suscipiendam aliam Religionem cogere licuerit, nunquam antehac extitit, ergo novum est hoc jus, quod nuper tantum ex vatiniano odio erga Protestantes, excogitatum est, quodque sub illo veteri jure Dominorum terrestrium nullo unquam tempore nulloque modo comprehensum intellectumve fuit.

113. Tale jus
ab Evange-
licis domi-
nis terrestri-
bus nun-
quam præ-
tentum.

CXIII. Si jus Dominorum terrestrium iniqua ista interpretatione, quæ novo ausu nunc intenditur, jus reformandi & conscientias cogendi involve-ret, idem competere etiam deberet Dominis terrestribus Evangelicæ Con- fessionis, sed neque principia Religionis illorum Imperium violentum in con- scientias subditorum admittunt, ut tale quid prætendant, neque Clerus Catho- licus hoc admitteret. Cum autem ex paritate rationis idem licere debeat Dominis terrestribus Evangelicæ Con- fessionis, quanta confusio non existeret, si Domino terrestri Catholico qui sub- ditos Religionem suam sequi coëgerat, alius Dominus terrestres Evangelicæ Con- fessionis succederet, & denuo sub- ditos ad amplectendum suam Religio-

nem adigeret, ita enim subditi aliquo- ties & ex parvo intervallo nonnun- quam Religionem suam jejurare co- gerentur, siquidem hoc exmero arbi- trio privati cujuscunque Domini terre- stris penderet.

CXIV. Intentio certe adeo iniqua Augustissimi Imperatoris & Regis Leo- poldi non fuit. Extantissimum & omni exceptione majus argumentum de contraria plane mente justissimi Impe- ratoris habetur in Diplomate Regio, tempore Inaugurationis Suæ Majesta- tis concessio & publicis Constitutioni- bus Regni inserto, quemadmodum reperire est in Artic. I. Decreti Primi Leopoldiani Posoniensi, de Anno 1659.

114. Leopel-
do longe a-
lia mente
fuit.

Inter septendecim autem illas Leges fundamentales, quas ipsi Reges Hun- garici conditiones vocare amant, con- ditio sexta ita se habet: *Religionis nego- tium inter universos Status & Ordines Re- gni in suis ac Fiscis bonis propter Re- gni tranquillioris permansionem juxta Constitutiones Viennenses, & Articulos ante Coronationem editos, maneat liberum, illesum, atque illibatum, ita videlicet, ut Religionis exercitium tam Baronibus, Ma- gnatibus & Nobilibus, quam liberis etiam Civitatibus universisque Statibus & Or- dinibus Regni in suis ac Fiscis bonis, item in consiniis Regni Hungaria, nec non oppidis & villis illud sponte & volenter acceptare volentibus ubique liberum relinquatur, nec quisquam in libero ejusdem usu ac Exercitio Religionis à Serenitate Sua* NB. & aliis quibusvis Do- minis terrestribus quovis modo aut quovis sub præ- textu turbetur aut impedia- tur.

Ecce per hoc Diploma Regium & Legem fundamentalem Regni exser- tis verbis cavetur, ne vel Majestas Regia vel alii quivis Domini terrestres quovis modo aut quovis sub prætextu libe- rum Exercitium Religionis Evangelicæ turbent aut impedian. Damnatus er- go hic est frivolus iste prætextus, quo Domini terrestres Catholici, in primis autem Clerus Romano-Catholicus, prætendunt, sibi Jus cogendi conscien- tias competere.

CXV. At causantur Clerici rerum patriarum ignorantiores aut malitio- siores clausulam istam salvo jure Domi- norum terrestrium antiquam, & ab ipsis met protestantibus importunis so- lici-

115. Obje-
ctio Cleri
vana.

licitationibus Regibus & Statibus Catholicis extortam, & ad solam istorum instantiam articulis insertam esse. Illis enim temporibus quibus maxima pars Magnatum & nobilium Hungarorum Religioni protestantium adhærebant, eo insolentia hos processisse ajunt, ut in perniciem Catholicorum Religionisque Romano Catholicæ exterminationem ab ipsis meditatam postulaverint, ut hæc clausula infereretur antiquioribus Regni legibus.

Cum ergo tunc temporis prævaleret factio Protestantium Magnatum Nobilium & Statuum, obtinuisse dicunt illos, quod voluerunt. Vastum autem illud destinatum Statuum Protestantium eo collimasse ajunt, ut per abusum hujus clausulæ reformare possent omnes Catholicos, qui sub ipsorum jure terrestri tunc temporis degebant; Cum autem facies rerum jam eum in modum mutata sit, ut Magnatum & præcipuorum nobilium pauci amplius Protestantium Religioni sed Romano-Catholicæ addicti sint, injuste conqueri Protestantes de eo dicunt, quod tela, quæ ipsimet in Catholicos cuderant & torserant, in ipsosmet, mutato rerum statu retorqueantur.

116. Speciosa tamen.

CXVI. Speciose satis hæc proferuntur, imo ad aures Sacræ Cæsareæ Majestatis summorumque ejus ministrorum deferuntur, & magna probabilitate animis insinuantur, ut indignationem non levem contra Evangelicæ Confessionis addictos excitent; indignæ enim & iniquissimæ querimoniæ esse creduntur illorum qui ferre nolunt, ut Catholici contra ipsos eodem jure utantur, quo ipsimet contra illos usi fuerunt.

117. Clausula illa noxia quando nata.

CXVII. Sed plane novum & nuper tantum ab idiota aut à sciolo quodam malitioso excogitatum est hoc inventum, aut potius commentum re ipsa falsissimum, quod cordato nulli qui decreta Regni Hungariæ vel obiter tantum evolvit, imponere potest. Clausula enim illa: *Salvo jure Dominorum terrestrium*, omnium primo Decreto Soproniensi de Anno 1681. Articulis de exercitio Religionis tractantibus prima vice inserta est. At enim vero notorium est, isto jam tempore, Anno 1681. plurimos, Magnates Barones & potiores Nobilium in Regno Hungariæ Religioni Romano-Catholicæ jam addictos fuisse. Ipsemet etiam Articulus Decreti de Anno 1681. exserte sese refert ad Decretum de Anno 1608 hisce verbis:

„ Exercitium omnibus, &
„ ubique per Regnum salvo
„ tamen jure Dominorum
„ terrestrium juxta Artic-
„ lum I. Anni 1608. liberum
„ permittitur.

CXVIII. Si itaque Clausula hæc vetus esset, oporteret eam extare in isto Articulo Anni 1608. tanquam relato ad quod se refert Artic. XXV. Decreti de Anno 1681. Sane, si ista clausula in modo dicto Artic. I. de Anno 1608. reperiretur, probabilitate assertum istud non careret. Tunc enim temporis maximam partem Magnatum & Nobilium Hungariæ Religionem Evangelicam coluisse, verum est; Imo etiam postquam in Articulis de Anno 1608. Articulo 3. sancitum erat, ut Rex ad officium Palatinatus duas personas ex Statu Catholico Romano, & totidem Evangelicæ Confessionis Hungaris nominet, & proponat, ut unum ex illis eligant, Stephano Ilieshazio ipsimet Regi ob navatam in adipiscendo Regno operam præ cæteris commendatissimo, officium istud Palatinatus post regiam dignitatem secundum, quod ab obitu Thomæ Nadaſti ad illud usque tempus 46. annis vacaverat, collatum est. At ille Ilieshazius Evangelicæ Confessionis, sive Lutheranus fuit. Si ergo unquam Evangelicæ Religioni addicti adeo enorme jus obtinere intendissent, nullo sane tempore illud cum majori fiducia prætereundum & obtinere potuissent, quam hoc ipso tempore, quo Palatinus Evangelicæ Confessionis addictus, & intimiori admissione singulæque autoritate, & gratia apud Regem præ cæteris præpollebat, maximaque pars Magnatum & Nobilium Confessionem Evangelicam profirebantur. Neque opus est altius indagare primam originem hujus Clausulæ, eamque in temporibus antiquioribus sciscitari. Anno enim 1606. & 1608. in Articulis Regni prima basis & fundamentum liberi Exercitii Religionis protestantis jactum est, cum anterioribus temporibus veluti Anno 1525. Artic. IV. Omnes Lutheranos igne comburendos esse jussu fuisse; neque ultra ire licet, quia demum post annum 1520. Religio Evangelicorum in Hungariam demum introducta fuit, & mirabili Dei providentia non obstantibus perquam trucibus persecutionibus summa & admiranda cepit incrementa, ita ut Hungaria pæne tota eam amplexa fuerit.

118. Clausula in antiquioribus articulis non compareret.

179. Irrepsit
primum A.
1681.

CXIX. Falsissimum autem est Clausulam istam salvo jure Dominorum terrestrium, in isto Artic. I. Anni 1608. reperiri, quod cuilibet Articulum istum legenti, ad pudendam confusionem & ruborem eorum, qui inventum hoc novum comminisci summa impudentia ausi fuerunt, patet. Neque etiam in subsequentibus Articulis clausula illa reperitur, sed omnium primo, sicut dictum est, in Artic. XXV. de Anno 1681. in scitis plane Evangelicis, clandestino consilio Cleri Catholici, persecutoris illorum irrepsit.

180. Obiectio Cleri
mera calumnia est.

CXX. Quanta autem quæso impudentia & malitia est, tanto, tamque Christiana conscientia indigno mendacio, innocentes Evangelicos in modum adeo nefandum & turpem apud Sacram Cæsaream Majestatem ejusque Excellentissimum Ministerium traducere, denigrare & calumniari! sed nihil non tale ah ejusmodi hominibus expectari debet, qui inhumanis plane & omnem societatem turbantibus & evertentibus principiis, quæ orcus evomit, imbuti sunt.

181. Probat
tur juri ter-
restri nun-
quam jus re-
formandi
connexum
fuisse.

CXXI. Quemadmodum ergo sole meridiano clarius est, calumniam esse malitiosissimam quando imputatur Evangelicis, ipsos fuisse Autores hujus Clausulæ, aut juris terrestris nunc in jus reformandi & vim conscientis inferendi derorti: ita etiam tantum abest, ut talis abusus juris terrestris in cœlestia involans antiquioribus articulis sit probatus, & annitentibus Evangelicis antehac potentioribus in ipsorum utilitatem introductus fuerit, ut potius contrarium ex omnibus Articulis Regni & Diplomatum Regiis post Pacificationem Botzkayanam conditis, manifesto eluceat. Ferdinandus II. in Diplomate suo Regio edicit hisce verbis: *Religionis Exercitium tam Baronibus, Magnatibus & Nobilibus quam liberis etiam civitatibus universisque Statibus & Ordinibus Regni in suis & Fiscis bonis ubique liberum relinquendum, nec quemquam cujuscunque Status & conditionis existentem in libero ejusdem usu ac Exercitio Religionis à Majestate sua Regia & NB. aliis quibusvis Dominis terrestribus quovis modo aut quovis sub pretextu turbandum aut impediendum.* Ferdinandus III. in Diplomate suo de 7. Novembris Anno 1625. conditione Sexta eadem identidem verbis reitera-

vit: *Religionis Exercitium nec non in opipidis ac villis illud sponte ac libere accipere valentibus ubique liberum relinquatur, nec quisquam cujuscunque Status & conditionis existens in libero ejusdem usu ac Exercitio Religionis à Serenitate sua & aliis quibusvis Dominis terrestribus quovis modo aut quovis sub pretextu turbetur aut impediatur.*

In Pacificatione inter Imperatorem Ferdinandum III. & Georgium Rakotzum d. 16. Sept. Anno 1645. stabilita, postquam contradictionem Cleri cœterorumque Catholicorum nullum in perpetuum vigorem habituram in rebus Religionis, his verbis sancitum erat: *Contradictionibus Dominorum Cleri & aliorum quorumvis secularium Catholicorum non obstantibus imo in perpetuum nullum vigorem habentibus &c. Art. II. de non impediendis aut turbandis rusticis, in sua Confessione Religionis declaratur; eos in quorumcunque Dominorum terrestrium & Fiscis bonis in libero sua Religionis Exercitio & usu modoque à Sua Majestate Regia vel ejusdem Ministris aut Dominis suis terrestribus quovis modo aut quovis sub pretextu non turbentur aut impediuntur, hætenus autem impediti coacti & turbati liberam Religionis ipsorum usum reassumere, exercere & continuare permittantur, neque ad alias Religioni ipsorum contrarias ceremonias peragendas compellantur.* Conf. allegati, ubi Conditionem sextam Diplomatis Leopoldini, supra Paragrapho 4. Leopoldus I. eadem sancivit. Constat ergo ex his Diplomatum anterioribus aperte satis, aut Catholicos re ipsa pretextum ex jure territoriali ad reformandum subditos Evangelicæ Religionis dudum jam captasse, aut Evangelicos prævidisse, hanc captationem pretextus istius metuendam esse, indeque pro medela tantæ injuriæ tantique abusus juris territorialis communi, Regis & tam Catholicorum quam Evangelicorum consensu perquam provide talem pretextum & abusum condemnatum esse; tot iteratis vicibus: adeoque demum Anno 1681. primo omnium Clerum Catholicum arrepta occasione illa, cum absente & excluso statu Evangelico Articulus XXV. sub & obreptitie cude-retur, clausulam istam salvo jure dominorum terrestrium novo ausu infarsisse, &

& prætextum toties condemnatum & tot præcedaneis Diplomatis nullum esse iustum reassumisse.

122. Evan-
gelici Do-
mini terre-
stres jure
suo abuti,
non potue-
runt.

CXXII. Apparet etiam, quod si unquam Status Evangelicus Hungariæ superioribus temporibus cogitasset de abusu simili juris terrestris ad cogendum vi suos subditos Catholicos, ut amplecterentur Evangelicam Religionem, introducendo, omnis certe spes ad talia tentanda per ipsamet allegata diplomata ipsis præcisa fuisset; cum ejusmodi prætextus sive abusus juris terrestris Evangelicis æque ac Catholicis Dominis terrestribus per dictas leges prohibitus fuerit. Tantum ergo abest, ut vera sit illa calumnia, prætextum illum abutendi jure terrestri ad reformandos subditos violentia adhibita, per extensionem mediante clausula legis cujusdam introductum ab Evangelicis esse, & articulis Regni, his urgentibus eo tempore quo potentiores erant, in Regno confirmatum esse, ut potius & principia Religionis Evangelicæ omnem coactionem conscientiarum condemnantia, & omnis Diplomatum & Articulorum series contrarium plane evincat; neque enim unquam ex Legibus Regni demonstrari potest, ad instantiam Evangelicorum istiusmodi prætextum & abusum juris domini terrestris approbatum esse, cum omnibus Diplomatis & legibus loquentibus semper & continuo damnatus fuerit, donec demum Anno 1681. clausula illa prima vice, in scis Evangelicis, per Catholicos Articulo XXV. inserta fuit.

123. Jesuitæ
stimulant
Catholicos
ad refor-
mandum.

CXXIII. Antequam discursum hunc de Articulo XXV. Diætæ Anni 1681. illicque inserta clausula de Dominio terrestri, lerna illa tantorum malorum, finiamus, liceat obiter commemorare, quod Patres Jesuitæ proxime elapsis temporibus super abusu hujus clausulæ triumphantes, Cardinalis Collonitschii ipsis deditissimi, & cæco in Evangelicorum persecutionem zelo furentis, animum stimularint, ut quosvis dominos terrestres Catholicos Hungariæ ad ejiciendos sedibus suis Evangelicæ Religionis addictos subditos, imprimis ipsorum prædicantes adigeret. Horum equidem alii cæca non minus obedientia, quod jussi erant, protinus & seposita omni misericordia essecerunt, alii autem tenerioris conscientiae tantam inhumanitatem magis exhorruerunt.

124. Sed in
propria ter-

CXXIV. Cum autem Saulus ille
Historia Hungar.

saviens inter alios apud magni nominis Magnatem & Coronæ Baronem instaret, & indignationem aulae aliaque graviora, stimulantibus vel maxime Jesuitis, comminaretur, hic satis gnarus quid mali susurrations Cleri in Aula accersere minus morigeris Clero soleant, nec immemor illorum de quibus Status Catholicus secularis in Universalis Diætæ Anno 1681. illis verbis, quæ supra §. 106. allata sunt, conquestus jam tum fuit: nimirum *Seculares Catholicos & Dominos Terrestris fere similes persecutiones passos esse, quibus Evangelici pressi fuerunt, propterea quod ad nutum Cleri Catholici prædicantes Evangelicos ex possessionibus suis ejicere, templa occupare & subditos suos Evangelicos expellere dominos noluerint*, tandem decreverat importunis exhortationibus zelosi Cardinalis obsecundare. Sed dum talia oblectante conscientia & disvadente dictamine propriæ utilitatis parat, forte comperit reverendum admodum Patrem Rectorem Collegii Jesuitarum Comaromiensis subditis pagorum Pakozd & Sokoru non procul Alba Regali, in via regia versus Budam situm, Religioni protestantium addictis, quia Ordini Jesuitarum subiecti sunt, parcere, ergo ipse Magnas etiam primam induciarum veniam, tandem integram pariter dedit suis subditis, quibus flebile emigrandi beneficium jam indixerat. In rationem enim tanti exempli venerabilis Rectoris Jesuitarum curatius inquirens compertus est, prudentissimum hunc Patrem ex vicinorum dominorum terrestrium detrimento sapuisse. Viderat enim perspicax hic & ad rem attentus Jesuita, in plurimis pagis vicinorum Dominorum terrestrium, qui ad Jesuitarum zelosam exhortationem prædicantes Reformatos ejecerant, quod maxima rusticorum pars turmatim pastorem suum exulem relictis ædibus secuti fuerant, & pagos quasi inhabitatos, dominisque terrestribus maximum reddituum suorum decrementum relinquerent. Quapropter indignum prudentia Jesuitica ratus venerabilis Rector suo ordini, quippe exlegi, securim infligere, qua alii domini terrestres hortatu & importuno impulsu Jesuitarum præsciderant proventuum suorum copiam, consultissime non tantum pepercit subditis pagorum Pakozd & Sokoru, sed & Prædicantes ipsosmet bono animo & securos de exilio non tolerando esse jussit. Postquam ergo Magnus ille Catholicus expertus esset,

125. prætextum
Evangelicis

prudencia Venerabilis Rectoris in optimo flore prædictos pagos præ tantis aliis vicinis ab habitatoribus desertis, conservatos esse, imprudentiam fore supinam credidit, tanto exemplo non subscribere & minus sapere. Fortassis Baro hic Coronæ credidit Patres Jesuitas sibi dictum putare Epiphonema illud, quo Christus Parabolam de oeconomo subdolo & vafro claudit: *Filii enim hujus mundi prudentiores sunt filiis lucis*, cum imprimis sciret, Jesuitas præ ceteris ordinibus Ecclesiasticorum Catholicorum politicam Aularum callidissimam operose affectare.

125. Clausula, salvo jure terrestri, expungenda.

CXXV. Hæc sufficiant de Articulo XXV. eique inserta Clausula, *salvo jure Dominorum terrestrium*. Nam ex illis, ni fallor satis intelligi poterit, quod, si tandem aliquando pacem & securitatem Regni firmam & constantem stabilire animus est, sique sisti debeat persecutio Religionis Evangelicæ, ad præscindendam querelam & subinde etiam tumultuum ansam, quam alias indiscretus zelus aut hypocrisis continuo suggeret, fatalem illam clausulam: De Salvo jure Dominorum terrestrium, aut expungendam, aut sano sensu explicandam & restringendam esse.

126. A. 1606. similis clausula omissa.

CXXVI. Nec exemplo caret modus hic negotium hoc ad æquilibrium æquitatis reducendi. Anno quippe 1606. cum Viennæ inter Regem Rudolphum, ex una, ex altera autem parte inter Botskayum & Hungaros pax esset composita, Articulo de libertate Religionis ejusque Exercitii condito, inserta erat propemodum similis clausula: *absque tamen præjudicio Catholica Romana Religionis &c.* Quæ verba tamen si sano intellectui nihil nocitura videri potuissent, præfagiebant tamen sibi Evangelici Catholicos clausula illa, afflicto ei alieno sensu, in perniciem receptarum Religionum olim abusuros fore, adeoque incendium recens extinctum in longe atrociores flammæ erupturum. Ægre itaque repetiti belli furor cohiberi poterat, nec evitari potuisset, nisi Matthias Archidux, non ita multo post Hungariæ Rex, conficiendæ tunc Pacis & Autor & primus Minister, cavisset & spondidisset, nihil inde Religionibus Protestantibus periculi imminere. Deinde autem in Diæta Anni 1608. Artic. I. ante Coronationem penitus omissa est illa clausula, & sic plena securitas præstita fuit, quo pacto disturbium tranquillitati cessit. Qua super re *Petrus Revay de Monarchia Sa-*

cræ Coronæ Regni, Centuria sexta testis est.

CXXVII. Quod si ergo tunc temporis, cum adhuc libertas ac securitas Religionis Evangelicæ novitas quædam in Regno Apostolico esse videretur, Rex omnesque Regnicolæ Catholici internæ Pacis amore Religionem Evangelicam admittere non abhorruerunt, quidni & nunc multo facilius ob easdem causas, quas proposui, fieri posset, postquam & libertas & securitas istius Religionis multo altius jam dudum animis hominum insedit, & à majori longe Regni parte retineri optatur. Certe jus & æquum nec non salus populi, quæ suprema Lex est, hoc omnimodo suadet. Quemadmodum enim Catholico Statui publice datam servare fidem & utile & honestum, ita eam violare periculosum est, quod funesti sæpius casus hætenus satis comprobarunt.

127. Ergo & nunc omitti posset.

CXXVIII. Apage ergo disputacis Cleri Catholici scrupulos ex cæco zelo promanantes, quos securitati Religionis Evangelicæ stabiliendæ semper injiciunt, ut aperta semper ipsi maneat porta, qua in die nocteque meditatam extirpationem istius Religionis quavis occasione, quam aucupantur, prorumpere possint. Salus & quies populi certe prohibent quo minus Clero Catholico permittatur illa insatiabilis libido persequendi & extirpandi Evangelicos.

128. Coercenda libido extirpandi Evangelicos.

CXXIX. Deo ipsi ne zizania quidem ante messem evelli placet, quomodo quæso credi poterit ipsum approbare posse, ut in eos sæviatur, qui se propemodum triticum pristinae puritati, Dei ope, restituisse firmissime persuasi sunt & credunt, ne dicam, evincunt. Imo posito Evangelicos Zizania esse, quod tamen nunquam ostendi potuisse, nec unquam posse, illi in Domino gloriantur, præcepto tamen expresso Christi ad messem usque diei extremi sinendi, nec extirpandi forent. Sane haud quaquam ejusdem sortis esse æstimari possunt Evangelici, quos Sanctus Rex Stephanus non ferendos & tolerandos in Regno in Lib. I. Cap. I. jussit, cum id omne apprime credant, quicquid in hoc Capite Rex ex Sacris Literis, Sanctorumque Patrum scriptis credendum esse tradit.

129. Nunc Deo non probatur.

CXXX. Præterea cum Deus exemplo Gabaonitarum comprobaverit, se violationem fidei etiam decipientibus per deceptos datæ vindicare, quanto minus multum relinquet, si violetur quod

130. Fides data non violanda.

quod Rex prædeliberato jurejurando non saltem promisit servandum, sed in super & publica Lege sanxit. Certe Gabaonitæ Josuæ imposuerant manifesta fraude, imo mendacio concepto, quod postridie deprehenderat. Quinimo Gabaonitæ Gens erant cum cæteris exitio à Deo destinata, unde ex utraque ratione illos duplicatas potius lueræ poenas debuisse, quam impunes manere, errans ratio humana deciderat sed rectius Josua Deo approbante datam fidem esse servandam censuit.

tit. Alia argumenta.

CXXXI. Hæc & alia argumenta huc tendentia Stephanus Szerdahel S. Cæs. Majestati in oratiuncula sua submisit proposuit, cum nomine Status Evangelici Memoriale die 9. Jan. 1688. humillime porrigeret, quæ ut hic inferatur, mereri videtur, licet in Actis Comitialibus Anni 1687. in Appendice suo loco recurrat.

Augustissime Imperator Domine Domine nobis naturaliter Clementissime! Humillima perpetua fidelitatis subjectione premissa, felix, diuturnum, gloriosissimumque Imperium Majestatis Vestre Sacrat. Status Regni Hungariæ Evangelicus cum profunda sui submissione apprecatur. Et siquidem ex benigna Majestatis Vestre Sacratissime circa negotium Religionis, in ordine videlicet ad punctum 93. facta resolutione, eam fuisse Majestatis Vestre Sacratissime Paternam mentem & intentionem perspeximus, ut nimirum tam nostra, quam contra eadem porrecta Venerabilis Cleri gravamina, cum inclitis Statibus & Ordinibus, interque Eisdem nobiscum etiam fidelibus Majestatis Vestre Sacratissime subditis communicarentur, pro ea pientissima Majestatis Vestre Sacratissime intentione, paternaque cura immensas humillime referimus gratias; Verum siquidem eadem Venerabilis Cleri Gravamina nec in publico, nec ad partem (qua de causa nos latet, nisi forsitan non satis sibi fida fuissent) ad iteratas quoque instantias nostras nobiscum communicata non fuerint. Itaque Augustissime Cæsar, ad eadem pro sui exigentia, in omnibus punctis reponere neutiquam potuimus. Verum tamen quæ eorundem rationes nobis innotescere potuerunt, ad eadem humillimam nostram Replicam conscripsimus, quibus jam coram Sacratissima Cæsarea Regiæque Majestatis persona, hæc quoque cum debita submissione superaddimus: quod nimirum quæcunque pro rationibus Venerandus Clerus adferat, illa omnia Sacris Regni Diplomatum cassata, ad quæ tamen vel si scripturarie respondere debeamus, unum Gamalielis exemplum sacris in literis ex-

Historia Hungar.

pressum, ad omnia illa evertenda sufficeret, qui Iudæis, dum Apostolos exstirpare, aut etiam morte afficere intenderent, his verbis consuluit: Abstinent manus vestras ab hominibus istis, quoniam si est ex hominibus opus istud, dissolvetur, si à Deo est, non potest, inquit, dissolvere, & videte, ne etiam cum Deo pugnare videamini. Si vero (uti quidam solent) Diplomata sacra nobis, ut prætendunt, Hæreticis non esse servanda asserunt, aliud hoc quoque in casu in sacris literis contentum persuadet Gibeonitarum exemplum, qui, quamvis plus quam Hæretici, quoniam Gentiles extiterunt, tamen propter fœdus cum iisdem initum in eadem Terra Canaan, ex qua omnes Gentes delere Deus iniunxerat, à populo Israelitico conservati sunt. Nec est quod afferant, uti quidam nobis objecerunt, vi extorta fuisse Diplomata, cum hoc probari nunquam potest, sed si etiam admitti possit, videmus similem, si non majorem in præcitato exemplo casum, siquidem Gibeonitæ fœdus illud maximo astu fraudeque ab Israelitis extorsērunt, tamen cum contra idem fœdus quadringentis post circiter annis per Saulum Regem fuissent lacesiti, non solum in persona sua idem Rex propterea iram Divinam, verum post mortem etiam totus populus Israeliticus tempore jam Davidis Regis triennali propterea fame castigatus à Deo extitit, nec secus ira Divina complanari potuit, quam quod, ut sacra innuit Historia, septem viri ex stirpe Saulis oriundi, Gibeonitis, in quibus illatam sibi injuriam vindicare possent, à Davide assignati fuissent. Itaque Augustissime Imperator, nos contra omnes Venerabilis Cleri rationes nosmet ipsos pientissimo Majestatis Vestre Sacratissime Zelo, Paternaque cura submittimus, per Iesum Christi vulnera, per salutem animæ & si quid magis est Majestati Vestre Sacratissime supplicantes, quatenus nos (hoc lætitiæ tempore, quo dulcissimorum suorum hæc dum stabile in regno, totaque consequenter Christianitate Cæsareum Regiumque Solum, imo quoque presenti pariter aliorum Majestatis Vestre Sacratissime fidelium subditorum communi desiderio, promptitudine & applausu, fundatum est) spiritualis nostræ libertatis, qua nihil nobis dulcius est, securitate in futurum etiam destitui non patiatur: Verum in benignissime elargiendi Diplomatum serie specialem illam Clausulam, qua tam Majestas Vestra Sacratissima quam Prædecessores sui gloriosissimi nobis consultum esse voluerunt dignati que sunt, per expressum, propter tollendam tot millium animarum de sui securitate desperationem, inseri, ac moderna etiam gravamina nostra Autoritate sua Regia Diplomatica

tice complanare, cum reali & extensiva ademptorum à nobis restitutione clementissime dignetur. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimæ gratiam perpetua submissa fidelitatis promptitudine humillime demereri nusquam & nunquam intermissuri sumus.

132. Gravamina Evangelicorum contra Articulum 26. An. 1681.

CXXXII. Alter porro Articulus XXVI. de Anno 1681. longe periculosior ac libero exercitio sufflaminando eliminandæque pedetentim Evangelicæ Religionis accommodatior, ab his qui Religionis isti insidiabantur fabricatus est: Licet enim liberum exercitium prorsus nemini, neque rustico denegare videatur, numerosa tamen templa: sive à prædecessoribus in successores, sive à Parentibus in Proles derivata, sive per Evangelicos ædificata, uti etiam sacella, capellas, oratoria, parochias, gymnasia, collegia, scholas, proventus, salaria, fundationes, & alia cujuscunque modi beneficia quæ omnia è possessione Evangelicorum, proxime ante hos articulos erepta fuerant, & in præsens ab adversa parte summa cum injuria detinentur, silentio suppressa fuere, adeoque restituenda esse non fuit decretum, nisi quod talia templa Sacella & Capellæ restitui Evangelicis oporteret, quæ necdum ritu Catholico consecrata fuissent.

133. Magistratus libera electionis asserta.

CXXXIII. Antequam commentatiunculam nostram de Comitibus Anni 1681. quoad ea, quæ Religionem Evangelicam attinent, finiamus, omittendum non esse videtur, quod ultra Articulum XXV. & XXVI. alius adhuc, qui vel maxime ad Religionem Evangelicam spectat, iisdem in Comitibus conditus sit: Coeperant jam Commissiones Camerales in Civitatibus Regiis liberis liberam electionem Magistratus turbare. Habent Civitates illæ Regiæ liberæ antiquissimæ sua privilegia, quibus à tot seculis usi erant in electione libera Magistratus. Camera autem Posoniensis aliquoties Commissarios suos in ejusmodi Civitates miserant, ut restorationi Magistratus præessent, sed hi libertati isti multis modis derogabant. Præcipua intentio Cameræ Posoniensis & vel maxime Præsidis Collo-nitschii eo directæ erat, ut per ejusmodi Commissiones Evangelici à muneribus publicis excluderentur. Sed cum simul etiam Civitates integræ earumque incolæ Catholici æque ac Evangelici advertissent, suis generaliter privilegiis præjudicium fieri per prædictas

Commissiones, hinc in Comitibus prædictis licet Evangelicis exclusis tamen Articulus XLI. conditus est, quo antiqua Civitatum libertas privilegiata in constituendis Magistratibus vindicabatur & Commissionibus Cameralibus obex ponebatur. Quamvis enim Evangelicorum, qui, ut dictum est, exclusi à compilatione Articulorum erant, mentio nulla facta fuerit, in dicto articulo, nihilominus tamen ille ad eos vel maxime pertinet.

CXXXIV. Sequitur ergo tenor istius Articuli: 134. Art. 41. An. 1681.

Artic. XLI. de Anno MDCLXXXI.

Liberæ Regiæque ac Montanæ Civitates quoad electionem Magistratus Civilis, Iusque caducitatis in Bonis Civilibus, nec non quoad Ius Patronatus & Educilli, in suis libertatibus & Privilegiis conferventur.

Liberarum quoque ac Regiarum, Montanarumque Civitatum non exiguae fuissent querelæ, quod in Jure libera Electionis Magistratus Civilis, nec non jure Patronatus, & liberi educilli, ac aliis suis immunitatibus partim à parte Cameræ Hungaricæ, partim vero ab officialibus Bellicis contra privilegia ipsorum, & leges

leges Regni turbata & impedita extitissent. Ideo confirmatis eatenus ipsorum privilegiis & immunitatibus in quantum Legibus Regni & Nobilitari prerogativa non præjudicarent; Articuli etiam Regni ut sunt 1659. 129. 1649. 16. 1647. 83. 1638. 35. ac alii superinde conditi renovantur, & tam per Cameras, quam per Officiales Bellicos, ac alios quoscunque strictissime observentur, neque in libero electionis Magistratus Civilis jure ac aliis privilegiis ipsorum longo usu roboratis à quopiam quoquo modo turbentur. Judicatus quoque fundorum civilium causis aliorum Judicum, ad mentem Articuli 53. 1659. non involvatur, sed penes ipsos Magistratus Civiles maneat, atque quoad Nobiles immissione, & suspecta Nobilitatis Articulus 46. 1655. nec non quoad Executiones sententiarum in Comitibus latarum, Articulus 20. 1649. confirmatur.

135. Legatur Acta A. 1681. in append. CXXXV. De cætero iterum iterumque monere consultum videtur, quod omnino operæ pretium sit, Acta Comitiorum sæpius dictorum de Anno 1681. integra legere, in quantum illa Religionem Evangelicam tangunt, quæ in Appendice Opusculi suo ordine hunc in finem adjecta sunt.

136. Libertas religionis ex gratia Regis pendere cogitur. CXXXVI. Ergo post Comitia Anni 1681. Evangelici prædictis articulis nimium quantum coarctati Gravaminum suorum satisfactionem ac detentorum restitutionem submisce, efflagitandam esse arbitrantur, tandem aliquando continuis ad Augustam Aulam effusis sollicitationibus supplicibus consequi se posse solatium aliquod sperantes. At vero non solum nec satisfactionem nec restitutionem octodecim

circiter continuos annos supplicando, obtinere poterant, sed potius novissima deinceps in Diæta Anni MDCLXXVII. libertatem exercitii, tot legibus Regni, tot Pacificationibus, Diplomatum insuper & jurisjurandi Sacramentis regiis receptam ac corroboratam, non nisi ex gratia adhuc juxta Articulos 25. & 26. tolerandam esse, statuerunt Catholici, insciis denuo Evangelicis, idque solo hoc argumento, quod prioribus Legibus, Pacificationibus & Diplomatum insistendo, ad quæ tamen se Articuli XXV. XXVI. Anni 1681. referunt, præcise istis posterioribus acquiescere se non posse, contradictione jure Regni recepta & licita Status Evangelici declaraverant.

CXXXVII. Enim vero Ferdinandus III. Diplomate Regio Pacificationis, quod supra periodo secunda §. 67. extat Art. 4. his expressis verbis statuerat: *Gravamina futuris temporibus in negotio Religionis emergentia tam Catholicorum quam Evangelicorum hominum, quam etiam alia Gravamina Regnicolarum tam Evangelicorum quam Catholicorum secundum 17. Conditiones à Rege singulis Diætis plenarie complanatum iri absque injuria Evangelicorum.*

CXXXVIII. Imo & ipsomet Artic. XXVI. Decreti Leopoldiani III. de Anno 1681. Evangelicis plena libertas Gravamina & prætensiones suas ultiores proponendi sancte promissa & concessa novissime erat, his verbis: *Per hancque Articularem concessionem iisdem Augustana & Helvetica Confessioni additis ulterior prætensionum suarum via in futuris Diætis instantias suas promovendi (non obstantibus Cleri & aliorum Secularium Catholicorum contradictionibus) minime præcludatur.* Ipsomet etiam Imperator Augustissimus Leopoldus testimoniales acceptatæ protestationis Evangelicorum contra illos Art. XXV. & XXVI. Anni 1681. solenniter expediri jusserat, quas supra §. 104. hujus periodi tertiæ exhibuimus. Hinc Evangelici, postquam toto intervallo sexenni quod inter Comitia Anni 1681. & ea quæ Anno 1687. celebrabantur intercesserat, nihil precibus suis continuis obtinere potuissent, lætabantur de optata & tandem per nova Comitia data occasione legaliter proponendi gravamina & prætensiones suas, rati se non modo secure & citra offensionem cuiusvis hoc facere posse, sed & certissime levamen maximum obtenturos esse, cum utrumque Leges

137. Hæc ratio decidendi Legibus regni repugnat.

138. Ut & promissis diætæ præcedentis.

Regni plenè buccis stipularentur.

139. Evangelicorum spes elusa.

CXXXIX. At ecce! dum Evangelici in Comitibus Anni 1687. id præcise agunt, quod non modo miseriæ suæ necessitas, sed & Legum Regni autoritas suadebat, condemnantur, & ab ipsomet Clero reliquisque secularibus Catholicis, quorum contradictiones tamen nihili fieri Artic. XXVI. An. 1681. decretum erat, insciis Evangelicis statuitur, quod Evangelici eo ipso quod per contradictionem jure Regni licitam, qua conquesti erant Articulos illos XXV. & XXVI. Anni 1681. sub & obreptitie se insciis & inauditis à Catholicis cufos esse, ipso facto eorundem beneficii participes esse desierint, & quod à mera gratia & clementia Regis dependeat, ut libertate & securitate Exercitii Religionis ulterius gaudere possint.

140. Dicitur est jure suo privari.

CXL. Ecquis non videt quam duriter agatur cum Evangelicis in Hungaria? Postquam enim à Clero in terminum Religionis Evangelicæ conclamatum est, Pacificationes, Leges & Articuli Regni pro libertate & securitate Religionis Evangelicæ sanciti manifeste ab ipso conculcantur, imo pro crimine habetur, si Evangelici jure suo Legibus concessio utantur, & Clerus inde frivolam ansam captat illos beneficiis & juribus suis privandi. Quænam quæso adhuc securitas pro Evangelicis in Hungaria superat, si Clero talia patrare impune licet? Sane apud exteras nationes fidem non haberet, quisquis tam iniquum procedendi & condemnandi modum narraret; Sed ut veritas facti constet, post citatas paulo ante leges inseritur hic Artic. XXI. Diætæ ultimæ Anni 1687. ut ex iis juxta se positæ aperta contraventio eo magis elucescat.

CXLI. Artic. XXI.

141. Artic. XXI. de An. 1687.

Leopoldi Imperatoris & Regis Decretum IV. Poson. Anno MDCLXXVII.

In negotio Religionis renovantur Articuli 25. et 26. Anni 1681. cum interjecta declaratione.

Licet quidem in negotio Religionis Augustanæ & Helveticæ Confessioni addicti Articulis 25. & 26. Novissimæ Diætæ Soproniensis oppositam iisdem per Reclamationem suam abutentes, ipso facto eorundem beneficii participes esse desissent, propter bonum nihilominus domesticæ Unionis & Pacis internamque Regni tranquillitatem, cum sua Majestas Sacratissima ex gratia & clementia sua præcitatos Articulos adhuc ratos fore benignissimè resolvisset, eosdem Status quoque & Ordines ad mentem Paternæ resolutionis (Cleri & aliorum Secularium Catholicorum contradictione non obstante) pro renovatis & priori firmitati restitutis censendos, ac si, & in quantum hætenus ineffectuati, vel vero per aliquos abusos ab una aut alia parte medio tempore introductos, violati fuissent, suæ debitæ Executioni, tempore & eorundem conditorum Articulorum, vel ex post occupatorum aut reoccupatorum impendenda restorationi, ut primum demandandos esse statuerunt.

CXLII. Non defuit Status Evangelicus etiam hac vice juri suo tuendo, sed declarationem & protestationem suam rite

142. Protestatio interposita.

rite interposuit & de super consuetas testimoniales impetravit, quas hic sub annectimus:

143. Testi-
moniales
Regis.

CXLIII. Testimoniales Regia super protestatione & declaratione Evangelici Status contra Artic. XXI. Dieta Anni 1687.

Declaratio Statuum & Ordinum Evangelicorum coram universis Statibus & Ordinibus Regni facta.

Universi & singuli Status & Ordines Evangelici & Regni Hungariae pro presenti. Generali Conventu ad diem 18. mensis Octobris Anni 1687. in hanc liberam & regiam Civitatem Posoniensem Regia autoritate indicto congregati, in forma singularis declarationis publice coram universis Statibus & Ordinibus Regni in domo sessioneque Regnicolarum ultima i.e. 24. Ianuarii sequenti modo proposuerunt. Quomodo ipsi occasione presentis Dieta ad mentem etiam in praedicta novissima Dieta Soproniensi reservata, ac ipsorum & dicta Soproniensis Dieta Articulorum, eo tum Statuum & Ordinum Regni Evangelicorum Contradictioni involutorum Tenore admissa Facultatis, non immemores paternae erga se propensae Clementiae & benignitatis Regiae, habitum sacri Diplomatis ratione negotii suae Religionis, jam hinc à primis huius Dietae initis publice cum Regno privatimque apud Sacratissimam Caesaream Regiamque Majestatem jam tandem in priorem Statum Diplomaticum redigi, postliminaria occupatorum & ademptorum restitui solertissime petiissent, urssissent & indesinenter institissent. Cujus quidem moderna Dieta occasione tametsi iidem Evangelici in eam spem vel solis dictae Soproniensis Congregationis Articulis eandem confirmantibus assurrexissent, fore, ut nimium afflictæ Religionis suae opportunam & plenariam medelam sint consecuturi, tamen quia ingruentibus arduis aliis Curis & sollicitudinibus Caesaream Regiamque Majestatem suam ad Apparatus bellicos advocantibus rem non ultra perducere potuisse, quam ut confirmatis iisdem Soproniensibus 25. & 26. Articulis, si qui hactenus irrepsissent abusus tollantur, intelligerent, ideo ne per simplicem praecitatorum Articulorum cum Sacro Regio Diplomate, non ex toto convenientium acceptationem, à dicto Sacro Diplomate recedere, perque hoc futuris

etiam in Diatis Complationem sollicitandi sibi facultatem praecludere videantur, quemadmodum in speciali benigna Suae Majestatis Sacratissima Audientia, ita praedicta quoque in sessione ultima coram universis Dominis Statibus & Ordinibus huius Dietae Articulum praementionatae Religionis confirmatorium, ut & Sopronienses Articulos in defalcationem seu diminutionem Gravaminum suorum diatalium complanari petitorum acceptare, illisque tantundem consentire, quantum cum sacro Diplomate coincidere viderentur, sese declarassent, solennem hoc reiterantes facultatem per praallegatos etiam Sopronienses Articulos concessam, Instantias suas, restantium item & non complanatorum Gravaminum complanationes, in futuris quoque diatis, imo, siquidem Suae Majestatis Sacratissima extra Diatas quoque vulneribus medelas adhibere impossibile non est, etiam extradiatales conventus sollicitandi, urgendi postulandique. Super qua quidem eorundem Statuum & Ordinum Evangelicorum declaratione literas nostras Testimoniales futura pro cautela necessarias, sub sigillo nostro appposito Personalis Praesentiae nostrae in Iudiciis locumtenentis & Consiliariorum habito clementer concedendas esse duximus & extradandas. Harum nostrarum Literarum vigore & Testimonio mediante. Datum in libera Regiaque Civitate nostra Posoniensi die 26. Ianuarii Anno 1688.

CXLIV. Cæterum in modo dictis ultimis Comitibus Anni 1687. de Religione Evangelica non licuit prolixè agere, cum Aula Cæsarea post peractam Coronationem Serenissimi Regis Josephi, abitum properaret, unde etiam illis diutius non immoramur. Nec licuit hactenus omnia documenta eorum, quæ in puncto Religionis Evangelicæ acta sunt in his Comitibus, habere, quotquot tamen durantibus his tumultibus haberi potuerunt, separato fasciculo inclusa in Appendice, si lubet, legere potes.

144. Causa neglecti negotii Religionis.

CXLV. Hactenus seriem illorum quæ per Pacificationes, per Diplomata Regia & per Articulos Regni, variis in Comitibus Regni in puncto Religionis Evangelicæ in Hungaria sancita sunt, & quomodo illis usque ad penultima Comitibus Anni 1681. varie contravenitum fuit, pertexuimus. Restat, ut breviter ostendamus, quibus artibus Articuli XXV. & XXVI. Comitiorum Anni 1687. varia interpretatione, & variis de-

145. Artes interpretandi articulos.

deductis sequelis in sinistrum sensum detorti fuerint, & quemadmodum latentes sub istis interpretationibus & sequelis insidiæ, in novam eamque dirissimam persecutionem eruperint.

146. Religio
principis ar-
bitrio per-
missa.

CXLVI. Ergo se ipsum unice amans & proximum odio habens malignus & nequam genius, solis nimirum redditibus, sub præcipitis in Religionem zeli pallio, augendis studens, ad premendos & cruciandos Evangelicos plures iniquas contorsit, non deduxit sequelas. Quorum omnium, quasi fontem esse volebant, quod videlicet Religionem hæ Evangelicæ jam jure & legibus receptæ esse desierint, & tantum à mera gratia, non autem ab obligatione Diplomatis & Juramenti Regii nec amplius à Legibus & Pacificationibus pendeant, sed ex mero beneplacito saltem soloque arbitrio imposterum tolerentur.

147. Ignobili-
oribus li-
bertas a-
demta: Ne-
bilibus ne-
gata.

CXLVII. Cum ergo clausula: Salvo jure &c. Artic. xxv. eo, quo explanavimus, modo detorta esset, inque posteriori xxvi. multa Tempia suppressa detentaque retinerentur, adhæc in pluribus Comitatibus amplissimarum nempe terrarum Provinciis bina saltem ac in paucis Civitatibus paucisque præsidariis locis, vix plura, quam singula Tempia erigi concederentur, hinc in dolos & fraudes artifex & insidiosus quorundam animus delapsus est, ignobiles quidem promiscue omnes & singulos ubique, quasi istis per hos Articulos omnis esset derogata in Religione libertas, Pontificios fieri oportere Barones porro & Nobiles, & eo magis Civitaten-ses, ne in privatis quidem domibus mediante Ministro habere posse libertatem suæ Religionis cultum exercendi.

148. Loca
quædam
præsidii si-
mul & reli-
gione nu-
data.

CXLVIII. Porro ut etiam loca præsidaria ministerio liberi exercitii exuerent, maluerunt Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestati male consulere, ut fortassis non sine Regni periculo præsidarium exautoraret militem, quo hoc facto averterent sensum Articuli ea inductione, quod quia locus confinis hosti adeoque præsidarius esse desierit, cessare pariter debeat exercitium Religionis Evangelicæ. Cum tamen libertas exercitii non præsidio hujus vel illius loci, sed Diplomatibus Legibus & Pacificationibus quibuscunque per integrum Regnum liberum esse jussum fue-

149. Crebræ
Commissi-
ones impe-
trata.

CXLIX. Cui execrabili torsioni

sensus per se clari, cum Evangelici acquiescere non possent, ut vim Catholici atque insidias specie juris tegerent, in quemlibet, quem illi studiosè exquirebant casum, à Majestate Regia petere solebant Commissionem.

CL. Ne vero vel Diplomate Regio vel Lege 42. Anni 1649. vetitis damnatisque Commissionum modis uti arguerentur, arrogato in hos Articulos interpretationis abusu, ad alterum posteriorem nempe 26. confugerunt, qui, pro unico saltem ac peculiari negotio, jam non amplius explicando, aut deliberando, sed exequendo, nempe ad fundos pro Templis in locis ibi nominatis excindendos & assignandos Commissariorum mentionem facit, atque sic ex speciali universalem Legem privato ausu non minus temere quam arroganter de facto fecerunt.

CLI. Ut autem sine optato, quem in proximi & innocentis cujusvis miseriam acerbamque ærumnam proponebant, frui possent, suggerebant inimicissimos Commissarios ac flagrantissimo in Evangelicos odio æstuentes, ex animo pronos & ruentes in Religionis Evangelicæ exterminium, perfidia non minus ac sævitia (cum ab illis omnis misericordia exularet) præditos, unius alteriusve ex Clero non tam amantissimos, (nam certè hi ipsi adulescentes modum agendi carpunt ac ceu insanum irrident) quam sordidi lucelli vel promotionis cupidissimos.

CLII. Tum demum itaque hujusmodi commatis Commissarii se invicem in injuria Evangelicis inferenda & cumulanda æmulabantur, imo aliqui cœco adeo furore inflammabantur, ut hujus illiusve Ecclesiastici Catholici placito non obsequi, scelus, pervicacem autem crudelemque explere cupiditatem, promerendæ vitæ æternæ virtutem ex institutione ac persuasione eorum, sua autem è contra rudi stupidaque juxta ac superstitiosa obedientia existimarent. Quod sane plerisque è Clero prudentioribus, tanquam vesani ac vecordis zeli opus non probatur.

CLIII. Tales dum ad libitum haberent Commissarios, quam quæso justitiam, quantumvis evidentissimam, credas consequi potuisse humi stratos & oppressos Evangelicos? Usu venit sæpissime, quod si qua parte hos Articulos, prima Commissionis occasione, nondum in exitium Evangelicorum, nec ad implendam cupiditatem adversario-

150. Prætex-
tus Com-
missionum.

151. Com-
missarii Ev-
angelicis
in sensu sub-
ornantur.

152. Crude-
litate itur
ad astra.

153. Justitia
Commissa-
riis exosa.

rum satis detorta interpretatione inflexissent, illico vel renovata Commiffione, vel in Cancellaria Hungarica, (cujus Præses ex Ecclesiasticis acerrimus plerumque osor Religionis Evangelicæ est,) error errore cumulatus fuerit, quo interpretatio, licet Evangelicis gravior juxta ac iniquior Catholicis, ad persecutionem exasperandam aptior esset.

154. Mala Cleri fallacia orta.

CLIV. Ex istis ergo fontibus fallaciarum interpretationis & abusus Articulorum scatuere flumina gravissimorum tormentorum, tanto imperu, ut quia nemo scelestissimum quemque & in Evangelicos immanissimum, necoerceri quidem, nedum puniri videret, hinc vilissimus quisque, nulla accedente vel infimi Magistratus autoritate, solo ferocioris Plebani placito & instinctu promiscue quosvis Evangelicos, Bonaque eorum impune grassaretur, ut plurimum manu militari adscita. Unde innumera propemodum mala, mirificæ fraudes, doli, technæ, artes violentæ coactiones, cruciatus, pressuræ, torturæ, direptiones, captivitates, exilia, in triremes relegationes, vel instar pecorum venditiones, verbera, mulctæ, ignominiosa scommata & opprobria, ac hinc torrentis instar effluentes anxietates, mœrores, ægritudinesque animorum promanarunt. Quibus Evangelici cum contra manifestum Articulorum sensum sine intermissione toto octodecim annorum a novissima Diæta Posoniensi tractu in præsens usque exagitati fuerint; quæ tametsi singula neque memoria comprehendere neque lingua effari quisquam possit, quasdam tamen species adjicere operæ precium esse videtur, idque cum saltem in finem, ut omissis illis quæ aut memoriam fugiunt, aut licet enarrare prolixum nimis esset, ex paucis quæ sequuntur truculentam persecutorum sævitiam misericors cujusque animus sibi ob oculos vel levi imaginatione ponere valeat. Quamvis vero hæc ærumnarum genera eo, quod nedum Christianam charitatem, verum barbaram etiam quamque ferociam excedant, audienti legentique incredibilia esse videantur, perpetrata tamen certè sunt.

155. Multiplex convertendi modus.

CLV. Domini Terrestres, arrogata sibi ex prava antedictæ clausulæ interpretatione in conscientias vi, subditos suos, vel diuturno carcere, ad amplectendam Catholicam, quam vocant, professionem, vel gravi mulcta ad processiones & ceremonias, suæ fidei con-

Historia Hungar.

trarias, invitos coegerunt; constantiores immixtis trucibus ac immitibus, vel Germanis, quos tamen benigniores experiebantur, vel Hungaricis Slavisque horribilibus ac implacabilibus Executoribus, qualibet addita crudelitate adigebant. Constantissimos, vel spoliatos, convitiis affectos, diris plagis afflictos dimittebant, vel carcere ac inedia exanimabant.

CLVI. Deinde non saltem Domini Terrestres sed & alii Catholici, si quis sacra pontificia professus sive in illa Religione educatus, audiendo Evangelicorum Conciones, vel Lutheranam, vel Calvinianam amplexus esset Religionem eum, horrida præcipitique inquisitione, animum torquente examine, captivitate, separatione à matrimonio liberisque, ejectione turbi ex civitatibus aliisque locis, abreptione inopinata sponsæ à sponso, & his similibus affligebant.

156. Pœnæ religionem mutantium.

CLVII. Et hic multa exempla ad præmissas positiones allegari possent, aliis tamen prætermisissis paucula peculiaris annectam; imprimis autem rarum ac stupendum afferre constantissimæ fæminæ exemplum libet, quod circa finem sæculi elapsi contigit. Erat in Civitate Threnchiniensi Civis Evangelicus, qui Pontificiam uxorem duxerat. Hæc sedula in precibus, quibus innutrita fuit, vix ulla die sacrum missæ negligebat. Cum autem maritum valde amaret, subinde etiam illum, licet nunquam (quis enim tam ferventi persecutionum tempore ausus fuisset) cogentem, comitata lubens est in templum Lutheranorum. Intenta ibi pendebat ab ore verbum Dei prædicantis, ejusque facundia primum aures, tandem etiam veritate ac Dei verbo ipsum cor capiebatur, imo rapiebatur, hocque inopinato plane accidit, cum intuitu contempti Status Evangelicorum nihil minus, quam Religionis mutationem intendisset. Mox ergo deserto Missæ sacrificio, quia ibi nihil se discere posse aiebat, Lutheranis nomen dedit; Protinus ergo accersitur in curiam Civitatis, & adhibito Plebano, rigidissime examinatur, quid causæ? an maritus coegerit? Illa rem omnem sine fūco & imperterritito animo narrat, & genuinam rationem mutatæ Religionis intrepide allegat. Illi nisi redierit in gremium Matris Ecclesiæ tristitia expectaturam esse minantur, quibus tamen nihil movetur: Detruditur ergo in carcerem, quo damnati sceleris & carnificis manu

157. Exempla.

è medio tollendi asservari solent. Ex-actis nonnullis diebus ac noctibus, addita post molliori ac blandiori cohortatione, sive datis fidejussoribus sive quocunque alio modo, domum dimittitur, dicto statim die quo redeundum. Illa vero sicut ab initio ita semper protestata est, quicquid etiam egerint vel tentaverint constantiam suam non superatum iri. Tum revocatam, ac etiam tertio imo fors pluries reductam, asperius habent. Tandem, ni ejuraverit, Hæresin (ut illis vocare placuit) per carnificem scopis publicæ cæsam relegatum iri indicant, sic enim jam Magistratui visum & Senatûs consulto decretum esse. Agerent, respondit, quod videretur, se jam dixisse & reiterare, se nunquam mutaturam religionem, quam veriore esse agnovisset, imo instituit, ut potius accelerarent destinatum quam tot molestis ac ingratis angoribus excruciantur. Dato adhuc ultimæ pœnitentiæ tempore ab horis matutinis ad postmeridianas, interea honestiori loco includitur. Venit tempus, illa autem invicto animo ac imperterrita coram senatu sistitur. Patres conscripti per amorem mariti petere, per liberorum dilectionem obtestari, jam hortari, jam minari & incutere terrorem & quicquid cæcus sive zelus, sive vesanus furor, ex templo docuit, facere. Ista vero spretis & precibus & hortationibus & comminationibus, illos nec responso ulteriori dignata est. Ira igitur perciti eam è Civitate ejici jubent. Ejecta est protinus, & pia magnanimitate persecutionem hanc propter agnitam veritatem superavit. Tantum vero abest, ut hoc exemplum alias fœminas terruerit, ut potius plures eo excitatæ eandem exilii gloriam propter fidem certatim captaverint. Matronæ Trenchinienses, Maritis liberisque adultioribus relictis, cum ab uberibus pendentes infantulos vix auferre liceret. Accedebat ad ægritudinem relegatarum augendam adhuc & illa asperitas, quod, cum viri relictis omnibus bonis cum residua prole, sequi uxores vellent, prohiberentur à persecutoribus lætantibus in sinu, eo ipso separatorum conjugum animos acerbius excruciar. Non semel in Augusta Aula, ad pedes Augustissimorum, dum præterirent in Palatio, ejectæ illæ Fœminæ, cum infantulis sese prostravere; sed vix audita nedum exaudita. Neque compertum est posthac, quo jam loco sint quaque sorte utantur.

CLVIII. Sed redeamus ad plurimum specierum narrationem. Ministri verbi divini capiebantur & coniecti in carceres, diuturno squalore macerabantur. Quorum nonnulli aut ibi moriebantur, aut liberationis omni spe præclusa, vel officio se abdicare cogeantur, vel exilio damnabantur, vel illico deficientes, vel defectionem pollicentes, secus non dimittebantur. Aliqui pretio venditi (quemadmodum nuper compertum est, Episcopum quendam Hazo dictum, Prædicantem Reformatæ Religionis venundasse, cujus filius patrem suum occasione præsentis tumultus passim quæsit, sed non deprehendit) aliqui relegati ad Triremes. Seculares publicis ejecti officiis, alii collegiorum Mechanicorum (cehas Hungari vocant) beneficiis ac privilegiis privati, alii vivendi mediis (ut apud fodinas & penes officia magistratuum Civilium ac alibi) spoliati, multi onerum publicorum iniqua distributione, solo Religionis odio, contra omnem proportionem gravati. Multi hospitacione militiæ, dum Catholici nihil sustinerent, per Magistratus onerati.

CLIX. Clausula illa: *Salvo jure Dominorum Terrestrium*, quam crasse abusi sint Catholici jam dictum est. Sed è converso Evangelicis Terrestribus Dominis pariter eadem abuti, haud quaquam concessum. Imo Dominorum Terrestrium subditos Evangelicos, prætextu arrogatæ interpretationis, Parochi Catholici pro arbitrio variis modis & occasionibus, vel invitos associabant suæ Ecclesiæ, vel largiori accepta multa Evangelicos esse sinebant. Neque enim sive matrimonium contraherent, sive nascerentur, sive morerentur, sine afflictione cruceque & miseria Evangelicos esse permittebant. Nam quemadmodum desponsatos, nisi aut desciscerent à Religione, aut (prout conventum esset) interdum trium, interdum duodecim, interdum pauciorum pluriumve florenorum, vel quovis alio pretio vexationem redimerent, non copulabant, ita recens natos qui dem agrè baptisarunt, Matres tamen puerperio egressas, laudem & gratiarum actionem, pro more ac ritu Christiano reddituras in Templum prius non admittebant, quam deserta priori Catholicam Religionem amplecterentur vel sæpius impositam, rarius conventam exsolverint mercedem. Per Evangelicos autem ministros has cere-

138. Evangelici diris modis exagitantur.

159. Subditi Evangelici a Parochis deglubuntur.

monias sacras peragi non permittebant.

160. Parochus puerperas affligit.

CLX. Inde Anno 1701. alicubi in Regno quidam Parochorum aliquot puerperas Evangelicas, licet illæ diu supplicassent, nisi unam alteramque conditionem præscriptam præstarent, in ædem sacram introducere recusavit; Illæ repulsam toties passæ apud Parochum sæpius preces reiterarunt, hic autem pertinax perstitit, additis minis, ne domo egredi auderent. Tandem Fœminæ, quia pauperioris fortis erant, manibus propriis rem familiarem curare assuetæ, dum & mariti ipsarum ope mutua egerent, actis Deo domi vel ubicunque gratiis, multas septimanas, huc illuc, ut necessitas ferebat, libere deambularunt, Parocho hoc ægrè ferente & vindictam meditante. Circumvenit tandem hic, datis verbis, fœminas credulas, ac jam ex more se illas introducturum simulavit: Illæ ergo Parochum usque ad Altare Templi interiorius sequuntur. Parochus tamen dolum animo volvens oportunè & ex improvviso inde se proripit, & fœminas ante meridiem Templo inclusit, nec fame sitique vexatas ad seram usque vesperam dimisit, imo totam noctem captivas in templo se detenturum edixit. Forte fortuna erat aperta aliqua Templi fenestra, & sub ea cistæ positæ. Nox itaque imminens & inedia, in primis autem infantum miseratio, suavit miseris, ut se per fenestram, vix plures quam duas origias supra terram extus altam, demitterent. Fœminæ itaque sese de fenestra præcipientes dedere, domumque se clam recepere, postquam infantes lodicibus, quas habuerant, colligatis involutos, in manus fœminæ, quæ prima profilierat, demisissent.

161. Alia afflictionum exempla.

CLXI. Addi hic potest injuria, adversus duas quasdam Matronas, alteram in Cremnicensi, alteram in Semnicensi, liberis Regiis Montanisque (& illa quidem inter has primaria) Civitatibus patratum. Cremnicensis quidem in Castello sanctæ crucis, diu satis & parum honesto carcere, non aliam ob causam, quam quod ad Pontificios redire recusaret, detenta, Semnicensis autem à latere sponsi, dum à copulatione, è do-

Historia Hungar.

mo cultus Evangelici ad lares redirent, in publica platea abrepta & ad Patrum residentiam ducta, ibique diutius afflictæ ac macerata fuit. Quarum utraque & Persecutoribus mirandum, & quibusvis viris Evangelicis imitandum dedit constantiæ invictæ documentum.

CLXII. Porro inutilis explicationis præsidio cadavera Evangelicorum à Cæmeteriis, à Templis, propriisque Cryptis ac sepulchris arcebantur. Imo quædam è Cæmeterio repulsa, domum reportanda fuerunt, quemadmodum in Comitatu Trenchiniensi factum. Nec pulsus concedebatur campanarum, nisi molesto ære soluto. Imo etiam si mortui cadaver ritu ibi recepto, privatim sepultum fuisset, tamen superstites horrendum in modum exagitantur, cur ad mortuos suos, ab hæresi scilicet ad Catholicam fidem convertendos, non vocassent Parochum? Hinc excogitata lytra & vexationum onerosissimæ redemptiones pecuniariæ, quibus miseri, cæteroquin publicis tributis exhausti, ad inopiam & ad incitæ redacti.

162. Mortui sepultura & campanarum usus denegatur.

CLXIII. Accidit in fine seculi elapsi in Civitate Schemnicensi, quod Jesuitæ (Patres enim Societatis hujus Parochiam ibi, Clero licet contradicente, nunc usurpant) Cadaver cujusdam Lutherani non solum in Domicilio communis sepulturæ condi renuerint, sed nec alibi sepeliri concesserint, cum autem æstivo æstu cadaver foeteret & forte Catholicus sepeliretur, Christianæ Matronæ Catholicæ, non advertente Jesuita, Lutheranum simul eidem mandarunt sepulchro; quod cum postridie demum Christiano Sacerdoti innotuisset, egeri è sepulchro curavit cadaver heterodoxon sub Dioque projici. Eadem tamen vicissim Matronæ pietate huic Patri venerabili longe præcellentes, avertendæ, quæ à populo metuebatur, contagionis causa illud gremio terræ reddiderunt.

163. Cadaver Evangelici effoditur.

CLXIV. Nec in Ignobilibus saltem & civibus substitit hætenus exposita violatio Articulorum, sed etiam in Barones & Nobiles prorupit. Præterquam enim, quod cultum divinum Ministerio mediante, in privatis domibus, imo etiam in oratoriis, quæ in suis Residentiis ædificaverant, fieri non concederetur, solutionem quoque ab his sibi præstari

164. Parochi iura stola exigunt contra articulos Regni

debere, exinfusa eidem explicationi sentina Parochi Pontificii pertenderunt. Nec puduit hos in isto genere vexæ insigniter impudentes esse, cum nullo neque jure solutionē, neq; labore meritam quamlibet etiā Stolare in Parochiis solum torpendo & otiando se merere posse rati, per vim semper extorquebant. Igitur mandatis primum Decretisque regiis, quæ in ea intorta interpretatione fundata erant, contra Art. II. Anni 1647. per Articulum huncce 26. expresse renovatum ac confirmatum Evangelici Nobiles compellebantur. Hujus quippe Articuli ea summa est, ne quidquam Evangelicus Catholico solvat Plebano, & vicissim. Mox adhibita vis militum, quibus curiæ nobilium jure licet recusantium in prædā destinabantur & ipsi in captivitatē.

165. Liberi
ad scholas
Jesuitarum
erantur.

CLXV. Huc pertinet licentia illa qua liberos Evangelicorum Jesuitæ ad Scholas suas trahebant, invitisque Parentibus sua imbuebant Religione, Visitationes Archidiaconi Catholici in eas Ecclesias Evangelicas, quas æstus explicationis perversæ necdum rapuerat, perperam ac solo violentiæ medio usurpabant, paulatim sui arbitrii jura in illas invecturi.

166. Tempa
& scholas
auferendi
prætextus.

CLXVI. Tam late autem grassabatur hæc interpretandi licentia, ut quicquid adhuc in manibus & potestate Evangelicorum erat, Tempa scilicet & huc pertinentia omnia, Parochias, scholas, concionandi ac docendi libertatem, eoque destinatos redditus, ipsosmet denique Ministros ac Professores & Rectores Scholarum, & quicquid aliud de securitate & libertate Religionis residuum erat, id jam non amplius inviolabile ac jure stabilitum, liberumque ac legale, quod tangere & violare nefas esset, sed solummodo indulgentia quadam toleratum, adeoque à placito non Regis solius, sed & privati cujusvis pendere vulgo proclamarent. Igitur, ut Ministros verbi Divini premerent, nec tamen iis injuriam facere viderentur, comminiscabantur mira commenta, quorum velamine quoslibet, sed specialiter Prædicatores adhuc in locis perpaucis, ad cultum Religionis exercendum Dei peculiari bonitate conservatos & morantes, ad tribunal suæ sedis citabant. Quisquis ibi Legum Regni, Pacificationem & Diplomatum, quo-

rum cunctorum vigore à jurisdictione Episcoporum adversæ Religionis immunes erant, fiducia nixus non comparuerat, excommunicationis fulmine feriebatur; id quod accidit Sextio Prædicanti Carponensi Evangelicæ Religionis. Equidem injustas hujusmodi excommunicationes jure divino humanoque fulgur ex pelvi esse dudum orbis Christianus cognovit, attamen quia Clero Catholico in Hungaria nunc temporis (quo omnis contra Religiones istas patrata violentia virtutis meritiq; præconium obtinet) tuta impunitas, non auctoritatem justam, sed arrogatam & arreptam vim obstinaverat nimium, nemo innocentium ne hiscere quidem contra ausus est. Atque sic illegitime excommunicatis nihil aliud reliqui fuit quam sub onere gemere, cum nemo innocentia suppetias ferre auderet: Regiam siquidem auctoritatem, innocentibus imprimis tuendis à Deo destinatam, Cancellariæ Hungariæ post Regem capita (hæc viros Ecclesiasticos esse supra dictum) non nisi ad magis premeandos, non vero in Religionis securitate tuendos Evangelicos, pro suo arbitrio, non legum dictamine usurpabant.

CLXVII. Ita quidam alii fictitia seu factitia de causa ad sacrum illud Tribunal tracti erant, quod insimularentur adfuisse cuidam judicio, per consensum Augustanæ Religionis Ministrorum, multis ante annis circa casum, quo aliquem Nobilem virum ab uxore deferri contigerat, in Comitatu Thurochienti celebrato. Istiusmodi causas autem Consistoria Evangelicorum dictante Arric. XV. Anni 1647. plena cognoscendi ac decidendi gaudebant libertate. Visum vero fuit Consistorio jure dissolvi illud Matrimonium attribuique marito facultatem aliam ducendi. Post multos annos, foeminam istam servitio Canonici Ecclesiæ istius Metropolitanæ applicari forte contigerat. Qua occasione favorem nacta, quem deseruerat virum, traxit in judicium. Mortuis ergo illis, qui judicium constituerant, istos Ministros impetebat Paulus Balassa vicarius & causarum Auditor, hac intensione, ut jurisdictione in Evangelicos paulatim extensa, veleret eos, quando & quomodo luberet; Qui tamen his tricis, Deo juvante

167. Causarum
cognitio
Evangelicis
adempta.

vante tandem sese extricarunt. Sed acutum cernens ille Presbyter suæ Religionis Sacerdotes videre dissimulavit, qui nostra ætate cuidam adhuc viventi in superiori Hungaria tertiam superinducere uxorem promiserunt, prioribus duabus superstitibus levissima ex causa amotis; quique ut in Comitatu Posoniensi à priori separata alteri nuberet, concesserunt.

168. Parochi
templa oc-
cupant.

CLXVIII. Eo denique progressa fuit articulis abutendi licentia, ut & in illas Ecclesias Evangelicas, quæ templum cæteraque huc spectantia possidebant, sine omni Commissariorum adminiculo Plebani Pontificii propria autoritate irruerent; Quibus semper fere ex voto successit audax præsumptio, subinde tamen irritata Plebs, præsertim vetularum foeminarum alia frendens insultavit, alia joco forsan etiam serio impudentem conatum elusit.

169. Lepida
muliercula-
rum com-
minatio.

CLXIX. Contigit in Pago Miava dicto, in Nitriensi Comitatu, per Milites Germanos, quibusdam præter voluntatem ac mandatum Cæsareo-Regium id suggerentibus, abripi Prædicantem. Qui non diu vexatus in pedibus exilioque annuo, vel quod excurrit, quælivit salutem, tandem tamen suæ Parochiæ restitutus. Interim venerunt duo Catholici Plebani, &, nemine ex primoribus Pagi salutato, confident in Parochia (Incolæ rustici sunt, plurium Dominorum subditi homines simplices quidem sed tanto constantiæ in Religionem zelo, ut mori potius & exterminari malint, quam ab agnita veritate verbi ejusque puritate recedere, situ montium ac vallum frequentium muniti, & circum eorundem morum Religionisque Pagis fortasse sex vel pluribus adeo sustentati ut formidini esse possint) Fortassis alter alterum installaturus erat; Sed ecce, viris minas vimque Dominorum metuentibus, mulierculæ, sive ex condicto, sive fortuna, ad Parochiam Templo contiguam pedetentim conveniunt; Ubi jam turba foeminarum numerosa erat, irruunt in hypocaustum ubi Patres duo erant, & vix cum illis ullus alius. Singulæ mulieres singulos cultellos (ubi quidem in hoc districtu & mulieribus gerere cultros à cingulo pendulos solenne est) protrahunt, quos seu cote,

lapideve quovis obvio seu ligno arrepto, aut proximo parieti attritos acueræ præ se ferunt. Cum vero aliæ fremerent, aliæ lacerent, incipiebant Parochi præfagire, in tam insolito tumultu, se correptum & castratum iri. Tanta autem mulierum multitudine refertum cubiculum erat, ut respirare constricti vix possent, hinc Patribus in angulum coarctatis, exitus, nisi prece, non patuit. Tandem vero anxii liberum discessum pacti, cachinnantibus foeminis, abiverunt, pulveres quoque juxta Christi præceptum Apostolis inculcatum excutere obliti. Tantum terrorem exemplum hoc rabiei foeminarum illarum, à Zelotypia maritorum suorum (propter suspensionem, quam Parochi coelibes optime nutriri sucti eis præbere, veluti rebantur, possent,) nimium sibi metuentium, incussit reliquis Apostolicis in conversionem sic dictorum hæreticorum prurientibus, ut nemo Catholicorum plebanorum vel monachorum commoveri se passus fuerit ad simile periculum subeundum. Ita enim muliebres impetus & arma perhorruerunt omnes, ut zelum heroicum, quo martyrium propter fidem anhelare se cœteroquin simulant, protinus exuerint, adeo quidem ut etiam res sibi plane inutiles, & quibus ne quidem legitime uti licet, imo quarum usus ipsismet propter votum periculo salutis æternæ, aliisque scandalo est, amittere formidaverint; cum potius juxta præceptum Salvatoris, quo vel oculos, ipsismet sacerdotibus certe magis necessarios, si scandalum dederint, eruere & abjicere suavisit, illo fomite & supellectile libidinis, otio & molliori victu non raro lascivientis, semel ipsos privare, aut, juxta doctrinam Christi semet ipsos castrare propter regnum cœlorum, illis non indignum nec indecorum esset (sic in proximo Pago, cui Tura-Luka nomen est, ante tempora Tœkoeliani in Hungaria tumultus, quendam Protomartiri-um Barsen vocatum, Episcopo itidem Barsen adhaerentem sine sociali discretione Zelosum, armata Pagen-ses manu invadentem ac persequentem, dum Prædicantem amovere loco vellet, per tumultuarium Pagensium concursum occumbere contigerat.

CLXX. Interpretavæ illius interpretationis Gravamina non minimum illud est, quod, licet articulorum verba pla-

170 Scholæ
Evangelicorum ad
rudimenta
restringun-
tur.

planam plenamque tribuant facultatem scholas erigendi, ac Magistros & Professores constituendi, hoc tamen vix ultra rudimenta trivialia intelligendum esse, abusu legis vique superveniente constitutum fuerit.

171. Evangelici Magistratibus arcentur.

CLXXI. Non videtur omittendum, quod inter gravissima primariaque onera numerandum est; Nempe omnia officia, maxima & minima, toto ferme in Regno, Evangelicis erepta fuisse. Vix quatuor Comitatus connumerare licebit, in quibus Evangelici aliquod officium retinere. In Civitatibus liberis regijs & Montanis perpaucis, vix dimidia pars Magistratus permansit, in aliis, unus vel alter, ægerrimè autem plures admittuntur, quod maxime eo fine factum, ut & edax illa libertatis adulteraque interpretatio firmiori talo niteretur, & si quid contra clarum Articulorum sensum judicandum occurreret, facilius

tum alii quilibet Persecutores, tum præsertim locorum Plebani consequerentur. Attamen fuerunt semper etiam ex Catholicis Magistratibus, & potissimum infimis, qui teneriori sensu conscientiae convicti, segnius & cautius obtemperare instantiis primo etiam intuitu illegitimis, utpote non nisi ex foeda pravæ interpretationis lacuna promanantibus: quinimo etiam minas (solenne quippe præclaris istis Parochis est insultare justitiæ) contemnentes luere maluerunt, quam justitiam lædere, eo quod illam Ethnicis quoque & Judæis administrandam esse agnoscerent: id quod pressis utique non in efficaci solatio esse solebat. Et quis tandem omnia illa mala recensere posset, quæ fallax, trux, & invidus animus persecutorum in Evangelicos excogitavit, per impunitatis confidentiam obfirmatus & perversæ interpretationis abusu suffultus.

SECTIO TERTIA

Periodi Tertiæ.

De

Persecutione Protestantium in Hungaria post Comitia Anno MDCLXXI. & MDC-LXXXVII. habita, recrudescente & invalescente.

CONSPECTUS SECTIONIS III.

PERIODI TERTIÆ.

172.

Recapitulatio contentorum Sectionis primæ & secundæ hujus Periodi Tertiæ.
173. Quid hac Tertia Sectione exponatur.
174. Clero Catholico omnes persecutiones in Hungaria merito imputanda sunt. 175. Clementissimo Imperatori Leopoldo enim nullatenus imputari quicquam potest, declaratio ejusdem toties repetita. 176. Persuasionibus & susurrationibus indefessis Cleri Imperator Leopoldus obrutus & obtusus fuit. 177. Clerus Catholicus ipsemet non negat se persecutiones tantas adornasse, sed de eo gloriatur. 178. Cardinalis Collonitschius in primis & Iesuitæ incentores persecutionum fuerunt. 179. Collonitschius publice predicans in Comitibus Evangelicos convitiis proscidit, & causam Iesuitarum defendit, freudentibus ipsismet Catholicis auditoribus. 180. Collonitschius Præsidio Camera Posoniensis abusus est ad persecutiones Religionis Evangelicorum. 181. Creberrimis Commissionibus Cameralibus vexavit Lutheranos & Reformatos prætextu ex Art. 26. An. 1681. Sumto quamvis hic Articulus commissiones in favorem Evangelicorum ordinasset. 182. Civitates Montana, in primis civibus Evangelicis & fossoribus metallorum hujus Religionis habitæ, ejusmodi Commissionibus divexatæ sunt, cum summo periculo reddituum Cameralium & totius Regni. 183. Processus à Commissariis Cameralibus contra jus commune & leges Regni institutus: Commissarius Lovvenburgicus

exhibitionem Mandati Regii denegat & edicit se esse verbum regium, & se abrogare Articulum XII. Anni 1649. 184. Quid Commissiones Camerales contra Religionem Evangelicorum egerint Novisoli. 185. Civitates montana per privilegia à Bela IV. Rege semper deinceps confirmata libertate eligendi magistratus gaudent. 186. Commissarii Posonienses numerum Evangelicorum contra leges Regni immuerunt, & Catholicos inhabiles in locum abdicatorum Evangelicorum intruserunt. 187. Lævvenburgius ministro Evangelico exilium indixit Chemnitii. 188. Idem stulares proventus Evangelicis ministris abjudicavit contra Articulos Regni. 189. Civibus Chemnicensibus, fossoribus metallicis & opificibus, exercitium Religionis Evangelicæ interdicatur contra Articulos. 190. Evangelicam Religionem amplexi crudeliter puniuntur & ad ejurandam eam coguntur, contra Articulos Regni: infantes patris vel matris Catholice aut à Parocho Catholico baptizati, ad Religionem Catholicam coguntur, licet in Evangelica educati. 191. Chemnitii & Neosoli senatores Evangelici è senatu ejiciuntur ex odio Religionis, è reliquis in vincula & carceres multi conjiciuntur. 192. Imperator Leopoldus Rescripto de 9. Decembr. 1702. prohibet, ne Camera Posoniensis amplius mittat Commissarios ad renovationem magistratuum in civitatibus montanis, nec Artic. XII. Anni 1649. contraveniat, potius condignam rationem Acatholicorum sic dictorum habeat. 193. Sed post inter-

val-

vallum 14. dierum ad instantiam ipsius-
met Cancellaria Hungariae Aulica, iustissi-
mum illud & scriptum revocatum, & con-
trarium illi & dispositioni Artic. XII. An-
no 1649. iussu est. 194. Contrarietatis
tanta ratio est, quod Archicancellarius &
Cancellarius Aulae sint infensissimi hostes
& persecutores Evangelicorum. 195.
Summa miseria Evangelicorum haec est,
quod ab omnibus iudiciis & tribunalibus
Regni non aduti, sed semper quam maxime
oppressi fuerint. 196. Imo legum patria-
rum custodes, quia Clerici erant, contra-
ventionem legum Regi ipsimet suaserunt,
cum tamen officii ipsorum esset serio disua-
dere, ne extemporanea pagina Articuli Re-
gni infringerentur. Sed tanti est Cleri-
cos officii secularibus & iudiciis contra Ar-
ticulos Regni praeficere. 197. Cur Læ-
wenburgius ausus fuerit iactare, se ipsum
esse verbum Regium & vivum Caesaris
mandatum. 198. Camera Aulica An-
no 1702. d. 8. Mart. Chemnicensibus re-
scripsit, Peterfianum decretum non esse at-
tendendum, sed Exercitium Religionis E-
vangelicae in pristino statu conservandum
esse. 199. Anno 1703. Commissarii Po-
sonienses Schemnicensibus Evangelicis in-
terdicunt plures uno ministro habere, in
scholis ultra Grammaticam doceri Evan-
gelicos, ex pagis adoratorium admittere, fe-
sta decretalia profanare & Apostatas re-
cipere. 200. Gunziensis Civitatis vexa-
tiones truculenta, quas à Commissariis Po-
soniensibus & furente Abbate Szalava-
riensi perpeffa est post Comitatus Soproniensis.
201. Inhumana plane ferocia Abbas Sza-
lavariensis in Civitate Gunziensi furit con-
tra Evangelicos. 202. Schedulis Salvæ
Guardiæ inter Catholicos distributis, Abbas
fraude indigna Lutheranus panicum terro-
rem incussit, de imminente captivitate eo-
rum per vicinas legiones Casareas perficien-
da, unde omnes aufugerunt. 203. Pave-
schizius nullo Mandato Casareo monstrato
omnes Evangelicos ab officiis Gunzii remo-
vet. 204. Idem tamen Abbas Tyrannidem
detestatur. 205. Casareus militiae
Praefectus ab Ittichen asseverat, Abbatem
militia pro sua tantum comitiva impetra-
ta contra intentionem Imperatoris abusum
esse. 206. Catholicus Iudex Lutheranos
abdicato substitutus Gunzii Stephanus Fek-
kete, quanto furore & dominatu se vixit, in
cives imprimis Lutheranos. 207. Talis
furor & servitia pro merito reputatur ad ob-
tinendas promotiones, ut alii ad eadem exci-
tentur. 208. Gunzienses 8. Ian. 1684. pro-
tectionales amplissimas ab Imperatore ob-
tinent. 209. Anno 1701. ad instan-

tiam Legatorum Angliae & Hollandiae Im-
perator injungit Camerae Posoniensi ne E-
vangelici ad Italia adigantur, quæ publica
fidei & verbo Regio contrariantur. 210.
In eo consistit tota summa querelarum E-
vangelicorum, quod contra fidem publicam
verbum Regium & Regni leges divexentur
à Clero, qui illa omnia magna pervicacia
suisque deque habet. 211. Non attentis
illis decretis Casareis persecutio Evangelico-
rum Gunzii recruduit. Pecunias pro cul-
tu divino collectas Clerus Catholicus Evan-
gelicus summa injustitia cum fundis hypo-
theca pro sorte innexis violenter abstulit.
212. Ausus periculosus Zetcheni Episcopi
Iaurini, cum legionem militum Casareo-
rum VVoppingeranam in civitatem Sopro-
niensem introducere, & templa Evangelicis
adimere vellet. 213. De persecutione E-
vangelicorum Soproniensium remissive.
214. Injuria & violentia, quas Commissa-
rii Camerae Posoniensis Evangelicis Tren-
schinii horrendum in modum per tot anno-
rum cursum intulerunt. 215. Paucissi-
ma civitates in Hungaria sunt, quæ pro-
pter persecutiones Evangelicorum non sint
in miserum statum redactæ, quod tamen
Cleri zelus indiscretus nihili curat. 216.
In Civitate Bartfa Commissarius Camerae
Posoniensis Superintendentem Zablerum
cum filio in exilium mittit. 217. Solen-
ne artificium Cleri Catholici est Pastores E-
vangelicos Rebellionis insimulare, & tunc
accusasse sufficit, unde nemo innocens esse
potest. 218. Iussit tamen Caesar, ut ad
docendam innocentiam admittatur Zable-
rus. 219. Utinam talis inquisitio ante
executionem instituta esset. Utinam et-
iam tandem aliquando post longas moras in-
stituta fuisset: Sed nihil horum factum
est, artificii Cleri impredientibus examen
causa. 220. Clerus semper impedit, ne
innocentia Evangelicorum detegatur. 221.
Quanto furore Anno 1701. Bartfa alius mi-
nister Evangelicus è templo & ex altari ab-
reptus, & in exilium protinus auctus,
civesque Lutherani in compedes & carce-
res compacti fuerint. 222. Idem alii
Ministro Bartfensi Sclavonico accidit.
223. Altare, Cathedra, Baptisterium, Or-
gana evertuntur, & spolia templi asportan-
tur. 224. In Civitate Carpona Minister
Evangelicus in exilium mittitur, & Exer-
citiū Religionis Evangelicae sub pretextu,
quod non sit amplius civitas confinaria &
praesidiaria, interdicatur; cum Cives Ar-
ticulos Regni allegarent Rebellionis insimu-
lati sunt, unde severum Rescriptum sequens
ex Cancellaria Hungarica emanavit. 225.
Liquet ex praemissis, quod Commissiones
Ca.

Camera Posoniensis, nec non decreta & Rescripta Cancellaria Hungaria contraria Articulis Regni praeceperit. 226. Sed ulterius adhuc processum est, dum generales tandem etiam declarationes & Resolutiones sub Nomine Augustissimi editæ sunt, quibus Articuli Regni in favorem Evangelicorum lati per contrariam interpretationem labefactare & tandem plane tollere tentatum est. 227. Intentio Cancellarii Hungariae Aulici erat una generali Resolutione data praevincere omnes querelas Evangelicorum. 228. Resolutio Cancellaria Hungarico-Aulica de 2. Aprilis 1691. 229. Quantas Novitates contineat præmissa Resolutio, & quam incompatibiles illa sint cum Articulis Regni. 230. Ablegati Status Evangelici Hungariae memorialia contra illam Resolutionem exhibent. 231. Et Imperatorem commonescunt superesse plurima, in quibus Resolutionem urserant. 232. Inclementior alia Resolutio ex Cancellaria Hungariae Aulica emanata, qua Primo exercitium Religionis Evangelicæ Augustanæ & Helveticæ Confessionis restringitur, tantum ad partes Hungariae, quæ Anno 1681. in potestate Caesaris erant, in Neo-acquisitis à Turcis denegatur. Secundo locis Confinariis, quæ post extensionem victoriarum confinaria esse desierunt, idem abjudicatur. Tertio, qui Religionem Catholicam mutant, tanquam Apostatas & perjuros puniendos esse statuitur. 233. Aliis decretis interdicitur ne prædicante Evangelico de mortuo alius substituatur sine præfatu Camera Hungarica, & visitationes templorum Evangelicorum permittuntur Catholicis Clericis. 234. Cardinalis Collonitschius Primas Regni Hungariae factus, classicum belli sacri de exstirpanda Religione per literas circulares canit. 235. Arrogat sibi auctoritatem tantam, ut credat abrogationem Articulorum Regni à se dependere solo. 236. Classico hoc cantato, quisvis odio erga Evangelicos æstuans, se ad persecutionem accingit. 237. Episcopus Radhonay imprimis furentem insigniter antesignanum egit. 238. Ejus literæ injuriosissimæ, quibus Reformatos Iudeis, Turcis, & prædonibus æquiparat, & exilium iis indicit. 239. Alia Epistola horrenda, qua Reformati salutem æternam præ bobus, & asinis imo etiam præ Diabolo ipsomet temere abjudicat. 240. Binis aliis epistolis omnibus Reformatis exilium decernit. 241. Alia Epistola fatetur exstirpationem Evangelicorum decretam esse. 242. Alia Epistola Episcopali exstirpationem Evangelicorum exilio, vinculis, carceribus, & confiscatione omnium bonorum promovendam jubet.

Historia Hungar.

bet, sub pænæ excommunicationis. 243. Nova hæc Methodus abolenti Heterodoxas Religiones facillima omnium est, quia tribus tantum in punctis consistit. 244. Sed si hæc methodus obtinere debet, licetoribus, non Theologis amplius opus erit: Interest autem Cleri talia non credi. 245. Methodus illa vi cogendi Heterodoxos Christiana fidei & Patrum doctrina contraria est. 246. Adjicitur Epistola Zablatzky Parochi Catholici ad Prædicatorem Evangelicum Trenschinensem curiosissima propter insipida scommata cumulata. 247. Cardinalis Collonitschius Templum Evangelicis vi eripit, subditos vi reformat, & nolentes hereditatibus avitis omnibusque bonis privat. 248. Archi-Abbas Sancti Martini montis & Iesuita idem faciunt. 249. Cardinalis jussu Pastores Evangelici ad iudicium sedis Archi-Episcopalis Strigoniensis quavis de causa levissima citantur, non comparentes excommunicantur; comparentes & exceptionem fori juxta Articulos Regni allegantes rigide mulctantur. 250. Tantis exemplis excitati quicumque promissæ plebani & Domini Terrestres Evangelicos Ministros coadunatis hominibus abigunt, templa occupant &c. 251. Palatinus Hungariae Princeps Esterhasius dispensationem Papalem pro matrimonio & reconciliationem Cardinalis Collonitschii expetens, secreto consilio devincitur ad vota pro exstirpatione Hæreticorum suscipienda, quæ summo cum rigore in maximo Hungariae tractu exequitur. 252. Palatini Persecutio Evangelicorum maximum detrimentum rei Evangelicæ attulit & cur. 253. Præteritio reliquarum persecutionum. 254. Iesuita gloriantur de persecutione tanta Evangelicorum peracta, sed fallunt, & fallentur. 255. Iesuita Viennenses scriptis suis se produnt, sicuti sorices, quod sint incentores persecutionum, nec erubescunt Augustissimum Leopoldum Panegyri laudare, quod violaverit Pacta & Leges publicas, quod tamen Religiosissimus Princeps nunquam, sed ipsimet fecerunt. 256. Patris VVidmanni similis impudentia, cum parentaret Manibus Leopoldi.

CLXXII.

172. Recapi-
tulatio Se-
ctionis pri-
mæ & se-
cundæ.

PRima Sectione Tertiæ hujus Pe-
riodi expositum est, quanto co-
nato Clerus Catholicus Hunga-
riæ & Aulæ, pietate Augustissimi
Leopoldi abutens impediverit, ne Co-
mitia Regni crebrius celebrarentur, &
ubi Anno 1662. indicta essent, quanto
nisu præcluserit Clerus Hungariæ Sta-
tum Evangelicum, quo minus ejus Gra-
vamina Diætaliter examinari, & consti-
tutionibus novis sublevari potuerint, &
quem in modum deinceps obtenta hac
exclusionem crediderit, ex eo tempore om-
nes jam cataractas ad erumpendum
in persecutionem & exterminium Re-
ligionis Evangelicæ, patere, & quemad-
modum inde dira illa & cruenta per-
secutio decennalis subsecuta & hor-
rendum in modum grassata fuerit.

Secunda Sectione Tertiæ hujus Pe-
riodi commonstratum est, quam calli-
do denuo studio Clerus Catholicus in
Comitiis Anni 1681. & 1687. in scio
Statu Evangelico certas clausulas alias-
que expressiones periculosissimas Arti-
culis Regni infarferit; quam abusiva
& iniqua interpretatione vel potius de-
tortione fundamentum novæ persecu-
tionis, & tandem exterminii & religio-
nis Evangelicæ in Regno Hungariæ je-
cerit, & quibus consequentiis, mala fide
ex dictis Articulis deductis, hucusque
persecutionem adornaverit.

173. Con-
tenta tertiæ
sectionis.

CLXXIII. Tertia ergo hac Sectione
Periodi tertiæ restat exponendum,
quomodo Clerus Hungariæ Catholi-
cus, instigatis plurimis Dominis terre-
stribus, per abusum & perversam inter-
pretationem dictorum Articulorum
Anni 1681. & 1687. in maximam sævi-
tiam novæ persecutionis ipso facto tan-
dem eruperit, & quanto ausu, autorita-
te Cancellariæ Aulicæ Hungariæ, nec
non Camerae Posoniensis, imo & Nomi-
nis Clementissimi Imperatoris ipsius-
met, quem tamen plurima latebant, ab-
usus fuerit, & plurima proprio lubitu
peregerit, contra intentionem & vo-
luntatem Cæsareæ Majestatis toties ite-
rato declaratam, nec non quantis arti-
ficiis tot decreta contraria sub & obre-
ptitie ex Cancellaria, Hungarica Aulica
extracta, quibus sacra Diplomata Re-
gum jurata & Articulos Regni, à sæ-
culo usque & usque reiteratos & con-
firmatos, abolere inusitato in Hun-
garia modo tentatum ab eodem Cle-
ro fuerit.

CLXXIV. Errat quicumque credit
odium aliquod contra Clerum Hunga-
riæ Catholicum venerabilem præcon-
ceptum causam esse, quod ipsius instin-
ctui & molimini tantarum persecutio-
num series soli imputetur. Errorem
hunc, si cui is insidet, res ipsa sequenti-
bus paginis facile eximet. Et cuinam
alias quæso persecutiones tantæ impu-
tari possunt? Certe Pientissimo, &
in servando juramento & fide data lon-
ge Religiosissimo Imperatori quicquam
imputare sacrilegium esset.

174. Clerus
fax & tuba
omnium
persecutio-
num.

CLXXV. Augustissimus Leopoldus
coram benigne admittis conquie-
rentibus super persecutione deputatis
Status Evangelici Hungariæ, non una
vice his respondit verbis: *Non fuit,
nec est, nec erit mea voluntas vos turbare
in vestra Religione: quin imo bene me-
mor sum eorum, quæ Ego & Prædecesso-
res mei in Diplomatis juratis, nec non
in Articulis Regni verbo Regio & fide
Christiana promissimus Religioni vestræ,
unde omnia illa observare, ne utiquam au-
tem illis contravenire perpetua & immu-
tabilis intentio nostra manet.*

175. Impera-
tor in culpa
non est.

CLXXVI. Aut si subinde Sacram
Cæsaream Majestatem in compescenda
persecutorum truculentia hæsitasse aut
tardasse credi posset, quod tamen non
licet, ad cujus quæso instantiam & per-
suasionem hoc fieri potuisset, nisi ad
Clerum tum Aulicum tum Hungaricum susur-
rationes indefessas & operosas, cum u-
terque apud Augustissimum, pro singu-
lari & innata ipsi in Ecclesiasticos affe-
ctu, summa gratia, familiaritate & au-
toritate polleret, sicut notum est. Cer-
te supprimendo aut extenuando illa
quæ agebantur, vel infinitis aliis glauco-
matibus affusis, animum Pientissimi
Principis præoccuparunt præcipue Je-
suitæ Aulici, Cardinalis Collonitschius,
Cancellarius Hungariæ Episcopus Ni-
triensis, & alii infensissimi Evangelico-
rum hostes, ita ut plurima ignorante ju-
stissimo Imperatore, multa etiam ipso
prohibente & contra voluntatem præ-
ceptumque gesta, aut corrigi intermissa
fuerint.

176. Inter-
dum tamen
Cleri cla-
moribus
obtusos.

CLXXVII. Eo minus autem vere-
ri quis debet Clerum Catholicum au-
torem persecutionum erga Evangeli-
cos nominare, quia non modo id non
negat, sed & de eo non obscure gloria-
tur, nec injuriam sibi hac imputatione
fieri credit, de quo infra documen-
tum publicum in superfluum affere-
tur. Quid? quod cordatus quis-
que secularis Hungaricus Catholicus
hy-

177. Clerus
ipse de per-
secutioni-
bus gloria-
tur.

hypocryseos affectatione vacuus, idem ubique agnoscat & fateatur.

178. Collo-
nitschius &
Jesuitæ per-
secutionum
fiabella.

CLXXVIII. Minus errabit, quisquis imprimis CARDINALEM COLONITSCHIUM cæco zelo contra Religionem Evangelicam, in qua entritus prius erat, furentem, cum JESUITIS in quorum verba jurat, incentivo, facem & tubam omnium persecutionum, quæ regnante gloriosissimo Cæsare Leopoldo secutæ invicem sunt, reputaverit. Quantam rabiem furibundus hic Saulus in decennali illa persecutione prima exercuerit, & quanta cum ferocia etiam proprias manus à verberibus, quibus ministros Evangelicos dedolavit, non abstinnerit, & quomodo omnibus iis, quæ tunc pro extirpanda Religione agebantur, sese immiscuerit, totumque persecutionis filum direxerit, ex historia primæ suæ, vere suæ persecutionis, sub finem sectionis primæ hujus Periodi Tertiæ videre licuit.

179. Collo-
nitschius Je-
suitas de-
fendit fren-
dentibus
Catholicis.

CLXXIX. Durantibus Comitibus Anni 1681. prædictus Collonitschius Festo Ignatii concionatus, Vatinianum odium erga Evangelicos, & immodicum in Lojolitas affectum compefcere non potuit, quia convitia in illos publica ex Cathedra cumulavit varia, inter alia Lutheranos viles mercatores Augustanos, Reformatos autem Helveticos rusticos vocitans, & causam agens Jesuitarum, de quorum ejectione ex Regno Hungariæ Clerum Catholicum, quemadmodum plerisque antea in Comitibus, ita tunc denuo etiam institutum esse suspicabatur, exclamavit, bonos Catholicos potius omnia bona vitamque ipsam amittere debere, quam permittere ut Societas Jesuitarum regno eliminetur, pluraque talia freudentibus non modo Evangelicis sed & ipsis Catholicis tum declamavit. Videantur acta Diætalia A. 1681. die 31. Jul. in Appendice Operis.

180. Collo-
nitschius
Præsidio Ca-
meræ Poso-
niensis ab-
usus.

CLXXX. Comes hic Leopoldus Collonitschius Cameræ Hungariæ Poseniensis Præsidem egit aliquot annos, etiam postquam Episcopatum Neostadiensem obtinisset, donec in Comitibus Anni 1681. Regnicolæ amotionem ejus ab hoc præsidio Cameræ instantissime urfissent, & tandem obtinissent, sustinentes per leges Hungariæ Ecclesiasticos ab hujusmodi officio arceri, neque post pacificationem Viennensem quempiam Prælatum ad illud admissum esse; conquerentes insimul, ipsum Repartitiones, accisas, aliasque infinitas

Historia Hungar.

nunquam antehac ne nomine quidem notas contributiones, introduxisse. Vid. in Appendice Acta Diætæ hujus d. 17. Octobr. & passim. Æstus ille persecutionis, quo in Evangelicos flagrat, ipsum maxime exstimulaverat ad ambiendum istud Cameræ Poseniensis Præsidium, sperabat enim, se nacturum esse occasiones autoritate istius officii abutendi, illamque in extirpationem Evangelicæ Religionis impendendi.

CLXXXI. Quoniam ergo in Articulo XXVI. Diætæ Soproniensis Anni 1681. mentio facta erat Commissio-
num, per quas Templâ ab August. & Helvet. Confessione addictis ædificata, & ritu Catholico nondum inaugurata, Evangelicis restituenda, in aliis vero locis pro ædificandis Templis, Scholis & Parochiis erigendis designandæ aræ essent, inde ansam captavit Collonitschius *Commissiones creberrimas* per totam Hungariam *imprimis in Civitatibus liberis* aliisque instituendi, sed alio plane & prorsus contrario fine, nec ad juvandam rem Evangelicorum, quæ mens est dicti articuli, sed ad eam omnino everendam. Quo etiam civitates liberæ opulentiores, & ab Evangelicis magis habitatæ erant, eo magis adversus illas consilium suum direxit, ut immisiss Commissariis exercitium Religionis Evangelicæ ibidem non modo premeret, sed & plane opprimeret.

181. Com-
missionibus
Camerali-
bus vexavit
Evangelicos

CLXXXII. Inter CIVITATES MONTANAS LIBERAS CHREMNITIUM secunda quidem, sed ratione reddituum qui ex aurifodinis ad Cameram Imperialem inde proveniunt, prima; præ cæteris in angustias maximas redacta est per sæpius reiteratas ejusmodi commissiones. Parum etiam abfuit, quin ad incitas redactis Evangelicis, quod intendebatur, aurifodinæ à fossoribus metallorum in omnibus civitatibus montanis derelictæ, & redditus Regii in summum decrementum delapsi fuissent, id quod in totius etiam Regni summum detrimentum celsisset. Anno enim 1793. computus factus monstravit intra proxime præcedentes 8. annos ultra 1200000. fl. ærario Regis ex sola civitate Schemnicensi, non computatis multo majoribus adhuc summis, quæ Chremnitium & reliquæ civitates montanæ contulerunt, ex fodinis metallorum illatos fuisse, quamvis societas illa Civium Schemnizensium pro aurifodinis colendis inita eodem octennio duplum damni, scil. 2800000. fl.

182. Civita-
tes monta-
næ quoque
commissio-
nibus divexatæ.

Q 2

per

perpeffa fuerit, benedictione montana, prout dicitur, ex voto tunc minus affluente.

183. Proceffus contra jus commune & leges Regni institutus.

CLXXXIII. In his ergo Civitatibus montanis toties reiteratae Commissiones nihil aliud egerunt, quam ut contra Leges & Articulos Regni libertas & securitas Religionis Evangelicae aperte minueretur, & totum tandem exercitium ejus aboleretur. Post tot alios Commissarios tandem etiam Comes à Lœvvenburg ex Camera Aulica Imperiali, Peterius Hungaricae Camerae Consiliarius, nec non Administrator supremi Cammergraviat' Mayerus, Anno 1703. Chemnitium venerunt, & associato sibi parocho Catholico Jesuitarum superiore, Ignatio Barmet, qui omnibus actibus etiam Electionis Magistratus in curia sedulo interfuit, & plura semper quam reliqui Commissarii magisque pro imperio peroravit; Hi pejora quam praecedentes Commissarii contra Evangelicos statuerunt, quae cum Diplomatis, privilegiisque Regiis nec non articulis Regni diametraliter contraria essent, Evangelici jura sua modeste quidem allegarunt, sed cum aliud reponere non possent, Commissarii mandata & jussa Caesarea unice creparunt. Evangelici ergo edocti juris esse communis, quod L. 1. C. de Mand. Princip. extat. *Si quis asserat cum mandatis nostris secretis se venisse, omnes sciant, nemini quicquam, nisi quod scriptis probaverit esse credendum, nec ullius dignitate terri, si ve illi Tribuni si ve notarii, si ve Comitibus praeferat dignitatem.* Huic Juri communi innixi Evangelici reverenter petierunt, ut Commissarii Mandata sua Caesarea illis exhibere non dedignarentur. Ad eo autem indignati sunt Commissarii huic justissimo postulato, ut durissime increpuerint submissee petentes, causati speciem Rebellionis esse talia postulare, itaque in autores factionis inquirendum & exemplum statuendum esse; tandem etiam eo procaciae delapsus est Comes Lovvenburgicus, ut non veritus sit exclamare: *Ego sum verbum Regium & vivum Caesaris Mandatum, egoque ipse abrogo & annihilo Articulum XII. Anni 1649. una cum Decreto Camerae Imperialis aulicae.*

184. Puncta à Commissariis Novissolii praescripta.

CLXXXIV. Jam antea Anno 1688. Erdœdiana (quae abrogationem liberi Exercitii Religionis intendebat) nec non Borschitzkii postea commissio, per decreta sua varia constituerant, quae Exercitium Religionis in civitatibus li-

heris Regiis nimium restringebant. In fasciculo nonnullorum actorum Camerales Commissiones attinentium, qui in Appendice reperitur, habentur PUNCTA, QUAE BORSCHITZKIUS NOVISOLII DIE 17. JAN. ANNO 1699. PRÆSCRIPSERAT, quorum

PRIMO Ministris & Rectoribus Evangelicis Salaria, ex ærario communi Civitatis hactenus soluta, abjudicaverat;

SECUNDO, Prædicantium numerum, veluti verba ipsissima habent, restrinxerat, & supernumerarios Rectores & Ministros Evangelicos ad stivam & œconomiam exercendam relegandos edixerat, nisi severiori Mandato Majestatis Caesareae loco turbari velint. De cætero Scholas Evangelicorum non ultra Grammaticam inclusive extendendas, & extra Civitatis moenia transferendas, pulsum campanarum ab Evangelicis civibus ad normam Catholicorum à parocho Catholico impetrandum esse;

TERTIO, in Xenodochiis vacaturis locis mendicorum Evangelicorum Catholicos, & in locum hospitis Xenodochii Catholicum substituendum esse:

QUARTO, Ministros Evangelicos, non nisi intra & extra Civitatem, non autem per pagos & fundos Caesareos officium exercere, neque auditores extraneos ad conciones suas audiendas admittere debere, Parocho autem Catholico integrum esse in Fide Catholica instruere incolas:

QUINTO, Contuberniis opificum cum vexillis processiones solenniter ex intimatione parochi celebrantibus, Evangelicos opifices consortes adesse debere præceperat. Super hoc Decreto Borschitzkii, licet Novissolienses apud aulam Caesaream conquesti essent per memoriale humillimum, quod extat in fasciculo, qui in appendice reperire est, nihilominus Cancellaria Hungariae Aulica per severum rescriptum de d. 30. Jan. ejusdem Anni 1699. nomine Caesareae Majestatis confirmavit omnia Borschitzkii præcepta, & humillimum recursum Civium supplicantium temerariam præsumptionem & inobedientiam vocavit, quae cum Caesarea Majestati summe displicuisset, debitam animadversionem mereretur.

CLXXXV. Quotiescunque ergo Commissiones Camerales Posonienses in Civitates Hungariae, sub prætextu

185. Civitates montanae libertate eligendi magistratus gaudent.

assistendi restorationi Magistratus, ad-
venerunt, tam in Civilibus quam Eccle-
siasticis Evangelicos gravarunt. Equi-
dem montanae & reliquae civitates Re-
giae liberae, jam à Rege Bela IV. privile-
giis semper deinceps à successoribus
confirmatis, libertate eligendi Judices
& senatores, nec non constituendi re-
liquos Civitatis officiales, gaudebant,
proinde introducta Religione Evan-
gelica sine discrimine Religionis maxi-
me idoneos sive Catholicos sive Evan-
gelicos hactenus elegerant, in quo et-
iam jure per Articulos Regni XIII. An-
ni 1608. ante Coronationem, Artic.
44. Anni 1609. Artic. 12. Anni 1649.
Artic. 83. 1647. & novissime Artic.
41. Anni 1681. manutenti hucusque
erant.

186. Com-
missarii Po-
sonenses
Catholicos
inhabiles
intrudunt.

CLXXXVI. Nihilominus tamen
Comes Lœvvenburgicus Chemnitii
Anno 1703. cum Judex Evangelicus
eligendus esset, prohibuit ne hoc fieret,
& Catholicum Exjudicem de novo
constituit, & cum dimidia pars Senatus
ex Evangelicis restituenda esset, jam
antea à numero senario ad quaterna-
rium reductus numerus Senatorum E-
vangelicorum denuo imminutus, & u-
nus eorum depositus est (quemadmo-
dum ante quadriennium Commissarius
Peterfius Matthiam Reuterum ab offi-
cio Senatorio detruserat) & cœteri o-
mnes officiales civitatis Evangelici ab
officio amoti, & in eorum locum im-
peritiores quilibet Catholicos, ex solo o-
dio erga Religionem Evangelicam suf-
fecti sunt.

187. Ministro
Evangelico
exilium in-
dicitur.

CLXXXVII. Idem Lœvvenbur-
gius Ministro Evangelico Germanico
secundario exilium indixit, concessio-
tandem in gratiam termino 6. hebdo-
madum, addita tamen comminatione,
si intra terminum non abierit, ipsum
canis instar raptatum & ejectum iri, re-
lictò etiam decreto judici Civitatis in-
sinuato de Ministro illo, qui interea a-
liorsum profectus erat, ubi reversus fue-
rit, protinus compedibus ferreis con-
stringendo & in carcerem conjici-
endo.

188. Stolare
proventus
Evangelici
ministri
abjudican-
tur.

CLXXXVIII. Idem etiam proven-
tus stolare Evangelicis Ministris abju-
dicavit, & totus parochus Catholico ad-
dixit, reclamante Articulo XII. Anni
1647. ubi dicitur: *Stolares autem pro-
ventus seu solutiones in quibusvis locis ple-
bani Catholici & Ministri Evangelici à
Suae Religionis auditoribus totaliter perci-
piant*: Refragante etiam penultima
Dietae Anni 1681. Artic. 26. in fine his

verbis: *Interea vero nec Catholici Mini-
stris August. & Helvet. Confessioni addi-
ctis, nec vero horum sequaces plebanis Ca-
tholicis ad mentem Articuli XI. A. 1647.
solvere obligentur.*

CLXXXIX. Postquam parochus
Catholicus Chemnitienlis Jesuita Exer-
citiū Religionis Evangelicae Opifici-
bus & fossoribus aurifodinis inservien-
tibus denegasset, illos imprimis fossores
& opifices, qui extra Civitatem in pla-
tea, quae Banca vocatur, ut propiores
aurifodinis essent habitant, arcere vo-
luit à cultu divino in templo Evangeli-
co, cum reliquis civibus Chemnitien-
sibus fidei confortibus peragendo, cum
tamen & ipsimet cives Chemnitien-
ses sint, reclamante iterum *Articulo VII. An-
ni 1647.* qui illis qui in loco Exercitiū
Religionis non habent, expresse permit-
tit, hisce verbis: *Ut ad Conciones audien-
das alio ire possint.*

189. Civibus
Chemni-
censibus ex-
ercitiū
Religionis
interdicitur.

CXC. Imprimis autem Commissio
Lœvvenburgica omnibus illis, qui du-
dum jam Religionem Evangelicam
amplexi erant, aut qui hac relicta ple-
rumque vi coacti Catholicam ad tem-
pus professi, iterum pristinae suae Reli-
gioni accesserant, severe indixit, ut intra
terminum usque ad Festum Paschale
præfixum Religionem Evangelicam e-
jurarent, nisi in ferra & carceres conjici,
& gladio aut patibulo poenam pertina-
ciae luere mallent: Protinus etiam
nonnullos compedibus onustos in ar-
cem Civitatis detrudi jussit, commina-
tione addita, illos ibi perituros, nisi jus-
sis obtemperaverint, inter quos seni-
culus septuagenarius ægrotus ponde-
rosissimis ferris præ cæteris oppressus
est. Idem magno numero sæpius etiam
in reliquis civitatibus liberis factum est.
Qua tamen in re manifeste peccatum
est contra sacra Diplomata Regia Con-
dit. 6. ubi expresse habetur; *non modo
Magnatibus & Nobilibus, sed & liberis
Civitatis & omnibus ordinibus, nec non
oppidis & villis liberum esse Religionem E-
vangelicam sponte ac libere acceptare vo-
lentibus, exercitiū Religionis imperturba-
tum relinquere debere.* Parochus Jesuita
quoscunque infantes, quorum pater
aut mater Catholici fuerant, aut hanc
Religionem novissime amplexi erant,
aut qui etiam tantum à Catholico
Presbytero baptizati erant, vi coge-
re ad Catholicam fidem suscipiendam
prætendit, licet in Evangelica educati
fuerint.

190. Evan-
gelicam re-
ligionem
amplexi
crudeliter
puniantur.

CXCI. Chemnitzii nec non Neoso-
lii eodem rigore duo Senatores nobiles

191. Senato-
res Evan-
gelici à Senatu
ex ejiciuntur.

ex odio Religionis è Senatu ejecti & Catholici suffecti sunt, ita ut Cremnitzii Anno 1703. duo tantum & Neosolii tres solummodo Evangelici superfuerint. Cremnitzii etiam ultra triginta mares & foeminae ob eandem causam, quam paulo ante dixi, in carceres & vincula coniectae sunt.

192. Leopoldi Rescriptum inhibitorium ad Commissarios.

CXCII. Memorabile est, quod ad instantiam Civitatum montanarum Clementissimus Leopoldus per Rescriptum d. 9. Decemb. 1702. attentata Commissariorum à Camera Posonienfi delegatorum improbaverit quidem, & in posterum prohibuerit; sed ex 14. dierum intervallo benignam hanc inhibitionem protinus Cancellaria Hungariae Aulica revocaverit. Prioris Rescripti haec sunt verba: *Præterea volumus, ut ex adductis nobis rationibus & motivis in electione Iudicis & Magistratus secundum Artic. XII. sub Ferdinando III. gloriosissima Reminiscenciae An. 1649. editum procedatur, & quidem iudices alternative eligantur, in Senatu autem Senatores mixti, absque tamen exclusione & diminutione numeri introductorum Catholicorum, constituentur, quo medio etiam A-catholici, qui maximam suae substantiae partem ad culturam fodinarum impendunt, & ideo ipsorum condigna ratio habenda est, ad prosequendos suos labores animari, & absque ulla prerogativa ulterius conservari possunt &c. &c. Ea propter fidelitatibus vestris ob hac & plura alia in ratione fundata motiva, principaliter cum inde conservatio fodinarum dependeat, clementer precipimus & demandamus, ut mandato hoc nostro obtento, in posterum ad renovationem Magistratum dictarum Civitatum nostrarum montanarum nullum Commissarium ex gremio vestro exmittere, sed ab ejusmodi exmissionibus penitus supersedere velitis & debeat. Vid. integrum Rescriptum in Appendice.*

193. Mox revocatum.

CXCIII. Nihil sane accidere potuisset quod magis consolari pressos Evangelicos valuisset, quam si juxta tenorem hujus Rescripti in juribus Regni & sana ratione, ipso farente Augustissimo, fundati, à Commissionibus Cameralibus immunes manere potuissent. Sed solatio hoc gaudere non licuit, cum per aliud Rescriptum d. 23. Decem. ejusdem Comes Lœvvenburgius contraria plane jussus fuerit, hisce verbis: *Tibi constare nihil ambigimus quidnam ratione restorationis Iudicis & Magistratus septem Civitatum montanarum in nostro Hungariae Regno situatarum sub 9. hujus decurrentis mensis quidem resolveri-*

mus. Cum vero tam à Cancellaria nostra Hungarico. Aulica quam aliunde varia motiva & rationes in medium allatae extiterint, quare pro hic & nunc ulteriorem nostram decisionem differre, & in specie in puncto Religionis non attento Articulo XII. Anni 1649. eo Commissarii nostri Cameralis Aulici Zelum & dexteritatem omni meliori modo impendi efflagitamus, ut non observata alternativa Religionis in eligendo Iudice, quantum fieri potest, numerus Catholicorum in Magistratibus civicis augeatur & conservetur. Tibi proinde ac prudentia atque experientia tua hanc spartam quantocius peragendam committentes, serio hisce demandamus ut penes mandatum nostrum obtemperantia à Cancellaria nostra Hungarico Aulica saepe fatis Civitatibus montanis sonans, te illuc quanto citius personaliter conferas, atque praedictorum Magistratum restorationem juxta hocce Mandatum nostrum Regium in omnibus punctis suis observandum perficere haud intermittas, facturum in hoc juxta voluntatem nostram Regiam.

CXCIV. Si hanc contradictoriam diametralem & minus cito invicem se excipientem mutationem miraris, scias, quod illa non aliunde proveniat, quam quod inter Cancellarium Hungariae Aulicum, & inter supremum Hungariae Cancellarium Cardinalem Collonitschium Primatem Regni, nimium convenerit, uterque enim Episcopus Catholicus, hic quidem Archiepiscopus Strigonienfis, ille Nitriensis erat, uterque persecutionis zelo aestuabat, adeoque alter alteri ad nutum, communi persequendi studio manus sponte porrigebat, ad properandum exterminium Religionis Evangelicae. Abunde constabit tibi, prius Rescriptum, si probe attenderis, in jure & dictamine rationis fundatum, justissimi & Clementissimi mentem & intentionem veram continere, alterum autem artificium Cancellarii Zelantis Clerici opus esse.

CXCV. Et haec certe summa miseria Evangelicorum huc usque fuit, quod, cum à quibuscunque opprimerentur, nullibi auxilium repererint, imo cum ad asyla Judiciorum, quae administrandae Justitiae & protectioni innocentium oppressorum sacra sunt, recurrerent, tantum abest, ut adjuti fuerint, ut potius & Camera Posonienfis & Cancellaria aulica Hungarica & Camera Imperialis Aulica, & quodcunque tandem tribunal propterea vel maxime ipsis tremendum fuerit, quod gravissima semper fulmina ad deletionem, & inter-

194. Contrarietatis tantae causa est Collonitschii zelus.

195. Evangelicis nullum auxilium in Judiciis expectandum.

ritum ipsorum promovendum undique cum ulaverit. Idem enim illi praesides & Judices, qui in tribunalibus istis non adeo Ecclesiae quam Justitiae Sacerdotes ratione officii secularis esse, & Custodes jurium, Articulorum, & legum patriarum agere debebant, illi ipsi nihil inter miserunt, quod ad infringendas Leges Evangelicos tuentes quoquo modo convenire videbatur.

196. Legum custodes legum violationem suadent.

CXCVI. Imo quotiescunque Sacra Regia Majestas ad flebilem supplicantium representationem articulis Regni debitum vigorem restituere decreverat, hi venerabiles Legum custodes flocci penderunt Majestati suae conventionem Legum suadere eoque inducere, ut simplici Rescripto Articulum diatalem tot sequentibus decretis comitialibus confirmatum invalidum esse juberet; cum tamen officii ratio rectius postulasset, ut potius Regem commune fecissent, non licere extemporanea pagina Articulum Regni sine totius Regni consensu abrogare. Sed tanti est ad officia secularia adhibere Clericos suo genio & zelo nimium indulgentes. Diu autem jam est, quod Status Hungariae lege Regni caverint ut ab hujusmodi officiis Clerus exclusus maneret.

197. Cur Lœvvenburgius se vivum Caesaris mandatum appellaverit.

CXCVII. Minus nunc miraberis, quod Comes Lœvvenburgicus supra dicto suffultus mandato, confidentius quam par videbatur ausus fuerit; semetipsum Verbum Regium & vivum Caesaris Mandatum appellare, & quasi privata autoritate sibi arrogata praedictum Articulum 12. Anni 1649. abrogare. Credibile est, ipsum erubuisse, cumurgeretur, ut Mandatum Regium produceret, eo, quod nimis durum visum fortassis fuerit abrogationem Articuli Regni solo Rescripto tentari, unde maluisse videtur odium populi in se potius suscipere, quam in Regem suum derivare, probe gnarus non deesse Civitatibus liberis viros juris patrii intelligentissimos, qui viso hoc Rescripto cognovissent tali modo Leges Regni abrogari non posse, sine eximio Regnicolarum gravamine.

198. Camerae Aulicae Rescriptum posthabiti.

CXCVIII. Miserta quidem nunquam oppressorum Evangelicorum est Camera Imperialis Aulica sub initium ejusdem Anni 1702. Cum enim à CHEMNITZENSIBUS durum decretum Commissarii Francisci Peterfii productum, desuperque lamentationes cum remonstratione Legali, quod o-

mnia contra tenorem Articulorum Regni tentet, instituta essent, excelsum Consilium Camerae Imperialis Aulicae sub dato Viennae d. 8. Mart. 1702. his verbis decrevit: *Siquidem Camera Aulica ignorat Casaream Majestatem pro hic & nunc mutationem aliquam resolvissse ea propter conclusum & civibus Chemnitzensibus significandum esse per hoc decretum, quod Peterfianum decretum nihil morari, nec attendere, sed in Exercitio Religionis, quo eousque gavisi fuerunt, in posterum imperturbati manere debeant, donec Casarea Majestas aliud in hoc passu mandaverit.* Extat hoc decretum in fasciculo de Commissionibus Cameralibus documentis in appendice inserto. Sed postquam Rescripta ex Cancellaria Hungarico-Aulica persecutoribus Religionis campum denuo referavissent, nihil juvarunt favorabilia decreta anteriora.

CXCIX. Anno 1703. Commissio Camerae Posoniensis Handleffiana Chemnitzensi Statui Evangelico d. 12. Febr. quinque puncta insinuavit, & ut ad illa responderet, jussit, quae ita se habent:

199. Camerae Posoniensis interdictum.

(1.) *Cur contra Commissionem Erdaedianam unum praedicantem admittentem, plures interteneant.*

(2.) *Cur Scholas ultra sibi indultum usque ad Grammaticam, doceant?*

(3.) *Non debent alleetare ad suum oratorium ex pagis Lutheranos.*

(4.) *Decretalia Festa non observant.*

(5.) *Apostatas insuper recipiunt.*

Cum ad haec Communitas Confessionis Evangelicae respondisset, juraque Regni & quae alia pro ipsis facere poterant, brevissime allegasset, solenni decreto 16. Febr. ejusdem Anni subscriptione Thomae Handles munito, dictum est his verbis, *quod cum Cardinalis Collonitschii Archi-Episcopi Strigonienensis protestatio de non admittendo altero Ministro Evangelico intercessisset, idcirco Commissionem in petitum Evangelicorum condescendere nequire & unum tantum Ministrum admittendo, ab introductione & exercitio secundi Praedicantis eosdē sub gravi indignationis Casareo-Regia incursum inhibere. Ad secundum, de Scholis, non attendunt August. Confess sequaces limitatam classem Grammatica excedere, nam eo facto instructor arrestum incurret: Scholae vero triviales haecenus licentiose practicae abrogantur, haud amplius per eosdem resuscitanda & exercenda: Cum pro exercitio Scholasticae juventutis exactius instituendo,*

endo, in schola parochiali (Catholica) ad-
junctus moderno Reſtori per commiſſionem
hanc ordinatus ſit. Ad tertium & quin-
tum, ne fidei Catholica Apoſtatam in poſte-
rum quempiam recipiant iſdem ſerio in-
jungitur.

200. Gunt-
ziensis civi-
tatis vexa-
tiones.

CC. Horrenda ſunt, quæ libra ac
Regia CIVITAS GUNTZIENSIS
Ungarice Kcoesz coghienſis multis pri-
vilegiis & meritis clara, (inter quæ ex-
tat luculentiffimum omnium, quod in-
tegrum exercitum Turcicum numero-
ſiſſimum & tremendum, qui obſidione
cinxerat civitatem, fortiffima defenſio-
ne repulerit, & memorabilem in ſecula
victoriam inde reportaverit) poſt Co-
mitia Sopronienſia per infinitas trucu-
lentasque vexationes Commiſſariorum
Camera Poſonienſis, & furentis Abba-
tis Szalavarienſis nec non Judicis Civi-
tati obtruſi, aliorumque vexationibus,
ex mero odio Religionis Evangelicæ
perpeſſa eſt.

201. Furor
Abbatis
Szalavari-
enſis.

CCL. Prædictus Abbas, cum pro iti-
nere ad Palatinum ſecurius peragendo,
aliquot milites & equites Hungaros
forte obtinuiffet, his ſtipatus ſine ullo
mandato ex mera petulantia, odio erga
Evangelicos æſtuans civitatem intrat,
equo vectus domum Johannis Simonis
Senatoris intimioris accedit, excubiis
illam circumdat, & incolæ prædicto nec
non Danieli Gomboſſio, alii Senatori,
catenas injicit publice, & utrumque in
arcem Palatini Forchtenſtein mittit,
unde Neuſtadium tranſvecti ſunt, ubi
6. ſeptimanas & tres dies carcere deten-
ti ſunt, donec reverſalibus coacti fue-
rint promittere, ſe Guntzio procul exu-
laturus, neque Sopronii neque Ruſtii
habitaturus eſſe. Præter hos duos a-
lios cives Evangelicos, in vincula duxit,
pluresq; alios defectu catenarum & fu-
nium Arreſto conſtrinxit, donec fide-
juſſoribus caverent. Imprimis Evan-
gelicum Miniſtrum Guntziensem fer-
reis compedibus publice onerari cura-
vit, neque prius eum dimiſit, quam cau-
tione mille thalerorum interpoſita pro-
miſſum fuiſſet, illum intra 24. horas ur-
be exceſſurum nec rediturum eſſe, quod
etiam protinus effectum eſt. Interea
Equites Hungari, Huſſari dicti, Abba-
tem comitantes, captivorum ædes &
Evangelicos quoſque in platea inte-
rioris Civitatis expilarunt, inprimis
autem domus Evangelicorum in Ci-
vitate exteriori non paucas diripue-
runt.

202. Fraus
ejusdem
Abbatis.

CCII. Nondum ſatiatus hiſce trucu-
lentus Abbas, impia fraude reliquos

Evangelicos omnes ita terruit, ut auſu-
gerent. Distribuit enim Catholicis
incolis Civitatis ſchedulas ſalvæ guar-
diæ ſua ſubſcriptione & ſigillo muni-
tas, quas ſingulas 15. crucigeris vendi-
dit. Tenor earum hic erat, *Salva guar-
dia Suae Maieſtatis pro N. N. Matthias
Ignatius Radonay Abbas & ſupremus Ca-
pitaneus Szalavarienſis.* Quam audax
abusus Cæſareæ Maieſtatis! & quanta
temeritas! Interea cum Evangelici per-
contarentur cur Catholici concives
ſchedulis iſtis ſibi proſpicerent, fraudu-
lentus Prælatuſ rumore ſurdum ad
eorum aures percurrere curavit, præſto
eſſe duas Legiones militum Cæſarea-
norum mox advolaturas, ad exſpolian-
dos & captivos abducendos quoscu-
que Lutheranos. His auditis, conſter-
natos Evangelicos terror panicus
quamvis vanus inceſſit, & protinus re-
lictis penatibus ſuis periculum, quod
fraude Abbatis ſibi vicinum imagina-
bantur, fuga evitaturi, in proximis ſyl-
vis & ſpecubus ſeſe abſcondiderunt,
inter quos & Thomas Heritzius cum
auſuſſet, bona ipſius omnia conſiſcata
ſunt.

CCIII. Ante prædictum Abbatem,
jam Guntzium advenerat Commiſſa-
rius Cameralis Pavetiſzius, & Evange-
licos Senatores cœterosque officiales
civitatis ex Senatu reliquisque officiis
ejecerat, & in eorum locum Catholicos
ſuſſecerat.

203. Com-
miſſarii Ca-
meralis au-
dacia.

CCIV. Quamvis hic Commiſſarius
nullum penitus Mandatum aliasve lite-
ras Credentiales Cæſareas produxiſſet,
quibus docere potuiſſet, ſibi tantas im-
mutationes Articulis Regni & ſacris
Diplomatibus Regum contrarias de-
mandatas eſſe, nihilominus tamen i-
pſemet indignabatur, prædictum Ab-
batem ſe pro Commiſſario Cæſareo ſi-
ne mandato Regio gerere & tanta pa-
trare.

204. Abba-
tis audaci-
am tolerare
nequit.

CCV. Superveniens etiam paucos
poſt dies Cæſareus militiæ Præfectuſ
ab Ittichen obſtupuit temeritatem Ab-
batis, cum inaudiviſſet quantopere con-
tra Evangelicos graſſatus fuerit, aſſe-
verans ſe optimè noſſe conductum il-
lum militem pro ſola ſecuritate itine-
ris, non autem ad tantam tyranni-
dem exercendam impetratum ab ipſo
eſſe.

205. Abbas
militibus
abſuſ.

CCVI. Interea præfatus Pavetiſchi-
uſ abdicato Judice Civitatis, Stepha-
num Fekkete, Cæſaream Regiamque
Autoritatem fortaliſſis mentitus, officio
huic præſcit. Hic ergo furentem Ab-
ba-

206. Savitia
Judicis Ca-
tholici.

batem imitaturus adversus Evangelicos non leviter insanivit. Se enim Regia autoritate judicem esse jactans²⁰⁷, non veritus est causari, sibi inde plus quam illis, qui juxta antiquissimorum Regum privilegia à Civibus ipsismet electi antehac fuerant, in cives licere. Unde ab executione incipiendo, nulloque juris ordine servato, Cives Evangelicos opulentiores à fuga prædicta reduces in vincula conjicit, quorum alterum sub cautione mille thalerorum, alterum bis mille florenorum sæpe dictum ad Comitem Collonitschium evocat, quamvis ipsemet & reliqui concives ante jurassent, se in prima instantia coram nullo alio nisi Civitatis Magistratu se stituros esse. Idem Judex stipendia militum, contributiones pro hybernis eorum, & reliquas sic dictas portiones inter solos Evangelicos distribuit, ut eo magis opprimerentur, & Catholicis parceretur. Sylva civitatis in lignando abutitur, & Cives etiam ad operas rusticas ipsi præstandas, & ligna invehenda cogit, se ex Judice Civitatis in Dominum terrestrem. Civium erigens. Durante præsentia Abbatis prædicti ipsemet Fekkete crudelitatis Abbatialis satellitum egit immanissimum, cum Equitibus enim Hungaricis Abbatem comitantibus per vicos & plateas, per recta & areas Lutheranorum furibundus percurritavit, & quemcunque offendit, scelestissimis injuriis increpuit, durissimis verberibus ad sanguinem usque percussit, & captivos duci jus sit. Tanto crudelitatis documento summum applausum, encomia & benedictionem venerabilis Abbatis, nec non promotionem ad officium Judicis civium meritis.

207. Honores, sævitiam præmia.

CCVII. Hæ enim sunt virtutes, hæc sunt merita, quæ apud Cardinalem Collonitschium & multos alios Ecclesiasticos Viros Catholicos digna habentur, ut eorum patratores ad dignitates & officia evehantur. Et hi sunt stimuli, qui arrogantiores ad exuendum humanitatis & charitatis Christianæ sensum, induendamque sævitiam ethnicam contra Evangelicos excitant.

208. Guntzienses, protectionales obtinent.

CCVIII. Equidem Sacra Cæsarea Majestas protectionales Regias Guntziensibus Evangelicis, jam tum de persecutione coepta libellis supplicibus conquerentibus, sub dato Lintzii 8. Jan. 1684. amplissimas, quas in appendice sub fasciculo Guntziensi videbis, eo tenore concesserat, Ut neque in per-

Historia Hungar.

sonis neque in bonis aut rebus quibusvis in pios etiam usus dicatis, quoquo pacto turbentur, molestantur, arrestationeque aut occupatione quapiam damnificentur, quin potius ut contra omnes eorum impetitores, turbatores, & damnificatores, tueantur, protegantur, ac modis omnibus defendantur. Directæ erant hæ protectionales ad Palatinum Hungariæ, nec non ad Comitem Collonitschium Camera Hungariæ præsidem, ad Militiæ Cæsareæ tam præsidariæ, quam campestris officiales ad quorumcunque Comitatum supremos & Vice-Comites aliosque cujuscunque Status honoris, Ordinis, ac Nationis.

CCIX. Idem d. 24. May An. 1701. Sacra Cæsarea Majestas non modo ad infinitas preces Guntziensium, sed & ad intercessionem Ablegatorum extraordinariorum Regis Magnæ Britanniæ & Ordinum Generalium Fœderati Belgii, apud Aulam Cæsaream residentium, Camera Pofoniensi his verbis injunxerat, ut super Statu rei & querelarum adductarum genuinam informationem suppeditent, ac interea in eo, quod hætenus legitimo usu Regni & Regii fisci juribus initum comprobatumque stetit, nihil innovari aut querulantes Civitatis incolas ad id quod publicæ fidei, verbo Regio tranquillitatisque diatalibus Decretis consolidata, obesse posset, adigi nullatenus permittant. Ecce genuinam intentionem Sacre Cæsareæ Majestatis denuo declaratam, se serio velle, ut nihil eorum innovetur, quod hætenus legitimo usu Regni & juribus comprobatum stetit, imo se abominari si Evangelici adigantur ad talia, quæ publicæ fidei verboque Regio obstare videntur.

209. Imperatoris mandatum in favorem Gunziensium.

CCX. Utinam & Præses Camera Pofoniensis & Cancellarius Aulicæ Cancellariæ Hungariæ, uterque Ecclesiasticus, & reliqui Judices, quos decet custodes Legum patriarum esse, justissimæ intentioni Regis ad stipulati fuissent, eamque secundassent, certe Evangelici non haberent de quo conquererentur, illi enim nihil aliud expetunt, quam ut ipsis servetur quod Reges in Diplommatibus sacris & Articulis Regni verbo Regio, fide publica, & quæ solennis Diplommatum locutio est, fide Christiana imo jurisjurandi sacramento polliciti sunt. Sed pro dolor! sublimis illi Legum custodes sui muneris esse credunt, nihil aliud noctu diuque pectore volvere, quam ut intentio sincera Regis, fides publica, nec non Articuli & Leges Regni Evangelicos protegentes, quovis frivolo prætextu &

210. Fides à Cæsare data à Clero semper violata.

R

fal-

falsis quibuscunque suggestionibus adulterentur! His ergo decretis Regiis, quæ fasciculo appendicis supradicto continentur, totque aliis emanatis mandatis Cæsareis, nihil actum est, cum Cleri pervicacia & intentionem Regis & Articulos Regni & fidem publicam susque deque habere, obdurato in persecutionem, Religionis Evangelicæ animo, nunquam hæsitaverit.

211. Persecutio recrudescit.

CCXI. Non attentis enim tot decretis, recruduit multoties persecutio Guntziensium Evangelicorum, nec respirare illis hætenus licuit. Pecunias quas ipsimet ad cultum suum divinum contulerant, imo etiam thesauriolum, quem consistorium Evangelicum per totum tractum cis-Danubianum pro adjuvando cultu Religionis Evangelicæ collegerat, & ex Imperio Romano-Germanico, nec non longinquioribus Regnis à Religionis consortibus per modum eleemosynæ comparaverat, & Guntzium majoris securitatis ergo asportaverat, ibique inter Cives suæ Confessionis pro censibus annuis distribuerat, & elocaverat, hypothecæ loco fundis Civium innexis, clerus Catholicus non sine Sacrilegio ad se rapuit, & cum contractuum & obligationum documenta habere non posset, omnes illos cives quos possidere fortis particulas suspicabatur, fundis suis hypotheca obligatis privavit, eosque una cum pecuniis quas extorsit adhuc dum detinet; Expulso etiam, sicut paulo ante dictum est ministro Evangelico, alios advocare aliunde, qui moribundos consolari possunt, etiam interdixit. Prolixum nimis foret, reliquas Guntziensium miseras, quas hætenus perpesi sunt, enumerare.

212. Temeritas Episcopi Jauriensis repressio.

CCXII. IN CIVITATE SOPRONIENSI Guntzio 4. milliaria distante, Georgius Zetchenii Episcopus tunc Jauriensis non mitiora fortassis tentasset, & pejora sine dubio evenissent, si cohortes, quibus stipatus illuc alio tempore veniebat, intromissæ fuissent. Illo enim tempore, quo passim templa Evangelicis vi auferebantur, idem etiam contra Sopronienses Evangelicos variis modis tentatum est. Postquam autem nocturno tempore Lutherana Templa occupandi consilium, civium vigilantia irritum redditum esset, tandem prædictus Episcopus Jauriensis Architectis consiliorum Jesuitis ipsum stimulantibus, summo mane Sopronium venit, causatus se ex officio Episco-

pali Ecclesias omnes quæ in sua dioecesi existunt, adeoque etiam Lutheranorum Templa, cum à Catholicis exstructa essent, visitaturum esse. Intromissus quidem ille est in civitatem, sed Vopigianæ Legionis parte potissima, quæ eum sequebatur, tuendi, ut dicebat, causa, exclusa. Congregato mox Senatu & communitate cum acriter instaret Episcopus, ut sibi omnia templa visitandi solum causa aperirentur, milesque Cæsareus sui tutandi & stipandi ergo intromitteretur, responsum ei est: Evangelicos Episcopum visitorum, utpote nullo jure tali in ipsos gaudentem minime admittere posse, intromittendi militis nullam esse causam, sat eum tutum esse cavere etiam velle ipsi Senatum & Communitatem de securitate. Cum vero ille conspiceret ex fenestris concursitantes ubiq; non modo cives, verum promiscuam etiam plebem arma corripere, quemadmodum etiam universi in suburbiis cujusvis conditionis sexus & ætatis arma, quæcunque essent obvia, corripuerant, ob tumultuantem & portas effringere minantem Cæsareum militem, cumque ob hoc eo vehementius urgeret Episcopus intromissionem militis, exprobratum illi est tam illegale & tam inconveniens attentatum, adjecta protestatione, si populus, quem Magistratus in potestate continere non posset, tale quid auderet, quod à pace publica alienum esset, id omne imputari debere tumultus istius inceptoribus. Interea porta Potscheni suburbii effracta intrans miles Cæsareus cum armatam multitudinem ad resistendum conspexisset, in foro ad diversorium instructo ordine militari substitit tantisper, ratus se in ipsam Civitatem interiorem intromissum iri. Cum autem post moram aliquam spes vi intrandi milites deficeret, ductor Legionis ad fraudes confugit, & saltem petiit, se intromitti ad Episcopum uno tantum & altero milite stipatum, fideque data compromisit interea totam turmam, ne latum quidem unguem ex loco, in quo staret discessuram, & nihil turbarum excitaturam. Dum ergo per angiportum equo insidens intromissus cum duobus militibus & intra pontem versatilem esset, ibi substitit & turmæ signum dedit, ut sequeretur, quæ confestim advolare, cum inciperet, multitudo hominum circumstans pontem versatilem attraxit, totamque legionem feliciter exclusit, ipsumque ductorem cum stipatoribus duobus intra val-

valvas portarum, velut in muscipula, conclusit: ubi ille constitutus, cum ubique in mœnibus promiscuos homines, bombardas tenentes, conspexisset, ibi horrere illi summa cœperunt, valvasque referari & se in civitatem intronitum modestius petiit. Statim quidem Magistratus & communitas per suos Deputatos postulat, ut mandatum à Cæsare vel à Consilio bellico producat, ut cognoscere possent, an jussu Cæsareo susceperit, quod tentaverat, quod cum producere non posset, exprobrata est illi temeritas, qua tam periculosos tumultus excitasset, ut jam omnia ad seditionem & cædes spectare viderentur: plebem promiscuam non esse jam in Magistratus potestate, siquid pejus eveniat, autoribus & motoribus hoc imputandum. Ibi ille Jesuitarum perfidiam detestari & imprecari illis cœpit. quorum suasu se conduci ad hoc passus fuisset, atque hoc saltem petere ut sibi cum militibus excedendi statim è civitate viam aperirent, se nec per momentum diutius moraturum, sed cum in vesperam inclinaret dies, hospitia & lantia se daturum Magistratus obtulit, verum renuentem hæc, tandem in vicinos civitatis pagos pernoctatum dimisit, & quæ ad reficiendos milites necessaria erant, subministrari jussit. De his omnibus Senatus Soproniensis Sacram Cæsaream Regiamque Majestatem in instanti per humillimum Memoriale informavit, quæ temeritatem, audaciamque & Episcopi & Chiliarchæ minus, quam prudentiam & vigilantiam Soproniensium approbavit.

CCXIII. Quanta cæteroquin Civitas Soproniensis perpeffa fuerit, cum post adempta templa, Exercitium Religionis Evangelicæ etiam in ædibus privatis tollere & Eisenstadium translocare cum majori periculo deberet, prolixum nimis foret hic inferere, eaque propter in Appendice subjunctus est fasciculus integer de his, quæ tunc acta sunt, ad quem Lector remittitur.

CCXIV. TRENTSCHINIENSIIUM in Comitatu Nitriensi Gravamina recensere nimis etiam longum esset. Jam enim Anno 1695. Johannes Fronck à Camera Posoniensi in Civitatem illam Trentschiniensem Regiam & liberam delegatus, reclamantibus privilegiis nec non Articulis Regni toties allegatis, Evangelicos ex solo odio Religionis è Senatu expulit, & citra solitam sic dictam candidaturem & electio-

nem eorum, ad quos illa pertinebat, pro lubitu suo Catholicos surrogavit & inhibuit, ne plures uno Ministri verbi divini alantur, quemadmodum etiam Anno sequenti 1696. alterum de facto expulit, alteri ne munere suo in administrando baptismo, introductione puerperarum, copulatione sponforum, & sepultura mortuorum, amplius fungeretur, sub gravi carcerum comminatione interdixit, eoque ipso omnibus vivendi mediis ipsum privavit. Præceptorem Scholæ cum aliquot studiosis in exilium pepulit, Cantorem ac quosdam scholares carceribus inclusit, postquam baculis dedolandos cujusvis furori publice objecisset, studia Scholastica plane vetuit, fores Scholæ clausit, & clavis ferreis obturavit, cœmeterium per Commissionem Erdœdianam designatum violenter occupavit, Evangelicos contuberniorum opificum, Zechæ dictarum consortes, ad processiones Catholicas Religionis suæ contrarias cœgit, non comparentes carcerum squaloribus per aliquot septimanas maceravit, ex quibus non nisi soluto ære magno dimisit, honestissimos viros eo tantum nomine, quod Evangelici fuerint, spectante plebe alios compedibus stringi alios tempore nundinarum in publicis plateis concurrente populo fustibus contumeliose contundi jussit, & vociferationibus suis, concinente vehementissime parrocho Catholico, omnes Lutheranos promiscue in curia coram communitate universa, rebelles, fures & mendaces appellavit, & talibus aliisque injuriis, dirisque vexationibus per integrum triennium, continuatis, dirum in modum Evangelicos Trentschinienses anxio. Eadem in hac civitate foemina nobiles æque ac civiles, propterea, quod missa Catholica Religione Evangelicam sponte & libere amplexæ erant, exilii damnatæ, instar sceleratarum maleficarum per lictores civitate ejectæ sunt, comminatione addita redituras carnificis manu scopis cadendas esse. Ex quo exules à maritorum consortio separatæ reverti non sunt ausæ. Cum Anno 1700. Johannes Szunyogh à Camera Posoniensi de novo tanquam Commissarius Trentschinium venisset, tantum abest, ut prædictis Gravaminibus remedia tulerit, ut potius illa multis modis exasperaverit. Inter alia quæstoribus Evangelicis, qui nobilitari gaudent prærogativa, sub gravi poena imposuit, ut vexilla in Processionibus Catholicis contuberniis

213. De persecutione Soproniensium vid. Appendix.

214. Trentschinienses mirum in modum exagitantur.

opificum præferrent. Aegrotante Ministro Evangelico adscitum alium, ut illius vices perageret, vetuit, ne functionem aliquam Ministerii exerceret. Et quis reliqua omnia persequi potest.

315. Cleri
zelus civita-
res oppri-
mit & ever-
tit.

CCXV. Ausim asserere, paucissimas esse civitates, liberas & Regias, multo maxime reliquas, quæ per Commissarios Camerales Posonienses, Clericos, aliosve quoscunque, similibus imo peioribus persecutionibus divexatæ, imo in ruinam ipsammet præcipitatæ non fuerint: neque creditu difficile esse potest, detrimentum summum Civitatibus per hujusmodi persecutiones allatum esse, cum constat, quod faciente ipsomet Augustissimo in Rescripto supra citato de 9. Decembr. 1702. Evangelici & majorem longe partem Civitatum ubique fere constituerint, & opulentiores, multisque aliis reliquis nominibus præ cæteris magis conspici, & utiliores culturæ fodinarum & publico bono fuerint. Sed hæc omnia, imo extremam Civitatem perniciem nihil curat vefanus Cleri zelus, contra Religionem Evangelicam irritatus, cui sufficit Hæreticos extirpari, licet cætera omnia collabantur, & percant: Ira enim principiis suis persecutionis in illos quos hæreticos temere appellat, in transversum abripitur, ut ubi supremam legem i. e. salutem populi violaverint, existiment se gratum Deo sacrificium adolere.

216. Zablerus expulsus à Commissario.

CCXVI. In civitatem Bartsensem cum Anno 1699. circa finem Januarii Stephanus Calmanczay tanquam Camerae Posoniensis Commissarius advenisset, & restorationi Magistratus pro more ejusmodi Commissariorum Cameralium interfuisset, citato incuriam Jacobo Zablero, Seniori Pastori & Superintendenti Evangelico, & filio ejus ministro quoque Communitatis Evangelicæ Ecclesiastico, exilium indixit tanto rigore, ut ante solis occasum utrique ex civitate abeundum fuerit. Tanto minus autem huic executioni immorari placet, quia pro ratione allegabatur Superintendentem apud Sacram Majestatem Imperialem per delatores accusatum fuisse, quod, cum Rebilibus Tœkelianis & officialibus militiæ Saxonicae, quamvis non hostibus sed auxiliatoribus, cum ad bellandum pro Cæsare contra Rebelles ejus advenisset, intimiorem amicitiam & correspondentiam, si ita loqui licet, coluerit. Equidem Senex ille venerabilis Deum obte-

status est, se esse innocentissimum neque aliud petiit, quam ut criminis indicia & probationes proferrentur quo eas à se infonte amovere posset; Sed hoc nullo modo obtinere potuit.

217. Sola accusatio condemnat innocentem.

CCXVII. Attamen ne patrocinari illis, qui Rebellionis accusantur, videamur, miserum senem exuleni mittimus, id tantum obiter monentes, in persecutionibus Pastorum Evangelicorum in Hungaria hoc solitum & solenne esse artificium Cleri Catholici, quod delationibus suis pessime fundatis illos Rebellionis insimulet, & quod tunc acculasse sufficiat.

218. Zablerus ad docendam innocentiam admittitur.

CCXVIII. Hoc tamen omittere non possumus quod Sacra Cæsarea Majestas tandem secundo Decembris An. 1699. Magnifico Domino Personali præsentia Suæ Regiæ in Hungaria Kollucitzky his verbis rescripserit: *Ne autem de turbatione liberi August. Confess. Exercitii ejusdem sequaces cives exinde (quod Zablerus amoveretur & amandaretur) querulari possent, alium Prædicantem, ibidem pro arbitrio, permissive admittendum indulseramus &c. &c. Et quia mentionati Cives Lutherani Bartsenses pro saepe facto Zablero, & ipse quoque medio iteratarum humillimarum supplicationum suarum Majestatem nostram, sepe inde quod innocentiam ejus comprobare, sinistramque & prætextuosam delationem remonstrare velint, instantissime sollicitassent; Nos autem hoc in passu adversus dictum Prædicantem representatum querelarum plenioris investigationem habere cupiamus, adeoque vobis hujusmodi provinciam delegendam benigne resolverimus. Ideo vobis harum serie clementer committimus & mandamus, quatenus acceptis præsentibus primo quoque tempore ad præattactas partes dicti Regni nostri Hungarici superiores vosmet contuleritis, eadem occasione in pia declaratas querelas & excessus ac alios etiam (prævia informatione à præfata Camera nostra Szepusiensi eatenus acceptata) serio inquirere, ac ipsum quoque Prædicantem Szablerum & cointeressatos ac ejusdem Augustanae Confessionis Cives sufficienter exaudire, genuinamque & fidelem super universis præmissis cum voto, & opinione relationem vestram pro ulteriori benigna resolutione & ratificatione nostra nobis submittere debeatis & teneamini.*

CCXIX. Utinam ab initio placuisset tale examen, an Zablerus ejusque consortes nec non reliqui cives Bartsenses rei, aut vero innocentes sint, in-

219. Sed Clerus impedit examen causæ.

IN DIVUM SIGISMUNDUM IMPERATOREM

JO. PALATIUS ICTUS VENETUS. IN MONARCH. OCCIDENT. fol. 133.
Theodericus Vrie, in Historia Concilii Constant. Aō. 1437. d. 18 Nov.

..... Rex fortis sorte gravatam
 Terrigenas ausor sedem corrumpere Iovis,
 Fulminis laxavit, destruxit culmina, montes
 Grandes calcavit, simul hostes suppeditavit.
 Hic Rex Magnus, quem gloria laudat honoris,
 Tartareos Ditis reserat vectes furibundi
 Alcidis fortis manus atq. potentia grandis.

Cerberus est captus per eum qui singula cepit.
 Cepit et sic mirans, quem matrona magna levabat
 Ac confortabat, omni spe jam spoliatum.
 Occidit prudens Argum, stellis variatum
 Fraudibus atq. dolo vulpinis saepe probatum.
 Hydram, cui septem creverunt culmina sensus,
 Hercules labor et terror scidit ordine miro.

instituire, antequam inverso juris ordine si fas est eloqui, ab executione, nullatenus auditis nedum convictis partibus, iudicium ita cœptum fuisset, ut Zablero nequidem diei unius induciæ in eundi exilii permissæ fuerint. Sed cum deinceps undecimo mense post proscriptionem ejus prædicto Rescripto inquisitio, an proscriptus reus sit, Personali Præsentia Regiæ injuncta esset, optandum ad minimum fuisset, ne illa intermitteretur; Sed frustra fuerunt & mandata Cæsarea & infinitæ sollicitationes exulis Zableri & civium Evangelicorum Bartfensium, nec unquam obtinere potuerunt ut audirentur, multo minus ut satis exaudirentur, quemadmodum prædictum Rescriptum Cæsareum præceperat. Camera Casovienfis & Szepusienfis, quarum posterior jussa erat Personali suppeditare indicia contra expulsos civitate, nullatenus commissionem promovere volebant, utroque enim à Posonienfi ejusque Præsidente Cardinale Collonitschio retinebatur, quia hujus intereat ipseque malebat in suspitione relinqui exules, quam extricari.

220 Defensionem Evangelicis præcludit

CCXX. Hæc enim perpetua maxima persecutorum Evangelicæ Religionis fuit, ut Evangelici imprimis Prædicantes atrorum criminum accusarentur, nunquam vero ad defensionem vel exculpationem admitterentur. Istum ergo in modum hac vice iterum sicuti infinitis aliis, Rescripta & Mandata Regia pro administranda justitia in causis Evangelicorum, clanculum impediente Clero sine effectu manserunt, & elusasunt; nec enim satis videtur hostibus Religionis Evangelicæ, falsis delationibus durissima quæque in capita & fortunas Evangelicorum provocare, sed etiam ubi innocentes justitiam Regis tandem exorant, ut inquisitionem an rei an insones sint, jubeat, arcanis artibus juris cursum sufflaminant, & omnem occasionem defensionis, quæ, uti Jcti loqui amant, ne Diabolo quidem deneganda esset, præcludunt.

221. Judicis Bartfensis effrenatus furor.

CCXXI. Anno 1701. d. 10. April. Præpositus & Saaroſſorum Parochus Catholicus Tarnoczii cum duobus aliis plebanis & Judice Bartfensi Catholicis Paulo Korodnokky Templum Evangelicorum Bartfensium articulare ipsa die dominica, stipatus 16. satrapis armatis ingressus est, postquam portæ civitatis prius clausæ fuissent, &

vix expectato fine cultus divini in præsentia totius concionis Evangelicorum Eliæ Sartorio Ministro Evangelico munere suo jamjam functo præcepit, quem Evangelici ex permissu Clementissimi Cæsaris præcitato Rescripto contento in locum exulis Zableri vocaverunt, ut se protinus ex Civitate propriat nulla plane allegata causa. Quo audito populus in clamores, fletus, singultus & ejulatus conversus est. Judex autem desuper excandescens, fremebundus in Ministrum invehens, & diraminatus, sitantillum tardaret, quem etiam cum se excusaret, quod circumstantem populi turmam transire non posset, manibus corripuit, ab altari per medium populi impetuose pertrussit ex templo ad cœmeterium, & inde ad pratum civitatis exturbavit, ubi armati Satrapæ & Ministro & civibus foeminisque, qui illum comitabantur ferociter satis insultarunt, donec Judex tandem exoratus sedato sævientium tumultu rhedam civitatis, quæ ibi in promptu erat, à raptationibus lassum & languidum Ministrum properè conscendere jussit, qua ex tumultu avectus est, sequentibus eum in alia rheda plebano loci & Judice prædicto. Interea redux Judex Clerum & Senatores Catholicos in parochia epulis triumphalibus jactanter convivantes reperit, & perpetrata sævitia superpondium in illorum gratiam & amœnum spectaculum, quo recrearentur, additurus satrapas emit, aliquot cives Evangelicos, qui Ministrum concomitati fuerant, vel ab ictibus satraparum sævientium defenderant, adduci & in vincula conjici jussit, alios ducentis florenis mulctat, & plura talia præcipit, eo sub prætextu, quod istis charitatis Christianæ actibus se mandato Cæsareo & Magistratui opposuerint, & se Rebelles probaverint.

CCXXII. Idem Judex alium Ministrum Evangelicum Slavonicum Bartfensem Martinum Gundelinum die 10. May ejusdem anni in exilium abegit, & civem apud quem ille tantum pernoctaverat, carcere punivit.

222. Fatum Ministri Evangelici.

CCXXIII. Tandem idem Judex coadunatos rusticos civitatis Evangelicos coegit, ut sepem, qua oratorium Evangelicorum cinctum erat, demolirentur: postea in oratorio Evangelico altare, cathedram, baptisterium, subsellia evertere, organa duo, ornatum Ecclesiasticum, calices & reliquas

223. Aliud furoris Catholicorum exemplum.

res sacras, praesente & spectante Personali praesentiae Regiae abripi, & exportari curavit.

224. Carponenses rebellionis absque culpa infimulati.

CCXXIV. Incivitate Regia libera Carponensi, cum Commissio Cameralis Ministrum Evangelicum intra triduum urbe excedere jussisset, & totum Exercitium Religionis Evangelicae sub praetextu, quod Carpona antehac confinaria & praesidiaria civitas fuerit, sed dilatatis finibus regni amplius talis non sit, in totum inhibuisset, Communitas Evangelica ad Articulos regni submisit provocavit, & eos illum in sensum explicari, & detorqueri non posse remonstravit, sed desuper rebellionis apud S. Caesarem Majestatem infimulati & delati sunt, unde severum Rescriptum Regium, quod sequitur, ex Cancellaria Hungariae Aulica emanavit.

Mandatum Caesareum ad Dominum Judicem Primarium, ceterosque juratos & Senatores liberae Regiaeque Civitatis Carponensis, quo jubentur inquirere in eos, qui sese Commissario Regio per Cameram Hungaricam exmisso, ejusque dispositioni opposuerint.

d. 26. May An. 1702.

LEOPOLDVS
Dei Gratia Romanorum Imperator
Semper Augustus,
ac Germaniae, &
Hungariae & Boh.
Rex, &c.

Prudentes & Circumspecti Fideles nobis dilecti: Ex demissa nonnullorum

Fidelium nostrorum informatione displicentes intelleximus: Quod, licet ex benigna dispositione ac Ordinatione nostra Regius Commissarius noster, per Cameram nostram Hungaricam, de more consueto exmissus, occasione proxima praeterita Magistratualis officiorum in hac quoque Libera & Regia Civitate nostra Carponensi Restaurationis, ad mentem benignissima Instructionis nostrae sibi data, complura puncta, tum ad promovendum Cultum divinum, tum incrementum fidei Orthodoxae, ac emolumentum ac conservationem istius Regii Peculii nostri, mediante Decreto suo Commissionali vobis assignato, per Vos & quosvis Incolas & Concives titulo Confiniario, & prerogativa praesidiaria jam cessantibus, observanda & effectuada commiserit, & hac omnia Authoritate nostra, & verbo nostro Regio acta & facta sint. Tantum tamen abest, ut nonnulli inquieti genii novissimas Regni Constitutiones, ac subsecutas superinde benignas Resolutiones nostras, in transversum detorquentes, ejusmodi Ordinationibus & benignis dispositionibus nostris se accommodare cuperent, quin potius in evidens arrogantia sua iudicium, & supremae Autoritatis nostrae Regiae vilipendium praetactis dicti Commissarii nostri Regii Ordinationibus diametro se opponere & contravenire praesumerent, imo effectuve in nonnullis punctis tumultuario fere, & seditioso modo, jam contravenissent. Ne itaque benignae Ordinationes & dispositiones nostrae taliter in contemptum veniant, supremaeque Autoritas nostra, per nonnullos obstinatos prostituantur, & vilipendantur, & hi in se ipsis de sua arrogantia glorientur, alii vero exemplo horum in pejora quavis attentanda perperam inducantur: Vobis harum serie benigne simul ac formiter committimus & mandamus, quatenus in Authores & Concitatores eorum, qui praenotatis benignis Ordinationibus & Resolutionibus nostris, per memoratum Commissarium nostrum Regium praevio modo factis, temerarie contravenire ausi sunt, serio inquirere & investigare, ac tum de specie facti, tum vero nominibus eorundem Majestatem nostram quantocius genuine informare, interea vero praenotatas dicti Commissarii nostri Regii dispositiones, quas privata Autoritate nemini infringere competit, tam vos ipsi observare, quam & per reliquos Magistratuali iurisdictioni Vestrae subiectos observari facere debeatis & teneamini, nisi gravem animadversionem nostram incurrere velitis, Gratia ceteroquin nostra Caesareo-Re-

*Regia Vobis benigne propensi manentes.
Datum in Castro nostro Laxenburg die vi-
gesima sexta May Anno Domini Mil-
lesimo septingentesimo secundo*

Leopoldus.

**Paulus Mednyan-
tzlii Mpr.**

**Ladislaus Iho-
nyady.**

(L.S.)

Titul.

*Prudentibus ac Circumspectis
N. N. Judici Prima-
rio , ceterisque Iuratis
Civibus & Senatoribus
Libera Regiaque Civita-
tis nostra Carponensis &
Fidelibus nobis dilectis.*

**Anno 1702. die 18. Julii In Cu-
ria præsentib benigno S. Maj.
Sacr. Mandato publicato,
ad Instantiam Domino-
rum Augustanæ Confes-
sioni addictorum, ex annu-
entia Amplissimi Magi-
stratus , genuina ejusdem
paria extradata sunt Per**

**Jud. Civitatis No-
tarium Mpr.**

225. Rescri-
pta articulis
regni ad-
versantur.

CCXXV. Hactenus ergo si atten-
tius perlegisti supra suo ordine addu-
ctos Articulos regni , facile ni fallor a-
nimadvertisti , non modo Commis-
siones Camerales illis plane contraria
ubique peregrisse , sed subinde etiam
Decreta & Rescripta Cancellariæ Hun-
gariæ Aulicæ varia continere præce-
pta , quæ Diplomatum Regiis & Ar-
ticulis Regni aperte adversantur.

226. Collo-
nitschius, e-
gregius Le-
gum inter-
pres.

CCXXVI. Sed hic non substitit
Cardinalis Kollonitschii supremi Re-

gni Cancellarii , & Episcopi Nitrien-
sis , Ladislai Mathiæsoosky, Cancellari-
rii Hungariæ Aulici indiscretus zelus ,
exterminium Religionis Evangelicæ
indefinenter intentans , neque satis
ipsis visum fuit Decretis vel Rescriptis
particularibus pro re nata verum sen-
sum Articulorum Regni invertere, sed
tandem ausus eorum eo usque proces-
sit, ut generales Resolutiones sub no-
mine Augustissimi Imperatoris Leopoldi
ediderint , quibus Articulos Regni
talem in sensum interpretati sunt , ut
nullum amplius præsidium & tutamen
contra violentas persecutiones Evan-
gelicis supermanere , sed plenis velis in
extirpationem totius Religionis navi-
gari posset.

CCXXVII. Postquam enim Evan-
gelici infinitis modis per Commissio-
nes Camerales Peterfianas , Lovven-
burgianas, Kalczanchianas, Korodnoc-
zianas, Palugyagyanas, Handleisianas,
Fronckyanas , Kolucziskianas & tot a-
lias, nec non per tot Decreta & Rescri-
pta sub- & obreptitia dirum in modum
circumacti & exagitati, per Ablegatos
suos in Aula Cæsarea permultis me-
morialibus opem & auxilium imploras-
sent, & Articulos Regni, quibus con-
traventum hactenus erat , allegassent,
Cancellaria Hungarica Aulica prædi-
ctos Ablegatos, sex menses ultra trien-
nium integrum apud Aulam commora-
tos , & querelis suis Articulos Regni
semper crepantibus Cancellarii impri-
mis Aulici aures , cum summa sua indi-
gnatione obtundentes , consultum
duxit , una Resolutione illos in perpe-
tuum amandare , & ulteriorem recur-
sum ad Aulam præscindere , sequenti
Resolutione die 2. Aprilis 1691. pu-
blicata.

227. Modus
præscinden-
di querelas
Evangelico-
rum.

CCXXVIII. Resolutio:

*Sacratissimæ Cæsareæ Regiæ-
que Majestatis, Domini
Domini Clementissimi ,
Augustanæ & Helveticæ
Confessioni addictis , in
Hungaria degentibus da-
ta die 2. April , Anno
1691.*

228. Reso-
lutio Can-
cellariæ
Hungarico-
Aulicæ de
2. April 1691

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque „
Majestatis, Domini Domini nostri „
Cle-

Clementissimi Nomine, Augustanæ & Helveticæ Confessionis ad Augustissimam Aulam cum Gravaminibus, pro eorundem complanatione Ablegatis Plenipotentariis & Agentibus, hisce significandum. Altememoratum Suam Majestatem Sacratissimam Gravamina Hæreditarii sui Regni Hungariæ, Augustanæ & Helveticæ Confessionis addictorum fidelium subditorum suorum circa turbationes, aliasque molestias, ipsis in Religionis Exercitio, contra Articulorum Diætaliū tum Soproniensium de Anno Domini 1681. tum Pösoniensium de Anno 1687. crebrius instanterque delatas, prouti alia etiam, quæ ad Religionem spectare videbantur, Puncta, eorumque Circumstantias, rite matureque pensasse considerasse, ac benigne ita resolvisse, nimirum: siquidem universi præfatæ Augustanæ & Helveticæ Confessionis addicti Querulantes, præcitatis Articulis inhærentes, eorundem effectuationem, una cum Catholicis, Articulari Commisione mediante genuino præactorum Articulorum sensu fiendam adursissent, ejusmodi autem Commissio actu etiam jam peracta esset, eidemque præsertim in cis-Danubianis ac Trans-Danubianis etiam Partibus districtibus, utraque Pars acquievisset, nihilominus aliqua contra sensum ipsorum Articulorum per dictos Commissarios facta aliqua non effectuatâ, alia denique ex post per abusum quorumvis ab utraque parte propria auctoritate introducta fuisse exponeretur. Ideo de præsentī etiam eadem Sua Cæsarea & Regia Majestas eorundem Articulorum benigna reflexione habita, propter bonum Pacis, internamque Regni tranquillitatem, in eo, ubi publico exercitio se prorsus destitutos iidem Querulantes lamentarentur, ibi Sua Sacratissima Majestas ulterius Articulari Determinationi ita standum esse censuit, ut videlicet in locis articulariter pro libero publico Exercitio expresse denominatis, liberum ejusmodi publicum Religionis Exercitium iisdem Querulantibus admittatur, ita tamen, ne debitos limites excedere, & ad loca articulariter omīssa excurre, re præsumat, securè tamen Plebs talium locorum templa in ejusmodi articularibus locis assignata frequentare, Ministros suos accedere, publice-

que exercitio suo ibidem uti possit, ac valeat. In quibus locis, veluti articulariter pro Exercitio eorundem expressis, Parochi Catholicorum ex Aerario communi, ad quod ipsi Querulantes contribuunt, non interteneantur. Imo ibidem Xenodochiis, sepulturis, campanis, pro communi usu destinatis, cum præscitu Parochi & Aeditui, uti, fruique permittantur; neque ad amplectendam fidem Catholicam ubicunque per totum Regnum cogantur, attamen Festivas & festivitates Catholicorum, quoad publicum & forum externum observare teneantur, & id tanto magis Opifices, seu Mechanici in quorum Privilegiis id ipsum per expressum inferi assolet, ideoque, si placet in reliquo gaudere ejusmodi privilegiis, præscriptæ quoque conditionis onus subire, tanto minus displicere debet. De reliquo Ministri Augustanæ & Helveticæ Confessionis addicti, ab omnibus actibus Parochialibus, uti est, baptizare, copulare, sepelire, & similibus tanquam ad exercitium publicum spectantibus, in locis ubi articulariter iisdem concessum non est, omnino supersedeant, neque eo excurrant, siquidem Plebi in ejusmodi locis de genti liberum esset eosdem Ministros, & templa in locis articularibus habitata accedere, seseque ibidem baptizari, copulari, sepeliri curare & alias devotiones facere, proventibus tamen stolaribus Parocho loci Catholico prævie depositis. Quibus Decimas, etiam in toto Regno Hungariæ à sanctissimis Regibus Deo & Ecclesiæ Catholicæ Ministris duntaxat ordinatas præstare sunt obligati, præter Decimas, si quas forsitan ipsi, aut suæ Religionis Prædecessores à terris & vineis suis propriis nobilitaribus & Decimis Regalibus minus antea subiectis, sponte & libera voluntate pro intentione suorum olim ministrorum deputassent. Quod vero ad Generalia puncta, quæ universi Augustanæ & Helveticæ Confessionis sequaces diversimode interpretari videntur, & cum facultate in arcibus, castellis curiisque nobilitaribus, Capellis, & Oratoria erigendi in quovis tali loco Prædicantes intertenendi Auctoritatem se habere; Præterea vigore Articularis Clausulæ (salvo jure Dominorum Terrestrium) de subjectione solummodo Jobbagonali, Jureque servitutis corporalis intelligi,

„ ligi, non vero ad Conscientias trahi
 „ debere putarent : Ea taliter intel-
 „ ligenda esse, altrefacta Sua Majestas
 „ Sacratissima declaravit, & quidem
 „ quoad primum, Facultatem erigen-
 „ di Capellas & Oratoria pro privatis
 „ duntaxat inibi habendis precibus, &
 „ sepulturis concessam, & in illis cum
 „ familia sua, prout & in locis articu-
 „ lariter omisissis, cuivis in Domo sua
 „ orare, Postillas legere, nullatenus ta-
 „ men alios vicinos vel proprios sub-
 „ ditos, tanto minus Prædicantes eo
 „ tanquam ad privatum duntaxat Sux
 „ Domus, aut Residentiæ Orationis
 „ locum, admittere integrum esse aut
 „ licere. Non secus quoad secundum
 „ & quidem prædictæ Clausulæ (salvo
 „ jure Dominorum Terrestrium) non
 „ obstante præmissa ipsorum Queru-
 „ lantium ratione, veluti in Articulis
 „ expressæ, omnino standum esse, &
 „ consequenter ipsos Querulantes ei-
 „ dem se submittere debere : siqui-
 „ dem omnis Clausula Regalis in eo
 „ sumenda censeretur sensu, quo de-
 „ bitum suum sortiri quiret effectum,
 „ in sensu autem eorumdem Queru-
 „ lantium effectum prorsus destituere-
 „ tur : Nam jus Domini Terrestris
 „ in subditos, quoad Servitutem cor-
 „ poralem, aliaque quæcunque tem-
 „ poranea, qualitercunque mutato Re-
 „ ligionis Statu absque hoc salvum &
 „ immutabile semper manet, præ-
 „ fertim cum hoc ipso Clausulæ ipsius
 „ sensu ipsi quoque Augustanæ &
 „ Helveticæ Confessionis sequaces,
 „ olim, pluralitate & potentia Domi-
 „ norum Terrestrium præpollentes,
 „ in ejusmodi effectum antea usi fuif-
 „ sent, adeoque quod semel iisdem
 „ placuit ac pro justo & æquo positi-
 „ va Lege agnitum, recognitumque
 „ fuisset, id modo displicere, aut Ca-
 „ tholicis iniquum reputari minime
 „ posset. Ad quorum nimirum debi-
 „ to modo fiendam Executionem re-
 „ ctificationem, & accommodationem,
 „ quam primum certos depu-
 „ tandos fore Commissarios, coram
 „ quibus particularia quæcunque alia
 „ Gravamina iidem Querulantes in
 „ facie Loci, & Parte altera præsentè,
 „ producere poterunt. Juxta rei æ-
 „ quitatem resolutionemque hanc
 „ ipsis intimatam postulatum suorum
 „ effectum præstolaturi, quibus
 „ de cætero Eadem Sacratissima Ma-
 „ jestas Casarea & Regia Gratia sua
 „ propensa semper permanet.

Historia Hungar.

*Per Sacratissimam Casaream
 & Regiam Majestatem,
 Vienna die secunda Mensis
 Aprilis Anno 1691.*

CCXXIX. Vides ex hac resolutione iplamet Evangelicos antehac mul-
 toties supplicasse, ut per commissionem
 Articulis Regni conformem, abusus
 & prava violentaque Articulorum Re-
 gni interpretatio abrogaretur, & cum
 præteritis Commissionibus id præsti-
 tum non fuerit, denuo de restituendo
 Articulis vero sensu per licentiosas in-
 terpretationes violato instituisse. Sed tã-
 tũ abest, ut id quod expectaverant impe-
 traverint, ut potiº vero sensui Articulo-
 rũ major vis illata fuerit. Vetitum enim
 est hac Resolutione Evangelicis ad lo-
 ca articulariter omisissæ pro cultu divino
 excurrere, quo ipso confirmatus est ab-
 usus, quo nonnulli locis in Articulo
 XXVI. Anni 1681. omisissæ Exercitium
 Religionis Evangelicæ prohibitum esse
 causabantur, cum tamen ea mens Arti-
 culi esse non possit, si præcedentis Arti-
 culi XXV. universalis permissio, an-
 terioribus Articulis, ad quos se idem
 refert, fundata, quibuscunque & quacun-
 que in Regni parte degentibus Evangelicis,
 sano sensu perpendatur, & probe
 ponderetur, in Artic. XXVI. nominari
 illa præprimis loca, in quibus aræ pro
 ædificandis novis templis assignandæ
 erant, adeoque ab ommissione reliquo-
 rum locorum aliud argumentum tra-
 hi non posse, quam quod in illis nova
 Tempa erigere non liceat, & quod
 præmissa in genere mentione, libera-
 rum & montanarum civitatum omnes
 hujus ordines eo ipso inclusæ sint, ne-
 que sequatur, quod in recensione non-
 nullarum, quæ pro exemplo majoris
 claritatis ergo per expressam illam vo-
 culam, UTPOTE nominabantur præ-
 termisissæ, pro exclusis habendæ sint.
 Deinde Opifices & Mechanici ferias
 & festivitates Catholicorum observa-
 re jubentur, addita nova ratione, quod
 hoc privilegiis ipsorum Evangelicis
 (ipsis sine dubio invitis) insertum fue-
 rit. Ministris etiam Lutheranis & Re-
 formatis prohibitum est extra locos ar-
 ticulares ad baptizandum, copulan-
 dum, sacram Synaxin administrandam,
 & alios actus ministeriales exercendum
 excurrere. Quod generaliora autem
 puncta attinet, Articuli, quibus Nobi-
 libus

229. Novi-
 tates præ-
 missæ Reso-
 lutionis.

libus in arcibus, Castellis & curiis suis nobilitaribus, capellas & oratoria erigere & dotare permissum erat, ita restringuntur, ut ibi tantum privatas preces cum familia sua peragere & postillas legere, nullatenus autem vicinos vel proprios subditos, multo minus autem Prædicantes, admittere liceat. Quod autem clausulam illam famosam, *salvo jure Dominorum Terrestrium*, attinet, decisum hic est, eam non de subjectione solummodo Jabbagionali jureque servitutis corporalis intelligendam esse, sed etiam ad conscientias trahi posse, addita nunc prima vice in hoc decreto ratione, quod olim Evangelici pluralitate & potentia Dominorum terrestrium præpollentes, hac eadem clausula & jure Domini terrestris ad cogendum conscientias usi fuerint, quod tamen falsissimum esse supra prolixius demonstravimus; nisi forte huc trahi velit, quod Domini terrestres Evangelici sub initium introductæ Religionis prædicari permiserint Evangelium & verbum divinum, neque impediverint subditos, ubi spontaneo assensu ad recipiendum illud se proclives sua sponte commonstrassent. Ejusmodi autem clausulam ante Articulum XXVI. Anni 1681. nunquam Articulis Regni & multo minus ad instantiam Evangelicorum, aut ea intentione insertum esse, supra satis superque demonstratum est.

CCXXX. Postquam hæc resolutio prædictis ablegatis Hungaris Evangelicis die 2. Aprilis ex Cancellaria Hungarica insinuata esset, hi confestim memoriali supplici Cæsareæ Majestati remonstrarunt, illa recentes in persecutionem fomites contineri, neque talem interpretationem cum Articulis Regni stare posse, allegantes prolixum memoriale, quod Anno 1688. Cæsareæ Majestati porrectum erat, quo deductum est, illam jam tum de facto multifariam tentatam interpretationem admitti non posse. Extat hoc memoriale, nec non illud ad quod se hoc refert, in Appendice Operis.

CCXXXI. Idem Ablegati humillime per memoriale modo dictum commonefecerunt Augustissimum, superesse & in prædicta resolutione omissa esse longe principaliora puncta, quorum executionem juxta Articulos hætenus submisserant, veluti de restituendis Templis ab Evangelicis exstructis, & ritu Catholico nondum

inauguratis, aliisque, quæ contratenorem Articuli XXVI. de recenti occupata erant, nec non de dimissione captivorum prædicantium, quorum unus tunc temporis sub prætextu homicidii, sed non auditus, neque convictus ad triremes novissime abductus erat, sicut modo dictum memoriale habet, nec non de ulteriori eorum incarceratione inhibenda, aliisque Gravaminibus, de quibus in prædicta Resolutione altum erat silentium.

CCXXXII. Anno 1701. inle-
mentior multo Resolutio Evangelicis intra decennium post prædictam Resolutionem super Gravaminibus plurimis Memorialibus continuo querulantibus, ex Cancellaria Hungarico-Aulica publicata est, sequentis tenoris:

1. *Exercitium Augustanae & Helveticae Confessionis, supra dicta ratione concessum est, tantum in iis partibus Hungariae, quæ in Anno 1681. in actuali Suae Majestatis Sacratissima potestate erant: unde in partibus hoc bello recuperatis, nullum jus est alterius à Romana Catholica fide Exercitii: Ideo Suae Majestas Ius Patronatus omnium Ecclesiarum in neo-acquisitis sibi reservavit in eo casu, quo illud ad A catholicos devolvi deberet.*

2. *Cum Exercitium Augustanae & Helveticae Confessionis, compluribus in locis articulariter nominatis, solum ob eam causam concessum sit, quod confinia fuerint, clarum proinde est, ibi publicum A catholicum Exercitium tolerari non debere, ubi confinia esse desierunt.*

3. *Quando, in quibusdam locis articulariter nominatis, concessum est Exercitium Augustanae & Helveticae Confessionis, non ideo censeri debet, esse concessum, ut ullus à Catholicis Apostatam agat, & ad A catholicorum Confessionem transeat, maxime talis, qui ab Augustana vel Helvetica Confessione, per Fidei Catholica professionem aliquando recesserat. Contratales enim, qui à fide Catholica deficerent, tanquam contra jurisjurandi violati reos, jure in Patria legibus præscripto, procedi poterit.*

CCXXXIII. Confer, quæ in Appendice extant, alia Decreta & Rescripta ex Cancellaria Hungarica Anno 1701. & 1702. emanata, quibus præceptum est, ne Evangelico Prædicante aliquo demortuo alius surrogetur sine præscitu Camerae Hungaricæ, utpote cui peculiarium Regionum, qualia sunt

232. Inle-
mentior a-
lia Resolu-
tio.

230. Memo-
rialia contra
illam reso-
lutionem
exhibita.

231. Puncta
omissa ur-
gentur.

233. Decreta
alia Cancel-
lariae Hun-
garicæ.

Civitates Hungariæ Regiæ & liberæ , inspectio incumberet , item , quod Abbati Sicardienſi & metropolitanae Eccleſiæ Strigoniensis Canonico liceat omnia templa Evangelicorum, in Archidiaconatu Honthenſi ſita, viſitare, ita ut etiam Clenodia, ornamenta, & quævis Eccleſiarum bona & proven- tus à prædicantibus Lutheranis & Cal- vinianis detegi & indicari , & Abbati ab ipsis reverentia & obedientia habe- ri debeat.

234. Collo-
nitschius
clasticum
canit per
litteras Cir-
culares.

CCXXXIV. His & infinitis aliis in oppreſſionem Religionis Evangelicæ in Hungaria præparatis, Cardinalis Col- lonitschius , Archiepiſcopus Strigoni- enſis, adeoque Primas Regni factus, pu- blice clasticum belli ſacri i. e. exſtirpa- tionis Religionis Evangelicæ cecinit, publicatis literis circularibus typo im- preſſis, ex quibus paria illarum, quæ ſe- cundo Januarii 1700. Viennæ impref- ſa erant , in Appendice adjecta ſunt , quorum principium ita habet : *Procu- ra quam in Eccleſiæ Dei per Hungariam emolumenta ſpiritualia, æque ac tempora- lia, ex legationis natæ Primatialis & reſpe- ctive Metropolitanæ muneris obligatione , dies noctesque impendere non ceſſo ; Tria nunc potiſſimum occurrunt, quæ Dominationis Vestræ zelo, & industria, quanto celerius fieri poterit, in opus deducenda commenda- re debui.*

Primum quidem eſt, ut cum pace jam firmata Reipariter Catholica in Regno hoc Apoſtolico promovenda , facilius ſe offerat occasio, Dominationis Vestræ, inito cum viris probis, gravibusq. conſilio, ea mihi ſuggerat per quæ (ſalvis tamen adhuc hac vice Regni Articulis) Hæ- reſis per Hungariam, & in ſpe- cie per Iurisdictionum aut Do- minium Dominationis Vestræ curæ commiſſum imminui poſ- ſit , uti & media opportuna, quomodo Catholica fides pro- moveri , ac in priſtinum flo- rem ſenſim revocari poſſit ? &c.

235. Cardi-
nalis abro-
gat articu-
los Regni.

CCXXXV. Vides hic quantam au- toritatem ſibi in leges Regni arroget Kolonitschius , dum Articulos Regni tantisper & hac ſolum vice ſalvos fore edicit, quaſi ab ipſo Articulorum vigor aut abrogatio dependeat , cum neu- trum nequidem à voluntate ſolius Re-
Historia Hungar.

gis in Hungaria pendeat. Vides et- iam intentionem ejus, hæreſin, quam ita vocat, per Hungariam i. e. Religio- nem Evangelicam imminuendi vel po- tius exſtirpandi.

CCXXXVI. Quemadmodum li- teræ hæ circulares ad ſingulos Comi- tatum Comites & Prælatos Hungariæ ſingulatim tranſmiſſæ erant, ita quivis Clericorum & Secularium odio Reli- gionis erga Evangelicos æſtuans, protin- us ſeſe ad bellum hoc, Evangelicis in- ferendum, accinxit.

236. Clerus
ſc ad perſe-
cutionem
accingit.

CCXXXVII. Inter Eccleſiaſticos imprimis Matthias Radhonai Episco- pus Quinque-Eccleſienſis , qui nî fal- lor, idem eſt, quem ſupra Guntzien- ſi in Civitate petulantiffime furentem vidisti, incredibili vehementia erupit, & ſtrenuum anteaſignanum perſecutio- nis egit.

237. Anteaſi-
gnanus fuit
Radonai.

CCXXXVIII. Jam tum Anno 1690. 2. Martii addictis Helveticæ Confeſſionis in diſtrictu Syklos habi- tantibus, hunc in modum reſcripſerat; *Deus benedicat & convertat vos omnes Cal- vinistas in diſtrictu Syklos degentes ! Ut jam antea crebro vos verbis & literis admonui, neminem hæreticum , prædo- nem , Iudæum , Calvini- ſtam , Thracem ſchiſmati- cum , ſcortum & ſcortato- rem aut ſcleratum ullum & in DEUM calumniantem in Episcopatu ſervaturum & perpeſſurum , eo magis, ſi quem in- venero Prædicantem, proſecto docebo, & interrogabo , ex cujus nutu & volunta- te in Episcopatum meum venerit animas ad tartara dejicere, Filii Dei ſanguine pre- tioſo redemptas, idcirco ſcribo de novo, & demando , qui velit manere ſub Episcopa- tu meo, Fidem Romano-Catholicam (ſine qua impoſſibile ſalvari) amplectatur , & de omnibus ſuis peccatis pœniteat ; omnes unanimi voce Deum laudaturi & adora- turi ; qui autem ad hæc animam non in- duxerit, eo ubi hæreſis tolerabitur, abſce- dat, reperiam adparata obediētes, Deum timentes & veræ fidei homines, quos ſubſi- dere faciam in locum ipſorum qui in verâ fide nolunt Deo ſervire ; Prædicantes au- tem reſpiſcere nolentes , Episcopatu meo, eo facto excedant , ſi velint , ne cum i- pſis more Prædicantis Nadasdienſis & Mo-
S 2 hat-*

238. Ejus li-
teræ injuria-
rum plenif-
ſima.

Vestrae Conversionis
cupidus

(L. S.)

Matthias Radonai,
Episcopus Quin-
que-Ecclesiensis &
supremus Comes.239. Alia e-
pistola ri-
denda.

CCCXXIX. Exhorrescet procul
dubio quisquis hæc legerit, sed magis
obstupescet quicumque ex subsequenti
nunc Epistola viderit Episcopum Chri-
stianum, Christianis in Deum triumphum
& Christum Redemptorem credenti-
bus, salutem æternam præ bobus & asi-
nis imo etiã Diabolo ipsomet abju-
dicare. Ita vero habet horrenda E-
pistola :

Deus benedicat nobis o-
mnibus !

*Felix quem faciunt aliena pericula
cautum. Accedit Veres-Martiensibus,
& aliis cis-Dravam Hereticis Calvinistis
propter tumultum & seditionem nuper
excitatum, modo instruunt ipsos Sziget-
varini, quomodo debeant exsurgere in E-
piscopatum & Emissarios Caesaris. Certe &
ego docebo ipsos, qui mihi obtemperare nolu-
runt, & qui in me tumultum excitaverunt.
Persuadete vobismet ipsis, si
quotidie viginti quinque cu-
buloꝝ auri mihi effunderet-
is, non tamen vos sub Episco-
patu meo tolerarem. Nam
dico bovem, asinum, & omnia
reptilia & aquatilia anima-
lia, etiam Diabolum inferna-
lem humilitatum citius salu-
tem æternam adepturum,
quam unum Calvinistam,
qui novit quam periculosa
sit Calvinistica Heresis.
Eum autem, qui verus Romano-Christianus
nolit fieri, Episcopatu meo demandando emigra-
turum, nullumque aut prædo-*

nem, aut Calvinistam aut
schismaticum Thracem per-
pessus sum.Datum Quinque-Ecclesiis d. 17. Mar-
tii Anno 1690.Bonus Dominus vester
terrestrisMatthias Radonai,
Episcopus Quin-
que Ecclesiensis
& supremus Co-
mes.

(L. S.)

Ecce omnino bonum Dominum
terrestrem, bonum Pastorem Christia-
num & exemplarem Theologum, qui
prædonem Thracem sive Turcam,
scortum, quemvis sceleratum, Judæum,
schismaticum & Christianum, perinde
& pro eodem habet.

CCXL. Velitationibus hujusmodi
præmissis Episcopus hic furibundus,
postquam Cardinalis Colonitschius
classicum cecinerat, ad Cladem Evan-
gelicis ultimam inferendam, ferocior
jam in arenam condescendit. Quid
peregerit & quid intenderit sequenti-
bus ex literis percipe :

240. Rad-
honai re-
formatis
exilium in-
dicit.Deus cum omnibus no-
bis !

*Libenter vellemus intelligere, quis
te adduxit Prædicans Veres-marthiensis
cum sociis tuis in Episcopatum nostrum, in
infernum inducere, si quolibet die daretis
centum ducatos nobis certe nullo modo vos
cum Auditoribus vestris tolerarem, nisi
ad veram Romanam fidem convertimini
cum auditoribus vestris, sine qua nemo sal-
vari potest, qui ratione utitur, scitis hoc
vere, quod totius Regni Hungariae, pulchra
pristina libertas propter vos perdita est, in
qua dulcissima Patria nullos ex vobis patie-
mur, neque Auditores, si conversi fuerint.
Resolutionem expecto. Quinque-Eccles. d.
27. April 1700. Conversionem vestram
exoptat*

Matthias Radonai,
Episcopus Quin-
que-Ecclesiensis.
Deus

Deus vos convertat ad veram Romanam fidem, Veres-martienfis, Darociensis, & alii circum circa Prædicatores Calviniani.

Statim ablegate fideles vobis homines Vesprenum Papam, Iaurinum, Comarinum, & si placeat, ad superiorem partem Cassoviam versus, videbitis, aut poteritis audire & scire, ut adultus Senior vester Lojonczicum multis Prædicantibus & Auditoribus veram Romanam fidem amplexus est, & quicumque sive Prædicans, seu alius homo Calvinianus in tota Hungaria verus Romanus Christianus non erit, omnia ab ipso accipientur, & uno baculo emittetur ex Hungaria, quoniam vicissim ad Turcas confugistis, una cum multis auditoribus. Ego jam tertia vice scribo & appello vos Quinque-Ecclesias in conspectum meum, si voce pulchra non venietis, certe legatos vos adducam aut adduci curabo, si vero Germani iverint, pro vobis Auditoribus damna efficient ego statim bonos sacerdotes illuc mittam. Ego in propria persona fui apud Prædicantem Harfangiensem, Tochsalvensis locutus est mecum, si pulchra voce estis venturi ad me, qui in Episcopatu meo estis, non sum vos impediturus, imo qui ad veram fidem conversus fuerit, ad mortem usque habebit provisionem vel talem conditionem, ut pulchre se una cum uxore & pueris sustentare possit, qui vero converti non vult, est via sursum & deorsum, poterit ire quo voluerit, verum in Hungaria non habebit mansionem, neque Turca patietur, nam qui in uno Regno falsam habet Religionem, falsam etiam habet in altero.

Resolutionem expecto à vobis citissime. Datum Quinque-Ecclesiis die 6. May 1700.

Bonus vester Dominus,

Matthias Radonai,
Episcopus Quinque-Ecclesiarum.

CCXLI. Deus vos convertat ad veram Romanam fidem sine qua nemo salvatur. Gyndiensis, Harfangiensis, Veres-martienfis Herczegfiosiensis & alii circum circa in Episcopatu nostro existentes Hæretici, Calviniani Prædicantes.

Nunc jam ipsi videtis & bene scitis, ut in tota Hungaria non habetis mansionem, quoniam DEUM Salvatorem nostrum & Sacra ipsius verba & leges negatis, ipsius sanctam virginem Matrem cum Auditoribus vestris, uxoribus vestris assimilatis, sanctis nullum honorem exhibetis, ne unum quidem Evangelium extat in toto anno quod contra vos non esset &c. Quapropter demandamus, ut vel convertamini ad veram salutarem Romanam Religionem, vel eatis illuc ubi vos patientur: sed nullibi in Hungaria habetis mansionem, propter nunc recenter factam Rebellionem penitus curabo vos capi, si non convertamini vel ex Episcopatu nostro non exiveritis. Partem vestram tuentes Vienna capti sunt, & in carcerem Posoniensem ducti sunt, aliorum exemplo discite, & vos ipsos procurabitis, si quis Romanam fidem amplexus fuerit, is habebit provisionem: propter vos deserta & ad ultimam corruptionem perventa est, & ab omni justitia spoliata est nostra dulcis Patria, nec erit firma Pax in Hungaria, quousque Hæretici non exstirpentur. Quapropter miserrimas animas porro in infernum ne ducatis. Relationem expecto, Salutem exopto. Datum Quinque-Eccles. die 16. Junii 1700.

Benevolus

Matthias Radonai,
Episcopus-Quinque-Ecclesiarum.

CCXLII. Postremo multis aliis epistolis omissis sequentem adjicimus, quæ epitomen continet modi procedendi violentissimi, quo Clerus & Domini terrestres Catholici ad extirpandam Religionem Evangelicam usi sunt novissimis temporibus.

S 3

Ejus-

241. Alia Epistola.

241. Epistola extirpationem Evangelicorum promovens.

Ejusdem Episcopi Quinque-Eclesiensis Matthiae Radonai ad Clerum Symontorniensem Epistola de dato Viennae d. 8. Jul. 1702. qua, laudato ipsius zelo, Reformatum Veszprimiensem Episcopum si Praedicantem ab Archi-Episcopo Colocensi captum esse scribit, simulque quibuscunque Catholicis Excommunicationis poenam minitatur, qui Reformatos quocunque modo defendere ausi fuerint.

Admodum Reverendi in Christo Patres P. & Fratres F. Nobis additissimi.

Salutem plurimam & fraternam. Servitorum meorum commendationem.

Peramanter rogamus pratitulatos Dominos Fratres, indefesse discreto zelo laborare non intermittant, ut Deo, Caesari, Sacrae Romanae Catholicae Ecclesiae, dulci patriae, & saluti animarum Rebelles Calvinistae Pseudo-praedicantes ex Symontornisa, caeterisque vicinis locis immediate extirpentur, & si quispiam officialium Romano-Catholicorum hoc in passu paternitates Vestras praepediverit, & rebelles praedicantes protexerit, immediate excommunicent, & nullo modo ad templum Catholicorum, neque ad Sacramenta percipienda ingredi permittant. Pseudo-Calvinisticus Episcopus Veszprimiensis per Celsissimum Principem Archi-Episcopum Colocensem captus est, & incarceratus. Capiantur & reliqui, per universam Dioecesin & immediate Paternitates Vestrae inhi-beant, ne Calvinista Praedicans Symontornyensis in futurum ullo modo suos haereticos

Auditores audeat copulare, baptizare, sepelire, neque perfida sua Doctrina ad aeternam damnationem praecipitare. Sed si converti noluerit, abeat, quo placeat, & si non abiverit, ferro cingetur, & in captivitatem ducetur.

Sacri Romani Imperii Princeps Palatinus absoluta nullum haeticum nec schismaticum in bonis suis Pynzhelyensibus, Ozora, Tamasi, Domborvaniensibus, & reliquis permissurus est habitare vel incolam agere: Sed qui bono modo non fuerint conversi, bona eorum omnia, mobilia & immobilia Officiales Palatinatus sunt confiscaturi, & similes refractarios rebelles haeticos & schismaticos ex bonis Serenissimi Domini Principis Palatini extirpaturi; Idem etiam facturus est Dominus Magnus Baro, Adamus Viczai & reliqui boni Catholici Domini Terrestris, & qui non fecerit, ipso facto excommunicabitur, & tanquam Protector haeticorum Rebellium & schismaticorum bonis suis privabitur.

Viennae die 8. Julii Anno. 1702.

Servus additissimus
& in Christo Frater

Matthias Radonai.

CCXLIII. Quis non miretur novam plane Theologiam, novamque haeticos convertendi methodum tanti Episcopi? Simpliciores & magis stupidi ipsi sine dubio visi fuerunt sancti Patres primitivae Ecclesiae, & tot alii summi Theologi, qui totam vitam in refutandis ex Sacra Scriptura erroribus, omnesque vires ingenii impendunt. Quam ipse cum reliquis Zelan-^{243. Radonai methodus convertendi facilissima.}tibus ex Clero Hungarico adinvenit convertendi methodum, illa sane facillima omnium & expeditissima est. Tribus enim Articulis totum negotium perficitur. Primo enim jubendi simpliciter sunt A catholici, ut accedant ad Ecclesiam Romano-Catholicam, addita promissione profectas obtenturos esse pensiones annuas pro se, uxoribus & liberis suis largissimas, quoad vixerint. Secundo: Si praedicantes & ipsorum auditores Catho-

tholicam Religionem sine ambagibus amplecti tergiversati fuerint, protinus utrisque exilium indicendum est. Tertio; Si non obtemperaverint, capiendi, & bonis omnibus privati extra Regni Hungariæ limites ejicienti sunt. Quid quæso facilius excogitari potest ad hæreses abolendas?

244. Lictores magis decet quam Theologos.

CCXLIV. Sed si hæc methodus Hæreticos convertendi introduci debet, unicus saltem scrupulus consilium morari posse videretur. Etenim ad conversionem hujusmodi milites ferociiores, lictores & carnifices magis apti, quam Theologi videbuntur, ita, ut Theologis & tanto Clero tanta beneficia opima possidente plane non opus esse amplius videri posset. Viderit ergo Clerus Hungariæ, an non hoc consilio suo contra Evangelicos adhibito sibi met ipsi perniciem & abdicationem accersere posset.

245. Religio non vult cogi.

CCXLV. Sed cuilibet Christiano bonæ mentis abominabilis hæc convertendi methodus videbitur, unde operæ pretium non est, ut pro ejus absurditate demonstranda prolixi simus. Sufficiat *Lactantium* Lib. V. divin. instit. cap. 20. audire:

Non est opus vi & injuria, quia Religio cogi non potest, verbis potius quam verberibus res est agenda, ut adsit voluntas: longe diversa sunt carnificina & pietas, nec potest aut veritas cum vi aut justitia cum crudelitate conjungi. Defendenda Religio est non occidendo sed moriendo, non se vitia, sed patientia, illa enim malorum sunt hæc bonorum. Et necesse est bonum in Religione versari non malum. Nam si sanguine, si tormentis, si malo Religionem defendere velis, iam non defendetur illa, sed polluetur, atque violabitur. Nihil est tam voluntarium, quam Religio, in qua si animus aversus est, jam tota sublata, jam nulla est. Recta igitur ratio suadet, ut Religionem patientia vel morte defendas, in qua fides conservatur, & ipsi Deo grata est, & Religioni addit auctoritatem.

Tertullianus in Lib. ad Scapulam Præsid. Carthag.

Humani juris, ait, & potestatis est unicuique, quod putaverit

colere: nec alii abest aut prodest alterius Religio. Sed nec Religionis est cogere Religionem, quæ sponte suscipi debeat non vi.

Sed tantorum Patrum Ecclesiæ doctrina Ecclesiasticis Catholicis nonnullis in Hungaria anilis videtur, cum credant. se præ illis eo magis sapere, quod Cardinalicia purpura Archi-Episcopali & Episcopali tiara aliisque dignitatibus eminentioribus præ ipsis fulgeant. Sed viderint, an carnificina & crudelitate auctoritatem Religioni suæ concilient.

Facillimum esset sexcenta alia Documenta nova Theologiæ quorundam ex Clero Hungarico similia illis, quæ allata sunt, longa serie attexere. Sed quæ adduximus, satis ostendunt, quæ methodo sic dicta Conversio hæreticorum in Hungaria ut plurimum peracta fuerit. Neque enim ipsiusmet Cleri proprium Testimonium scriptis & Typis publicatum dubium relinquere potest, negotium eo, quo ipse fatetur, modo, peractum esse.

CCXLVI. Juvat tamen animi ergo Theologastrum adhuc Catholicum in Epistola sua ad Samuelem Michaelidem Trentschiniensium Ministrum Evangelicum perscripta, & horrendis convitiis repleta audire, & animum ejus impotentem deridendum hic propinare:

246. Epistola insulsa Parochi Catholici.

Petri Pauli Gabrielis Zablatzky, Equitis de Tuleschitz, Parochi Wizovvizi Catholici Plebani, literæ ad Samuelem Michaelidem Ecclesiæ Evangelicæ Trentschiniensis Ministrum, sub dato Wizovvizi mense Augusto &c.

Gratia Salvatoris nostri IESU Christi illuminet tenebras mentis tuæ et emolliat duritiem cordis tui, Prædicantie sceleratissime.

Sex

Sex effluxerant menses, quo Wivovicii curam animarum ex gratiosissimo mandato Reverendissimi Venerabilis Episcopalis officii suscepit, & pro augmento sanctæ Orthodoxæ Romanæ omnium Ecclesiarum vere Matris Ecclesiæ parochiam administrare amore Christi, & proximi exorsus sum, plurimum his in montanis asperitatibus laboriosam, quia confusione, & quidem tanto majori confusione, periculo, & labori obnoxiam, quo majori conatu niteris nebulo nebulonum, & impostor perversissime falcem mittere in messem alienam, meosque ad te contendentes falso dogmate imbueri, eos ab obedientia & lege sacratissima Ecclesiæ Sanctæ Dei Catholicæ & antiquissimæ avertere. Infernalis furcifer & senecio, nec dum à via pravitatis, & falsitatis discedens adhuc alios pervertere non desinis? Sat tibi hisce nuntiandum sit, ni pœnas luere velis, num non noveris zelum Leopoldinum in tuenda pura & Sancta Romana, & Apostolica Fide? devorabit te zelus Sacer Majestatis Augustissimæ ad quam mihi accessum parare cogito, & tuam denunciare versutiam draco tartareæ possem, si aliter fieri nequiverit.

Vel doctum te reputas, vel stolo es etiam in tua Canicie. Si posterius, mille es meritis fustes, quod ut Stolo Naviculam Petri gubernare, & regere cupias, quo te duce, tot Christi sanguine redemptæ animæ patiantur naufragium irreparabile; si doctum te credis, quis te non peritorum rideat? qua enim base firmas doctrinam tuam Doctor (scilicet) egregie? monstrum abominabile, membrum resectum, membrum foetens, membrum putridum, membrum mortuum, membrum vivum te dixerim? absit à me, ut id de te asseram, quod si enim vivens membrum esses, Christi corpori junctus esses, sed corpori Christi nusquam junctus es, ergo foetens, scatens, resectum abjectum, abscissum, mortuum membrum es. Multi unum corpus sumus in Christo ad Rom. Cap. XII. 5, sed non omnes, & tu quidem minime, nisi te forte, monstrum fateri velis. Quomodo enim unum corpus sumus, nisi unitate visibili & collectione Deo placenti? Quid enim est Ecclesia Christi, nisi collectio fidelium fide firmata, visibilis, quæ nobis visibilibus unitis morta-

libus in unum constat? Unde Ecclesia Sancta comparatur tanquam visibilis, Civitati supra montem positæ, quæ utique conspicua & visibilis est, Matth. V. v. 15. idem à Propheta David prædictum est Psalm XVIII. vers. 6. in sole posuit tabernaculum suum, i. e. ut ibidem explicat Augustinus: in manifestatione posuit Ecclesiam suam, non in occulto. Numquid Christus visibile caput Ecclesiæ, olim visibilis, per ascensum suum ad Patrem Coelestem, caput invisibile effectus, Ecclesiam suam visibilem in mundo relinquens, necessario Caput aliud sui loco visibile, quod corpus Ecclesiæ visibile regere deberet, substituere voluit? negabis credo, quia non vis capere, vel non potes: quod autem id oportuerit, patet sole clarius, hoc modo: Qualia membra tale corpus, quale corpus tale caput. Sed membra Ecclesiæ, quæ nos homines sumus, visibiles sumus, ergo Ecclesia per membra visibilia unum corpus visibile sumus, ergo caput visibile habemus, utique non Christum visibiliter, qui nobis invisibilis est, ergo aliud hic in terris, visibile caput, quod à Christo invisibiliter regitur, Vicarium Christi successorem Petri, Pontificem infallibilem, quoad fidei Articulos, qui Spiritu Sancto præter sua merita regitur, ne simus tanquam parvuli fluctuantes, à quo cum ad cœlum nobis missis accessus non pateat, absque periculo haurire queamus veritatem dogmatum credendorum; Unde, cum te necessario visibile membrum Ecclesiæ jactare debeas (si quid vincere cupias) te monstrum & portentum ridiculum nuncupo, corpus mutilum, absque capite, qui caput Pontificem in Christi vices mordicus repudias, quale enim corpus est, cui caput invisibile est? vel cujus caput in Concavo Lunæ est? Christum cui omne genu curvatur, Caput, reveor sed invisibile, qui ideo necessario præterea aliud sui loco visibile in terris caput instituit nobis, quo recurrere valeamus, videlicet Petrum, cui dixit: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, non super Petram intelligendo se ipsum Christum, sed Petrum, alias enim non bona constructio foret, hoc est clarum. Cui Christus dixit pasce oves meas & alia plura.

Tu quis es? Sacrilegus es, Idolatra

„ Iolatra es, hoc indubitatum est, o-
 „ mni sano homini : Quis enim te
 „ non sacrilegum , & Idololatram
 „ appellat omni veritate, qui panem
 „ simplicem & vinum simplex adorat,
 „ & ad adorandum rudi plebi expo-
 „ nis ? Calix tuus pro opinione vel
 „ nequitia tua sacratur (cujus conse-
 „ cratio nulla est) ex parte falsæ con-
 „ secrationis tuæ talis est, ut mereatur
 „ excrementa pleni alvei solidi agri-
 „ colæ : unde enim tibi consecrandi
 „ facultas, qui laicus es ? quis te sacra-
 „ vit, ut sacrare & consecrare præsu-
 „ mas ? Nam sacerdotium rides qui
 „ præter 2. sacramenta alia non ad-
 „ mittis ? si ordo Sacerdotalis Sacra-
 „ mentum uti doces non est, Sacer-
 „ dos nec sacer es, nemo autem dat,
 „ quod non habet, ergo tu non sacer,
 „ non sacras quidquam Matrimonium
 „ non esse sacramentum procul du-
 „ bio mordicitus tenes, ergo te & hæ-
 „ dos tuos A catholicos, quos eadem
 „ lege imbuis, omnes meretricarios
 „ sine exceptione, cum vestris proli-
 „ bus spuris bene & juste nuncupo,
 „ & uxores vestras meretrices. Quis
 „ enim vos honestaret ? nisi Sacra-
 „ mentum matrimonii, quod Aposto-
 „ lus ad Ephesios Sacramentum ma-
 „ gnum nuncupat. Quod Deus con-
 „ junxit homo non separet, idem est,
 „ ac quod Deus sanctificavit, quod
 „ Deus rati habuit, quod Deus be-
 „ nedixit, omnia enim quæ à Deo
 „ procedunt sanctificantur, & sic ho-
 „ nestantur.

„ Epistola S. Jacobi Apostoli tibi
 „ non placet pro Sacramento extre-
 „ mæ unctionis, infirmatur quis in
 „ vobis ? inducat presbyteros Eccle-
 „ siæ & orent super eum, ungentes
 „ eum oleo in nomine Domini, ast
 „ tua tuorumque asseclarum opposi-
 „ tio parum militat, verbum Dei ma-
 „ net in æternum : Hic Apostolus
 „ non intelligit commune oleum, nam
 „ alias non prærequireret introductio-
 „ nem presbyteri, nec preces & alia,
 „ si oleo hæc vis insita foret sanandi,
 „ ergo intelligit oleum sacratum sin-
 „ gulari ritu Ecclesiæ & Ceremonia
 „ pro salute animæ conferendum, u-
 „ no verbo, sacramentum speciale,
 „ unum ex septem ab Ecclesia nostra
 „ sola salutare dandum.

„ Liber Macchabeorum, uti forte
 „ *Historia Hungar.*

præcedens Epistola, tibi pro au-
 „ thentico vel Canonico non est ? be-
 „ ne : Saltem te sciam Hebræo mul-
 „ to deteriore esse, qui hunc librum
 „ veneratur, vel Purgatorium admissio
 „ hoc Machabeorum libro infallibiliter
 „ admittere debet, lege bene 2. Lib.
 „ Machabeorum Cap. XII. v. 43. vel,
 „ Nebulo, certo certius concesserim
 „ pro te purgatorium non extare, qui
 „ mittendus es in stagnum ignis ar-
 „ dentis unde nulla redemptio, ad
 „ profunda inferni, qui non vis agno-
 „ scere salutare esse, orare pro mor-
 „ tuis, ut à pœnis purgatorii ignis sol-
 „ vantur.

Venerationem Sanctorum, &
 „ implorationem, ad nobis miseris
 „ in hac lacrymarum valle succurren-
 „ dum, nec non sacra Lipsana, & reli-
 „ quias honore tentas cachinnis ex-
 „ plodis, quid mirum, quia demens es,
 „ nam stultis risus proprius est. An
 „ non legis Abraham SS. Angelos si-
 „ bi comparentes curvo poplite ve-
 „ neratum fuisse, ut alia exempla ta-
 „ ceam. An non recordaris quæ Li-
 „ bro Tobiae Cap. XII. continentur ? An
 „ non me mineris verborum Lib. Job,
 „ ite ad servum meum Job, & ille o-
 „ rabit pro vobis ? Lege Lib. 4. Reg.
 „ Cap. II. Num non ope Eliæ Eli-
 „ sæus pallio Eliæ tanta patravit, quia
 „ pallium Eliæ erat, cur non nos sacra
 „ Lipsana & reliquias Sanctorum con-
 „ tra mala ingruentia debita reveren-
 „ tia asservaremus ? ô stolo!

„ Ast ante omnia sumptio sub
 „ utraque specie radicata est cordi
 „ tuo, quo autem præcepto ? vere
 „ nullo. Illud nisi manducaveritis
 „ & biberitis Johannis tibi non suffra-
 „ gatur, quia est præceptum non
 „ quoad modum, sed quo ad sub-
 „ stantiam, sumimus itaque vere cor-
 „ pus & sanguinem, licet una sub spe-
 „ cie, quia una sub specie totum Chri-
 „ stum cum corpore, sanguine & ani-
 „ ma & divinitate accipimus, illud &
 „ &, idem valet ac vel ut multi do-
 „ ctissimi interpretantur, vide biblia
 „ Græca, an non idem invenies ? quæ
 „ tuis vetustiora sunt bibliis, toto
 „ hoc capite semper mentio fit unius
 „ speciei videlicet panis non vini. Fa-
 „ teor equidem præceptum extare
 „ pro magis expressa memoria My-
 „ sterii Eucharisticæ institutiones sub
 „ T
 „ utra-

„ utraque specie in Ecclesia , sed ne-
 „ go id præceptum esse Laicis , sed
 „ solis Presbyteris & Sacerdotibus a-
 „ pud Coenam ultimam mensæ assi-
 „ dentibus, solis Presbyteris ordinan-
 „ do , videlicet XII. Apostolis, non
 „ assidente nec sacra Virgine Maria
 „ Matre Christi, nec domus hospite,
 „ nec alio Laico, quibus SS. Aposto-
 „ lis præcepit Christus , tanquam Sa-
 „ cerdotibus, & quidem illis solis, per
 „ 70 omnes, ut omnes ita sub utraque
 „ specie consecrarent , & in sacrifi-
 „ cio sumerent , minime vero Laici ;
 „ bene scimus 2. discipulos Christum
 „ pavisse solo pane, hic pii interpretes
 „ traditionem Eucharistiæ intelligunt,
 „ quia cognoverunt eum in fractio-
 „ ne panis : Etiam populo Israelitico
 „ sola una species videlicet Manna de
 „ Cælo rorans, figura fuerat Eucharis-
 „ tiæ : Claudio, quis enim tecum tem-
 „ pus tereret, hoc solum tibi satis sit.
 „ Cave esto, ne præsumas meos alios-
 „ que vicinos seducere, ipsis calicem
 „ sacrilegum porrigere, scio enim quid
 „ mihi faciendum restet, ne seduxeris
 „ Christi cruore redemptas animas, cui
 „ tibi sanguis Christi erit in æternam
 „ & perpetuo duraturam damnatio-
 „ nem,

Scelestæ nebulo ,

*Dabam Vizovicii in do-
 mo Parochiali Mense
 Augusto 1702.*

p. t. Parochus & cu-
 rator animarum

Petrus Paulus Ga-
 briel Zablatzky,
 Eques de Tule-
 schitz Mpr.

P. S. Argumenta mea tibi val-
 de levia videbuntur , po-
 nerem tibi alia magni
 ponderis & claritatis , si
 mihi aliunde non forent
 irremissibiles labores, qui
 totam confusam & valde

populosam nec non di-
 stantem regionem habeo,
 ubi uno labore occurren-
 te nec perfecto, alios no-
 vos & novos labores ac-
 quiro , ut viribus impar-
 fim tanta onera portare.

CCXLVII. Nec impiger in debel-
 landis Evangelicis ipse Cardinalis Ko-
 lonitschius cum Clasticum primus ce-
 cinerit, fuit. Sed exemplo suo ve-
 nerabili fideliter prævit reliquo cle-
 ro. Templum in oppidis Bath, Ma-
 ros & Borsenii Evangelicis vi eripuit,
 & incolas reformavit , senioribus ,
 quia à Religione in qua consueverant,
 deficere nolebant , per Provisorem
 Strigonensem domibus & hæreditati-
 bus avitis privatis , expulsis , solum-
 que vertere coactis : Reliqui enim
 cives Anno 1702. circa Festum purifi-
 cationis B. Mariæ Virginis , injecta
 ipsis vi per Patrem Ignatium Jesui-
 tam Strigonensem , Stalhagiensem ,
 Tolgnyessensem plebanos , sine se-
 xus discrimine inter planctus & ulula-
 tus & reluctationis anxietates , ad
 amplectendum Religionem Catholi-
 cam adacti fuerunt , successu tempo-
 ris etiam libellis precum & cantilena-
 rum devotarum Evangelicarum è ma-
 nibus excussis.

247. Collo-
 nitichius
 impiger in
 persequen-
 do miles,

CCXLVIII. Ad hujus exemplum
 Archi-Abbas Sancti Martini sacri Mon-
 tis Pannoniæ , & Pater regens Jesui-
 tarum Jauriensium , sub prætextu Ju-
 ris Dominorum Terrestrium , literas
 præceptorias de persequendis Prædi-
 cantibus per tractum Jauriensem Er-
 sek , Vivariensem , Comaromiensem ,
 Veszprimiensem , aliosque pu-
 blicant , & ejectionem Ministrorum
 in Pagis sub multa 100. aureorum in-
 dicant , neque attendunt , quod in
 nonnullis Pagis aliisque locis non ipsi-
 met sed alii Terrestres Domini adef-
 sent , qui in talia non consentiebant ,
 In oppido Zolna Jesuitæ incolas Evan-
 gelicas manu militari ad mutationem
 Religionis coegerunt , constantiori-
 bus exilium eligentibus , & vacuis
 manibus fuga sibi consulentibus.

248. Ejus se-
 tellites stre-
 nuè, Jesuitæ.

CCXLIX. Cardinale ceu Archi-
 Episcopo Strigonienſe ita ordinante
 ju-

249. Pasto-
 res Evan-
 gelici à Cardi-
 nale mul-
 tantur.

jurisdictio in Evangelicos Ministros à judicio Sacræ Sedis Evangelicis obtruditur.

Quavis de causa Ministeriali, levissima subinde, ad sedem illam citantur Ministri Evangelici; si non comparent excommunicantur, si comparent & de foro incompetenti exceptionem modeste opponunt, allegantes se non Sacræ Sedis Strigonienſis, sed suorum Evangelicorum Præpositorum, (juxta Articulum I. Anni 1608. omnibus subsecutis Comitibus confirmatum, Regiisque Diplomatis, quorum verba hanc in rem ita habent: *Ut qualibet Religio suæ Professionis superiores seu Superintendentes habeat* roboratum) subjectos esse graviter mulctantur, quemadmodum Chemnitienſes 300. Florenis, & alia vice propterea, quod ministeriales actus, ad quæ ex officio tenebantur, peregiſſent, 3000. Thaleris mulctati sunt.

CCL. Ad tanta exempla inſoleſcunt quicunque parochi ſive plebani Catholici in pagis, & auctoritatem Sacræ Sedis Strigonienſis, abuſivumque Jus Dominorum Terreſtrium ſibi vindicantes omniaque ſibi licere exiſtimantes Miniſtros Evangelicos coadunatis hominibus abigunt, Tempa occupant, & omnia peragunt, quæ ſuperiores Prælatos ex Principiis novæ Theologiæ ad converſionem Hæreticorum ſic dictorum, adornatæ patræſe, viderant.

CCLI. Quemadmodum intererat Cleri Catholici potentiores Dominos Terreſtres Catholicos in ſuas pertrahere partes, ita vel maxime apud Palatinum Regni laborabat, ut illum ad perſecutiones Evangelicorum incitaret. Ille enim non tantum incredibilem numerum Dominiorum ſive Dynaſtiarum, Pagorum & Prædiorum ultra avita & hæreditaria novis contractibus emtionis, relutionis aliisque acquiſivit, ut inter Magnates ſeculares vix alius Dominio Terreſtri latius dominetur. Præterea auctoritate Palatinalis dignitatis poſt Regiam ſecundæ, opus illud arduum exſtirpationis Evangelicæ Religionis plurimum adjuvari poſſe præviderat Clerus. Hic ergo dum omnes occaſiones inducendi Palatinum ad perſecutionem Evangelicorum captat, opportune ipſi accidit, quod Palatinus Fratris ſui conſanguinei filiam ducere

decreverit, ad quod cum Pontificia diſpenſatione opus eſſet, Clerus Summo Pontifici inſinuat non hæſitandam eſſe ſuper diſpenſatione concedenda, dummodo Neo-Sponſus hac conditione ſevere impoſita obligetur omnem operam pro ea, qua in Regno pollet auctoritate navare, ut Hæretici ſic dicti è Regno Apoſtolico eliminarentur. Arriſit Apoſtolicum hoc concilium vices gerenti Principis Apoſtolorum nec ſponſus conditionem hanc impoſitam detrectavit, ſed ejus executionem pro obtinenda omnium peccatorum remiſſione meritoriam firmiter credens ſummo niſu, quod ſanctiſſime imperatum autumat, peragit. Prædictus etiam Koloniſchius, antequam Cardinalitiam purpuram, acciperet, proedriæ litem Palatino movit, primumque locum poſt regem ante Palatinum, tanquam Primas Regni prætendit, qui cum cedere nollet & prærogativam Palatinalem ſuſtineret, odium Koloniſchii incurrerat. Poſtquam ergo Koloniſchio purpura honorato tanquam Cardinali cedere debuiffet Palatinus, gratiam etiam hujus inire ambivit, ſed Jeſuitæ pararios reconciliationis agentes adequatius remedium pro devinciendo ſibi Cardinale non adefſe aſſeverarunt, quam ſi pollicitaretur ipſi, ſe exſtirpationem hæreticorum omni ope promoturum eſſe: neque ſefellerunt illum Patres iſti, ſed reconciliationem hac cum conditione conſeſtim procurarunt.

Memor ergo Palatinus iteratorum promiſſorum Curia Romanæ & Cardinali factorum voto ſe devovit totum in perſecutionem, qua certe vehementiores Eccleſiaſticos ſuperavit. Nam non modo in ſuis longe lateque patientibus & in plurimis comitatibus ſitis dominiis & terris, prætenſo jure terreſtri abuſivo Evangelicis templa eripit, Miniſtros fugat, incolas reformat integrorum Pagorum habitares, quod Religionem Evangelicam ejurare nollent, retentis ipſorum domibus & facultatibus in exilium proſtigat, aliosque in carceres conjicit & variis tormentis excruciat. Præterea etiam extra Dominia ſua auctoritate Palatinali abutens, omnibus ſupremis & Vice-Comitibus Comitatum pellere ſedibus ſuis Miniſtros Evangelicos, eorumque auditores præcipit, & Articulorum Regni interpre-

tationem sibi arrogans varia jubet, quæ illis contraria sunt, & ad meditatam extirpationem Religionis Evangelicæ vergunt, inter alias hanc in rem scriptas literas annectimus sequentes:

Literæ Principis Palatini Pauli Esterhafi
d. 16. Jun. Anno
1702. ad Vice-Comitem Comitatus
Vesprimiensis datæ, quibus vetat ne
sublato ex urbe Papa præsidio Exercitium Reformatæ Religionis aut aliquis Prædicans amplius ibi toleretur, &c.

*Generose Domine & Nobis
Observande.*

Salutem & Nostram benevolentiam.

Cum per Suam Majestatem Dominum Dominum Nostrum Clementissimum præsidia jam sublata sint, consequenter etiam Papense præsidium sublatum est. In hoc autem præsidio tantisper concessit Sua Majestas Exercitium Religionis Hæreticorum donec præsidium staret: hoc autem jam sublato, exercitium quoque eorum tolli debeat: Quamobrem volumus Dominationi Vestre Autoritate Nostra Palatinali, serio mandare, quatenus correspondendo cum Domino Archi-Episcopo Vralockensi, virtute præscripta ratio-

nis Calvinistas prædicantes amoveat, ita quidem, ut nulla eorum permansio, & Exercitium Papæ amplius fieri possit: Scripsimus hoc in passu Domino Antonio Esterhafi fratri Nostro, ut mandet Suis Officialibus, quatenus hanc Nostram intentionem secudent. Ipsi autem Radonay nolimus scribere, quia & ipse Hæreticus est. Interim tamen Dominationi Vestra has Nostras Literas Dominationi Suae poterit ostendere, quod secundum hoc debet fieri. Sua Dominationi quoque his se accommodare non intermittat. In hoc autem Vestra Dominationi secus non faciat, dantes eatenus Dominationi Vestre, quasi Vice-Comiti plenariam potentiam. Desiderantes in reliquo, Deus conservet Dominationem Vestram in bonâ salute.

Datum Kismartonii die 16. Junii Anno 1702.

Generosa Dominationis Vestre

Benevolus

Paulus Esterhafi
Palatinus.

CCLII. Quam graviter persecutionem & miseriam Evangelicorum auxerit vel solius Palatini accessio ad Cleri studium persequendi facile intelligit, quicumque novit quantarum possessionum Dominus terrestris est, aut qui oculis suis usurpavit pagos istos numerosos, qui expulsis Evangelicis subditis vel minus adhuc habitantur vel Colonia ex colluvie Catholicorum rusticorum, quibus possessiones ejectorum Evangelicorum addixit, reintegrati sunt.

252. Palatinus multa damna infert Evangelicis.

CCLIII. Longum nimis foret numerum inire cæterorum Hungariæ Magnatum & Minorum terrestrium Catholicorum, quos Clerus Catholicus imprimis Cardinalis Kollonitschius & Jesuitæ ad similes persecutiones contra Evangelicos tamdiu totque artibus stimulare sategerunt, donec finem suum assecuti fuerint.

253. Præteritio reliquorum persecutionum.

CCLIV. Habent ergo omnino de quo

254. Jesuitæ gloriantur de persecutione Evangelicorum.

quo triumphent Jesuitæ, quemadmodum faciunt apud curiam Romanam & ubique gloriantes, suo studio suisque artibus persecutionem contra Evangelicos ad tantum gradum se provexisse, ut parum absit, quin totalis exstirpatio brevi sperari possit. Sed fallunt in eo, quod dicant parvulum tantum numerum infimæ plebeculæ in Hungaria superesse, quæ Evangelicæ Religioni adhuc adhæreat, cum certe indubitatum sit, longe majorem partem Regnicolarum ei adhuc dum adhærere. Fallentur etiam ipsimet fortassis, cum Deo visum fuerit misereri oppressorum Evangelicorum, mentemque Augustissimi Imperatoris eo dirigere, ut Articulis Regni & Diplomatum Regiis pristinum vigorem restituat, conservationemque Regni sui libidini Cleri, quæ toties Rebelliones & tumultus provocati sunt, præferat.

255. Jesuitæ
Viennenses
scriptis suis
se produnt.

CCLV. Jesuitæ Viennenses Anno 1699. in festivitate promotionis Academicæ librum typis editum publice distribuerunt, qui etiamnum prostat, & Phosphori Austriaci sive compendiosæ Historiæ de Augustissimæ Domus Austriacæ Origine, Magnitudine & potentia titulum præfert. In Capite 31. lib. 2. pag. 250. & 251. Triumphum de oppressa Religione Evangelica, sed adhuc fortassis ante victoriam cantant his verbis:

Zelus item propaganda fidei Catholica Leopoldum impulit ad reducendam Hungariam in verum Christi ovile, cui animo infracto cum maximis fortunarum profusionibus aliquot jam annis Rex vere Apostolicus insistit, & vero jam multa millia animarum Romanæ Ecclesiæ vindicata gloriari potest: adeo ut unico duntaxat Anno numerata sint 18000. ad Romanæ Ecclesiæ gremium reductorum. Lutheranos Ministellos Divini Verbi depravatores proscripsit, amovit è Senatu publicisque Magistratibus qui supererant in iis Hæreticos, quamvis ætate autoritate & opibus primos. Denique in pluribus jam locis sancitum ne jus Civitatis ulli deinceps detur, nisi Catholico. Quis Deo, Deique Genetrici magnæ Domine aliisque cælitibus olim dicatas AEdes enumerabit, quas iam à compluribus annis, imo ultra seculum gloriantis in malitia & potentis in iniquitate sua turpissimæ Hæreseos mentita pietate & errores disseminandi licentia sacrilege profanatas, Apostolica fortitu-

dine eripuit & Catholicis h. e. Veteri Religioni consignavit. Denique vastissimum Hungariæ Regnum fere totum ex errorum tenebris in lucem veritatis forti manu, & Evangelicorum præconum ac Apostolicorum operariorum indefessa opera felicissime adduxit.

Elucet ex hac panegyri quam apertissime genius Jesuiticus. In eo quidem imponunt publico, quod tot millia animarum ad Ecclesiam Romanam deducta sint, & quod totum fere Regnum Hungariæ ad illius fidei pertractum sit. Cum ut dictum est, fatentibus etiam Clericis Hungaris Catholicis multo minor pars Regnicolarum hodiernum Catholicam profiteatur religionem. Ad minimum ex tanto numero qui Religionem Catholicam amplexi sunt, paucissimi certe sunt, qui opera Apostolicorum Præconum conversi sunt, cum tot millia omnino manu forti & quovis coactionis genere inviti ad illud adacti sint.

De cetero autem verissima sunt reliqua, quæ perorat. Lutherani Ministri proscripti, Evangelici, qui supererant è Senatu publicisque Magistratibus, quamvis ætate, autoritate & opibus omnino primi essent, amoti sunt; in pluribus locis sancitum est, ne Jus Civitatis ulli deinceps detur, nisi Catholico: vix etiam numerari possunt templa, quæ Evangelicis erepta, & Catholicis consignata sunt.

Sed quis hæc fecit, Jesuitæ ipsi & Cardinalis Kollonitschius, alique Catholici Ecclesiastici, & seculares istorum instinctu & stimulatione indefessa. Injuria fit Sacratissimo Imperatori LEOPOLDO, cum ipsi hæc imputantur.

Religiosior erat in servandis pacificationum pactis, reliquisque verbo Regio suo fideque Christiana imo jurisjurandi sacramento roboratis promissis, & legibus Regni suo consensu, suaque autoritate latis manutenendis, quam ut illa omnia violaret. Non erat bilinguis justissimus Imperator, nec vanæ erant ipsius sincerationes, quibus Evangelicos ablegatos Hungariæ coram sapissime certiores fecit, nunquam fuisse, nec esse, nec fore intentionem suam, ut adimantur ipsis, quæ ipsemet promiserat, clam se fieri, quæ in persecutionem eorum peragantur, perpetuam constantemque voluntatem sibi esse, omnia illa servare, quæ publicis Legibus Religionis ipsorum promif-

sa essent. Quanta ergo impudentia est, dum Jesuitæ propria facta gloriosissimo Imperatori impingunt, & in ejus simulatas laudes convertunt. Annon Augustissimus Leopoldus Lutheranis Ministris, eorumque Auditoribus libertatem, & securitatem Religionis juramento caverat? Annon tot Articulis Regni pollicitus erat Evangelicos ab officiis publicis non amotum iri, neque quenquam ob dissidium Religionis, jure Civitatis ceterisque omnibus exclusum iri? Annon ipsemet toties prohibuerat Tempia Evangelicis non amplius ereptum, sed occupata restitutum iri. Quis ergo nisi Jesuita ex his panegyricum Imperatori vel maxime refraganti contexere audet? Quod Lutheranos Ministros proscripserit, Cives è Senatu publicisque Magistratibus amoverit, jus civitatis abjudicaverit & innumera templa eripuerit?

256. Widmanni Jesuitæ impudentia.

CCLVI. Parili impudentia Jesuita Concionator Aulicus pater Widmann, defuncto Leopoldo Gloriosæ Memorix parentans in exequiis, indignante Augustissimo JOSEPHO

& frendente toto Auditorio, perpetravit, similia, & plura talia in encomium convertit Gloriosissimi Imperatoris, cujus laudes in rebus vere laudandis ne summi quidem Oratores satis deprædicare unquam poterunt.

De his quæ in Transylvania in causa Religionis acta sunt, adhuc aliquid addendum foret, sed his vacare per occupationes non licet. Adjecimus tamen Appendici fasciculum separatum de rebus Transylvaniæ, ubi etiam documenta nonnulla recentiora, & brevis narratio quædam reperiuntur, quam ob vehementiorem stilum, nostram non facimus.

Quæ durante bello civili in Hungaria nondum extincto, in causa Religionis gesta sunt, ignorantur adhuc: incertum ergo est, qua sorte Religio Evangelica finito isto bello perniciosissimo usura sit, quæ omnia suo tempore per modum continuationis hujus operis describere operæ pretium esset, sed hoc aliis quibus magis vacat, relinquitur.

F I N I S.

HISTORIÆ DIPLOMATICÆ

De

STATU RELIGIONIS

EVANGELICÆ IN HUNGARIA,

APPENDIX.

Qua continentur Acta Comitiorum Hungari-

corum An. 1647. 1649. 1662. 1681. & 1687.

integra quoad punctum Religionis

Evangelicæ.

Lit. A. Acta Comitiorum anni 1647. quoad punctum de Religione Evangelica, una cum ordine coronationis Ferdinandi IV. in Regem Hungariæ.

Lit. B. Acta Comitiorum de Anno 1649.

Lit. C. Acta Comitiorum Posoniensium de Anno 1662.

Lit. D. Georgii Barzoni, Episcopi Varadiensis, tractatus anno 1671. editus sub rubro: *Veritas toti mundo declarata.* (classicum belli sacri continens.)

Lit. E. Tractatus antehac etiam typis excussus & priori oppositus sub titulo: *Falsitas veritatis toti mundo declarata.*

Lit. F. Extractus Actorum Diætalium anni 1681. in causa religionis: cui inserta est descriptio coronationis Imperatricis Eleonoræ Magdalenæ in Reginam Hungariæ.

Lit. G. Acta Diætæ Anni 1687.

Lit. A.

Sacratissimus Princeps ac Do-
minus,

Acta Diatæ Posonienſis in negotio Reli-
gionis Evangelicæ, primū ad diem
1. Maji Anni M. DC. XLVI. indictæ,
deinde ad diem 24. Aug. Anni ejus-
dem dilatæ, ac tandem ad diem usq;
17. Junii, Anni M. DC. XLVII. pro-
tractæ & continuatæ:

In quibus Actis occurrit quoque Ordo Co-
ronationis FERDINANDI IV. in
Regem Hungariæ.

DOMINUS FERDINANDUS III.
Dei gratiâ,

Electus Romanorum Imperator, semper Augu-
stus, ac Germaniæ Hungariæ, Bohemiæ &c. Rex
&c. ad Diatam sive Conventum generalem Sta-
tibus & Ordinibus Regni Hungariæ in Regiam
Liberamque Civitatem Posoniensem, primò ad
diem 1. Maji indictam, deinde verò propter Im-
peratricis die 13. Mensis ejusdem subsecutum è
vivis excessum, ad diem 24. Aug. prorogatam,
die 11. Septembr. Posonium appulit, Regnico-
lis jam ante ibidem congregatis, adventumque
Suz Majestatis opperientibus, quorum seriem
sequentes paginæ exhibent:

Series ac Nomina Statuum & Ordinum Regni
Hungariæ, ad Comitia in Anno 1646. ad di-
em 24. Augusti Posonium indicta,
convocatorum.

PRÆLATI.

ArchiEpiscopus Strigoniensis, Georgius
Lippay.

ArchiEpiscopus Colocensis & Bachiensis,
Johannes Telegdij.

Episcopus Agriensis, Georgius Jakusith.

Episcopus Jauriensis, Georgius Draskpuith.

Episcopus Nitriensis, Johannes Piskij.

Episcopus Wespraiensis, Georgius Sze-
lepchenij.

Episcopus Quinque Ecclesiensis, Georgius
Szechenij.

Episcopus Vacienſis, Ladislaus Hoffutotij.

Episcopus Varadiensis, Benedictus Kisdij.

Episcopus Chanadiensis, Sigismundus
Zongor.

Episcopus Transylvaniensis, Stephanus
Smiandij.

Episcopus Sirmienſis.

Episcopus Tinienſis.

**PRÆLATORUM AB-
LEGATI.**

ArchiEpiscopi Colocensis, Georgius Te-
legdij.

Episcopi Vacienſis, Thomas Boberij.

Episcopi Zagrabiensis, Martinus Bogdan,
& Nicolaus Dieneſevith.

CAPITULORUM.

Strigoniensis,

Stephanus Rohoncij.

Paulus Hoffmann.

Agriensis,

Joannes Palvalvay, Præpositus Major.

Jauriensis,

Joannes Benij, Abbas de Siklos.

Georgius Cyriacus, Præpositus Sanctæ Mariæ Virginis de
Lipto.

Nitriensis,

Joannes Schinckler.

Joannes Soosij.

Castri Ferreij,

Franciscus Tolnaij.

Posoniensis,

Georgius Rezenij.

Georgius Suella.

Scepuſienſis.

Thomas Boberij.

Emericus Luther.

Wesprimienſis.

Joannes Zalaji.

Zagrabiensis &

5 Martinus Oboreczkij.

Chasmenſis.

2 Nicolaus Diesneſevith.

Simigienfis.
Segnienfis.

Præpositurarum.

Strigonienfis.
Agrienfis.
Scepusienfis.
Jaurienfis.
Veteris Budæ.
Castri Ferrei.
Wesprimienfis.
Albæ Regalis.
Zagrabiensfis.

Stephanus Rohonczy.
Johannes Palvalvay.
Thomas Bobery.

Johannes Zalay.
Martinus Oboreczky.
Nicolaus Dienesevith.

Conventuum.

De Jafzo.
S. Crucis de Lelefs.
Beatae Mariæ Virginis de Thuroch.
S. Benedicti de juxta Gran.
B. Johannis Baptistæ.

Abbatum.

Archi Abbas S. Martini.
Abbates S. Petri de Tapolcha.
Trium funtium de Beel.
S. Laurentii de Pasztovv.

Szekffardienfis.
De Foedvar.
Pechvaradiensfis.
S. Andreae de Wiszegrad.
De Raik.
De Batka.

Joannes Palfalvay.
Johannes Aytay.
Franciscus Somogoy.
Johannes Palfalvay.
Georgius Tegledy.
Nicolaus Posgay.
Stephanus Michaly.
Paulus Hoffmann.
Ambrosius Husveth.
Petrus de Berkos.

Ordinis S. Pauli Eremitæ.

Domini Generalis Ordinis S. Pauli Eremitæ.

Pater Georgius Petrovicz.
Pater Paulus Jvanovicz.

Titulares Præpositi & Abbates è medio Statuum
amoti sunt hi :

Præpositus Quinque Ecclesiensis Andreas Pechy.
Præpositus Hontensis.
Præpositus Thuroczenfis Jesuitarum Stephanus Rohoncy.
Præpositus S. Eustachij de Chuth Georgius Mohacy.
Præpositus S. Stephani de Promotorio Varadiensi Andreas Lonyay.
Præpositus Tiseliensis, Franciscus Barotty.
Abbas de Siklos, Johannes Beny.
Abbas S. Andreae de Viszegrad, Paulus Hoffmann.
Abbas S. Margarethæ de Bela, Georgius Doffereczky.
Abbas de Porno Jesuitarum, Paulus Hoffmann.

Barones Officiati.

Comes Johannes Draskovith, Regnorum Dalmatiæ, Croatia, & Sclavonia Banus, in his autem Comitibus in Palatinum Regni Hungariæ Electus.

Comes Paulus Palfy, Judex Curia Regia

Comes	{	Adamus de Battyán, Dapiferorum.	} Regalium Magistr.
		Nicolaus de Zrinio, Agazonum.	
		Georgius Erdödy, Cubiculariorum.	
		Ladislaus Chiaky, Janitorum.	
		Adamus Forgach, Pincernarum.	
		Franciscus de Nadasd, Curia.	
		Stephanus Chiaky, Tavernicorum.	

Confiliarii.

Comes { Nicolaus Therzaczky de Fran-
gepanibus.
Casparus Illyeshazy.
Gabriel Erdödy.
Franciscus Wefelyeny Generalis.

Thomas Mikulich personalis presentia

Daniel Ezterhazy.

Ladislaus Barkoczy.

Ladislaus Revay.

Casparus Szunyogh.

Johannes Kery.

Casparus Lippay.

Ladislaus Forgach.

Valentinus Czobor.

Petrus Keglevith.

Sigismundus Keglevith.

Stephanus Keglevith.

Ludovicus Nyary.

Johannes Pongracz.

Daniel Pongracz.

Wolfgangus Eszterhazy.

Sigismundus Zay.

Ladislaus Zay.

Stephanus Forgach.

Georgius Forgach.

Ladislaus Listius.

Stephanus Revay.

Andreas Revay.

Nicolaus Malakoczy.

Johannes Jakusith.

Gabriel Horvath de Palocza.

Nicolaus Ofztrozith, Custos Corona.

Paulus Ofztrozith.

Michael Vizkelethy.

Leonardus Amade, mortuus sub Dieta.

Franciscus Eszterhazy.

Emericus Priny.

Georgius Majteny.

Christophorus Ferdinandus à Kolonicz.

Nicolaus Ratkay.

Petrus Melith de Briber.

Georgius Melith de Briber.

Nicolaus Malakoczy, Junior.

Franciscus Horvath de Vegla.

Sigismundus Horvath de Vegla.

Johannes Amade.

Franciscus Pograny.

Franciscus Sennyey.

Adamus Ghiraky.

Michael Konsky.

Nicolaus Jod.

Stephanus Kohary.

Franciscus Czikulin.

Stephanus Petoe de Gerze.

Sigismundus Petoe de Gerze.

Johannes Petoe de eadem.

Honorius Ludovicus à Rottal.

Adamus Viczay.

Johannes à Rottal.

Magnates.

Georgius Priny.

Franciscus Forgach.

Franciscus Revay.

Emericus Czobor.

Simon Balassa.

Adamus Karoly.

Franciscus Priny.

Christophorus Gyulassy.

Johannes Listius.

Franciscus Keglevith.

JUDICES & ASSESSORES Tabulae Regiae.

Dominus Thomas Mikulich, personalis praesentia, sedet in capite Mensae, cui assident ad latus mensae.

Dextrum.

Prælatus.	Benedictus Kisdij	
Baro.	Adamus Czirakij.	
Assessores Dn. ArchiEpiscopi		{ Stephanus Rohoncij.
Strigonienfis,		{ Michael Majtenij.
		{ Balthazar Egredij.
Assessores jurati.		{ Stephanus Morocz.
		{ Andreas Uyfalusij.

Sinistrum.

Vice-Palatinus, Stephanus Ordodij.
 Vice-Judex Curiae, Ladislaus Kereszturij.
 Proto-Notarius Palatinalis, Stephanus Affalaij.
 Proto-Notarius Judicii Curiae, Georgius Barna.
 Proto-Notarii Personales praesentiae, Stephanus Baras.
 Andreas Kerekes.
 Assessor Juratus, Franciscus Nagy Michalij.

ABLEGATI Principis
Transylvaniae.

Georgius Chernely de Chernelyhaza.
 Paulus de Zemere.
 Andreas Klobucziczki.

Magnatum Absentium.

Comitis Stephani Bettlen.
 Paulus Pongracz.
 Nicolaus Janchovith.
 Comitis Stephani Chiakij.
 Laurentius Fekete.
 Stephanus Meray, Secretarius.
 Comitis Gabrielis Erdoedij.
 Leonhardus Lindamarij.
 Comitis Gabrielis Illyeshazij.
 Joannes Ilavaij Notarius.
 Comitatus Barsienfis.
 Sigismundi Lonyaij.
 Stephanus Loevei.
 Nicolaus Apagij.
 Francisci Zaij.
 Johannes Raymannus.
 Bernardi Nyarij.
 Georgius Janchovith.
 Franciscus Koronthalij.
 Kaspari Szunyogh.
 Andreas Krusper.
 Stephani Toekœly.
 Sigismundus Feigeli.
 Casparus Koeffeghi.

Stephani Kun.
 Joannes Mandy.
 Joannes Morvaij.
 Sigismundi Johannis Balassa.
 Andreas Draskoczij.
 Franciscus Iglo.
 Sigismundi Prenij.
 Fabianus Farkas.
 Petri Melitho.
 Laurentius Zatureczki.
 Stephani Bochkaij.
 Andreas Zeckelij.
 Petri Ratkaij.
 Martinus Zupanich.
 Stephani & Sigismundi Paloczaij.
 Matthias Nomesani.
 Stephani Revaij.
 Johannes Zatureczki.
 Sigismundi Dochij.
 Nicolaus Maleykovich.
 Ladislai Dochij.
 Matthaeus Jaszenski.
 Melchioris Dochij.
 Johannes Benchiha.
 Nicolaus Dolinaij.
 Valentini Balassa.
 Petrus Krih.
 Sigismundi Megyerij.
 Franciscus Zegedi.

Relictarum Viduarum.

Relictæ Comitiss Johannis Drugeth de
Homonna.
Nicolaus Sandor.
Andreas Uyfalusy.
Mosis Szunyogh.
Franciscus Zennyey.
Emerici Balassa.
Casparus Baranyay.
Georgius Raffay.
Pauli Ratkay.
Michael Janchocz.
Johannis Christophori Lifty.
Caspar Lanzer.
Michael Chitary.
Andreas Balassa.
Georgius Benjovvsky.
Sigismundi Forgach.
Sigismundus Toeroek.
Nicolai Forgach.
Idem
Johannis Palfy.
Franciscus Bornemissa.
Stephani Balogh.
Michael Meytheny.
Michaelis Dochy.
Nicolaus Malejkovvicz.
Blasij Apponij.
Johannes Rakicza.
Pauli Eszterhaz.
Nicolaus Pazmany.
Franciscus Zatureczky.
Stephani Hedervary.
Andreas Kerekes.
Pauli Revay.
Franciscus Zatureczky.
Samuel Mikootny.
Caspari Kinsky.
Johannes Thornay.
Michaelis Thurzo.
Franciscus Turansky.
Wolfgangi Erdedy.
Michaelis Karoly.
Nicolai Keglevith.
Johannis Pograny.
Georgii Pograny.
Michaelis Czobor.

Comitatum.

Wesprimensis.
Stephanus Daras, Proto-Notarius.
Franciscus Botka.
Simigienfis & Zaladiensis.
Franciscus Pernessy.
Stephanus Besseney.
Castri Ferrey.
Balthasar Nadasdy.
Franciscus Kaldy.

Sopronienfis.

dictus Stephanus Daras.
Stephanus Kisfaludy.

Mosonienfis.

Melchior Kerekes.

Jaurienfis.

Petrus Benkovvicz.

Joannes Szeghy, Vice-Comes.

Comaronienfis.

Casparus Jarffas, Vice-Comes.

Johannes Pestii, Notarius.

Pest Pilis & Sold.

Johannes Batick, Vice-Comes.

Nicolaus Darogffy.

Posonienfis.

Stephanus Morocz, Vice-Comes.

Andreas Kerekes, Proto-Notarius.

Nitrienfis.

Ladislaus Keresztury Vice-Comes.

Balthazar Egresdy.

Barfienfis.

Sigismundus Toerek, Vice-Comes.

Georgius Emoedy.

Hontenfis.

Paulus Palafty, Vice-Comes.

Casparus Bartakovvicz.

Neogradensis.

Andreas Raday, Vice-Comes.

Johannes Madach, Notarius.

Zolienfis.

Petrus Zolnay.

Casparus Gyerky.

Andreas Dubecius.

Liptovienfis.

Petrus Pongracz, Vice-Comes.

Raphaël Szent Jvany.

Petrus Szerechiani.

Johannes & Franciscus Kubiny.

Thomas Farkas.

Arvenfis.

Georgius Zmeskal.

Casparus Abaffy.

Johannes Koniczky.

Turocenfis.

Georgius Draskoczy, Notarius.

Gabriel Beniczky.

Scepusienfis.

Johannes Mariafy.

Georgius Horansky.

Tornenfis.

Andreas Horvath, Notarius.

Abauyvarenfis.

Georgius Barna.

Petrus Hamvay.

Zemplinifis.

Petrus Sirmay, Vice-Comes.

Jacobus Tuzay.

Borsodienfis.

Andreas Zakany.

Stephanus Aszalay.

Goemoerienfis.

Johannes Jvvoz, Affessor.

Stephanus Doerij, Notarius.

De Ungh.

Ladislaus Goehoeckzy

De Beregh.

Georgius Komlosy.

Ugocza.

Christophorus Fejerpataky.

Zatmariensis.

Franciscus Zilagyi, Vice-Comes.

Stephanus Bornemissa.

Zabolchenfis & exterioris Zolnock.

Georgius Nyakas, Vice-Comes.

Hevesiensis.

Stephanus Wantossi, Vice-Comes.

Strigoniensis.

Franciscus Szazady.

Stephanus Josa.

Stephanus Soos.

Paulus Koemoedy

Trenchin fis.

Stephanus Ordody.

Jonas Mednjansky.

Sarosiensis.

Stephanus Devenny.

Ludovicus Melczer.

Liberarum ac Montanarum Ci-
vitatum.

Cassoviensis.

Stephanus Pattantyus.

Nicolaus Soporny, Notarius.

Posoniensis

Martinus Schoedl.

Nicolaus Hromada.

Epperies.

Jacobus Quæstoris.

Johannes Klein.

Johannes Seredy.

Leuchovienfis.

Matthias Goznovicer.

David Gnersich.

Josephus Alauda.

Bartphenfis.

Leonhard Huldreich.

Abraham Christiani.

Jacobus Klocz.

Cibiniensis.

Thomas Holczer.

Andreas Kasso.

Tyrnavienfis.

Johannes Pexa.

Johannes Kis.

Paulus Santa.

Nicolaus Bellasy.

Johannes Künigh.

Sopronienfis.

Stephanus Vitnedy.

Georgius Grad.

Jacobus Steiner.

Jacobus Andreas Breiningh.

Fekete Schwarz.

Zakolczenfis.

Michael Bogatti.

Petrus Vasarhely.

Johannes Rakolubsky.

Andreas Ribensky.

Carponensis.

Johannes Kufztra.

Gabriel Podmaniczky.

Trenchinienfis.

Michael Sujansky.

Paulus Tekency.

Georgius Melko.

Novizolienfis.

Fridericus Grebner.

Elias Zaladinus.

Nagy Banya.

Albertus Nagy.

Stephanus Petri.

Kremniczenfis.

David Zaladinus.

Schemnicensis.

Julius à Lanse.

Vetuzolienfis.

Johannes Zemberi.

Stephanus Alberti.

Andreas Huditiis.

Modrenfis.

Valentinus Veres.

Johannes Kempius.

Johannes Martius.

Samuel Schreiber.

Boziniensis,

Johannes Wieser.

Johannes Chernack.

Szent Gyorgy.

Nicolaus Vaczy.

Christophorus Fischer.

Stephanus Moticzka.

Bakabaniensis Lubetbaniensis.

Belobaniensis Regiomontana.

Andreas Rozenavver.

Regnorum Croatiae & Scla-
voniae.

Johannes Zakmardy.

Thomas Malenich.

Casparus Orchoczy.

Civitatum Slavonicarum.

Varasdiensis.

Georgius Zambar.

Nicolaus Modrich.

Zagrabiensis,

Martinus Zupanich.

Petrus Ratkay.

Crisiensis,

Johannes Zakmardy.

Segniensis,

Idem

Capronensis.

Georgius Zambar.

Ad adventu Imperatoriæ Regiæq; Majestatis ad diem usque 19. Septembris nihil publicè actum. Die autem jam dicto 19. prima congregatio generalis in domo Regni habita, in qua Domino Personali cum aliis nonnullis Negotiorum Diætæ ab electione Palatini initium facere adnitentibus vicit pars alia, quæ à propositione Sux Majestatis, velut omnium Negotiorum Diætaliū, adeoque ipsius etiam electionis Palatinalis capite & fundamento, initium fieri debere contendebat, conclusumque, ut eadem propositio Sux Majestatis expectaretur, ac si opus fuerit, etiam expeteretur à sua Majestate.

Quæ quidem propositio per suam Majestatem Regnicolis universis ad Arcem convocatis die 22. Septembr. exhibita, horis pomeridianis in domo Regni ad calamum dictata sequentis est tenoris.

Propositio Sux Majestatis exhibitæ die 22. Septembris Anno 1646.

Notum esse ac perspectum fidelibus Statibus ac Ordinibus hujus Regni Hungariæ, non ambigit sua Majestas Cæsar. & Regia, non stetit penes Eam tantam celebrandorum Comitiorum dilationem, quæ non modò sæpius ac magno pere desiderasset fidelibus Regnicolis præsentiam suam exhibere, eorum necessitates ac difficultates percipere, ac de salute Patriæ florentique Statu unà cum ipsis in commune consulere, quin etiam publicam indicare Diætam, Statusque in unum congregare non prætermisisset. Verum arduis iterum & inevitabilibus difficultatibus intervenientibus, & curis ac bellorum fluctibus, quibus Christianam Rempublicam graviter laborasse palam est, orbi universo, secutis mox etiam intestinis motibus, quibus hoc Regnum agitari contigit, in eo salutari conatu impeditam fuisse ac retardatam.

Quanto verò affectu & amore hoc suum Regnum Hungariæ & Nationem Majestas Sua semper prosequuta fuerit, vel ex eo innotuisse, quod omne studium & conatum adhibere dignata fuerit, quo pacto excitata flamma restingueretur, neque ad interitum patriam depasceretur, maluit periculoso vulnere paterna manu, & suavioribus lenimentis, quam alio quovis modo asperiori mederi, qua demum pace divino beneficio conclusa & constituta, acceleravit etiam Sua Majestas Comitibus clementer indicare ac promulgare, ad reducendum omnino & stabilendum in hoc Regno quietis optatæque tranquillitatis Statum, exoptans benignè Status & Ordines, impenseque desiderans, ut concitatos præteritis motibus animos, seu quovis alio modo in transversum actos affectus penitus abolere, mutuâ sese charitate animorumque unionem complecti, ac sepositis quibusvis privatis studiis, uno corde & pari conatu iis decernendis ac statuendis incumbere velint, quæ salutis propriæ, afflictæ Patriæ permanenti, bonæque Reipublicæ constitutioni maximè congrua & opportuna videbuntur.

Porrò cum salutem & permanentem Regni hujus Hungariæ, Antemuralis utpote Christianitatis, à bona constitutione confinium de-

pendere, in eaque sitam esse constet, paternè requirit ac desiderat, Sua Majestas, præcipuum conatum ac studium eò intendant ac dirigant Regnicolæ, ut afflicto & pene prostrato Confinitorū Statui erigendo & conservando etiam de proprio succurrant, memores quid non sua Majestas, Majoresque Domus suæ Augustissimæ, Provinciæ itidem Hæreditariæ ac Regna, ipsumque Sacrum Romanum Imperium, melioribus temporibus pro eorundem confinium, atque adeò Regni hujus defensione præstiterint, quantam expensarum molem profuderint, quantum sanguinis sparserint, non parcentes vitæ ac fortunarum suarum dispendio pro ejus conservatione, id ipsum deinceps quoque pari affectu & promptitudine reassumere & facere parati, ubi primum, discussis nonnihil modernis fluctibus, quies aliqua ac tranquillitas eisdem affulserit; Quod etiam Dei benignitate brevi futurum confidit Sua Majestas.

Nunc verò devastatis tot belli calamitatibus Oppidis & Urbibus, hominibus rebusque consumptis, nec minus Hæreditariis Provinciis præter gravissimas contributiones, militumque condescensiones, etiam ab hostibus non parva ex parte occupatis, ærario demum suæ Majestatis nimium attenuato, eò res devenit, ut quod ejus facultatum ac sumptuum acerbitas temporis reliquum fecit, in sui defensionem adversus hostes in ipsis visceribus Imperii grassantes convertere, & in propriam veluti cordis aut capitis tuitionem conferre habeat necesse, tantisper ergo de proprio Status & Ordines subvenire, salutique Reipublicæ consulere, neque pro dulcissima Patria rebus ac fortunis suis parcere velint, pro qua sanguinem & vitam prodigere esse consueverint, paratissimi, non intermissura interim sua Majestas, quicquid ex tantis necessitatibus decerpere, Hæreditariarum Provinciarum censu elicere, signanter autem etiam ex proventibus hujus Regni, quàm fieri poterit, liberalissimè providere.

Ad quas quidem Confinitorum necessitates non ambigit sua Majestas, ipsos primum quidem exactionem mediæ Tricesimæ continuaturos; Deinde ultrà solutionem ac stipendium etiam de Annona utriusque Ordinis militibus subventuros. Siquidem hæc Regio Dei benedictione victualium dignoscitur esse feracissima. Et quia experimento proprio compertum est, quàm exiguum ac tenue sit illud minimeque sufficiens, quod misera plebs & Porta conferre & contribuere valent, potissimum his disturbiorum temporibus multum attrita, Status & Ordines de proprio confiniis succurrere, aliosque modos exquisitos & aptos juvandi ex parte sua invenire & excogitare laborent.

Illud etiam afflicto Confinitorum Statui officit plurimum, quod passim non tam apud subditos, quàm ipsos perceptores, Dicatores, similesque Comitatum Officiales multum restantiarum hæreere perhibeatur, quin & in proprios usus converti, de quibus inquisitionem exactam fieri, debita exigi, rationesque commodius deinceps, more antiquitus consueto, Camera committi, prout non minus etiam de gratuitis laboribus oportere existimaret.

Constituto & in meliorem Ordinem red-
acto Confiniorum statu ac solutione, id quoque
Regnicolis utilitatis emergeret, ut nec Turca no-
vos semper & alios pagos occupando ulterius ser-
peret, Regnumque sensim usurparet, nec ab ipsis
Confiniariis fame ac nuditate pene confectis mi-
sera plebs continuis afflictionibus vexaretur, sed
in meliorem quietis ac tranquillitatis statum
Regnum effloresceret universum.

Non defuissent alia quoque complura, quæ
ex parte suæ Majestatis fidelibus Statibus & Or-
dinibus proponenda meritò censerì potuissent,
noluit tamen Majestas sua Cæsarea & Regia eos-
dem ad præsens aliis præter hæc publicum & com-
mune Regni bonum, ipsorumque omnium salu-
tem ac permanſionem concernentibus onerare,
benignè confidens fore, ut in iis, tanquam ama-
tores Patriæ & optimos Cives decet, quam ma-
ximè necessariam & salutarem deliberationem
instituant, opemque suam & operam libenter &
ardentissimis animis conferant.

In reliquo Majestas Sua Cæsarea Regiaque
fidelibus Regni Statibus & Ordinibus, conjun-
ctim omnibus & cuique seorsim gratiam suam,
& propensum voluntatis affectum clementissi-
mè offert.

Acceptâ propositione Suæ Majestatis in
Congregatione generali proximè sequenti, die
videlicet 25. Septemb. habita, licet Principis
Transylvaniæ Comitatumque imprimis Regni
partium superiorum ablegati vehementer urse-
rint, Diploma suæ Majestatis ante electionem Pa-
latini confirmandum esse, utpote cujus rei gra-
tia præsens Dieta potissimum indicta fuisset, eo
tamen non obstante electio Palatini eod. die 25.
Septembr. peracta honorque iste amplissimus Il-
lustrissimo Comiti, Domino Joanni Draskovith,
Regnorum Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæque
Bano, centum & viginti suffragiis Regnicolarum
delatus est.

Ab Electione Palatini inter Status Cath. &
Evang. in Congregationibus Generalibus diebus
26. & 27. Septembr. habitis, acriter quidem, at-
tamen sine fructu disputatum, Dominis Catho-
licis ab electione Palatini ad compilationem gra-
vaminum more antiquitus recepto progredien-
dum, Evangelicis autem Religionis negotium
prius componendum, Diplomaque suæ Majesta-
tis confirmandum, eumque in finem paria ejus-
dem Diplomatis à suâ Majestate postulanda esse
contententibus: cumque Principis Ablegati si-
bi, etiamsi decennio huic negotio immorandum
esset, à sententia recedere integrum non esse asse-
rerent, re infectâ discessum, sequentique triduo
nulla congregatio habita, donec tandem die 1.
Octobr. suâ Majestas concertationis Regnicola-
rum haud ignara, Regnicolis in Domo viridi
congregatis per Dominos Comites à Kevenhil-
ler, & Dominum Prikelmaix suâ sponte motuque
proprio misit sequentia paria Diplomatum.

Die 1. Octobr. horâ 2. pomeridianâ dicta-
tæ sunt ad Calamum continentia Diplomatum
suæ Majestatis & Principis Transylvaniæ sequen-
tis tenoris.

*Paria Diplomatis Suæ Majesta-
tis publica Regni negotia con-
cernentis.*

NOS FERDINANDUS III. Dei gratia, E-
lectus Romanorum Imperator, semper Au-
gustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dal-
matia, Croatia, Sclavoniæque &c. Rex, Archi-
dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, Sty-
ria, Carinthia, Carniola, Marchio Moravia,
Comes Habsburgi, Tirolis & Goritiæ &c. Me-
moriam commendamus tenore præsentium signi-
ficantes quibus expedit universis. Quod cum
superioribus proximè elapsis temporibus certi
motus intestini & hostilitates in Regno nostrò
Hungarico exorta fuissent, exindeque pax &
tranquillitas Regni quies perturbata extitisset,
Nos paterna & benignâ affectione moti, e-
jusmodi suscitatos tumultus, ut Christiani san-
guinis effusioni parceretur, sublatisque quibus-
vis dissidiis, indigenæ quiete & tranquillitate per-
fruerentur, placidioribus potius transactionis
mediis, quam armorum vi sopitos & compositos
esse cupientes, ad postulata & præensiones Illu-
strissimi Georgii Rakoczi, Principis Transylva-
niæ, quarundam partium Regni Hungariæ Do-
mini, & Sicularum Comitum, ac eidem adhæren-
tium Hungarorum Nos clementer declaravi-
mus. Quarum etiam benignarum concessio-
num nostrarum series (quemadmodum tam in
Tractatu Tyrnaviensi, quam etiam ultimate me-
dio Ablegati ad præfatum Principem Transyl-
vaniæ, fidelis Nostri Egregii Joannis Tœrces, a-
liàs Camera nostræ Hungariæ Consiliarii, con-
ventum est) sequitur in hunc modum:

Primò, quantum ad negotium Religionis
attinet, Artic. 1. Anni 1608. ante coronationem
edito & Diplomatum Regiorum conditione 6.
aliisque subsequentibus superinde Regno Statu-
tis in vigore relictis, diversisque hætenus impe-
dimentis & interpretationibus non obstantibus,
declaratum & conclusum est. Quod omnes Sta-
tus & Ordines Regni, ipsæque liberæ Civitates,
nec non oppida privilegiata & milites Hungari-
ci in confiniis Regni liberum habeant ubique
suæ Religionis exercitium, cum libero templo-
rum, campanarum, & Sepulturæ usu, nec quis-
quam in libero suæ Religionis exercitio à quo-
quam quovis modo, aut quovis sub prætextu
turbetur aut impediatur.

Secundò de non impediendis seu turbandis
rusticis in sua confessione, declaratum & conclu-
sum est, ut illi quoque propter bonum pacis &
tranquillitatis Regni, sive sint confinarii, sive
oppidani, sive villani, in quorumcunque Do-
minorum Terreſtrium & Fisci bonis, juxta vigo-
rem præscripti Articuli & conditionis, in liberæ
suæ Religionis exercitio ac usu, modoque, ut su-
pra, simili à suâ Majestate vel ejusdem Ministris,
aut Dominis suis Terreſtribus, quovis modo aut
quovis sub prætextu non turbentur aut impedian-
tur, hætenus autem impediti, coacti & turbati,
liberum ipsorum Religionis usum reassumere,
exercere, & continuare permittantur, neque à
alias Religioni ipsorum contrarias ceremonias
peragendas compellantur.

Tertio concordatum etiam est inter Nos, ut imposterum ab eorundem Oppidanorum & Villanorum Parochiis, Ecclesiæ Pastores sive Concionatores per quoscunque amoveri & exturbari neutiquam possint, qui autem hæcenus amoti fuissent, liceat ipsis reducere, vel alios loco ipsorum substituere.

Quartò, Quæstiones verò circa Gravamina negotium Religionis & occupationis Templorum concernentes, tam quæ in Anno 1638. Suae Majestati exhibita sunt, quam post subsecuta in futura primitus celebranda Diæta, propter Regni tranquillioris permanfionem & unionem animorum, ut vel amicabili Dominorum Regnicolarum compositione sopiantur, vel auctoritate suæ Majestatis finaliter complanentur cum satisfactione Evangelicorum, ac pro quibus usus Templorum determinabitur, proventus Parochiarum quoque ad eos pertineant, nec ultra occupationes Templorum fiant: Ea autem Tempora, quæ hoc disturbiorum tempore violenter utrinque occupata fuerunt, statim post permutationem, Diplomatum prædictis Evangel. restituantur, prout etiam Catholicis. Gravamina futuris quoque temporibus in eodem negotio Religionis emergentia tam Catholicorum, quam Evangelicæ Confess. hominum, etiam alia gravamina Regnicolarum tam Evangelicorum quam Catholicorum, secundum septendecim conditiones suæ Majestatis singulis Diætis plenariè complanabit, absque injuria Evangelicorum.

Quintò, Accordatum quoque, ut vel Suae Majestatis contra Transgressores Statutorum etiam in negotio Religionis in futura Diæta vel Articulus octavum Decreti Sexti Wladislai Regis renovandum & observandum curabit, vel etiam condignam pœnam cum certo executore statuere dignabitur.

Sextò, Præmissa autem omnia pro uberiori declaratione Statutorum, tollendisque ulterioribus Regnicolarum dissensionibus, ut in primitus celebranda Diæta confirmantur, publicisque Regni statutis inserantur, conclusum est.

Septimò, Cætera sub hac pacificatione utrinque agitata & tractata, utpote sedis spiritualis status, Patrum Jesuitarum personalis à Regno abstinentia, Decreti Andreae Secundi per Ludovicum primum facta confirmatio, de Arendationibus Decimarum Articuli 61. Anni 1548. renovatio & cum effectu observatio, de non abalienationibus bonorum aviticorum per Ecclesiasticos sive seculares factis vel fiendis, de personarum ad Diætam convocari solitarum discretione, atque vocum in eadem Diæta collectione & suffragiorum examine, de Militis extranei juxta Articulus 24. Anni 1525. à Regno educatione, similiter de non educatione Militum Hungaricorum de confiniis Regni, de distributionibus honorum & officiorum Regni Majorum vel minorum, sine Religionis discretione, de administratione Juris & communis Justitiæ, nec non omnium Tractatum ratione Hungariæ, cum Turcis vel aliis quibusvis vicinis nationibus per nativos Hungaros seculares institutione, ac aliis etiam omnibus Libertates Patriæ atque defensionem & conservationem Regni & Regnicolarum concernentibus negotiis, ut primis statim Comitibus aliquid certi de iis statuatur, vel jam statuta ibidem de

Historia Hungar.

facto effectuenter, simili modo conclusum est.

Octavò, Eandem autem Generalem Regni Diætam, ut sua sacratissima Cæsarea & Regia Majestas, intra spatium trimestre à die finiti præsentis Tractatus & commutandorum Diplomatum, sedatis Tumultibus cum Principe Transylvaniæ clementer promulgare, & sine ulteriori dilatione seu rejectione ita celebrari facere dignabitur, ut cum omnibus ad Diætam Regni juxta Artic. 1. Anni. 1608. post coronationem editum vocari solitis, tutè ibidem comparendi & agendi potestas, cum solita ab antiquo libertate Diætæ fiat. In qua etiam cæteri Articuli bonum Regni concernentes, hæcenus non effectuati, juxta Articulus 72. Anni 1638. realiter effectuenter & observentur.

Nonò, Amnistiam generalem omnibus & singulis Regnicolis sua Majestas sacratissima, juxta formam Amnistie prioris Pacificationis Viennensis concedere dignabitur, ita, ut etiam Bona universa & Jura possessionaria, sub his disturbiorum temporibus, per suam Majestatem vel Dominum Palatinum Regni vel alios quibuscunque donata, collata & inscripta, vel quoscunque fideles suæ Majestatis quovis modo occupata & adempta, prioribus possessoribus, vel eorundem Hæredibus statim & de facto remittantur & restituantur. Similiter etiam ex parte Regnicolarum supplicantium reddantur. Et super hujusmodi Amnistia peculiare Diploma sua Majestas sacratissima concedere dignabitur.

Nos itaque præscriptas universas & singulas Concessionem & Articulos, ac omnia & singula in eis contenta, prout iidem tractati conclusique sunt, atque hisce literis nostris de verbo ad verbum inserti, acceptamus, approbamus, & ratificamus, asscurantes præfatos, Principem Transylvaniæ, eique adhærentes ac etiam universos & singulos Status & Ordines Incliti Regni nostri Hungariæ in verbo nostro Regio & bona fide Christiana, quod eos omnes & singulos Articulos in omnibus eorum punctis & clausulis tam nos ipsi sanctè & inviolabiliter observabimus, quam etiam per alios omnes subditos nostros, quorum interest vel intererit, cujuscunque status & conditionis sint, observari faciemus. Ad quod observandum etiam Successores nostros, legitimos scilicet Hungariæ Reges obligatos esse volumus: Harum nostrarum manus nostræ subscriptione roboratarum vigore & testimonio literarum mediante. Datum in Arce nostra Lincensi Austriæ superioris die 16. mensis Decemb. Anno Domini Millesimo sexcentesimo quadragésimo quinto, Regnorum nostrorum Romani nono, Hungariæ & reliquorum vigesimo, Bohemiæ verò Anno Decimo Octavo.

Concordat cum originali

GEORGIUS SZELEPCHENY
Electus Episcopus Weßprimiensis.

GEORGIUS OROSI.

Ceterum quoniam post prælectionem præmissorum Diplomatum, discessumque

Ablegatorum suæ Majestatis, Dominus Archiepiscopus Strigoniensis suo, Clerique universi nomine, cumque sequuti nonnulli Seculares Magnates Catholici, Diplomati, quatenus idem Religionis negotium concerneret, publicè contradixerant, novam id ansam disputandi Evangelicis præbuit, ubi Evangelici quidem urgebant, ut illi, qui publicè contradicere ausi fuissent, publicè itidem eidem suæ contradictioni renunciarent, id quod à Dominis Secularibus contradicentibus obtineri fortè potuisset; Verum Archiepiscopus cum Clero aliam sui hac in parte rationem esse dicentes, obstinatè detrectabant. Tandem ig. mediantibus Suæ Majestatis Consiliariis intimis eò utrinque condescensum, ut ratione abolendæ contradictionis Articulis Diætalibus sequens formula (quæ die 22. Octobr. in domo Regni prælecta fuit) infereretur. *Contradictionibus Dominorum, Cleri & aliorum quorumvis secularium Catholicorum non obstantibus, imò iisdem in perpetuum nullum vigorem habentibus*, Diploma Regium per universos Status & Ordines Regni acceptatur, approbatur & confirmatur.

Quia verò puncto ejusdem Diplomatis quarto conclusum fuit, ut Tempia disturbiorum tempore utrinque occupata statim post permutationem Diplomatum restituerentur; in Exemptione autem Commissariorum per suam Majestatem ad id deputatorum & exmissorum, multi defectus deprehenderentur; idcirco conveniens & necessarium esse agebant Evangelici, ut ad defectus illos rectificandos alii commissarii ex utriusque religionis statibus pari numero, cumque pleniori & ex consensu Statuum Evangelicorum concipiendâ instructione expedirentur. Quorum desideriis posteaquam hac in parte satisfactum fuisset, (uti ex paribus Instructionalium & relationum sub finem horum actorum appositis, Num. 1. videre est) de modo ulterius tractandi, ejusdemque puncti quarti vigore per viam amicabilis compositionis Gravamina Religionis complanandi disputatum fuit ad finem usque mensis Octobr. Et licet Domini Catholici oretenus per certos Deputatos agere maluissent, tamen Evangelicorum, qui scriptotenus feliciter & expeditius agi posse solidis demonstrabant argumentis, sententiâ prævalente die 2. Novembr. sequens Evangelicorum scriptum Domino Personali præsentia exhibitum fuit.

*Postulatum Status Evangelici ratione quarti puncti Diplomatis Statui Catholico exhibitum
2. Novembr.*

Miserabilis Regni Hungarorum sors vix satis deplorari poterit, utpote quod olim inter reliqua Christiani Imperii Regna florentissimum habitum est, hodie totum fere discerptum concipiatur & laceratum, quodque antehac ad admirationem aliorum cæteras gentes Imperio suo subicere & debellare solebat, jam modo Turcarum immanium nominis Christiani hostium prædæ expositum patet. Cujus mali causas si nostro seculo altius repetere liceat, inter reliquas

principem obtinebit locum Religionis turbatio: ex hac enim sola interna orta sunt dissidia & bella civilia, quæ si per conservatum liberum Religionis usum averfa fuissent, tam deformem Hungarorum tot vulneribus lacerata, & plus quam dimidia parte virium detracta miseriis & macie perempta speciem, qualem hodie cernimus, non videremus, neque infelices & attriti populi reliquias tot annorum cladibus exhaustas, & ad tantas rei familiaris angustias, tantamque rei inopiam redactas cum lachrymis contemplaremur. Ac quamvis Status Evangelicus in advertendis hisce intestinis malis, solerter ac cum suspiriis dedudando, sapius & sedulò apud Statum Catholicum institisset, & juxta Pacificationis Viennensis Articulum 1. item Articulum 1. Anni 1608. ante coronationem, aliosque passim in Constitutionibus Regni superinde extantes, & conditionem 6. Diplomatum Regiorum, liberum, illasum & illibatum Religionis Evangelicæ relinqueretur Exercitium, nec quivis cujusunque conditionis existens in libero ejusdè usu à quovis quovis modo, aut quovis sub prætextu turbaretur & impediretur, hac tamen querulosâ sua instantiâ quid aliud nisi repulsam, & quandoque simplices duntaxat oblationes obtinuit? quarum contrarii effectus per subsequetas, (vix solutâ Anni 1638. Diætâ) novas templorum occupationes non exiguam materiam nuper extincto igni ad concipiendam flammam præbuit.

Quæ omnia sapienter & planè paternè suæ Majestatis, Dominus Dominus noster Clementissimus etiam pensitando, postquam præteritos motus ob impeditum Religionis Evangelicæ Exercitium in visceribus Regni exortos esse clementer animadvertisset, stabilito per salutaria puncta Diplomatis sui Regii, jam per universos Status & Ordines Regni confirmati & acceptati, Religionis ejusdem libero usu, motus eosdem propriâ & paterna sollicitudine sopivit, ac pacem & concordiam summis votis desideratam postliminio benignè reduxit.

Quia verò vi Diplomatis ejusdem quæstiones circa gravamina occupationes Templorum concernentia, tam quæ in Anno 1638. essent exhibita, quàm etiam post subsequuta propter Regni tranquilliorē permansionem, primum amicabili compositione inter Regnicolas sopiendæ essent. Nihil quicquam ex parte sua Status Evangelicus Diplomati ejusdem Majestatis Suæ sacratissimæ Regio desideratum esse vellet, ac proinde circa negotium idem ita mentem suam explicaret, ut videlicet universa Tempia ab Anno 1608. ab Evangelicis per Dominos Clerum, vel alios quosvis Seculares Catholicos quovis tempore & ubicunque ac in quibuslibet partibus Regni Hungariæ occupata, & qualitercunque adempta, unâ cum Parochiis, Scholis & aliis requisitis, bonis, ac possessionibus earundem proventibus quartis, quintis, octavis, sedecimis, & id genus quibusvis aliis emolumentis, ad easdem antehac spectantibus, iisdem Evangelicis, publico Regni superinde condendo statuto, simpliciter & de plano ac cum reali executione redderentur,

Nec abs re quidem Status Evangelicus hoc ipsum postularet. Cum enim occupationes eorundem Templorum contra constitutiones Regni præscriptas & Diplomata Regia factæ essent, super-

superindeque semper per eundem statum Evangelicum conquestum extitisset, neque alia Tempia, verum duntaxat ea, quæ ab Evangelicis occupata fuissent, restitui postularetur. Rectè omninò factum existimabitur, si propter averruncandas animorum dissensiones, extremam ruinam Regni secum trahentes, per statum Catholicum huic justo & super Diplomate Regio fundato postulato Evangelicorum satisfactum fuerit: hoc modo inter regnicolas facta animorum reconciliatio toti Regno salutis fiet. Et quemadmodum idem, per dissidia interna obturbatam Religionem, & occupata Tempia, ad extremum ferè discrimen est redactum: ita per hanc concordiam non solum labans ejus fortuna sustinebitur, verum de erigendo etiam statu ejusdem afflicto spes certa esse poterit. Ad quod quidem postulatam qualemnam Status Catholicus considerationem haberet, eandem Status Evangelicus prout intelligere vellet, ita etiam expectaret.

Ad concipiendum scriptum hoc sequentes Deputati sunt:

Dominus { Paulus Osztrozith.
Paulus Kisfalvay.
Jonas Mednyansky.
Balthasar Egresdy.
Franciscus Törceek.
Stephanus Vittnedy.
Paulus Szemere.
Andreas Klobucziczky.
Georgius Barna.
Andreas Zakany.
Johannes Sirmay.
Johannes Mariafy.

Ad quod scriptum Evangelicorum Dominis Catholicis respondere differentibus, Status Evangelici sequentem Libellum Suae Majestati exhibendum conceperant,

Paria concepta supplicationis, quam Status Evangelici infactò contradictionis Diplomatum Regionum contra Statum Romano-Catholicum, si in eo negotio concordatum non fuisset, Suae Sacrae Majestati humiliter repræsentare intendebant:

Sacratissime Imperator, Domine Domine nobis Clementissime,

Quòd Majestas Vestra Sacratissima, tanquam Pater indulgentissimus satagens antevertere Regni istius conquassati ultimam ferè ruinam, dignata sit clementer, non solum nuperos intestinos motus Regno in eodem exortos pro paterna cura & sollicitudine componere; sed & pacis conclusæ Diplomata Statibus & Ordinibus Regni repræsentari, ac eosdem omnes & universos ad colendam mutuam animorum

unionem, confirmandaq; & observanda eadem Diplomata Sua Regia, medio Excellentissimi ac Illustrissimorum Dominorum, Comitis à Kevenhiller & Doctoris Prickelmair, intimorum & secretorum suorum Consiliariorum admoneri facere, pro ejus Majestatis Vestrae Sacratissimæ paterno planè & piissimo affectu ingentes non desinimus agere gratias, nihil omninò ambigentes, quin de cætero quoque Majestas Vestra Sacratissima ex parte sua omni curâ & studio, in constitutæ pacis conservatione sit invigilatura, eaq; remedia adhibitura, quæ ad conciliandam inter fideles suos subditos mutuam concordiam necessaria fore videbuntur, & maximè proficua.

Verum acerbissimo animi dolore persentiscimus, quod declaratis per eosdem Majestatis Vestrae Sacratissimæ Cæsareæ certos Consiliarios Pacis constitutæ justissimis causis & rationibus, factaq; paterna & pia planè Majestatis Vestrae Sacratissimæ nomine ad Universos Status & Ordines, ratione amplectendæ mutua concordia & observandorum Diplomatum admonitione, licet eandem Illustrissimus Dominus Comes Palatinus nomine eorundem Dominorum Statuum & Ordinum humillimè acceptando, debitum etiam obsequium, ac omnimodam ad Majestatis Vestrae Sacratissimæ benignam voluntatem, accommodationem obtulisset: Post recessum tamen eorundem Dominorum Majestatis Vestrae Sacratissimæ intimorum Consiliariorum, Illustrissimus & Reverendissimus Archiepiscopus Strigoniensis, præter omnem opinionem nostram, suo & totius Cleri nomine eidem Diplomati contradixit, & super inde solenniter protestatus est.

Eundem secutus Comes Dominus Ladislaus Chaky cum Dominis Francisco Revay, altero Francisco Balassâ, Adamo Vitzay, Michaele Maytiny, ac nonnullis aliis similem contradictionem & protestationem publicè instituit, non sine evidenti præjudicio Diplomatis Majestatis Vestrae Sacratissimæ Regii, & pacis publicæ derogamine, nostrumq; omnium commotione gravibus & manifestis. Cum tamen hætenus inauditi exempli res fuerit in publico loco Diatali Diplomatis Regiis (in quibus videlicet salus & permanens communis Patriæ fundaretur) ad confirmandum & acceptandum Statibus & Ordinibus Regni exhibitis contradicere, sed & contradictiones ratione particularium duntaxat quarundam (prout hoc in Anno 1618. contigisset) non verè ratione Diplomatum Regionum per Statum Catholicum præmissas, per subsecutas Templorum occupationes & turbationem Religionis, funestos & infelices exitus semper (quod ipsum elapsorum annorum miserabilis domestica experientia testatur) habuisse, super exstantibus talibus contradictionibus nullam tranquillitatis publicæ securitatem sperari posse. Ob id, ut jam tandem semotis omnibus impedimentis sincera pax inter Universos Status & Ordines coalescat, stabiliaturq; Majestati Vestrae Sacratissimæ, tanquam Patri & Imperatori benignissimo, supplicamus humillimè, dignetur Majestas Vestra Sacratissima in præmissis benignè succurrere, ac ut præscripti Domini contradicentes confirmationi & effe-

Quationi Diplomatis Majestatis Vestrae Sacratissimae Regii, per publicam cessionem & annihilationem contradictionis per ipsos factae, (juxta conceptam, & cum praesenti Majestati Vestrae Sacratissimae humillimè exhibitam formam) annuant pro autoritate Sua Caesarea & Regia clementer providere; alioquin per hanc solennem & apertam contradictionem iidem Domini contradicentes se ab omni obligatione observandarum continentiarum Diplomatis immunes esse praetendent.

Quod quam maximè securitati Pacis publicae praepjudicaret, Majestas Vestra Sacratissima benignè considerare poterit. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae Clementiam humilium & fidelium fervitiorum nostrorum constantia demissè demereri enitemur. Clementissimum expectantes à Majestate Vestra Sacratissima responsum.

Eandem diu & felicem imperantem bono Christianitatis bene valere animitus desideramus.

Sacratissimae Majestatis
Vestrae

*Humillimi & fideles
subditi*

Status & Ordines Evange-
lici Regni Hungariae.

Quo intellecto Dominus Personalis, accitis ad se Domini Principis Transylvaniae Ablegatis, Evangelicos ab exhibendo Suae Majestati libello dehortatus est, exhibitâ eisdem sequenti Catholicorum responsione.

*Responsio Dominorum Catho-
licorum, exhibita die 5. No-
vembris.*

Florentissimi quondam Regni Hungariae Status in eas calamitates redactum esse, ut majori ex parte luctuosa Christiani nominis Hosti praeda fieret, ac medium, quod nuper erat, avulsâ Nobilissimâ parte lacerum plane & miserabile redderetur, Catholicis nullatenus imputari debet, utpote qui admissam semel diversam Religionem opprimere, aut suam promovere, nunquam armis & sanguine Civium, neq; adscitis in societatem belli immanissimis Christiani Nominis Hostibus, aut exteris, longeq; dissitis Nationibus cum extrema totius gentis ruina fuerint conati, quin potius avitam Sacrosanctam Religionem Catholicam Romanam, à Sancto Stephano, gentis hujus Apostolo, è tenebris gentilitatis ad lumen fidei, & verum DEI cultum eductore, acceptam per tot secula, per tot divos hujus Regni Hungariae Principes ac Reges, totamq; Nationem ad nostra usq; tempora pie non minùs, quam constanter & sincerè profectam & custoditam, plurimisq; Legibus & Articulis quovis tempore sancitam & stabilitam illibatè semper conservare & tueri studuerint.

Aequum sanè esset, ut eidem avitæ fidei, sanctisq; legibus & statutis Regnum Universum ac Natio Hungarica perpetuâ stabilitate & constantiâ adhereret. Verùm injuria temporum, & gliscente non minùs in proximis Regnis & Provinciis, quam in hoc Regno diversarum in fide opinionum, vi motibusq; intestinis, ne fortissimum hoc Antemurale Christianitatis, cum universali fortè ruina in manus Turcarum veniret, facileq; Nationem Universam deleri contingeret, ad ea evitanda primùm in Anno millesimo sexcentesimo sexto, Pacificationis Articulo primo libertatem Religionis concedi oportuit; Quæ quidem concessio priùs tantum Statibus & Ordinibus, oppidis privilegiatis & militibus facta, in Anno milliesimo sexcentesimo octavo, ad villas quoq; & oppida extensa fuit.

Porro eadem concessionem in Anno 1618. ampliata, postmodum verò 1622. Diplomatici Regiae Coronationis Articulo sexto inserta fuerunt, ac deinceps quibusvis ferè Comitibus, addito Articulo confirmata. Quibus non agnoscunt Catholici sese contravenisse, aut occasionem turbandæ quietis pacisq; publicae præbuisse, neq; concessionem semel factas extinguere aut abolere conatos, quin potius Articulo præsertim Viennensis Pacificationis, quæ fundamentum est ac robur totius Status admissæ Religionis, prædictis Articulis, atq; adeò præsentis ultimi Diplomatici Regii Articulo primo sese accommodare studuerint.

Ad Tempia quod attinet, quæ ab Anno 1608. Evangelicis erepta queruntur, eorumq; restitutionem postulant, non sunt conscii sibi Catholici, ullum Templum Dominorum Evangelicorum cum injuria eorundem, aut in præjudicium factarum concessionum eripuisse, quin potius se optimo jure suo in bonis propriis usos fuisse.

Et hæc erant, quæ Domini Catholici ad postulata Dominorum Evangelicorum respondenda habuerunt.

*Die 6. Novembr. Electi sunt Custodes Coronæ
Magnifici Domini*

Johannes Kery, &
Nicolaus Ofztrozith.

A nimis calamisq; partium tam longè ab invicem dissidentibus, Evangelici desperato amicabilis compositionis successu ad Suam Majestatem pro complanatione eorundem Gravaminum Religionis ex præscripto sæpe dicti quarti Puncti Diplomatici fienda recurrentes, die 8. Novemb. toto agmine ad Arcem profecti per Dominum Georgium Barna (cui adjuncti erant Dominus Ludovicus Nyarii, & Andreas Klobuczicky) sequentem Libellum Suae Majestati exhibuerunt.

Oretenus prolata 8. Nov. 1646.

Sacratissime & Augustissime Imperator,
Domine Domine Clementissime,

Ad Augustissimum Majestatis Vestrae solium & Caesareum conspectum attraxit & compulsi

De Statu Religionis Evangelicæ in Hungaria.

15

pulit nos nonnullorum Dominorum Status videlicet Catholici, & præsertim Cleri in observandis Majestatis Vestræ Sacratissimæ Diplomatum Regiis disconveniens voluntas, quorum acta & mens, nostraq; superinde querimonia, ut Majestati Vestræ Sacratissimæ innotescerent, placuit eadem hoc scripto supplici breviter comprehendere, & Majestati Vestræ porrigere & exhibere, humiliterq; supplicantes Majestati Vestræ Sacratissimæ, dignetur Majestas Vestra Sacratissima id ipsum clementer perlegere, jacturamq; inæstimabilem inaniter fluentis temporis clementi suâ resolutione per confirmationem & effectuationem Diplomatum Suorum Regionum per Status & Ordines Regni fiendam rescire. Quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ paternam & Regiam Clementiam humilissimis officiis nostris demereri nullatenus prætermittimus.

Scripti autem porrecti tenor hic erat:

Sacratissime & Augustissime Imperator,
Domine, Domine Clementissime.

Pretiosi temporis inæstimabilem jacturam tam nos, Illustrissimi ac Celsissimi Principis Transylvaniæ Ablegatos, quam etiam reliquorum Evangelicorum huc congregatorum Statuum nuncios, ægro & difficili animo ferre neutiquam negamus.

Utpote cum præsentia Comitum per Majestatem Vestram Sacratissimam juxta novissimi Diplomatis Sui Regii conditionem octavam pro confirmandis & asscurandis rebus Regni per præteritos motus intestinos convulsis, in pacem optatam reductis sint indicta. Majestas Vestra Sacratissima in propositionibus etiam suis paternâ planè animi affectione ad eandem pacem conclusam & constitutam sectandam, abolendosq; præteritis motibus concitados animos, seu quovis alio modo in transversum actos affectus, nos universos clementer & impensè hortari dignata sit.

Verum contrarium omninò intendi ex parte Status Catholici, & præsertim Cleri, non sine maximo animorum dolore intelligimus, Templâ videlicet sub his disturbiorum temporibus occupata, juxta Diplomatis ejusdem conditionem quartam restitui Decreta, imò quæ nuper per Majestatis Vestræ Sacratissimæ Commissarios, ex Tractatu Tokaiensi eo fine evocatos, restituta fuerant, iterum reoccupari, plebem miseram in Religione sua, prout in bonis Domini Comitum Nadasdy fieret, absq; ulla remissione diversis sub prætextibus turbari & impediri. At cum Diploma illud super conclusis & determinatis, juxta conditionem ejusdem Diplomatis quintam in præsentem Diætâ confirmari deberet, eosdem Dominos Statum Catholicum, & præsertim Clerum assensum ad confirmandum idem contrariari.

Quæ omnia quàm maximè Majestatis Vestræ Sacratissimæ Cæsareæ, tanquam Patris indulgentissimi, Regniq; exitium & desolationem ejus extremam pientissimâ sollicitudine, & pa-

ternâ curâ avertentis juribus derogent, Majestas Vestra Sacratissima sapientissimi sui judicii trutinâ clementer & ponderosè considerare potest. Ut itaq; omnibus gentibus almam pacem desiderantibus, clarè innotescat, quantâ sollicitudine, quamq; vigilanter intendat Majestas Vestra Sacratissima Cæsarea oblationibus suis Regiis sanctis satisfacere, quâve industriâ Diplomata sua Regia observare: Ob id Majestati Vestræ Sacratissimæ, tanquam justissimo & Clementissimo Imperatori, nomine ejusdem Celsissimi Principis humillimè supplicamus, dignetur ea, ad quæ sanctè præstanda se obtulit, clementer effectuari, Diplomata Sua Regia per Status & Ordines Regni Universos, (liquidem præcipuè ob ejusdem causam Comitum hæc indicta essent) confirmari, & Articulis Regni inseri facere.

Hac pace Majestas Vestra Sacratissima Illustrissimum Dominum Principem, Dominum nostrum benignissimum, cujus nomine nos eorum, quæ adhuc ex parte ipsius effectuada manerent, plenariam effectuationem constanter promittimus, ad quævis sincera & Christianum Principem decentia servitia devinctum & paratum reddet. Clementissimum Majestatis Vestræ Sacratissimæ ad præmissa expectantes responsum.

Eandem diu & feliciter valere, ac feliciter imperare, animitus desideramus.

Ejusdem Majestatis Vestræ Sacratissimæ Cæsareæ & Regiæ

*Fideles & Humillimi
subditi*

Illustrissimi & Celsissimi Principis Transylvaniæ ad præsentem Diætâ Regni ablegati Nuncii.

Ad quem Libellum nullo accepto responso Status Evangelici die 11. Novembris Gravamina Religionis, in quibus in ordinem concipiendis hætenus velut in *παράγω* laboraverant, sequenti Libello comprehensa Sux Majestati ad complanandum porrigunt, supplicantes, ut, quoniam amicalis compositio nullum successum habere, multoq; minus exitum aliquem invenire posse videretur, Sua Majestas vigore sæpe tacti Puncti quarti Diplomatis, autoritate Suâ Regiâ cum satisfactione Evangelicorum eadem Gravamina complanare dignaretur.

GRAVAMINA

*Statuum & Ordinum Regni
Hungariæ Evangelicorum.*

Sacratissime & Augustissime Imperator,
Domine Domine nobis Clementissime,

Tot & tantarum, earumq; amarissimarum calamitatum exemplis divexatæ Patriæ nostræ charissimæ ultimum periculum (nisi id
DEUS

DEus optimus maximus ex singulari bonitate sua avertat) imminere, facile persentiscere possumus, utpote quæ non cum hoste externo, sed eive, non cum Atheo, sed Christiano hætenus miserè conflictans, tantum perdidit bellis Civilibus sanguinis, tot consumpsit semel atq; iterum millia hominum, ut ad extremam ferè redacta desolationem, jam ad defensionem sui contra immanissimos nominis Christiani hostes, proh dolor! per se nullatenus sufficiat, cujus mali proximam causam, etsi quis nolit, invitus tamen etiam fateri debebit, esse impeditum Religionis exercitium, ob quod licet ab Annis 38. vel amplius etiam, in singulis ferme Comitiiis & Regni Conventibus inter Regnicolas de communi duraturâ, & constanti Pace variæ disputationes & discursus instituti, imò in aliquibus tractatibus & Comitiiis conditiones & Articuli, etiam super libertate Religionis Evangelicæ, propter bonum pacis, & communem perambulationem conditi extitissent; Illis tamen ad conservationem tranquillitatis parùm facientibus, Regnicolisque porro in perpetuis diffidiis atq; diffidentia permanentibus, ex aliis atq; aliis subinde factis templorum occupationibus, Concionatorum Evangelicorum ignominiosis ejectionibus, Compatronorum ad sedes spirituales citatorum divexationibus, plebisq; miseræ in sua Religione turbationibus, coactionibus, & aliis his similibus irrecuperabilia planè damna toti Regno provenisse, ipsa experientia testis est.

Proximè extincta fax etiam, annon ob Religionem solam, totam ferè ejusdem Patriæ nostræ charissimæ faciem, fumigantibus incendiis, miserabili desolatione, & deplorandâ plebis periculæ afflictione, ad eliciendas cujusvis hominis Christiani lacrymas deformavit? Utinam hæc experientia nos edoctos fateri non cogeret, facilius certè, quamvis & ita acerbè audita, quam oculis visa & manibus palpata tolerare possemus, quæ omnia Majestas Vestra Sacratissima, tanquam Pater pientissimus altius & clementer considerando, ut parceret tot cladibus exhausto, & jamjam frigescenti sanguini Hungarico, utque fomite discordiarum sublato, indigenæ Regni ruentis pace ac tranquillitate mutuâ congaudentes, insidiantibus externis hostibus, fortunam labentem firmiter sustinerent, sedatis per certos Tractatus & subsequuta Diplomata Regia intestinis tumultibus, stabilitaque libertate Religionis Evangelicæ, pacem pristinam Nobis propriâ & paternam suam curâ postliminio revocavit, ejusque & Diplomatum confirmandorum gratiâ indictis præsentibus Comitiiis, posthabitis gravioribus Imperii (à cujus videlicet pace aliorum etiam Regnorum quies & auxilium expectaretur) curis quamvis acerbissimo dolore, ex nupero luctuosissimo Augustissimæ Imperatricis, aliàs Dominæ, Dominæ Clementissimæ, obitu concepto pressa, sola tamen in persona eadem Majestas Vestra sacratissima peresse clementer voluit; Quam Majestatis Vestræ sacratissimæ erga hoc Regnum afflictissimum paternam clementiam cum humillimis servitiis (prout quidem justum & æquum esset) recognoscere deberemus, tantum tamen abest, ut id faciamus, ut potius pretiosissimi temporis intervalla dedie in diem inaniter extrahendo, ac si non commodo nostra hæc omnia per

Majestatem Vestram sacratissimam acta essent, illud præ nobis ferre & sentire videamur.

Inde factum ut, cum jam Diætæ præsentis (cujus fundamentum Diplomata confirmata essent,) negotia & Tractatus terminari hætenus debuissent, in primis tamen adhuc quasi principiis ejusdem Diætæ hæremus, nunc in confirmatione, nunc in avertendis obstaculis Diplomaticis, & aliis his similibus identidem subsistendo Vestræ Majestati sacratissimæ remoram intendimus, eamque à provisione Imperii (cujus concludendæ paci universali invigilaret) absque omni respectu avocamus. In hunc certè obicem Status Evangelicus prout non consensit hætenus, ita eum ponere pro se nequaquam studuit, utpote qui per omnia Diplomata Majestatis Vestræ sacratissimæ confirmatis, & per universos etiam Status & Ordines Regni acceptatis insistentis, non nisi puncta & conditiones eorundem effectuada semper & sedulò urserit. Ast Status Catholicus quantas difficultates ab initio circa hæc omnia habuerit, quamve cunctanter facta publica contradictione in conclusa Diplomata, atque inde conservationem pacis communis consenserit, recensere hic copiosius operæ pretium esse non existimavimus.

Quantum Diplomaticis ejusdem Majestatis Vestræ sacratissimæ Regii punctum esset, ut gravamina ratione occupationis Templorum, in Anno 1638. Vestræ Majestati sacratissimæ exhibita & post subsequuta primum inter nos amabili compositione tollantur, quæ si non succederet, tandem autoritate Majestatis Vestræ sacratissimæ cum satisfactione sopiantur.

Cui quidem puncto nosmet ipsos accommodantes, etsi sincerè (proposita certâ generalitate postulorum nostrorum) cum iisdem Dominis Catholicis tractare voluissemus: iteratis tamen vicibus per duram & à concordia planè abhorrentem eorundem replicam à mutua compositione rejecti, cum Gravaminibus iisdem, juxta idem punctum Diplomaticis, ad Majestatem Vestram sacratissimam, tanquam Pientissimum Principem & justissimum Judicem, recurrere necesse habuimus. Quæ quidem gravamina in hunc sequuntur modum.

Gravamina Statuum & Ordinum Regni Evangelicorum in negotio Religionis suborta, & S. Cæsareæ Regiæq; Majest. Domino, Domino eorundem (clementissimo, demissâ animi subjectione representata Anno 1638.

ET si, Augustissime Imperator iidem Fideles Majestatis vestræ sacratissimæ Status & Ordines Evangelici nihil magis in votis habuissent, quàm ut sub hujus primitus indictæ Diætæ celebratione, felicisque Regni ingressu gratiosissimam Majestatis Vestræ sacratissimæ præsentiam, eo, quo decuisset hilaritatis vultu, faustisque congratulationibus excipere, ac Tractatus, Actaque Diætæ

Diatalla pari omine aggredi, sicque Benignæ Majestatis Vestræ sacratissimæ expectationi, sine ulla quærimoniæ interpositione satisfacere potuissent; quia tamen summa & præciosissima eorum libertas, liberum nimirum Religionis Exercitium non modò contra Pacificationem Viennensem, ac Diploma Domini quondam Imperatoris Matthiæ declaratorium, verum etiam contra iteratas publicas Regni Constitutiones, notanter autem contra septendecim conditionum Sextam, tam per beatæ reminiscentiæ Augustissimum quondam Imperatorem, Genitorem Majestatis Vestræ desideratissimum, quam per Majestatem quoque Vestræ sacratissimam tempore felicis ejusdem inaugurationis benignè acceptatas, approbatas & roboratas pessundari, ac in dies magis magisque labefactari deprehendissent: Vel invitati ad Majestatem Vestram sacratissimam confugere, benignasque ejusdem aures querulosis lamentationibus laceffendo, pro sublatione gravaminum in libero Religionis exercitio emerforum, debitâ humilitate sollicitare coguntur, ea omnino spe freti quod Majestas Vestra sacratissima ex innata sua clementia, affectuque plus quàm paterno, eadem non modo gratiosè intelligere, verum in maturiorem deliberationem assumendo, effectivè complanare quoque dignabitur.

Licet verò ea & numero plurima & magnitudine gravissima essent, ex iis tamen, nonnulla recentiora duntaxat perstringere, Majestati- que Vestræ sacratissimæ repræsentare, operæ pretium esse duxerunt; quo cætera etiam, quæ consimili modo ac præjudicio ab Anno 1608. huc usque contigissent, hoc exemplo tolli & complanari possent: Et sequuntur in hunc modum:

In Comitatu de Ungh Reverendus Dominus, Samuel Kalmanzay Plebanus Possessionis Gyren, sedecimam oppidi Unghvar, alias semper loci ejusdem Concionatori Evangelico cedentem, non modo occupavit, quin imo, ex quo eadem juxta veterem consuetudinem hoc Anno collecta, in domum Nobilis Johannis Gyonngyossi, ante fatum Concionatorem, adeoque etiam ipsum Judicem loci ad sedem spiritualem Venerabilis Capituli Agriensis, (Causarum quippe Decimalium ex publicis Regni Constitutionibus omnino incompetens forum) citari & evocari curavit.

In Comitatu Zemliniensi, Generosa & Magnifica Domina Catharina Palffy, Templum possessionis Garany occupavit usumque ejus ita interdixit, ut ad hodiernum usque diem omni cultu divino destitutum, imò desertum esset, pari ratione eadem Domina Concionatorem Vilakiensem Proventibus Parochialibus ex prædicta Garany ipsi cedentibus privavit. Non absimili modo Illustrissimus Dominus Comes Johannes Prugeth de Homonna Templum Oppidi Tereber occupavit.

In Comitatu Abauyvariensi, Reverendus Dominus Johannes Che Præpositus Misliensis Templum ejusdem possessionis adempto Campanarum usu (comminationibusque superadditis, quòd si Concionator loci ejusdem usum earum usurparet, eundem in frusta concidi curaturus) unà cum Filialibus eodem pertinentibus Eccle-

siis occupavit, ac dicto concionatore violenter & ignominiosè amoto proventus quoque Parochiales ademit. Eodem modo Reverendus Blasius siculus Templum Possessionis Szomoyt occupavit, incolasque à frequentatione vicinorum Templorum gravi sub pœna prohibuit.

In Comitatu Zabolch Egregius Franciscus Horvat de Glessence Sanctuarium Templi possessionis Kenüz ademit, ab usuque & ingressu ejusdem Concionatorem ac Incolas arcere non est veritus.

In Comitatu Saros prænominata Domina Catharina Palffy in tantum processit, ut non tantum Templum possessionis Sz. Peter, effratis januis & fenestra, occupaverit, sed & concionatori loci ejusdem primum quidem igni & aquâ interdixerit, postmodum autem Parochiam, quam inhabitabat, tegulis domus decussis, trabibus parietum excisis, devastari, ad habitandumque prorsus inutilem effici curaverit: Et cum idem Concionator nec sic sese ab officio demoveri passus fuisset, eademque Domina publicis Comitatus sumtibus eundem concionatorem sustentari animadvertisset, tandem apertâ vi Parochiâ extractum intensissimi brumalis frigoris tempore una cum uxore Liberisque curruî impositum, evehi, atque in campo non sine singulari crudelitâ, præsentissimoque vitæ periculo depositum ibidem relinqui jussit, miseros insuper Incolas captivitate, birsagiis, minisque interpositis ad tam gravem passionem compulit, ut non sine manifesto perjurio fateri debuerint, se Romano-Catholicum potius quam Evangelicum Concionatorem habere velle.

In Barliensi admodum Reverendus Frater Paulus Jvanoviez Ordinis S. Pauli, Primi Eremitæ, Vicarius in Elephant, Concionatorem Evangelicum tum contra ~~Antiqua~~ Regni, tum contra continuatum usum, Jurisdictionemque Compatronorum, Parochiâ possessionis Velikapolya Incolis & Compatronis prorsus invitis sub publicatione præsentis Diatæ exclusit. Pari ratione Concionatores Ponemonum, Kis Tapolczan & Marod, invitis Incolis, ex Ecclesiis pulsi fuerunt. Prænominata Domina Catharina Palffy Concionatorem possessionis Nagy Kerezten amovit, ac non solum Templum Parochiamque communem Vicinis Compatronis Nobilibus ademit, verum & sepulturâ usuque Campanarum, eisdem Compatronis ab antiquo licito, ipsos prohibuit: unde idem Templum in præsens usque tempus desertum manet. Admodum Reverendus Dominus Præfectus S. Benedicti de juxta Gran Incolas possessionis Semler adeò plagis, birsagiis, & incarcerationibus vexavit, ut concionatore privari debuerint, ac de præsentiquoque nullibi Religionem suam exercere permittantur. Ex possessionibus S. Georgii, Nagy Sarlo, Fernad, Olved & Martos pari modo Concionatores pulsi sunt. Ita in bonis Levensibus omnes sedecimæ Concionatoribus Evangelicis cedentes ademptæ, agri & vineæ possessionis Lodan decimata, prout & Molendinum Levensis Parochiæ occupatum est.

Sed nec templum Evangelicorum Helveticæ Confessionis, extremæ ruinæ subjacens, in eodem præsidio Levensi restaurari permittitur. Augustanæ verò Confessionis loco Templi, per

Patres Jesuitas simul cum proventibus ipsis adempti, tantum abest, ut aliud extruere sinerent, ut Concionatorem quoque Officiales Levenses ab ingressu oppidi arcere, nihil pensi ducerent. Quocirca supplicant idem Status & Ordines Evangelici Majestati Vestrae Sacratissimæ quam humillimè, quo pro amovendis similibus inconvenientis iidem Patres Jesuitæ coërceantur, Articuloque in Anno 1608. ad octavum super ipsis de non possidendis in Regno bonis, (quod jam passim fit) satisfiat.

In Comaroniensi Concionatores Evangelici ad forum sedium Spiritualium, abrogata eisdem consueta autoritate, attrahuntur, sedecimæque eisdem adimuntur.

Templum possessionis Apacza Szakalos, industriâ Incolarum, sumptibusque ædificatum, Virgines sanctimoniales Posonienses occuparunt. Ex possessionibus Hetenû, Baiekts Utvar, nec non Macza, Concionatores Evangelici per Thomam literatum Provisorem Bonorum ArchiEpiscopatum, invitis incolis pulsi. Possessionis autem Balvany Szakalos Templum propriis Incolarum expensis extructum, Concionatore quoque per dictum provisorum amoto, ademptum est. Dominus Kolonicz Capitaneus Comaroniensis Possessionis Sz. Peter, Concionatorem ejecit Incolasque ejusdem Romano-Catholicam Religionem sub bursagio amplecti coëgit. Non ab simili modo Dominus Stephanus Balogh, Præsidii Tata Capitaneus, Concionatorem Evangelicum eodem præsidio amovit, militesque Romano-Catholicam Religionem acceptare vi & carceribus compulit.

Nobiles æquè ac ignobiles Possessionum Nagy Magyar & Jsaac templo propriis & emendicatis expensis extructo, per Dominam Nagy Mihalyanam privati injuriosè & violenter, adeoque contra conscientiam Plebano Romano-Catholico parere, pensionemque ipsi præstare adiunguntur.

In Jauriensi Milites Evangelici Præsidii Majestatis Vestrae Sacratissimæ Jaurienses, tantum absint, ut vel in Civitate vel suburbio locum templi à Romano-Catholicis potuerint obtinere, ut etiam Domus pro exercenda Religione communibus ipsorum sumptibus in possessione Patohaza, empta ab eisdem, abjudicata extiterit, quæ in præsentiarum non sine notabili Evangelicorum præsidiorum detrimento ad Patres Jesuitas translata est.

Insuper & Concionatores ab ordinario Civitatis ingressu, sacrorumque exercitio arcentur, si quando verò contingit aliquem Evangelicorum humanis excedere, non nisi substrictissima custodia (ne Domus Patronorum suorum ingrederentur) transitus dictæ civitatis eisdem permittitur. Sicut & venerabile Capitulum Jauriense omnibus Incolis ejusdem Civitatis, Nobilibus pariter ac ignobilibus (præter Milites Præsidarios) sub pœna 12. Imperialium interdixit, ne in Baptismatis, Copulæ, aliorumque Sacrorum rituum administratione, opera Evangelicorum Ministrorum urantur.

Ad eandem modum Reverendissimus Episcopus modernus Jauriensis duas fundas Curiarum Nobilitarium in præacta possessione Patohaz, per legitimum earundem possessorem, quem

iidem Præsidarii communibus subsidiis ex captivitate Turcica liberaverant, pro exercenda Religione Evangelicâ testamentaliter legatas, sub prætextu quodam vicinitatis jure ab iisdem Præsidariis adimere, cursumque exercitii inhibere nititur. Incolas autem possessionum Sziget & Revfalu eodem Religionis exercitio de facto prohibet.

In Posoniensi Magnificus Dominus Franciscus Keglovicz temporaneus Possessor Oppidi Recze, Templo ibidem occupato Concionatorem invitis incolis ejecit. Nobiles in Oldgya, Czenke, & Vajaszvatta, Nagy & Kis Magyar per Moniales Claustrum veteris Budæ, contra legitimum ipsorum usum & libertatem, certasque adjudicatorias, exactis ab iisdem florenis centum (deinceps quoque pari modo, nisi iisdem succurratur, exigendis) damnificati sunt.

Cives & Incolæ Evangelici in Libera ac Regia Civitate Tyrnaviensi degentes, licet vigore constitutionum Regni non modò libertatem Templi restaurandi habuerint, verum etiam specialem deliberationem ac resolutionem in novissima Soproniensi Diætâ superinde acceperint: nihilominus tamen scitur, quibus ducti respectibus Romano-Catholici Concives suos, posthabitis Statutis Regni, ac præactâ intimatione Soproniensi, ab ulteriori Templi restauratione impediverunt, ac tandem manu aggressos, muratoribus Capitis pœnam, nisi superederent, interminantes, totaliter ab opere desistere coëgerunt. Sed non locum pro faciendis lateribus virtute præmissi publici indulti, iisdem Concivibus permiserunt, quin in à postquam summâ adacti necessitate in usum Structuræ Templi Domum quandam ruinofam aliisq; pretio expositam pro certa summa à Civitate emissent, potioremq; partem ejusdem partem deposuissent, iidem Cives Tyrnavienses non modò bonam partem dictæ domus ad placitum asportarunt, verum memoratos Emptores à residuis rudibus etiam inhibuerunt.

Parem violentiam in aliis etiam contra Evangelicos exercere non verentur, dum Opifices Evangelicos in Collegia Zeharum accitos citrà voluntatem ad offertoria, processiones, & similes Romano-Catholicos ritus exequendos urgent, inobedientesq; post unam atque alteram admonitionem iteratis bursagiis onerant, refractarios autem contuberniis Zehisq; suis excludunt, ab exercitioq; artificiorum suorum penitus arcent. Quæ cum non sine singulari scandalo & præjudicio fiant, inq; vilipendium constitutionum Regni & Libertatis vergere dignoscantur: Idcirco demissè supplicant iidem Status Evangelici, ut hujusmodi manifesti Decretorum Regni Contemptores in exemplum aliorum severè puniantur. In Nitriensi quantam persecutionem injuriamq; patiantur Evangelici Zakolozsenses, nemini ignotum est, dum Incolæ Romano-Catholici eosdem à restauratione Domus propriis sumptibus comparatæ, casuq; publici incendii exustæ, in qua ante hac multis Annis exercitium suæ Religionis habuerunt, arcent.

Sepulturâ præterea solita, omniq; cultu Divino privantur, usque adeò, ut nec in toto Civitatis territorio locum sepultura à Concivibus suis obtri-

obtinere possint, & cum terra publica, (quæ nec maleficis & bestiis ullibi locorum denegatur) ullâ ratione ipsis esset libera, necessitas Christiana, Corpora mortuorum ad extera remotioraq; loca, non sine notabili contumelia, insignique dolore natali Solo evehere, ibidemq; terræ mandare urget. Prælibata Domina Catharina Palffy Templum Oppidi Komiaty ademit, ac Concionatorem Evangelicum curru impositum contumeliosè evehi curavit.

Relicta quoque Egregii, Balthasi Bossani, Dotalibus in bonis Templum possessionis Suranka ademit, sedecimæ Oppidi Oslyan simul cum proventibus ad eandem Ecclesiam pertinentibus occupata sunt. Reverendissimus Dominus Archi-Episcopus Collocensis Incolas Possessionis Puspeck salva, à solitâ frequentatione Templi Czörment, exercitioq; Religionis prohibuit, ac proventus ejusdem vi birsagiorum à præacta Ecclesia invitis Incolis avulsit. Idem fecit in aliquot locis in Comitatu quoque Trenchiniensi, subditos Evangelicæ Confessionis ad amplectendam Romano-Catholicam Religionem variis excogitatis pœnis & birsagiis, incarcerationibusque compellendo. In Neogradensi, crudeliter & inhonestè, adeoque præjudiciosè Concionator possessionis Déven per Reverendissimum Dominum Stephanum Bosnyack, ac Generosam & Magnificam Dominam, relictam quondam Magnifici Domini Emerici Balassa, occupatis Templo & Parochiâ, contra manifestissima jura & prærogativam compossessorum & Hæreditariorum Dominorum ejusdem Parochiæ, fuit ejectus.

Multa hic ponderosa forent commemoranda, verum sicut præmissis, ita pariformibus præjudiciis, Templorum utpote ablationibus, Concionatorum Evangelicorum, invitis auditoribus & Compatronis, expulsionibus, sedecimarum, & id genus proventuum Parochialium, ac Jurium Ecclesiasticorum abalienationibus, notanter autem in Trenchiniensi & Nitriensi comitatibus, adeoque bonis Thurzonianis nunc apud manus Cameræ Vestræ Sacratissimæ Majestatis Hungariæ existentibus, prout & ultra Danubium Lanseriensibus, Dominorum item Comitum Battyani & Zrinio, passim in Regno patratis, nolentes Majestatem Vestram Sacratissimam longâ serie onerare, hic subsistimus. Quàm humillimè exoratum esse petentes Majestatem Vestram Sacratissimam, quatenus præmissa universa & singula non modò gratiosè in integrum restituere, verum in tam manifestos præspecificatarum Regni Constitutionum violatores & eversores, severam quoque animadversionem instituere dignetur, idque vel ex sequentibus rationibus: Constat siquidem Majestati Vestræ Sacratissimæ, sicut ex Pacificatione Viennensi, ita & conditione sexta liberum Religionis exercitium propter publicum bonum, tranquillamque Regni per mansionem communibus Regni Statutis stabilitum esse.

Cæterum idem liberum Religionis exercitium ex contextu Constitutionum Anni 1608. Articulo primo antè Coronationem, ad eradicanda animorum dissidia & intestina odia, non modo ad Status & Ordines Regni, verum In-

colas etiam Oppidorum & Villarum pertinere. Unde perspicuè liquet, Status Evangelicos, dum restitutiones Templorum ab Anno 1608. præmissò modo ablatorum, juxta prænotatum Domini quondam Imperatoris Matthiæ Declaratorium Diploma, iteratasque Constitutiones, urgent, à Majestate Vestrâ Sacratissima nihil novi, quod Constitutionibus, statutisque & Decretis Regni repugnare videretur, tam impensè sollicitare, Constitutiones namque illæ, Diploma item, & Articuli, dudum per Illustissimum quondam Comitem Georgium Thurzo, Palatinum, nemine tunc, sed nec postmodum longo satis tempore contraveniente, passim per Regnum pluribus in usu fuerunt & roborati.

Qui quidem usus, (Articulis in vero sensu suo usurpatis) in præsentiarum usque passim viget. Pari sensu & per Augustissimum quondam Imperatorem, Genitorem Majestatis Vestræ Sacratissimæ desideratissimum, beatæ reminiscentiæ, tempore felicitis suæ inaugurationis, sicut & per Majestatem Vestram Sacratissimam item, cum in Regem & Dominum eorundem Sopronii Anno 1625. inaugurata extitisset, eadem Constitutiones & Articuli limpidissimè declarati, benigneque acceptati & confirmati fuerunt.

Et si verò hujusmodi Templorum, Parochiarum, & Proventuum occupationes, Concionatorum Evangelicorum expulsioniones, subditorum coactiones, vel maximè ab Anno 1608. subortæ, hætenus complanari non valuerint, id ipsum tamen nullam vim præmissis constitutionibus inferre potest, quippe cum abusus, & violentiæ interventæ à nemine usque tam manifestè fuerint approbatæ, tantum abest consensu vel minimo roboratæ.

Dilatio autem complanationis eorundem gravaminum potissimum ad instantiam, obque singularem respectum defunctæ Imperatoris Regiæque Majestatis facta fuerat. Super qua eadem Majestas, Status & Ordines Regni, primum quidem per benignas literas & solennem Legationem in Anno 1634. hic Posonii institutam, postmodum autem in immediatè subsequuta Soproniensi Diætâ, cum spe indubitata satisfactionis & realis effectuationis, gratiosè assecuratas reddiderat.

Cum autem Majestas Vestra Sacratissima, sicuti tempore auspiciatissimi moderni sui in medium fidelium suorum Regnicolarum adventus, gratiam suam specialem eisdem palàm polliceri, ita dum feliciter inaugurata extitisset, conditione secundâ Status & Ordines in eo clementer assecurare dignata fuerit, quod videlicet gravamina, si quæ usque ad tempus suscipiendi Regiminis sui qualiter cunq; emerferint, statim in initio Regiminis ejusdem in Diætâ primitus intra spatium sex mensium publicanda penitus tollet.

Proinde Majestatem Vestram Sacratissimam præmemorati Status & Ordines Evangelici per viscera misericordiæ DEI iterum atq; iterum orant, obtestanturq; ne permittat in libero hoc Regno Status Romano-Catholicos prætextu Domini & potestatis in subditos habitæ Domini (quod solius DEI proprium est) in con-

scientias quoque sumere, liberumque exercitium Religionis in tristem servitutem redigere, quin potius ut æquali & proportionatâ Libertate cum Evangelicæ Confessioni addictis gaudeant, dignetur gratosè efficere. Quò & Majestas Vestrâ Sacratissima hujusmodi molestiis liberari, expediriq; & Acta publica, Salutem Hungariæ æque ac aliorum Regnorum, Provinciarumq; Majestatis Vestræ Sacratissimæ concernentia, felici progressu continuari, ingentes insuper expensæ melioribus Regni usibus accommodari valeant, neque tempus pretiosissimum (sicut jam aliquot Diætiis accidit) cum gravi animorum exacerbatione, perniciosoq; dissensionum fomite, adeoq; displicentiâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ perdatur; quam gratiam æquisimamq; & Libertati Regni consentaneam satisfactionem iidem Status & Ordines Evangelici omni occasionum genere pro viribus demissè demereri contendunt.

GRAVAMINA

Quæ sequuntur, pertinent ad præcedentia quæ etsi tunc non specificata, tamen in generalitate eorum, prout ex Conclusionem præsentem patet, comprehensa erant.

IN Comitatu Zaladiensi in bonis Dominorum Comitum à Zrinio per totam Insulam Muraköz, signanter ex Ecclesiis Oppidorum Strigo, Szobocziszca, Szenicze, Szerdazely, Berlagh, Sz. György, Sz. Mihali, Negyucze, Sz. Márton, Bellécze, Czirkolan, S. Mariæ, S. Viti, S. Margarethæ de Kanocz, Alfo-Kiralyocz Felső, Pusztakotz, cum aliis ad easdem Ecclesias pertinentibus Filialibus, circa 1625. Annum, per Illustrissimum quondam Dominum Comitem Georgium à Zrinio Concionatores Evangelici exturbati, ac earundem Ecclesiarum Templum cum Parochiis, Scholis, & proventibus Parochialibus occupata sunt.

In bonis olim Domini Comitis Christophori Banffii, ad Arces Alfo Lindva & Belatnitz, signanter in Oppido Alfo, Lyndva, & possessionibus Dobronak, Turnicza, aliisque universis bonis circa 1624. & 1625. Annos, per eundem Dominum Comitem Banffy Concionatores Evangelici exturbati, ac templa, Scholæ, Parochiæ, cum proventibus maximis, miseræ plebis cum oppressionibus occupata sunt.

Templum Confinii Tyhany post Annum 1635. per Egregium Joannem Somodi, supremum Capitaneum ejusdem loci, exturbato Concionatore Evangelico unâ cum Parochia & proventibus occupatum est. Templum possessionis Cziczó circa 1630. Annum per Reverendissimum Dominum Franciscum Ergyelium, alias Episcopum Wesprimiensem, cum Parochia & proventibus occupatum est. In Wesprimiensi Templum possessionis Vassar circa Annum 1630. Reverendissimus Dominus Nicolaus Dallos, Episcopus Jauriensis, una cum Schola &

Parochia, ejecto Concionatore Evangelico, occupavit.

In Castri ferrei, in bonis Domini Comitis Ladislai Chaky sancti Gotthardi possessionum Gyarmat & Gardon-Falva Templum cum Parochiis, exturbatis Concionatoribus Evangelicis idem Dominus de Chak, circa Annum 1629. occupavit.

Illustrissimus Dominus Comes de Battyán ex universis Oppidis & possessionibus ad Arces suas Némét Vyvar, Szallonock, & Rohoncz pertinentibus, Concionatoribus Evangelicis ejectis, Templum cum Scholis & Parochiis circa 1633. Annum occupavit.

In bonis Comitum Dominorum Erdödi ad Arces Monyorókerek, Veresvár, Vép, & Castellum Schüz pertinentibus, Oppidis & possessionibus Templum universa per eandem familiam post 1608. Annum circa 1616. una cum Scholis & Parochiis occupata sunt.

In Soproniensi, in bonis Domini Comitis Eszterházi, ad arcas Lansér, Lacombak, Frakno, & Kis Marton, Templum Oppidorum & possessionum Nyegh, Ritzingh, Sz. Márton, Terecz, Alfo & Közep, Pulja, Martz, Nagy Márton, Rórbach, Sándor, Szarazván, Drasburgh, Hefflan, Margaretha, Ocha, Szíroz, Feyerregyhár, Fekete Város, Szélés-kath, cum aliis reliquorum Oppidorum & possessionum Templis, Scholis & Parochiis, partim per Illustrissimum Comitem Nicolaum Eszterházi, Palatinum, partim per Officiales Fisci Regii post Annum 1608. ab Evangelicis occupata sunt.

In bonis Arcis Sarukú post Annum 1608. per Officiales ejusdem Arcis Templum universa occupata sunt.

Oppidani Rusztenses ad Arcem Suæ Majestatis Sacratissimæ Altenburgensem, sive Ovar pertinentes, inter quos duo duntaxat, & non plures sunt numero Cives Romano-Catholici, reliquique omnes Evangelici, ante tumultus Boczkayanos Concionatorem Evangelicum habuerunt, eodem per officiales ejusdem Arcis amoto, tempore tandem tumultus Bethlehemiani Religionis ipsorum Evangelicæ exercitium reassumentes, in eodem Oppido Concionatorem Evangelicum intertenuerunt, & Religionem suam liberè exercuerunt. Anno tamen 1621. Illustrissimus Dominus Comes ab Harrack, pro tunc Possessor ejusdem Arcis & per consequens Oppidi etiam Ruszt, Concionatorem ejusdem abhinc exturbavit.

Templum verò, tanquam filiale templo Oppidi Rakos applicando: constitutoq; ibidem Ministro Romano-Catholico, Incolas ejusdem quotannis florenos quadraginta solvere coëgit. Pædagogum nihilominus Evangelicum pro instituendis Filiis ipsorum, sepeliendisque mortuis, intertenere, & Concionatores etiam Evangelicos in Oppidum pro administrandis quibusvis ritibus Sacris introducere, ac quo placuit ipsis ad Conciones exaudiendas exire, nemini impedire licuit. Posteaquam Sua Majestas Sacratissima idem Oppidum Reverendissimo Domino Episcopo Jauriensi Anno 1633. impignorasset, idem sub pœna quadraginta florenorum, eisdem Oppidanis Civibus

bus seorsim & sigillatim mandavit, ut Pædagogum Evangelicum dimitterent, & Romano-Catholicum loco sui constituerent, à præmissisque Religionis suæ hæcenus libere continuatis exercitiis consimiliter sub pœna supra scripta, seorsim & sigillatim abstinere, & sic diversimodè iisdem impeditis & divexatis proprium Ministerium Romano-Catholicum, cui ducentos florenosolvere coguntur, in idem Oppidum Oppidanis invitis introduxit. Quia verò iidem omnes Evangelici existentes, Religionis suæ Concionatorem Evangelicum libentissime, spontè & libere acceptarent, & exturbatum ipsorum Concionatorem reducere: prohibitum Religionis suæ exercitium reassumere, eodemque pacifice juxta continentias Diplomatis frui possint & valeant, dignum est.

In Mosonienfi. In bonis Arcis Ová Anno 1624. Dominus Comes ab Harak, Templum duo, unum Hungaricæ, alterum Germanicæ Nationis in Oppido Ová, item Nereder, Nyulas, Szologh, Sz. Peter, & Sz. Janos, Oppidorum & possessionum Templum, ejectis Concionatoribus Evangelicis, una cum Parochiis & proventibus occupavit.

In bonis ejusdem Ovar Domina Catharina Palffy, Illustrissimi quondam Domini, Sigismundi Forgacz relicta vidua, Templum Oppidorum & possessionum Rayka, Nemet-Jagendorff, Beszonye, Czundorff, Miklosdorff, Hegyeshalom & Level cum Parochiis in Anno 1635. occupavit, concionatoresq; ex Parochiis ignominiose ejecit; Libros Evangelicorum colligi, & publicè in cineres redigi curavit. Templum possessionum Lebel, Sz. Miklos, Meczer, Egregius quondam Paulus Szechy circa annum 1630. ignominiose ejectis concionatoribus Evangelicis, una cum Scholis, Parochiis & proventibus earum occupavit.

In Jaurienfi. Circa annum 1608. concionator Evangelicus in Præsidio Jaurienfi constitutus, per certum tempus Liberum religionis exercitium eidem exercitui & communitati Jaurienfi Evangelicæ liberè continuavit. cum tamen exturbato exinde concionatore iidem Milites confinarii pro audiendis concionibus Sacris in possessionem Pathahaza non sine maximo vitæ & fortunarum periculo transvehi soliti fuissent; Modernus Dominus Episcopus Jaurienfis, nescitur quibus respectibus, templum in eadem Pathahaza extructum, non sine dolore & commotione animorum christianorum dirui & disjici fecit, eosque Milites libero exercitio Religionis privavit.

In Comaronienfi. templum S. Andreae in eodem confinio Comaronienfi situm, in cujus coemeterii & sepulturæ usu Catholici pariter & Evangelici tam Hungari quam Germani, usque ad annum 1627. æqualiter fuissent, sed posteaquam Petrus Gall pro tempore Vice-capitaneus Comaronienfis templi ejusdem desolata tecta velari curasset, ab eodem tempore usus sepulturæ eodem coemeterio Evangelicis interdictus est. Item templum possessionis Macza, licet non sit occupatum, & quamvis potiori ex parte ejusdem Incolæ sint Nobiles, qui una cum ignobilibus Incolis sunt Evangelici: nihilo minus ab intertentione concionatoris Evange-

lici per Reverendissimum Dominum Archiepiscopum Strigoniensem tam modernum, quam ejusdem Prædecessores post annum 1608. sunt prohibiti & vetiti.

In Posonienfi, Templum Domini Detrekæ per familiam Balassa per Annum 1615. sunt occupata, & Concionatores ejecti, Templum Domini Arcis Posonienfis tam in Insula Czalokcz, quam extra eandem per Dominos ejusdem Terrestres post Annum 1631. potiori ex parte occupata, & Concionatores expulsi. Civitatis quoque Modrensis Templum circa Annum 1635. ab Evangelicis occupatum est. Templum Domini Sempre universa, partim circa Ann. 1634. partim circa Annum 1612. per Dominos Terrestres ab Evangelicis, una cum Scholis & aliis pertinentiis sunt occupata & Concionatores ejecti. Sic in oppidis Szenez & Czekloz circa Annum 1630. per eosdem similiter in Nagy, Lœts, Galantha, Hedi, Dioszeg, Szerdahelu, Bar. Czalokcz, Kœrt, Szavar, Teven, Grinova, Nagyszegh, Nemet, Gurab, Neboysza, Sul, & alia per varios Dominos Terrestres post Annum 1630. sunt ab Evangelicis occupata, & Concionatores ejecti.

In Nitrienfi, in Bonis Arcis Sempte Templum Oppidi Sempte ac possessione Sopornye & Gatta cum Filiali Pulztakurt per Magnificum quondam Michaëlem Thurzo, partim verò per illustrissimum Dominum Palatinum Nicolaum Eszterhazi post 1630. Annum occupata sunt.

Templum Oppidi Sellye per Reverendissimum Petrum Pazmany circa Annum 1618. una cum Parochia, Schola & Filiali, occupatum est, exturbato Concionatore Evangelico à Parochia possessionis Aszakurt, duas filiales Sul, & Czap, Ecclesias, una cum certis Terris arabilibus, ab antiquo ad eandem Parochiam pertinentibus, Reverendissimus Dominus Johannes Telegdi circa Annum 1630. occupavit, & ad Ecclesiam possessionis, Lakaczi applicavit. Hujus etiam Possessionis Lakaczi Templum post 1608. Annum per Reverendissimum quondam Valentinum Leppes fuit occupatum. Templum possessionis Neded per Reverendissimum Dominum Johannem Telegdi post Annum 1608. cum Schola & Parochia est occupatum. Templum Oppidi Surany & possessionis Bankeszi per Magnificum quondam Thomam Bosnyack, post Ann. 1608. cum filialibus sunt occupata. Templum possessionis Deaki post Annum 1608. per Reverendissimum quondam Dominum Georgium Himmelreich, ArchiAbbatem S. Martini, exturbato Evangelico Concionatore occupatum est. Possessio Apati filialis Ecclesiæ Oppidi Baynocz per Episcop. Nitriensem post An. 1608. est occupata, prouti etiam in possessione Also lellocz filialis Ecclesia ab Ecclesia Fœlsœ Kamenecz est occupata.

Templa possessionum Nagy Hind Ghymez & Kosztolyan per præfatam quondam Catharinam Palffy circa 1630. Annum cum Parochiis & Scholis sunt occupata. Possessio Zire ad Ecclesiam possessionis Kolon ab antiquo pertinet, per Reverendissimum Dominum Valentinum Lepess post 1608. ab eadem Ecclesia Kolon est avulsa. Templum Oppidi Sarfœ post 1608. Annum occupatum est cum Parochia & redditibus per Dominos Terrestres. Templum possessionis Hinoran per Reverendissimum quondam Pe-

trum Pazmany circa 1618. Annum unà cum Parochia & proventibus fuit occupatum. Templum possessionis Nagy Sultzin per Magnificum quondam Ladislaum Pette cum Parochia circa 1618. Annum est occupatum. Templum possessionis Kovarez per Magnificum quondam Dominum Nicolaum Forgacz ante 1638. Annum est occupatum. Templum Oppidi Nagy Tapolczan cum reliquarum possessionum ad arcem Nagy Tapolczan cum reliquarum possessionum ad Arcem Nagy Tapolczan pertinentium, Templis, scholis & Parochiis occupata sunt post 1608. Annum per Dominum Sigismundum Forgacz, Palatinum, & ejusdem relictam.

Templum possessionis Nagy Jacz in præjudicium Compatronorum Evangelicorum per Relictam prælibati quondam Dn. Sigismundi Forgacz post 1624. Annum est occupatum cum Parochia & proventibus. Tempa possessionis Moczonok, Uregh. & Czapor post 1608. Annum per Reverendissimum Dominum Valentinum Lepes, Episcopum Nitriensem unà cum proventibus & Parochiis occupata, Concionatoresque ejecti sunt. In Dominio Arcis Korlatkæ universa Tempa, partim circa 1618. partim circa 1635. Annos per possessores ejusdem Domini occupata, & Concionatores ejecti sunt.

In Trenchinienfi. In bonis Arcis Bicze duo Tempa in eodem Oppido Bicze, unum majus alterum minus, non solum ab incolis, verum etiam à Compatronis Nobilibus Possessionum Hlinik, Nemes & Kis Kottyossæ; Egregiis videlicet, Georgio, Joanne & Stephano Rabovska, Raphaële & Georgio Hliniczky, & Francisco Stupiczky, & aliis Nobilibus ibidem existentibus, qui certas terras arabiles, ad eandem Ecclesiam Bicensensem contulissent, per Illustrissimum quondam Dominum Comitem Nicolaum Eszterhazy, aliàs Regni Hungariæ Palatinum, sunt occupata.

Majus quidem Templum circa Ann. 1630. minus verò circa 1632. Annum: Templum possessionis Gefrenicze per eundem Comitem Palatinum, unà cum filialibus Ecclesiis in præjudicium reliquorum Compatronorum Magnatum & Nobilium, circa 1632. Annum est occupatum. Templum possessionis Also-Hriczo similiter per eundem Dominum Comitem Palatinum in præjudicium aliorum Compatronorum, Magnatum, & Nobilium, circa præmissum tempus est occupatum.

Tempa duo in possessionibus Kis Suczan & Predmir, ad Kis Suczan per eundem Dominum Comitem Palatinum, unà cum filialibus Ecclesiis ad easdem pertinentibus circa præmissum tempus sunt occupata. Tempa possessionum Ribny, Dric, Toma, Apati, Jstebnicz, Pispékfalva, utraque Apatfalva, cum filialibus Ecclesiis circa annum 1618 per Reverendissimos quondam Dominos, Petrum Fazmany, & Valentinum Lepes sunt occupata.

Tempa in bonis Oroszlanykæ cum filialibus Ecclesiis per Reverendissimum Dominum Georgium Jakusith, Episcopum Agriensem, circa 1630. Annum sunt occupata. Templum Oppidi Domanicz per Magnificum Dominum Danielem Eszterhazy in præjudicium reliquorum Compatronorum circa 1630. Annum est occupatum.

Templum possessionis Szlopna in præjudicium possessorum Evangelicorum per Reverendissimum Dominum Georgium Jakusith, Episcopum Agriensem circa 1634. Annum est occupatum.

Templum possessionis Cziczmany per Magnificum Dominum Paulum Sereny circa 1632. annum est occupatum. Templum Tepliczense ad arcem Streczen pertinens, non solum ab Incolis, sed etiam à Compatronis, utpote Possessoribus possessionis Nedecze cum reliquis filialibus Ecclesiis per Magnificum quondam Dominum Stephanum Veseleni circa 1624. annum est occupatum.

In bonis arcis Lietava Magnificus Dominus Franciscus Revay in præjudicium nonnullorum possessorum Evangelicorum prætaxatæ Arcis Lietava, Tempa cum possessionibus Visnove, Drnove, Stranske, cum filialibus ad easdem pertinentibus occupavit. Item in possessionibus Kinezova Lahotta sub arce Lietava Subditos ad Ecclesiam Lietaviensem pertinentes, idem Dominus Franciscus Revay ab eadem Ecclesia in proprium usum ademit.

Ad Parochiam Oppidi Beczho ab antiquo spectantes tres Subditos in eodem Oppido commorantes, splendidi ac Magnifici Domini, Daniel Eszterhazy, & Ladislaus Revay circa 1634. Annum occuparunt, quos etiam de præsentis possident.

In bonis Arcis Ovar & possessionibus Streczen & Belany, proventus ad Ecclesiam Variniensem pertinens, per Dominum Franciscum Veseleny sunt occupata, & eadem Terra arabilis Egregio Nicolao Horvath est per eundem collata.

In Barliensi Templum possessionis Kis Kezu per possessores Arcis Leva circa Ann. 1630. cum Parochia & ejusdem Proventibus occupatum: ac Incolæ possessionis Solmos, quæ erat filialis Ecclesiæ Vyfalvensis, ab eadem Ecclesia avulsi & ad Parochiam dictæ possessionis Kis Kezu per eosdem possessores sunt applicati.

Tempa possessionum Szikava, Kerezur, Fencékosztolan, per possessores Castri Kis Tapolczan ante 1638. Annum, unà cum Parochiis & proventibus occupata sunt.

In Hontensi. Templum Oppidi Bad per Possessores Arcis Leva post 1618. Annum cum Parochia & ejusdem proventibus occupatum est. Tempa Oppidi Zebechleb & possessionis Nemeti, unà cum Parochia, Schola & proventibus per præfectum S. Benedicti de juxta Gran, Capituli Strigoniensis, post 1618. Annum occupatum est.

Templum possessionis Leszenie cum Parochia, Schola, & proventibus circa 1618. Annum est occupatum.

In Neogradiensi. Templum possessionis Gaczalya per Illustrissimum quondam Comitem Sigismundum Forgacz, seniore, post 1608. annum unà cum Parochia & Schola est occupatum.

Templum possessionis Maskfalva cum Parochia & iisdem proventibus per præfatam quondam Dominam Catharinam Palffy circa 1625. annum occupatum.

Templum possessionis Rosalehota per Illustrissimum Dominum Comitem Adamum Forgacz occupatum est. In usu continuo pulsus Cam-

Campanæ Evangelici Inhabitantes Arcis & Confinii Tilkienfis ante 1638. Annum fuerunt, ita videlicet quando aliquis præcipuorum Nobilium ac Militum è vivis excessisset pro facultate quorumvis pulsabatur Campana Arcensis tempore deductionis funerum ad sepulchra eorum. Nunc nescitur, sub quo prætextu usus ejusdem Campanæ non conceditur iisdem.

In Zolienfi. Templum possessionis Selnice per possessores præposituræ Turocziensis circa 1618. annum, cum Parochia & Schola, excluso Evangelico Concionatore occupatum est.

In Liptovienfi. Templum Possessionis Kvaczan cum Parochia, Scholis & Proventibus post 1608. Annum occupatum est.

In Scepuzienfi, Templum Oppidi Mind Szent, unâ cum parochia & ejusdem Proventibus, ejecto Evangelico Concionatore per Relictam Viduam Illustrissimi quondam Comitis Christophori Thurzo ante 1638. Annum est occupatum. Proventus Parochiales possessionis Leuchopsh, alias ad Ecclesiam Farkas salva pertinentes per egregium quondam Georgium Hoffman post Annum 1608. adempti sunt.

In Gyomœrienfi Templum possessionis Krasna Hurka, Varalia per Generosam quondam Dominam Sophiam Becz Petri Andraffi relictam Viduam, & Nepotem ejusdem Matthiam Andraffi, unâ cum filialibus Ecclesiis & proventibus Parochialibus post Annum 1618. occupatum est.

In Tornenfi. Templum possessionis Torlœ cum Parochia & ejusdem proventibus per possessores Arcis Krasna Hurka post 1608. Annum occupatum est.

In Sarosienfi. In bonis Hertnekiensibus Templa ferè omnia cum parochiis & proventibus parochialibus per dictam quondam Dominam Catharinam Palffy, post 1625. Annum occupata sunt.

In Zemplinienfi. Templum Oppidi Homonna per Tutores Illustrissimi quondam Comitibus Johannis Drugeth de Homonna circa 1628. Annum, unâ cum filialibus Ecclesiis, schola & proventibus occupatum est.

In Comitatu de Ungh Templum majus Oppidi Ungh Var ab Illustrissimo quondam Domino Comite Georgio Drugeth de Homonna, unâ cum antiqua parochia & Proventibus ex arce ad eandem pervenire solitis circa 1618. Annum occupatum est. Præfatus Dominus Comes Homonnay & Plebanus pro tempore Gerenyensis Samuel Kalmancai ex possessionibus Fœlsœ & Also Domonya dictæ Ecclesiæ Ungh Variensis filialibus Evangelicum Concionatorem exturba-
verunt, easdemque possessiones à prædicta Ecclesia Ungh Variensi cum universis earundem proventibus avulserunt, ubi etiam de præsentis Monachus quidam interteneretur.

In possessione Doborufzka, Magnificus Dominus Franciscus Daroczi ab Evangelico Concionatore ejusdem possessionis ex propriis segetibus Allodialibus ab Antiquo eidem dari consuetum proventum post 1628. Annum ademit. Pari ratione successor ejusdem Ladislaus Kubini in hunc usque diem à tempore apprehensionis eorum Bonorum nullum hujusmodi Proventum eidem Concionatori reddi curavit.

GRAVAMINA.

Annum 1638. subsequuta.

IN Comitatu Senigienfi Templum Oppidi Kiskomarom per Reverendissimum Dominum Georgium Jakusith pro tunc Wesprimiensem, nunc vero Agriensem Ecclesiarum Episcopum, in An. Dn. 1638. ejecto Concionatore Evangel. est occupatum, ac insuper pro non dimissione Concionatoris Evang. aliquos civium incaptivando & incarcerando eosdem eò usque nondimississet, donec primum septingentos & post ducentos florenos Hungaricales ab eisdem Oppidanis extorsisset, demum sub quadraginta florenorum Hungaricalium multâ eosdem Incolas seorsim & singillatim ab intertentione Concionatoris Evangelici prohibuisset, extorquendo literas reversales à prædictis Oppidanis super præmissis.

Et nunc etiam Reverendissimus Dominus Georgius Szelpcheny Episcopus modernus Wesprimiensis Plebano Romano-Catholico in prædictam Arcem constituto & collocato ad proventus parochialis restitutionem eosdem Oppidanos compellit.

In Comitatu Thurocensi Templa oppidorum Sz. Marton Moschocz & Duran, ac possessionis Bela cum Parochiis, scholis & proventibus per Magnificum Dominum Franciscum Revay contra conditiones tempore suæ inaugurationis in supremum Comitem Comitatus Thurocienfis, ab universitate Magnatum & Nobilium ejusdem Comitatus super protectione Evangelicorum Concionatorum eidem præpositas, ac solido juramenti sacramento deposito per eundem benevolè acceptas, ejectis & exturbatis Concionatoribus Evangelicis cum præjudicio cæterorum Compatronorum, Magnatum & Nobilium in anno 1639. occupata sunt.

Templum possessionis Blatnicza, cum Parochia, schola & proventibus per eundem Dominum Franciscum Revay in præjudicium reliquorum Compatronorum anno 1639. occupatum est.

Subditos insuper ad prædictas Ecclesias pertinentes, variis comminationibus ad amplectendam Religionem Romano-Catholicam coëgit, à frequentatione Templorum Evangelicorum eosdem, erectione patibuli, prohibuit, ab usu Campanarum & loco sepulturæ tam in Templis quam Cœmeteriis Nobiles Compatronos æque ac miseros Incolas prædictorum Oppidorum & possessionum privavit, & cum demortuorum corpora ex præscriptis Oppidis & possessionibus more Christiano Cantionibus ruri sepelienda exportarentur, propterea etiam eosdem carceribus inclusos detinuit; Quorum verò corpora in Cœmeteriis sepeliri permisit, ab eisdem Plebanus Romano-Catholicus non exiguam pecuniæ multam exegit. Ad hæc ab Ecclesia Oppidi Szuczán idem Franciscus Revay possessionem Styavniczka & Kleczin occupavit, ac prædictæ occupatæ Ecclesiæ Duraniensis, cum cunctis suis proventibus ad eandem dari consuetis applicavit.

Similiter terram cum prato Rovna nuncupato ab Ecclesia Nobilium Patronorum Divæ Hele-

Helenæ avulsit, & Ecclesiæ Oppidi Sz. Marton occupatæ contulit. Insuper proventus tam ab Allodio suo Borova, quam etiam ab Arce Sklabina, sicut & per certos suos subditos ad Ecclesiæ præfatorum Nobilium semper, & à memoria hominum præstari consuetos, præstare denegavit & prohibuit, Ministrumq; Ecclesiæ ejusdem ab usu liberi pascui, & lignorum succisionis, in quibus semper liberum usum habuit, prohibuit; prælibatos verò Nobiles Patronos in ipsorum Jurisdictione, quam in dicta Ecclesia, Schola & Parochia haberent, diversimodè impedivit, non curatâ transactione cum iisdem ratione ejusdem Ecclesiæ initâ. Pari ratione Patres Jesuitæ ab Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis, quæ plurimum Nobilium possessorum est, in bonis ipsorum certos proventus occupaverunt, ac per subditos eorum dari denegaverunt.

In Comitatu Wesprimiensi, Templum possessionis Dobron per Reverendum Patrem Alfonsum Ordinis primi Pauli Eremitæ, Papensem Vicarium, ejecto Concionatore Evangelico, una cum Parochia & ejusdem proventibus est occupatum.

In Comitatu Castri ferrei post occupationem Templi Vép à Familia Erdödi, quædam Domus pro Auditorio Evangelicis fuit concessa & collata, eandem etiam Domum Dominus Comes Georgius Erdödi in anno 1642. ejecto Concionatore Evangelico, occupavit.

In Comitatu Comaroniensi, Templum Oppidi Comarom, Magnus quondam Dominus à Reisenbergh, alias ejusdem confinii supremus Capitaneus, una cum Turri, Parochia & Domo Scholari Anno Domini 1621. funditus destrui curaverat. Loco ejusdem templi Incolæ prædicti Confinii ex materia lignea dum alterum extruicurrassent, idem templum jam brevi collapsurum muro lateritio renovari volentes, per Dominum Martinum Spatzay ejusdem Confinii Vice-Capitaneum impediti sunt, non curato eo, quod Raszciáni in eodem Confinio propius ad fortalitium templum lateribus extructum habeant.

In Comitatu Mossoniensi, templum possessionis Ranock filiale, à templo Oppidi Mosson in Anno 1643. per possessorem ejusdem possessionis occupatum & avulsus est.

In Comitatu Nitriensi, in bonis Arcis Baynocz Templum ejusdem Oppidi Baynocz, ac possessionum Kofs, Penlova, Lazan, Kaniauka & Boruba per Officiales Illustrissimi Domini Comitæ Pauli Palffy ab Erdöd, judicis Curie Regiæ &c. cum Parochiis, Scholis, & earum proventibus, exturbatis Concionatoribus Evangelicis, circa 1638. & 39. Annos sunt occupata. Templum possessionis Belétz per Magnificum Dominum Ladislaum Forgacz circa Annum 1643. est occupatum. Templum possessionis Kraszna per Officiales Arcis Hrusso, exturbato Concionatore Evangelico una cum Parochia & proventibus circa annum 1639. est occupatum.

templum possessionis Nagy Repen cum filialibus Ecclesiis per Magnificum Dominum Miachælem Wiszkeleti post 1638. annum est occupatum.

templum Oppidi tot Vyhely ad Vagum

per Dominum quondam Comitem Joannem Drugeth de Homonna in reversu suo ex Comitibus Posoniensibus 1638. celebratis, una cum possessionibus Andet, Pobedin, & Bashotz, contumeliosè ejecto & exturbato Superintendente, Evangelico Concionatore, cum Parochia, Schola, & proventibus earum est occupatum.

In bonis Arcis Galgocz, Pistyen, Udvarnock, Sz. Peter, Bayna & Vilnak, ac Possessionum Mandonitsh, Szerdahely, Banka Radnocz, & Barto, Templum, cum Parochiis, Scholis & proventibus, exturbatis Evangelicis Concionatoribus, per splendidos ac Magnificos quondam Dominos Adamum Thurzo, & Dominum Comitem Adamum Forgacz, nec non relictam viduam Magnifici quondam Domini Emerici Berstmi, partim post 1630. partim verò post 1638. annos sunt occupata.

Posteaquam Templum Oppidi Holitsh, quod olim communibus Oppidanorum ac nonnullorum adhuc superstitum expensis fuerat restauratum, ab Evangelicis est occupatum, qui quidem Evangelici de altero noviter extruendo templo in loco Coemeterii jam necessariò providere coguntur; Dignum itaque esset, ut hoc ipsum templum communibus Oppidanorum expensis extruatur, & materia necessaria pet Dominos terrestres ejusdem suppeteretur, ratio enim ipsa diceret, ex quo prius templum communibus expensis est ædificatum, huic ut quoque similiter provideatur.

Eadem ratio esset Evangelicorum Zakoloziensium Augustanæ Confessionis, quibus Domus deserta pro exercitio Religionis eisdem collata, non solum ab iis erat occupata, sed nec dum extrui eisdem permessa, imò ab exercitio Religionis quoque arcerentur. Ut itaque iisdem quoque vigore Diplomatis integrum & licitum sit, super fundo domus istius desertæ communibus expensis Civitatis templum ex ædificare; consimiliter etiam Nobilium ac Civium aliorumque Helveticæ confessionis Evangelicorum in eadem Civitate Zakolczeni degentium status requirit, ut ii quoque liberum suæ Religionis exercitium habeant, & tam ipsi, quam eorundem Ministri, absque quovis impedimento ibidem manere possint, vis Diplomatis & ratio communis æquitatis dicat. Proventuum Parochialium & sedecimæ medietas tam per Civitatis Zakolcza, quam Oppidi Holits Plebanos hactenus concionatoribus Evangelicis fuit denegata. Essent etiam quædam Domus & Vineæ in prædicta Civitate Zakolcza, testamentaria dispositione quorundam Evangelicorum Concivium hisce temporibus pro usu & sustentatione concionatoribus legata, ut in iis Evangelici sub quovis prætextu ne turbentur, prædictique proventus Evangelicis Concionatoribus restituantur, postulat Status Evangelicus. In possessione quoque Kato exercitium Evangelicæ Religionis est sublatum.

In Posoniensi. Cives Regiæ ac liberæ civitatis tyrnaviensis Evangelicæ confessionis conqueruntur gravissimè, quod ad ceremonias Religionis ipsorum contrarias peragendas per Magistros Czechæ & contuberniorum cogantur; ac à Templo quoque eorundem ad instar aliarum

rum Domorum Civilium, omnes census annuam præstare adigantur, cum & alias Templis ubique locorum ab hujusmodi censibus profanis privilegiata esse deberent. Accederet etiam, quod ex quo Plebanus Tyrnaviensis Romano-Catholicus ex communi proventu Civitatis suam Annuale salarium haberet, & alias Cives quoque Evangelici æqualiter cum Catholicis tales contributiones præstarent, ut Minister quoque ipsorum Evangelicus, ex communibus hujusmodi proventibus Civilibus annualem solutionem habeat, templumque illorum ab hujusmodi censibus liberum & immune reddatur, Civesque Evangelici ad nullas Religionis ipsorum contrarias ceremonias peragendas, juxta continentias moderni Diplomatis, per quosvis compellantur, dignum judicaretur.

In Liptoviensi, templum possessionis templi una cum Parochia, Schola & proventibus per Magnificos Dominos, Franciscum & Sigismundum Horvath, de Viegla, & Egregium Ladislaum Cubini, cum gravi præjudicio reliquorum Evangelicorum Compatronorum Nobilium post 1638. annum occupatum est. Hi Compatroni Nobiles & Incolæ Evangelici post templi & Parochiæ occupationem in propriis ipsorum fundis Concionatorem Evangelicum detinuerunt, qui quidem Concionator per Servitores Domini Francisci Horvath, quotidie molestiis turbatur & vexatur.

In Scepusiensi, Templum Oppidi Domanfalva cum Parochia & ejusdem proventibus per officiales Arcis Scepusiensis post 1638. annum est occupatum. Templi Oppidi Kaposzta falva Sanctuarium & templi Oppidi Czeterkehely sacellum templo contiguum splendidus ac Magnus Dominus Stephanus Chak post 1638. annum occupavit. Tempora possessionis Kaczinghely, Fölső lapis Krampack Fridman, Nyedecze, Mattyasfalva, & Blandek una cum Scholis & Parochiis, earumque proventibus per Magnificos Dominos Stephanum & Andream Palocz, post 1638. annum occupata sunt.

In Barsiensi templum Oppidi Sarnocza, cum Parochia, Schola, & proventibus, exturbato per Dominum Magnificum Melchiorem Dochi Evangelico Concionatore post 1638. annum occupatum est.

In Hontensi, templum possessionis Fölső Almas per splendidum ac Magnificum Dominum Comitem Ladislaum de Chak post 1638. annum, una cum Parochia & proventibus occupatum, & ad Parochiam possessionis Beczenicz, quæ Præposituræ de Sagh esset, applicatum est. Templum possessionis Wiszoka, similiter per præfatum Dominum Comitem Ladislaum de Chak, post 1638. annum cum Parochia & proventibus decimalibus occupatum est, ac Concionatoris Evangelici possessioni Fölső Roth-Baka proventum sedecimalem, ex territorio & Promontorio possessionis Alsó Roth-Baka ab antiquo eidem provenire debentem, ademit. Templum possessionis Brinofalva per Magnificum Dominum Stephanum Kohari, exturbato Concionatore Evangelico, una cum Parochia & proventibus post 1638. Annum occupatum est.

Histor. Hungar.

In Saarösiensi. Tempora possessionis Föl & Alsó Sebes per præfatam quondam Comitissam Dominam Catharinam Palffy post 1638. annum occupatum est.

In Abauyvariensi. Tempora Oppidorum Fölső & Alsó, Meczenzeff, per Reverendissimum Dominum Georgium Jakusith, Episcopum Agriensem, ac Præposituræ Conventus Ecclesiæ Jaszoviensis Administratorem post 1638. annum occupata sunt.

In Szempliniensi. Templum Oppidi Varano, una cum Schola & Parochia, proventibus ac duabus possessionibus ad eandem Parochiam per Illustrissimum quondam Dominum Stephanum de Bathor, alias Judicem Curie Regiæ Majestatis, præfatus quondam Comes Johannes de Homonna, & Consortes ejusdem, Domina Comitissa Anna Jakusith, post 1638. annum occupaverunt. Templum possessionis Kufin per Egregium Stephanum Duka, excluso Concionatore Evangelico in præjudicium reliquorum Compatronorum post 1638. annum est occupatum.

Cum itaque Sacratissime & Augustissime Imperator, Domine Domine nobis Clementissime,

MAjestas Vestra Sacratissima præscripta universa & singula Gravamina, vigore Diplomatis sui Regii, cum satisfactione nostra se complanaturam clementer obtulerit, nec alienum aut novi quidpiam, sed incolumitatem Patriæ duntaxat nostræ charissimæ & conscientiarum libertatem, etiam id tantum, quod ab Evangelicis occupatum esset, restitui justè expectamus. Ob id eidem Majestati Vestræ Sacratissimæ, tanquam justissimo Judici & Pientissimo Imperatori, humillimè supplicamus. Eandemque etiam per viscera misericordiæ DEI Altissimi obsecramus, dignetur Autoritate Suâ Cæsareâ & Regia controversiam hanc præscriptorum occupatorum Templorum, Parochiarum & bonorum ad easdem pertinentium, modo & formâ in Diplomate præscriptis, ac cum satisfactione nostra clementer complanare. Nisi enim plenaria complanatio controversiæ hujus in præsentem instituitur, & omnimodè Articulus iste ita componatur, ut utraque pars scire possit, quid in posterum una ab altera sibi polliceri debeat, neque Status ipsi, neque plebs afflictissima, firma certa que securitate frui poterunt, sed continuò de imminente periculo hærrere debent. Ad quod malum tollendum, & ad revocandos Statuum & subditorum, ad quietem & concordiam mutuam animos, Majestatem Vestram Sacratissimam juxta benignam suam assecurationem clementer assecurari, Patriamque nostram charissimam ab extrema dissipatione ac interitu vendicaturam spe certâ & humiles confidimus. Quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ Clementiam Paternam DEus maximus, qui ipsissima est veritas, largiter rependet, nosque omnes & singuli etiam humillimis nostris servitiis demereri nullatenus omitteremus. Eandem Majestatem Vestram Sacratissimam diu

D

& se-

& felicissimè valentem victoriosè imperare animis desiderantes, benignum ad prædicta iusta postulata nostra supplices expectamus responsum.

Sacratissimæ Majestatis
Vestræ

Fideles Humillimi & perpetui subditi

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

Non tamen placuit Dominus Catholicis ista, mediante autoritate Suae Majestatis, Gravaminum Religionis complanandorum via. Quapropter, eadem repudiata, compositionis amicabile media amplectendi ratio potior visa fuit, quem in finem posteaquam Sua Majestas Dominos Comites à Kurtz, Martinecz, & Dominum Prickelmair pro Mediatoribus inter Status Catholicos & Evangelicos ordinasset, obtinuit Dominus Palatinus, ut Evangelici quoque è medio sui, cum quibus tractari posset, deputarent. Ii autem fuerunt Domini, Ludovicus Nyarii, Paulus Ofztro, Zith, Paulus Szemere, Andreas Klobucziczky, Barna, Zakany, & alii nonnulli, quo tractatu durante Status Evangelici ad Instantiam Catholicorum die 15. Novembr. Resolutionem suam sequenti scripto declaraverunt.

*Resolutio ultimaria Dominorum
Statuum & Ordinum Evangelicorum ratione quarti
Puncti Diplomatis, exhibitæ
Suae Majestatis Consiliariis
Intimis die 15. Novembr. Anno 1646.*

Quandoquidem Sua Majestas Sacratissima per speciale suum Decretum Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelicos anno 1638. clementer affecurasset, quod videlicet ratione Templorum ab Oppidanis & Villanis ab anno 1608. usque ad annum 1638. occupatorum, inquisitionem clementer instituere dignabitur, ac ut etiam particulæ Conditionis sextæ Diplomatis Regii (eandem spontè & liberè acceptare volentibus) per omnia satis fiat. Itaque postulant iidem Status & Ordines Evangelici, ut Vice-Comites Comitatum eorundem, in quibus videlicet talia occupata Tempora vel Auditoria adjacere dignoscuntur, assumptis secum è Statu Catholico & Evangelico pari numero personis, potioribus videlicet Nobilibus & Juratis Assessoribus Comitatum, per eosdem Comitatus deputandis, & soluta præsentis Diætæ statim intra spatium duorum Mensium inclusivè, sub amissione honoris, officii, eorum videlicet Vice-Comitum, & sibi adjungendorum ad necessitates confiniorum Regni immediatè & irremissibiliter exequendorum & applicandorum, ac non nisi condignâ æstimatione mediante redimen-

dorum, ad facies ejusmodi Oppidorum, Villarum, imò etiam Confiniorum, accedere, factaque fidei (non admittis tamen locorum eorum Dominis Terrestribus, Capitaneis, vel eorum Officialibus (super numero sessionatorum, indigenarum Inquisitione, si plures reperirentur in ejusmodi Oppidis, Villis & Confiniis, tales sessionati Indigenæ Catholici, quam Evangelici, eisdem Catholicis, sin autem Evangelici, Evangelicis ejusmodi Tempora & Auditoria occupata, una cum Proventibus Parochialibus, exceptis tamen solutionibus personalibus (quas quælibet pars suæ Confessionis Ministro pendere debeat) immediatè restituere debeant & teneantur.

Parti tamen alteri licebit Parochum suæ Confessionis seu Ministrum intertenere, ac in fundo Confinii, Oppidi vel Villæ communi pro exercitio Religionis Suae aliud Templum, Parochiam & Scholam, communibus expensis omnium indegenarum exstruere, vel ruinosam restaurare, pro quibus quidem extruendis illi iidem Vice-Comites cum sibi adjungendis Personis, tempore ejusdem Inquisitionis & Executionis, certum locum etiam idoneum demonstrabunt: Hoc tamen expressè declarato, quòd si in talibus Oppidis, Villis & Confiniis bina vel plura reperiantur Tempora, extunc alterum eorum parti alteri assignandum foret, ac usus sepulturæ utrique parti ubique communis maneat, bonaque & Proventus à Templis & Parochiis Evangelicorum, quæ de præsentis etiam per eos possiderentur) quandoque & qualibuscunque viis abstracta, abalienata, iisdem Evangelicis restituantur.

Quæ autem templa ab anno 1638. usque ad disturbia fuissent occupata, quandoquidem Majestas Sua Sacratissima eodem speciali suo decreto clementer cavisset, ne per ejusmodi occupationes Templorum ad disidia & dissensiones Regnicolæ ad invicem occasionem darent, ac perpiè Defunctum Dominum Palatinum etiam, de non occupandis in posterum Templis, iidem Status & Ordines Evangelicæ aliquot vicibus firmiter asscurati extitissent, unde propterea nullæ omnino occupationes Templorum fieri debuissent.

Ob hoc talia Tempora & Auditoria, unà cum Parochiis, Scholis, Bonis & quibuslibet adjacentiis eorum simpliciter, & absque ulla inquisitione per prædictos Vice-Comites, & sibi adjungendas Personas, sub poena præscripta, terminoque præfixo, eo facto restitui deberent.

Quantum autem ad Tempora sub præteritis disturbis occupata, ac Dominis Catholicis vi Diplomatis Suae Majestatis Regii restituta attineret; quia ratione nonnullorum ex iis Gravamina per Evangelicos in præterita Anni 1638. Diætæ Majestati Suae Sacratissimæ exhibitæ, nonnulla autem post ejusdem Anni 1638. Diætæ per Dominos Catholicos occupata extitissent, eorundem etiam Templorum negotium, non obstante restitutione præmissâ, modo per omnia, ut supra, simili per eosdem Vice-Comites Comitatum cum sibi adjungendis rectificetur & complanetur effectivè, ita videlicet, ut quæ ante annum 1638. essent occupata, mediante præmissio modo fiendâ inquisitione, quæ autem post essent adempta, simpliciter termino in præfixo, & sub præ-

prædeclarata pœna, iisdem Evangelicis restitu-
antur.

Sed nimis dura resolutio ista Dominis
Mediatoribus visa fuit, adeo ut perlecto mox li-
bello impossibilia petere Evangelicos exclama-
verint, die autem 18. Nobembr. insuper causam
iniquitatis fovere eosdem dixerint, assignato eis
sequenti Scripto, ad Evangelicos cœteros pro
tunc in Domo Regni congregatos perferendo.

PUNCTA.

*Per quæ fortè posset deveniri ad
Concordiam, per Dominos
Catholicos Evangelicis exhi-
bita die 18. Novembr. Anno
1646.*

PRIMÒ. Statibus & Ordinibus liberum Reli-
gionis exercitium juxta primùm hujus diplo-
matis punctum permaneat, non modò cum usu
Templorum, sed & Jure Patronatus eorum, qui
tamen propter Bonum pacis, excepto loco Resi-
dentia, in aliis Templis diversæ Religionis exer-
citium non introducent invitis Oppidanis & Vil-
lanis.

Secundò Tempia Catholicorum, quæ ho-
die in manibus eorum sunt, ita permaneant, ex-
ceptis iis, quæ hisce disturbiorum Temporibus
adempta, juxta Diploma restituenda sunt.

Tertiò, ut vero partes majori sinceritatè
& certitudine fruantur, neque in prædictis Con-
cessionibus impediatur, statuitur pœna in eos,
qui deinceps adversus præsentis Constitutiones
delinquerent, ita videlicet, ut Judex sit tabula Re-
gia in quibusvis Regni Comitibus, & qui templum
contra statuta occupaverit, primà quidem vice in
Thaleris 500. cum restitutione Templi, secunda
vice, si reoccupaverit, in mille Thaleris, si tertio i-
dem fecerit, in ammissione Pagi aut possessionis
ad Coronam Fiscumque Regium devolvendæ,
convincatur, & per executorem à tabula consti-
tuendum, protinus exequatur. Ecclesiastici,
loco amissionis possessionum, 1000. tandem
Thalerorum pœnam incurrant.

Sub hoc tempus prodiit in lucem aliud
Scriptum Catholicorum ejusdem generis,
pridem quidem conceptum, necta-
men publicatum, sequentis te-
noris:

*Scriptum Catholicorum non publi-
catum.*

DE Templis verò conclusum est, ut Jus Patro-
natus penes Dominos Terrestres juxta leges
patrias maneat, cum Rusticos in fundo Domini
sui nihil præter mercedem &c. Porro Domini
salvò alioquin Jure Patronatus ipsorum, propter
bonum Pacis eò condescendent, ut deinceps ex-
ceptis illis, quæ in locis residentia usui proprii
exercitii Religionis necessaria sunt, alia non oc-

Histor. Hungar.

cupent. Tempia verò utrinque accepta & occu-
pata in Pagis & Oppidis in eo statu, in quo nunc
sunt, permaneant. Proventus Ecclesiarum à
Templis non avellantur. Ut verò de observa-
tione prædictorum securitas sufficiens præstetur,
in singulis Regni Comitibus primo quovis anno
celebrandis, suæ Majestatis Tabula Regia de-
linquentium adversus Concessionem Religio-
rum judex esto. Et si quis contra Constitutio-
nes Tempia ademisse convictus fuerit, primum
quidem pro singulis in quingentis Thaleris Im-
perialibus, secundò reoccupans in mille, tertio in
amissione Villæ ad Viscum Regium devolven-
dæ convincatur, & reali executioni demandetur.
Quoniam in Civitatibus Soproniensis, Posonien-
sis, Tyrnaviensis & aliis, Status Evangelicus suæ
Religionis Exercitia cum requisitis habet; Sta-
tutum est quoque in Civitatibus Montanis, Leu-
choviensis, Cassoviensis, Epiriesiensis, Bartphen-
sis, Cibiniensis, ubi plura Tempia habentur, & aliàs
per Catholicos Romanæ Ecclesiæ ædificata, ut u-
bique pro bono pacis unum Templum prædictis
Catholicis pro exercitio illorum Religionis assi-
gnetur.

*Exhibita per Magnificum Domi-
num Mikulich Gravamina
Universorum Clericorum 8.
Octobr. Anno 1646. Statibus
Regnicolarum.*

COETERUM dura ista per Dominos Mediatore
tam Scripto, quàm & jam ore tenus Statibus
Evangelicis data responsio, eosdem mirum
quantum offendit, desperatoque amicabilis com-
positionis successu, ad suam Majestatem denuò
recurrit coëgit: quâ in re Libellus die 20. No-
vembr. suæ Majestati Cæsareæ & Regiæ exhibi-
tus sequentis fuit tenoris:

*Supplicatio Statuum Evangelico-
rum die 20. Novembris suæ
Majestati porrecta, medio
Domini Ludovici Nyarij, Ge-
orgii Barna, & Jacobi Qua-
storis.*

Sacratissima Cæsareæ, Regiæque Ma-
jestas, Domine Domine nobis
Clementissime.

MOESTOS sanè & ferè lacrymabundos ad Ma-
jestatis Vestræ Sacratissimæ solium accede-
re nos Status & Ordines Evangelicos, coë-
git Diætæ hujus modernæ tam inaniter extractæ
hactenus impeditus Processus. Cujus rei etiam in-
nocentes Nos insimulemur esse in causa: diver-
sum tamen ratio, & æquus in tractatu ejusdem
Diætæ per nos hactenus observatus modus indi-
cant. Nunquam Nos vel diplomatibus Maje-
statis Vestræ Sacratissimæ præjudiciosè contra-
dixisse, vel effectuationem eorundem cum tan-
to dis-

to dispendio temporis præciosissimi retardasse, quis est, qui non sciat? Amicabilem etiam compositionem ratione Quarti Puncti Diplomatis cum Dominis Catholicis, tam ante exhibitionem Gravaminum nostrorum Majestati Vestrae Sacratissimæ nuper factam repetitis vicibus, quam etiam post, ad benignum Majestatis Vestrae Sacratissimæ Mandatum medio Excellentissimorum & secretorum suorum Consiliariorum nobis declaratum inire, eademque nos gaudere voluisse, ipsorum Dominorum Consiliariorum sincera recognitio testis esse poterit.

Ast dum ea, quæ Diplomatis virtus nobis facienda proponit, exequimur deque summo jure postulati nostri, ratione repetitionis Templorum ab anno 1608. usque ad disturbia ab Evangelicis occupatorum porrecti, (ut videlicet & conscientia salvarentur, & benignis Majestatis Vestrae Sacratissimæ asssecurationibus satisfaceret) remittendo partem duntaxat eorundem Templorum simpliciter alteram autem partem mediante Inquisitione, valido nixi fundamento repetimus, causæ injustæ patrocinari, per hocque Injustitiæ Fautores, audire non sine magna animorum acerbitate cogimur, cum tamen nihil aliud, quam hæcenus impeditæ Religionis usum, alias per pauperulam plebem in templis continuatum, ejusdemque Exercitii reassumptionem, secundum clara & expressa Diplomatis verba, (quæ videlicet rusticos etiam, modo simili, ut status Religionem suam exercere posse & permitti debere, salutariter præscriberent) sollicitemus.

Desperata itaque prorsus cum iisdem Dominis Catholicis ratione illius Puncti concordia, cum & antiquæ interpretationes, quas Diploma non admitteret, circa eadem adducantur ac novæ Quæstiones & Tractatus (per Juris Patronatus reservationem, templorumque etiam de futuro, ubi videlicet Dominis Terrestribus Residentiæ essent, ulteriorem occupationem fiendam) Diplomatici omnino præjudiciosè institui clare videantur, nec quicquam eorum, quæ a tot annis cum tanta conscientiarum oppressione occupatum esset, restitui intendatur, verum potius iniquis planè judicatis postulatis Nostris, (ad quæ tamen Majestas Vestra Sacratissima cum satisfactione nostra tollenda se in Diplomate clementer obtulisset) ab amabili Tractatu cum iisdem Dominis Catholicis, modis & formis, quibus hæcenus factum est, ulterius continuando, penitus rejiciamur: ad Majestatem Vestram Sacratissimam, tanquam Patrem & Regem nostrum Clementissimum, vicissim confugere necessum habuimus, eandem Majestatem Vestram Sacratissimam humillimis exorantes Votis & precibus, dignetur jam tandem discordiarum Civilium tabem, per quam tot mala & calamitates in dulcissimam Patriam nostram insectæ essent, benignè tollere, injurias & gravamina nostra antehac in singulis Comitibus sine fructu, nunc demum ad asssecurationem Majestatis Vestrae Sacratissimæ Regiam sub spe firmissima, virtute Diplomaticæ eidem Majestati Vestrae Sacratissimæ humillimè repræsentata, cum satisfactione nostra complanare, ut hoc modo stabilita inter subditos concordia Majestatem Vestram sacratissimam paci & tranquillitati communi fludere, totus Orbis Christianus resciat, ac tali paterna sua Clementiâ Maje-

stas Vestra Sacratissima nos omnes certatim ad præstanda sibi humillima fidelitatis officia alacriores reddat & efficiat.

Clementissimum Majestatis Vestrae Sacratissimæ expectantes responsum, Eandem diu & felicissimæ imperantem bono totius Christianitatis benè valere animitus desideramus.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis

Fideles humillimi & perpetui Subditi.

Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

Inde ad diem usque 5. Decembris resolutio Suae Majestatis expectata, proque eadem maturanda multiplices ex congregationibus Evangelicorum suburbanis quotidie habitis Nuncii ad Dominum Palatinum, Judicemque Curia, & Dominum Personalem, partim communi Evangelicorum nomine, partim autem peculiariter per Ablegatos Principis Transylvaniæ Comitatumque eidem subjectorum instantiæ factæ, jamque de discedendi reque insecta ad Principales redeundi venia à Sua Majestate impetrandæ per nonnullos deliberabatur, dum sequens Suae Majestatis Decretum cum Informatione Catholicorum Eidem exhibita, Statibus Evangelicis assignatur.

Decretum Cæsareum, quo statui Evangelico Informatione Catholicorum circa gravamina Evangelicorum insinuat. Posonii die 5. Decembris 1646.

Magnificis, Egregiis, Prudentibus & Circumspectis, qui sub nomine Statuum & Ordinum Regni Hungariæ Evangelicorum Suae Majestati Gravamina porrexerunt, assignandum.

Sacratissima Cæsarea Regiæque Majestas, Dominus Dominus noster Clementissimus benignè intellexit, qualia sub nomine Statuum & Ordinum hujus Regni Evangelicorum in hisce comitiis sibi fuerint humiliter exhibita Gravamina. Cum autem etiam Status & Ordines Catholici suam præsentaverint Informationem, idè eadem Sacratissima Cæsarea Regiæque Majestas prædictam Informationem iisdem communicare voluit, priusquam ulterius quid statuatur. Prouti hisce clementer communicat, ut si quid ulterius proponendum vel informandum habeant, dictæ suæ Majestati quantocyus & majori quâ fieri poterit brevitate exhibeant, Quos de reliquo sua gratiâ Cæsarea benigne complectitur.

Per Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem Posonii die 5. Mensis Decembris Anno 1646.

Georgius Orosij.

Informatio Catholicorum circa Gravamina Evangelicorum, ubi inter alia discutitur quæstio: An Catholici Domini templa sua propria in suis

pagis & oppidis, quæ antehac exercitio Catholico addixerant, teneantur ad licitum rusticorum aut majoris partis pagi, ipsis concedere. Quæ quæstio multis rationibus in favorem Catholicorum deciditur, & ad argumenta Evangelicorum respondetur. Denique repræsentatur, quam Catholicis postulare adhuc possent in negotio Religionis.

Vastam querelarum sylvam & confertam gravaminum farraginem, per Evangelicos exhibitam, intellexerunt Catholici, quibus Majestatem vestram fatigare, nos onerare, Tractatus Comitiorum involvere & aggravare, pretiosi temporis jacturam facere parum pensi habuerunt. Singulis eorum ruminandis ac refutandis, non dies & menses, ne anni quidem sufficerent. Mirari satis nequeunt Catholici, talia actanta ab altera parte prætendi, ut iis admissis, regnum universum in immane chaos, & inseparabile labyrinthum præcipitari, omnibus veteribus & novis Religionis concessionibus ac libertatibus contraveniri Catholicam demum Religionem prorsus conculcari ac opprimi deberet; Quare in singula deducendo benignitate Majestatis Vestræ abuti videantur, illud in universo hoc scripto maxime considerant & animadvertunt, inter primaria turbatæ Religionis capita reponi, quod in bonis & pagis propriis templis invitis rusticis occupent, ac suæ Religionis exercitio adigant; quod absque omni turbatæ Religionis nota, & salvis quibusvis concessionibus ac legibus in favorem eorum constitutis, id sibi licere existimarent, suoque jure uti perrexerint hætenus Catholici. Hoc igitur punctum usque adeo principem locum inter querelas exhibitas tenere, ut in eo totius fere difficultatis cardo verti, & omnium gravaminum compendium in unum collectum haberi videatur, quo superato cætera omnia facile componi & complanari poterunt.

Ubi igitur satis ostensum fuerit ac declaratum, vel à Majestate Vestra juxta continentias novissimi Diplomatis determinatum, licere Catholicis templis in bonis propriis occupare, non erit amplius quod æra querelis explere, Majestatem Vestram lamentis fatigare, nosque turbatæ Religionis & Gravaminum plaustis toties onerare pergant, minus arreptis armis extremæ minæ & periculo patriam idcirco involvant.

Ut igitur Majestas Vestra clementer intelligat, ac si opus, autoritate sua determinare valeat, quam æquo jure, legibus patriæ, & concessionibus illæsis, ac sine injuriâ quorumvis id fecerint Catholici, breviter & demisse Majestati Vestræ Sacratissimæ duxerunt repræsentandum, ea quæ circa libertatem Religionis à Regibus Hungariæ diversis vicibus concessa sunt, in sequentibus articulis contineri.

Primo. Anno 1606. tempore pacificationis Viennensis sub Archiduce Matthia, Plenipotentiario videlicet Rudolphi Imperatoris, constitutus est primus de libertate Religionis in Hungariæ Regno admittenda Articulus, cum antea nullam prorsus à Romana fide alienum, ab ipsa sui ex Gentilismo conversione passa fuisset Gens Hungarica: quin imò severos contra omnes peregrinæ Religionis cultores & seminatores constituisset articulos. Ubi patet ex variis

decretis S. Stephani lib. 1. cap. 1. Ferdinandi Imperatoris anno 1563. articulo 32. Ludovici secundi Budæ anno 1523. articulo 54. & in Constitutionibus anni 1525. factis in campo Raxos, articulo 3. & passim alibi. Est autem prædictus Articulus ille inter Statuta Pacificationis Viennensis primus, & sic se habet:

Quantum itaque ad negotium Religionis attinet, non obstantibus prioribus pro tempore constitutionibus publicis, sed neque articulo postremo anni 1604. (cum is extra dietam & sine Regnicolarum assensu adjectus sit, propterea etiam tollitur) deliberatum est, ut juxta Sacratissimam Casaream Regiæque Majestatis priorem resolutionem, ad quam se regnicola in sua replicatione referunt; Nimirum, quod omnes & singulos Status & Ordines intra ambitum Regni Hungariæ solum existentes, tam Magnates, Nobiles, quam liberae Civitates, & Oppida privilegiata immediate ad Coronam spectantia: item in confiniis quoque Regni Hungariæ milites Hungaros, in sua Religione nusquam & nunquam turbabit, nec per alios turbari aut impediri sinet. Verum omnibus prædictis Statibus & Ordinibus liber Religionis ipsorum usus & exercitium permittatur; Absque tamen præjudicio Catholice Romane Religionis, & ut Clerus, Temples & Ecclesiæ Catholicorum Romanorum intacta & illibata permaneant, atque ea, quæ hoc disturbiorum tempore utrinque occupata fuere, rursus iisdem restituantur.

Secundo. Extat Diploma quoddam interpretatorium Matthiæ Archiducis, postea etiam Regis & Imperatoris, quo ipse interpretatus est Articulus primus Anni 1606. cujus tenor est talis.

Nos Mathias DEI gratia Archidux Austria, Dux Burgundiæ, Comes Tyrolis & Goritiæ; memoria commendamus tenore præsentium significantes recognoscimus & notum facimus, quod cum splendidi & Magnifici Stephani Bozkai de Kismaria, eique adhaerentium Hungarorum Legati & Nuntii, in tractatu cum ipsis proxime concluso, super quorundam articulorum correctione, additione & explicatione, scripto singulari die 9. hujus mensis Septembris oblato supplicarunt; ob certas vero causas illis expositas, hujusmodi correctionem, immutationem aut additionem Tractatus jam hic conclusus, & à Majestate confirmatus amplius non patiatur: Ideo nos ea omnia, quæ præter paragraphum ultimum Articuli primi in medium adduxerunt, ad proximum dietam revidenda & complandare remittimus, prout in hoc etiam Domini ablegati ex rationibus supra memoratis quoque consenserunt. Quod vero prædictum paragraphum concernit, sicut omnia in dicto tractatu bona fide acta fuerunt, ita etiam dictum paragraphum in verbis: absque tamen præjudicio &c. Usque ad finem, non magis la fide adjectum esse, sed ut utraque pars in eorum Religione & exercitio & Templis non turbentur. In cujus rei fidem hæc literas manu nostra subscripsimus, & Sigillo nostro communiri fecimus.

In qua nimirum Viennensi concessione solis Statibus & Ordinibus, utpote Magnatibus, Nobilibus, liberis Civitatibus & militibus concessa fuit libertas Religionis, nulla prorsus Rusticis; quos proinde neque Articulus neque interpretatio Matthiæ concernebat. Anno demum 1608. etiam in Oppida & Villas extensa, ac Rusticis

sticis libertas Religionis concessa fuit in hæc verba.

Quantum igitur ad primum Constitutionis Viennensis Articulum attinet, deliberatum est per Status & Ordines inclyti Regni Hungaria, ut Religionis exercitium, tam Baronibus, Magnatibus, & Nobilibus, quam etiam liberis Civitatibus, ac universis Statibus & Ordinibus Regni in suis & Fisci bonis; item in consiniis quoque Regni Hungaria, militibus Hungaris, sua cuique Religio & Confessio, nec non Oppidis & villis eam sponte ac libere acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur, nec quisquam omnium in libero ejusdem usu ac exercitio à quoquam impediatur; quin imò ad præcavenda inter Status & Ordines aliqua odia & dissensiones, ut qualibet religio sua professionis superiores ac Superintendentes habeat, statutum est.

Tertio. Hic idem Articulus prædicti Anni 1608. renovatus est tempore coronationis Ferdinandi II. felicitis reminiscentiæ, & positus inter condiciones numero 6. quæ conditio inserta est in Articulum secundum 1622. Sopronii editum, estque talis.

Quod Religionis negotium inter universos Status & Ordines Regni, in suis ac Fisci bonis, item in consiniis quoque Regni Hungaria militibus Hungaris, propter Regni tranquillioris permansionem, juxta Constitutiones Viennenses & Articulos ante coronationem editos, maneat liberum, illasum & illibatum; ita videlicet, ut Religionis exercitium, tam Baronibus, Magnatibus & Nobilibus, quam liberis etiam Civitatibus, universisque Statibus & Ordinibus Regni in suis ac Fisci bonis, item in consiniis Regni Hungaria, nec non Oppidis & Villis, illud sponte ac libere acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur: nec quisquam cujuscunque Status & Conditionis existens in libero ejusdem usu & exercitio Religionis à Majestate Sua Regiâ, & aliis quibusvis Dominis terrestribus quovis modo, aut quovis prætextu turbetur aut impediatur.

Præterea sequentibus quoque annis & dictis renovatus est idem hic Articulus, videlicet anno 1618. Articulo 77. anno 1625. Artic. 22. anno 1630. Artic. 33. anno 1635. Artic. 29. ac denique in Diplomate moderni quoque Imperatoris ac Domini nostri Clementissimi, Ferdinandi III. tempore Coronationis suæ Statibus & Ordinibus concessio, diætæque Posoniensi anni 1638. Artic. 1. inserto, cujus tenor convenit ad verbum cum conditione sexta Coronationis, dicti quondam Ferdinandi II. felicissimæ reminiscentiæ, jamjam citata, quam proinde, ne idem sæpius repetamus, ex industria prætermittimus. Quibus ita positis, ex prædictis concessionibus concedunt Catholici Rusticis hæc sequentia fuisse data.

1. Ut quilibet possit eorum fidem Lutheranam aut Calvinisticam profiteri ac tenere, neque in eo à quoquam impediendos.

2. Similiter ut suam Religionem libere exercere, conciones audire, Sacramenta ritu suo percipere, & similia possit; & neque in hoc impediendos vel turbandos esse.

3. Posse rusticum ad alium Pagum, vicinum Templum & ubi suæ Religionis exercitium invenire poterit, accurrere, eoque libere uti, hæc enim omnia fatentur cum libero usu exercitii fuisse concessa.

4. Demum in præsentī Diplomate Articulo tertio additum est, ut etiam volentibus rusticis liceat reducere expulsum Prædicantem in ipsum pagum, ibique intertenere exercitium in Domo, aut in aliquo loco habere publicum, neque in eo impediri debere, tanto magis, ut quoties opus fuerit, aliunde Prædicantem introducere, ejusque Ministerio uti liceat. Id quod de futuro tantum intelligendum, cum nunquam antea prius, nisi moderno Diplomate sancitum fuerit. Solum restat quæstio, an Domini Catholici Tempia sua propria in suis pagis & oppidis, quæ ante hac exercitio Catholico addixerunt, propriamque Religionem & Catholicum Sacerdotem induxerunt, possessionemque pluribus annis roborarunt, teneantur ad libitum Rusticorum, aut majoris partis Pagi propria Tempia ipsis concedere, idque ex vi prædictarum concessionum? aut aliter quæstio est, an Catholici Domini ante moderni Diplomatis emanationem & acceptationem, potuerunt sine læsione dictarum concessionum Tempia in suis Pagis invitis & contrariæ Religionis existentibus Rusticis, pro se usuque exercitii Catholici usurpare.

Et quidem Catholici semper hæcenus & adeo constanter partem affirmativam tuiti sunt, ut nequidem per Betlenianas, Turcis & Bohemis permixtas rebelliones turbasque & arma hoc sibi jus eripi sint passi, quin potius eo ad hoc usque tempus uti, & in possessione perseverare voluerunt. Et quidem sequentibus nixi rationibus.

Primo. Quia ex nulla unquam concessione, permissione, Articulo, Diplomate ostendi & probari potest rusticis concessum fuisse, jus Templorum & Patronatus, in præjudicium Dominorum suorum terrestrium; quod patet ex omnibus Actis, & revolutis concessionibus, Diplomatis.

Secundo, quia nunquam hæc particula libero exercitio Religionis eorum addita reperitur; *una cum Templis.* Et quidem in Articulo illo Viennensi nihil eorum reperitur, ubi nulla fit mentio rusticorum, sed Statibus & Ordinibus duntaxat conceditur libertas Religionis. Similiter in anno 1608. prout & 1618. atque adeo concessione sexta Diplomatis coronationis utriusque Imperatoris & alibi nunquam fuit addita hæc particula libertati rusticorum; *una cum Templis.* Cum igitur ejusmodi concessionem, & extraordinaria indulta non plus valeant nisi quantum sonant, nulla ratione admittendum est Templorum jus rusticis esse concessum. Quin imò ex prædictis Articulis & concessionibus manifestè probatur, non rusticis sed potius Dominis terrestribus, qui sunt Status & Ordines, Tempia fuisse concessa.

Et primò quidem ex ipso Articulo Viennensi, qui fundamentum est & caput omnium libertatum Religionis, & quidem confirmatum & renovatum in omnibus de Religione constitutis Articulis anni 1608. & 1618. conditionis sextæ Diplomatis, atque adeo hujusmet ultimi Diplomatis & pacificationis vigore, unde triplex eruitur argumentum. (1) Siquidem in dicta pacificatione solis Statibus & Ordinibus ac militibus conceditur libertas Religionis, rusticis

cis nequaquam. Hi nihil plane habent quod prætendant vigore illius, quin potius Domini terrestres, quibus hæc libertas data fuit. (2) Ex interpretatione Diplomatis Mathiæ, ubi expresse Tempia Statibus & Ordinibus, qui nimirum tunc fuerunt partes, conceduntur; Licet enim prædicti Diplomatis validitas multis ex capitibus impugnari possit, utpote, quod non à Rege neque in ipso tractatu, sed post ex expiratâ jam Plenipotentia Archi-Ducis, clam, occultè sine scitu reliquorum Commissariorum emanatum fuerit; contra illos tamen valet, cum ipsi extraxerint illam interpretationem, veluti genuinum sensum ipsorum quoque contrahentium, ac toties eo pro se usi fuerint.

Secundum argumentum ex eadem Pacificatione desumitur, quod Catholicorum Tempia libera & intacta permaneant, unde patet evidenter ea Tempia, quæ ad Catholicos Dominos pertinent, à diversæ Religionis rusticis usurpari non posse. Similiter & ex eo, quod hæc libertas sine præiudicio Catholicæ Religionis fuerit data etiam ipsis Statibus; quod autem majus præiudicium esse posset, quam si Rusticus Templum Domini sui Catholici eriperet, & sibi vindicaret, indeque Sacerdotem & exercitium exturbaret.

Tertiò non minus ex Articulo anni 1608. probatur Dominos Terrestres jus in templa, non rusticos illud habere. Si enim hi ex eo, quod ipsis libertas Religionis concessa sit, prætendunt etiam templa magis ipsi Domini, quibus eadem libertas & major est attributa. Imò expresse habetur in prædicto Articulo, ut Status liberum habeant exercitium ubique in suis bonis, ac proinde templis, quæ sunt eorum bona propria, uti infra magis patebit.

Quartò similiter ex conditione sexta Diplomatis & Articulo anni 1618. comprobatur, ubi eadem verba repetuntur. Imò constat ex Actis & memoria illius anni 1618. diu multumque urfisse eos, ut exercitio Religionis libero adderetur particula, *una cum Templis*. Evincen-
tibus nihilominus firmissimis rationibus & legibus Catholicis, ex consensu etiam ipsorum particula illa fuit relicta, nec Diplomati inserta.

Quintò, Ex moderno Diplomate ejusque Articulo primo evidenter patet, Statibus & Ordinibus liberam Religionem cum usu templorum attribui, ergo Dominus terrestris & non Rusticus habet usum templorum. Neque valet dicere, eandem in secundo puncto rusticis concessam esse libertatem, quod secus habet, cum ibi nulla mentio fiat de usu templorum, & illud, modoque ut supra simili non impediatur, de exercitio Religionis, non vero usu templorum esse intelligendum satis patet.

Sextò. Et ulterius, non debet admitti contradictio inter primum & secundum punctum hujus Diplomatis. Cum ergo in primo Articulo expressis verbis templa sint Dominis terrestribus concessa, non possunt in secundo puncto auferri eisdem & rusticis attribui. Quæstio enim quæ agitur hæc est, An in Pago Domini terrestris, ubi rustici aliam Religionem profitentur Templum competat Domino terrestri vel rustico. Si Domino terrestri in priori Articu-

lo cedimus, ergo non rustico, alioquin esset contradictio, & quod ibi maxime cavetur, turbaretur eatenus exercitium Religionis Catholicorum Dominorum per rusticos, & usus templorum, & in propriis Dominorum Catholicorum templis exercitium non liceret, quod est maxime indignum, proprios Dominos turbari, eorumque exercitium in propriis non admitti. Vel ergo in tali casu uterque suum exercitium habebit in eodem templo vel alteruter. Si alteruter, Domino terrestri potiori jure, & hoc expresso verbo, cum templorum usu, competit Ecclesia. Ut vero ad utrumque pertineat templum, hoc admitti non potest. Accedit quod hoc pacto nonnunquam omnium trium Religionum exercitia in eodem templo esse oporteret maxima cum confusione.

Præterea cum templa Catholicorum Christum delibuta esse oporteat, ibique Sacram Eucharistiam conservari & sanctum Chrisma, imaginum præterea venerationem, quam idololatricam Calvinistæ appellant, profanarique templa Catholicorum exercitio alterius Religionis; tum ob hæc, tum ob alia innumera inconvenientia, commune pluribus Ministris templum esse non potest. Quod vel ex hoc Diplomate evadit manifestum, cum in quarto Articulo habeatur; pro quibus usus templorum determinabitur, parochiarum quoque proventus ad eodem pertineat. Neque enim decerni posset, ad quem istorum trium Parochia ipsa & proventus pertineat. Cum ergo evidenter in præsentis quoque Diplomatis Articulo Dominis terrestribus sit attributum jus & usus templorum, illa Rusticis non competere evadit manifestum.

Septimò. Prædictos Articulos & concessionem usus ipse docuit, & Catholici in possessione suæ prætensionis fuerunt ab initio statim conditi Articuli anni 1608. in quo omnium primo Rusticis data est libertas Religionis, quod patet tum ex ipsa experientia, tum vero ex falsione ipsorum Evangelicorum, qui in suo scripto crepta per Catholicos ab Anno 1608. prænotato huc usque templa restitui urgebant; quæ non sunt alia, nisi per Dominos terrestres in propriis fundis Rusticis adempta.

Octava. Probatio desumitur ex jure Patronatus Dominorum terrestrium in propriis templis. Neque enim vel ipsi Evangelici facile concedent, jus Patronatus ad Rusticos pertinere, utpote quod non Rusticis sed Dominis terrestribus tot Regum donationibus & privilegiis, atque adeo eodem jure, quo reliquum corpus bonorum, Patronatus quoque templorum donatus & concessus fuit. Hæc ergo sua privilegia & jura à tot centenariis Annis habita & possessa, nunquam Domini terrestres Rusticis concessa esse voluerunt aut intellexerunt. Quod vel ex eo uberius patet, siquidem ea sit Rusticorum in hoc Regno Hungariæ conditio, tum à prima sua conditione & Statu, tum vero per cruentam & funestam contra nobilitatem & regnum rebellionem; ut in eâ victi, & omnibus, si quæ fortè antea habuissent, Privilegiis & libertatibus exuti, in pœnam notâ perpetuâ infidelitatis fuissent condemnati, uti patet ex decreto Uladislai 7. Articulo 14. Tripart.

part. 3. Titulo 30. in hæc verba: Nam Rusticus præter laboris mercedem & præmium in terris Domini sui, quantum ad perpetuitatem nihil juris habet, sed totius terræ proprietates ad Dominum terrestrem spectat & pertinet. Per huiusmodi igitur legationem aut venditionem Colonus non nisi laboris sui mercedem & præmium, condignam scilicet æstimationem Terræ, prati molendini vel vineæ, cuiuspiam legare vel vendere potest, perpetuitate Domino terrestri salvâ semper remanente; Qui diem voluerit; terras, prata & molendina, secundum æstimationem communem, vineas vero juxta condignum earum valorem ad se requirendi habet facultatem. Cum igitur Rustici in fundo Domini sui nihil proprium habeant, consequenter neque jus Patronatus templorum in præjudicium Domini ipsorum, & usque adeo nihil proprium in fundis Dominorum ipsorum habent, ut possit ad libitum Domini terrestris loco suo & fundo proprio amoveri, usuque ejus privari, persoluto solummodo laboris præmio & mercede, id quod ex prædictâ lege patet, in hodiernum quoque diem usu receptum quotidie practicatur.

Porro quid sit jus Patronatus, & qualiter ab Ecclesia Catholica secularibus concessum, patet ex ipsa origine ejus & legibus nostris, signanter autem decreto Uladislai Regis II. Articulo 31. ejusd. decreto III. Artic. 66. item decreto 5. Artic. 26. ut Patronus habeat jus præsentandi Catholicum Sacerdotem in templo seu beneficio ad libitum suum, quem voluerit præsentare ordinario, juxta veram & primaviam ejus Ecclesiæ foundationem, quæ sine dubio Catholica fuit. Licet igitur ei, qui jus Patronatus habet, quem voluerit proprium Religionis Catholicum Sacerdotem juxta primaviam foundationem, factâ ordinario præsentatione in templo collocare.

Nono. Emergit hic aliud quoque non ab simile argumentum. Cum enim proprietates templi præter jus Patronatus ad ipsum Dominum terrestrem pertineat ex lege supra citatâ, in proprio templo licet ei, prout voluerit, sine ullius injuria & præjudicio disponere, suumque ibi Religionis usum & exercitium habere; sicut etiam potest arabiles terras & prata, quandoque voluerit propriis Rusticis auferre, & in usum proprium applicare. Porro cum nemini liceat in Templo, cujus proprietates ad alterum pertinet, uni videlicet Domino in Templo alterius, invito eodem, suam Religionem exercere, ut hæc prohibitio non præjudicet libertati Religionis, sic neque rustici, præsertim in alieno, id est Domini sui Templo, sua exercere possunt eodem invito. Triplici porro ex capite Dominis terrestribus competit Templum. Primò, proprietate fundi & jure Domini terrestres ac lege prædictâ. Secundò, ex jure Patronatus donationibus Regum accepto. Tertiò. Edificio & erectione ipsiusmet templi, pleraque enim ejusmodi templa per Dominos terrestres fuisse erecta satis ostendi potest, & si quæ à rusticis fuissent ædificatâ, ea sane non à diversâ Religionis, sed Catholicis, & in usum Catholicæ Religionis sunt constructa.

Decimo. Si cautum est, ne rustici, tantò

magis Domini terrestres in sua Religione ejusque usu & exercitio turbentur aut impediuntur, sane Domini terrestres maxime impediuntur in suo exercitio aut usu religionis, si contra sextam conditionem & octavum Articulum, in suis bonis atque adeo templis, quibus nunc fruuntur, exturbarentur per rusticos, quod est indignissimum, unâ cum eorum Sacerdotibus & exercitio atque, ut supra dictum est, contra articulum Viennensem, in quo templa Catholicorum libera & intacta permanere debent.

Undecimo. Quia rusticis nihil plus concessum est quam liberum exercitium & usus propriæ Religionis. Magna autem differentia est inter exercitium liberum, usumque Religionis & ejus templorum, id quod tum per se satis patet, tum ex sequentibus.

Primò, non tantum in hac Provincia, sed etiam in aliis quibusdam liberum exercitium habent Evangelici propria quoque oris confessione, sine tamen usu templorum.

Secundò, pluribus annis habuerunt liberum exercitium Lutherani & Calvinistæ Posonii, Tyrnaviæ, & alibi, licet nullum Templum habuerint.

Tertiò, vis ipsa vocabuli id significat, ut exercitium sit liberum, neque in eo quispiam turbetur, licet illud exercitium sit in domo tantum, aut alio loco privato, sic enim etiam liberum & quidem publicum exercitium, esse non negari potest.

Quartò, si idem est liberum exercitium & usus Templi, Catholici nullibi habent liberis in civitatibus liberum exercitium, ubi non habent templa, quæ maxima esset injuria Catholicis, & ubique deberent habere templa Catholici pariter ac Evangelici, si habent ubique liberum exercitium.

Demum liberum exercitium Religionis, ut supra dictum est, minimè impeditur ex eo, si in alieno & non tuo templo illud non permittaris exercere. Ex hoc igitur etiam capite manifestum evadit per liberum exercitium non esse rusticis templorum Domini sui usum concessum. Ex quo capite facile solvuntur omnia ipsorum argumenta & prætensiones, quæ in his ferè consistunt,

Primò, liberum exercitium pariter concessum est rusticis & Dominis; Cum verò exercitium secum trahit Sacerdotem, Sacerdos verò locum & templum, rusticis quoque concessa esse templa deducitur.

Secundò, liberum exercitium concessum est oppidis ac villis acceptare volentibus, cum autem oppidum ac villæ trahant secum templum, rusticis data esse templa argumentantur.

Tertiò statutum est, ne rustici in eorum Religione & Exercitio usuque exercitii turbentur; Quæ autem potest esse major turbatio usus & exercitii, quàm si templa iis auferantur, Prædicantes amoveantur?

Quartò, concessus est usus exercitii rusticis, & ut in eo non impediuntur, ergò ubi sunt in usu, manere debent, usumque templorum ipsis relinquere.

Quintò, ex eodem capite respondent etiam argumento Catholicorum, ubi habetur quod Jus Patronatus atque adeo ipsa templa pertineant ad terrestres Dominos, usus nihilominus templorum

rum peculiari privilegio in prædictis concessio-
nibus rusticis & attributis.

Respondetur igitur ad primum; hoc argu-
mentum magis pro Catholicis deservire. Si e-
nim liberum exercitium trahit secum templa,
potiori jure Domini terrestres quam rustici tem-
pla possidebunt. Confirmatur ex articulo -
anni 1608. & sexta conditione, ubi expresse
conceditur Statibus liberum exercitium in suis
bonis. Si ergo ubique in suis bonis liberum ex-
ercitium habent, ubique in suis bonis templa ha-
bere debent, ac pro se occupare, multo minus
ab occupatis etiam & possessis per rusticos exclu-
di & tamen maxime exercitium Religionis tem-
pla secum traheret, inde inferri non posset, quod
in alieno templo, invito ejusdem Domino,
suam quis Religionem exercere valeat.

Sufficiens igitur est, liberum Exercitium
Religionis rusticis, si licet ipsis profiteri, quam
voluerint, Religionem, eamque exercere ubique
possint, etiam in proprio pago, juxta factam ulti-
mam in hoc novissimo diplomate concessionem.
Ex eodem capite responderi aliis fere argumen-
tis Evangelicorum potest.

Facta enim semel distinctione inter jus
templorum & liberi exercitii, omnes probationes
adversariorum eo tendunt, ut exercitium rusti-
corum non turbetur, in suo exercitio rustici non
impediantur, prout & villæ & oppida

Concedimus enim in exercitio Religionis
ejusque usu eos impediendos non esse, sed asse-
rimus, jura templorum nunquam illis esse con-
cessa, neque illos impediri ac turbari in exercitio
& usu suæ Religionis, si alibi quidem eos Reli-
gionem propriam exercere, prout voluerint, per-
mittamus, in templis vero nostris proprium ex-
ercitium & non aliud habere velimus.

Ad quartum pariter & quintum argumen-
tum respondetur nullibi haberi, quod rustici in
usu templorum non impediuntur, sed tantum in
usu exercitii, quod, ut sæpe dictum est, est valde
diversum, cum hoc secundum datum sit rusticis
& non primum; ubi asseritur, sicut terrarum &
aliarum rerum usum quidem apud rusticos, sic e-
tiam dominium penes Dominos terrestres per-
manere, respondetur licitum esse Dominis ter-
restribus terras suas, quibus rustici usi fuerint,
propriis usibus applicare juxta Tripart. 3. Tit.
25. & 30.

Si ergo paritas est, idem licebit etiam in
templo ac ejus usu. Demum quaeruntur ipsi, e-
repta esse illis templa per Catholicos Dominos,
plerumque per illos, qui Catholicam Religio-
nem, spretâ priori, amplexi sunt, qui sine dubio
etiam ex adversariorum concessione suorum tem-
plorum usum ac Dominium jusq; patronatus ha-
buerant ante conversionem. Istud ergo jus non
apparere qualiter per suam conversionem ami-
serint, quin potius liberum exercitium suæ Reli-
gionis ac templorum usum, quemadmodum an-
tea ita & modo retinuerint, neque per hoc, quod
Catholici facti sint, suam Religionis libertatem
ac templorum amiserint? Quod totum inde con-
firmatur & comprobatur.

Quicumque ex Magnatibus & Nobilibus
Catholicâ Religionem abdicatâ, Lutheranam &
Calvinianam amplexi sunt, ii omnes fere, vix a-
liquo excepto, ex omnibus suis bonis protinus

Historia Hungar.

Catholicos Sacerdotes amoverunt & exturba-
runt, contra voluntatem & renitentiam rustico-
rum Cath. & suæ fidei Prædicatores violenter in-
truserunt. Ita fecerunt majores Dominorum
Comitum Battyani, Nadasdi, Zerini, Homon-
nay, Szecei, Balassy, Preny, Devsky, Illyeshazy,
Thurzones & omnes alii; Quorum plerique
momento ferè temporis omnes Catholicos Sa-
cerdotes è suis pagis ac bonis eliminarunt. Vel
ergo hoc ipsis licitum fuit ac justum, vel injustè
contra jura & leges processerunt. Si ultimum me-
ritò Catholici injustè perpetrata corrigere, pos-
sessores legitimos reponere ac suum cuique resti-
tuere nituntur, neq; in hoc sunt arguendi; Si pri-
mum idem jus est Catholicis, qui nihilo inferiores
imo superiores in ea parte esse debent, utpote
cum illi ad certos tantum concessionis limites &
cancellos in negotio Religionis adstricti sint, nos
autem possessione avitæ Religionis ac privilegio-
rum ejusdem gaudere conveniat.

Ad extremum, quod toties repetunt Evan-
gelici, turbatam Religionem extremæ ruinæ hu-
jus Regni esse, foreque deinceps causam & oc-
casionem, facile concedunt Catholici, illud Pro-
phetæ repetentes: Non ego turbavi Israel, sed
tu, & domus Patris tui. Utinam ipsi avitam Re-
ligionem suis novitatibus non turbassent, & una-
nimem in fide & Religione eundem Dei cultum
ac totius nationis consensum, in tot animorum
dissensiones, odia, armaque & bella civilia
non divisissent, nunc quoque Hungaria stare, &
in florenti statu remaneret.

Verum, clementissime Imperator, non est
ea ratio, quam ipsi asserunt, motuum intestino-
rum & extremæ Regni calamitatis ac ruinæ, quod
Catholici in suis concessionibus & libertatibus
Evangelicos quoquo modo turbassent, aut inpe-
divissent, quin potius quod ipsi nullis quantum-
vis magnis concessionibus reddi possint contenti,
sed semper plura & majora desiderant, quæ si ali-
ter obtinere non possint, ferro etiam & armis ex-
torqueant, nec desistant, donec penitus Catholi-
ca Religio opprimatur. Cujus extant complura
in aliis quoque Regnis & Provinciis, Civitatibus
etiam Imperialibus documenta & evidenter in
hoc ipso Regno quâlibet revolutione majores
semper & ampliores concessionem postularunt &
obtinuerunt.

Utinam per modernas amplissimas conces-
siones videat Majestas Vestra optatam pacem,
charitatem & unionem in afflictio hoc Regno fi-
delium suorum universorum!

Multa sunt & maxima, quæ Catholici jure
merito postulare possent in præsentis negotio Re-
ligionis, sed omittis aliis ea solum, quæ in eviden-
tibus articulis & concessionibus ipsis factis con-
tinentur, breviter sic Majestati Vestræ repræsen-
tant. Pacificatio Viennensis cum sit fundamen-
tum & caput omnium concessionum alterius Re-
ligionis, quæ etiam renovata habetur & confir-
matur in omnibus articulis & concessionibus sub-
sequentibus, articulo anni 1608. diplomatis sex-
ta conditione, atque adeo in moderno diploma-
te, cupiunt Catholici, ut juxta eam pacificatio-
nem singula observentur, eique Evangelici se
prorsus accommodent.

Cum igitur in ea expresse habeatur, templa
in iis, Boczkajanorum temporum videlicet di-

E

stur-

Iturbis occupata, Catholicis restituid ehere, illud vero disturbium ab Anno 1604. initium habuerit, æquum est, ut omnia templa ab illo anno Catholicis per Evangelicos erepta & nondum restituta reddantur. Talia vero templa sunt numero plurima & pondere maxima, signanter autem:

1. Cassoviense majus parochiale, quod Canonicis Agriensibus ereptum, & ex vi ejusdem pacificationis est restituendum.

2. Templum majus Parochiale S. Michaelis Soproniensis, iisdem temporibus Catholicis ablatum.

3. Ibidem S. Georgii Templum eodem tempore occupatum, nec dum est restitutum. Item Xenodochium S. Elisabethæ in suburbio ejusdem Civitatis Soproniensis habitum.

4. Templa in plerisque montanis Civitatibus Boczkajanis tumultibus ac post occupata. Inter quæ censetur etiam Xenodochium S. Elisabethæ Novizoliensis usq; ad motus Boczkajanos à Sacerdotib^{us} Cath. possessum. Quod cum juxta leges Regni accedente Pacificatione Viennensi restituendum esset, Suaeque Majestas eo tum per suos commissarios Ecclesiasticis personis restitui vellet, cives Novizolienses concitatâ ac in arma convocatâ plebe, suæ Majestatis conatui resisterunt. Sunt & alia quamplurima hinc inde templa iisdem temporibus occupata, quæ omnia facta inquisitione restituenda essent, ea insuper quæ inferius in serie cæterorum Gravaminum annunciata habentur.

5. Id quoque jure suo postulant Catholici, ut in quavis libera montanaque civitate templum Catholicum habeatur, iisque assignetur, idque tum alias multis ex capitibus, tum verò vigore moderni Diplomatis, ubi habetur, quod exercitium Religionis ubique Statibus & Ordinibus liberum esse debeat unâ cum usu templorum,

6. Quicquid contra prædictum Pacificationis articulum in præjudicium Romanæ Catholicæ Religionis aut Cleri hætenus admissum esset, juxta ejusdem Pacificationis continentias tollatur & emendetur.

Talia autem plurima recensere possent, si instar Evangelicorum singula Catholici quoque annotassent; qui omissis aliis hæc pauca, quæ sequuntur demisse Majestati Vestræ repræsentare voluerunt, ut vel ex his appareat, non minora, imo graviora esse ea, quibus Catholici ab altera parte læduntur. &c.

Cum autem in decreto suæ Majestatis expressè contineatur, ut si quid ulterius proponendum, vel informandum haberent, Evangelici id dictæ suæ Majestati quantocyus, & quanta fieri poterit brevitate, exhibeant. Idcirco die 7. Decembris sequens libellus suæ Majestati per Evangelicos exhibitus fuit.

Resolutio & humilis replica Status Evangelici ad decretum super præscriptum suæ Majestatis, quo Informatio Status (Catholicorum) in negotio Religionis communicata fuit, die 7. Decem. Anno 1646. suæ Majestati humiliter exhibita.

Sacratissime Imperator, Domine Domine Clementissime,

Quintus jam vertitur mensis, ex quo ad Comitia præsentia pro confirmatione & executione diplomatum Majestatis Vestræ Sac. regionum, per eandem Majestatem Vestram Sac. Statibus & Ordinibus Regni sui Hungariæ indicta, literis Regalibus ejusdem clementer invitati, ad hoc usque temporis intervallum, nullis plane confectis negotiis, cum magna & sine ullo fructu facta principalium nostrorum expensorum profusione, ac inæstimabili temporis (quo nihil esset pretiosius) jactura otiosi hic detinemur; Majestati etiam Vestræ S. gravioribus alias rerum Imperii curis distentæ, dierum hoc dispendio disgustum (ni fallimur) faceffimus.

Cujus rei nos Status & Ordines Evangelicos causas esse minime nobis conscii sumus, utpote qui totis conatibus hætenus & conciliandorum animorum rationes inire, & progressus diætæ præsentis felicius maturiusque continuare cupiverimus.

Et certè in negotio quarti puncti Diplomatis, ratione videlicet complanationis gravaminum, occupationes templorum cõcernentium, desperata prorsus cum Dominis Catholicis concordia (quæ quam æqualibus juriq; tam divino quam humano consentaneis formis per nos expetita & tentata sit, Majestati Vestræ Sacratissimæ humillime repræsentavimus,) post recursum ad Majestatem Vestram Sacratissimam binis vicibus factum, sperabamus & expectabamus omnino jam ab integro mense avidi paternam Majestatis Vestræ Sacratissimæ resolutionem, ac gravaminum eorundem cum satisfactione nostra juxta diplomatis tenorem complanationem; Verum ex decreto Majestatis Vest. Sacratissimæ nobis die hesternâ exhibito, non sine animorum nostrorum dolore intelligimus, resolutionem eandem ad quandam Informationem Dominorum Catholicorum adhuc differri, & Majestatem Vestram Sacratissimam ulteriorem quoque nostram superinde Informationem, antequam negotio in eodem quidpiam statuatur, clementer præstolari.

Quia verò. Clementissime Imperator, omnium earundem prætensionum & assertionum Dominorum Catholicorum difficultas in omnibus hætenus diætis, & nupero Tractatu Tyrnaviensi iterata, ac per novissimum diploma Majestatis Vestræ Sacratissimæ paragrapho: diversisque hætenus impedimentis & interpretationibus non obstantibus &c. penitus sublata esse, ac proinde nulla refutatione indigere dignoscetur, illoque ipso novissimo diplomate recens emanato, cujus alioquin autoritate, gratia Dei, superexisterent, eadem Informatio Dominorum Catholicorum facile confunderetur, quoniam in conditione secunda & tertia rusticis libera reassumptio Religionis impedita, & reductio ministrorum exturbatorum permetteretur. Reassumptio autem talis intelligitur, quod videlicet ipsi quoque debeant habere liberum exercitium Religionis in S. modoq; ut supra simili &c. modus autem ille in proxime præcedenti artic. manifestè declaratus esset, videlicet: cum libero templorum, campanarum & sepulturæ usu. Et hæc omnia

omnia tam in pacificatione Viennensi, quam etiam in recenti practicata esse certò constat. In Viennensi, dum ablatorum utrinque templorum restitutio determinata esset, & statim post conditum articulum rustici & oppidani liberum exercitium Religionis ipsorum in templis habuissent, usumque illum restitutum multis annis continuassent. Quod ipsum vel ex gravaminibus nostris A. 1608. exhibitis, ac nuper etiam Majestati V. S. humillimè reproductis maximè liquidum esset; novissimè quoque in moderno diplomate Majestas V. S. illam ipsam praxin & usum continuatum redintegrare clementer dignata esset, dum videlicet templa à rusticis, sub disturbiorum temporibus occupata, eisdem restituenda, ac in posterum ab illis non occupanda, non obstante prætenso dominorum terrestrium jure patronatus determinasset, ac binaria jam instituta commissione id ipsum effectui mancipari benignè demandasset. Et salvatis jam tandem conscientiis, ac conclusa liberà reassumptione Religionis, reductioneq; omnium hæcenus Parochiis amotorum & exturbatorum Ministrorum, quum de nudis duntaxat parietibus jam ageretur, omnino hoc respectu bonum pacis & conciliatio animorum regnicolarum, (quorum videlicet causâ constitutiones etiam super libertate religionis conditæ essent) hujus atque illiusmodi prætensionibus, & subtilibus quibusdam ratiunculis præferenda essent. Accederet etiam hoc, quod juxta benignam Majestatis V. S. novissimam asssecurationem Viennensem, novi Tractatus & quæstiones, nec in publicis nec in privatis institui deberent, ac proinde etiam nobis sensum diplomatis, cæteròquin clarum per condescensionem cum Dominis Catholicis in novæ alicujus disputationis arenam, obscurare, neque ad alias verò sensui diplomatis contrarias interpretationes, vel recentia postulata eorundem Dominorum Catholicorum, quorum videlicet nulla plane mentio optaret, in Diplomate accedere propositum esset. Quocirca Majestati V. S. etiamnum supplicamus humillimè, dignetur penitus introspectâ facie afflictissimæ hujus patriæ nostræ quæ antemurale esset cæterarum Provinciarum Christianarum, tot vicibus ob ipsissimas occupationes templorum, civilibus bellis attritæ & conquassatæ, justam & lamentabilem nostram petitionem clementer exaudire, gravamina exhibitæ juxta benignam asssecurationem suam, auctoritate sua regia, cum satisfactione nostra complanare, moestosque & ingemiscientes Evangelicos tot suspiriis & cordium gemitibus, expectatâ sua paterna resolutione jam tandè exhilarare; Ut ita bene confectis & ad felicem portum perductis diætæ præsentis negotiis & tractatibus profusionibus, ulterius expensis parcentes, læti & ovantes ad principales nostros quantocyus redire Majestatisq; V. S. augustissimam, & per effectuationem diplomatum suorum contestandam clementiam, modis omnibus & certatim deprædicare valeamus, clementissimum à Majestate V. S. expectantes responsum, eandem diu ac felicissime valere, victoriosoque ad pacem gentis Christianæ impetrare animitus desideramus.

Majestatis Vestr. Sacratiss.

Fideles &c.

Status & Ordines regni
Hungariæ Evangelici.

Histor. Hungar.

EXinde resolutio Sux Majestatis expectata, Dominusque Comes à Kevenhiller pro eadem apud Suam Majestatem sollicitanda impetrandaque sæpius interpellatus est, usque ad diem 17. Decembris, quò cum Dominus à Kolonicz pro audientia libellique supplicis (quem ulterioris moræ impatientes in promptu habebant Evangelici) Sux Majestati offerendi facultate procurandâ apud Dominum Camerarium supremum, Comitem à Bucham, instaret, responsum tulit à Sua Majestate medio ejusdem Comitatus datum: Quod si quid novi haberent Domini Evangelici, quod proponere vellent, audientiam habituri essent, sin minus, nihil opus esse audientiâ, nec libello supplici, quandoquidem Sua Majestas intra triduum ad postulata Evangelicorum sese certo certius resolutura esse. Quo responso Evangelici ad præsens quidem contenti, nihilominus tamen ad diem usque 22. Decembris expectare coacti sunt, quo sequens Sux Majestatis declaratio per formam decreti Statibus Evangelicis extradita fuit.

Resolutio Sux Majestatis ad Gravamina Statuum & Ordinum Evangelicorum Posonii die 22. Decembr. Anno 1646. data.

Sacratissima Cæsarea nec non Hungariæ & Bohemiæ Regia Majestas, Dominus noster Clementissimus, optasset quidem, ut quæstio Templorum in quarto puncto Diplomatis Regiæ ad præsentia comitia, rejectâ amicabili compositione, inter ipsosmet Status & Ordines transigi terminarique potuisset; Posteaquam vero Status, tentatis incassum compluribus viis desuper convenire nequiverint, & utraque pars ad Sacratissimam Cæsaream Majestatem confugerit, controversiamque istam modo & formâ in Diplomate præscriptis complanari humillime petierit; Proinde Sua Sacratissima Cæsarea & Regia Majestas conformando se dicto Diplomati, eam ita auctoritate sua Cæsarea & Regiâ finaliter complanat, determinatque.

Cedantur Evangelicis propter bonum pacis durantibus adhuc Comitibus templa, quorum numerus sic sequitur.

In partibus Cis-Danubianis.

Cass, Poruba, Henclovva, Pazto, Drahocz, Madonicz, Banxa, Jalso, Radnocz, Juanii, Patha, Nagymacze, Turan.

In partibus Ultra-Danubianis.

Czakany, Ovarien, Berenye, Kiczlak, Nimfidel, Pusztæ, Sz. Michaly, Szent Kroth.

Liceat item, ubi nulla Templa habent, sibi exstruant, & Domini terrestres fundum, in quo exstruant, concedant.

Ad usum Templorum jam determinatorum, proventus Parochiarum quoque pertineant,

neant, nec ultra occupationes Templorum invitis rusticis fiant.

Nemini in juribus Patronatus hac declaratione Regiâ aliquid præjudicatum sit, salvis tamen iis, quæ Regium Diploma, & hæc ipsa Regia complanatio statuit.

Si quis ausus fuerit, contra hanc declarationem & complanationem Templum aliquod occupare, incurrat primâ vice pœnam mille florenorum & teneatur simul ad restitutionem occupati Templi; Si quis id secundò attentaverit, amittat Pagum, cui Templum occupatum inest.

Ecclesiastici vero toties, quoties contra declarationem istam Regiam templum aliquod occupaverint, primâ vice mille florenos, secundâ præter restitutionem templi occupati bis mille florenos solvant. Judex & executor horum omnium sit tabula Regia in quibusvis Regni Comitibus.

De cætero, cum tantum jam temporis pretiosi in hisce Comitibus insumptum sit, negotia quoque Imperii & ea quidem talia, à quibus non minus salus, quies & conservatio inclyti istius Regni dependet, Suam Majestatem alio avocent, necessitatesque confiniorum indies magis crescant augeanturque. Idèd Sua Majestas Cæsarea & Regia Status & Ordines regni clementer requirit, ut depositis omnibus aliis, ad punctum providendorum confiniorum progrediantur. Quibus etiam in reliquo gratiâ & Clementiâ Sua Cæsarea & Regiâ benignitate propensa manet.

Per Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem Posonii die 22. Decembris. Anno 1646.

Georgius Orosij.

Superscriptio dorsalis.

Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus, Magnificis, Egregiis & Nobilibus, Prudentibus item & circumspicis universis Statibus & Ordinibus Regni Hungariæ in Generali ipsorum Diatâ præsentibus & congregatis assignandum.

Acceptâ declaratione Status & Ordines Evangelici die 24. Decembr. *Sequentem Libellum* exhibuerunt, medio Dominorum à Kolonicz, & Joh. Listii.

Sacratissima Cæsarea & Regia Majestas, Domine, Domine nobis Clementissime.

Tantarum pretiosi temporis hucusque inanter extracti morarum, adeoque inutiliter factæ profusionis expensarum pertæsi, ad iteratas humillimas nostras instantias supplices & avidi expectabamus controversi quarti puncti Diplomatis cum plenariâ satisfactione nostrâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ complanationem. Quia tamen perlectâ & humillimè intellectâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ resolutione animadvertimus, ex quadringentis fere occupatis templis viginti duntaxat denominari, atque ex iis etiam nonnulla talia esse, quæ nec in disturbiis, nec ante, ab Evangelicis occupata, ideoque nec

in Gravaminibus comprehensa extitissent, Verum de præsentem etiam per eosdem Evangelicos possideri: Alia autem filialia solummodo esse, ad eademque nec Parochias nec proventus aliquos pertinere, ac exiguam plane in eadem Resolutione templorum, tam ante Annum 1638. quam etiam post diatam ejusdem Anni 1638. occupatorum, restituendorum (quæ videlicet contra mentem & Decretum Majestatis V. S. atque asssecurationem prædefuncti Domini Palatini, nomine ejusdem Majestatis V. S. factam, in multorum Compatronorum & Comparochiariorum præjudicium adempta essent,) spem nobis præberi; Sed nec Statibus, utpote Tyrnaviensibus & Zakolziensibus incolis, Jauriensibus etiam Evangelicis, super Gravaminibus ipsorum satisfactionem impendi; quin potius Evangelicos Zakolczenses in libertate Religionis ipsorum, vigore modernæ Commissionis, contra clarum sensum Diplomatis, per amotionem Ministrorum, medio Commissariorum Majestatis V. S. proximè præteritis diebus factam, de facto turbari; ejusmodique cautelæ clausulam (per reservatum jus Patronatus) cujus in Constitutionibus Regni, per quas nempe libertas Religionis Evangelicæ declararetur, nulla mentio existeret, nec unquam majores nostri, vel etiam nos in eandem consensissemus, multò minus quippiam ratione ejusdem in novissimo Diplomate Majestatis V. S. Regio constitutum reperiretur, quin potius quasvis interpretationes & impedimenta, quorum videlicet sub prætextu hætenus Domini Catholici templa occupassent, in posterum amovenda esse, eodem Diplomate expressè caveretur, interferi; nec particulam, invitis rusticis, in eodem Diplomate haberi: Sed nec in partibus Regni superioribus & Comitatibus earundem, restitutionis occupatorum templorum & proventuum Parochialium, quod maximè mirandum, aliqua specificatio fieret.

Quâ quidem de causa, qualiter locorum illorum, sicut & aliorum Comitatum Regni Evangelicis, per simplicem non restitutionem talium templorum & proventuum Parochialium satisfieri intelligeretur, Majestas Vestra Sacratissima pro altissimo suo judicio clementer considerare poterit, imo pœna etiam non contra transgressores Statutorum in negotio Religionis, pro uti Diploma requireret, verum contra occupatores templorum duntaxat (de quâ tamen sicut & executoribus ejusdem, communibus regnicolarum votis statuendum esset,) determinata, eaque ad tam remotum terminum rejecta videretur, ut in posterum quoque quavis modalitati ejusdem innixus, sub spe effugii facile ulterius etiam Religionem turbare, templorumque occupationes facere præsumeret: Sicque iterum Statuum Compatronorum, Comparochianorum, & miseræ plebis tranquillitatem acerbissimo modo convelli, conscientias aggravari superindeque Majestatem Vestram Sacratissimam de cætero quoque identidem precibus nostris humillimis debere molestari, omnino perspicuum esset.

Ob id Majestati Vestræ Sacratissimæ etiam per viscera misericordiæ DEI supplicamus humillime, dignetur alias ruminatis præscriptis

nostris difficultatibus, & præsertim clementer recognita benignâ Cæsareâ & Regiâ sua asscuratione, qua videlicet cum satisfactione Evangelicorum se præscriptum quartum punctum Diplomatis complanaturam obtulisset, resolutionem suam Regiam plenariæ satisfactioni nostræ benignè accommodare; ut ita cum eadem satisfactione nostra, rebus hujus Diætæ bene compositis, Principales etiam nostri post tot & tantas expensas, ac temporum frustra interjecta intervalla, optato Majestatis Vestræ Sacratissimæ responso exhalarentur, pax & tranquillitas publica confirmetur, Majestatisq; Vestræ Sacratissimæ nomine coram toto Orbe Christiano deprædicato, nos fideles etiam Majestati Vestræ Sacratissimæ alacribus animis & humillimè in securitate conscientiarum servire valeamus. Clementissimum expectantes responsum, eandem Majestatem Vestram Sacratissimam ad Annos quamplurimos, ad pacis Almæ, & boni Gentis Christianæ augmentum diu vivere, & feliciter imperare animitus desideramus.

Ejusdem Majestatis Vestræ Sacratissimæ Cæsareæ & Regiæ

Fideles humillimi & perpetui subditi

Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

Reliquum Anni 1646. Feriæ nativitatis Christi, & aliæ subsequentes occuparunt, quibus durantibus publicè nihil actum. Ab initio autem Anni 1647. usque ad diem 5. Januarii denudò tractatum est per Dominum Personalem cum Evangelicis, ut cum declaratione Sux Majestatis contenti esse nollent, amicabilis compositionis mediâ reassumerent, & quod hac in re maxime necessarium videretur, sese breviter & rotunde resolverent, adeoque extremum, ad quod condescendere possent, scriptotenus exhiberent, daturum se operam pollicens, ut eosdem facti sui minime pœniteat. His itaque talibus persuasi Evangelici die 5. Januarii sequens scriptum exhibuerunt Domino Personali.

Ratione quarti puncti Diplomatis extreme ita posset Status Evangelicus contentari.

Primò, quantum ad turbatos & in Gravaminibus specificatos Status attinet, signanter autem Zakolczyenses, Tyrnavienses, confinarios Jaurienses, & Reo-Comaromienses; siquidem iisdem Zakolczyensibus, tam Augustanæ quam etiam Helveticæ Confessionis Evangelicis, quibus videlicet Coemeterium etiam per Suam Majestatem Sacratissimam in Diætâ anni 1638. Decretum fuisset, ac nihilominus virtute Commissionis nuper per Commissarios Sux Majestatis Cæsareæ, Religionis ipsorum exercitium ipsis interdictum esset: ut iisdem liberum exercitium Religionis juxta Diplomatis continentias iterum reassumere, amotosq; Ministros

verbi DEI reducere liceat. Porro & Tyrnaviensibus confinariis, item Jauriensibus, oppidanis Comaroniensibus, ac universis in Regno Compatronis nobilibus, juxta postulata in Gravaminibus exhibitis specificata, omnimodè satisfiat.

Secundò: Quantum ad rusticos attinet, ut reassumptio Religionis ipsorum & reductionis Ministrorum exturbatorum commodius ac juxta genuinum sensum Diplomatis fieri queat, restitutio templorum ab Anno 1608. usque ad disturbia præterita ab iisdem rusticis occupatorum, ac in Gravaminibus tam in Diætâ Anni 1638. Sux Majestati exhibitis, quam etiam post subsecutis specificatorum fiat, mediante inquisitione juxta ultimariam resolutionem nostram, modosque & formas in eadem declaratas.

Ex rationibus annexis.

Quia Sua Majestas etiam in Anno 1638. se ad inquisitionem hanc clementer obtulisset, quæ oblatio decretaliter extradita præmanibus nostris in specie extaret.

Quia in secundo & tertio Article Diplomatis specificata reassumptio Religionis, & reductio amotorum Ministrorum nonnisi mediante tali inquisitione, neque absque eâ juxta quartum punctum Diplomatis, determinatio templorum & proventuum Parochialium fieri posset.

Ita etiam conditionis sextæ Diplomatum Regionum & paragrapho ejusdem; spontè & libere acceptare volentibus satisfiet. Nec aliter Evangelicis etiam satisfactionem factam esse intelligi posset.

Quia eadem inquisitio antehac etiam, tempore videlicet Illustrissimi quondam Comitæ Georgii Thurzo Regni Palatini, sæpius pro utroque Statu Catholico æque ac Evangelico practicata esset, à qua nec modo Status & Ordines Evangelici, distantibus id Principalium ipsorum instructionibus, recedere possent.

Tertio. Et cum juxta continentias Diplomatis rustici nullo sub prætextu in Religionem ipsorum turbari, nec in posterum occupationes templorum fieri deberent: non curato tamen eo, nonnulli Dominorum Magnatum post binariam effectuationem Commissionis Sux Majestatis Sacratissimæ templa sub diversis prætextibus occupari faciant; miseram plebem diversimodè & variis sub prætextibus in Religionem ipsorum turbent, eandem variis exactionibus, minis, miseriis & injuriis, ob reassumptam Religionem affligant & exagitent: Ut contra tales Majestas Sua Sacratissima, tanquam Diplomatis acceptati & effectuati, ac exinde pacis conclusæ turbatores & autoritatis suæ contemptores animadvertat; Templaque talia unâ cum Parochiis, Scholis, bonis & proventibus eorundem Evangelicis benigne & plenarie restitui faciat.

Quartò. Clausularum de Jure Patronatus, & invitis rusticis, ac aliorum his similium, tanquam Diplomati derogantium, nulla mentio fiat.

E;

Quintò.

Quintò. Quoad pœnam, ut quicumque in-
posterum, siue essent Ecclesiasticæ siue secularis
dignitatis, Templâ, Parochias & Scholas occu-
pare, ministros verbi DEI amovere, Religio-
nem turbare, miseram plebem in exercitio Re-
ligionis suæ, sepulturæ & campanarum usu im-
pedire, aut propter reassumptum affligere &
vexare attentarent, toties quoties convincan-
tur in mille florenis Hungaricalibus; de bonis
eorundem per Vice-Comites, Judicem & jura-
tos Assessores, adjunctis sibi duabus Catholicæ,
duabus autem Evangelicæ confessionis nobili-
bus Personis potioribus Comitatum, in quibus
taliam templâ & bona habere dignoscerentur, sub
amissione officiorum & bonorum eorundem
confiniis applicandorum, ac nonnisi communi
æstimatione mediante redimendorum, irremis-
sibiliter & exclusis omnibus juridicis remediis,
prævia tamen inquisitione, exigendis, ac in
duabus ad confinia, ad quæ videlicet Comitatus
tales gratuitos labores præstare deberent, con-
ferendis, in tertia vero partibus prædictis exe-
cutoribus cedendis: ac templâ etiam occupata
per eosdem Executores simpliciter & de plano
restituatur.

Quod si vero tales Diplomatis violatores
præscriptæ executioni se opponere præsume-
rent, contra eosdem Uladislai Decreti 6. Arti-
culus octavus observandus, pœnaque in eodem
declarata exequenda esset. Actum Posonii die
5. Januarii Anno 1647.

Quia vero puncto hujus Evangelicorum
scripti secundo postulabatur, ut restitutio tem-
plorum mediante inquisitione fieret, eaque in
re Catholici nullo modo consentire vellent, id-
circo usque ad diem 17. Januarii per Dominos
Comites, Palatinum & Judicem Curie, nec non
Dominum Personalem, velut Commissarios per
Suam Majestatem ad id deputatos, cum Evan-
gelicis tractatum fuit, ut omisâ inquisitione ad
particularem Templorum restituendorum de-
nominationem & specificationem descenderent.
Cui postulato Domini Evangelici post multas
prolixas & vehementes disputationes ægrè tan-
dem assentientes die 17. Januarii supra tacto se-
quentem Extractum templorum restitui postu-
latorum eisdem Dominis Commissariis exhibue-
runt. Quem quidem Extractum quinam & qua-
les Extractus alii subsecuti, invicemque exhibi-
ti fuerint, usque dum ad numerum nonaginta
Templorum, vigore Decreti Sux Majestatis ad
Dominos quidem Commissarios die 10. Febr.
exarati, coram Dominis autem Evangelicis die
12. ejusdem in domo viridi perlecti, iisdem E-
vangelicis restituendorum perventum fuisset, or-
dine sequuntur.

*Extractus Templorum Evange-
licorum in Comitatus Re-
gni Hungarie ab Anno 1608.
usque ad proxime præterita
disturbia occupatorum, quo-
rum restitutione, juxta con-
tinentias Diplomatis, satis-
fieri poterit Evangelicis. Ex-
hibitus die 17. Januar. 1647.*

In Comitatu Abauyvariensi.

1. Samogy.
2. Misle.
3. Also Metzenzifs.
4. Fœlsœ Metzenzifs.

In Zemliensi.

1. Varano.
2. Terebes.
4. Garany.
4. Kuchin.

In Sarosцени.

1. Szent Peter.
2. Fel Sebes.
3. Palocza.
4. Bartusfalva.

In Scepusiensi.

1. In Kaposztasfalva Sanctuarium templi.
2. In Czœrcertœk, Capella templi.

Item Campana Gelinczenfis.

3. Donavec Krompak.

In Liptoviensi.

1. Tepla.

In Neogradiensi.

1. Maszksfalva.
2. Diumallya.

In Hontensi.

1. Bath.
2. Zebelib.
3. Folsœ Almas.
4. Viszoka.
5. Brinczfalva.

In Barsensi.

1. Welika Polia.
2. Maroth.
3. Nagy Hereztin.
4. Nagy Sarlo.
5. Sz. Gyœrgy.
6. Keresztur.
7. Fenyœ Kosztolan.
8. Kis Keszzi.
9. Sarnocza.
10. Kis Tapolczan.
11. Semlye.

In Nitriensi.

1. Komjati.
2. Suranka.
3. Sempte.
4. Sopornge cum filialibus.
5. Sellie.
6. Negyed.
7. Surany.
8. Bankeszzi.
9. Deaki.
10. Nagy hint.
11. Gyemes.
12. Kovariez.
13. Jabloncza.
14. Baymocz cum filialibus.
15. Kas.
16. Handlovva.
17. Krasna cum filialibus.
18. Tott Uyhely ad Vagum cum pertinen-
tiis.
19. Galgocz majus templum cum schola
pro trium nationum Evangelicis.

20. Poestyen cum filialibus.

21. Udvarnok.

22. Bayna.

23. Uylak.

24. Berdahely.

25. Paczto.

In Trenczenienſi.

1. Majus templum Biczenſe.

2. Alfo Hriſco.

3. Jeſſenycze.

4. Kiſſneza.

5. Prednir ad Kiſzuczam.

6. Szlœpna cum filialibus.

7. Viznove.

8. Tarnove.

9. Stranzke.

In Turoczienſi.

1. Szent Martony.

2. Moſocz.

3. Turan.

4. Bela.

5. Szent Andras.

In Comaromienſi.

1. Nagy Megier cum filialibus.

2. Udvard.

3. Apacha Szakallos.

4. Balvan Szakallos.

5. Imece.

6. Heten.

7. Martos.

8. Baycz.

9. Perbete.

In Comitatu Poſonienſi.

1. Recze.

2. Nagy magyar cum filialibus.

3. Szerdahely.

4. Galantha.

5. Bar.

6. Nagy Legy.

7. Zauar.

8. Grinaua.

9. Nemet Gurab.

10. Limpak.

11. Süly.

12. Taxon.

13. Nagy Machſid.

14. Nagy Szeli.

15. Vizkecz Kürt.

16. Tarlos.

17. Nagy Szegh.

18. Szentz cum filialibus Boldoghfalva.

19. Czekleſz.

20. Kereztur cum filialibus.

21. Szent Abram.

22. Sur cum filialibus.

23. Czallokœzi Kürt.

24. Ivvan.

In Zaladienſi.

1. Zabolicza.

2. Perlak.

3. Belicze.

4. Alfo Lindva.

5. Dobronak.

6. Turniſcha.

In Simigienſi.

1. Kis Komarom.

In Caſtriferrei.

1. Gyarmat.

2. Nemez Uyuari Sz. Jacob.

3. Sz. Miklos.

4. Hedeg Kürt.

5. Csailingh.

6. Hayling.

7. Pokz Dorff.

8. Neuszidel.

9. Szent Grœtth.

10. Ovar.

11. Perenye.

12. Kislak.

13. Puſzta Sz. Michaly.

14. Hayligh Brun.

15. Kukkenmeren.

16. Szent Anna.

17. Szalonok.

18. KiczLaden.

19. Wolffau.

20. Sanſſalva.

21. Petersdorff.

22. Kethely.

23. Horensdorff cum filialibus.

24. In Rohonez continuatio ſtructuræ
Templi, Parochiæ & Scholæ.

25. Szent Lorincz.

26. Incſed.

27. Csaita.

28. Czem.

29. Komiaty.

30. Vep.

In Sopronienſi.

1. Czepregienſe majus Templum.

2. Kereztur cum filiali Kûleo.

3. Sandorff.

4. Nagy Martonus.

5. Ruſt.

In Moſonienſi.

1. In Ovar duo Templa pro duabus na-
tionibus.

2. Nezider.

3. Szolnock.

4. Szent Peter.

5. Szent Janos.

6. Rayka.

7. Czundorff.

8. Miklosdorff.

9. Hegyeshalom.

10. Leuel.

11. Nemet Jagendorff.

12. Kemlye.

13. Kanok.

14. Liben.

15. Sz. Miklos.

16. Meczer.

In Jaurienſi.

1. Zamoly.

In Veſprimienſi.

1. Vaſzar.

2. Dobron.

In Strigonienſi.

1. Farnad.

2. Ecœlved.

Ad præſcripta Templa ſicut & ad alia, quæ
ad præſens præ manibus Evangelicorum exiſte-
rent,

rent, Templā, filialia, Parochiæ, Scholæ, Bona & proventus quocunq; nomine nuncupati, pertinentes, & hæcenus quomodocunq; occupati restituantur.

Interea, sicut jam per suam Majestatem clementer resolutum esset, ac diploma etiā requiret, libera reassumptio exercitii religionis, & redutio Ministrorum exturbatorum cum campanarum & sepulturæ usu, miseræ plebi concedatur, permissis etiam structuris Templorum, Parochiarum & Scholarum (ubi videlicet templā pro Catholicis permanerent) pro iisdemque assignatis commodis, locis ac solutionibus personalibus Evangelicorum talium locorum, permanentium pro Ministris Confessionis ipsorum, prouti hoc jam in priori nostro postulato Domino Statui Catholico exhibito declaratum esset.

Quantum ad universos læsos Status, signanter autem Jakolzenes, Tyrnavienses, & Oppidanos Reo Comarienses, item confinarios Jaurienses, Leuenses, & Tihanienses, ac pœnam contra occupatores Templorum, ac turbatores Religionis, nec non nuperæ Commissionis suæ Majestatis, Status & Ordines Evangelici inhærent scripto suo, nuper Domino Personali Præsentia exhibito. Actum Posonii die 16. Januarii, Anno Domini 1647.

Catalogus Templorum, ad quæ Evangelicis restituenda Domini Catholici sese obtulerunt die 26. Januar. 1647. intermediantibus Dominis Mediatoribus.

In Comitatu Abauyvariensi.

Somogy.

Misle.

In Zemliensi.

Kuczin.

In Sarosiensi.

Szent Peter.

Bartusfalva.

In Scepusiensi.

Donavvecz Krompak.

In Liptoviensi.

Tepla.

In Neogradienti.

Maskfalva.

In Hontensi.

Viszoka.

Brinczfalva.

In Carfensi.

Nagy Hereszteny.

Keresztur.

Fenyœ Kostolyan.

Kis Ketzi.

Semlye.

In Nitricensi.

Sopornye.

Pata.

Kürt.

Negyed.

Kass.

Hendlova.

Kraszna.

Udvarnok.

Uylak.

Szerdahely Pœstyen Mœllet.

Drahocz.

Banka.

Bayna.

Jalso.

Paszto.

In Trenczinienti.

Jessenycze.

Bredmer ad Kissuczam.

Visznove.

Tarnove.

Stranské.

In Turoczeni.

Turan.

Bela.

In Comaromiensi.

Apacza Szakallos.

In Posoniensi.

Nemez Gurab.

Nagy Magyar.

Pimpak.

Sull.

Taxon.

Nagy Maczed.

Nagy Szeli.

Vizkœzi Kürt.

Tarlos.

Nagy Szegh.

Jvany.

In Zaladiensi.

Turinsza.

In Simigienti.

Kis Komarom in Oppido.

In Castriferrei.

Neufidel.

Szent Grotth.

Ovarocz.

Perenye.

Czem.

Kislak.

Puszta Sz. Mihaly.

Kukkenmeren.

In Soproniensi.

Sandorff.

In Mosoniensi.

Level.

Kemlye.

Kanok.

Sz. Miklos.

Meczer.

In Jauriensi.

Zamoly.

Patahaza.

In Vesprimiensi.

Vaszar.

Dobron.

Ex extractu templor. per Statum Evangelicum restitui postulatorum exmittantur.

In

41

De Statu Religionis Evangelicae in Hungaria.
In Abauyvariensi Comitatu.

Fôlsô Metzenziff.
In Zempliniensi.
Terebesiense majus Templum.
Ex Sarosiensi.
Palocha Refid.
Ex Scepusiensi.
Capella in Czôtörtök, ita tamen ut ingressus in eandem extrinsecus fiat.
Ex Neogradiensi.
Deuinallya.
Ex Hontensi.
Zebelib, loco cujus tamen postulatur Fûzes Gyarmat.
In Barsiensi.
Kis Tapolczan.
Sarnocza.
Ex Nitriensi.
In Komjati unum Templum ex duobus.
Suranka.
Jabloneza.
Surany.
Gymes.
Kovaricz.
Nagy hint.
Baymocz exceptis Filialibus.
Bankefzy.
In Pôstyen Monasterium.
Ex Trenzinienſi.
Tarnove.
Sztranzke.
Ex Turoczeniſi.
Turany.
Ex Comaromiensi.
Baycz.
Imeô.
Ex Poſoniensi.
Galantha.
Nagy Legy.
Czallokozi Kûrt.
Zavar.
Pro Szered Sempte.
Ex Zaladiensi.
Perlak.
Pobronak.
Ex Caſtriferrei.
Szent Miklos.
Szalonok.
Poksdorff.
Hedegkûtt.
Szent Anna.

Die 30. Januarii.

Extractus Templorum Statui Evangelico ultimatum concessorum, per Suae Majestatis Commissarios exhibitus.

In Abauyvariensi Comitatu.

Somogy.
Misle.
Alſo Metzenziff.

In Zempliniensi.

Garany.
Kucſin.

In Sarosiensi.

Szent Peter.
Bartusfalva.

In Scepusiensi.

Kaposztasfalva.
Donavecſ Krompach.

In Liptoviensi.

Tepla.
In Neogradiensi.

Maskfalva.

In Hontensi.

Bath.
Fûzes Gyarmat.

Viſzoka.

Brinczfalva.

In Barsiensi.

Welika Polia.

Maroth.

Nagy Heresztin.

Kereztur.

Fenyô Kosztolan.

Kis Keszî.

Semlye.

In Nitriensi.

Komjati unum templum ex duobus.

Sopornye cum Filialibus.

Negyed.

Kas.

Hendloua.

Kraſſna cum Filialibus.

Galgocz Hospitale Templum.

Szerdahely prope Pôstyen.

Udvarnok.

Bayna.

Uylak.

Paszto.

Szerdahely (NB, non est in Comitatu Nitriensi, sed in Comitatu Poſoniensi, in loco ejusdem Dominus Palffy concessit Templum ex rudibus cujusdam Monasterii ab Evangelicis restauratum.)

In Trenzinienſi.

Alſo Hriſcho.

Jesſenycze

Predmir ad Kiszuczam.

In Turoczeniſi.

Bela.

Szent Andras.

Mofocz.

Turan.

In Comaromiensi.

Nagy Megyer.

Apacha Szakallos.

In Poſoniensi.

Nagy Magyar cum Filialibus.

Nemet Gurab.

Limpak minus Templum.

Sûly.

Taxon.

Nagy Macſid.

F

Nagy

Nagy Szeli.
 Vizkôzi Kûrt.
 Tarlos.
 Nagy Szegk.
 Szent Abraham.
 Juany.
 In Zaladiensi.
 Turnischa.
 In Simigiensi.
 Kis Komarom in Oppido.
 In Castriferrei.
 Gyarmat
 Neuzidel
 Szent Grotth
 Ovár
 Perenie
 Pusztá Szent Mihály.
 kukkenmeren.
 kiczladen.
 Wolffau.
 Czem.
 Horensdorff aliter Sanfalva.
 In Soproniensi.
 Sandorff.
 In Mosoniensi.
 Miklosdorff.
 Levél
 Nemet Jagendorff.
 kemlie.
 Kanok.
 Szolnok.
 Zundorff.
 In Liben minus Templum extra Ab-
 batiam.
 Meczer.
 In Jauriensi.
 Zamoly.
 Patahaza.
 In Veszprimiensi.
 Vafar.
 Dobran.
 In Liptoviensi.
 Tepla cum Filialibus.

*Templis in extractu die 30. Janua-
 rii restitutis, quæ adhuc per
 Statum Evangelicum pro sa-
 tisfactione ipsorum sibi super-
 addi postulantur, die 1. Febr.
 ista sunt.*

In Comitatu Zempliniensi.

Varano pro Helveticis.
 In Saros.
 Fel Sebes, loco Bartusfalva, cujus Inco-
 læ maximâ ex parte Catholici facti
 sunt.
 In Barsiensi.
 Nagy Sarlo.
 Szent György.
 In Nitriensi.
 Sempte.

Deaky.
 Poruba ad Baymocz.
 Totuyhelly.
 Galgocz.
 Templum Hospitalis acceptatur cum pro-
 ventibus ad Hospitale pertinenti-
 bus.
 In Pöstyen unum Templum cum Filiali
 Banka.
 In Trenziniensi.
 Viznove.
 Biczense minus Templum.
 Viszolay loco Szlopna.
 In Turoziensi.
 Szent Martony loco Turan.
 In Comaromiensi.
 Udvard
 Balvány Szakallos.
 Marthos.
 In Posoniensi.
 Recze.
 Szedahelly in Czallokoz.
 Szencz cum Filiali.
 Grenava.
 Sur cum Filialibus.
 In Zaladiensi.
 Zaboticza.
 In Castriferrei.
 Szent Miklos loco Uyvari Szent Ja-
 cob.
 In Rohoncz continuatio structura Tem-
 pli cum Parochiâ & Scholâ.
 Kethely.
 Czailingh.
 Hayligh Kraycz.
 Hayligh Prun.
 Pedersdorff loco Kislak
 Vép cum Parochiali templo.
 In Soproniensi.
 Nagy Marton.
 Rûst.
 Kûlû Filiale Templi Keresztur.
 In Mosoniensi.
 In Ovar majus Templum pro duabus Na-
 tionibus.
 Nezider.
 Szent Peter.
 Szent Janos.
 Rayka.
 Hegyeschalom.
 In Strigoniensi.
 Farnad.
 Eölvöd.
 Die 7. Februarii sequentia Tempia ex po-
 stulato Evangelicorum Dominis Ca-
 tholicis remissa sunt.
 Deaky.
 Pöstyen.
 Grinava.
 Szent Miklos.
 Kethely.
 Czeilingh.
 Nagy Marton.
 Rayka.
 Hegyeschalom.
 Difficultates verò circa Tempia per Ca-
 tholicos die 30. Januarii Evangelicis oblata die
 1. Feb.

1. Febr. Dominis Catholicis ultimo representatæ sunt, quæ sequuntur.

1. In Comitatu Nitriensi.

Zerdahely ultimo loco positum non fuit postulatum ab Evangelicis, siquidem ad præsens etiam Concionator Evangelicus ibidem haberetur. Ejus itaque loco petitur Poruba ad Baymocz.

2. In Turozenfi.

Incolæ oppidi Thurán majori ex parte facti sunt Catholici, ob quod Templum eorum, licet ex postulatis Evangelicorum jam ante exmissum fuerit, tamen idem Evangelicis denuò obtruditur.

3. In Castri Ferrei.

Kislak in hoc Comitatu non habetur, ideo in numero Templorum non agnoscitur.

4. In Posoniensi.

In Limpach unum tantum habetur Templum proindeque particula discretiva, minus Templum, superflua videretur.

Iterata Instantia Statuum Evangelicorum pro impetranda Cæsarea Resolutione & complanatione Gravaminum in puncto Templorum Evangelicis restituendorum.

Sacratissima Cæsarea atque Regia Majestas, Domine, Domine nobis Clementissime.

Maximo nostro cordolio persentiscimus infelicissimum hujus Patriæ nostræ charissimæ Statum, omisissis aliis quamplurimis considerationibus vel ex eo solum, quod olim florentibus ejusdem rebus, cui accedebant plura Regna & Provinciæ, quibus omnibus æquè prospici debebat, Comitata tamen ejus nonnisi duabus septimanis terminabantur, lege & constitutione Regni id exigente, & hic felicissimæ ejus conservationi prospiciebatur. Subsequentibus tandem pro dolor! temporibus, summis angustiis & extremæ ruinæ obnoxia, eò infelicior reddi incepta, quod Comitata publica ob utilitatem Regni celebrari consueta, ad tres vel quatuor menses protraherentur; moderna autem (quod maximè lamentabile, atque adeò toti mundo admirabile jure merito censeripotest, & in toto terrarum orbe inauditum haberetur,) licet jam ex antea conclusis constitutionibus Regni, Diplomatusque Regiis, tam antea quam novissime emanatis, ac per Status & Ordines Regni acceptatis, & per hoc etiam facilitata absque ulla ambiguitate penderent, nihilominus plusquam sex mensium spacio, sine ullo fructu effluxo, dilatarentur, Statibus & Or-

Histor. Hungar.

dinibus Regni in principiis quasi hærentibus, inani sumptuum (qui ad alios magis necessarios Regni usus, percommode converti potuissent) jactura & profusione, temporisque pretiosi irreparabili dispendio.

Circa indebitam & illicitam occupationem templorum, quæ & qualia Gravamina Majestati Vestræ Sacratissimæ ante quatuordecim septimanas exhibuerimus, Majestas Vestra Sacratissima benigne eorum recordari poterit, in quibus licet nihil indignum, Majestati Vestræ Sacratissimæ adversum, sed per omnia constitutionibus Regni ac Regiis quoque Diplomatus consentaneum habuerimus postulatum, in eorumque constitutione apud Majestatem V. S. & Statum Catholicum, non refugientes etiam amicabilem compositionem, diu multumque laboraverimus; quæ quidem amicabilis compositio cum minus successisset, pro complanatione eorum ad Majestatem V. S. humillimis nostris precibus recurrimus, ac ultimariò, volente ita Majestate Vestra Sacratissima, reassumptâ eadem compositione, per Illustrissimos Dominos Comites Palatinum & Judicem Curia Regiæ, ac personalem præsentiam Regiam, ob dignitatem Majestatis Vestræ Sacratissimæ & ut in tantis curis totius Christianitatis, à nobis eadem Majestas V. S. aliquatenus sublevaretur studentes unice paci, quieti & publicæ permanfioni, etiam contra mentem Principalium nostrorum de summo jure cedentes, ex postulatis & jure merito petitis quadringentis fere occupatis templis, ad centum & quatuordecim (quorum seriem cum præsentî Majestati Vestræ Sacratissimæ humillimè exhibemus) templa restituenda condescendimus, non sine manifesto juriarum nostrorum derogamine, Principaliumque nostrorum offensione.

Quia vero animadvertimus, quod neque sic satisheret nostræ justissimæ petitioni, Diplomatusque Regiis, imò indies cum maximo tædio injuriaque nostra & Principalium nostrorum incommodo, tempus frustra conteri, inanesque expensas facere experiamur; Extremè jam ad Majestatem V. S. confugere necessum habemus, eandem demissè exorantes, dignetur benignissime perpendere, quantum respectatâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ autoritate, de jure nostro cesserimus, & quæ non media bonæ compositionis amplexi fuerimus, ita ut nullo jure plus à nobis expeti cuivis conscientioso æquissimo videri possit. Ob amorem itaque DEI, & quæ Majestas V. S. ducitur misericordiâ erga afflictissimam & sui studiosissimam fidelemque Gentem Hungaricam, humillimè exoramus, Majestas V. S. dignetur benignissime remederi, quò tandem parcat innoeuæ plebi, parcat sumptibus, liberetur regnum ab ultimo excidio, rescindatur fomentum tot disfidiorum tantarumque vicissitudinum, imò juxta vim novissimi Diplomatis Majestatis V. S. Regii, & humillimam instantiam nostram eidem antea exhibitam, efficiat nos clementi suâ complanatione, cum satisfactione nostra contentos, quatenus ad fidelia Majestatis V. S. obsequia eò alacriores, & ad reliquos tractatus diutales promptiores reddamur. Quibus obtentis, Majestatis Vestræ Sacratissimæ clementia & benignitas

toto orbe Christiano maximis encomiis & applausibus efferatur, æviternamque laudem consequatur, ac Regna & Provinciæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ sub felici regimine suo, in tranquillo Statu, quo nihil desiderabilius nihilque felicius, conserventur: nosque & Principales nostri humillimis, fidelibus & obsequentissimis Servitiis nostris gratiam & Clementiam Majestatis Vestræ Sacratissimæ demereri valeamus, benignam Majestatis Vestræ Sacratissimæ resolutionem jam tandem ultimariò expectantes.

Ejusdem Sacratissimæ Cæsareæ atque
Regiæ Majestatis Vestræ

Fideles humillimi & perpetui subditi

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

*Extractus Templorum Dominis
Evangelicis ultimatum concessorum, die 12. Febr. perque Dominos Deputatos extraditorum.*

In Abauyvariensi Comitatu.

1. Somogy.
2. Misle.
3. Also Mezenziff.
In Zemplinienfi.
4. Varano.
5. Garani.
6. Kuchin.
In Sarosienfi.
7. Szent Peter.
8. Fel Sebes.
In Scepusienfi.
9. Kaposztalva.
10. Donavecz Krompak.
In Liptovienfi.
11. Tepla.
In Neogradienfi.
12. Maskfalva.
In Hontenfi.
13. Bath.
14. Fûzes Gyarmat.
15. Viszoka.
16. Brinczfalva.
In Barsenfi.
17. Velika Polia.
18. Maroth.
19. Nagyherefthyen.
20. Keresztur.
21. Fenyô Kosztolyan.
22. Kis Keszi.
23. Semlye.
In Nitrienfi.
24. Komjati unum templum ex duobus.
25. Sopornye cum Filialibus.
26. Negyed.

27. Kafs.
28. Poruba.
29. Hendlova.
30. Kraszna cum Filialibus.
31. In Galgocz Hospitale.
32. Szerdahely prope Pôstyen.
33. Udvarnok.
34. Bayna.
35. Uylak.
36. Paszto.
37. Deaky Templum extra claustrum,
In Trenzinienfi.
38. Also Hrischo.
39. Jesfenyecz.
40. Bedmir.
In Turozienfi.
41. Szent Andras.
42. Szent Martony.
43. Mosocz.
44. Turan.
In Comaromienfi.
45. Nagy megyer.
46. Apache Szakallos.
47. Balvany Szakallos.
In Posonienfi.
48. Nagy Magyar cum Filialibus.
49. In Nemet Gurab templum intra pagum
50. Limpak.
51. Sûly.
52. Taxon.
53. Nagy Macsed.
54. Nagy Szely.
55. Viskozy Kûrt.
56. Tarlos.
57. Nagy Szegh.
58. Szent Abraham.
59. Jvany.
60. In Szerdahely locum pro structurâ
cum exemptione.
61. In Szentz locum pro structurâ cum
exemptione.
In Simigienfi.
62. Kis Komarom in Pago.
In Castriferrei.
63. Gyarmath.
64. Neuzidel.
65. Szent Grôth.
66. Ovar.
67. Perenye.
68. Puszta. Sz. Mihaly.
69. Kukkenmeren.
70. Kiczladen.
71. Wolfau.
72. Czem.
73. Horensdorff.
74. In Vép locum pro structurâ & Paro-
chia cum exemptione.
In Sopronienfi.
75. Sandorff.
In Mosonienfi.
76. In Ovár minus Templum.
77. Miklosdorff.
78. Levél.
79. Nemet Jagendorff.
80. Kenilie.
81. Kanok.
82. Szolnok.
83. Czun-

83. Czundorff.

84. In Liben minus Templum extra Abbatiam.

85. Meczer.

In Jauriensi.

86. Zamoly.

In Vesprimiensi.

87. Vafar.

88. Dobron.

In Strigoniensi.

89. Farnad.

90. Lölved.

Parrâ decreti Suae Majestatis ratione Templorum, quo præcipitur, ne plura quam nonaginta Tempia dentur Evangelicis. Exhibita die 12. Februariar.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, Domini Domini nostri clementissimi nomine spectabilibus ac Magnificis, Comiti Johanni Draskovicz de Trakostyan, Regni Hungariæ Palatino, Judici Cumanorum, ejusdem Majestatis Cæsareæ atque Regiæ locum tenenti: Comiti Paulo Palffy de Erdœd, perpetuo de Detrekœ, Comiti Comitatus Arcisque Posoniensis, supremo Capitaneo, Judici Curia Regiæ, in Hungaria Camerariis, & Thomæ Mikulicz de Bruckonovvecz, Personalis præsentia Regiæ in judiciis locum tenenti & Consiliariis ad tractatum cum Evangelicis deputatis Commissariis præsentibus significandum.

Prælibatam suam Majestatem circa quæstiones & difficultates templorum motus, ob quas progressus Comitiorum hætenus impeditus ac retardatus fuit, pro cathégorica & ultimaria sua resolutione sese clementer declarare, atque etiam præfatis commissariis vigore præsentis Decreti facultatem concedere, ut dictis Evangelicis nonaginta templa, quæ jam annotata ac consignata habentur, offerre & cedere possint & valeant. Ultra verò hanc amplam templorum concessionem ad nullos tractatus hac in parte cum iisdem Evangelicis progrediantur.

Cum quibus quidem, sicut merito contenti esse possint & debeant, ita etiam omnino confidit sua Majestas, illosque hortatur, ut juxta laudabiles Comitiorum Regni consuetudines ad ulteriora publica negotia assumenda & tractanda procedant, & quæ ipsorum commune bonum, tranquillitatemque & permanſionem concernunt, communibus studiis procurare contendant.

Quam etiam finalem complanationem & determinationem benigne vult sua Majestas ipsis Evangelicis per prænominatos Commissarios declarari. Quibus in reliquo præfata sua Majestas gratia Cæsareâ & Regia benigne propensa manet.

Per sacratissimam Cæsaream
Regiamque Majestatem.

Posoni 10. Mensis Februarii
Anno Domini 1647.

Georgius Oroſi.

Ita definito templorum restituendorum numero, deprehensæ adhuc sunt circa nonnulla difficultates quædam, quæ scripto comprehensæ, dieque 13. Februarii Dominis Commissariis ad complanandum exhibitæ sunt, quæ sequuntur

Difficultates circa Tempia restituenda per Dominos Deputatos Suae Majestatis complananda, eodem die 13. Febr. exhibita.

In Comitatu Scepusiensi.

In Kaposztafalva reapplicetur Sacellum templi Sanctuario.

In Sacello Czecetertœk janua extra templum aperiatur.

In Hontensi.

Pro Bad scribatur Bath.

In Nitriensi.

Ad templum Komjati addatur Parochia & Schola cum denominatione Templi.

Jalgocziensi Hospitali Templo addatur Schola, domusque Parochialis ibidem existens cum proventibus, ad idem hospitale pertinentibus & sepultura extra oppidum.

In Deaky templum expungatur extra claustrum.

In Trenziniensi.

Predmir, addatur, ad Fluvium Kíſſuczah.

In Posoniensi.

In Nemet Gurab deleatur, intra Pagum.

In Szerdahely sufficientes sessiones statim denominentur pro structura templi, Parochiæ, Scholæ & Coemeterii cum exemptione & pertinentiis earundem.

In Szencz similiter sufficiens locus circa turrim in medio Oppidi habitam pro Templi structurâ & Coemeterio, pro Parochiâ vero & Schola sessiones Jobagionales. Alarim Felkete . & orphanorum Johannis Verboy depositæ per Dominum Terreſtrem eorundem pretio.

In Simigiensi.

In Kis komaron loco vocis Pagus addatur oppidum uti jam ante declaratum fuit.

In Castri ferrei.

Ad Harendorff, addatur, alias Samfalva.

In Oppido Vép restituatur sessio, ex qua Concionator ejectus est, proque Scholâ & Parochiâ sessio vicina Pauli lipos addatur cum pertinentiis & exemptione.

In Mosoniensi.

In Ovar minus Templum, addatur, pro utraque natione.

Die 14. Februarii posteaquam Domini Commissarii difficultates præmissas pro voto Evangelicorum sese complanatuſ obtulissent, Status Evangelici ulteriores circa punctum quartum Diplomatis occurrentes difficultates, sequenti scripto comprehensas, eisdem Dominis Commissariis ad complanandum potregerunt.

*Declaratio Status Evangelicicir-
ca difficultates quartipuncti
Diplomatis, ubi ea, quæ circa
Status, confinia, structuram
templorum, eorundemque re-
stitutionem, solutionem Con-
cionatorum, proventus, &
pœnam statuenda cupiunt,
specificantur, exhibita die 14.
Febr. 1647.*

Quoad Status.

1. Helvetica & Augustana Confessionis hominibus in libera ac regia Civitate Zakolczeni commorantibus, restitutis ædibus, pro exercitio Religionis eorundem ordinatis, liceat reassumere contra vim Diplomatis interdictum præscriptæ Religionis ipsorum Exercitium.
2. Ut fundi templorum & domorum parochialium cum scholis Evangelicorum Tyrnaviensium, à quibuslibet contributionibus & censibus civilibus liberentur, & exempti habeantur, templorum prærogativa etiam id exigente.
3. Quandoquidem Plebano Catholoci Tyrnaviensi ex communi civitatis censu salarium penditur; ut ex eodem censu Evangelicæ etiam confessionis concionatoribus seu ministris solvatur, justitia & communis æquitas postulat.
4. Ne Opifices seu Mechanici Evangelici Tyrnaviæ & alibi commorantes, ac in Cechis constituti, ad ceremonias religioni ipsorum contrarias, utpote offertoria, processiones & id genus alia, contra tenorem Diplomatis compellantur.

Quoad Confinia.

Cum lachrymis ferè commemoranda venit nobis fors Evangelicorum Confiniariorum Jauriensium, utpote quibus pro patria nostra charissima ac potissimum pro Confinii ejusdem permansione, diebus noctibusque excubias agentibus, nec sanguini nec fortunis parcentibus, tantum abest, ut hætenus intra mœnia civitatis Jauriensis, patriæ videlicet suæ Religionem suam exercere templumque ædificare potestas fuerit, ut ne Ministro quidem confessionis eorundem vel ad præsens etiam eandem civitatem Jauriensem ingredi liceret, iisdemque confinariis, antequam adhuc templum in Patahaza ab illis occuparetur, in gravioribus tempestatibus aeris sæpius periculosè audiendi verbi Dei causa Danubium transire, discrimini que vitæ non solum ob naufragia, verum etiam ob metum Turcarum sæpius excurrentium sese committere necessum fuerit.

Quia verò tam in pacificatione Viennensi,

& exinde subsecutis Constitutionibus Regni, quam in novissimo Diplomate etiam pro militibus Hungaricis, in confiniis, æque ac Statibus Regni liberum decretum sit exercitium Religionis; Ob id, ut iisdem Jauriensibus, prout & Levensibus Augustana Confessionis Tihanensibus, ac aliis etiam prædialibus, intra mœnia locorum ac prædialia liceat templa, parochias & scholas ædificare, concionatores seu Ministros confessionis ipsorum intertenere, ac religionem suam exercere liceat, præscriptæ pacificationis Viennensis; constitutionum Regni ac novissimi Diplomatis etiam virtus expostulat.

Oppidanis etiam Re-Comaromiensibus, sicut & Holicziensibus Evangelicis potestas ædificandi & restaurandi templa, ac liberæ exercendæ Religionis facultas salva permaneat.

De Structura Templorum.

Quandoquidem ex occupatis ac in gravaminibus specificatis templis multo plura, quam quæ Evangelicis restituta essent, præ manibus Catholicorum remansissent, liceat in talibus locis Evangelicis (prout hoc in decreto etiam suæ Majestatis declaratum esset) pro exercitio Religionis ipsorum alia templa, parochias & scholas ædificare, sufficientibus & ad id idoneis fundis pro talibus templis, parochiis & scholis per Dominos terrestres, coram Vice-Comitibus Comitatum, & potioribus nobilium pari numero ex Catholica sicut & Evangelica Religione, iisdem per universitates Comitatum adjungendis, intra spacium trimestre à publicatis articulis, assignandis & libertandis; sepultura tamen & campanarum usu pro iisdem Evangelicis communiter deservientibus.

Atque iisdem quidem Vice-Comitibus, sicut & præscriptis potioribus nobilium, vi statuti superinde sancienti incumbet ad præscripta inspicere & invigilare, ad eaque exequenda sub amissione officii honoris & bonorum eorundem exire, ac Dominos terrestres etiam superinde omnimodè commonefacere; quam quidem structuram templorum, parochiarum & scholarum, quandocunque Evangelicis talium locorum continuare opportunum & commodum visum fuerit, id ipsis absque quorumvis impedimento facere liceat.

De Solutionibus.

Cum autem impossibilis plane sit intertentio Concionatorum absque salario condigno, ac in locis talibus, ubi videlicet templa pro Catholicis remanerent Proventus etiam parochiales eò deservire debeant: Omnino justum & æquum est, ut eum Evangelici per structuram templorum & reductionem ministrorum liberumque exercitium Religionis, à templis Parochialibus abscedant, nec ulla opera parochorum Catholicorum utantur, sed quævis pars imposterum suæ Religionis Ministro duntaxat, talem personalem solutionem solvere, eidemque subesse possit & debeat.

De Statu Religionis Evangelica in Hungaria. *De Proventibus.*

47

Ad restitui promissa templa, sicut & ad illa, quæ ad præsens præ manibus Evangelicorum existerent, templa filialia, Parochiæ, Scholæ, bona & proventus quocunque nomine nuncupati: signanter autem Unguariensibus in bonis Leventibus, ac in possessionibus Ludany aliisque etiam locis, passim constitutis Evangelicis Concionatoribus, quoquo modo adempti & occupati restituantur, nec ullo unquam sub prætextu per quosvis ab iisdem occupentur.

Restitutio templorum quomodo fieri debeat.

Eadem autem restitui promissa templa, sicut & illa, quæ sub disturbiorum temporibus occupata, & nec ad præsens ad binariam etiam Sux Majestatis commissionem Evangelicis essent restituta, aut post restitutionem iterum reoccupata, unà cum sitiolis, Parochiis, bonis & proventibus earundem, quoquo modo nuncupatis, adhuc sub præsentis Diætæ per certos Commissarios, è medio regnicolarum ad id exmittendos, plenariè & omnimodè restituantur.

Quoad Pœnam.

Quicumque autem, sive sint Ecclesiasticæ sive secularis dignitatis, præscripta templa una cum Parochiis, Scholis, bonis & proventibus earundem non restituerint, fundosque pro structuris templorum, Parochiarum, & Scholarum præscriptis in locis non assignaverint, vel easdem quovis sub prætextu impederint, ac imposterum etiam templa, Parochias & Scholas, bonaque & proventus eò pertinentes occupare, Ministros verbi DEI amovere, miseram plebem in Religionis exercitio, sepulturæ & campanarum usu impedire, ac propter reassumptam Religionem quovis modo affligere, vel quoquo modo Diploma Sux Majestatis turbando Religionem in præscriptis violare attenterint, toties quoties convincantur in mille florenis Hungaricalibus; de bonis eorundem per Vice-Comites, iudices nobilium, & juratos assessores, adjunctis sibi per universitatem duabus Catholicæ, duabus itidem Evangelicæ confessionis Nobilibus Personis potioribus Comitatum illorum, in quibus videlicet talia templa & loca haberi dignoscerentur, sub amissione officiorum & bonorum eorundem confiniis per supremos Regni Generales applicandorum, ac nonnisi communi æstimatione mediante redimendorum, irremissibiliter & exclusis omnibus Juridicis remediis, prævia tamen inquisitione & compertâ rei veritate exequendis, ac in duabus ad confinia, ad quæ videlicet comitatus tales gratuitos labores præstare tenentur, conferendis, in tertia vero partibus prædictis executoribus cedentibus; ac templa etiam, sicut & reliqua occupata per nostros executores simpliciter semper & de plano restituantur. Quod si vero tales Diplomatis & præsentis statuti violatores præscriptæ executioni sese opponere præ-

sumerent, contra eisdem Uladislai Decreti 6. Articulus octavus observandus, pœnaque in eodem declarata exequenda esset.

Quoad clausulas Diplomatis.

Quandoquidem clausulæ de Jure Patronatus & invitis rusticis, in nupero decreto Sux Majestatis specificatæ, Diplomati ejusdem Majestatis Sacratissimæ & Regiæ derogarent, ut illarum ac aliarum his similium in articulo Regni nulla mentio fiat, Domini Status & Ordines Evangelici postulant.

Super punctis præmissis, in primis quoad solutiones Parochorum, quæ hic personales vocantur, & pœnam, ad diem usque 4. Mensis Aprilis magnâ vehementiâ animorumque conventionem disputatum fuit. Ac primò quidem die 16. Februarii, ad nonnulla puncta sequens responsio Catholicorum Evangelicis data fuit.

Responsio Catholicorum circa declarationem Evangelicorum, exhibita die 16. Febr. 1647.

Quoad Status.

AD primum. Quantum ad Zakolczenes, ex quo sint Status, quibus alioquin concessum esset, liberum exercitium Religionis ipsorum etiam in Civitates introducere juxta complures Articulos & concessiones, ideò permitti id indigenis & receptæ Religionis.

Ad secundum. Possunt eximi.

Ad tertium. Est contradictamen Diplomatis, & alias Civitas nihil solvit Parocho Catholico.

Ad quartum. Conservabuntur juxta Diploma.

Quoad Confinia.

Præsidarii Jaurienses habeant liberum exercitium Religionis in Patahaza, templumque extruant, atque etiam Ministri sive Concionatores ipsorum præsidium liberè ingredi possint & egredi, neque periculum insinuatum, ob metum Turcarum, esset in dicta Patahaza. Levæ habent Evangelici templum, quo sint contenti, & possint in præsidium intrare. In præsidio Tihaniensi est tanta angustia loci, ut & ipsi Haydones cum uxoribus templum inhabitare cogantur, & alioquin etiam isthic esset Abbatia ac residentia ipsius Abbatis & Capitanei. Comaromii habent Evangelici de facto templum, permittitur tamen ipsis ædificare absque præjudicio Confinii. In Holicz similiter jam concessa ædificatio templi.

Quoad structuram Templorum.

Locus pro ædificandis templis per utriusque Religionis Commissarios Sux Majestatis ex-

mitten-

mittendos demonstrabitur; Absolutâ Diætâ continuatio structuræ templorum non impeditur.

De Solutione.

Maneat secundum dictamen Diplomatis, quo templa eo & Proventus.

De Proventibus.

Jam conventum est de numero Ecclesiarum, quæ iisdem conceduntur, & in illis, quæ templa specificata sunt cum filialibus, ac proinde contenti illis merito esse possunt.

De restitutione Templorum.

Fiat restitutio templorum adhuc etiam sub præsentî diætâ per Commissarios utriusque Religionis, æquali numero à Sua Majestate nominandos, si commodè fieri poterit, alioquin etiam absolutâ Diætâ, siquidem hæc longo tempore oporteret exequi & Comitibus interea protrahi, magno Sux Majestatis & totius Regni dispendio non possunt.

Quoad Pœnam.

Quicumque templa & proventus ad eadem spectantes occupare, campanarum & sepulturæ usu privare, in libero exercitio Religionis suæ ac usu aliquem turbare compertus fuerit, talis in florenis sexcentis per tabulam Sux Majestatis Regiam, abscissis omnibus Juridicis remediis, compertâ rei veritate & restitutione templi, toties quoties convincatur, & per unum ex Magistris Prothonotariis executioni demandetur, præscriptis sexcentis florenis in quinque ad Confina, sextâ vero partibus executori cedentibus. Et hoc judicium fieri possit tam in octavis quam judiciis extraordinariis aut brevibus, prouti etiam sub celebrandis diætis.

Quoad Clausulas.

Non fiet illarum mentio in Articulis.

Eadem autem Dominorum Catholicorum responsione Statibus Evangelicis minimè contentis, melioremque ac pleniorē, adeoque scripto suo, cui, velut æquissimo, per omnia inhærent, magis consonam instanter sollicitantibus, Domini Catholici post varias consultationes die 20. Febr. sequentem ulteriorem declarationem suam Evangelicis tradiderunt.

Ulterior declaratio Dominorum Catholicorum super nonnullis Evangelicorum postulatis, exhibita die 20. Febr. Anno 1647.

Quandoquidem ex prætenfis occupatis & in Gravaminibus specificatis templis, multò plura, quam quæ Evangelicis restituta essent,

præ manibus Catholicorum remansissent, liceat in talibus locis, Evangelicis (prout hoc in decreto etiam Sux Majestatis declaratum esset) pro exercitio Religionis ipsorum alia templa ædificare, ordinatis ad id sufficientibus locis, coram Vice-Comitibus, & potioribus Comitatum nobilibus pari numero ex Catholica sicut & Evangelica Religione, iisdem per Universitates Comitatum adjungendis, intra spatium trimestre à publicandis Articulis per Dominos terrestres assignandis; sepulturæ tamen & campanarum usu, donec præmissa templa extruxerint, & campanas comparaverint, pro iisdem Evangelicis etiam communiter deservientibus; atque iisdem quidem Vice-Comitibus, sicut præscriptis potioribus eligendis nobilibus, vi statuti superinde sancienti, ad præscripta inspicere & invigilare incumbet.

Solutiones porro Concionatorum in hujusmodi novis ædificandis templis erunt ex stola suæ Religionis auditorum, & illorum erit, qui concionatorem adduxerint, de Salario providere: nam proventus Parochiarum juxta Diploma eo quo templa spectabunt. De proventibus etiam clarum est Diploma: quo templa eo & proventus cedent. Filialia verò, quæ in numero templorum restitutorum specificè per verba (una cum Filialibus) sunt tradita, talia apud Evangelicos manebunt, neque ulterior questio de templis fieri potest.

Secundariò hoc de Pœna transmittunt scriptum.

Quicumque, sive sint Ecclesiasticæ sive secularis dignitatis, templa & proventus ad eadem spectantes occupare, campanarum & sepulturæ usum privare comperti fuerint, aut præscripta templa una cum Parochiis, scholis & proventibus earundem jam promissis, non restituerint, locaque pro structuris non assignaverint; in libero exercitio Religionis suæ ac usu, plebem turbaverint & impederint, tales in florenis sexcentis per tabulam Sux Majestatis Regiam, abscissis omnibus Juridicis remediis, compertâ rei veritate per utriusque Religionis æquali numero celebrandâ, competentî attestatone præviâ, & restitutione templi, toties quoties convincantur, & per unum ex Magistris Prothonotariis executioni demandetur, præscriptis sexcentis florenis in quinque ad Confina, sextâ vero partibus executori cedentibus. Et hoc judicium fieri possit tam in octavis quam judiciis extraordinariis, aut brevibus, prouti etiam sub celebrandis diætis.

Sed cum iisdem Status Evangelici neque declaratione hujusmodi Catholicorum contenti esse, neque aliam scripto suo (cui se velut æquissimo, per omnia inhærent velle debereque affirmabant) consonam habere possent, ad Suam Majestatem vicissim recurrere, eidemque die 22. Februarii sequentem libellum supplicem exhibere constituerant; attamen per Dominum Palatinum persuasi speque amabilis compositionis ad optatum deducendæ finem retenti, tandem die 25. quando jam spes illa ipsos ad præsens deseruerat, eundem Sux Majestati mediante

diante Domino Georgio Barna exhiberi curaverunt. Cujus quidem *Libelli* tenor hujusmodi est.

Litterae supplices Evangelicorum, quibus Caesaream Majestatem humiliter efflagitant, ut tandem ad omnes & singulos discordiarum fomites restringendos extremam manum addat, in primis difficultates quarti puncti Diplomatis complanet, in specie circa solutionem Ministrorum, itemque poenam occupatoribus Templorum, & Religionis turbatoribus praescriptam stabiliat.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas Domine Domine nobis
Clementissime,

Justa conquerendi occasio, Comitiorum nempe hæc cum inutiliter impensi temporis jactura & damno miserabilis patriæ nostræ facta protractio, compellit nos supplices & humillimos ad Majestatem V. S. alias magis seriis & gravioribus curis intentam recurrere. Annon res prorsus inaudita non solum in hoc Regno Hungariæ, verum passim alias etiam apud nationes in tanta temporis intervalla differri tractatus diutales? Certe nos expediti à Principibus nostris, sicut & ipsimet Principales nostri, innixi assiduatione benignâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ in Diplomate facta, sperabamus firmiter diutam præsentem facto citius felicem finem fortituram, sed ecce, omnino extra omnem culpam nostram, jam septimus evolvitur mensis, ex quo nunc Majestati Vestræ Sacratissimæ humillime sollicitantes, nunc Statum Catholicum interpellantes, nunc alios quorum vel maxime interesset, super complanando negotio identidem requirentes laboramus, ingemiscimus, necdum tamen aliquid firmi, (quamvis jam habito fundamento) super ædificare possumus, atque ita in labore etiam otiosi, in primis veluti principiis operis nostri hæremus.

Quod & quantis discriminata fuerit quarti puncti Diplomatis complanatio cardinibus, cum tardiosa rei commemoratione Majestati Vestræ Sacratissimæ id ipsum explicare operæ pretium non videtur. Res variis tentata modis, ac postquam finaliter & Cathegoricè Majestatis Vestræ Sacratissimæ nomine Status & Ordines Evangelicos nonaginta templis debere esse contentos declaratum extitisset, ut omnis in posterum civilium discordiarum fomes restingeretur, paci & tranquillitati publicæ consuleretur, neve futuris etiam temporibus ex difficultatum non complanatione tractatus diutales similem ad modum cum periculosis regnicolarum alterca-

tionibus proferrentur, Status & Ordines Evangelici, præter aliorum quorundam punctorum difficultatem, circa condignæ poenæ modalitatem & solutionem Ministrorum, sincerè sese Statibus & Ordinibus Catholicis declaraverunt. Sed cum Domini Majestatis V. S. Commissarii difficiliorese circa præscriptam poenam & solutionem Ministrorum nobis exhibeant, omnino ad uberiores rei notitiam ut sensa animorum nostrorum Majestati Vestræ Sacratissimæ in eo humillimè exprimeremus, expeditum fore videbatur.

Et quidem circa solutionem Ministrorum vel maxime venit hoc miserandum, nunquam nos ad particularitatem Templorum condescenduros fuisse, nisi à Dominis Commissariis spes nobis, de Solutionibus Personalibus Ministris Evangelicis fiendis data fuisset, cujus quidem justii nostri postulati ratio nequaquam cum Diplomate secundo pugnaret; Parochiarum namque proventus de hæreditatibus, bonis, decimis, & id genus aliis, antiquitus ad Tempia & Parochias pertinentibus obventionibus sonarent, nec unquam solutio personalis pro proventu ad Parochiam pertinenti reputata, paragraphusque etiam Diplomatis in ea parte nunquam de Solutione Personali, per nos & Principales nostros intellectus extitisset, prouti hoc ex Actis Tractatus Tyrnaviensis abunde comprobari posset.

Quorum enim Personæ per reductionem Ministrorum & seorsivam structuram templorum à Templis & Parochiis Catholicorum abstraherentur, quomodo tales ad solvendum Parochis Catholicis tenerentur. Et decreta in Diplomate reassumptione interturbati usus Religionis (qui antehac libere & absque ulla solutione Catholicis Parochiis fiebat) cum laborantibus tantum reddi debeat merces, mirum sane videtur, si Evangelici operis Parochorum Catholicorum non utentes, iisdem quippiam solvere deberent, per hoc namque libertatem Religionis ac conscientiarum non asseri, verum omnino labefactari clarum esset. Quantum ad poenam, quid iniqui & à vero alieni in nostra instantia, si occupatores templorum & turbatores Religionis per Vice-Comites & Judices Nobilium, una cum potioribus Nobilium, pari numero ex Catholico sicut & Evangelico Statu per Universitates Comitatum deligendis convictos & aggravatos esse volumus.

In aliis etiam negotiis datam esse Vice-Comitibus tantum judicandi & exequendi facultatem, decreta & constitutiones Regni palam dicant. Ac si ab ipsorum judicio extra Dominium in præsentiam universorum Statuum & Ordinum Regni fiat appellatio, nonne res æqua est, ut cum totum Regnum de Religionis negotio statuatur, illud ipsum Regnum etiam de executione hujusmodi statuti ejusdemque erroribus judicet? Nihil hic certe contra Majestatis Vestræ Sacratissimæ auctoritatem, nihil contra Statum Catholicum, nihil contra Judices regni ordinarios adversi obtenditur. In similibus excessibus nobis quoque paritas poenæ manet, ulteriorem duntaxat intestinarum dissensionum ansam, ac in posterum occupandorum templorum & turbandæ Religionis, exindeque mole-

standi Majestatem V. S. occasionem præcludere intendimus; quorum omnium, sicut & sinceræ fidei & æquitatis postulatorum nostrorum testem ipsum DEUM maximum invocamus. Neque proculdubio iis, qui Diplomatis continentis se accommodare vellent, à præscriptæ pœnæ moralitate metuendum esset; cum alioquin etiam adversus, violatores Constitutionum Regni, pacisque & tranquillitatis perturbatores, multo graviores pœnæ passim in decretis Regni habeantur & extent. Et si præscriptam pœnam Domini Status Catholici minus condignam esse judicarent, Status & Ordines Evangelici pœnam in decreto Uladislai 6. Art. 8. expressam acceptare parati essent.

Intellectâ itaque in præmissis per Majestatem Vestram Sacratissimam causæ nostræ æquitatem, eidem Majestati Vestræ Sacratissimæ humiliter ac per misericordiam etiam DEI supplicamus, inspiciat jam tandem miseram & afflictissimam hanc gentem nostram, quæ olim in Statu florenti Christiano Orbi præsentis semper assistit auxilio, ac propterea antemurale etiam ejusdem dici verè meruit, nec sinat eandem cum maximo reliquorum ejusdem Orbis Christiani Provinciarum detrimento, in lummum salutis & libertatis amittendæ discrimen venire. Ac cum nihil iniqui petatur per Evangelicos, dignetur circa præmissa suam & Status Catholici resolutionem ad satisfactionem Evangelicorum clementer accommodari facere, sicque perfectis aliis etiam libertates & conservationem ejusdem Patriæ nostræ concernentibus negotiis, (ne ulterius etiam dispendium expensarum procedat) radiosorum Comitiorum operi, jam tandem juxta Diplomatis continentias extremam manum addere.

In præscriptis namque punctis quæ omnino Evangelicæ Religionis, ejusdemque libertatis stabilita essent vincula, si iisdem Evangelicis satisfactum non fuerit, reliqua etiam in dubium ventura, non extinctisque intestinorum dissidiorum fomitibus, quo fundamento Regni incrementum sperandum? Hic dolor, hoc vulnus, hisce remedium adhibendum, quo sanato, conquassatæ miserabiliter undique Patriæ nostræ pristinus vigor & sanitas firmiter sperari poterit.

Ob quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ Cæsareæ Clementia nomen ejusdem apud reliquas etiam nationes Christianas, pacem Almam anhelantes, in æternum deprædicabitur; Nosque etiam omnes & singuli ad præstanda sibi humillima & fidelia servitia prompti & alacres redemur. Quam de reliquo bono totius Christianitatis feliciter imperantem diu & bene valere animitus desideramus.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque
Majestatis Vestræ

*Fideles & perpetui
subditi*

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici,

Post præmissum libellum exhibitum Status Evangelici resolutionem Sux Majestatis expectantes usque ad finem Mensis, neque publice cum Dominis Catholicis, neque privatim inter se quidpiam tractarunt, Dominis Catholicis frequentia interim nunc apud Dominum Palatinum, nunc autem apud Suam Majestatem Consilia habentibus. Die autem 1. Martii eisdem Evangelicis ad Domum viridem jussu Domini Personalis congregatis, sequens Sux Majestatis Decretum per Dominum Cancellarium allatum, eque hospitio Domini Palatini in domum viridem transmissum est.

Decretum Cæsareæ Regiæque Majestatis Evangelicis exhibitum die 1. Mart. Anno 1047. ad eorum libellum supplicem die 28. Febr. 1047. in hoc finaliter declarat, quomodo solutionem, ut vocant, personalem, nec non dictatam transgressoribus pœnam intelligi observarique velit.

Magnificis, Egregiis, Prudentibus item & circumspiciendis, qui sub nomine Statuum & Ordinum Regni Hungariæ Evangelicorum Sux Majestati supplicem libellum porrexerunt, assignandum.

Sacratissima Cæsareæ Regiæque Majestas, Dominus noster Clementissimus, intellectâ ulteriori quoque demissâ instantiâ fidelium suorum regnicolarum, qui sub nomine Statuum & Ordinum Regni Hungariæ Evangelicorum Sux Majestati supplicem libellum porrexerunt, sperasset quidem declarato jam Templorum numero nullam amplius eatenus superesse difficultatem quo minus superatis arduis & intricatis hujus puncti quæstionibus, jam tandem ad alia conservationi & defensionis Regni istius, salutique Patriæ apprimè necessaria, consultanda & providenda progredi potuissent.

Emergentibus nihilominus præsentibus quoque controversiis, ita se benignè declarat & finaliter decernit Sua Majestas.

Et quidem quoad illam quam ipsi personalem nominant solutionem, inhæret de simplici & plano continentis & verbis sui diplomatis, ubi habetur, quod pro quibus usus templorum determinabitur, proventus quoque parochiarum eò pertineant, nulla ibi exceptione vel distinctione proventuum factâ. Remanente nihilominus stola, ministris ipsorum in talibus locis à suæ Religionis hominibus proveniente.

Quod attinet ad pœnam, quicumque sive sint Ecclesiastici sive secularis dignitatis, templa & proventus ad eadem spectantes occupare, campanarum & sepulturæ usu privare comperti fuerint, aut præscripta templa unâ cum parochiis, scholis & proventibus earundem jam promissis non restituerint, locaque pro structuris non assignaverint, in libero exercitio Religionis suæ ac usu plebem turbaverint & impedi-

verint ; tales in Comitibus per Vice-Comites , & æquali numero ex potioribus nobilibus per universitatem Comitatus utriusque Catholicæ & Evangelicæ Religionis deputandos, compertâ tamen prius merâ veritate, toties quoties in pœna sexcentorum florenorum convincantur, & templum statim & de facto restituantur, admissa unica appellatione ad totum Regnum sub celebrandis diâti extra Dominium fiendâ; quoad ipsam vero pœnam tam ablationis templorum, quàm etiam aliarum transgressionum statutorum religionis, fiat appellatio ab iisdem prædictis Vice Comitibus & adjungendis intra dominium, sive ante executionem similiter ad status & ordines Regni sub iisdem terminis Comitiorum celebrandorum.

Quæ quidem sententia & convictio hoc modo etiam per Regnum approbata aut emendata, per unum ex Magistris Protonotariis, absque cupâis juridicis remediis, in quinque pro confinis, sextâ vero partibus pro Executore provenientibus, executioni demandabitur. Ad quæ præmissa dicti Vice Comites, & eisdem per universitatem Comitatus modo præmisso adjungendi nobiles, sub amissione officiorum & bonorum eorundem, confinis per supremos & Vice-Regni Generales applicandorum, & non nisi communi æstimatione mediante redimendorum obligati esse intelligantur.

Ne igitur & temporis commoditas ulterioris moræ interlapsum jacturam majorem habeat, & occasione opportunissima tractandorum negotiorum totius Regni salutem concernentium destituatur, sua quoque Majestas (quam & plurimorum arduorum Christianæ Reipublicæ negotiorum cura ac dispositio expectant, ac simul advocant) non sine incommoditate, absque fructu & damno gravi, aliorum quoque regnorum suorum & Provinciarum diutius moram trahere debeat; elementer fideles suos regnicolas requisitos & admonitos esse voluit, ut superatis tandem similibus quibusvis quæstionibus ac difficultatibus ad ea, quæ boni publici & permanſionis communis conservationem respiciunt, progrediantur, in eoque omni studio adlaborent, ut diatales tractatus optato fine quieteque ac tranquillitate regni, & mutua regnicolarum animi concordia & affectu quantocyus terminentur. Quibus etiam in reliquo præfata sua Majestas gratia Cæsarea & Regia benigne propensa manet.

Per sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem,

Posonii die 28. Mensis Februar.

Anno 1647.

Georgius Oroſi.

STatus Evangelici videntes quantum à summa votorum suorum distaret præmissum Decretum Sux Majestatis, die 2. Martii denuo recurrunt ad suam Majestatem cum sequenti **LIBELLO SUPPLICI** per Dominum Comitem à Lesle, (siquidem audientia paulò ante promissa propter incidentes quasdam graviores suæ Majestatis occupationes denegabatur) exhibito.

Histor. Hungar.

Sacratissima Cæsarea, Regiaque Majestas, Domine Domine nobis Clementissime.

PRæter omnem spem & expectationem nostram jam ad octavum mensem, modo in Hungaria prorsus inaudito, tot & tam odiosis expectationibus extracto præsentium Comitiorum tempore sperabamus ad nostrum ratione nonnullarum difficultatum Majestati Vestræ Sacratissimæ exhibitum scriptum, resolutione ejusdem Majestatis Vestræ Sacratissimæ benigna facilitatum iri negotium, sopitaque jam tandem per totum Religionis controversia, ad reliqua Diplomatis puncta & pertractanda negotia Diatalia conservationem patriæ nostræ charissimæ concernentia, accessum patefieri. Sed perlecto humillimè Majestatis Vestræ Sacratissimæ Decreto, non sine maximo animorum dolore intelligimus, necdum Statibus & Ordinibus Evangelicis in eodem negotio Religionis satisfieri, atque sic tot votis & suspiriis speratum tædiosa Diatæ finem neglectis aliis conservandæ patriæ consiliis & mediis, cum evidenti totius Reipublicæ Hungariæ damno protrahi. Cujus causa, quod iterum Majestati Vestræ Sacratissimæ tanquam Regi clementissimo molesti esse non desinimus, id non ita importunitati quàm æquitati causæ nostræ adscribendum Majestas Vestra Sac. benignè existimabit.

Et primò quidem Status & Ordines Evangelici summo perè mirantur, quamvis tam in constitutionibus Regni, quam etiam moderno Diplomate & frequentibus aliis Majestatis Vestræ Sacratiss. scriptis, Evangelicorum nomine intulenter, in moderno tamen ejusdem Majestatis Vestræ Sacratiss. decreto, nescitur quorum opera quove respectu, titulum eundem in dubium vocari, atque sic iterum eosdem Status & Ordines Evangelicos exacerbari.

Quantum ad solutionem ministrorum attinet clementissimè noverit Majestas Vestræ Sacratissima remanente pro parochis Catholicis personali solutione, nullatenus Evangelicis posse satisfieri. Annon enim ob libertatem Religionis duntaxat tot & tantæ Majestati Vestræ Sacrat. per nos institutæ humillimæ instantiæ? Quam libertatem vel hoc unico maxime impediri certum esset, si auditores Evangelici ad solvendum Catholicis Plebanis tenerentur, eorundemque, quorum ministerio non uterentur, redderentur tributarii.

Si reassumptio prioris usus & exercitii Religionis cum reductione & intertentione ministrorum miseræ plebi permissa & diplomate Majestatis Vestræ Sacrat. confirmata est, cum ante coactionem & turbationem non nisi Ministris suæ confessionis solvisset, quomodo nunc ad solvendum etiam Parochis Catholicis cogi deberet? Omnino per hoc quicquid hætenus ædificatum in eodem negotio Religionis extitisset, corrueret, Evangelicæque Religionis Exercitium & libertas, multò in majora quam antea præjudicia incurreret; ac ubi hætenus etiam ad importunam coactionem miseræ plebs talem solutionem præstare omisisset, in posterum contra libertatem Religionis facere necessum haberet, quod non liber-

G 2

bera

bertas, sed jugum potius conscientiarum æquo jure dici deberet.

Nec impedit quod in diplomate distinctionis hujus nulla mentio fiat, multa enim sæpius legibus sancita, obscuritate videntur involvi, nisi per eos quorum vel maximè interesset, commodè interpretentur.

Extant authores earundem conditionum per Majestatem Vestram Sacratissimam diplomate suo Regio confirmatarum, nunquam ipsos personalem solutionem inter Parochiarum proventus numerandam intellexisse significant, proventusque ad Parochias pertinentes de hæreditatibus, quartis, octavis, decimis, sedecimis, & id genus aliis ad Ecclesias & Parochias antiquitus ordinatis emolumentis sonare dexterrime recognoscunt.

Et si de stolarum proventu (alias in diplomate minus specificato) sit accommodatio eo saltem respectu, quod tales proventus merces ministerii essent, cur non & reliquarum personalium solutionum eadem posset esse ratio? Quæ quidem solutiones cum ministris ab Auditoribus non nisi ob laborem eorundem ordinatæ essent, translata functione ministerii circa Evangelicos Auditores à Parochis Catholicis ad Evangelicos ministros, solutiones etiam personales ad eosdem, tanquam operarios, pro labore eorundem transferri debere, recta tam divinæ quam humanæ æquitatis regula manifestè requireret.

Quoad pœnam etiam nescimus, cur occupatorum templorum restitutio per Vice-Comites extra dominium possit fieri, pœnæ autem executio contra occupantes vel religionem turbantes intra dominium ad appellationem deberet provocari? Accessorium sequitur forum principalis sui.

Si templa occupata possunt extra dominium compertâ rei veritate ad iudicium Vice-Comitum & sibi adjungendorum restitui, cur non & pœna contra transgredientes statuta Religionis, simili modo per eosdem Vice-Comites posset & deberet exequi? Quamobrem adhuc supplices & humillimi ad Majestatem Vestram Sacratissimam confugimus, ruminatis non à comuni æquitate dissentaneis postulatis nostris, dignetur jam tandem Majestas V. S. in præmissis benignâ suam resolutionem ad satisfactionem nostram accommodare, reliquaque etiam puncta difficultatum nostrarum Dominis ejusdem Majestatis Vestræ Sacratissimæ Commissariis proposita, utpote, negotium confinariorum Jauriensium, & Levensium Evangelicorum structuram fiendam, & restitutionem templorum, Parochiarum, scholarum & proventuum, tam in disturbii occupatorum, quam etiam nunc promissorum, ac alias etiam difficultates nostras uberrime iisdem Dominis Commissariis specificatas, sub præsentis dictæ adhuc clementer complanari & peragifacere.

Desperatâ namque & à Majestate Vestra S. non obtentâ in præscriptis punctis, (quæ ut in priori scripto nostro humillimè Majestati Vest. Sac. representato declaratum esset, stabiliendæ libertatis Religionis Evangelicæ præcipua essent instrumenta) benignâ resolutione, cum alioquin etiam & potissimum ad effectuantum diploma indicta essent præsentia Comitum, causam non vi-

demus, ob quam ulterius cum tanta profusione expensarum & deploranda temporis jactura moras hic transigere necessum habeamus. Speramus nihilominus Majestatem Vestram Sac. patriam hanc nostram ab ulterioribus privatis dissidiis vindicare intendentem, tanquam Regem nostrum clementissimum, regis dignitati, & apud gentes Christianas perrenni gloriæ suæ consulturam, nosque ad Principales nostros cum bono contento & satisfactione clementer remissuram. Quam de reliquo bono Christianitatis diu felicem & victoriosè imperantem bene valere animus desideramus.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis
Vestrae

*Fideles humillimi & perpetui
Subditi.*

Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

AD hunc libellum nullo dato responso sua Majestas Cæsarea & Regia die 4. Martii Vienne abierat, & licet mox die 6. ejusdem hora 4. pomeridiana rediisset, tamen nihil ab exhibito libello publicè actum fuit usque ad diem 8. dicti mensis Martii, quo inter Dominos Commissarios in hospitio Domini Palatini congregatos, & Evangelicos ad domum viridem convocatos per internuntios Barna, Zákany, Egredi, Mednyansky, & Vitnedy, acriter disputatum de solutionibus Parochorum; Nihil tamen conclusum, Dominis Commissariis Decreto suæ Majestatis, velut punctum Diplomatis de Proventibus Parochiarum hætenus ambiguum decidenti & explicanti, inhærentibus, Evangelicis autem hanc non libertatem, sed majorem, quam quæ unquam antea facta fuisset, oppressionem fore allegantibus. Qua ratione iidem Evangelici, & hac vice in vecta re digressi, postridiè sequentem libellum suæ Majestati exhibuerunt.

Supplicatio Statuum Evangelicorum die 9. Martij An. 1647. exhibitæ.

TRiste omninò nobis accidit, quod dum ad tot vicibus repetitarum Supplicationum nostrarum, tam divino quam humano Juri consentaneas rationes, super solutionibus personalibus, pœna & aliis nonnullis difficultatibus, Dominis Majestatis Vestræ Sac. Commissariis declaratis, gemebundi expectamus ejusdem Majestatis Vestræ Sacratissimæ benignam, & juxta continentias Diplomatis pro satisfactione nostra resolutionem, tantum abest, ut id experiamur, ut potius quasi rejectanei, & abjecta Hungariæ membra nec pro dignis etiam reputemur, qui scriptotenus ejusdem benignioris, totque suspiriis & justè expetitæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ in præscriptis punctis Resolutionis, intelligamus solatium, factaque

Atque determinatione, ad Majestatis Vestræ Sac. determinationem iterum relegamur. Quæ quàm onerosa Nobis & Principalibus nostris essent, cum ex rationibus in præcedentibus nostris scriptis uberrimè specificatis Majestas Vestra Sac. clementer intelligere potuit, id ipsum vicissim longa verborum seriè tædiosè pertexere, sicut minus utilis, ita etiam justo postulato nostro plures rationes superaddere supervacaneum videbatur.

Placuit nihilominus adhuc male valentibus Medicum requirere, & ad sanandos animorum nostrorum acerbitates Emplastrum à Majestate Vestra Sacratissima humillimè deprecari.

Clementi recognoscat Majestas Vestra Sacratiss. memoria, omnia ferè discordiarum Civilium funestissima fomenta hætenus plerunque ob Plebis coactiones tantas in Regno hoc fuisse exorta, ac proinde, ne in posterum eadem gliscerent, libertas Religionis pro plebe ita, sicut & pro Statibus Diplomate Majestatis Vestræ Sacratiss. Regio (Paragrapho modo ut suprâ simili) confirmata, pacificatioque Viennensis, ea in parte erga ipsam etiam observari decreta. Cum verò Status ad nullam prorsus solutionem Ministris Religionis ipsorum contrariis teneantur, rationem nec videri, qua plebs similiter, ut Status, negotio in eodem privilegiata, ad ejusmodi solutionem præstandam cogi deberet.

Ex eo namq; jam non de ovibus, verum de lana ipsarum duntaxat inter nos disceptari manifestè colligi, nec unquam hoc periculosius libertatis Religionis impedimentum ejusdem turbandæ notabilior prætextus (quæ alioquin strictè in Diplomate caverentur) fieri posset: Uno verbo: Hoc non libertas Religionis & conscientiarum, verum oppressio & quidem multo major, quam unquam antea extitisset.

Quamobrem adhuc supplices & humillimi ad solum Majestatis Vest. Sac. confugientes, penitus introspectis tot æquissimarum rationum nostrarum argumentis, respectataque Patriæ nostræ charissimæ tantis mutuarum discordiarum turbinibus exagitata tristi facie, dignetur in sæpè notatis punctis Resolutionem suam Regiam clementer & scriptotenus juxta Diplomatis continentias ad satisfactionem nostram accommodare, alioquin et si ad quæ intervalla temporum hîc detineamur, pro nostra tamen & Principalium nostrorum satisfactione Majestatis V. S. factam determinationem nos agnoscere minimè posse, idq; sicut & in proximè Majestati V. S. humillimè exhibito scripto declaratum esset, non importunitati, verum æquitati causæ nostræ jure merito imputari debere. Clementissimum supplices Majestatis Vestr. Sac. expectantes responsum, eandem diu & felicissimè Imperantem benè valere, animitus desideramus.

Posonij die 9. Martii

1647.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque
Majestatis Vestræ

Fideles &c.

Status & Ordines regni
Hungariæ Evangelici.

Sed nec ad hunc libellum, licet in quibusdam a-
deò acrem, pungentemque, ut nonnulli vulnus inde acceptum dissimulare hæud potuerint, ullum per Suam Majestatem responsum datum fuit; verum negotium commissum industriæ Dominorum Commissariorum, qui etiam gnaviter officio defuncti, per varias ad diem usque 26. Martii continuatas disputationes, eo tandem pertraxerunt Status Evangelicos, ut postulata sua, Ministrorum solutionem concernentia, certis limitationibus, (quæ sequenti scripto continentur,) mitigarent, atque ea, quæ hætenus in negotio Religionis conclusa fuissent, in scriptum, penes partem utramque, in paribus æquè sonantibus, (ne quæ videlicet mutatio intervenire possit) ad compilationem usque Articulorum asservandum, ac deinde eisdem Articulis Regni inferendum redigerent.

Eum itaque in finem die 27. Martii exhibitum est Dominis Commissariis sequens: *Scriptum Evangelicorum.*

*Ad extremum hoc modo deberet
complanari negotium Religionis.*

I. **U**T Diploma inferatur Articulis, cum hac clausula: Contradictionibus Dominorum, Cleri, & aliorum quorumvis Secularium Catholicorum non obstantibus, imò iidem in perpetuum nullum vigorem habentibus, Diploma Regium per Universos Status & Ordines Regni acceptatur, approbatur, & confirmatur.

II. Quæ diversis vicibus ad invicem respectu quarti puncti essent utrinque tractata, ac postmodum quomodo sit ad extremum conventum, id etiam debet Articulis Regni inferi. Et primò quidem debent specificari nonaginta illa Tempia Evangelicis restitui promissa, tollendæque erunt universæ difficultates, quas iidem Evangelici circa eadem Tempia moverunt, juxta placidam eorundem Dominorum Commissariorum oblationem hunc in modum.

1. In Scepusiensi in Kaposzta falva ut Templo Sanctuarium applicetur, neque Dominus Terrestris Oppidanos in usu Sanctuarii ejusdem per amplius turbet.

2. Si Dominus Terrestris usu Sacelli Chôrtokhelyensis abstinere non poterit, fiat ingressus ab extrâ, & non è Templo Parochiali.

3. In Hontensi loco Bad scribatur Baath.

4. In Nitriensi, Templum in Komjati denominetur, utrum intrâ vel extra Oppidum ad jacens cedat Evangelicis, & loca idonea ac sufficientia pro structura Domus Parochialis & Scholæ assignentur.

5. In Galgoczeni Hospitali templo Schola addatur & Domus Parochialis, intra Civitatem ejusdem Templi existens, cum Proventibus & pertinentiis ad id Hospitale spectantibus, & sepulturâ extra Oppidum.

6. Deaki Templum expungatur extra Claustrum.

7. In Trenchiniensi Prednir addatur ad Kiszuczam.

8. In Pofoniensi in Nemet Gurab deleatur intra Pagum.

9. In Szencz locus sufficiens circa Turrim in medio Oppidi habitam pro structura templi, Coemeterii verò extra Oppidum, si comode intra Oppidum fieri non potest. Pro domo verò Parochiali & Scholæ structura sessio Johannis Verboi, cum universis ejusdem pertinentiis & exemptione per Dominum Terreſtrem, possessoribus de eorundem pretio contentatis, pro Helveticæ Confessionis Incolis assignetur. Pro Augustanæ verò Confessionis hominibus sessio altera ex jam demonstratis, pro templo, schola & Parochia (siquidem id ipsi acceptassent,) permaneat.

10. In Zerdahely siquidem templum Parochiale pro Catholicis cesſit, pro structura templi, Parochiæ & Scholæ Evangelicorum, assignentur sessiones providorum Johannis Megyeri & Stephani Barboly, ac deserta quædam Sessio præ manibus Georgii Enyedii, in pignore existens, cum pertinentiis earundem, nec non particula fundi Matthæi Szabo.

11. In Simigiensi Kis Komar loco Pagi scribatur Oppidum.

12. In Caſtriferrei in Oppido Vép restituatur sessio illa, ex qua Concionator amotus fuerat cum sessione sibi vicina Pauli Sipos, per Dominum Terreſtrem juſto pretio deſiſto, adjacente, pro structura templi, Parochiæ, & Scholæ, cum earundem pertinentiis & exemptione.

13. In Moſoniensi in Ovár, templum minus addatur pro duabus Nationibus, pro Hungarica & Germanica, nec non loca idonea & ſufficientia pro Parochia & Schola extruendis.

III. Ad præſcripta autem nonaginta templa, ſicut & ad illa, quæ hætenus præ manibus Evangelicorum haberentur, prout & quæ ſub diſturbiiſ proximè præteritiſ, aut poſt occupata, & vigore Diplomatis reſtituenda eſſent, univerſæ Eccleſiæ filiales Evangelicam Religionem profitentes, Parochiæ & Scholæ, bona item & proventus quocunque nomine nuncupati ad eaſdem pertinentes, & hætenus quomodocunque occupati, (ſignanter inter reliquos Proventus Eccleſiæ Unguarienſis) reſtituantur.

IV. Quoad perturbatos & læſos Status: Primò, ut Auguſtanæ & Helveticæ Confessionis hominibus in libera & Regia Civitate Zakolcza commorantibus reſtitutis ædibus pro exercitio Religionis eorundem ordinatis, cum ſolitis ſolutionibus, liceat reſſumere contra vim Diplomatis interdictum præſcriptæ Religionis exercitium, non obſtantibus literis executionalibus Dominorum Commiſſariorum Sux Majestatis, nuper Senatu præſcriptæ Civitatis Zakolcza extraditis: Secundò, ut fundi templorum & Domorum Parochialium cum Scholis Evangelicorum Tyrnavienſium & aliorum à quibilibet contributionibus & cenſibus Civilibus liberentur, & exempti habeantur, templorum prærogativâ etiam id exigente. Tertiò, ne Opifices ſeu Mechanici Evangelici

Tyrnaviæ & alibi commorantes, ac in Cehis conſtituti ad ceremonias Religionis ipſorum contrarias, utpote offertoria, proceſſiones, & id genus alia, contra tenorem Diplomatis compellantur, hætenus autem compulſi, vel propterea multati (ſignanter autem Georgius Fiala Zakolczenſis, actione præviâ ſub præſenti Diacta damnificatus & turbatus, cum reſuſione rerum ſibi ablatarum) in integrum reſtituantur.

V. Quoad Confinia Confinariis Jaurienſibus, ſimiliter & Levenſibus, Tihaniſenſibus, ac aliis etiam præſidiariis intrâ moenia locorum permittatur liberum Religionis exercitium, cum admiſſis ſtructuræ templorum. Oppidanis etiam Rev. Comaronienſibus, ſicut & Holiczenſibus Evangelicis poteſtas ædificandi & reſtaurandi templa, ac liberè exercendæ Religionis facultas ſalva maneat.

VI. Quoad ſtructuram: Quandoquidem ex occupatis ac in Gravaminibus ſpecificatis templis multò plura, quam quæ Evangelicis reſtituta eſſent, præ manibus Catholicorum remanſiſſent, liceat in talibus locis Evangelicis pro exercitio Religionis alia templa, Parochias & ſcholas ædificare, ſufficientibus & ad id idoneis locis pro talibuſ templis, Parochiis & ſcholis, per Dominos terreſtres coram Vice-Comitibus Comitatum, & potioribus Nobilium, pari numero ex Catholica, ſicut & Evangelica Religione eorundem per univerſitates Comitatum adjungendis, intrâ ſpatium trimetre à publicatis Articulis assignandis & liberandis, ſepulturæ tamen & Campanarum uſu pro iſdem etiam Evangelicis conſimili cum Catholicis tolerabili & æquali taxa communiter deſervientibus. Quam quidem ſtructuram templorum, Parochiarum & ſcholarum quocunque Evangelicis talium locorum continuare opportuno & commodum viſum fuerit, id iſtis abſq; quorumvis impedimento facere liceat.

VII. De ſolutionibus: Quantum ad Status: ut illi ad nullas ſolutiones Catholicis plebanis pendendas cogantur, ac templa præ manibus exiſtentia cum plenaria Jurisdictione ac libertate Campanarum ſepulturæque uſu poſſideant, neque ob avulſionem ab Eccleſia Matricali quovis ſub prætextu moleſtentur & vexentur. Quantum ad ſolutionem miſeræ plebis, ut ubicunque aliqui Parochiarum vel templorum proventus habentur, puta, Coloni, Inguilini, Molenſina, Terræ, Vineæ, prata, & id genus alia, ut in talibus locis ad nullam ſolitam vel inſolitam ſolutionem cogantur, verum Plebanus illius loci contentus ſit proventu hujusmodi Parochiali vel templari, nullâ ſubintellectâ diſtinctione, vel differentiâ proventuum. Auditores autem Evangelici ſolutionem talem conſuetam pendant ſux Religionis Miniſtro, ad diſpoſitionem Superattendentis, vel Seniorum Religionis eorundem. Ubi autem hætenus Auditores Evangelici non ſolviſſent plebanis Catholicis in poſterum etiam ad nullas ſolutiones præſtandas ullo ſub prætextu cogantur. Quibus verò in locis nulli planè proventus templorum vel Parochiarum haberentur, verum Plebani ex ſolutionibus duntaxat Perſonalibus ſeu ſeſſionalibus ſuſtentationes habuiſſent, ut in ejuſmodi locis

cis pro bono pacis deinceps tales consuetæ per Catholicos & Evangelicos Incolas præstandæ solutiones per Judices locorum talium exigendæ, in duas rectas & cœquales partes dividantur, earumque una Parocho Catholico, altera autem Evangelico Ministro sive ejus sive alterius loci, cujus videlicet operâ usi fuerint, absque defectu assignetur. Stolare autem proventus seu solutiones in quibusvis locis Plebani & Ministri Evangelici à suæ Religionis hominibus vel auditoribus totaliter percipiant.

VIII. Restitutio templorum quomodo fieri debeat; Eadem autem restitui promissa templa, sicut & alia, quæ sub disturbiorum temporibus, aut post occupata, & nec ad præsens ad binariam etiam Suæ Majestatis commissionem Evangelicis essent restituta, vel post restitutionem etiam reoccupata, una cum scholis, Parochiis, bonis & proventibus earundem quoquo modo nuncupatis, adhuc sub præsentis Diætæ per certos Commissarios è medio regnicolarum ad id existentes, plenariè & omnimodè restituantur.

IX. Quoad pœnam: Quicumque sive sint Ecclesiasticæ sive secularis dignitatis, de cœtero templa, Parochias, scholas & proventus, bonaque ad easdem pertinentia occupare, campanarum & sepulturæ usu Status vel Plebem privare comperti fuerint, aut præscripta templa una cum Parochiis, scholis, bonisque & proventibus eorundem non restituerint, locaque & fundos idoneos aut sufficientes Evangelicis non assignaverint, vel structuras eorundem in præscriptis locis impediverint, Status vel Plebem in libero Religionis exercitio quovis sub prætextu turbaverint, vel Statuta Regni, & Diploma Regium super Religione quoquo modo violaverint, tales in Comitatus per Vice-Comites, Judices Nobilium, & æquali numero potiores Nobiles per Universitates Comitatum utriusq; Catholicæ videlicet & Evangelicæ, Religionis deputandos, compertâ prius rei veritate, toties quoties in pœna sexcentorum florenorum Hungaricalium, in quinque ad Confinia Regni, in sexta autem partibus ipsis executoribus cedentibus, cum restitutione templorum taliter occupatorum, abscissis omnibus Juridicis remediis, convincantur, admissa nihilominus extra Dominium unicâ appellatione ad Status & Ordines Regni in Generali Regni Diætâ revidendâ. Ad cujus quidem revisionis tempus præscripti quingenti floreni cedere debentes pro tutiori conservatione in liberis Civitatibus deponi, vel alias, ubi Universitatibus Comitatum magis opportunum visum fuerit, conservari: Si verò pœna tandem in bonis executâ fuerit, tum præscripti Vice-Comites rationem super proventibus bonorum eorundem, ad terminum revisionis appellationis perceptis, Comitatus reddere debebunt, iidemque Vice-Comites, Judices Nobilium, & Jurati Assessores unâ cum sibi adjungendis ex utraque parte Religionis potioribus Nobilibus, quibus videlicet vi statuti præsentis ad præscripta inspicere & invigilare incumbet, ad præmissa exequenda sub amissione officiorum & bonorum eorundem Confiniis per supremos & Vice-Generales Regni applicandorum, & nonnisi communi æstimatione

mediante redimendorum, obligati esse intelligantur. Hoc per expressum declarato: Quòd si Diplomatis vel statutorum super Religione eorum violatores præscriptæ executioni sese quovis modo opponere præsumerent, contra eosdem Uladislai Regis Decreti VI. Articulus 8. observandus, pœnaque in eodem declarata exequenda erit.

X. Clausularum Diplomati præjudicantium de Jure Patronatus & invitis Rusticis, ac aliarum his similium, in Articulis Regni nulla mentio fiat.

Exhibitum Commissariis Suæ Majestatis Posonii die 27. Martii Anno 1647.

AT neque sic finis Controversiis impositus; Domini enim Catholici, licet circa pleraque puncta nullam in re inter suam sententiam, scriptumque Evangelicorum differentiam esse dicerent, verborum tamen prolixitatem arguebant.

De Pœna autem occupatoribus templorum vel proventuum, &c. infligenda novam, & non minore vehementiâ animorumque contentione, quam superior de solutionibus agitata fuerat, disputatam controversiam suscitavit; quæ deinde duravit usque ad quartum Mensis Aprilis diem, quo tandem in sequentem formulam verborum, Articulis Regni diætalibus inferendam accordatum fuit, exemplariumque duorum per omnia similium, manu Domini Secretarii Suæ Majestatis Hungarici subscriptorum, unum per Dominos Catholicos retentum, alterum verò Dominis Statibus Evangelicis ad compilationem usque Articulorum asservandum, assignatum.

Puncta Accordata.

PRImò, ut Diploma inferatur Articulis cum hac clausula: Contradictionibus Domino- rum, Cleri, & aliorum quorumvis Secularium Catholicorum non obstantibus, imò iisdem in perpetuum nullum vigorem habentibus, Diploma Regium per Universos Status & Ordines Regni acceptatur, approbatur, & confirmatur.

Secundò, nonaginta illa templa, Evangelicis restitui promissa, sequuntur hoc modo: In Abauyvariensi 1. Somogy, 2. Misle, 3. Alsò Mezenziff. In Zemliniensi. 1. Varan, 2. Garan, 3. Kuchin. In Saarosienfi. 1. Szent Peter, 2. Fel Szebes. In Scepusiensi. 1. Kaposztafalva, templum una cum Sanctuario, 2. Donavec Krompach, 3. In Sacellum Chotörökhelyense pro Catholicis fiat ingressus ab extra, & non è templo Parochiali. In Liptoviensi, 1. Tepla; In Neogradiensi, 1. Maskfalva. In Hontensi, 1. Baath, 2. Fûzes Gyarmath, 3. Viskoka, 4. Princzfalva. In Barsiensi, 1. In Welika polya, 2. Maroth, 3. Nagi Heresztén, 4. Keresztur, 5. Fenyô Kosztolyan, 6. Kis Kessó, 7. Zemler. In Nitriensi, 1. komjati unum templum extra oppidum adjacens Sancti Petri nuncupatum pro Evan-

Evangelicis, & loca idonea ac sufficientia pro structura Parochialis Domus, & scholæ in Oppido assignantur, 2. Sopornye cum filialibus, 3. Negyed, 4. Kas. 5. Poruba, 6. Hendlova, 7. krasna cum filialibus. 8. In Galgocz Templum Hospitale una cum Schola & Domo Parochiali in eodem fundo Hospitali habita, cum proventibus ad Hospitale pertinentibus, & sepultura extra oppidum. 9. Zerdahely propè Piestyen, 10. Udvarnock, 11. Bayna, 12. Uylak. 13. Paszto, 14. Deaki. In Trenchinienfi, 1. Also Hlich, 2. Jesenicze, 3. Predmer ad Kiszukan. In Thurobzenfi, 1. Szent Andras, 2. Szent Marton, 3. Mosocz, 4. Turan. In Comaronienfi, 1. Nagy Megyer, 2. Apacza Szakalos. 3. Balvany Szakalos. In Posenienfi, 1. Nagy Magyar cum filialibus, 2. Nemet Gurab, 3. Limpach, 4. Sül, 5. Taxon, 6. Nagy Maczed. 7. Nagy Szely, 8. Viskozi Kurt, 9. Tarlos, 10. Nagy Szegh, 11. Szent Abraham, 12. Ivany, 13. In Zerdahely, siquidem Templum Parochiale pro Catholicis cessit. pro structura Templi, Parochiæ & Scholæ Evangelicorum, assignantur sessiones Providorum Joannis Megyerij, & Stephani Borbely, ac deserta quædam sessio præ manibus Georgii Enyedi in pignore existens, cum pertinentiis earundem & executione, nec non particula fundi Matthæi Kalo, 14. In Szencz locus sufficiens circa Turrim in medio Oppidi habitam pro structura Templi, Cæmeterii verò extra Oppidum si commodè intra Oppidum fieri non potest, pro Domus verò parochialis & Scholæ structura sessio Johannis Verboy, cum universis ejusdem pertinentiis & Executione per Oppidanos Evangelicos possessoribus de condigno pretio ejusdem contentatis, pro Helveticæ Confessionis Incolis assignatur pro Augustanæ verò Conf. hominibus sessio altera ex jam demonstratis pro Templo, schola, & Parochia, (siquidem ipsi ultro acceptassent) permaneat. In Simigienfi, 1. Kis Komaron in Oppido. In Castriferrei, 1. Gyarmath, 2. Neusidel, 3. Szent Groth, 4. Ovar, 5. Perenye, 6. Puszt, 7. Szent Mihaly, 8. Kukumeren, 9. Kiczaden, 10. Czem, 11. Horensdorff, alias Samfalva. 12. In Oppido Vep restituitur sessio illa, ex qua Concionator amotus fuisset cum sessione sibi vicina Pauli Sipos per oppidanos Evangelicos justo pretio deposito, adjacente, pro structura templi, Parochiæ & Scholæ, cum earundem pertinentiis & exemptione.

In Sopronienfi, 1. Sandorff. In Mosonienfi, 1. In Ovar Templum minus pro duabus Nationibus, Hungarica & Germanica, pro Parochia verò & Schola loca idonea & sufficientia assignentur per commissarios exmittendos, 2. Miklosdorff, 3. Level, 4. Nemet Jagendorff, 5. Kemlye, 6. Kanok, 7. Szolnok, 8. Czundorff, 9. In Liben minus Templum extra Abbatiam, 10. Mecher. In Jaurienfi, 1. Zamoly. In Wespr. 1. Vasar, 2. Dobron. In Strigon. 1. Farnad, 2. Oelved.

Tertiò, Ad præscripta autem Nonaginta Tempia, & quæ hæcenus præ manibus eorundem Evangelicorum habebantur, & quæ sub disturbis proximè præteritis fuissent occupata, nulla alia filialia restituenda, quam quæ possident, & quæ cum dictis 90. Templis specificè iisdem Evangelicis cessassent. Hoc declarato: Quod si Ma-

ter Ecclesia sit apud Catholicos, & Filia apud Evangelicos, & e converso Mater apud Evangelicos, & Filia apud Catholicos, una pars ab altera non molestetur. Ita tamen, ut licitum sit Rusticis Evangelicis, si voluerint, Religionis ipsorum Ministrum eò inducere, & intertenere, aut ad Conciones audiendas aliò ire.

Quartò, Quoad perturbatos & læsos Status, 1. ut Helveticæ & Augustanæ Conf. Homines in libera & Regia Civitate Zakolczeni commorantibus restitutis ædibus, pro Exercitio Religionis eorundem ordinatis liceat reassumere præscriptæ Religionis ipsorum exercitium, non obstantibus literis Executionalibus Dominorum Commissariorum suæ Majestatis, nuper Senatui præscriptæ Civitatis Zakolcza extraditis. 2. Ut fundi Templorum & domorum Parochialium cum scholis Evangelicorum Tyrnaviensium & aliorum, à quibuslibet Contributionibus & Censibus Civilibus liberentur, & exempti habeantur. 3. Ne Opifices seu Mechanici Evangelici Tyrnaviæ & alibi commorantes, ac in Czechis constituti, ad Ceremonias Religionis ipsorum contrarias compellantur, & si qui post acceptionem Diplomatis sub hac diata multati fuissent, in integrum restituantur.

Quintò, In Confinio Jaurienfi permittitur structura templi in nova Civitate: Liberum exercitium verò tam intrâ quàm extra mœnia ipsius Confinii. Et ut Minister Confessionis Evangelicorum intra mœnia dicti Confinii habitare, atque etiam in domo concionari possit.

In Leva quoque structura admittitur pro Evangelicis Augustanæ Confessionis. In Tyhan propter angustiam loci & Abbatiam structura commodè fieri non potest, permittitur autem liberum Exercitium, restituiturque Domus, quàm antea Minister Evangelicus inhabitabat. Oppidanis etiam Reo Comaroniensibus, sicut & Holliczenfibus Evangelicis potestas ædificandi & restaurandi Tempia, ac liberè exercendæ Religionis facultas salva maneat.

Sextò, Quoad structuram: Quandoquidem ex occupatis ac in gravaminibus specificatis Templis multò plura, quam quæ Evangelicis restituta essent, præ manibus Catholicorum remansissent, liceat in talibus locis Evangelicis pro exercitio Religionis ipsorum alia Tempia, Parochias & Scholas ædificare, sufficientibus, & ad id idoneis locis pro talibus Templis, Parochiis & Scholis per Dominos Terrestres coram Vice-Comitibus Comitatum, & potioribus Nobilibus, pari numero ex Catholica, sicut & Evangelica Religione iisdem per Universitates Comitatum adjungendorum, intra spatium Trimestre à publicatis Articulis assignandis & libertandis, sepultura tamen & campanarum usu pro iisdem etiam Evangelicis consimili cum Catholicis, & æquali Taxâ communiter deservientibus. Quam quidem structuram Templi, Parochiarum & Scholarum, quandocunque Evangelicis talium locorum continuare opportunum & commodum visum fuerit, id ipsis absque quorumvis impedimento facere liceat.

Septimò, De solutionibus: Prout Evangelici Status Catholicis Plebanis; Ita & Status Catholici. Evangelicis Ministris ad nullas solutiones pendendas sint obligati. Proventus porrò Ec-

ro Ecclesiæ Unguariensis pacificè ab Evangelicis Ministris possideantur. Quantum ad solutiones miseræ plebis ubicunque aliqui Parochiarum vel Templorum Proventus, (quos videlicet Plebani Catholici pro sustentatione ipsorum perciperent) habentur, puta Coloni, Inquilini, Molendina, Terræ, Vineæ, Prata, vel id genus alia, in talibus locis Evangelici ad nullam solutionem cogantur, verum Plebanus illius loci contentus sit Proventu hujusmodi Parochiali. & auditorum suorum Catholicorum solutione, sicuti & Ministri Evangelici in locis Parochiarum eorundem. Ubi verò Parochias non haberent Auditores Evangelici, solutionem pendant suæ Religionis Ministris, cujus videlicet Ministerio seu operâ usi fuerint, sicut & Catholici Parochis Catholicis. Ubi autem hæcenus Auditores Evangelici non solvissent Plebanis Catholicis, imposterum etiam ad nullas solutiones præstandas ullo sub prætextu cogantur, prouti nec Catholici Evangelicis.

Quibus verò in locis nulli planè Proventus Parochiarum haberentur, verum Plebani ex solutionibus duntaxat Personalibus seu sessionalibus sustentationes habuissent ut in ejusmodi locis pro bono pacis deinceps tales per Catholicos & Evangelicos Incolas præstandæ solutiones per Judices locorum talium exigendæ, in duas rectas & coæquales partes dividantur, earumque una Parocho Catholico, altera autem Evangelico Ministro ejus vel alterius loci, cujus videlicet Ministerio usi fuerint, absque defectu aliquo assignetur. Stolare autem Proventus seu solutiones in quibusvis locis Plebani Catholici & Ministri Evangelici à suæ Religionis Auditoribus totaliter percipiant.

Octavo, Restitui promissa Tempia, sicut & alia, quæ sub disturbiorum temporibus, aut post occupata, & nec ad præsens ad binariam etiam suæ Majestatis commissionem Evangelicis essent restituta, vel post restitutionem reoccupata, unà cum scholis, parochiis, bonis & proventibus eorundem, sicut & illorum Templorum, quæ etiam hæcenus per manibus Evangelicorum haberentur, quoquo modo nuncupatis, per Commissarios utriusque Religionis æquali numero è medio regnicolarum ad id sub præsentis adhuc Diætâ quantocyus exmittendos restituantur.

Nonò, Quoad pœnam: Quicunque sive sint Ecclesiasticæ, sive secularis Dignitatis, de cætero templa, parochias, scholas & Proventus, bonaque ad eadem pertinentia occupare, Campanarum & Sepulturæ usu Status vel plebem privare comperti fuerint, aut præscripta templa unà cum parochiis, scholis, bonisque & Proventibus earundem non restituerint, locaque seu fundos idoneos ac sufficientes pro exstruendis Templis, parochiis, scholis modo supra specificato Evangelicis non assignaverint, vel structuras eorundem in præscriptis locis impediverint, Status vel Plebem in libero Religionis exercitio turbaverint, vel Statuta Regni & Diploma Regium super Religione violaverint, tales primum & ante omnia, ubiquærela ad Vice-Comites delata fuerint, per eosdem admoneantur, ut occupata templa, aliaque restituant, ac transgressa complant.

Quod si fecerint, nulli pœnæ subiacent. Si verò ne ad ejusmodi quidem admonitionem ea restituerint aut complanaverint, ex tunc in Comitibus per Vice-Comites, Judices Nobilium, & æquali numero potiores Nobiles, per universitates Comitatum utriusque, Catholicæ videlicet & Evangelicæ Religionis deputandos, compertâ prius rei veritate, toties quoties in pœna 600. florenorum Hungaricalium, in quinque ad confinia Regni, in sexta verò partibus ipsis executoribus cedentibus, unà cum restitutione Templorum, & aliorum occupatorum, abscissis omnibus Juridicis remediis convincantur; admissa nihilominus extra Dominium unicâ appellatione per Status & Ordines Regni in generali Diætâ Regni revidenda.

Ad cujus quidem revisionis tempus præscripti quingenti floreni, ad Confinia cedere debentes, pro tutiori conservatione in liberis Civitatibus deponi, vel alias, ubi universitatibus Comitatum, magis opportunum visum fuerit, conservari. Si verò pœna eadem in Bonis executâ fuerit, tum præscripti Vice-Comites rationes super proventibus bonorum executorum, ad terminum Revisionis appellationis perceptis, comitatibus reddere debebunt, iidemque Vice-Comites, Judices Nobilium, & Jurati assessores unà cum sibi adjungendis ex utraque Religione potioribus Nobilibus, quibus videlicet vi statuti præsentis ad præmissa inspicere & invigilare incumbet, ad eadem exequenda sub amissione Officiorum & Bonorum eorundem, Confiniis per supremos & Vice Generales Regni applicandorum, & non nisi communi æstimatione mediante redimendorum, obligati esse intelligantur.

Hoc per expressum declarato: Quod si qui essent, qui præscriptæ executioni sese exponere præsumerent, ex tunc tales Dominus Comes Regni Palatinus, vel Comes Judex Curia Regia, aut supremus illarum partium Generalis per universitatem Comitatus, in quo videlicet ejusmodi violenta oppositio, aut executionis turbatio facta fuerit, qui nimirum eorum in præmissis interessatus non extiterit, requisitus ex dictamine officiorum suorum super admittenda executione admoneat: qui si paruerint, nulli præterea pœnæ subiacbunt.

Si autem ejusmodi admonitioni non obtemperaverint, vel verò præfatus Dominus Comes Palatinus, vel Comes Judex Curia Regia, aut supremus illarum partium Generalis admonitionem facere recusaverint, ex tunc contra tales Executionum oppositores Uladislai Regis Decreti VI. articulus 8. observandus, pœnaque in eodem declarata exequenda erit.

Decimò, Clausularum, utpote de jure Patronatus & invitis Rusticis, in Articulis Regni nulla mentio fiat.

*Die 4. Mensis Aprilis Anno
1647.*

Georgius Orofi.

Quia verò proximè præmissorum Punctorum Accordatorum octavo conclusum fuit, ut templa nonaginta, punctorum earundem secundo

H

spe

specificata, nec non ea, quæ sub disturbis, vel post occupata & nondum restituta, vel reoccupata extitissent, sicut & bona sub hac adhuc Diæta per Commissarios ad id deputandos & exmittendos restituerentur; idcirco die 5. Aprilis deputati eum in finem, cumque Instructionalibus Domini Palatini, ipsis die 9. Mensis ejusdem assignatis, emissi sunt triplices Commissarii utriusque Religionis pari numero, quorum Instructionales cum Relationibus, die ultimo Maji in Domo Regni factis, in fine horum Actorum adjectæ sunt.

Cum autem de Patrum JESUITARUM personali à Regno absentia, vocumque in Diætis discretione, (de quibus juxta tenorem Diplomatis Regii certi quidpiam in præsentis Diætæ statuendum erat) nihil hucusque conclusum fuisset; Idcirco Principis Transylvaniæ Ablegati, nec rem hanc silentio prorsus involvisse, aut per oblivionem transmississe viderentur, die 7. Junii sequentem Libellum suæ Majestati exhibuerunt.

Sacratissime & Augustissime Imperator,
Domine Domine Clementissime,

Postquam DEO Optimo Maximo propitio, non sine gravissimis difficultatibus, de principalibus punctis Diplomatis, libertate nimirum Religionis Evangelicæ Templorum occupatione, ac aliis nonnullis accessoriis inter nos & Statum Catholicum fuisset accordatum: Multæ postmodum in absentia Majestatis Vestræ Sacratissimæ subsecutæ sunt utrinque contentiones ratione Patrum Jesuitarum, nec non discretionis & examinis, vocum, personarum, & Comitatum ad Diætam vocari solitarum: Postulantibus nimirum Nobis, aut ratione abstinentiæ à Regno Patrum Jesuitarum, possessionisque Bonorum eorundem, ac de discretione etiam vocum, vel aliquid certi statueretur, vel jam statuta superinde, (utpote Articuli 1608. ante coronationem ad Octavum, & septuagesimum secundum Anni 1638.) juxta Diplomatis per universos Status & Ordines Regni acceptati & confirmati 7. & 8. puncta, adhuc sub præsentis Diætæ effectuarentur.

Quia tamen ad urgentes, & eidem Majestatis Vestræ Sacratissimæ Diplomaticæ, ut præmissum esset, per Regnum acceptato, consentaneas instantias nostras Status Catholicus condescendere minimè voluerit; Ob hoc è re nostra esse videbatur Nobis ad Majestatem V. S. recurrere, eidemque demisse supplicare, quatenus dignaretur in præmissis postulatis nostris, ac aliis etiam ineffectuatibus Artic. vigore præscriptæ constitutionis Anni 1638. septuagesimi secundi & octavi puncti Diplomatis benignam voluntatem suam ita clementer declarare, ut in ea etiam parte Diplomaticæ per omnia satisfactum esse videatur, successuque temporis ulterior superinde Regnicolas disputandi occasio penitus præscindatur. Clementissimum Majestatis V. S. expectantes Responsum eandem diu & felicissimè imperantem bono totius Christianitatis bene valere desideramus.

Ejusd. Majestatis V. S.

Fideles &c.

Status & Ordines regni
Hungariæ Evangelici.

Ceterum quoniam de Die Coronationis peragenda nulla hætenus mentio publice facta fuisset, nihilominus tamen Regi per Dominum Cancellarium diem 13. Junii ad id præfixum esse intimatum extitisset; idcirco Status & Ordines, sine quorum scitu & consensu id factum fuisset, in eundem Coronationis Terminum consentire planè noluerunt, idque duabus hisce potissimum ex rationibus: Primò nimirum quia libertas Regnicolarum præcipua in eo periclitari videretur: Secundò, quia negotia Diætalia, quæ plurima, pondereque gravissima adhuc dum indecisa penderent, intra tam breve temporis spatium debito fine terminari, (id quod tamen de Jure consuetudineque Regni vel maxime necessarium esset) nullo modo possent. Et quamvis ex adverso gravissima argumenta proponerentur: in eum nempe statum rem deductam esse, ut ulterius differri non possit, quippe cum jam moneta in populum spargenda, in eundem diem 13. Junii, cussa, jam nuncii ad Papam Regesque Hispaniarum & Galliarum, aliosque Principes, cum literis idem significantibus emissi, jam Principes Ducesque magni nominis ad eundem diem invitati, jam denique omnia præparata essent, &c. nihil tamen obtineri potuit, licet hujusmodi disputationibus tempus ad diem usque 10. Junii inutiliter extractum fuerit.

Die itaque 10. Junii posteaquam nullâ ratione suam mutare velle posse mentem dicerent Regnicolæ, Sua quoque Majestas consentit, ut differetur negotium ad diem 16. Junii, in quem hoc Anno Dominica Sacro-Sanctæ Trinitatis inciderat.

Inter hæc à die 5. Junii usque ad prædictum 16. Junii in concipiendis, discutiendis & corrigendis articulis laboratum. Prætereaque in Domo Domini Comitis Ladislai Ezterhazy die 13. Mensis ejusdem Literalia Instrumenta Regni, penes Comitem Regni Palatinum asservari solita, registrata sunt, ad quam registrationem deputati fuerant ex Regnicolis Johannes Beny, Paulus Zemere, Stephanus Daras, Franciscus Botka, Nicolaus Sandor, & Civitas Posoniensis.

Die autem 16. Junii primò horâ 5. matutinâ Diploma per Regem noviter Electum Regnicolis assignandum in Domo Regni perlectum & approbatum fuit, estque sequentis tenoris.

DIPLOMA.

*FERDINANDI IV. Electi
Regis Hungariæ Anno 1647.
die 16. Junii horâ 5. matutina, in domo Regni perlectum, eodemq; die ante Coronationem per eundem Regem
Ferdinandum IV. subscriptum & confirmatum.*

NOs FERDINANDUS IV. DEI Gratiâ,
Rex Bohemiæ, Archi-Dux Austriæ, Dux Bur-

Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Comes Tyrolis & Goritiæ &c. Agnoscimus, & memoriæ commendamus, tenore præsentium significantes, quibus expedit universis. Quod posteaquam universi Domini Prælati, Barones, Magnates, & Nobiles, cæterique Status & Ordines Inelyti Regni Hungariæ partiumque eidem annexarum, pium & planè Paternum Sacratissimi Principis ac Domini, Domini FERDINANDI III. divinâ favente Clementiâ, Electi Romanorum Imperatoris, semper Augusti, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regis Domini ipsorum Clementissimi, Genitoris autem Nostri indulgentissimi, erga ipsos affectum ac propensionem ponderantes, ac de nostra quoque Majestate haud abfimilem in expectationem assurgentes, ex proprio spontaneoq; ipsorum motu ardentius profectâ supplicatione à Sua Sacratissima Majestate obtinissent, ut nos in Regem atque Dominum ipsorum juxta antiquam consuetudinem & libertatem eorundem semper observatam, paribus votis & unanimi consensu ritè & liberè eligerent, proclamarent, invocatoque demum nominis Divini auxilio feliciter coronarent: Demissè rogaverunt, uti Nos infrâ scriptos Articulos, omniaque & singula in eis contenta, rata, grata, & accepta habentes, nostrumque consensum illis præbentes, benignè acceptare, autoritate nostra approbare & confirmare, atque tam Nos ipsi suo tempore benignè observare, quàm per alios, quorum intererit, firmiter observari facere dignaremur, quorum quidem Articulorum tenor sequitur, & est talis.

Prima Conditio: Quod universas & singulas Regni libertates, immunitates, Privilegia, Statuta, Jura & consuetudines, simul & Conclusionem Tractatus Viennensis, omnesq; Articulos in eodem comprehensos, ita & reliquos ante & post Coronationem Matthiæ II. felicis remiscentiæ in Annis 1608. 1609. item prædefuncti beatissimæ recordationis Domini FERDINANDI II. 1622. 1625. & aliis Annis editos, nec non modernæ etiam Imperatoriæ Regiæq; Majestatis conclusionem novi Tractatus & Pacificationis Lincensis, omnesque Articulos ibidem specificatos, simul & Constitutiones Regni anni præsentis 1647. in omnibus suis punctis, Clausulis & Articulis Sua Majestas firmiter & sanctè observabit, per aliosque omnes inviolabiliter observari faciet.

Secunda Conditio: Quod gravamina, si quæ usque ad tempus suscipiendi Regiminis Majestati Sux qualitercunque evenerint, ea statim in initio Regiminis Sux Majestatis in Diæta primitus intra spatium sex Mensium publicanda penitus tollet. Gravamina autem universorum Statuum & Ordinum Regni, quæcunque successu temporis sub Regimine Sux Majestatis emerferint, ea in singulis Diætis, quas Sua Majestas successivis temporibus pro commodo & necessitate Regni quo sæpius fieri poterit, ita ut terminum triennii non excedat, publicare & celebrare dignabitur, sub eadem Diæta tollet & effectuabit.

Tertia Conditio: Quod quando de rebus & negotiis Regni Hungariæ, aut partium ei subjectarum agetur, ea per Hungaros tractare

& consultare dignabitur, juxta Articulos Anni 1608. ad primum ante coronationem editum, item Anni 1559. Artic. 8. neque etiam supplicantes aut causantes indigenas Regni intrâ ambitum ejusdem occurrentes ad Regimen & jura externa rejicere, pertrahere, & ablegare patietur, juxta extrema verba Articulorum decimi & decimi sexti ante Coronationem Anno 1608. & Decreti FERDINANDI Anno 1563. Articulum 31. editi.

Quarta Conditio: Confiniorum verò præfecturas, Capitaneatus, & alia Officia tam in hoc, quam aliis reliquis annexis Majestas Sua juxta Articulum secundum ante Coronationem Anno 1608. editum conferet.

Quinta Conditio: Quod pro justitiæ administratione, sine qua Regna consistere non possunt, secundum laudabilem & DEO gratam in celebrandis judiciis antiquam Regni consuetudinem, judicia octavalia pacis tempore tam in superioribus, quam in inferioribus Regni partibus, juxta constitutionem Anni 1609. Articulo septuagesimo continuo celebrari faciet, ut juxta eundem Articulum tam in Tabula Regia, quàm appellationibus sine discretione Religionis Judices fiant, neque Status & Ordines Regni mandatis extra terminos judiciorum coram judicibus Regni Ordinariis vel Deputatis juri stare, & ad productionem Privilegiorum cogere, executionesque legitimas neque per se impedit, nec per suos Officiales impediri patietur. Similiter & judicia illegitima & illegitimas executiones fieri non admittet. Allegantur primò pro judiciorum octavali celebratione Articulus 70. Anni 1609. secundò pro Juribus Nobilitatis prærogativæ Trip. part. 1. tit. 9. Item FERDINANDI Regis 1546. Articulus 30. Item Articulus 11. Pacificationis Viennensis. Tertiò ne mandatis Regiis Juris Processus turbetur. Matthiæ I. Anno 1471. Articulus 12. Maximiliani 1566. Articulus 25. Matthiæ II. 1613. Articulus 34. Quartò, ne expediantur mandata illegitima, FERDINANDI 1563. Art. 80. Matthiæ II. 1608. Art. 6.

Sexta Conditio: Quod Religionis negotium inter omnes Status & Ordines Regni, in suis ac Fiscis bonis, item in Confiniis quoque Regni Hungariæ militibus Hungaris propter regni tranquilliorē permansionem, juxta Constitutionem Viennensem & Articulos ante Coronationem editos, maneat liberum, illæsum & illibatum, ita videlicet, ut Religionis negotium tam Baronibus, Magnatibus & Nobilibus, quam liberis etiam Civitatibus, universisque Statibus ac Ordinibus in suis ac Fiscis bonis, item in Confiniis Regni Hungariæ, nec non Oppidis & Villis illud spontè & liberè acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur, nec quisquam cujuscunque Status & Conditionis existens, in libero ejusdem usu ac exercitio Religionis à Sua Majestate, & aliis quibuscunque Dominis Terrestribus, quovis modo, aut quovis sub prætextu turbetur, aut impediatur.

Septima Conditio: Quod in Palatini Electione, ejusdemque autoritate, Jurisdictione & officio, juxta Articulos Viennensis Pacificationis ad tertium, item ante Coronationem edito anno 1608. Artic. 11. & Anni 1613. Articulus

lo 7. FERDINANDI Regis Anni 1555. Art. 1. circa finem, ac secundum formam Juramenti ejusdem Palatini præscriptum modum Majestas Sua observatura est. De Banatu etiam, quæ in eodem Articulo 11. Anni 1608. continentur. Similiter & de Valachis annorum 1604. 14. Anni 1608. Art. 9. 1613. 39. effectuatib.

Octava Conditio : Quandoquidem salus & permansio non modò afflictæ hujus Patriæ tanquam Clypei & antemuralis, sed aliorum quoque vicinorum Regnorum & Provinciarum ex bonâ & securâ Confiniorum provisione dependeat, Majestas Sua juxta Articulum 21. Anni 1608. ante Coronationem, & Articulum 32. Anni 1609. paternè Confiniis providere dignabitur.

Nona Conditio : Quod Civitates liberas & montanas in suis Juribus, libertatibus, Privilegiis & immunitatibus conservabit.

Decima Conditio : Quod Coronam Regni ex Regno nulla ex causa vel quæsito colore, nullâ etiam industriâ vel arte Majestas Sua auferet, aut auferri curabit, sed quod juxta veterem consuetudinem ac libertatem ipsorum Regnicolarum, per certas de eorum medio unanimiter ad hoc delectas & deputatas personas utriusque Religionis seculares, in Regno conservabit, juxta articulum 4. ante Coronationem, & 16. post Coronationem anni 1608. & Uladislai Regis Decreto in Conditionibus. Item ejusdem Uladislai Decretorum Anni 1492. Articulo 2.

Undecima Conditio : Quod metas Regni Hungariæ & partium ei subjectarum non abalienabit, imò differentias ratione metarum cum Polonis, Silesitis, Moravis, & Austriacis, nec non Styriis, Carinthis, Carniolis exortas & vigentes, omni studio ac ope Majestas Sua componet, determinabit, ac recuperabit.

Duodecima Conditio : Quod confederationes cum Regno Bohemiæ, & aliis vicinis Provinciis ac Transylvania, juxta Articulum Pacificationis Viennensis & Constitutionem anni 1609. articulo 42. in suo vigore permaneant, suæque Majestatis eos observabit, & per suos observari faciet.

Decima tertia Conditio : Quæ de pace publica Regni conservanda, & bello non movendo, extraneoque Milite non inducendo Articulo secundo ante Coronationem in anno 1608. sancita fuerunt, ea Sua Majestas inviolabiliter observabit, & per alios observari faciet.

Decima quarta Conditio : Ut intuitu sinceri erga Domum Austriacam suamque Majestatem amoris, & Benevolentiae Gentis Hungaricæ hætenus luculenter satis declarata, arces Bernstein, Kobelsdorff, Güns, Forchtenstein, Eisenstadt & Hornstein cum suis pertinentiis, jam tandem interpositione, auxilio & Munificentia Sux Majestatis ab Austriacis gratis eliberentur, & Regnicolis pro animi ipsorum gratitudine, quâ Domum Austriacam, atque Majestatem quoque suam prosequuntur, remittantur, siquidem à tot retroactis temporibus amplas satis utilitates & emolumenta exinde perceperint. Si aut. dictæ arces ab Austriacis gratis non remitterentur, ex tunc depositâ inscriptionis summâ ab iisdem redimantur, et juxta articulum 7. anni

1608. item 1609. articulum 62. Jurisdictionis legibus & oneribus Regni Hungarici prædictarum Arcium pertinentiæ subiaceant.

Decima quinta Conditio : Quod castrum Lublyo cum suis pertinentiis & tredecim Oppida Scepusiensia, siquidem magno cum damno & incommodo Regni & Regnicolarum à Polonis possidentur, (nam non solum aliquid in medium Regnicolarum contribuere nolunt, verum illatis Regnicolis diversis injuriis ac violentiis in Regno Hungariæ juri stare, & in Comitatibus comparere recusant, omnes suos conatus manu violentâ impunè exercendo, unde & Autoritati suæ Majestatis plurimum derogari videtur) Majestas sua factâ interpositione apud Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem Castrum illud cum pertinentiis & prædictis Oppidis eliberare, Regnoque applicare dignetur, cum non desint modi summam illam inscriptionis per Regnicolas deponendi.

Decima sexta Conditio : Quod Milites Haydones, Privilegia à Sua Majestate Cæsarea & Regia habentes fruantur illis, & tempore Regiminis sui Majestas sua confirmare dignabitur.

Decima septima Conditio : Affecurabit quoque Majestas sua, quod vivente Sac. Cæsarea Regiaque Majestate, Domino Nostro Clementissimo in nullam administrationis Regni partem sese intromittet absque suæ Cæsareæ Regiæque Majestatis expressa & specifica benignâ voluntate, Regnicolarumque consensu.

Atque hæc sunt conditiones, quas sua Majestas ante Electionem suam acceptare, sufficientibusque literis suis affecuratoriis sub verbo suo Regio confirmare, post coronationem verò suam tempore suscipiendi Regiminis Generalibus Articulis inseri & publicari facere dignabitur.

Nos itaq; prædicta universorum Statuum & Ordinum Inclyti Regni Hungariæ & partium ei subjectarum instantiâ benignè admissa, pro benignâ animi nostri propensione, ipsisque gratificandi voluntate insertos universos Articulos ac omnia & singula in eis contenta, rata, grata & accepta habentes, eisdem nostrum Consensum benevolum pariter & assensum præbuimus, & illos ac quævis in eis contenta acceptavimus, approbavimus, ratificavimus, & confirmavimus, permitteutes & affecurantes Status & Ord. in verbo nost. Regio, quod præmissa omnia tam nos ipsi Regiminis nostri tempore observabimus, quam per alios fideles subditos nostros, cujuscunque Status & conditionis existant, observari faciemus, uti vigore hujus Diplomatis Nostri acceptamus, approbamus, ratificamus, confirmamus, atque promittimus. In cujus fidem & testimonium Literas has manu propriâ subscripsimus, & sigilli nostri impressione muniri jussimus.

Datum in arce Regia Posonienfi die 14. Mensis Junii Anno Domini 1647.

Ferdinandus.

Eodem die 16. Junii feliciter peracta est coronatio Regis, cui sequens Ordo præscriptus fuit:

Ordo

Ordo Coronationis in Regem Hungariæ.

Serenissimi Principis ac Domini, Domini

FERDINANDI IV. Regis Bohemiæ, Archi-Ducis Austriæ, &c. addiem 16. Junii Anni 1647. peragenda præscriptus hujusmodi fuit.

Ad portas Templi Cathedralis S. Martini, ne tumultuariè Vulgus & Plebs irruat, ordinantur spectabiles ac Magnifici Domini, Magister Janitorum Regalium, Dominus Comes Ulricus Ferdinandus à Kolonicz, Franciscus Balassa, Andreas Palffy, præterea duo Domini Germani.

Centum Satellites seu Satrapæ, & 100. Musquetarii circa templum in Cœmeterio pro custodia ordinandi.

Dominus Comes Palatinus Hungaros ordinet.

Ad portam Templi 10. Hatschieri, & 10. Satellites.

Horâ secunda pomeridiana pridie Coronationis ad Hospitium Domini Comitis Palatini infra scripti Domini Regnicolæ convenient, ac ad levandam & deportandam Coronam, & alia Clenodia pro Coronatione necessaria ad artem proficiscantur, eademque deportent.

Domini Conservatores Coronæ.

Comes Johannes Draskovith, Regni Palatinus Reverendissimus Georgius Szelepcheny, Cancellarius Regni.

Comes Adamus de Batthyany.

Comes Adamus Forgach.

Magnificus Dominus Johannes Kery.

Magnificus Dominus Nicolaus Ofztrozith, & potior pars Regnicolarum.

Reliqui supra scripti Domini comitabuntur Dominum Palatinum.

In Aula convenient hora 5.

Ad sanctuarium observabunt Ladislaus de Chyak, & Comes à Kolonich.

Ordinationem in admissione ad Theatrum præcipuis in summo Templo præparatum, peragat Dominus Wolfgangus Eszterhazy & Dominus Adamus Cziraky.

In statione Musicorum Regiæ Majestatis, in majori templo exstructa, ordinatur pro custode Dominus Sigismundus Keglevicz, & Johannes Amade pro Gynæceo Hungariæ.

Referata Cista, in qua Corona reposita, Paludamentum Regium per Dominum Johannem Kerium exemptum, retro altare majus reparatum, velotectum reportabit.

Sua Majestas commodâ horâ movere poterit ex Arce, suas Majestates præcedent Status & ordines, Magnates, Aulici quoque suarum Majestatum, immediatè autem Dominus

Comes Palatinus, & Dominus Judex Curia.

In ingressu Regis obviam ibunt Dominus Johannes Keri, cum Mareschalco Aulæ, usque ad atrium Templi, suam Majestatem præcedent, deducuntque in Sacristiam.

Sua autem Sacratissima Cæsarea Regia Majestas directè in alium Sacristiæ locum sibi præparatum ibit.

In ipso ingressu Templi dabitur sonus Tympani & Tubarum, dispositis tempestivè Musicis in Theatro pro ipsis exstructo. Durare debet clangor Tubarum, quousque sua Majestas ad Sacristiam perveniet, & tunc cessare debet.

Coronam & cœtera Clenodia cum Vexillis secundum Ordinationem Dominus Mareschallus, & Dominus Johannes Kery distribuere debebunt.

Expansa Vexilla præferentur, dum ascensus fiet, Clenodia subsequenter juxta ordinationem factam.

Vexilla Regnorum portabunt.

Præcedent

Bulgariz.

Dominus Stephanus Forgach.

Cumaniz.

Dominus Comes Franciscus Forgach.

Sequuntur

Lodomeriz.

Dominus Comes Gabriel Illyeshazy.

Gallitiz.

Dominus Comes Dyonisius Zechy.

Hos iterum sequuntur.

Slavoniz.

Dominus Comes Nicolaus Palffy.

Croatiz.

Dominus Comes Ladislaus Eszterhazy.

Hos vicissim

Serviz.

Dominus Ladislaus Forgach.

Ramaz.

Dominus Comes Valentinus Czobor.

Ultimo sequuntur.

Dalmatiz.

Dominus Comes Ladislaus Barakoczy.

Hungariz.

Dominus Comes Gabriel Erdedy.

In Processione.

Gladium evaginatum portabit.

Dominus Agazonum Magister.

Crucem.

Dominus Comes Pincernarum Magister.

Pacem.

Dominus Dapiferorum Magister.

Gladium S. Stephani,

Dominus Janitorum Magister.

Pomum,

Dominus Cubiculariorum Magister.

Sceptrum.

Dominus Judex Curia.

Coronam.

Dominus Comes Regni Hungariæ Palatinus.

Hos Dominus Magister Curia præcedat cum baculo, & dirigat Processionem.

Dominus Johannes Kery & Mareschalcus proficiantur ad sanctuarium : Deducunt Dominos Episcopos, quos Dominus Archi Episcopus nominaverit, ad sacristiam, qui suam Majestatem utrinque comitabuntur ad Aram majorem.

Expectabunt suam Majestatem ad limen Januæ Sacristiæ, & egredienti sese adjungunt, & una progredientur ordinati Episcopi.

Ex Sacristia progressus fiat cum Clenodiis & Vexillis juxta ordinationem præscriptam bini & bini ante Regiam Majestatem, à dextris quinque, à sinistris totidem. Consistendum postmodum utrinque ad suæ Majestatis erectum, vexilla sint expansa.

Heroldus Hungariæ anteit Dominum Mareschalcum & Johannem Kery, adstabit Regi ante Thronum suæ Majestatis, declinans parumper ad dextrum latus à Throno.

Domini Regnicolæ Clenodia deportantes postquam devenerint ad Altare summum, tum Episcopi adstantes excipiunt è manibus ipsorum Clenodia, & ponunt ad Altare summum, & à dextris Throni stabunt Mareschalcus, Conservator autem Coronæ à sinistris.

Quo facto procedit Rex ad Altare, & genu flectit supra pulvinar Holofericum, & exosculatur Crucem, quam Dominus Archi Episcopus Strigoniensis exosculandam præbet.

Tale Pulvinar Regis Aulicorum est procurare.

Reliquas Ecclesiasticas Ceremonias in Coronatione Regis consuetas peraget & procuraturus est Dominus Archi Episcopus Strigoniensis, juxta ritum in Pontificali præscriptum.

Adveniente tempore, quando indicabitur à Clericis & adstantibus personis Ecclesiasticis post finitas Litanias. Regis habitus ad petus solvitur, sic etiam ad brachium dextrum in loco ad hoc destinato, fitque id per Regis primum cubicularium, & cubiculorum Magistrum Hungariæ, idque pro unctione Olei sacri.

Post unctionem induitur habitu & paludamento Divi Stephani Regis, confidet in sede reclinatori ab ArchiEpiscopo Coloccensi, vel substituto, qui ad latus subsidebunt.

Post Ceremonias Officii Missæ solenniter introitus decantetur. post Epistolam & Graduale decantent. Gladius Divi Stephani manibus Regis per celebrantem tradatur, cum sermonibus in Pontificali contentis. Postmodum resumptus gladius & reconditus accingitur Regiis membris. Rex evaginato gladio & conversus ad populum tres ictus faciet, antrorsum, & ad latera duo. Deinceps recondit gladium, & genua flectit.

Post hæc Dominus Palatinus accedit ad supremum gradum Altaris, ad cornu Evangelii, Coronâ acceptâ ex manu ArchiEpiscopi, obvertit se ad Regni Status & Ordines, & quærit tribus vicibus Regem : Akarjatókézt. Respondit: Ajarjúk. Tunc conclamatur, Vivat REX, Vivat REX.

Deinde per ArchiEpiscopum imponitur Corona Regi flectenti, attreçant Episcopi astantes, præbetur Sceptrum & Pomum eidem

Regi, discingitur Rex Cladio S. Stephani post Coronationem, & traditur Domino Magistro Janitorum, utpote qui antea quoque gestabat talem gladium.

ArchiEpiscopus & cæteri Episcopi ministrantes deducunt Regem ab Altari ad solium Regi præparatum Coronâ redimitum, Sceptrum & Coronam gestantem. Cantatur Te Deum Laudamus usque ad finem, alternis vicibus Tympanis, & Tubis & Musico canentibus. Eodem tempore primâ vice fit explosio Tormentorum & Sclopetorum.

Peractis celebrandis ad Solium Regium in Pontificali contentis, item Oratione & Benedictione, redit ArchiEpiscopus celebrans ad cantandum Evangelium. Interim Sceptrum & Pomum à Rege eximitur per Dominum Magistrum Curia, & assignantur personis, qui ea gestent; qui etiam acceptis ejusmodi Clenodiis ante Solium Regis utrinque consistunt sustinentes Clenodia.

Cantato Credo deducitur à deputatis Episcopis ad offertorium, flectit genua, offert aliquam quantitatem Auri, & exosculatur crucem, quam præbet ad exosculandum ArchiEpiscopus; quò facto reducitur ab Episcopis ad Thronum sub devotione; Clenodia gestantes, ante Thronum Regium ipsa Clenodia invertant, ut superior pars terram respiciat. Peracta elevatione erigantur rursus Clenodia.

Perducitur Missæ officium usque ad Communionem quo tempore à duobus Episcopis reducitur Majestas Regia ad Communionem, post Communionem reducitur sua Majestas ad Thronum, à dictis Dominis Episcopis comitantibus à latere. Apponitur rursus Corona per Dominum Magistrum Curia.

Finita Missa constituti custodes portæ aperiri faciunt portam Majorem versus scholam, & fit Processus per pontem stratum ad Claustrum. Ex præfatis custodibus Januæ templi duo dirigunt Regnicolas, ut procedant sine hæsitazione, plebs & vulgus recedat.

Ad latus præcedent Regiæ Majestates, sequitur ArchiEpiscopus & reliqui Episcopi, item supremi Camerarii & Regis Aulici.

Regis Prætorianorum Militum, capitaneus cum nonnullis Satrapis, qui Aulicos claudet.

Sequuntur post aliquam distantiam duo Aulici suæ Majestatis equitantes, qui bursas collopendentes & numismata præparata spargant. Adjunctos habent primarios Viros 4. per Dominum Magistrum Agazonum Regalium ordinandos, qui irruentem populum amoveant, ne jactantes pecuniam impedian in progressu.

Post aliquam distantiam Capitaneus præfatorum Musquetariorum, qui Processionem claudent, præcedent, & ordinatè per pontem ibunt.

Custodes Portarum Claustrum ordinantur Johannes Amade, & Adamus Cziraky, Magnates, item duo Nobiles, & duo Domini Germani.

Thronus in templo in Claustro pro Rege extruendus, in quo confidens Rex in habitu creet

creet Equites Auratos, gladio S. Stephani accinctos per Cubiculariorum Magistrum, & supremum Cubicularium Regis. Cle-
nodia disposita maneant circa Thronum, prout in summo templo.

Palatinus in Catalogo consignata seriatim pronuntiabit nomina creandorum in Equites auratos.

Peraçta creatione Equitum auratorum. Majestas Regia egreditur, & extra templum insidet Equo. Sic etiam cæteri Prælati, Barones, & Magnates eodemque ordine Vexilla & Clenodia præferuntur, prout factum fuerat, & fiet progressus extra portam S. Michaelis.

Extra portam S. Michaelis rubro (alboque) panno tectum fit Theatrum. In medio fit Thronus seu statio aliquantò eminentior, tectus aureo panno. Sua Majestas descendens Equo ascendit in Thronum, & stans jurat erectis duobus digitis Juramentum, prælegente Domino Archi-Episcopo Strigoniensi. Aderunt in Theatro Archi-Episcopus Strigoniensis, & Archi-Episcopus Colocensis, Dominus Palatinus, Domini Cubicularii, & Curia Regia Magister.

Jurante Rege omnes detecto capite adstant. Peraçto Juramento elatis vocibus fit clamor: Vivat Rex, Vivat Rex. Secundariò exploduntur tormenta & sclopetà.

Interim Sua Majestas descendit ex Throno, & insidet equo, cum comitativa regnicolarum Equitantium, procedit ad Collem, & stantibus regnicolis Sua Majestas procurrit concitatori ad Collem cursu, & in Crucem ictus facit, primò versus Orientem unum ictum, verso Equo alium ictum versus occidentem, tertium meridiem versus, quartum versus septentrionem, & hoc tempore exploduntur tormenta & sclopetà.

Processio continuatur eodem ordine ad arcem. In ascensu Sux Majestatis ad arcem, siquidem in area arcis Militum prætorianorum frequentia angustia reddetur, ideò, dum Magnates & Nobiles, Vexilla Regnorum gestantes procedunt usque ad locum, quo Sua Majestas ex Equo descensura est; Domino Caspari Szunyogh, & alteri eidem adjungendo Magnati incumbet, ut prædicti Domini Magnates & Regnicolæ Ordinationi huic se accommodent.

Postquam ad arcem ventum fuerit, Rex recedit in Hypocaustum præparatum Sux Majestati.

Rex in habitu Regali Coronâ redimitus assidet Mensæ ad prandium, & solus confidet in speciali Throno aureo panno obducto.

Paulò post Coronam deponit, & in pelvim auream collocabit Regia Majestas, & ad sinistram manum ad cornu mensæ ponitur.

Prudenti Sux Majestati hi servient: Dominus Magister Curia adstabit Sux Majestati Regia cum scipione.

Dominus Magister Janitorum habebit curam

portæ Domus, in qua prandium sumitur.

A latere Sux Majestatis Regia manebit Dominus Comes Georgius Erdeödy.

Lavacrum porriget Dominus Palatinus, mantile subministrabit Dominus Archi-Episcopus Strigoniensis. A prandio vero Dominus Magister Curia mantile, aquam Dominus Cubiculariorum Magister.

Præscindet Ladislaus Eszterhazy, poculum ministrabit Dominus Pincernarum Magister.

Ad Mensam Minorum Nunciorum præscindet Dominus Nicolaus Palffy.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiaque Majestati lavacrum porriget Marchio Badensis, mantile porriget Cardinalis ab Harrach.

Cardinali Harrach & reliquis legatis Lavacrum porriget Valentinus Czobor, Mantile Eszterhazy.

Illustrissimo Domino Archi-Episcopo Strigoniensi & Domino Palatino Lavacrum Franciscus Balassa, Mantile Franciscus Keglovicz.

Qui autem Mantilia porrigent, pocula etiam administrabunt.

Dapiferorum Magister Dominus Comes Adamus de Battyán.

DAPIFERI.

Ladislaus	Barkoczy.
Ladislaus	Revay.
Wolfgangus	Eszterhazy.
Valentinus	Czobor.
Emericus	Czobor.
Ladislaus	Forgacz.
Stephanus	Tökölly.
Dionysius	Zechii.
Sigismundus	Keglovich.
Adamus	Viczay.
Adamus	Chiraky.
Gabriel	Paloczay.
Nicolaus	Osztrozicz.
Paulus	Osztrozicz.
Thomas	Eszterhazy.
Sigismundus	Eszterhazy.
Georgius	Illyeshazy.
Petrasko	
Gabriel	Balassa.
Valentinus	
Franciscus	Forgacz.
Emericus	Berchény.
Ladislaus	

In Equites Auratos creati sunt.

1. Comes Adamus de Batthyán.
2. Comes Adamus Forgacz.
3. Comes Nicolaus à Zrinio.
4. Comes Ladislaus Chiakii.
5. Comes Georgius Erdeödy.
6. Comes Gabriel Erdeödy.

7. Co-

7. Comes Franciscus Nadasdy.
8. Comes Ladislaus Eszterhazy.
9. Comes Nicolaus Palfy.
10. Comes Gabriel Illyeshazy.
11. Comes Dionysius Zechii.
12. Comes Georgius Illyeshazy.
13. Comes Franciscus Forgacz.
14. Magnificus Johannes Kery.
15. Ladislaus Barkokzy.
16. Valentinus Czobor.
17. Ladislaus Forgach.
18. Stephanus Tökôly.
19. Wolfgangus Eszterhazy.
20. Stephanus Forgach.
21. Gabriel Paloczay.
22. Sigismundus Keglovith.
23. Nicolaus Revay.
24. Daniel Revay.
25. Nicolaus, Paulus & Matthias Ostrozith.
26. Ferdinandus à Kolonicz.
27. Andreas Palfy.
28. Adamus Viczay.
29. Nicolaus Földvary.
30. Martinus Spaczay.
31. Johannes Jankovich.
32. Balthazar Egressdii.

Sequuntur :

Acta diversarum Commissionum, quæ, si-
quidem ratione temporis cum aliis Actis Dia-
talibus suo jam supra ordine relatis concurrunt,
ac, si iisdem inserta fuissent, vel temporis ratio-
nem turbare, vel acta ejusdem rei & negotii ab
invicem divelli contigisset; idcirco huc ad finem
unâ & eadem continuâ serie referenda re-
jecta fuerunt.

Patentes, instructionales, & Relatoriæ.

*Dominorum Commissariorum, die
31. Mensis Octobris Anni
1646. ad restituenda Templa
Bonaque sub disturbii occu-
pata &c. per Suam Majesta-
tem exmissorum.*

Literæ Cæsareæ Patentes, datæ Commis-
sariis, ad partes Ultra-Danubianas
ad exequendum expeditis.

FERDINANDUS III. DEI Gratiâ, Electus
Romanorum Imperator, semper Augustus,
ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ,
Croatia, Sclavoniæq; Rex, Archi-Dux Au-
striæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, Styriæ, Ca-
rinthiæ, Carniolæ, Marchio Moraviæ, Comes
Habsburgi, Tyrolis & Goritiæ, &c. Fidelibus
nostris universis & singulis, Reverendissimis,
Reverendis, Spectabilibus, Magnificis Egre-

giis & Nobilibus, Strenuis, item ac Agilibus
Dominis Prælatibus, Baronibus, Magnatibus, Co-
mitibus, Vice-Comitibus, Capitaneis, Vice-
Capitaneis, Castellanis, Vice-Castellanis, Præ-
fectis, Provisoribus, nec non Civitatum, Op-
pidorum, & Villarum Judicibus, Magistris Ci-
vium, ac Juratis Civibus, cunctis etiam aliis, cu-
juscunque Status, Dignitatis, conditionis &
præminentia hominibus, & quocunque officio
& præfectura ubivis in Regno nostro Hungariæ
fungentibus & commorantibus, præsentibus no-
stras visuris atque legi audituris Salutem & Gra-
tiam.

Siquidem juxta tenorem Pacificationis cum
Illustrissimo Georgio Rakoczy Transylvaniæ
Principi, quarundam partium regni Hungariæ
Domino, & Sicularum Comite initæ, nonnul-
la adhuc bona in præteritis disturbii utrinque
occupata & adempta eorum possessoribus, prout
etiam templa, necdum restituta fuissent; vo-
lentes Diplomatis conditionibus per omnia sa-
tisfieri, & singula ex parte nostra effectuari face-
re, ad restitutionis executionem tam bonorum
quam templorum in ipsis disturbii, ac post di-
sturbia factamque Pacificationem occupatorum,
si quæ adhuc essent, simpliciter juxta Diploma
fiendam, prout etiam aliorum templorum post
disturbiorum tempora usque ad præsens occu-
patorum vel reoccupatorum, sicut & bonorum
secundum Diploma utrinque restitutionem, cer-
tos Commissarios fideles, nempe nostros Ma-
gnificum Adamum Chiriaky de Denesfalva,
Egregios item, Stephanum Besenyey, Præsidi
nostri Kis Komaroniensis Capitaneum, Fran-
ciscum Battka, ac Petrum Hanvay, ad facies lo-
corum exmittendos duximus. Quibus etiam
in iis, quæ statum præsentis Commissionis &
effectuati præmissæ concernunt, juxta in-
structionem agendi, procedendi, exequendi &
effectuandi dedimus plenam & omnimodam
potestatis facultatem, & auctoritatem; Quo-
circa universos & singulos, quos supra benignè
hortamur, vestrumque singulis harum serie fir-
miter committimus, & mandamus, quatenus
præfatos Adamum Chiraky, Stephanum Besen-
yei, Franciscum Battka, & Petrum Hanvay,
pro nostris veris & indubitatis Commissariis in
præmissum finem exmissis habere, tenere, &
recognoscere, iis, quæ nomine nostro coram
dicturi & repræsentaturi sunt, plenam & indu-
biam fidem adhibere, debitumque iisdem ho-
norem & respectum deferre, atque etiam ad
quorumcunque bona & Domina, ubi restituenda
bona ac templa habentur, penes præsentibus
pervenerint, eisdem in iis exequendis parere
& obtemperare, neque ipsos in eo impedire,
turbare, aut delata ejusmodi commissionis Pro-
vincia remorari, vel per alios impediri, turba-
ri, aut remorari facere, quin omnia & singula
juxta Diploma restitui & effectuari permittere,
& per Vestros permitti curare modis omnibus
debeat & teneamini, ac quilibet Vestrum de-
beat ac teneatur. Secus itaque nullatenus fa-
cturi præsentibus perlectis exhibentibus resti-
tutis.

Datum in Arce nostra Posoniensi die 31.
Men.

De Statu Religionis Evangelicæ in Hungaria.

65

Menſis Octobris Anno Domini 1646. Regnorum noſtrorum, Romani 10. Hungariæ & reliquorum 21. Bohemiæ verò Anno 19.

FERDINANDUS.

(L.S.)

Georgius Szelepcezeny Electus Episcopus Vespri-
miensis.

Georgius Oroſi.

FERDINANDUS III. DEI

Gratiâ, Electus Romanorum Imperator,
ſemper Auguſtus, ac Germaniæ,
Hungariæ, Bohemiæ, &c. Rex.

INSTRUCTIO.

PRO fidelibus noſtris, Magnifico, Domino Adamo Cziraky de Denesfalva, Egregiis item, Stephano Beſſenyey, noſtro Kis Comaronienſi Capitaneo, Franciſco Battka, & Petro Hamvay ad reſtitutionis executionem nonnullorum templorum ac bonorum in partibus Regni Ultra-Danubianis exiſtentium, proſectis, data.

Primò, Suam Majeſtatem intellectis difficultatibus ac impedimentis, quæ in reſtitutione templorum ac bonorum, quæ in præteritis diſturbiiſ fuiſſent occupata, vel poſteà reoccupata, interceſſiſſent, ut ſublatis quibuſvis diſceptationum ambagibus, ipſa executio utrinque optatum ſuum effectum conſequatur, ad requiſitionem etiam fidelium Statuum & Ordinum, Regni ſui Hungariæ benignè decreviſſe, ut ad executionem eorum quæ hætenus in ditione eiſdem ineffectuata remaniſſent, abſque ulteriori mora procedatur, quam etiam provinciam in partibus Regni Ultra-Danubianis præſatis Adamo Cziraky, Stephano Beſſenyey, Franciſco Battka, & Petro Hamvay pro eorum dexteritate, & agendi ſufficiencia clementer deferre voluiſſe.

Secundò, Receptâ itaque hæc Inſtructione, & literis Sux Majeſtatis Plenipotentiaſ, iidem abſque longiori interpoſita mora ſeſe itineri accingendo ex loco hoc Generalium Comitiorum, ubi ad præſens verſantur, movebunt ad facies Bonorum, ſi quæ adhuc per nonnullos fideles Sux Majeſtatis detinerentur, ac templorum hætenus inexecutorum proficiſcentur, reſtitutionique ac reſignationi eorundem ſedulò incumbant, eandemque omni ſtudio effectua-
re laborabunt.

Tertiò, Quoad templa vero occupata, animadverti eorum diverſam conditionem eſſe. Alia enim ſunt, quæ in ipſis diſturbiiſ violentè occupata fuiſſent, alia verò poſt diſturbia ac factam etiam Pacificationem, alia quæ peracta per exmiſſos nuper Commiſſarios Sux Majeſtatis jam reſtitutione denuò occupata extitiſſent.

Hiſtor. Hungar.

Quartò, Ac quantum ad primi generis templa attinet, dabunt operam Commiſſarii, ut ſimpliciter juxta Diploma eiſmodi templa & bona, ſi quæ eſſent reſtituantur, ea vero templa, quæ eſſent jam reſtituta & executæ, in moderno ſtatu permaneant, & ſi quiſ error in executione commiſſus fuiſſet, per eoſdem Commiſſarios emendetur. inexecuta verò exequantur. Et ſi quæ ex illis templis jam antea reſtitutis fuiſſent occupata, reddantur.

Quintò, Templa etiam, quæ poſt diſturbiorum tempora uſque ad præſens fuiſſent occupata vel reoccupata, ſicut & bona, ſecundum Diploma reſtituantur utrinque. Tempus autem diſturbiorum à die 3. Menſis Februarii Anni 1644. uſque ad ultimum diem Novembris Anni 1645. intelligi & computari debet.

Sextò, Circà quorum quidem omnium tam bonorum, quam templorum reſtitutionem ſi gravioreſ difficultateſ & quaſſioneſ occurrerent, neque eo in loco ſuperari poſſent, ipſi Commiſſarii deſuper Suam Majeſtatem quantocyus informabunt, benignamque Reſolutionem præſtolabuntur.

Georgius Szelepcezeny, Electus Episcopus Vespri-
miensis.

Georgius Oroſi.

*Patentes Literæ Sux Sacratiffimæ
Majeſtatis Commiſſariis, ad
reſtitutionem Templorum &
Bonorum ſub diſturbiiſ, &
poſteà uſque ad præſens vio-
lenter occupatorum, ad par-
teſ Regni cis-Danubianas
die 2. Novembris exmiſſis da-
tæ.*

FERDINANDUS III. DEI Gratiâ Electus Romanorum Imperator, &c. Fidelibus noſtris univerſis & ſingulis, Reverendiſſimis, Reverendis, Spectabilibus, Magnificis, Egregiis & Nobilibus, Strenuiſ item & Agilibus Dominis Prælatiſ, Baronibus, Magnatibus, Comitibus, Vice-Comitibus, Capitaneis, Vice-Capitaneis, Caſtellaneis, Vice-Caſtellaneis, Præſectiſ, Proviſoriſ, nec non Civitatum, Oppidorum, Pagorum, & Villarum Judicibus, magiſtriſ Civium, ac Juratiſ Civibus, cunctiſ etiam aliſ, cujuſcunque Status, dignitatis, conditioniſ, & præminentiaſ hominibus, ac quocunque officio & Præſectura ubiviſ in Regno noſtro Hungariæ fungentibus, commorantibus, præſenteſ noſtraſ viſuriſ atque legi audituriſ Salutem & Gratiam.

Siquidem juxta tenorem Pacificationiſ cum Illuſtriſſimo Georgio Rakoczy, Tranſylvaniæ Principe, &c. initæ, nonnulla adhuc bona in præteritiſ diſturbiiſ utrinque occupata & adempta eorum poſſeſſoriſ, prout etiam templa, necdum reſtituta fuiſſent: Volenteſ Diplomatſ conditionibus per omnia ſatiſſieri, & ſingula ex parte

nostra effectuari facere, ad restitutionis executionem tam bonorum quam templorum in ipsis disturbis ac post disturbia, factamque Pacificationem occupatorum, si quæ adhuc essent, simpliciter juxta diploma fiendam, prout etiam aliorum Templorum post disturbiorum tempora usque ad præsens occupatorum vel reoccupatorum, sicut & bonorum secundum Diploma utrinque restitutionem, certos commissarios Fideles nempe nostros Magnificum, Stephanum Forgach de Ghymes, Egregios item, Franciscum Turansky, Casparum Bartakovicz; & Stephanum Deory ad facies locorum exmittendos duximus, quibus etiam in iis, quæ statum præsentis commissariis & effectuatiōis præmissæ concernunt, juxta Instructionem agendi, procedendi, exequendi & effectuandi dedimus plenam & omnimodam potestatis facultatem & auctoritatem. Quocirca universos & singulos, quos supra benignè hortamur, & Vestrum singulis harum serie firmiter committimus & demandamus, quatenus præfatos Stephanum Forgach, Franciscum Turansky, Casparum Bartakovicz, & Stephanum Deory pro nostris veris & indubitatis Commissariis in præmissum finem exmissis habere, tenere, & recognoscere, iis, quæ nomine nostro coram dicturi ac repræsentaturi sunt, plenam & indubiam fidem adhibere, debitumque eisdem honorem & respectum deferre, atque etiam ad quorumcunque Bona & Dominia, ubi restituenda bona & Tempia habentur, penes præsentem pervenerint, eisdem in iis exequendis parere & obtemperare, neque ipsos in eo impedire, turbare, aut delatæ ejusmodi Commissionis Provinciam remorari vel per alios impediri, turbari, aut remorari facere, quin omnia & singula juxta Dipl. restitui & effectuarii permittere, vel per vestros permitti curare modis omnibus debeatis & tenemini, ac quilibet Vestrum teneatur ac debeat.

Secus itaque nullatenus facturi præsentibus perlectis exhibentibus restitutis.

Datum in Arce nostra Regia Posoniensi, die 31. Mensis Octobris Anno Domini 1646. Regnorum nostrorum Romani 10. Hungarici & reliquorum 21. Bohemiæ verò Anno 19.

FERDINANDVS.

Georgius Szelepcheny,
Episcopus Electus Wesprim.
Georgius Orofi.

INSTRUCTIO.

Pro fidelibus nostris, Magnifico, Stephano Forgach de Ghymes, Egregius item, Francisco Thuransky, Casparo Bartakovicz & Stephano Deory, ad restitutionis executionem nonnullorum Templorum ac Bonorum in partibus Regni cis-Danubianis existentium, profecturis data.

FERDINANDUS III. Suam Majestatem intellectis difficultatibus & impedimentis,

quæ in restitutione Templorum ac Bonorum, quæ in præteritis disturbis fuissent occupata, vel postea reoccupata, intercessissent, ut sublatis quibusvis disceptationum ambagibus ipsa Executio utrinque optatum suum effectum consequatur ad requisitionem etiam Statuum Fidelium & Ordinum Regni sui Hungariæ benignè decrevisse, ut ad executionem eorum, quæ hætenus in ditione ejusdem ineffectuata remansissent, absque ulteriori mora procedatur, quam etiam provinciam in partibus Regni cis-Danubianis præfatis Stephano Forgach de Ghymes &c. pro eorum dexterritate & agendi sufficientia clementer deferre voluisse.

Secundò, Receptâ itaque hac Instructione, & literis suæ Majestatis Plenipotentia libus, iidem absque longiori interposita mora sese itineri accingendo ex loco hoc Generalium Comitiorum, ubi ad præsens versantur, movebunt, ad faciesque locorum, si quæ adhuc per nonnullos fideles suæ Majestatis detinerentur, ac Templorum hætenus in executorum proficiscuntur, restitutionique ac designationi eorundem sedulo incumbent, eamque omni studio effectuare laborabunt.

Tertiò. Quoad Tempia verò occupata animadverti, eorum diversam conditionem esse; alia enim sunt, quæ in ipsis disturbis violenter utrinque occupata fuissent, alia verò post disturbia ac factam etiam Pacificationem, alia, quæ peracta per exmissos nuper Commissarios suæ Majestatis jam restitutione, denuo reoccupata extitissent.

Quartò, Et quantum quidem ad primigenis templa attinet, dabunt operam Commissarii, ut simpliciter juxta Diploma ejusmodi Tempia ac bona, si quæ essent, restituantur, ea verò Tempia, quæ essent jam restituta & executi, in moderno statu permaneant. Et si quis error in Executione commissus fuisset, per eosdem Commissarios emendetur, inexecuta verò exequantur, Et si quæ ex illis Templis jam antea restitutis fuissent reoccupata, reddantur.

Quintò, Tempia etiam, quæ post disturbiorum tempora usque ad præsens fuissent occupata vel reoccupata, ea etiam, sicuti & Bona secundum Diploma restituantur utrinque. Tempus autem disturbiorum à Dñe 3. Februarii Mensis, Anni 1644. usque ad ultimum Diem Novembris Anni 1645. intelligi & computari debet.

Sextò, In progressu hujus declaratæ commissionis in arcem Muran accedendo, tam ipsam Arcem, quàm bona ad eandem pertinentia, nisi aliter inter partes conventum fuit, eodem modo, quo ante disturbia, tam portiones Arcis, quam etiam Bonorum possederunt, restituant; Hoc solum excepto, quod Spectabilis ac Magnus Dominus Comes Vesseleni, tanquam Supremus loci ejusdem & Confiniorum eò applicatorum Capitaneus, ac præsidium ipsum in Arcem Muran collocatum ad instar aliorum Confiniorum ac præsidiorum potestatem portæ ac Clavium habeat. Et quoties comportionatæ partes intrare in dictam Arcem voluerint, in eo minimè erunt impediendæ, nec ab ipsa Arce prohibendæ, quin ingressus & egressus, inhabitandique licentia concedi & admitti debet, cum eo quidem moderamine, ut cuilibet eorum possessorum cum nume-

numero 12. suorum præter Mulieres ingredi liceat.

Septimò, Quantum verò ad Arcem Bologhattinet, similiter & ibi portiones Bonorum & Arcis prioribus possessoribus restituantur, quin ut spectabilis ac Magnus Comes Dionysius Szeczy jus suum omni meliori modo & viâ juxta Legem Regni possit acquirere, minimè prohibeatur.

Octavò, Ad instantiam etiam Regiæ ac liberæ Civitatis Zakolczenis, illud accedendo exercitium Religionis juxta eum Statum, qui ante præsentem motus ac disturbia fuit, accommodabunt, cassatis præjudiciosis Literis Egregii Gabrielis Bakos in ipsis disturbis, qualitercunque in prædicto negotio datis & emanatis, amotis etiam, præsertim ad instantiam emigrantium violenter intrusis Bickhardtis aliisque consimilibus Ministris.

Nonò, Porro illa portio Bonorum ad Castellum Aszakort pertinentium, quam Magnus Simon Balassa, unâ cum Consorte sua Magdalena Gœczy ante disturbia possedissent, portio utpote Georgii quondam Goczy, maneat deinceps quoque apud prædictum Simonem Balassa, & conjugem ejusdem; in eam verò portionem, quam Relicta quondam Georgii Goczy possedit, unâ cum Castello prædicto Aszakert, & in Bona avitica per prædictos Commissarios ubique tam in Nitriensi, quam Barsiensi Comitatus, Hæredes quondam Johannis Goczy restituantur, tanquam Lineæ masculini Sexus.

Decimò, Circa quorum quidem omnium tam Bonorum, quam Templorum restitutiones, si graviores difficultates & quæstiones occurrerent, neque eæ in loco superari possent, ipsi commissarii desuper suam Majestatem quantocyus informabunt, benignamque ejusdem Resolutionem præstolabuntur.

Undecimò, Peractâ demum Commissionis functione, suæ Majestati plenariam de omnibus & exactam Relationem facient & se præsentabunt.

Quibus in reliquo Gratiâ nostra Cæsarea benigne propensi manemus, Datum in Arce nostra Regia Posoniensi die 31. Mensis Octobr. Anno Domini 1646.

Paria Literarum Restitutionalium.

NOs Adamus Cziraky de Demesfalva &c. Sacratissimi Principis ac Domini, Domini FERDINANDI III. Dei gratia, Electi Romanorum Imperatoris, semper Augusti, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regis. &c. Domini nostri Clementissimi, ad sollicitatam Dominorum Statuum ac Ordinum Regni Hungariæ apud suam Majestatem Sacratissimam Cæsaream ac Regiam propterea factam requisitionem, de moderna earundem Generali Dieta Posoniensi, ad eorum Templorum ac bonorum, quæ sub proximè præteritis disturbiorum temporibus, ac etiam post eadem disturbia, factamque Pacificationem ad præsens usque violenter utrinque fuissent occupata, vel si qua ex illis per priores nuperos ejusdem Suæ Majestatis Dominos

Hystor. Hungar.

Commissarios restituta quidem, sed postmodum iterum occupata extitissent, vigore Diplomatis inter præsentem suam Majestatem, & Illustrissimum Dominum Georgium Rakoczy, Transylvaniæ Principem, &c. initi, fiendam restitutionem & effectuacionis executionem, ad has ultra Danubianas Regni partes plenariâ ac omnimodâ potestatis facultate ablegati Commissarii.

Memoriæ commendamus tenore præsentium, significantes quibus expedit universis: Quòd juxta exigentiam hujusmodi Nobis delegatæ Commissionis die t. Mensis t. Anni t. ad faciem Oppidi T. in Comitatu t. existentis venissemus, ac Plebano Romano Catholico, qui etiam post restitutionem priorum Suæ Majestatis Dominorum Commissariorum in Parochia ejus loci ad præsens usque remanserat, amoto, Templo ejusdem cum Domo Parochiali ac Schola Colonist. t. & calice, ac cujusque generis proventibus, de Jure & ab antiquo ad eandem Ecclesiam t. spectantibus & pertinentibus, Incolis & Habitatoribus Oppidi & possessionis t. utpote eò applicata Filialis, quandoquidem tempore præscriptorum disturbiorum ab iisdem Evangelicæ Confessionis Hominibus fuerant occupata & adempta, autoritate præfatæ suæ Majestatis, vigore plenipotentialium Literarum suarum, Nobis hac in parte attributâ & concessa, ut prædicti Diplomatis super libero Religionis usu & exercitio emanatis conditionibus per omnia satisfiat, juxta tenorem & continentias ejusdem simpliciter restitimus, reddidimus & reassignavim⁹; Harum nostrarum usualium Sigillorum, & priorum manuum subscriptionibus roboratarum vigore & Testimonio Literarum mediante.

Datum in proscripto Oppido Die & Anno ut suprà.

Relatio Commissariorum Ultra-Danubiorum super executione ipsorum factâ.

NOs Adamus Cziraky de Dienesfalva, Stephanus Bessengey, Præsidi Kiskomaromienfis Capitaneus, Franciscus Bottka, & Petrus Hanvay, Sacratissimi Principis & Domini, Domini Ferdinandi Terti, Dei gratia, Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ &c. Regis &c. Domini nostri clementissimi, ad sollicitatem Dominorum Statuum & Ordinum Regni Hungariæ, apud suam Sacratissimam Cæsaream & Regiam Majestatem propterea factam requisitionem, de moderna eorum generali dieta Posoniensi, ad eorum templorum & bonorum, quæ sub proximè præteritis disturbiorum temporibus, ac etiam post eadem disturbia factamque pacificationem, ad præsens usque violenter utrinque fuissent occupata, vel si qua ex illis per priores nuperos ejusdem Majestatis Sacratissimæ Dominos Commissarios restituta quidem, sed postmodum iterum reoccupata extitissent, vigore Diplomatis inter præfatam Sacratissimam Majestatem & Illustrissimum Dominum Georgium Rakoczy, Transylvaniæ Principem &c. initi fiendam restitutionis & effectuacionis executionem, ad has Cis-Danubianas Regni partes plenaria & omnimoda

da potestatis facultate ablegati Commissarii, memoria commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit universis; quod ex præscripto dictamine istiusmodi Commissionis nostræ die 8. mensis Novembris, Anno 1646. ad faciem possessionis Saar nuncupatæ, inque Comitatu Castriferri existentis & habitæ, accedentes, templum parochiale ibidem exstructum unâ cum Domo Parochiali & Proventibus ejusdem parochialibus ac duobus Colonis ibidem residentibus, ejusdemque possessionis, nec non aliis ad idem templum & Parochiam de Jure & ab antiquo pertinentibus quibusvis obventionibus, uno calice, patella & strophio, & ex eodem templo antea ablegatis, neque per priores Dominos Commissarios redditus, incolis & inhabitatoribus dictæ possessionis Saar Evangelicam Religionem amplectentibus & profitentibus, quandoquidem ab eisdem sub præmissis disturbiorum temporibus occupata & adempta extiterant, ex auctoritate prælibatæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ, vigore plenipotentium suarum nobis hæc in parte attributæ & concessa, ut præfacti Diplomatis super libero Religionis usu & exercitio emanati, conditionibus per omnia satisfiat, juxta tenorem & continentiam ejusdem simpliciter reassignavimus, restituimus & reddidimus.

Notandum hic venit, quantum ad restitutionem præscriptorum Colonorum attinet, egregium Dominum Georgium Reczei, nomine & in personâ Illustrissimi Domini Comitæ Francisci de Nadaß protestatum extitisse super eo, quod idem Dominus Comes, prouti & prædecessores sui, eosdem Colonos non nisi ad beneplacitum usque suum contulissent ad prædictum templum & parochiam Saarsiensem, ac ideo tam ab eadem quam à reliquis per modernam Commissionem in suo Dominio restituendis Ecclesiis adimere, simulq; prærogativam juris Patronatus in eisdem habitam deinceps quoq; sibi met ipsi vel le reservare.

Eodem die Incolas quoque & inhabitatores quoque oppidi Saarvar in præallegato Comitatu Castriferri existentis ad dictam possessionem Saar evocatos, & in præsentia nostri frequenti numero constitutos juxta normam supràscriptæ instructionis nostræ interrogantes, an templum ipsorum parochiale cum Domo Parochiali, Scholâ, & quibusvis proventibus, tempore disturbiorum vel postea fuissent ab iis occupata.

Qui responderunt, occupationem eorum præcessisse aliquanto præfacta disturbiorum tempora. Quibus auditis & intellectis, quandoquidem præmissa occupatio ipsa disturbiorum tempora, in jam dicta instructione nostra computata excederet, desuper restitutionem facere nequimus.

Item die 9. Novembr. incolas etiam possessionis Semjensis in antedicto Castriferri Comitatu existentes, in præscriptam possessionem Saar convocantes, templum eorum unâ cum parochia ac duobus Colonis ibidem residentibus, uno item Calice, & quibusvis aliis proventibus parochialibus ab antiquo pertinentibus, eisdem Evangelicæ Confessionis hominibus, à quibus scilicet tempore disturbiorum occupata fuerant, ex eadem suæ Majestatis auctoritate simpliciter restituimus,

Eodem die ad faciem oppidi Ikervay in memorato Comitatu Castriferri adjacentis pervenientes ac plebano Romano-Catholico (qui etiam post factam priorum Suæ Majestatis Sacratissimæ Dominorum Commissariorum restitutionem ibidem in domo parochiali ad præsens usque remanserat) amoto, templum, parochiam, scholam, colonos item decem in eodem oppido commorantes, una cum calice & templi clavibus, ac universis cujusvis generis proventibus parochialibus, de Jure & ab antiquo ad eandem Ecclesiam sive templum & parochiam Ikervariensem pertinentibus, ejusdem oppidi & possessionis Peterfalva, utpote eò applicatæ filialis incolis & inhabitatoribus Evangelicam Lutheranam Religionem profitentibus, à quibus sub præteritis disturbiorum temporibus, violenter occupatæ & ademptæ fuerant, ex dictamine instructionis nostræ simpliciter restituimus & reddidimus.

Quod tamen præscriptos decem Colonos concernit, hic quoque nomine & in persona Domini comitis Francisci de Nadaß, peregrinum Albertum Feyes Rationistam Sarvariensem protestatum extitit modofimili, ut suprà.

Eodem die ad faciem quoque possessionis Peczel dictæ in quoque prædicto Comitatu Castriferri existentis venientes, ac eodem convocatis filialium quoque ejusdem, nempe Darasperpac, Cisporpacz, Pöorparpacz, Bogoth, Fustô, Zugho, & Megichida possessionum sic nuncupatarum incolis & inhabitatoribus, ac plebano Romano-Catholico ibidem residente, amoto, templum eorum Parochiale, parochiam & scholam, tres item colonos in eadem possessione Peczel commorantes, nec non, Calicem, Patellam, linteolum & clavem templi, cum universis & quibuslibet proventibus Parochialibus, ad eandem Ecclesiam Peczelliensem de Jure & ab antiquo pertinentibus, præmemoratis omnibus Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus, à quibus sub præteritis disturbiorum temporibus extiterant violenter occupatæ & ademptæ, neque per priores Suæ Majestatis Dominos Commissarios fuerant restituta, virtute jam dictæ instructionis nostræ juxta tenorem Diplomatis simpliciter restituimus & reddidimus.

Item die 10. Novembr. ad faciem possessionis Nagy Olböl in Comitatu Castriferri habitæ, accedentes, inhabitatoribusque & incolis ejusdem in nostri conspectum accersitis intelleximus, templum quidem & parochiam ipsorum per priores Suæ Majestatis Commissarios restituta fuisse, verum Pastorem sive Concionatorem suæ professionis Evangelico Lutheranæ ad hucusque inducere ausos nequaquam fuisse, sed Plebanum Romano-Catholicum Sarvariensem nonnunquam more & ritu suo apud eosdem Sacra sua peregrisse. Quocirca prædictum eorum templum, Domum item Parochialem cum duobus colonis ibidem residentibus, ac aliis quibusvis proventibus parochialibus, ab antiquo ad eandem ipsorum Ecclesiam pertinentibus, quoniam sub præteritis disturbiis erant occupata, eisdem rusticis Evangelicæ Religionis vigore Diplomatis, ex dictamine instructionis nobis datæ restituimus.

Hic quoque nomine Domini Comitatus Francisci de Nadaſd de Colonis & jure Patronatus protestatum est, prout supra.

Eodem die Incolas etiam & inhabitatores possessionum Nyôger, Soton, & Peycz, in eodem Comitatu Caſtriferrei existentium (ad quarum tamen possessionum facies propter aquarum inundationem & itineris incommoditates accedere nequiverimus) in dictam possessionem Nagy Olbôl evocantes, interrogavimus & exquisivimus, an priores Sux Majestatis Domini Commissarii aliquam inter ipsos restitutionem instituissent? Qui responderunt eosdem Dominos Commissarios instituisse quidem restitutionem, sed ipsos, partim minis & metu officialium perterritos, partim vero presentis Dietæ exitum præstolantes, introductionem Pastoris sive Concionatoris Religionis ipsorum omisisse. Quibus sic perceptis, literisque restitutionalibus prædictorum Commissariorum visis, eisdem omnibus Evangelicæ Lutheranæ confessionis hominibus templum & domum ipsorum parochialem in præscripta possessione Nyôger habitâ, simul cum omnibus proventibus & obventionibus parochialibus, de Jure & ab antiquo eodem pertinentibus, vi commissionis nobis conceditæ restitimus & reddidimus.

Hic quoque per eundem Rationistam Sarvariensem, nomine & in persona Domini comitis Francisci de Nadaſd, super prærogativa Juris Patronatus similiter protestatum extitit ut supra.

Eodem die Incolis quoque possessionis Czenge in prædicto comitatu Caſtriferrei adjacentis in jam dictam possessionem Nagy Olbôl convocatis, templum quidem seu Auditorium eorum per priores etiam Dominos commissarios fuisse restitutum, sed Plebano Romano-Catholico ibidem in Parochia etiam post restitutionem præmissam ad præsens usque permanente, tutum & integrum eisdem non fuisset Evangelicam suam Religionem exercere, quo defectu deprehenso & Plebano prædicto exinde amoto, idem templum seu auditorium una cum Domo Parochiali, & cujusvis generis proventibus & obventionibus parochialibus, de Jure & ab antiquo eodem pertinentibus, præfatis incolis & inhabitatoribus possessionis Czenge, Evangelicæ confessionis hominibus, à quibus etiam sub disturbiiis occupata fuerant, virtute instructionis nostræ denuò restitimus.

Item die 11. Novembris, ad faciem possessionis Wamos Czalad in Caſtriferrei Comitatu existentis pervenientes, incolisque ejusdem in nostri præsentiam accersitis, interrogavimus, An templum & domus parochialis ipsorum per priores Sux Majestatis Dominos Commissarios restituta fuerint? Qui responderunt fuisse restituta, ac Plebanum quoque Romano-Catholicum etiam post restitutionem apud eosdem remansisse, ipsosque interea temporis Catholicam Religionem amplexos in eodem etiam modo persistere, & ob hoc plebanum quoque retinere velle. Quibus intellectis, nos quoque templum & Parochiam eorum una cum Plebano Romano-Catholico, ac cunctis ad eandem Ecclesiam de Jure & ab antiquo spectantibus proventibus,

apud eosdem reliquimus vigore instructionis nostræ.

Eodem die similiter ad faciem possessionis Hegy falu dictæ inque jam dicto Comitatu Caſtriferrei habitæ, venientes, & inhabitatores ejusdem advocantes, templum, parochiam, & quoslibet eo pertinentes proventus Parochiales cum duobus colonis & uno inquilino, item calice, patella & strophiole præ manibus tamen antedicti plebani possessionis Wamos Czalad pro nunc habitæ, ejusdem dictæ possessionis incolis & inhabitatoribus Evangelico Lutheranæ confessionis hominibus, à quibus sub præteritis disturbiiis extiterant occupata, per prioresque Sux Majestatis Commissarios etiam restituta, quibus tamen propter minas & terrorem officialium Concionatorem Evangelicum in medium ipsorum introducere hæcenus tutum & integrum fuisset, virtute instructionis nostræ restitimus & reddidimus.

Item die 12. Novembris ad faciem possessionis Bû in Comitatu Soproniensi existentis accedentes, & incolis ejusdem nostri in conspectum accersitis intelleximus ab eisdem juxta priorum Sux Majestatis Dominorum Commissariorum apud eosdem factam restitutionem, pastorem sive concionatorem Evangelicæ Helveticæ confessionis ipsorum jam antea introduxisse, & nunc quoque apud eosdem esse, neque ab introductionis ejus tempore à quoquam fuisset turbatum & impeditum. Quibus sic perceptis, nos quoque eosdem jam dictæ possessionis Bû, incolas & inhabitatores in recepta eorum Religione Evangelica, unâ cum concionatore, templo, Parochia, schola, & quibuslibet proventibus parochialibus ab antiquo eo pertinentibus, in eo, quo nunc sunt, statu, Vigore Diplomatis & Instructionis nostræ reliquimus.

Eodem die similiter ad faciem oppidi Czepreg in dicto Comitatu Soproniensi situati pervenientes, incolisque & inhabitatoribus ejusdem magna ex parte, qui nimirum domi reperiri poterant, coram nobis convocatis interrogavimus, an majus sive superius ipsorum templum cum parochia & aliis quibusvis eo pertinentibus proventibus parochialibus sub præteritis disturbiiis fuerit occupatum? Qui responderunt occupationem eorum ante prædicta disturbiorum tempora factam fuisse, & ex eo neque per priores Sux Majestatis Commissarios extitisse restituta. Quo sic rescito comperimus nos quoque restitutionem ejus templi & pertinentiarum suarum non ingredi instructionem & commissionem nostram.

Quantum verò minus seu inferius ejusdem oppidi templum concernit, iidem Incolæ uno ore fassi sunt ipsum cum altero extra oppidum habito templo & sepulturæ loco, nec non parochia, Colonis decem ibidem residentibus, vineis item & aliis cujusvis generis ad eadem templa & parochiam de Jure & ab antiquo pertinentibus proventibus sub præteritis disturbiorum temporibus fuisse occupata, ac ideo per priores etiam Sux Majestatis Commissarios eisdem redita & restituta; verum claves eorum templorum ob metum officialium ad manus suas recipere non fuisse ausos, sicque postmodum Plebano Romano-Catholico in parochiam eorum ite-

rum ingrediente, Pastorem sive Concionatorem Evangelicum introducere ad hoc usque tempus præpeditos fuisse.

Quibus sic intellectis & defectu hocce deprehenso eadem templa, parochiam, locum sepulturæ, cum supradictis quibusvis proventibus ipsorum parochialibus, & tribus eorum templorum clavibus, simul & memorato Plebano Romano-Catholico ex eadem parochia amoto, eisdem Evangelicæ Religionis Lutheranæ hominibus, à quibus videlicet modo præmissio fuerant occupata & adempta, vigore instructionis nobis datæ juxta Diplomatis tenorem & continentias simpliciter restituimus & reddidimus.

Notandum: Hic quoque præsens existens supradictis Georgius Reczei, nomine & in personâ Illustrissimi Domini Comitis de Nadaſd de prærogativa juris Patronatus & Colonis modo præmissio restitutis protestatus est modo simili ut supra. Similiter protestatus est contra præscriptos quoque cives dicti oppidi Czepregħ quod scilicet idem Dominus Comes, eosdem pro suis, veris & genuinis colonis & subditis agnoscere, deincepsque in idem oppidum intromittere minime vellet.

Item, die 13. Novembris, ad faciem possessionis Harpach in Soproniensi Comitatu adjacentis accedentes, & inhabitatoribus ejusdem coram nobis constitutis, intelleximus templum eorum & parochiam etiam per priores Sux Majestatis Dominos Commissarios, quia sub præteritis disturbiiis adempta erant, eisdem restituta extitisse, verum concionatorem suæ confessionis Evangelicæ propter minas & terrores quorundam hæcenus in medium ipsorum introducere ausos nequaquam fuisse: cujus occasione Plebanum Romano-Catholicum possessione Kôvesd commorantem, quandoque apud eodem ritu suo Sacra fecisse.

Quibus hoc modo perceptis & defectu præmissio animadverso, prædictum eorum templum, parochiam, cum unâ sessione coloniali deserta pertinentiisque ejusdem, ac præterea sex inquilinis in eadem possessione commorantibus, nec non aliis quibusvis proventibus Parochialibus de Jure & ab antiquo ad eandem Ecclesiam pertinentibus, eisdem ac possessionis Ledecz, utpote ejus filialis, incolis & inhabitatoribus Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus vigore instructionis nostræ reddidimus & restituimus.

Eodem die similiter ad faciem possessionis Lövö in jam dicto Comitatu Soproniensi habitæ convenientes, & incolis ejusdem in nostri præsentiam convocatis, rescivimus templum & parochiam eorum cum suis proventibus, sub præteritis disturbiiis fuisse ab eisdem Evangelicæ scilicet Lutheranæ Religionis hominibus occupata, neque per priores Sux Majestatis Commissarios ex eo defectu restituta, quod iidem Domini Commissarii ad faciem seu locum habitationis ipsorum minime venissent, verum eosdem in possessionem Hegykö evocassent, ibidemque è numero ipsorum nonnisi sex aut octo coram eisdem comparuissent: qui interrogati nominibus universorum incolarum jam dictæ possessionis ipsorum, se omnes Plebanum Ro-

mano-Catholicum amare ac etiam retinere velle consensu ipsorum asseruissent. Qua de causa ipsos quoque Dominos Commissarios, templum, parochiam & plebanum in eo, quo ab eisdem audiverant, statu reliquisse.

Quibus sic ab iisdem in nostri præsentiam constitutis rusticis, intellectisque præmissos sex aut octo homines, non ipsorum nominibus locutos fuisse, defectumque præmissum propterea quod non omnes incolæ & inhabitatores hujus possessionis iidem Domini Commissarii in ipsorum conspectum evocassent, admissum fuisse nobis advertentibus, templum, parochiam, & scholam cum decem inquilinis ibidem residentibus, ac aliis omnibus ad idem templum & parochiam dictæ possessionis Lövö de Jure & ab antiquo pertinentibus proventibus Parochialibus, simul & Plebano ad usque ibidem commorante ex parochiâ amoto, eisdem Evangelico-Lutheranæ confessionis hominibus, una cum templi clave autoritate commissionis nostræ simpliciter restituimus.

Notandum tamen est, calicem eisdem non esse restitutum, ex ea dicti Plebani ratione, quod scilicet calix iste jam esset consecratus. Hic quoque nomine Domini Comitis de Nadaſd super præmissorum inquilinorum restitutione per Stephanum Somogi servitorem suum protestatum fuit.

Item die 14. Novembr. ad faciem oppidi Loos in Comitatu Soproniensi adjacentis venientes & inhabitatoribus ejusdem una cum incolis possessionis Borgocz, utpote filialis eò pertinentis, in nostri præsentiam accersitis, intelleximus templum ipsorum Parochiale intra prædictum oppidum Loos extructum, cum domo Parochiali, schola, quatuor item inquilinis, duabus vineis ac aliis quibusvis proventibus Parochialibus, post factam jam pacificationem fuisse ab eisdem Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus occupata.

Et licet idem templum cum parochiâ etiam per priores Sux Majestatis Dominos Commissarios eisdem extiterint restituta, sed quia claves ejusdem templi ademptæ, simul & Pastoris seu Concionatoris confessionis ipsorum introductio prohibita fuisset, his omnibus hæcenus abstinere necessum fuisset.

Quantum vero ad alterum eorum templum, quod videlicet extra oppidum cum consueto sepulturæ ipsorum loco situm est, attinet, quamvis per eosdem Dominos Commissarios restitutum non fuerit, quia tamen ipsum quoque cum jam dicto parochiali templo uno eodemque tempore extitisset occupatum, ideo utraque templa cum jam præscriptis, parochia, schola, & cujusvis generis proventibus & obventionibus, ac duabus ejusdem templi parochialis clavibus, simul & Plebano Romano-Catholico hæcenus in eadem domo parochiali commorante exinde amoto, vigore instructionis nostræ juxta Diplomatis tenorem simpliciter restituimus & reddidimus.

Quod tamen calicem dictorum incolarum concernit, relatum est ab eodem jam amoto Plebano, fracturam habuisse, ac eundem Dominum terrestrem refici curasse, & ab eo jam consecratum esse, neque ob id eisdem incolis restitui posse;

posse; in quorum contrarium replicatum ab eisdem rusticis extitit istiusmodi prædicti calicis refectionem sumptibus ipsorum factam fuisse.

Notandum venit hic Reverendum Johannem Magnovicz, plebanum videlicet modo præscripto amotum, nomine & in persona Magnifici Domini Adami Viczay, tanquam loci istius Domini terrestres, ex speciali scriptotenus comprehensa ejus commissione super restitutione jam dicti templi Parochialis ea de causa, quod videlicet una cum templo locus quoque sepulturæ majorum & progenitorum, nec non consortis, & liberorum suorum jam defunctorum ibidem habitæ, prædictis nostris Jobbagionibus suis assignatus esset, protestatum fuisse.

Eodem die incolis quoque possessionis Kœvesd nuncupatæ inque dicto Comitatu Soproniensi habitæ, in præscriptum oppidum Loos convocatis, intelleximus templum, Parochiam & scholam eorum, unam item vineam & quinque sessiones coloniales cum inhabitatoribus sub præteritis disturbiiis fuisse occupata, neque tam per priores suæ Majestatis Dominaos Commissarios ex eo defectu, quod ipsi quoque incolæ in possessionem Hegykœ dictam evocati, coram iisdem Dominis Commissariis non omnes comparuissent, verum sex aut septem duntaxat personæ ibidem pro tunc præsentibus examinata fuissent, super eo, an plebanum Romano-Catholicum habere vellent? quod ipsis affirmantibus, prædictum templum Evangelicæ Lutheranae Religionis incolis & inhabitatoribus jam dictæ possessionis Kœvesd restitutum non fuisset, quo errore & defectu deprehenso, ipsisque in conspectu nostro constitutis rusticis asserentibus, præmissarum sex aut septem personarum examinarum postulationem absque præscitu & consensu eorum habitam fuisse, ideo idem templum parochiam, scholam, vineam & quinque Colonos ibidem residentes, cum aliis quibusvis Proventibus Parochialibus de jure ab antiquo eodem pertinentibus, simul & plebano Romano Catholico post exturbationem concionatoris Evangelici introducto ex eadem Parochia amoto, eisdem jam dictis Evangelicæ Religionis hominibus, à quibus occupata & adempta fuerant, vigore instructionis nostræ simpliciter restituimus & reddidimus.

Quantum verò calicem ipsorum attinet, hic quoque per prædictum plebanum responsum est, etiam ipsum jam esse consecratum, & ob id non posse prædictis rusticis restitui.

Hic quoque nomine & in persona sæpe dicti Comitæ de Nadafd super restitutione quinque sessionum colonialium memoratarum per eundem Stephanum Somogi protestatum est similiter ut supra.

Eodem die incolis quoque possessionis Uykér in Soproniensi Comitatu situatæ similiter in prædictum oppidum Loos convocantes, intelleximus ab eisdem, templum, parochiam, & Scholam eorum, cum universis & ab antiquo eodem pertinentibus proventibus, parochialibus quemadmodum per priores suæ Maj. Commissarios, eisdem Evangelicæ videlicet Lutheranae Religionis hominibus restituta fuerant, etiam nunc omnium eorum pacifico in usu, simul cum concionatore suæ professionis persistere; quibus ita perceptis

nos quoque eosdem in eodem, quo nunc persistunt statu, vi instructionis nostræ reliquimus.

Eodem die ad faciem etiam possessionis Pereszstegh, in præallegato Comitatu Soproniensi existentis, venientes, ac incolis inhabitatoribus ejusdem coram nobis accersitis, recognovimus ab eisdem templum & parochiam eorum cum suis pertinentiis per priores Dominos Commissarios fuisse quidem restituta, sed quia Plebanus Romano-Catholicus etiam post factam ejusmodi restitutionem ibidem in eorum parochia ad hoc usque tempus remansisset, ipsum quoque templum cum clavibus & quibusvis proventibus parochialibus possedisset, quo ipsi incolæ impediti, pastorem sive concionatorem Confessionis ipsorum hactenus introducere nequissent.

Cujusmodi defectu deprehenso & comperito, præmissorum occupationem sub disturbiorum tempore factam fuisse; Ideo nos quoque idem templum, domum parochialem & scholam unà cum tribus Colonis ibidem residentibus & unà vinea, & aliis quibusvis ab antiquo eodem pertinentibus proventibus parochialibus, simul & moderno Plebano Romano-Catholico ex eadem parochia amoto, eisdem Evangelicæ Lutheranæ confessionis incolis, vigore diplomatis, autoritateque commissionis nobis datæ, simpliciter restituimus.

Eodem die consequenter ad faciem etiam possessionis Ctynnye, in ante lato Comitatu Soproniensi adjacentis, pervenientes, ex inhabitatoribus rusticis coram nobis accersitis cognovimus ipsorum quoque templum & parochiam modo simili fuisse per priores Commissarios restituta, verum ab eo toto tempore, pastorem seu concionatorem suæ confessionis in eandem Parochiam & templum introducere haud quaquam fuisse ausos? Quo intellecto idem Templum & parochiam cum omnibus proventibus, de jure & ab antiquo eodem pertinentibus, eisdem rusticis inhabitatoribus Evangelico-Lutheranae Religionis hominibus, à quibus videlicet occupata fuerunt, virtute instructionis nostræ simpliciter reddidimus & restituimus.

Notandum hic venit, post peractam istiusmodi Templi & parochiæ restitutionem egregium Dominum Johannem Besenyci, collegam & concommisarium nostrum, suo ac familiarum Szalai & Nyzky nominibus & in persona protestationem instituisse super eo, quod videlicet prærogativam juris Patronatus ipsorum in prædicto restituto templo habitam, quandoquidem sepulturæ majorum suorum ibidem extarent, idemque ab eisdem ipsorum prædecessoribus fuisset ædificatum & exstructum, in posterum quoque sibi met ipsis vellent reservare, neque per hoc aliis concedere.

Item die 15. Novembr. ad faciem oppidi Szent Miklos in Comitatu Soproniensi situati venientes, & incolas ejusdem in nostri præsentium accersentes, intelleximus, templum ipsorum parochia & parochiam cum suis proventibus fuisse quidem per priores suæ Majestatis Commissarios restituta, nec tamen Plebanum Romano-Catholicum amotum fuisse, sed ibidem relictum eandem ad præsens etiam inhabitare; quo defectu intellecto eundem plebanum ex eadem Domo ipsorum parochiali amovimus, templum quoque

que ipsum etiam antea restitutum cum eadem parochia, schola, duobus item Colonis & vinea, ac aliis cujuscunque generis proventibus & obventionibus, de jure & ab antiquo ad idem templum & parochiam pertinentibus, apud eosdem incolas oppidi Szent Miklos, utpote Evangelicæ Lutheranæ Religionis homines, à quibus sub prædictis disturbiis occupata fuerant, ex dictamine instructionis nostræ reliquimus, restituimus, reddidimus,

Hic quoque nomine & in persona Domini Comitatus de Nadasd, egregius Georgius Nagy protestatus est modo simili, ut & alii reliqui ejusdem superscripti Servitores.

Eodem die possessionum quoque Bogyoslo, Jobbahaza, Czaford, sic nuncupatarum incolis & inhabitatoribus (quandoquidem eò venire propter aquarum inundationem fieri non potuit) in nostri præsentiam in oppidum Szent Miklos jam dictum evocatis, ab eisdem intellecto, templum ipsorum parochiale in prædicta possessione Bogyoslo ædificatum cum parochia, schola & quibusvis proventibus parochialibus, ab antiquo eodem pertinentibus, à prioribus etiam suæ Majestatis Commissariis fuisse restituta, eademque etiam modo in ipsorum esse potestate, nihilominus pastorem sive concionatorem Evangelicæ Confessionis ipsorum, in eandem restitutum parochiam propter minas & terculamenta officialium nonnullorum hæcenus introducere & ibidem collocare ausos minime fuisse.

Quibus ita perceptis nos quoque idem templum, domum parochialem & scholam ipsorum, cum omnibus eodem pertinentibus proventibus parochialibus, attributâ insuper eisdem plenariâ introducendi pastorem sive concionatorem Lutheranæ ipsorum Religionis facultate apud eosdem in eo, quo restituta fuerunt, & nunc persistunt, statu ex præscripto instructionis nostræ dictamine reliquimus.

Eodem die incolis quoque oppidi Szill, & possessionis Tasa eò pertinentis filialis, inque præscripto Comitatu Soproniensi existentium ante dictum oppidum Szent Miklos convocatis, intelleximus ab eisdem, templum, parochiam, scholam, cum quibusvis proventibus parochialibus de jure & ab antiquo ad idem templum & parochiam pertinentibus, per priores quoque suæ Majestatis Dominos Commissarios fuisse quidem restituta, ac templum ab restitutionis tempore ipsos incolas usque nunc possedisse, plebanum nihilominus Romano-Catholicum in eadem parochia, & Ludimagistrum in schola ipsorum permansisse, de præsentique utrumque ibidem residere.

Quo intellecto illa ipsa, quæ restituta fuerant, ac etiam nunc præ manibus eorum Incolarum habentur, in eodem statu, quæ vero nondum restituta, utpote, parochia & schola ipsorum, in quibus iidem plebanus & Ludimagister hæcenus commorati fuissent, eisdem exinde exire & cedere jussis & hoc modo restitutis, apud prædictos Evangelicæ Lutheranæ Religionis homines, à quibus sub præteritis disturbiis occupata fuerant, vigore instructionis nostræ reliquimus.

Eodem die incolis quoque possessionis Cza-

podin in præscripto Comitatu Soproniensi habitæ, in jam dictum oppidum Szent Miklos accersitis edocti sumus, ab eisdem templum quoque eorum cum parochia & proventibus jam antea restituta fuisse, sed plebano Romano-Catholico ibidem in domo Parochiali ipsorum ad hoc usque tempus remanente, integrum eisdem non fuisse concionatorem confessionis Evangelicæ introducere, & Religionem suam exercere.

Quo defectu intellecto, eodem plebano Romano-Catholico exinde amoto, prædictum ipsorum templum simul cum parochia, ac cujusvis generis proventibus & obventionibus parochialibus, ab antiquo eod. pertinentibus, eisdem inhabitationibus utpote Evang. Luth. Religionis hominibus, à quibus occupata extiterant, auctoritate instructionis nostræ restituta quidem in priori suo statu, cum emendatione præmissi defectus reliquimus.

Eodem die incolis etiam inhabitatoribus possessionis Endred vocatæ, inque præmemorato Soproniensi Comitatu adjacentis, in sæpe dictum oppidum Szent Miklos evocatis rescivimus, ab eisdem quoque restitutam fuisse libertatem introducendi Concionatorem Evangelicæ Lutheranæ confessionis per priores suæ Majestatis Commissarios, prout & maternæ seu parochialis Ecclesiæ ipsorum Szent Miklosiensis; id circo nos quoque eosdem in eo Statu permisimus vi Commissionis nostræ.

Item die 16. Novembr. incolis quoque possessionum Babocz & Kapuvar in Comitatu sæpe dicto Soproniensi existentium in prædictum oppidum Szent Miklos accedentibus, & sese moderno ipsorum Plebano Romano-Catholico contentos esse affirmantibus, nos quoque eosdem cum Plebano præfato in eo Statu reliquimus.

Item die 17. Novemb. ad faciem possessionum Szeplak in Soproniensi Comitatu adjacentis pervenientes, ejusdemque & possessionis Sarrod huc pertinentis filialis, incolis & habitatoribus in conspectum nostri accersitis, & ab eisdem intellectis, templum eorum parochiale cum parochiis, per priores Dominos Commissarios restituta quidem fuisse, verum ejusdem templi clavibus adeptis, neque ad hoc usque tempus restitutis, templum ingredi, concionatoremque Evangelico-Lutheranæ ipsorum Religionis introducere minime potuisse: Templum quidem & parochias cum omnibus de Jure & ab antiquo eò pertinentibus Proventibus parochialibus præ manibus eorum, in quo restituta fuerant statu reliquimus claves autem & calicem eisdem restituiimus & reddidimus.

Eodem die incolis quoque possessionis Sceyer in præallegato Soproniensi Comitatu habitæ in dictam possessionem Szeplak evocatis, cognovimus templum ipsorum per priores suæ Majestatis Dominos Commissarios restitutum quidem extitisse, verum Plebanum Romano-Catholicum ad præsens usque in parochia ipsorum remansisse.

Quo defectu deprehenso eundem Plebanum exinde amoventes, idem templum cum Parochia jam restituta, & proventibus quibusvis parochialibus ab antiquo eodem pertinentibus apud eosdem rusticos, utpote Evangelicæ Lutheranæ Confessionis homines, à quibus sub disturbiis

hiis occupata fuerant vi instructionis nostræ reliquimus.

Eodem die, possessione Barbacz, & eò pertinentium filialium Bü & Sarkany dictarum, incolis etiam (siquidem ad facies earundem propter aquarum inundationem transire non potuissimus) in jam dictam possessionem Szeplak accersitis, intelleximus templum eorum parochiale, unà cum domo parochiali à prioribus suæ Majestatis Dominis Commissariis restituta extitisse, verum eosdem, pastorem sive concionatorem Evangelicæ Luther. Religionis ipsorum hæcenus in medium sui introducere non potuisse, neque tamen ad hos usque tempus per quempiam in libero ejusdem Religionis suæ exercitio turbatos fuisse. Quocirca nos quoque eosdem in eodem, quo nunc sunt & persistunt Statu pacifico reliquimus virtute instructionis nostræ.

Eodem die ad faciem possessionis quoque Hegykæ nuncupatæ, inque supradicto Comitatu Soproniensi habitæ venientes, incolisque, & inhabitatoribus ejusdem coram nobis advocatis, rescivimus ab eisdem, templum eorum restitutum quidem extitisse per priores suæ Majestatis Commissarios, sed propter minas & metum concionatorem suæ Confessionis introducere ausos ad usque non fuisse; Verum plebanum Romano-Catholicum in possessione Hidegsegh residentem, in præscripto ipsorum templo ritu suo nonnunquam sacra sua peregisse.

Quo defectu deprehenso idem Templum cum omnibus eodem pertinentibus proventibus eisdem Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus, à quibus sub disturbiiis occupatum fuerat, autoritate commissionis nostræ denuo restituiimus.

Eodem die ad faciem etiam possessionis Hidegsegh in dicto Comitatu Soproniensi existentis devenientes, incolasque ejusdem cum inhabitatoribus possessionum Hemok & Boz eodem convocantes, intelleximus ab eisdem, templum ipsorum parochiale & domum parochialem in eadem possessione Hidegsegh habitæ, neque per priores Dominos suæ Majestatis Commissarios extitisse ab illis adempta, verum apud eosdem utpote Romano-Catholicæ Religionis homines relicta, ac etiam ab eo toto tempore ad præsens usque plebanum confessionis suæ intertenuisse, imò deinceps quoque intertenere velle.

Quibus ita perceptis, nos quoque idem Templum & parochiam ipsorum cum omnibus de jure & ab antiquo eo pertinentibus proventibus parochialibus, ipsoque plebano, apud eosdem in eo, quo nunc sunt, statu virtute instructionis nostræ reliquimus.

Eodem die similiter ad faciem possessionum Nagy Czenk in prætitulato Comitatu Soproniensi existentis accedentes, ac una cum ejusdem incolis quoque possessionis David Czenk eo pertinentis filialis coram nobis accersitis, cognovimus templum eorum parochiale & parochiam in eadem possessione Nagy Czenk constructam à prioribus etiam Majestatis suæ Commissariis extitisse restituta, sed quia claves templi apud plebanum Romano-Catholicum, in præscripta domo ipsorum parochiali ab eo toto tempore ad præsens usque commorantem & permanentem tenebantur, per hocque templo in eodem Evan-

gelicam Lutheranam ipsorum Religionem exercere, ac concionatorem introducere prohibiti fuissent; id eo defectu hoc animadverso, idem templum, parochiam & scholam eorum cum quinque inquilinis & vineis, ac aliis quibusvis ad idem templum & parochiam de jure & ab antiquo pertinentibus Proventibus Parochialibus, iisdem præscriptæ utriusque possessionis incolis & inhabitatoribus Evangelicis, à quibus & occupata fuerant, autoritate instructionis nostræ denuo restituiimus & reddidimus.

Notandum tamen est calicem ipsorum præmanibus jam dicti plebani habitum, quod concernit, nondum esse eisdem restitutum ex ea plebanisatione, quoniam jam consecratus esset, & ex eo restitui non posset.

Hic quoque nomine & in persona Domini Comitis de Nadaſd super prærogativa juris sui Patronatus, & restitutione prædictorum quinque inquilinorum per Andream Adorany, Rationistam superiorum pertinentiarum Arcis Sarvar, protestatum modo simili ut supra.

Item die 18. Novembr. ad faciem oppidi Keresztur in Comitatu Soproniensi situati pervenientes, ac incolis ejusdem in nostri præsentiam accersitis, intelleximus ab eisdem, templum ipsorum & parochiam cum quibuslibet suis proventibus parochialibus, ante disturbiorum tempora extitisse ab eisdem occupata, adeoque neque per priores Dominos Commissarios restituta.

Quæ occupatio quandoquidem excederet instructionis nostræ terminum, restitutionem superinde facere nequivimus, verum in eo, quo invenimus statu reliquimus.

Eodem die incolis seu inhabitatoribus possessionum Beled & Vicza, in Comitatu prædicto Soproniensi existentium in dictum oppidum Keresztur (ex eo, quod ad facies seu loca habitationis ipsorum propter nimiam aquarum inundationem accedere nequivimus) evocatis, exquisivimus ab eisdem, an templum & parochiam ipsorum per priores suæ Majestatis Commissarios restituta fuerint? Qui restituta quidem fuisse, sed eorum Pastorem seu Concionatorem confessionis suæ ob minas & terrorem Officialium inducere ausos minimè fuisse, asserentes, idem templum & parochiam cum quibusvis Proventibus parochialibus eisdem Evangelicæ Lutheranæ Confessionis hominibus, à quibus occupata fuerant, ex dictamine commissionis nostræ denuo reddidimus.

Notandum hic est, Magnificum Dominum Adamum Cziraky, Collegam videl. & Concommissarium nostrum super prærogativa juris sui Patronatus in prædicta possessione Beled habitæ protestatum extitisse.

Eodem die incolis quoque possessionis Kohalom in Comitatu Soproniensi existentis in prædictum Oppidum Keresztur in nostri conspectum accersitis comperimus, templum & parochiam eorum, cum quibusvis suis proventibus parochialibus, sub disturbiiis fuisse, ab eisdem occupata, ac ideo per priores suæ Majestatis Dominos Commissarios extitisse restituta, sed plebano Romano-Catholico ad præsens usque tempus, in domo ipsorum parochiali remanente, usumque templorum usurpante, accedentibus etiam minis

officialium, tutum & integrum non fuisse eisdem, concionatorem confessionis ipsorum in medium sui introducere.

Quibus hoc modo intellectis, & defectibus præmis deprehensis, eodem Plebano Romano-Catholico ex præscripta ipsorum parochia amoto, idem templum, parochiam & scholam eorum, cum quibuslibet de Jure & ab antiquo eodem pertinentibus proventibus parochialibus, eisdem Incolis Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus, virtute instructionis nostræ denuò reddidimus.

Eodem die Incolas etiam possessionis Dôr-föl in Comitatu Soproniensi adjacentis in jam dictum oppidum Keresztur convocantes, utpote filialis ad templum parochiale præscriptæ possessionis Kôhalom pertinentis, cognovimus ab eisdem, ipsos etiam antea fuisse Romano-Catholicæ Religionis, ac in posterum quoque in eadem velle permanere neque cum incolis possessionis Kôhalom concionatorem Evangelicum Lutheranæ confessionis amplius acceptare. Quo intellecto nos quoque eosdem in eo statu reliquimus.

Eodem die inhabitatores quoque possessionis Fôlso Lafzlay in eodem Soproniensi Comitatu habitæ, videlicet possessionis filialis ad jam dictum templum parochiale possessionis Kôhalom pertinentis in præscriptum oppidum Keresztur accersitis, intelleximus ab eisdem, templum eorum à prioribus Sux Majestatis Commissariis non fuisse restitutum, sed quia ab eisdem sub præteritis disturbiiis erat occupatum, idem templum, cum suis proventibus ab antiquo eodem pertinentibus, eisdem Incolis Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus, virtute instructionis nostræ simpliciter restituiamus.

Notandum hic quoque supradictum Georgium Reczey nomine & in persona Domini Comititis de Nadafd super jure Patronatus, ac etiam quod singulis annis subsequentibus à Magistris Cheum præscriptarum possessionum rationes exigere vellet, protestatum esse.

Eodem die Incolis etiam possessionis Bonya in eodem Comitatu Soproniensi existentis, in præmemoratum oppidum Keresztur coram nobis advenientibus intelleximus, templum etiam ipsorum sub præteritis disturbiiis fuisse occupatum, neque tamen per priores Sux Majestatis Dominos Commissarios restitutum. Quo animadverso, idem templum cum libero Evangelicæ Lutheranæ Religionis ipsorum exercitio, proventibus quibusvis ab antiquo eodem pertinentibus, eisdem simpliciter restituiamus vi commissionis nostræ. Similiter hic protestatum est nomine & in persona ejusdem Domini Comititis de Nadafd de Jure Patronatus & ex beneficio majorum, vel verò sui ipsius præscriptis restitutis Ecclesiis collatis bonis & beneficiis.

Eodem die Incolis quoque & inhabitatoribus oppidi Leuka, in Castriferri Comitatu situati coram nobis in sæpius dictum oppidum Keresztur advenientibus rescivimus, templum ipsorum parochiale cum parochia & schola, ac aliis quibusvis proventibus parochialibus sub præteritis disturbiiis extitisse occupata, neque tamen per priores Dominos Commissarios restituta. Quo percepto, idem templum, parochiam &

scholam ipsorum Plebano Romano-Catholico ex eadem Parochia amoto, cum universis de Jure & ab antiquo ad idem templum & parochiam pertinentibus proventibus iisdem oppidanis Evangelicæ Lutheranæ confessionis hominibus vigore commissionis nostræ simpliciter restituiamus.

Eodem die Incolis etiam possessionis Rött, in Comitatu Castriferrei habitæ simpliciter in prædictum oppidum Keresztur convocatis intelleximus, templum & parochiam ipsorum sub præteritis disturbiorum temporibus extitisse ab eisdem occupata, neque per priores Sux Majestatis Dominos Commissarios restituta, ideo idem templum, parochiam, & scholam, cum universis eodem de Jure & ab antiquo pertinentibus proventibus parochialibus eisdem incolis Evangelicæ Lutheranæ Religionis hominibus, vigore instructionis nostræ simpliciter restituiamus & reddidimus.

Notandum hic est, incolas & inhabitatores præscriptorum oppidi Leuka & possessionis Rött in eo convenisse coram nobis, quod quemadmodum antea, ita deinceps quoque, liberum sit utriusque Religionis Romano-Catholicæ videlicet & Lutheranæ hominibus in eodem templo Rött certis consuetis Festis diebus, devotiones & sacra officia ipsorum peragere.

Item die 19. Novembr. in liberam & Regiam Civitatem Soproniensem pervenientes, ac incolis possessionis Pörgölin, una cum eo pertinentium filialium possessionum, utpote Godhardt, hinc Geresdorff, Putendorf, Solomsdorff, Libenpran, Stampazk, Kokel, inhabitatoribus in nostri præsentiam convocatis, intelleximus ab eisdem templum parochiale, domum parochialem & scholam eorum in prædictâ possessione Pörgölin habitam, post disturbiorum tempora extitisse ab eisdem occupata, neque per priores Dominos Commissarios restituta, ex eo quod ad facies habitationis ipsorum minimè accessissent, verum eisdem in sui præsentiam alio evocatis, nonnisi paucæ aliquot personæ comparuissent, quæ præter scitum & consensum ipsorum plebanum Romano-Catholicum postulassent, & ob hoc idem etiam Plebanus in præscripta parochia ipsorum ad hoc usque tempus permansisset.

Quibus ita intellectis, ipsisque uno ore Evangelicum Lutheranæ Religionis concionatorem postulantibus idem templum cum jam dictâ parochia & schola ac cujusvis de Jure & ab antiquo eodem pertinentibus proventibus & obventionibus parochialibus eisdem omnibus Evangelicæ confessionis hominibus, simul & prætitulato Plebano Romano-Catholico illinc amoto vigore instructionis nostræ simpliciter reddidimus & restituiamus.

Quæ omnia & singula modo & ordine, quibusvis præmissa sunt, ex dictamine instructionis nobis datæ executæ & effectuatæ, Sacratissimæ Majestati Vestræ Domino Domino nostro Clementissimo, præsentis scripto nostro fideliter referimus & reportamus. Datum in libera & Regia Civitate Posoniensi die 20. Mensis Novembris, Anno 1646.

Ad Sacratissimam Cæsaream
Regiamq; Majestatem, Dominum Do-
minum ipsorum Clementissimum,

*Executionis Templorum ac Bo-
norum modo introscripto restitutorum*

HUMILLIMA RELATIO.

*Introscriptorum fidelium ejusdem
Cis-Danubialium Commissariorum.*

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas
Domine Domine naturaliter nobis
Clementissime,

Fidelitas ac fidelium servitiorum nostro-
rum in gratiam Majestatis Vestræ Sacratissimæ
demissam semper subjectionem.

Majestas Vestra Sacratissima recordari gra-
tiosè dignetur, in primordio hujus cle-
menter nobis delatæ secundariæ commissionis
progressu, postremaq; clementis Instructionis
sux Regiæ Clausula post terminandam præsentis
commissionis executionem, plenariam de om-
nibus & exactam Relationem coram Majestate
Vestra Sacratissima succinctè faciendam ac re-
præsentandam fore, nobis benignè demandas-
se.

Ac licet ab eo tempore hucusque totis vi-
ribus, & inserviendi, demissq; parendi prom-
ptitudine dies noctesque humiliter in tantum
elaboraverimus, ut effecta Clementissimorum
Mandatorum ejusdem Regionum juxta beni-
gnam & seriam Majestatis Vestræ Sacratissimæ
commissionem diligenter continuare, debita-
que conclusione quantocyùs terminare potuissè-
mus.

Itinerum tamen plerumque longiorum &
ambagiosorum difficultates, templorum item
& Bonorum remotiorum ordine præpostero se-
orsim & ab invicem dislitæ series, nec non aeris
tempestates, simul & aquarum inundationes
proximiorum hanc Processus nostri Conclusio-
nem ita retardarunt, ut ampliorem, quàm spe-
rabatur, moram secum traxisse generasseque
manifestè cernantur. Majestatem Vestram Sa-
cratissimam demissis superinde precibus nostris
humiliter exorantes, quatenus ulterioris tantæ
remoræ causam suspicatæ fortè tarditati nostræ
minimè, verum antè latis remoratoriis & incom-
moditatibus imputare gratiosè dignetur.

Nos itaque tanquam fideles & obedientes
Majestatis Vestræ Sacratissimæ subditi præsentis
commissionis provinciam exilibus, & impari-
bus humerorum nostrorum viribus debito fide-
litis obsequio humiliter assumentes, unanimi
consensu, demissaque subsequentiū specificā
declaratione Majestati Vestræ Sacratissimæ con-
corditer reportamus, nos juxta benignas ejus-
dem nobis exhibitas patentes, simul & Instru-
ctionem Regiam super Augusto Sanctissimoq;
recentis Pacificationis Diplomate suo clementer

Hist. Hungar.

fundatam executionem restitutionis nonnullo-
rum templorum, primùm & ante omnia in libe-
ra Regiaq; Majestatis Vestræ Sacratissimæ Civi-
tate Veterozolienfi communiter inchoavisse,
Et quamvis templum possessionis Chab, Turcis
Tributariæ in Comitatu Hontensi adjacentis,
habitum aliàs sub præteritis disturbiiis per specta-
bilem & Magnificum Dominum Franciscum
Balassa de Gyarmath occupatum, absentes tan-
quam præsentis (ex eo quòd securus ad facies
ejusdem ob metum Turcarum accessus fieri non
potuerit) unà cum universis requisitis ejusdem
& ad pertinentiis prioribus Evangelicis illius
possessoribus simpliciter illinc restituerimus; ii-
dem tamen Chabienses Incolæ Religioni post-
modum Romano-Catholicæ collegialiter adhæ-
rentes, Plebanoque pro tempore constituto
contenti, præmissam executionem acceptare
noluerunt.

Quo peracto tandem ad facies quatuor
templorum in bonis Arcis Végles per Illustris-
simum Dominum Comitem Ladislauum de Chiak,
&c. & officiales suos ab Evangelicis in illis moti-
bus occupatorum, Oppidi videlicet Nagy Za-
larna, deinde possessionum Zolna, Oskovva,
& Czeren vocatarum, omninò in Comitatu
Zolienfi adjacentium habitorum procedentes,
eadem quoque quatuor templa seorsim & sigila-
tim, diversisque Terminis hinc inde diver-
tentes, cum clavibus & universis eorundem Cle-
nodiis, Campanis item ac sepulturis, Domi-
bus Parochialibus & Scholis, & aliis inclusis
pertinentiis præfatis Evangelicæ professionis
hominibus, executionem eandem illis etiam
implorantibus & acceptantibus, omni eo Jure,
quo ad ipsos ante disturbia quoque pertinuis-
sent, tenenda & possidenda per manus resti-
tuimus.

Item bona quoque Relictæ Spectabilis ac
Magnifici quondam Domini Andreæ Balassa de
dicta Gyarmath, signanter autem portiones
Arcis Kekkeó in Comitatu Neogradensi con-
structæ, una cum certâ quadam in Promonto-
rio loci ejusdem plantata Vineæ, hortisque allo-
dialibus suis ibidem circumseptis, nec non tes-
sionem Colonicalem populosam providi Alber-
ti Fabian Coloni sui in possessione Uyfalu, di-
ctoquo Comitatu Neogradensi existentis habi-
tam, & Colonos Varalyenses, alias etiam in
proximè præteritis disturbiiis, quàm antea post
priorum Dominorum Commissariorum resti-
tutionem Pacificationemq; præsentem per ante-
latum Dominum Franciscum Balassa violenter
occupatos ac reoccupatos, vigore Diplomatis
eidem Domini Relictæ, similiter & bona an-
tea per eundem Dominum Franciscum Balassa,
certis ac rationabilibus de causis Egregio Domi-
no Ladislao Ebeczky, in quadraginta aureis in-
scripta, & in illis motibus violenter item ab eo-
dem adempta, ac per priores quoque Dominos
Commissarios restituta, sed per eundem Colla-
torem iterum reoccupata, specificè tamen in
possessione Schlabonya habita prioribus resti-
tutionalibus ejusdem literis denuò confirmatis,
ex dicta possessione Nagyzalama, tanquam tu-
tiori loco, absentes ut præsentis dicto Domi-
no Ladislao Ebeczkii simpliciter reddidimus ac
restituimus.

Absoluta postmodum templorum ac Bonorum præmissorum restitutione, partibusque prius infra scriptis debito tempore certificatis, dum in & ad facies Arcis Muran in Comitatu Gomoriensi constructæ personaliter ascendentes, tam portiones Arcis, quam etiam bonorum, (eò quod partes adhuc inter comportionatas conventum aliter non fuerat) eodem modo, quo ante disturbia possederunt, secundum peculiarem Instructionis Majestatis Vestræ Sacratissimæ sexti puncti tenorem, tali cum expressa specialis ejusdem resolutionis gratiosa declaratione, ut videlicet Illustrissimus duntaxat Comes, Dominus Franciscus Vesselény, tanquam supremus loci ejusdem & Confiniorum eò applicatorum Generalis Capitaneus, ac præsidium ipsum in arce Muran collocatum ad instar aliorum præsidiorum & confiniorum potestatem portæ & clavium habere, conservareque de cætero tenerentur; ac insuper, quotiescunque partes comportionatæ prædictam arcem intrandi habuerint intentum, in eo minime forent à quoquam impediendæ, sed nec ab ipsa arce prohibendæ, quin potius ingressus & egressus earundem, inhabitandique licentia libera semper eisdem impofterum etiam concedi simul & admitti debeat, cum eo tamen limitato moderamine, ut cuilibet eorundem possessorum cum numero duodecim tantum suorum præter fœminas arcem ingredi liceat, cuique partium interessatarum partim restituissemus, partim verò reddere voluissemus; Ex tunc tametsi Generosa & Magnifica Domina Catharina Szechii de Rima Szech Consors spectabilis ac Magnifici Domini Joannis Lishii de Kõpchin, præmissâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ resolutione demisse contenta, ratas & executas tam Bonorum, quam arcis prædictæ Muran proprias portiones (præter res suas mobiles, universosque dictarum portionum suarum, violenter intereà perceptos, ac ex instructionis nostræ vi simpliciter exequi neglectos proventus) debita cum gratiarum actione recepisset: Generosa tamen & Magnifica Domina Eva Szechii, Illustrissimi Comitit, Domini Johannis Illyeshazy, Conthoralis, medio certorum eò specialiter delegatorum servitorum suorum, super prædeclaratit executionis ejusdem conditionibus, tanquam sibi Juribusque suis nimis, ut prætendebat, nocivis, simul ac violentis universalium rerum suarum inibi relictarum, nec non intereà perceptorum cujusvis generis proventuum detentionibus, juxta certum scriptotenus nobis ibidem exhibitum, ac in specie Majestati Vestræ Sacratissimæ cum præsentibus sub lit. A. demissè præsentandum scriptum, solenniter præstando, neutram illarum, nec pertinentiarum, nec autem arcis portionum partem à nobis recepit; dicto Domino Comite Vesselény per primarios Aulæ suæ familiares sese gratiosis Majestatis Vestræ Sacratissimæ, tanquam Domini Domini Regisque Sui Clementissimi, mandatis semper summâ fidelitatis suæ constantiâ, nec non debitâ parendi, portionesque præmissas libenter & immediatè remittendi promptitudine statim & in continenti parituro, executionique præmissæ modis omnibus obsecundaturo, vice versa solenniter protestante; Cæteroquin autem ulteriorem portionum illa-

rum privationem majoremque damnificationem suam propriæ duntaxat dictæ Domine Evæ Szechii sic eam spontè amplectentis liberæ voluntati Servitorumque suorum renitentia, non autem eidem Domino Comiti Vesselény, in eodem statu relictæ remanserunt.

Illâ simul occasione communis etiam arcis ejusdem Sacelli, sub ipsa mutatione Bellica similiter occupati, tanquam loci piæ memoriæ Parentum partium ipsarum conditorii restitutionem, dicta Domina Catharina Szechii sollicitè rogando, familiares ejusdem Domini Comitit Francisci Vesselény, citrà præceptum ac voluntatem Domini Comitit ipsorum, illud remittere nolle nec audere communiter responderunt.

Item certam etiam quandam domum Jolsensem in Comitatu Gomoriensi habitam, alias in iis disturbiiis ab Egregio quondam Michaelé Literato aliter Horvath, violenter occupatam, ex eadem Arce Muran, veluti capite Bonorum, absentes tanquam præsentet, Orphanis ejusdem Hæredibus vigore Diplomatit restitui-

mus. Quia verò ad facies Arcit Balogh in eodem itidem Comitatu Gomoriensi extructæ, tum ob viarum discrimina, tum etiam loci distantiam personaliter accedere nequivimus, ideò lucrandi temporit causâ septimum Instructionit Majestatis Vestræ Sacratissimæ Articulum ex eadem Arce Muran, tanquam tutiori & principaliori partium earundem loco, partibus etiam illit hac in parte non contrariantibus, absentes veluti præsentet executi tali processu fuimus, ut ibi quoque tam bonorum, quam autem arcenlet universat portiones prioribut earundem possessoribut, præfatis nempe Catharinæ & Evæ Szechii de dicta Rima Szech, modo licet priori, subiectâ tamen istâ conditione: Quòd nimirum Illustrissimus Comes Dionysius Szechii ne restitutione hac à Jurit sui, in eadem arce Balogh habitit, judicialit in futurum acquirendi proposito penitùt arceatur & excludatur, secundum reale, & ante disturbia pacificè possessat ratat cujunque portiones simpliciter restituerimus & resignaverimus, partibus etiam illit executionem præmissam benevolè recipientibut.

Tandem dictut Dominut Comes Dionysius Szechy tanquam masculut arcit ejusdem Hæret medio Egregii Valentini Crykii, Servitorit sui, juxta prætenlam Jurit sui cautelam, ne videlicet executio præsent Juritbut in eadem arce Balogh habitit quoquo modo præjudicare videatur, sed ut eadem suo loco & tempore, proprioque processu liberè semper in futurum movendi prosequendi facultatem habeat, solennit coram nobit protestatut extitit.

Illinc Illustrissimut quoque Dominut Comitit Stephanum de Cziak, ratione restitutionit post Pacificationem præsentem ablata Majorit Campanæ Gelnoczbaniensis, admonitoriit nostrit literit missilibut honorificè requirentet, nullam superindè ab ipso Resolutionem accepimus.

Quibut, DEO juvante, modo prævio peractit, ac nobit illinc ulterit Oppidum videlicet Tepla in Comitatu Liptoviensi habitum ver-

tus reflectentibus, & ad informationem nonnullorum ejusdem restitutionis quoque Templi Templensis executionem tentantibus: quia templum idem ante præterita disturbia quinquennio ferè per Dominos Catholicos ab Evangelicis occupatum, quamvis in illis disturbiiis per eosdem Evangelicos reoccupatam fuisset.

Verum supervenientibus prioribus Majestatis Vestræ Sacratissimæ Dominis Commissariis, ad requisitionem partis Catholicæ, vigore certarum quarundam Literarum suarum Restitutionalium ex Libera Regiaque Civitate. Sacratissimæ Vestræ Majestatis Eperienti die quinta Mensis Martii Anno Domini 1646. proximè transacto præterita datarum prioribus Catholicis occupatoribus redditum ac restitutum esse coram nobis comperiebatur manifestè: Propterea Nos etiam idem secundum certam Nobis superinde præscriptam Instructionis Majestatis Vestræ Sacratissimæ quarti puncti particulam, prout jam per priores Dominos Commissarios restitutum & executum fuerat, in eodem statu præ manibus eorundem Catholicorum possessorum permanendum reliquimus.

Unde Thurocziensem usque Comitatum secundo flumine Vagi denavigantes, ac oppidum Szuchan ibidem habitum ingredientibus, ibi quoque; templa quinque, primum siquidem Mosonienſe, secundum Szent Andraſienſe, tertium Belenſe, quartum Szent Martonienſe, quintum autem Turanense omninò in eodem Comitatu Thuroczeniſi habita, nunc in eodem statu moderno relinquere, nunc autem restituere volentes, inter nos convenire non potuimus, ob hanc causam.

Quia licet spectabilis & Magnificus Dominus Franciscus Revay Templa eadem ante sopitos præmissos tumultus aliquot annis ab Evangelicis occupavisset quidem, in illis tamen disturbiiis ad requisitionem Generosi Domini Gabrielis Bakos de Osgyan propriâ sponte, prout informabamur, idem Dom. Revay remisisset; Pace demum Dei beneficio consecutâ, eadem iterum autoritate propriâ non expectata priori Majestatis V. S. commissione reoccupavisset, ac in hodiernum usque diem possideret,

Quorum modo prævio declaratum statum virtute decimi Puncti Majestatis Vestræ Sacratissimæ Instructionis difficultates inter nos insperatas sumentes, quamvis Majestati Vestræ demissè præscribendum decreverimus, benignam ejusdem Resolutionem intereâ superindè præstolaturi, Templorum tamen eorundem Compatrioti, cum ejusdem Comitatus Vice-Comite, cur ad eos ratione præviâ factam intimationem nostram Curforem aut Tabellarium cum Informatoriis literis nostris ad Sacratissimam Majestatem Vestram dirigendum post nos prætermiserint, ignoramus.

Nobis interim iter Navigationis nostræ sollicitè continuantibus, ac Oppidum Czeita in Comitatu Nitriensi habitum pervenientibus, dum Officiales primum Dominorum Terrestrium Beezoviensium super restitutione duorum calicum ejusdem Ecclesiæ seu Templi Beezoviensis literatoriè præmonuissimus, nullum ab eis responsum obtinere potuimus. Deinde cum ad requisitionem Evangelicorum Cheitensium, Egregium quoque Franciscum Liptay, Castella-

num Arcis Cheitæ personaliter accersitum, similiter ratione resignationis quatuor itidem Calicum Ecclesiasticorum Templi Cheitenſis admonuissimus, respondit: Calices quidem illos in Arce Cheitæ custodiæ suæ concreditos ac repositos ibidem extare, setamen absque speciali Domini sui Comitatus Francisci Nadasy mandato nunc eosdem extradere nequaquam audere.

Domum intereâ, vineas, terras arabiles & Prata Reverendi quondam Joh. Kerman, Concionatoris olim Evangelici Cheitenſis ibidem habita, & per Andream Branik, Officialem olim Nadasy violenter ademta, miseris ejusdem exulantibus orphanis restituentis. Sed idem Andreas Branik post discessum nostrum eadem iterum reoccupavit.

Tandem Oppidi quoque Pasto in Comitatu Hevesiensi adjacentis Inhabitoribus Evangelicis, adhuc ex Arce Muran certificatis præter expectationem nostram supervenientibus, Templum minus illorum, alias in disturbiiis ad Mandatum Palatinale per Dominos Catholicos ab iis occupatum, absentes tanquam præsentibus cum universis ejusdem pertinentiis reddidimus & resignavimus.

Cæterum liberam Regiamque Majestatis Vestræ Sacratissimæ Civitatem Zakolczenſem festinanter ingressi, Religionis ibidem exercitium juxta eum Statum, qui videlicet ante præsentibus motus & disturbia fuerat, accommodandum fore, cassatis præjudicioſis literis dicti Domini Gabrielis Bakos, in ipsis disturbiiis in eodem negotio qualitercunque datis & emanatis, amotis etiam, præsertim ad instantiam Emigrantium, violenter intrusis Piccarditis, aliisque similibus Ministris, autoritate nomineque Majestatis Vestræ Sacratissimæ publicavimus, post peractam tandem præmissam executionem utriusque tam Augustanæ, quam autem prætensæ Religionis Incolis certa quædam Bona postulatoria & protestatoria scripta sub Literis B. C. Majestati Vestræ Sacratissimæ humiliter producenda nobis exhibentibus.

Intereâ tribus etiam calicibus Templi similiter Cheitenſis à Reverendo Domino Georgio Rodek, Parocho Zakolczeniſi, per eundem antea, Plebanatus utpote sui Cheitenſis tempore, secum illuc ablatis, ibidem repetitis. Idem quoque respondit, se libenter eos restitutum, dummodò dicti quoque Cheitenſes Evangelici restantias Ecclesiastici sui Proventus reddere sibi sint parati. Postmodum ad Castellum Aſſa Kùrt abindè reversi juxta nonnum sæpè fatæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ Articulum, portionem illam Bonorum ad idem Castellum Aſſa Kùrt pertinentium, Generosi quondam Domini Georgii Giczy, quam videlicet Spectabilis ac Magnificus Dominus Simon Balassa de dicta Gyarmath, unâ cum Consorte sua, Generosa nimirum & Magnifica Domina Magdalena Giczy ante disturbia possedisset, deinceps etiam apud eosdem permanentem reliquimus.

Eam autem portionem, quam Relicta quondam dicti olim Georgii Giczy ante disturbia possedit, unâ cum Castello dicto Aſſa Kùrt, bonisq; Aviticis, tam in Nitriensi, quam verò Barſienſi Comitatibus ubique habitis, hæredibus Generosi quondam Domini Johannis Giczy, Generosis

tempe Dominis Stephano & Paulo Giczy, tanquam linea masculini sexus, realiter restituimus, dicta Domina Magdalena Giczy super executionis istius qualitate tanquam sibi præjudiciosa secundum Nobis exhibitum certum quoddam scriptum, ac Majestati Vestre Sacratissimæ sub lit. D. præsentandum, solenniter protestante. Tandem Templum etiam possessionis Nagy Beliczin in eodem Comitatu Nitriensi habitum, aliàs per spectabilem & Magnificum Dominum Ladislaum Forgach de Ghymes ab Evangelicis occupatum, absentes tanquam præsentis abinde restituimus.

Ad extremum, in & ad Castellum majus seu inferius Komjatinense ratione festivitatis Natalitiorum Domini nostri Jesu Christi descendentes, residua bina quoque Tempia seu oratoria loca possessionum Mocz & Bucha in Comitatu Strigoniensi existentium habita, non ita pridem ab Evangelicis earundem Incolis violenter occupata, virtute præsentis Commissionis absentes veluti præsentis, illinc ex eo, quod ad facies illorum ob formidinem Turcarum accedere nefas erat, prædictis Evangelicæ confessionis prioribus possessoribus personaliter ad Nos accersitis, ad executionem illam frequenti numero sollicitantibus, seorsim, & separatim restituimus, per eos omni eo jure, quo ad ipsos antea quoque pertinebant, apprehendenda, tenenda, possidenda pariter & habenda simpliciter restituimus.

Et hic universam præmissorum omnium modo prævio terminatam, & Majestati Vestre Sacratissimæ humillimè relatum executionem auctoritate suâ Regia Nobis hac in parte clementer attributa, diplomatisque Regii sui simul ac Instructionis benignæ vigore, Deo dante & præfidente singularis fidelitatis nostræ promptitudine diligenter absolvimus, absolutamque Majestati Vestre Sacratissimæ sub sigillis nostris usualibus & manuum propriarum subscriptionibus humiliter præsentamus.

Fidelia nostra servitia Majestati Vestre Sacratissimæ, tanquam Domino Domino Regique nostro clementissimo perpetua cum subjectione de cætero quoque demissè offerentes, Majestatem Vestram Sacratissimam diutius imperantem Bono Orbis totius Christiani, Gentisque nostræ per Deum Ter Optimum Maximum felicissimè conservandam, perpetuaque pace beatè regnandam animitus exoptamus.

Datum in Libera Regiaque Civitate Majestatis Vest. Sacratissimæ Posoniensi die 12. Mensis Januarii Anno Domini 1647.

Ejusdem Sacratissimæ Majestatis
Vestre

*Fideles humillimi & perpetui
Subditi.*

Cisdanubiani Majestatis Vestre
Sacratissimæ Commissarii

(L.S.) Stephanus Forgach de Ghymes.

(L.S.) Franciscus Turansky.

(L.S.) Caspar Bartakovicz.

(L.S.) Stephanus Dœry.

Sequuntur Instructionales & Relatorie aliorum (Commissariorum ad rectificandos prioris Commissionis defectus expeditorum.

INSTRUCTIONALES.

Comes Johannes Draskovith, perpetuus de Trakostyan, Regni Hungariæ Palatinus &c. Universis & singulis præsentium notitiam habentibus, lectoribus, & auditoribus, salutem. Notam facimus tenore præsentium hoc modo: Quod cum in præsentia Diata post varios tractatus ultrò citroque habitos certæ differentia, occasione Negotii Religionis, occupationisque Templorum ac restitutionis eorundem, inter Status & Ordines Regni jam sit accordatum & conclusum, ut ex occupatis & in Gravaminibus specificatis Templis 90. Evangelicis restituantur, in quorum numero Tempia quoque t. t. in Mosoniensi, n. in Castriferrei t. t. &c. Comitatibus existentia essent comprehensa, de qua quidem Templorum restitutione constitutus Articulus ita ulterius habet: restitui promissa Tempia, sicut & alia, quæ sub disturbiorum temporibus aut post occupata, & nec ad præsens ad binariam etiam Majestatis suæ Commissionem Evangelicis essent restituta, vel post restitutionem iterum reoccupata, una cum scholis, Parochiis bonis & proventibus eorundem sicut & illorum Templorum, quæ etiam adhuc præ manibus Evangelicorum haberentur, quoquo modo occupatis, per Commissarios utriusque Religionis, æquali numero è medio Regnicolarum ad id sub præsentia adhuc Diata quanto cyus exmittendos, restituantur.

Ideò ad executionem & effectuationem omnium supra dictorum conclusorum, Egregium Balshazarem Nadaşdy & Johannem Szeghy de medio Statuum & Ordinum Regni duximus exmittendos & expediendos, dantes eisdem & attribuentes plenariam & omnimodam potestatis facultatem, ut videlicet ipsi omnia & singula, juxta præmissa, & specificatorum Templorum Numerum & seriem, sicut & bona in præscriptis Disturbiorum temporibus occupata, quæ in priori Commissionem sub hac diata occasione Templorum restitutionis ac bonorum exmissa restituenda erant, ac necdum restituta fuissent, vigore præsentis commissionis nostræ statim & de facto absque defectu aliquo restituere, superindeque literas Restitutionales seu Testimoniales partibus interessatis dare & assignare possint & valeant.

Datum in Libera & Regia Civitate Posoniensi die 9. Mensis Aprilis Anno 1647.

(L.S.) Comes Johannes
Draskovith.

Decretum suæ Majestatis ad Pro-Rē-
gem Jauriensem.

Sacratissimæ Cæsareæ nec non Hungariæ ac
Bohemiæ Regiæ Majestatis Domini nostri
Clementissimi nomine ejusdem Consiliario Bel-
lico, Camerario, Campi Marechallo & supre-
mo confinium Jauriensium Præfecto Domino
Philippo Comiti à Mansfeld, Nobili Domino in
Heldringen, hisce clementer significandum, præ-
libatam suam Majestatem Cæsaream & Regiam in-
ter cætera puncta, super quibus in præsentibus
Regni Comitibus conventum est, etiam illud be-
nignè indulgisse, ut Statui Evangelico in Confinio
Jauriensi structura Templi in nova Civitate
permittatur, liberum verò exercitium tam intrā
quā extra mœnia ipsius Confinii, & ut Minister
Confessionis Evangelicorum intrā mœnia con-
finii habitare atque etiam in Domo concionari
possit. Quorum idem Dominus Comes eo fine
certior redditur, ut juxta hujus Diætalis formam
se habere sciat, nec eidem in aliquo contradicat.
Quem de cætero Sacra Cæsarea & Regia Ma-
jestas Clementia suā benignè prosequitur.

Per Imperatorem ex Consilio Bellico 10. A-
prilis Anno 1647.

(L.S.) V. C. Offmann.

Sequitur Relatio Executionis Nonaginta Tem-
plorum peractæ in Comitibus Comarom,
Bars, Hont, Neograd, Solyom Eztergam.

Excellentissimo Domino Domino Comiti
Johanni Draskovith, perpetuo de Trako-
styan, Regni Hungariæ Palatino, Judici
Cumanorum, ac Sacratissimi Principis &
Domini, Domini FERDINANDI Tertii,
Electi Romanorum Imperatoris, semper
Augusti, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohe-
miæ &c. Regis, Archiducis Austriæ, Ducis
Burgundiæ &c. intimo Consiliario,
Camerario, & per Hungariam
Locum tenenti:

Domino Domino ipsorum gratiosissimo.

Executionis seu Restitutionis Templorum ac Bo-
norum in certis Comitibus Regni, modo
introscripto specificatorum, humillima Re-
latio in trinatorum Commissariorum
Regni.

Excellentissime Domine,
Domine Comes nobis Gratiosissime.

Humilium servitiorum nostrorum in gratiam
Excellentissimæ Dominationis vestræ per-
petuam subjectionem.

Vestra noverit Excellentissima Dominatio,
nos ex deputatione & ordinatione Statuum
& Ordinum Inclyti Regni Hungarici, ad execu-
tionem & effectuacionem accordationis eo-

rundem Dominorum Statuum & Ordinum Re-
gni, siue restitutionem Templorum illorum, quæ
in nonaginta Templorum numero per moder-
nam accordationem in præsentī Diætā, hic in li-
bera ac Regia Civitate Posoniensi, celebrata,
post tractatus ultro citroque occasione negotii
Religionis, occupationisque Templorum, inter
eosdem Status & Ordines habitos, ipsis Evange-
licis fuissent restitui promissa, ratione quorum
Nos ad certos Comitatus istius Regni Hunga-
riæ, juxta exigentiam & tenorem Literarum cel-
situdinis Vestræ in prædicta libera ac Regia Ci-
vitate Posoniensi, die 9. Mensis Aprilis in præ-
senti Anno Domini Millesimo sexcentesimo qua-
dragesimo septimo proximè præterito, sub Judi-
ciali Sigillo ab infra impressivè obsignatarum,
manusque suæ subscriptione roboratarum Paten-
tium & Plenipotentialem Commissionarium,
nominatos & deputatos utriusque Religionis
Commissionarios duxerant exmittendos, dantes
Nobis & attribuentes plenariam atque omnimo-
dam potestatis facultatem, quatenus omnia &
singula in Comitibus illis, in quibus virtute ea-
rundem Literarum executio & restitutio Tem-
plorum ac Bonorum Nobis fuisset commissā, vi-
delicet in possessionibus Nagy Megyer, Apacza
Szakalos, & Balvány Szakalos in Comaronien-
si, Velikapolya, Marbach, Nagy Heresztien,
Keresztur, Fenyce, Kosztolyan, Kis Kessi, ac
Semlin, Barsienfi, Patth, Füzes, Gyarmath, Vis-
zoka & Princzfalva, Hontensi: Maskfalva, Neo-
gradienfi: Farnad & Ecclved, Strigoniensi, Co-
mitatibus, existentia & comprehensa, juxta su-
perinde constitutum articulum & seriem speci-
ficatorum templorum, sicut & bonorum, quæ
sub disturbiorum temporibus aut post fuissent
occupata, & nec ad præsens ad binariam etiam
suæ Majestatis Commissionem Evangelicis fuisset
restituta, vel post restitutionem iterum re-
occupata, vigore promissæ Commissionis Cel-
situdinis Vestræ statim & de facto, sine ullo de-
fectu ipsis Evangelicæ Confessionis hominibus,
ac locorum Inhabitoribus reddere & restituere,
iisdem assignare autoritate Vestræ Excellentissi-
mæ Dominationis, tanquam Regni Hungariæ
Palatini, virtute Plenipotentialem Literarum
Suarum Nobis in ea parte attributa & concessa,
simpliciter post determinationem hujusmodi
Executionis nostræ, Literas etiam restitutiona-
les seu Testimoniales partibus interessatis dare
& assignare possumus & valeamus.

Nos itaque literis Excellentissimæ Domi-
nationis Vestræ Commissionariis debito hono-
re & reverentiā, quā tenemur, obedire & ob-
temperare volentes, executionem prædictorum
templorum & bonorum in dictis Comitibus
peractam unanimi consensu tali cum declaratio-
ne Vestræ Celsitudini concorditer reportamus:
Nos juxta literas ejusdem nobis concessas Paten-
tes Plenipotenciales, executionem restitutionis
suprà nominatorum templorum & bonorum,
primū & ante omnia in Oppido Baath in Co-
mitatu Hontensi existentium habito inchoavisse,
Templumq; ejusdem Oppidi unā cum cam-
panis, calicibus & patellis ac aliis requisitis &
apparentis Ecclesiasticis, Parochiā, Scholā,
Molendino in Fluvio sub Parochia labenti ex-
structo, cum duabus rotis desuper volutis, duabus
vi-

vineis in Promontorio possessionis Pechenye, septem Jugeribus Terræ arabilis, seminaturis tamen tam autumnalibus quàm vernalibus de præfenti in iisdem habitis, ipsi Plebano Romano-Catholico relictis, pratis scenilibus in quinque locis in Territorio dicti Oppidi Baath existentibus, ac aliis proventibus deinceps in rationem Concionatoris Augustanæ Confessionis Evangelici cedentibus, item una Vineâ in Promontorio Baathienfi, quam simul Rector Scholæ & Cantor ejusdem loci communiter possident, hortis ac aliis pertinentiis in eodem Territorio Baathensi, & prædicto Comitatu Hontensi existentibus & habitis, ac de Jure & ab antiquo ad Ecclesiam ipsorum spectantibus, & pertinere debentibus, ipsis Incolis & inhabitatoribus Oppidi Baath, quæ antea ab eisdem Evangelicæ confessionis hominibus fuerant occupata, & per Catholicos ad præsens usque retenta, simpliciter restituimus, reddidimus, & reassignavimus, amotis illinc Plebano, Rectore, & Cantore Romano Catholicis.

Quo sic peracto Nobilis Johannes Zolyomi, Teloniator ejusdem Oppidi Baath, nomine & in persona Illustrissimi Domini Comitis Ladislai de Chiak coram nobis solenniter protestatus extitit, dicendo Dominum suum etiam deinceps jus Patronatus sui in eodem templo habere velle, nec se eodem privari permittere. Hoc sic præmisso notandum venit, quòd quando executionem ejusdem templi, Parochiæ & Scholæ modo præmisso peregissemus; Officiales præfati Domini Comitis de Chiak cellarum Oppidi obfignantes tabernam eorum ab antiquo privilegialiter habitam, in rationem Domini ipsorum occupassent, imò ne nobis Commissariis ex Vinis Oppidi hospitari, ut nobis fuit relatam, permisissent.

Quia verò propter metum Turcarum & crebram excursionem plagiariorum, ad faciem possessionis Viszoka in Comitatu Hontensi existentis habitæ, personaliter accedere nequivissemus, juxta continentias literarum Celsitudinis Vestræ, Incolis & inhabitatoribus ejusdem possessionis Viszoka in Oppidum Baath in Comitatu Hontensi existens habitum per literas certificatis, ac iisdem coram nobis ibidem Die 25. Mensis Aprilis comparentibus, Claveque templi ipsorum nobis traditâ, ex quo Ecclesia eorundem per Catholicos fuisset occupata, ac Plebano Romano-Catholico nunc fuisset destituta, iisdem incolis & inhabitatoribus clave reassignatâ, templum ibidem habitum cum omnibus pertinentiis & rebus Ecclesiasticis, puta uno calice, unâ patellâ deauratâ, albâ Sacerdotali, mappis, & instrumentis ferreis duobus, quibus Hostiæ pinfuntur, nec non decimâ ex frugibus decimari solitis, ac aliis universis cujusvis nominis vocabulo vocitatis proventibus & solutionibus, ibidem ab antiquo Ministro Ecclesiæ eorum cedentibus, & præstari solitis, absentes tanquam præfentes simpliciter restituimus, reddidimus & reassignavimus.

Die 26. Aprilis ad faciem possessionis Princzfalva in prædicto Comitatu Hontensi existentis habitæ devenientes, Incolis & inhabitatoribus ejusdem possessionis, quàm etiam possessionis bellum ibidem in eo Comitatu Hontensi

si existentis, utpote eò applicatæ filialis Ecclesiæ, nostri in præfentiam convocatis templum ibidem habitum cum Clave templi, uno calice & patellâ una deauratis, nec non Casula, albâ tamen apud plebanum Romano-Catholicum ex eo casu relictâ, siquidem idem plebanus ex priori Alba tempore Augustanæ confessionis Evangelici Concionatoris comparata in formam Indulii more Pontificio fimbriis & aliis formis ipsam transformasset, precium ejusdem eodem plebano ipsis Incolis coram nobis depositurum promittente, mappis & aliis apparamentis Ecclesiasticis, tribus Campanis, duabus majoribus, tertiâ minori, item molendino ad finem superiorem fatæ possessionis Princzfalva, in rivulo Selimechy Patak nominato, cum una rota desuper volutâ extracto, uno Jugere, Terræ arabilis, tribus pratis scenilibus, hortis duobus in Territorio ac intrâ veras metas ejusdem possessionis Princzfalva, Parochiâ & Scholâ, nec non decima, ad prædictam Parochiam de Jure & ab antiquo in decem aureis Ducatis per Concionatorem loci ejusdem annuatim arendari, in usumque suum exigi & convehi solita, unâ cum decima possessionis bellum in eadem arenda computanda, ac aliis proventibus ad prædictam Parochiam Princzfalvaiensem, tanquam Ecclesiam Maternam pertinentibus, reapplicatis ipsis Incolis seu inhabitatoribus Evangelicis Augustanæ confessionis hominibus, unumque Concionatorem tenentibus, amoto plebano Romano-Catholico simpliciter restituimus.

Executione tali in Comitatu Hontensi absolutâ, fuimus reversi in Comitatum Barsiensem, ubi primò delatæ nobis commissionis seriem & restitutionem templorum in possessione Kiskessi in pertinentiis & Bonis Levensibus die 27. Aprilis domum seu sessionem Judicis ejusdem possessionis ingredientibus, Incolisque nostri in præfentiam accersitis, incipiendo interrogavimus eosdem, an velint Evangelicum Augustanæ Confessionis Concionatorem habere, & Religionem Evangelicam amplecti?

Responderunt: Se quidem velle ex quò in eadem etiam fuissent nati, sed quia per Dominos Terrestres variis tribulationibus, incaptivationibus, & aliis multis in auditis impedimentis fuissent præpediti, coacti sunt se subjugare Catholicæ Religionis, nihilominus constitutioni præfenti essent obtemperaturi, quibus ita referentibus, nos templum eorum, Parochiam & Scholam desertam cum uno Calice argenteo, Crucifixo & patella ex ære confectis, Campanis duabus majoribus & tertiâ minori, ac aliis ornamentis templaribus, Terris arabilibus, proventibus & solutionibus annualibus, una cum Filiali Podlufam eo applicata, ipsis tanquam Evangelicis, Augustanam confessionem amplectentibus & profitentibus, simpliciter restitueramus, reddideramus, & reassignaveramus.

Verùm die 29. ejusdem Aprilis, id est tertio die post restitutionem templi judices dictarum possessionum Kiskessi & Podlufam Filialis, cum duobus juratis Civibus in præsidio Levensi nobis constitutis, nostri in præfentiam venientes, nominibus Incolarum ambarum possessionum dixerunt, Religionem Catholicam potius

tius amplecti velle, hoc audito nos eos ita reliquisse referimus.

Ex quo verò ad possessionem Fûzes Gyarmath in Comitatu Hontensi existentis habitæ ob metum Turcarum ire non potuissimus, iisdem per literas nostras certificatis, & in præsidium Levense citatis ipsique per certos suos ablegatos nuncios ibidem die 28. Aprilis coram nobis comparentibus, templum ipsorum cum Campana, una Terris arabilibus ad 30. Jugera sese extendentibus, uno prato, sylva, duabus Vineis, & decimâ ex quatuor vineis in promontorio ac intra veras metas ejusdem possessionis, nec non possessione Szanto in eodem Comitatu Hontensi existente, & eò applicatâ Filiali campanâ una, uno calice, quindecim Jugeribus Terræ arabilis, ac uno prato in Territorio ejusdem possessionis Szanto Filialis, ac ad prædictam Parochiam Fûzes Gyarmathiensem, tanquam maternam ab antiquo spectantibus, ac pertinere debentibus, amoto Plebano Romano-Catholico absentes tanquam præsentibus simpliciter restituimus, reddidimus, & reassignavimus.

In eodem Præsidio Levensi nobis commorantibus & constitutis die 29. Aprilis Incolæ possessionis Maskfalva in Comitatu Neogradensi existentis habitæ, per literas nostras citati & certificati, per nuncios suos ablegatos, eo quòd ob distantiam loci & metum Turcarum eò ire non potuissimus, præsidio in eodem coram nobis comparuerunt, quibus juxta exigentiam & tenorem literarum Excellentissimæ Dominationis Vestræ Templum ejusdem possessionis Maskfalva cum duabus Campanis, decima annuatim per Evangelicum Concionatorem in quinque florenis Hungaricalibus arendari solita, terris arabilibus, pratis, ac cujuscunque generis vocabulo vocitatis & nominatis proventibus, solutionibusque & obventionibus ad templumque & Parochiam eorundem deservientibus, amoto Plebano Romano-Catholico, absentes tanquam præsentibus simpliciter restituimus, reddidimus & reassignavimus.

Eodem die Templum etiam possessionis Semlir in Comitatu Barsiensi existens habitum, una cum Parochia, Schola, Campana, Terris arabilibus, pratis, ac universis proventibus & solutionibus ad Parochiam & templum ejusdem cedentibus, & pertinentibus, in antè nominato præsidio Levensi nostri in præsentiam citatis & certificatis incolis & inhabitatoribus dictæ possessionis Semlir, eò quòd nobis illuc despectu tutum non fuisset, confirmato illinc existente Evangelico-Helveticæ Confessionis Concionatore, absentes tanquam præsentibus reddidimus, & præ manibus eorundem reliquimus.

Item die ultimo Aprilis in & ad faciem Oppidi Maroth in Comitatu Barsiensi existentis habitæ nobis pervenientibus, Templum, Parochiam, Scholam, una cum tribus Campanis, duabus majoribus, tertia minori, uno calice, duabus patellis argenteis deauratis, stropholis septem, una alba, casulis tribus, stola & humerali uno, mappis numero novem, sudariis numero sex, mappa Cathedrali, una ex materia Turcica confecta, Terris arabilibus, pratis, ac aliis universis rebus Ecclesiasticis, proventibus & solutionibus ad idem Templum, Parochiam

& Scholam ejusdem Oppidi Maroch cedentibus & ordinatis ipsis Evangelicis Augustanæ confessionis hominibus, amoto Plebano Romano-Catholico, simpliciter reddidimus, restituimus, & reassignavimus, cum filialibus & pertinentiis eò reapplicatis.

Item Die 1. Mensis Maij ad faciem possessionis Velika Polya, in dicto Comitatu Barsiensi existentis habitæ pervenientes, incolis & inhabitatoribus ejusdem ac possessionis Furels, illuc pertinentis Filialis Ecclesiæ nostri in præsentiam accersitis Templum eorundem cum tribus campanis, una casula, mappis, stropholis, exceptis calice & patellâ, quos Dominus ipsorum Terrestris, invitis ipsis, ut nobis dixerunt, ad se recepit, duobus candelabris æneis, terris arabilibus, pratis, hortis, sedecimâ, ac aliis proventibus & censu annuali simpliciter restituimus & reassignavimus.

Eodem die ad faciem Fenyö Kosztolyan in præallegato Comitatu Barsiensi habitæ reverentes, incolis & inhabitatoribus ejusdem ac possessionis Lichota eo pertinentis & applicatæ filialis, nostri in præsentiam vocatis Templum eorundem cum Campana una, Parochia, Terris arabilibus, pratis ad Parochiam eandem pertinentibus ac solutione annuali simpliciter reddidimus, restituimus & reassignavimus.

Similiter eodem die ad possessionis faciem Keresztúr in nominato Comitatu Barsiensi existentis habitæ pergentes, templum ibidem habitum una cum Campana, Parochia & Schola, Terris arabilibus, pratis, hortis, calice & patellâ in arce Hruso existentibus incolis & inhabitatoribus ejusdem possessionis Augustanæ Confessionis hominibus, amoto Plebano Romano-Catholico, simpliciter restituimus & reassignavimus.

Item die 2. ejusdem Mensis in & ad faciem possessionis Nagy Herefzyen in præallegato Comitatu Barsiensi existentis accedentes, Templum, Parochiam & Scholam desolatam illinc existentem, una cum Campana, Terris arabilibus, pratis, hortis, sedecimâ, ac aliis quibuscunque & cujuscunque nominis Vocabulo nominatis, proventibus, solutionibus & obventionibus, ad idem Templum, Parochiam & Scholam deservientibus, simpliciter restituimus, reddidimus & reassignavimus.

In Comitatu Barsiensi templorum restitutorum serie per nos hoc modo peractâ, die 6. ejusdem Mensis Maij in præsidium Ersek Uyvariense, in Comitatu Nitriensi existens habitum, eo quòd in ambitum Comitatus Strigoniensis & per consequens facies possessionum Farnad & Eölvéd ibidem existentium & sitarum, securus accessus non fuisset, incolis & inhabitatoribus earundem in idem præsidium nostri in præsentiam citatis & accersitis, templa ipsorum, Parochias & Scholas, una cum Campanis, Vineis, terris arabilibus, pratis, decima ex certis Vineis in promontorio Farnadiensi Evangelico Concionatori cedenti, ipsis Incolis Helveticæ Confessionis hominibus reddidimus, & simpliciter restituimus.

Hic quoque, modo ut supra, dictorum templorum restitutionem peragentibus, die 7. dicti Mensis Maij in possessionem Balvány Szakalos

in Comitatu Comaroniensi existentis secundo flumine Nitra ac Danubio transnavigantes fuimus ingressi, ubi primum & ante omnia Plebano Romano-Catholico ac Incolis loci illius nostri in praesentiam accersitis, templum extra possessionem, primum cum Campana, tandem abhinc revertendo, auditorium, Parochiam, Scholam, cum altera Campana in pago existente, hortis, terris arabilibus ad jugera septendecim sese extendentibus, lacu sive clausura Piscaturae ad eandem Parochiam deserviente ac aliis proventibus & solutionibus consuetis, amoto plebano Romano-Catholico simpliciter restituimus, exceptis seminaturis impraesentiarum in terris Parochialibus habitis & ipsi plebano Romano-Catholico relictis.

Die 8. ejusdem Mensis ad facies possessionis Apacza Szakalos, alias ad templum Thuniszakalosiense pertinentis Filialis, unumque Concionatorem tenentis, & Oppidi Nagy Megyer omnino in Comitatu Comaroniensi existentium & habitorum accedentes, templum in Apacza Szakalos, alias, ut praedictum est, ad templum Thuniszakalosiense tanquam maternum pertinet filiale, eidem Parochiae Thuniszakalosiensi reapplicavimus.

Templum verò Oppidi Nagy Megyer cum duabus Campanis, Parochia & Schola, tapete uno Cathedrali, terris arabilibus, lacu piscinali, pratis arundineis ac aliis proventibus & solutionibus annualibus ad idem templum & parochiam spectantibus & pertinere debentibus, ipsis incolis & inhabitatoribus Helveticae confessionis hominibus amoto plebano Romano-Catholico, simpliciter restituimus, reddidimus & reassignavimus.

Et sic universa praemissorum omnium modo praevio terminatam, & Vestrae Celsitudini humiliter relatam executionem, autoritate sua Palatinali secundum ordinationem Dominorum Statuum & Ordinum Inclyti istius Regni Hungariae hac in parte concessa & attributa, dextrè & diligenter absolvimus, absolutamque Celsitudini Vestrae sub Sigillis nostris usualibus, & manuum propriarum subscriptionibus demissè representamus; Datum in libera ac Regia Civitate Posoniensi die 22. Maij Anno Domini Millesimo sexcentesimo, quadragesimo septimo.

Ejusdem Celsitudinis
Vestrae

*Servitores humillimi, ad certos
Comitatus Regni deputati
Commissarii,*

Georgius Emeôdy,
& Stephanus Sôr.

RELATIO.

*Dominorum Commissariorum ad
Comitatus Posoniensem, Nitriensem, Trenchiniensem.*

*Thuroczensem & Liptovien-
sem, pro Templorum & Bo-
norum occupatorum restitu-
tione, ex praesenti Dieta ex-
peditorum.*

NOS Georgius Draskoczy, & Johannes Meleg Dominorum Statuum & Ordinum Regni Hungariae in Generali Conventu Dietali Posoniensi pro nunc congregatorum, penes patens Mandatum commissionale Illustrissimi Comitis, Domini Domini Johannis Draskovith, perpetui de Trakostyan, Regni Hungariae Palatini, judicis Cumanorum, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Intimi Consilarii, Camerarii, & per Hungariam locum tenentis, &c. Ad restitutionem templorum tam in gravaminibus Status Evangelici specificatorum, ex parte quorum per dictos Status Regni & Ordines conventum & accordatum est, quam & proximo disturbiorum tempore, aut post occupatorum, nondum tamen restitutorum, vel post restitutionem etiam reoccupatorum, sicut & ademptorum bonorum & Proventuum illorum templorum, quae haecenus praemanibus Evangelicorum haberentur, quoquo modo nuncupatorum, aliorumque Bonorum & Jurium possessionariorum, sub praedictis disturbiiis quibuscunque occupatorum aut ablatorum, necdum tamen similiter restitutorum, ad Comitatus Posoniensem, Nitriensem, Trenchiniensem, Thuroczensem & Liptoviensem destinati & exmissi Commissarii: Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit universis.

Quod nos tenori & contentis praemissarum Literarum Palatinalium, dictaeque Commissioni & exmissioni praedictorum Dominorum Statuum & Ordinum Regni, simulque per eodem factae Conclusioni & determinationi inhaerentes & nos accommodare volentes sive accommodantes, die & Anno datarum praesentium faciem possessionis T. in Comitatu T. existentis habitae postquam accessissemus, Templum ibidem habitum, inque numero & serie restituendorum Dominis Evangelicis Templorum specificè comprehensum, cum Parochia, Schola, Bonis & quibusvis eorundem proventibus de Jure & ab antiquo ad eadem spectantibus, antehac per Dominos Catholicos praetactis Dominis Evangelicis occupatis, autoritate Plenipotentiae per dictos Dominos Status & Ordines, praenotatumque Dominum Comitem Palatinum Regni nobis ea in parte attributa, iisdem Dominis Evangelicis restituimus, per manusque dedimus & assignavimus liberè & pacificè utendi & possidendi, imo damus, restituimus, & reassignamus debito cum effectu harum nostrarum vigore & testimonio Literarum, mediante sigillorum nostrorum usualium appensione & manuum subscriptione roboratarum. Datum in eadem possessione T. die T. Mensis T. Anni T.

Atque primo die 12. Mensis Aprilis Deo auspice Executionem Commissionis inchoantes, faciem oppidi Szencz in Comitatu Posoniensi existentis habiti, accessimus, ibidemque locum sufficientem, spontanea voluntate Incolarum di-

Si oppidi Szencz ita & accedente, paulò infra Turrim in medio oppidi habitam pro instructura Templi, Cœmeterii verò extra oppidum, siquidem commodè infra Oppidum fieri non poterat, pro Domus verò parochialis & scholæ structura sessionem Johannis Verboy cum universis ejusdem pertinentiis & exemptione, per Oppidanos Evangelicos Possessoribus de condigno ejusdem pretio contentatis, pro Evangelicis Helveticam Religionem profitentibus assignavimus: Pro Augustanæ verò Confessionis hominibus sessionem jam ipsis demonstratam ac per eosdem ultro acceptatam providi --- pro Templo, Parochia, Schola itidem cum exemptione, præterque loci libero usu sepulturæ extra oppidum jam declaratæ dedimus.

Die 13. Aprilis ad possessionem Nemet Gurab venimus, Templumque ibidem extra Pagum existens habitum cum parochia & Schola intra Pagum existente cunctis denique Bonis & eorundem proventibus ad idem spectantibus Evangelicis, à quibus videlicet occupatum fuerat, restituimus, per manusque dedimus & assignavimus.

Pari ratione die eadem comparentes in possessione Szent Abraham, Templum ibidem intra Pagum habitum, cum bonis eorundemque Proventibus dictis Dominis Evangelicis restituimus & reassignavimus.

Templum præterea possessionis Nagy Machet dictæ, cum parochia, Schola & Bonis, eorundemque Proventibus, quibus incumbabat, Evangelicis per Nos est restitutum & reassignatum.

Eodem pariter die comparuimus in possessione Taxon, ac modo simili circa restitutionem Templi ibidem habiti, nec non Parochiæ, Scholæ & Bonorum atque Proventuum ad eadem spectantium procesimus.

Die 14. Aprilis in possessionem Viskœzykürt dictam pervenimus, ac Templum ejusdem possessionis itidem cum Parochia, Schola, bonis atque Proventibus, quibus incumbabat, Dominis Evangelicis per manus resignavimus. Notandum: Hic loci tres calices cum certis ornamentis seu apparentis non sunt restituti, quos Dominus Plebanus loci apud manus Dominæ relictæ Magnifici quondam Domini Stephani Balogh dixit existere, ab ipso tempore disturbiorum proximè præteritorum; ad quorum restitutionem eadem Domina medio Officialis sui, curam bonorum illius loci gerentis, per Nos est admonita.

Eodem porro die requisiti per certos Nobiles ad Ecclesiam possessionis Hegy pertinentes faciem possessionis Viszkelet accesimus, ac comperta occupationum proximis Annis admissarum rei veritate, parochiam cum schola & e regione Domus Parochialis, appensa campana, nec non certa terra arabili in loco Elſce ſœldek dicto sita, uno denique prato, vulgo Keresztſleggh nuncupato ab eadem Ecclesia Hegyensi occupatis, & in Territoria possessionis Viszkelet, Comitatuque Posoniensi existentibus habitis, dictæ Ecclesiæ Hegy, cui nimirum ademta erant, restituimus, rursusque denuo reapplicavimus.

Hinc ad possessionem Fœlſce Szeli descendimus, ac templum illius loci cum parochia, scho-

la, bonis atque proventibus, quibus intererat, Evangelicis restituimus.

Inde demùm ad possessionem Tarlos defleximus, ac in executione seu restitutione Templi, parochiæ, scholæ, bonorum atque proventuum ad eadem spectantium similem modum adhibuimus.

Pari ratione & in possessione Nagy Szeg, circa restitutionem universorum præmissorum procesimus.

Die 15. Aprilis Templum possessionis Deaky itidem cum parochia, schola, bonis atque proventibus, quibus intererat, Evangelicis per nos est restitutum & reassignatum: Notandum: Ex parte Calicis differentia fuit oborta, quem homines Domini Abbatis è templo ante adventum nostrum extulerant, cuidamque Cistæ imposuerant, & antequam ipsis ab eorundem Domino demandatum fuerit, eundem restituere ipsos minime posse asseruerunt, cujus restitutio in præsentia nostri non est facta.

Eodem itidem die Templum possessionis Negyed cum similibus suis attinentiis est restitutum.

Die 16. Aprilis venimus in oppidum Komjati ac primario in excisione fundi pro parochia & schola assignandi laboravimus, ac dum obscurum quendam locum minus sufficientem & idoneum, cujus situs ab extra oppidum vergeret, nobis ostendi animadvertissemus, de alio magis idoneo & sufficienti ostendendo instabamus, ac tandem ultimario, loca fundorum eadem pro necessitate hæc elegimus. A parte Domini Comitæ Adami Forgacz ostensum nobis, fundum relictæ quondam Georgii Raykini, qui proponebatur Nobis per defectum seminis in eundem Dominum Comitem jam esse devolutum. Ex parte vero altera fundus desertus Domini Francisci Forgacz ex opposito ab altera parte viæ situs, quoad unam sessionem & eidem vicinus populosus, in quo Johannes Pinter residet, subditus spectabilis ac Magnifici Domini Ladislai Forgacz: Notandum. Postquam die 18. ad oppidum Galgocz devenissemus, intimatum nobis erat, fundum relictæ quondam Raikianæ legitimos Hæredes & successores adhuc habere. Quâ de re dictum Dominum Comitem accesseramus, & reificationem negotii Generoso Domino Sigismundo Tœrœk dicti Domini Comitæ Præfecto commissam obtinuimus.

Templum nihilominus ab extra oppidum, situm S. Petri nuncupatum ipso die præmissorum Executionis, iisdem, quibus incumbabat, Evangelicis restituimus.

Die 17. Aprilis Templum Oppidi Uylak cum Parochia, Schola, bonis & Proventibus itidem est restitutum.

Simili modo Templum possessionis Sopornye, & ejusdem Filiales Patta & Keppest dictæ.

Præterea Templum possessionis Udvarnok itidem cum Parochia, schola, bonis & proventibus.

Die 18. Aprilis Templum oppidi Galgocz Hospitale cum totali fundo ad dictum Hospitale pertinente, ac certis ædificiis in eodem constructis, nec non universis proventibus ad idem Hospitale spectantibus, Dominis Evangelicis Galgoczenſibus dedimus & assignavimus, cum loco

loco sepulturæ extra oppidum, in cujus videlicet usu libero hæcenus etiam erant constituti, qui vergit, seque extendit è Regione portæ superioris dicti oppidi. Notandum: In quantum certi Proventus ab eodem Hospitali occupati Nobis exponebantur, in tantum negotium in reditum ex partibus Comitatum superiorum, ad quos videlicet nos pertingere oportebat, erat dilatum.

Similiter Templum possessionis Paszto itidem cum Parochia, Schola & bonis eodem die est resignatum & restitutum.

Die 19. Aprilis Templum quoque Oppidi Bajna & suarum filialium, cum Parochiis, Schola, bonis atque proventibus quibusvis eorundem est executum & resignatum.

Eodem die provenimus quoque ad possessionem Kraszna, ac quoad Templum, parochiam, scholam, Bona & proventus, similiter executionem fecimus: Notandum: In eadem possessione reperti sunt plurimi Catholici instantes de non sibi occupando Templo, ad quod pertinent aliæ quoque duæ possessiones magis ex Evangelica, quam Catholica plebe constantes, ac illius restitutionem apud nos sollicitantes.

Die 20. Aprilis Templum possessionis Kasz modo simili, cum parochia, schola, bonis & proventibus est restitutum.

Pari ratione etiam Templum possessionis Hendlova, nec non Templum possessionis Poruba cum universis suis præmissis attinentiis manibus seu potestati, quorum intererat Evangelicorum, sunt tradita & reassignata.

Diebus 21. 22. 23. Aprilis Festa Paschatos sunt observata.

Die 24. Aprilis Templum S. Andreæ in Comitatu Thuroczeni situm itidem cum Parochia, schola, Bonis, & eorundem proventibus, dictis Dominis Evangelicis, Nobilibus videlicet & ignobilibus ad idem pertinentibus per nos est datum, traditum, & assignatum.

Pari ratione eodem die Templum Oppidi Mosocz cum bonis, signanter molis ad Parochiam & Scholam spectantibus, earundemque Proventibus, una cum dicta Parochia & schola dictis Evangelicis itidem est restitutum & resignatum. Notandum: ibidem loci constitutis nobis in persona spectabilis & Magnifici Domini Francisci de Reva, supremi & perpetui Comitatus Comitatus Thuroczenis, Egregius Martinus Keresztury exhibuit certum scriptum infra scripti tenoris, petens ut vel eidem Nos accommodemus, vel Inclytis Statibus & Ordinibus Regni idem referamus.

In persona spectabilis ac Magnifici Dñi Francisci de Reva &c. Hæreditarii ac supremi Comitatus Comitatus Thuroczenis Egregius Dominus Martinus Keresztury Dominos Commissarios Polonio ablegatos, eo, quo par est, honore excepit, petitque perlegi Commissionem, vigore cuius Tempora resignarent Evangelicis.

Quâ perlectâ, ac tenore ejusdem intellecto quoad Templum Mosoviense dicit, se minime velle reluctari Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis benigno decreto superinde edito, neque repugnare Dominorum Regnicolarum conclusioni, verum usum Templi & aliorum accidentium quoad liberum exercitium Religionis pro Domino Principali suo relinqui petit.

Quantum autem attinet ad Templum S. An-

dreæ in fundo Arcis Blatnicza ædificatum, peteret illud sibi de plano relinqui ex rationibus potissimum, quod illud Templum cum parochia & schola sit pes Dominum suum Principalem ædificatum, consequenterque terræ, sylvæ, prata, sunt ab arce prænominata abstracta, & Ecclesiæ collata unde facile apparet, non esse illud Parochiale, verum Arcense, neque haberetur aliud Templum, ubi Status Catholicus Religionem exercere possit præter hoc, quod recenti exemplo arcis Sarvariensis nuper subsecuto ad instantiam Domini Comitatus Nadasy exposceret pro se relinqui, ut supra, quod ipsum postulare potior pars Parochianorum tam Nobilium quam Ignobilium dictæ Ecclesiæ S. Andreæ, uti ex supplici libello ad Dominum Principalem porrecto clarius liqueret, quem producit pro informatione.

Templa quoque S. Martini Thuranensis pariformiter juxta vim supplicationum per Parochiales factarum, quas produceret, petit in suo esse relinqui, cum libero exercitio uniuscujusque Religionis, quos neque turbare, neque ullis subformis cogere vellet aut præsumeret, accommodando se celebratæ Pacificationi.

Causa Bonorum quorundam prætenfivorum Nicolai Gonzor, ubi intellexisset, eadem quoque velle in restitutionem assumere Dominos Commissarios, ratione eorundem dicit, quod Dominus Principalis suus eadem, si quæ essent, non per collationem cujusvis simplicem apprehendisset, verum vigore sententiæ per certos Judices in Arce Lištava latæ Annis superioribus.

Proinde petit Dominos Commissarios, ut à talium bonorum, mediante sententiâ Judicum apprehensorum, restitutione supersedeant, præsertim quò non subiaceant modernæ Commissionis executioni.

Quibus exhibitis, nullis tamen prætenfis supplicationibus nobis demonstratis aut productis, tantò minùs aliquibus hominibus nobilibus vel ignobilibus coram nobis statutis, qui nimirum præmissa supplicassent, postulassentque, ad instantiam & sollicitudinem Dominorum Evangelicorum negotia restitutionis datæ nobis Instructioni & commissioni accommodavimus, quin imò institimus, ut supplicationes dictæ nobis fuissent exhibitæ, quarum paria recipere, Inclytisque Statibus & Ordinibus Regni exhibere potuissimus, nihil tamen obtinuimus, quin imò protestati fuimus, quod produci Nobis dicantur, & non productæ Inclytis Statibus & Ordinibus Regni per nos referri postulantur.

Eodem die comparuimus quoque in possessione Blatnicza ac subditum proximo disturbiorum tempore per dictum Dominum Franciscum de Reva occupatum, Egregio Nicolao Gonzor restituimus.

Die 27. Aprilis pratum unum ad curiam Magnificæ Domine Judithæ Banffy, Magnifici quondam Domini Nicolai Nyarii Relictæ viduæ in possessione Szent Mihaly habitam, occupatum penes aquam seu fluvium, Zernovicza dictum, situm, nec non certas terras arabiles itidem fluvio eidem Zernovicza dicto adjacentes, inque Territorio possessionis Divek existentes, per familiam Nobilium Plathy de Divek proximis Annis ab Ecclesia dicta possessione

nis Szent Mihaly occupatas, prædictæ Ecclesiæ iterum restituimus.

Similiter alia quoque prata per dictam Dominam Relictam præfati quondam Domini Nicolai Nyarii in Territorio possessionis Dubova, ab Ecclesiâ ejusdem possessionis Dubova anno immediate præcedenti occupata, eidem Ecclesiæ restituimus.

Eodem die possessionem Nagy Szoczocz ab Ecclesiâ Beatæ Mariæ Virginis abstractam, & Ecclesiæ Sancti Georgii applicatam, cum proventibus abinde cedentibus eidem Ecclesiæ Beatæ Mariæ Virginis restituimus, ipsisque sponte & ultrò acceptare volentibus & desiderantibus, Evangelicam Confessionem acceptandi facultatem dari Regni constitutione aperuimus.

Porro eodem die in possessione Szent Peter comparuimus, ibidemque terras, unam Na Arganovvem, alteram Mezi Arganovvim, tertiam in sicca piscina, dictas, inque Territorio possessionis Trebozto, Comitatuque dicto Thuroczeni existentes habitas proximis Annis ab Ecclesiâ dictæ possessionis Szent Peter occupatas eidem Ecclesiæ restituimus.

Die 28. Aprilis Templum Oppidi Szent Marton, cum Parochia, Schola, bonis & eorundem proventibus Dominis Evangelicis restituimus & resignavimus.

Notandum: Nobiles illuc pertinentes de restituendis literis fassionalibus Ecclesiæ & bonorum ad eandem spectantium instantiam fecerunt, ex Sacristia Templi per Dominum Franciscum de Reva, occupationis tempore ablatis, ac in Sacristia dicto conservari solitis; quas omnimodè postulant sibi restitui veteri modo & ordine conservandas.

Die 29. Aprilis Templum Oppidi Thurau, cum Parochia, Schola, bonis atque proventibus resignavimus.

Die 30. Aprilis in Comitatum Liptoviensem pervenimus, ibidemque templum Oppidi repla cum Parochia, Schola, bonis & quibusvis proventibus etiam restituimus.

Die 1. Maij in possessionem Draskocz devenimus, terras, unam na Hrbé dictam cum vicino eidem prato, alteram pod Hradistiem cum marginali pratulo ejusdem, tertiam Za Szigetiovv è regione possessionis Deakfalva adjacentem, cum pratis na Rovvney & Lazik nuncupatis, in Territoriis possessionum Sklabinka & Deakfalva, Comitatu Thuroczeni habitis, Ecclesiæ Divæ Helenæ restituimus & reapplicavimus.

Die 3. Maij ad Ecclesiam S. Andree rediimus, ibidemque ad instantiam Nobilium & Ignobilium Evangelicorum Reverendum Jeremiam Paulovicz, in futurum Ecclesiæ illius Parochum, in Parochiam honorificè introduximus.

Die 4. Maij similiter in Moscocz Reverendum Matthiam Matthæsum in Ecclesiam Mossoviensem.

Die 5. Maij Reverendum Martinum Rozaridem in Ecclesiam S. Martini.

Pari ratione eodem die Reverendum Virum Joannem Bombiczenum in Ecclesiam Thurauensem, desiderantibus id ipsum à nobis præ-

missarum Ecclesiarum Evangelicis Auditoribus & Ministris prædictis, causa majoris eorum securitatis.

Die 7. Maij possessionem Gkbelan & Sztreczen, una cum Terra in Territorio Gkbelanensi sita, ab Ecclesiâ Varnensi proximis Annis occupata eidem Ecclesiæ restituimus, sicut & defectus circa alias terras arabiles ad Ecclesiam eandem pertinentes deprehenso complavimus, subditorumque conditionem ad parochiam labores præstare solitorum in pristinum statum revocavimus.

Die 8. Maij subditos per Dominum Franciscum Revay in Lievvaka occupatos Ecclesiæ ibidem extractæ restituimus.

Die 9. Maij templum possessionis Hriczo, sicut & templum Predmér, Thurzovvka ad Kiszuczam situm, cum parochiis, scholis, subditis, aliis denique bonis & eorundem proventibus Evangelicis restituimus, per manusque dedimus & assignavimus.

Eodem pariter die Templum possessionis Jesznice cum parochia, schola, bonis & eorundem proventibus itidem Evangelicis restituimus.

Notandum, possessio Popradne dicta, in qua templum filiale ad Jessenicze spectans habetur, cuius opus nondum continuatum & consummatum est, instat, quò sibi relinquatur, ex quo nulli penitus ibidem habentur Catholici, ne inchoatam Capellæ structuram frustra ruinâ subsequatur.

Item Templum possessionis Dluhe Polye ad Ecclesiam Hriczoviensem spectans, incolæ ejusdem possessionis, ut ipsis relinquatur, instant, ubi etiam nulli penitus habentur Catholici.

Item Nobiles possessores possessionis Hlinicz Evangelici, quorum prædecessores multas terras in Territorio eorundem existentes Ecclesiæ Biczenfi contulerant, instant, ut si non in toto, in medietate tamen sibi eadem restituantur, signanter, cum post occupationem illius templi, spatio sex Annorum in usu unius illarum terrarum præextiterunt, cuius reoccupatio non ita pridem facta.

Die 11. Maij devenimus ad possessionem Also Motesciz, possessionem Dobrasovv dictam cum Terra arabili in Territorio ejusdem possessionis habita per Illustrissimum atque Reverendissimum Dominum Johannem Telegdy. Archiepiscopum Coloczensem occupatum, & Ecclesiæ in Kosztolna Misicz dictæ applicatam eidem Ecclesiæ in Also Motesciz habitæ restituimus, ex quo Incolæ ejusdem vix non omnes sunt Evangelici.

Præterea Molæ ibidem in Also Motesciz extractæ eandem medietatem, quam Generosus quondam Dominus Bartholomæus Maitenii occupaverat, postmodumque iterum restituerat, ipso verò vitâ decedente ipsius quondam Dominæ Relictæ denuò reoccupaverat, eidem Ecclesiæ Also Motesciz restituimus.

Die 13. Maij negotium possessionis Liborcza & unius Terræ ad pontem lapideum dictæ in Territorio Regiæ liberæque Civitatis Trenchinienfis sitæ, ad templum, seu prætenfam quandam Capellam ejusdem Civitatis spe-

stantis nobis est propositum, ac de restitutione eorundem tam per Ministrum ejusdem Ecclesiæ, quam etiam Patronos & Comparo- hiales ad eandem spectantes apud nos laboratum, cujus negotii statum seu revisionem Inclytis Statibus & Ordinibus Regni proponendum referendum- que distulimus, ac parti sollicitanti restitutionem, resolutionem abinde præstolandam diximus.

Die 14. Maij in Oppido Beczko Inquilinos, providos videlicet Nicolaum Hornyak, & Jacobum Kadra, ac Georgium Safar & Stephanum Kovalecz, Parochiales, item Vineam Za Hagem dictam, quoad nonam & decimam, in medioque aliarum terrarum Parochialium sitam, parochiæ ac scholæ duas, unam in dicto promontorio Za Hagem, alteram verò na Huorcze existentem, itidem quoad nonam & decimam restituimus, ex quo antea quoque hæc utrinque abinde percipiebantur.

Die 15. Maij in Oppido Cheite Relictæ Reverendi quondam Viri Joannis Kermann domum sub proximè præteritis disturbis per Homines Illustrissimi Comitum Domini Francisci Nadasy occupatam, unâ cum certa vinea restituimus.

Eodem die in Oppido Verbou duas Molas, unam ad parochiam Belkovvska dictam, alteram ad scholam Jobovv nuncupatam, quoad proventus dictæ parochiæ & scholæ dari consuetos restituimus, una cum terris arabilibus Nivvi nuncupatis, cum quatuor particulis pratorum Wogske, Chierneblato, Knézovvi, Kuti nuncupatorum, & duabus Vineis Verbovecz & Wkoritniczi nuncupatis, omnibus in Territorio dicti Oppidi Verbovv existentibus habitis.

Die 16. Maij templum possessionis Zerdahély propè Pöstyen cum parochia, schola, bonis & eorundem proventibus Evangelicis per nos est restitutum.

Eodem die templum possessionis Banka cum suis bonis & proventibus restituimus.

Die 17. Maij negotium certarum terrarum arabilium ab Ecclesia Asslukurtiensis proximis annis occupatarum & Ecclesiæ Lakaziensi collatarum seu applicatarum complanavimus, factâ earundem reapplicatione ad dictam Ecclesiam Asslukurtiensem, cui ademptæ erant Annis proximis.

Eodem similiter Die possessiones Czab & Szil accessimus in negotio occupationis certarum terrarum arabilium intra terminos territorii dictæ possessionis Czab existentium, ut referebatur nobis, ad Jugera circiter nonaginta sese extendentium, proximis nonnisi Annis per Illustrissimum atque Reverendissimum Dominum quondam Johannem Telegdii Archi- Episcopum olim Colocensem ab Hospitali Galgoczensi occupatarum, in quarum usu & pacifico dominio dictum Hospitale semper & à memoria hominum, sicut Incolæ dictarum possessionum, ita etiam aliæ personæ referebant & exponebant.

Sunt præterea & alii proventus ad dictum Hospitale spectantes, ab annis circiter 50. occupati, peculiari scripto consignati.

Die 18. Maij in possessione Buczan universas terras ad Ecclesiam dictæ possessionis per-

tinentes, per familiam Dominorum Maytenis aliosque Dominos possessores dictæ possessionis Catholicos proximis nonnisi annis occupatas, eidem itidem Ecclesiæ restituimus & reassignavimus.

Die 20. Maij in Regia Liberaque Civitate Zakolczeni ædes pro Religionis exercitio Evangelicis Augustanam Confessionem profitentibus, à quibus erant occupatæ, restituimus, inque usum liberi Religionis ipsorum exercitii eisdem reduximus.

Pari ratione & Dominos Evangelicos Helveticæ Confessionis in ejusdem libertatis usum liberæ eorum Religionis restituimus, & reduximus, quibus Dominus Judex loci cum nonnullis Dominis Senatoribus ad latus suum tunc existentibus libertatem admisit, domum, ubicunque locorum fieri poterit, intra mœnia dictæ eorum Civitatis emendi, pro exercitio Religionis culta, dummodo inveniatur talis, ad quam non ingerant se aliqui ex proximioribus. Usus interim Campanarum, quod prædicti sibi Evangelici non prospexerint de propriis Campanis, communis omnibus ut fiat, instant.

Die 22. Maij in Oppido Holicz comparuimus, negotiumque reassumptionis liberi exercitii Religionis continuavimus, & in loca sepulturæ atque ædium pro exercendo Religionis exercitio ordinarum, reduximus Evangelicos ibidem commorantes.

Die 23. Maij in Oppido Szenicze proventum Molæ ad Parochiam dicti loci ordinatæ, per familiam Dominorum Tardy proximis Annis quoad directam medietatem occupatum, & Ecclesiæ possessionis Rohovv applicatum, dictæ Ecclesiæ seu Parochiæ Szeniczensi iterum restituimus.

Die 24. Maij templum possessionis Limpach cum bonis & proventibus ad idem spectantibus & per nos est restitutum.

Die 25. Maij templum possessionis Jvany in Comitatu Posoniensi existentis, cum parochia, schola, bonis, & eorum proventibus.

Die 26. Maij templum possessionis Nagy Magyar ejusdemque filialium cum parochia, schola, bonis atque proventibus Evangelicis dedimus, restituimus & assignavimus.

De hinc ad faciem Oppidi Zerdahely pervenimus, ac siquidem templum Parochiale ibidem existens pro Dominis Catholicis cessit, pro extruendo alio templo, parochia & schola, sessiones providorum Johannis Megyerii & Stephani Barbely, desertamque quandam sessionem apud Georgiam Enyedii in pignore existentem, cum pertinentiis earundem & exemptione, nec non certa particulâ fundi Matthæi Kalo, quibus intererat Evangelicis, assignavimus.

Die 27. Maij templi possessionis Szul, bonorumque & proventuum debitam restitutionem impendimus.

Quæ omnia & singula modo & ordine præspecificatis restituta & executata brevi scripto contrahere, eorundemque fidelem Relationem Inclytis Statibus & Ordinibus Regni instituere volumus.

Actum in Libera Regiaque Civitate Posoniensi Die 28. Maij Anno Domini 1647.

ACTA RELIGIONEM CONCERNEN-
TIA, DIÆTÆ GENERALIS, ANNO 1649.
POSONII CELEBRATÆ.

GRAVAMINA EVAN-
GELICORVM, CIRCA NEGOTIVM
RELIGIONIS, SUÆ MAJESTATI SA-
GRATISSIMÆ EXHIBITA.

Quantumvis Sacratissime Imperator, Domine Domine nobis clementissime, bellorum fluctibus amotis, & pace alma postliminio restitutâ, res & negotia Regni istius, publica, per nonnullos antea in disceptationem tracta, tam quoad negotium Religionis, quam alia, communem permansionem patriæ nostræ dulcissimæ concernentia, in certum ordinem, publicis Regni constitutionibus superinde sancitis, fuissent redacta, imò poena quoque in contravenientes sit statuta; circa quorum commodam dispositionem, Majestas Vestra Sacratissima non minus antea, quam proximè præteritis Regni Comitibus, longa admodum temporis serie, & dubio procul, Majestati Vestræ Sacratissimæ satis tædiosa, cum suis fidelibus statibus & ordinibus Regni istius Hungariæ, benigne non intermisisset, laboriosam promotionem sustinere & impendere; Non deessent tamen de facto etiam nonnulli Majestatis Vestræ Fidelium, qui plerosque articulorum, ejusdem Regni diætæ, in negotio Religionis editorum non modo non effectuales; verum in contrarium multa, Religionis Evangelicæ præjudiciosa, contra tenorem Diplomatis Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regiæque & articulorum proximè præteritæ diætæ, facere veriti non fuissent, id quod Majestas Vestra Sacratissima ex infra subnexis gravaminibus nostris lucidius clementer dignabitur intelligere.

Et primò quidem Status & Ordines Evangelici, contra liberam ac Regiam Civitatem Cassoviensem, gravissimè conqueruntur, de & super eo, quod etsi statutum fuisset, per universos Status & Ordines Regni, art. 19. proximè præteritæ Diætæ, ut eadem Civitas Cassoviensis, Magistratusque ejusdem, Helveticæ quoque Religionis exercitium una cum campanarum & sepulturæ usu, tam concivibus, quam & reliquis ejusdem Helveticæ Confessionis hominibus eandem civitatem inhabitantibus, absque omni impedimento, liberum relinqueret: Ac insuper pro continuatione ejusdem liberi exercitii, ac intertentione Concionatorum ac Ministrorum, in eadem Civitate, locum etiam idoneum, commodum & sufficientem, cum Domo Parochiali & Schola, non solum ejusdem loci Concivibus Helveticæ Confessionis, sed & reliquis ejusdem confessionis hominibus ibidem commorantibus post publicationem novissimæ Diætæ Articulorum, sta-

tim & de facto, realiter & effective assignaret; neque amplius eadem civitas, Helveticæ Confessionis Incolas, in libero Religionis ipsorum exercitio continuando, sub poena ibidem specificata quovis modo turbare & exquisito sub prætextu impedire præsumeret; tantum tamen abfuit hætenus, ut dicta civitas & Magistratus ejusdem hujusmodi publicis Regni constitutionibus sese accommodasset, ut potius novis subinde, variis ac variis longè gravioribus injuriis, impedimentis ac interturbationibus eosdem dietim affligeret & miserandum in modum deprimeret, ad sapissimasque ut & legitimas admonitiones, requisitionesque competentum hujusmodi controversiæ Judicium, nullum planè locum pro præmissis hætenus assignasset, imò in manifestum vilipendium Authoritatis Regiæ & contemptum Patriæ confirmatorum Articulorum, utpote contra expressissimum tenorem pacificationis Vinnensis, Diplomatum item Regiorum, septendecim conditionum, ac articulorum Regni, & quidem notanter supra scripti articuli 19. ejusdem Diætæ Posoniensis, libertatem exercitii Helveticæ confessionis, omnibus viis, & diversis excogitatis sub prætextibus ac modis impediunt, imò nullatenus admittunt, loca idonea & sufficientia pro extruendo templo, parochia, & schola Helveticæ Confessionis Incolis, & reliquis ibidem commorantibus assignare contumaciter recusant, Conciones Sacramentorum administrationes, ac alia quævis divina officia sepulturam, item usum Campanarum, & alia Religionis Helveticæ exercitia fieri, sub gravi suppliciorum denuntiatione, severissimè prohibent.

Scholasticis ejusdem Confessionis studiosis, post varias, easque nefandas persecutiones, civitate expulsis, concionatori etiam ejusdem confessionis, enormibus Comitibus & ignominiosis dietim laceratis & affectis, nisi è Civitate exeat, mortem, & extrema quæque interminantur. Humillimè supplicant itaque universi Status & Ordines Evangelici, tanquam Domino nostro clementissimo, habita clementi & condigna, tam gravissimarum Helveticæ Confessionis Regnicolarum, injuriarum ratione, dignetur hoc vilipendium authoritatis suæ Regiæ & totius Regni vindicare, quò supra specificatus dictæ novissimæ Diætæ articulus 19. super libertate Religionis Helveticæ, Cassoviæ, cum suis requisitis ibidem specificatis, exercendæ permissa, realiter effectuetur, locaque com-

commoda, idonea & sufficientia, per eandem civitatem, coram vice Comite Comitatus Abauy-varienfis, & potioribus utriusque Religionis, æquali numero eidem adjungendis, modo practicatò, post solutam Diatam intra spatium unius Mensis, sub pœna in Artic. 14. proximæ præteritæ Diatæ, A. 1647. declarata, excidantur, & effectivè assignentur.

In Oppido superioris Lindvæ, in Comitatu Castriferriensi per Dominum Comitem Dionysium Szefsi, certi subditi parochiales, ab Ecclesia Evangelicorum sunt occupati.

In Oppido Eggervar. in Comitatu Castriferriensi, Parochus Evangelicus, usu fructu molarum molæ, ad fluvium Rabæ quatuor rotarum ædificatæ, quem singulis diebus Sabbathi, horis pomeridianis & diebus Dominicis, à duabus rotis hebdomadatim à jurato molitore percipiebat; sicut & decimæ, per Dominum Comitem Franciscum de Nadafd est privatus. Imò Rectori etiam scholæ census annualis duodecim cubulorum frumenti ex eadem mola annuatim dari consuetus, ab eodem subtractus & occupatus, & extra omnem illius loci consuetudinem, antea observari solitam, unus de numero Colonorum parochialium pro judice loci illius factus.

In Hegyfalu, item Dominus Comes de Nadafd, proventum Cubulorum centum tritici, extra quem nullum ferè alium habebat, ex mola in fluvio Repeze extracta proveniente, à Parocho ejusdem loci occupavit, & plebano Csala-diensi pendendum demandavit. Præterea decimam ex certis jugeribus terrarum, ipsi dari consuetam ademit, inque suos usus converti facit, sicut & ab usu aliarum itidem terrarum parochialium, quæ nonnunquam propter inundationem aquarum nequeunt infeminari, gramina nihilominus percipiuntur, exclusit, imò sedecimam quoque subtrahi curavit, ac ex duobus parochialibus Colonis unum pro judice possessionis, contra veterem consuetudinem fieri fecit.

In Genz Dominus Comes Dionysius Szetfii Molendinum parochiale, quod in eodem territorio Genzienfi, ad fluvium Gyonges existit, è manibus parochi & parochialium, cum toto ejusdem proventu ademit, & sic minister cogitur absque ullo planè proventu ibidem inservire.

In Czenk in Comitatu Soproniensi, census molendinarius & annualis, sedecimâ cum proventibus ad Scholam ab antiquo collatis, totaliter est subtractus; ubi miseri Inquilini parochiales, per quarteria Militum, à Præfecto illius loci super ipsos transmissorum, ad summam paupertatem rediguntur, ita ut cogantur miserrimi, præ nimia divexatione, habitacula sua cum magno damno parochi deferere.

Insuper lignatio focalis, antea Parochis, semper licita, ipsi prohibetur; prata parochialia equis Ministrorum Dom. Terrestris depascuntur.

In Szokodicze & Szenicze in Comitatu Nitrienfi, certi Inquilini alique proventus, ad Ecclesias illorum locorum Evangelicorum ab antiquo pertinentes, per Familiam Tardi & ex eo præcipuè familiam Mayteni sunt occupati. Modo simili, certæ terræ arabiles, ab hospitali templo Galgozienfi assignato, per ministros Comitatus Adami Forgat sunt adempta, prout & in Assa & Ablanczkürt.

Similiter & ad Ecclesiam possessionis Hegy, certi agri pertinentes, proximè aliâs ipsi Ecclesiæ, per Commissarios, tempore priorum Comitiorum deputatos, restituti, ab eadem Ecclesia sunt reoccupati. Ad hæc in Comitatu Trinczinienfi, per familiam Dominorum Mayteni in possessione Also Modests, medietas molæ parochialis est subtracta & occupata.

Licet puncto secundo benigni Majestatis Vestræ Sacratissimæ Diplomatis, per universos Status & Ordines acceptati, per expressum habeatur. ne Rustici quorumcunque Dominorum Terrestrium, sive sint confinarii, sive oppidani, sive villani, in libero suæ Religionis exercitio ac usu, à Majestate Vestra Sacratissima vel ejusdem Ministris, aut Dominis suis Terrestribus, quovis modo, aut quovis sub prætextu, turbentur, aut impendantur, utque impeditis coactis & turbatis antea, liberum illorum Religionis usum reassumere, exercere & continuare permittatur, neque ad alias Religionem ipsorum contrarias ceremonias compellantur, per expressum ibidem appositum, illudque articulo 14. postremæ Regni Diatæ confirmatum habeatur; immemores tamen illius aliqui Dominorum Catholicorum Terrestrium, non modo diversis coactionibus, multis, & incaptivationum strictissimarum afflictionibus, hætenus ipsorum plerosque non sunt veriti premere & affligere, sed aliquos eorundem de præsentis usque in tali captivitate detinere; signanter Comes Dominus Franciscus de Nadafd, tres subditos suos Leykajenses, quod parochum sollicitaverint; Relicta verò quondam Blasii Apponyi, certos suos subditos Jabloniczenfes, ex eo quod frequentaverint Conciones Evangelicorum Ministrorum, proximè incaptivatos ad præsentem etiam detinuisse, ac eadem Domina Relicta sub Birsagio florenorum duodecim, subditos eosdem ab exercitio Religionis Evang. prohibuisse.

Similiter in aliis locis etiam, cum juxta articulum 10. proximè præteritæ Diatæ, pro structura templorum, parochiarum & scholarum loca idonea & sufficientia demonstrari debuissent, id ipsum tamen (misera plebe procul dubio ob metum Dominorum suorum sollicitare non audente) paucissimis duntaxat in locis factum extitisset, quin imò in Soproniensi Comitatu, ne quidem Commissarii Vice-Comiti ex utraque Religione adjungendi, usque hætenus sunt delecti, in eodemque ac toto Comitatu Castriferriensi nulla penitus locorum excisio subsecuta & admissa est. Ut itaque articulus idem debito effectu commodè mancipari possit, Majestati Vestræ Sacratissimæ humillimè supplicamus, ut ratione excisionis talium locorum instantia per Superintendentes vel seniores Ecclesiarum Ev. aut Auditores talium locorum in Comitatibus fienda, Domini Terrestris coram Vice-Comitibus Comitatum, & potioribus Nobilibus, pari numero ex utraque Religione ipsis adjungendis, excisionem fundorum, pro structuris templorum, parochiarum & scholarum peragere, nec ob id miseram plebem turbare, vel aliquibus pœnis afficere debeant.

Ubi autem desideratur talis excisio locorum, inter alia plurima, quæ brevitas causa non specificantur singula, hæc essent præcipua: In prædictis Comitatibus Castriferrensi & Soproniensi

Neufidel, in universis Dominorum Comitum de Burjam, de Nadaſd, & Ladislai Eſzterhazy de Galantha, ac aliorum Dominorum bonis, Neufidel, & Ontau in Moſonienſi; Toth Uyhely ad Vagum & Tablonicza in Nitrienſi; Cſeklicz, Szereth, Nagy Sur, Grinoba Retſe & Galantha in Poſonienſi; Beſſe, Turnove, Biſicza Stranzke, Bruzke, Piſolac, Zlopna, Domanicz, Polarovicz, Dluhepote, Viznobe in Trinczinienſi, & aliis quoque pluribus in locis & Comitatus exiſtentia,

Præterea, cum Templum poſſeſſionum Templum in Lyptovienſi & Maſkſalua Neogradienſi Comitatus exiſtentibus habita, in numero 90. Templorum, ex occupatis per Dominos Catholicos, Evangelicis reſtitutorum, & in punctis accordatis denotatorum, fuiſſent comprehenſa, ac per hoc per Comiſſarios Statuum & Ordinum Regni, iisdem Evangelicis reſtituta: Neque ſciretur, quo reſpectu, aut caſu de numero & ſerie aliorum Templorum in articulo 6. noviffimæ Regni Diætæ declaratorum eſſent exmiſſa.

Ideoque Majeſtas Veſtra Sacraſſima in eo etiam humillimè rogatur, dignetur defectum exmiſſionis præactorum duorum templorum ſuppleri, nominaque eorundem præſentis Diætæ Conſtitutionibus benigne inſeri facere, propter tollendas & avertendas quasvis difficultates, quæ forte ſucceſſu temporis, aliquo caſu, hinc emergere occurrereque facile poſſent.

Proximè præteritorum diſturbiorum tempore, fuit nonnulla noſtra Evangelicorum templa, per Dominos Catholicos occupata, & ſub noviffima Regni Diætæ, nobis Evangelicis iterum reſtituta, ſucceſſivè autem, iteratò per eosdem Dominos Catholicos reoccupata, quæ in præſentiarum etiam detinerentur occupativè, ut ſunt: Leuka, Vamos-Cſalad, Hidegſeg Miſke à Lotsmanienſi ſeparata in Caſtriferrienſi Loos, Peretztegh, Leove, Külce, & Kœreſt in Sopronienſi, & Turtriſtia in Szaladienſi, ac aliis Comitatus, oppidis & poſſeſſionibus ſic dictis exiſtentia. Ut itaque eadem ſub præſenti adhuc Diætæ, per certos deputandos Comiſſarios, cum parochiis & earundem pertinentiis reſtituantur Evangelicis, & pœna in articulo 14. præteritæ Diætæ ſancita, finitis Comitibus, per Vice-Comites ex parte occupatorum exequatur, Majeſtati Veſtræ Sacraſſimæ humillimè ſupplicatur.

Conſtaret præterea, contra conditionem quartam, benigni Majeſtatis Veſtræ Sacraſſimæ Diplomatis Linczenſis & articulum 12. proximè præteritæ Regni Diætæ, nonnullas Eccleſias ſeu Templa Evangelicorum, in uſu bonorum & Jurium poſſeſſionariorum, puta ſubditorum & Inquilinorum, pratorum, paſcuorum, Molendinorum, Terrarum, Vinearum, & id genus aliorum proventuum Eccleſiaſticorum ſeu parochialium, ſedecimarum ac his ſimilium de Jure & ab antiquo Eccleſiis ſeu earundem Miniſtris pendi & præſtari ſolitorum, poſt tempus proximè præteritorum Regni Comitum, per nonnullos Dominorum Catholicorum, eſſe turbatas & impeditas, legitimique ſui uſus perceptione & assignatione privatas. Ideò apud Majeſtatem Veſtram Sacraſſimam ſupplices inſtamus, dignetur benignè providere, ut ejusmodi bona, Proventusve, quoquo modo nuncupari, ac antea ad Parochias

Hiſtor. Hungar.

& Templa pertinentes, iisdem reſtituantur & exhibeantur, occupatoresque eorundem bonorum & proventuum detentores, pœna in articulo proximè præteritæ Diætæ ſpecificatâ, ad inſtantiam vel querelam Concionatorum talium locorum, aut Patronorum, vel Auditorum eorundem irremiſſibiliter puniantur. Et ut melius tales violentæ occupationes Majeſtati Veſtræ Sacraſſimæ innotescant, earundem aliquas Majeſtati Veſtræ Sacraſſimæ humillimè porrigendas voluimus.

In poſſeſſione Donerskirchen in Comitatu Sopronienſi, reductio Miniſtri, per Illuſtriſſimum Dominum Comitem, Ladislaum Eſzterhazy, hætenus non eſt admiſſa, ſed & in diverſis aliis oppidorum & poſſeſſionum ejusdem locis, liberum Religionis exercitium variè turbatum, prohibutum & impeditum eſt. Ad hæc per certos ejusdem ſuos Officiales, plurimi Incolarum & Inhabitatorum Oppidi Nek Evangelici ſunt amoti & expulſi, alii verò, diverſis mulctarum pœnis & aggravationibus ad mutandam Religionem pertracti & compulſi.

Conſimiliter oppidanis Neufidel, non minus pro ſtructure templi, Parochiæ & ſcholæ, loci ſufficientis & idonei exciſio nulla eſt facta, quam reaſſumptio liberi Religionis exercitii Evangelicis prohibita, ubi ex eo, quod inſcio Domino Terreſtri Miniſtrum Evangelicum introduxiſſent miſeri Evangelici Incolæ, jure fuerant convicti, & aliquot centenarum urnarum vini pœna mulctati.

Non diſſimiliter & in bonis Reukensibus plebs miſera in negotio Religionis turbatur, & variis pœnis mulctatur & aggravatur, notanter per quendam Franciſcum Szekel.

Non ſine gravi cordis dolore Status Evangelici Majeſtati Veſtræ Sacraſſimæ coguntur repræſentare, & id, quod, dum Miniſtri Evangelici querimonias ipſorum, ratione Religionis, vel aliorum quorumvis negotiorum, in medio Comitatum proponere intendunt, à nonnullis Dominis & Magnatibus Catholicis non admittuntur, quin potius variis, iisdemque graviffimis afficiuntur contumeliis, prout illud inter alios feciſſet Illuſtriſſimus Comes Dominus Franciſcus de Nadaſd, in generali congregatione Sopronienſi, quibusdam Miniſtris Evangelicis ſupplices libellos Comitatu porrigere volentibus.

Ut itaque hoc in poſterum præcaveatur, Miniſtrique ad exaudiendas ipſorum querelas, ad inſtar aliorum Plebanorum Catholicorum, in ſedibus & congregationibus Comitatum admittantur, Majeſtas Veſtra Sacraſſima id ipſum certo & peculiari Articulo ſancire dignetur, ac in non admittentes certa pœna ut ſtatuatur.

De ſolutionibus perſonalibus miſeræ plebis, eſſi modalitas articulo 12. proximè præteritæ Diætæ expreſſa habeatur & declaretur, non deeſſent tamen plerique Dominorum Catholicorum, qui non curata eadem conſtitutione Regni, indebitè ad ſolutionem perſonalem plebem Evangelicam Parochiis Catholicis adigere non deſinunt. Ut itaque huic Articulo ſatiſfiat, neve aliqui eidem contraveniant, Majeſtas Veſtra Sacraſſima benigne proſpicere dignabitur.

Replica Dominorum Catholicorum, ad præmissa Status Evangelici Gravamina.

ANte omnia ad complanandas Dominorum Evangelicorum difficultates & gravamina, illud apprimè deservire, imo pro regula generali & fundamento sumendum esse, ut quidquid vigore articuli 14. & aliorum in præterita Diæta Statutorum, mediantibus arbitris, seu iudicibus ibidem denominatis, determinari & decidi potest ac debet, ad eos relegetur; eum enim in finem à Regno Articuli isti, processusque & iudices essent, instituti, ut similes controversias dirimerent, neque amplius in Comitibus ejusmodi quæstiones, remoram & impedimentum facessere possent, quin etiam ibidem statutum fuit, ut mediante appellatione, ab illa prima instantia & iudicum sententia, tales querelæ ad Comitatus perferantur, pleaque igitur proposita gravamina hæc viâ decidi possunt, ad eam proinde videntur releganda.

Ad primum. Dignum est, ut articuli 18. & 19. observentur, & in civitate Cassoviensi, tam Catholicis quam Helveticis stante adhuc præsentis Diætæ, locus idoneus pro Templo, Parochia, & schola demonstretur, Catholicis quidem juxta specificationem in gravaminibus expressam.

Ad secundum. Ubi locus pro Templo non esset designatus, extat articulus, ut iudices superinde requisiti officium suum præstent; & si in quibusdam Comitibus nec dum electi iudices essent, eligerentur. Quantum autem ad Ministros Evangelicos, ut ipsi procurent in Comitatu causas Religionis, Actoresque & patroni sint nostrorum subditorum, cum id nulla lege constet, neque admittatur ulla ratio; sed subditi si quid injuriarum patiuntur, accedant Vice-Comitem; similiter & Ministri, si in propria persona lædantur. Vice-Comites porro, sepositò aliquo affectu, sincere justitiam promoveant juxta articulos.

Illud verò resentiunt non immeritò Catholicis & emendari cupiunt, quod in quibusdam locis, ut in Domanits, Zlopna, & Betse, in Comitatu Trinczinienfi & alibi passim, cum omnes, vix aliquo excepto, sint Coloni Catholici, uti & Domini Terrestris eorum, nonnulli tamen exteri Nobiles, qui nullum jus Patronatus in tali Templo prætereundum possent, urgerent ac vellent, contra voluntatem Rusticorum, Templum pro Evangelicis deservire, vel etiam locum assignari. Quod cum juribus Dominorum Terrestrium repugnet, & alioquin concessio semel rusticis Templorum usu, à similibus etiam, si vel maximè Patroni essent, impediri non possent, neque deberetur ipsis locus in fundis alienis; viderentur enim per hoc sibi proprietatem fundi usurpare.

Ad tertium. Relicta Valentini Erdædi, liberum Exercitium Religionis habuit tot annis, absque introductione Ministri.

Ad quartum. Quod bina Templum ex numero 90. Templorum exmissa sint, in præsentis Diætæ, compertâ merâ rei veritate, nominentur.

Ad quintum. Procedatur juxta articulum 14. & requisiti iudices, tam quoad occupationem quam quoad reoccupationem iudicium & justitiâ administrant, In Loos, Dominus Viczay, ex

transactione cum subditis suis, unum ex duobus templis, Majorum sepulturae destinatum & in residentia propria, (cum & alias ipse nullum templum haberet) jure merito addixit suæ Religionis exercitio. In Leuka, cum ibi totius familiae Nadasy habeatur sepultura, atque etiam residentia contenti sint Evangelici, ut Dominus Comes de Nadasd alterum Templum in oppido restaurare ac tegere pro exercitio Evangelicorum velit.

Ad sextum. Si qui proventus occupati sunt à templis & parochiis, juxta articulum citatum 14. procedatur. Quantum verò ad sedecimas, & cubulos quosdam ex censu Molendini attinet, cum illi inter solutiones, quos status suis Plebanis pendunt, numerentur juxta articulum 11. Evangelicis Ministris dare Catholici non sunt obligati. Si quæ autem Molendina propriè ad Ecclesiam pertinerent, dignum est, ut illa restituantur.

Ad septimum. Cum illa controversia Szobotitsa & Szenicze, jam in processu coram Comitatu controvertatur, procedatur via juris, & nihilominus Dominus Michael Mayteni paratus in contrarium docere.

Ad octavum. In Gravaminibus Catholicorum sit declaratio, quoad Hegy.

Ad nonum & decimum. Patet ex jam facta responsione.

Ad undecimum. Equè ut reliqui subditi Domini Nadasdi ac parochiales subeunt. Lignatio autem non prohibetur Parcho.

Ad duodecimum. In Uyhel habetur Templum in fundo Dominorum Terrestrium de facto pro exercitio Evangelicorum.

Ad 13. Secundum gravamina ad Octavum.

Ad 14. Dominus Michael Mayteni paratus in Instanti contrarium docere.

Ad 15. Juxta Articulum 14. per eosdem Evangelicos citatum procedatur; negant enim Dominus Comes Nadasdi & Relicta Blasii Appony, subditos suos causa Religionis detinuisse.

Ad 16. Habent articulum.

Ad 17. Exhibetur informatio Domini Casparis Lyppay.

Ad 18. Negatur simpliciter per Dominum Terrestrum.

Ad 19. Extat Articulus.

Ad 20. Jam superius dictum est non admittere Catholicos, ut Ministri Evangelici Actores & Procuratores sint suorum subditorum.

Ad 21. Extat Articulus & procedatur secundum eundem.

Informatio Domini Casparis Lyppay circa punctum gravaminis Neusideriensis in Comitatu Mosonienfi.

DUplex querela instituitur in gravaminibus Evangelicorum, contra Dn. Terrestrum Neusiderensem. Primò quidem, quod ipse contra tenorem art. 10. proximè præteritæ Diætæ, nullum locum pro templo, Parochia & schola ædificandis, subditis August. Confessionis ibidem commorantibus assignaverit. Secundò quod eosdem subditos propter introductum Ministrum Augustanum, jure puniverit.

Quoad primam querelam, fuerunt exmissi juxta præcitatum Artic. per Comitatum Mosonien-

sem,

sem, Dominus Vice-Comes cum Commissariis utriusque Religionis, ad instantiam subditorum Neufideriensium Evangelicæ Confessionis, qui intermino ad faciem oppidi Neufider profecti, posteaquam ex propria oris omnium subditorum Augustanorum Confessione comperissent, post annum 1608. sed nec ante, ab hominum memoria, neque pacis neque disturbiorum temporibus Ministrum Evangelicum extitisse, & consequenter Templum, Parochiam & scholam ejusdem Oppidi, ab Evangelicis nullo unquam tempore occupata fuisse; ob idque iidem Commissarii determinassent, Dominum Terrestrem non teneri locum pro Templo, parochia & schola, loco Templi parochialis, quod nunquam fuisset occupatum, assignare; uti hæc literæ Testimonialles dicti Comitatus Mosonienfis, ad relationem antelatorum Commissariorum utriusque Religionis sub sigillo ejusdem Comitatus emanatæ, clarius declararent. Nulla itaque justa querela, vel gravamen in hac parte, contra Dominum Terrestrem institui potest.

Quoad secundum punctum gravaminis. Subditi Neufiderienses Aug. Confessionis, sub proximè præterita Diætâ, absque præscitu Domini Terrestris, non expectato fine & exitu eorundem Comitiorum, neque ullis adhuc exstantibus articulis, multo autem minus à Commissariis per Status & Ordines Regni ad hujusmodi executiones deputandis, privata sua autoritate, vique & potentia mediante, in Manifestum præjudicium juris Patronatus utpote præcipuæ libertatis Dominorum terrestrium, Aug. Confessionis Ministrum in Oppidum Neufider, ubi antea nunquam fuisset, introduxerunt. Propter quod temerarium factum, convocatis per ipsum Dominum Terrestrem, præcipuæ Nobilitatis, justitiæ amantibus & jurium peritis, utriusque Religionis personis, ac instituto contra eos judiciario processu, iidem subditi Neufiderienses, contra Dominum Terrestrem jure convicti sunt. Qui quidem Dominus Terrestris, eandem convictionem minimè executus est, verum iidem subditi Evangelici eidem Domino Terrestri ultroneè & spontanea ipsorum voluntate, aliquot urnulas vini obrulerunt. Unde quivis æquus æstimator judicare poterit, an pro justa querela, hoc punctum haberi & recognosci debeat.

Gravamina Catholicorum.

Nihil æquè inviti faciunt Catholici, clementissimè Imperator, quam Majestatem Vestram Christiani orbis, curis obrutam, suis insuper difficultatibus onerare, & Comitiorum cursum præter spem & expectationem, Religionis quæstionibus prolongare.

Verum cum videant, à parte altera usque adeò nihil eorum intermitteri, quæ in favorem propriæ causæ faciunt, ut obtentis quantumvis maximis in proximis Comitibus concessionibus ac libertatibus, positisque iudiciis & arbitris, pœnaque & progressu, ad dirimendas in negotio Religionis emerfuras deinceps quæstiones eliberandæque Majestatem Vestram & Comitibus à similibus molestis, odiosis, cum jactura temporis

Historia Hungar.

& communis boni, agitari solitis altercationibus; His tamen minimè contenti, iterum ad querelas & gravamina, præterito eorum judicio erumpant, nec desistant, novis & novis petitionibus ac postulatis, sua ulterius dilatare ac promovere, Ne igitur ob silentium forte nostrum, Religionis turbatæ culpa nobis imputari possit, cum tamen longè & numero plura & pondere graviora sint ea, quibus Catholici tam in communi, quam in particulari ab ipsis premuntur.

Demum, si licuit parti alteri, tanto conatu prætensiones suas promovere; non erit alienum nostras quoque difficultates, ac justissima & legibus consentanea postulata, brevibus attingere; Denique ex quàm pluribus pauca seligere ac delibare, Majestatemque Vestram Sacratissimam humillimè rogare, ut quæ parti alteri, in eorum causa, usque adeo benignum se Dominum exhibuit, in sua quoque æquum Judicem, de quo non diffidimus Catholica Religio experiatur.

Primo. In Diplomate Pacificationis habetur, ut sua Majestas singulis Comitibus non solum Evangelicorum, sed & Catholicorum gravamina in negotio Religionis complanare teneatur, postulant Catholici, ut eorundem quoque gravamina, in negotio eodem, cum satisfactione complanentur.

Porrò, cum non minus vigore Diplomatis recentis, quam conditionis sextæ Pacificationis Viennensis, quæ fundamentum & Basis est Religionis, observari debeat, uti habetur, ut Templâ, Botskajanorum disturbiorum temporibus adempta restituantur, jure petunt Catholici, ea sibi restitui.

Si æquum existimarunt Evangelici, ut templâ ab Anno 1608. ipsis accepta, per Catholicos restituantur, id ipsum Catholicis denegari non debet; postulant igitur ea sibi ab Evangelicis restitui, & in aliis loca idonea assignari.

Id quoque congruum est justitiæ, ut quæ Templâ Catholici Evangelicis minimè accepissent, neque post Annum 1608. ab Evangelicis tenta fuissent, comperta rei veritate, Catholicis restituantur. Nemo enim tenetur restituere, quod non accepit.

Similiter & illa Templâ, quæ vigore Pacificationis Viennensis restituta fuere Catholicis, post Annum 1608. eaque optimo jure tenuerint, deinceps quoque ad Catholicos pertineant, & comperta rei veritate, restituantur.

Ea quoque Templâ, ubi contra voluntatem plebis Catholicæ, inducti sunt Ministri Evangelici, restituantur, cum hoc repugnet libertati Religionis. quæ illis, eam sponte ac libere acceptare volentibus, concedit.

Contra expressos articulos Regi, juraque & libertates introducuntur, in Templisque & Parochiis constituuntur PICARDITÆ, HUS-SITÆ, & similes Hæretici. Nisi igitur tales, cum Helveticis, in professione Religionis, Sacramentorum administratione, & Superintendentium subjectione per omnia concordarint, è Regno ejiciantur, neque per Majestatem Regiam tolerentur.

*In partibus Ultradanubianis, &
quidem Comitatu Castrifer-
riensi.*

Cum in civitate Gœzigienſi & ejusdem ſuburbio tria haberentur templa, & alioquin pro Auguſtanæ Confeſſionis hominibus; Germanis & Hungaris, unum in civitate, & aliud ſuburbio ſufficere abunde poſſit; poſtulant Catholicum templum illud, quod & antea Catholicorum erat, reſtitui, cum omnibus pertinentiis, apparementis & redditibus, juſtum enim eſt, ut pro quadringentis & ultra hominibus Catholicis inibi exiſtentibus, Eccleſia aſſignetur.

In eadem civitate Gœzigienſi, penes mandatum ſuæ Majeſtatis, proximis diebus & ſub præſenti diſta, Dominus Franciſcus Tolnay, Præpoſitus Caſtriferrieniſis Capitularis, & Georgius Bokor homo Regius, ad inſtantiam Illuſtr. Domini ArchiEpiſcopi Strigoniienſis, in negotio Religionis miſſi, ad excipiendas atteſtationes non ſunt admiſſi per Judicem ejusdem loci Stephanum Hotzutori, in deſpectum mandati Regii, & vilipendium legum patriarum, ac periclitationem jurium Catholicorum.

In poſſeſſione etiam Saari Miniſter Auguſt. Confeſſionis Catholicum ſepeliri nullo modo permittit. Similiter factum eſt, in poſſeſſione Szent Lorencz. In poſſeſſione autem Hegyſalu, Aug. Confeſſionis Miniſter denegat ruſticis Cathol. exercitium Cath. etiam in ædibus propriis.

In Comitatu Sopronienſi.

Templum S. Michaelis parochiale in tumultu Botskajano occupatum, & vigore Pacificationis Vienneniſis, ac aliorum ſubſecutorum articuloꝝ reſtituendum, ſicut & Capella S. Eliſabethæ, ad hoſpitale pertinens, ac ante quatuordecim circiter annos occupata, & omnino in libera & Regia Civitate Sopronienſi exiſtentia, ut iſſis Catholicis reſtituantur, poſtulant. Pari ratione eadem beneficia cum proventibus, quæ ab Eccleſia Catholica abalienata, ac in uſus proprios ſcilicet in intertentionem Concionatorum, ſcholasticorum, organiſtarum & ſimilium ſuorum juxta arbitrium Civitatis applicata, ut Catholicis reapplicentur, una cum campanis ſummè neceſſarium eſt & æquitatis.

Præjudicioſum eſt Catholicis, in eadem Sopronienſi civitate commorantibus, quod licet quælibet Religio ipſamet ſibi Parochum eligat, citra tamen voluntatem Catholicorum, Auguſt. Confeſſionis Sopronienſes, pro arbitrio ipſorum & ad placitum eligunt & indicunt Parochum Catholicum. Unde ut facultas eligendi plebanum, penes eosdem Catholicos habeatur, juri & juſtiæ ac Catholicæ ipſorum Religioni congruum eſt. Porro ſiquidem iidem Cathol. locum ſcholæ ordinarium in eadem civitate Sopronienſi necdum haberent, conveniens eſt, ut pro erigenda ſchola, locus ſufficiens ac idoneus cum proventibus iſſis aſſignetur.

Illud etiam bonum pacis ſpectaret, ut Catholici in eadem civitate, juxta conditos articulos (id quod in præſentiarum uſque neglectum eſt) ſine diſcretionem Religionis, ad publica officia civilia, in

Senatum Civitatis & Cehas opificum aſſumereſſentur; ſicut & in aliis liberis Regiisque ac Montanis Civitatibus & oppidis privilegiatis. Non enim deſſent ſubjecta, pro hujusmodi officiis habilia.

Injuſtoſum & hoc videri, ubi proceſſus juridici in eadem Civitate, ex parte Catholicorum inſtituuntur coram Tribunali Senatus, plerumque retardantur, tamdiu videlicet, quantum Catholici miſerabiliter exhausti facultatibus, proſecutionem cauſarum ſuarum intermittere cogantur.

Uti damnoſum ita & præjudicioſum eſt Catholicis, quod ubi domos & alias hæreditates in Civitate Sopronienſi coemere vellent, non permittuntur; verum mediis omnibus ac variis excogitatis adinventisque impedimentis, impediuntur, cum tamen quibuſvis Auguſtanæ Confeſſionis advenis, jurium Regni licet minimè capacibus, id liberum eſſet, imò per Civitatenſes ultro procuraretur.

Injuſta eſt turbatio Catholicorum ad proceſſionem Vondorffenſem proficiſcentium, ubi ſub prætextu, quaſi ſub aliqua neceſſitate, portas ſuburbii aperire non poſſent, (cum antea nunquam ſimilis conſuetudo fuiſſet) uti proximè feria ſecunda paſchatis præſtatutum eſt, quando ſine ulla evidenti ratione, Nobilem Franciſcum Nagy, Catholicum in pago Kûlô habitantem, ac ad dictam proceſſionem pergentem, excluſiſſent, Auguſtanæ verò Confeſſionis itidem Nobilem, ſignanter Paulum Gothay, & alios, eodem plane tempore, per eaſdem portas ſuburbii miſiſſent; Unde conſtaret evidenter, nullam neceſſitatem excluſendi Catholicos fuiſſe, præter odium & turbationem exercitii Catholicæ, maximè verò ſub his Regni Comitibus.

Id ipſum etiam odium ſcilicet Religionis, vel ex eo procomperto eſſet, quod iidem Sopronienſes, feſta & ſolemnitates Catholicorum turbare ſoleant, cogendo ſcilicet ad labores Catholicas ipſorum familias, è contra verò ſua feſta celebrari per Catholicos, eorumque familias violenter adurgerent.

Quia porro plerisque jam Catholicis in hac Diſta in negotio Religionis querulantibus, minari præſumpſerint, prædicti Sopronienſes, poſtularent inſtanter communi voto Catholici, ut articulus 114. Anni 1647. proximè præteritæ Diſtæ Poſonienſis renovetur, & contra eoſdem ac ſimiles effectuetur.

Dominus etiam Comes Franciſcus de Nadasd, volens Sacriſtiam ædificando annectere, in fundo proprio Eccleſiæ S. Joannis Baptiſtæ, in ſuburbio Civitatis Sopronienſis habitæ, Senatus Civitatis id haud quaquam permittit, arcendo & movendo ſub impoſita multa operarios.

Porro in Roitegh & Egyhaſofalu, bonis ſcilicet Nobilium, Auguſtanæ Confeſſionis Miniſter, Catholicum ſepelire prohibuit. In poſſeſſione etiam Nemety, itidem Auguſtanæ Confeſſionis Miniſter, Catholicos, qui ad poſſeſſionem Szûl, Domini Comitæ Franciſci de Nadasd, Religionis ipſorum exercitii cauſa pergerent, ab omni tam campanarum, quam ſepulturæ uſu prohibet.

In Soitor, poſſeſſione dicti Domini Comitæ, ejusdem Confeſſionis Miniſter, miſerabili-

Nequidam fabri lignarii Catholici filium mortuum alias sepelire non permisit, nisi firmiter promiserint Catholici, quod neminem in posterum Catholicum, ibidem sepelire curabunt. Consimiliter etiam in Oppido Kapuvár, usu Campanæ Catholicos prohibuerunt; tandem in Taboth possessione quoque ejusdem Domini Comitis, contra restitutionales Dominorum exmissorum Commissariorum, propriâ solum modo autoritate, Augustanæ Confessionis Rustici, Matrem Ecclesiam ibidem existentem occuparunt.

In Comitatu Mosoniensi.

In Oppido Leven, in festo S. Jacobi, in Catholicum Juvenem cum ejusdem loci Ministro, anno superiori disputantem, Augustanæ Confessionis homines irruerunt, ac licet idem Minister, publicè clamaverit, nullam sibi injuriam aut molestiam fuisse illatam per Juvenem, nihilominus contra omne fas & æquum, ex merito odio Religionis eundem interemerunt.

In Comitatu Jauriensi.

In possessione Eödevin, templum neque inter nonaginta templa insertum, neque per Commissarios à Catholicis ademptum, per Augustanæ confessionis Rusticos, privata duntaxat autoritate, in præjudicium Catholicorum ibidem existentium, sibi met usurpatum, & Parochus violenter exturbatus existeret.

In Comitatu Posoniensi.

In Civitate Posoniensi, habetur Capella S. Catharinæ, quam semper à memoria hominum Catholici Posonienses possederunt, & temporibus Rogationum ac pro festo S. Catharinæ, Sacra & conciones, ritu Catholico fuerunt peracta, jam verò Augustanæ confessionis Posonienses, ut exercitium Catholicum impediatur, ejusdem Capellæ attinentias Civibus Posoniensibus dividendo abalienarunt, ipsam verò Capellam, Catholicis, quorum interesset, satis ruinofam restaurare haud permetterent.

Hospitale S. Ladislai in suburbio Civitatis Posoniensis, ante tumultum quidem Betlehemiticum, Catholicorum, in quo Capellani Germanici majoris Ecclesiæ S. Martini, diebus Dominicis & Festivis, sacra peragere, ac post eundem tumultum Cives Posonienses, sibi met usurparunt, incoluntque de facto Mendici Augustanæ confessionis; Catholici autem Mendici rarius recipiuntur, & pauci quandoque recepti divinis officiis destituuntur.

Parochia etiam & Schola in possessione Vitzkelet, per Catholicos, tam ante, quam sub disturbii possessione, sub proximè præterita Diæta, per Dominos exmissos Commissarios, contra formam instructionis ipsorum, Catholicis adempta est, & Augustanæ confessionis Incolis assignata in præjudicium Catholicorum.

Ex Capella in possessione Hegy, quæ alias nunquam ab Augustanæ confessionis hominibus possessa, neque inter nonaginta templa

comprehensa fuisse, clare dignoscitur, non ita pridem Augustanæ confessionis Incolæ, Catholicos cum præjudicio jurium & derogamine liberi Religionis exercitii exturbaverunt. Proinde peterent Catholici in possessionibus Hegy, Kossolt, & Vitzkelet commorantes, & ad numerum trecentenarium sese extendentes, sibi prædictam Capellam stante adhuc Diæta restitui, cum terris & pratis, à fundatione ad eandem spectantibus, nunc tamen præ manibus Incolarum Kossolt, Vitzkelet & Hegy divisim habitis.

Anno 1647. Mense Junio, Incolæ Oppidi Szenczienfis, Augustanæ confessionis, inconsulto Parocho Catholico & campanatore, tumultuarii ac armis infesti, coemeterium adierunt, campanas pulsarunt, Scholæ Magistrum è coemeterio extractum, graviterque percussum, domum repulerunt, neque hac insolentia contenti, Parochum Catholicum, sedandi tumultus gratiâ, coemeterium ingressum, in brachio sinistro, eodem in coemeterio, graviter vulnerarunt, lignis lapidibusque petiitum, nisi se subduxisset, procul dubio interimendum.

Anno 1648. Mense Decembri, Oppidi Eseklesienfis Incolæ, similiter Augustanæ confessionis, tecto Domus Parochialis ignem supponentes, Parochum nil mali suspicantem, aded firmis occluserunt repagulis, ut concepta flamma, nullus ei patuisset exitus, adiissetque vitæ extremum periculum, nisi Catholicus quidam manè ad Rorate pergens, & fumigantem Parochiam præter solitum operiens, Parochum adlisset, amboque deinde ardentem grunam detexissent.

In Comitatu Comaromiensi.

His non ita pridem elapsis diebus, Sacerdos in Oppido Comaromiensi, visitans quendam infirmum Catholicum, in domo ejusdem infirmi, gravissimis & injuriis verbis, per Nobilem Georgium Fürst affectus est, merè ex odio fidei Catholicæ, & nisi quidam obstitisset, ultra injuriola verba ad invasionem quoque progressus fuisset.

In Comitatu Nitriensi.

Summoperè conqueruntur etiam Catholici, & vel maxime status Ecclesiasticus, super enormi facto proximis festis Paschalibus in Villa Ludan patrato; ubi dum Catholici, more suo & ritu ordinario processionem instituissent, irruentes in eandem nonnulli ex servitoribus Dominorum Osztrofits Augustanæ confessionis, & personas ad saltum (in odium & ludibrium Catholicæ Religionis) rapuerunt, & in publico invitis ipsis saltarunt; in alios autem usque aded grassati fuerunt, ut ex illis quibusdam in ipso etiam templo contumelioso inflictis vulneribus, ac cathedram, altare & mappas sanguine conspersas polluere & profanare non reformidarint, in maximum & grave præjudicium exercitii Catholicæ Religionis, & immunitatum rerum Ecclesiasticarum. Quare ut hujusmodi Sacrilegia, & enormes actus impuniti non maneant, & in exemplum aliorum similia patrare non verentium, debita animad-

versio sub hac præsenti Diætâ fiat , peremptorie in præsentiam Statuum & Ordinum Regni citentur, & debitâ poenâ mox & de facto puniantur.

In possessione Litzko, ad Dominium Beczkovienſe ſpectante, Emericum Luſſani Sacerdotem Catholicum, in ſtrato ſuo quieſcentem, de nocte, nullâ per eum datâ cauſâ, Auguſtanæ confeſſionis homines crudeliſſimè vulnerarunt, & tandem miſerabiliter interemerunt.

Conqueritur etiam Familia Dominorum & Nobilium Fardi, omnes Catholici, quod licet medietatem Arcis & bonorum Berencz ad eandem pertinentium, æquè cum familia Dominorum, Nyari participant, & ſuas etiam reſidentias in Oppidis Szenicze & Szobotitſa plerique eorundem habeant; nullum tamen ex alterutrius Oppidi templo huc uſque poſſidere potuerunt. Poſtulant itaque ut in Szenicze, templum pro exercitio Dominorum Catholicorum permittatur & Ruſticis, ſicut & Nobilibus Auguſtanæ confeſſionis ibidem commorantibus, locus aſſignetur, relicto templo pro familia Nyari in Szobotitſa; locus tamen ibidem quoque ſimiliter Ruſticis Catholicis & aliis poſſeſſoribus & Nobilibus pro exercitio eorundem aſſignetur.

Hoc etiam præfati Domini & Nobilis, Poſſeſſores nimirum integræ medietatis Arcis & Bonorum Berencz, ut ſunt: Illuſtriſſimus Dominus Gabriel Erdôdi, & Magnifici, Gabriel & Franciſcus Horeczki; Joannes Amade; Georgius, Emericus, Caſpar & Joannes Mayteni; Sigifmundus Horvath; Eliſabetha Eſzterhaz de Galantha; Generoſi item Michaël Mayteni; Andreas Kerekes, Franciſcus Nagy Mihaly; David Beſſani, & David Henricus Szopek, omnes Catholici, maximo cum cordis dolore, perſonarum poſtpoſitione & vilipendio, contra prærogativam & æqualitatem juris hæreditarii ſentiunt, quod Magnificus Dominus Ludovicus Nyari, juſ Patronatus Eccleſiarum, præfatorum oppidorum Szobotitſa & Szenicze, Xenodochii, Parochiarum, Scholarum, excluſis iſſis, proprio auſu ſibi met vendicet; Xenodochii proventus, contra mentem Teſtamenti, acquiſitoris, & diſpoſitionem præfata Arcis & Bonorum diſtrahat, dominium & directionem circa præmiſſa, ſibi cum contemptu præfatorum vendicet; ut & in Scholaſticos effrenes, noctivagos, homicidas, & quosdam ſicarios; ſi quid lethale vel cruentum commiſerint, læſis, ne Dominis, eorundem Catholicis injurias deſtegant, imponit, judicatumque ſuper talibus malefactoribus ſibi iſſi, deſpoticâ quadam auctoritate, præmiſſis Dominis & Nobilibus, æqualibus proprietariis neglectis, vendicat & attribuit. Unde etiam emergit, quòd in Xenodochium ſibi iſſis cum eodem Domino Nyari commune, in vilipendium totius Status Catholicis, eorundem Religionis mendici non admittuntur. Sed nec Parochi præfatorum oppidorum, aliquando ratione injuriarum forte ſibi illatarum, eoſdem requirunt; imò licet plurimi eorum in prædictis oppidis, domos & reſidentias habeant, & cæteri quoque ſæpius in Anno illuc conveniant, nunquàm tamen in recognitionem Domini Patronatus & ſubmiſſionis,

eoſdem etiam invitati, vel ſaltem ſalutatum adeunt. Poſtulant itaque ut in præmiſſis omnibus æqualitas, per Inclytos Status & Ordines, præfatis Dominis & Nobilibus articulariter declaretur.

In Comitatu Barſienſi.

Palam eſt, in quali loco indecenti obſcraque domuncula, ac incapaci angulo, in Regia ac Montana Civitate Kremnicienſi, exercitium Catholicum peragatur, cui ſuccurrere volens, Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Dominus Archi-Epiſcopus Strigoniienſis Zelo & officio ſuo paſtorali motus, certam domum ibidem, accedente benignâ Sux Majeſtatis annuentiâ & privilegio, pro exercitio Catholico, non contemnendis expenſis comparaffet; Civitas tamen Kremnicienſis in hujusmodi domus cœmptræ dominio, privata auctoritate turbaret & impediret, ſicque Catholicos in odium Religionis, iſta opportunitate & commoditate privare niteretur.

Cupiunt Catholici, ut domus eadem, in præmiſſum finem ordinata, præ manibus eorundem conſervetur, civesque ab hujusmodi inferendis violentiis coerceantur, etiam cum poena iſſis articulariter infligenda.

Oppidani Marotienſes, Auguſtanæ confeſſionis, campanarum uſum, ac ad exercitium Religionis Catholicæ deputatas domos, Parocho interdicunt.

In pago Hitzer, Concionatorem Parochum, Prædicantem ejuſdem loci, concitata multitudo, è pago exturbavit, gravius illum tractaturus, niſi Emericus Bottlik, miles Uyvariienſis, obſtitiffet.

Prædicans Marocienſis minatur Marotienſibus & Hyrcerienſibus Catholicis, negationem in Coemeterio uſus ſepulturæ, ſi ad Eccleſiam Catholicam Kis-Apacienſem, Religionis exercitii cauſa proficiſcantur, ſicut & Parocho Apacienſi, niſi à concionibus abſtineat, mortem interminatur.

Licet præſcripti Catholici Marocienſes & Hircerienſes Parochum Catholicum habeant, ab eoque Sacramentum percipiant; nihilominus prædicanti quoque ſtatam ſolutionem ſolvere coguntur, contra articulos proximè præterita Diætæ ſuperinde conditos.

In Poſſeſſione Nagy Lehota, in bonis Ladislai Rakoczy templum per Auguſtanæ confeſſionis homines occupatum, licet in numero nonaginta templorum non fuerit inſertum.

In Oppido Szarnocza, Vice Comes Comitatus ejuſdem, proventus quosdam Dominorum terreſtrium ademittit, & pro ſuſtentatione Miniſtri Auguſtanæ confeſſionis in præjudicium grave eorundem Dominorum abjudicavit.

In Comitatu Thuroczienſi.

Eſſi in nupera Diætâ, omnia templa in Bonis Familix de Reua exiſtentibus, præter unicum Pellenſe, Catholicis ſint erepta; nihilominus illius quoque templi, parochiæque quartam & terras cum cenſu Miniſter loci adimere, & pro ſe vi ac po-

Potentia mediante usurpare, præsumpsit, in grave damnum ac præjudicium Catholicorum valde magnum.

In Comitatu Saaroſienſi.

Tempore Comitiorum proximè præteritorum, in Civitate Eperſienſi, dum pro devotione Commiſſariorum ibi præſentium, Sacerdos quidam Catholicus ſacrum celebraret, exhortationemque feciſſet, tota Civitas, factò tumultu, arreptisque armis, in illum conſurrexit, parumque abſuit, quin & ipſum, imò & Commiſſarios tumultuariè in vitæ planè periculum conjicerent, factumque fuiſſet, niſi Sacerdos alio migrando, furori eorum ceſſiſſet. Si quis etiam Catholicorum, in eadem Civitate Eperjes moritur, Magiſtratus Auguſtanæ Confeſſionis ibidem expoſcit, ut judici mors talis denuncietur, ſicut & ſepultura, quod hætenus neque auditum, neque obſervatum ullibi fuit. Ad colloquium & viſitationem autem captivorum, Sacerdotem, aut ſecularem aliquem hominem Catholicum, abſque præſcitu Judicis non admittunt. Venerabile quoque Sacramentum, non niſi cum præſcitu & conſenſu ejusdem, deferri patiuntur. Liberum erat, ſtante concione Miniſtri Auguſtanæ confeſſionis, Catholicis exire, & Eccleſiaſticis Perſonis ingredi Civitatem, nunc autem neque exire licet Incolis, neque Sacerdoti intrare.

Præterea, ſi quis Catholicorum in Captivitate detentus, Sacerdotem pro confeſſione ſibi poſtularet, non aliter ei permittitur, quàm ut Auguſtanus Incola penes eundem Sacerdotem aſſiſtat, ne alii captivi monita ſalutis habere poſſint.

Et quia in præfata Civitates Eperjes nullum locum haberent Catholici, pro ſuæ Religionis libero exercitio, ut clauſtrum ibidem exiſtens ipſis assignaretur, & in poſterum à ſimilibus, bonum pacis turbantibus exceſſibus & injuriis abſtinerent iidem Cives, meritò poſtulant & inſtant Catholici. Pariter etiam, ut in Civitatibus Bartpha & Cibino, pro templis, ſcholis, & parochiis, loca idonea assignentur.

In Comitatu Abauyvariienſi.

Templum Caſſoviienſe, vigore articuli 18. Anni 1647. ſiquidem nullam effectuationem huc uſque ſortiri potuit. Poſtulant Catholici, ut ſtante adhuc Diæta, præſertim per commiſſarios ad id deputandos & exmittendos, continentiis citati articuli ſatiſſiat, & pro loco templi, deſolatum clauſtrum Dominicanorum quondam, reſtituatur.

Cum verò Venerabile capitulum Agrienſe, una cum Inclyti Regni expeditionibus, Protocolliſ & Archivo, quoque, ex quotidiana Turcarum comminatione, inſidiatione, ac terrore, Jaſſoviæ, uti in deſtituto ac majori parte exuſto, & ſummo periculo expoſito loco, minimè ſubſiſtere poſſit ac valeat; Ex eo etiam, quod Regnicolæ ad ſua negotia peragenda, ſaſſionesque varias celebrandas, in tam periculoſum locum, minimè accedere queant. Idcirco pro tutiori reſidentia, & expeditionum conſervatione, Caſſoviam transferri neceſſum eſt.

Neque ad præſens excidere poteſt catholicis, in ſummum deſpectum & vilipendium liberi

In Comitatu Arvenſi.

Non ſine compaſſionis Chriſtianæ ſenſu, commemoratur Status miſeræ plebis hujus Comitatus, in quo, cum multa millia Catholicorum reperiantur, & pagi integri, ubi nullus, aut vix aliquis alterius Religionis habeatur, nullum tamen Catholicum Sacerdotem intertenere permittuntur; quin imò obtentum è Polonia ad adminiſtranda Sacramenta, Sacerdotem, Caſtellanus Arcis Arvenſis, multis vituperiis, variis minis etiam mortis recedere coëgit; Archidiaconum verò viſitans (quod eundem juridiſtionis ſuæ Catholici, in eodem diſtrictu in hoſpitiū acceperint) idem officialis, eoſdem gravi multâ oneravit, Archidiacono verbera & alias injurias comminatus, ut jam quaſi ex Regno Hungariæ eliminato Catholico, vel ad exercitiâ Religionis ipſorum contraria accedere, vel verò in Poloniam extra Regnum, cauſa juvandarum animarum, proficiſci cogantur, cum indibili Status Catholici deſpectu, maximè verò ſpiritualium.

In Comitatu Neogradienſi.

Anno 1647. Auguſtanæ confeſſionis Incolæ, poſſeſſionis Maſkfalva, templum Catholicum, cum duabus filialibus Lehotka & Praga, ab annis jam triginta quatuor per Catholicos tentum, occuparunt.

In Comitatu Scepuſienſi.

In ſummum derogamen liberi exercitii Religionis Catholicorum, illud quoque eſt, quod Catholicis non permittatur uſus templi Pongraczfalvenſis, cum tamen omnes incolæ loci ſint Catholici, & nec illud aliquando Auguſtanæ confeſſionis Miniſtros poſſeſſiſſe probetur, neque inter nonaginta templa recenſeatur.

Templum Catholicorum Krompachiienſe, in nupera Diæta, inter templa nonaginta, Auguſtanæ confeſſionis conceſſa, eſt inſertum; ſupplificant Catholici dicti pagi, ut vel illud templum illis reſtituatur, vel commodus locus iis pro ſtructura templi Catholici, Parochiæ & Scholæ assignetur, cum exemptione.

In Kôrthveles quoque licet omnes Incolæ ſint Catholici, & inſuper templum ſit Catholicum, Parochiam tamen, vi & potentia mediante, tenet Nobilis Chriſtophorus Feôkô Lutheranus.

Præjudicioſum & illud Catholicis videri, quod in Civitate Leucſoviienſi, nullum exercitium divinum, pro ipſis haberetur, cum Monafterium intra ipſam Civitatem, ad calcem mœniorum habitum, ſub diſturbiiſ Botskajanis, fuerit ipſis ademptum. Meritò igitur poſtularent, ut dictum Monafterium cum attinentiis juxta conſtitutiones præteritorum annorum iisdem reſtituatur.

beri exercitii suæ Religionis, per Cassovienses, cum Joanne quondam Gyôri factum, cui in carcere existenti, S. Sanctam Eucharistiam, non aliter administrari fuit permixsum, nisi per fenestram fracto & ejecto vitreo orbiculo.

Accederet etiam, quod tempore occupationis templi Meczenzef, cum Minister Augustanæ confessionis ad oppidum Stoos perrexisset, eundem comitantibus aliquot hominibus Augustanæ confessionis, occurrit fortuito illis quidam Catholicus, quem dum angariarent, ut eundem Ministrum comitaretur, ipso verò recusante & dicente: Nihil sibi esse cum Ministro Lutherano, præfati Comites, eundem Catholicum vulneraverunt, & manum absciderunt, Paramenta quoque ad Sacrificium missæ pertinentia, contra quendam initum contractum cum Catholicis, iidem Augustanæ confessionis Meczenzefenses, magna cum injuria Catholicorum de præsentibus etiam retinent.

Parochus ejusdem inferioris Meczenzef Catholicus Sacerdos sub præsentibus Diætâ, per quendam hominem Augustanæ confessionis, nullâ datâ causâ, graviter est percussus, ac barba & crinibus evulsis, per plateam ad longum spatium tractus, cum gravi derogamine ac injuria intolerabili immunitatis Ecclesiasticæ.

Non aliter quoque tractatus & injuriatus fuit quidam Catholicus cum sua uxore, ab iisdem Incolis inferioris Meczenzef Augustanæ confessionis, cum suæ Religionis partes tueretur idem Catholicus, eundem ad publicam plateam protraxerunt una cum uxore, ac verberibus affectos, semivivos reliquerunt.

Quam grave sit Catholico Parocho, in Oppido inferioris Meczenzef, ac Articulo 12. proximè præteritæ Diætæ contrarium: quod nimirum medietatem decimæ, quam pro intertentione ipsius Catholici plebani, Domini Terreſtres ex suo beneplacito, olim ordinaverant & assignaverant; alteram verò medietatem earundem decimarum, præpositus Jassoviensis, tanquam Dominus terreſtris de facto possidet; tempore tamen assignationis templi & parochiæ ipsius inferioris Meczenzef, pro Augustanis, decimas quoque ab Incolis seu concivibus & plebe Meczenzef provenientes, quæ juxta eundem articulum 12. Catholico plebano deberentur, Dominus Vice Comes Comitatus Abauvariensis, Augustanæ confessionis Ministro dandas assignasset, contra tenorem articuli superinde conditi.

Præterea. Maximo licet conatu, universi Status & Ordines in eo desudarunt, ut miseræ plebi, liberum Religionis exercitium stabiliretur, pro comperto tamen haberent Catholici, nonnullos Vice-Comites existere, qui contra omnem voluntatem & requisitionem rusticorum ad inducendos fidei ipsorum contrarios Ministros serio cogerent. Ut igitur Catholicæ plebi, sponte & liberè Parochum acceptandi immunitas integra permaneat, & similibus publicam tranquillitatem turbantibus excessibus maturè provideatur, ac contra tales certus quoque articulus, cum severiori aliqua poena infligenda statuatur, condignum censent Catholici.

Graviter sentiunt Catholici, quod ubi in liberis ac Regiis Civitatibus, Oppidisque privi-

legiatis, & alibi passim, certos eosque salutes ob respectus, in dispositionibus Testamentariis, ad pios usus bona & res suas legant; Augustanæ confessionis Cives, vel ob solum odium Religionis, diminutionemque juris Ecclesiastici, licet sapius requisiti, executionem tamen ex officio administrare penitus recusant, quandoque etiam in proprios prophanos usus convertunt, testarique prohibent, nisi præsentibus per Senatū deputatis.

Gravissimum & intolerabile onus in dies patiuntur ex eo etiam Catholici, quod licet primariò Dominis terreſtribus competeret tam libertas Religionis & exercitium, quam etiam jus Patronatus, in propriis ipsorum fundis, haberentque reale & absolutum Dominium, usque tamen arctantur, ut in propriis etiam residentis, & locis habitationum suis templis potiri nequeant; Verum Rustici, in maximum ipsorum præjudicium possideant. Ac licet in nonnullis locis, duo etiam essent templa, nullum tamen haberent ipsimet Domini terreſtres, ut in Leuka, Soliom, & aliis arcibus ac Dominiis passim.

In Oppido etiam & reliquis pertinentiis Arcis Kabold, licet septem haberentur templa, & Domini terreſtres essent omnes Catholici, excepto unico terreſtri, qui bonorum eorundem duodecimam duntaxat partem teneret, ne unicum tamen templum possiderent. Itaque juris & æquitatis esset, ut in bonis suis dicti Domini terreſtres, residentias habentes, ubi duo templa forent, unum pro se occupare possint; ubi verò unicum templum, pro extruendo Rusticis templo, per Dominos terreſtres, locus sufficiens assignaretur. Maximè vero pro plurimis Dominis terreſtribus Kaboldensibus, ex tot templis, & præsertim cum ibidem residentiam haberent, pari numero ex prædictis assignarentur templa.

Valde præjudiciosum est hoc etiam Dominis terreſtribus, quod licet articulo 100. Diætæ proximè præteritæ ordinatum fuisset, plebanos Dominis terreſtribus pro confirmatione eorundem præsentandos esse, concionatores tamen Helveticæ & Augustanæ confessionis, per Rusticos non præsentarentur, licet una eademque esset libertas prærogativæ nobilitaris, ac jus quoque Patronatus Minorum terreſtrium. Unde, ut deinceps eorundem quoque præsentatio observetur, communis ipsorum libertas dicaret.

Ad extremum autem animadvertunt Catholici, satis multos errores commisisse Dominos Commissarios, in proximè præterita Diætâ ad reoccupationem in disturbiiis occupatorum templorum, & quorundam locorum designationem exmissos.

Et primò quidem occuparunt quædam templa, & Augustanæ confessioni assignarunt, sub eo prætextu, quasi sub disturbiiis fuissent per Catholicos adempta, contra instructionem ipsis per Status & Ordines datam.

Secundò occuparunt, & eisdem assignarunt, certas Matrices Ecclesias, sub titulo filialium, prætendentes per midam simplicem expositionem, easdem fuisse quondam filiales, pertinuisseque ad Matrices sicut & è conver-

Ita similiter factum est per eisdem Commissarios, in distractione proventuum Parochialium.

Quorum ut prærecensiti & alii similes commissi errores rectificentur, æquitatis est.

Et licet essent adhuc complura Catholicorum gravamina, quibus indies avita Religio premitur, illis tamen, ne Majestatem Vestram ampliori difficultatum suarum & querelarum mole fatigent, ac pretiosi temporis jacturam faciant, supersedendum existimarunt.

Orantes iterum Majestatem Vestram demissè, ut quemadmodum Evangelicis in præterita Diætâ tot articulis ac legibus providere, eorumque concessionibus munire dignata est; Catholicam quoque Religionem protegere, suisque gaudere libertatibus benignè velit, & templa ac loca nobis assignanda, sub præsentī adhuc Diætâ, per Status & Ordines Regni exequenda, clementissimè procurare.

Replica Status Evangelici, ad Gravamina Dominorum Catholicorum.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas, Domine Domine Clementissime &c.

Fidelibus Majestatis Vestræ Sacratissimæ Evangelicis Statibus, optimè compertum est; quomodo eadem Majestas Vestra Sacratissima Regnum hoc suum, tot & tantis acerbitatibus, tantorumque motuum vicissitudinibus afflictum & concussum, DEO maximo propitio tueri; eidem ac fidelibus populis subditis, pro pia & planè paterna sollicitudine prospicere, utque similitates inter Regnicolas, ob impeditum Religionis Evangelicæ exercitium, damno totius Regni gliscentes, tollerentur, armaque in Civilem sanguinem favientia averterentur, per salutare tractatus, Diplomatisque conclusionem, ac ejusdem per universos Status & Ordines Regni procuratam confirmationem providere benignè intenderit, suamque in eo Regiam, ac indulgentissimo Patre dignam, curam & sedulitatem, toti orbi Christiano testatam reddiderit; Lamentabili tamen & maximo cordis dolore, iidem Majestatis Vestræ Sacratissimæ fideles Status Evangelici persentiscunt, Statum Catholicum, priorem iterum animorum acerbiteriam repetere, veterum litium fomitem, ac novarum discordiarum semina per exhibitionem certorum quorundam prætenfivorum gravaminum suorum in negotio Religionis, ac repetitionis templorum reassumere.

Quæ etsi universa & singula, quarto prætitulati novissimi Diplomatis puncto, quod incipit: *Quæstiones verò circa gravamina, negotium Religionis, & occupationes Templorum concernentes, tam quæ in Anno 1638. Sua Majestati exhibita sunt, quam post subsequuta, in futura primitus celebranda Regni Diætâ, propter Regni tranquilliorē permansionem, unionemque animorum, vel amicabili Dominorum Regnicolarum.* Histor. Hungar.

rum compositione sopiantur, vel autoritate Sæ Majestatis finaliter complanentur, cum satisfactione Evangelicorum.

Item ejusdem puncti paragrapho: gravamina autem futuris quoque temporibus, in eodem negotio Religionis emergentia, tam Catholicorum, quam Evangelicæ Confessionis hominum, quam etiam alia gravamina Regnicolarum, tam Evangelicorum, quam Catholicorum, secundum 17. conditiones Sæ Majestatis singulis Diætis plenariè complanabit, absque injuria Evangelicorum.

Luculentissimè autem articulus 6. novissimæ Diætæ formalibus verbis sic sonans: *Optimè recordantur Status & Ordines Regni, quanta hætenus fuerint inter Regnicolas, ratione occupationis Templorum dissensiones, quæ ut impoterum præcaveantur discordiarumque civilium fomes extinguatur, ac Regnicolæ, pace & concordia mutua potius fruantur, post varias ultro citroque factas disputationes & propositiones inter Status & Ordines Regni, tandem ad extremum ratione occupationis templorum, ac aliorum accessoriorum, interveniente etiam Sæ Majestatis Sacratissima autoritate, ita & hoc modo est conventum: complanata finaliterque determinata ac penitus sopita habeantur.*

Nihilominus tamen, ne videantur Status Evangelici eadem Dominorum Catholicorum gravamina taciturnitate præterire, ad ea, qua fieri potuit methodo compendiosiori, sequentia hæc, loco replicæ Majestati Vestræ Sacratissimæ humillime repræsentanda censuerunt.

Quæ quidem Catholicorum Dominorum gravamina diligentius pensitata, in quinque sequentes classes commodissimè poterunt dividi.

In prima quidem postularent Domini Catholici, certorum templorum, Capellarum, Claustrorum ac attinentiarum, prætenfivè occupatorum, restitutionem; fundarum in quam plurimis locis, pro templo, Parochia & schola, excisionem.

In secunda, difficultatum nonnullarum, post præterita Regni Comitia, contra conditos in negotio Religionis articulos emerfarum, virtute Diplomatis Regii, quarti puncti paragrapho, gravamina autem futuris &c. ut supra, fiendam complanationem.

Intertia, quarundam particularium prætenfarum injuriarum rectificationem.

In quarta, Picarditarum & Hussitarum & Regno, nisi Helveticæ confessioni subscripserint, ejectionem.

In quinta, per exmissos Regnicolarum Commissarios ad restitutionem, sub disturbis occupatorum templorum proventuumque & assignationem quorundam locorum, errorum admissorum rectificationem.

Quantum itaque gravamina in prima classe comprehensa concernerent, ea, uti quæ publico Diplomate, constitutionibus novissimis Dominorum Catholicorum, ita uti Evangelicorum præcatis, sublata & semel in perpetuum sopita essent, prout in præambulo præmissa declarata, fusius haberentur, ulteriori fienda complanatione minimè indigerent. Neque enim conveniens foret, ut idem Diploma & constitutiones Regni, in aliqua sui parte quoque modo augerentur, minuerentur, aut variarentur.

Quantum ad secundæ Classis gravamina, quibus mediantibus, liberum Religionis exercitium impeditum, ac aliæ difficultates causatæ esse, post conditos novissimæ Diætæ Articulos, prætenderentur, ut sunt in Comitatu Castriferrensi. In Saar, Hegyfalú, & Sz. Lorincz. In Soproniensi in Roytegy, Egyhazasfalú, Némety, Sõtör & Kapuvár. In Posoniensi, in Szencz & Cseklicz. In Barsiensi in Maroth, Fischer, & Lehota. In Abauyvariensi, in Alsemeczeni possessionibus & Oppidis, ea omnia ut per Vice-Comites cum potioribus Nobilibus ex utraque Religione, pari numero exmittendos, juxta attributam iisdem, in novissimis Regni constitutionibus, punctisque accordatis auctoritatem, comperta rei veritate, complantentur, neque imposterum utrinque similia attententur, communis æquitas & constitutiones Regni requirunt.

Quantum ad particulares in tertiâ classe comprehensas prætensasque injurias, in Comitatu Castriferrensi, ad paragraphum in Civitate Gözigienfi, &c.

Quod in civitate Gözeg prætenta inquisitio admissa non esset, nihil est, quod Domini Catholici superinde conquerantur, cum eadem contra sensum Articuli 1. Anni 1608. ante Coronationem, paragraphi ultimi intentata fuisset.

Capitulari namque in prætensa attestatio- ne procedere, Archidiaconatusque auctoritatem sibi super Evangelicos quoque vindicare volenti, uti ostendi posset per literas ejusdem, nulla facta injuria, utpote, qui falcem suam in messem alienam immittere minimè debuisset.

In Soproniensi, ad §. Præjudiciosum &c. in negotio Electionis Parochi, & collationis Parochiæ, nulla fieret Domini Catholici injuria, quando per civitatem usus ante puncta accordata novissimæ Diætæ, hætenus pacificè continuatus, observaretur.

Quandoquidem Parochiam eandem, instanti parochio Catholico semper conferre consuevissent.

Ad §. Illud etiam bonum pacis &c. Majores hac in parte Evangelicorum querelæ recenserî possent, prætensionibus Dominorum Catholicorum, quando per totum Regnum ex universis dignitatibus, vix aliquæ etiam, virtute plurimarum Regni constitutionum, Evangelicis conferrentur.

Ad §. Injuriosum & hoc videri &c. Abusus fortè hac in parte commissos, Dominus Magister Thavernicorum, tanquam ordinarius & competens judex Civitatum, comperta rei veritate, corrigat.

Ad §. Uti damnosum &c. Habentur sufficientes hac in parte contra eosdem conditi articuli.

Ad §. Injuriosa est turbatio &c. Quantum ad turbationem processionis Vondorffensis, hoc absque scitu Senatus factum esse, ablegati asserunt.

Quod si autem ex odio Religionis id attentatum fuisset, contra eum, qui reus compertus fuerit, procedatur juxta constitutionem Regni novissimæ Diætæ.

Ad §. Id ipsum etiam, &c. Si Catholica familia Soproniensis hac in parte difficultatem aliquam habet, expleto anno, acceptaque à Dominis suis venia, poterit alio migrare.

Ad §. Quia porro plerique, &c. Hujusmodi querela inter Regnicolas repræsentata, hætenus quia nulla fuit, & citatus Articulus de conquerentibus coram Regnicolis, non de minis simplicibus ageret, non indigeret aliquo statuto.

Ad §. Dominus etiam Comes &c. Domino Comiti de Nadaßd nullum, occasione ædificii, causatum impedimentum, quandoquidem idem Dominus Comes de Nadaßd, beneficium, ubi se ædificare voluisse prætendit, contulit, cui conferre nec potuisset, nec debuisset, uti qui publico Regni articulo prohibitum esset, ne bona stabilia possidere posset.

Ad §. Tandem in Babot &c. Templum illud, uti sub disturbii occupatum, juxta articulum 13. præterita Diætæ omninò restitui debebat.

In Mosoniensi &c. Ratione interempti Juvenis Catholici conveniatur Dominus ipsorum terrestris, & coram judicibus Comitatus utriusque Religionis pari numero procedatur contra eoldem, uti homicidas, de lege Regni.

In Jauriniensi &c. Templum quoque in Eödevin sub disturbii occupatum, quod Incolæ interdictum reassumpserint Religionis exercitium, & apprehenderint templum ab ipsis occupatum, non est peccatum contra Diploma, & conditos in præterita Diætæ articulos.

In Posoniensi, ad §. Parochia & Schola &c. Hac in parte executio Dominorum Commissariorum observanda juxta articuli 13. paragraphum: sicut & illorum templorum &c.

In Comaromiensi. cum summa intelligunt displicentia Evangelici, hujusmodi & contumeliosis affici parochos Dominorum Catholicorum, verum hac in parte major esset Evangelicorum querela difficultatibus Dominorum Catholicorum, quæ imposterum ne fiant, utrinque præcavendum.

In Nitriensi. Hanc quoque illatam Domini Catholici injuriam, consimili intelligunt Evangelici displicentiâ, Domini namque Osztrósi, hic in Diætâ personaliter constituti, uti primum de hoc casu intellexissent, pro accurata ejusdem casus cognitione expediverunt ad Ludan certos servitores suos, qui comperta rei veritate paratos se offerunt, in reos juxta demerita, coram judicibus Comitatus utriusque Religionis pari numero convocandis, servatis de jure servandis, animadvertere.

Ad §. In possessione Liszko &c. Excessus per eosdem commissus, quandoquidem Domini ipsorum terrestris, excepto uno, omnes Catholici essent, si requisiti superinde fuerint, poterit puniri.

In Barsiensi ad §. Palàm est, in quali &c. Quia super domo illa, in rationem Civitatis notabilis summa existeret, & alioquin divenditio eadem contra immunitates Civitatis subsecuta esset, ex eo nullam Domini Catholici possent prætendere injuriam.

Ad §. In Oppido Szarnocza &c. Quere-
la hæc per transactionem inter partes totaliter
sublata est.

In Thuroczienfi &c. Quantum ad negoti-
um Belense, ex quo Incolæ possessionis ejus-
dem uterentur Ministerio Evangelici concio-
natoris, vigore articuli 12. novissimæ Diætæ
Posoniensis, solutionem quoque personalem,
ut eidem præstent, dignum omnino esset.

Quoad terras &c. nullæ ad Parochiam per-
tinentes sunt ibidem occupatæ.

Quoad quartam &c. quæ Parochia careret
ibidem plebano, ea etiam redditur illi, cujus
Ministerio de præsentī misera plebs utitur.

In Neogradienfi. Quantum ad templum
Maskfalva siquidem idem in punctis accordatis
in serie 90. templorum, nomine tenus fuisset
specificatum, prout ex originali constaret,
nescitur tamen, qua de causa ex serie reliquo-
rum specificatorum in articulo 6. Templorum,
exmissum esset, dignum igitur est, pro tollen-
dis futuris difficultatibus, ut articulis Regni de
præsentī inferatur.

In Scepusienfi. Coram Vice-Comite &
deputatis utriusque Religionis Commissariis,
comprobatum fuerat à memoria hominum
templum in Pongraczfalva fuisse Evangelico-
rum, quod & vigore articuli iisdem fuisset
adjudicatum; nostri muneris est, superinde a-
pud Majestatem Vestram Sacratissimam con-
queri, ut idem superiori æstate per Catholicos
occupatum, cum executione pœnæ contra oc-
cupatores juxta articulum exequendæ, nobis
iterum restituatur.

Ad §. Templum Catholicorum &c. Tem-
plum Donaveczgrompach in numero 90. tem-
plorum existens, & per Catholicos occupa-
tum, dum sub præsentī Diætā restitutum esset,
articulis violari nequit.

Ad §. In Körtvülös quoque &c. Parochia
in Körtvülös nulla fuit, sed Ministro Evangeli-
co, per familiam Döke, ad beneplacitum non
ita pridem una domus inquilinaris concessa, mi-
nistro abhinc aliò migrante, domus eadem re-
diit ad Dominum.

Templum autem ibidem existens, per Ca-
tholicos & Evangelicos possidebatur; post co-
mitia tamen per quendam Jesuitam occupa-
tum.

Quia verò familia Döke, uti Evangelica,
sepulturam, in eodem templo haberet, ut in
pristinam restituatur conditionem, justitia ipsa
efflagitat.

In Saarosienfi. Ad §. Tempore comitio-
rum &c. Quoad insurrectionem Civitatenfium
Eperjes, contra Sacerdotem Catholicum, sub
proximè præterita Diætā prætentam, Nuntii e-
jusdem civitatis nihil sibi superinde constare as-
serunt.

Ad §. Si quis etiam Catholicorum &c.
Quoad sepulturam Catholicorum, contrarium
practicari manifestum est, cum iidem in eadem
civitate honeste sepelirentur, uti videre fuit in
exequiis Josæ Szoltan, & aliorum Catholicor-
um.

Ad §. ad colloquium &c. & venerabile quo-
que &c. Quoad non admissionem Sacerdotum
Catholicorum, sine præscitu judicis, ad collo-

Histor. Hungar.

quia captivorum, nulla dignosceretur injuria,
quia hoc ipsum fieret & ex parte Evangelicorum
Ministrorum. Similiter etiam quoad administra-
tionem Sacramenti.

Ad §. Liberum erat &c. In occlusionē
portarum, cum sit cum Catholicis, quod cum
Evangelicis, ex observantia bona Civitatis, &
præcavendo incommodo, nulli fieret inju-
ria.

In Abauyvarienfi, ad §. Templum Casso-
viense, &c. contra Cassovienses procedatur jux-
ta normam Articuli novissimæ Diætæ.

Ad §. Cum verò venerabile &c. Non con-
cernit paragraphus iste negotium Religionis.

Ad §. Quam gravè sit &c. Ratione proven-
tuum Alsomeczenfis templi, extat determina-
tio Vice-Comitis Comitatus, & eidem adjun-
ctorum utriusque Religionis Judicum, juxta ar-
ticulum 14. proximæ Diætæ, quæ si desideratur,
produci potest authenticè.

Ad §. Præterea &c. Maximo licet &c. Si
conquerendum foret super coactione misera
plebis ad contrarium Religionis exercitium,
longè majorem haberent Evangelici querelam,
quàm Domini Catholici; contenti manent E-
vangelici, ut in Vice-Comites, in officio jux-
ta normam articulorum vel non procedentes,
vel contrarium agentes, animadvertatur.

Ad §. Graviter sentiunt &c. De testamen-
tariis dispositionibus vetus & antiquitus obser-
vata consuetudo obtinuit, ut eadem, sicut &
fassiones, super bonis civilibus, eodem modo
instituantur.

Ad §. Valde præjudiciosum &c. Super
præsentatione plebanorum conditus ille articu-
lus, Catholicos duntaxat ligaret plebanos.

Quantum ad quartam Classē. Quoad
prætenfos in gravaminibus *Picarditas & Hussi-
tas*, non constat Evangelicis, ubinam locorum
iidem habitent, & qui sint. Si verò contra
Szakolczenfes, & Puchovienses Helveticæ con-
fessionis intelligatur, iidem omnes in proximè
præteritis adhuc Regni Comitibus confessioni
Helveticæ subscripserunt, & articulo novissimæ
Regni Diætæ 8. confirmati sunt.

Quantum ad quintam Classē, executio-
nes nempe per Status & Ordines Regni exmis-
sorum Commissariorum, Templorumque &
proventuum assignationes concerneret, siqui-
dem superinde per eosdem Statibus & Ordini-
bus relatio facta, eademque acceptata extitis-
set, easdem in vigore suo relinquendas dignum
judicant.

Hæc sunt Sacratissime Imperator, Do-
mine Domine noster Clementissime, quæ no-
bis, loco responsi ad sæpius dicta Dominorum
Statuum Catholicorum gravamina, Majestati
Vestram Sacratissimæ humillimè erant repræsen-
tanda: ex quibus cum luce meridiana clarius
pateat causæ nostræ æquitas, & erga mu-
tuam concordiam fovendam sinceritas; Ma-
jestati Vestram Sacratissimæ supplicamus humil-
limè, perpendendo benignè, quantum dam-
ni intervenerit publico, ex tot & tantis hætenus
inaniter erogatis communibus expensis, quan-
tamve jacturam sentiat totum Regnum, ex hoc
dispendio pretiosi temporis, dignetur clementer
præscriptas rationes nostras, Diplomati Majestati

N 2

Vestram

Vestrae Sacratissimae Regio & constitutionibus novissimae Diatae consentaneas, aequali lance trutinare, eaque de quibus jam semel utrinque inter nos conventum esset, quaeve per Majestatem Vestram Sacratissimam benigne confirmata extitissent, per eosdem Dominos Status Catholicos in dubium vocari non facere, ut hoc modo sublatis, quae ex ipso tenore Diplomatis, ac constitutionibus novissimae Diatae fluunt, difficultatibus nostris, pax postliminio restituta indies magis ac magis floreat, exindeque communis permanens Regni securitas, adhibita salutari provisione, cum maxima utilitate vicinorum etiam Regnorum, firmiter emolumentum sumat. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae Clementiam, humillimis fidelibus servitiis nostris promereri non intermittemus.

Replica Dominorum Evangelicorum, ad resolutionem Dominorum Catholicorum, contra Gravamina eorundem Evangelicorum factam.

AD primum. Quoad Cassovienſe negotium, ut tam ex parte Dominorum Catholicorum, quam Helveticorum procedatur secundum articulum, contenti manent Domini Evangelici.

Ad secundum. Aequum censent Domini Evangelici etiam, ut excisio locorum pro templis, scholis & parochiis, fiat juxta articulum, judicesque superinde requisiti officium faciant; nescimus tamen causam, cur arceri debeant Ministri Evangelici, à faciendis querelis coram Comitibus, cum alioquin hoc Catholicis plebanis non interdicitur apud Evangelicos Comitatus, jusque gentium etiam paganos & Judaeos non prohibeat ab injuriis coram Christianis exponendis, & satisfactione petenda; Imò per istam denegationem manifestissimus contemptus Religioni Evangelicae infertur, justitiae itaque consentaneum est, ut paritas in admissione querelarum, Catholicorum plebanorum & Evangelicorum Ministrorum observetur, Ministrorumque vel plebis miseræ instantiae, super excindendis locis, pro templis scholis & parochiis coram Comitibus exaudiantur.

Quod autem attinet loca Domaniſch, Szlopna, Bieſe & alia passim, cum in iis juxta articulum (siquidem in gravaminibus fuissent specificata) debeat fieri excisio, nulla hic potest urgeri emendatio vel institui disputatio; Articuli enim circa hoc negotium non emendari, sed observari potius debent.

Ad tertium. Cum sine intertentione Ministri non possit fieri exercitium Religionis; liceat Dominæ Relictæ Valentini Erdödy, Aulicum duntaxat concionatorem, in Monyorokerek intertenere, Religionemque suam liberè exercere.

Ad quartum. Contenti redduntur Domini

Status Evangelici, ut comperita rei veritate, ex autographo, bina templa, utpote tepla in Liptoviensi & Maskfalva, in Neogradienſi Comitibus existentia, in numero 90. templorum comprehensa, articulo tamen Regni novissimae Diatae exmissa, articulis modernae Diatae inserantur.

Ad quintum. Coactiva transactio non potest praedjudicare Diplomati, alioquin per hoc, plebs, metu Dominorum Terreſtrium perculsa, facile ad permutationem Religionis compelleretur, sicque Diploma & Articuli super Religione fundati everterentur.

Templum etiam Levvka, cum per Commissarios esset restitutum, repeti per Dominum Comitem de Nadaſd non potest, & sepultura etiam familiae ejusdem in Arce Levvka, non autem in templo Oppidanorum existeret.

Ad sextum. Constat ex Articulo 12. Anni 1557. Decimas decimarum sedecimas & quartas, ab initio parochiales proventus fuisse, nec quicquam juris ad easdem, Dominos vel Arendatores decimarum habuisse vel habere potuisse, ad quas itaque parochias, easdem ab initio perceptas fuissent, ex nunc etiam ab iis, easdem abstrahi non posse, nec debere.

Hoc idem intelligendum est etiam de aliis proventibus, antiquitus ad parochias ordinatis, & absque interruptione semper à Parochiis seu Ministris percipi solitis, nec non Molendinis, Inquilinis, & aliis bonis vel pertinentiis, ab antiquo ad Parochias spectantibus, tam per Dominum Dionysium Szeſy, quam alios, occupatis, quae omnia ut juxta Articulum per Vice-Comites, cum sibi adjungendis restituantur, aequitas postulat.

Ad septimum. Contenti manemus, ut Vice-Comes Comitatus Nitriensis, cum sibi adjungendis, juxta Articulum, sessiones Inquilinarias in Szobotitſa, & proventum Molendini in Szenicze, comperita rei veritate, Parochiis restituat, interim verò captivi Inquilini ex captivitate dimittantur.

Similiter etiam ratione terrarum ad Xenodochium Galgocziense pertinentium (prout & in Aſſa & Ablonczkürth) per Commissarios restitutarum ac vicissim reoccupatarum, per eundem Dominum Vice-Comitem juxta Articulum satisfactio fiat.

Ad octavum. constat Capellam Hegy, nunquam per Catholicos possessam fuisse, verum in uno eodemque Coemeterio, cum templo Hegyenſi existente, semper ad templum idem pertinuisse; Nihil itaque juris Dominos Catholicos ad eandem Capellam pretendere posse, terras porro illas arabiles, testantibus id ipsum sufficientibus literis authenticis, ab antiquo ad templum Hegyenſe pertinuisse.

Ad nonum & decimum. Repetimus hic etiam resolutionem nostram, ad secundum punctum, Replica Dominorum Catholicorum factam.

Ad 11. Contenti sunt Domini Evangelici resolutione Dominorum Catholicorum, dummodo iudicatus ejusmodi impositio fiat secundum ordinem, nec alius sublit injuriosus prætextus; lignatio etiam focalis parochis non interdicitur, ac Quartiriis Inquilini & bona Parochiarum non molestantur.

Ad 12. Quamvis Templum in oppido Uyhelad Vagum non sit in communi fundo Dominorum Terrestrium, nihilominus tamen eo contenti manent Evangelici, dum modò ibidem pro parochia & schola, loca sufficientia & comoda juxta normam articuli excindantur.

Ad 13. Habent resolutionem Domini Catholici supra ad octavum.

Ad 14. Ratione Molendini in Alfo Mofthesics, contenti sunt Domini Evangelici, ut comprobentur præensiones partium juxta articulum, coram Vice-Comite Comitatus Trincziensis & sibi adjungendis pari numero potioribus ex utraque Religione Nobilibus, pro termino iisdem partibus per Vice-Comitem præfigendo.

Ad 15. Quandoquidem Dominus Comes de Nadaſdy, & Relicta Domini Blasii Aporny, contrarium asserunt, contenti sunt Domini Evangelici, ut juxta articulum Vice-Comes, cum sibi adjungendis potioribus pari numero ex utraque Religione Nobilibus procedat.

Ad 16. In eo etiam contenti reddimur, dummodò articulo satisfiat, & Vice-Comes juxta exigentiam officii procedat.

Ad 17. Dominus Vice-Comes Comitatus Mosonienſis non debuisset inquirere, (videlicet, an ante vel post 1608. annum, ibi Minister Evangelicus fuisset) sed locum pro Templo, schola & parochia excindere. Illud enim etiam Templum in gravaminibus specificatum existeret, & major pars Incolarum Evangelicæ professionis esset. Nec propterea iidem oppidani, in pœna aliqua, propter introductionem Ministri Evangelici convinci debuissent; quandoquidem decreta ibidem etiam per Articulum Regni excisione loci, pro Templo, parochia & schola, reducere Ministrum professionis suæ, iisdem oppidanis licitum fuisset.

Ad 18. & 19. Quoad negotium Raykenſe, non est proposita querela contra Dominum Terrestrem, sed officialem ejusdem Franciscum videlicet Szekell, contra quem, sicut & Dominam Terrestrem Rustiensem, ut procedat Vice-Comes cum sibi adjungendis, contenti manent Domini Evangelici.

Ad 20. Habent replicam Domini Catholici, in resolutione ad secundum, cui ad præfensetiam inhærent Domini Evangelici.

Ad 21. Utinam observarentur Articuli, tam in solutionibus, quam aliis Religionis accessoriis, sed videmus indies eosdem impune violari, plebemque miseram Evangelicam, ad solutionem Plebanis Catholicis pendendam compelli, hocque etiam modo Religionem Evangelicam turbari.

Pro complanandis præscriptis tam Catholicorum, quam Evangelicorum difficultatibus, licet Dominus Palatinus cum certis sibi quibusdam adjunctis multum laborasset, nihil tamen efficere potuit. Proinde Majestatem suam Sacratissimam Status Evangelicus, die 27. Mensis Aprilis, hunc in in modum requisivit.

Sacratissima Cæsarea, Regiaque Majestas, Domine Domine nobis
Clementissime.

Quantum detrimenti accesserit Patriæ nostræ dulcissimæ, ex hoc pretiosi temporis dispendio & hætenus inaniter perditis publicis sumptibus, vix ac ne vix quidem effari poterimus; cum videlicet à Trimestri, imo amplius hic hærendo, nihilque in commune bonum efficaciter concludendo, tam nos ipsos perplexis Disputationibus maceramus, quam Principales nostros ingentibus expensis exhaurientes, suspensos animis tenemus, atque sic in ore reliquorum Orbis Christiani Regnorum (quæ intra hoc tempus, bis vel etiam ter Diætæ suas, cum fructu absolvere consuevissent) fieri incipimus.

Cujus rei, & facessiti Regno incomodi, nos in causa minimè sumus, utpote qui in termino Diætæ præfixo maturè comparentes, tam Majestatis Vestræ Sacratissimæ Augustissimum in medium nostri adventum humillimè sollicitare, quam etiam post ejusdem desideratissimum ingressum, quæcunque ad cursus negotiorum diætaliū pertinere videbantur, ea sollicitè & arduè curare nequaquam neglexerimus.

Post instauratum eminentissimum Palatinalis dignitatis officium, non exigua nobis imprimis erat cura, in tollenda Fisci Regii & Civitatum contradictione, veluti legibus & Libertatibus Regni præjudiciosa. Cujus quidem contradictionis ferendæ, cum multi fuerint acerrimi defensores, possibile, imò extra omnem dubietatem credendum, eosdem fuisse etiam illius Authores. Nescitur qua consideratione agantur hæc omnia, non enim ex utilitate Regni, concordiam Regnicolarum dissolvere, salutari-busque & Patriam salvantibus tractatibus, contradictionibus, vel quibusvis repugnantis, obviam ire.

Post cassatam Fisci Regii & Civitatum contradictionem, posito veluti immoto progressus diætalis fundamento, opinabamur, ad reliqua faciliorem fore accessum, descendentesque ad Gravaminum compilationem, dum juxta Diplomatis Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regii tenorem & novissimarum Constitutionum continentias, injurias in Religione Evangelica & Accessoriis ejusdem, post eandem novissimam Diætam (veterum namque siquidem per conclusionem Regnicolarum mutuam utrinque sublata essent, non meminimus) nobis illatas esse exponimus, ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino Archi-Episcopo Strigoniensi, dummodo Maje-

jestatem Vestram Sacratissimam superinde non oneremus, easdem injurias se accommodare vel-
le, oblationem accepimus.

Ne igitur Majestati Vestrae Sacratissimae oneri essemus, monitis ejusdem Domini Archiepiscopi parentes, certum scriptum super difficultatibus, per nonnullos contra Diploma & Articulos novissimae Dietae admisissis, Dn. Statibus Catholicis exhibuimus. Quò exhibitò, Domini Catholici etiam sua nobis gravamina exhibent, ad quae priusquam responsum nostrum mittamus, ipsos etiam ad nostra respondere nolle renunciant.

Nolentes itaque taciturnitate, eadem praeterire, resolutionem nostram ad eadem transmissimus, reportantes ab iisdem quoque Dominis Catholicis ad nostra gravamina responsum, formantesque iterum ad resolutionem Dominorum Catholicorum Replicam nostram; dum ab iisdem simile quod expectamus, perfertur ad nos eosdem Dominos Catholicos, praecisa ulteriori facilitativa accommodatione, non observato Regni ordine usitato, sua Gravamina cum Replica nostra, ad Majestatem Vestram Sacratissimam detulisse, veteresque ipsorum praetensiones, quae alias virtute Diplomatis, & novissimae Dietae Articulorum, sublatae essent, eidem Majestati Vestrae Sacratissimae retexisse.

Ut verò Majestas Vestra Sacratissima Actorum eorundem seriem, ex nobis quoque plenissime & benignè resciat, humillimè exhibenda censuimus, eidem Majestati Vestrae Sacratissimae gravamina nostra sub Liter. A. Resolutionem Dominorum Catholicorum, ad eadem Gravamina nostra sub Lit. B. Gravamina Dominorum Catholicorum sub Lit. C. ac Resolutionem nostram ad eadem, sub Lit. D. Item replicam nostram, quam eisdem Dominis Catholicis ad resolutionem, quoad Gravamina nostra factam, dare volebamus sub Lit. E.

Ex quibus omnibus Majestas Vestra Sacratissima clementer cognoscere poterit, nos satis sincerè cum Dominis Catholicis processisse, inque tam variis querelarum & defensionum labyrinthis, planam & placidam viam, normam videlicet Diplomatis & Constitutionum novissimarum monstrasse, ac ea, quae contra idem Diploma, & dictas constitutiones Dietae novissimae, per nos admissa extitissent, juxta easdem constitutiones complanatu-
ros, nosmet ipsos obtulisse. Ad ea vero, quae semel jam per Diploma, & articulos novissimae Dietae, sopita & determinata essent, (prout lucidè in resolutione nostra sub Lit. D. declaratum haberetur) nos respondere nec teneri nec posse.

Nunquam enim hoc vel in mentem Nobis, vel Principalibus nostris venisset (ac propterea instructiones quoque nostrae, à Principalibus nostris nobis datae & conformatae essent) ut ea, quae jam semel inter nos sopita essent, in arenam revocaremus, sed potius ulterioribus Diplomatis ac novissimarum constitutionum violationibus modum & finem poneremus. Aliàs si interpretationibus, quas Diploma juxta primum punctum ejusdem, jam non admitteret, locus dari deberet, oleò & operâ perditâ, recrudescenteque priorum discordiarum Civilium vulnere, quid certi, repetitâ dissonantiâ animorum, nobis de comuni per-

manfione, & publica tranquillitate promittendum esset.

Quare supplices ad Majestatem Vestram Sacratissimam confugimus, eandemque etiam per misericordiam Dei humillimè oratam habemus, clementissimè considerando faciem gemiscentis & afflictiissimae patriae, quae discordia civili, ac externorum etiam hostium rabie pressa in tantum devenit, ut non amplius Regnum, verum umbra duntaxat illius dici possit verissimè, ne permittat, sopitas veteres offensas reviviscere, aut eos, qui tranquillitatem publicam, novarum quaestionum institutionibus convulsam esse cuperent, voluntate suâ potiri. Quid enim exinde aliud spectandum, nisi priorum discordiarum semina, ac apud externos admiratio, imo verius scrupulus, tam citò mutatae, ante biennium inter nos factae concordiae.

Parati sumus alioquin omnia ea, quae post Diplomatis confirmationem, contra idem Diploma, vel Articulos novissimae Dietae, per nos admissa extitissent, complanare, quod etiam ex parte Dominorum Catholicorum fieri postulamus, imò ut id ipsum Majestas Vestra Sacratissima procurare dignetur, humillima subjectione contendimus; Ut hoc pactò sublatis, juxta exigentiam Diplomatis & Articulorum novissimae Dietae difficultatibus, in pace & tranquillitate mutua viventes, eò alacrioribus animis, & fideliter Majestati Vestrae Sacratissimae, tanquam Imperatori & Regi nostro clementissimo servire valeamus.

Quam in reliquo, Divino favore commendantes, diutissimè valere, florentemque victoriosè imperare desideramus. Benignum expectantes responsum.

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae

*Fideles humillimi & perpetui
Subditi universi*

Status & Ordines Evangelici.

Prescriptam supplicationem, cum adjunctis scriptis, quae omnia dictam supplicationem ordine praecedunt, exhibuit Generosus & Egregius Dominus Georgius Bereny, Domina Relicta & Vidua Principis quondam Transylvaniae, ablegatus, sequentem autem sermonem, ad suam Majestatem Sacratissimam ore tenus praemisit.

Sacratissimae Imperatoriae Regiaeque Majestatis Vestrae fideles subditi, Status & Ordines

Ordines istius Regni Evangelici, Majestati Vestræ Sacratissimæ tanquam Domino Domino eorundem Clementissimo, ad Augustissimam Imperii sui dilatationem, ac universorum populorum divinitus sibi commissorum tranquilliorē permanſionem & quietem, prosperrimos comprecantes progressus, fidelia ipsorum servitia, cum devota subjectione, humillimè deferunt.

Et quamvis, Augustissime Imperator, nihil magis desiderabilius eisdem evenire potuisset, quam ut post felicem Majestatis Vestræ Sacratissimæ in medium ipsorum adventum, ea quæ in negotio Religionis, vigore Diplomatis Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regii, ac publicarum novissimarum Regni constitutionum, sancita quidem, nec tamen omni ex parte effectuatæ fuerant, quantocius debito effectui mancipari potuissent.

Præter omnem tamen eorum expectationem accidit, quod Inclyti Status Catholici conclusiones illas, quæ post multas, ultrò citroque inter Statum Catholicum & Evangelicum, superioribus Comitibus factas dispositiones, semel in perpetuum sopitæ extitissent, reassumpserint.

Quò admissio, cum Status Evangelici satis luculenter animadvertant priorum controversiarum incommoda iterum repullulare, ne hoc ipsum iisdem adscribi & imputari dignoscatur, ad avitam Majestatis Vestræ Sacratissimæ clementiam confugiendo, repræsentant Eidem, medio nostri, demissum memoriale cum annexis, quod ut Majestas Vestra Sacratissima benignissimis oculis suis perlustrare, ac Gravamina nostra, quæ ex vi antelatarum novissimarum Constitutionum, mox post dissolutam proximè præteritam Diætā complanari debuerant, clementissimè complanare & complanari facere, non dedigne- tur, supplicant humillimè. Quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ gratiam, perpetua fidelitate, demissisque obsequiis nostris promereri contendemus.

Domini Catholici, ex parte ipsorum suam Majestatem, sequentem in modum informant.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine Clementissime,

PAlàm est, clementissime Imperator, quanta benignitate & clementia, ut ipsi quoque recognoscunt Majestas Vestra, in proximè præterita Diætā, dilatas ante nec sopitas, quibuslibet ferè Comitibus Evangelicorum difficultates, ac Religionis gravamina, complanare dignata sit, quam liberalem sese in gratiis & concessionibus, nunquam ante in hoc Regno obtentis, pacis studio & amore, illis exhibuerit.

Omnis justitiæ ratio & æquitatis leges exigunt, ut idem fiat Catholicis, quorum si non potior, deterior certè nequit esse conditio, ac pressuræ eorum, præjudiciaque & gravamina non minus ad æquitatis leges, quam ad omnimodam animorum quietem, sinceræque & radicatæ charitatis malaciam reducendo complanentur.

Neque defuerunt ullo tempore suis rebus Catholici, aut sua proponere, eorumque complanationem postulare intermiserunt. Quin imò quoties ab altera parte querelæ aut gravamina Religionis exhibita, quoties seposita, ac in aliud tempus reservata fuere, id ipsum ex parte Catholicorum præstitum, uti ex articulis Diætæ 1619. & 1638, aliisque apparet.

Idem observârunt, in proximè præterita 1647. Diætā, uti visis Evangelicorum Gravaminibus, suas ipsi quoque ferè plures & ponderosiores difficultates ac pressuras exhibuerunt, earumque complanationem efflagitârunt. Verùm cum jam annus fere integer Comitiorum effluxisset, negotiaque gravissima Imperii & Christianitatis Majestatem Vestram Sacratissimam avocarent, neque de tempore esse videretur, ea tunc in discussionem acciri, habitisque superinde in Consilio Majestatis Vestræ Sacratissimæ iteratis consultationibus, differri ea placuit, & in aliud tempus reservari.

Quod verò per hoc, aut conclusis in præterita Diætā Articulis, derogare velint Catholici, bonæ charitatis & pacis jura conditionesque violare (quod immeritò queruntur Evangelici) tantum abest, ut potius fateantur, non esse sibi animum ac mentem, quæ in præterita Diætā constituta sunt, Diplomaque & Articulos convellere, quin potius contentos etiamnum reddi, ut ea, quæ in complanationem Gravaminum & satisfactionem Evangelicorum edita sunt, servantur, maneantque illibata, id solum agere, ut postea quàm Evangelicis, in suis prætensionibus esset satisfactum, Catholicorum quoque salvis prædictis conditionibus & articulis, pressuræ & injuriæ tollerentur, avitæque Religio Catholica libertatem quidem aliis concessam pateretur, suam tamen opprimi, juribusque propriis derogari, ac libertate privari non concederet.

Quod porro asserunt, ut difficultates nostras declinare, earumque complanationem evadere valeant Evangelici, in proximè præterita Diætā sopitas esse & compositas difficultates nostras, rem aliter se habere patet tum ex eo, quod in præterita Diætā, ne quidem ipsis repræsentata, aut in discussionem accepta fuerint, sed in aliud tempus rejecta nostra gravamina.

Ex eo quoque evadit manifestum, quod contentia ipsa Articulorum & Diplomatis ostendunt, nihil ibi Catholicorum gravaminum complanatum, nullum Articulum in favorem Catholicorum conditum, sed omnia in causa ipsorum & ex gravaminibus eorum composita & constituta.

Tandem quod ante asseruimus. nos illæsis hætenus conclusis articulis, libertatem nostram ac injurias ab oppressionibus Evangelicorum cupere vindicari, neque aliis sed iisdem plane regulis ac norma, quibus ipsi suis in gravaminibus pacificationis Viennensis occupatis ab an. 1608. Templis, locis assignandis & similibus uti velle, si enim ipsis justum fuit, ista à nobis poscere & evincere, non erit injustum, ut nos quoque ab ipsis eadem postulemus & obtineamus.

Humillimè igitur Majestati Vestræ supplicant Catholici, dignetur æquissimis eorum postulatis clementer annuere, neque admittere, ut quæ sitis hujusmodi subterfugiis ac declinatoriis

exce-

exceptionibus nos eludant; quin potius, ut communi legi, iustitiæque ac libertati, iisdem plane Regulis, & ad eandem, quam ipsi tenuerunt amussim, in protectionem & conservationem Avitæ & sacrosanctæ Religionis Catholicæ satisfiat, benignè & efficaciter demandare.

Majestatis Vestræ Sacratissimæ

Fideles

Status & Ordines Inclyti Regni Hungariæ Catholicæ.

Antecedens Catholicorum scriptum, ad perlegendum quidem, manibus Evangelicorum assignatum; sed metu, ne id ab Evangelicis describatur, quanto citius per Domini Palatini Secretarium, repetitum fuit. Nilominus tamen iidem Catholici præcavere non poterant, quin paria scripti, specioso quodam sub prætextu, Evangelici non essent consecuti.

Lit. C.

Acta Comitiorum Posoniensium, Anno MDCLXII. ad diem I. Maji indictorum, in quibus gravissimæ inter Regnicolas Catholicos & Evangelicos ortæ sunt dissensiones: Catholicis urgentibus, ut à propositione Cæsaris, de subministrando contra Turcas auxilio, fieret initium, prætermittens Religionis causâ: contra Status Evangelicos, ab usu roboratâ consuetudine, & antiquo modo procedendi (nempe à complanatione gravaminum, ne Evangelica Doctrina exterminium totale pateretur) noluit discedere. Quapropter die quinto Junii in negotio Religionis exortorum Gravaminum, per Georgium Draskoczi & alios Delegates Libellum supplicem cum Gravaminibus Cæsari tradidit, sequenti præmissâ oratiunculâ:

Fideles Status & Ordines Evangelici, Majestati Vestræ Sacratissimæ à Deo Altissimo, Rege Regum, & Domino Dominantium, vita longevitatem, omnigenam prosperitatem, felix & diuturnum Imperium, per totum Orbem Christianum longè latèque expansum, animatùs precantur, suæque humillima obsequia, cum perpetua fidelitatis devotione offerunt;

Et nihilominus freti Majestate Vestrâ Serenissima, Domini Domini sui clementissimi benignitate, quâ erga omnes fideles suos, pro Regia S. clementiâ & paterna indulgentia duci solet, ad Thronum Majestati Vestræ S. supplici libello suo medio nostri venerabundi accedunt & confugiunt: S. M. V. humillimè, exorantes dignetur, eundem sereno vultu acceptare, benignis oculis suis placidè perlegere, perlectoque eosdem suos fideles Clementi Resolutione sua exhilarare: Quam M. V. S. Paternam clementiam perpetuis fidelibus atque humillimis obsequiis suis, iidem fideles intimè semper studebunt demereri. Quâ peroratione finitâ sequens Memoriale Gravamina Evangelicorum in se comprehendens, Eidem S. M. porrexit,

Augustissime Imperator, Domine Domine nobis Clementissime.

DUm afflictissimæ hujus nostræ Patriæ, tot olim Regnorum & Provinciarum Dominæ, luctuosissimam in partibus Regni Trans-Tibiscani sortem quam intra unius Lustræ (ut vetustiora sileamus) spatium, primo quidem ab irruptione Polonica, postmodum verò ab infesta Ottomanica Potentiæ rabie experta est, mente revolvimus, tantarum calamitatum seriem commemoraturis, lachrymæ & singultus verba præcludunt, & ipsa vox faucibus hæret,

Observantur enim quotidie oculis nostris, tot Myriades Christianarum animarum, earumque ense, fame, frigore, & mille aliis modis extinctarum, lacera & humi prostrata funera, partim sine discrimine sexus & ætatis abactarum nefanda

fanda servitus, quæ à nobis abreptæ ærem ejulationibus ac gemitibus implendo, nobis nihil præter Christianæ compatiendi immensum dolorem, suæquæ infinitæ infelicitatis tristem reliquerunt memoriam. Fortunacior videbatur aliis reliquarum hujus Regni partium constitutio, quas tamen penitus introsipientibus, expandunt eæ quoque afflictionum suarum sibi optimè consciæ, perpeffarum in pluribus Comitatus turbationum & oppressionum prolixissimum catalogum, ingenuum testem, quod quantum ab extraneo & naturali hoste perperpeffam cladem desolata & subjugata illa Regio: tantum hic à domestico sanguine, funesto sanè spectaculo experta Evangelica Religio, nec superest aliqua illi tot & tantorum infortuniorum casibus agitata, prosperitatem aliquam invidendi, aut exprobandi materia. In eo quidem hi reliqui Comitatus felices, quod furoris Paganici non expertæ sunt depopulationes, infeliciores tamen, quod mutua membrorum unius corporis collisione, potentiorum utpote aliquorum in inferiores sævitiam & arrogato in conscientias, per earum subjugationem, quod DEUS sibi soli reservatum voluit, absoluto Dominio, lethalia acceperint vulnera, tanto quidem acriore dolore, quanto vulnera cognatæ sint graviora manus. Habentur quidem Sacratissime Imperator, super libertate Religionis, in qua Pax & tranquillitas Regni quies consistit satis claræ & cuius certos limites præscribentes conditiones & constitutiones per universos Status sancitæ, perq; M. V. S. prædecessores, Imperatores videlicet & Reges Hungariæ, felicissimæ teminiscentiæ, confirmatæ, signanter Anni 1608. Art. 1. ante Coronationem in pacificatione Viennensi fundatæ. Diplomata itidem Regia An. 1622. Art. 2. & Anni 1638. Art. 1. Item Pacificationi Linzensi superstructi articuli, Anni 1647. à 5. usque ad XIV. Anni 1649. Art. 10. & An. 1655. Art. 18. quæ omnia & singula per M. V. S. tempore auspiciatissimæ suæ Inaugurationis, singulari Diplomate, sunt in verbo Regio ratificata. Non defuerunt tamen aliqui potentia pollentes, qui licet inter reliquos defensio Constitutionum Regni ipsis quoque incubuisset, exquisitissimis mediis Evangelicos expellere, in captivitates deducere, ac de præsentibus etiam aliquos in iis detinere, Ecclesias, Parochias & scholas occupare, nonnullas demoliri, aut solitis proventibus privare, miseram plebem in corporibus affligere, & facultatibus mulctare, taliterque Religionis excidium intentare, contra præcitas leges & Sacratissima Diplomata Regia, non formidarunt. Sperabamus equidem Clementissime Imperator, juxta præcitatum An. 1655. art. XVIII. omnium in negotio Religionis exhibiturum & ab Anno 1647. emerfarum difficultatum, solutâ statim illâ Diætâ, complanationem, certoque pollicebamur nobis, quoad Gravamina nostra circa eandem Religionem, in proximè præteritis Comitibus, M. V. S. humillimè per nos præsentata, omnimodam satisfactionem, innixi firmiter tam oblationi & assecurationi orali, Illustrissimi Domini Archi-Episcopi Strigoniensis, quàm verò ad benignissimam M. V. S. resolutionem & commissionem, ad singulos Comitatus, per Excellentissimum Dominum Regii Hungariæ Palatinum expeditis, literarum Declaratoriis & præceptoris, juxta statuta Regni determinationem controver-

Hystor. Hungar.

suarum circa Religionem, Magistratui Comitatus injungentibus, verum non ut eatenus quidpiam alleviationis sensissemus, quin imò ut supra attactum Potentiores aliqui & aliorum exemplo, soluta statim Diætâ, perfracto quasi præmissarum Legum repagulo, liberè in subditos Evangelicos, non solum suos, verum etiam aliorum Dominorum deserviendi, magisque cum iis in dies, per atrociam quævis media ubi videlicet persuasiones & minæ non suffragabantur, eos affligendi sumpta licentiâ, nihil intentatum reliquerunt, quod oppressioni Evangelicæ Religionis deservire videbatur.

Nec subsistit hæc illorum audacia in sola, in quibus initium sumserant plebejæ conditionis hominum afflictione, verum ad Nobilium quoque Evangelicorum personas & Curias sese effudit; aliqui in exilium pulsi, aliorum consortes, liberi & Familia, non in Domiciliis suis tute, non res, facultates eorum à rapinis manserunt immunes. Si qui nostrum illatas Religionis injurias, ad normam præcitarum constitutionum, jure mediante vindicare intendebant, omnis generis obstacula, quæ excogitari poterant, eis posita.

Vice-Comites nonnulli Catholici existentes, nunc hanc nunc aliam alicujus defectus exceptionem prætendentes, rem ita protrahere studuerunt ut miseri instantes, alibi tædio laborum, & inanium expensarum fatigati, alibi gravissimis comminationibus abstracti & deterriti, ab incepto desistere debuerint. Ubi vero processus legitimus institutus, ejus cursus vel aliis interjectis impedimentis, vel verò mandatis inhibitoriis, (cum vero omnia Juridica media talis processus excluderet) est præpeditus, imò in aliquibus Comitibus, frequenter licet urgentibus Evangelicis, prælibatæ literæ Palatinales, ut perlegerentur, dignæ non sunt habitæ. Quapropter libertate Religionis nostræ tot spiculis allisâ, ad M. V. S. Thronum refugium sumendo, ejus augustissimum auxilium implorare compellimur, quos, quamvis ab interpellatione M. V. S. hoc periculossimo rerum Christian. statu, arduis pro eadem Respublica curis implicitâ, verecundia retrahere deberet, cum tamen inevitabilis Religionis turbatæ necessitas nobis eam excutiat, ad pedes M. V. S. provoluti, eam per viscera Misericordiæ Divinæ, per fidem Regiam, sacratissimo suo Diplomate contestatâ oramus, dignetur has nostras lamentabiles Querelas & Gravamina clementissimè excipere manibus nos præsidio gratiæ tradendo, ab oppressorum nostrorum ausibus vindicare, in eos tanquam publicarum Constitutionum violatores, quippe qui per læsas partes, potentiâ ipsis impares legibus coerceri nequirent severè animadvertere, ipsos ad observationem Diplomatum adigere, nostramque liberam Religionem, tantoperè turbatam & injuriatam ante omnes Tractatus Diætâles vigore conditionis V. Pacificationis Lincensis, in integrum restituere, & eò alacriore animò, in aliis necessariis negotiis, ad conservationem Patriæ spectantibus, pro cuius, sicut & M. V. S. salute, nec vitæ nec bonis nostris parcere parati sumus, progredi valeamus.

Namque periclitante hac libertate, nulla felicitas temporalis nobis grata, nulla pax externa, de Religionis securitate incertis chara esse potest.

Quamnam itaque, & ex quibus locis contra allegatas constitutiones Regni ab Anno 1647. us-

que

que ad Annum 1655. ab ipso vero, usque ad Annum 1659. præjudicia sint illata, denuo M. V. S. sub Lit. A. & B. ex quo earum complanationem, ut præmissum, nondum obtinuissimus: recentia verò & post proximè præter Diætam emersa, summarie saltem, cum multa adhuc restarent, ad evitandam prolixitatem repræsentata, M. V. S. clementissime ex infra scriptis intelligere dignetur.

In Comitatu Soproniensi.

Illustrissimus Dominus Comes Paulus Eszterhazy, sub proximè præterita Generali Diætâ, miseram Evangelicam plebem, in bonis Arcium Frakno & Kif-Martón, totâ denique Ditione, penes Lacum Ferthœ, per varias afflictiones ad mutandam Religionem inducendi initium faciens, eandem in fide suâ nihilominus constantem, post solutam Diætâ, in dies majoribus ac majoribus aggravare perrexit oneribus, in singulos enim majori numero distributis Equitibus, (qui eos omnibus modis vexandi licentiâ habitâ, nullum petulantia & inquietudinis genus prætermiserunt) miseros homines tot enormium injuriarum pertæsos, rerumque suarum indemnitati studentes, ad assumendam Religionem Catholicam coëgit. Templum Sandorffiense, una cum sui Parochia & Proventibus semel articulatim inter nonaginta Tempia numeratum & restitutum, per homines ac milites suos, ad id specialiter expeditos præoccupari fecit: quorum insolentia in sola occupatione Templi & vexatione subditorum non substitit, verum insuper in Parochiam hostiliter irruendo, Libros, Frumentum, Vinum, reliquamque suppellectile ibidem repertam, in prædam converterunt, neque ipsius Parochi vitæ pepercissent, nisi furentium manibus sese subduxisset.

Idem Illustrissimus Comes Paulus Eszterhazy, Vashenienses & Sarfoldienses, in Insula Rabilicz existentes, medio Plebani Gornensis & Officialium suorum, adhibita vi ac terrore, à Religione Evangelica abstraxit.

In Bonis similiter Illustrissimi Domini Francisci Nadaſdy, militibus Hungaris pariter & Germanis, pedestris Ordinis stipati, in possessionem Baboth venientes, cum rusticos, quos imminenti periculi metus ad suas, quas invenire poterant, latebras abstruserat, non reperissent, milites undique scrutari jussi sunt, qui ubicunque quempiamprehenderunt, in Judicis ejusdem loci domum pertractum, ad communionem Catholico more, minis & terroribus adegerunt, ejecto Evangelico Parocho.

In Oppido Kapu, incolæ hætenus in sua Religione pacifice viventes, turmatim per Heydones ejusdem Domini Comitatus, in Arcem ibidem habitam pulsi, eis quamvis renuentibus, ac præ animi dolore lamentantibus, Sacramentum obtrusum est per Plebanum.

Ex Oppido Szent Miklos, idem Dominus Comes de Nadaſd, circa Festum Nativitatis Christi, quatuor ex oppidanis primariis, Evangelicæ Religionis, in Arcem Scheibesdorff, extra Regnum abduci curavit, quos statim in vincula congestos, non dimisit priusquam confiterentur Sacerdoti Catholico. Postmodum similiter quatuor, quinque, quandoque sex personas noctu, nihil adversi metuentes, per Heydones capi, ligarique & sic vinctos ad Arcem Kapu deportari.

incarcerari, post perpeſſos varios carceris squallores eximi, tribus baculis verberari, & sic ad Catholicam Relig. eosdem cogi & compelli curavit.

Intra & cis-Rabam per eundem Comitem de Nadaſdy Patres Jesuitæ, quibus adjuncti erant nonnulli milites Germanici & Heydones expediti, passim in ditionibus Ejus, miseros subditos Evangelicos partim variis excogitatis modis, blanditiis & pollicitationibus, partim verberum comminationibus, ut sibi templorum claves traderent, compulserunt, & ab Evangelica Religione abstraxerunt, prouti in præmentionato Oppido Szent Miklos Georgius Tomſies, Rationista Kapuvariensis, adjunctis sibi undique ex vicinioribus pagis rusticis, ac sancita in contraveniente quadringenta florenorum pœna, Templum magno impetu & caterva hominum adorsus ac inde Concionatore Evang. excluso, parochiam & templum, cum Proventibus occupavit.

In Possessione Nagy-Czenek idem Comes Nadaſdy, per servitorem suum Policarpum Glubicz, alias Evangelicum, serio demandavit Ministro Evangelico, ut egrediatur sponte Parochiâ alioquin per media sibi minus grata egressurum. Qui libertate Religionis fretus, cum se minis absterreri passus non fuisset, interjecto non longo temporis intervallo, idem Minister, per emissos armatâ manu satellites, datis in prædam facultatibus ejus, ejectus est, ac nisi singulari Dei providentiâ, manus furentium evadere contigisset, ibidem horrendè interfectus fuisset. Templum verò cum Parochia, earundemque pertinentiis occupatum.

In eadem Possessione Czenek, Evangelicis sepultura denegatur, & utut cum solitis ceremoniis non expeterent, solam tamen terram mercari coguntur: prout in Festo Paschatos Petrus Szabo, plebano ibidem pro licentia sepeliendi uxorem suam, florenos duodecim dare debuit. Incolis etiam prænominatæ Possessionis Czenek, per Jesuitas præterito Festo Paschatos, sub pœna florenorum XXIV. commissum est, ut omnes ad confessionem accedant, ad quam etiam immaturæ ætatis & puellæ pulsi: Cumque Judicis Stephani Kovacs, uxor accedere nolisset, duobus mulieribus loco sunt abacti, ipsaque Kereszturinum deducta atque ab Officialibus durissime habitâ, confiteri coacta est.

Templum Horpachienſe Patres Jesuitæ, simili ausu & potentiâ mediante occuparunt, Parocho contumeliosè excluso.

In Oppido Los, Johannes Tolnyai, ejusdem Comitatus de Nadaſd Servitor, nescitur unde motus, adjunctis sibi nonnullis aliis, de nocte in Parochiam irruens, toribus præfractis, fornace, obviaque suppellectile concussa, furibundus hinc inde per parochiam, & hortum ingenti vociferatione cursitando, sclopetaque exonerando, Ministro necem inferre conatus est. Quo postmodum exinde ejecto templum & parochia occupata.

In possessione Roytœk, nobilis quidam Adamus Hertelendi, contra cæterorum Dominorum compossessorum voluntatem & auctoritatem, Concionatorem Evangelicum, per inhumanas vexationes barbâ evellendo, & ædibus parochialibus in Curiam suam nobilitatem, per famulos suos extrahendo, violenter exturbavit & Templum occupavit.

Magnificus Johannes Viczay suo & Illustrissimorum Comitum de Nadaſdy, & Pauli Elzterhazy, nec non Reverendissimi Domini Episcopi Jaurienſis nomine, ad Incolas possessionis Rœtœk & Musai Juratum Assessorem Comitatus Sopronienſis Michaellem Telekely misit hisce formalibus denunciando: Dominus Magnificus Johannes Viczay ex voluntate prælibatorum Dominorum Comitum, sic etiam Episcopi Jaurienſis misit me, ut Juratum Assessorem, ad vos Musaienſes & Rœytoekienses, ne vestrum quispian Concionatori Evangelico hospitium dare præsumat, sub pœna prohibitionis perpetuæ à piscatione, & lignorum sectione.

In Oppidum Kil, memoratus Comes de Nadaſd, servitorem suum Balintſi (melius Bolondſi) expedit, qui terroribus clavem Templi Evangelicorum, tam à Pastore, quam à Plebe extorquere tentavit; quâ non obtenta abiit, majorum calamitatum comminatione effusâ, nec in vanum, paulo post enim Nobilis Petrus Landor, præfacti Comitis itidem Servitor, & in persecutione instrumentum, cum valida annatorum manu, oppidum invasit, incolis inclementer tractatis, post tædia vexationum claves templi ademit, & pulsu campanarum dato, sub gravi pœna in Templum omnes congregari, sine sexus discrimine coëgit. Ubi postmodum plorantibus & ejulantibus Sacramentum porrigi jussit.

In possessione Juan, idem Comes de Nadaſdy, non abſimili modo proceſſit, non Ministro Evangelico illius loci, quem in contumeliam Aurigam appellabat, necem atque omnia primò extrema minatus, post modum à minis ad effectuationem condescendit, siquidem præmentionatum servitorem suum Bolondſi, cum nonnullis Heydonibus illuc expedit, qui circumcinctâ undiquaque parochia, Ministrum Evangelicum injuriis variis affectum, à parochia exturbavit, parochiam cum proventibus præviâ confiscatione Bonorum universorum ejusd. Ministri, violenter occupando, in templum beneficio scalarum descendit, effraſisque foribus aperuit, Catholicisque assignavit.

In possessione Szeplak, Magnificus Sigismundus Megyeri, dum ex congregatione in oppido Los celebrata, domum rediisset, vocato ad se concionatore Evangelico, eidem strictissimè injunxit, ut à modo in perpetuum, officio abſtineret, nec amplius in ditione suâ, Ministerium suum exercere præsumeret, gravia eidem comminando, Quo postmodum expulso, Templum cum parochia occupavit,

In possessione Hegykü, templum tam per possessores prædeceſſores, quam modernos Incolas ab Evangelicis possessum, servitores ejusdem Comitſ de Nadaſd, aggressi sunt, cumque per Servitorem quendam, nunc secum abductum, aperire frustra tentassent, postibus Januæ evulſis, templum temerario ausu occuparunt. Postmodum Stephanus Szekhely, Judicem illius loci, & quinque cum illo Juratos in foetidissimum anserum & gallinarum stabulum conjici curavit, in quo per integram noctem detenti, sequenti die, manibus eorum, non secus ac si ad torturas ducendi essent, atrocissimè ligatis, extractos, vexationumq; pertæſos & præsentium periculorum, Religionem mutare coëgit.

In possessione Clapod, Ministro Evangelico

per ejusdem Comitſ Officialem primo, tandem per Heydones, deniq; verò per Georgium Tomſics Rationistam Kapuvariensem denuntiatus est, nisi benevolè parochia exceſſent, clavemque templi unâ cum calicibus, manibus eorum assignaverit, cum toto corpore verberibus contusum acensibus ad frustra concisum, foras ejectum iri. Quo sponte cedere nolente, postmodum antelucano tempore sub quarta videlicet noctis vigilia, comparatis nonnullis auxiliis, janua conquassata, eundem Ministrum cum omnibus suis reculis, publicam in plateam ejecit, Judicem verò & cum illo sex Primarios vinctos, in Kapu Var abduci curavit, ubi jussu Castellani Ladislai Gyœngyœſi, per Heydones tribus baculis ad cruorem usq; percussus sunt. Neq; hoc crudelitatis specimine saturatus, dum miseri post perpeſſos verberum dolores humi jacerent, pedibus eos calcans securi tam immaniter verberavit ut laterum ossa nonnullis confregerit, non Christianum saltem, sed & humanum modum totaliter excedendo. Prædicti autem Ministri uxore quatuor dierum saltem puerpera existente, Parochiaque egredi coactâ: infans ejusdem, per agitationem & concisionem in curru exanimatus est.

In Kœhalom aliter Steinberg / incolis in Festo Pentecostes nomine ejusdem Comitſ de Nadaſd, per Nobiles Petrum Gadoczy & Paulum Despoth, serio demandatum exitit, ut Concionatorem suum ordinarium exautorent, Templum aperiant & Plebanum Catholicum introducant, sicque per omnia voluntati præfati Comitſ pareant, & sese omnimodè accommodent. Qui posteaquam libertati Religionis Evangelicæ firmiter inhærendo spe avertendi à se mali, Dominum Comitem supplici suo libello injurias suas repræsentando, protectionemque & quietem conscientiarum implorando requisivissent, Comes sub eo prætextu, quasi non à tota communitate hæc agendi haberent potestatem, demisit. Qui ut fidem, communis consilii sui ac consensum facerent, sexaginta è medio sui delectas ad Comitem expediverunt, iis itaque in præsentiam admissis, quæſituri ex ipsis fuit. Num Catholici esse vellent an verò Rebelles? Quâ quæſtione simplices homines irretiti, & terroris pleni, infecta reabierunt, nec postea à parte Comitſ cessatum donec Pastore violenter remoto plebs ad Religionis mutationem compulsæ est, per ipsiusque satellites crudelissimis verberibus, multis, carceribus, & aliis hujusmodi diris mediis enormiter divexata, clavem templi assignare recusassent. Cum autem sequenti die Concionatori Evangelico funus ibidem humanum, ac solitis ceremoniis templi eundum esset Patrè Priore Leutevienſi, cum Dominis Petro Anyos, Petro Godoczi & Paulo Despoth inter venientibus, clavis templi attunc in mensa parochi inventa per Gadoczium abrepta & priori correctæ est, qui accepta eâ, templum illicò ingressus, illud occupavit.

In possessione Bogyoszlœ, ipso Festo Pentecostes Evangelicis in templo meridiana sacra peragentibus, sæpè mentionatus Bolondſi dum ipsemet Concioni interfuiſſet, finita eadem, una cum auditoribus aliis egressus ac in Parochum sarcasticis & contumeliosis verbis à quibus pia mens abhorret, invecus, eum injuriose tractavit.

Incolis verò, ne Evangelicum Pastorem intertenderent, seriò demandavit: post aliquot dierum intervallum, una cum Petro Landor, idem Bolondfi, certis quibusdam Equitibus assumptis, nomine comitis de Nadaſd in Parochiam ibidem habitam iterum supervenit, & Ministrum Evangelicum Georgium Bükü novis contumeliis & convitiis proſcindens, ſevere minatus, niſi intra ſpatium viginti quatuor horarum Parochia exceſſerit, clavemque Templi eiſdem assignaverit, ſeſe certò ſuperinducturos Muſquetarios ac per eos vulneribus ac verberibus affectum ejectionuros, facultatibus ejus in prædam datis. Poſtquam verò idem Paſtor Templi clavem, utpote quæ à Nobilibus Eccleſiæ ejusdem Patronis aſſervabatur, reſignare non potuiſſet: ſtatim Jeſuitæ ſimul præſentes medio cujuſdam ſatellitæ, Matthiæ Cſorl o ſeris in janua Templi penſilibus perfractis, Templum occuparunt.

In Poſſeſſione Uyker, ejectione per ejusdem Comitæ de Nadaſd, pedites armatos, loci Parocho Evangelico, Templum eſt ademptum.

In Poſſeſſione Scopor, idem Comes de Nadaſd, in tranſitu Sarvarinum ſerras ad januas cœmeterii & Templi applicatas confringi & alias apponi curavit, atque ſic Miniſtrum Evangelicum ut & auditores loci ejusdem Nobiles pariter & ignobiles, à cultu divino excluſit, ac poſtmodum anno nunc currenti Dominica Invocavit, Jeſuita Pater Bacſi cum ſibi adjunctis Clericis, pariter & ſervitoribus antelati Comitæ, templum occupavit.

Similiter anno præterito, in Feſto Nativitatis Chriſti, dum Borgoczienſes Nobiles pariter & ignobiles, ad cultum divinum & Sacramentorum uſum Nemeskerum veniſſent, finitisque ibidem ſacris, domum ſeſe contuliſſent, à cuſtodibus ſylvarum prælibati Comitæ de Nadaſd, veſtibus ac omnibus armis ſunt deſpoliati, & ab eo tempore, nullus eorum audent venire ad ſuæ Confeſſionis Miniſtros Evangelicos.

Eodem Anno, Dominica Palmarum Johannes Kiſfaludi, adſcitis ſibi militibus, toties fati Comitæ de Nadaſd, ferè ducentis, Templum poſſeſſionis MiGuly, Inſulæ Rabalicz, armatis manibus occupare conatus eſt, ac niſi Patroni ejusdem loci Evangelici, cum auditoribus ſeſe oppoſuiſſent, Templum eiſ ademptum fuiſſet.

In Pordany, Barbacs, & Bodahely in Inſula Rabakœcz, homines ejusdem Comitæ Nadaſdy, Miniſtros Evangelicos appellentes, Parochias ibidem prout & Tempſa eorum occuparunt.

In Keczel, Generolus Dominus Stephanus Radvany, & conſorſe ejusdem, Miniſtrum Evangelicum expelli Parochiam & Templum occupari fecerunt.

Magnificus Adamus Cziraki, Tempſa in poſſeſſionibus Beled & Rabakocz, & Czirak occupavit, excluſis Evangelicis, introduxitque Catholicos.

Similiter etiam Templum poſſeſſionis Vaſaroſſalu, Filiale Eccleſiæ Beled, Evangelicis eſt ademptum.

In Poſſeſſione Muſay, cum Nobilis quidam Jacobus Horvath, filiolo ſuo demortuo, in comuni cœmeterio Roſtolienſi, ſepulchrum fieri curaviſſet, famuli Adami Hertelendi & Caſparis Joſa, Veſpilionibus pulſis, illud iterum terra re-

pleverunt, & ſic miſer coactus deſuncti filioli cadaver, in aperto campo ſepelire.

In Valbersdorff, aliter Barbollya, duo ex militia Germanica, ad hyberna illuc collocati præcipui Officiarii, præter Menſem Februarium verſus Parochiam equitantes, eam ſibi aperiri poſtularunt, quod dum ibidem conſtituti tres vigilæ denegaſſent, ipſemet Generalis Adjutant, ab equo deſiliens, tranſcensaque porta, evaginato gladio, vigilæ inſequutus eſt, & expulit.

Poſtmodum effractis interioribus januis, reliqui ſimul adſciti, Parochum quaſiverunt, quem cum invenire non potuiſſent, Simon Deſpoth fenestras concutere cœpit, ac unam bombardam, & duos gladios vigilum illuc deſtinatorum, ſecum abſtulit. Sequenti die Dominus Comes Paulus Eſzterhazi ſuperveniens, clavem templi, à Judice & Juratis poſtulavit qui excuſantes ſeſe quod ſine præſcitu Dominorum Terreſtrium in præjudicium eorum nihil facere poſſint, à ſervitoribus ejusdem Domini Comitæ, verberibus & aliis probis peſſimè ſunt tractati ac tandem clave ipſis ereptâ, ipſemet Dominus Comes Templum ingreſſus, illud occupavit, clavemque adſtanti Clero assignavit.

In Veperd, Dominus Comes Franciſcus Keri, poſtquam non ita pridem Evangelico Miniſtro denunciari curaviſſet, ut ſi vitæ & facultatibus ſuis conſulere velit, ſine mora Parochia exce-dat, ſequenti die ſimiliter ſub carcere & alia gravi comminatione, obtenta miſeris ſubditis clave, Templum ibidem habitum, una cum Filiali in Kabold occupavit.

Sic quoque Templum Bünſe, in feriis Pentecoſtalibus, à Patribus Jeſuitis Sopronienſibus adjunctis ſibi militibus Germanis, Sarvarienſibus pedestris Ordinis, ejectione loci Miniſtro ordinario eſt occupatum, conſiſcatis omnibus Miniſtri rebus.

In Poſſeſſione Kereſztur, in Inſula Rabokócz, quod Evangelici defendendo Cœmeterium & campanas, quas Dominus Præpoſitus Cſornenſis, tempore illuc peractæ Proceſſionis per ſuos pulſare voluit, id non admiferint, ob hoc per breves articulos ſuper violentia aliquot ex Kereſzturienſibus & Sebehaziensibus in litem attracti, in onere actionis convicti ſunt.

In Comitatu Caſtriferrei.

In Poſſeſſione Peczel, ſervitores Domini Comitæ Georgii ab Erdœdi una cum Plebano Veſzprienſi, manibus armatis Parochiam Evangelicorum invadendo, Miniſtrum eo tum planè domum redeuntem, diris verberum plagis afficiendo, per brachia arreptum, univerſisque bonis ſuit exutum extraxerunt, & exturbarunt.

Idem Dominus Comes Georgius Erdœdi in oppido ſuo Vep, non ſolum Miniſtrum Evangelicum, per homines ſuos ad id deputatos violentè exturbando, Parochiam, locumque ſimul pro Templo & Schola, per Commiſſarios Regni iſdem Evangelicis loca antea occupatorum aſſignata, exciſa & deputata à reque proprio Evangelicorum exoluta, prævia tali quali illegitima æſtimatione occupare fecit: verum etiam rebus
ejus.

eiusdem Ministri universis, in publicam plateam eiectionis, nec in domos Colonorum importari permisit; sed in atrocissimo frigore, per tres dies atque noctes, ibidem custodire coactus, alio tandem vehi curare, idem Pastor debuit. Subditorum etiam Evangelicorum rebus universis conscriptis, registratis, eisdem intimari curavit, nisi Religione sua desertâ Catholicam amplecterentur, cum iacturâ omnium bonorum suorum, singulos eorum singulis quatuor florenis contentatos, cum bacillis in exilium relegaturos. Sed cum eosdem nec his minis flectere ad suam opinionem potuisset, conscripta & congregata in bonis suis Valachicis certâ quasi malitiâ, ad præfatos Colonos suos, variis quibus possent, injuriarum & calamitatum gravaminibus affligendos & vexandos, sub prætextu quartiriorum condescendi fecit. Sed nec his contentus eosdem ferè omnes, sine discrimine sexus, in Castellum suum, ibidem extructum accersiri, & ad mutationem Religionis variis modis cogendo, nonnullos veluti Johannem Szeker, alioquin etiam senectute gravatum, tribus baculis crudeliter verberari, ac semi-mortuum in carcerem suum injici curavit; alios verò, donec Religioni suæ pristinæ renunciarent, ex captivitate non dimisit.

In Eolybo, Petrus Landor, Comitissæ Francis de Nadaß, certorum militum Ductor, Parochus ejusdem loci Evangelico primò denunciavit ut Parochiam eandem sponte relinqueret, quod cum idem facere nollet, mox plebanus Sarvariensis cum præfato Ductore, & viginti Musquetariis prælibati Comitissæ ad latus habitis eundem in Parochia constitutum hostiliter invaserunt, & una cum conjuge Ductor quidem flagello sensu cuticâ, alii verò scloporum ictibus, per omnia corporis membra, durissimè per integram ferè horam tractatum & vexatum, extorta demùm ab eodem templi quoque clave, & universis ejusdem Bonis in prædam actis ejece- runt & extubarunt. Quem Ductorem cum quidam ex laboribus redeuntium Auditorum hæc oculis tristibus intuens, modestè satis, vix hæc ex mandato Domini Comitissæ fieri, allo- quutus fuisset & monuisset, lethaliter ab eodem vulneratus est.

In Szemieny, idem Petrus Landor, crulem & injuriosam hanc executionem ulterius quoque continuare volens, hujus etiam loci Evangelicum Ministrum, cum ad ternariam severissimam & quidem vinculis & compedibus minatoriam ipsius denunciationem, Parochiâ cedere nollet, una cum plebano Sarvariensi, assumptis secum sedecim Musquetariis, & quatuor Equitibus, violenter invaserunt, eundemque exinde cum summâ indignatione & ignominia, contra expressas constitutiones extubarunt. Ubi postea pro sepultura Nobilis Michaelis Isdenezi, absque pulsu campanarum & aliis solennitatibus peractâ, decem Imperiales plebano Catholico solvendi erant.

In Rött, quoque Parochiam primùm Paulus Despoth, & Petrus Gadoczi, toties fatis Domini de Nadaß servitores, nomine ejusdem Domini ipsorum, magno cum fremitu & vehementiâ invaserunt, evaginatisque gladiis, nisi loco cedere vellet, Parochus Evangelico mor-

tem præsentem minati sunt. Ob quam ipsorum violentiam, quamvis miseri subditi, apud præ- titulatum Comitem, mediante supplici Libello conquesti sunt, tantùm tamen abfuit ut exaudi- rentur, ut potius paulò post Prior Monasterii Lucensis, assumptis secum satellitibus, & paro- chiam & templum Evangelicorum ibidem vio- lenter occupaverit miserosque subditos omni- bus, quibus potuit, violentis mediis, ad assu- mendam Romanam coegit Religionem.

In Possessione Bunya similiter templum Evangelicorum, vi constitutionum Regni, antea ipsis per Commissarios Regni assignatum, Judex ejusdem Comitissæ de Nadaß Leucensis, assum- ptis & sub pœnâ quinque florenorum convocatis Oppidi ejusdem inhabitatoribus, manibus ar- matis primò violenter invadens, effractò tem- pli tectò, campanam propriis Evangelicorum expensis non pridem comparatam auferri, & in præfectum Oppidum Leucense transportari cu- ravit.

Altari deinde, suggestu, sellis, aliisque tem- pli ornamentis, à majoribus ibidem fundatis, confractis & comminutis, cum jubilo, veluti egregio ab eodem perpetrato facinore, abinde recessit, & tandem sequenti die, exturbato cum ignominia Pastore Evangelico, & templum & parochiam, cum suis accessoriis ademerunt & violenter occuparunt.

Templum similiter Pörgoliense Evangeli- corum, una cum parochia & eorum proventi- bus per homines ejusdem Comitissæ violenter oc- cupata sunt, calices item proprio Evangelico- rum ære comparati, magno eorundem damno & præjudicio erepti & ablati.

Pastorem Evangelicum possessionis Szede- ny, plebanus Oppidi Csépreg, Johannes Szakony, nescitur qua temeritate ductus, cum sex aliis personis ad latus habitis, per Oppidum cum sibi associatis itineris comitibus, pacifice tran- sire volentem, veluti ex improvise insidiis ho- stiliter invasit, detractum currum terræ allisit, & ferè ad extremum vitæ habitum durissimis verbe- ribus affecit.

In Possessione Alsókeleszthely, Stephanus Horvath, idem repetiti Comitissæ de Nadaß ser- vitor, certis Equitibus, & Musquetariis stipa- tus cum resistente Francisco Szelesth, templum loci istius Nobilium Evangelicorum, occupare primò intuitu nequivisset, sequenti die Licen- ciatus quidam Eolbiensis, serario Sarvariensi, & nonnullis peditibus secum assumptis, attactam Possessionem clanculariè subintrantes, fores templi aperuerunt, datoque campanæ pulsu, Pater quidam Jesuiticus cum aliis, & præmen- tionati Comitissæ de Nadaß Capellanus Lenthen- sis, Alexander Valdina, cum satellitibus secum habitis, ex sylva ibidem proxima, ubi se occul- tarant, prodeuntes, idem templum pro se vio- lenter occuparunt.

Illustrissima quoque Domina Comitissa Sara Draskovicz, Comitissæ quondam Dionysii Sechi de Rima Sech relicta vidua, templum Evangelicorum Felso-Lindaviense, una cum scho- lâ & pertinentiis violenter ademit.

Saariense quoque templum, cum omnibus suis pertinentiis, per præfatum Comitem de Na- daß, Evangelico Ministro ibidem amoto, li-

et antea à Dominis Regni Commissariis tribus vicibus fuerat Evangelicis restitutum, ademptum est.

Ita etiam in Szent Groth, templum, una cum Parochia & proventibus bonisque parochialibus, occupatum est. Similiter in Nyger, templum, parochia & coloni parochiales cum omnibus pertinentiis, ejecto per ante memoratum Comitem de Nadafd, concionatore Evangelico, possidentur à Catholicis.

In possessione quoque Csakany, ejusdem loci Capitaneus, Blasius Kisfaludi Ministrum Evangelicum exturbavit, templumque violenter occupavit.

In Comitatu Mosonienfi.

In possessione Pomogy, cum Minister istius loci Evangelicus, ad severam Domini Comitatus Pauli Eszterhazi, per officialem Bonorum suorum, ad lacum Fertho adjacentium, factam denunciationem, statutis & superinde Religionis libertate fundatis legibus fretus, Parochia sua spontaneâ voluntate cedere nollet, quidam ex Servitoribus Aulicis, præfati Domini Comitatus, Patribus Jesuitis & quatuor peditibus Germanici stipatus, in pagum venit, & Parochum abesse animadvertens, foribus templi ab intra apertis, alii quoque ingressi sunt, ubi in despectum & contumeliam Evangelicæ Religionis, libro agendarum ceremoniarum ad Altare reperto, confisso & dilacerato, organum quoque Regale dictum exinde abstulerunt, & hac ratione templum illud, violenter occuparunt. Sed his non contenti, verum pluribus etiam complicibus associatis, in miseram plebem conversi sunt, quos miris & crudelibus mediis divexantes & affligentes, ad deferendam Religionem Evangelicam compulerunt, & demum sub multa quinque florenorum, singulis inhabitatoribus audiendam Missam indixerunt & promulgarunt.

In Oppido Naissider seu Neusidel Religionis Evangelicæ addicti incolæ, per Dominos Johannem & Georgium Lippai, variis modis affliguntur & opprimuntur, in libero Religionis exercitio turbantur, cum videlicet Leges & puncta, huic libertati manifestè contraria, & nimis præjudiciosa, sub gravissimis multis, cum læsione conscientiarum suarum observanda iisdem imponuntur: nempe ut templum ibidem Catholicorum frequentarent, ceremoniasque Religionis suæ contrarias, sub quadraginta florenorum multa; ne unquam duo vel tres præcisè Evangelicorum convenirent in unum: & si contingat vel postulet quatuor vel quinque eorum convenire, unum ejusdem conventui Catholicum adhibeant bona itidem sua ibidem habita, sine præscitu, vel præviâ apud Judicem loci intimatione facta, impediuntur divendere, aliis verò domos ibidem emere volentibus, emptio non admittitur. Item viduæ Evangelicis nubere, funera Evangelicorum cum cantu seu Processione Evangelica abduci, iisdem publica officia gerere, nonnullis qui hætenus in similibus constituti fuissent amotis, non permittuntur. Ac contra expressa Regni sancita, verbo Regio confirmata, arcebuntur ab introductione Ministri Evangelici, sub confiscatione universorum Bo-

norum introducentis: vel si nomine totius Evangelicæ communitatis fuisset adductus, multa sexaginta florenorum cum interminatione mortis, Pastori Evangelico Golczeni, idem oppidum contra præmissa statuta intrare præsumenti, inferendæ indicta est. Supplicatum quidem extitit, iisdem Dominis Lippay, de relaxanda, intuitu Diplomatum Regionum & articulorum super libertate Religionis sancitorum, hac rigorositate, sed frustra laboratum.

In Oppido Golz aliter Galos, iisdem Domini Lippay, cum loci istius Pastorem Evangelicum exturbare frustra tentassent, præcipuos incolas, subditos suos possessionatos citatos, Rebellionumque & refractariorum criminis accusatos, in Residentia Archi-Episcopali, ibidem in vinculis & carceribus detentos non nisi depositâ grandî pecuniariâ multa dimiserunt.

Templum quoque possessionis Kility iisdem Domini Lippai, sub prætextu debiti, quod censum ordinarium ipsis uti Dominis terrestribus incolæ præstare nequiverint occupari curaverunt.

In Comitatu Jaurienfi.

Templa possessionum Eottereny, Zamoly & Darno, per Reverendissimum Dominum Episcopum Jauriensem, sunt occupata, & Ministri Evangelici contumeliosè exturbati.

Inhibent etiam officiales Dominorum Johannis & Georgii Lippai, incolas Evangelicos possessionis Radvany ab intertentione Ministri Religionis ipsorum: Virgines autem Moniales Posonienses ab eadem tanquam Matre Ecclesia, incolas Patasienses, gravi cum comminatione abstraxerunt, & contra voluntatem eorumdem incolarum plebano Posiensi applicuerunt.

In Præsidio Jaurienfi, à trium duntaxat annorum spatio, opifices juvenes Evangelici, signanter Pelliones in Contubernium seu Cecham seniorum opificum Pellionum, contra antiqua ipsorum Privilegia & usum in contubernio ipsorum antea semper continuatum, ob reminisceniam cæterorum Magistrorum pellionum Catholicorum Cechæ eorumdem adhærentium, odio & contemptu Religionis manifestè non recipiuntur. Similiter & cum sartoribus proceditur: Ex quorum contubernio nonnullis, Magistris ejusdem artis anno jam præsentis, per Reverendum Dominum Franciscum Gorup, Episcopum Novientem ad se accersitis, certos ipsorum articulos Cechales, antea ex eodem Capitulo Jaurienfi, sub sigillo Capituli, per modum Privilegii emanatos & ipsis elargitos, longoque temporis spatio usu pacifico roboratos, sibi sub certo prætextu assignari curavit, atque ultra unius Mensis spatium, præ manibus suis retinendo, nonnisi ad creberrimam sollicitationem atque instantiam præmemoratorum Magistrorum sartorum, cum præjudiciosa clausula & conditionis, ad calcem appositæ additione, ne imposterum Cechales prærepetiti quemquam sartorum Evangelicorum Jauriensium, sub multa florenorum quadraginta, in contubernium suorum recipiant, extradavit. Quos quidem extradatos articulos cum unanimi consensu Cecharum prælibatorum tam Catholicorum quam Evangelicorum, tanquam per adjectam præmissam clausulam præjudiciosos, me-

mediante Protestatione restituisent, subq; pristina forma, in qua nimirum Prætitulato Dño Episcopo concedidissent, ipsis extradari absque cuiusvis clausulæ additione sollicitassent, petitos tamen nullatenus ad hoc usque tempus obtinere potuerunt: Non sine gravi Diplomatum Regiorum & legum Patriarum læsione.

In Comitatu Comaromiensi.

Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Georgius Lippay, Archi-Episcopus Strigoniensis, relegavit & exclusit Evangelicos subditos ex possessione Balvany Szakalas, ex eo quod Catholicam Religionem amplecti noluisent, & alios loco eorum Catholicos condescendere fecit.

Inhibent Moniales Posonienses, incolas possessionis Apaczszakalos, sub gravi mulctâ, & concionibus Ministri sui & exercitio Religionis Evangelicæ.

Turbantur Jajenses quoque, à Domino suo terrestri, libero Religionis suæ exercitio.

Illustrissimus Dominus Comes à Bucham, exturbavit Ministrum Evangelicum ex possessione.

In Comitatu Veszprimiensi.

In præsidio Papensi, Illustrissimus Dominus Comes Paulus Eszterhazi de Galantha, attunc supremus Capitaneus ejusdem præsidii Papensis, in Anno 1659. occasione denegatarum clavium, & sepulturæ, in cæmeterio intra idem præsidium adjacente, fiendæ, ac ex accepta superinde Evangelicorum resolutione, præconceptæ imaginative conspirationis, in perniciem, ut nonnulli diversæ Religionis homines opinabantur, ejusdem Domini Comititis & reliquorum Catholicorum vergentis & tendentis dictos loci Evangelicos apud superiores Magistratus super inde deferendo, & præter omnem culpam & demeritum eorundem per Generalem præsidii Jauriensis tres Veyvodas Evangelicos, odio duntaxat Religionis, in præsidio Jauriensi arestari, & per bimestre spatium detineri curavit, quos nonnisi post sufficientem innocentiam eorundem trecentas & octoginta testium fassiones, contestatas per binas inquisitiones, ex mandato quoque M. V. S. ex prædicto aresto, idem Dominus Generalis Jauriensis dimitti fecit.

Secundò: Idem Dominus Comes, post annualem revolutionem in præsidium præscriptum Papense, cum Servitorum nec non militum Devenseriensium ac libertinorum suorum copioso ingressu, Oppidanos Evangelicos, per condescensionem præmissorum aggravare volens, excogitatis mediis & terroribus ad deferendam Evangelicam & subeundam Catholicam Religionem præsuppositis, cum ablatione rerum victui & amictui deservientium, & suppellectilis domus deprædatione, eosdem summo perè aggravabat.

Tertiò: Postmodum dictos Oppidanos Papenses, nec non incolas possessionis Borlos Györ hætenus cum Evangelico milite & militibus stipendiariis ejusdem Præsidii Papensis,

attunc aliquantisper templum possidentes, & muros Evangelicos intertenentes, sub mulctâ duodecim florenorum ab exercitio cultus Divini, in templo Evangelicorum continuando, tam ipsos, quam verò familiam ipsorum, inhibuit solutionem Evangelicorum Ministrorum, & Ludi-Magistris per eosdem præstari solitam interdixit: eorundemque filios à liberalibus Artibus & ludo literario Evangelicorum deterruit, victu quoque ordinario Scholæ Alumnos prohibendo privavit & honesta sepultura cum usu campanarum per Ministros & Scholasticos Evangelicos fienda inhibuit, infantes quoque Baptismi per Ministros Evangelicos administrandi usu privari fecit.

Sed quartò: His idem Dominus Comes non contentus, verum certas quoque Nobiles Personas Evangelicæ confessionis, templo Evangelicorum & cultu Divino, sub Birsagio duodecim florenorum, prohiberi curavit.

Quinto: Pariformiter antelatus Dominus Comes, ex Colonis suis, in eodem Præsidio Papensi degentibus, viginti quinque potiores & seniores seligi & capi curavit, quorum duodecim in Arces suas Lanser & Frakno captivos transmisit, eosdem in dira captivitate detinendo, reliquos autem in Arce sua Papa asservari curavit, quorum (cæteris per diversas coactiones & terrores à Religione suâ deficientibus) unus nempe Georgius Veszprini dictus Szabo, licet variè etiam cum comminatione alligationis ad caudam Equinam fiendæ territus, in sua tamen Religione tum permanens, iri pedibus & manibus victus, ac in Arcem Lakonbach transmissus, ibidem in dira captivitate, in tantum detentus est, usquedum Evangelicæ Religioni renunciasset.

Postmodum reliquos quoque suos Colonos, ibidem degentes, sine discrimine sexus, uti & annosas vetulas, capi curavit & squallore teterimi carceris divexando, excogitatis aliis terroribus vi ad Religionem Catholicam, reclamante eorundem conscientiâ, adigere nihil pensi duxit: Nec aliter quam obtentione confessionis, ab insolentibus militum condescensionibus liberati fuerunt: Nonnulli verò conscientiâ ducti, relictis hæreditatibus & rebus ipsorum, ac in rationem Domini Comititis confisicatis, clanculariâ fugâ sibi consuluerunt.

Sexto: Inquilinos quoque tam Nobilium, quam militum stipendiarios utriusque sexus capi & persequi curavit, & ad mutandam Religionem ipsorum compulit. Unde quamplurimi ejusmodi coactione captivitatis & persecutione terri, Præsidium M. V. S. Libertini milites & Mechanicarum Artium sectatores alioquin defensionis & commodo Præsidii deservientes, ultra sexcenti aliorum sese conferendo, denudatum reliquissent.

Septimò: Insuper Præfatus Dominus Comes, eo licentiæ progressus, ut Nobiles quoque Evangelicæ confessionis Personas per incaptivationes ad Religionem Catholicam, nullo habitò respectu prærogativæ Nobilitaris, etiam cum confiscatione hæreditatum & rerum mobilium, in rationem ejusdem Domini Comititis factâ, quam plurimas damnificando, compelli curavit. Ita etiam relictæ Michaelis Csor, in

in eadem Arce Papensi per certum tempus in captivitate detentæ, cibum per ejusdem homines administrare vetitum fuit, quæ dum nullis minis, aut carcerum cruciatibus, ad fidem Catholicam induci potuisset, per certum lacum eidem Præsidio contiguum, licet diversis convitiatorum generibus, honestam famam proscindentibus affecta, & Caninæ fidei insimulata, ac in eodem Lacu submersione territa, scapha trajiciendo ad ripam, de universis hæreditatibus rebusque suis, bacillo manibus suis tradito, ignominiose ejecta, exilium pati, & ex post filia quoque ejusdem, relicta videlicet quondam Georgii Bogacs, ob Religionem Evangelicam subsequi coacta fuit.

Octavo: Præfidiarios etiam Mechanicos, ex quibus aliqui Nobilitari prærogativa gaudent, usque ad mutationem Religionis Evangelicæ ipsorum, ab exercitio artis suæ, sub mulctâ duodecim florenorum prohiberi fecerat quidem, requisitione tamen medio Vice-Capitanei facta, usque ad ulteriorem suam declarationem usum earundem Artium vicissim concessit. Nihilominus Articulos seu literas superindè Privilegiales antiquas, pro reservatione tantum in Arcem induci procuratas, idem Dominus Comes apud se detinendo, iisdem novos Articulos, ac Religioni ipsorum contrarios, cum gravi eorundem præjudicio, confici curavit.

Nonò: Et licet per integrum Regnum Hungariæ, externis quoque Nationibus, signanter verò Rascianis, Anabaptistis, Zingaris, imò & Judæis ac Turcis, venditio libera existeret, quam plurimis tamen Evangelicis Papensibus, ante mutatam ipsorum Religionem, sine scheda interdicta fuit. Proh dolor! Quod aliis Nationibus sine Diplomate æque libere permittitur, in illo tamen Evangelici, licet Diplomate assecurati, inturbantur.

Decimò: Colonis itaque ejusdem Domini Comitis, excogitatis mediis & terroribus, ab Evangelica ipsorum Religione deficientibus, iidem Coloni ex insinuatione nonnullorum certum libellum supplicem confici curarunt, medianteque eo templum reliquorum Evangelicorum ejusdem loci sibi ipsis per Dominum Comitem assignari postularunt. Idem etiam Dominus Comes, idem templum, una cum cœmeterio, turribus, campanisque, noctis sub silentio, pro Catholicis occupavit, ac etiam in præfentiarum detinetur.

Undecimo: Similiter certa quædam bina molendina, ad Parochias Evangelicorum pertinentia, contra præscriptam libertatem Evangelicæ Religionis, jam antea sub specie talis qualis æstimationis occupari curavit.

Postmodum sigilla tam Oppidanorum Colonorum suorum, quam verò nonnullarum Mechanicarum Artium Cecharum in Arcem Papensem inducta sunt, ibidemque iisdem pro parte attacti Domini Comitis, juxta nutum & voluntatem ejusdem, tales quales testimoniales confectæ ob sigillatæ sunt.

Duodecimò: Majestas Vestra Sacratissima, clementer recordari dignetur excessuum ejusdem Comitis Pauli Eszterhazy, per eosdem Evangelicos Papenses jam antea uberius repræsentato-

rum, & per eandem Majestatem Vestram, ad ordinarium processum, cum libero tamen recurso, relegatorum; tantum tamen abest, ut idem Dominus Comes, ab ulterioribus injuriis inferendis abstinuisset: quin potius sub diversis prætextibus, eosdem Evangelicos aggravare, damnificare, condescensioneque colluviei libertinorum ac colonorum, in formam Germanicæ militiæ armatorum, ad id assumptorum, in Domos Nobilium Evangelicorum facta, odio Religionis opprimere & per reliquos præmissos, nonnullorum januis effractis, vina eorundem & alias res Domesticas, diripi facere haut supersederet; Unde non ita pridem, nescitur ex quo respectu, ejusdem Domini Comitis Heydones, quosdam Evangelicos persequentes, ac iisdem in scholam Evangelicorum sese recipientibus, ibidem eos incaptivare volentes, fores & scholæ securium ictibus petendo, unus eorum Heydonum invadentium, explosione sclopeti, socium suum excitavit, cujus violento irruptionis rumore per præsidium sparso, Evangelici ab occupatione Parochiarum & scholæ sibi metuentes, sua jura circa Religionem libera defendentes, nihil tamen incommodantes excitati: Ex post per memoratum Dominum Comitem Paulum Eszterhazy, ex respectu contrà eundem, tanquam supremum Capitaneum ipsorum insimulatæ insurrectionis, centum & sedecim personæ, ad sedem militarem Præsidii Jauriensis citatæ, ibidemque nonnullæ circa petitionem parium, suo & reliquorum nominibus comparentes, ad revisionem alterius termini indirectè Arrestatæ: Postmodum autem adveniente alio termino, meritorii & quidem legalibus eorum Evangelicorum exceptionibus, ex vi strictæ commissionis Domini supremi Generalis, simpliciter rejectis, tandem super iusta defensione parochiarum & scholarum ipsorum allegata tuitione comprobanda, terminum obtinentes, & adveniente termino super præassumpta proba, contestandaque sua innocentia, testes quàm plurimos statuerunt, & insuper literalia documenta produxerunt; tantum abest tamen, ut iudicium ex parte probæ juxta priorem deliberationem recepissent, quin potius nullo habito respectu deliberationis prioris, alii qui nimirum circa primordia, & qualificatam deliberationem causæ non interfuissent, surrogati extranei iudices, eosdem Evangelicos capitaliter sententionatos pronunciaissent re ipsa à revisione novi pendente. Quæ præmissa ex processu contra eosdem instituto, si ita requireretur coram M. V. S. reproducendo uberius patebunt. Itaque M. V. S. status Evangelicus humillimè supplicat, quatenus eundem processum consequenterque deliberationem indirectam simpliciter invalidare dictosque Evangelicos ab onere sententiæ exonerare clementer dignetur.

Decimò tertio: Non sine obortis lachrymis, & Christiana compassione, ausus etiam temerarios Domini Comitis Francisci Eszterhazy, de prædicta Galantha, ejusdem Præsidii Papensis moderni Capitanei, vindictam DEI provocantis, coram Majest. Vestra Sacratissimæ repræsentare cogimur, qualiter Oppidanos ejus-

eiusdem Præsidi Papensis, diversis terroribus, & per incaptivationes eorum, in præscripta Catholica Religione, prævio modo compulsive acceptata, conservare nifus, plurimos ipsorum capi curando, à quibusdam diversa Birsagia extorserunt, quam plurimos autem ad eandem Religionem Catholicam juramentaliter obligavit, ac omnibus fermè coactivam Religionem imposuerit. Unus tamen nomine Georgius Barbelly, quod iteratò confiteri noluisse, incaptivatus, in eadem captivitate mortuus est. In terrorem verò aliorum, quam plurimos baculos ad templum adferri curavit, ut si confiteri nollent confiscatis universis hæreditatibus & rebus mobilibus, cum baculo in exilium proficisci cogerentur: Pro Matronis autem ligneos Cancelli, formam & speciem cavea repræsentantes, alioquin publicis scortis & prostibulis per Magistratus in terrorem erigi solitos, fieri curando, in easdem quam plurimas honestas Matronas, preces aut Conciones Ministrorum Evangelicorum exaudientes, injici fecit, & à quibusdam lytrum exegit.

Decimò quarto: Sic etiam Nobili Martino Tólsör, aliter Molnar, idem Dominus Comes Franciscus Eszterhazy, medio Martini Lindvay Provisoris sui, bacillum transmitti fecit cum hac denunciatione: Si pristina Evangelicæ Religioni inhærere vellet Religionemque Catholicam quam antea coactivè, & quidem in captivitate, unâ cum conjugè amplexus erat, continuare nollit, tum eodem bacillò de universis hæreditatibus & rebus suis, in exilium proficisci compelleretur: prout conscientia compunctione ductus, cum eodem bacillo una cum conjugè sua in exilium profectus est, universis hæreditatibus ejusdem, rebusque mobilibus in rationem Domini Comititis confiscatis. Sic etiam Nobilis Matthias Exlimar, postquam captus ac in eadem captivitate demortuus, universæ ejusdem hæreditates & res mobiles, confiscatæ sunt. Aliorum quoque Nobilium, diversi generis Hæreditates, ex eâ solummodo ratione, quod ad Religionem Catholicam sese obstringere nollent, occupatæ sunt.

Decimò quintò: Liberum sepulturæ usum alias Evangelicis & Catholicis communem in coemeterio, intra præsidium habito, idem Dominus Comes Franciscus Eszterhazy, Evangelicis interdixit, neque eosdem in proprio ipsorum sepulturæ loco, antea continuato, sepelire permisit.

Decimò sextò: Ad exterminandos & eliminandos Ministros ipsorum Evangelicorum Papensium, memoratus Dominus Comes, Franciscus Eszterhazy, sub eo prætextu, quod iidem Ministri Evangelici, certa bona rusticana, per mortem & defectum nonnullorum ad se tanquam Dominum terrestrem legitimè devoluta, in præjudicium ejusdem Domini Comititis, pro seipsis violenter occupassent, certas quasdam suas parochias ipsorum Evangelicorum indirecto processu adimere intendens, primò quidem in facie sedis oppidi Papensis, coram Colonis suis, iudicibus suis sibi obligatis, deinde verò in sede suâ Dominali, in Arce Semptaviensi coram, per eundem Dominum Comitem, convocatis Iudicibus Arbitris, quosdam lites moverat, per hoc sub titulo caducorum bonorum, Parochias ipsorum Evangelicorum, per eosdem diutius, & quidem bo-

na fide possessas, nitebatur in suo foro, medio suorum Iudicum, à dictis Ministris Evangelicis, tanquam temporaneis inhabitatoribus adimere, cum Ministris Evangelicis, ratione actionum personalium, in sua sede litigare: quod si acceptassent, taliter utriusque libertati renunciassent. Et licet memorati Evangelici Papenses, ad quos nimirum præscriptarum domorum parochialium, in lite existentium, iusta possessio, manutentio, & Iuridica defensio legitimè pertinebat, contra indirectum & iuribus Regni contrariantem processum, super Jure Regni fundatas protestationes in utroque loco exhiberi fecerunt: quibus tamen Protestantioribus à dictis utriusque loci Iudicibus nullo modo curatis, hi ad adjudicationem earundem domorum parochialium, convictionemque Ministrorum Evangelicorum, cum injuriâ protestantium, positarum super inde legum, ingentiq; damno processerunt, ac idem etiam Dominus Comes, easdem deliberationes executioni mandare ausus est. Instat itaque Status Evangelicus, quatenus M. V. S. ex rationibus eorundem, eidem M. V. S. sat, superque scriptotenus humillimè expositis, eosdem in Dominio earundem parochiarum, clementer protegere Dominum Comitem ad ordinarium juris processum relegare dignetur. Non obstantibus quibusdam præsentis Testimonialibus, sub nomine nonnullorum confectis, id quod iidem Evangelici Papenses, contrariis Recognitionalibus eorundem recognitorum, invalidare parati sunt. Decimò septimo: Idem Dominus, Comes sub termino præsentis Diætæ, Cechis Mechanicarum Artium novos Articulos seu literas super Cechis ipsorum Privilegiales confici curavit: ac super iisdem articulis, quilibet oppidanorum Magistrorum Artium Mechanicarum, absque omni tenore eorundem articulorum coram iis facta prælectione, juramentum præstare cogebantur, quod videlicet omnia in iisdem contenta observare vellet. Inter reliqua autem eorundem articulorum puncta, id quoque insertum erat, ut videlicet in Religione Catholica (quam alioquin coactivè acceperunt) permanere velint: Qui verò id ipsum facere neglexerint, ipso facto incaptivati, omnibus hæreditatibus & rebus mobilibus privabantur. Milites etiam M. V. S. Artium Mechanicarum Magistros, ibidem degentes, viribus earundem artium amovere nifus, à Cechis ante mutandam ipsorum Religionem inhiberi, usumque artium suarum interdici curavit. Decimò octavo: Memoratus Comes Franciscus Eszterhazy, in oppressionem Religionis Evangelicæ, quosdam Evangelicos milites, licet meritos & qualificatas personas, partim degradari, nonnullos verò exautorari curavit. Super quo Dominis, etiam supremo & Vice-Generalibus Præsidi Jauriensis, conquesti sunt.

Decimò nono: Idem Dominus Comes oppidanis, suis Papensibus demandari fecit, quatenus restantias, salaria, Ministris Evangelicis & Magistro ludi literarii, minimè persolverent.

In Præsidio Veszprimiensi.

Egregius Stephanus Gyalody, artis militaris sufficienter expertus & quidem qualificata persona, officium Wayvodatus præsidii Veszprimiensis, à M. V. S. medio decreto pro se obtinuit quidem; sed postmodum objecta ipsi Religionis mutatione, quam facere nequivit, idem

officium Weyvodatus artis Mechanicæ Sartori, Religionis tamen Catholicæ, collatum est. Proh dolor! quod in opprobrium Religionis Evangelicæ, omnes ferè Evangelici, quamvis bene meritæ personæ, à gradibus officiorum amoti existentes, omnes Catholicæ Religionis licet minus qualificatæ, Evangelicis præferantur. Si qui verò Evangelicorum aliquod officium sollicitare vellent, primo cuique conditio Religionis suæ objecta fuit. Cum tamen sine discrimine Religionis, bene meritis personis, legibus Patriæ dictantibus, conferantur.

In possessionibus Nyarad, Nagy Gymod & Szerecsen, per antelatum Dominum Comitem Paulum Eszterhazy, medio officialium suorum, Ministri Evangelici amoti & expulsi sunt: ac parochiæ, nec non templa ibidem habita, in rationem Catholicorum occupata: Incolæ autem earum possessionum, prout & inhabitatores possessionis Tsoth à Ministerio Ministri Evangelici possessionis Wanyolka, tanquam Matris Ecclesiæ avelluntur, iidemque per homines dicti Francisci Eszterhazy, ad mutationem Religionis ipsorum Evangelicæ adiguntur & compelluntur.

In possessione Borlos-Gyôr, licet incolæ ejusdem possessionis, tanquam Filialis Evangelicæ Papensis, jam ante per Dominum Comitem Paulum Eszterhazy, sub certo Birsagio in cultu Divino Evangelico more continuando, aliisq; Religionis accessoriis inhibiti fuerint: nihilominus dictus Comes Franciscus Eszterhazy, ex iisdem Incolis quosdam, sub mulctâ inobedientiæ, in arcem Papensem accersiri jubens, ad Religionem Catholicam variis minis & terroribus coëgit: quam qui acceptare noluerunt, eosdem facietenus versus terram, in cippum conjici demandando, ibidem integris diebus & noctibus detineri curavit. Iisdemque abinde dimissis, vicissim à singulis Domibus, singulæ personæ sub mulctâ quadraginta florenorum, in eandem arcem accersiri jussæ, variis modis ad Religionem Catholicam compellebantur.

In Oppido Ugod, templum & parochiam, pro Catholicis occupantes officiales ejusdem Domini Comitis Francisci Eszterhazy, universos Incolas ejusdem loci, variis modis ad mutandam Religionem Evangelicam cogeant.

In possessione Vaszar, Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Georgius Szecheny, Episcopus Jauriensis, ex Incolis ejusdem possessionis, duodecim Seniores in Præsidium Jauriense ad se accersiri curando, eosdem excogitatis mediis ad Religionem Catholicam adegit. Ministrum verò loci Evangelicæ confessionis ejectum amoveri, parochiam & templum una cum pertinentiis, pro Catholicis occupari, ac ibidem Licentiatum constitui fecit.

In Comitatu Trenchiniensi.

Licet juxta Articulum decimum, Anni MDCXLVII. in possessionibus Tyrnovæ & Vifnovæ, pro templis, parochiis & scholis; loca idonea & sufficientia excindi debuerint, tantum tamen abest, in præsentiarum usque esse excisa, ut jam Magnificus Dominus Franciscus Revay, contra vim & mentem, tam Diplomatum Regionum, quam constitutionum Regni, possessionum earum Incolis, in libero Religionis usu atque exercitio, in tantum turbare & impedire veritus non sit, ut ne dum ipsis licentiam ad tem-

plum Oppidi Solna accedendi; sed nec in possessiones easdem Ministrum Ecclesiæ Evangelicæ Solnensis, alias Matris earundem filialium introire, ibidemque sacra in privatis eorum domibus, sub severissimâ comminatione mortis, & inter necionis earundem Ministrorum, exercere permiserit.

Pari ratione neque in possessione Sztranszka, & ejusdem filialibus, similis excisio est facta, quin imò per eundem Dominum Franciscum Revay, qui in possessione Bicske, & aliis locis, similiter liberum Religionis exercitium turbat, subditos à frequentatione templorum Evangelicorum, sub gravi pœnâ prohibendo.

Patres Jesuitæ Trenchinienses, possessiones Liborcz, ab Ecclesia Nemsoviensis, & Szamarocz à Trenchiniensi Evangelica ademerunt, incolas vario sub prætextu, in libero eorum exercitio Religionis Evangelicæ turbant, ac ad Religionem ipsorum contrarias ceremonias assumendas, invitos adigere non desistunt. Idem fecerunt incolis possessionis Piecho, ab Ecclesia Beloschoviensi abstrahentes, cujus præcipuos incolas per decursum quinque septimanarum, in Abbatia Szkalica carceribus inclusos, ob Religionem Evangelicam, diversimodè divexantes aggravabant, siti & fame premebant, diversisque minis ac carceribus affligebant.

Similiter Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus, Georgius Szelepcsény, Regni Cancellarius medio certorum hominum suorum, superioris Drietoma, Dobrastovv, & Istelnik, incolas primum convocatos severe admonuit & hortatus est ad deferendam Religionem Evangelicam, nolentes carceribus sordidis includi ac detinuit, donec voluntati ipsius coacti annuissent. Qui ex post per satrapas ad templum Kostolanense Catholicorum violenter pertracti sunt, non absque maximo eorundem ejulatu & clamore: Ubi etiam proventus Ecclesiastici sunt adempti & occupati.

Pari ratione generosa ac Magnifica Domina Clara, Trstanzky, Consorts Magnifici Domini Pauli Seriny, proximè demortua, possessionum Zablat & Riba, miseram plebem strictâ, prohibitione & comminatione, imò afflictione etiam adhibita, ab usu liberi exercitii Evangelicæ Religionis cohibuit, & ad deferendam Religionem Evangelicam compellendo, proventus Ecclesiasticos, ad Ecclesiam Trenchiniensem ab antiquo spectantes, occupavit.

Nec minor querela est, ratione facti ejusdem Dominae Mariæ Claræ Trstanzky, quæ similiter Dominos, in possessione Kis-Zablat commorantes, ad Evangelicam Ecclesiam Trenchiniensem, semper & ab antiquo spectantes & pertinentes, armata & violentâ manu, adjuncto servitoribus suis officiali, Illustrissimi Domini Cancellarii Kostolensis, in possessionem Kosztolna, Drietoma, & consequenter in Domum prælibatam Domini Cancellarii ibidem habitam, impelli & induci captivariq; fecit: & inde antequam fidelitatis juramentum, tam in parte assumendi Catholicæ Religionis exercitii, quam obedientiæ Jobbagiorialis sibi præstitissent, eosdem ex captivitate, nullatenus dimittere voluit, sicq; à præacta parochia eosdem abstraxit. Ab eadem Ecclesia Trenchiniensi, possessiones Zlasocz & Orechove, per Dominam Comitissam Mariam Forgacz, Illustrissimi Domini Comitis Georgii Illeshazy consortem, sunt

sunt quoque occupatæ & ademptæ, cum proventibus ordinariis parochialibus.

Similiter præfata Domina Maria Clara Trstanski occupavit templum filiale, in possessione Darath Lehota habitum, alias ad Ecclesiam Szolakoviensem similiter occupatam spectans, una cum universis ejusdem appertinentiis.

Accedit quod dicta Domina Comitissa Maria Forgach, & itidem post idem tempus in oppido Baan, duo; nec non in possessionibus Prassli, Bobor, Szoblahof, Gradna & Nagy Cleven, templa existentia occupavit, Ministrosque eorundem turpiter & ignominiose tractavit, & verberibus affectos ejici & expelli curavit, cum simili rerum ac bonorum, per eandem ablatorum, dispendio, gravique eorundem damno: Et insuper subditos ad eadem spectantes, Evangelicæ Religionis addictos, ad deferendam Evangelicam Religionem, diversis exquisitis adactionum mediis, cruciatuumque generibus impulit; non curato quod plurimi eorum subditorum, præ manibus alienis titulo pignoris extitissent obligati.

Præmentionatus Illustrissimus Comes Georgius Illeshazy, templum & parochiam Suchensem atque sacellum thermarum, ademit violenter, clavibus per violentiam extortis: subditos autem possessionis Sucza, ejecto Ministro, partim minis, partim carcere, quo plerique diu detinebantur, ad Religionem Catholicam compulit. Cæteros Alfo-Suczenfes, Domina Comitissa Maria Forgacz, sub prætextu frumenti mutuo dandi in Alodiaturam suam Nemchoviensem evocatos, in certam Domum uti pecora stabulis inclusit, nec ullo modo, quamvis nimium flentes, clamantes & gementes, exinde dimisit, donec omnes ritu Religionis Evangelicæ contrario communicassent.

Idem Illustrissimus Dominus Comes Georgius Illeshazy, Dobra & Tepla, possessionum templum cum parochiis & scholis occupavit, Ministrosque eorundem vehementer & ignominiose ejecit & expulit, incolas vero locorum, variis cruciatuum generibus, carcere & Birsagiis, à Religione Evangelica deterruit.

Similiter Dominus Comes Gabriel Illeshazy, templum oppidi Dubnice, cum parochia & schola, post tempus novissimæ Diætæ occupavit, parochumque ejusdem loci, contra fidem eidem datam, & Jusjurandum suum literatoriè factum, inde amovit, expulit. Cujus oppidi Incolæ, fustibus pulsi, & compedibus cathartisque sine discrimine sexus arestati, imò etiam propriarum Domorum ingressu & egressu, appositò ad fores, usque dum deficerent, sigillo prohibiti, ad deferendam Evangelicam compellebantur & compelluntur. Et insuper cum quidam eorum subditorum, uxore suâ in agone constituta, pastorem ex eodem loco amotum, pro administratione morituræ uxori Venerabilis Sacramenti, advocatum habuisset, eundem subditum compedibus constringi, & pro libitu suo, gravissimè puniri, mortuæque demum uxoris corpus, ad locum sepulturæ compedibus constrictum, concomitari fecit.

Eadem Domina Maria Forgacz, post tantas templorum occupationes, Pastorum exturbationes, præmissas, rerum ipsarum violenter factas ablationes & usibus suis applicationes,

Reverendum Virum Johannem Viczianovicium, ex parochia Ecclesiæ Moushoviensis pulsum, & ejectum, dum alias idem ex hospitio conductio suo, in possessione Nobilium Divarecz habito, versus vagum, certo suo in negotio exspaciatus fuisset, nec sibi aliquid adversi eventurum sperasset, per certos suos servitores, ad id destinatos, diris verberum plagis affici, captivari, & in Domum suam Nemsoviensem induci & raptari, ibidemque vinculis constringi, sicque verberatum & constrictum, inde nocte mediâ, in Arcem Zethin, Marchionatus Moraviæ, extra Regnum abduci curavit, super cujus quidem Ministri dimissione, licet tam per Excellentissimum Dominum Comitem Palatinum, quam & Nobilissimum Comitatum Trenchiniensem, requisita & admonita fuisset, tantum tamen hoc eidem Ministro profuit, ut inde odii sui virus eadem Domina, in miserum captivum magis præconcipiens & exonerans, eundem ex familiarium custodiâ, in carcerem publicum Latronum squalidissimum, conjici & detrudi faceret: ex quo carcere, licet jam in lucem tractus esset, non tamen ex Arce prælibata eundem dimittere voluit, antequam vel à Religione deficeret, vel reversales super se exhiberet, quod præactam injuriam suam non sit jure vindicaturus, & loco & Comitatu cessurus.

Similiter Magnificus Adamus Balassa, occupato templo possessionis Prechin, parochum ejusdem inde ignominiose amovit, & nec in præsentiarum in alienorum Dominorum subditorum ædibus pati volens, ab accessu attactæ possessionis, mortis interminatione prohibuit.

Illustrissimus Dominus Comes Franciscus de Nadaſd, Judex Curiae Regiæ adscitis sibi in consortium Comitibus Paulo Eszterhazy, & Nicolao Draskovith, assumptisque secum trecentis circiter militibus, oppidum Beczko, armatâ ingressus manu, primum & ante omnia, cum attactâ trecentorum militum cohorte, in & ad templum Evangelicorum ejusdem oppidi irruendo, idem templum medio eorundem hominum suorum, ad id destinatum, effractis valvis templi violenter, occupari: sed nec eo contentus, parochum loci ejusdem, ex ædibus parochialibus ignominiose ejici, suppellectilemque & universas res ejusdem, prout & Bibliothecam, in cujusdam oppidani peculiarem Domum, securitatis gratia servari datam, violenter adimicheitam deportari, ibidemque eosdem libros, cum codice sacrorum Bibliorum, in Area Castellii ejusdem comburi fecit, ipsumque Ministrum omnibus facultatibus privatum, ad mendicantem redegit: His peractis, miseros oppidanos, carceribus, compedibus, verberibus, aliisque exquisitis afflictionum mediis, ad ceremonias Religionis Evangelicæ contrarias adigi, infantesque ab Evangelico Ministro Sacramento Baptismi initiatos demortuos, sicut & adultos Evangelicos, post mortem sepulturæ & Christianarum exequiarum honore privari manifestum est.

Per ejusdem Bonorum Comitum Judicis Curiae Provisorem, & alios officiales incolis possessionis Melczicz, Halusciz, & Moravicali Lyesko, ac filiali in Bosacz, primum præmissæ sunt minæ, quod nisi sponte templa ipsorum ipsis dare, ministrosque expellere noluerint, adventu trecentorum militum, pagos eosdem

solo adæquare & ad extremam depopulationem deducere vellent: Quæ res dum parum profuisset, tandem supervenit Dominus Præpositus Uyhelienſis, certis militibus stipatus, qui scala arrepta, ædes sacras ingressus, templaque dehinc occupata: Ministri vero exinde ejecti, & cum ignominia pulsi sunt.

In Comitatu Poſoniensi.

In Oppido Szencz, quemadmodum in aliis Illustrissimorum Dominorum Comitum Pauli & Francisci Eszterhazy Bonisac Dominiis, militum quoque condescensionibus, eorumque inauditis processibus, miseram plebem Evangelicam divexandi & affligendi modus, neutiquam est intermissus. Occupatis siquidem templis, eorundem militum enormes crudelitates, nonnullos ex subditis in fide constantes, desertis & derelictis omnibus bonis, vacuis manibus loco cedere in exilium, quosdam tot injuriarum pertasos, indemnitate consulere volentes, (quod singulis permittebatur) humanam imbecillitate fractos, ad subeundam Catholicam Religionem mœstos coegerunt. Nec Ministris seu Pastoribus pepercerunt, sed etiam ipsis, in eorum quoque Domos seu Parochias magno numero militibus, universa victualia, præter necessitatem ab iisdem violenter extorta, consumserunt & in vanum dissipaverunt: suppellectilia & alia quævis ipsis obvia diripiendo, effractisque cellariis vina avehendo, omnia in prædam converterunt, eosdemque Ministros Evangelicos, non curata eorundem Personæ Ecclesiasticæ prærogativa, variis & innumeris contumeliis afficiendo, Provisore etiam præfati Domini Comitum Francisci Eszterhazy Toma Santa, in præmissis & præsertim in occupatione cellarii alterius Concionatoris Evangelici, & instrumentorum ad vindemiam necessariorum, diligenter cooperante, damnificaverunt. Quorum efferatam licentiam abusumque, foenerarios erga ipsos intentatos, in dies crescentes gemebundi intuentes, cum ingenti bonorum suorum & vitæ jacturâ parochiam relinquere coacti sunt. Tandem Promissis iteratis super effractiva Religionis oppidanorum mutatione inquisitionibus, posteaquam etiam nonnullarum personarum Nobilium, & Domos exemptas possidentium, universos sumptus domesticos, non curatâ libertate Nobilitari, diripuissent, bonaque universa similiter occupassent, & non solum Ministris Evangelicis ab ingressu oppidi, sub pœna Confiscationis rerum secum habitarum, & personæ etiam propriæ incaptivationis ac in arcem Semphaviensem inductionis, publico edicto, plausu tympanarum promulgato, verum etiam iisdem Personis Nobilibus, publicâ proclamatione inhibitis: cum Pastor Evangelicus Saapiensis, hujus fortè inhibitionis ignarus, residuorum vinorum suorum, in ejusdem oppidi Szempeſziensis promontorio procreatorum, avehendi gratiâ eo fuisset profectus, Martinus Lindvay, jam facti Domini Comitum Francisci Eszterhazy bonorum præfectus, manibus armatis, nulla legitima causa habita, eundem invasit, & non nisi

providentia Divinâ se idem Pastor ex violentis manibus ipsorum salvare potuit.

Eodem ferè tempore, quendam antea ejusdem Domini Comitum subditum Szempecziensem, per ipsum tamen Dominum Comitem, ex eo quod Religionem mutare noluiſſet, relegatum, tunc verò in oppido repertum, dictus Martinus Lindvay incaptivari, rebusque suis secum habitis privari, & tam crudelibus verberibus curavit affici, ut etiam exinde vitam cum morte permutare debuerit. Ministri quoque ibidem Evangelici, sub eo prætextu quod calicem & Altaris ornamenta sibi non resignaverit, vineam propriam occupavit, & undecim urnas vini ibidem violenter auferri curavit, occupatis in medio Oppidi, sumptibus vel maximis Principis Georgii Rakoczi, aliarumque partium Regni superiorem Evangelicorum subsidiis tam ædificato templo, quam vero altero Auditorio, quæ & de præſenti violenter possidentur à Catholicis.

Templa quoque possessionum Nagy Mached, Felső Szely, Nagy-Szegh, Kúrth-Nek, Vezekin, Tallos & Eperies, una cum parochiis & pertinentiis, per Prætitulatos Dominum Paulum & Franciscum Eszterhazy, exclusis Ministris Evangelicis, occupata sunt.

Relicta etiam spectabilis ac Magnifica Domina, Francisci Eszterhazy, templum possessionis Taxon, exturbato Concionatore Evangelico, occupavit.

In Insula Csálokôz & oppido Csotortek, Præfectus Bonorum Csakokiensium, Illustrissimæ Reverendissimæ Domini Regni Hungariæ Cancellarii, templum loci istius, militibus & aliis secum assumptis, violenter invasit, effractusque per fabrum ferrarium templi foribus, Ministrisque Evangelicis exturbatis occupavit, miseros vero incolas, minis, vinculis, vulneribus, ac multis, ad Religionem Catholicam pertraxit. Posteaquam ad iterata memorati Præfecti mandata & requisitiones incolæ possessionis Pruck, Pastorem suum Evangelicum sponte dimittere noluiſſent, apud Prætitulatum quoque Illustrissimum Dominum Cancellarium, pro eodem, & libertate conscientiarum suarum, iisdem incolis frustra supplicantibus, imò vix Vienna Domum reversis, aderat idem Præfectus, cum quodam Clerico, satellitibus adjunctis, & primò quidem claves templi extorquere, Ministrum verò Statutis Regni innixum, cum minis & terroribus nequireret, nocturna violentia (quamvis inaniter) exturbare satagebat. Tandem intentionem suam hac vice circa parochiam effectuare nequente, continuo tamen insistens, templum simili violentia invasit, non obtentisque clavibus, in fores templi phalanges & aliis instrumentis arreptis, violento impetu irruentes effragerunt, hisque effractis & occupatis, Missam in eodem immediate celebrarunt: ac ultimatim Pastore quoque plurimarum calamitatum, verberum & afflictionum minis territo, parochiam vacante, seque in quandam exemptam Domum recipiente, nec ibidem pacifice permanere potuit, verum se exinde totaliter aliorum conferre coactus est, miserâ plebe variis afflictionum generibus, vinculis & carccribus ad mutationem Religionis pertractâ,

In Possessione Mischerd, aliter Mischdorff, siquidem Templum in fundo Dominorum Kerekessiaonorum istius loci fuisset extructum, illud primò quidem intuitu non erat oppugnatum, sed duntaxat subditi Ejusdem Domini Cancellarii, iis quibus reliqui aliorum locorum Evangelici, violentis & illicitis mediis, ut aut Evangelicum Ministrum ipsi dmitterent, aut ad minus Conciones ejusdem non frequentarent, tentati sunt.

Quibus apud eosdem non suffragantibus, in duriora & multò inclementiora rigorositatis jura sunt attracti: suprafatus enim Domini Cancellarii Præfectus, frequentioribus multis, durissimis verberibus, vinculis, carceribus, & quibusvis enormium injuriarum mediis, eò pauperculos adegit, ut literas à se reversales, per Præfectum ipsis obtrusas, se videlicet nemine cogente, verum sponte & benevole, Religionem Evangelicam abnegaturos, sacram Communionem in certo termino ad id præfigendo more Romano-Catholico acceptaturos, contra dictamina conscientiarum subscriberent. Et licet nec ipse idem Reverendissimus & Illustrissimus Dominus Cancellarius intermisit visitare ejusdem possessionis Incolas, claves templi postulare, quas dum Præfectus à Curatore subdito Dominorum Kerekessiaonorum renuente attulisset, ex quo non sponte tradiderat, easdem rursus remittere, ulteriusque nihil violentiarum iisdem tum inferre, post discessum tamen ipsius Monachi quidam ad id fortè subordinati, missis ad Pastorem Evangelicum schedulis, ut parochia cederet, hortati sunt, & tandem tertia planè Nativitatis Feria, præfato ordinario Pastore periculosè Informato, & sacris interesse nequeunte, cum loco ipsius studiosus quidam Theologiæ Concione habere deberet, populo jam in Templo congregato, atque credo in unum DEUM cantante, sæpe dictus Domini Cancellarii Præfectus, nonnullis militibus stipatus, templum ingressus, ubi paululum persistens, inchoatâ concione sacra, Clericum ad Missam celebrandam præparatum advocari & induci curavit: cujus ingressu tantisque violentiarum ausibus misera plebs consternata, cum ejulatu & suspiriis Templo egredi volens armatorum per Præfectum ad fores Templi subordinatorum strictis gladiis prohibita est, nonnullos multis verberibus compulerant, quosdam parere nolentes invitos capiebant, alios Sclopetorum explosionibus terrebant & etiam Mulierculam quandam in facie ictu globi vulnerabant, binas autem gravidas in tantum terrorem præcipitarunt, ut abortum passæ ambæ, una cum sæctu miserabiliter interierint; Templo totaliter occupato. Ministrum quoque Evangelicum periculosè decumbentem, ea adhuc vespera è parochia exturbaverunt, occupataque contra omne jus & æquum possidentur ab ipsis etiam de præsentī.

Dominus Franciscus Illeshazy, adjuncto sibi Officiali Virginum Monialium, Posoniensium Georgio Labrovics, militibusque Domini Cancellarii opem ferentibus, Templum possessionis Nagy Magyer contra expressissimas Regni Leges impunè occuparunt, miseros subditos gravissimis multis & aliis superius denominatis injuriarum illusionibus, ad Religionem Catholicam impulerunt, ubi Minister Evangelicus in Nobilitaribus quoque Curiis, vix ob memoratorum insolentias

pacificè permanere potest. Plebanus itidem nunc ibidem constitutus Domum Concionatoris ejusdem propriis sumptibus extructam, ad Templum pertinere prætendens violenter occupavit, & magno libertatis præjudicio tenet etiam de præsentī.

Reverendus quoque Dominus Abbas Sancti Martini subditos suos nonnullos in Diœcesin huic præmemoratæ Parochiæ antea incorporatos, iisdem violentis modis & mediis, ad deferendam Evangelicam Religionem coëgit.

Templis etiam Possessionum Fel & Szent Mihalyfalva, per homines Domini Cancellarii violenter occupatis, misera plebs ad assumendam Religionem Catholicam, similibus violentiarum generibus est adducta: Minister Szent Mihalyfalvensis autem enormiter tractatus, verberatus, turpissimis convitiis nominibus affectus, & tandem ligatus in arcem Nitriensem, in duram captivitatem penes aquam est deductus, in qua captivitate detinetur etiam de præsentī: Dominus Johannes & Georgius Lippay amoto Evangelico Ministro & templum possessionis Csölöztbe, violenter occupavit, plebem quoque gravissimis eidem impositis multis, ad deferendam Evangelicam Religionem adegerunt.

In Libera Regiaque Civitate Tyrnaviensi, subditi & discipuli Patrum Servitorum, Evangelicis, gravissimas injurias inferri non formidant, scholas eorum invadere, studiosos verberare, Templum lapidibus impetere, fenestras concutere, Ministrum sub concione vexare, eidem convitari, ac Templum etiam equitando intrare præsumunt.

Incolas Possessionis Torony, à Matre Ecclesiæ abstraxit Capitulum Posoniense, & Plebano Szempliensi applicavit, sub gravi multa: Eodem modo proceditur etiam cum Kötösdiensibus, prout & incolis possessionis Nimet-Bel, virgines Moniales Posonienses, hos quoque Plebano Szempeziensi applicantes Filialis quoque Papfalva à Matre Ecclesiæ Jauriensi, per præmemoratum Capitulum Posoniense violenter est occupata: Incolæ ejusdem loci Evangelici, sub pœna quinquaginta florenorum, ad communionem Catholicam gradatim adducti, & ab emeriti Ministri sui Evangelici, annualis salarii exsolutione sub peculiari duodecim florenorum multa sunt inhibiti.

Similiter turbati sunt, & ad Evangelicam deferendam Religionem contrariarum Ceremoniarum inductionibus (prout fit, in Comitatu Posoniensi, cum magno libertatis Religionis præjudicio) aliisque violentiis, bonorum nempe ademptionibus, vinculis & carceribus aliisque rigorosis mediis, contra expressa Regni statuta attracti. Per idem Capitulum Posoniense, incolæ quoque Possessionis Csukard turbantur etiam de præsentī.

Instat etiam singulariter Status Evangelicus de & super oculis obversante, imperfecta structura Turris & Templi Posoniensis Hungarici, non modo commoditati incolarum hujus civitatis, verum etiam Diætali tempore, aliis quoque Regnicolis deservientis quatenus non modo ea structura hætenus diversimodè impedita, plenariè juxta necessitatem perfici, & alia necessaria ædificia exstrui jubeatur: verum & usus campanarum ibidem constitutarum, ut aliis etiam, ita si-

gnanter circa sepulturas, non obstante quorumcunque & signanter Fisci Regii, contra Regni constitutiones, interposita protestatione impotenter impediendi, liberrimus sit, ac plenaria libertate futuris semper temporibus continuari possit.

In Comitatu Nitriensi.

Dominus Comes Judex Curiae Regiae, item cum nonnullis Dominis Compessoribus Arcis Beczko, in bonis ejusdem Arcis, signanter autem Templum Oppidi Uyheli, alias in fundo Nobilitari hereditario, heredum Generosi quondam Domini Johannis Fitter, Evangelicorum expensis ejusdem Familiae, ac aliorum Evangelicæ Religionis addictorum, ex fundamento extructum occupari, dirui, solo æquari, & in dedecus prænotatæ Familiae, Evangelicorumque vexilla & alia sepulturae monumenta, ibidem habita destrui, & pessundari curavit, maximo cum sepulchrorum ibidem & quiescentium corporum contemptu & injuriâ: Ubi Parochia quoque & schola ibidem existens, similia omnia per eundem fuissent occupata, una cum organo, campanis, & aliis ad cultum Divinum necessariis apparementis, per præpositum loci ablatis & asportatis.

Idem Dn. Comes Judex Curiae, cum nonnullis Dominis Compessoribus Templi possessionum Kostolyan, Lessethe, alias Padollya, oppidorum item Cseithe & Verbo, sicuti & possessionum Brezova, Miana, Wagocz, Krayna, & Othma, è manibus Evangelicorum, una cum parochiis, scholis & parochialibus proventibus occupavit, Ministrosque Evangelicos violenter & contemptuose exturbare ac populum ad ceremonias Religionis, ut præmissum est, ipsorum contrarias compelli curavit: Ubi tam plebs, quam Nobiles ibidem degentes mirum in modum divexantur, ad productionem Privilegiorum coguntur, non curato quod Dominale Tribunal jam semel sit sublatum articulariter, quibus pascuatio Territorii, Aquæ & Religionis usus interdicitur, & alias diversimodè comminationes non solum per Prærecensitos Dominos, eorumque homines, verum etiam Plebanos locorum, illuc post occupationem Templorum collocatos, instituuntur.

Ubi multi majorum rusticorum sunt fustigati, ad carceres & in compedes dati, nec inde dimissi, quousque fidem & Religionem Evangelicam jurassent, aliorum euntes ad confessionem & audiendum verbum DEI per satrapas in viis infestabantur. Contigit in possessione Michava, ut dum quidam plebejæ conditionis vi ad communionem adigeretur & hostia à Plebano ipsi porrigeretur, cum publicè exclamasse: "*Pater Deum juro, quod certe tibi dentibus pracidam digitum, si mihi obtruseris.*" Et quod horrendum, plerosque ebrios ad communionem tractos, & ab Altari ad sedilia templi reverts, magna cum profanatione porrectarum hostiarum, apud se continere obtemperantiam non potuisse.

Similiter & Templum Possessionis Veszék à Dominis loci esset ademptum & occupatum.

Pari ratione violento & indirecto processu, Templi possessionum Baratsfalva, Rusov, & Bori,

idem Dominus Judex Curiae Regiae, alias præter omnem assensum Dominorum Terrestrium, locorum eorundem, potiori ex parte Evangelicorum, per suos milites armatis manibus invadi & aperiri, diversosque excessus ibidem ac in parochiis committi & patrari fecit.

In Bonis Arcis Baymocz, Generosa ac Magnifica Domina Comitissa, Francisca nata Kain, Illustrissimi quondam Comitissæ Pauli Palfy, aliter Regni Hungariae Palatini, relicta vidua, quamvis adhibitis variis terroribus atque minis, simulque accedentibus ad id ejusdem promissis, quod si exterius eidem dabitur Templum in Oppido Privigye, ubi incolarum ejusdem loci habetur Sepulturae locus, Templum majus quod intra Oppidum est, ab iisdem occupasset, simul cum parochia, schola, proventibusque aliis Ecclesiasticis: sicut & utrumque Filiale in possessionibus Szebedrai & Szegely habitum: Ministrumque ejusdem loci Prividiensis, aliter Superattendentem, consensu & confirmatione præfati Domini & Mariti sui introductum, propria in persona ibi comparentem, per satellites suos manu arreptum, ignominiose Parochia ejici & exturbare curavit, dato eidem pro exportatione rerum suarum tridui spatium.

Occupavit quoque eadem Domina Templum, Nimeth - Prona cum Filialibus Techlina & Szach Possessionibus, item possessionum Koss, Andlava, Csarnorecz, Bresan, Gaydel, Poruba, Rasztoczne una cum Parochiis & scholis, ac aliis pertinentibus.

Ac insuper miseram plebem, in locis denotatis, aliisque illuc pertinentibus Pagis degentem, ad ejurandam Religionem Evangelicam, & acceptandam Catholicam, diversis minis carceribus & incarcerationibus adigit, carceribus inclusos nonnunquam intra septimanam inedia, fœtore, siti, emacerari, aliosque baculis pulsari nonnullos autem à mensa, tam domi, quam alibi cibis refertos caustico vino, & cerevisia repletos & temulentos ad communionem Religionis Evangelicæ contrariam compelli, recusantes senes & honestas, honoratasque personas, nullo habito sexus, ætatis, aut personarum respectu, fustibus impelli curavit, eoque perduxit, ut quod coacti fecissent, id tamen se sponte fecisse nonnulli eorum fateri debuissent; quin etiam militibus oppressi fuerunt, impositumque ipsos, ut literas reversales sibi darent, Templum sibi benevole assignata esse, aut aliquos eorum in suam Religionem devenisse.

Literas autem ipsi Officiales, quales voluerunt, formarunt, sigillaque à miseris subditis impetrando & extorquendo, nomina eorum quod benevolè dederint, apposuerunt.

Unde etiam ad Reversales Generosi Domini Francisci Nagy de Lessenye, attunc Personalis præsentiae, nunc verò Palatinalis Protonotarii, sub sigillo Majestatis Vestrae, penes Dominum Personalem Præsentiae habito, quædam recognitionales extractæ fuerunt, ac si nimirum iidem in occupationem peractam spontè & ultrò consensissent.

In Bonis ad Arcem Senthe spectantibus Illustrissimi Comites Paulus & Franciscus Eszterhazy de Galantha, in Oppido quodam Senthe Templum non solum occupari, verum etiam funditus

ditus destrui: Possessionibus autem Soporny & Patha, Filialia templa, cum parochiis & scholis Evangelicorum occupari, Ministros contumeliosè ejici, miseramque plebem ad deferendam Evangelicam Religionem, diversis oppressionibus, multis & cruciatibus adigi, & ad confitendum temulentos plurimos, compelli fecerunt.

In Possessionibus quoque Medrova, & Hradek, per Egregium Casparum Sandor, similiter templa cum Parochiis & Scholis sunt occupata.

In Bonis Arcis Galgocz Illustrissimus Dominus Comes Adamus Forgacz de Gimes, templa Oppidi Galgocz, unum hospitale vocatum Hungarorum Nationis, & alterum expensis Evangelicorum in exciso articulo loco, pro Slavonica Nationis Evangelicis extructum, illud quidem occupari, hoc autem pariter occupatum desolari, Ministros autem ademptis eisdem propria pecunia comparatis Domibus & Bonis, expelli fecit, parochiasque & scholas, unà cum proventibus & pertinentiis, simili viâ occupatas detinet.

Idem Dominus Comes Adamus Forgacz, Templa oppidorum Pistin, cum filiali Sauka & Uylak, nec non possessionis Udvarnok Paszto, unà cum Parochiis Ecclesiasticis, è manibus Evangelicorum ademit & occupavit Ministrosque similiter ejecit.

Occupatum quoque est etiam Templum possessionis Kis Bab per Dominum Cancellarium medio suorum hominum, una cum suis pertinentiis, prouti & possessionis Moravan, per Dominum Franciscum Csaki.

Patres Jesuitæ Collegii Tirnaviensis, Templum Possessionis Vaag-Szerclahely vocatæ, una cum Parochia & schola, è manibus Evangelicorum violenter occuparunt, Ministrumque, cujus consors tum gravissimè infirmabatur, non concessio vel tridui, nedum pernoctandi in parochia vel alibi intra viscera possessionis spatio, ejecerunt. Etsi Evangelici Nobiles, cum Dominis Catholicis possessionis Alfo-Lelœcz, occasione Templi ibidem habitati Filialis, ad Ecclesiam possessionis Kamenecz spectantis, ratione seriatim ibidem peragendorum sacrorum, mutuarque & communis ibidem eorum sepulturæ, certam transactionem invicem haberent, nihilominus tamen Egregius Michael & Johannes Nagy de Lessene, non curatâ eadem, tam templi, quam & Cœmeterii usum, jam totaliter Evangelicis prohibuerunt, & quod maximum Evangelicis Nobilibus etiam, ne dum ignobilibus in propriis eorundem Residentiis, cultum peragere sacrum vetuerunt, prout hoc mox effectu comprobarunt, nam Rector Scholæ dictæ Ecclesiæ Kameneczien-sis, pro exangui consorte, ritu Evangelicorum solito exportando, & ad eandem Ecclesiam, ad sepulturam deducendo, cujusdam subditæ Generosæ Dominæ Platy, Relictæ quondam Domini Georgii Tarnoczi, ad eandem Possessionem Lelœcz veniens, & comparens, fuga sibi consulere necesse habuit, cum videlicet in Eum tantum ibidem instituentem, armatis manibus irruissent, & exangue corpus deferere cœgissent. Quod ad sequentem diem inhumatum ibidem jacere, ac tandem sine omni ceremoniâ, quasi clam ad prædictum templum Kameneczense deduci debuit.

Egregii Stephanus & Blasius Apony, Tem-

plum possessionis Nagy & Kis-Apony, superioribus temporibus per Turcas incineratum, & totaliter varagine ignis consumptum, medio autem tempore, per Generosum Dominum Casparum Apony restauratum, & adornatum unà cum parochia, schola & proventibus parochialibus è manibus Evangelicorum occuparunt, Ministrumque Evangelicum exturbarunt.

Reverendissimus Dominus Andreas Placidus Archi-Abbas Sancti Martini, de Sancto Monte Panneniæ, Templum possessionis Deaki, unà cum parochia, schola & proventibus parochialibus occupavit. Ministrumque sat graviter prius verberatum, barbaque, manu & pedetenus raptatum, ex parochia exturbari, & contemptuosè ejici, populum denique ad ceremonias Religionis Evangelicæ contrarias vi & bursagiis cogi fecit.

Quamvis Templum & Parochia Possessionum Alsce & Felsce Vecze, adhuc præ manibus Evangelicorum existant, tantam nihilominus Officiales nonnulli, Patrum Jesuitarum Selyeensis sibi vendicant licentiam, eoque audaciâ persæpe progrediuntur, ut non solum Rectorem scholæ dictarum possessionum in medio præfatæ possessionis Vecze, ac schola ipsa invadere, vulnerare, imò & Ministrum Evangelicum, in Domo parochiali inquietare verbera ac mortem, nisi loco cedat eidem minari, nihil pensi ducant, cum gravi læsione libertatis exercitique Religionis.

Supra mentionatus Dominus Cancellarius templum oppidi Ormund, è manibus Evangelicorum, unà cum Parochia & schola proventibusque occupari, Ministrum autem cum gravi bonorum suorum dispendio ejici fecit, cum præjudicio juris Compessorum dicti Oppidi, Religionis Evangelicæ addictorum.

Idem Dominus Cancellarius, Templa possessionum Negyed & Fargacs, unà cum Parochiis & scholis, è manibus Evangelicorum occupata detinet, Ministrisque ejectis, alterum eorundem videlicet Farkasdiensem incaptivari curavit & detinet.

Superius declaratus Dominus Comes Forgacs, Templum Oppidi Komiathy Evangelicorum, similiter cum Parochia & schola occupari, Ministrumque inde ejici & exturbari fecit.

Patres Jesuitæ Collegii Tirnaviensis, immediate post novissimæ Diætæ, expanso vexillo, tympanisque instructi ad domum Parochialem Oppidi Sellye, armatâ manu venientes Ministrum Evangelicum ejusdem loci, ad instar alicujus malefactoris, contemptuosè ejicere, bonaque ejus & res mobiles curribus imponi & unà cum ipso ex territorio ejusdem oppidi exportari & excludi fecerunt.

Eo non contenti, Templum expensis Evangelicorum ibidem extructum, totaliter demoliri & solo æquari curarunt.

Tandem iterum collocantes & disponentes super ipsis incolis centum militum numerum, diversis cruciatibus eosdem affecerunt, catenis, vinculis, verberum plagis, bonorumque direptionibus, ad ceremonias Religionis contrarias impelli curarunt, ita ut vix non omnibus fortunæ bonis essent exuti.

Demum trecentos Imperiales, quos piè defuncta quondam Principissa Susanna Lorandfi, Celsissimi Principis Transylvaniæ Georgii Rakoczy

koczy senioris, relicta vidua, ad rationem dictæ Ecclesiæ Evangelicæ eorum, pio ex affectu contulerat, Plebanus ejusdem Oppidi Sellye, ex manibus Reverendi Domini Georgii Rassotis Concionatoris Evangelici Oppidi Ormeny, una cum Interesse, in toto nongentos octoginta florenos facientes, exquisito sub prætextu extorsit: quos & de facto penes se detinet, ac insuper præcium settorum trium Equorum, per certos prædones ablatorum, ex bonis Ministri Evangelici exequi curavit.

Sed nec his præmissis contenti Patres Jesuitæ, eosdem Evangelicos ad violentum juramentum adegerunt, ipsos nullo unquam tempore à Catholica Religione velle desciscere, tale autem juramentum præstare nolentes, carceribus inclusos fame & siti eo usque premebant & excruciant, donec jurejurando, Religioni Catholicæ se ipsos adhæsuros promitterent.

Templum Oppidi Holics, expensis Evangelicorum extructum, per Reverendum Dominum Stephanum Sennyei, Episcopum Veszprimiensem, & Dominum Comitem Adamum Csobor, pro tunc Tutorem, non solum est occupatum; sed & funditus eversum & dirutum.

Cujus Campana quoque est ablata & occupata, ac insuper misera plebs, ad defectionem Religionis suæ Evangelicæ, multis modis & violentiarum congressibus, coacta ad suscipiendam Religionem Catholicam.

In Comitatu Liptoviensi.

Possessores possessionis Inachusfalva, videlicet Nobiles Familiæ Rady, Decimam Parcho Divo-Michaliensi semper & à memoria hominum præstari solitam, Ordinarium vice ejusdem Ecclesiæ proventum, occupant & denegant.

In Comitatu Barsiensi.

In Oppido Ofzlany, Templum cum parochia & schola, universis denique suis proventibus, per homines præfati Domini Cancellarii, per fenestram quandam suorum immissorum, est apertum & occupatum. loci ejusdem Ministro, tam in Parochia, quam in sacrario, per satrapas, quos Officialis secum ibidem habuit, omnes res habitæ sunt direptæ, prout illud & in aliis locis pluribus factum est, dum libri & aliæ res possessoris per vim ab occupatoribus sunt ablata.

Ordo Patrum Monachorum, B. Pauli Primi Eremitæ Elephantensium, templum possessionis Velka-Polye occupavit, Ministrum ejusdem loci ejici, percuti & magnâ contumelia affici curavit.

Cujus loci plebs similibus violentiis & mediis, prout & in Dominiis Baymocienfibus & Cheytenfibus est factum, ad deferendam Religionem Evangelicam, est coacta & pertracta.

Præterea Ecclesiæ Filiales Czelenye, & Kis Ugrocz, per Dominum Johannem Maytini à matre suarum Ecclesiarum sunt abstractæ, subditi- que ibidem commemorantes, diris verberum

plagis affecti & carceribus divexati, ad Religionis defectionem sunt coacti.

Similiter & Templum Filiale in Nitra-Szegh habitum, per Generosum Dominum Magistrum Franciscum Nagy de Lessenye, fuit occupatum.

Templum item in Possessione FelsuHamor habitum, occupatum est per Dominam relictam Hedervarianam, Ministerque Evangelicus abinde est ejectus. Sicut & incolæ Oppidani Sarnocza variis & exquisitis mediis, in exercitio Religionis ipsorum Evangelicæ turbantur, Ministro Evangelico inde excluso.

In Comitatu Arvensi.

Licet Illustrissimus Dominus Stephanus Thœkhœly Arcis Arva & Bonorum ad eandem spectantium Director, vi constitutionum Regni non obligatus, benignæ tamen requisitioni prædefunctæ sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis in eo satisfacere & parere volens, in possessione Oravka, pro extruendo Templo Catholicorum & schola, idonea loca demonstrari & excindi curasset, Plebanus tamen Catholicus ejus loci, cum suis Auditoribus eo non contentus, templum Evangelicorum ibidem habitum porro occupavit.

In Comitatu Zolienfi.

Provisor Bonorum Arcis Viglesh, erexit novum Macellum in fundo Ecclesiæ Oppidi Nagy-Szalathna, in præjudicium Macelli ad Ecclesiam ejusdem loci Evangelicam spectantis, alias ibidem ab antiquo haberi soliti: Lanione etiam Parochiali incaptivato, & minis perterrefacto, proventum ejusdem Ecclesiæ ademit.

In Comitatu Zemplinienfi.

In Oppido Saaros Patak Celsissima Principissa Sophia Bathori, Celsissimi quondam Domini Rakoczy Transylvaniæ Principis relicta vidua ac Filius ejusdem Franciscus ex præfato marito suo progenitus, proventus ex collatione quondam Gabrielis de Pereny, per Sacratissimum olim Romanorum Imperatorem & Hungariæ Regem Maximilianum, gloriosæ reminiscentiæ, attunc jure Fisci Arcem & Bona Patakientia possidentem confirmatâ, scholæ Saaros-Patakienfis provenientes, & consequenter per Successores etiam possessores Cath. æque ac Evangel. prout & piæ memoriæ prædecessores eorundem Principissæ ac Filii absque ulla renitentia, singulis in Augariis administratos, licet & iidem in Anno MDCLX. præstiti essent, ac eo ipso antiquum usum solutionis præmissorum proventuum approbassent & acceptassent: Post sepulturam nihilominus prætitulati Domini Principis Mariti & Patris, in Anno videlicet MDCLXI. detinuerunt extradare recusarunt, imò seriò inhibuerunt, inhibent etiam de præsent.

Haut absimili ratione ducti, Proventus etiam præactæ scholæ Saaros-Patakienfis Trium Magistrorum, quatuor Classicorum Præceptorum & Cantoris, ex Eadem Arce Saaros Patakienfi

Ensi administrari solitos, iisdemque non modo per prædecessores eorundem realiter præstitos, sed & per celsissimam quondam Principissam Suttannam: Loranssi, celsissimi quondam Principis Georgii Rakoczy Senioris Relictam, Arcis & Bonorum Patakientium Coacquisitricem Testamentaliter (cujus Testamenti vigore iidem Domina Principissa & Filius ejusdem in Bonis Patakientibus successerunt) legatos, licet tempore obitus dicti Domini Principis Mariti & Patris ipsorum, anno videlicet MDCLX. piorum Avorum & prædecessorum suorum exemplo moti administrassent, sequenti nihilominus A. MDCLXI iisdem scholæ Magistris, Præceptoribus & Cantori ademerunt & detinuerunt ademptosque & detentos, proprio ipsorum usui applicaverunt, contra articulum XII. & XIV. An. MDCXLVII.

In eodem Oppido Saaros Patak, proventus parochiales, ab antiquis temporibus ex arce Saaros Patak, per Possessores Catholicos & Evangelicos, Ministris Evangelicis administrari solitos, neque à memoria hominum per quospiam, ullo sub prætextu præpeditos, turbatos, & controversos, imò & per sæpèfatos, Dominam Principissam & Filium ejusdem, in Anno MDCLX. præstitos proximè præterito anno detinuerunt, detinerique fecerunt.

In Oppido Satorallya-Uyhely, pari potentia memorati Domina Principissa & Dominus Filius ejusdem Franciscus Rakoczy, proventus parochiales ex Gabrielis de Pereny, benignâ collatione, ac superinde facta confirmatione, dicti olim Imperatoris & Regis Maximiliani secundi, beatæ reminiscentiæ, (qui attunc reale Dominium Arcis & Bonorum Patakientium, jure Fisci tuebatur) ex præacta arce Saaros-Patak, annuatim pervenire debentes ac abinde Ministris Evangelicis, tum per Catholicos tum Evangelicos possessores persolutos, ex solvi ne utique permiserunt, imo Officiales suos ab administratione hujusmodi proventuum parochialium, serio inhibuerunt, & de præsentis inhibent, contra genuinum sensum præactorum Anni MDCXLVII. Articulorum.

In Oppido Bodrog-Keresztur, eodem violentiæ motu, dicta Domina Principissa & Filius ejusdem proventus ex Decimatione seminatarum Autumnalium & Vernalium, ac Vino Ministris Evang. provenire debentes ac antea absq; omni difficultate & controversia per possessores arcis & Bonorum Tokay administratos, extradare recusarunt, contra præcitatos Regni Articulos.

In Oppido Tokay, proventum Sabbathalem ex Naulo super fluvio Tibisco, ibidem decurrente provenientem & ad parochiam Evangelicorum pervenire debentem, vinum item ad triginta & duas Tonnas excedens, ex arce eadem Tokaiensi, à memoria hominum, per Catholicos & Evangelicos possessores, imò & tempore olim Domini Maximiliani II. Regis, attunc Jure Fisci Arcem & Bona Tokaiana tenentis, administrari solita, ex nulla evidenti ratione, Ministris Evangelicis ademerunt, & iisdem extradare noluerunt.

In Oppido Tarczal, quadraginta Tonnas vini, per possessores ejusdem loci à tempore Divi olim Maximiliani II. Imperatoris & Regis (Ministros Evangelicos in usu perceptionis præmissi proventus parochialis conservantis & confir-

mantis) iisdem Ministris Evangelicis administratas, iidem Domina Principissa & Filius ejusdem subtraxerunt & detinuerunt.

In Oppido Kiraly-Helmecz, quatuordecim vasa vini, quæ vigore certi concambii inter Ministrum Evangelicum, pro tempore convictum, pro iisdem quatuordecim vasis vini, vineam parochialem in promontorio ejusdem loci plantatam & habitam, spectabili ac Magnifico olim Stephano Nyari de Bedegh, adhuc possessori Curia & Bonorum Kiraly-Helmeczenium, conferentem & concambiantem ab unâ; parte verò ab altera eundem Stephanum Nyari pro eadem vinea parochiali præmemorata quatuordecim vasa vini Ev. Ministro conferentem, & annuatim per se & successores suos extradaturum se obligantem initium provenire debentia, dicti Domina Principissa & Filius ejusdem, Ministro Evang. ademerunt & extradare nolunt etiam de præsentis. Pariter in possessionibus Alsce & Felsce Tornya Abara & aliis diversis in bonis, ad Arces & Castella eorum pertinentibus, proventus parochiales antiquis semper temporibus, extra omnem controversiam Evangelicis Ministris & parochis locorum eorundem præstitos & administratos detinuerunt & detineri fecerunt, contra sensum præcitatorum, super administratione parochialium proventuum sancitorum Articulorum. Quos quidem proventus, cum ad instantiam & delegationem nonnullorum Superintendentum Evangelicorum, Comitatus Zemplinienfis & Aba-Unguariensis, certi è medio suo Delegati Nuncii, à memorata Principissa & Filio ejusdem, Ministris Ev. juxta antiquorum usum, & jure eisdem Privilegiorum collato, ex vi præcitatarum Regni constitutionum administrandos esse postulassent, & iteratis vicibus petiissent: mox iidem principissa & Filius ejusdem præcitatos Regni Articulos, in diversum sensum trahentes, & solutionem Parochialem cum solutione personali confundentes haut quicquam ex præmissis proventibus sese extradaturos resolverunt. Quin in manifestissimum universi Status Evangelici derogamen & contemptum Evangelicos in sua Religione, per Aula Familialem suam, Michaelen Mikes Transylvanum conceptâ, & scripto tenus Comitatus transmissâ, vituperaverunt.

In Oppido Varano, Catholicus plebanus, assumptis secum sibi adhærentibus nonnullis complicibus, scholam Evangelicorum aggressus, Ministrum Ev. ab evitando malo eosdem dehortantem dirissimis verberibus afficientes, humi prostraverunt & sauciarunt. Idem Plebanus Catholicus, Decimas ex nonnullis terris arabilibus ad parochiam Evangelicorum provenientes manu armata auferri fecit, ac superinde peragenda inquisitioni quoque resistendo eandem admittere noluit. In possessione Nagy Tomaca, parochiam Evangelicorum Officialis Magnifici Domini Sigismundi Pethoe ejusdem Curia Nagy Tomakensis occupando quandam Columnam ibidem collocavit. In possessione Kayna, Ruthenorum Minister Casmiriensis, Ministrum Ev. & ejus loci Ministrum, quod dictum Ruthenum, ratione sepulturae cujusd. Rutheni defuncti, cum ceremoniis Religioni ipsorum contrariis Ruthenicis, immittere in templum noluisent, dirissimis verberibus affecit, & nisi fugæ præsidio sese in templum

recepissent, crudeliter interemisset; ac etiam de presenti iidem Rutheni, excidium vitæ eidem minari non formidant.

In Comitatu Abauyvariensi.

In Oppido Munkacz, prætitulata Domina Principissa & Filius Ejusdem certos Proventus Ministris Evangelicis ejusdem loci, aliasque ex Arce Munkacz annuatim præstare solitos: Item Proventum Sabbathalem à memoria hominum ex Molendinis super fluvio Satorcha ibidem decurrente extructis, iisdem administrari consuetum, uti & Decimam vini, & ipsa fundatione ejusdem loci, ipsis Ministris Evangelicis provenire debentem subtraxerunt & extra dare nolunt.

Similiter in Oppido Beregh Szasz, proventum ex molis ac Decimam frugum ab antiquo ad Ecclesiasticos ejusdem loci spectantem, & alios his similes Proventus, ibi ac aliis in Bonis, ad Arcem Munkacz pertinentibus, iidem Domina Principissa & Filius, administrari haut permittunt.

In Comitatu De Ugœsa.

In Possessione Salang, Familia Rakoczy, moderni utpote Domini Terrestris, ejusdem Possessionis Proventum Sabbathalem, ex mola ipsis ministris Evangelicis præfatæ Possessionis Salang hæcenus administratum, de presenti præstare recusat.

In Intalab, Sacellum Evangelicorum per spectabilem ac Magnificum Dominum Georgium Pereny restauratum, usque realiter legitime possessum, Magnus Dominus Gabriel Pereny propriâ autoritate occupavit.

In Comitatu Goniorienti.

Generosus Dominus Nicolaus Andras, de Szent Kiraly, primum quidem Ministrum Evangelicum Possessionis Olak-Pataka exturbari, subinde Judicem dictæ possessionis cum præcipuis aliquot Civibus & incolis incaptivari, compedibus implicari, inque Arce Kraszna-Hurka, quoad usque Parochiæ & Cœmeterii claves traderent, detineri curavit. Sed nec eo contentus Templum Cœmeterium, Parochiam, campanas, omniaque ad eandem spectantia, ademit & occupavit: cui etiam templum incolarum Gœcziensium adjecit, inque locum expulsi Ministri, quempiam Jesuitam, contra mutam & expressam Incolarum reclamationem surrogavit. Qui quidem Jesuita Incolas sæpe fatos, ad Ceremonias Religioni eorum contrarias adegit.

Pari ratione, templum Incolarum Possessionis Bethlier, remoto Ministro Evangelico, substantiisque ejusdem nonnullis combustis, simul cum universis pertinentiis, Parochia, Schola & Cœmeterio & generaliter omnibus templi apparatibus, prædictus Nicolaus Andras occupavit: Licentiatumque quendam Fratrem, loco Evangelici Ministri adhibuit atque locavit.

Excellentissimus & Reverendissimus Dominus Princeps Georgius Lyppai de Czombor, Ecclesiæ Metropolitanae Strigoniensis Archiepiscopus, in Anno uti prædicatum est, MDCLXI. Oppidorum Pelschoez, Csetnek, Rosno-Bany, nec non Possessionum Berzete, Also-Szajo, Gocz,

Olach Pataka, Goczœlacz Ocizna & Restituc ditorum, Ministris Evangelicis omnem Parochialem Proventum & annualem solutionem, decimam videlicet frugum, tam Autumnalem, quam Vernalem, à memoria hominum (cum certâ solummodo pecuniaria solutione, quæ eidem Domino Archiepiscopo annuatim deponenda est) ab iisdem eorumdemque Prædecessoribus, pacificè nemineque reniteate, tentam & possessam, medio certi cujusdam Servitoris sui Nobilis Stephani Nagy Lessenei, & eidem adjunctorum, ad numerum circiter sexaginta militum Germanorum Cataphractorum, adimi vi & manu potentiaria, Parochiarum horrea fortiter oblerata referari, ac non solum Decimam rusticorum, verum etiam Nobilium ac Minorum Terrestrium ex propriis eorundem Alodiaturis, Prælibatis Ministris pro solutione Eorundem exolutam in sui rationem percipi, tritulari, inque suum commodum converti curavit.

Prætitulata Domina Principissa cum Filio Francisco Rakoczy, similiter certorum Ministrorum Evangelicorum, parem Proventum Parochialem, & certis molendinis & signanter Felsuciensibus & Szentenkienlibus Ev. Ministris cedentem, & ab iisdem pacifice tentum, usuque reali roboratum contrariò, propriâ sua autoritate ademit, ademptumque suis adjunxit proventibus.

In Comitatu Szatmariensi.

Dicta Domina Sophia Bathori Principissa, cum Filio præfacto, certos duos pagos, per Illustrissimum quondam Dn. Stephanum Bethlen, à manibus alienis redemptos, ac ad Parochiam Ecclesiensem perennaliter applicatos, item Proventum Decimalem ex oppido Bathor, à memoria hominum ad eandem Parochiam Ecclesiensem possessum & proveniente: Item Proventum Sabbathalem ex Molendinis Mathociensibus, ab antiquo ad eandem Parochiam administratum & præstari solitum, Principumque & Minorum Terrestrium Bathori & Bethlen, perennali collatione ab antiquo realiter possessum, & continuo usu roboratum violenter occupari fecit, neque ad iteratas Comitatus requisitiones, restitui curavit, contra Articulum XIII. & XIV. Anni MDCXLVII. Daniel Pap Provisor Szatmariensis, Proventum Sabbathalem ex Molendino super Fluvio Szamos extructo ad Arcem Szatmar spectante, scholæ ejusdem loci Alumnis ab antiquo administratum, ademit.

In Comitatu Borsodiensi.

Præfata Domina Sophia Bathori, cum Filio Proventus Parochiales ex Molendinis Onodiensibus & Sajo Szent, Peteriensi Ecclesiæ Eleniensibus & Crassariensis, Ministris Evangelicis, in iisdem locis residentibus, ab antiquo provenire solitos, ac à Dominis & Dominabus Terrestribus eorumdem locorum Catholicis semper, defectuque absque omni præstito continuoque usu roboratos, contra vim, tenorem & continentiam articulo- rum Diplomatum & constitutionum superinde sancitorum ademit, ad iteratosque Comitatus requisitiones haud restituta, de presenti quoque detineri fecit.

In Comitatu Tornensi.

Præscriptus Dominus Nicolaus Andrasy, An. modo currente MDCLXII. Templum Evangelicorum Possessionis Harskut violenter occupavit, Ministrum Evangelicum inde ejusdem loci exturbando.

In Comitatu Scepusiensi.

Quamvis in Districtu Dunaviciensi Templum Evangelicorum, Possessionis Krompach Evangelicis restitutum, & inter nonaginta annumeratum Templum, tamen receptum Anno Domini MDCLXII. per quendam Polonum Sacerdotem, Adelbertum Csadursky, ex dispositione Reverendi Domini Johannis Palfavay, Episcopi Varadiensis & Præpositi Scepusiensis, Ordinarius Minister quidem loci Evangelicus Parochiam exclusus, Proventibus privatus, in dies majoribus minis, verberibus & nece, per superscriptum Catholicum Sacerdotem infestatur.

Ministri Evangelici, ubi solis Parochialibus Decimarumque Proventibus gaudent, quamvis Reverendo Domino Præposito Scepusiensi, Cathedrali censum plenarie solvant, tamen ademptio talium Proventuum, per expressum à Dominis Catholicis non cessat: prout Generosa Domina Elisabetha Gombos, aliter Egregii quondam Alexandri Gorgei relicta vidua, proventus Anni MDCLXI. Pastori & Rectori Gœrgensi præstare recusat.

Templum Possessionis Olczno, Domini Arcis Scepusiensis, Anno MDCLXI. Illustrissimus Comes Stephanus de Csak senior, primario Ministro Evangelico ejusdem Possessionis per certos homines ejecto, tandem per Reverendum Dominum Johannem Palfavay, ordinato Sacerdote Catholico, Templum & Parochia cum proventibus sunt occupata.

Et licet Dominus Vice-Comes, ejusdem Comitatus Scepusiensis, super præmissis omnibus articulis processurum terminet, tamen ex parte Catholicorum indicatione deputatorum Judicum, cum variis excusationibus & exceptionibus fit defectus, adeo ut hujusmodi negotium finem minimè sortiri queat.

In Comitatu de Zabolcz.

Incolas & inhabitatores Oppidi Heidonicalis Nanas, per metum & formidinem Turcarum, duas Campanas, tutioris causa, Thokainum transportantes, modernus Arcis ejusdem Capitaneus utrasque in Arcem transvehi curavit: & licet jam iteratis vicibus superinde requisitus esset, nihilominus restituere recusavit.

In Comitatu de Saaros.

In Oppido Nagy Saaros, præmemorata Domina Principissa, Sophia Bathori cum Filio, Decimam ex seminaturis Autumnalibus & Verbalibus, Ministro Evangelico, à memoria homi-

Histor. Hungar.

num provenire solitam in Anno MDCLXI. ademit, & ab extraditione ejusdem Proventus Parochialis, Officiale suum Saarosensem inhibuit.

Ad quæ præmissa omnia Majestatis Vestrae Sacratissimæ Resolutionem cum exoptata satisfactione præstolaturi, eandem Majestatem Vestram, gloriosè regnantem, & triumphantem felicissimè valere devotè exoptamus.

Majestatis Vestrae Sacratissimæ

*Humillimi ac perpetuo fideles
Subditi.*

**Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.**

Post hæc die X. ejusdem mensis Junii, nonnulli Ablegatorum Comitatus & Civitatus, ad Reverendissimum Dominum Cancellarium, pro hora septima matutina, vocati sunt. Comparentibus monstrata & perfecta sunt Literæ Principis de Portia, ad Dominum Cancellarium scriptæ, quarum summa hæc fuit:

Se velle præsentem Domino Cancellario promulgare Statibus & Ordinibus Evangelicis suæ Majestatis. Resolutionem unde idem Dominus Cancellarius se obtulit, velle cum privatis illis, qui suæ Majestati exhibuerunt, hora X. ad Principem de Portia ascendere, quod & factum die XI. Junii & Resolutionem suæ Majestatis Sacratissimæ per Principem Portiæ in hæc verba oraliter acceperunt.

„**N**omine Sacr. Cæsareæ Regiæq; Majestatis Domini Dn. Gratosissimi & Clementissimi significare debui, Dominationibus vestris, Sacratissimam Majestatem suam, cum displicentia intellexisse, quod Dominationes Vestrae & alii se à publicis tractatibus abstraherent, cum tamen Sua Sacratissima Majestas unicè intendat, ea tractanda esse, quæ ad publicam tranquillitatem faciant, neque nunc tempus esse complationis querelis, cum etiam aliorum deberent, revideri gravamina. Habent Dominationes Vestrae Leges superinde & quoad processum & quoad poenam, iis utantur nec remorentur publicos tractatus Dietales: habeant sibi cordi, afflictum Patriæ Statum & maximè necessitatem. Aliàs Sua Sacratissima Majestas, cum iis, qui præsentibus sunt & laborant, tractatus absolvet.

Ad quæ verba Dominus Draskoczi ita fatur: „Agimus gratias pro paterna suæ Majestatis cura, reportaturi Principalibus nostris.

Dominus Portia: „Dominationes vestrae ita referant, ne amplius recurrant huc, cum insistent Imperialia Comitia, quibus Sua Majestas interesse debet.

Dominus Ladislaus Tarcas, ad Dominum Cancellarium: „Minekünk azt az Mi Principálisunknak kel Reportálunk.

Dominus Cancellarius: „Agunt gratias suæ Majestati pro paterna cura, dicuntque quod velint Principalibus reportare.

Q₂

Por-

Portia: „Ita velim reportent & persuadeant, ut sint capaces Dominationes suæ, ne amplius, sicut etiam spero, huc recurrant: Cum serua suæ Majestatis voluntas sit tantum de iis, quæ ad publicam Regni tranquillitatem faciunt, tractare quam unicè ut & de conservatione Hungariæ, ideoque Dominatione Vestra seponant, etiam alia.

Qua Majestatis sacratissimæ Resolutione, Status Evangelicus non contentus, impetratâ audientiâ, per Ablegatos suos denuo suæ Majestati istum qui sequitur libellum supplicem die XII. Junii per generosum Dominum Ezechielem Gœrgei, subsequenti oratione præsentavit.

Augustissime Imperator, Domine
Domine nobis naturaliter Clementissime.

„Majestatis Vestrae Sacratissimæ fideles subditi Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici, à Deo optimo felix & diuturnum gubernium, ad Augustissimi Imperii Regni quæ sui dilatationem demissè comprecantes fidelia, humiliaque obsequia, ad extremum usque illorum halitum, supplices deferunt & offerunt. Et, si, sacratissima Romanorum Imperatoria & Regia Majestas, inter tot & tantas curas, ac sollicitudines, quibus circa Imperium & afflictissimum hoc Regnum suum Hungariæ ducitur, retardare Majestatem Vestram Sacratissimam integrum minimè foret, verum enim verò, Augustissime Imperator, urget ingens & ardua necessitas, à qua videl. salus & permanens eorum penderet, liberum nimirum Religionis Exercitium. Sua, det denique plus millies, erga fideles suos Majestatis Vestrae Sacratissimæ contestatæ gratiæ & clementiæ propensitas. Proinde Augustissime Imperator, quia post Deum in nullo alio præterquam Majestate Vestra Sacratissima, spes & fiducia illorum locata est, iteratò ad Thronum, sacratissimæ Majestatis Vestrae provoluti accedunt, necessitatemque suam præsentì hocce supplici Memoriali, supplices exponunt expectantes superinde Majestatis Vestrae Sacratissimæ clemens & benignum Responsum. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimæ gratiam & clementiam, fusis ad Deum precibus, fidelibusque & perpetuis eorundem officiis humillimè nocte dieque demereri intendunt.

Qua peroratione præmissa, hocce sequens Memoriale Sacratissimæ Majestati porrexerunt.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter Clementissime.

„Qualiter Augustissime Imperator, circa illicitam & indebitam Templorum occupationem & demolitionem miseræ plebis afflictionem, à Religione Evangelica abstractionem minis, blanditiis, carceribus, multis exiliis, privatione omnium facultatum, opprobriis, ignominiiis & mille modis atque mediis, per nonnullos ex Dominis Catholicis variè exquisitis & adhibitis, hætenus fuerit processum Ministri Evangelici Parochique turbati & expulsi, verbe-

ribus & carceribus excrutiati, facultatibus exuti, Nobilium quoque nonnulli in Exilium acti, & bonis æque mobilibus ac immobilibus privati, ac contra Nobilitatem suam prærogativam divexati, quamvis longa Gravaminum serie Majestati Vestrae Sacratissimæ, per nos debita exhibitorum, sat superque sit declaratum undeque illud fiat, quod in processu executionis violatorum & turbatorum Regionum Diplomatum, non solum in verbo Regio, sed in publicis quoque & variis iteratis Regni constitutionibus confirmatorum, approbatorum & acceptatorum, debitum nequeant habere Evangelici progressum, esset quoque deductum, & exinde virtute Diplomatis Lincensis conditionis Quartæ:

„Gravamina autem &c. Complanationis eorundem Gravaminum Nostrorum effectus cum debita satisfactione, per nos certâ spe, ex gratiosa M. V. S. tempore præsentationis resolutione conceptâ expectabatur, præcipuè cum nihil indignum, verum per omnia Constitutionibus Regni ac Regiis Diplomatis consensaneum postulemus.

„Quia tamen ex benigna Majestatis Vestrae Sacratissimæ medio Celsissimi Principis Domini Johannis Ferdinandi à Portia supremi Aulae M. V. S. Præfecti, nobis oraliter heri facta resolutione Majestatis Vestrae Sacratissimæ eam esse intentionem accepimus, quatenus pro præsentì tempore negotium complanationis Gravaminum nostrorum lamentabilium seponatur, tum ex eo, quod præsentia Regni Comititia non Generalia sed Extraordinaria essent promulgata: tum verò leges quoque superinde extarent, quæ Judici Processum in casu turbatae Religionis manifestè ostenderent, imò & Imperialia negotia hic ulterius Majestatem Vestram Sacratissimam detineri non paterentur.

„Cum autem & nobis & Principalibus nostris, de Titulo extraordinariae alicujus Diætæ, nihil quicquam constaret, negotiumque Religionis Evangelicæ turbatae, summæ nimirum & præcipuæ libertatis, principaliter per datas nobis strictas eatenus instructiones ad proventum ante alios universos Tractatus habemus delegatum: sed & præacta conditio quartæ Diplomatis Lincensis, complanationem Gravaminum in negotio Religionis emergentium, aliis universis antepone, ac tam singulis Diætis absque injuria Evangelicorum plenariè adhiberi debere, per expressum dictaret: manifestum quæ esse, nos non ad aliquam extraordinariam verum ad publica Comititia, Generalemque Regni Diætam à Principalibus nostris esse expeditos, nihil superesse videmus, quam ut officio fidelium legatorum fungentes, delegatumque nobis in Religionis Evangelicæ graviter turbatae negotio munus administrantes, complanationem gravaminum Evangelicorum, apud Majestatem Vestram Sacratissimam præ reliquis humillimè urgeamus, gravem existimationis jacturam passuri, nisi obligationi & officii nostri tuitioni, omni ex parte satisfecerimus, tanto graviores, si in instructionibus nostris ad inconsueta Diplomatisque Regiis contraria recessum fecerimus, & ad ignotum extra-Ordinariae Diætæ terminum, citra præscitum & voluntatem Principalium nostrorum quodammodo consenserimus.

Ita

„ Ita Augustissime Imperator est quidem ,
 „ habere nos judicem , & annexam turbata Re-
 „ ligionis pœnam , sed lex illa in volumine dunta-
 „ xat decretali scripta continetur , nullum hacten-
 „ us effectum sortita , adeoque eâ per plurimum
 „ abutuntur , ut citra metum pœnæ ibidem decla-
 „ rata (quam nullus adhuc Judex in contraveni-
 „ eates , propter alia impedimenta ex adverso il-
 „ lata , promovere voluit aut valuit) universa sur-
 „ sum & deorsum volverent , nonnulli ex eorum
 „ numero , quibus assertio & defensio ejusdem
 „ legis , vel effectuatio virtute officii incumben-
 „ bat , signanter autem Dominus Comes Judex
 „ Curia Regia , Dominus Cancellarius & alii
 „ plurimi Comitatum supremi & Vice-Comi-
 „ tes , quos in causa propria quales experiri po-
 „ tuissimus aut possemus judices alto Majestatis
 „ Vestrae Sacratissimæ subijcimus iudicio .

„ Et quod majus est , Sacratissime Imperator
 „ impunè hæc peccandi licentia eo abripit non-
 „ nullis , ut nec gratiosa M. V. S. præsentia ,
 „ nec auctoritas Palatinalis , eos quicquam mo-
 „ veat , quo minus animo semel conceptam Re-
 „ ligionis Evangelicæ turbationem , sub decursu
 „ præsentis etiam Diætæ , in effectum deducere
 „ ausint , dum præmentionatus Dominus Can-
 „ cellarius Ministrum Evangelicum antehac in-
 „ dignè tractatum , incaptivatum & in Arce Ni-
 „ triensi detentum , ac proximè præteritis die-
 „ bus in libertatem assertum , stante Diætâ de-
 „ nuò incaptivari , verberibus affectum in com-
 „ pedes compingi curavit , nosque pro captivo
 „ Ministro laborantes , partes latronis suscipere
 „ actueri , gravi nostra ac Principalium nostro-
 „ rum injuria indigere verit .

„ Pari passu & Dominus Comes Georgius
 „ Illeshazy , alium Evangelicum Ministrum ,
 „ præter jus & æquum , incaptivatum , extra Re-
 „ gnum in Arcem Szétén , Marchionatus Mo-
 „ ravia adductum , in præsentia detinet , vincu-
 „ lis , carcere & fame ac siti affligere , nihil pen-
 „ si ducit : imò nec ad admonitionem Excel-
 „ lentissimi Domini Palatini iteratis vicibus fa-
 „ ctam , reduci aut dimitti facit . Sed nec pù-
 „ blicus confessus citra contumeliam celebrari
 „ potest ; Egregius enim Stephanus Morocz ,
 „ nescitur unde motus , in talia erupit verba ,
 „ quæ Evangelicum statum , fideles Majestatis
 „ Vestrae Sacratissimæ subditos , non parum læ-
 „ sisse constat , dum Turcicas nos , celebrare
 „ congregationes , barbaro vocabulo Devany
 „ vocatas , contumeliosè exclamavit , ac ulte-
 „ rius duntaxat præstolemur , visuros nos alium
 „ quendam cum termino eventum , minaciter
 „ asseruit .

„ Simile quid experti sumus in præcitato
 „ Domino Cancellario , qui in Curia Archi-
 „ Episcopali , præsentibus Excellentissimo Do-
 „ mino Comite Palatino , Archi-Episcopo &
 „ aliis in Vice-Comites & a Negatos nonnullo-
 „ rum Comitatum , per Dominum Comitem
 „ Palatinum eo convocatos , nullo habito con-
 „ sidentium Regni & extraneorum optimatum
 „ respectu , iratus plurimas minas effudit . Quæ
 „ cum in præsentia Majestatis Vestrae Sacratissi-
 „ mæ , ac Excellentissimi Domini Comitis Pa-
 „ latini , sine metu pœnæ designari videamus ,
 „ Majestate Vestra Sacratissima curis orbis Chri-

„ stiani è medio fidelium suorum ulterius avoca-
 „ ta majora nobis impendere pericula , nisi ma-
 „ gnitudine animi , pietate , justitia & Clemen-
 „ tia , M. V. S. fulciamur , cum dolore perspici-
 „ mus .

„ Quo circa ad Augustissimum Majestatis
 „ Vestrae Sacratissimæ Solium , humillimè pro-
 „ volvimur , innatae Clementia & magnitudi-
 „ ni animi S. M. V. cum lachrymis supplicantes ,
 „ dignetur ea nos complecti gratia , ut ex ratio-
 „ nibus , tam hic , quàm in Gravaminibus no-
 „ stris designatis , Regiis Diplomatum , legi-
 „ busque & constitutionibus Regni , Augustissi-
 „ mo Majestatis Vestrae Sacratissimæ velo firma-
 „ tis , Gravaminum nostrorum plenaria com-
 „ planatione , per restitutionem occupatorum ,
 „ stante Diætâ , ante alia adhibita (cum maxi-
 „ ma pars templorum & Ecclesiarum nostra-
 „ rum , post decursum novæ Diætæ sub ingres-
 „ su in Regnum Majestatis Vestrae Sacratissimæ
 „ militum ablata sit & adempta) satisfiat pœnæ-
 „ quæ à turbatoribus , in exemplum aliorum ir-
 „ remissibiliter in instanti desumantur , ad ordi-
 „ natas Regni necessitates convertendæ : quo
 „ his obtentis alacriores & ad reliquos tractatus
 „ Diætæ , promptiores reddamur . Majesta-
 „ tisque Vestrae Sacratissimæ Clementia & justitia ,
 „ sine qua Regna consistere nequeunt toto
 „ Orbe Christiano deprædicari , æviternoque
 „ laudis fastigio locata , ad æram posteritatem
 „ transmitti possit celebranda ; Et DEUS ter-
 „ optimus maximus Majestati Vestrae Sacratissi-
 „ mæ , pro tanta erga nos gratia , longævam
 „ vitam , felix ac diuturnum Imperium , lata
 „ incrementa & immortales Terræ Cœlique
 „ triumphos rependat , quod nos animitus pre-
 „ camur & vovemus , benignissimam Majestatis
 „ Vestrae Sacratissimæ expectantes resolutio-
 „ nem .

*Humillimi ac perpetuò
 fideles subditi*

Status & Ordines Regni
 Hungariæ Evangelici .

TITULUS.

*Ad Sacratissimam Casaream ac
 Germaniæ, Hungariæ, Bo-
 hemiæque Regni Regem , de-
 missa Evangelicorum instan-
 tia.*

TAndem tamen post multas & varias altera-
 tiones cum Palatino Regni & Principe de
 Porcia , die 4. Julii porrexit & præsentavit Pala-
 tinus Statui Evangelico resolutionem Suae Ma-
 jestatis scriptotenus , & quidem clausam cum
 tali præfatione : Optare se , ut antequam præsens
 Suae Majestatis resolutio Statui Evangelico exhibita
 fuisset , sub eodem tempore sibi potius de mortuo pulsus
 campanarum fieret , & hæc dies , hæc hora perpetuò
 tenebris & atro calculo involuta haberetur . Unde
 Evangelici illud scriptum Suae Majestatis prima
 fronte

fronte acceptare volebant, præconciptantes illud in forma decreti conceptum esse. Obtestante tandem Evangelicos Domino Comite Palatino, illud omnino resolutionem Suae Majestatis in se continere, cum protestatione idem scriptum Dominus Matthias Szuhay ad se recepit. Evangelici deinde conspicientes in superficie præta-cti scripti talem intitutionem: *Fidelibus Evangelica Confessionis in sua Diata presentibus assignandum*, adeoque animadvertentes, sibi tanquam legitimo Statui Regni competentem, & antehac semper assignari consuetum titulum denegari, non aperto nec perlecto eodem scripto Suae Majestatis, actutum illud solenni legatione mediante, Domino Comiti Palatino remiserunt, neque illud ad se recipere voluerunt, antequam Dominus Palatinus errorem præmissum in Cancellaria Suae Majestatis corrigi curasset.

Quo facto, tandem die 6. Julii Palatinus ablegatis Status Evangelici resolutionem Suae Majestatis, sub secreto majori sigillo clausè confectam & emanatam porrexerunt, tali tenore:

TITULUS.

Spectabilibus, Magnificis, Egregiis, Nobilibus, prudentibus item ac Circumspectis, universis Statibus Regni Hungariae Evangelicae confessionis, nunc Posonii ad Generalem Dietam congregatis assignetur.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis nomine Spectabilibus, Magnificis &c. universis Statibus Regni Hungariae Evangelicæ confessionis nunc isthic ad Generalem Dietam congregatis, præsentibus significandum, intellexisse benignè præmemoratam Suae Majestatem Cæsaream & Regiam, quæ in exhibitis eorum præteritis Gravaminibus sub nomine Statuum Evangelicorum hujus Regni demissè porrecta fuerunt. Ad quorum quidem humillimam instantiam, prælibatam Suam Majestatem Sacratissimam sese clementer resolvisse sequentem in modum.

Et quidem primò, non constare Suae Majestati, ex jussu aut voluntate sua, quidpiam in præjudicium immunitatum & libertatum Religionis præta-ctorum supplicantium fuisse admissum.

Secundò, si quæ verò inter privatos similes Controversiæ intercessissent, extare leges & articulos Regni, præsertim in Anno MDCXLVII. conditos, penes quos integrum ipsis esset, contra talium Patratores procedere, id quod non solum leges & articulos Regni suadere, verum etiam Catholicorum jura & immunitates, illorumque libertates dictare. Quibus prohibetur quenquam Nobilium, præter legibus consuetum juris processum, convinci & aggravari. Similiter verò Religionis querelarum causæ, non nisi per appellationes ad Comitiam essent relegatæ.

Tertiò: Non intermisisse Suam Majestatem, ipsos quoque supplicantes accersiri, ac per fideles suos intimos consiliarios, iteratis vicibus audiri curasse & tentari, si quid proferrent, quod sine læsione ac præjudicio Nobilitaris libertatis Catholicorum, & articuli XIV. Anni MDCXLVII. propositum & repræsentatum extitisset; verum cum nihil apparuisset, vel ab ipsis prolatum fuisset, Suam Majestatem benignè hortari, ac seriò monere prædictos supplicantes, ut sepositis ejusmodi remoris & impedimentis, semet nullatenus subtrahant & abtentent, sed una cum reliquis fidelibus Statibus & Regnicolis convenire, deque conservatione Regni & Patriæ, in tam arduis & vicinis periculis, in commune consulere, nullâ ratione intermittant, declarando ideoque, quod si qui adhuc ulterius benignæ huic Suae Majestatis admonitioni morem gerere, & cum aliis tractatus Diatales prosequi nollent, Suam Majestatem unâ cum iis, quibus salus Patriæ super omnia alia cordi foret, progressuram, & quicquid pro salute conservatione & defensione dictæ Patriæ idoneum & necessarium existimatum fuerit, concludere & statuere, non intermissuram. Dictatum id ipsum est Regni legibus & articulis, signanter autem Uladislai, Decret. 2. Art. 25, & quidem etiam Decret. 1. art. 108. nec non Anni MDCXLIX. art. 44. renovato. Eisdem de reliquo Suam Majestatem gratiâ & Clementiâ Suâ Cæsareâ benignè propensam manere.

Per Sacratissimam Cæsaream, Regiamque Majestatem Posonii, die 1. Mensis Julii Anno MDCLXII.

Stephanus Orban:

Die VIII. Julii obtentâ Audientiâ, ablegati Status Evangelici hora IV. pomeridianâ, verbotenus perorante Magnifico Dño Georgio Berenyi, in scripto sequentem porrexerunt Suae Majestati Sacratissimæ supplicationem.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas, Domine Domine Clementissime.

Quamvis Sacratissime Imperator, non ejus fuerimus intentionis, ut Majestati Vestræ Sacratissimæ, gravissimis Orbis Christiani curis distentæ, supplici instantia & prece nostra molestiam creare præsumamus, in eam sperem erecti fore, ut Majestate Vestra Sacratissima, omnes Regii animi eo intendente vires, negotia fidelium suorum subditorum M. V. S. repræsentata, felici fine, ex benignâ M. V. S. resolutione secuturo, ad nos redeant coronata. Quia tamen aliam, quam expectabamus à M. V. S. (quæ videlicet nullam gravaminum nostrorum nobis faceret complanationem) recepimus resolutionem, vel inviti reiteratò ad Augustissimum M. V. S. Thronum, supplices provolvi cogimur: Majestatem Vestram Sacratissimam, humillimè exorantes, dignetur pro innata animi sui magnitudine, gratia, Clementia, rationes ex serie gravaminum præexhibitisq; libellis

libellis nostris supplicibus denotatas, ponderas & prægnantes, aliasque ad id accedentes, præcellenti Regii animi iudicio pensitare, causamque nostram, omni ex parte justam, in Diplomatum Regiis fundatam, declaratis tamen in contextu Gravaminum, imò longè etiam maioribus modis læsam & violatam, cordi sibi sumere.

Licet enim Augustissime Imperator, rationes Majestatis Vestræ Sacratissimæ iterato repræsentatas, pro complanatione Gravaminum nostrorum sat ponderis habere existimemus: accederet nihilominus, quod vix aliquando Religio Evangelicorum libero exercitio, in hoc Regno Privilegiata, tantas perpeffa sit turbationes, pressiones & injurias, quam in decursu novissimæ Diætæ: Quas si longiori serie, quam in Gravaminibus Majestati Vestræ Sacratissimæ exhibitis, exprimamus variasque Ecclesiarum profanationes, & publica ac horrenda Christianitatis scandala, ut ea passim in rei veritate à nonnullis jam in parte declaratis fiebant, suo colore delineemus, exhorrescet Orbis. Quibus tamen in suo Statu relictis, hæc quoque paucis attingere visum est.

Et si in Anno MDCXLVII. post varias ultro citroque factas, Statuum & Ordinum Regni ratione occupationis templorum questiones, disputationes & propositiones, Diplomati Lincensi, interveniente etiam autoritate prædefunctæ Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, Genitoris Majestatis Vestræ Sacratissimæ desideratissimi, gloriosæ reminiscentiæ, satisfactum esse videbatur: dum & Diploma peractum, juxta conditionem ejus sextam, pro tollendis ulterioribus Regnicolarum dissensionibus, per universos Status esset acceptatum, approbatum, & confirmatum, ac publicis Regni quoque Statutis insertum, vigore cujus nonaginta quoque templa Evangelicis restituta, alia denique plura eidem Diplomata fuissent accommodata, ut constat ex Anni ejusdem, Articulis à sexto ad decimum quintum.

Imò & quæ per inadvertentiam, ex impressis iisdem Articulis, fuissent exmissa, utpotè possessionum Tepla & Maksfalva, subsecuta Generali Diætâ, nonaginta templis articulatim sunt annumerata, restitutioque occupatorum, tam ante, quam post acceptationem ipsius Diplomatis, nulla aliqua præensione interveniente. Peracta: subsecuto Anno porro MDCXLIX. sicut & Anno MDCLV. dum prædefunctæ Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestati, certa Gravamina fuissent exhibita, utriusque Diætæ tempore, ut juxta articulos constitutionum anni MDCXLVII. in negotio Religionis utriusque procedatur, est statutum, medio tamen tempore emergentibus per plurimis ac gravissimis in negotio turbatæ Religionis Evangelicæ injuriis, nobisque in processu diversimodè impeditis, nec articulorum effectuatio, nec Gravaminum ulla haberi potuit complanatio. Sed nec recentem Majestatis Vestræ Sacratissimæ fugit memoriam, quantum sub ingressum novissimæ Diætæ Anno MDCLIX. tempore vi-

delicet suscepti per Majestatem Vestram Sacratissimam Regiminis Gravaminum M. V. S. exhibuerimus copiam, quæ vigore Regii sui Diplomatis, ac per id confirmati Lincensis statim tunc in initio felicis Regiminis sui, per Majestatem Vestram Sacratissimam penitus fuerunt tollenda, & cum satisfactione nostri penitus complananda: Verum datâ nobis per M. V. S. Excellentissimum Dominum Comitem Regni Palatinum ac Dominum Archiepiscopum Strigoniensem, super effectuatione articulorum, ac non admittendis in futurum Religionis Evangelicæ turbationibus assuratione, id unicum experiri licuit, ut ab eo tempore adeo gravibus affecti sumus injuriis, quas audire, nedum pati horrendum est, ut liquet ex gravaminibus Majestati Vestræ Sacratissimæ demissè præsentatis, quod non alia tantum infinita, sed ex nonaginta etiam templis plurima sint occupata & reoccupata, ac non solum misera plebs, sed & Nobilitas graviter & injuriosè tractati, per hocque Diplomata Regia, usque adeo per nonnullos, qui Regni Columnæ, & Patriarum legum assertores non videri, sed esse debebant, violata, ut nisi intentioni & ausibus eorum tempestivè autoritate Regia occurratur, virtus & autoritas Diplomatis extremo exponatur periculo.

Et quia non magis nostræ libertatis quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ prædefunctorum Augustissimæ recordationis prædecessorum autoritatis derogamini, hæc ipsorum facta, & intentio vergere dignoscuntur, licentiaque apud illos longo jam usu, diuturnaque impunitate in tantum increbuit, ut non solum gravissimarum discordiarum in se alere fomites, oppresiones Civium meditari & adornare, verum & infesta bella, sanguinolentasque in Patriæ Cives insurrectiones nunciare Dominus Comes Judex Curia, non vereatur: An non hæc sint, evidenter se erigere & opponere contra Statum Publicum Regis & Coronæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ, altissimo dijudicandum humillimè submittimus iudicio.

Cæterum, ut ad Majestatis Vestræ Sacratissimæ triplices benignè nobis propositas rationes, brevibus respondeamus; Absit Clementissime Imperator, nos vel cogitare, nedum dicere, jussu & voluntate Majestatis Vestræ Sacratissimæ tot & tantos, totque horrendos excessus & oppresiones fieri, aut factas extitisse: Quin imo humiliter detegimus Majestati Vestræ Sacratissimæ benignè constare, novissimæ Diætæ tempore in præsentiarum M. V. S. quidnam ejusdem Fiscalis seu Director contra Evangelicos Posonienses facere veritus non sit, dum eos non solum in campanarum usu turbaverit, sed & quod structuram Turris coepissent, non curata Evangelicæ Religionis libertate, aut Diplomatum Regionum autoritate, inaudito modo, & ordine legibus contrario, ad tertium diem citari curavit, fortè etiam periculo alicui involvendos, nisi idem Director autoritate M. V. S. Regiâ à processu inhibitus fuisset, nihilominus tamen negotium continuandæ structuræ, sicut

& campanarum usus, defacto etiam ab eodem Directore impediri constat, dum nec unam regulam ædificio ab eodem tempore ausi sint applicare, atque in hoc eodem negotio triplicia mandata inhibitoria, contra eosdem Personientes Evangelicos ex Cancellaria Regia, per Dominum Cancellarium extra data esse manifestum sit.

Qui quidem Dominus Cancellarius, uti etiam in gravaminibus Majestati Vestræ Sacratissimæ repræsentavimus, cum tantas instituerit Religionis turbationes, ac defacto etiam Ministrum Evangelicum (Domino quoque Comite Georgio Illeshazy pariformiter in detentione alterius Ministri Evangelici perseverante) longâ & gravi captivitate afflictum, nihil motus Augustissimæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ præsentia, detinere non formidet; Quales nos habuerimus ac in futurum etiam ab ipso in Cancellaria Majestatis Vestræ Sacratissimæ sperare possumus negotiorum præcipuè Religionis promotores, in hoc quoque ad benignum Majestatis Vestræ Sacratissimæ humillimè provocamus judicium.

Quantum ad secundam rationem, ubi lex & libertas ex adverso nobis proponuntur, bonum omninò & pernecessarium esset; si aperti tam Regionum Diplomatum, quam publicarum Regni constitutionum transgressores, illud observarent, viaque juris, & non inverso violentiarum ordine, contra Regiam auctoritatem, & expresse contra Regni libertatem vergerent & procederent, ac non in eversionem Diplomatum Regionum, præcipuèque libertatis Evangelicæ satagerent. Verùm Clementissime Imperator, quia tam ante Diplomata, per noscitata, ut constat ex Articulo XIV. Anni MDCXLVII. non minus publicarum Constitutionum Regni transgressores, quàm Civilium discordiarum Autores, & miseræ plebis oppressores Regiæque Auctoritatis violatores nullâ præviâ citatione, & immunitatis similis assertionem, etiam per Capitaneos, nedum per Majestatem Regiam coercitos & punitos fuisse constet, cum dignum sit, qui propria vult gaudere libertate, ut alienam observet: Quantò magis interveniente jam Diplomate Regio, ubi absoluta Regiæ Majestati singulis Diatris Gravamina Evangelicorum plenariè & absque injuria Evangelicorum, complanandi data est facultas, postulato nostro satisfieri æquum est, præsertim dum tam ante approbationem & confirmationem Regnicolarum, quàm ex postusu id esset receptum, & praxi authenticatum, maximè autem cum appellationis omnis desit ratio, ubi nec ad ingressum processus, ex declaratis satis superque rationibus, via admittitur; Et alias inter Gravamina & appellationes magna sit distinctio: Gravamina siquidem sunt totius Evangelici Status; appellatio autem privatam concernit personam.

Quantum ad tertium: Licet non omnes, plurimæ tamen ex prædeclaratis rationibus Majestatis Vestræ Sacratissimæ, intimis Dominis Consiliariis præpositæ fuissent, quos nos sufficientes, tanquam in Diplomate Regio fun-

datas, ac instructionibus nostris, à Principibus nobis datis conformes existimavimus, alias ad majorem eorum illustrationem & instantiæ nostræ æquitatis evidentiam, in præsentiarum adjicimus. Declarando insuper humillimè, neque nos, neque Principales nostros, aliquâ duci contumacia, qui ab ipsis expediti, in ipso statim Diatræ termino comparuimus, ab eoque semper tempore præstosumus, nihil à justitia alienum postulantes, verùm ex vi Diplomatum, instructionum nostrarum, ac usu hætenus in praxin deducto procedentes, quo ex respectu articuli allegati, & longè aliis ex rationibus conditi, nihil contra nos & Principales nostros militat, quin imò tam libertati, quàm in articulo primo Anni MDIV. descriptæ modalitati, continuo hætenus usu roboratæ, aliisque posterioribus Regni constitutionibus ac Regiis Diplomatibus è diametro videntur contrariari. Cum & alias licet Regnicolæ in quatuor divisi essent Status, ex recepta tamen consuetudine, sicut ex publicis Regni constitutionibus videre est, idem quatuor non nisi in duos resolverentur Status, Catholicum videlicet & Evangelicum, quo ex respectu inter eosdem non datur magis & minus, cum tam in Electione Domini Comitum Palatini, quam Custodum Coronæ, pari numero ex utroque candidentur Personæ, sed nec integrum sit uni Statui citra consensum & voluntatem alterius ad aliquid præstandum obligare, utroque unâ eademque libertatis prærogativâ gaudente.

Quocirca ad Augustissimum Majestatis Vestræ Sacratissimæ solium humillimè accedimus, per viscera misericordiæ DEI eandem obtestantes, patiaturs prægratioso suo in fideles suos affectu, propensione & Clementiâ Regium suum animum, ea exerceri cura, digneturque Gravamina & injurias nostras, quibus Cælum & Terra ingemiscit, cum plenariâ satisfactione, stante præsentis Diatræ, juxta sensum Diplomatis complanare, in transgressores verò ac publicæ tranquillitatis turbatores Diplomatumque & verborum Regionum juramento firmatorum violatores, quàm evidenter se contra Statum Publicum Regis & Coronæ erigentes & opposcentes, seriò animadvertere: ut hoc pacto publicæ fidelium suorum paci & Regni tranquillitati consuli, nos ad admovendas aliis Publicis Tractatibus manus alacriores reddi, Principales autem nostri felici negotiorum Diatralium successu, possint exhilarari, alioquin Sacratissime Imperator fixum nobis est, Majestatis Vestræ Sacratissimæ Innata Clementia, Diplomatumque Regionum nunquam violanda fide fretis (cum nec Principalium nostrorum instructiones aliud permittant nos facere) eoque ad pedes Majestatis Vestræ Sacratissimæ cum lachrymis acclamando procumbere, donec cum Jacobo Patriarcha & Cananæ Muliere exauditi, Benedictionem consequi, Gratosæque & optatæ Majestatis Vestræ Resolutione erecti, tot & tantis malis nostris medelam, ex sinu Majestatis Vestræ Sacratissimæ, juxta benignissimum Diploma reportare valeamus,

De cætero eidem Majestati Vestræ Sacratissimæ felix ac diuturnum comprecantes Imperium.

Majestatis Vestræ Sacratissimæ

Fideles ac humillimè
subditi,

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

Postea Palatinus Regni, multoties Statum Evangelicum, partim benevolentia sua, partim precibus, partim minis, partim denique lachrymis admonuit, ut à sua propositione discederent; & ad alios tractatus publicos, sepositis gravaminibus suis, accederent: Nihilominus Status Evangelicus à veteri observatâ consuetudine noluit discedere, sed ut à Gravaminibus ipsorum fiat initium, (ne Evangelicæ Doctrinæ exterminium fieret) omnimodè institit: neque amplius publicum concessum adire volebat, donec à Sacratissima Cæsarea Majestate ad libellum supplicem alterum resolutionem accepisset.

Die XIV. quîn renunciatum erat Domino Personali, Statum Evangelicum inhærere suis rationibus jam superius allegatis, ac etiam instructionibus, quæ recentius in dies magis, magisque per Comitatus rectificarentur.

Solutâ præsentî sessione, ad horam IV. postmeridianam, per Principem Portia accersiti sunt priores Evangelici Ablegati, quibus suâ Celsitudo sequentem dedit, nomine Sacratissimæ Majestatis resolutionem.

Quamvis Sua Majestas, tempore exhibitionis per Statum Evangelicum illius memorialis, sat superque resolvisset: nihilominus Sua Majestas eandem resolutionem per me repetere voluit, non esse in Arbitrio Sacratissimæ Suae Majestatis, ut differentias illas in scripto eorum comprehensas pro velle, eo modo, quò Status Evangelicus sibi elegisset, componat, præsertim cum universis rationibus & circumstantiis, in Intimo Consilio discussis, nullam aliam præter eam, quam scripto, quam verbo sat fusè declarasset, Statui Evangelico, dare possit resolutionem.

Ad quam Sua Majestas Sacratissima, Statum Evangelicum relegat, & eidem inhæret, adhortando medio mei, quatenus postpositis ejusmodi privatis, ad tractatus publicos manus communes admoveamus, jam etiam septimanis aliquot inaniter consumptis.

Sua Majestas Sacratissima, pro Regia sua sollicitudine ab ipsis disturbiis Rakocziânis aliquot Milliones exposuit, nullo alio respectu, quam pro emolumento istius Regni & Christianitatis, id vero vi obstrictionis suæ, universos fideles suos sine discrimine Religionis complectitur.

Historia Hungar.

Quantum ad Germanum militem, frustra est, etsi idem miles immobilis foret, & ab omni esu & potu abstineret, dum vel ex præsentia sola ejusdem adhuc Gravamina suburgent: ideò ratione ejusdem militis, Crastina die, per Intimos Consiliarios Hungariæ apud me consultatio instituetur, & pro commodo Regni concludetur.

Rogo Statum Evangelicum, ut habeat rationem armorum in Transylvania strepentium, quorum virus facîle in hoc Regno sese diffundere poterit, præsertim cum milites Germanici, Turcas ab obsidione Claudiopolitana fugere coegerint. Quod Turca procul dubio ulcisci non intermittet.

Die 24. Mensis currentis, impetratâ iterum audientiâ, apud Cæsaream Majestatem, Dominus Georgius Bereni, (qui licet primum variis & ponderosis rationibus, munus hocce à se remove satageret, postea tamen victus amore Patriæ, voto Christianitatis, Religionisque Zelo, eidem oneri latos subjecit humeros, dicendo se non solum sudore, labore & verbis, & animi dexteritate, verum etiam sanguinis effusione fidem & Religionem Orthodoxam promovere paratum esse) una cum aliis ablegatis, in præcedentis memorialis oblatione præsentibus, Libellum supplicem exhibuit, cujus tenor est talis.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine, Domine nobis
Clementissime.

Gravissimus omninò dolor & perturbatio, Sacratissime Imperator, nostros incessit animos, quod, dum Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regia & Paterna gratia, atque Clementia freti, Gravaminum nostrorum complanationem ad demissas supplicationes nostras, Majestati Vestræ Sacratissimæ, humillimè tot vicibus exhibitas, in diu desideratam nostram & Principalium nostrorum exhilarationem expectantibus, à Celsissimo Principe Johanne Friderico Portia, Majestatis Vestræ Sacratissimæ supremo Aulæ præfecto & Consiliario Intimo, intelleximus, non aliam à Majestate Vestra Sacratissima, quam quæ jam data esset, nos habere resolutionem: nec esse in arbitrio Majestatis Vestræ Sacratissimæ, ut gravamina nostra Majestati Vestræ Sacratissimæ demissè exhibita, eo quo instarem, per Majestatem Vestram Sacratissimam complanarentur modo, nosque benignè hortari, ut postpositis ejusmodi privatis, ad publicos tractatus manus communes, aliquot septimanis jam inaniter consumptis, admoveamus.

Quod, quam dolorosum sit, dum negotium Religionis nostræ, & circa idem tot & tantorum emergentium Gravaminum onera, non pro publicis, sed privatis quibuspiam, contra fundamentum summæ, & præcipuè nostræ ac Principalium libertatis,

R

ra

„ reputentur negotiis , nec esse in arbitrio , seu
 „ Autoritate Majestatis Vestrae Sacratissimae ,
 „ eo , quo demisse instamus , Gravamina no-
 „ stra complanare modo , exprimere vix possumus.

„ Verum enim verò Augustissime Impera-
 „ tor , sive Autoritatem Majestatis Vestrae Sa-
 „ cratissimae Regiam in Diplomate fundatam ,
 „ sive libertatem Religionis nostrae Evangeli-
 „ cae sat superque declaratam , modalitatemque
 „ Gravamina nostra complanandi , ex verbo
 „ Majestatis Vestrae Sacratissimae Regio manan-
 „ tem , consideremus , Majestati Vestrae Sacra-
 „ tissimae absolute & citra exceptionem , Gra-
 „ vaminum nostrorum complanationem cum
 „ satisfactione nostri & Principalium nostro-
 „ rum , stante Dieta , adhibendam competere ,
 „ manifestè deprehendimus.

„ Supplices proinde Majestatis Vestrae Sa-
 „ cratissimae gratiosam benignitatem & Clemen-
 „ tiam , iterum atque iterum imploramus , hu-
 „ millimè exorantes , quatenus tot fundamen-
 „ talium rationum nostrarum momenta , cle-
 „ menter perpendere , considerataque Reli-
 „ gionis Evangelicae fideliumque suorum , tot
 „ persecutionum turbinibus exagitationum , mi-
 „ seranda & lamentabili sorte , benigna reso-
 „ lutione Regia circa complanationem Gra-
 „ vaminum nostrorum , juxta continentias
 „ Diplomatis , sanctumque & inviolabile Re-
 „ gium verbum , ad satisfactionem nostram
 „ & Principalium nostrorum pleno cum
 „ effectu , jam tandem dignetur accommoda-
 „ re.

„ Ut eo pacto primum & ante omnia Ma-
 „ jestati Vestrae Sacratissimae , ulterioribus in-
 „ stantiis inter tantas regendi Orbis Christia-
 „ ni desudationes onerandae , & postmodum
 „ pretioso tempori & expensis fidelium suo-
 „ rum , alias etiam hac tempestate , ex ingres-
 „ su extranei militis , ac longè latèque in prae-
 „ sentiarum in visceribus grassantis exhausto-
 „ rum parci , alia Dietalia bono ordine ne-
 „ gotia progredi , Principales autem nostri ,
 „ obtenta tot & tantorum malorum medela ,
 „ cum fera posteritate Augustissimam Maje-
 „ statem Vestram Sacratissimam nostro , ab
 „ innata pietate , clementia & justitia , ater-
 „ nae laudis praconio , Orbi Christiano
 „ suspiciendam proponere possint & va-
 „ leant.

„ Cum autem nos Sacratissime Imperator ,
 „ ad quaecunque tandem hic detineamur in-
 „ tervalla , à Majestatis Vestrae Sacratissimae
 „ gratia impetranda absistere minimè possi-
 „ mus , istud sicut in novissimo Majestatis Ve-
 „ strae Sacratissimae humillime exhibito scri-
 „ pto declaratum est , non importunitati ,
 „ verum causae nostrae aequitati , rationumque
 „ ex Diplomatis , Verboque Majestatis
 „ Vestrae Sacratissimae Regio & instructionibus
 „ nostris promanantium ponderi , jure meri-
 „ to imputari debet.

„ In reliquo Majestati Vestrae Sacratissi-

„ mae felix ac diuturnum comprecantes Im-
 „ perium , gratiosam praestolamur resolutionem.

Majestatis Vestrae Sacra-
 tissimae

*Fideles ac humiles
 subditi*

Status & Ordines Regni
 Hungariae Evangelici

Die XXVI. Julii congregati sunt Domi-
 ni Evangelici summo mane , Dominis etiam
 Bereny & Vitnyedi praesentibus , & ex quo
 Princeps Porcia per Dominum Regni Cancellarium nonnullis Dominis Evangelicis denuncia-
 verat , ut hora octava Domini Ablegati ultimi-
 mum memoriale Suae Majestati exhibentes ,
 apud eundem Principem se sistant , finalem Suae
 Majestatis resolutionem reportaturi ; ea propter
 Domino Bereny cum sibi adjunctis ad exaudi-
 endam & reportandam resolutionem Suae Ma-
 jestatis expedito , congregatio soluta est.

Eodem , hora nona , Dominus Regni
 Cancellarius omnium Civitatum ablegatis , in
 residentia sua comparere jussis , praesente Fisco
 Regio ac una persona capitulari sequentia pro-
 posuit.

„ Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas ,
 „ Dominus , Dominus noster Clementissi-
 „ mus , me Ministrum suum , coram Directo-
 „ re causarum suarum , Suis Dominationibus
 „ proponere voluit haec duo puncta.

„ Primò : Cupit Sua Majestas Sacratissi-
 „ sima causas scire , cur & quare Suae Domi-
 „ nationes , tam pertinaciter sese haecenus
 „ gesserint , inque Domo Regnicolarum com-
 „ muniter non comparuerint , cum Sua Ma-
 „ jestas Sacratissima eosdem per Regales , ad
 „ praesentem Regni Dietam convocari cura-
 „ verit.

„ Secundò : An pertinaci hoc suo propo-
 „ sito Dominationes Vestrae ulterius quoque
 „ perseverare voluerint nec ne ?

„ Finito sermone Dominus Andreas Feja ,
 „ Civitatis Cassoviensis Ablegatus reposuit : „ Be-
 „ nignam Suae Majestatis Sacratissimae volun-
 „ tatem & mentem , debita cum observantia
 „ percepimus , & habito respirio , ut fideles
 „ ejusdem Majestatis Sacratissimae decet , nos
 „ resolvemus.

„ Dominus Regni Cancellarius itidem dixit :
 „ Sua Majestas , Crastina die , dum redient , per-
 „ cipere & intelligere cupit Suarum Dominationum resolutionem.

„ Dominationes itaque Vestrae , se ita ac-
 „ commodent , ut voluntati Suae Majestatis satis
 „ fiat.

„ Director certam petiit determinari diem
 „ vel horam , ut & ipse tempore dandae resolu-
 „ tionis praesens esse posset.

„ Die XXVII. Julii ante congregationem
 „ generalem Status Evangelici , summo mane ,
 „ hora

hora nimirum quinta, congregati sunt ablegati Civitatum in hospitio Dominorum Ablegatorum Cassoviensium, ubi quaesitum & propositum extitit, quid resolutionis ad hesternam Domini Cancellarii propositam materiam dandum sit? Super quo determinatum est, ut eadem quaestio cum tota sua serie in publica Dominorum Ablegatorum Comitatum & Magnatum Evangelicorum congregatione proponatur, eorumque suffragia & vota exposculentur, quid eatenus facto opus sit? Dissolutis itaque Dominis Ablegatis Civitatum, generalis congregatio Evangelicorum habita est, praesentibus etiam Dominis Bereny & Vitnyedi, ubi primum & ante omnia resolutio Suae Majestatis, hesternae die per Principem Porcia Statibus Evangelicis data, per legatos suos reportata extitit modo subsequenti.

Postquam Spectabilis ac Magnificus Dominus Georgius Bereny nomine Statuum Evangelicorum Suam Celsitudinem praefatum Principem Porcia condecenter salutasset, ac nos per praefatos Status ad suam Celsitudinem eo fine esse ablegatos declarasset, quatenus juxta novissimam oralem ac tandem Suae Majestatis finalem & ultimam resolutionem à sua Celsitudine intelligere, ac eandem Principibus nostris reportare valeamus, praefatus Princeps responsi loco reposuit taliter:

Sacratissimam Majestatem indifferenter, omnino quoslibet fideles suos, sine discrimine Religionis, gratia & Clementia Sua Caesarea & Regia complecti, nec per Suam Majestatem, vel jussu, aut voluntate ejusdem, in praedictum libertatis Religionis Evangelicae, haecenus quidpiam factum esse fieri. Verum quantum ad exhibita Gravamina Evangelicorum attineat ex rationibus in nupero Decreto Suae Majestatis Sacratissimae expressis, non esse hujus temporis eorundem discussionem & complanationem.

Ac proinde hortari Suam Majestatem Sacratissimam, quatenus una cum reliquis Statibus & Ordinibus Regni, manus communes, ad promovenda publica, promptè adhibeamus, nec (uti haecenus factum esset) concessum publicum detrectare praesumamus.

Ad haec subsumsit Dominus Bereny: Ergone Celsissime Princeps, in dies tantas pressuras, sine spe ulterioris medelae, diutius etiam subire cogemur?

Ad quae Princeps: Non, Sua Majestas, de securitate Dominationum Vestrarum providere videbit, & quae contra leges Regni (quod ego non assero) attentata sunt, mederi curabit.

Addidit ulterius idem Princeps: Ego melius consilium, etiamsi Evangelicus essem, qualem me non profiteor, dare non possem, quam hoc, quatenus nempe Dominationes Vestrae visis his maximis incommoditatibus, antequam dissensio haec cum Catholicis excreseat, potius praesentem Controversiam different ad commodiora tempora, in eo quo nunc sunt Statu, cum & alias brevi alia debebunt celebrari Comitata, nec nos ex Aula vos juvare possimus, & potius consulant cum reliquis Statibus Regni in commune bonum, & suffragio suo, neque patiantur

Histor. Hungar.

cum jactura Status sui, per alios praecise in commune quidpiam concludere. „Coguntque & invicem ineant ea Consilia, quod licet in Religione opinione dissentiamus, omnes tamen Christianissimi. Et sic vel pacem aliquam cum Turcis faciamus, vel ut Christianos deceat, ad bellum nos viriliter preparemus.

Retulit quoque idem Princeps, quendam Ministrum, magni Principis Imperii alias etiam Electoris, hic in Aula Suae Majestatis Sacratissimae constitutum, literas ejusdem Principis, alioquin Religioni Evangelicae addicti, suae Celsitudini repraesentasse, quibus idem Princeps innueret, se omnino mirari, cur tantopere Status Evangelicus Hungariae, praeter aliis omnibus complanationem Religionis Gravaminum urgeret, ac interim pro permanfione Patriae in medium nihil proferret aut concluderet.

Quibus omnibus attento studio exauditis, idem Dominus Bereny respondit: Nos tamen Suae Majestatis Sacratissimae benignam Resolutionem, quam etiam ad partem insinuatam Consilium, Statibus & Ordinibus Evangelicis fideliter repraesentaturos, interea tamen ea spe & confidentia nos duci, si praehabitis diligentioribus considerationibus ad Suam Celsitudinem ulteriorem recursum habere necessitemur, eatenus Suam Celsitudinem gratiam & propensionem suam in promovendis ulterioribus negotiis nostris, declarare haut dedignaturum esse.

Qua in parte Sua Celsitudo promptitudinem suam se quoque adhibituram obtulit.

Praemissis itaque conclusis Dominus Andreas Feja, Civitatis Cassoviensis Ablegatus, è medio reliquorum Evangelicorum exurgens, exposuit ordine acta, hesternae die coram Domino Regni Cancellario tractata; ad quae, inquit, nos scientes esse aequae statum, & quidem Regni quartum, ac per consequens etiam Status Evangelici membrum, separatim nullum dedimus responsum, verum Dominationibus Vestris Illustrissimis, magnificis & generosis, uti in negotio Religionis commembro nostro, proponenda ea duximus, quatenus nos consilio & suffragio suo juvare, nobisque consulere dignarentur, quid responsi Domino Regni Cancellario ad propositas quaestiones dandum sit.

Expositione rei gestae intellecta, placuit Statui Evangelico Dominis Civitatensibus competentes ex Dominis Comitatum Ablegatis adjungere personas, quae una cum illis Dominum Regni Cancellarium adeant, conjunctimque se ad propositas quaestiones resolvant. Deputati sunt itaque Dominus Ezechiel Görgey, Gedey & Thomas Farkas; ex Civitatensibus autem Dominus Splenius, Raymanus & Daniel Guth, hac ipsis assignata resolutione: Percepisse Statum Evangelicum, qualiter Dominus Regni Cancellarius hesternae die Dominos Ablegatos Civitatum, ad praesentia Regni Comitata exmissos, ad se accersiverit, causamque, ex commissione Suae Majestatis, haecenus in Domino publica Regnicolarum non comparisonis, & publicis Tractatibus manus communes non adhibitionis, assignari ab eisdem postulaverit: & an ulterius quoque in hoc pertinaci

eorum proposito perseverare velint necne? Ad quod Status Evangelicus conjunctim sic se resolvit, quod hactenus in domo regnicolarum ablegati Civitatum non comparuerint, hoc non ex contumacia factum esse, siquidem toties quoties de comparitione in domo Regnicolarum certificati sunt per Juratum Domini Personalis, justam non comparitionis rationem eidem Domino Personali per competentes e medio sui deputatos nuncios, inter quos semper Civitatum Ablegati adfuerunt, assignarunt. Accedere & hoc, quod Domini Ablegati Civitatum instructiones tales haberent, ut in negotio Religionis per omnia cum nunciis Comitatum se simul sociarent.

Et hactenus etiam Ablegatos Civitatenfes in omnibus Diatris cum Comitatenfibus Evangelicis, uti statum quartum, unum sensisse in negotio Religionis, & alias Gravamina in negotio Religionis Sux Majestati demisse sub nomine etiam quarti Status exhibita fuisse; Resolutionem quoque Sux Majestatis æque illis ut cæteris ablegatis Evangelicis intitulatam fuisse. Quare conjunctim ad propositas quæstiones hoc responsi loco Statum Evangelicum Sux Illustrissimæ Dominationi dare voluisse.

Ad quæ Dominus Cancellarius respondit: se non Statui Evangelico, verum ablegatis solum liberarum Civitatum exposuisse mentem & voluntatem Sux Majestatis; ac ea propter etiam ab iisdem peculiarem resolutionem expectare velle.

Cui Dominus Splenius respondit: Eandem ipsorum esse resolutionem, nec se aliter resolvere posse.

Die XXXI. Julii, denuò novum Memoriale nomine Evangelici Status conceptum, Sux Sacratissimæ Majestati exhibendum, in congregatione Evangelicorum publice perlectum est, cujus tenor fuit talis.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas
Domine, Domine nobis Clementissime.

EO quidem, Sacratissime Imperator, spes nostræ ferebantur, fore, ut post tot humillimas instantias nostras, in verbo & Diplomate Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regio superædificatas, à Majestate Vestra Sacratissima, complanationem Gravaminum nostrorum, cum plenâ satisfactione consecuti, minus communes ad alios tractatus jam tandem admoveere valeamus. Quia tamen resolutionem Majestatis Vestræ Sacratissimæ scriptotenus acceperamus, nobisque non esset integrum aliorum provocare, quam ad Majestatem Vestram Sacratissimam, cui cura afflictissimi hujus Regni divinitus unice esset credita, ad quærendam tot & tantis malis medelam, quibus contra verbum & Diploma Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regium, barbaris etiam gentibus venerandum, affecti sumus, recurrentes, humillimè ad Thronum Majestatis Vestræ Sacratissimæ procidimus, per vulnera Christi, etiam atque etiam obtestantes, dignetur tot & tantas ac in invictissimæ fidei Regiæ Petro fundatas instantias nostras,

post tantam pretiosi temporis jacturam admittere, complanationemque Gravaminum nostrorum complanandam, quam à tempore feliciter suscepti per Majestatem Vestram Sacratissimam Regiminis habuimus nullam, nobis virtute assecurationis Regiæ, jam tandem (decurrentibus in expectatione tribus penè Mensibus) pro autoritate suâ Regiâ benigne elargiri: Cum & alias Sacratissime Imperator, indies ac per singula momenta majores ac majores, in negotio Religionis Evangelicæ experiamur aggravationes, spem publicæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ fidelium quietis præscindentes, dum in præsentiarum etiam salvo universorum Statuum conductu, novas inferre Statibus Evangelicis turbationes nonnulli haut revercantur: prout in Civitate Szent Guörgienfi, per occupationem cujusdam templi deserti, medio plebanî ejusdem loci, in præjudicium & libertatis ac Jurisdictionis Magistratus Civilis læsionem factum fuisset: Sed & per propositionem, nomine Majestatis Vestræ Sacratissimæ, medio Illustrissimi Domini Cancellarii, Regiarum ac liberarum Civitatum ablegatis Evangelicis factam, ac per interpositas à Cæsareæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ Directore, ibidem ea de causa præsentem, admonitiones & protestationes, terrores facilè involventes, iidem Ablegati, (qui tamen libera ac conjuncta nobiscum vota, & circa Gravamina suam habentes interessentiam, ab antiquo, sine ullo impedimento, nobis cooperati sunt, quorumque instructiones ad eò nostris correspondent, ut ab invicem separari nequeant, ac quos etiam in præmissa scriptotenus facta clementi suâ resolutione, Majestas Vestra Sacratissima, more hactenus semper observato, per intitulationem nobis conjungere dignata est, à corpore Statuum Evangelicorum, tanquam legitima membra, abstrahi videantur.

Per quæ negotia, æquè ipsis ac nobis communia, tanto magis aggravari, complanationemque Gravaminum, quam à Majestate Vestra Sacratissima, certo certius vi Diplomatis & Verbi Regii, cum plenaria satisfactione speramus, confundi & aggravari manifestum est. Cæterum veniam nobis à Majestate Vestra Sacratissimâ humillimè dari oramus, dum tot vicibus, humillimis instantiis nostris, Majestati Vestræ Sacratissimæ molesti esse debemus, aut non desinimus, cum id tam intuitu instructionum nostrarum, quam officii nostri ratione, eousque facere cogimur, donec humillimè exoptatam Gravaminum nostrorum complanationem, à Majestate Vestra Sacratissima, clementer elargiendam, obtinere valeamus, Justitiâ causæ nostræ sic exigente.

Majestatis Vestræ Sacratissimæ

*Fideles ac humiles
subditi*

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

Able-

Ablegati Evangelicorum in præsentatione libelli supplicis fuerunt, Andreas Szekely, Dominus Ottik, Balik, Feja, Splenius & alii: qui die 2. Augusti in conspectum Sacratissimæ Majestatis admissi, hac peroratione per Andream Szekel præmissâ, præscriptum memoriale exhibuerunt.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter Clementissime.

„Fideles Majestatis Vestræ Sacratissimæ, humillimi & perpetui subditi & Ordines Regni Hungariæ Evangelici, in præsentis Regni Diætâ constituti fidelia sua obsequia, cum demissa subjectione, Majestati Vestræ Sacratissimæ, felix gubernium, cunctaque felicia & omnia prospera humillime apprecantur.

„Quartus jam vertitur Mensis, Clementissime Imperator, ex quo iidem Status & Ordines Evangelici, acceptis benignis Majestatis Vestræ Sacratissimæ literis Regalibus, ad præsentia Comitia invitati comparuerunt & complanationem Gravaminum suorum, in negotio Religionis emeritorum, juxta benignam Majestatis Vestræ asssecurationem, Diplomate Lincenti fundatam, ac conditione secunda ejusdem Diplomatis expressam, nimirum quod sua Sacratissima Majestas, singulis Diætis Gravamina Evangelicorum, cum satisfactione eorundem complanare velit, toties, inque jam quatuor supplicationibus Majestati Vestræ Sacratissimæ superinde demisse porrectis, humillimè postulaverunt.

„Quia tamen hucusque, nullo pro contento ipsorum impensa fuisset satisfactio, ulterius quoque ad Thronum Majestatis Vestræ Sacratissimæ, supplices accedere necessitati sunt: Orantes Majestatem Vestram Sacratissimam, tanquam Patrem Patriæ, pietissimum Dominum, ac Regem ipsorum Clementissimum dignetur Majestatis Vestræ Sacratissimæ, præsentem quoque quintam supplicationem, clementer acceptare, acceptam perlegere, ad contenta se clementer resolvere, ita etiam gravamina dictorum fidelium, Majestatis Vestræ, Sacratissimæ Evangelicorum, primum quidem ab obitu Sacratissimi quondam Imperatoris & Regis Hungariæ, Genitoris autem Majestatis Vestræ Sacratissimæ desideratissimi, felicitis recordationis, proximè verò à suscepti Regiminis tempore, Majest. V. S. ineffectuata & complananda clementer cum satisfactione Evangelicorum complanare.

„Quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ, gratiam & clementiam, perpetuis semper precibus humillimisque ipsorum Officiis demereri studebunt. Eandem Majestatem Vestram Sacratissimam, bono Imperii valere desiderantes, clementer expectaturi responsum.

Finito sermone & exhibito supplici ac demisso Memorialis, Sacratissima Majestas sic sese oraliter resolvit.

„Votum Status Evangelici per vos nobis allatum, benignè acceptamus, quia tamen nuperimè per Principem Porcia, resolutionem & voluntatem nostram satis fusè denunciavimus, sperabamus Eisdem eâ fore contentos, ac ad

„publica Regni negotia tractanda aggressuros.

„Speramus quoque imposterum nostræ voluntati, sese accommodaturos. Nihilominus intellecta supplicatione vestrà, gratia & clementia nostra benignè propensi manebimus.

Die X. Augusti. Excellentissimus Dominus Comes Palatinus, medio Generosi Domini Michaelis Bori transmisit scriptotenus sibi à Principe Porcia datum responsum, quoad novissimam Status Evangelici supplicationem Sacratissimæ Majestati exhibitam cujus responsi tenor talis fuit.

Excellentissime Domine.

„Sacratissima sua Majestas, in discessu suo iussit me Excellentissimæ Dominationi Vestræ significare, ut Statibus Evangelicæ Confessionis, ad hesternum ipsorum Memoriale, dicere Suae Majestatis nomine velit, quod si potuisset petitioni ipsorum satisfacere, id ab initio, statim sua Majestas fecisset: sed quia hoc præsentis temporis conjunctura, & rei qualitas non permisit, refert se sua Majestas ad priorem scripto, quam per Ministros suos ipsis datas Resolutiones à quibus recedere non potest.

„Hortatur illos, ut sepositis illis ad negotia, publicam necessitatem concernentia unâ cum aliis manum apponant, & Patriæ bonum promovere contendant. De cætero sua Majestas Sacratissima illos, non minus, quam alios, paterna sua cura & gratia Regia amplectitur. Maneo ut semper Vestræ Excellentie obligatissimus & verus servitor, Johannes Ferdinandus à Porcia. Ex arce Posoniensi 9. Augusti Anno MDCLXII.

TITULUS.

Ad Excellentissimum Dominum Palatinum.

Die XVI. Augusti hora IV. pomeridiana, obtentâ apud suam Sacratissimam Majestatem iterum audientia, Status Evangelicus, per Ablegatos ad suam Sacratissimam Majestatem delegatos, Egregium nempe Andream Szekhely, cum sibi adjunctis Collegis, penultimam legationem, obcuntibus, solo paulo Szepeſy in locum absentis Johannis Otuk substituto, subsequenter porrexit supplicationem.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter Clementissime.

„Bene recordari dignabitur Majestas Vestra Sacratissima, non paucas ab ingressu præsentis Generalis Diætæ, occasione complanationis Gravaminum nostrorum, demissè exhibitorum, ad Majestatem Vestram Sacratissimam humillimè direxisse nos instantias, ad quarum potestatem, cum per Celsissimum Dominum Principem à Porcia, præsentium temporum conjunctura

„juncturas, & rei qualitatem non permittere gravaminum nostrorum complanationem, ideoque Majestatem Vestram Sacratissimam, ad priores, tam scripto, quam per Ministros suos nobis datas resolutiones sese referre, responsum intelligamus.

„Etsi maximè nos ad silentium componere velimus, erumpunt tamen injuriæ nostræ, & verba cum lachrymis vel invitis exprimunt, nec patiuntur, ut humillimas instantias effectivæ & plenariæ complanationis tot & tantorum gravaminum nostrorum, apud Majestatem Vestram Sacratissimam, cui vi Diplomatum, verbi Regii, & Fidei Christianæ unice illa incumbit, iteratis vicibus factas oblivione sepeliamus, non aliam præsentis omninò temporis videntes esse conjuncturam, nisi ut gravissimæ injuriæ nostræ per plenariam complanationem stante Diætâ tollantur, & condignâ qualitatis rei Gravaminumque nostrorum habita ratione, futuræ fidelium Majestatis Vestræ Sacratissimæ, permansioni & tranquillitati (quam alioquin polliceri nobis possumus nullam) prospiciatur.

„Humillimè proinde Majestatem Vestram Sacratissimam per salutifera Jesu Christi vulnera, sanguinisque in ligno crucis effusionem obtestamur, dignetur jam tandem pro innata sua Magnitudine Pietate & Justitia, quæ sola Regna stabilis, sereno vultu opem Regiam implorantes nos intueri, ac in tanta persecutionum & Religionis Evangelicæ turbationis tempestate, subtectum benignitatis fidei & verborum Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regionum sese recipientes, clementer admittere, factaque & accommodata plenaria Gravaminum nostrorum complanatione, pretioso tempori & expensis Fidelium suorum, extranei militis in visceribus Regni omnia sine delectu vastantis, injuriis & insolentis extremè afflictorum & exhaustorum, parcere; quin imò eundem militem extraneum, tanquam contra Diplomata, Legesque & Constitutiones Regni, signanter Articuli XIX. Anni MDCLV. Et Artic. XXI. Anni MDCLIX. novissimæ Diætæ, & alios inductum, ac nec in præsentiarum ab Executionibus, aliàs Juribus Regni & Libertatibus Patriæ contrariis desistentem, (dum sub præsentia Diætâ, in occupatione Decimarum, in Comœriensi Comitatu & Districtibus Rosnobanensibus, Czetnekiensibus, Pelsokiensibus & Dopfinensibus, ab antiquo ad Proventus Parochiales pertinentium & percipi solitarum, ad instantiam Illustrissimi ac Reverendissimi Archi-Episcopi Strigonienfis, penes potens Mandatum Majestatis Vestræ Sacratissimæ procedunt, in bona Nobilium in ascensu & descensu passim condescendentes, obvia quæque vastant, & prædantur, persecutionemque & Religionis Evangelicæ turbationem, assistentiâ suâ promovent) educi facere.

„Cum aliàs Sacratissimè Imperator, præmissis justis & prægnantibus ex causis ulterius etiam humillimis Instantiis nostris ad Majestatem vestram Sacratissimam, Patrem istius Patriæ

„pientissimum, recurrere cogamur, nec in nostra sit libertate, donec gratiosum cum plenaria satisfactione à Majestate Vestra Sacratissima reportaverimus scriptotenus præstolaturi Responsum.

Majestatis Vestræ Sacratissimæ

Humillimi ac perpetuo fideles Subditi.

Universi Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

Die XVII. August. Coram statu Evangelico, per hesternos Alegatos reportatur series oralis resolutionis suæ Majestatis Sacratissimæ, per eosdem Dominos Alegatos scripto comprehensa. VOTUM STATUS CATHOLICI (ut Domini Alegati ex ore suæ Majestatis Sacratissimæ se percepisse retulerunt, quamvis unus ipsorum loco Catholici, A catholicos nominasse dixerit) „benignè intelleximus: quia verò satisfactionem & resolutionem ulterius postulant & supplicant recordamur nos superinde jam satis resolvisse. Si potuissemus statui Catholico aliam dare resolutionem, omninò dedissemus, & tam diu negotium istud non distulissemus: Cum igitur præter priorem, tam scriptotenus, quam per alios fideles nostros datam aliam dare minimè possimus: Hortamur Statum Evangelicum, ut jam tandem in medium Statuum & Ordinum veniant, & in communè consulat: Gratiâ & Clementiâ eis propensè manentes.

Quâ quidem resolutione intellectâ non parum exacerbari videbatur Status Evangelicus, quod post tantam expensarum profusionem, & prætextu brevitatis temporis, nulla sibi impenderetur, imò nec sperari quidem posset satisfactio, gravaminaque de die in diem, non diminuerentur, sed augerentur, ut ex instantia Comitatus Gœmoerienfis Alegati, simul etiam Egregii Casparis Abaffi, Alegati Comitatus Arvensis constaret, qui ab una Curia sua Nobilitari, militi Germano, in dicto Comitatu constituto, in singulas septimanas, quatuor imperiales vel ob eum respectum, quod in ea Curia Quarterium sibi non designasset, solvere cogeretur. Accederet insuper nova querela Civitatis Szent Georgienfis, cujus Plebanus currules Equos, unâ cum curribus Civitatis ex eo, quod Dispensator Civitatis, eidem Plebano duo plaustra lignorum, in die Festo Assumptionis B. Virginis Mariæ, ad Plebaniam transmisisset, aretasset, & in præsentia etiam detineret, per quod eosdem ad Ceremonias Religionis Evangelicæ adversas compelleret. Unde præmissis diligenter consideratis, D. Matthias Szuhay, cum sibi adjunctis, ablegatur ad Comitem Palatinum, quatenus sua Cellitudo, jam tandem officio suo mediatorio satisfaciat, præmissas Instantias & exorbitantias tollat, ac simul Majestati sacratissimæ detegat. Supplicationem suam

am non solum in negotio Religionis, verum etiam alias Instantias in se continere, ac proinde se ad singula optatam scriptotenus expetere resolutionem.

Die XXIV. Augusti S. Bartholomæo Apostolo sacra, Statu Evangelico in loco solito congregato, præmissaque relatione hesternæ legationis ab eodem ad Dominum Palatinum instituta, occurrebat hic ulterius detentionis & inanis mansionis ratio: unde pro captando consilio, ac mutua correspondentia accersiti sunt nonnulli Aulegati Comitatus Catholici: quibus in medium venientibus, difficultates præsentia negotia retardantes, in accuratorem sumptæ sunt considerationem.

Et primò quidem terminum trimestris, alias tractatibus Diætalibus articulariter præscriptum, dudum jam effluxisse, cum inani expectatione Aulegatorum & Principalium, nec dari ulteriorem spem obtinendæ complanationis, tam in negotio Religionis, quàm etiam educatione militis extranei.

Secundò: si considerentur strictissimæ instructiones, in utroque negotio, à Principalibus datæ, quas recentè per allatas Missiles denuò consolidarint, ab illis sine dispendio existimationis recedere ipsis esse impossibile.

Tertiò: Comportatis itaque præmissis extremitatibus nihil aliud concludi posse, quam hic diutius manendo ipsis inanem molestiam & macerationem creari: & quod majus, Principales suos quoque undiquaque alias afflictos & exhaustos, inanum expensarum profusione aggravari, cum aliàs quotidianæ ærumnæ hac æstate, partim per gelidationem temporis, & inundationes aquarum, partim verò per expressiones militis extranei, continuatâ quasi serie Regnicolis illatâ sat superque molestiarum procreassent.

Quartò: Periculum subesse, ne grassans quoque in partibus Regni superioribus pestis sese ulterius diffunderet. Ac proinde his & aliis circumstantiis bene ponderatis, mediante solenni Legatione, præmissæ omnes rationes calculo ad dijudicandum Domino Celsissimo Palatino subjiciendæ decernuntur, tali cum modalitate, quatenus sua Celsitudo iisdem accuratius ruminatis, in utroque præmissis negotio, optatam à sua Majestate Sacratissima, jam tandem procuraret resolutionem: aut si eam procurare nequeat, cum ex præmissis, se quoque à justitia nostra recedere non posse, percipere valeat, pro auctoritate & discretione suâ modum adinveniat, quo pactò ex istis molestiis, absque ulteriori tædio eluctari possint.

Pro qua quidem Legatione obeunda eliguntur ex Dominis quidem Catholicis Generosi Domini Johannes Ebeczky, Franciscus Csicseri & Nicolaus Michalek: Ex Statu autem Evangelico Generosi Domini Andreas Szekely, Johannes Otlík, Nicskazi, Andreas Raykai, Andreas Gedey, Georgius Szent Miklós, Petrus Nyakas, Aulegati item Civitatum Sempronienſis Eperienſis & Trenchinienſis.

Qua quidem legatione per eosdem Domino Comiti Palatino sic proposita; Sua Celsitudo singulis præmissis rationibus recapitulatis quaſi vitâ Legatis, quatenus directè voluntatem & intentionem suam eidem declarent, utrum nimi-

rum eo in casu veniam ad discedendum expetant, si in utroque negotio condignam satisfactionem à sua Majestate Sacratissima non obtinuerint.

Ad quæ ipsis implicite porro per affirmativam respondentibus, obtulit operam suam, quod uti priores, ita hanc quoque modernam Instantiam & declarationem suæ Majestati Sacratissimæ fideliter sit per Principem à Porcia repræsentaturus, & obtento responso, idem cum iisdem fideliter communicaturus.

Die XXIX. Augusti Celsissimus Dominus Palatinus, ad proximè exhibitum Status Evangelici memoriale, suæ Sacratissimæ Majestatis extradatam Resolutionem eidem declaravit talem: Quantum ad negotium Religionis, Majestatem Sacratissimam à prioribus suis Resolutionibus recedere non posse: sed neque hanc complanationem Gravaminum eâ quâ intendat viâ & methodo impendere valere, siquidem rationes (quibus Majestas Sacratissima duceretur) ab eo nondum enodatas esse videret; verum ut juxta articulos & Constitutiones Regni, in negotio Religionis editos, contra Turbatores, ejusdem procedatur, suam Majestatem interim clementer providere velle, ne obices & obstacula, ea in parte, à quibusvis ponantur, cum promissâ in promovendo assistentiâ.

Quantum ad postulatam, educationem militis extranei attinens pro moderno rerum statu ac imminentibus periculis, in toto effectuari, esse impossibile.

Licet enim sua Majestas Sacratissima Armistitium cum Turcis habeat, nullam tamen pacem solidam, cum ipsis esse initam, quæ antequam fieret, Regnum à tali extraneo milite denudari non esse consultum.

Et quia status certam partem ejusdem militiæ Germanicæ ad breve & exiguum tempus, certis & strictissimis sub conditionibus, jam accepisset, itaque hortari se statum Evangelicum, ut jam tractatibus Diætalibus, eatenus jam ferè in fine finali pendentibus, in Domum Regnicolarum, ad reliquos Status ingrediatur, ibique visis & calculo suo etiam approbatis ipsorum Tractatibus, intra spatium novem circiter dierum, præsentem Diætam concludat, sicque unitis animis ab invicem separati, ad suos penates redire possint.

Quantum ad intimatum discessum: Nec suam Majestatem, nec se cum Statu Evangelico concedere posse, cum non particulariter solus Status Evangelicus, sed reliqui etiam Status Regni in præsentem Diætam conjunctim essent vocati, ac proinde conjunctim etiam omnibus simul discessum permittendum.

Interea Status priori sententiæ inhærendo, liberam discedendi facultatem retinuit, ac promissam declarationem pro majori elucidatione indemnitis suæ scriptotenus comprehensam, suæ Celsitudini Palatinali exhibuit. Superaddendo & detegendo novissimam etiam injuriam, per Magistrum Adolescentem Georgium Haller, Comitis Nadaſdy Aulæ Familiarem, Ecclesiæ Evangelicæ Poſoniensî illatam, qui in contemptum & pessimationem incontinuatæ Turris, Templi Evangelicorum Hungarici supremitatem, globis iteratis vicibus trajicere non erubuisse aut abhoruisse;

Sed nec ex Claustro Franciscanorum fenestras Templi ejusdem, lapidibus concutere non destitisset.

Pari passu novas & recentiores persecutiones miserorum Evangelicorum incaptivationes, & exquisitas horrendas afflictiones, quas in dies & horas, stante etiam presenti Diætâ, provisor Bonorum Arcis Baymocz, Johannes Mednyansky, in ilisdem Bonis, & signanter Teuto-Bona continuaret, coram sua Celsitudine Palatinali verbo & scriptotenus recensuit, ac ut his & aliis imminuentibus malis, debitam in tempore medelam, adhibere dignetur, quàm maximè instat.

Quæ omnia sua Celsitudo se diligenter perlecturam, pensitaturam, & cum illis quorum interest communicaturam, ac tandem ad omnia præmissa, se resoluturam obtulit. Redeunte Statu ad consuetum confessus sui locum, dignum is judicavit, paria præmissæ declarationis, tam Domino Comiti Bano, quam etiam substituto Personali transmittere, ut cum primis apud præfatum substitutum personalem, tanquam Præsidentem Regnicolarum constaret præmissa intentio, ac ut sibi extra dari petitas Testimoniales, apud suam Celsitudinem Palatinalem quoque proponeret, ac tam apud Sacratissimam Majestatem, quàm alios ubi necessum fuerit, se super præmissis omnibus excusaret, summopere rogavit.

Declaratio Status Evangelici, circa presentis Diætæ publicationem ac celebrationem, indeque subortas difficultates Celsissimo Domino Comiti Palatino, die XXIX. Augusti exhibita.

Primò: Status Evangelicus, circa presentis Diætæ publicationem & celebrationem, præter alias has perpeffi sunt & experiuntur difficultates: Primò quidem Regalium intitlatio non est veteri stylo hactenus observato accommodata, quæ dum ad solas Nobilium Universitates dirigebatur, nihilominus tamen in presentis Diætæ Regalibus, Magnatibus etiam sonat, peculiaribus, aliàs Regalibus ad eandem Diætam vocatis & vocari solitis, qui arreptâ inde occasione interessentiam ad universitatis Nobilium negotia, instructionesque Ablegatorum earundem prætendunt, litesque & contentiones cum Nobilibus miscent.

Secundò: Forma veterum & antiquarum Regalium in Archivis Regnicolarum conservatarum demonstrat, " inusitatè & præter morem " adjectam esse in modernis clausulam Regalibus: sepositis & in aliud oportunius tempus " dilatis, quibusvis odiosis, & privatis quæstionibus. Ex cujus adjctione, Gravamina Evangelicorum, in negotio turbata Religionis, " summæ alias & Fundamentalis Libertatis pro " privatis quibusdam habentur & reputantur.

Tertiò: Regales tardius, quam vi Articuli LXXIX. Anni MDCXXXV. debuissent, transmissæ sunt, & publicatæ Regnicolis; & quamvis tot & tanta essent Gravamina, quæ facile le-

gationes Regnicolarum remorari possent: sperantes nihilominus tam horum, quàm aliorum in presenti Diætâ, modo & ordine consuetis, imponendam sibi complanationem & satisfactionem, non curatis etiam plurimis militis Germani, contra Leges patriæ & Diplomata Regia introducti, quibus passim affligebantur insolentis, citra omnem dilationem aut habitæ legitimæ excusationis prætensionem, in termino presentis Diætæ comparuerunt, cursum Comitiorum, secundum suæ Majestatis Sacratissimæ benignam commissionem, admaturaturi.

Atque dum optatum & felicem suæ Majestatis adventum, trium septimanarum spatio, & quod excurrit expectassent, temporis in progressu plurimis à nonnullis Catholicis affecti sunt injuriis, & opprobriis: & quidem tum in Regnicolarum confesso, alius Turcicos eos conventus celebrare, barbaro vocabulo Devany vocatos clamabat, alius minus ipsis favebat, ut patet ex supplicibus Libellis, Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestati exhibitis.

2. In publico confesso Comitatum Ablegatis sessiones, per Dominorum Magnatum Ablegatos, alias ex vi Articulorum, post Comitatus Nuntios sua loca & vota habentes, præripiebantur, ubi nullæ aliàs contumaciæ fieri, verum Comitæ quiete debent peragi, juxta Articulum LXII. Anni MDCXXV.

3. Dum ad modum agendi, & Diætæ Tractatus promovendi Status devenissent, ordinem & antiquam consuetudinem atque Regni Libertatem urgentibus & allegantibus Evangelicis. Catholici post habitis his omnibus, particularitatem Diætæ, & Extraordinariorum quorundam Comitiorum publicandorum & celebrandorum objiciebant, & habere volebant: Tractatusque non à septendecim Conditionibus vel Pacificatione Viennensi, sed à propositionibus Regiis incipere satagentes, ac antiquatæ Legi, non autem recentibus novissimisque Constitutionibus insistentes, per hoc rem incertam reddere, & Regalibus præter morem adjectam clausulam roborare, ac confirmare intendebant.

Religionis negotium pro privata quæstione reputantes. Quæ in quantum Regiorum Diplomatum, Regum, & Libertatum Regni præjudicium & derogamen vergant, suæ Majestati Sacratissimæ humillimè, repræsentatum est.

Hæc sic experti Status & Ordines Evangelici, Gravamina sua in negotio Religionis gravissimè turbata, juxta morem & veterum praxin suæ Majestati exhibuerunt, vi Diplomatis Regii ante alios Tractatus complananda, in quibus quod nonnulli Catholici occuparint Ecclesias, Tempia, scholas, Parochias & Proventus Ecclesiasticos, quamque exercuerint & exerceant persecutionem, ministrorum ejectionem, miseræ plebis & Nobilium oppressionem, suæ Majestati Sacratissimæ demissè declararunt.

Quibus exhibitis, sua Majestas Sacratissima primò, brevitatem temporis & imminentem Imperialium Comitiorum Tractationem, quo minus ea complanari possint, per certos Dominorum Catholicorum intimos causabatur.

Secundò: Ad Articulos & processum quem haberent in Constitutionibus, relegabantur, verum

um quia Diploma Regium Evangelicorum Gravamina singulis Diætis nullo omnino excepta complananda, & quidem cum satisfactione, sine injuria eorum dictaret: atque uti processu posse, nec potuisse eos diversimodè tam à suæ Majestatis Cancellario, quam aliundè impeditos demonstrassent, ulterius suam instantiam suæ Majestati repræsentarunt.

Ad quam scriptotenus hanc à sua Majestate Sacratissima reportarunt resolutionem. Et primò quidem non constare suæ Sacratissimæ Majestati, ex jussu aut voluntate suâ, quidpiam in præjudicium immunitatum & libertatum Religionis, prætorum supplicantium fuisse admissum.

Secundò: si quæ verò inter privatos similes controversiæ evenissent, extare Leges & Articulos Regni in An. MDCXLVII. conditos, penes quos integrum ipsis esset contra talium patratores procedere. Quod non solum Leges & Articuli suadent, verum etiam Cath. jura & immunitates Nobilitaresq; Libertates dicant: quibus prohibetur quemquam Nobilium, præter legibus consuetum juris processum, convinci & aggravari. Similiter Religionis querelarum causæ non nisi per appellationes ad comitia sunt relegatæ.

Tertiò: Sacratissimam Majestatem ipsos quoque supplicantes accersi fecisse, & tentasse, si quid proferrent, quod sine læsione & præjudicio Nobilitaris Libertatis Catholicorum, ex Artic. XIV. Anni MDCXLVII. propositum ac repræsentatum extitisset. Verum cum nihil tale apparuisset, vel ab ipsis prolatum fuisset, suam Majestatem Sacratissimam benigne hortari, ac seriò monere prædictos supplicantes, ut separatè ejusmodi remoris ac impedimentis, semet nullatenus subtrahant & absint: sed unâ cum reliquis statibus fidelibus & Regnicolis convenire, deque Conservatione Regni & Patriæ, in tam arduis & vicinis periculis Regni, in commune consulere nullâ ratione intermittant. Declarando id quoque, quod si hic adhuc ulterius benignæ suæ Majestatis Sacratissimæ admonitioni morem gerere, & cum aliis, Tractatus Diætiales persequi nollent, suam Majestatem Sacratissimam unâ cum iis, quibus salus Patriæ super omnia alia cordi foret, progressuram, & quicquid pro salute, conservatione, defensione dictæ Patriæ, idoneum & necessarium existimatum fuerit, concludere & statuere non intermissuram.

Sic dictante id ipsum Regni Legibus & Articulis, signanter Ladislai Regis Decreto Artic. XXV. Et Decret. I. Articulo CVIII. nec non Anni MDCXVIII. Articulo XLIV. renovato.

Quâ acceptâ præmissis antecedenter plurimis & ponderosis rationibus, in exhibitione Gravaminum, instantiam suam apud Sacratissimam Majestatem justificantibus, his super adjectis sic responderunt.

Non percogitare Statum Evangelicum, nedum dicere, jussu & voluntate suæ Majestatis Sacratissimæ, tot & tantos, tamque horrendos excessus, oppresiones, Religionis turbationes & persecutiones fieri, humillimè tamen detegere.

Notum esse suæ Majestati Sacratissimæ, quas Evangelici Posonienses à Fiscali ejusdem seu Directore Causarum Regalium in usu campanarum & structura turris habuerint, & etiam in præsentiarum habeant turbationes: qualiterque eos triplicibus Mandatis Inhibitoriis ex Cancellaria suæ Sacratissimæ Majestatis Regiæ extradatis, contra Religionis Evangelicæ Libertatem, Diplomatumque Regionum Autoritatem infestans, dum structuram attactæ turris continuare cœpissent, sub termino novissimæ Diætæ, ad tertium diem citari curasset, forte etiam periculo alicui involvendo, nisi autoritate suæ Sacratissimæ Majestatis, à processu inhibitus fuisset, negotium nihilominus continuandæ Diætæ Turris structuræ, de facto etiam ab ipso inhiberi.

Quantum ad secundum: Ubi Lex & Libertas ex adverso eis proponeretur. Bonum omnino & pernecessarium esse, si aperti tam Regionum Diplomatum, quam Regni Constitutionum transgressores illud observarent, viâque juris & non inversò violentiarum ordine, contra Regiam Autoritatem, & expressam Regni Libertatem vergente, procederent, ac non in inversionem Diplomatum Regionum, præcipueque Libertatis Evangelicæ satagerent.

Verum quia ante Diplomata per se citata ut constat ex Articulo IV. Anni MDCXLVII non minus publicarum Regni Constitutionum Transgressores, quam civilium Discordiarum Authores miseræ plebis oppressores, Regiæque Autoritatis violatores nullâ citatione, & immunitatis similis assertione præhabita & obstante, etiam per Capitaneos, nedum per Autoritatem Regiam coercitos & punitos esse constaret, cum dignum sit, qui propria gaudere vult Libertate ut alienam observet.

Quantò magis interveniente Regio Diplomate, ubi absolute Regiæ Majestati, singulis Diætis Gravamina Evangelicorum, plenariè cum satisfactione, & eorum injuriæ complanatione data est facultas postulato Status Evangelici satisfieri æquum esse, præsertim eum tam antè approbationem & confirmationem per Regnicolas, quam ex post usu id esset receptum, & præxi authenticatum.

Maxime autem cum appellationis remedio uti, nec ingressus ad processum ex declaratis fat superque rationibus & impedimentismitteretur.

Et alias inter Gravamina & Appellationes esse distinctionem: Gravamina liquidem totius esse Status Evangelici: Appellationis autem privatas duntaxat concernere Personas.

Quantum ad Tertium: Licet non omnes, plurimas tamen ex præattactis rationibus, intimis Majestatis Sacratissimæ Dominis Consiliariis propositas fuisse, quas Status Evangelicus, tanquam in Regio Diplomate fundatas & Instructionibus suis à Principalibus datis conformes existimasset: alias ad majorem earundem illustrationem, & instantiæ suæ æquitatis evidentiam, in præsentiarum adjiciendo & humillimè

S

super-

superinde declarando, neque se, neque Principales suos, aliqua duci contumacia, qui ab ipsis expediti in ipso statu diætæ termino comparuissent, ab eoq; semper tempore præsto sunt, nihil à justitia alienum postulant, verum ex vi Diplomatum, Instructionumque suarum usu hætenus in praxin deducto, procedentes.

Quo ex respectu, Articulos allegatos, & longè aliis ex rationibus conditos olim, nihil contra se, Principalesque suos militare, quin imò tam Libertati, quam in Articulo I. Anni MDIV. descriptæ modalitati, continuo hætenus usu roboratæ, aliisq; posterioribus Regni Constitutionib; & Regiis Diplomatis è diametro contrariari.

Cum & aliàs licet Regnicolæ in quatuor essent divisi Status ex recepta tamen consuetudine sicut ex publicis Regni constitutionibus videre est, eosdem quatuor non nisi in duos resolvi Status, Catholicum videlicet & Evangelicum, quo ex respectu, inter eos non dari majus & minus, cum tam in electione Palatinali, quam custodum Coronæ, pari ex utroque numero candidarentur personæ.

Sed nec integrum esse, uni Statui, citrà consensum & vota alterius ad aliquid præstandum obligare, utroque una eademque Libertatis prærogativa gaudente. Ad Augustissimum proinde Sacratissimæ Majestatis Solium humillimè accedere, per viscera misericordiæ divinæ Eandem obtestantes, patiatur Regium suum Animum eâ exerceri curâ, dignarique Gravamina & injurias eorum, quibus cælum & terra ingemiscit, cum plenaria satisfactione, stante præsentis Diætæ, juxta sensum Diplomatis & verbum Regium juramenta firmatum, complanare, in turbatores autem publicæ tranquillitatis ac Diplomatum, & Fidei Regiæ violatores, tanquam evidenter se contra publ. Statum Regis & Coronæ erigentes & opposcentes, seriò advertere, publicæque suorum Paci & Regni tranquillitati consulere.

Sed cum nec hic alia quam prior data eis Resolutio, imò verò per Cellissimum Principem à Porcia, nomine suæ Majestatis Sacratissimæ respondentem, non esse in arbitrio suæ Majestatis Sacratissimæ, ut differentiam Evangelici Status in scripto eorum comprehensam, eo quem sibi elegissent modo componat, superadditum fuisset:

Directo alio ad suam Sacratissimam Majestatem supplici libello, sive auctoritatem Sacratissimæ Majestatis Regiam, in Diplomate firmatam, sive Libertatem Religionis Evangelicæ, & sat superque modalitatem declaratam, Gravamina eorum complananda, ex verbo Majestatis Sacratissimæ Regio manantem considerent, suæ Majestati Sacratissimæ absolutè & citrà exceptionem, complanationem Gravaminum Evangelicorum, cum plenaria satisfactione, stante Diætâ adhibendam competere ostenderunt, effectum juxta continentias Diplomatis, sanctumque atque inviolabile verbum Regium, humillimè urgentes.

Atque cum hic etiam prætitulatus Dominus Princeps à Porcia, nomine suæ Sacratissimæ Majestatis, non nisi receptam scriptotenus factam suæ Majestatis Resolutionem repeteret:

Status Evangelicus, non esse sibi integrum aliorum, quam ad Sacratissimam Majestatem,

cui unice cura afflictissimi hujus Regni divinitus sit concedita, ad quærendam tot & tantis malis, quibus contra verbum suæ Sacratissimæ Majestatis & Diploma Regium, etiam Barbaris gentibus venerandum, affecti essent, medelam recurrere, ac proinde tantas, in invictissima fidei Regiæ petrâ fundatas Instantias suas, post tantam pretiosi temporis jacturam admitti, complanationemque Gravaminum suorum, quam à tempore feliciter suscepti per Majest. Sacratissimam Regiminis, habuerint nullam, virtute assurationis & Auctoritatis Regiæ, decurrentibus in expectatione tribus mensibus administrari, demisse exhibito Memoriali, apud suam Sacratissimam Majestatem, per Vulnera Christi supplicantes orabant.

Suâ Majestate Sacratissimâ tamen non nisi ad priora provocante, per Excellentissimum Dominum Palatinum, habere eos Mosen & Prophetas replicantem: Status Evangelicus gravissimis à turbatoribus Religionis, quos nulla Lex à præconceptæ persecutionis Filiorum Patriæ intentione detertere potuit, affectus injuriis, Mosen suum & Prophetas, non alium, quam Majestatem suam Sacratissimam, in Diplomate & verbo Regio Fideque eos assurantem agnoscere, nec opem ac auxilium ab alio rogare, cum non ulli, nisi Majestati suæ Sacratissimæ, auctoritatem Gravamina. Evangelici Status cum plenaria satisfactione, singulis Diætis complanandi, vi Diplomatum datam esse manifestè sciat:

Articularem autem processum, ad quem ingressum habere possent & potuissent, injustissimâ etiam causa juvare eos minimè posse, multò fariam se expertos, suæ Majestati Sacratissimæ humillimo & recenti scripto detexerunt Complanationem gravaminum suorum apud suam Sacratissimam Majestatem juxta Diploma & verbum Regium sacrum, juramento firmatum, supplices implorando.

Verùm prælibatus Dominus Princeps à Portia mediante scripto, ad Excellentissimum Dominum Principem Palatinum directo, præsentis temporis conjuncturam, & rei qualitatem non permittere suæ Majestati Sacratissimæ, Gravaminum Status Evangelici complanationem: ideò suam Sacratissimam Majestatem referre se ad priores, tam scripto, quam per Ministros suos datas resolutiones, nec ab iis recedere posse respondit.

Status autem Evangelicus, etsi maximè se ad silentium componere vellet, erumpere tamen injurias eorum, & verba cum lachrymis vel invitis exprimere, nec pati, ut humillimas instantias effectivæ & plenariæ complanationis, tot & tantorum Gravaminum suorum, apud Sacratissimam Majestatem, cui illa vi Diplomatum verbi Regii & Fidei Christianæ unice incumbat, iteratis vicibus factas, oblivione sepeliant.

Nec aliam omninò præsentis temporis videre se conjuncturam, nisi ut gravissimæ eorum injuriæ, per plenariam complanationem, stante Diætâ tollantur, & condignâ qualitatis Gravaminum Religionis ratione habitâ, futuræ fidelium Majestatis suæ Sacratissimæ permanenti & tranquillitati (quam alioquin polliceri sibi possint nullam) prospiciatur, de recenti Majestati suæ

sua Sacratissimæ per supplicem Libellum repræsentavit; per salutifera JESU Christi vulnera, sanguinemque in ligno crucis effusum, Majestatem Sacratissimam obtestantes, dignetur jam tandem, pro innata animi sui Magnitudine, Pietate & Justitia, quæ sola Regna stabilis, sereno vultu Opem Regiam implorantes intueri, ac in tanta persecutionum & Religionis Evangelicæ turbationum tempestate, sub tectum benignitatis, fidei & verborum Majestatis suæ Sacratiss. Regio Juramento firmatorum, sese recipientes clementer admittere, factaque & accommodatâ plenariâ Gravaminum eorum complanatione, pretioso tempori & expensis fidelium suorum, Extranei militis in visceribus Regni omnia, sine delectu Vastantis, injuriis & insolentiis extremè afflictorum, & exhaustorum parcere: eundemque militem, tanquam contra Diplomata Legesque & Constitutiones Regni, signanter Articuli XIX. Anni MDCLV. & Articuli XXV, novissimæ Diætæ & alios inductum, nec in præsentiarum ab executionibus, aliàs Juribus Regni & Libertatibus Patriæ contrariis, desistentem (dum sub ipso etiam præsentis Diætæ termino, in occupatione Decimarum in Comitatu Gœmceriensis, ab antiquo ad Proventus parochiales pertinentium, & per Evangelicos Ministros percipi solitarum, ad instantiam Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archi-Episcopi Strigoniensis penes potentiam Majestatis Sacratissimæ, & Cellitudinis suæ Palatinalis Mandata procedat, in Bona Nobilium, in descensu & ascensu passim condescendens, obvia quæquæ vastet & prædetur, persecutionemque & Religionis Evangelicæ Turbationem assistentia suâ promoveat educi facere.

Verum quidem est, Evangelicum Statum, extraneum militem non in suæ gentis odium, cujus virtutem & militarem scientiam in Art. XI. Anni MDCIX. declaratam habet, educendum asserere: sed quod idem sine præscitu, & consensu Regnicolarum, contra Diplomatum & Pacificationis Viennensis expressum sensum Articulumq; XXIX. Anni MDCXV. & XXV. novissimæ Diætæ præcitorum, aliorumque in Regnum introductus esset, introductusque bona & commoda afflictissimæ hujus Patriæ promovere non studuisset.

Nam primò ad Rakomoz, sub GENERALI DOMINO SUSA, castra metatus miles & obsidionis Varadianæ Tartarorumque, Christianos in diram captivitatem abducentium, inanis spectator existens, de dandis tanto Christianitatis propugnaculo suppetiis, ne cogitavit quidem sed officio satisfecisse se putavit, si partes illas (præter mentem sine dubio & intentionem Sacratissimæ Majestatis benignissimam) jam ante excursionem Polonica & Tartarica attritas, prædetur, vastet, Curias Nobilitares, oppida & Possessiones diripiat, incineret & solo æquet.

Huic militi alius successit mox exercitus, deductus à SUPREMO CAMPI MARESCHALLO DOMINO DE MONTE CUCULI, qui, ne priori in enormitate facinorum, & in Hungarorum gentem crudelitate cedere videretur, omni ferè Christianitatis sensu deposito, devastatis primùm Comitatibus Trans-Tibiscanis, ad nihilum ferè jam antea reductis,

Histor. Hungar.

posteaquam in miseros, à tot & tantis cladibus residuos Incolas, Nobiles & ignobiles, non sexus aut ætatis habito respectu, cruciatibus, morte, ferro & igne lævisset, in alios etiam superiorum Regni partium Comitatus (non curato, quam Partes illæ in copia iisdem subministrare non neglexissent Commeatum & annonam) delatus, universa sacra & profana diripere, prædari, oppida evertere, Curias & Residentias Nobilitares solo æquare, miseræ plebi vitam cum facultatibus adimere virginibus vim inferre, matronis etiam prægnantibus & partu proximis ad nefandam libidinem abuti, expletaque, nonnullas trucidare, plerasque præ violentia abortum passas, unà cum foetu encare vagientem in cunis infantem flammis injicere, pecora & pecudes gregatim abigere, sepulchra violare, miseros mortales curui jungere instar jumentorum, nihili duxit.

Sed nec inferiores Regni Partes manus vastantis hujus militis, præcipuè circa confinia antemontana, effugere poterant, in reditu enim miseros Incolas omnibus vitæ ducendæ mediis, per plurimos excoriatos, alios igne tostos alios alio mortis genere, vita ipsa etiam privabant, Matronis (quarum nonnullas nec senectus scelere eripere valuit) & virginibus vim inferebant, ut vel ad memoriam tantæ enormitatis mens Christiana exhorrescat.

His omnibus quotidianæ eorum insolentiæ, & per plurimæ injuriæ accedunt, quibus tam præscriptas superiorum, quam alias Regni partes, ad præsens etiam in Quartiriis constituti, aut in confinia distributi, stante Diætâ, uti jam præmissum afficiunt.

Quantum apud ipsos Authoritas Palatinalis valeat & valuerit, apparet exinde, dum contra leges Patriæ expressas, nullam ab Excellentissimo Domino Regni Palatino, uti par erat, dependentiam habere voluerunt, ut nec exinde aliquid malorum suorum levaminis, afflictâ habere potuerit Patria. Et quod vel maximè animos exacerbât Regnicolarum, non DEUM, non Sacratissimam Majestatem, non Palatinum se timere & vereri denunciabant. Libertatis Ecclesiasticæ & secularis, quantus apud eos sit & fuerit respectus, cum omnia violant, constat ex antecedentibus.

Nunc maximè aperto Marte Turca invadendus esset, quia tamen decurrente jam æstate & appropinquante brumâ (tempore ad belligerandum incommodo) procedere id nequit, cum tanto Regnicolarum incommodo diutius hic detineri minimè possunt; exhaustient enim ante tempus Regnum, & imposterum necessitate aperti belli postulante, nec viros, nec vires, nec victualia administrare valebunt: penuria etiam moderati temporis, ac annonæ caritate accedente. Et licet tam in Religione à persecutoribus & turbatoribus, quam in bonis ab extraneo milite, nonnunquam ab utroque gravissimas tulerint & perferant Evangelici injurias, uti hoc tam ex serie Gravaminum & Supplicationum suæ Majestati Sacratissimæ exhibitarum, quàm resolutione Status Evangelici, Statui Cath. scriptotenus assignata patet, instantiasq; & rationes suas, tam in negotio postulationis complanationis gravaminû Rel. quam educendi extranei mil. in legib' ipsis Regni

Diplomatibusque Regiis fundatas habeant: Quia tamen nulla in utroque, uti pareffet, datur satisfactio, quin potius novas Religionis suæ, in dies turbationes, extraneique militis recentiores insolentias, incinerationes, homicidia & enormitates, accepta sub ipsa Diætâ vulnera, non sine gravissimo doloris sensu sibi refricari experiuntur:

Quo fine hic ulterius cum tantarum inani expensarum profusione morari possint aut debeant, non percipiunt, Statuum Evangelicorum Ablegati. Præterea manifestum est, celebranda Diætastempus, utpote Bimestre (juxta Articulum XLIV. Anni MDCXLIX.) jam effluxisse, nec eos contra datas sibi instructiones, Diplomata Regia, Constitutiones, & Libertates Regni, ad ullos Tractatus, contra veterem agendi modum, ante obtentam Gravaminum Complanationem, condescendere & consentire posse, imo nec si Status Catholicus, contra vota & consensus eorum, aliqua sub publico Regnicolarum nomine tractanda & concludenda præsumeret ea pro rato ac firmo ac Regni Constitutione agnoscere velle.

Instant proinde apud suam Celsitudinem Palatinali, ne gravetur juxta exigentiam Officii sui Palatinalis & Mediatorii, in eam incumbere curam, ut Complanatio Gravaminum eorundem cum seriâ & gravi in transgressores Diplomatum, verborum Rectorum, Constitutionumque Regni administratione, ac etiam Germani militis (ad cujus vel retentionem, vel contributionem contra jura & Libertates Regni, nequaquam consentire volunt & possunt) educatione, ex vi Diplomatum, constitutionumque Regni obtineatur.

Alioquin expensis destituti, nihil aliud superesse advertunt, nisi ut ad Principales suos redeant, præmissaque referant, præsertim cum tam ex literis Missilibus certorum Comitatum, proximè suæ celsitudini medio spectabilis Ablegati eorum, exhibitis, quam & aliorum quoque Comitatum rationibus deductis, sat superque dignata sit intelligere:

Status Evangelicos ad nullos alios Tractatus accedere & consentire posse antequam in præmissis effectivam habeant complanationem & satisfactionem:

Monentque tot & tantas rationes Evangelici Status proponendo, Libertatibus Patriæ, sub tanta afflictionum mole sat fatiscantis, ita prospiciat, ne quas sanguine Avorum partas, per manus acceperint immunitates, sub Palatinali auctoritate amissas esse, ad posteritatem transmittatur: neve illa tanta dexteritate gentis Hungaricæ, per tot secula servata, ignavia cum Regnicolarum dedecore & ignominia sit exulatura: quin potius in sua Celsitudine reviviscat pristinoque splendori restituta, Nomen suæ Celsitudinis æviternæ memoriæ consecret.

Cum dolore autem sentire coguntur, quod, dum & aliis universis præmissis Diplomatis verbis Regiis suæ Sacratissimæ Majestatis juramento firmatis, Libertatibus & Immunitatibus Regni, firmiter insistant, Instructionibus principalium suorum (uti tenentur) constanter inhærentes, satisfactionemque & complanationem sibi impendi supplicant, nescitur cujus Rebellio-

nis & contumaciæ, contraria quædam interpretatione à nonnullis argui, & incusari videantur, uti ex verbis suæ Celsitudinis Palatinalis colligerent manifestè.

Cum autem ut ex præmissis apparet, supplicantes sint, nihilque alienum à justitia postulent, non alienam, sed suæ Sacratissimæ Majestatis opem implorent, instantiasque suas in Fide, suæ Sacratissimæ Majestatis Christiana & Regia, tanquam immotâ rupe fundent & ædificent, parati in omni fidelitate erga Sacratissimam Majestatem immoti permanere, propter rationabilem hanc Constantiam, atque debitam & necessariam perseverantiam, talibus coloribus depingi non merentur.

Rogant itaque suam Celsitudinem Palatinali, ut innocentiam Eorum, pro debita Officii sui ratione, tam apud suam Sacratissimam Majestatem, Dominum Clementissimum, repræsentare, quam alibi, ubi opus erit detegere, Testimonialesque super præmissis omnibus eisdem suo modo extradare dignetur.

Die 1. Septembris, Status Evangelicus per allegatos suos coram sua Celsitudine Palatinali exposuit, eundem juxta declarationem Eorum amplius hic morari non posse, & crastinam diem pro infallibili discessu sibi præfixisse, optasse quidem, si cum impetrata satisfactio ad Principales suos (aliis quoque pro communi permanione necessariis Tractatibus publicis conclusis) iisdem redire licuisset, quia tamen uti præmissum novercante moderno Temporis Statu, felicitatem Eorundem invidente, voti compotes non redderentur, nec licuisset iisdem contra Instructiones sibi datas, ad quidpiam contrarium accedere: agereque summas gratias suæ Celsitudini Palatinali, pro tot & tantis, quæ in promotionem negotiorum Status Evangelici, tam apud suam Sacratissimam Majestatem, quam Aulam, Principesque, ac ubi conveniebat, dextrè exantlassent, fatigiis, recommendando semet ipsos, Principalesque suos, in tutelam Sacratissimæ Majestatis Regiam, & suæ quoque Celsitudinis.

Quibus hoc modo, coram Domino Comité Palatino præpositis, resolvit sese, mirari quod Status Evangelicus immemor, quoad postulas Testimoniales suas coram sua Celsitudine, præcedentium similium Testimonialium representationis ita strictè discessum pararet, atque nondum conclusa & negotia sua indeterminata hic relinquere satageret. Cum necessarium esset, ut Status Evangelicus, primum circa confectionem extradandarum Testimonialium, cum sua Celsitudine invicem conveniret. Ac etiam si ad publicos Tractatus, in Domum Regnicolarum, cum Statu Catholico convenire nequiret, nihilominus tamen sua Celsitudo Eidem luaderet, ut donec Status Catholicus acta sua concludat, hic expectaret & aliquod dierum spatium moraretur: tandemque ubi Catholici Gravamina, vel Articulos adornatos, nomine Regnicolarum exhiberint & præsentaverint, Status quoque Evangelicus coram sua Sacratissima Majestate compareret, & si eidem ita placuerit, ibidem eisdem Actis & conclusis Catholicorum non contradiceret, ut sic sua Majestas Sacratissima, cum benedictione utrumque Statuum & Catholicum & Evangelicum, dimittere valeat.

Siqui-

Siquidem Sua Majestas Sacratissima, maximo cum disgusto, præconceptum discessum Status Evangelici intellexisset, & Princeps quoque à Portia in hæc verba erupisset (ibunt, ibunt, certè poenitebit illos) prout sua Celsitudo nobis detegeret. Ideo se autoritate Regiæ & Palatinali suâ, Statum Evangelicum à discessu ferri inhibere, & per septem Sacramenta & omnia Juridica remedia, eum obtestari.

His vicissim coram Statu Evangelico relatis, varii discursus ibidem instituuntur, præsertim ubi Sux Celsitudinis Palatinalis præcedentis diei resolutio cum modernâ maximè discreparet. Et simul recurrebat & illud: Statum Evangelicum, tot & tantis suis, ad viscera misericordix DEI, vulnera, sanguinemque in ligno Crucis effusum, ac acerbissimam Domini nostri JESU Christi mortem, provocantibus instantiis, nihil obtinere potuisse, ergo nos quoque per septem Sacramentorum provocationem, nihil itidem moveri: Et cum ei constet quo fine ac intentione hic detineatur, non videlicet, ut sibi aliqua satisfactio impendatur, verum ut per præsentiam suam, solummodo Acta Catholicorum roborentur, in hanc sententiam itum est: Necessariò mediante legatione perquirendum esse, ex Domino Comite Palatino: Primò: Quo fine, aut respectu, Statum Evangelicum hic detineat, quamvis ille exhaustus sumptibus sit? Si tamen satisfactionis aliqua spes super esset, destitutum se à cæpto, & re ita exigente, in ulterius quoque tempus moraturum. Secundò: quo fine, aut intentione Princeps à Portia, Statui Evangelico comminatus fuisset. Tertiò: Cum ex præmissis, Status Catholicus in Statum Evangelicum, in libero hoc Regno æquali prærogativa gaudentem, sibi quodammodò Imperium vindicare præsumeret, vel ex hac quoque ratione præconcepto discessui, Statum Evangelicum inhærere.

Quæ cum denuò in præsentia Comitum à Rottal Domino Comiti Palatino fuissent exposita, Sua Celsitudo, verborum suorum quemque interpretem esse dicebat, & credibile quod Princeps à Portia, non eâ intentione præmissa verba protulisset, ac si Ense, Igne, Ferro, vel aliis violentiis in eum sæviretur & animadverteretur, verum & se & Principem à Portia, ejus esse mentis, quod Sua Majestas Sacratissima, ob vilipendium & contemptum, autoritatis Regiæ, quem præmissis actu nostro intentari concludi posset, jure in nos animadvertere non sit neglectura: se itaque porrò inhærere suæ resolutioni, & iteratò Statum à discessu prohibere, cum & alias hæc per Dominum Comitem à Rottal, in instanti Sux Majestati Sacratissimæ repræsentare velit; eo etiam ex respectu se eum rogare, quatenus patienter in crastinum diem, pro hora octava præstolaretur Sux Majestatis Sacratissimæ resolutionem, seque contineat, & à molimine discessus supersedeat. Alioquin se solenniter protestari, ac, ut supra, Statum Evangelicum inhibere à taliter præconcepto discessu.

Domini Ablegati ad hæc Sux Celsitudini reposuerunt: Hæc se quidem omnia Statibus Evangelicis, fideliter repræsentaturos, nihilominus tamen, si idem præconceptus ipsorum dis-

cessus non variabitur, ipsos quoque nomine Statuum Evangelicorum, coram Sua Celsitudine solenniter reprobare, cum non in contemptum autoritatis Regiæ, aut Sux Celsitudinis fieri, verum se certis & immotis rationibus, toties jam coram Sua Celsitudine declaratis, eatenus duci: Recommendo iteratò & se, & Principales suos gratiæ & Clementiæ Sux Sacratissimæ Majestatis Regiæ, ac ut Sua Majestas Sacratissima etiam, cum de ipsis, tum Principalibus suis, tanquam humillimis & fidelibus suis subditis, optima quæque sentire dignetur, idque ut sua Celsitudo efficere velit, eandem se iterum atque iterum obtestari.

Et sic finis fuit impositus laboribus Status Evangelici, sub decursum Diata exantlati.

Dum hæc peraguntur & exequentur, & jam concessus solveretur, Egregius Nicolaus Maylath, Sux Sacratissimæ Majestatis causarum regalium Director & Fiscalis, cum Jurato Tabulæ, sibi adjuncto supervenit, ablegatis tamen orationem ejusdem non audientibus & exeuntibus, idem per hospitia quoque ipsorum ostiatim decurrebat, & quorum præsentiam habere poterat, nomine Sux Sacratissimæ Majestatis, sub pœna decretali, indignationeque Sacratissimæ Majestatis à discessu prohibebat. Nihilominus tamen ad invicem, & in privato qui convenire poterant, ex sequentibus rationibus instantiam non admittendam judicaverunt.

Primò: Constare ex articulis Regni, universos Status & Ordines, ad Comitum Regalibus convocatos, intrepidè agendi, sibi que commissi tractandi, facultate præditos esse; salique Conductus rationibus idem dictare: Alioquin si legati nomine Principalium suorum ibi existentes eadem potestate non gauderent, Principalium suorum expectationi nullò modò satisfacere possent, iidemque Principales eo ipso ad quosvis tractatus non spontaneè accederent, verum minis & terribus quibusvis coacti pertraherentur; quod non solum juri gentium, sed etiam Civili repugnaret, universamque liberam tractandi facultatem penitus tolleretur.

Secundò: Statum Evangelicum, recenti tenere memoria, qualiter nimirum prædecessores sui, ab ejusmodi legatorum fienda evocatione, vel citatione, solenni assecuratione quoque, literis instructionalibus inseri solita, se tutos reddidissent; Igitur ipsis quoque à Principalibus suis defensionis rationem expectandam.

Tertiò: Nullum subesse periculum legatis, vel Principalibus suis, ut Fiscus aliquo processu, eosdem damnificare posset dum iidem debito tempore, nomine sui, ipsos expedivissent, iidem quoque in termino præfixo comparuissent, articuli præscriptum bimestre tempus, juxta instructiones Principalium, in probatione negotiorum sibi commissorum, complevisset.

Quartò: Pœnam Decretalem, quam Fiscus irrogandam exaggeraverit, non in præsentibus

& agentes, verum absentes & non comparentes, deservire.

Quintò: Nullam extare legem, quæ Ablegato Instructioni suæ inhærenti, & satisfactionem nullam obtinere valenti, hincque ad Principales suos sese recipienti, irrogari possit.

Sextò: Status Evangelici ablegatos non obligari, ut ibi & statim penes similes prohibitiones, legationis suæ rationem reddant, verum requiri, ut legati eam apud Principales suos exequantur.

Septimò: Id quoque cum jure gentium pugnare, si legatiales semper libera agendi facultate suorum Principalium gaudentes, pro Principalibus suis, legationis ipsis delegatæ rationes reddere cogantur.

Octavò: Ex præcedentibus Suæ Sacratissimæ Majestatis resolutionibus, actisque Statui Evangelico palam constare, ipsum à Sua Maje-

state Sacratissima, nullam satisfactionem obtinere, nec se ab instructionibus suis recedere posse, exindeque ad Principales suos redire necessitari.

Nonò: Hinc nullo modo ex discessu suo contemptum autoritatis Regiæ Majestatis præsum, contra se concludi posse, quod sufficienter Status Evangelicus, scripto & verbotenus, coram Sua Celsitudine Palatinali diluisset.

Die 2. Septembris, summò mane, & nonnulli sub ipsa aurora, DEO & Angelis comitibus, ablegati Status Evangelici, cum primis partium Regni superiorum, ad Principales suos sese receperunt. Ubi hæc Comes Palatinus subintellexisset, Juratum suum Dukovis cum literis suis, ad revocandos eos expediverat: Verum ipsi in præconcepto itinere constanter

perseverabant.

Lit. D.

VERITAS TOTI MUNDO DECLARATA:

Argumento triplici ostendens,

Sac. Cæs. Regiamque Majestatem non obligari,
tolerare in Hungaria Sectas, Lutheranam
& Calvinianam.

Quàm

Catholicæ Religionis Zelo concinnavit

G. B. C. V. R. S.

S. C. R. M. C. C.

S. Augustinus ad illud Psal. 57.

AD nihilum devenient, tanquam aqua decurrens. Non nos terreant, Fratres, quidam fluvii, qui dicuntur torrentes, decurrit aqua, ad tempus perstrepat, mox cessabit: diu stare non possunt. Multæ hæreses jam emortuæ sunt, cucurrerunt in rivis suis, quantum potuerunt; decurrerunt, sicuti sunt rivi; vix eorum memoria reperitur.

Argumentum I.

Ex Legibus Hungariæ.

Pacificatio Viennensis, Anni 1606. Art. 1. concessit quidem Lutheranis & Calvinistis, liberum suæ Religionis exercitium; sed sub tribus conditionibus.

Prima conditio; *Absque tamen præjudicio Catholicæ Romanæ Religionis.* Hæc conditio cum sit impossibilis; de lege habetur pro non adjecta: sensus enim hujus conditionis hic est; Si Lutheranorum & Calvinistarum Religionis Exercitium, in Ungaria, sit absque præjudicio Catholicæ Romanæ Religionis; conceditur illis;
Si

Si vero non sit abque præjudicio Catholicæ Romanæ Religionis; non conceditur, sed certum est, illarum Religionum Exercitium esse cum præjudicio Catholicæ Romanæ Religionis; ergo illarum Religionum exercitium non conceditur.

Secunda conditio: Ut clerus, templa, & Ecclesiæ Catholicorum Romanorum, intacta & libera permaneant. Hæc conditio à Lutheranis & Calvinistis sæpius est violata: nam cum Principe Transylvaniæ, Gabriele Bethlehemio, non tantum templa invaserunt & Ecclesias (exspoliando, evertendo altaria, detruncando, & concidendo) verum etiam Clerum, & Personas DEO Sacratas: Sacerdotes videlicet persequendo, vulnerando, imò (quod vel ipse Christiani nominis juratus hostis Turca perpetrare cohorrui) crudelissimè occidendo, & martyrizando. Testantur hoc crudele facinus, tres Martyres Cassovienses. Deinde violarunt hanc conditionem, cum altero Principe Transylvaniæ, Georgio Rakoczio; quod etiam à nemine negari potest.

Tertia conditio: Ut occupata disturbiorum illorum tempore, rursus restituantur. Sed neque hanc servarunt conditionem: Ostendant enim, quas Ecclesias nobis restituerint? Quæ bona Ecclesiastica, & Religiosorum, aut Monialium in liberis Civitatibus occupata reddiderint? Nonne actu tenet Civitas Soproniensis plurima beneficia Ecclesiastica, una cum Ecclesiis nostris? Proh dolor! foundationes illæ piæ, ad laudandum & glorificandum DEUM à Catholicis institutæ, in usus profanos & abominabiles, ab hæreticis convertuntur. Etiam in reliquis liberis Civitatibus, similes piorum Catholicorum foundationes, atque Ecclesiæ ipsæ, divorum quondam Ungariæ Regum liberalitate & munificentia exstructæ & adornatæ, actu ab Hæreticis possidentur.

En, quomodo conditiones illas, sub quibus permissum fuit in Hungaria Lutheranis & Calvinistis liberum suæ Religionis exercitium, servaverunt!

Teneturne itaque Sacra Cæsarea Regiaque Majestas, eosdem in libero Religionis illorum exercitio conservare? Neutiquam: Nam regula juris nota est; non servatis conditionibus, non servari pacta: & violatis conditionibus, violari pacta: & illud, frangenti fidem, fides frangatur eidem.

Verum dicit aliquis, hæc prærecensita, juxta continentiam articulorum Ungariæ, pridem in Amnestiam abivisse: Diplomaque Regium FERDINANDI II. occasione Pacis initæ cum Principe Transylvaniæ Georgio Rakoczi, editum: atque articulo 5. Anni 1647. insertum: aliud dictare: adeoque teneri Suam Majestatem Cæsaream & Regiam, prædictorum Lutheranorum & Calvinistarum Religionis exercitium, liberum permittere.

At legatur præscriptus articulus 5. &prehendatur, illum non esse consensu & unanimi voto quatuor Statuum Regni conditum & factum. Imò constat ex eo manifestè, quod primus Regni Status, nempe Clerus, contradixerit ex integro: item secundi, tertii & quarti Status potior pars: id est, universi Magnates,

Nobilesque Catholici, cum Catholicarum Civitatum ablegatis, eidem articulo, & Clausulis ejusdem Diplomatis, Catholicæ Romanæ Religionis præjudiciosus contradixerunt. Sequitur igitur, illum articulum, unà cum aliis, eodem Diplomate in favorem Religionis Lutheranae & Calvinianæ specificatis, conditos & factos esse solummodo ab ipsis Lutheranis & Calvinistis, armis Rakoczianis tunc prævalentibus: Ex præmissis itaque sequitur.

Argumentum II.

Rationes deductæ ex Legibus.

Sacra Cæsarea Regiaque Majestas non obligatur ad articulos Regni Hungariæ servandos, qui non sunt conditi consensu & unanimi voto quatuor Statuum Regni: Sed ex præmissis, articuli in favorem Lutheranae & Calvinianæ Religionis conditi, non sunt ex consensu & unanimi voto quatuor Statuum Regni: ergo Sua Majestas non obligatur ad servandos illos articulos.

Et alioquin etiam juxta antiqua Regni Ungariæ Statuta, Part. 2. Tit. 3. leges seu Articuli, condi & explicari non possunt, nisi unanimi consensu Regis & Regni, seu populi: Regni autem seu populi nomine, non intelliguntur Lutherani & Calvinistæ, sed illi quos declarat Titulus 4. part. 2. in hæc verba: Nomine autem & appellatione populi, hoc in loco intellige solummodo Dominos Prælatos, Barones & alios Magnates, atque quoslibet Nobiles: sed non Ignobiles. Horum igitur est Leges & Articulos condere, cum Regio consensu & confirmatione. In quemcunque ergo Articulum hi non consenserint: talis articulus, pro vera lege Regni haberi non potest: sed in præscriptos Lutheranorum & Calvinistarum articulos, Dominum Prælatus, Barones, Magnates, & Nobiles Catholici non consenserunt: Imò, uti patet, contradixerunt: ergo illi articuli pro veris legibus haberi non possunt: Et consequenter Sua Majestas ad observandos illos non obligatur: etiam juxta Titulum 5. Part. 2. Ex quo apparet, illis solummodo Legibus & Decretis obligari Suam Majestatem, quæ per prædictos Dominos, Prælatos, Barones & Magnates, Nobilesque, cum consensu & confirmatione ejusdem Majestatis, sancta fuerint.

Cum itaque Articuli illi, in favorem Lutheranae & Calvinianæ Religionis conditi, contradicentibus Dominis Prælatibus, Baronibus & Magnatibus Nobilibusque Catholicis sint facti: nullo modo Sua Majestas illis tenetur, & obligatur.

Isque etiam ipsorummet judicio Lutheranorum in Hungaria & Calvinistarum, qui Articulos Diætæ Anni 1662. non volunt pro legitimis Articulis agnoscere, ex eo solum quod illis absentibus, seu non consentientibus sint conditi: ergo longè minus universi articuli, in favorem Luthero-Calvinicorum conditi, pro legitimis sunt habendi, cum sint conditi contradicente primo Ungariæ Statu ex integro: item contradicentibus potioribus ex 2. 3. & 4. Statu, Baronibus

nibus, Magnatibus, Nobilibus & liberis Civitatibus, ut supra. Ergo si ideò non dicunt se vel Sacram Majestatem obligari Articulis Anni 1662. quia iis aliqua pars non consensit, à fortiori articulis in favorem Lutheranorum & Calvinistarum factis, quibus potior & principalior Status ex integro contradixit, & alii Status ex potiori parte contradixerunt: Sacra Majestas non obligatur.

Vel ex eo etiam, quod licet prædicti Lutherani & Calvinistæ sint de numero Regnicolarum: nihilominus nullus ex illis est, vel de numero Prælatorum, vel de numero Baronum Regni, qui specificantur Part. 1. Tit. 94. qui videlicet iunt, Regni potior & sanior pars; quæ juxta Articulum 25. Uladislai, Decreti secundianni 1495. in Diæta concludere solet, acceptis per Magistrum Janitorum Sux Majestatis, uti Baronem Regni, singulorum votis.

Fiat reflexio itaque quis, vel in Anno 1606. vel 1608. & subsequentibus, vel 1647. Dominorum Prælatorum Baronum & Magnatum, Nobiliumque Catholicorum, pro libero Lutheranæ Calvinianæ Religionis exercitio votum dederit? Imò ab his contradicendum est, uti jam constat ex supra citato Art. 5. Anni 1647.

Et utinam itum fuisset tunc per vota, juxta præcitatum Uladislai Regis Articulum! Sed non placuit Lutheranis & Calvinistis: præviderant enim multitudinem votorum (sibi contrariorum) Dominorum Prælatorum, Baronum, Magnatum, & Nobilium Catholicorum: & animadverterant bene, condendis in favorem sui Articulis, à tredecim Comitatibus, non plura, quàm 13. vota, earundemque partium à 5. liberis Civitatibus 5. vota & totidem fortè à suæ Religionis Magnatibus: pauciora verò ex inferiori Ungariâ habituros: ideò solummodo solitis suis clamoribus (contra tenorem etiam hæc in parte præcitati Articuli Uladislai Regis) & minis Armorum Articulum illum 5. Anni 1647. conscribi fecerunt: contradictione tamen ibidem specificata, interveniente.

Cum autem nullum violentum sit durable: jure merito Articulus ille, cæterique ibidem in favorem Lutheranorum & Calvinistarum citati, non modo observari non debent: sed absolute tolli, cassari, & annihilari: Articuli verò Ludovici II. Regis, Decreti Budensis, Anni 1523. Articulus 48. & Anni 1526. Articulus 4. & Rudolphi, Anni 1604. Articulus 22. in eodemque, divorum quondam Ungariæ Regum citati, reassumi, confirmari & debitæ executioni mancipari debent.

Argumentum III.

Ex adversariorum Confessione.

Dato, non tamen concessio, quod tolerandi essent Calvinistæ & Lutherani in Ungaria: in tantum essent tolerandi, in quantum Calvinistæ profiterentur Helveticam, Lutherani verò Augustanam confessionem; nam articuli illi, quos in favorem illorum conditos prætendit utraque pars, loquuntur solum de hominibus Helveticæ & Augustanæ Confessionis. At Calvinistæ in Ungaria non profitentur Confessio-

nem Helveticam, sicuti nec Lutherani Augustanam ergò nec Calvinistæ, nec Lutherani sunt tolerandi in Ungaria.

Minor hujus Argumenti posset in longum & latum probari: Sed quia non est hujus fori, nec instituti, ut in controversias excurramus: ideò solummodò paucissima adferentur, ut sicut ex ungue Leo, ita agnoscantur Calvinistæ, an Helveticam, & Lutherani, an Augustanam confessionem profiteantur.

1. Helvetica confessio, Art. 11. f. 22. hæc habet: *Comprehensa symbolis, ac sententiis, quatuor primarum & præstantissimarum synodorum, celebratarum Nicææ, Constantinopoli, Ephesi, & Chalcedone: credimus corde sincero.* Sed moderni Calvinistæ in Ungaria, non quod corde sincero crederent comprehensa primis hisce quatuor synodis: quin planè credunt contrarium; nam teste Justiniano, Novell. 123. c. 1. 12. 14. & Ambrosio, Epist. 82. inter Canones Concilii Nicæni hoc legitur: *Patres Nicæni Concilii statuere; neque Clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia fortitus est.* Hoc ipsum Statutum, credunt esse doctrinam Dæmoniorum moderni Calvinistæ; ergò non consentiunt cum Helveticâ Confessione, sincero corde Statuta Nicæni Concilii acceptante; ideoque nec tolerandi in Hungariâ, tanquam non Helvetici.

2. Idem Concilium Nicænum, Canone 39. ex Arabico per Pisanum verso, hæc habet; *Qui tenet sedem Romæ, caput est, & Princeps omnium Patriarcharum.* Sed & huic moderni Calvinistæ non consentiunt; ergo non sunt Helveticæ confessionis, cum Nicæna synodo, corde sincero consentientis.

3. Idem Concilium Nicænum Edition: Pisan. lib. 3. fol. 177. hæc habet. *In Divina Mensa, non abjecti intenti sumus ad propositum panem, & poculum; sed cogitatione sursum erectâ fide intelligamus, in sacra illa mensa situm esse Agnum qui tollit peccata mundi, incruente à Sacerdotibus immolatum.* Et Canone 16. Arabico, alias 15. in eadem materia, sic loquitur: *Diaconus offerendi sacrificii non habeat potestatem, sed Sacerdos offerat corpus Christi.* Sed & hanc veritatem Calvinistæ in Hungaria execrantur; ergo non consentiunt Helveticæ confessioni, Nicæna Statuta sincero corde acceptandi: ideoque nec tolerandi in Hungaria.

4. Idem Concilium, Canone 65. Arabico sic habet: *Nuntietur mors Episcopi in omnibus Ecclesiis, & Monasteriis Diocesis, ut fiat oratio pro eo.* Sed & huic Statuto Nicæno, Calvinistæ in Hungaria sunt contrarii: ergò nec sunt Helveticæ confessionis, acceptantis corde sincero Statuta ejusdem Concilii Nicæni: consequenter nec tolerandi in Hungaria.

5. Concilium porro Constantinopolitanum, Canon. 1. confirmat & statuit fortiter ea omnia quæ Nicænum ideoque adhærens corde sincero Statutis Concilii Constantinopolitani Helvetica confessio, declarat manifestè Calvinistas in Hungaria non esse confessionis Helveticæ, ideoque nec tolerandos.

Demum in Canonibus Concilii Ephesini habetur, quod ei synodo, vice sancti Cælestini Papæ

Papæ (verba sunt Consilii) præfedit beatissimus quondam Cyrillus, Alexandriae Episcopus. Itaque Consilium Ephesinum, ratam habuit præfidentiam & præminentiam in spiritualibus omnem, Sancti Coelestini Papæ: qui tamen (uti habetur etiam in Chronicis adversariorum) pro Sacro Missæ & Sacrificio instituit Introitum, Graduale, Tractum, Offertorium, Communionem: scilicet quoad sacras sententias, non autem substantiam. Itaque consentiens Ephesino Consilio Helvetica confessio ostendit non esse Helveticos Hungariæ Calvinistas: qui damnant & exhibent Sancti Coelestini Papæ factas quoad Missam institutiones.

7. Chalcedonensis autem Consilii Patres, ad Leonem Pontificem Romanum, Act. 3. in relatione Concilii, sic loquuntur: Nos convenimus, quibus tu, sicut membris caput præeris, rogamus igitur, tuis Decretis nostrum honora iudicium: & sicut nos capiti adjecimus consonantiam: ita summitas tua filiis, quod decet, adimpleat.

Actio item secunda circa medium, expressè habet idem Concilium, quod S. Petrus per Leonem Pontificem loquatur. Item act. 14. Can. 16. sic habet: Si qua Virgo se dedicavit DEO, similiter Monachus: non licet eis jungi nuptiis: Si verò inventi fuerint hoc facientes, maneant Excommunicati. Hæc & multa similia, dicit se admittere confessio Helvetica, dum ait, se sincero corde credere comprehensa in Concilio Chalcedonensi, quæ tamen Hungarici Calvinistæ damnant ac rejiciunt: ideoque minime Helveticæ, & consequenter nec tolerandi in Hungariâ.

Quoad Lutheranos.

HI etiam in tantum essent tolerandi, in quantum sunt Augustanæ confessionis, à qua tamen planè in substantialibus discordant, præsertim in negotio Cænæ Dominicæ, ita ipsimet fatentur in Præfatione libri concordiæ, ubi sic est: quod ad alteram Augustanam confessionem cujus in Naumburgicis actis fit mentio, attinet, animadvertimus quosdam sub prætextu verborum posterioris illius editionis, corruptelas in negotio Cænæ, & alios errores contegere. Nos sanè nunquam posteriorem editionem in ea sententia accepimus, quæ à priori illa, quæ exhibita fuit, ulla ex parte differet.

Diffident autem Lutherani in Ungaria & quidem substantialiter. Nam prima illa Confessio Augustana Carolo V. exhibita cujus exemplar in Archivis antecessorum suorum dicunt repositum, Conc. Artic. 10. de Cœna Domini ad verbum sic habet: Docent, quod verum corpus & sanguis Christi veraciter sub speciebus Panis & Vini in Cœnâ præfens sit.

Sed hoc Lutherani in Hungaria non docent: dicentes, non sub speciebus Panis: sed vel in pane, vel cum pane, vel sub pane esse Christum: ideoque discordant substantialiter ab Augustanâ confessione. Quod ipsum objecit illis Calvinistica Palatinalis admonitio ad librum concordiæ cap. 4. ubi sic habet: In edi-

tionis Germanicæ decimo articulo cum in Cœna verum corpus & sanguis Christi dicitur esse sub speciebus Panis & Vini, non substantia, sed duntaxat species Panis & Vini adesse, dicitur: unde & Papistæ, transubstantiationem verbis illustradi crediderunt.

Hinc apparet, quod & Calvinistarum iudicio, moderni Lutherani non sint Augustanæ confessionis, ideoque nec tolerandi in Hungariâ.

2. Præterea Augustana confessio, Art. 21. §. de Missa, ad initium sic loquitur: Falsò accusantur Ecclesiæ nostræ, quod missam aboleant: retinetur enim Missa apud nos, & summa reverentia celebratur. Servantur & usitatæ ceremoniæ ferè omnes: præterquam quod Latinis cantionibus admiscetur alicui Germanicæ quæ additæ sunt ad populum docendum. Nam ad hoc opus est ceremoniis, ut doceant imperitos.

Ab hoc moderni Lutherani manifestè dissentiant, dicentes: Missam esse maximam & horrendam abominationem, atque ipsam idolatriam: ergò non sunt Augustanæ confessionis, quæ non tantum substantiam Missæ, sed & ceremonias ferè omnes, ait se retinere: nisi quod tantum cantiones linguæ vulgaris admisceantur subinde Latinis.

3. Dicit insuper Augustana confessio prout recitatur lib. concord. art. 21. de potestat. Eccles. Quod Episcopo competit cognoscere doctrinam; & doctrinam ab Evangelio dissentientem rejicere: Hic necessariò, & de jure Divino debent eis Ecclesiæ præstare obedientiam, juxta illud: qui vos audit, me audit.

Hæc Augustanæ confessionis sententia, admittens iudicem controversiarum ipsum Episcopum, vehementissimè exploditur ab omnibus in Hungaria Lutheranis, qui in hac materia solum ad criteria & nescio quos cujusque hominis Spiritus privatos recurrunt: vel ex hoc, Augustanam confessionem minime profitentes: consequenter nec tolerandi unà cum Calvinistis uti tales, qui sui in Ungariâ receptionem nullo articulo probare possunt: positò enim, quod Lutherani non profiteantur Augustanam confessionem: neque Calvinistæ Helveticam, nullibi se in articulis Regni reperient: multoque minùs in illis, quibus contradictum est, ut supra.

Præstat igitur ut in unitate Sanctæ Romanæ fidei Catholicæ, juxta S. Petrum. Ep. 1. cap. 2. v. 17. fraternitatem diligamus: DEUM timeamus: Regem honorificemus. Amen.

Pro Complemento.

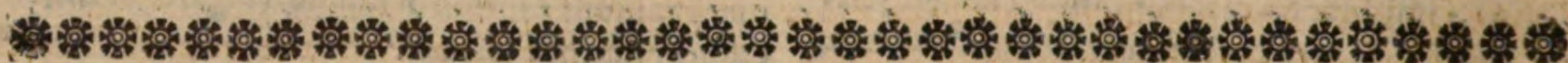
Sequitur Decretum Constantini Magni, primi Romanorum & Græcorum Imperatoris Christiani, pro Pontificis Romani præminentia ac privilegio singulari: descriptum à Græco Authore Balsamone, in supplemento expositionum; & sic habet.

Æquum esse judicamus cum universo Senatu, &c. ut sicut S. Petrus est DEI in

terris Vicarius, ita etiam Episcopi Successores Principis Apostolorum, Principalem in terra habeant potestatem, amplius quam nostræ gloriæ Imperatoria Majestas. Ideo & volumus, Apostolorum Principem ejusque Successores esse primos apud DEUM Patres & defensores, & sicut Imperatoria nostra potestas honoratur & colitur; ita etiam decernimus, coli & honorari, sanctam Romanam Ecclesiam: & plus quam Imperium nostrum & terrenum thronum, sanctam sancti Petri Cathedram glorificari & exaltari: ac decernentes statuimus; ut habeat Principalem potestatem, & sit caput omnium totius Orbis Ecclesiarum. Et si quid est, quod ad DEI cultum & Christianæ fidei correctionem & confirmationem pertineat: id ab eo judicetur. Æquum enim est: ut sancta illa Lex, illic Caput & principium habeat, ubi sanctus Legislator, Servator noster JESUS CHRISTUS jussit B. Petrum Apostolum sedem tenere: & gentes illic caput suum per nominis Christi confessionem inclinent: ubi Doctor eorum B. Paulus Apostolus, Martyrii coronam accepit. Tradimus ergo ipsis SS. Apostolis, beatis Dominis meis Petro & Paulo, & post ipsos

B. Sylvestro Patri nostro, magno Episcopo & Papæ Romano, & omnibus ejus Successoribus, qui ad finem mundi sessuri sunt in sede B. Petri, nostrum Imperiale Palatium Lateranense, &c. Porro ne Episcopatus autoritas contemnatur, sed ultra nostrum terrenum Imperium, etiam potentiæ gloriâ decoretur: Romanam Civitatem, & totius Italiæ, & Occidentalium Regionum Provincias, Beatissimo Episcopo nostro Sylvestro, universali Papæ, ejusque Successoribus tradimus. Denique par esse censuimus, ut nostri Imperii potentiam in Orientem transferamus: quod ubi est Principale Sacerdotium & caput Christianæ Religionis datum à Rege Cælorum: non est æquum, ut terrenus Imperator illic potestatem habeat. Hanc autem Imperii nostri cessionem, propriis manibus compositam, in pretiosis Reliquiis S. Apostolorum Principis Petri posuimus: & illic nos omnia firma & illabefacta servaturos, nostrosque Successores, juravimus &c.

Injuriam nemini facit qui suo jure utitur: & hoc ipsum jus Pontificium disponendi Ecclesias habet Rex Hungariæ Apostolicus, vivat!

Lit. E.

FALSITAS VERITATIS TOTI MUNDO DE- CLARATÆ,

In negotio tolerantiae exercitii publici Religionis
Protestantium in Ungaria.

Breviter & dilucidè ostensa.

^a
S. A. S. T. D. E. P. P. H.

S. Augustinus ad illud Psal. 57.

SI vere utique justitiam loquimini, recta judicate filii hominum.

Multa sunt, de quibus singulis interrogati homines, clarâ voce respondeant, nolle se pati. Age, si non vis pati ista, nunquid solus es homo? nonne in societate vivis generis humani? Qui tecum factus est, Socius tuus est: & omnes facti ad imaginem DEI, nisi terrenis cupiditatibus conterant quod ille formavit. Quod ergo tibi non vis fieri, noli alteri facere.

Idem ibidem.

Peregrinus tecto indigens venit in patri-

am tuam, non suscipitur ille: tunc clamat inhumanam esse illam civitatem, facile apud Barbaros sibi esse potuisse refugium: Sentit iniquitatem, quia patitur, tu fortè non sentis: Sed oportet ut & te cogites peregrinum, & videas, quomodo tibi possit displicere qui tibi non præstiterit, quod tu in patria tua non vis peregrino præstare.

Idem

Idem ibidem in illud : Erraverunt à ventre , locuti sunt falsa.

Loquuntur sua , loquuntur inania : ille tradidit , & ille tradidit : imò & ego dico , & ille tradidit , & ille tradidit , & verum dico. Sed quid ad me ? nec tu mihi quos nominas ex Evangelio legis , nec ego quos nomino ex Evangelio lego. Auferantur de medio chartæ nostræ , procedat in medium codex DEI : audi Christum dicentem , audi veritatem loquentem , prædicari in nomine ejus , inquit , pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes , incipientibus ab Hierusalem. Non , inquit , sed quod nos dicimus , audite , quod dicit Evangelium , nolumus audire.

Incidi pronuper in scriptum breve , auctoris anonymi quidem , sed tamen , quantum ex primis elementis , quibus nomen suum expressit , colligere licet , haud infimæ in Aulâ Cæsareâ dignitatis , qui , ut profitetur , Catholicæ Religionis Zelo commotus , argumento triplici conatus est ostendere , Sac. Cæs. Regiamque Majestatem non obligari tolerare in Ungariâ Sectas , ut vocat , Lutheranam & Calvinianam , tantum istis fidens , ut non veritus sit , hoc suum Schediasma VERITATEM TOTI MUNDO DECLARATAM inscribere , adeo non defugiens in hac causa vel ipsos Americanos Anripodas (partem quippe totius mundi) judices admittere. Tanta est fiducia formæ. Obstupui primo aspectu ad arma Vulcania , & commiseratione ductus Protestantium in Hungaria , de quorum (præcipuè Cassoviensium & Posonien- sium) calamitate , multa publicè audiveram narrari , ac simul gnarus , titulis non esse fidendum , avidè percurri lepidum novum libellum. Sed lectione finitâ , non potui has esse aliquid putare nugas. Deprehendi enim confidentiæ multum , scientiæ parum , & charitatis , quam homo homini debet , nihil. Adeò exterminium istarum , quas vocat , Sectarum quærere videtur , ut id sub ipsum introitum dicto S. Augustini putarit designandum. Quamvis ergò scriptum nullius in se momenti arbitrarer , nec nociturum quicquam apud peritos : tamen aliquid putavi reponendum , etiamsi idem ab aliis jam factum foret , in causa communi fas esse credens , æquè ac incendio , unumquemque ad defensionem consurgere , & si quid possit , ad sustinendam ruinam asferre. Agedum ergò triplici nodo triplicem cuneum quæramus.

Argumentum I.

A Violatis conditionibus desumitur , sub quibus , ait , concessionem liberi exercitii Religionis , Protestantibus in Hungariâ factam.

Harum prima est , ut id fiat absque præjudicio Catholicæ Romanæ Religionis. Quam conditionem , ait , esse impossibilem. Resp. itaque verbis Authoris. Hæc conditio cum sit impossibilis ; de lege habetur pro non adjecta. Aut enim eo sensu accipienda , quo possibilis , & sic nil obstat , quo minus rata maneat concessio. Aut si eousque extenditur , prout ab Authore fit , ut impossibilis videatur , nil incommodat , quia de lege pro non adjecta habetur.

Altera conditio est , ut Clerus , templa &

Hist. Hungar.

Ecclesiæ Catholicorum Romanorum intacta & libera permaneant. Sed hanc ait à Lutheranis & Calvinistis sub Betlenio & Ragoczio violatam. Resp. Ergò adimatur illis exercitium , qui ita nefanda perpetrarunt. Si etiamnum supersunt ulli , quibus ista jure imputari queant , in Regno Hungariæ , nil causæ dicimus , quin omni excidant libertate.

Cur insontes & fideles subditi S. C. R. Q. Majestatis ferant pœnam illorum , quæ nec ipsi commiserunt , aut eorum ullatenus fuerunt participes , nec facta fuisse probant , imò improbant & detestantur ? Cur Religioni adscribitur , id quod à militibus irreligiosis & sceleratis , per tumultum belli tempore fuit commissum , exacerbat à Clero , cujus fervidis consiliis , insidiæ Religionis Protestantium exercitio semper structæ , & causæ belli , meritò imputabantur ? Num illud , quod ab ipsis Rom. Catholicis sæpius factum fuit , rectè Religioni contrariæ vitio datur ? Sanè exercitus Adolphi Imperatoris (additi Ecclesiasticis eousque , ut vulgò dicitur *Pfaffen-König* h. e. Rex sacrificulorum vocaretur , teste Doctissimo P. Serrario S. I. Rerum Mogunt. lib. 5. pag. 847.) qui anno 1295. Thuringiam invasit , ex Protestantibus haud constabat.

Quam religiosè tamen is rem gesserit , de eo lubet audire Additiones ad Lambertum Schafnaburgensem ad annum dictum. Nusquam (ajunt) pax , ubi Mars : nusquam Christiana pietas , ubique paginica iniquitas & crudelitas debacchatur : insuper claustra sanctimonialium invaduntur , DEOque Sacratæ virgines protrahuntur & ab immundis hominibus prostituuntur.

Sed nec vel sic cessatur : cum famelici canes in villis jam exhaustis nil rerum victualium invenirent , ad Ecclesias convertuntur , fores effringuntur , vix à Sacerdote celebrante manus cohibentur , altaria nudantur , vestes sacræ , missales libri cum calicibus distrahuntur , & (quod Christianæ aures exhorrescunt) pyxides hostiarum vivifici corporis Christi , in quo totius humanæ salutis summa consistit , abjecto nonnunquam Sacramento , abripiuntur. Quid diceret Autor , si hæc Lutherani aut Calvinistæ perpetrassent ? Ut taceam , justis de causis supplicio affectos , in Calendario Romano Martyribus quandoque annumerari , quales S. Jacobus Clemens , parricida inclementissimus , S. Edmundus Campianus , & similes.

Tertia conditio : quam violatam queritur , est , ut occupata disturbiorum illorum tempore rursus restituantur. Hujus autem conditionis sensum non fuisse , ut Ecclesiæ redderentur à longo tempore possessæ à Protestantibus , aut bona Ecclesiastica , sed ut restituerentur castra & villæ quædam , occupatæ forsan à Stephano Botzkajo & Regem Hungariæ pertinentes , patet exinde , quod nunquam alias Protestantes in eam conditionem fuissent consensuri quæ concessionem contraria erat , & executio quoque à Clero Romano Catholico dubio procul statim quæsitâ fuisset , quod tamen haud factum credimus , donec author probet. Quod si conditio ista callidè fuit ex instinctu Cleri Romano - Catholici sic generaliter concepta , ut ad negotium

Religionis deinceps tempore opportuno posset extendi, quodcunque in fraudem legis factum est, id ipso jure pro nullo habetur.

Verum ipsemet author honoratissimus fatetur, si quid adversus has & similes conditiones (quas ita se habere, ut author scribit, supponimus solum, de fide alias ejus merito dubitantes, ob specimina quæ post videbimus) peccatum fuisset, illud per Diploma Regiam FERDINANDI III. occasione pacis initæ cum Principe Transylvaniæ Georgio Rakoczi editum atque articulo 5. anni 1647. insertum, videri posse pridem in amnestiam abivisse. Sed excipit tantum, illum articulum 5. non esse consensu & unanimi voto quatuor Statuum Regni conditum & factum. Et hinc etiam.

Argumentum II.

Seu rationem deductam ex legibus format, ut probet, S. C. R. Q. Majestatem ad istum articulum servandum non obligari, quoniam eidem contradictum sit à parte Romano-Catholica quatuor Statuum Regni & is minis armorum intervenientibus conscriptus, adeoque cum nullum violentum sit durabile, jure merito articulum illum ceterosque ibidem in favorem Lutheranorum & Calvinistarum citatos, non modo observari non debere, sed absolute tolli, cassari & annihilari.

Quod assertum periculosissimum est & paci publicæ directe oppositum, imò classicum quasi belli sacri, eodem tendens quo Scioppianum. Nam, si illa quæ per amnestiam à gloriosissimæ memoriæ Imperatore FERDINANDO III. pridem sopita & sublata fuerunt, nequam sopita sunt, nec tenetur filius ea quæ per Parentis clementiam dudum condonata fuerunt, vel alias transacta, ut talia agnoscere eorumque haud reminisci, imò è contrario damna Clero illata persequi illique jus postliminii ubivis concedere obligatur: quæ hæc amnestia foret? Quæ tum fides aut firmitas ipsi Instrumento Pacis deinceps constaret? Dicerent, minis armorum id æquè ac transactionem Passaviensem, fundamentum cæterarum quæ secutæ, extortum. Factum, Nuncio Apostolico adversus illud protestante, invito Clero Romano-Catholico, cui tot opima beneficia Ecclesiastica, sine spe restitutionis quasi jure erepta, v.g. Archi-Episcopatus Magdeburgensis & Bremensis, Episcopatus Halberstadenensis & Mindenensis, Abbatia Hirschfeldensis &c. atque insuper injuncta cessio tot Monasteriorum, collegiorum &c. quæ recuperata ex edicto FERDINANDI II. tenebant. Adeoque non teneri S. C. R. Q. Majestatem ad illud servandum, quod non consensu spontaneo omnium Ordinum Imperii fuerit conclusum. Nam quid aliud intempestivus & præfervidus Cleri in Hungaria Zelus indicat, quàm idem se in Imperio querere quod in Regno impetrant, modo æquè possint illud vi armorum obmorum obtinere? Pactis & pacificationibus, indultis & privilegiis, etiam juramento confirmatis, nec S. C. R. Q. Majestatem, nec se obligari, cum inviti fecerint & hæreticis non sit habenda fides, nec quicquam valere debeat, quo Clerus

ullatenus gravetur. Velim authorem dignitate præstantem hic meminisse sententiæ, quam commodè protulit sed minùs commodè juri applicavit: Nullum violentum durabile. Saltem non rectè consulere S. C. R. Q. Majestati, quæ Zelo, sed non secundum scientiam, istarum persecutionem sunt autores, omnes rerum intelligentes facile dijudicabunt.

Inquisitio Hispanica num servavit Belgium, an perdidit? Edictum Cæsareum de restituendis bonis Ecclesiasticis, utrum Imperatoriæ Majestati, an libertati Germanicæ plus profuit? Num perinde est, imperare volentibus an invitis? Et num illi publicæ tranquillitati consulunt, qui dum hominum conscientias vexant, illos ad desperata consilia impellunt, ut Barbarorum auxilia quærant, sub illorum malint jugo, salvâ conscientiarum libertate, quàm, hac interceptâ, sub Christianorum Imperio vivere? Atqui Hungaria sub jugum missa est. Debellatis imponuntur leges, addito: Væ victis? Oderint dum metuant. Omnes sunt obscuro, ignobiles, qui non aliter quàm per compelle intrare, convertendi, extirpandi, ut ad nihilum deveniant & tanquam aqua decurrant.

In Bohemiâ successit, fateor. Quid in Hungariâ futurum sit, tempus docebit. Cum duplicabantur lateres veniebat Moyses. Lilia interim florent & crescunt. An quoque ideo, quod Hugonotarum (quos dicunt) libertatem restrinxerint potius quàm sustulerint, & maluerint in publicis catibus quasi in enumerato habere professos (ut vocant) A catholicos & subditos interim fideles, quàm in clandestinis conventibus Nicodemitas non satis compertæ fidei, meum non est decidere. Saltem Rex Christianissimus etiam est & vult esse Rex Catholicus. Arbitros conscientiarum non minus religiosos habet. In ipsius potestate, post Rupellam expugnatam, humanitus fuit, idem permittere quod in Hungaria fit. Et permisit ante paucos annos sæpius. Permissurum vero, ut ad nihilum deveniant & tanquam aqua decurrant, qui frænum sunt insolentiæ Clericorum, necdum verisimile videtur.

Audiunt potius Zelatores illi Catholici consilium Gamalielis: Discedite ab hominibus istis & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur: Si vero ex DEO est, non poteritis dissolvere, ne fortè & DEO repugnare inveniamini. Si qui autem eorum pro unitate sanctæ fidei Catholicæ laborare volunt, videant manticæ quod à tergo est, & lapides offensionis tollere conentur. Urgeant reformationem in capite & in membris, à Pontificibus notæ melioris, Hadriano VI. ex Marcello II. frustra tentatam. Quorum ille, cum (teste Onuphrio) constituisset inter cætera dissolutæ civitatis mores corrigere, Maranos delere, blasphemos, simoniacos, fœneratores & adversæ veneri deditos, imprimis ex legum scitis acerbissimè castigare, morte maturiori artibus Italicis sublatus est: hic verò, perpendens Romano Pontifice neminem esse miserabiliorem, manu mensam percutiens, (ut idem Onuphrius, eidem familiarissimus, narrat) Non video, dixit, quomo-

do qui locum hunc liffimum tenet, falvari poffit.

Non clamoribus & figmentis, non minis & perfcutionibus; fed factorum luce oftendant, merasse calumnias, quæ non Catholicis in Papatu, fed propriæ Religioni Papatus, quam tempora Apostolica ignorarunt, à Protestantibus ejectionis constanter obijciuntur.

Inducantur decreta quotquot facta sunt clave errante. Curet Clerus spiritualia magis quam temporalia. Nusquam Canonici sine Canone, & Regulares irregulares, conspiciantur, ne opus sit (id quod vetusto ritu apud Canonicos Monasterienfes observatum fuisse, ex Goropio Becano narrat Limnæus Lib. 8. Jur. Publ. cap. I. num. 30.) illis morituris caput suillum ostendere, quo agnoscant, se non humanam sed porcinam vitam egisse, eoque ad veram pœnitentiam moveantur. Illi qui juventutis institutione se jactant, non superstitionis opinionibus & odio Religionis mentes teneras imbuant, sed fide explicitâ articulorum fundamentalium, non impudentiâ & protervia, sed modestiâ & charitate.

Eliminentur inanes scholasticorum rixæ, & superstitionis alimenta cæremoniæ complures, Gentilismum magis & Judaismum quam Christianismum decentes. Ad legem & testimonium non ad commenditias & Pseudo-Apostolicas traditiones recurratur. Precibus ad numeros sine mente fufis & gulosis jejuniis, continua mentis ad Deum elevatio & temperantiæ studium jubeat succedat.

Personent templa laudibus S. S. & individux Trinitatis, non sanctorum, qui nunquam in rerum naturâ fuerunt, aut quorum animæ cruciantur in inferis, dum eorum corpora (imò sæpissimè non eorum corpora) venerationi sunt in terris. Nedicant (ut Epiphaniî hæc. 79. de Collyridianis verba, meæ faciam) Honoramus Reginam coelorum, sed sufficiat, ut Maria in honore sit, Pater, Filius & Spiritus S. adorentur, Mariam nemo adoret.

Ne fingantur miracula ad quæstum, & quæ in ædículas sacras congeruntur ultra modum & mensuram donaria, ad pompam mundanam & luxum, in pauperes potius & usum militiæ adversus Turcas & infideles, impendantur. Sint Sacerdotes æquè aurei ac calices, Purgatorium, piam fraudem, extinguant lachrymæ pœnitentiæ, etiamsi frigeat inde multorum culina. Agnoscat plenitudo meriti sacrificii unius crucienti, sine iteratione & applicatione missatici intruente. Urgeatur bonorum operum studium, imprimis caritatis sed non ad meritum de congruo vel condigno, nec opus operatum, pestis veræ devotionis, usquam locum inveniatur.

Sit denique Papa, Episcopus Romanus, non universalis, ne (ex sententia S. Gregorii Papæ lib. 6. Epist. 30.) præcursor Antichristi habeatur.

Audiat S. Bernardi Considerationem ad Eugenium, nec ad oscula pedum admittat, aut pede superbo (exemplo Alexandri III.) premat illos, ad illos, ad quorum antecessorem Leo Papa (teste Adone Viennensi) claves confessionis S. Petri simul & vexillum Romanæ Urbis direxit, & cum more veterum Imperatorum adoravit.

Hæc ubi perfecerint, tum non Ecclesias solum sponte istis trademus cum gaudio, sed nos ipsos, & prout ipsi tum ad veterem Apostolicam Ecclesiam accedent, sic nos ipsis lubenti animo jungemur, minus tum erit inter ipsosmet Atheorum & Epicureorum, qui cum Domitio Calderrino ad Missam ceu ad communem errorem eunt. Minus erit umbrarum cultus divini, plus solidi corporis veræque devotionis & omnes ad tantam in melius conversionem obstupescant, videbuntq; Romam non penitus fuisse irreformabilem.

Dum verò inanibus solum nominibus nos territant. Ecclesiæ Catholicæ, quæ Romana est; fidei totius orbis, quæ urbis est; Antiquitatis, cujus novitas toties demonstrata; successionis, quæ in ipsa sede (ut volunt) Petri toties interrupta; successuum & prosperitatis, quæ in Turcismo longè major; Sanctitatis, quam præcipuè claustra fratrum minorum Seraphici Ordinis & sororum tertiæ regulæ loquuntur, unitatis tandem, ubi nec caput cum capite in pluribus, nec caput cum membris, nec membra cum capite, nec membra inter se conspirant, ut patet ex Bullis Sixti V. & Clementis VIII. circa editionem vulgatam, Sixti IV. & Pauli V. sententiis contrariis circa quæstionem de immaculata conceptione B. Virginis, Conciliis Pisano, Constantiensi, Basileensi, Florentino, imò ipso Tridentino, atq; novitiæ societatis Jesu cum antiquis Ordinibus quoad occupationem monasteriorum amicâ concertatione, imprimis in monasterio Woltgerodensi, de quo P. Crusii & Fr. Romani Hay adversaria scripta testantur: dum, inquam, fidem imperant solum, quæ erant suadenda, judicet totus Orbis Christianus, an S. C. R. Q. Majestas teneatur, tantum istorum importunis precibus deferre, ut subditos fideles possessione templorum, calculo Regiæ Authoritatis Majorum pridem confirmatâ excutiat, & exercitio privet Religionis, quæ per totum Imperium publico decreto permiffa.

Sed lustremus

Argumentum III.

Quod Author hic Zelo plenus, ex adversariorum confessione sic format, ut commiseratione potius (imprimis quoad ista quæ Calvinistis obijcit) quam refutatione dignus videatur, Ait, articulos Legum Hungariæ in favorem Protestantium conditos, loqui solum de hominibus Confessionis Helveticæ & Augustanæ tolerandis. Atqui nec modernos Calvinistas Hungariæ Confessionem Helveticam profiteri, nec Lutheranos Augustanam. Ergò neutiquam tolerandos. Major in confessio est. Minorem per partes probat, lepidè ut nil supra.

I. Quoad Calvinistas.

Cum nihil facilius fuisset, si aliquis re ipsa esset dissensus, quàm articulum vel unicum Confessionis Helveticæ posterioris (quam Ecclesiæ Hungariæ Reformatae suam fecerunt) citare, quem moderni in Hungaria Reformati non ap-

proben: noster, nil inveniens quod cum specie objiceret, rem aggreditur fraude manifestâ, dudum quidem familiari istis, quibus solenne est sic cum scriptis Protestantium agere, uti S. Patrum monumenta tractant, sed jam novo Exemplo confirmata.

Quam ut demonstrem, suffecerit, integra verba Confessionis Helveticæ supradictæ hîc exhibuisse, quæ auctor, (hoc certè nomine coram toto orbe Christiano calumniæ vel saltem supinæ negligentia reus) truncata protulit, ut haberet, cui fictitium dissensum inædificaret,

Sic ergo ista Confessio loquitur sub fin. cap. seu Artic. XI. cujus argumentum est: De Jesu Christo vero Deo & homine, unico mundi Salvatore.

Et (inquit) ut pacis multa hujus causæ dicamus, quæcunque de Incarnationis Domini nostri Jesu Christi mysterio, definita sunt ex scripturis sanctis, & comprehensa symbolis & sententiis quatuor primarum & præstantissimarum synodorum, celebratarum Nicææ, Constantinopoli, Ephesi, & Chalcedone unâ cum beati Athanasii symbolo, & omnibus his similibus symbolis, credimus corde sincero & ore libero ingenuè profiteri, condemnantes omnia his contraria.

Unde evidens est 1. Loqui Confessionem hanc, de symbolis istarum Synodorum, quibus & Athanasianum jungit, non canonibus quibuscunque. II. Approbare sententias istarum in articulo de incarnatione Domini seu persona Christi, de aliis vero, quæ istis symbolis continentur, hîc tacere.

Liquet etiam, quâ fide, auctor veritatis gravissimus, hæc verba Confessionis sic allegarit: Comprehensa symbolis ac sententiis quatuor primarum & præstantissimarum synodorum, celebratarum Nicææ, Constantinopoli, Ephesi & Chalcedone: credimus corde sincero.

Quasi quicquid in istis synodis statutum foret, id confessio Helvetica his verbis approbasset, adeoque & quisquillas illas ab auctore & fictis Canonibus quatuor istarum Synodorum collectas. Quæ figmenta non Reformati solum, sed etiam Lutherani pariter rejiciunt.

Qui tamen, & istorum symbolorum sententiam de persona Christi approbant, & hanc, ejusdem Confessionis Helveticæ artic. 2.

Non patimur (inquit) nos in controversiis Religionis vel fidei causis, urgeri nudis Patrum sententiis, aut Conciliorum determinationibus, &c. Ergò non alium sustinemus in causa fidei Judicem quam ipsum DEUM, per scripturas sanctas pronuntiantem quid verum sit, quid falsum, quid sequendum sit, quidve fugiendum.

Unde Author in hac causa communi utrosque potuisset conjungere, idque eo speciosius, quoniam Augustana Confessio art. 24. ad Canones antiquos, nominatim Nicænos provocat atque inde probationem desumit.

Quid fidei nunc adhibendum talibus, ubi ex archivis argumentantur, qui in publicis scriptis, quæ in omnium manibus sunt, adeò fraudulenter versantur? Ideoq; nec opus est, ut ad capita dissensus respondeatur; quamvis facile sit ostendere, non melius Conciliorum Canones ab hoc auctore quam Confessionem Helveticam

citari, fide nempe procul dubio alienâ. Unum & alterum tamen speciminis loco expendisse, haud abs re fuerit.

Omnium primò inde argumentum petit, quod bigamia Sacerdotum in Concilii Nicæni Canonibus sit prohibita. Cum verò nihil de eo in Canonibus istius Concilii legatur, geminum eam in rem citat testem: 1. Justinianum Imperatorem Novell. 123. c. 1. 12. 14. In quibus capitalis res ipsa quidem habetur. Sed de eo, quod in Concilio Nicæno ita statutum fuerit, altum in ista Novella silentium. Quod ex glossa quadam forte arreptum, auctor ipsi Imperatori per negligentiam attribuit. 2. Ambrosium producit, ejusque Epist. 82. citat.

Nempe non ex ipso Ambrosio, quem forsitan non vidit, quoniam in eo, ex editione Romana Sixti V. (quæ Clero Romano authentica esse debet ab eo tempore, à quo publicata) jam tantum Epistolæ 74. & id quod citat, Epistola 25. legitur. Sed ex Bellarmino, qui veteri editione usus, ita citaverat Lib. 1. de Clericis cap. 23. Lapsus autem in ista relatione fuisse Ambrosium, & aliam Synodi fuisse mentem, satis patet ex istis, quæ de Paphnutio narrat Socrates Lib. 1. cap. 8.

De hinc varia ex Canonibus Concilii Nicæni Arabicis producit, cum non ignoret, vel saltem non ignorare debuerit, istos haud admitteri à plerisque antiquitatis Ecclesiasticæ peritis, & XX, tantum Canones Nicenos extra controversiam positos esse. Nec plures, vel agnovisse Gelasium, vel in suo Codice Canonum admisisse Justellum, Jctum doctissimum & harum rerum peritissimum.

At non est mirum, auctorem has res peregrinas ignorare, cum in domesticis adeo hospes sit ut scribat, istos Canones Nicenos supposititios ex Arabico per Pisanum versos esse, cum tamen Author illius versionis Latinæ horum Canonum, non sit Alphonsus Pisanus editor, sed Baptista Romanus, presbyter Societatis Jesu, ut ipse Pisanus in præfatione ad Stephanum Regem Poloniæ testatur.

Demum quasi nihil puderet commentorum, ait, haberi in Canonibus Concilii Ephesini, quod ei Synodo vice Sancti Cœlestini Papæ (verba sunt, addit, Concilii) præfederit beatissimus quondam Cyrillus, Alexandria Episcopus.

Credo, hæc esse verba Concilii h. e. narrationis alicujus scriptoris Pontificii de hoc Concilio. Sed vel tale quid ipsum confessum Concilii prædicti agnovisse, vel in ejusdem Canonibus haberi, fraus mera est, quâ imperitis imponitur.

Imò quod rem ipsam & prætentam illam B. Cyrilli delegationem attinet, dico breviter cum M. Antonio de Dominis lib. 4. de Republ. Eccles. cap. 1. §. 6. hanc neque fuisse veram legationem, neque hunc verum vicarium, sed adjunctionem suffragii: quo pacto Canonicus absens solet suum votum capitulare alteri suo Canonico permittere. Unde ne tantillum, pro præsentia & præminencia omni in spiritualibus, in Cœlestino agnitâ, sequitur. Res exactis Concilii liquida est & multoties demonstrata.

Agnoscat ergo ex ungue Leo, (sanè Leo, præda quippe intentus & id agens, ut homines innocentes gravissimo damno afficiat) & conclusionis falsitas, cum inquit: Hæc & multa similia dicit se admittere Confessio Helvetica, dum ait se sincero corde credere comprehensa in Concilio Chalcedonensi quæ tamen Hungariæ Calvinistæ damnant ac rejiciunt: ideoque minimè Helvetici, & consequenter nec tolerandi in Hungaria.

2. Quoad Lutheranos.

Quæ his objicit, ut probet eos ab Augustanâ Confessione dissentire, antiqua sunt, sæpius ab ipsis explosa. Quod articulum X. attinet, concessio eum istis verbis conceptum esse, ut possit transubstantiatio sub eo latere; asserunt tamen, quando de sensu verborum Confessionis quæritur, fidem potius illis ipsis adhibendam, quicam sequuntur, & negant per species nuda accidentia intelligi, quam adversariis.

Ita nomine Missæ dicunt venire, non sacrificium incruentum, sed celebrationem S. Ccenæ. Quæ cum iisdem usitatis cæremoniis ferè omnibus tunc fieret quo in Papatu: & ista liturgiæ ratio in Ecclesiis Lutheranis modernis servetur, nec hinc ullum dissensum ab Augustanâ Confessione sequi prætendunt.

Et denique cum iudicium illud Episcopi ministeriale, quod Augustana Confessio agnoscit, etiam hodiernum à Lutheranis agnoscat, malè illud ad quæstionem de infallibili & supremo iudice controversiarum referri, & dissensum hic fingi, qui nullus est, non sine iusta causa momenti.

Et quamvis moderni August. Confess. Socii non sequerentur, quoad omnes apices primum illud exemplar quod in Comitibus Augustanis Imperatori Carolo V. oblatum, tamen minimè vel ejus societate, vel pace Religionis, aut privilegiis hominibus Augustanæ Confessionis concessis, ideo exciderent.

Quia eadem Confessio, vivente & approbante Beat. Lutero, non in substantia mutata est, sed in modo loquendi elucidata & aucta, ne adversarii in quibusdam Phrasæologiis (quæ sano sensu & ex mente illorum qui eandem Confessionem concinnaverant & exhibuerant acceptæ, idem quod postea clarius dictum fuit continebant) insidias Protestantibus struerent, & vel invitos ad partes suas raperent.

Idque factum dudum, antequam ulla libertas Religionis à Regibus Hungariæ Rom. Catholicis, hominibus Augustanæ Confessionis in Hungaria concederetur. Quæ ipsa concessio loquitur de ista Augustana Confessione, cui illi quibus concessio fiebat, tempore concessionis subscribebant, quod certè de primo præcisè exemplari nequit intelligi.

Et ita quilibet jam nullo negotio hinc colliget, in vanum laborasse Authorem, ut ex adversariorum Confessione aliquid contra eos eliceret, cum & moderni Calvinistæ seu Reformati Hungariæ Helveticam, & Lutherani ejusdem Regni, Augustanam Confessionem etiamnum sequantur, adeoque merito frui debeant privile-

giis hominibus Helveticæ & Augustanæ Confessionis concessis.

De Complemento.

Coronidis ergo Complementum Authoris egregium inspiciamus, ubi Diploma commentitiæ Donationis Constantinianæ, ex Græco Authore Ballamone, (ut major species esset rei, antiquitatis scilicet venerandæ) non tamen ex Balsamone ipso, sed supplemento quodam expositionum producit, ut inferat, quemadmodum Constantinus Imperator Jure Pontificio Ecclesiis disposuit, donando Papæ Sylvestro (ut fingunt) Palatium Latheranense & omnes Italiæ ac totius Occidentis provincias, atque Ecclesiam Romanam supra omnes alias extollendo: Sic Regem Hungariæ Apostolicum (qui vivat) hoc ipsum jus habere, suo jure uti, & per consequens nemini injuriam facere, quando ereptas Protestantibus Ecclesias permittit à Clero Romano-Catholico occupari.

Et quidem, de ista fictitia & ab ipsis Pontificiis Scriptoribus pridem explosa donatione, cum autore non disputabo. Si cui lubeat illam, non in corpore Juris Canonici solum (ubi c. Constantinus Dist. 95. habetur) sed etiam in Balsamone legere is commentarium hujus in Photii Nomocanonem Tit. VIII. cap. 1. evolvat, quem Gentianus Hervetus, Doctor Pontificius, qui etiam Concilio Tridentino interfuit, de Græco (ex Bibliotheca Joh. Tili Episcopi Briocensis accepto) convertit & latinè edidit Parisiis 1561, ac videbit, eadem fide authorem in hoc complemento versatum, quæ antea in Confessione Helveticæ & Conciliorum Canonibus, dum, non tantum ubi &c. posuit, sed & alibi, omittit, quæ fucum detegunt & hoc supposititiū diplomæ falsitatis convincunt v.gr. Ubi Autor ponit, ut habeat principalem potestatem & sit caput omnium totius orbis Ecclesiarum; ibi in Balsamone legitur: Et sit caput quatuor Sedium, Sedis Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ & Constantinopolitanæ, & ut semel dicam, omnium totius orbis Ecclesiarum.

Omissum autem id de quatuor sedibus est, quia mentio Sedis Constantinopolitanæ, cujus nomen tempore Constantini M. necdum fuit in rerum natura, inter alia indicat, hoc privilegium ab eodem haud datum esse.

Id tantum quæro ex Authore, num Jus illud Pontificium disponendi Ecclesias, solum Regi Hungariæ Apostolico competat in Hungaria, an verò etiam Imperatori Romanorum Christiano in Imperio suo, & ita cuivis Regi Christiano in suo Regno? Prius non poterit dicere, si donationem Constantini velit tueri, & ita posterius non audebit negare.

Dicat ergo etiam nobis, vel ipse, vel alius ex istorum zelotarum turba, cur ob hoc ipsum Jus Pontificium, quod Pontifices Romani sibi solis vendicabant mordicè, inde à Gregorio VII. igneo isto Papa, tantum semper turbarum in Imperio fuerit datum, ut etiam horrendo scelere filius contra Patrem, Henricus V. contra Henricum IV. concitaretur eumque solio deiceret, & Papa Paschalis II. rem tanti momenti duceret, ut

cessionem istius juris scripto factam Henrico V. & participatione corporis Dominici confirmatam, post revocaret, privilegium vocans & dicens: Feci ut homo, quia pulvis sum & cinis.

Fateor me malè egisse, sed rogo vos omnes, orate pro me apud Deum, ut indulgeat mihi, sicuti Abbas Urspergensis in Chronico narrat. Cur Urbanus II. & idem Paschalis II. per Anselmum Cantuariensem & complices, de eodem Jure Pontificio (grandi secreto omnipotentia Pontificia) Regibus Angliæ Wilhelmo II. & Henrico I. tamacrem controversiam moverunt, excommunicationibus & interdictis eousque grassantes, ut tandem miser Rex Johannes, cognomento Extorris, coactus sit, ipsum regnum Papæ Innocentio III. resignare & turribus conditionibus tributarium facere? Cur denique Pontifex Eugenius in Gallia Regem Ludovicum & totam Curiam ejus per integrum triennium anathemati subjecit, ut coacti sint sine publico cultu quas infideles tantisper oberrare, tantum quod nollet is hoc jus Pontificium Regum Christianorum, per obtrusum Archiepiscopum Bituricensem Petrum Aimerici filium, violari? Quæ omnia & multò plura, ex scriptoribus Pontificiis probatissimis Eadmero, utroque Matthæo, Parisiensi & Westmonasteriensi, Florentio Wigornienti, Sigeberto Gemblacensi, Krantzio aliisque possent demonstrari.

At juxta nostrum Autorem, non sufficit Reges, ut isto jure fruantur, esse Christianos, nisi etiam sint Apostolici, h. e. Domino Apostolico (ut Papa olim vocabatur) penitus addicti, Reges Dei & S. Apostolicæ Sedis gratiâ, qui melius possint quàm Fridericus Barbarossa, stratoris

officium præstare & dextram strepam tenere, nè excommunicationem incurrant.

Quoniam credi debet, Romanum Pontificem jure suo Imperium à Græcis ad Germanos transtulisse, aut Cardinalis Bellarminus id asserens Lib. 1. de translat. Imper. cap. 12. mendacii argueretur, qui tamen alias nunquam mentitus fuisse putatur. Id erat quod non prævideram. Tum verò credam demum, ubi idem aliquâ Bulla Aurea vel pragmatica sanctione, viderim à S. C. R. Q. Majestate approbatum, à cujus clementia confidunt omnes Protestantes, haut indultum iri fervidis Zelotis, (quorum causam hic autor Anonymus, sed miserè egit) ut (juxta Patriarchæ sui symbolum) ignem (non charitatis sed seditionis) mittant in terram.

Et quid volunt, nisi ut accendatur? Horum tumultus & fremitus à S. C. R. Q. Majestate compesci, ipsiusmet ac publicæ tranquillitatis magnoperè interest, ne illi quibus Religionis suæ exercitium auctoritate Sacra & Regia dudum confirmatum, qui cætera fideles & nullius criminis publicè comperti, nisi quod Deum juxta conscientiam colant, qui in ipso facto, ob quod Majestatis postulantur, S. Ambrosium ducem habent, qui cum Ecclesia veteri apud Tertulianum in Apologetico constanter orant, ut Deus T. O. M. vitam S. C. R. Q. Majestati det prolixam, Imperium securum, Domum tutam, Exercitus fortes, Senatum fidelem, Populum probum: Clericorum libidini fiant præda, & vita fortunisque melius usibus S. C. R. Q. Majestatis, dum incolomes mancant, impendentis, per ludum & jocum à factione in perniciem suam conjurata evertantur.

EXTRACTVS ACTORVM DIÆTALIVM HUNGARICORVM SOPRONIENSIVM

ANNI MDCLXXXI.

Continens ea;

Quæ in illa Diætâ circa causam Religionis Evang. & Helveticæ actitata sunt, nec non descriptionem actus Coronationis Imperatricis Eleonoræ Magdalenæ in Reginam Hungariæ.

Die 14. Junii, nomine Status Evangelici propositum est: Velle summo cum desiderio informari, an Domini Regnicolæ velint Gravaminibus suis Gravamina Evangelicorum in facto turbata Religionis emergentia pro complanatione promovenda, adungere vel non? ad quæ Dominus Personalis respondit, non esse situm istud in potestate Regnicolarum, sed Dominorum Magnatum, cum illis communicandum erit: His confectis circa horam quartam pomeridianam sessio soluta est.

Die 19. Junii, Interea Evangelici recapitulant suam instantiam, an velint Status & Ordines negotii Religionis suæ gravamina, suis gravaminibus adungere? satis superque disputatum est: ad extremum Ablegati ex Clero à tabulâ comitatum & Civitatum Ablegatis ea de causa mittuntur ad Dominos Magnates, qui intellecta hac intentione, medio Reverendissimi Domini Nicolai Balogh, & Comitum Petri Szechi denunciant. Sepositis privatis laborari debere de provisione Confiniorum; Evangelici autem in suis gravaminibus non juvabuntur, supplicare & instare ipsis licitum esto, Evangelici intellecta hac Resolutione summè anxii redduntur, negotiū Religionis inter privata rejici debere, quare denuo instant, ut Ablegati dirigantur, & clariùs exprimatur, an Domini Magnates Religionis negotium inter privata numerandum censeant? rogando, quatenus Domini Magnates permetterent ut Evangelici duobus sequentibus diebus in compilandis suis gravaminibus licitè, suspensis aliis publicis negotiis, laborare queant;

Responsum datum, ut ab hora octava matutina ad duodecimam laboretur in publicis, residuum tempus impendant Dom. Evangelici suis gravaminibus;

Quibus soluta sedes Hora quartâ pomeridiana.

Die 20. Junii summo mane Evangelici Ablegati ad hospiciū Generosi Domini Georgii Gerhard frequentes conveniunt: Ablegationem ad suam Majestatem Sacratissimam, ita etiam Excellentissimos Commissarios suæ Majestatis & Comitem Palatinum instituendam discernunt:

Ad Comitem Palatinum directo Memoriali, quo insinuat, supplicare Evangelicos suæ Excellentie, ut Minister Evangelicus linguæ Hungariæ officio sacris pro ipsis summè necessariis, auctoritate suæ Excellentie Palatini, ab insidiis protegatur. Per eosdem Ablegatos representatur suæ Excellentie, Evangelicos constituisse coram Sua Majestate, beneficio sui demissi Memorialis, non modo latè patentes & indefinitas injurias Evangelicis illatas humillimè representare, sed & pro complanatione eorum supplicare, denique opinionem à sua Excellentia expetere, num consultius foret directo Ablegatos ad suam Majestatem Sacratissimam destinatos mittere, aut medio hîc relictorum ac denominatorum Commissariorum negotium, porrecto Memoriali, urgere.

Interea destinati Audientiam apud Commissarios obtinere non intermiserunt.

Quæ occupatio Evangelicorum extensa est usque ad horam 2. non sine admiratione tam Regnicolarum, quàm Dominorum Magnatum, nihilominus Evangelici, missis suis Ablegatis excusant absentiam; nimirum eosdem in incaminatione Negotii Religionis occupari, ac eo facto, affuturos: Nec intermisit Dominus Personalis medio Jurati Evangelicos admonere, cur non compareant, & an sint comparituri? Ac prior data est resolutio. Cum ad solitam ventum fuisset sessionem, Domini Magnates per Ablegatos, maximè Dominus Palatinus denunciant, cum disgustu absentiam Evangelicorum à sessione intellexisse, imo & rogare, ne idem fiat, si quid horis pomeridianis ad tractanda sua sufficiens haberent tempus.

Quoad Resolutionem Dominorum Catholicorum hesternam, dum negotium Evangelicorum privatum nuncupassent, mittitur proclariori interpretatione ad Dominos Magnates Ablegatio: Respondetur. Sicuti Catholicorum Religionis negotium esset publicum, ita & Evangelicorum maneat pro publico.

Die 21. Junii, Evangelici, manè habita sessione sua, expeditionem illam ad Sacratissimam suam Majestatem perficiendam deliberarunt. Quare perceptore generali ordinato, expensæ, parato animo, signanter à quolibet Magnatis, Comitatus, Civitatis & communitatis, quos nimirum præsens Religionis negotium concerneret, Ablegato per Tallerum i. comportatæ sunt.

Deinde legitur & purè describitur Memoriale & Ablegati, Comes Adamus Kollonicz, Georgius Gerhard & alii, duobus curribus post meridiem itineri se dedunt.

Ne verò Dn Consiliarii hic relictæ postpositione sui indignarentur, per Ablegatos Comes Noszticz salutatur, & per memorialis suæ Excellentie exhibetur, qui, accepto eo, dixit, non prodituram tam citò resolutionem ut Ablegati reportare queant, at nihilominus pro commoditate testaturum promotionem.

Memoriale Statuum Evangelicorum.

Augustissime Imperator ac Rex, Domine Domine Nobis Clementissime.

Sacratissimam Cæsaream ac Regiam Majestatem Vestram benignè adhuc recordari, non ambigimus, quænam Gravamina Majestati Vestræ Sacratissimæ Status Evangelicus multis injuriis in libero Religionis Evangelicæ exercitio, publicis Regni constitutionibus, ac Sacratissimæ Majestatis Vestræ benigno Diplomate fundato fatigatus, cum supplici Memoriale adhuc in Anno 1662. Posonii demissè per suos Deputatos exhibuerit: humillimè tunc quoque supplicando, quatenus Majestas Vestra Sacratissima tam præterita, ac in specie eorum re-præsentata Religionis Gravamina, autoritate sua Regia clementissimè, & omni meliori modo cum satisfactione injuriatorum complanaret, quam verò illos, qui posthabitis publicis Regni Constitutionibus, ac prælibato Majestatis Vestræ Sacratissimæ sacro Diplomate, pro lubitu in Evangelicos grassari, liberum eorum exercitium inturbare, ac variis artibus opprimere nil pensi duxerunt, coercere dignata fuisset;

Verum cum illa res tunc non solum in priori turbato Statu remansissent, sed & illi; sicut & eorum exemplo postmodum complures alii turbatores Religionis, latiore & ferè universalem, miseros Evangelicos persequendi sibi licentiam arrogassent, eò devenit afflictæ Evangelici Status calamitas, ut prioris felicitatis, ac firmatæ per constitutiones Regni, & Regium Diploma, exercitii Religionis indemnitas, vix quædam, eaque saltem deformia rudera jam superesse videantur.

Templa enim, Parochiæ, Gymnasia, Scholæ, Xenodochia, proventusque eo pertinentes, paucissimis exceptis, omnia, minis, terriculentis Armorum strepitu, aliisque exquisitis, sub coloribus, imo in auditis institutis Processibus, in quorum pacifico usu Evangelici & legaliter & Diplomaticè erant, viâ facti occupata, nonnulla ex illis funditus eversa, materialibus, in stabula ac alios profanos usus conversis: Mortui in Cœmeteriis, non nisi gravi taxâ exacta sepeliri permitti. Ministri Evangelici, pro ut & scholarum Rectores sub variis prætextibus, omnibus substantiis, per nonnullos Prælatos, Magnates, Capitulares, Plebanos, Jesuitas, Confiniorum Officiales, & alterius cujusvis conditionis homines, prout & extraneam Militiam, emuncti, post è Parochiis pulsi, capti, compedibus stricti, extra Regnum avecti, nonnulli parietibus & humo catenis ex ferro onerati, in formam Crucis allegati & affixi; Alii ad instar Turcicorum captivorum, percussi; alii non nisi lytro mediante, dimissi; posthac reliqui, una cum aliquibus Rectores scholarum, studiosis & reliquis mendicantibus, ad insolitum Jus, & quidem sub prætextu Rebellionis citati: nonnulli in exilium acti: alii ad triremes & mare missi, ubi plurimi mortui; unus etiam præviâ carnificis trinarumque torturâ, vivus combustus; reliqui verò ab officiis suis, extortis ab iisdem Reversalibus remoti, ita, ut plurima Tempa sine Ministris populus absque ullo cultus divini exercitio ad instar pecudum vivere coacti fuerint, non pauci infantum absque Lavacro sacri Baptismatis diem suum clausserint, claudantque. Nobiles ita & misera plebs, variis excogitatis, sub prætextibus incaptivabantur; capti, in compedibus ad sacra deducebantur, nonnullis, per vim ori Hostia introducebatur, ex bonis suis, uno porrecto Bacello ejiciebantur, & plerubique integræ possessiones, cum interfectione cujusdam Nobilis expilabantur; Alii à Ministris Evangelicis copulati, vel aliter ministerio Eorundem usi ad Sacratissimam Sedem citabantur, alii verò propterea multabantur, & sæpe Religionem mutare vi cogebantur: Ad solvendum parochis Cathedrali militari etiam Executione mediante compellebantur, alii, etiam Nobiles, dum in privatis ædibus ordinarias & domesticas suas ad Deum fundebant preces, vel sacros decantabant Psalmos etiam, per extraneæ Militiæ Officiales ritu malefactorum arrestabantur, & non nisi datâ fideiussionis cautela, vel extorsione Lytri dimittebantur.

In quibusdam confiniis, quamvis speciales, à Majestate Vestra Sacratissima de libero Religionis exercitio obtentæ fuissent Protectionales, per officiales tamen hujusmodi Locorum Ministri Evangelici eum in finem introduci non permittebantur.

Nobiles in Comitibus nonnullis Evangelici, ex judicatis officio omnes ejecti, unde nec ad generalia Regni Comitia Ablegati de medio Evangelicorum modo solito deputari quiverunt; In nonnullis Civitatibus ac oppidis Regiis & Privilegiatis, Magistratus locorum alibi totaliter, alibi vero, nonnullis exceptis, ejecti, eoque intuitu Electiones Senatus, ac aliorum officiorum, contra mentem Privilegiorum inter-

„interturbata, dum non antiquo more, libera
„Electione per Cives, sed per Camerarum Hun-
„garicarum Commissarios, ac in Confiniis per eo-
„rundem Officiales peragebantur. In aliquibus
„Civitatibus ac Oppidis privilegiatis & Regiis
„Evangelici in suis publicis institutis Consulta-
„tionibus exclusi, imo tametsi Vestra Majestas Sa-
„cratissima benignas suas Regales non modo ad
„Senatum, sed ad totam Communitatem clemen-
„tissimè direxerit, attamen saltem Catholici con-
„vocati, & ad Comitata Regni, exclusis Evange-
„licis, contra morem solitum tantum ex Catholi-
„cis Ablegati missi.

„Evangelici, utut indigenae in numerum
„Civium minimè vel difficulter recipiuntur, Bo-
„na emere prohibentur. Nonnullarum Civita-
„tum Magistratus Evangelici ad instantiam Fis-
„ci Majestatis Vestrae Regii ex eo, quod Catho-
„licos ad officia Civilia non adhibuerint, licet
„personas Civiles Catholicas ad id idoneas non
„habuerint, gravissimè sunt mulctati.

„Aliarum Civitatum Tempa cum Parochi-
„is & domibus Civilibus, in praejudicium etiam
„Juris Patronatus & proprietatis, Patribus Jesui-
„tis sunt tradita, qui eadem occupando, se in his-
„dem Stationibus firmarunt, contradictionibus
„Civium interpositis vel suppressis, vel ad cassatio-
„nem contradictionis Cameraliter coactis.

„Mechanici ad insolidas ceremonias adacti;
„nonnullorum Mechanicorum Privilegia vetu-
„sta ablata & dilacerata, nova ipsis in oppressione
„Evangelicorum per vim imposita, unde non ni-
„si mutata Religione in consortium recepti. In
„multis locis Copulae Baptismata, aut introdu-
„ctiones non peractae, donec similiter Religio
„mutata, aut spes mutationis facta:

„Pia Legata Evangelicorum pro conser-
„vatione liberi exercitii ejusdem Religionis de-
„stinata, per larvatos processus ac subsecutam
„vim abstracta, contra mentem testatorum in a-
„lios usus conversa, aliaque quam plurima acta,
„quae in specie hic exprimere eo respectu inter-
„mittere volumus, ne Majestati Vestrae Sacratissi-
„mae primo statim intuitu, necessaria & prolixi-
„ori deductione in immensum excrecentes pa-
„ginae fastidium parere possint; parati primo
„quoque tempore, summa necessitate etiam ita
„adurgente, generalitatem nostrum specialius
„ac fufius humillimè repraesentare.

„Quare repetitis quoque praememoratis
„nostris prioribus Gravaminibus, iisdem adjun-
„ctis eorum supplicibus Memorialibus ad Maje-
„statis Vestrae Sacratissimae Augustissimum Thro-
„num demississimè denuò confugimus, per vis-
„cera Misericordiae divinae orantes, dignetur cle-
„mentissimè huic nostrae calamitati condignam
„medelam, Authoritate Regia, stante adhuc hac
„Dieta, vi gratiosissimi sui Diplom. adhibere,
„laesos & damnificatos in integrum restitui fa-
„cere, ac Turbatoribus liberi exercitii Religio-
„nis juxta demerita punire, afflictum statum E-
„vangelicum in pristinam ac firmam securita-
„tem, in qua Diplomaticè & legaliter erant col-
„locare.

„Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae
„clementiam, non solum ardentissimis pro inco-
„lumitate Vestrae Majestatis Sacratissimae & Au-
„gustissimae Domus Austriacae perennitate ad De-

Histor. Hungar.

„um fufis precibus, verum etiam perpetuam fide-
„litatis subjectione humillimam demereri omni
„studio contendemus, benignissimam quanto-
„cuius à Majestate Vestra Sacratissima praestolatu-
„ri resolutionem; tanquam

Ejusdem Majestatis Vestrae
Sacratissimae

*Humillimi perpetuoque fideles
Subditi.*

Status & Ordines Regni Hungariae Evangelici.

Die 22. Junii. Die nimirum solis. Quamvis
ad horam 8. indicta fuisset sessio, at in se-
quentem diem dilata est. Evangelici nihilomi-
nus per Ablegatos suos insinuant, Excellentissi-
mo Comitatu Kaplir, Commissario Sacratissimae
suae Majestatis, Evangelicos ex certis conside-
rationibus per nonnullos Ablegatos ratione Re-
ligionis suae Memoriale direxisse ad Sacratissi-
mam suam Majestatem humillimum, cujus copia
Excellentissimo Comiti a Noszticz exhibita jam
fuerit, rogando pro gratiosa secundatione, qui
respondit: Ea mente & intentione, suam Ma-
jestatem hic dereliquisse certos suos Commissa-
rios, ut per eos Instantiae suae Majestati repraesen-
tarentur, quod Domini Evangelici facere de-
buissent, alioquin subesset quaedam diffidentia,
haec namque ordinatio Decretaliter instituta es-
set, nihilominus se facturum pro posse, & pro-
moturum per opportunitatem negotium.

Die 24. Junii Evangelici ad solitum lo-
cum conveniunt, Ablegati Neostadio referunt
ablegationis suae seriem: habuisse audientiam
omnes Deputatos: Sacratissimam Majestatem,
Evangelicos, aliquot vicibus Statum Evangeli-
cum nuncupasse, memoriale perlecturam, & qua-
cunque Justitiae conformia fuerint, habito desu-
per consilio clementissimam Resolutionem Statui
Evangelico suam Sacratissimam Majestatem e-
largituram, pro benigno Responso retulerunt.

Accesserunt post Domini Ablegati ad Au-
lae Cancellarium, qui grato affectu, hanc Status
Evangelici acceptavit confidentiam, asserendo
se intellexisse Dominos Evangelicos Sacratissi-
mae suae Majestati Memoriale, in quo injuriae ex-
pressae, si per decem saltem dies per Evangeli-
cos portatae fuissent, admirari deberet patien-
tiam, nedum per decem Annos exantlatam ca-
lamitates, quidquid ex re fuerit, promissit assi-
stentiam eisdem. Mittunt denuò Evangelici
Dominum Palatinum, ratione securitatis Mini-
stri.

Die 29. Junii. Per Excellentissimum Do-
minum Noszticz, Cancellarium Regni Bohemiae,
Domino Personali fit intimatio, ut Evangelicis
significet suae Majestatis resolutionem ad eorun-
dem praexhibitum Memoriale ad manus esse,
ideo priores Ablegati circa horam 8. matuti-
nam adsint apud suam Excellentiam; ut cum sciri

U 2

non

non potuit, quinam fuerint illi Ablegati? res dilata est ad crastinum.

Die 30. Junii. Evangelici manè conveniunt, primò auditur relatio Ablegatorum ad Excellentissimum Comitem Palatinum exmissorum: Respondit sua Excellentia, esse concessam per suam Majestatem inductionem Ministri, cum hac tamen cautione id fieri solum pro modernis Regni Comitibus, saluum passum se dixerat à sua Majestate obtenturū & elargiturum, eò annexo, suam Majestatem graviter resentire præsentata medio memorialis acta: Afferuitque sua Excellentia Palatinalis negotium Religionis hâc hebdomadâ velle accommodare; Et quia partes superiores viderentur gravius præ reliquis oneratae, ideò velle primò cum Ablegatis Tredecim Comitatum agere, post cum reliquis, annektendo, quæ per Evangelicos essent ædificata Tempia, illa cum nonnullis aliis, etiam invito Clero; Alibi autem cum excisione idoneorum locorum restitutum iri; ad quæ Comitatus Thurocziensis Ablegatus paucis reposuerat in Comitatu Thurocziensi in possessionibus illis ubi Tempia plusquam 25. sunt occupata, vix 25. personas Catholicas reperiri, cui itaq; bono tot templa deberent præ manibus Catholicorum relinqui? Ad quæ præterquam Accommodationem fiendam nihil respondebatur. His finitis, audiebatur relatio Domini Thomæ Hericz, Ablegati Neostadium ante triduum expediti, qui retulit supremum Cancellarium Aulicum, resalutando Statum Evangelicum respondisse, suam Majestatem medio Excellentissimi Domini Cancellarii Bohemiæ, veluti Commissarii, sese ad Memoriale Evangelicorum resolvisse, ibidem igitur inquirendum. Princeps Swarzenberg idem respondit, uti priores, promisitque promotionem. His relationibus illecti Evangelici, ad Comitem Noszticz pro obtinenda resolutione mittunt; At quia propter certam corporis alterationem non poterant admitti, promisit se horam destinaturum.

Die 1. Julii. Refertur Excellentissimum Comitem à Noszticz perquisivisse, quid Evangelici per Ablegatos proponere voluerint, an privati aliquid vel publicum? responsum est: Rediisse Evangelicorum Ablegatum Neostadio, cum hac resolutione: ad nuperam per exhibitum Memoriale factam apud Sacratissimam suam Majestatem instantiam, alte nominatam suam Majestatem sese resolvisse, haberique apud suam Excellentiam. Ad quæ idem Comes resolutionem suæ Majestatis esse præ manibus Dominorum Commissariorum, ut quia unus ex ipsis, Excellentissimus utpote Comes à Kaplier abesset, debere tantisper Evangelicos præstolari donec redierit. Interim compilatores laborabunt.

Die 3. Julii. Evangelicis à Dominis Commissariis denunciatur, ut suos homines horâ 10. ad ipsos mittant pro resolutione. Horâ 10. destinati Ablegati de medio exurgentes, prævia intimatione erga Dominum Personalem super obeunda certa Ablegatione facta, rectâ ibant ad hospiciū Excellentissimi Comitis de Noszticz, ubi ipso jacente, præsentibus Comite Kaplier & Hoffman, intromissi, præbitis subselliis, mandatur ut sedeant: Generoso Domino Gerhard paucis perorante, propositum Evangelicos habere ab Excellentissimo Domino Aulæ Cancellario,

resolutionem esse præ manibus suæ Excellentia ad Memoriale suæ Majestati porrectum: Instare Evangelicos, dignentur suæ Excellentia clementissimam resolutionem suæ Majestatis impertiri: Comes à Noszticz, resalutatione factâ, dixit: Resolutionem suæ Majestatis esse ad manus, quæ ob absentiam Excellentissimi Comitis à Kaplier Evangelicis dari non potuit: Dixitque ulterius Sacratissimam Majestatem inspexisse Memoriale Evangelicorum, illudque examinasse: At quia in eodem nonnulla essent magnæ considerationis, constituisse in eo, ut & altera pars audiatur: Ideò negotium esse cum Dominis Catholicis communicandum, ab ipsis expectaturos informationem. Interim dixit Dominus Noszticz, memores debere esse Dominos Acatholicos, esse patriæ cives, in Regno Hungariæ sub uno Rege degentes, ideò præstare ut suavioribus mediis pro tranquillanda sua patria, sepositis odiis mutuis, agant. His peractis, ablegati redierunt ad sessionem. Parvo tempore ibidem confidentibus, Dominus Personalis proposuit, siquidem nonnulla Status Catholicus peragenda & discutienda haberet, absentibus Dominis Evangelicis, ideò posse Dominos Evangelicos solvere Sedem. Evangelici dicunt: scire se velle, circa quam materiam Domini Catholici velint aliquam habere conferentiam, rogando ne quid cum præjudicio suo fiat. Dominus Personalis respondit non aliud velle conferre, quam de negotio Religionis. Evangelici his auditis recesserunt, ipsis ibidem ferè ad horam secundam permanentibus.

Interea nescitur, quo suggerente manserat Ablegatus Notarius Kismarkiensis, qui proximè Religionem mutaverat, verum delatus Festo Visitationis Beatæ Virginis Mariæ, fuisse in Concione Hungarica Evangelicorum, Mandato Domini Personalis abire coactus est. Domini Catholici denominant certos Compilatores, qui laborent circa responsum & præmemoratum Memoriale Evangelicorum, suæ Majestati porrectū.

Die 4. Julii prodiit affixa certa scheda per Consulem loci in valvis portarum sub sigillo civitatis, quibus innuitur, mandante Sacratissimâ suâ Majestate, præter Regum, Principum, Comitum Residentes & Ablegatos, ad liberum Evangelicæ Religionis usum publicum, sub gravi ignominia pœna, neminem ex reliquis Evangelicis admitti: Evangelici igitur tam ad Palatinum quàm Commissarios suæ Majestatis certos mittunt Ablegatos: Comparentibus in hospicio Domini Comitis à Noszticz, præsentibus reliquis Commissariis, audientia impertitur, sedentesque exaudiuntur. Eorum propositio sequens erat: Non sine dolore Statum Evangelicum intellexisse, ex affixis portis suburbii certis prohibitoriis schedis, sub nomine Sacratissimæ suæ Majest. ne ad participationem Sacrorum liceat extraneis Regnicolis, sub gravi ignominia ad hanc liberam Regiamque civitatem venire: Cum tamen libertas Religionis hætenus per suam Majestatem nequaquam esset prohibita: Ideò constituisse Evangelicum Statum præmissum Consulis actum sub nomine suæ Majestatis evulgatum, Eidem suæ Majestati per memoriale repræsentare, proindeq; demisse instare, apud Excellentissimos Dn. Commissarios, quatenus negotium instantia apud suam Majestatem secundari faciunt.

Præ-

Præsentatur copia literarum publicatoriarum : Seclufis ablegatis fit consultatio , post revocantur , & per Excellentissimum Dominum Comitē à Noszticz respondetur ; Intellexisse propositionem & instantiam Dominorum Ablegatorum , & cum sciant non fuisse nec esse mentem Sux Majestatis , ut quisquam ex Evangelicis in exercitio suo turbaretur , ideoque rogare Dominos Evangelicos , ut duos aut tres dies intentionem repræsentationis fiendæ suspendant , se laboraturos , ut negotium aliter sopiatur. Circa horam 3. pomeridianam per Dominos Commissarios denuò revocantur ablegati , quibus responsum est : Dominos Commissarios acceptâ informatione intelligere , hocce Edictum adhuc in Anno 1680. in Majo publicatum fuisse , medio verò tempore , nescitur , mandato defuncti judicis , aut alterius cujuscumque sublatum : Et quia in eo voluntas Sux Majestatis deprehendebatur , per Inclytam Cameram Senatui expressa , Consul hanc ordinationem resumendam consensu Senatus cupivit : Quod verò res sic se haberet , ostendebatur Tabula , cui affixum erat memoratum Edictum Anno 1680. in Majo publicatum : quod autem sit Dies 2. Julii in moderno expressa , errore scribentis factum.

Interea se cum Præside Cameræ hac de re acturos Domini Commissarii dixerunt , adeoque sicut antehac dum affixa erat prohibitio , licuit Evangelicis venire ad sua sacra , hoc idem de præsentis licebit. Ablegati reposuerunt antecederet plurimos occasione prænotati Edicti in arrestum positos , imò & punitos fuisse , idcirco ne hoc denuò accidat summè vereri.

Die 5. Julii , refertur apud Evangelicos , Status Ablegationis & resolutionis in facto publicatæ schedæ , quæ semotione ejusdem sublata est.

Die 6. Julii nihil actum est.

Die 7. Julii regnicolis publica sessio indicitur. Ibi tum Instrumentorum literalium Regni inventionis series reportatur & perlegitur : circa ista deliberatum est , ut hora quarta pomeridianâ dictaretur series eorum ; Interea , ut eadem Excellentissimo Comiti Palatino , solutâ modernâ sede per Dominos Inventatores in residentia sua assignaretur , conclusum est. Resolvit quoque prælibatus Comes Palatinus , si qui Comitatus , aut alii Status paribus aliquarum literarum indiguerint , eo facto extraditurum.

Die 8. Julii. Negotium refertum plurimis iisque odiosis litigiis dilatum in crastinum. Evangelici per Ablegatos tam apud Palatinum , quàm Excellentissimos Commissarios instant , de promovendo negotio Religionis Evangelicorum , qui iterum constituissent instare apud Suam Majestatem. Commissarii dicunt , expectari indies Replicam Dominorum Catholicorum , eam ad Suam Majestatem remissum , postcum Evangelicis communicatum iri : Ablegati respondent , modernam protelationem Statibus & Ordinibus nimis esse molestam , cum hic , ipsis defudantibus in publicis , in domibus ipsorum passim exclusis miseris uxoribus omnia per milites occupentur ac in prædam vertantur ; quæ Commissarii non sine admiratione audive-

runt dicentes , Extradatas esse Commissiones , ne amplius exactiones repartitionum , & similia fiant ; Inter alia dixerunt se certi aliquid expectare à superioribus , & tandem benè de omnibus sperare debere Evangelicos , & alios Status Hungariæ.

Ablegati denuò resumentes Religionis negotium dicebant , Evangelicos in facto Religionis non peccasse , & si quis inter ipsos foret talis , ipsos ultrò laboraturos , ut puniatur.

Die 14. Julii. Sessio Dominorum Catholicorum in puncto compilationis Gravaminum habita : Eodem Evangelici per Legatos sessionem Comitatus Nitriensis ratione Evangelici Ablegati repræsentare nituntur Palatino , protestantes , nisi Evangelicus ad sessionem fuerit admissus , ipsos nolle concurrere in ablegatos per se non exmissos : sed proponi nequivit negotium.

Die 15. Julii. Ablegatio continuanda non modò Comitatus Nitriensis , sed & Civitatum Cassoviensis , Posoniensis , Eperjesiensis , Bartfensis (quorum Ablegati Evangelici nec exmissi nec recepti erant) per Evangelicos decreta est. Eorum Egregius Vilhelmus Fischer ablegatus Posoniensis à latere exhibet certas sub Sigillis numero 13. Credentiales Magnifico Domino Personali , qui loco responsi dixit , se negotium istud cum similibus instantiis comportaturum.

Die 20. Julii. Evangelici concinnato memoriali ad Suam Sacratissimam Majestatem in negotio Religionis , certos deputant Ablegatos ; Interea hæc intentio eorum communicatur cum Excellentissimo Palatino , & uno ex Commissariis , nempe Comite à Kaplier , cui etiam copia Memorialis porrecta , ad quæ respondit : Dominum Comitē à Noszticz hodie certò venturum , & quidem ut putaret non sine resolutione Sux Majestatis , interea ut placet faciant Evangelici : Adjecit quoque præstare , ut differentia ista grata transactione sopiatur , quàm ut partes mutuis odiis afficiantur : scire quidem hostes augeri , sed nec Suam Majestatem Sacratissimam sibi defuturam , adeoque copiosorem militem in Regnum inducturam , ex eo non nisi manifestam ruinam emerfuram.

Medio tempore redux factus Comes Noszticz intimat , ut Deputati apud Suam Sacratissimam Majestatem compareant : At cum sub tempus prandii tam citò convocari non potuissent , Sua Excellentia quoque ad prandium Baptismale per Comitem Battyanii invitata fuisset ; ob hoc mandante Suâ Excellentia , duo Ablegati ad illam missi retulerunt : non esse è re , ut molestetur Sua Sacratissima Majestas , jam se resolvisse Suam Majestatem , adeoque hodie adhuc , pro uberiori die crastino de hac materia instituenta conferentia , se rediturum Neostadium , & certò perendie cum æquabili ac pro contento recipienda satisfactione rediturum.

Die 24. Julii. Continuatur perlectio Gravaminum. Et tum ab Excellentissimo Domino Comite à Noszticz fit Evangelicis insinuatio , ut certi Ablegati nomine Evangelici Status horâ octavâ matutinâ adsint ; iis comparentibus , aggratulatione de felici regressu Sux Excellentie præmissâ , responsum est : Statum Evangelicum

instituisse quidem, ut jam tandem de & super Gravaminibus suis, Sux Majestati Sacratissimæ porrectis, certa resolutio Evangelicis concedatur, ad ista quoque Dominos Catholicos suam responsionem seu Gravamina Sux Sacratissimæ Majestati porrexisset; verum quia ex declaratione Evangelicorum constaret, potiora ea, quæ videntur in Memoriali Evangelicis imputari, in exules & extorres partium superiorum redundare, ideò neque Replicam Catholicorum communicandam censi.

Et cum sciat Sua Majestas præprimis negotium Religionis tractatus publicos distingere, ideo desiderare Sacratissimam Suam Majestatem, ut istud negotium placidis mediis tentaretur; monere se igitur Evangelicos, de medio sui certos, eosque Pacis amantes denominent viros: Dominos Catholicos idem facturos: Si verò hac via compositio obtineri non posset, tum Suam Majestatem resolutam esse autoritate sua negotium complanare.

Tum propositum est summâ cum commotione, publica negotia per Clerum involvi Disputationibus, ac die hesterno, libellum sub titulo: VERITAS TOTI MUNDO DECLARATA &c. in manifestum præjudicium autoritatis Sacratissimæ Sux Majestatis in populum esse sparsum: Hunc Catholicos superiorum partium & Evangelici articulariter tollendum instant, quod sanè graviter resenserunt Domini Commissarii; Interea Ablegati hanc Dominorum Commissariorum Sux Majestatis Sacratissimæ resolutionem Dominis Evangelicis se relatueros obtulerunt. Eorum usque ad horam 12. relegebantur Gravamina, minoricum affectu Cleri.

Die 25. Julii. Evangelici misis Ablegatis tam ad Comitem Palatinum, quam Commissarios, instant, ut copia Memorialis Dominorum Catholicorum, seu Replica ad porrectum Memoriale Evangelicorum cum iisdem communicetur, ut videant & sciant in quo incusentur, & innocentia suæ provideant.

Commissarii non sine motione affectuum respondent; Instantiam communicationis Memorialis non posse expleri, primò: Sacratissimam Majestatem tanquam Regem & supremum in Regno Justitiarum examinato statu causæ ex autoritate resolvissè ne communicetur, idque ad præscindendas ulteriores inter Regnicolas lites & odia. Secundo: Unicè desiderare Suam Majestatem, ut ante omnia & præprimis sine ulterioribus dilationibus negotium Religionis ad certum finem & desideratam securitatem deducatur. Tertio: Optimè diluisse antecederet Dominos Evangelici Status Ablegatos, quæ fortè per Dominos Catholicos in Gravaminibus inserta habeantur, illaque non Evangelicis fidelibus, sed exulibus & in armis de præsentibus etiam persistentibus, altissimo judicio Sacratissimæ Sux Majestatis & Consiliariorum imputari. Quarto: Sacratissimam Majestatem generali Amnestia omnibus declarata, velle præmissa omnia & singula abolita esse. Quinto: Esse quoque nimis difficile, & consumi multum temporis, si hæc instantia cum Sacratissimâ Suâ Majestate communicaretur, quæ hodie recreandi animi causa ad *Manerstorff* iverit, neque ante diem Lunæ reversura sit, cum tamen Sux Sa-

cratissimæ Majestatis hoc sit unicū desiderium; ut negotium istud, si possibile foret, unicâ horâ sopiretur, nedum per aliquot dies diversis dilationibus involvatur: Dominos quoque Catholicos sex personas politicas de medio sui ordinasse; nihil itaque restare, quàm ut Domini Evangelici passu pari sex personas deputent.

Quibus intellectis ablegati institerunt, ut Testimoniales Evangelicis darentur, Sacratissimam Majestatem ex autoritate suâ Regiâ denegare communicationem prænotati Memorialis.

Comes autem Palatinus copiam præfati Memorialis se ex Cancellariâ sua extradaturum promisit.

Die 26. Julii. Evangelici præhabitâ satis maturâ consultatione, destinatis tam ad Palatinum quam Commissarios Ablegatis, denunciari faciunt, Evangelicos intellexisse mentem deputandorum certorum virorum, pro tractatu Religionis instituendo, verum quia terrerent vestigia Anni 1647. ubi Evangelici autoritate Sux Sacratissimæ Majestatis 400. Tempora obtinere valentes, vix 90. obtinuerint, tum ex eo quod Ablegati Instructionibus obstricti, à modo negotia Religionis urgendi & complanandi, declinandi non haberent facultatem, sed præcisè recurrere ad Clementissimum Diploma & autoritatem Sacratissimæ Sux Majestatis; Ideò rogari Dominos Commissarios, hanc Evangelicorum subjunctissimam resolutionem, altiori, eoque propensissimo animo Sux Excellentia metiri dignentur, ac gratiosè promoveri velint.

Commissarii non sine commotione responsum illud intellexerunt, asserendo mentem eorum in eo minimè versari, ut tractatus aliquis instituatur, sed conferentia saltem quædam; non enim sciri posse, quid velint Domini Catholicos dare, & quid Evangelici postulent; si enim aliqui à parte Catholicorum defectus fuerint, eos autoritate Suâ Majestatem Sacratissimam suppleturam esse.

Hæc Commissarii Dominus Palatinus requiri non potuit. Sessione Regnicolarum habitâ, publicatæ sunt literæ superiorum, cum duobus Commissariorum Decretis, unum sine dato, Titulo & Sigillo: alterum sub sigillo Domini Hoffman.

Decreta hæc sumpta sunt in considerationem, cum non prodeant ex Cancellariâ: Sed Domini Palatini resolutione adinventum, etiam Palatino parente suo existente, ejusmodi Commissarii deputabantur: Unum continebat præsentationem literarum superiorum, & intimatio quid Status Regni in substantia rei exulibus censeant respondendum.

Istud est rejectum ad proximam sessionem. Alterum Decretum sonabat titulo saltem ad Catholicos, sed interioribus continentis ad Evangelicos, de placida Religionis accommodatione: nihil ad has responsum est.

Replica Dominorum Catholicorum, ad Status Evangelici Sacratissima Suae Majestati per modum Memorialis exhibita Gravamina, ex Cancellaria Palatinali extradata.

Sacratissima Cæsarea & Regia Majestas,
Domine, Domine nobis
Clementissime.

Quod Gravamina Augustanæ & Helveticæ Confessionibus addictorum, certo Memoriali ad Majestatem Vestram Sacratissimam directo comprehensa, nobiscum benignissimè communicare dignata sit, Majestati Vestræ pro eo innatæ Clementiæ suæ argumento, humillimas magnæ animi demissione gratiarum actiones deponimus. Non tamen sine justo dolore sentimus, quod illi, alias pars & commembra hujus afflicti Regni, inter tot nutantis, & extremorum discriminum mole gravatæ Patriæ suæ pericula, de incundis potius reducendæ optatissimæ Pacis, & Regni contra ingruentem totius nominis Christiani hostem muniendi remediis, tum per se necessariam, tum verò Clementissimo Majestatis Vestræ ardore concupitam operam protinus non admoverent, quàm iterum ea, quæ vel experimento præteritorum temporum communi bono non solum obicem & neglectum posuisset, quin & multas calamitates addidisset satis compertum esset, reassumerent; Ne tamen exquisita ipsorum lamenta coram Majestate Vestra Sacratissima, aut etiam orbe Christiano (silento duntaxat nostro) pondus acquirant, è converso autem in Statum Catholicum exercitatæ gravissimæ persecutiones & furores subiceantur, vel etiam majora incommoda & præjudicia eidem Sacrosanctæ Religioni inferantur; Ex eo nos quoque partem aliquam nostrorum, & numero, (si præsertim universa recensere velimus) & magnitudine longè ampliorum Gravaminum, Majestati Vestræ Sacratissimæ, humillimæ informationis loco omni cum submissione exhibere necessitamur.

Et quidem, tametsi illorum, partim adhuc in Anno Domini 1662. partim verò abinde in præsentiarum usque, universim tamen non nisi ab Anno 1642. (quo nempe summam votorum suorum attingere) conquesta, & in supplici suo generalibus terminis apposita gravamina, primâ fronte quasi arduum ac præponderosum aliquid præ se ferre videantur, si tamen à primordio prævalescentiæ prædictarum confessionum, cum irrogatis per easdem sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Religioni nostræ præjudiciis, legalibusque pariter & Diplomaticis contravenientiis, ac aliis inauditis injuriis conferantur, omnium sanè judicio nusquam graviora ipsis quàm nobis,

imò longè leviora, aut respectivè nulla dignoscuntur fuisse illata.

Etenim posteaquam contra manifestissima Gloriosissimorum quondam hujus Inclyti Regni fundatorum & Regum, unanimi Regnicolarum consensu firmata Statuta, utpote sancti Stephani lib. 1. cap. 2. & Divi FERDINANDI I. Decreti Anni 1563. Artic. 31. & 32. antea verò Anni 1548. art. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. item Anni 1550. art. 12. 13. 14. Anni 1552. art. 7. Anni 1553. art. 7. Anni 1554. art. 7. Anni 1556. art. 25. 26. Anni 1557. art. 10. tandemque Anni 1604. art. 22. & alia passim, illa conspicua, ad quam ex gentilismo conversa fuit Hungaria, sola Romano-Catholica vereque Christiana, multo seculorum tractu felicissimè florens Religio, excitatis subinde intestinis seditionibus, armorum duntaxat potestate, neque efficacis verbi Divini prædicationis, verum cruenti gladii, etiam à naturalibus Christiani nominis hostibus accersiti omnia perturbari, innumera Ecclesiæ violenter occupari, cultus Divinus à majoribus traditus & acceptus immutari coeperit; Quidni sub natis fidelibus Orthodoxæ Patriæ filiis licebat à vitas suas hereditates (templa videlicet & Ecclesias) quas vetusta privilegia, situs altarium, tituli Divorum nominibus inditi, & structura ad normam sanctæ Romanæ Ecclesiæ accommodatæ, manifestissima videlicet prioris Dominiis & hereditatis signa, vivâ quasi voce contestantur priorum olim Catholicorum manibus, auxiliis & prægrandibus expensis fundata esse, nec nisi injuriis subsecutorum turbulentorum temporum potenter occupatas, & hæcenus illegitimè tentas atque possessas extitisse, iterum vel ex dictamine communis justitiæ, (quòd in proprio nemo violentus judicatur) rehabere, suæque pristinæ jurisdictioni reintegrare? Sed (scilicet) leges ac Diplomata Regia in favorem ipsorum posterius condita, ac etiam usus diutius continuatus hæc fieri vetabant.

Nequaquam Augustissime Imperator. Tum quia Leges illæ violentiâ duntaxat armorum extortæ, communique universorum ordinum assensu minimè constitutæ quin imò eisdem tum legibus, tum verò prætenso usui, vel potius abusui per totum Ecclesiasticum Statum, compluresque Magnates & Nobiles Catholicos solennissimè contradictum & reclamatum fuisset semper. Tum verò quòd Diplomaticum tantoperè allegatum fundamentum, tanquam per ipsos manifesto violatum nil pro ipsis militaret: Siquidem juxta tenorem pacificationis Viennensis Anni 1606. art. 1. (ad quem universa etiam exposit subsecuta Regia Diplomata Annorum 1622. 1638. 1647. & 1659. conditione 6. sese semper referrent, suoque in vigore relinquerentur) id per expressum conclusum fuerat.

Ut liberum in hoc Regno sit Religionis exercitium, absque tamen præjudicio Catholicæ Romanæ Religionis, & ut Clerus, templa & Ecclesiæ Catholicorum Romanorum intacta & libera remaneant, atque illa quæ

distur-

„ disturbiorum tempore occupata fuere, rur-
 „ sum eisdem restituantur: Nihilominus tan-
 „ tum absuit ut restituta fuissent, quin imò in
 „ gravem conclusæ ejusdem Pacificationis, ex-
 „ indeque subsecutorum Regionum Diploma-
 „ tum contemptum, inque ruinam multarum
 „ animarum & totius Catholicismi apertum
 „ præjudicium violenter occupata, violentissi-
 „ mē retinuisent.

„ Hinc si ipsis contra primævum Regionum
 „ Diplomatum fundamentum, nostra innume-
 „ ra templa, scholas & parochias, turbulentis-
 „ simā vi, imò auxiliantibus Paganorum armis
 „ occupata retinere licuit, licebat etiam nostræ,
 „ non inferiori, deterioreve conditioni verā
 „ nostra repetere, & quibus placidioribus fie-
 „ ri potuit mediis, absque tamen Turcicorum
 „ armorum imploramenti rehabere. Sic ita-
 „ que contra citatum per se Diploma delin-
 „ quentes beneficio ejusdem uti non valerent:
 „ accedit, quod per DEI gratiam jam alia,
 „ quā quæ antea fuerat, sit in hoc Regno fa-
 „ cies Religionis: antea enim, quis nescit præ-
 „ potentes Palatinos & Proceres, ex Thurzo-
 „ nianā, Illyeshazianā, Perinyanā, Nadaſdia-
 „ na, Ezechiana, Battyaniana & Rakocziana,
 „ aliisque familiis, vix non majorem Regni
 „ partem possedisse, & ad suam confessionem
 „ amplectendam, populum quoque & domi-
 „ nia sibi subdita compulisse, unaque cum fun-
 „ do sibi subiecto, templa superædificata ad
 „ arbitrium disposuisse, jam verò majori Pro-
 „ cerum parte, ad gremium nostræ sanctæ Ma-
 „ tris Ecclesiæ redeunte, admodumque paucis
 „ Magnatibus & Nobilibus, sed rusticana dui-
 „ taxat, eaque potissimum Catholicorum Do-
 „ minorum potestati subiecta plebe confessio-
 „ num illarum reliquias recolentibus: quæ
 „ ratio, quis rerum ordo suadebit, ut subdito-
 „ rum conditio Dominorum suorum terre-
 „ strium conditioni præferatur, templaque in
 „ fundis (in quibus Rustici de Lege Regni præ-
 „ ter mercedem laboris nihil haberent) Do-
 „ minorum superexstructa coloni possideant,
 „ Domini verò & Patroni iisdem spoliati, &
 „ exclusi ad Domesticos parietes, privataque
 „ Religionis suæ munia exercenda redigan-
 „ tur.

„ Imo si ad liberum Religionis exercitium
 „ templa requiruntur, hac ipsa ratione Domi-
 „ ni terrestres, tanquam jurium omnium præ-
 „ rogativis anteferendi, ab eadem templorum
 „ possidendorum Religionis libertate impediri
 „ non valebunt.

„ Quod denique antea actio rerum statu libe-
 „ bat illis, liceat etiam nobis moderno. Por-
 „ ro si reliquæ sat longa serie deductæ, variisque
 „ prætextis injuriis congestæ, imo prætextule-
 „ gis ad subeundam superinde sancitam articu-
 „ larem pœnam provocantes querimoniam con-
 „ siderentur: & ad has facile responderi pos-
 „ set punctatim.

„ Sed non opus est universa & singula con-
 „ tra nos objecta, veluti partim incognita,
 „ partim longè aliis, aut nullis modis patrata,
 „ partim verò sufficientibus rationibus contra-
 „ riiis (quemadmodum captivationes, aliasque
 „ delictis longè mitiores pœnas Ministri ipso-

„ rum, non qua tales, sed qua seditiosi, &
 „ publicæ quietis perturbatores, in quo nec Ca-
 „ tholicorum ratio habebatur, subire, ac ille
 „ etiam Minister, cujus mentio fieret, tanquam
 „ incendiarius, manifestique criminis, in præ-
 „ sentia suæ quoque Religionis trium Assesso-
 „ rum condemnatus comburi, meruissent) di-
 „ luenda singillatim refellere.

„ Sufficit hoc unicum excusari, quod nos
 „ multo graviora, enormiora, & crudeliora,
 „ quā quæ contra nos prætenduntur ab illis
 „ perferre debuerimus, illi vero ad acta pro-
 „ pria diluenda vel studio injuriam in nos con-
 „ jiciunt, vel respectivè minima passi, ea quo-
 „ que non nobis, aut suis in nos, sacramque
 „ Religionem nostram & ruinam Patriæ, ex-
 „ tremè commissis excessibus sunt imputan-
 „ da.

„ Horreret profecto animus in funestum
 „ illud deformatæ Patriæ theatrum (in quo à
 „ propriis illius Religionis Civibus inculti red-
 „ diti agri, incolæ omni substantiâ exhausti,
 „ fumantes exustorum oppidorum & villarum
 „ cineres, effusus plurimum secularium, & DEO
 „ dicatarum personarum innocens sanguis, pro-
 „ fanatæ Ecclesiæ, & Religio Catholica omni-
 „ bus adinventis modis afflictæ, spectarentur)
 „ condescendere, nisi & jutto dolori aliquantis-
 „ per indulgendum esset, non ut renovetur, ve-
 „ rum salutaribus per Majestatem Vestram Sa-
 „ cratissimum tum hæcenus quæsitis, tum verò
 „ etiam imposterum admovendis medicis, op-
 „ tata suæ sanitati restituantur.

„ Propterea confiteri debemus, nihil in læ-
 „ sionem ac odium Religionis Catholicæ, rui-
 „ namque miserandæ Patriæ præconcipi potuif-
 „ se, quod (vel maximè modernorum distur-
 „ biorum occasione, ac etiam antea) per exu-
 „ lantes, pariter & Domesticos, attractarum Re-
 „ ligionum cultores, ipsosque Prædicantes ex-
 „ erceri intermissum fuisset indifferenter. Tam
 „ exosa & despecta fuit nostra Religio, ut tam
 „ in Comitatibus, quā in liberis Civitatibus,
 „ oppidisque ac villis, nostras, quamvis ido-
 „ neas & benemeritas personas ad nulla pror-
 „ sus officia applicarint, non ad cœtum artium
 „ Mechanicarum, imò, ne ad vilissimum servi-
 „ le munus, nisi abjuratâ prius fide Catholicâ,
 „ admiserint; Vice-Comites suarum Religio-
 „ num pro minimâ Ministris suis illata injuria
 „ in Catholicos onerosissimè processerint, de
 „ injuriis ante vel maximis e contra illatis nul-
 „ lam satisfactionem impenderint, sed ad ju-
 „ dicia superintendentium relegaverint, asse-
 „ rentes, Catholicos legum non esse capaces;
 „ Processus ratione Divortii contra nostros in
 „ sede sua instituerint; Suos auditores à sacris
 „ & concionibus nostris seriò intermiserint;
 „ Idololatrias nos esse communi titulo procla-
 „ maverint; Superintendentes extra ditionem
 „ Vestræ Majestatis habitantes, jurisdictionem
 „ nihilominus in ditionibus Vestræ Majestatis
 „ exercuerint, nostros, proprios suos Parochos
 „ habentes, ad solvendum suis Ministris ade-
 „ gerint, alioquin ex ipsis etiam campis frumen-
 „ ta rapuerint, ab emptione bonorum & do-
 „ miculiorum inter ipsos excluderint, in matri-
 „ moniis contrahendis impediverint, contra-

nentes verò copulare noluerint; Incestuosa Matrimonia concesserint, de mortuis pulsum campanæ negaverint, nonnullarum Illustrum familiarum, & Dominorum terrestrium, magnam partem Comitatus possidentium, & plurium sepulturarum loca habentium, de mortuos cum ceremoniis Catholicis sepelire armatâ manu oblitendo, non permiserint, aliarum magni stemmatis familiarum corpora effoderint, capitibusque privata, & pretiosis vestimentis denudata foras ejecerint; Exitiosissimas rebelliones, tum in proprios Dominos, tum etiam alios Catholicos in communi correptis armis concitaverint; Judices Comitatum, & testimonia capitulorum, Regiosque homines publicis in negotiis procedentes, turpissimis convitiis invaserint, & homines securitatis gratiâ penes destinatos trajecerint, interemerint; alii etiam Commissarii Vestræ Majestatis in commissionibus suis armatâ manu impediti; alii officiales Majestatis Vestræ dirissimis verberibus cruciati, temporeque hyemali aliquot milliaribus seminudi educti, & equis alligati, viribusque omnibus destituti, penes equo tracti, in publica via ad partem dissecti, ad notabilemque Religionis nostræ despectum frontibus eorum cruces inscissæ, & sic in prædam canum & bestiarum relictæ; contra militem Vestræ Majestatis pacificè proficiscentem, auditâ solâ famâ, hostilia vexilla erecta, auxilia Turcica per paucos etiam ante menses, contra plebanos Catholicos implorata; Nobiles, barbâ, mistacibus & capillis abrafis, ludibrio expositi, nonnullis lingua abscissa; alii in Castellis, & Curiis Nobilitaribus propriis comprehensi, inde in captivitatem & partes Turcicas abducti, dirissimis verberum & vulnorum plagis affecti, neque aliter, nisi post longos carcerum squalores magno lytro dimissi, multi verò (inter quos etiam Barones) crudeli mortis genere, variisque adhibitis torturis interempti; plurima oppida, villæque succensæ, ubi partim igne, partim ferro, multa centena hominum consumpta fuere.

Nondum hisce satiabatur inexplebilis persequendi sitis, sed in Ecclesiasticas Religiosasque personas longè ardentius exæstuvit: Hinc parochorum substantiæ expilatæ, multi quibusvis excogitatis ignominiiis, irrationibus traducti; alii gravissimè verberati, vulnerati, contusi; alii captivati, grandique lytro dimissi; alii penes equos rigidissimâ hyeme in solo indusio raptati; alii nudo corpore hinc inde per villas circumducti; alii cum summo dedecore & mundi scandalo totaliter denudati, per plateas civitatum, alligatis (pudor vetat dicere sed res exigat) ad naturalia semicentenariis lapidibus circumducti, & lupinâ pelle ad derisum, nudo Religiosi corpori ad modum militis appensa, duris scuticarum ictibus, ad saltandum, ignesque transiliendos adaçti; alii nudi in urticis spinis & tribulis volutati, alii in puteos injecti; alii clorati; aliis ferrei clavi, veluti equis in pedes & manus incusli; alii ad partes Turcicas abducti, & venundati; alii sub patibulum educti, ibique more carnificum laniati, alii

Histor. Hungar.

sclopis trajecti, neque sepeliri permisi, alii in suis cubiculis trucidati; alii decapitati, alii gladiis transfixi, alii igne cremati; interque cætera quidam parochus Catholicus captus, funibus lorisque colligatus ad Ecclesiam ductus, dissecto ibidem altari, partes dissectas ulnis suis alligatas tenere debebat, eousque donec per Prædicantem, longâ contra cultum imaginum & Sanctorum scommaticâ & maledictoriâ supra caput ejus peractâ concione, ad publicum forum eductus est, succensisque exportatis dicti altaris partibus injectus, postea septem vulneribus capiti inflictis extra portam oppidi per capillos extractus, tandemque aliquot scloporum globis in pectus explosis semivivus in effossam scrobem injectus, atque terrâ obrutus fuit; alii denique per venenum, alii tabacâ in dorso scissa, fronteque in arborem impactâ, alii aliis quibusvis inexcogitabilibus modis cruciati, ad mortemque tristissimam adaçti. Neque in his conquievit efferata rabies virusque in odium Religionis intumescens; sed in aras, ædesque sacras omni horrore grassabatur, campanæ ex turribus dejectæ, perforata templa, & suppellectilia deprædata, altaria contracta, sacra vestimenta & apparatus dispoliata, calices (imò sese iisdem ingurgitantes) profanati, casulæ & antependia in ludibrium induta, asportata, ex cibariis venerabile Sacramentum Eucharistiæ hinc inde dispersum, pedibusque conculcatum, alibi particulæ nondum consecratæ, equis ad vorandum datæ, Sanctorum Reliquiæ disjectæ, nomen sanctissimæ Matris DEI blasphemiiis proscissum, icones verò ejusdem, aliorumque Sanctorum ac ipsius Domini cruci affixi dissectæ, exoculatæ, denasatæ, cæterisque membris mutilatæ, & capite detruncatæ, effigies Crucifixi in vera ad ignem affata, Sacra Missa in vestibus larvatis decantata, publicæ processiones (Sacerdote cum Venerabili procedente in vaso, & per lutum hinc inde raptato) violenter interurbatæ, calumniosissimi libri & scripta in nos evulgata, sacra denique Religio Catholica adeo exterminata & attenuata, ut in Comitatu Lypovienfi, non nisi duæ Catholicorum, illorum verò 46. reperiantur Ecclesiæ; in Szatmariensi & Szaboczensi, præter fortalitia Szakmar, ecclæ, & Betzermen, ne nomen Sacerdotis audiat, templum nullum possidetur; in Zemplinienfi, Ungariensi, Bereghienfi, Ugociensi, & Abauguariensi, Comitatibus, Sacerdotes vix aliqui, Prædicantes multi, in Scepusienfi, Thornienfi, Gomoriensi præter civitates liberas, & paucæ oppida, parochi rari (qui etiam non nisi in dumetis, aliisque occultis latebris delitescunt, & cum periculo vitæ curam fidelium habere possunt) Prædicantes vero clam & palam plures, stante etiam præfenti Diætâ passim introducti, par ratio est in nonnullis Comitatibus cis Danubianis, utpote Veszprimienfi, exceptis confiniis & insulis Muraköz, parochi 5. Prædicantes 16. in Simighienfi parochus nullus, Prædicantes circiter centum, in Baraniensi parochus nullus, Prædicantes circiter 50. Nonnulli recenter contra expressâ & benevola suæ transactionis puncta, Ecclesias violenter occupare, apparatusque vendere, distrahere, & inter sese dividere nihil penitus, si duxerunt,

X

Re

Refugit calamus infelici Patriæ, nostro-
que sacrosancto cultui tantâ inmanitate irro-
gatis (quæ non in paginas, sed & codices in-
tegròs referri possent) ulteriùs recensendis
immorari, nolentes Vestræ quoque Majesta-
ti Sacratissimæ, tantis hujus aliorumque Re-
gnorum suorum curis intentæ, longiorem
afferre molestiam.

Cum itaque præmissa humillimè repræ-
sentata, & si necesse fuerit, tam uberius de-
claranda, quàm verò etiam comprobanda
Gravamina nostra, longè plura, modisque
omnibus graviora & ponderosiora existant.

Idcirco Majestati Vestræ Sacratissimæ,
tanquam Christianissimo Imperatori, Regi-
que Apostolico, & Domino nostro Clemen-
tissimo humillimè supplicamus, quatenus be-
nignos paternæ providentiæ suos oculos in
nos convertere, ac tantoperè injuriatis, af-
flictis & damnificatis debitam satisfactionem
impertiri dignetur clementissimè. In gra-
tiam & Benignitatem Majestatis Vestræ Sacra-
tissimæ nosmet humillimè submittentes.

Ejusdem Majestatis Vestræ
Sacratissimæ

*Devotissimi Capellani ac humil-
limi & fidelissimi Subditi
Universi*

Status & Ordines Prælato-
rum, Baronum, Magna-
rum, Nobilium & libe-
rarum Civitatum Regni
Hungariæ, Partiumque
eidem annexarum Ca-
tholici.

Die 27. Julii. Evangelici per Ablegatos tam
Domino Palatino, quam Excellentissimis
Dominis Commissariis respondent, ipsos suffi-
cientibus ex rationibus nullos posse de medio
eorum Deputatos ad tractandum seligere, sed
præcisè provocari ad absolutam auctoritatem
Sacratissimæ Sux Majestatis, à qua sperarent
vi auctoritatis Divinæ sibi attributæ, æquitati &
justitiæ consentaneam recepturos satisfactio-
nem. Ingrato animo recipiuntur à Dominis
Commissariis, exprobratur obstinatio, & qua-
si vellent imponere, extorquereque à Sacratif-
simâ Sua Majestate satisfactionem, sed hæc ele-
gantibus rationibus excutiebantur. Interim
copia Replicæ Dominorum Catholicorum à
Domino Comite Palatino obtenta, quæ imme-
diatè præcessit.

Die 30. Julii. Interea Domini Evangelici
in componendo Memoriali Sacratissimæ Sux
Majestati exhibendo laborant, simul replican-
do ad Memoriale seu Replicam Dominorum
Catholicorum, cum expressis causis & ratio-
nibus, cur Evangelici ad intimationem per
Excellentissimos Dominos Commissarios fa-
ctam, ad delegandas de medio sui certas per-
sonas, & instituendam aliquam conferentiam,

eò minus tractatum condescendere minus pos-
sint; Deputanturque certi ablegati ad Sacra-
tissimam Suam Majestatem, perorante gene-
roso Domino Forkos. Visum quoque est, ut
hæc intentio exhibendi Memorialis, communi-
catâ copiâ ejusdem, notificaretur Excellentis-
simis Dominis Commissariis & Excellentissimo
Domino Palatino.

Die 31. Julii. Commissarii respondent:
Siquidem resolutio esset Evangelicorum mit-
tendi ablegatos ad Sacratissimam Suam Maje-
statem, faciant, Paria communicare non foret
necessarium. Festo Ignatii in diem hanc inci-
dente, in templo S. Georgii Sopronii habito,
Præfectus Cameræ, *LEOPOLDUS KOLLO-
NICS concionabatur*, commendato Statu Lo-
jolitarum, non sine prostitutione Dominorum
Catholicorum, asserendo eosdem velle ex Re-
gno huncce Ordinem remove.

*Non abstinnerat à prostitutione Lutheri & E-
vangelicorum, quos, utpote Lutheranos Augusta-
nos mercatores, Calvinistas Helveticos Rusticos
nuncupabat, annectendo bona & vitam amissuros
Catholicos, antequam Ordinem præmissum pateren-
tur Regno ejici.*

Hæc & similia freudentibus animis non
modò Evangelicorum sed & Catholicorum au-
dita. Solutò prandiò habita comœdia, fide
sed cui vide; seu LUDOVICUS III. Rex Hun-
gariæ, à ficto amico Oldomiro, Cumanix
Principe inter amoris signa occisus.

Die 1. Augusti. Expediuntur Domini ab-
legati cum Memoriali ad Sacratissimam Suam
Majestatem Neostadium, in quo replicabatur
ad Memoriale Status Catholici; compilatores
interea laborant strenuè.

*Sequitur Duplica Status Evan-
gelici in formâ Memorialis,
Sacratissimæ Sux Majestati
porrecta, de qua die 1. Aug.
actum est.*

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas
Domine, Domine nobis naturaliter
Clementissime.

Fidelitatis, perpetuoque fidelium servitiorum
nostrorum in gratiam Majestatis Vestræ Sa-
cratissima humillimam subjectionem.

Sex jam Septimana excurrunt, quod Ma-
jestati Vestræ Sacratissima demissum lamentabilem
nostrum supplicem libellum, Gravaminum scilicet
Evangelica Religionis perpeffarum & exantla-
tarum turbationum & persecutionum molem in ge-
neralitate representantem demisse exhibuerimus,
ac medio ejusdem, complanationem eorum stante
adhuc hac Dietâ, auctoritate Regiâ Diplomi-
cè fiendam, prout & de futuro securitatem humil-
lima submissione imploraverimus, sperantes, quod
sicuti Majestas Vestræ Sacratissima, universos
suos

Proos fideles Status, particulariter, tam paternâ admonitione orali, quàm in scriptis contentâ benignâ intimatione clementer adhortari dignata est, quatenus tractatus Diatales ita admaturare nitantur, ne per hos tempus inaniter protrahatur, ac optatus iisdem imponendus finis per longiorem moram retardetur; ita nos quoque quantocyns Clementissimam Majestatis Vestra Sacratissima resolutionem finis recepturi.

Sed cum indies videremus rem differri, volumus iterum altero nostro demisso Memoriali (cujus copiam Excellentissimis Dominis Vestra Majestatis Sacratissima Commissariis representavimus) pro obtinenda eadem benigna resolutione Clementia Majestatis Vestra Sacratissima pulsare ostium.

Quia vero ea fuisset benigna voluntas Majestatis Vestra Sacratissima, ut Gravamina nostra, fidelibus suis in Statu Catholico existentibus communentur, innotuissetque nobis eundem Statum Catholicum in contexendâ Replicâ suâ occupatum esse, nolimus eidem Majestati Vestra Sacratissima conscripti ejusdem nostri supplicis Libelli exhibitione tantisper importuni esse; Nunc itaque recepta antelate Status Catholici Replicâ, justus dolor contineri non potuit, quin tantas persecutiones & oppressiones passi, ac nihilominus tot perpetratorum malorum, illatarumque injuriarum accusati, innocentia integritatem simul & causâ nostra aquitatem, (ne per silentium premissorum in nos conjectorum criminum rei videamur) coram Majestate Vestra Sacratissimâ ac toto orbe Christiano (ad quem etiam Status Catholicus in sua Replicâ provocaret) humillimè demonstraremus.

Ac imprimis maximo nostri præjudicio id accidit, quod licet Majestas Vestra Sacratissima titulo Status Evangelici juxta tenorem etiam Positivarum Legum nos clementer dignaretur; Status tamen Catholicus eundem titulum, in derogamen & contemptum nostri denegaret.

Non absimiliter & hoc, ubi statim ad initium præmissæ Replicæ expressè poneret: *Se non sine justo dolore sentire, quod nos, alias pars & Commembrum afflicti hujus Regni, inter tot nutantis, & extremorum discriminum mole gravata Patriæ pericula, semotis animorum dissensionibus de ineundis potius reducenda optatissima Pacis, & Regni contra ingruentem totius Christiani nominis hostem muniendi remediis, tum per se necessariam, tum vero Clementissimo Majestatis Vestra Sacratissima ardore concupitam operam, protinus non admo-veremus; imo & præteritorum annorum temporibus communi bono non solum obicem & neglectum posuissimus, quin & multas Calamitates addidissimus, & nunc etiam easdem reassumere vellemus, ac per hoc retardationis Boni publici eneusaremur.*

Clementissime Imperator, an nos afflicti, extremè injuriati atque ruinati fideles Majestatis Vestra Sacratissimæ subditi, ex eo quod confugiendo ad Majestatem Vestram Sacratissimam, tanquam summum in terris asylum & justitiarium nostrum, Status Religionisque nostræ in integrum restitutionem & redintegrationem imploremus, unicequè post DEUM a Majestate Vestra Sacratissimâ hoc remedium humillimè præstolemur, retardatores & turbatores publicorum Tractatum dici mereamur? Altissimo ejusdem Majestatis Vestra Sacratissima submitimus judicio.

Cum nos in concinnando Memoriali nostro Vestra Majestati Sacratissima humillimè jam exhibito, vix trium horarum spatii tempus aliis publicis negotiis destinatum insumpsissemus; ac etiam nihil novi intuemus, verum complanationem talem demissè expeamus, quam ad asserendam Majestatis Vestra Sacratissima Regiam auctoritatem, & tranquilliorē per mansionem Regni, bonumque Pacis vergere, Pacificatio Lincensis, Diplomate Majestatis Vestra Sacratissima Regiò confirmata, ac idem quoque Diploma conditione 6. nec non Art. 6. Anni 1647. per expressissima verba:

Recordari Status & Ordines Regni, quantæ fuerint inter Regnicolas ratione occupatorum Templorum dissensiones, quæ, ut præcaveantur, discordiarumque Civilium fomes extinguat, ac Regnicolæ pace & concordia mutua potius fruatur &c. testatum redderet.

Præmissa tamen summè præjudiciosa & injuriosa quantum miramur, tantum exhorrescimus ad id, quod occupationes Templorum, & alios similes illegales actus Status Catholicus se bono jure fecisse allegaret, inque favorem & fulcimentum sui diversas (novellis tamen Constitutionibus, subsecutusque exposit Regis Diplomatis cassatis, antiquatas & abrogatas) Leges induceret: Quæ quia tenderent in manifestam sacrorum Vestra Majestatis Sacratissima, ac gloriosorum ejusdem Prædecessorum Diplomatum, Legumque Patriarum labefactionem: pugnarent præterea cum jure Gentium, inferrent convulsionem omnium pactorum, essentque in Libro, cui Titulus: De Pace Sacri Romani Imperii licitâ, demonstrata, solidè jam discussa; ideo prolixiori refutatione hoc in passu Majestati Vestra Sacratissima onerosi esse nolumus.

Id tamen silentio præterire non possumus quod Religionem Evangelicam, excitatis intestinis seditionibus, armorum duntaxat potestate, neque efficacis Verbi Divini prædicatione, verum cruento gladio, etiam à naturalibus Christiani nominis hostibus accersito, originem & propagationem sumpsisse Status Catholicus summè præjudiciose asserat,

cum tamen contrarium testentur praeceptorum historia.

Constaret siquidem proximè elapso seculo Religionem Evangelicam solâ Verbi DEI prædicatione, nullis armis, aut aliis quibuscvis violentis mediis propagatam extitisse; sed maxime sub initio hujus seculi, dum variis excogitatis viis atque modis, communis libertas Patriæ (uti patet etiam ex pacificatione Viennensi) per nonnullos Catholicos, Patria cives laesa fuisset, prodiisse quoque materiam turbata Religionis Evangelica: Unde apparet propagationem ejusdem non posse armis & quidem Turcicis adscribi, adeoque ante eadem tempora prædecessoribus nostris, iam secularibus quam etiam pluribus Ecclesiasticis Personis, per prædicationem Verbi Divini fidem Evangelicam spontè & libere amplectentibus, templa præ manibus ipsorum, tanquam legitimorum possessorum & heredum remanuisse, ex post vero turbatione in iisdem, ac motuum illorum seditione intervenientibus, virtute Diplomatum Regionum, conditorumque superinde articulorum in dominio eorum confirmationem obtinuisse. Quibus ex rationibus rueret annexa etiam inductio ex regula Juris: Quod in proprio nemo esset violentus.

Porro in evidentem Majestatis Vestra Sacratissima, ejusdemque piæ reminiscentiæ Prædecessorum autoritatis læsionem pergit affirmare Status Catholicus, leges & Diplomata nobis deservientia vi & armis extorta fuisse; cum nec tempore felicitis inaugurationis Vestra Majestatis Sacratissima, sed nec in Anno 1659. tempore nimirum insertionis sacri Diplomatis actis publicis facta, nullum tunc constet fuisse bellum.

Contrarium etiam testantur sacra Diplomata gloriosorum olim Mathiæ II. & Ferdinandi III. Majestatis Vestra Sacratissima progenitoris felicissima recordationis, tum non aliquo metu percussas easdem Majestatis; verum pro pio paternoque affectu ad humillimas fidelium suorum supplicationes pacem conclusam fuisse, imò ipsemet etiam Status Catholicus iisdem vigorem attribuit, dum in aliis causis politicis omnes suas reflexiones unice ad conditiones toties memoratorum Diplomatum & articulorum habent: Quod vel recentissime in Supplicatione candidandi, obtentique Domini Comitis Palatini per omnes Status & Ordines Regni usurpatum extitisset.

Contradictio quoque Cleri nihil suffragatur Statui Catholico, namque eandem tam articulus 5. Anni 1647. sancto iidem verbo Regio confirmatus in paragrapho: **Contradictionibus Dominorum Cleri, & aliorum quorumvis secularium Catholicorum non obstantibus, imò iisdem in perpetuum nullum vigorem habentibus &c.** quam reliqui Status ac Ordines Regni, accedente autoritate & consensu Regio, cassarunt & annihilarunt.

Arguimur insuper Evangelici, quasi contraveniendo Pacificationi Viennensi certa templa Statui Catholico non restituerimus, ac proinde violatis conditionibus, beneficio Diplomatis uti non possumus; At Clementissime Imperator, dato, nunquam tamen admissio, quod vigore Pacificationis Viennensis

aliqua templa Statui Catholico, ut prætenderet (quod tamen ex superscriptis rationibus secus se habere demonstratum) vi adempta, in rationem eorundem per nos, vel prædecessores nostros restitui debuissent; tamen per præsentam ommissam restitutionem non Diplomatis vigor amissus, sed Catholici talia templa (ni alia infra declaranda impedimenta obstitissent) pro se rehabenda subsequenti Diata urgere potuissent. Neque sufficeret casu in præmissio Statui Catholico nuda hac asserere, verum etiam comprobare. Et siquidem in articulo primo anni 1608. ante coronationem edito nulla restitutionis templorum mentio haberetur, quin potius in Annis 1647. & 1649. vigore eorum conditarum legum, Diplomatis Regii, templis universis, atque per Evangelicos adhuc possessis, penes eos relictis, alia insuper nonaginta templa fuere restituta, quomodo non restitutionis culpa nobis adscribi potest? Cumque insuper virtute ejusdem Diplomatis Regii & Art. 6. Anni 1647. ulterior templorum occupatio absolute vetita fuisset, ideo ratio, ex prædicto articulo Pacificationis Viennensis desumpta, Statui Catholico deservire neutiquam potest.

Quantum ad augmentationem allegatam, novimus equidem pro moderno rerum statu in Regno Hungaria, Catholica Religionis qualis sit facies: Si tamen Augustissime Imperator accurata disquisitio instituere, Status Catholicus quibus viis ac mediis hanc augmentationem fuerit consecutus, facile demonstrari posset: Sed quia exempla odiosa forent (cum & alius modus agendi Dominorum Catholicorum hoc in passu Majestati Vestra Sacratissima in priori demisso Memoriali nostro humillime sit representatus) ab eorum enumeratione spontè super sedemus; Illud tamen subicere non possumus, quod etiam de præsentis præter plebem, Nobilitas, Civitatum & oppidorum incolæ, sicut & confinarii longè plures in hoc Regno reperiantur, penes fidelitatem Majestatis Vestra Sacratissima pro Patria excubantes, ac Christiani nominis hosti sese opposcentes Evangelici, ut si ratio sit ineunda à pluralitate, & prædictum hostem reprimentibus viribus, eatenus quoque appareret copiosior Evangelicorum numerus.

Deinde quod templa in fundis Dominorum Terrestrium adificata non competere Rusticis subditiis prætenderetur, apparet Statum Catholicum vel oblivione, vel datâ operâ præterisse tractatus illius Tyrnaviensis Anni 1646. continentias, ubi omnes hujusmodi simili in materiâ oborta questionibus ipso Diata Anni 1647. tempore, informatione Status Catholici copiosis rationibus Sua Majestati Sacratissima representatâ, diligentissime excussa, examinata, tandem diversis hæcenus impedimentis & interpretationibus non obstantibus sacro Diplomati Linzeri inserta, annihilata, & abolita essent, id quod etiam ex Diplomate Mathiæ II. eorum Archiducis, post vero Regis Hungaria, & Majestati Vestra Sacratissima Prædecessorum felicis reminiscentiæ interpretatio, in Archivo Regni sub No. 8. & literâ H. existente clarum evaderet; Taliterque templorum occupatio generaliter ad omnes Dominos terrestres, & consequenter Fiscum quoque Regium extensa lege vetaretur, neque per eosdem sub titulo liberi exercitii Religionis ipsorum, Evangelicorum Templa Parochias, scholas & id genus aliâ subsecutis etiam Regis Diplomatum occupare integrum fuisset; unde idem Status Catholicus conclusionem hanc:

Quod Evangelicis licuit, etiam Catholicis, invalidè inferret, tum ex rationibus præmissis, tum ex eo, quod diversa sit ratio Templorum, quæ præcesserunt sive Regum Diplomata, & modernorum diplomaticè jam circumscriptorum.

Condescendit expositi Status Catholicus præter occupationem Templorum ad alios actus per ipsummet in nos Evangelicos exercitos, inque memoriali nostro Vestra Majestati Sacratissima humillime representato uberius declaratos, eosdem partim negando, partim vero justo quasi juris titulo factos affirmando, taliter ministrorum Evangelicorum in persecutiones, per delegata iudicia sub prætextu Rebellionis aggravationes, ejectiones, & postmodum ad tritones relegationes, imò unius etiam combustionem defendere satagendo; Verum clementissime Imperator quod omnia illa, quæ vestra Majest. Sacratissima, in generalitate medio supplicis libelli demissa animi subiectione per nos representata sunt, firmissima nitantur veritate, quodvè Evangelici Ministri, prætextu quidem rebellionis ad insolitum jus citati, ab omni tamen labe fœda rebellionis puri & immunes, præmissas diras persecutiones perpeffi, nedum morte, verum nec illis, quas Status Catholicus mitiores dicit, pœnis digni extiterint; Quod denique idem Minister Evangelicus citra omne objectum quidem minus tamen comprobatum incendiarii delictum, fuerit combustus, parati sumus coram Regni Statibus stante hac Diata comprobare.

Uterius non sine gravi animi sensu cordisque dolore intelligimus Statum Catholicum asserere, se multo graviora, enormiora, & crudeliora à Nobis in puncto Religionis pertulisse.

Cum lucem meridiana clarius appareat, nobis omnia Tempia, Scholas, Parochias, & alia in priori nostro demisso Memoriali, Vestra Sacratissima Majestati humillime presentato, declarata, tam à proximo decennio quam ante adempta, Ministros exturbatos, nosque exercitio religionis nostræ exutos fuisse, quomodo quidpiam simile Catholico Statui per nos evenisset, ne cogitari quidem, tanto minus dici potest; Sed ut quoad alia nobis incognita, imò neque unquam cogitata, ac non nisi ex moderata eorundem replica intellecta.

Status Catholici objecta, nostra innocentia, alias per se clara, eò evidentior reddatur, non refugimus, ut quicumque nostrum Statui Catholico contra Diplomata regia & manifestissimas Legis injurias intulissent, autoritate regia puniantur.

Miramur autem Statum Catholicum eò deflexisse, ut aliena (si qua essent) facinorosa, nobis, Majestatis Vestra Sacratissima fidelibus imputare nihil pensi ducat; Cum tamen nos diversos in Nobilitatem excessus, expilationes pagorum, arcis, oppidorum, castellorum, ad innocentissimos Evangelicos pertinentium, aliæque enormia facta, Patrum Matthia Hirko, Casparis & Nicolai Paulinorum, aliorumque Ecclesiasticorum passu in isto designata, toti Statui Catholico adscribere noluerimus.

Quibus modo pravo in ordine replica, seu Memorialis Status Catholici Vestra Majestati Sacratissima exhibiti humillime & breviter representatis, quod in tractatum quempiam cum Dominis Catholicis condescendere, certasque e medio nostri, ex intimatione Excellentissimorum Dominorum, tam Majestatis Vestra Sacratissima Commissariorum, quam verò Domini Comitis Palatini, nomine Majestatis

Vestra Sacratissima facta personas eum in finem denominare nequeamus, sequentes nos excusarent rationes, ac in primis: Terrent nos acta Anni 1647. eorum enim vigore sacri Diplomatis Regii 400. plus minus Tempia Evangelicis restituenda fuissent, verum prædecessores nostri ad similem Tractatum condescendendo, dum ab eodem postmodum se eatenus inconsiderate fecisse serò animadvertentes resilire voluissent, recedere non permissi, eò res devenit, ut ex tot templis nonaginta solum restitui promissa sint, & neque ea statim complere restituta & assignata fuere.

Constat etiam, quod cum per Dominos Commissarios Statui Catholico intimatum fuisset, ut ad præinsinuatam Tractatum certos e medio sui denominarent, ex tunc Clerus hujusmodi Denominationi (antequam etiam Nobis Evangelicis fuisset intimatum) consentire noluit; imò eidem, tentandoque ulterius Tractatui contradixit: Quia verò Clerus inde ab initio semper (prout etiam ex replica Status Catholici apparet) præensas suas contradictiones contra nos, jusque nostrum etiam Diplomaticum obvertisset, obverteretque, ideo nullus optatus finis hujus Tractatus, nulla stabilitas aut securitas, verum pretiosi temporis inanis jactura speranda foret.

Demum quia natura Tractatus seu amicabilis compositionis secum ferret, quod in similibus à summo jure recedi debeat, jus autem nostrum esset Sacratissimum Vestra Majestatis Sacratissima Diploma, à quo recedere & in aliquem præjudiciosum Tractatum Nosmet immittere non esset integrum.

Quare representatis præmissis rationibus, quarum intuitu in aliquem Tractatum nosmet ut præmissum, immittere non possumus; Gravaminibus etiam Status Catholici & in favorem ejusdem adductis argumentis, jam pridem in prioribus Diatis sat luculenter dilutis, imò etiam Diplomaticè sublatis, ad Augustissimos Vestra Majestatis Sacrat. pedes, supplices provoluti, eandem denuò per viscera Misericordiae Deoramus, dignetur ex autoritate sua Regia, in quam spem nostram post Deum unice conjecimus, nostra Gravamina ad mentem Diplomatis Majestatis Vestra Sacratissima cum satisfactione injuriarum benignissime complanari, ac in præmissis contravenientibus punitis, nos in integrum restitui facere, inque firmam & stabilem securitatem stante adhuc presenti Diata benignè ac clementer collocare.

Quam Majestatis Vestra Sacratissima clementiam aternâ fidelitate nostrâ pro felici & Augustissimo Vestra Majestatis Sacratissima Imperio jugiter Deum exorantes, demereremur contendemus, benignam præstolantes Resolutionem

Majestatis Vestra
Sacratissima

Humillimi perpetuoque fideles
Subditi.

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

Die 5. August. Laborant compilatores & alii in instructione formanda ad exules pro Ablegatis mittendis. Refertur ablegatio Evangelicorum, nimirum ut præmissum est Die 2. Augusti obtentâ solenni Audientiâ apud Sacratissimam

nam suam Majestatem, Egregio Domino Stephano Kecskes Senatore alias, nunc verò simul ordinario Liberæ Regiæque Civitatis St. Georgiensis Ablegato, per modum brevissimæ recapitulationis certi cujusdam Memorialis, eidem Sacratissimæ suæ Majestati in hac ipsa audientia humillimè porrecti, perorante, sua Sacratissima Majestas Clementissimè reposuit: Se propositionem fidelis Status sui Evangelici benignè intellexisse: Cæterum Tractationem illam pro facilitando solummodo negotio institutam fuisse, quæ quia non successit, suam Majestatem Memoriale Evangelicorum maturè ruminare, proque contento Evangelicorum laborare velle, Resolutionem verò ad Commissarios transmittendam; clementer autem confidere Comitibus hæc felicem exitum habitura.

Eodem, Comes à Swarzenberg pro secundatione Instantiæ requisitus, Statum Evangelicum, quod potissimum ad Sacratissimam suam Majestatem confugerit, bene fecisse asserens, simul concordiam & Tractatum Ablegatis persuadere conatus est, cum nimirum utrinque: **ILLOS INTRA MUROS PECCETUR & EXTRA**, nec duæ extremitates facillè uniri queant, concordiam autem res parvæ crescant, neque præteriti eorum infeliciter initi Tractatus reminiscendum, quandoquidem non præteritis, sed præsentibus vivatur: Cæterum ubi res ad consilium pervenerit: se operam suam omninò navaturum.

Die 3. ejusdem Excellentissimus Comes à Kaplier præmissâ condecienti congratulatione de collato suæ Excellentiæ intimi Consiliariatus officio simili modo requisitus humanissimè respondit: Se summas agere gratias, quod Ablegatum suam domum adire, tum verò ipsi dicto modo gratulari dignati fuerint: Se prouti hætenus ita impostero quoque negotia eorundem pro virili promoturum, nec dubium esse, Statui Evangelico satisfactionem concessum iri: Suam etenim Sacratissimam Majestatem hesternò adhuc vespere, videlicet mox post habitam audientiam præsens negotium contulisse, adeundum tamen etiam Episcopum Viennensem, qui quamvis Episcopus, tamen partibus Evangelicorum optimè favere comperitur.

Eodem Excellentissimus Aulae Cancellarius Imperialis aditur, qui elegantissima oratione usus, sumpto exordio à dicto Salvatoris nostri: Omne Regnum in se divisum desolabitur, periculum patriæ, & bonum pacis declaravit, cum annexa adhortatione, quatenus pacis amantissimus Status, id quod verbis præ se fert etiam actu ipso præstare noverit, nec mordicè sensibus animi & opinionibus inhæreat; concedendum nimirum aliquid patriæ; habere eundem Imperatorem & Regem Patrem clementissimum, qui nihil non facturum sit, quæ ad reducendam tranquillitatem optatam Patriæ pacem proficua visa fuerint. Quantum ad se, pro viribus cooperaturum, & si quid boni conferre potuerit, Deo suo gratias agaturum.

Hic ad Episcopum Viennensem itum, qui intellectâ instantiâ Ablegatorum prolixa oratione demonstrare nixus est, Evangelicum Statum nimium petere, debere autem propter bo-

num publicum & tranquillitatem Regni aliquid è petitis Evangelicorum remitti; quantum verò ad Diploma Regium, se optimè nosse temporum illorum Statum, quin præterea etiam ædificationi quorundam Templorum per Fiscum contradictum fuisse, suadere itaque & rogare, quo Ablegati sese sincerè & familiariter expectarent, se, licet pedibus ægrum, tamen suam Sacratissimam Majestatem nihilominus accessurum, negotiaque hæc promoturum.

His & similibus persuasoriis usus, cum Ablegatos resolutioni constanter inhærere intelligeret, tandem in hæc verba prorupit: **BASTA**. Ex Physiognomia & serenitate vultuum Generosarum Dominationum vestra serenitatem animorum eorundem perspicio, nullatenus dubitans easdem Dominationes Vestras apud suam Sacratissimam Majestatem similiter Serenitatem inventurus, sed nec ego ex parte negligam resistas secundum posse meum secundare.

Marchio Badensis Statum Evangelicum optimè fecisse quod recusato Tractatu ad suam Majestatem confugerit, se certum esse, eidem Statui pro necessitate sua satisfactionem impensum iri; si in ipso situm esset, totum negotium intra triduum complanari posse, suadere tamen ne plus æquo petant, orto enim bello, sive Cæsar sive Turca vicerit, res status utrinque pejus habituros, Transylvanum enim & complices atunc nihil valituros.

Die 6. Augusti. Circa horam primam pomeridianam Excellentissimus Comes Dominus Noszticz Commissarius denuntiat, ut ii, qui Neostadium exmissi erant horâ 3. compareant.

Compareant; quibus longâ serie recensuerat, quàm sit jam antecederet insinuat, per certos Deputandos tentandus ratione complanationis Religionis necessarius Tractatus, in quem Evangelici consentire nollent ob defectum instructionis, quæ non Tractatum, sed juxta Diploma per Sacratissimam suam Majestatem satisfactionem urgendum & postulandum præscriberet, subjunxerat Dominus Commissarius, debere sciri qui sint illi Principales eorum, an illi, qui eosdem ad Comitibus Regni miserunt, vel ii qui de medio Ablegatorum Evangelicorum coram Dominis Commissariis compareant.

Si prius, scribantur literæ ad suos Principales, ut mittant literas facultatem tractandi attribuentes, quia negotium Religionis non penderet ulterius à Clero, sed à suæ Sac. Majestatis autoritate, quæ in hoc passu Mediatorem sese præstabit, cui à Catholicis nihil præscribi multò minus imponi aliquid possit, quia omnibus partibus resoluta sit, pacem suis fidelibus reddere.

Tandem Evangelici destinant Ablegatos ad Dominos Commissarios cum hac denuntiatione: Ipsos exhibuisse Sacratissimæ suæ Majestati certum Memoriale, in quo per expressum annexæ haberentur rationes, cur Evangelici non possint sese ad aliquem Tractatum intramittere; sed & eosdem præstolari à sua Sacratissimâ Majestate.

Die 7. Augusti. Refertur resolutio Dominorum Commissariorum ad propositionem Evangelicorum, qui sine dubio præsumperunt eos Evan-

Evangelicos hic esse congregatos; ideo quæsitum qui sint Principales eorum? respondebatur esse in Comitibus degentes Evangelicos, quos si requirere debeant Domini Ablegati præsertim moderno tumultuoso tempore, quippe cum nonnulli in Transylvania, alii in Polonia, & nescitur quibus in partibus delitescant, vix mentem ipsorum intra sex menses assequi possent.

His præsentatis dicebant Commissarii esse Evangelicis rem cum sua Sacratissimâ Majestate, cui nefas esset aliquid præscribere & imponere: Diploma recipere suam interpretationem, cui esset per Clerum contradicendum. Ad quæ Ablegati: Evangelicos, uti Fideles subditos, quidquam imponere nolle Sacratissimæ suæ Majestati, sed supplicissimè succursum ad mentem Diplom. Sacri implorare: Deniq; tractatu Tyrnav. omnia impedimenta, & diversam interpretationem prouti & contradicendum. Cleri sublatâ esse: respondebatur ex adverso, circa Tempora debere considerari actum seu occupationem & ipsa Tempora: Prius vi generalis Amnestiæ abolendum, Tempora verò nonnulla restituenda.

Die 10. Augusti. Die Solis, vacatur sacris & Bacho. Eorum Evangelici mittunt Ablegatos ad Commissarios & Comitem Palatinum: Insinuando Statum Evangelicum ex Ablegatis suis Neostadio redeuntibus intellexisse à Ministris suæ Sacratissimæ Majestatis, Resolutionem ad memoriale Evangelicorum secundum esse relegatum & transmissum Dominis Commissariis, ideo postulare contentorum ejusdem communicationem.

Commissarii respondent, aliud Evangelicis non posse dari responsum, quàm ut suaviora media amplectantur, scribant ad Principales suos mittant Plenipotenciales ad Tractatum, quid amplius cupiant, si sua Majestas, tanquam inter Statum Evangelicum & Catholicum, Mediatorem ageret præstaret hic media placidiora, quàm ab extraneis præstolari, uno verbo, nihil aliud ipsos possidere responso. Comes Palatinus quoque respondit, ut tractetur, sperare se felicem eventum; etsi nonnulli ex Clericis spe sua in auro posita contrarii videantur, ad majorem partem inclinare in Tractatum; ideo faciant, neque spem totam in Diplomate defigant, illud enim pati explicationem, & esse commune cum Catholicis. Interea si non placeat, hac hebdomadâ venturam Sacratissimam suam Majestatem, & tandem facturam officium.

Die 13. Augusti. Evangelicis per Generosum Dominum Joannem Serpilium intimatum. Comitem à Noszticz expectare resolutionem Evangelicorum ad nuperam suam denuntiationem: Ideo mittuntur Ablegati & denunciatur, putasse Evangelicos tot vicibus datâ Resolutione de nullo instituendo Tractatu, explicatis rationibus, in Memoriali, Sacratissimæ suæ Majestati transmissio, expressis, Excellentissimos Dominos Commissarios contentos fore; & hanc reiterationem, ne suis Excellentissimis Dominationibus molesti essent visam fuisse ipsis prætermittendam: Nihilominus cum & de præsentis circumscripti suis instructionibus, à quibus recedere non possent. Et consilium ut Principales

suos ad consentiendum in tractatum disponant, moderna vicissitudo temporis impossibilitate circumscribat, ideo inhærendo prioribus, in Tractatum aliquem sese haud immittere, sed præcisè à paterno suæ Majestatis Sacratissimæ veluti Regis sui justis & pii præstolari ad mentem Sacratissimi Diplomatis satisfactionem.

Ad quæ brevibus responsum: Dominos Commissarios certò putasse, imò & expectasse resolutionem, ipsos contentos fore tractatu, in quo sua Majestas Mediatorem sese præbiturum offerret; sed quia hic modus satis commodè non placeret, sed fieret provocatio unice ad Sacratissimæ suæ Majestatis auctoritatem, ideo hanc resolutionem sese communicaturos Sacratissimæ suæ Majestati.

Die 18. Augusti. Evangelicis nomine Residentis Hollandici, certæ Literæ obfigillatæ præsentantur, quas ii per Ablegatos Commissariis suæ Majestatis communicandas censuerunt; quod & factum est.

Commissarii collaudatâ prudentia Evangelicorum, eas suæ Majestati præsentandas responderunt.

Copia Literarum Ablegati Statuum & Ordinum Confœderatæ Belgicæ Statui Evangelico Inclyti Regni Hungariæ occlusè missarum.

Illustrissimi, Spectabiles ac Magnifici, Generosi & Egregii, Prudentes item ac Circumspecti universi Inclyti Regni Hungariæ Status & Ordines Evangelici:

„Quantum inter sit Reipublicæ Christianæ, „Quantum Augustissimæ Domui, quantum „reliquis Regibus, ferè omnibus Principibus, „Statibus in Europa, quantum maximè Hungariæ Regno, Patriæ Vestræ Magnatibus, Ecclesiasticis, Comitibus, Civitatibus, ac Regnicolis omnibus & singulis manifestius est, quàm „quòd demonstratione egeat, nihilque magis „quàm clara lux, face.

„Hoc itaque cum non ignorent prætitulata Dominationes Vestræ, nec non etiam quantum afflictiones & miseriæ Prædicantium Vestrarum, ac interruptus cursus liberi exercitii „Religionis Evangelicæ Dominis meis clementissimis, mihi que eorum Ministro, cordi fuerint & sint, quantoque studio & zelo hac in parte à me laboratum sit apud Sacratissimam suam „Majestatem, Regem Vestrum Optimum Maximum, à cujus singulari bonitate, justitia & clementia impetratum fuit gratiosum illud Decretum, cujus vi & vigore plurimi afflicti & miseri „Prædicantes (quorum afflictiones & miseriæ vobis cordi erant, & quotidianas lacrymas, suspiria precesque ad Deum Omnipotentem & Miseri-

„sericordem, & vestrum Christum Jesum extorquebant; & quorum absentia vos omnes, sic, ut oves sine pastore inimicis vestris expositi, oberrabatis) vinculis, carceribus, & triremibus, contra omnium expectationem & fidem, liberati ac absoluti fuerunt, ac simul sæva persecutionis tempestas, ab isto tempore, minori rabie sævit, & hætenus quievit.

O utinam! ut Pacis restituenda Prognosticon!

„Denique cum eadem vestræ Dominationes probè sciant Dominos meos Clementissimos, meque ex eorum mandato non derelinquere vestram causam; Sed eam Regum longè optimo, æquo, justo ac clementi studio eodem ac zelo commendare, nec desituros, usque dum vel minima spei supererit scintilla;

„Patiamini proinde, ut vos liberè alloquar, inoneam, suadeam, atque æquo animo attendite, ad ea, quæ vobis, alloquendo vos, adhortando, monendo, suadendo, ponderanda tamen à vobis, atque examinanda relinquo.

„Pax & quies in Regno Hungariæ, Dominis meis Clementissimis cordi est; sed simul plena Templorum, bonorumque ablatorum, restitutio, Deum Testor! nolite itaque ægrè ferre, si sententias vestras aliquando incurram, vel impingam.

In omnibus negotiis facillimè ad optatum finem pervenitur, ubi illa absque odio, ira vel alia aliqua passione, quæ iudicium turbant, tractantur; Modestia, æquanimitas moderatio, ubi in animo imperium obtinent, nullum tam arduum, tam perplexum est negotium, quod tractando, vertendo, explicando, resumendo, relaxandoque non facile expeditur. DEUS Optimus Maximus animo placidos, pacificos, modestos, in charitatem, inque mitiora proclives, juvat, amat, causasque illorum promovet, vertitque sæpius contra spem metumque in melius: hæc virtutes Christianum decent, maximè cum Evangelii magnam faciunt partem Evangelici.

„Seponant ergo injurias præfatæ Dominationes vestræ, quas pertulerunt: Condonent præterita, quæ reparari non possunt: remittant offensas etiam cum tolerabili damno, pacem, quantum in vobis est, charissimi Religionis consortes, quærite cum omnibus Regni membris: mitigate Gravamina vestra ex æquo, ex bono, ex lege charitatis, ablegate rigorem juris, qui cum æquitatis & charitatis ratione non semper subsistit: Pacem, quietem & concordiam ante omnia respicite, quærite, reducite: Propter vos ipsos, uxores, liberos, propter patriam, concives, Regnicolas; propter laborantes Statu, Reges, Principes, fidei in orbe Christiano consortes; propter Dominos meos Clementissimos, vestros apud suam Majestatem supplices intercessores, propter Augustissimam Domum, quæ per tot annos multo sanguine, aurò, argentoque Vos, & Christianismum contra inimicos defendit; propter Regem vestrum bonum, optimum, æquum, justum, clementem, qui subditos suos, vosque omnes ut viscera sua amat, qui pacem vobis dare, gratiam suam distribui, misericordiam etiam malemeritis largiri desiderat.

„Hujus optimi Regis vota pro pace, qui, ete & securitate Regni juvate, promovete, hæc ratione fidem vestram quam semper habuistis, præ cæteris, & conservastis, constanter Domino Vestro clementissimo contra aliorum fraudes probate: hoc modo confundite inimicos, Vestros qui inscio Rege Hungariam intoleranda & non excusanda temeritate opprimendi ac obruendi Evangelicam Religionem, ejusque liberum exercitium turbant & turbant. Hujus optimi Regis clementiæ confidite, ab hoc omnia sperate potius, quam ut desperata pace vestra culpa fiat; ut præsens Dieta vestro impulsu abrumperetur: Hæc clementia vos appellat, vel ad se vocat, omnia promittit, hæc Dietam convocavit, Palatinum dedit, plura dabit, omnesque non dubito cum gaudio domum dimittet.

„Hæc considerate, ponderate, examine, placidè, modeste, moderatè, æquanimiter in gratiam ejus, qui vos ut fratres in Christo Jesu colit qui vobis bene & optimè vult, precatur, que toto animo & corde, ut Deus Optimus Maximus in Christo Jesu, vobis Ecclesiæ suæ in Hungaria membris benedicat omni benedictione in terris & in coelis.

*Dominorum Ordinum Generalium
in federato Belgio ad suam Majestatem Cæsaream Ablegatus Extraordinarius.*

Georgius Hamel C. Brunick.

INTITULATIO.

Illustrissimis, Spectabilibus, Generosis & Egregiis, Prudentibus ac circumspectis universis Incliti Regni Hungaria Statibus & Ordinibus Evangelicis &c.

Die 20. Augusti. Dies festus Sancti Stephani Regis: Evangelici circa horam 4. pomeridianam Tertium exhibent Memoriale. Habitæ itaque benigna apud Sacratissimam suam Majestatem audientia: Verba faciente Egregio Domino Torkos; altenominata sua Majestas clementer respondit ad hunc ferè modum: Instantiam fidelis Status Evangelici intellexi. E quidem ideo veni, ut Inclitum & afflictissimum hoc Regnum Hungariæ in pristinam securitatem & tranquillitatem collocari possit, nec dubito rem ad eum finem perventuram; confido autem Statum etiam Evangelicum collaboraturum, ut scopus hic attingi possit: Quantum ad Memoriale, perlegam, resolutionemque dabo, omnino facturum, quod justum & æquum erit: De reliquo Gratiâ meâ Cæsarea & Regiâ vobis bene propensus maneo.

C O P I A.

Tertii Memorialis Sacratissimæ suæ Majestati per Statum Evangelicum porrecti.

Augustissime Imperator ac Rex, Domine
Domine Nobis naturaliter Clemens-
tissime.

Non amplius benignas Majestatis Vestrae Sacratissimæ aures, prolixâ rationum nostrarum prioribus nostris supplicibus libellis copiose deductarum, repetitione onerare pergitur; pergitur tamen indefinenter clementia Casarea & Regia pro exoptata resolutione humillimis precibus, ac demisse sollicitare Thronum, non obstinata alicujus pervicacie delectatione, prout ab aliis immerito arguimur, exstimulati verum imperterrita gratia Divina fiducia animati, qua Majestati vestra Sacratissima, Religione nostra in extremo jam constituta periculo supplicandi continuam nobis imponit necessitatem, atque nos nisi impetrandam redintegrationem cum restitutione prioris Status sperare jubet: Et merito quidem neque enim nos fideles Majestatis Vestrae Sacratissimæ subditos quispiam perduellionis alicujus scelere jacturam fidei Regiae fecisse, atque ex eo Diplomatis Regii incapaces esse bono jure asserere potest;

Quod quidem sanctum Diploma si nobis suffragatur, prout suffragatur, nos in tantis fluctibus, & proximo naufragio, huic tanquam Sacra Anchora, & libertatis Religionis inexpugnabili propugnaculo immotè inherentes, in justa causa, Regia benignitate nunc freti, felicem exitum nobis merito pollicemur.

Non adversatur Divina Majestati, dum pii, calamitatibus pressi, assidua precum effusione cælum pulsant, opemque & liberationem indefinenter implorant.

Cum itaque Majestatem Vestram Sacratissimam visibilem quandam Majestatem Dei, qui dixit, vos Dii estis, in terris representare manifestum sit; Nos quoque non curatis eatenus per alios positis diversis obstaculis, eorumque terroribus majores adhuc extremitates nobis minantibus, nullis artibus à constanti demisse supplicationis obtinendæ, Diplomatica justitia proposito nos dimoveri patiemur.

Apprehendemus adhuc, & pressis quasi manibus tenebimus indefinentibus supplicibus nostris precibus, lachrymis, obsecrationibus Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimæ bigas, quibus virtute symboli sui tanquam sol noster vehitur, consilium videlicet & industriam, iisque tam diu inhaerere, demisseque petitori, ut ea qua tempore nobis elargiti Diplomatis, consilio pro securitate Religionis nostrae clementer impertita est, industria quoque & autoritate regia perficere dignetur, & regio suo jubare, discussis calamitatum nostrarum nebulis, Religioni nostrae cum satisfactione & complanatione Gravaminum nostrorum, securitatem, & taliter toti Regno desideratam serenitatem impetraverimus.

Nil nos inauditi, nil cum dignitate Regia pugnans petimus, inviolabili & pramissum, sanctitati, benignitati Diplomatis insistimus, quo nos Majestas

Vestra Sacratissima gaudere & frui voluit, dum Evangelicorum quoque voto legitime electus & coronatus Rex noster salutatus fuisset: Imo nec privatum quidpiam, prout à contrariantibus nobis continue obijciatur, urgemus, sine quo enim publica tranquillitas & Regni quies persistere nequit, id pro privato haberi minime potest.

Quapropter, ut Majestas Vestra Sacratissima elementissimos in nos convertendo oculos, optata resolutione iteratis jam Memorialibus implorata, nos fideles subditos erigere dignetur, instantissime supplicamus.

Qui Majestatis Vestrae Sacratissimæ Augustissimum & diuturnum, omnigena felicitate ad vota refertum precantes imperium, totos nosmet gratia & Clementia Casarea & Regia devovemus, tanquam

Ejusdem Majestatis Vestrae
Sacratissimæ

Humillimi perpetuoque fideles
Subditi.

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

Die 21. Augusti. Obtenta audientia apud Celsissimum Principem à Schwarzenberg, Dominus Samuel Kacserius, succincta quidem, at eleganti satis oratiuncula desiderium Status Evangelici circa negotium Religionis exposuit, cum demissa instantia quatenus sua celsitudo pro gloriosa sua, humanæ necessitati, aut reali ope, aut salutaris saltem consilio succurrendi promptitudine etiam præsentem Evangelicorum causam, medio efficacissimæ suæ apud alteram memoratam suam Majestatem fiendæ recommendationis, promovere ac secundare dignaretur: Ad quæ Princeps valde humaniter, extremitates omnino declinandas respondit, remittendum itaque aliquantum à rigore Instantiæ, præsertim cum nec Catholicis quærendi argumenta desint; Hic antelatus Dominus Kacserius, modestissime rei statum repræsentans, excepit: Si quæ Catholicis injuriæ essent illatæ, vindicandas, sed Evangelicorum petita negligenda:

Porro, quantum ad statum Templorum repetitionem illorum aut justam, aut iniquam esse: Non posterius, quis enim sanctissima sillas animas, Gloriosissimos utpote olim Imperatores Matthiam II. Ferdinandum II. Ferdinandum III. & modernam suam Majestatem in suis sacris Diplomatibus injustè egisse dicere audeat? Si ergo prius; ablata absque exceptione restituenta:

Replicat Princeps; habere Catholicos quod huic objectioni opponant: Cui Dominus Kacserius Tyrnaviensem Tractatum Anni 1646. & interpretationem Augustissimi eorum Matthiæ II. prouti quoque acta Anni 1647. & obvertens, firmitatem causæ Evangelicorum solidissimè remonstravit, annexo etiam hoc, nec omnes Catholicos recessum à Diplomate boni versuros:

Hic Princeps subsistens, patriæ solummodo tranquillitatem commendavit, ad eamque promovendam Status Evangelicos adhortatus, conclusione ex Marone: Sat prata bibere, claudite jam rivos: addita, Ablegatos, quos omnes ex adverso considerare jussit, benignè dimisit.

Eodem die similiter Reverendissimo Episcopo Viennensi Negotium Religionis Evangelicæ per Status Evangelicos omni meliori modo recommendatur: Qui proluxiori sermone Ablegatos excipiens, denuò amicabilem compositionem suavit: quam cum Ablegati impossibilem dicerent, reposuit: Tempora trium esse generum: quædam enim per Catholicos, quædam verò per Evangelicos in propriis eorundem fundis ædificata; & hæc iterum vel contradictionibus involuta, vel minus involuta esse:

De Templis ultimi generis nullam; reliquorum, utpote priorum ordinum difficultates dari; quamvis ad istam objectionem (inquit Episcopus) Evangelicis quod respondeant, non desit: Dum verò Generosus Dominus Georgius Gerhardus, è numero videlicet Ablegatorum præcipuus, Diploma Regium, virtute cujus nimirum, ulterior Templorum occupatio expressè prohibita esset, obtenderet, Episcopus Tractatus repudiationem cernens, negotium sibi curæ fore respondendo, Ablegatos humanissimè dimisit.

Die 22. Augusti, Excellentissimus Aulae Cancellarius pro secundatione negotii Religionis Evangelicorum rogatus, instantiam hanc, dummodo mitius agatur, nec Sacratissima sua Majestas quasi cogi videatur, omninò promotum iri, neque se defuturum esse respondit.

Eodem. Status Evangelicus, certò intellexit Nuncium Apostolicum, tertium Evangelicorum Memoriale, ob modestiam & moderationem valde laudasse; hoc per expressum annexò melius esse aliquot Tempora restituere, quam fors omnia amittere.

Eodem, Excellentissimus Aulae Mareschallus Comes Albertus à Zintzendorff per Evangelicorum Ablegatos in cognita causa eorundem condecenter salutatus, admodum liberaliter respondit: Nimirum se Statum Evangelicum, super consolatione & satisfactione ipsis per Sacratissimam suam Majestatem benignè impertienda, bona fide assecurare, neque eosdem aliter nisi cum gaudio ad suos penates reversuros: Esse enim verbum Regium ad quod provocarent firmum & inviolabile, Sac. suam Majestatem justam & clementem, nec Evangelicorum instantiam injustam, aut iniquam: Quantum ad suam personam, se omnino collaboraturum, ne Statum Evangelicum fiduciæ suæ poeniteat.

Die 23. Augusti. Præmissis confectis, Evangelici modestissimè hesternum Gravamen conditioni sextæ Diplomatis annexum recapitulant, querulando, non ad mentem compilatorum, sed durioribus verbis expressum esse, quò facto apparere, Dominos Catholicos nolle cooperari satisfactioni gravaminibus partis utriusque: quâ occasione eruperat quidem ex Capitularibus, posse ipsos, id est Catholicos expectare: Ex adverso verò Evangelicos manifestè coram Statibus & Ordinibus velle declarare, moni-

tos vestigiis Anni 1659, usque dum satisfactio in Religione ipsis elargita fuerit, eosdem in exhibitione aliorum Gravaminum Regni consentire nolle.

Et hæc dum repræsentanda postulassent Dominis Magnatibus, ac Catholici renuissent, Magnificus Dominus Personalis officium in se assumpsit & Magnatibus repræsentavit: At horâ 12, elapsa per Dominos Magnates resolutio in proximum sessionis diem dilata est.

Die 24. Augusti. Cellissimi Marchio Badensis demissè salutatus, Evangelicos quod hactenus ad Diploma Regium provocarint, omninò benè fecisse ait, nimirum obstinatione Clericorum, ne unico quidem Templo cedere volentium ad id inductos: Jam autem visa Sacratissimæ suæ Majestatis Clementissimâ intentione, scilicet Evangelicis satisfactionem pro necessitate impensuræ, eidem Diplomati pertinaciter insistere velle speculationem (verba Marchionis erant) & phantasiam esse. Cæterum Clerum, qui Evangelicis hoc in passu parum faveat, superiorum autoritate abstergitum realitatem ostendere non audere: Denique Evangelicos non debere commoveri comminationibus Cameræ præfecti, ejusdem enim unicum dictos Evangelicos à suâ spe deijciendi scopum esse.

De reliquo suam operam & benevolentiam polliceri.

Die 25. Augusti. Comes Palatinus intellecta declaratione Evangelicorum, habita cum aliquibus conferentia ad conditionem 6. ut adscribantur sequentia jussit.

Cum tam Catholici quam Evangelici sua Gravamina Sacratissimæ suæ Majestati humillimè porrexissent; supplicant Status & Ordines Regni humillimè, quatenus sua Majestas Sacratissima idem negotium Religionis stante Diætâ clementissimè complanari facere dignetur: Sed Evangelici hac appositione non erant contenti, maximè ex eo, dum Catholici veluti injurias inferentes, nulla Gravamina haberent.

Quare ne Sacratissima sua Majestas indignaretur Declarationi, visum est, ut certò Memoriali ostendatur, & exprimat, quæ sint rationes prænotatæ Declarationis, & ut hoc Memoriale per Comitem Palatinum exhibeatur.

Et tum Personalis pro responso à Dominis Magnatibus ad propositionem Evangelicorum ante triduum insinuatam, vadit & refert hoc idem, quod superius expressum est, per Palatinum ad inventum medium.

Denique suam Sacratissimam Majestatem per Palatinum assecurare Evangelicos, super satisfactione stante Diætâ impendenda. Evangelici expressè instant, fiat initium complanationis hic & Posonij: Cæterum motiva dabantur, factum Anni 1647. ubi post Palatini electionem Negotium Religionis resumptum & in ordinem redactum est: Secundò Instructiones principalem, quæ innuerent ante omnes alios Tractatus negotium Religionis promovendum: Item jam etiam de præsentibus nonnullorum audire minas, si etiam constitutionibus Regni restitutio præscriberetur Templorum, tamen se id non permisuros.

Die 26. Augusti. Evangelici missis Ablegatis ad Dominum Personalem, per eosdem representant, se juxta hesternam coram Regno factam intimationem in conscribendo certo Memoriali ad suam Majestatem Sacratissimam laboraturos, idè demissè absentiam excusare. Qui brevibus respondit: Dummodò die hesterno tempore indictæ sessionis non fuisset ostensus publicus consensus, tum res non esset tantæ considerationis. Similiter mittuntur Ablegati ad Dominum Palatinum cum Memoriali ad Sacratissimam suam Majestatem directo: Interea Domini Catholici conveniunt capita & corda ob absentiam Evangelicorum moventes.

Copia Memorialis.

Incltyti Status Evangelici, quarti, Sacratissimæ suæ Majestati per Exellentissimum Comitem Palatinum exhibitum.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter Clementissime.

CUM in primordiis Compilationis publicorum Gravaminum sub his Regni Comitibus instituta, etiam in negotio perturbata Religionis nostræ Evangelicæ emerforum, publico omnium Statuum & Ordinum nomine, Majestati Vestræ Sacratissimæ humiliter fieri postulata repræsentationem obtinere non potuissimus: Tum ad partes relegatis deinceps nobis met ipsis fuit necessum, eadem in generalibus duntaxat terminis pro tunc concinnata in demisso Memoriali cum profunda animorum nostrorum demissione Sacratissimæ Majestati Vestræ porrigere. Plurimis deinde interjectis septimanis, quamdiu videl. Status Catholicus præsentia sua Gravamina elaborarunt, in patientissimè nosmet contineri, & præstolari jussi expectavimus, quid produxerint: ita secundo memoriali innocentiam nostram adversus eorum objecta, nunquam contra nos humillimos Majestatis Vestræ Sacratissimæ fideles subditos comprobanda, coram Vestra Majestate Sacratissima genuinè deteximus; prægnantibus iis rationibus subnexis, ob quas in nullum cum eodem Statu Catholico habendum super eodem Religionis negotio Tractatum nosmet immittere potuerimus.

Tertio Memoriali non nisi pro summe desideratâ benignissima resolutione Majestatis Vestræ Sacratissimæ Diplomatica, post tanti temporis patientissimam, cum demissâ in paternam Vestræ Sacratissimæ Majestatis pietatissimam Gratiâ fixâ fiduciâ conjunctam præstolationem, impensius oravimus.

Nec interea otiosè hærentes, cum reliquis Statibus & Ordinibus in aliis publicis Diætali-bus Negotiis unâ operati sumus.

Histor. Hungar.

Jam ad sextam Regii Diplomatis pertinent, verum quidem est, Augustissime Imperator, ejus occasione non posse nos in cooperando ulterius progredi, quamdiu super complanatione Gravaminum nostrorum benignam, & optatam Sacratissimæ Majestatis Vestræ resolutionem obtinere valeamus, declarare debuissè: Repræsentare volentes humillimè etiam Majestati Vestræ Sacratissimæ pietati, clementiæ & justitiæ ejusdem confisi, quod quia Religionis turbata Gravamina (quæ nobis longè onerosiora essent repartitionis & accisarum, aliisque impositis oneribus) non exactis, verum durantibus ipsis Diætis, sint complananda: propterea priusquam præsens terminus Diætalis exactus foret, congruo imò legali hocce tempore, dum Majestatis Vestræ Sacratissimæ Sacri Regii Diplomatis prænotata sexta conditio jam in ordine occurrisset, nos in ea urgenda singulariter constitutos esse, & realem ac effectivam complanationem sub isthoc termino Diætali, Regiæ Sacratissimæ Vestræ Majestatis Autoritate, Diplomaticè, post creatum Palatinum, more & consuetudine antehac practicatis, instituendam, clementerque effectuandam præstolari Nobis incumbit, etiam à Principalibus nostris ut isthoc exigamus mandatis. Nisi etenim benememorata, sæpiusque repetita Sacratissimæ Majestatis Vestræ autoritate, complanatio Gravaminum nostrorum initium immediate sumendo, actualis & finalis effectuationis spem nobis clementer porrexerit; Solutis præsentibus Comitibus vix aliquam sperare licebit satisfactionem impendendam. Cujus rei monent nos infelicia exacta tempora, Annum 1649. subsecuta: Postquam turbatis denuo in negotio Religionis Regnicolis, nec processui articulari per Catholicos mille modis impedito ac turbato satisfieri potuit: nec assécurationes in Comitibus subsequentibus per Comitem Palatinum & præcipuos Sacratissimæ Majestatis Vestræ Ministros data, post ineffectuatæ manentes, quicquam turbatoribus obfuerint, quin majorem fiduciam manifestius & pertinacius persequendi Religionem Evangelicam, & ejus asséculationem præbuisse expertum est, prædecessoribus nostris talibus assécurationibus & promissionibus ad alios Diætales Tractatus persuasis, & inductis, Prout etiam sub his ipsis Comitibus jam sit ausum per aliquos dictum fuisse:

Etiam si qualiscunque publica Constitutio Articularis de præsentia sancita fuerit, super occupatis reddendis, nequaquam sese eadem restituros fore.

Ne itaque spe frustraremur, quod nobis ad alios publicos Tractatus intentis, & per hoc præsentia justa ac debita occasione neglecta, ubi tempus Comitiorum effluxerit serò tunc advertisse pœniteat incomplanata mansisse Religionis nostræ Gravamina, & tandem sine Diplomaticæ satisfactionis impensione discedere cogamur, cum infausta nominum nostrorum etiam apud posteros memoria.

Proinde ad augustissimos pedes Majestatis Vestræ Sacratissimæ supplices provoluti apud eandem Majestatem Vestram Sacratissimam profundissima animorum demissione præsentibus hoc modo declaratis porrò supplicamus:

„ Si quid aliud adversum Nos Majestati Vestrae Sacratissimae hoc in passu delatum fuerit, id ipsum apud se praeponderari non sinat; Verum ex innata Caesarea & Regia sua Clementia, dignetur nos universos & singulos ejusmodi humillimos & perpetuo fideles subditos suos benignissimè recognoscere, qui pacis anhelantes & ejus studiosissimi, hoc ipso perturbata Religione, nis complanationis, & desuper ante ultiores tractatus per Regiam auctoritatem, impendenda satisfactionis Diplomaticae, efficaci & principali medio desideramus pacem afflictæ huic patriæ restitui.

„ Pro quo, jam rerum serie ita exigente, dum hac in parte agendum habemus, nec in cæteris negotiis ex rationibus prædeclaratiscollaborare possumus, nullam aliam Sacratissimæ Majestatis Vestrae de nobis opinionem concipere, nec aliorum insinuationem contrariam admittere, quin imò ad iteratas, & eas demissimas præexhibitas supplicationes nostras clementissimam desideratam resolutionem suam elargiri, ut illa ipsa diplomatica Resolutio Majestatis Vestrae Regiæ ejusdemmet auctoritate, quocitius inchoari simulque effectuari possit, dignetur clementissimè.

„ Quam Majestatis Vestrae Sacratissimæ gratiam & benignitatem, perpetuis iisque fidelibus servitiis humiliter demereri adnitemur, & benignissimâ Resolutione præstolatâ, eidem Majestati Vestrae Sacratissimæ vitam longævam cum felicissimo & florenti imperio demississimè apprecamur.

Majestatis Vestrae
Sacratissimæ

*Humillimi perpetuoque fideles
Subditi.*

Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

Die 27. Augusti. Expediuntur Aبلغati ad Ministros, ostendentes non leves Evangelicis esse causas, cur sepositâ sessione negotium Religionis urgere satagant, habentes enim retro actis Diætis plurimas Palatini & Ministrorum de complanatione Affecutorias, tamen ad finem nihil factum, sed re infectâ recessum: Denique jam citra hoc multi audent dicere, etiamsi nescitur quales Articuli conderentur, tamen Templâ se minimè restitutos. Ideò nisi stante Diætâ satisfactio cum effectuatio eo facta instituenta fuerit impensa, actum erit. Memoriale quoque per Evangelicos ex rationibus præmissis ad suam Majestatem Sacratissimam per Dominum Palatinum missum est.

Ministri re intellecta variè judicant, aliqui laudant, aliqui culpant: Episcopus verò Viennensis offert in negotio hocce mediationem; Etsi diffidunt Evangelici stante Diætâ, complanationem futuram, seque speciales Affecutorias à Sacratissima sua Majestate obtenturos.

Circa horam pomeridianam tertiam, Ev-

angelici per Dominum Personalem ad hospitium vocantur: Quibus prolixiori sermone prima illa renitentia suaviter excutitur.

Deinde nomine suæ Majestatis affecutorio proponitur, in qua ipso actu laboratur, eamque intra duos aut tres dies proditura à Sacratissima sua Majestate, sint itaque certi & compareant.

Die 28. Augusti. Evangelici medio Aبلغatorum Domino Personali resolvunt se comparituros, & præcisè illa tantummodo quæ ante sextam conditionem Dominis Magnatibus præsentata sunt, calculaturos. Hoc idem Domino Palatino intimatum & unâ supplicatum, ut sua Excellentia ceu Mediator Resolutionem à sua Majestate ad exhibitum Memoriale obtineat.

Die 29. Augusti. In continuatione perlectionis jam evolutorum per Magnates Gravaminum in publica sessione pergitur. Eorum per certos Aبلغatos de medio Magnatum exmissos, mittitur certum Sacratissimæ suæ Majestatis in facto negotii Religionis Evangelicæ *Decretum seu affecutoria sua Majestatis, velle stante Diætâ negotium Religionis complanare.* Cujus tenor talis est.

Reverendissimis, Reverendis. &c.

„ Sacratissimæ Caesareæ Regiæque Majestatis Domini Domini Nostri Clementissimi nomine, Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, spectabilibus, ac Magnificis, Egregiis, & Nobilibus, nec non Prudentibus ac Circumspectis, universis Regni Hungariæ & partium eidem annexarum Statibus ac Ordinibus, ad modernam Generalem ejusdem Regni Diætam convocatis & præsentibus, hisce singulariter significandum.

„ Supposuisse Eandem suam Majestatem Sacratissimam, sibi que omnino persuasisse compilationem Gravaminum Regni jam esse absolutam, atque ideo ex paterno desiderio ea complanandi ante octiduum adhuc Neostadio reddidisse. Interim dum præsentationem obligationemque indies benignè præstolaretur, improvise accipit porrectum sibi per addictos, August. & Helveticæ Confessioni Regnicolas supplicem libellum, in quo se in reliquorum negotiorum publicorum & Gravaminum compilatione, & ulteriori cooperatione, eoque progredi nolle declararent, quousque super compilatione Gravaminum in pt. Religionis benignam & optatam Resolutionem non obtinerint. Inusitatus iste petitionis promovendæ modus altememorata suæ Majestati Sacratissimæ meritò displicuit, tanquam Regiæ dignitati, Regniq; universi utilitati minime conveniens; quandoquidem in præsentissima ejusdem necessitate per omissionem Consultationum publicarum, adeoque in apertam perniciem Regni nonnulli institutum suum petiitum illicita via efficere, & transgresso propositionis ordine, novum in tractandis negotiis publ. sibi assumere nituntur, & quidem ipso tempore, quo eadem sua Majestas Sac. paterna ac matura deliberatione secum reputat, qualiter isthæc gravissima Religionis con-

controversia, cujus determinatio ad ejusdem
arbitrium remissa fuit, placidâ & suavi me-
thodò sopiri atque complanari posset. Pa-
terna etenim ejusdem Sacratissimæ Sux Maje-
statis intentio semper fuit, ac etiam nunc est,
stante adhuc hac Diætâ præfata Religionis
Gravamina in compositionem assumendi, &
neutiquam eam ad aliud tempus vel locum re-
mittendi.

Hac igitur benignâ pollicitatione secu-
ros admonet, & hortatur clementer eadem
Sua Majestas Sacratissima, tam supplices Au-
gustanæ & Helveticæ confessioni addictos,
quàm reliquos Catholicos Ordines, ut citra
ullam moram omittas publicas consultationes
denuò aggrediantur, easque indefinenter de-
bitâ cum assiduitate & diligentia prosequan-
tur. Visuri vicissim brevi actualement inchoa-
tionem examinandorum Religionis Grava-
minum institui, & ad finem usque summa cum
applicatione continuari.

De cætero eadem Sua Majestas Sacratif-
sima Cæsarea & Regia Sua Gratia ac Clemen-
tia, universis Statibus & Ordinibus benignè
jugiterque propensa permanet.

Sempronis Die 28. Mens.

*August. Anno Domi-
ni 1681.*

Per Sacratissimam Cæsaream Re-
giamq; Majestatem

Joannes Maholany.

Die 30. Augusti. Status Evangelicus accepto
& benè ruminato præmisso Sacratissimæ
Sux Majestatis Decreto assecutorio, postquam
animadvertisset ibidem haud pauca toti Statui
Evangelico valdè præjudicantia reperiri, certos
è medio sui ablegatos, tum ad Dominum Co-
mitem Palatinum, & Dominum Personalem
tum verò alios altememoratæ Sux Majestatis Mi-
nistros mittendos decernit, qui consideratio-
nes circa antelatum Decretum exponendo, cur
sibi per idem minùs satisfactum esset, demon-
strarent: Nimirum ex terminis ejusdem Decre-
ti duriusculis patere Evangelicum Statum ad
Suam Majestatem Sacratissimam graviter dela-
tum esse, quam delationem dum evitare student
per humillimum suum Memoriale rationesque
in eodem contentas, ob quas scilicet in ulterio-
res tractatus sese immittere nequeant, verum a
benigna optata Diplomaticaque autoritatis Re-
giæ Gravaminum suorum eidem Majestati Sacra-
tissimæ humillimè exhibitorum, complanatione
& satisfactione præstolari necessitarentur, eas-
dem omninò rationes pro insinuato agendi mo-
do, perniciem Regno huic ominanti haberi,
& publicè Decretalis tenoris serie Statum Evan-
gelicum hujusmodi perniciosorum actuum &
tractatum reos argui.

Quo ex respectu innocentiam suam decla-
raturi, resolutionemque Sux Majestatis Sacra-
tissimæ acceleraturi, assecurationesque occasio-
ne extradandæ resolutionis Cæsareæ & Regiæ,

complanationisque Gravaminum Evangelico-
rum in memoriam revocaturi, præmemoratam
legationem ad Dominum Comitem Palatinum
&c. solenniter expediunt.

Quibus sic ordinatis, legitur conceptus
responsorius ad Excellentissimum Dominum
Præpotentum Fœderati Belgii Generalium Or-
dinum ablegatum extraordinarium, tenore
tali.

Excellentissime Domine, nobis Observan-
dissime, Colendissime.

Acceptatis, eo quo decuit honore, nu-
per literis Vestræ Excellentie ad nos di-
rectis, tum commendato in iis benigno affe-
ctu Dominorum Principalium suorum, Præ-
potentum in fœderato Belgio Generalium
Ordinum, benevoloque ejusdemmet Vestræ
Excellentie favore causam nostram coram Sa-
cratissima Cæsarea Regiaque Majestate Do-
mino Domino nostro Clementissimo promo-
vendi, tum etiam zelosam adhortationem
ad injurias seponendas, præterita condonan-
da, pacem quærendam, gravamina mitigan-
da, quietemque & concordiam respiciendam
& reducendam, aliaque ibidem fusiùs expre-
sa ex iisdem uberius intelleximus.

Quod Præpotentum Generalium Ordina-
rum fœderati Belgii in calamitate miserorum
Ecclesiarum nostrarum Ministrorum, ac scho-
larum Rectorum Christianam compassionem
ac liberationem à triremibus attinet, pro
eadem apud Sacratissimam Suam Majestatem
Dominum Dominum nostrum Clementissi-
mum efficaci interpositione demissas agimus
gratias, perpetuæ gratæ mentis recordatione
ad posteros quoque transmissuri.

Cæterum Excellentissime Domine sum-
mas, summeque injurias, quas evolutis tem-
poribus passi fuimus, partimurque adhuc, in-
nocentissimæ nostræ Religionis Evangelicæ
turbationes, & eatenus complurium turbato-
rum sibi arrogatam & hucusque continuatam
universalem ferè miseros Evangelicos in hac
patria persequendi licentiam, quâ videlicet
mediate, paucissimis exceptis, omnia tem-
pla, Parochiæ, Gymnasia, scholæ, Xenodo-
chia, proventusque eo pertinentes (in quo-
rum pacifico usu ab ipsis institutæ Reforma-
tionis Evangelicæ temporibus, dum Præde-
cessores nostri tam seculares quàm plures etiam
Ecclesiasticæ Personæ, per prædicationem
Verbi Divini Religionem Evangelicam, spon-
tè & liberè amplexi fuissent, ac templa & re-
liqua enumerata præ manibus ipsorum, tan-
quam legitimorum possessorum & hæredum
remansissent, consequenterque legaliter & Di-
plomaticè numero nos potiores Evangelici
incolæ hujus Regni perstiteramus) viâ facti
occupata sunt, nonnullis ejusmodi occupato-
rum templorum funditus everfis, ac eorum
materialibus in stabula & profanos usus con-
versis; quaque mediante Ministri Evangelici
& Scholarum Rectores sub variis prætextibus
omnibus facultatibus emuncti, è parochiis pul-
si, capti, ac plurima cruciatuum genera sub-
ire coacti: Nobiles item ad incompetens fo-
rum

rum citati, arrestati, bonis privati, miseraque plebs variis damnificationibus & miseriis afflictæ & oppressa est: Hujusmodi injurias cateraque adversus Evangelicam Religionem nostram, & ejus in hoc Regno asecclas commissæ contra tenorem Sacrorum Regionum Diplomatum, contraque publicas iteratas Regni constitutiones, ac desuper initas pacificationes audacissime patrata, Sux Sacratissimæ Majestati ceu Domino & legitimo Regi nostro in præexhibitis Memorialibus nostris, uberius quidem, sed tantum generaliter, maximâ animorum nostrorum demissione, uti jam præsentavimus, atque justam hanc publicam, publicarum injuriarum & oppressionum nostrarum causam, coram Sua Majestate Sacratissima, tanquam supremo in terris orbis Christiani justitiatore, nostroq; Clementissimo Rege ac æquissimo judice humillimè exposuimus, secundum prælibati benigni sui Diplomatis continentias complanandam & determinandam; sic nequaquam volumus, nec unquam in animum induximus, hæc ipsa Religionis nostræ, ejusque Consortibus illata adversa per nos ipsos, aut quoscunque alios aliter ulcisci:

Verum ad Augustissimos Sux Majestatis Sacratissimæ pedes supplices nos devolvendo, & eandem per viscera misericordiæ Divinæ demissè orando, quatenus ex autoritate Regiæ, in quam spem nostram totam unice post DEUM conjecimus, illamque pro inexpugnabili refugii nostri asylo habemus, Gravamina nostra prævio modo cum satisfactione injuriarum benignissimè complanari, ac contravenientibus puniri, nos in integrum restitui facere, atque in firmam & stabilem securitatem, stante adhuc præsentis Diætæ collocare dignetur.

Atque ista via recta per toties memorata Diplomata Regia, veluti fundamentales Regni hujus leges nobis præmonstratæ, quærimus omninò Excellentissime Domine pacem, desideramusq; quietem reduci, & communem concordiam; nobis siquidem nihil unquam desiderabilius est & fuit, quam habere, & posse semper colere pacem in afflictissimâ, totque adversitatibus vexatâ, & jam in extremo ferè discrimine fluctuante hac patriâ.

At hac autem via ad alium quempiam tractatum, cum parte à qua taliter offensi sumus, in eundem deflectere, videtur nobis nec tutum, nec conducibile, nec demum stabile, prouti id nobis experientia manifestum reddidit: namque deflexione tali ab hac Regiâ viâ, non possumus infelici quorundam Prædecessorum nostrorum exemplo edocti (quod ipsum nunc nos terret maximopere) aliquam nobis polliceri spei nostræ adimplerionem: Cum etiam in publicis Regni Comitibus Annæ 1647. vigore sacri Diplomatis Regii 400. plus minus templi Evangelicis in hoc Regno fuissent restituenta; ejus temporis Prædecessores nostri ad similem tractatum condescendendo, dum postea serò advertentes eatenus inconsideratè se fecisse, abindeque resilire voluissent, rece-

dere non permitti, verum eò res devenit, ut ex occupatis tot templis Evangelicorum, 90. solum sint restitui promissa, nec ea tunc statim restituta & assignata; imò jam nunc etiam eadem cum aliis fermè omnibus ab Evangelicis rursus reoccupata existunt.

Vult præterea contradictione sua obviam re Clerus, quominus talis accordæ tractatus nobiscum institui queat, qui citius etiam suam contradictionem admaturavit, quàm nobis Evangelicis tractandum esse intimatum fuisset. Et sicut idem ab initio semper prætensas suas contradictiones, contra nos, jusque etiam nostrum Diplomaticum obvertit, ita & nunc obverteret: Ac proinde noster cum offensoribus nostris eo modo ineundus tractatus, conclusorumque & accordatorum stabilitas & securitas nequaquam speranda foret.

Præmissas rationes præponderat etiam id, quod quia secum ferret amicabile compositionis natura, debere in similibus tractatibus à summo jure recedere, nostrum verò jus sint ipsa toties memorata sacra Diplomata Sacratissimorum olim Principum & Regum, modernique pientissimi Regis, ac Dominorum nostrorum Regia, absit à nobis ab his vel latum unguem recedere, & per præjudiciosum aliquem tractatum iisdem quicquam cum summa conscientiarum nostrarum læsione detrudere, cum perpetuâ nominum nostrorum, ob rem non dexterè gestam, infamiâ, successorumque nostrorum propositæ libertatis maculâ.

Habentes itaque etiam coram Tribunali Divino per nos in futuro seculo reddendarum rationum curam, præmissæ justæ, directæ & legitimæ semitæ, velimus nolimus, est nobis insistendum necessario: In qua nullius penitus pervicaciæ delectatione extimulati; Sed imperterritâ gratiæ Regiæ fiduciâ animati procedentes, cum profunda demissione pulsamus fores Regiæ Clementiæ, nec à constantî demissæ supplicationis, & per eam obtinendæ justitiæ Diplomaticæ proposito nos dimoveri patiemur.

Justum Excellentissime Domine & licitum per leges petimus, petimusque justè & sine injuria; petimus autem à justissimo Orbis Christiani justarum causarum judice: petimus uti pacis assequendæ cupidissimi; petimus bonum, publicæ tranquillitati & totius Regni quieti deserviens, & confidimus justissimum eum Judicem, circa postulata nostra ad intimationem olim Gloriosissimorum Matthiæ II. Augustissimorum, Avi & dulcissimi Progenitoris Sux Majestatis Sacratissimæ, hanc eandem justitiam nobis injuriatis Clementissimè elargiturum & administraturum.

Quoad offensiones personales nobis multifariè illatas, ab Excellentia Vestra, aut aliis quibuscunque cordatis Magnis Viris, nolumus tales reputari, qui non facile

facile condonare cuperemus easdem, nec unquam hætenus perpeſſarum injuriarum, tam memores fuiſſemus, quin charitate quoscuq; ſuperare niteremur, dummodo nobis & noſtræ templis, Parochiæ, Scholæ, Gymnaſia, Xenodochia, cæteraque occupata & erepta, quæ ex toties allegatis principiis occupare minimè ulterius licuit, reſtituantur, Miniſtri confeſſionis noſtræ, ad priora Parochiarum, Scholarum & Gymnaſiorum loca, abolitis hinc inde extortis ab iſdem præjudicioſis Reverſalibus, admittantur; verbo, in eum liberi exercitii Religionis noſtræ ſtatum, quo antecedentibus, & notanter ipſo Anno 1647. conſtituti fuiſſemus, aſſeramur articulis etiam ejusdem anni hoc in paſſu firmati.

Quâ juſtâ & conſtanti noſtrâ petitione Divinam humanamque Majeſtates nequaquam offendimus, cum Majeſtaticæ ipſorum autoritati nihil quippe, & ne in minimo quidem derogatorium, cum omni animorum noſtrorum ſubjectione ſimpliciter expetamus, nec in charitatem erga proximum quidquam delinquamus, noſtra, non aliena repetentes, nec alienationi animorum & diſſenſioni obnoxia, imò ad unionem & fraternam dilectionem coaleſcendam deſervientia effectuari deſideramus, modeſtè ac placidè agentes, ac quo demisſius & ſuavius fieri poteſt, juſtam noſtram inſtantiam coram Cæſareâ Regiaque Majeſtate, coram Excellentisſimis Dominis Aulæ Cæſareæ Miniſtris, coram ſummis hujus Regni columnis, tanquam oculis orbis Chriſtiani, cæterisque Dominis Statibus & Ordinibus, fratribus, proximis & commemoris noſtris, hicce conſtitutis, attendentes, hoc & non aliud eſſe officii etiam & fidelitatis noſtræ, quæ erga Suam Majeſtatem Sacraſſimam, uti Dominum & Regem noſtrum, noſmet in perpetuum devovimus.

Et hæc ſunt quæ Excellentia Vestræ decenti honore, ac debita officiorum noſtrorum commendatione reſcribenda habuimus, permanſuri ſemper

Ejusdem Excellentia
Vestræ

*Amici & Servitores
paratiſſimi*

Statuum & Ordinum In-
clyti Regni Hungariæ
Evangelicorum ad præ-
ſentem Diætam Able-
gati Nuncii.

Die 2. Septembr. Status iterum hora 2. in Domo Regnicolarum convenerunt, ut intelligant, quanam Domini Protonotarii interim ex Gravaminibus compendiarint: Dominus Protonotarius talia incepit prælegere:

1. De Palatinatu erga Suam Majeſtatem Sacraſſimam gratiarum actione præmiſſa, Palatini authoritatis conſervatio urgetur.

2. De pace cum Turcis per extraneos ſine Conſilio Hungarico inita; incommoda hinc ſubſecuta repræſentantur.
3. De confiniorum proviſione proſpiciendum, & Capitaneorum exceſſibus compescendis, deque ablatis tormentis, eorumque reſtitutione.
4. Repræſentata onera contributionum.
5. Officia extraneorum quàm ſint nociva, remonſtratur, ideò extranei removeantur.
6. Militis extranei insolentia deducitur, ideò partim educi, partim cum Sux Majeſtatis conſuſione in confinia quomodo collocandus.
7. Incompetentia judicia perſtringuntur, & Conditio Diplomatis obſervanda ſtatuitur.
8. Negotii Religionis utrinque fienda complanatio urgetur, & quidem Diplomaticè.
9. Exulibus Amneſtia, qui verò ſub eorum ſpecie Nobilitatem & miſeros colonos oppreſſerunt, illis ſuffragari nequeat.
10. Adminiſtratio juſtitia ſtatuitur, & mandata illegitima prohibentur.
11. Camerarum exceſſus enumerantur.
12. Comitia intra annum Poſonii celebrentur.

Die 3. & 4. Septembris. Circa excerptenda Gravamina & in ordinem redigenda laborabatur.

Die 3. Septembris. Status Evangelicus, denuò Sacraſſimæ Sux Majeſtatis Miniſtros cogniti Religionis negotii promovendi ergò ad-eundos decrevit.

Die 4. Septembris. Sequentes ablegationum relationes factæ, nimirum Generoſum Dominum Georgium Gerhard, Excellentisſimum Aulæ Cancellarium accedendo, Sux Excellentia negotium Religionis omni meliori modo recommendaſſe; nec minus Suam Excellentiam promotionem pro poſſibilitate promiſſiſſe, anneſcendo, cauſam jam in Aula diſcuti, dubio procul reſolutione juxta circumſtantiam temporis brevi ſecuturâ: Adeundum tamen in primis Episcopum Viennensem, quem hoc in caſu pro virili deſudare certum ſit. Similiter Generoſus Dominus Stephanus Szirmay ad Celſiſſimum Marchionem Badenſem accerſitus, re-poſuit, ſe cum aliis ſibi adjunctis Celſitudinem Suam, citra hoc, Religionis recommendandæ ergò accedere voluiſſe: Marchio tam Sacraſſimam Suam Majeſtatem, quàm Aulam circa præmiſſa diligenter laborare aſſerens, operam ſuam liberaliter pollicetur.

Die 5. Septembris. In ſolito congregationis Evangelicæ loco relationes factæ, heſterna luce per Generoſos Dominum Stephanum Szirmay ad Celſiſſimum Episcopum Viennensem, & Dominum Georgium Gerhardum ad Principem à Schvvarczenberg peractarum ablegationum: Et quidem quantum ad primam, attactum Dominum Szirmay (virum verè ad publicum afflictiſſimæ hujus Patriæ bonum natum) memorato Episcopo negotium Religionis diligenter recommendaſſe, recepto reſponſo tali: Se, utpote Episcopum Viennensem nihil magis

in votis habuisse, habereque de presenti, quam emolumentum Patriæ, & ut Religionis diffidium jam tandem placidari possit; Hactenus tamen circa generaliora solum versato, specialiora seposita; quin nec de modalitate, aut restitutionum locis quidquam discursum fuisse: Hic, cum Dominus Szirmay valde nervose disserens, jus Evangelicorum deduxisset, annectendo impossibilitatem recessus à Regio Diplomatica: Episcopus conclusit se apud Sacratissimam Suam Majestatem velle Oratorem Evangelicorum agere; num autem resolutionem pro voto eorundem affecuturus sit, ipsos certos reddere non posse. Principis à Schvvarczenberg eadem cum prioribus hac in parte Evangelicis datis resolutionibus responsio erat, scilicet extremitates declinandas, se tamen Statui Evangelico minimè defuturum.

Excellentissimus Aulæ Mareschallus Comes Albertus à Sincendorff, ad secundationem toties dicti negotii Religionis per certos ablegatos requisitus, prolixè & valde humaniter respondit, neque ut aliis Ministris hactenus moris erat, Diploma Suae Majestatis Regium disputabat, sed simpliciter operam suam pollicitus, ablegatos gratiosè dimisit. In sessione verò Regnicolarum excerpta Gravamina publicè leguntur, mutanda mutantur, addendaque adduntur.

Negotium Religionis in ordine, sexto puncto insertum duabus vel tribus Lineolis, cum relegatione ad exhibita Suae Majestati Sacratissimæ, tam per Evangelicos quam Catholicos humillima memorialia.

Die 8. Septembris. Evangelici negotiis suis intenti, præhabitâ maturâ deliberatione exhibent horâ 4. pomeridianâ sequens Memorial, ad Augustissimum Imperatorem, Regem & Dominum nostrum Clementissimum, Cujus tenor talis est.

Augustissime Imperator, Rex & Domine Domine nobis Clementissime.

Dum nos post exhibita humillima nostra Memorialia, ratione turbationis Religionis Evangelica gravamina & querelas representantia, à Majestate Vestra Sacratissima Clementissimam resolutionem patienti animo de die in dies præstolaremur, animati etiam benigno Vestra Majestatis Sacratissima responso, in ultima, ablegatis Status Evangelici impertita audientiâ oretenus dato, quod videlicet eo fine Majestas Vestra Sacratissima Neostadio huc redire dignata sit, ut quantocius etiam negotium Religionis accommodetur: heri sicut & hodie non sine conturbatione animorum intelleximus Sacratissimam Majestatem Vestram crastinâ die discessum hinc meditari, ac per aliquot dierum intervallum absfuturam; Unde afflictissima Religionis nostra calamitas, & in paterno Majestatis Vestra Sacratissimæ erga nos fideles suos subditos affectu, locata fiducia hanc nobis imposuit necessitatem, ut demisso hoc Memoriali Sacratissimæ Majestatis Vestrae Clementiam pro optata Diplomaticâ resolutione denuò implorare non vereamur.

Quare habita reflexione ad præmissas iteratas & demissas nostras supplicationes rationesque in iis copiosius deductas, iterum ad pedes Majestatis Vestrae

Sacratissimæ provoluti, per viscera misericordiæ Divina profunda cum submissione Majestati Vestra Sacratissimæ exoratum venimus, dignetur ante discessum suum (quem Dominus DEUS omni prosperitate beare, ac cuncta, quibus humana sors obnoxia, pericula avertere velit) nos plane depressos, per optatam, ac tot Memorialibus humillimè expetitam resolutionem, Regiâ autoritate erigere, quo & nos partim hic presentes Majestatem Vestram Sacratissimam reducem, & ex omni parte salvam & incolumem tripudiantibus animis excipere valeamus, partim vero domi constituti Principales nostri, latissimo acceptio nuncio, sua tantum non desperationi proxima suspiria, in mille votis expetita gaudia convertere, ac imperturbatâ mente ardentibus precibus pro Majestatis Vestra Sacratissimæ ac totius Augustissimæ Domus perennante felicitate, prosperissimoque regimine cælum pulsare queant.

Quam impetratam Gratiâ Casaream & Regiam perpetuis fidelitatis studiis acmereri omnibus viribus conabimur permansuri semper

Ejusdem Majestatis Vestrae
Sacratissimæ

Humillimi ac perpetuo fideles subditi,

Status & Ordines Incltyti
Regni Hungariæ Evangelici.

Sequens Sacratissima Suae Majestatis Casareæ ac Regiæ, Incltytis Regni Hungariæ Statibus & Ordinibus benignum exhibitum est Decretum Intimatorium.

Reverendissimis, Reverendis &c.

Sacratissima Casareæ Regiæque Majestatis, Domini Domini nostri Clementissimi nomine, Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus item & Magnificis, nec non Egregiis ac Nobilibus, prudentibusque & circumspèctis, universis Regni Hungariæ & partium ei annexarum Statibus ac Ordinibus, ad modernam Generalem Dietam convocatis, & hic Sopronii presentibus, hisce quam officiosissimè significandum.

Percepisse benignissimè eandem Suam Majestatem Sacratissimam Gravamina ipsorum Statuum & Ordinum, medio eorundem Deputatorum demissè presentata. Quia vero ante præviam dictorum Gravaminum presentationem: Eberstorffium mutanda aura gratia destinatum iter continuandum jam resolverat, ideo illud suscepit quidem, verum reditum suum exinde ita ad maturandum statuit, ut ad diem 17. Mensis modo currentis, DEO auxiliante hic iterum adesse possit; Interim autem reliquit hic præcipuos Augustissimæ Aulæ suæ Ministros, quibus de more consueti prædictis gravaminibus distributis, simul

Simul etiam clementissimè demandavit, ut in revisione eorundem Gravaminum sedulo & accuratè laborare studeant; Quatenus eadem quoque, Sua Majestas Sacratissima, in reditu suo felici, circa eadem Gravamina, pro paterno suo erga Inclitos Status & Ordines affectu se resolvere valeat: Quod ipsum iisdem fidelibus suis Statibus & Ordinibus pro eorundem notitia & assecuratione eadem Sua Majestas Sacratissima clementissimè intimandum esse duxit. Dereliquo eadem Gratia & Clementia Sua Cæsareâ atque Regiâ iisdem fidelibus suis Statibus ac Ordinibus benigne propensa permanet.

Sopronii Die 8. Mens.

Septembr. Anno Domini 1681.

Per Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem

Joannes Maholany.

Inter præexhibita Sacratissimæ Majestati Gravaminum puncta, sextum ad negotium religionis pertinens, ita se habebat:

Sexto. Negotium Religionis stante adhuc præfenti Dieta per Suam Majestatem Sacratissimam benigne complanandam censent: siquidem uterque tam Catholicus quam Evangelicus Status se eatenus ad benignam Diplomaticam S. M. S. resolutionem provocassent, &c.

Diebus 10. 11. 12. & 13. Evangelici Status post præsentationem Gravaminum, conveniunt, legationibus mediantibus Serenissimum Marchionem Badensem, Celsissimos ac Reverendissimum Emericum Episcopum Vinnensem, Comites à Noszticz, Schvvarczenberg, Zinzendorff, Comitem Palatinum, Dominum Personalem, & informant de Rebus & negotiis læsæ libertatis, Religionis, illatis injuriis, sollicitantque pro secundatione humillimæ instantiæ suæ, & obtinenda Diplomatica turbatæ ejusdem Religionis complanatione. Hi ferè omnes per longum & latum declarant, præsentiam suam eâ vel maximè de causâ huc concessisse Suam Majestatem, ut post Regnum totidem injuriis, bellorum vicissitudinibus, & aliis mille malis fatigatum, desideratam jam tandem experiri possit quietem & tranquillitatem, ex eoque non debere habere Statum Evangelicum aliquam diffidentiam, quasi incomplanatè respectu instantiæ suæ deberent discedere: quia nihilominus Sua Majestas Sacratissima & iidem Ministri pro comperto haberent, mutuam concordiam non secus posse radices facere, quam si tales discordiæ & controversiæ per amicabilem sopiantur compositionem. Ideo tractandum venire hac in re, & sequendam Methodum Anni 1647. Hæc & alia plurima proferebant. Sed ad hæc cum modestia responsum: Methodum Anni 1647. Evangelicis suam, veluti iisdem præjudiciosam & injuriosam sequi minimè se posse, imò absolutè nolle: quâ enim securitate id fieri posset, non videre: nullam enim fidem pactorum, nullum robur, nullam securitatem tributam, ostendere

Histor. Hungar.

modernas rerum vicissitudines, maloque suo experiri Evangelicos, propterea non jam amplius aliam, sed Diplomaticæ autoritatis Regiæ methodum invocare in securitatem, & ab eâ solâ præstolari instantiæ suæ complanationem. Excellentissimus quoque potentissimorum ordinum fœderati Belgii Generalium Resident, medio Joannis Serpili, Statibus & Ordinibus Evangelicis insinuavit, se velle cum iisdem habere nonnullas in negotio Religionis conferentias, proptereaque desiderare nonnullorum ablegatorum ad se Deputationem. Instantia hæc dicti Domini Residentis in absentia Suæ Majestatis Domino Comiti à Noszticz intimatur, Suaque Excellentia annuit, ut omnino exmittantur tres vel quatuor personæ ex Evangelicis, pro excipienda ejusdem D. Residentis conferentia. Exmittitur Dominus Jacobus Torkos, cum nonnullis aliis ad latus ejusdem adjunctis, qui præmissa erga Suam Excellentiam nomine Statuum & Ordinum Evangelicorum honorificâ salutatione, declarant, se ad requisitionem Suæ Dominationis à Statibus Evangelicis esse exmissos, proptereaque si quid Sua Excellentia mandandum habet, velle eos exaudire.

Longâ oratione, rationibusque fere similibus, quibus usus est in literis suis superius descriptis, commendabat pacem, quietem & tranquillitatem, mutuam concordiam, animorum unionem, Suæ Majestatis Sacratissimæ Clementiam: Excelsæ Aulæ affectionem, studia & conatus ad pacandam patriam inclinatos, hisque persuadere conabatur ineundum tractatum, quem Evangelici defugiunt malo suo edocti. His exauditis, rationibusque ex quibus in aliquem sese immittere nequeunt tractatum recensitis, redeunt, & præmissam ablegationis seriem præscriptâ modalitate referunt.

Die ultima Septembris. Interim sub deputatione præmissorum legatorum ingrediuntur Domum Regnicolarum, Reverendissimus Dominus Nicolaus Balogh, & Stephanus junior Zichii, declarantes Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Aulæ per Hungariam Cancellarium benignam Suæ Majestatis Sacratissimæ ad exhibita sibi Regni Gravamina, Dominis Prælati & Magnatibus exhibuisse resolutionem: quibus per dictos Dominos Prælatos & Magnates perlegi curatis, eâ de causâ eandem benignam S. M. S. resolutionem, ad regnicolas quoque submittere, & horam pariationis ejusdem indicandam efflagitare, crastinaque die sessionem indicere.

Repræsentatur dictis Dominis à parte Prælatorum & Magnatum legatis antiqua observatio & consuetudo, circa exauditionem benignæ resolutionis observari solita, à qua Regnicolæ recessum facere nollent, imò tam eandem, quam instituendam legationem S. M. intimandam volunt per eosdem Dominos Prælatorum & Magnatum ablegatos.

Memorata autem resolutionis primæ Regiæ tenor hoc ordine quoad punctum Religionis fuebatur:

Ad sextum. Siquidem Augustana & Helvetica Religioni addicti, cum Catholicis nullam amicabilem compositionem iniungere, S. M. S. hac in re juxta benignam suam oblationem, convenienter sese stante adhuc præfenti Dieta determinabit &c. &c.

Finis Resolutionis Cæsareæ hic erat.

Cum itaque hac fuissent qua ad exhibita puncta Gravaminum juxta possibilitatem convenienti satisfactione resoluta benignissime videbantur Suae Majestati Sacratissima; Ideo paternè hortatur eosdem universos Status & Ordines, quatenus hanc Cæsaream & Regiam erga eosdem propensionem demisse acceptare, eidemque se obsequiosissime accommodare, neque tempus inanibus Replicis in longum protrahere velint; quin postpositis quibusvis aliis Diatam hanc feliciter quantocumque concludere allaborent. In reliquo permanet jugiter eadem Suae Majestas Sacratissima iisdem Statibus ac Ordinibus Gratiâ Suâ Cæsareâ ac Regiâ benignè propensa.

Per Sacratissimam Cæsaream Regiamq; Majestatem

Sopronii Die 27. Mens.
Septembr. Anno Domini
1681.

Joannes Maholany

Die porrò eadem, ultimâ nempe Septembris, Intellectâ præmissâ Suae Majestatis Sacratissimæ resolutione, Status Evangelici à prandio conveniunt, habitaque ad invicem maturâ deliberatione, eo ex cardine, quod in Ordine ad Gravamen Religionis, numero in ordine sexto Suae Majestati Sacratissimæ exhibitum, nullam penitus, post tot & tantas supplicationes, obtinuissent resolutionem decernunt superius scriptam, ac nomine Status ejusdem coram universis Statibus & Ordinibus Regni iteratò propositam declarationem reassumendam & reiterandam, signanter autem futura crastinæ diei sessione, Statibus universis & Ordinibus Regni proponendam: Recordari nimirum eosdem Status & Ordines, tempore compendiationis universorum publicorum (sepositis & in futuram Regni Diatam aliis privatis rejectis) Gravaminum Regni, pari omnium consensu ac voluntate, negotium turbatae Religionis in suâ serie, numero sexto insertum, Suae Majestati Sacratissimæ per Deputatos Regni esse præsentatum. Quia nihilominus per contextum benignæ Suae Majestatis Sacratissimæ resolutionis, ferè ad universa puncta & exhibita gravamina (licet non in omni parte pro contento) obtinuissent Status & Ordines resolutionem, solumque læsæ & turbatae Religionis negotium, alto silentio per nudam oblationem, terminis æquivocis adumbratam, conclusum dignosceretur & resolutum; hinc Status Evangelici instandum judicant coram universis Statibus & Ordinibus Regni, ut quemadmodum negotium idem Religionis, veluti publicum, publicis inseri fecerunt Gravaminibus, ita etiam omissam ad idem Suae Majestatis resolutionem, iidem Status & Ordines humillimè implorare haud dedignentur; alioquin Statum Evangelicum nullis omninò aliis tractatibus, veluti instructionibus circumscriptum, & ad Diploma Regium, effectuationemque & complanationem ejusdem adstrictum, consentire velle, tanto minus posse.

Die 1. Mensis Octobris. Sub sessione Regnicolarum Dominus Personalis se excusat medio Domini Vice-Palatini, quod modernæ præsidere nequeat sessioni, denunciaturque ut Status & Ordines manus admoveant ad benignam Suae Majestatis Sacratissimæ resolutionem, & quod eatenus afflictæ huic Patriæ magis commodum & utilius, permanfionique ac reducendæ tranquillitati conducibilius visum fuerit, agant.

Demum exsurgit Dominus Georgius Gerhard, & nomine Status Evangelici proponit: Recordari Status & Ordines, quomodo initio statim modernæ Diatæ Status Evangelicus ad partem suorum Gravaminum sollicitandam complanationem fuerit relegatus, demumque postquam idem rebus suis intentus, instructionibusque ac Diplomate urgendo circumscriptus, ante omnia alia Diætalia Acta, turbatae Religionis complanationem à parte urfisset, neque in alios Diætales tractatus consentire valuisset, Status Catholici, eundem Statum Evangelicum ea ratione quòd nimirum in serie Gravaminum, conditionisque sextæ, obtenturi sint & debeant, ac non prius Suae Majestatis Sacratissimæ resolutionem, ideoque ad alia negotia conditionem eandem antecedentia, & subsequencia manus admoveant, negotium quoque idem Religionis, inter reliqua Gravaminum puncta sua, in serie inferendum iri. Hac ratione Status Evangelicus, negotiumque Religionis ad publica gravamina sumptum, temporeque novissimæ etiam compendiationis universorum Gravaminum Regni, unanimi voto & consensu, nemine prorsus contradicente, in sua serie, Suae quoque Majestatis Sacratissimæ, cum cæteris fuit præsentatum.

Et quia jam tenore benignæ Suae Majestatis Sacratissimæ resolutionis, ad omnia ferè puncta, & exhibita Gravamina (et si non in omnibus pro contento Statuum & Ordinum) Suae Majestatis Sacratissimæ intervenisset resolutio, solo negotio Religionis in suspenso relicto; Ob hoc instant Status Evangelici, quatenus Status & Ordines Regni pariter unanimi voto suspensam resolutionem implorare, eundemque defectum menderi dignentur, alioquin Status Evangelicus nullis aliis tractatibus se immittere, tantò minus iisdem consentire posset.

Hac præmissâ declaratione Dominus Gabriel Kapii, nomine Status Catholici, eandem reassumit, quod siquidem salus, permanfio, pax, quies, & tranquillitas Regni, à sola, ut plurimum negotii Religionis complanatione dependeat, hinc omninò resolutionem Suae Majestatis urgeri debere; alioquin quid profuturum alia concludere, si scopum optatæ tranquillitatis non tetigerit, satius est, eo facto Diatam solvi.

Multi hic oborti clamores, Clerus contradicit, tabula Regia illud eorum; ubi in ordine ad sextum resolutionis punctum, ubi negotium Religionis comprehenditur, deventum fuerit, (ne fieret aliquis inversus ordo subsistere poterunt) resumendum venire, hinc enim Suam Majestatem disgustatum iri &c. allegabant.

Ad hæc per Evangelicos repositum: Clerum tempore Compendiationis Gravaminum, non contraxisse, imò Gravamen Evangelicorum, cum reliquis Regni Gravaminibus conjunctum per Dominum Petrum Korompay, Episcopum

Vac-

Vacziensem, & sibi adjunctos totius Regni Deputatos Sux Majestati Sacratissimæ præsentatum fuisse: ad ordinem sextum rejici nequire, quia in passu aliorum gravaminum resolutio Sux Majestatis Sacratissimæ intervenit, ad quam humillimè replicandum erit; hæc sola suspensa; ad quam quid Status & Ordines reponent? neque propterea si Status & Ordines justum petunt, Diplomaticam satisfactionem urgent, disgustum S. M. S. causare argui possunt. Instant itaq; mitti solitam ad Dominos Prælatos & Magnates declarationem, & instantiam præmissam repræsentaturos.

Iterum clamores concitantur per Clerum, & Tabulam disputantem & allegantem, fieri posse legationem quasi relativè, quod nimirum Evangelicus Status in hoc & hoc instet, alioquin abnuit: Unde elicere est, quod à publico nomine universorum Statuum & Ordinum Regni Sux Majestati exhibito gravamine, tam ipsi resilire, quam Statum Evangelicum, semel ultrò admissum, excludere omnibus modis intentent. Dominus Gerhard dicit, si nomine Regnicolarum Clerus legationem obire non vult, satius est taceat, urget tamen solitam legationem, cui adurgit Status Catholicus secularis, se pariter cum Evangelicis, hoc in passu instructionibus esse circumscriptum, omnesq; simul Status seculares rogant, obtestanturq; per DEUM, per sanguinem, per flammam, in superiori patria ardentem, totidem neces, depredationes, spoliationes &c. Patriæ tranquillitatem admaturare, & Diplomaticam resolutionem super negotio Religionis implorare dignentur. Licet difficillimè obtenta, mittitur tamen solennis ad Dominos Prælatos & Magnates legatio, cujus munia obibant Reverendissimus Dominus Stephanus Illyesfalvay, Gabriel Kapii, Franciscus Radofics, Stephanus Szirmienfis, Andreas Aszalay & Stephanus Kecskés. Quod siquidem Status seculares, post perlectam benignam Sux Majestatis Sacratissimæ resolutionem intelligerent, in ordine ad negotium Religionis, nullam intervenisse Evangelicis complanationem, ad cuius promotionem, æquè Catholici ac Evangelici, à Principalibus suis per instructiones obstricti redditi essent, hinc namq; uti ex summo apice, modernorum tumultuum desideratam tranquillitatem promanare autumant; Ideò extradandam superinde Regiam resolutionem, & Diplomaticam satisfactionem, ante omnia implorandam censere, rogareq; suas etiam Dominationes, ut hoc in passu unanimi voto & consensu eatenus negotium idem Sux Majestati repræsentare, & satisfactionem urgere haud dedignentur: quâ obtentâ, tantò facilius Status & Ordines, feliciusq; in reliquis tractatibus progressuros, Diætamque præsentem ad optatum finem deducuros. Redit legatio, & refert Dominum Palatinum resolvisse, Status Evangelici, simulq; assentientium Catholicorum instantiam non esse in tempore, negotio Religionis in sexto puncto locato existente, propterea pergant eousq; assecurare Suam Celsitudinem Status, quoad illuc perventum fuerit resolutionem Sux Majestatis desuper etiam elargitum iri. Hic multæ à Tabula persuasiones, omnino id fieri posse, licereq; à tractatibus quandocunq; desistere &c. Sessio tamen ex eo, quod resolutio Sux Majestatis nondum ad finem pariata fuisset, soluta est. Eadem Die Dominus Comes Palatinus, medio certi Servitoris sui intimari fecit Domino Georgio Gerhard, ut adhibitis ad latus suum ali-

quot personis Evangelicis, quarta hora pomeridiana apud Suam Celsitudinem compareat: Qui quidem Dominus Gerhard cum generosis & prudentibus Dominis Andrea Mokcsay, Stephano Varadi, Jacobo Forcos, Georgio Dulo, Joanne Todor, Francisco Bulyovszky, Joanne Simony &c. eodem concessit, ac quamprimum aggressi fuissent Palatinum, per Suam Celsitudinem advocati fuere. Tum demum Sua Celsitudo intellexisse inquit ex hodierna Regnicolarum legatione, Regnicolas post perlectam benignam Sux Majestatis Sacratissimæ resolutionem, ad ulteriores circa eandem, tractatus manum admoveere paratos fuisse: Statu nihilominus Evangelico, sumptâ occasione ex eo, quod in serie ejusdem resolutionis Regiæ, circa negotium turbata Religionis, Gravamenq; exinde emersum, nullam obtinisset resolutionem, sed ad ulteriora progredi nequire, imò ut eatenus universi Status & Ordines, passu in prædeclarato, negotioq; Religionis, pari consensu ac voto cum Evangelicis, suspensam Regiam resolutionem, implorare haud dedignentur, apud eosdem Status instituisse ac instare resolvente, non leviter exinde, omninoq; præter omnem expectationem, quasi consternatos fuisse, quod tamen pia, clementem, & paternam Sux Majestatis Sacratissimæ intentionem, non modo retardare, sed etiam disgustare satagant: hincq; licet Sua Celsitudo resolvisset, declarationem eandem, non esse ejus loci, sed ubi in ordine ad punctum Religionis deventum fuisset, nihilominus tamen ex officio suo Intermediatorio, & Juramento, quo æquè Evangelicis ac Cath. Lcis (licet ipse quoq; Catholicus) adstrictus haberetur, soluta statim hodiernâ sessione, ad S. M. S. concessit, & declarationem Status Evangelici eidem Majestati Regiæ repræsentando, simul eandem pro elargitione alicujus determinationis humillimè rogavit: Ad quæ S. M. S. resolvisse retulit: Nihil acbere dubitare Status de futurâ in ordine ad negotium Religionis determinatione, neq; ex antecedentium Diætarum assecurationibus successive frustratis argumentum sumere dehere, ibi enim non meminisse Sua Majestas Status Evangelicos per se decretaliter, uti in præsentiarum, fuisse assecuratos, proptereaq; denuo etiam eosdem, in verbo suo Regio, medio sui, utpote Regni Palatini assecurare, dumodo pergant & procedant ad ulteriora, in superq; certos etiam reddere, antequam ad punctum in ordine sextum deventum fuerit, eatenus S. M. S. resolutionem superventuram. Hanc resolutionem S. C. Palatinus, iteratis vicibus recapitulavit, dubitanter tamen & timiculose affidare Statum Evangelicum visus, ubi per dictiones: remenlem, talan talan, affidationes hujusmodi concludere compertus fuit: admonuit tamen & rogavit iteratò, ut ad ulteriores tractatus manus admoveere non negligant, id enim eosdem facere posse, satis sufficere temporis, si interea dum laboratum ad sextum punctum deventum fuerit, resolutio S. M. non intervenerit, eorum intentionem modernam secuti fuerint, ubi eosdem propterea, neq; per quempiam contumaciæ, vel alicujus remora argui, tantò minùs judicari posse: Imò suam quoq; Celsitudinem, si ad hanc suam admonitionem, Diætales ulteriores tractatus aggressi fuerint, ac in puncto sexto substituerint, alius mentionatam S. M. S. & Regiam, eorum conventuram, assecurationem hanc repræsentaturam, taliterque resolutionem imploraturam obtulit; Si enim prædeclarati Status Evangelici, intentionem hanc suam secuti fuerint, plurimos dari

dari, qui Diætæ modernæ re omni infecta, solutionem desiderarent, negotia & media ad stabilendam pacem, quietem & tranquillitatem tendentia omnibus viribus impedirent, hincque sumpta occasione, tanto majores fument vires, & infaustorum desideriorum suorum incrementa: propterea respectari debere modernam flammam, in partibus Trans-Tibiscanis igne ferroque candente, quorum sors hostilitati obnoxia, meritò compassione digna, & ne hostilitas eadem majora indiesumat incrementa, latiusque ac latius serpere valeat, in tempore eidem occurrendum, Regnicolis hostilitati eidem subiectis, & vicinis succurrendum, nobisque ipsis etiam prospiciendum. Hæc & alia longa & copiosa verborum ambage per Suam Celsitudinem fuere declarata & proposita.

Ad quæ præmissa superscriptus Dominus Georgius Gerhard cum debita reverentia reposuit, quòd siquidem idem ad Mandatum Sux Celsitudinis cum sibi adjunctis comparuisset, voluntatemque Sux Celsitudinis nec ipse, nec Status Evangelici perspectam habuerint, eatenus nomine Statuum & Ordinum Evangelicorum nihil posset ad hæc respondere.

Qua tamen privata persona, resumpsit coram Statibus & Ordinibus Regni institutas iteratas declarationes, totidem desuper factas, & Sux Majestati Sacratissimæ humillimè exhibitas supplicationes plurimas tam Sux Celsitudini Palatinali, quam Aulæ Ministris eo in passu facescitas molestias, ex adverso datas assecurationes, dumque post tot & tantas infructuosè insumptas temporis moras, ingentium expensarum profusiones, jamjam in serie publicorum gravaminum, benignam Sux Majestatis Sacratissimæ, juxta etiam iteratas assecurationes, avidi præstolabantur resolutionem, turbatæque libertatis Religionis Diplomaticam, juxta humillimam instantiam universorum Statuum & Ordinum Regni, complanationem ac redintegrationem, spe sua collapsos se experiuntur, indeque ab intellecta hac resolutione conturbatos, angore cor eorum constringi: Principales etenim sui incessanter eosdem, hac de re quantocyùs effectuada urgerent, alioquin revocarent, impensas denegarent, imò negligentia etiam arguerent: Nunc id esse temporis, quo illud stante moderna Diætæ convenire videretur, brevi finem debere præstolari hinc non aliud conjici, quàm ut exmissio ex prima resolutione Religionis negotio, consequenterque ex futura replica, ac sic consequenter ex ulterioribus etiam pro & contra instituendis resolutionibus, replicisque negotium idem ad finem usque protrahatur, ac tandem sub finem Diætæ, ac post conclusionem, omniumque concludendorum politicorum resoluta, ulterioribus eatenus Evangelicorum humillimis instantiis & supplicationibus, (in quantum prototo resolutionem non obtinuerint) frustretur; adjuncta fuere & alia resolutè, quæ discursus ex occasione ultrò citroque porrecta induxit, Tandemque discessum.

Die secunda Mensis Octobris. Evangelici summo mane conveniunt, Dominus Gerhard refert Celsissimi Principis Palatini Discursus, admonitionem modo præmisso erga se & sibi adjunctos habitam. Quibus exauditis, Status E-

vangelici decernunt, ut in hodierna sessione, recapitulata hesternam declarationem, denuò insistent super sollicitanda, medio solennis legationis, ab universis Statibus & Ordinibus Regni ad Suam Majestatem Sacratissimam deputandæ, in ordine ad punctum sextum elargienda benigna Sux Majestatis resolutione, antequam ejus obtentionem se ulterius progredi non posse, resolvant.

Interim mittitur legatio ad Dominum Comitem Palatinum, & intimatur, Statum Evangelicum sessionem hodiernam ingressuros, ac præviam legationem ad Suam Majestatem Sacratissimam instituendam apud Status & Ordines continuaturos, proinde Suam Celsitudinem humillimè pro secundatione ejusdem orare. Sua Celsitudo, modum agendi Evangelicorum non improbat, & offert suam operam.

Sub sessione Regnicolarum. Dominus Vice-Palatinus pro præsentiarum Præses rogat & admonet Status & Ordines, ut unanimibus votis, ad benignam Sux Majestatis Sacratissimæ resolutionem manus admoveant.

Exsurgit iterum Dominus Georgius Gerhard, & reiterat hesternam declarationem, instatque eandem solita legatione mediante ad Dominos Prælatos & Magnates deferri, cum obtestatione & requisitione singulari: quatenus videlicet iidem Domini Prælati & Magnates unà cum Regnicolis negotium idem Religionis, veluti in serie publicorum Gravaminum insertum, in serie etiam eorundem per Suam Majestatem Sacratissimam resolvendum apud eandem Majestatem promovere dignentur.

Dominus Gabriel Kapii nomine Status Catholici 13. Comitatum subjungit, illud esse primario complanandum, veluti principium sine quo non: alioquin satius esse nihil agere quam inaniter tempustere, imò neque se desiderare ad Principales suos redire, incomplanato Religionis negotio.

Porro exsurgit Georgius Gerhard, rogat & obtestatur Regnicolas per DEUM, per communem perantionem, per leges, per innatum Patrium sanguinem, denique per dilectos domesticos, uxores & charos liberos, moveantur flammâ patriam perurentem, afflictioneque Status Evangelici, & promoveant causam eorum, pacis & tranquillitatis Regni præcipuum argumentum. Ad quam obtestationem assurgit Status Catholicus 13. Comitatum, & pariformiter obtestabatur Regnicolas.

Plurimi excitantur clamores ex adverso, à parte nempe Cleri & Tabulæ id non prius posse fieri, sed ubi ad punctum in ordine sextum ad id replicatur, ad reliqua jam supervenisse resolutionem, propterea & in hoc ordinis sexti puncto, veluti in serie reliquorum combinato, urgendam venire.

Post tot tantasque negativè protractas moras, Dominus Gerhard recenset afflictiones Status Evangelici, interque cætera eosdem domus præces ad DEUM fundentes, hymnos psallentes, arrestatos, citatos & captos fuisse, cum tamen unum Pater noster, Credo Apostolicum, & Decalogum cum Catholicis recitent, unus sanguis cum iisdem, unitæ in prosperis & adversis vires sint, tantum tamen in eos odium.

Clerus

» Clerus contradicit Legationi, se eatenus
» ne in minimo consensurum declarat. Quo
» exaudito Seculares pariter omnes Catholici
» æquæ ac Evangelici, Legationem solitam ad
» Dominos prælatos & Magnates expediendam
» urgent.

» Clerus se subtrahit, contra conscientiam
» se facere nequire resolvendo reponitur: Er-
» go leges patriæ, Diploma Regium, æquæ per
» Clerum ac Secularem Statum condita, contra
» conscientiam essent condita.

Clero abnuente rogatur Dominus Vice-Palatinus pro assumenda opera legationis. Is tamen etiam renuit. Tum protestatur Status secularis æquæ Catholicus ac Evangelicus, coram Deo & toto orbe Christiano se futuræ funestæ Regni hujus cladis, & multarum Christianarum animarum interitus, cædis & sanguinis effusionis, in tremendo illo DEI judicio enodatum iri, totamque causam in boni publici, pacisque & tranquillitatis Regni convulsiones reduntaturam.

Clerus dicit, non omnes Status seculares in præmissis convenisse. Exsurgunt universi Status seculares, & ostendi sibi desiderant illum, qui præter Clerum hoc in passu contrarius esse videtur: nullus tamen repertus.

Inter hæc Dominus Comes Palatinus mittit Cancellariæ suæ unum juratum Notarium, indagantem, quid agant Regnicolæ, daturine aliquem laborem, vel legationem expedituri? Sub legatione autem intellexit instantiæ Evangelicorum legationem, quam Status Evangelici medio ablegatorum suorum anticipativè suæ Celsitudini repræsentari fecerunt. Hic publicè conclamatum: Hos esse fructus laudatæ locumtenentiæ utinam nunquam expertæ. Dominus verò Kapii publicè & clarè declarat: frustra omnia tractari, nisi prius negotium Religionis complanatum fuerit, ea tamen incassum abitura labores itaque non debere multiplicari: Cui tamen bono, hæc & alia, si summus apex modernorum tumultuum incomplanatè missus fuerit: Qualem sibi Clerus pollicetur permanſionem, si Regnicolæ incomplanati, & re infecta solvi necessitabuntur? Iteratò requiritur Dominus Vice-Palatinus ad suscipienda munia legationis, moveatur exemplo Domini Personalis, cujus personam repræsentat; Is tamen ultetius etiam recusat.

Interim supervenit Cancellariæ Palatinalis unus juratus Notarius, referens Dominum Comitem Palatinum denunciassse: Si Clerus munia legationis detrectat, exequantur legationem seculares. Hic protestatum contra Clerum, & oblata reciproca promovendi negotia ejusdem studia.

Hinc iteratur apud Dominum Vice-Palatinum instantia, qui demum victus tot precibus, ad vota Regnicolarum assurgit, & legationem exequitur.

Redux refert Dominos Prælatos & Magnates Instantiam præmissam satis superque pro & contra disputasse, convenire tamen nequivisse: Secularibus equidem ad vota Regnicolarum ferè omnibus, ex parte verò Cleri quinque vel sex assurgentibus. Inter has tamen dispensationes, hanc ostendere modalitatem, ut vel alternatim Catholici & Evangelici suspensam resolutionem solli-

citent: vel verò simul & conjunctim negotia sua pro & contra recommendaturi.

Ad quæ reponitur, prius acceptari nequire, quia esset resultus à publicis Gravaminibus, posterius tantò minùs, quia postulatis Catholicis manifestè contra Dipl. Regium allegatis assensum præbere nequeunt, licet ultrò se submittant pœnæ (cujus rigorem insontes non verentur) si reatus cujuscumque obnoxii comperti fuerint.

Retulit præterea Dominus Vice-Palatinus: Dominum Comitem Palatinum, quæ Mediatorem, obtulisse promptitudinem, suam Majestatem Sacrat. desuper humillimè conveniendi.

Ad hæc dixit Dominus Kapij: Non esse quæstionem de mediatione, sed legatione, hinc apparere, quanto studio & zelo Clerus studeat promoverè tranquillitatem patriæ, satiusque esse sibi incomplanatè discedere, quàm à Diploma te permitti retrahere, sic enim ipse à Principibus suis dum nihil intentatum reliquit, omne quod potuit executus est, culpari non potest, sed ille, qui non habet spiritum pacis, & bonarum intentionum convulsor. Interim si sua Celsitudo ex officio mediationis instantiam Evangelicorum in effectum deducere dignata fuerit, regnicolas grato animo recepturos: Alioquin inhærent resolutioni suæ legationem eandem urgendi.

Demum à prandio circa horam 4. tam pò-meridianam iterum Dominus Comes Palatinus evocat ad se Georgium Gerhard cum nonnullis sibi adjungendis: Cum quo pergunt Andreas Mokcsay, Jacobus Torkos, Andreas Aszlay, Stephanus Sirmiensis, Franciscus Bulyusky &c. intrantes Palatium, rectà a pertò ostio ad Dominum Comitem Palatinum intromittuntur: Quibus ingressis, non sperasse inquit, Clerum semel insertioni publicis gravaminibus factæ negotii Religionis ita repugnaturum, ut cui jam consentire visus, eidem ex adverso contravenire experiat: Statum Dominorum Baronum & Magnatum à Summo ad imum Instantiæ hodiernæ legationis, imò plerosque ex Prælatiſ etiam, uti Dominum Cancelarium, Sancti Pauli, primi Eremitæ Generalem, Episcopum Sebestyeni, Jany, Præpositum Agriensem, Georgium Horvath, & alios ad vota legationis assurrexisse, tamen ex ordine Prælatorum ad summum octo contradixisse;

Hinc sua Celsitudo perspectis hujusmodi dissensionibus, finitâ statim sessione, juxta oblationem suam ad suam Majestatem Sacratissimam concessit, & præmissas Cleri contradictiones humillimè detexit, unde Regnicolas, Statusque alios hæcere debere, non sine jactura pretiosi temporis insinuavit, ubi legationem ad suam Majestatem Sacratissimam instituendam solitâ solennitate effectui dare nequeat.

Propterea que in forma quæstionis demissè proposuit suam Majestatem Sacratissimam vitio vertere non debere, si Status reliqui, Clero non consentiente, etiam eandem Majestatem, medio certæ legationis suæ, de genu suppliciter convenire necessitabuntur.

Ad quæ suam Majestatem Sacratissimam respondisse inquit. Ostium gratiæ & clementiæ suæ Regiæ nemini unquam supplicantium prohibitum fuisse, viderit Clerus, idem tamen, Clero

etiam absente, aliis Statibus semper patere, licereque iisdem semper supplicare, neque propterea indignationem quampiam experturos.

Hinc sua Celsitudo ulterius proponit Statum Evangelicum nihil debere curare clamores Cleri, secularibus Statibus paratis huc in parte Instantiæ Evangelicorum cooperari. Idcirco die crastina sub sessione reassumendam venire denudò hodie institutam coram Regnicolis Declarationem & suspensionem Legationis ad suam Majestatem instituendæ effectuationem, suam Celsitudinem paratam futuram, non modo intimationem hanc suam, juxta debitum Mediationis suæ secundare, sed & si fieri potuerit, Clerum ad unanimitatem promovendorum negotiorum inducere.

Dominus Georgius Gerhard ait pro gratiosa suæ Celsitudinis intimatione gratias, & rogat humillimè gratiosam suæ Celsitudinis Palatinalis gratiam ulterius quoque erga Status Evangelicos declarandam continuari, offerendo Status Evangelici humillima servitia, & intermiscendo pro occasionibus ad materiam præsentem spectantes & deservientes discursus motivasque rationes, ac demum discessum est.

Die tertia Mensis Octobris. Sub sessione Regnicolarum Dominus Vice Palatinus proponit: recenti memoriâ teneri, heri, quâ modalitate sessio soluta fuerit, in oblatione nimirum Domini Comitis Palatini, quâ mediante suam Majestatem Sacratissimam se conventurum, & diffensionem hanc expediendæ ad suam Majestatem Sacratissimam legationis, atque ex ordine ejusdem Cleri intentatæ abstractionis, representaturum obtulit, veluti ad ipsum etiam effectuatum reddidit, ac pariformiter resolutionem nomine Ejusdem Domini Comitis Palatini, coram Regnicolis, sicuti Statui Evangelico, ipsa sua Celsitudo Palatinalis retulit & declaravit.

Dominus Georgius Gerhard iterat instantiam, & petit publici Gravaminis unanimi voto & consensu promotionem, alioquin si se Clerus ex publicis subtraxerit sollicitationibus, Status quoque Evangelicos reservare sibi omnimodam indemnitati suæ proficuum agendi facultatem.

Intervenit Cancellista Palatinalis, & intimat Domino Vice-Palatino, quod siquidem benigna suæ Majestatis Sacratissimæ intentio in passu expediendæ ad eandem Majestatem Legationis Statibus & Ordinibus Regni innotuisset, ob hoc quid eatenus concluderunt Regnicolæ, velle se intelligere.

Exsurgit Georgius Gerhard, & iterum atque iterum iterat instantiam, resolvitque Evangelicos nullatenus ab eadem se removeri passum iri, semel inter publica inserto Gravamini Evangelicorum, publicæ & communi omnium Statuum & Ordinum promotioni deservire, neque sine vilipendio etiam autoritatis Regiæ futuram hanc collusionem, si quod semel nomine universorum Statuum & Ordinum, suæ Majestati, nemine contradicente exhibitum esset, illud ex post per unum atque alterum impugnari debeat, vel exinde nonnulli se subtrahere attentent.

Decernitur itaque mittenda ad Dominos Prælatos & Magnates solita legatio super eo, quod siquidem unanimi voto, consensu pariter ac vo-

luntate, gravamen Evangelicorum publicis insertum fuisset universorum Statuum ac Ordinum Regni Gravaminibus, ad quod dum nulla intervenisset à sua Majestate Sacratissima resolutio, instare apud suas Dominationes, ut pariter unanimi voto consensu ac voluntate, benignam ab eadem Majestate, eamque Diplomaticam satisfactionem implorare haud dedignentur.

Hic intercurrit quaestio à parte Cleri opposita, se non posse munia Legationis hujusce etiam obire, præjudicium Romano Catholicæ Ecclesiæ, conscientiarum læsionem & instructiones suas allegantes.

Status seculares ergò inquirunt Diploma Regium, Leges Regni, ad quas & ipse Clerus adstrictus est, & ipse de solita antiquitus praxi tam idem Diploma suæ Majestati, & Antecessoribus Ejusdem gloriosæ reminiscentiæ, quam Leges & Articulus Regni cum reliquis Statibus subscribendum & confirmandum præsentare censuerit, contra conscientiam condita sunt.

Intercedunt plurimi discursus, sine Clero, Legatio non modò insolita, sed & manca judicatur per Regnicolas; propterea rationibus tentatur Clerus, sed iis non ductus & eas etiam refutare insufficiens contumaciter reluctatur obeundæ Legationi.

Exsurgunt tres seculares Status, rogant Dominum Vice-Palatinum, qua Præsidentem modernæ sessionis pro obeundâ Legationis provincia.

Excusat se, fieri id non posse tantum trium Statuum juxta intensionem & approbationem suæ quoque Majestatis Sacratissimæ; Status tamen inhærent Instantiæ. Post longas moras, iteratasque instantias, licet difficillimè Vice-Palatinus assurgit, ad vota trium Statuum secularium & pergit in legatione.

Reduxque refert Clerum, de plano & simplici subtrahere si ex obeundis muniis legationis, Dominum verò Comitem Palatinum cum Magnatibus suadere nomine trium Statuum instituendam & denominandam legationem.

Subsumitur per Evangelicos ex rationibus in serie gravaminum signanterque periodis ibidem notatis, *primò*, titulo super inscriptionis eorundem, ubi nonnulla gravamina universorum Prælatorum, Baronum &c. *secundò* conclusionem: Et hæc erant (scilicet præmissa) fidelium Statuum & Ordinum Regni &c. *tertiò* Ex subscriptione: Universi Status & Ordines &c. Et rogatur: Annon hæc nomine Cleri acta scripta & exhibita? Annon per expressum per præmissa Clerus quoque intelligitur? quomodo ergo se subtrahit? quomodo semel dato consensui reluctabitur?

Hic Status Evangelici pariter & Catholici, seculares ut plurimi resolvunt, se non passuros abhinc abstrahi, ne, quod semel nomine universorum Statuum & Ordinum Regni, Prælatorum nempe, Magnatum Nobilium & liberarum Civitatum in seriem publicorum insertum est Gravaminum, ab illo particulariter per hæc & alia resultum fecisse argui possint, quod ipsum si facerent, primus esset post triduum Dominus Matyasovszky, Canonicus Strigoniensis, qui regressum eundem contra Evangelicos allegaret.

„Subjungit Gabriel Kapii: Clerum non cura-
 „re, etiamsi nunquam sit Dieta, nunquã compla-
 „natio injuriarum seculariũ, nos versari in peri-
 „culo, ipsum conglobatis divitiis, facillimè Re-
 „gno exire posse, clauditque: Reddat, inquit, ra-
 „tionem coram Deo, Sanctis Angelis ejus, Or-
 „be Christiano, qui causa modernæ dissen-
 „sionis ac interitus afflictæ patriæ, Antemuralis
 „totius Christianitatis; Seculares se coram Deo
 „Angelis ejus, orbe Christiano, & sua Majestate
 „Sacratissima excusatos volunt.

Plurimæ inductæ rationes, persuasiones,
 jam ad acceptandam mancã legationem, jam
 admovendas ad benignam suæ Majestatis Sacra-
 tissimæ Resolutionem manus: publicè tamen
 Status Evangelicus resolvit, sibi aliorum Politi-
 corum Gravaminum complanationem, non es-
 se necessariam, incomplanatis in negotio Reli-
 gionis, paratos se, imo desiderare, ipso facto,
 cum delictis conjugibus, charissimis liberis, po-
 tius mori, quam in captivitate ista, tam consci-
 entia quàm corporali, ubi per Clerum propter
 quotidianas etiam ad Deum fundendas preces ar-
 restabantur, capiebantur, citabantur, mul-
 tabantur, bonis suis privabantur, spoliabantur, &
 diversimodè exagitabantur, vivere.

Huic resolutioni adsurgit etiam Status Ca-
 tholicus, & se similia fere passum, propterea
 quod Prædicantes ejicere, templa occupare no-
 luerit, declarat.

Dominus Vice Palatinus rogat, ergone hæc
 est Cathégorica resolutio Status Evangelici? re-
 spondet & capitulat modo prævio resolutionem
 suam Status Evangelicus, eidemque ulterius et-
 tiam inhæret, & formalibus suæ celsitudini re-
 portandum desiderat.

Ad hæc post longum silentium infert Vice-
 Palatinus: Sed si Dominus Palatinus, qua Me-
 diator apud suam Majestatem Sacratissimam ex
 parte Evangelicorum pro impertienda resoluti-
 one institerit, contenti reddenturne Evangelici?
 respondetur, omninò, dummodo iisdem opta-
 tam reportaverit, & ab universis Statibus peti-
 tam Diplomaticam complanationem.

Hic subsistit & longum creat silentium hæ-
 rens quid facto opus sit: Demum dicit: Hæc
 repræsentari debere suæ Celsitudini Palatinali,
 Prælati & Magnatibus; rogatur, disponitur ipse
 Vice-Palatinus ad acceptandam legationem, sed
 renuit. Post longas & tædiosas disceptationes in-
 greditur Secretarius Palatinalis, & urget Resolu-
 tionem Regnicolarum. Repetitur præmissa re-
 solutio, neque ab ea se abduci passuros Regnico-
 las declaratur, negotio enim Religionis suspen-
 so & incomplanato, cætera curare nihil: isthinc
 enim & permanio & interitus patriæ manaret.

Iterum intrat Secretariæ Palatinalis jura-
 tus Notarius, & urget resolutionem: Resolutio
 declarata, tamen legatio assumenda reluctata:
 proinde instant ulterius etiam Regnicolæ apud
 Dominum Vice-Palatinum pro obeunda lega-
 tione.

Qui, si inquit, conditionatè, quod nimirum
 Regnicolæ crastino die velint manus admove-
 re ad Resolutionem suæ Majestatis denunciatum
 fuerit, intereaque Dominus Comes Palatinus de
 extradanda Resolutione adlaboret, assumpturum
 se legationem offert, secus non.

Regnicolæ tamen semper inhærent prio-
 ribus Resolutionibus, & requirunt Vice-Palati-
 num pro obeunda Legatione, ille tamen iterat
 & reiterat semper conditionem, alioquin renuit,
 & cathégoricè legationem obeundam resolvit
 negativè.

Denuò subintrat Secretariæ Palatinalis ju-
 ratus Notarius, & urget Resolutionem, privatim
 quidpiam in aures Domini Vice-Palatini insu-
 furrando.

Tum demum post præviam insufurationem
 Dominus Vice-Palatinus suapte & non requisi-
 tus acceptat legationem, & proficiscitur ad Do-
 minum Comitem Palatinum, Prælatos & Ma-
 gnates, unde colligebatur, commissum eidem fu-
 isse acceptandam tam diu sollicitatæ & non ob-
 tentæ apud ipsum legationis provinciam.

Redux refert Dominum Comitem Palati-
 num reposuisse, suam Celsitudinem ejus fuisse
 spei Evangel. Statum & reliquos etiam in able-
 gationem trium Statuum consensurum, heri nam-
 que nonnulli Evangelicorum coram sua Celsitu-
 dine comparentes, videbantur eò inclinasse; ni-
 hilominus difficultate hac subortâ, suam Celsitu-
 dinem cooperaturam, ut suæ Majestatis Sacr. be-
 nigna resolutio in negotio Religionis accelerari
 possit, priusquam tamen id effectui dederit, non-
 nullorum Evangelicorum apud se desiderat præ-
 sentiam.

Infert Georgius Gerhard, absit ut suam
 Celsitudinem hoc in passu refutare præsumat, se
 tamen cum aliis sibi adjunctis apud suam Celsitu-
 dinem Præsentem, non aliud quàm quod Manda-
 tum & propositiones suæ Celsitudinis, velit Incl-
 ytis Statibus & Ordinibus Evangelicis referre, &
 quicquid eatenus per Statum eundem resolutum
 fuerit, suæ Celsitudini renunciare resolvisse.

Die eadem à prandio missi ad suam Celsi-
 tudinem certi Deputati Evangelici, Mandatum
 & propositiones suæ Celsitudinis exaudituri.

Qui reduces referunt, antecederent per su-
 am Celsitudinem factas assécurationes, propter-
 eaque ad aggrediendos Tractatus, persuasiones
 eadem modalitate, quâ supra, insinuatæ.

Renunciatur suæ Celsitudini semel facta de-
 claratio, quam non solus Evangelicus tantum,
 sed totus Secularis Catholicus etiam Status decla-
 ravit, ac ab eadem se recedere non posse cathe-
 goricè resolvit.

Die 4. Mensis Octobris. Sub sessione Re-
 gnicolarum, Dominus Vice-Palatinus conversus
 ad Dominum Georgium Gerhard, & de nomine
 suam Dominationem acclamans, Dominum Co-
 mitem Palatinum, inquit, tantam concepisse spem
 in Statu Evangelico post tot jam disceptationes,
 affidatum super obtinenda eousque donec ad sex-
 tum punctum exhibitæ Regiæ Resolutionis de-
 ventum fuerit, in negotio Religionis declaratio-
 ne, manus ad ultiores Tractatus admoturum,
 proinde rogare eundem, ut auxiliante D E O in-
 choent inchoanda.

Replicat Georgius Gerhard, se unum pa-
 rem aliis esse ex Evangelicis, sibi soli nihil tribui,
 rem esse cum Statu, & non cum ipso unico mem-
 bro, intellexisse tamen suæ Celsitudinis assécura-
 tionem: sed qua negotium præsens non saltem
 Evangelicum, sed pariter Catholicum, secula-
 res concernat Status, ex se Statum Evangelicum
 nihil

nihil resolvere, sed instare declaratae resolutioni, & effectuandae legationi, neque posse recedere à publico, unanimi consensu parique omnium Statuum & Ordinum Regni voluntate exhibito suae Majestati Gravamine; cum & alias tempore primae à parte sollicitatae instantiae suae, atque à publicis Tractatibus abstinentiae, per suam Celsitudinem & Dominum Personalem fide mediante assecuratus fuisset, dummodo publicos alios etiam Dietales aggrediatur Tractatus, post triduum infallibiliter obtenturum in ordine ad instantiam suam resolutionem, per expressum declarando, quod in serie gravaminum, elargiendaeque desuper resolutionis, expectatam resolutionem consecutus non fuerit, eorum si se ab aliis Tractatibus abstinerit, propterea nullius contumaciae argutum iri posse.

Et siquidem tempus illud tridui jam in octo vel novem circiter excrevit septimanas, nihil tamen obtentum, proinde quae quiete & animi compositione Evangelicis ad ulteriores Tractatus manus admoveere persuaderi poterit: illinc enim à sollicitatione Diplomaticae in ordine gravaminis sui satisfactionis advocati, assecurati, & hunc modum sibi agendum licitati, isthinc vero à publicis negotiorum suorum sollicitationibus, resolutioneque in serie aliorum gravaminum elargiendae, privati & exterminandi attendati, quod ulterius sibi polliceri possunt & audebunt?

Vice-Palatinus dicit non esse in dubium trahendum suae Majestatis Sacratissimae per Dominum Comitem Palatinum datam assecurationem, eam enim diffidentiam magnum quid importare.

Reponitur: non esse fidelium tantò minus pro tempore affidationem Regiam in controversiam sumere; sed siquidem negotium Religionis in serie publicorum Gravaminum suae Majestati fuisset exhibitum, resolutionem quoque in eadem serie extradandam implorandum venire;

Paternam enim piam & clementem suae Majestatis Sacratissimae erga fideles Status intentionem perspectam habent, sed non sciunt quot & quanti sint, qui eam antevertere studeant, & omnibus viribus adlaborent, convulsore. Ideò ut omnia ordine decenti fiant, praestolabuntur per mediationem suae celsitudinis alias Statibus oblatam, elargiendam Diplomaticam satisfactionem.

Vice Palatinus dicit Dominum Comitem Palatinum desuper jam convenisse suam Majestatem. Reponunt Status: omninò antecedenter, sed post hesternam oblationem non. Hic admonentur Evangelici per tabulae nonnullos Affessores, condoleant afflictæ patriæ, & faciant faciendam, aggredianturque aggredienda.

Reciproce obrestantur Satus, misereantur afflictæ sorti, ipsa morte acerbiori Status Evangelici, in captivitate conscientiae & corporali constituti, ac si non ejus, misereantur ruinatae patriæ, sui, suorumque, promoveant causam justissimam Evangelicorum, quae mediante, patriæ, sibi, suis, & afflictis Evangelicis, sanguini nempe suo, consulere dignoscuntur.

Hic longum silentium. Ingressitur juratus Notarius Secretariae Palatinalis, & quaerit, u-

trum ad aliquos labores manus admovent? Vice-Palatinus omni conatu persuasum haberi vult, ut renunciatur: Status nimirum omninò labores Dietales aggressos esse.

Status tamen Seculares resolvunt; quòd siquidem hesternà die in expediendâ solitâ legatione laborando, eadem potiri non meruerunt oblatione Domini Comitis Palatini, in instituentâ requisitione eatenus suae Majestatis inhaerentes, praestolantur ab effectu ejusdem, rogando perquam humillimè suam Celsitudinem pro effectu-atione, rogaturque Dominus Vice-Palatinus pro suscipienda ad Dominum Comitem Palatinum super praemissis legatione.

Respondet se paratum Inclytis Statibus servire, hanc tamen inauspicatam denuntiationem, quod Evangelici Status nolint alios, priusquam resolutionem in factò instantiae suae juxta Diploma Regium obtinuerint, Tractatus aggredi, nolle prius deportare.

Conclamant omnes Status seculares: non eam esse intentionem Evangelicorum, sed quae quiete aggredi possint aggredienda, hoc modo perturbati, dum negotium Religionis contra assecurationem suae celsitudinis Palatinalis ex serie resolutionis exterminatum vident.

Praeterea exsurgit Dominus Kapii, & partium superiorum accola, adjungitque & declarat, jam semestri effluxisse, ex quo cum maxima sumptuum profusione, temporisque pretiosi jactura, nullo patriae commodo hic haerent, ex adverso manifestum esse patriae ejusdem superioris flammam non permittere eis hic ulteriores necessitas moras; sumtus in iisdem deficiunt, Principales subministrationem ulteriorem negativè resolvunt, sine consolatione redire inconsultum minusque tutum judicant, totaliter namque etiam per rusticam manum nefarie trucidabuntur, & persequentur, ac proinde urgent ulterius Dominum Vice-Palatinum pro obeunda legatione, praemissae eorundem repraesentationis relatione, & ut intuitu horum omnium, salutaris sua mediatione resolutionem in ordine ad punctum sextum elargiendam accelerare dignetur, humillimâ nomine universorum Statuum & Ordinum Regni Secularium requisitione.

Reponit Vice-Palatinus, & cum disgusto se inquit, plus nescire Domino Comiti Palatino, quam quod heri, declarare, quid prodesse ergo unum per diversa iterare?

Adjungit denuò Dominus Kapii praemissam declarationem partium superiorum, & cupit suae Celsitudini proponendam. Demum invitatus etiam exsurgens Dominus Vice-Palatinus cum legatione abiit.

Tandem redux refert suam Celsitudinem obtulisse mediatricem operam, sed si inquit, sua Majestas rogaverit, utrum assecurationem suae Majestatis Regiam retulerit Regnicolis nec ne? quid respondebit? Si dixerit: Omninò: Quare ergo non credunt, hinc indignatio, verendumque ne hoc nomine mereamur apud exteram nationem Germanicam, quod Regiae etiam affidationi credere nolimus.

Iterum recapitulantur priora, & respondetur: non propterea desiderari Diplomaticam satisfactionem, quasi verò assecurationi Regiae fides non daretur, sed quod in Ordine publicorum

Gravaminum insertum negotium Religionis, in serie benignæ Resolutionis replicam etiam desideraret, quam præstolarentur quoque: Accederet, quod benignæ propositiones suæ Majestatis Sacratiss. media pacificandi Regni à Statibus subministranda committant, quod itaque est inter reliqua publica Regni Gravamina magis præcipuum pacificandi afflicti Regni medium perlubenter audirent Status: Istud enim est medium principalissimum sine quo non assecuratio porro Palatinis stante Diatâ obtenturos Evangelicos aliquam Declarationem, sive, ut suspensa resolutio innuit, determinationem promittit, per quam Declarationem sive determinationem, quid sibi Status polliceri possunt, sunt enim ambigui termini, & æquivocè in hanc & illam partem interpretari possunt.

Vice-Palatinus semper unum crepat: ergo non credunt Regiæ assecurationi, sed ad hæc recapitulatur priora.

Quidam Canonicus, credibile sibi satis visum, dicit, quantum petiistis in Gravamine tantum obtinuistis in Resolutione, voluitque explicare & confrontare intentionem suam.

Sed repositum est ipsi: Evangelicos nihil petere in Resolutione, quam quod posuere in Gravamine, contentos redditum iri, modo sua Majestas Sacratissima Gravamen 6. per gratiosum suum verbum Regium, annuit, conclusur.

Propterea si Dominus Canonicus inspexit ac confrontaverit Gravamen cum Resolutione alias suspensa, si non caligant oculi sui, apertissimam contrarietatem videre poterit. Explicatione ejusdem Statum Evangelicum non egere, cum verba clara sint, ipsique etiam aliquantum intelligant.

Pro & contra ultrò citroque plurimæ hujusmodi ortæ quæstiones per Dominum Vice-Palatinum adhibitæ ad aggrediendos labores persuasiones, sed frustra, Statibus secularibus non nisi præmissis suis inhærentibus.

Demum Vice-Palatinus subjungit: Fortè, inquit, Status ædium cæperunt tantarum disceptationum, posse negotium differri in diem affuturum Lunæ, interea unumquemque superinde deliberare.

Sed ad hæc reponitur: Satis jam à semestri deliberatum esse, unius diei deliberationem non prævalituram tanto tempori. Eosdem Status non nisi prioribus inhærere.

Postremo refert sibi commissum esse à Domino Comite Palatino, ut finalem Statuum sibi reportet Resolutionem.

Tum iterum rogatur ut præmissas rationes & declarationes suæ Celsitudini repræsentet, & pro mediatione salutari, in passu obtinendæ in ordine ad punctum sextum complanationis, eandem nomine Statuum humillimè requirat, & oret, ut jam tandem Status iidem aggredienda, aggredi, ac tanto felicius, quietius, ac facilius modernæ Diatæ desideratum finem ac eventum imponere possint ac valeant.

Solvitur Sessio. Dominus verò Vice-Palatinus pergit ad Dominum Comitem Palatinum,

BENIGNISSIMA.

Sacratiss. Cas. Regiæque Majestatis, Domini Domini Nostri Clementissimi Resolutio in negotio Religionis, medio Excellentissimi Domini Comitæ Palatini facta ac die 8. mensis Octobris per Dominum Vice-Palatinum, Spectabili ac Magnifico Domino Præsentia Regiæ, consequenterque universis Inclutis Statibus ac Ordinibus Regni in domo regnicolarum representata:

1. Omnes & singuli Status & Ordines intra Regni ambitum existentes in sua Religione & Confessione, sive sint Magnates & Nobiles, Liberae etiam Civitates & oppida privilegiata, immediate ad Coronam spectantia permaneant.
2. Eadem Libertate Religionis gaudeant Milites Ungarici in confiniis Regni.
3. Non solum libertas uti modò dictum in Religione, sed & insuper liberum suæ Religionis exercitium & usus permittatur. Salvo tamen Dominorum terrestrium jure.
4. Neutri parti liceat imposterum Ecclesiæ pastores propter Religionem amovere, & exturbare à locis ubi exercitium Religionis viget.
5. Nullæ ultra occupationes templorum fiant.
6. Tempia verò quæ novissimo disturbiorum tempore ab Anno 1670. hucusque occupata fuerunt, possessoribus permaneant.
7. In unoquoque Comitatu permittatur Augustanæ Confessioni addictis, nec non illis, qui sub horum nomine comprehenduntur, facultas ædificandi Templum, & in eo exercitium Religionis, si hi in dicto Comitatu non haberent ullum Templum.
8. Quod si verò ibi jam haberent, ipsis hæc relinquantur, & proventus parochiarum talium ad eosdem pertineant.
9. Magnatibus quoque & Nobilibus in dictis Comitatibus permittatur sit in illorum archibus pro Exercitio Religionis, oratoria & sacella erigere & dotare.
10. Pacificatio Viennensis in primo Articulo in omnibus repetatur.
11. In universo Regno Catholicis permittatur suæ Religionis usus & exercitium.
12. Peculiariter concedatur Posoniensibus Augustanæ Confessionis, ædificare in loco

commodo & determinando unum Templum, sicut & Civitas Soproniensis in possessione exercitii, quod modo habet, imperturbata relinquatur.

13. Gravamina futuris temporibus in negotio Religionis emergentia, nunquam armis, sed per Regem, auditis partibus, determinentur, & Artic. octavus, Decreti 6. Ulladislai Regis renovetur & observetur.
14. Sub gravi Regiæ Majestatis indignatione abstineant omnes Status & Ordines & omnes Regnicolæ, ne quis alterius partis Religionem aut ejus sequaces convitiis aut scommatibus proscindant.

STATUS Evangelicus re bene librata ac ponderata, sensit sibi irreparabile præjudicium creari, si præmentionatam Resolutionem extra sessionem prioris resolutionis, & quidem nulla subscriptione & sigillo roboratam receperit; Sessionibus igitur sequentibus denuò utrinque acriter pugnatum extitit, Evangelicis, assentiente quoque universo Statu seculari Catholico hanc ipsam Resolutionem seorsivam, priori suæ Majestatis resolutioni inseri: vel verò mediante subscriptione, & Regii sigilli appositione authenticari desiderantibus, alioquin ulteriorem cooperationem circa alia totaliter recusantibus: Obluctatur Clerus: Cæteri Status verò pariter & voce instant, sed hæcenus frustra.

Die 11. Octobris. Habita sessione, Evangelici nec non Status secularis Catholici, Regiæ Resolutionis in negotio Religionis datæ, aut authenticationem, vel verò prioris Sacratissimæ suæ Majestatis universis Statibus & Ordinibus Regni impertitæ resolutionis puncto sexto fiendam insertiendam indefinenter urget, omnem alioquin cooperationem, quoad reliqua negotia renuens: Nec minus Dominus Personalis, Clero hac in parte, mirum dictu, quantoque pere contrarius nunc demum quisnam incendii hujus Patriæ Author sit, apparere, inquit: Justam & æquam Evangelicorum instantiam esse, deficiente namque petita authenticatione, seorsivam illam resolutionem pro Pasquillo aut simili scripto haberi posse: Cæterum, si Clerus more hæcenus sibi usitato, etiam in posterum nil nisi reliquis Statibus & Ordinibus contradicere & resistere noverit, satius sibi esse deposito Præsidis officio, ad ipsum Clero committere, verendum etiam, ne Clerus ob has & ejusmodi insolentias, tandem Status pariter & voti privilegio privetur. Nam & suæ Sacratissimæ Majestatis eam esse benignam voluntatem, ut Clero pertinaciam suam exuere detrectante, reliqui Status incumbencia agant.

Tandem

Die 12. ejusdem. Quod felix faustumque sit, secularis Status votum superavit, Resolutione tantopere controversa, cum inenarrabili Cleri dolore, priori Sacratissimæ suæ Majestatis Resolutioni ad mentem Evangelicorum inserta est, modo subsequenti:

TITULUS:

Reverendissimis, Reverendis Honorabilibus, Spectabilibus ac Magnificis, Egregiis & Nobilibus, Prudentibus item ac Circumspectis universis Statibus & Ordinibus Regni Hungariae, tam Romano-Catholicis, quam Augustanæ & Helveticæ Confessioni addictis in generali hac Regni Diata congregatis assignandum.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis Domini Domini nostri Clementissimi nomine, Reverendissimis, Reverendis &c. &c. (ut supra) hisce notificandum:

„ Eandem suam Majestatem Sacratissimam seriem Gravaminum suorum ab utraque parte in negotio Religionis separatim per Deputatos suos porrectorum benignè intellexisse, & ad ea sese clementissimè etiam resolvere, ac determinasse modo sequenti: Ut

1. Omnes & singuli Status & Ordines intra Regni ambitum existentes &c. &c.

(NB. Per omnia uti in præcedenti folio præmissum est.)

„ Cui prævio modo factæ benignæ suæ Majestatis determinationi & Resolutioni sese accommodaturos, & ad publica Regni negotia tractanda, ac concludenda Status & Ordines processuros esse eadem sua Majestas omnino persuasum habet. Quibus etiam in reliquo gratia sua Cæsarea propensa semper manet.

Per Sacratissimam Cæsaream
Regiamque Majestatem,

Sopronii Die 8. Octobr.
1681.

Johannes Maholanij.

Huic insertioni Status seculares eatenus, salva tamen de reliquo secutura Diplomatica Complatione, acquiescentes, Replicæ manus admove, in sexta demum conditione denuò substituri.

Diebus 13. & 14. Laboratum in Replicâ.
Die 15. Octobris. Similiter laboratum sub sessione Regnicolarum, Demum Dominus Personalis suffultus tantis viribus in medium Regnicolarum advenit, suoque & reliquorum Inclytæ

Tabulæ Regiæ Judiciariæ Judicum & Jurassessorum proponit, sibi denegari articulare diurnum, quo ex respectu nonnulli equos etiam suos vendere necessitati fuerint ulteriusque destituti expensis, comparere & subsistere nequirent. rogando, quatenus querimonia hæc suarum Dominationum Dominis Prælati & Magnatibus denuntientur, atque communi Statuum & Ordinum consensu suæ Majestati etiam mediante Legatione repræsententur.

Die 16. Octobris. Inclyta Tabula diurno destituta à sessione se absentavit.

Die verò 17. Octobr. Sub sessione Regnicolarum missus est Paulus Orban Protonotarius cum labore Replica: qui redux retulit, postquam inter cætera ad Gravamen septimum in passu amotionis Thesaurariorum Regni & superfluorum Camerarum Ministrorum devotum fuisset, omnes Dominos Prælatos & Magnates in amotionem Administratoris Cassovienfis Valsegh, & superfluorum Ministrorum unanimi consensu subscripsisse, quoad verò Dominum **COMITEM KOLLONICS POSONIENSIS CAMERÆ PRÆSIDEM**, contra rationes Gravaminis allegasse.

1. Licet Ecclesiasticus, tamen & antehac Ecclesiasticos officium idem supportasse, constat, quo in passu tuebatur partes Clerus.
2. Non externæ nationis sed Hungarus & in Hungaria natus.
3. Quod possessionatus, etsi restantiarius factus, unde solvendo habeat, imò eidem Cameram multis millibus obligari.
4. Quanta præstitit erga Regnum, quod millia viduis, captivis elocavit, bona sua Cameræ possidenda reliquit.

Ad 1. Resolutum: Pacificatio Viennensis Ecclesiasticos à ferendo officio hoc, totaliter arcet, neque post eandem quispiam Prælati idem supportavit, & sic antiquum illum usum sustulit.

Ad 2. Maltenfis Cruciger factus abjuravit Hungarismum, uti & in præsens Episcopus Neostadiensis non Hungarus sed Austriacus.

Ad 3. Quod possessionatus, non constat, illud enim quod est alteri, non potest dici suum, & facile sit ea Cameræ cedere, quæ non potest possidere, neque ante datas rationes Cameram debitorem efficere posse.

Ad 4. „Recognoscit Regnum quanta præstitit, Repartitionem, Accisas, aliasque infinitas nunquam antehac vel de nomine, auditas contributiones induxit, sicque quatuor vel quinque millia florenorum, in viduas aut captivos elocavit, quadringenta & quingenta millia, imò millena millia damni intulit, Leges Regni susque deque habuit, pervertit, convulsit; merito æternâ memoriâ apud Gentem Hungaricam dignus, cujus nomen, ut apud filios etiam Gentis ejusdem de præstitis officiis inclarescat, Annalibus Regni inscribendum censetur.

Inter cætera dicit Dominus Personalis, vi-

Historia Hungar.

derit Inclytum Regnum, ecce ferè omnia præcipua occupavit externa gens officia, Clerus ex externis eligitur, Thesaurarii iidem Capitanei &c. unus Stokfisch adveniat ex Italia, statim Philosophus in Hungaria; sed fortiter & constanter agendum: etiam si Clerus & Magnates cum Regnicolis correspondere nolint, sibi tamen in confidentia esse relatum suam Majestatem fore paratam satisfacere votis Regnicolarum.

Hæc itaq; præmissa renuntiata ad Dominos Prælatos & Magnates, institutumque Diplomati Regio, Legibus & porrecto gravamini, cui & Domini Magnates assensum præbuerunt.

Die 18. Mensis Octobris, laboratum sub sessione in Replica: Ac post continuos labores Dominus Personalis dicit, Comitem Kollonics eò intentionem suam dirigere, ut inducat Clerum ad præstandum suæ Maj. certum subsidium, quod siquidem inquit regnicolæ præstare non possunt, ostendamus nos plus posse illis, laetando Clerum, se inventurum talem modalitatem, per quam ne unum nummum præstabunt, seu administrabunt, notabile tamen subsidium erga suam Majestatem Sacratissimam declarabunt.

Conversus ad Clerum, cautè inquit, cautè certè vos deplumabit &c. sua tenui opinione interpretabatur opinionem Kollonici eò tendere, ut suspendatur vacantium beneficiorum collatio, proventusque per Cameram percipiantur, demum videbit Clerus, si huic intentioni assensum præbuerit, quo pacto amissa reobtinere potuerit, si enim inquit in hoc manserit officio, brevi alterutro Archiepiscoporum denato, forsne Primatum obtinebit, quid fiet hinc? verè exulabitis, & Itali, Germani prædominabuntur vobis non sine ignominia & præjudicio gentis olim celeberrimæ, Trucz vobis.

Ad hæc dicit Georgius Gerhard: Eritne bonum, si in tali casu, confugiens Clerus ad Regnicolas, quod externi beneficia sua possideant, Regnicolæ etiam non premovebunt Instantiam eorum, sicuti nunc à Clero experiuntur? Quare ergò Clerus tempestive non sibi prospicit? Quare promotioni ejus palmam porrigit?

Demum Instantiæ Familiarum Battyani contra Corseghienfes & Szungog in ordine ad bona Budatinensia ad Arcem Strechzen occupata: Porro Privilegiorum, Liberarum Civitatum, Libertatisque electionis Judicum, quasi verò ista privata essent, & ex eo ad futuram Diætam rejicienda.

Ad hæc tamen brevissimè replicatum fuit, hæc omnia in exhibitis suæ Majestati Gravaminibus pro publicis acceptata fuisse, neque competere Statibus & Ordinibus eadem Gravamina sua unanimi voto & consensu porrecta revocare, quis enim vel in his non videt læsam publicæ & communis libertatis Nobilitatis convolutionem.

Proinde remittitur Protonotarius & resolvitur: Regnicolas instantiæ suæ in Diplomate & Legibus Regni fundatæ inhærere, nihilque aliud, quam quod in prioribus Gravaminibus insertum fuerat, per concinnatam replicam supplicare: Ex adverso verò Dn. Prælatos & Magnates difficultates suas in privatis considerationibus & contrariis legibus fundare, ex eoq; Regnicolas à tramite Diplomatum & legum exhibitorumq; Gravaminum.

minum, nisi contrariis convictos legibus, recedere nequire, cum non sint expediti ad solvendas, sed implendas & effectui mancipandas hæcenus minus effectuatæ Leges.

Remissus ad Dominos Prælatos & Magnates Protonotarius, præmissaque referens, ac demum iterum redux, siquidem inquit Regnicolæ suis inhærentes nihil cedere volunt, suæ quoque Dominationes suis inhærent, sessionemq; solvunt.

Hinc Dominus Personalis honorificè Regnicolas & commiserativo animo alloquitur: Quot & quantos à semestri labores, expensas domi forisque per intestinòs motus & externas naturalis hostis Turcæ hostilitates, pericula, illata damna, sanguinis effusiones, captivationes & id genus alia experti sunt, studiosi tranquillandæ patriæ bonique publici Regnicolæ. Ecce inquit quantam molem Gravaminum ad instantiam Prælatorum & Magnatum compendiavimus, contraximus, illorum quam plurimam ad futuram Diætam seposuimus, alia verò ad tranquillandam patriam tendentia unanimi voto & consensu excerpta suæ Majestati exhibuimus, jam tamen videre est intentione suarum Dominationum & illorum nonnulla exmitti desiderari, siquæ dietim jam unum jam alterum exmitteretur, quid manebit pro Gravamine? Parturiunt montes nascetur ridiculus mus. Admonet itaque Regnicolas, in tuendis & defendendis Diplomate Legibusque patriæ constantes se declarent, qui enim Diplomati Legibusque inhæret patriis justum petit, & nemini injuriam facit.

Tandem nomine Regnicolarum Dominus Georgius Gerhard exsurgens resumit propositionem suæ Magnificentiae, disertissimisque verbis præmissa omnia recenset, ac subjungit: Regnicolas jam fere omnia, exiguasque fortunas suas amisisse, reliquias discrimini subesse, omnimodè exhaustos, depauperatos, & ad extrema redactos, vel quotidianæ necessariæ sustentationi sui & suorum non sufficere, plurimos ad ostiatim quærendum panem pervenisse, hæc tamen omnia pro illibata erga Dominum Dominum & Regem suum Clementissimum contestandâ devotione, servataque fidelitate pati non detractasse, alios vitam deposuisse.

Ut tamen à libertatibus, Privilegiis & immunitatibus suis, avito sanguine majorum suorum partis, vel latum unguem recedant, in id consentire nequire, Instructionibusque non ad solvendas, sed effectui debito mancipandas & ad implendas Leges circumscriptos esse. Ob hoc nomine eorundem Regnicolarum solennem ex præmissis præmisit protestationem, palam, publicè & manifestè declarando.

Regnicolas desideratæ pacis, quietis & tranquillitatis patriæ avidos & studiosos omnia possibilia fecisse, cum damno & præjudicio libertatis Nobilitaris, privata postposuisse, & ad compendiationem Gravaminum manus admovisse, laborasse, eadem communi omnium Statuum & Ordinum Regni votò atque assensu suæ Majestati præsentasse, denuo post obtentam ab eadem sua Majestate Sacratissima Resolutionem, ad eand. humillimè & in fundamento Diplomatis Regii, Legumque patriæ replicasse; Apparere tamen Dominos Prælatos & Magnates, nullâ habitâ moderni Statûs Patriæ ferrò flammaque ar-

dentis ratione, solo privatæ considerationis respectu nulla lege fulcitò ductos, jam hoc jam illud Gravamen impugnare, difficultare, pretiosum tempus inanibus cavillationibus extrahere, patriæ afflictiones, & fatigiosos, Comitatum sumptus adaugere, per hocque nil aliud quam ad rupturam diu desideratæ ac post tot expectationes consecutæ modernæ Diætæ intendere.

Unde quæ patriam hanc afflictam & Gentem olim celeberrimam Hungaram comitaturæ sunt incommoda, abinde non nisi ultima funesta ejusdem ruina & everasio ominari potest; cujus causa siquidem non regnicolæ, qui nihil illorum, quæ ad publicum bonum reducendam patriæ pacem tendunt intentatum relinquunt, sed Domini Prælati & magnates Diplomatis Regii & Legum patriarum convulsos manifestè comperirentur, hinc coram orbe Christiano, Deo, suâ Majestate, Domino Domino & Rege eorum clementissimo, ac sua Magnificentia uti presentia Regiæ locumtenente, ac præside suo super præmissis omnibus protestantes, se à futura (quam Deus longè avertere dignetur) patriæ hujus ruinâ immunes, excusatos & enodatos declarant. Petendo testimoniales, & sua Magnificentia hanc Regnicolarum protestationem & Declarationem Domino Comiti Palatino repræsentare dignetur adhuc hodie, simulque suam excellentiam rogare non intermittat, quatenus ex officio suo Palatinali similes inanes Dominorum Prælatorum & Magnatum cavillationes præscindendo, eum instituere velit ordinem, quo Tractatus Diætates in tantum progressi desideratum jam tandem per unionem suarum Dominationum, mutuumque assensum obtinere valeant finem.

Dominus Personalis, visâ hac quasi scissione, summopere anxius, longa taciturnitate sessionem conclusit, & se præmissam protestationem Regnicolarum apud Dominum Comitem Palatinum repræsentaturum omniaque illa suæ Excellentia declaraturum obtulit.

Præterea addidit & id Dominus Gerhard, nisi sua Excellentia hoc in passu ex officio Palatinali Regnicolis provisum voluerit, Regnicolas turmatim, impetrata apud suam Majestatem audientia, ad pedes ejusdem provolutum & præmissam protestationem atque declarationem humillimè repræsentatum iri. Solvitur sessio.

Die 20. Octobris. Dominus Palatinus medio unius jurati sui denunciat Domino Georgio Gerhard, ut adjunctis aliquot ad latus suum ad se venire velit.

Quo cum nonnullis eò perveniente, refert, se juxta declarationem & protestationem Regnicolarum ad instantiam eorundem, omnia ea quæ hesternâ die occurrerant suæ Excellentia satis fusè, longè & latè ferè ultra unam horam repræsentasse, ac omnia juxta possibilitatem dexteritatemque suam, nec non desiderium, quo dicitur, tranquillandæ patriæ, reducendæque pacis, ac desideratæ Statuum & Ordinum Regni unionis proposuisse, rogasseque suam Excellentiam super adhibendo eatenus remedio alioquin Regnicolas ultimam reservatam ad suam Majestatem humillimè recurrendi deliberationem effectuantam necessituros.

Ad quæ Dominus Comes Palatinus respondit: Omnino constare sibi Regnicolas privata quævis se postposituros resolvisse; cum tamen per seriem Gravaminum, consequenterque modernæ Replicæ, plurima publicorum occasione privata irrepsisse comperiantur, Suam Majestatem non minus resentire, quam apprehendere, quod talibus & similibus Regnicolas immorari, & ad invicem cum Prælati & Magnatibus discipulare intelligat, negotium namque familiæ Szunyog in passu abjudicatorum à Dominio Budatiniensi ad aliud Dominium Sztrecziniensem nonnullorum pagorum, cum sit purum putum privatum (Sua Excellentia habet certum ad bona Sztreczeniensi interesse) itaque venire rejiciendum.

Eandem rationem esse Sabariensem, Mészleniensem, Districtus Deveczer & Bagyop contra Dominum Episcopum Jauriensem. Item familiæ Bottyany contra Eörsigienfes Civitatum, sed hæc accommodari possunt: Maximum tamen esse, tangereque pupillam Suæ Majestatis, quod omnium eorundem bonorum qui convicti sunt & executi, tam mobilium & immobilium restitutionem ex integro quasi coactivè & non supplicativè efflagitent.

Quæ si Status pensitare volunt, ad aliquot millena sese & milliones extendunt partimque distracta sunt, adeo ut ferè impossibile videatur Suæ Majestati ea omnia statim restituere; nihilominus Suam Majestatem paratam fore illa quæ præ manibus Cameræ sunt restituere, de distractis verò, successu temporis Successores ad humillimas eorundem desuper fiendas supplicationes, vel in æquivalentibus bonis, vel in pecuniis contentari facere.

Dominus verò Personalis addidit sibi in confidentia per nonnullos Ministros esse intimatum, Suam Majestatem ita esse resolutam, Malle Coronam deponere, quam ad id accedere, unde colligere est, hoc instantiæ Statuum & Ordinum Regni puncto summe disgustati Suam Majestatem Sacratissimam: ac proinde institit, ut Dominus Georgius Gerhard præmissa cum aliis ablegatis communicet, & adlaboret, quatenus eadem, in quantum modificari possunt, modificetur.

Reduce Domino Georgio Gerhard, & præmissam intimationem Domini Personalis cum resolutione Domini Comitum Palatini conjunctam referente, nonnullis qui ad latius haberi potuerunt, pro & contra varia consilia ad invicem intermiscitibus, non esse nempe tutum, à porrectis Gravaminibus vel in minimo resilire, admisso enim in uno vel saltè resultat, in aliis etiam idem intentatum iri, hincque ne fors Domini Prælati & Magnates palmam sibi polliceri viderentur, quod Regnicolæ obstinaciæ eorundem cedere debeant, de exhibitis Gravaminibus, quod idem semper in similibus practicum vellent: Quia nihilominus præmissa, particulariter Ablegatos non concernerent, sed omnes Regnicolas, ideo renunciatum est, quò de his uberius, moreque solito pertractari possit; Sua Magnificencia indici faciat sessionem Regnicolis, simulque insinuare Domino etiam Comiti Palatino pro indicendâ Dominis Prælati & Magnatibus crastinâ die sessione.

DEMISSA REPLICÀ

Univerforum Dominorum, Prælatorum, Magnatum & Nobilium, ceterorumque Statuum & Ordinum Regni Hungariæ, reliquorumque eidem annexorum ad benignam Suæ Majestatis Sacratissimæ Resolutionem circa nonnulla ipsorum Gravamina factam Sopronii in Generali Regni Dieta die 25. Octobris Anno 1681. humillimè præsentatâ.

Sacratissima Cæsareâ Regiæque Majestatis Domine, Domine Clementissime.

Qualiter, quæve animi benignitate Majestatis Vestra Sacratissima ad nonnulla fidelium suorum Statuum & Ordinum Regni Gravamina nuper dierum sibi humillimè per eosdem præsentata sese resolvere dignata sit, iidem fideles Status & Ordines ex clementi ejusdem per Cancellariam Hungaricam Aulicam nomine Majestatis Vestra Sacratissimæ extradatâ resolutione demisse intellexerunt: Optassent equidem iidem fideles Status & Ordines, si sine ulteriori pretiosi temporis jacturâ respectu etiam indices ingravescensium in superiori Hungariâ Principis Transylvania, ejusdemque sequacium hostilitatum, benigna Majestatis Vestra Sacratissimæ resolutioni pro debito fidelitatis acquiescere potuissent.

Quia tamen quadam ejusdem resolutionis puncta magis in labefactionem jurium & libertatum Regni, quam in aliquam eorundem fidelium Statuum & Ordinum alleviationem vergere dignoscerentur, adeoque conditionem etiam ipsorum in aliquibus magis aggravari quam alleviari persentiscerent; Ideo iidem Status & Ordines se nihil dignitati Regiæ inconveniens facturos arbitrantur, suberius etiam benigno Diplomati Regio, legibusque Regni in attactis Gravaminibus suis citatis inharendo, cum submissâ eorundem Gravaminum suorum recapitulatione, penes præsentem demissam suam instantiam benigniorem ejusdem Majestatis Vestra Sacratissimæ resolutionem de humili genu præstolarentur. &c. &c. &c.

Ad Sextum. Ex quo uterque tam Catholicus quam Evangelicus Status in negotio Religionis, ad benignam Diplomaticam Suæ Majestatis resolutionem se provocasset, idemque negotium Status & Ordines Regni, stante adhuc præsentis Dietæ per Suam Majestatem Sacratissimam benignè complanandum censuissent, ac in eum finem sextum punctum Gravaminibus inseruissent, Suæ Majestatis Sacratissimæ humillimè præsentassent, per resolutionem verò Suæ Majestatis Sacratissimæ benignam, præscripto Gravamini, & demisse Statuum & Ordinum Regni instantia ex integro satis non fieret; ob hoc iidem Status & Ordines inharent ulterius quoque humil-

imè eidem Gravamini utrinque presentato. &c.
&c. &c.

Et hæcerant, quæ ad benignam Majestatis Vestre Sacratissima resolutionem fideles Status & Ordines ex Gravaminibus suis recapitulanda & eidem iteratio tum submissione proponenda habuerunt, demisse supplicantes, quatenus tum juxta præscripta eorundem humillima postulata, in Diplomate Regio, & positivis Patriæ legibus fundata, nihil novi vel aliquid injusti, nihilque dignitati Regiæ præjudiciosi, aut aliquid quod alienum esset supplicanti, & penes fidelitatem Majestatis Vestre Sacratissima ad extremam redacti, post DEUM in solâ ejusdem Clementiæ spem & fiduciam suam ponunt, pro eadem ipsa innata sua Clementia, toti Orbi Christiano deprecata, Nationi etiam Hungarica sese exorabilem reddere, delinquentibus parcere, huicque Regno suo Apostolico, de Pristino flore vix umbram amplius habente, & actu tot inimicarum nationum fideles Status & Ordines in superiori Hungaria, cum actuali integrorum districtuum occupatione, sine aliqua resistantia persequentium hostilitati & præda expolio, pro paterna sua pietate misereri, devotosque suos Status & Ordines penes fidelitatem Majestatis Vestre Sacratissima, in his etiam suis & patriæ extremitatibus vivere & mori paratos, & de facto ad Augustissimum Majestatis Vestre Sacratissima Clementiæ Thronum humillimè provolatos, paterno gratiarum Regiarum sinu amplecti, taliterque eosdem una cum modicis laceri sui Regni reliquiis, ad ulteriora sua fidelia servitia clementer conservare & obligare, atque hinc per benignam suam ad demissa ipsorum postulatorum dandam resolutionem jam totaliter sumptibus exhaustos, consolatos quantumcunque dimittere, hancque supplicem ipsorum instantiam non alteri, quàm extrema egestatis imperio causata necessitati, domesticorumque suorum periculis benignè adscribere dignetur: Ita ut dum hætenus penes privatas suas & particulares instantias, diversarum suarum oppressionum medelam obtinere non potuissent, in hoc Generali suo conventu, cum æterna Majestatis Vestre Sacratissima Clementiæ memoria, sui-que & suorum consolatione, à tot & tantis sui oppressionibus, tandem aliquando pristina libertati quasi postliminio restitui mereantur, quod tum per Clementissimam Majestatis Vestre Sacratissima gratiam se obtenturos sperant, eidemq; longævam vitam, diuturnumque & felix gubernium, cum felicissimo rerum omnium etiam contra omnes inimicos successu, concordibus votis apprecantur.

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæq; Majestatis
Domini Domini ipsorum Clementissimi.

Sopronii Die 25. Mens.
Octobr. Anno Domini
1681.

Humillimi ac perpetuo fi-
deles subditi,

Universi Status & Ordines
Regni Hungariæ, par-
tiumq; eidem annexa-
rum ad præsentem Ge-
neralem Regni Diatam
convocati.

Die 31. Octobris. Item 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
9. 10. & 11. Mensis Novembris à resolu-
tione præstolatum. Interim tamen non cessa-
runt nonnulli, nominatim autem Comes Leopoldus à Kolonics Camera Præses, unionem & mu-
tuam correspondentiam, atque cointelligen-
tiam Statuum atque Ordinum Regni ad invicem
conformiter habitam, ad convulsionem tentare
& disponere: dum nimirum Comitatum & Ci-
vitatum Catholicos Ablegatos, quasi vero ei-
dem competitivisset Palatinalis, aut præsentia Re-
giæ in indicenda aliqua particulari sessione auto-
ritas (quam alioquin ne ipsi quidem ex privato
habent) ad se pro certâ indictâ horâ advocaret.

Ablegati nihilominus Catholici nihil in-
consultè facere volentes, convenientes, qui pro-
pius haberi potuerunt tredecim Comitatum de
plano & simplici, ex eò, quod Dominus Came-
ræ Præses neque Palatinus neque Personalis eo-
rum sit, comparitionem abnuunt, & omittunt.
Trans-Danubiani verò sex vel septem Comita-
tum nuncii primum conveniunt Dominum
Personalem & intentionem Kolonicianam de-
regunt, is demum per longum & latum, cum ad-
miratione exaggerat, si idem in præsentia Sux
Majestatis hujusmodi præsumit facere inconve-
nientias, limitesq; officii sui transgredi, quid non
futurum ex post, &c. nihilominus ut intentio ejus
prodeat in aprium, suadet mittendos duos, vo-
luntatem suam intellecturos.

Mittuntur Emericus Huszár & Gabriel Bos-
sány, seque ad denunciationem Sux Dominatio-
nis venisse declarant. Ille statim negotium Re-
ligionis, suam Camera Præfecturam allegat, &
quare Status Catholici cum hæreticis (inquit) in
eo consentiunt, aut iisdem eâ in parte collabo-
rant, exprobrat, utque se ab iisdem abstrahant &
avellant plurimis artibus & coloratis verbis mo-
net, simulq; declarat hæreticos nihil planè ob-
tenturos.

Redeunt præmissaq; tam Domino Personali
(imò præterea, quod omnia ea quæ Personalis de
se coram Regnicolis dixerit, revocare debeat)
quàm Palatino referunt, quæ etiam S. M. repræ-
sentata sunt, & accepit capitulum Kolonicus.

Die demum 12. Mensis Novembris. Sub ses-
sione Regnicolarum exhibita est S. M. S. resolu-
tio, & perlecta publicè hoc tenore.

Reverendissimis, Reverendis, Ho-
norabilibus, Spectabilibus ac
Magnificis, Egregiis & Nobi-
libus, Prudentibus item ac cir-
cumspectis, universis Regni
Hungariæ & partium eidem
annexarum Statibus ac Or-
dinibus, pro præsentem Gene-
rali ejusdem Regni Diata hic
Sopronii convocatis, & præ-
sentibus assignandum
(L.S.)

Sacratissima Cæsarea Regiæque Majestas, Do-
minus Dominus noster Clementissimus benignè
intel-

intellexit Dominorum Statum & Ordinum, ad Clementissimam suam, super Gravaminibus eorundem datam resolutionem, porrectarum Replicarum seriem, ad quam etiam pro paternâ Regiæ suæ erga hoc Regnum propensione, iterato se resolvere dignata est, modo subsequenti: &c. &c.

Ad Sextum: Refert se Sua Cæsarea Regiæque Majestas, ad peculiarem suam iteratam benignam hoc in puncto fidelibus suis Romano-Catholicis, & Augustanæ ac Helveticæ confessioni addictis Statibus & Ordinibus datam resolutionem. &c.

Epilogus Resolutionis Cæsareæ.

Et cum hac Sacratissima Sua Majestatis benignissima resolutio in hac primâ post tot disturbia in Regno hætenus continuata feliciter reinchoatâ Diætâ sufficiens videatur, & reddita Inclito Regno totali tranquillitate Status & Ordines omni operâ laboraturos confidit, quo reliquæ Regni salutaria in proximè futurâ Diætâ de facili expediri possint, eadem Sua Sacratissima Majestas clementissimè sperat, nullam amplius nunc novam, aut ulterius disceptandi causam superfuturam esse, cur hyeme jam ingruente, pestilentia etiam in vicinis locis gliscente, diutius cum universorum incommoditate hic subsistere opus sit, sed Sua Sacratissima Majestas potius ad alia Romani Imperii, suarumque aliarum provinciarum gravissima negotia peragenda isthinc digredi, nec non Incliti Regni Status & Ordines ad suâ redire possint. Quibus universis & singulis in reliquo Cæsaream ac Regiam suam benignitatem clementissimè confirmat.

Per Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem

Sopronii Die 9. Mensis
Novembris Anno
1681.

Johannes Maholany.

Resolutionis porrò in sexto præmissorum puncto mentionatæ hæc erat contentientia:

Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus ac Magnificis, Egregiis & Nobilibus, Prudentibus item ac circumspectis universis Regni Hungariæ, & partium eidem annexarum tam Romano-Catholicis, quam verò Augustanæ & Helveticæ confessioni addictis Statibus & Ordinibus in præsentem ge-

nerati Regni Diætâ constitutis & existentibus assignandum

(L.S.)

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis nomine universis fidelibus Regni Hungariæ Romano-Catholicis, & Augustanæ ac Helveticæ Confessionis addictis Statibus & Ordinibus in hac generali ejusdem Regni Diætâ congregatis & existentibus pro ulteriori benignâ Cæsareâ & Regiâ resolutione hisce significandum.

Cum Sua Cæsarea & Regia Majestas Inclitis Regni Hungariæ Ordinibus, ad sextum suorum Gravaminum Articulum super humilissimis omnium Statuum Instantiis ultra declarationem, quam ipsis Augustanæ & Helveticæ Religionis addictis singulariter jam exhibitam clementissimè responderit, se in negotio Religionis finaliter determinaturam, qualis libertas & exercitium in memorato Religionis negotio in futurum sit concedendum: Idcirco altissimè memorata Sua Cæsarea & Regia Majestas se sequenti modo declarat, simulque determinat, scilicet:

Primò. Pacificatio Viennensis in totum & maximè in Imo Articulo utramque Religionem concernente in omnibus repetitur & confirmatur.

Secundò. In supplementum dictæ Pacificationis omnes & singuli Status & Ordines, non solum Romano-Catholici, sed etiam confessioni Augustanæ vel Helveticæ addicti, sive sint Magnates & Nobiles sive liberarum Civitatum indigenæ, oppida etiam privilegiata ad Coronam spectantia, pariter Milites & Regnicolæ in confiniis commorantes, in illa, quam modò profitentur Religione sine omni turbatione permaneant, nec non in transgressores sublato Religionum supra dictarum discrimine severè animadvertatur.

Tertiò. Neque dicti Augustanæ & Helveticæ Religionis addicti ad alias suæ Religionis contrarias ceremonias peragendas, semoto tamen publico scandalo, compellantur.

Quartò. Ultra libertatem hanc, dictis Augustanæ & Helveticæ Religionis sequacibus concessum sit insuper suæ Religionis exercitium & usus, salvo tamen in his jure Dominorum terrestrium in Dominiis & bonis præcisè Catholicos concernentibus, & è contra Augustanæ & Helveticæ confessioni addictos respicientibus: In aliis verò mixtis, & per utriusque Religionis Dominos comportionatè possessis, pro illis qui de præsentem ibidem in usu & actuali possessione templorum essent, permanente, & integro relicto.

Quintò. In locis etiam ubi liberum Religionis exercitium concessum, non liceat ex causâ Religionis Pastores & Parochos Ecclesiarum amovere, pellere aut turbare.

Sextò. Nullæ etiam ultra occupationes templorum fiant.

Septimò. Propter bonum pacis & tranquill-

quillitatem publicam, ne Regnicolæ penè in-
 finitis litigiis templorum aut Ecclesiarum cau-
 sa implicentur, illa templa aut Ecclesiæ, nec
 non etiam redditus aut proventus ad eas perti-
 nentes, si hæc ab initio anni 1670. hucusque
 occupata fuissent, possessoribus permaneant.

Octavo Posoniensibus Augustanæ con-
 fessionis addictis liceat ædificare suis sumptibus
 templum unum, in loco commodo, atque in
 suburbio à Sua Cæsareâ & Regiâ Majestate
 designando.

Nonò. Civitas Soproniensis maneat in
 possessione & exercitio suæ Religionis, quam
 modo profitetur, nec in hoc turbetur.

Decimo. Quoad reliquas liberas civitates,
 à Sua Cæsarea Regiâque Majestate similiter lo-
 ca pro ædificando templo prævio modo de-
 signanda clementissimè indulgentur. In Civi-
 tatibus cis- & ultra- Danubianis, utpote Tren-
 chinienfi, Kremniczenfi, & Novisoliensfi; In
 superiori Hungariâ, Bartphenfi, Lentsovien-
 fi, Eperiesienfi, Cassovienfi & Nagy Bányâ.

Undecimo. In Comitatus porro Hel-
 veticæ aut Augustanæ confessioni addictis se-
 quentia observentur; Scilicet in Comitatu Câ-
 striferrei, pro illis qui Augustanam Confes-
 sionem sequuntur, in Dômök & Nemes Coo;
 pro Helveticæ vero confessionis Incolis in Föl-
 sô Oz. Demum in Comitatu Sopronienfi in
 Vagosfalva, & Nemes pûr. In Posoniensfi in
 Réte & Putzta Tögyemes. In Nitrienfi in Ni-
 tra Szerdahel & Stracza penes Vagum. In
 Barsienfi in Simony & Szelerin. In Zolienfi
 in Osztróluka & Gramszegh. In Thuroc-
 zienfi in Neezpal & Ivanka falva. In Lipto-
 vienfi in Hibe & Nagy Palugya. In Arvenfi
 in Falso Kubin & Istebne. In Trenčinienfi
 in Szullovv & Zay Ughrocz. In Sceputienfi
 in Gorgo & Toporcz vel Batisfalva. In Saa-
 rosiensfi in Keczer Peklin, & Tarcza: pro Hel-
 veticæ autem confessioni addictis in Tot Szel-
 mes, & Baspataka. In Szaladiensfi, siquidem
 Verzprimienfi, Jaurienfi, Comaromienfi,
 Aba Vyvariensfi, Unghenienfi, Bereghienfi,
 Tornenfi, Gomorienfi, Barsodiensfi, Neo-
 gradiensfi, Zolnogh & Heveffiensfi, Pestensi &
 Pilisfiensfi Szabolczenfi, Szapmariensfi, Zempli-
 nienfi & de Ugocza, ac Honthenfi Comitati-
 bus de præsentis etiam in usu; Tandem in con-
 finis etiam Regni & quidem in Generalatu
 contra Canisam, in Egerszegh & Sz. Grotth.
 In Generalatu Jaurienfi in Tihari, Vason, Pá-
 pi, Veszprém, Jaurini & Comaromii. In
 Generalatu ante-montano, Levæ, Corponæ,
 & Fülékini: In Generalatu superioris Hunga-
 riæ in Putnop, Onod, Szendrô, & Tokay;
 Trans Tibiscum in Kallo & Szakmar.

Duodecimo. Permissum etiam sit Ma-
 gnatibus & Nobilibus, qui vel Augustanam vel
 Helveticam Religionem profitentur, & in suis
 arcibus habitant, Oratoria & Sacella pro exer-
 citio suæ Religionis erigere.

Decimo tertio. Cum Romano-Catho-
 licis merito sit aut esse debeat in universo Re-
 gno liberum suæ Religionis exercitium & usus,
 ideo hic nullo modo aut tempore nulloque lo-
 co in hoc exercitio vel jam turbentur, vel in
 futurum impediuntur.

Decimo quarto. Si quæ Gravamina futu-
 ro tempore in negotio Religionis emergerent,
 dissidia nunquam armis, sed per Regem audi-
 tis partibus determinentur.

Decimo quinto. Sub gravi Cæsareæ &
 Regiæ Majestatis indignatione abstineant Sta-
 tus & Ordines, ac Regnicolæ, ne quis alterius
 partis Religionem, aut ejus asseculas convitiis
 vel scommatibus ullo modo proscindat.

Unde sua quoque Majestas Cæsarea & Re-
 gia omnes suos fideles Status & Ordines, & Re-
 gnicolas, non solum contra omnem vim &
 violentiam clementissimè proteget, sed etiam
 transgressores sine Status discrimine, prout Re-
 gni tranquillitas exigit, condigna pœna affi-
 ciet; Quæ tamen omnia nec aliter, nec alio
 modo conceduntur, quam ut Augustanæ &
 Helveticæ Religionis sequaces, si hac conces-
 sione frui velint, quietè, pacificè, & prout alios
 fideles subditos decet, vivant, & debitam obe-
 dientiam Regi suo præstent: Et cum per hæc
 omnia Sua Majestas Sacratissima suam erga il-
 los innatam Clementiam & benignitatem abun-
 dè demonstraverit, ne quid ulterius ab illâ in
 hoc Religionis negotio desiderari possit: Un-
 de etiam pro certo habet, Regni Status, Or-
 dines & Incolas Suæ Clementissimæ resolutioni
 omnino acquieturos. De reliquo iisdem
 omnibus & singulis Cæsaream atque Regiam
 Suam gratiam & Clementiam benignissimè
 confirmat.

Per Sacratissimam Cæsaream Re-
 giamq; Majestatem

Sopronii Die 9. Mensis
 Novembr. Anno
 1681.

Joannes Maholany.

Die 17. Novembris. Licet generalis sessio Re-
 gnicolarum celebranda fuisset, veluti etiam
 iidem ad Domum Regnicolarum solita frequen-
 tiâ comparuerunt: Quia nihilominus in serie be-
 nignæ Suæ Majestatis Sacratissimæ resolutionis
 sextum in ordine punctum in negotio Religio-
 nis examinandum occurrit, Statusq; Evangeli-
 cus per iteratas resolutiones in ordine Religionis
 humillimè per Status & Ordines cupitam Diplo-
 maticam satisfactionem minimè obtinendo, ul-
 terius etiam Gravamini & Replicæ porrectis in-
 hærendo, instantiam eandem ulterius quoque
 nomine universorum Statuum & Ordinum Re-
 gni modernæ Replicæ inserendam institisset;
 hinc Status Catholicus medio Domini Vice- Pa-
 latini proponi fecit: Quod licet iidem occasio-
 ne ejusdem sexti puncti unâ cum Dominis Præ-
 latis & Magnatibus convenissent, quia nihilomi-
 nus nullam conferentiam in simul inire potuis-
 sent; Ob hoc honorificè rogare Statum Evange-
 licum, ut sibi hodiernum diem, licet publicæ ses-
 sioni destinatum, pro incundâ præviâ conferen-
 tiâ, cedere dignetur.

Hic allegatur ab Evangelicis, id sine præju-
 dicio & derogamine Status ejusdem Evangelici
 fieri nequire, publicam enim sessionem privatis
 cedere

cedere conferentiis, non modò incongruum, sed & Statibus Evangelicis derogatorium, ut iidem sessione exire debeant, & alioquin ne fors Status Catholicus aliud quidpiam juris per similes conferentiarum in domo Regnicolarum tractationes sibi vindicare præsumeret, Domus nihilominus Regnicolarum non potest dici Domus privatarum conferentiarum.

Respondent Status Catholici, se ne in minimo quidem per hoc Statui Evangelico præjudicare velle, siq; ex fundamento eo, quod derogatorium esset, Statui Evangelico sessione exire, relicto ibidem Statu Catholico, allegaret, solvatur ex parte universorum Regnicolarum sessio, Status Catholicus crastinâ die denuò concursurus, atq; conferentiam habiturus: compendiosius tamen futurum judicarent, si post declaratam solutionem sessionis, Domini Evangelici exiverint, Catholiciq; eandem conferentiam instituerint, ita ut DEO dante, crastino iterum reassumi valeant.

Status itaque Evangelicus pensitando præmissa, ut parceret tempori, accelerare pergat & studeat negotia publica, cum protestatione, ne per hoc vel in minimo solitum cursum Comitiorum, processumq; eorundem convellere insimuletur, è converso verò Status etiam Catholicus exinde sibi quidpiam plus juris competere & vindicare allegare possit, annuunt propositionem Status Catholici, declaraturque sessionis solutio.

Status Catholicus in Domo Regnicolarum pro conferentia remanens, in eo intendebat, quomodo Instantiam Evangelicorum ex ordine Replicæ vel ex integro exmittere, vel si id non ita restringere posset, ut instantiâ eâdem non nomine universorum Statuum & Ordinum Regni promoveatur, sed quasi privatim per Evangelicos saltem in formâ Instantiæ eorundem inferatur.

Missus tamen à Ministris Aulæ specialiter Adamus Zichii ad Dominos Prælatos & Magnates, cum insinuatione Suam Majestatem intellexisse, in quo laborent Status Catholici, velle tamen & omninò desiderare, ut Gravamen Evangelicorum sicuti hucusque ita ulterius suo ordine & forma observatâ, inferi faciant. Et licet plurimi Catholicorum etiam quibus una eademque cum Evangelicis instructio fuerat, instantiam Status Evangelici admittendam debere, seq; instructionibus eo in passu circumscriptos esse declaraverint, tantò tamen magis ex præmissâ insinuatione Sux Majestatis instantiam Evangelicorum æqualiter atque Catholicorum (qui tamen nihil injuriæ habere prætereundere possunt) promovendam debere concluderunt.

Die 18. Novembris. Sub sessione Regnicolarum continuantur superiores circa resolutionem Sux Majestatis Sacratissimæ labores, tractatus & examina, insertumque in negotio Religionis Instantiæ Evangelici Status punctum, quod, sicuti reliqua, ex subnectenda Replica videre erit.

Interim dum in præmissis laboratur, Magister Paulus Orbán, cum labore & conceptu diebus præteritis formato, ad Dominos Prælatos & Magnates mittitur, Suis Dominationibus perlegendo.

Magister Hungar.

Demum tamen redux, refert nonnullas quoad aliquos terminos difficultates, Regnicolæ tamen inherere iisdem, inque suo esse relinquenda statuunt.

Die 22. Novembris. Sub vesperum præsentatur Sux Majestati Sacratissimæ præinsinuata Replica, hoc verborum tenore:

DEMISSA SECUNDARIA

Ad itidem secundariam Sux Majestatis Sacratissima benignam Resolutionem Replica universorum Dominorum Prelatorum Magnatum & Nobilium, ceterorumq; Statuum & Ordinum Regni Hungariæ, partiumque eidem annexarum, alte-memorata Sacra Cæsarea Regiaque Majestati Domino Domino ipsorum naturaliter Clementissimo Sopronii die 22. Mensis Novembris Anno 1681. debito fidelitatis ac reverentiæ cultu exhibita.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter
Clementissime.

Iteratas, easq; benignas Majestatis Vestre Sacratissimæ resolutiones, eo quo par est, Status & Ordines, perpetuæ fidelitatis, submissionisque cultu ac obsequio perceperunt: Et quia in nonnullis earundem Majestatis Vestre Sacratissimæ resolutionum punctis advertunt fideles Status & Ordines, vel Nobilitatem ipsorum prærogativam & immunitatem ladi, vel legitimam, eumque ordinariam juris hujus Patriæ cursum variari, aut demum intolerabiles eorundem Statuum & Ordinum injurias, quibus tam per naturalem Christiani nominis hostem, quam per ipsos tumultuantes patriæ filios, ac etiam vicinas externasque nationes affliguntur, haud tolli posse.

Ideo Majestati Vestre Sacratissimæ memorati Status & Ordines ulterius quoque molesti esse coguntur, eandem velut Dominum & Regem ipsorum Clementissimum perquam humillimè exorantes, dignetur eosdem per benignam subsequentium reiteratorum postulorum suorum annuentiam, tam in juribus, immunitatibus, ac vitisque libertatibus suis, ac benignis Diplomatis conservare, quam vero demisse implorata remedia ad tollendas tot & tantas Regni colluctationes, erumnas & immensas calamitates, restaurandumque attenuatum hujus Regni statum deservientia, pro paternâ curâ, Regique sui animi affectu & sollicitudine clementer resolvere &c. &c.

Bb

Ad

Ad Sextum. Licet uterq; Status tam Catholici quam Evangelicus pro benignâ eaq; Diplomaticâ Religionis complanatione iteratò humillimè instississent, adeasdemq; demissas suas instantias per iteratam etiam benignam Majestatis Vestrae Sacratissima datam resolutionem, juxta contenta benigni Diplomatis Regii, nec Statui Catholico, sed nec Evangelico (uti ab utring; querularentur) satisfactum esset. Ideo Status & Ordines Regni demisse reiterata sua humili eatenus instantia, ulterius quoque pro satisfactione juxta sensum benigni Diplomatis Regii ab utrinque fienda supplicant, inherendo Gravaminibus & prioris Replica suis ab utrinque presentatis, &c.

Epilogus.

Qua omnia dum fideles Status & Ordines cum reiterata humilitate, & ea semper qua debent submissione, supplicent, ac injuriarum quoque hactenus mille modis sibi illatarum medelam à Majestate Vestra Sacratissima, veluti summo totius Christiani orbis justituario simul & Rege suo clementissimo, pro innata Augustissima Domui Austriacae & Justitia & Clementia sibi clementer impertendam implorant. Cognita demissa supplicationis ipsorum, & causa aequitate, in quantum justum, legale, & suum proprium, propria Majorum suorum virtute, & proprio sanguine penes Christianitatem cum prodiga liberalitate sapius effuso parium, per Gloriosissimos Majestatis Vestrae Sacratissimae Antecessores clementer admissum, ac per Majestatem Vestram Sacratissimam benigno suo Diplomate, & in verbo ejusdem Regio clementer confirmatum, sibi benigne concedendum, humili animorum suorum desiderio exorant, paternè admittere, & auctoritate Sua Regia pro exigentia justa ipsorum instantia benignè resolvere; In quantum vero uti fideles subditi pro remedio & alleviatione afflicti sui Status ad paternam Majestatis Vestrae Sacratissimae benignitatem provoluti, innata ejusdem Clementiae se submitunt, eosdem paterno Regiarum Gratiarum sinu excipere dignetur; Ita ut dum in Majestate Vestra Sacratissima, veluti Domino & Rege ipsorum clementissimo, Patrem, & in Patre Regem se habere confidunt, eandem ipsam M. V. S. Clementiam in hac sua extrema agonizantis Patriae & sui necessitate, stante praesenti Dieta, cum consolatione experiantur, & dum jam se undiquaque ferè derelictos existimant, ex funebrali ipsorum interitus pulvere, ad ulteriora fidentia M. V. S. & totius Christianitatis servitia sublevati reviviscant. Quod dum sub auspiciatissimo justitiae & Clementiae M. V. S. patrocinio se obtenturos sperant, eidem Majestati Vestrae Sacratissimae dinturnum & felix gubernium, gloriosumq; contra omnes hostes Imperium concordibus votis apprecantur.

Sacratissimae Caesareae Regiaeq; Majestatis Domini Domini ipsorum Clementissimi.

Sopronii Die 22. Novembr.

Anno Domini 1681.

Humillimi perpetuoq;
fideles

Universi Status & Ordines Regni Hungariae, partiumq; eisdem annexarum ad praesentem Generalem Regni Dietam convocati.

Die 29. Novembris. Regnicolae ad domum eorundem solitam pro generali sessione conveniunt.

Denuciatur per Dominum Comitem Palatinum, Suam Majestatem Sacratissimam benignam tertiariam suam, ad humillimam Statuum & Ordinum Regni secundariam Replicam elargitam resolutionem, medio certorum Augustissimae Aulae suae Ministrorum iisdem Statibus & Ordinibus praesentandam decrevisse: quae quidem praesentatio ut eò commodius effectuari queat, necessum venire, ut Regnicolae quoque ad sessionem Dominorum Praelatorum & Magnatum concedere velint, ibidem praevia praesentatione memoratae benignae resolutionis, continentias quoque ejusdem exaudiri.

His exauditis exsurgunt Regnicolae, moreque solito ac ordine decenti, comitante frequenti turba servitorum, progrediuntur ad domum viridem.

Eò devenientibus, locaque ac sessiones occupantibus, Dominus Comes Palatinus reiterat intentionem Suae Majestatis Sacratissimae, in praesentatione benignae suae resolutionis, per Ministros ejusdem fiendae, declaratae: quorum adventus ut honorificè & observatè consuetudine sit, pro exceptione eorundem Ministrorum, & introductione in medium Statuum ac Ordinum Regni, ac iterum perfectis perficiendis, pari comitivâ & reductione usque ad currum quo vecti fuerint, denominantur Illustrissimus ac Reverendissimus Comes Joannes Kery Episcopus Csanadiensis, Comes Nicolaus Dzaskovics, Stephanus Chyákii Senior, Reverendissimus Stephanus Kaszonii, Vice-Palatinus, Georgius Gerhard, Ludovicus Szankaii, Gabriel Boffanaii, Joannes Serpeliuss &c. munia eadem convenienter executuri.

Post brevem moram advenientibus iisdem Aulae Ministris, Excellentissimis Dominis Comitè à Noszticz, & altero Domino Hoher Aulæ Cancellario, modalitateque praemissa in medium Statuum & Ordinum Regni introductis, locisque prioribus, ad caput Tabulae à latere Domini Comitæ Palatini occupantibus, praememoratus Dominus Aulæ Cancellarius Hoher, debito praemisso erga Status & Ordines titulorum honore, magna gravitate proposuit: Supervacaneum nimirum fore, enumeratione causarum & rationum, quibus S. M. S. ducta, in medium fidelium Statuum & Ordinum Regni concesserit, ibidemque non sine ingentium expensarum profusione, ac aliarum Orbis Christiani gravium curarum & sollicitudinum remotione, tanto tempore subsisterit, aures Inclitorum Statuum & Ordinum Regni onerare; cum paternam ejusdem gratiam & Clementiam iteratis benignis ejusdem, ad demissa Statuum & Ordinum Regni Gravamina, reiteratasque Replicas, satis abundè & potiori in parte in tantum, in quantum ipsimet postularunt, declarare dignata fuerit: Hic enumerat abundè ferè eo ordine, quo infra in resolutione conclusio adjungitur in paragrapho: Quae cum ita se habeant &c. usque ad finem, sicque propositionem concludit.

Resolvit Dominus Comes Palatinus, gratias agit, Regnum, Status & Ordines in gra-

gratiam Suae Majestatis recommendat, & Ministris etiam pro fatigiis grates refert; quibus ex-euntibus, legitur publice resolutio in hæc verba:

Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus ac Magnificis, Egregiis & Nobilibus, Prudentibus item ac circumspectis, universis Regni Hungariae & partium eidem annexarum Statibus ac Ordinibus, pro presenti Generali ejusdem Regni Dieta hic Sopronii convocatis, & presentibus assignandum
(L.S.)

Sacratissima Cæsarea atque Regia Majestas, Dominus Dominus noster Clementissimus, iteratâ demissâ Inclitorum Regni sui Hungariae & partium eidem annexarum Statuum ac Ordinum ad secundariam benignam Suam Regiam resolutionem porrectâ Replicâ continentias abunde sanè simul & clementissimè intellexit, ea enusq; pari Regiâ Clementiâ, hoc ut sequitur modo & ordine, identidem se resolvere dignata est, nimirum: Eadem Sua Majestas Sacratissima neutrquam putaret Inclitis Statibus & Ordinibus quidpiam superesse, quod benignissima Sua Regia resolutioni die 9. modo labentis mensis data deesse posset, cum paterno affectu plena & omnia ibi jam comprehensa, quæ saluâ Regiâ dignitate concedi unquam potuissent: Ea propter etiam nunc inheret, quoad officium Palatinale articulis hac super re citatis, signanter vero Art. 3. Anni 1608. ante Coronam condito; Sigillis tam gubernialibus quàm locum tenentialibus per avocationem sufficienter abolitis.

Neque ad primum punctum aliquid restat superaddendum &c.

Ad Sextum, Non minus in hocce Religionis puncto clementissimâ Sua Majestatis declaratione fore contentos, & ita originem omnis in hoc Regno dispendiosi dissidii sublaturus esse confidit S. M. S.

Epilogus.

Quia omnia cum eadem Sacratissima Sua Majestas sibi ab Inclitis Regni Statibus & Ordinibus omnino promittat, ac ipsius quoque Regni necessitas & utilitas hæc evidenter exposcat, inde omnino confidit singulos tanquam omnes, & omnes tanquam singulos sua benignissima admonitioni acquieturos esse.

De reliquo universis & singulis fidelibus suis Statibus & Ordinibus gratiam atque Clementiam suam Cæsaream ac Regiam iteratâ paterna expressione in omne tempus benignissime confirmat.

Per Sacratissimam Cæsaream Regiamq; Majestatem

Sopronii Die 28. Mensis
Novembr. Anno
1681.

Joannes Maholany.

Hist. Hungar.

His præmissis perlectis & intellectis, Dominus Comes Palatinus proponit: Palam esse omnibus, totique Orbi Christiano celebrem Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis Domini Domini nostri Clementissimi gratiam & Clementiam, ac vel recentissimè, qua fideles suos Status & Ordines per iteratas suas benignissimas resolutiones, votisque ac desideriis eorundem datas satisfactiones, exhilarare, consolarique dignata est: Non ambigendum esse de ulteriori etiam ejusdem Majestatis Regiæ paterna cura & sollicitudine, ac erga fideles suos Status & Ordines Regiâ animi propensione ac munificentia: Hincque quemadmodum eadem Majestas, humillimis Statuum & Ordinum votis ac desideriis benignè satisfacere, eosdemque & eorundem Gravamina clementissimè exaudire non modò, sed & debitam medelam, ac Cæsareo-Regiam opem impertiri dignata est, ita Inclitis quoque Statibus & Ordinibus dignum & æquum foret, tot & tanto temporum intervallo pressas Regiâ animi curas, sicuti exhilarare, tantò magis eisdem complacere.

Et quia Status & Ordines, tantorum bel-lorum tam intestinorum, quàm Christiani nominis hostium, ardore, sicuti & multorum mil-lium Armadæ Suae Majestatis in afflicto Regno excubantis onere ita pressi, extenuati & depau-perati sunt, ut ex propriis suis eidem, Regno, & sibi defendendis impares se agnoscant, proptereaque, Sacri Romani etiam Imperii, ac aliorum subsidium implorare statuerint, inde siquidem Augustissima Imperatrix, in medio Regnicolarum unâ cum Domino Domino & Rege eorundem clementissimo, continuè præsens esset, tam ex eo, quod Status & Ordines Suae Majestati Sacratissimæ, sicuti & Serenissimis Sacri Romani Imperii Electoribus, eidem Augustissimæ Imperatrici sanguine non alienis complacere student, quàm ut ulteriorum suarum supplicationum faciliorem consequi possint, eamque desideratam resolutionem, & pro accepta referant debitam gratiarum actionem non inconsultum fore, si eadem Augustissima Imperatrix, Regina Hungariæ, diademate Sacræ Coronæ de more antiquo initianda, salutaretur; Idque tantò gratius eventurum Suae Majestati speraret, quod priores Suae Majestatis Sacratissimæ confortes, & Imperatrices, diadema illud consequi non potuerint.

Nullam exoriri posse in eo difficultatem, quod Augustissima Vidua Regia in vivis sit, illa enim etiam vivente alia Coronata extitit, quod idem nunc quoq; fieri potest: Tantò minùs Statu eo tendere debere animis, quasi verò præter votum Regnicolarum, Serenissimum Suarum Majestatum filium & Principem, coronare occasione hac, in desiderio habeant. Ex eo itaq; Status & Ordines rogare, dignentur hanc complacentiam erga Suas Majestates, Sacrum Romanum Imperium, & totam Christianitatem declarare.

His peractis, conclamant Clerus & Magnates nonnulli, justum & æquum, Palatinusque exsurgens, nullo expectato Regnicolarum, aut aliaquo assensu, lætus currit ad Aulam, primus ut sit horum acceptus nuncius: Interim perstrepunt tubæ, tibiæ, tympana, Regnicolis uno alterum intuentibus, disceduntq; fumè conturbati.

Die ultima mensis Novembris. In Diem Dominicam incidente, simul ac festum Divi Andreæ Apostoli, absolutis tamen Divinis, sessio Regnicolarum celebratur.

Relegitur benigna Sux Majestatis Sacratissimæ resolutio & confrontatur cum Replicis ac porrectis humillimis Regnicolarum Gravaminibus.

Exsurgit Clerus & dicit se contentum esse benigna eadem ulteriori Sux Majestatis Sacratissimæ resolutione, cui assentire visus est Dominus Vice-Palatinus.

Respondent Comitatum Ablegati; Ergo debemus cedere libertatibus, Privilegiis & immunitatibus nostris, actum erit hoc modo de Diplomate, totius Regni pretiosissimo thesauro, Legibusque Patriæ.

Dicit Clerus, tamen Sua Majestas Sacratissima Clementissimè se offert, quod ea super quibus declaratio hucusque sequi non potuit, in proximâ Regni Diætâ feliciter determinare velit, ac propterea tempus non esse inaniter perdendum, Sua Majestas ulterius non detinenda, verum ad articulos formandos concedendum.

Respondetur: Sed quis sibi promittere potest futuram Diætâ, interea in ceno hærendum? Quomodo ad Principales redeundum? Accedit, quod & in eadem Tertiaria Replica, multa tacitè, plurima ambiguè resoluta haberentur, unde neq; ad articulorum concinnationem progredi integrum esset. Hinc itaque continuatur ulterior lectio resolutionis, confrontatioque cum Gravaminibus & Replicis Regnicolarum.

Proinde decernitur insistendum Replicæ, Diplomati & legibus eatenus conditis.

Recurrente Die 3. Mensis Decembris. Sub sessione Regnicolarum tam diu laboratum, ultro citroq; disputatum, ac per legationes nunciatum, ut dicti quoque Domini Prælati, Barones & Magnates votis Regnicolarum annuere debuerint, atque sic præfatorum ablegatorum series recitata fuit, & legatio admissa.

Eadem Die horâ 4. pomeridianâ, obtentâ apud Suas Majestates audientiâ, præmissa legatio effectuatur, porrigiturq; Sux Majestati Cæsareæ & Regiæ. Domino Domino & Regi Clementissimo, infrascripta Statuum & Ordinum Replica in hæc verba sonans.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter
Clementissime.

Licet quidem benigna Majestatis Vestræ Sacratissimæ Cæsareæ Regiæ resolutione fideles Status & Ordines Regni, partiumq; eidem annexarum, debitæ fidelitatis & submissionis reverentia accepta, desideratis humilium votorum suorum suspiriis, plenaque fiducia, & avida animorum suorum consolatione permixtè intellexissent, quod eadem Majestas Vestra Sacratissima per ejusdem benignæ resolutionis epilogi vigorem, in plurimis & potioribus mentionatorum fidelium Statuum & Ordinum Regni Gravaminibus benignum suum præbuerit assensum, libertatem Regno resti-

tuerit, Leges & Articulos confirmaverit, gravissimum religionis punctum pro totius Regni tranquillitate determinaverit, disciplinæ militaris rigorem approbaverit, ac denique modum circa delicta severè castiganda, Sua Regia autoritate confirmaverit, omnibus etiam portum & refugium ad Suam Clementiam recursuris concesserit.

Quia nihilominus nonnulla infrascripta nimirum Gravaminum suorum puncta ad mentem benigni Diplomatis Regii, dictamenve positivarum Regni legum superinde sancitarum clementius restarent resolvenda, complanandaque.

Et primò quidem de præteritis Militum officialium, à potiori intra & non extra Regnum constitutorum puniendis excessibus, ac consequenter implorata damnificatis danda satisfactionis medela; Similiter militis in Regno ad tempus tolerandi proprio ære adjutanda sustentatione; ejusdemque ex arcibus ac liberis quoque civitatibus, oppidisque privilegiatis, ad sensum Gravaminis & Replicæ suorum, ubi videlicet minus necessarius esse in comperto haberetur, effectiva educatione, munitionum demum ex arcibus ac armorum liberis civitatibus adeptorum & ablatorum restitutione; Militis præter ea nativi ad confinia (à quorum bona dispositione, non modo Regni, verum etiam vicinarum provinciarum salus dependeret, ac quotidiano experimento sub præsentis etiam Diætâ cum tot centenarum animarum Christianarum jactura periculum longiorem moram non pateretur) articulorum fienda reductione; non absimiliter officialium secularium ac beneficiorum Ecclesiasticorum exequenda collatione; Restitutione item bonorum hæredibus seu orphanis, qui jam sese pro sui restitutione apud Majestatem Vestram Sacratissimam humillimè insinuascent, ac aliis, pro quibus fideles Status & Ordines æquè ac illis ex fundamento legum patriarum demissam suam interposuissent instantiam; alias per Fiscum Regium contra consuetam juris viam apertasq; Regni constitutiones Diplomatis Regiis roboratas, confiscatorum fienda: ac præterea de cassatione literarum Reversalium, secundum gravaminis sensum vel maximè hisce motibus exactarum, processuumq; fori delegatorii ac his similibus eodem in gravamine & replicis declaratorum præjudiciorum annihilatione: Similiter de Diplomaticâ in negotio religionis à parte Status Catholici & Evangelici postulata satisfactione: actuali porro Domini Cameræ Præsidis contra expressas Regni leges introductione, negotii deniq; Eörseghienfis juxta demissam Regnicolarum instantiam clementer resolvenda determinatione.

Et siquidem Clementissime Domine, hæc quoq; essent potiora seu principaliora eorundem fidelium Statuum & Ordinum Regni gravaminum puncta, quæ vel maximè in labefactionem Nobilitaris prærogativæ per Majores ipsorum, sanguine utpote & armis laudabiliter parte, perq; felicitis reminiscentiæ Majestatis Vestræ Sacratissimæ Prædecessores, gloriosissimos videlicet Hungariæ Reges ac Majestatem

„quodque Vestram Sacratissimam benignè confirmata, publicarumque Regni constitutionum, jurium & privilegiorum, imò benignorum etiam Diplomatum Regiorum palpabile vergerent in præjudicium: Hæc ea essent, quæ tranquillando Regno, vicinarumque Majestatis Vestræ Sacratissimæ provinciarum procurandæ salutis & conservacioni non minus proficua, quam summè necessaria esse dignoscerentur: Hæc denique illa, quorum benignâ annuentia Majestas Vestra Sacratissima avulsos à debita fidelitate animos in indissolubilem unionem ac tranquillitatem Regni secundandam, benignumque gratiarum suarum finem pertraheret, & promptum fidelitatis obsequium.

„Quapropter ad portum & refugium, clementiam nimirum, & innatam benignitatem Majestatis Vestræ Sacratissimæ ulterius quoque humillimè recurrentes iidem fideles Status & Ordines super his ipsorum punctis, ac demissis postulatis, pro contento sui, benigniorem implorarent, præstolarenturque Resolutionem.

Regnorum Dalmatiæ, Croatiae ac Sclavoniæ Statuum & Ordinum ulterior demissa instantia.

„Intellexerunt demissè Status & Ordines qualiter ad humiles apud Majestatem Vestram Sacratissimam per eosdem factas iteratas Replicas & instantias inter cæteras clementes Resolutiones suas Militem Banalem Superioribus præteritis temporibus exauthoratum, aliàs pro conservacione dictorum Regnorum, Provinciarumque Majestatis Vestræ Sacratissimæ hæreditariarum extreme necessarium restaurandum: Quemadmodum etiam postulationem ex integro in 17. puncto præactarum humillimarum postulationum præmissorum Statuum & Ordinum expressatam, clementer effectuatam, ex innata sua pietate & benignitate sese paternè declarasset, & Status eo in passu non minimè exhilarasset.

„Quia tamen præmissi Status non absque discrimine quotidiano & formidine mali evidentis patriæ summo cum desiderio hucusque optatum effectum expectassent, periculumque in mora experti fuissent: Idcirco Majestati Vestræ Sacratissimæ pro benignis mandatis durante adhuc hac Diætâ ad præmissas binis petitiones suas effectandas indilatè elargiendis, & iis quibus competit dirigendis humillimè supplicant, immensas Majestatis Vestræ Sacratissimæ Clementiæ, tam pro his, quam reliquis Instantiis suâ methodo benignè resolutis referentes gratias, confidentesque in pietate innatâ præmissâ, eas quoque juxta postulationes hucusque demissè exhibitas, observatisque Legibus eum in finem citatis, tam Regno quam Liberis Civitatibus deservientibus Majestatem Vestram Sacratissimam petito effectui sine dilatione mancipari pari modo clementer procuraturam.

„Reliqua verò Gravamina & Instantias suas in benignis iteratis Majestatis Vestræ Sacratissi-

„mæ Resolutionibus minùs specificata & expressas, pro clementer resolutis & articulis inferendis habenda ac demissè censendas esse intelligunt, acceptantque. Eandem Majestatem vestram Sacratissimam diu feliciter imperantem, ac super universis hostibus gloriose triumphantem, diutissimos supervivere in annos fidelissimis comprecamur votis

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis Domini Domini ipsorum Clementissimi

Sopronii Die 3. Decembr.

Anno 1681.

*Humillimi perpetuoque fideles
Subditi.*

Universi Status & Ordines Regni Hungariæ ad præsentem Generalem Regni Diætam convocati.

Die eadem tertiâ nempe Mensis Decembris, Decernentibus Regnicolis in solita sessione Replicæ hujus exhibitionem more consueto, per certos ex omnibus Statibus electos Ablegatos fiendam; Clerus respondit se contentum esse Resolutione Regiâ, idè ex parte sui in exhibitionem Replicæ memoratæ minimè consentire; connivent Magnates: Quibus Regnicolis intimatis, instantia fit, ut Domini Magnates se apertè declarent, quid facere velint, in casu enim secessus eorundem, reliquis Regnicolis sibi prospiciendi remedia neutiquam deesse; Commoti Domini Magnates assentiunt; sed nec sic conventum est, aliqui enim putabant ante omnia coronationem Reginæ & quidem ipsi Reginæ coronandæ præsentandum; Alii verò prius Imperatorem accedendum, Replicæque exhibita, Diplomaticam satisfactionem petendam, & ex post mentem Regnicolarum circa coronationem repræsentandam: hæc ablegatione peractâ, denuò Imperatricem, ad suscipiendam coronationis dignitatem invitandam, annexis demissis pro se apud suam Majestatem Cæsaream ac Regiam in puncto complanationis Diplomaticæ fienda intercessione, precibus, quæ quidem sententia etiam superavit.

Die 4. Mensis Decembris. Sub sessione Regnicolarum, Ablegati ad suam Majestatem Sacratissimam & Augustissimam Imperatricem, Legationis eorundem seriem referunt: Dominum Episcopum Panadiensem, brevi peroratione mediante, nomine Statuum & Ordinum Regni humillime insinuasce, oblatam Augustissimæ Imperatrici à Statibus & Ordinibus Regni Coronationem, mediante quâ non modò debitam suam erga suas Majestates fidelitatem ac devotionem contestari, eisdemque suis Majestatibus complacere, verum etiam Inclytum hoc Regnum, se & sua in gratiam & clementiam suarum Majestatum humillimè commendare necessarium duxerunt, proptereaque suæ Majestati Cæsareæ & Regiæ intentionem hanc humillimè intimandam æquum censuerunt: præterea verò præsentasse præscri-

pram Statuum & Ordinum Regni replicam, cui ipsi nomine Cleri, ex eo quod videlicet ipsi contenti redditi fuissent, iteratis benignis suæ Majestatis Sacratissimæ elargitis Resolutionibus, publicè coram Majestate Regia contradixisse, relatum fuit.

Ad quæ sua Majestas Sacratissima clementissimè respondet, ad primum, debita cum satisfactione intellexisse Statuum & Ordinum erga Augustissimam Imperatricem, conjugem suam dilectissimam, in oblato honore diadematis coronalis propensionem, ad præsentatam autem replicam non dubitasse, imo persuasum habuisse Inclytos Status iteratis benignis suis resolutionibus contentatum iri, nihilominus benigne perpendet humillimum eorundem Memoriale, & ad id quantocyus clementissimè se resolvere haud ommittet, de cætero gratiâ suâ Cæsarea & Regia universis Statibus & Ordinibus benignè propensa manet.

Hâc legatione peracta, patet aditus ad Augustissimam Imperatricem, & denunciata Coronationis decus ac honor offertur, recommendaturque porrecta Statuum & Ordinum Regni replica quatenus eandem, clementissimâ interpositione sua, salutariter apud eandem Majestatem Regiam promovere dignetur.

Cum contento excipitur Legatio, cumque debita satisfactione acceptatur Statuum & Ordinum erga suam Augustissimam Majestatem propensio & oblatio, è converso verò eadem quoque Augustissima Imperatrix pollicetur salutarem suam interpositionem, rerumque & negotiorum Hungaricorum promovendi clementissimam operam.

Supervenit à Dominis Prælati & Magnatibus legatio, & denunciatur, quod siquidem ex relatione hesternæ legationis benigna suæ Majestatis Sacratissimæ intentio inclytis Statibus & Ordinibus innotuisset, licet ad præsentatum novissimum Statuum & Ordinum Regni Memoriale, superventura esset quæpiam scriptotenus resolutio, admovendas nihilominus manus ad concinnationem articulorum. Demum præsentat seriem futuræ solennitatis coronationis, cum accessoriis.

Resolvitur: Regnicolas ad concinnationem Articulorum, tam diu, quam diu Resolutionem suæ Majestatis Sacratissimæ consecuti fuerint, properare non posse, series verò præscripta perlegitur hoc verborum sub tenore:

Designatio fiendæ Inaugurationis, Die 4. Decembris publicè dictata.

Iuxta morem antiquum, & consuetudinem observari solitam circa Reginalem coronationem ut tempore Diætæ Dominus Regni Palatinus, facta desuper coram Inclytis Statibus & Ordinibus Regni Hungariæ, partiumque eidem annexarum propositione, accedat suam Majestatem Cæsaream & Regiam, nomine Regnicolarum humillimè instet, quatenus Augustissimam Imperatricem ipsis in Reginam coronari benigne concedat; Tandem ipsi quoque Regnico-

læ triduo post, instituta ex mutuo consensu solenni ad Imperatricem Ablegatione, eandem cum aggratulatione pro coronatione, præmissâ brevi oratione, demissè invitant: Quæ ipsis Statibus & Ordinibus benignas pro ejusmodi devotione agens gratias, pro patrocinio se clementer offert.

Tandem ambo Domini Conservatores sacre Regni Coronæ Posonium proficiscuntur, ac eandem unâ cum Regalibus Insigniis, prout illa occlusa obsignataque ibidem in arce deposita sunt, huc Sopronium deferunt, facta eatenus per Dominum Regni Palatinum Civitati Posoniensi intimatione.

Qui Conservatores jam expediti, cistam Regalium Insigniorum rhedæ Sejugi apertæ ex aula suæ Majestatis Sacratissimæ suppeditatæ imponunt, atque è numero ordinariorum excubitorum Arcis Posoniensis 20. Germanos & totidem Hungaros assumunt, qui novis vestibus ex more consueto donantur.

Pro Comitiva autem dictæ sacre coronæ binæ equitum cataphractorum turmæ Comitum Caroli Palfy, Posonii in ripa Danubii comparent, expectantes ejusdem coronæ deductionem, in cujus comitivam destinati sunt.

Domini Conservatores pernoctant hodiè in Szelesputh, oppido Domini Palatini, & pro majori securitate vigilias ibidem militares instituunt.

Introductio verò ejusdem Sacre Coronæ, Die crastinâ 5. videlicet Decembris huc Sopronium circa horam 2. vel 3. pomeridianam sequitur tali modo:

1. Extra portam suburbii præcedunt binæ cataphractorum equitum turmæ, Posonium in comitativam sacre Coronæ destinatæ, & cum ea reduces.

2. Has subsequetur una cohors Domini Regni Palatini militum hastorum cum vexillis.

3. Hunc sequitur alia cohors ejusdem Domini Palatini aulica, pellibustigrinis & leopardinis ornata cum tubis & tympanis.

4. Procedunt Nobiles & Magnates equitantes,

5. Similiter equitabant cubicularii suæ Majestatis Sacratissimæ utriusque nationis.

6. Dominus Banus Croatiæ medius inter duos proceres.

7. Dominus Regni Palatinus ab utraque latere proceres habens stipatus præterea utrinque certo famulitio suo seu Guardia.

8. Rheda aperta cum sex equis, in qua bini suæ Majestatis Sacratissimæ Commissarii superiori loco; Deinde Domini Conservatores Coronæ sedebunt, cistam in medio currus ornatè tectam habentes.

9. Stipant rhedam ex uno & altero latere Haidones & pedites Germani in coronæ excubias destinati.

10. Hanc sequenter Dominorum Ministros.

Itorum Cæsareanorum ac Episcoporum & Prælatorum, necnon Magnatum Hungaricorum rhedæ ab iisdem Dominis occupatæ, vel ad pompam vacuæ.

11. Tandem agmen claudent binæ aliæ cataphractorum equitum turmae.

12. Hoc ordine fit ingressus per portam suburbii penes S. Michaëlem, ad plateam penes residentiam Domini Palatini.

13. Urbem ipsam intrabunt per portam Hungaricam, penes Domum Consilii Magnatum, ac per plateam, quam sua Majestas Sacratissima inhabitat, in curiam usque descendant.

14. Deponitur Corona in Curia Civitatis Soproniensis, adhibitis militum vigiliis, qui pro custodia ejusdem Posonii ordinariè excubant, id quod curæ conservatorum relinquetur.

15. Die exceptionis coronæ insequenti, Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas cum clavibus mittit suos Commissarios, qui unâ cum Inclytorum Statuum Deputatis, quemadmodum Posonii usitatum est, cistam recludant, & Regnicolis in curiæ conclavi majori, reliquo autem populo lacram Coronam & Insignia Dominus Regni Palatinus è fenestra spectanda præbeat.

16. Pridie coronationis peragendæ, cista cum Regalibus, absque splendoris apparatu, per templum & Monasterium Patrum Franciscanorum, in Aulam & cubiculum Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis transferretur, ut insignia in ipsa celebri functione præferri queant.

17. Ipso Coronationis die juxta Pontificalia antiquitus ritè observata, peragetur Coronatio ipsius Augustissimæ Imperatricis, more consueti cum summa solennitate in templo Patrum Franciscanorum.

Quibus feliciter peractis mensæ sequuntur tali modo:

1. Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestates, in qua Legati, & inter duos Archiepiscopos Palatinus Regni.

2. Magnates Curia Regiæ, cui etiam assidebunt Ministri suæ Majestatis Sacratissimæ ac alii primarii Magnates, tam Hungari quam Germani, circiter 48.

3. Binæ mensæ, quibus accumbent Palatinissa, ac aliæ primariæ Magnatum conjuges & Domicellæ cum aulicis mixtæ.

4. In alio conclavi mensæ rotundæ, una pro Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cancellario Hungarico, & altera pro Magnifico Domino Personalis præsentia Regiæ locumtenente, in his erant Barones & commembra Tabulæ Regiæ Judiciariæ.

5. Rursus erunt mensæ rotundæ tres pro Deputatis Comitatum.

6. Iterum in alio triclinio stratae erunt duæ mensæ pro Abbatibus & præpositis.

7. Item in tribus rotundis mensis, officiales eorum, qui ex Comitatibus & Magnatibus ablegati sunt.

8. In quatuor mensis rotundis Civitatum; Baronum & Viduarum ablegati erunt mensæ rotundæ numero 14.

Quaelibet mensa rotunda capiet personas

15.

Reliquas functiones Dominorum Magnatum juxta antiquam consuetudinem ordinabit Dominus Comes Palatinus.

Die 5. Mensis Decembris. Circa horam 3. pomeridianam Sacra Regni corona invehitur præmissa cum pompa.

Peroratio invitatoria erga Augustissimam Imperatricem noviter coronandam, ad suam Majestatem Sacratissimam facta die 3. Decemb.

Augusta Hungariæ Diade-

matas Majestas, Augustissimæ Imperatricis, Dominæ Dominæ nostræ clementissimæ Majestatem evocat, & oblato submississimè per consentientia universorum Statuum & Ordinum suffragia sceptrò, suam venerari ambit Reginam. Scilicet facilè advertit plurimum sibi gloriæ hinc accessurum & conservatum iri sui splendoris pulchritudinem, sed & perspicit hoc exigere incredibilem Dominæ Dominæ nostræ clementissimæ virtutem, quæ à majorum sanguine in eandem defluxit, magnarum cogitationum capax judicium, ingenii celsitudinem, prudentiæ magnitudinem, aliaque incomparabilia merita, populorum ac nationum securitatem versatura.

Quapropter affusi genibus Sacratissimæ Majestatis Vestrae Regni hujus Status & Ordines demississimè postulant, ut quo illorum hæctuntur desideria, quo bonorum omnium expectatio collimat, quo Regni totius vivi affectus, Sacratissimam Imperatricem, Dominam Dominam clementissimam evocant & invitant, eo inclinetur clementissima quoque Sacratissimæ Majestatis Vestrae voluntas, qua consolatam sacram Hungariæ Cororam in Dominæ Dominæ nostræ clementissimæ dignissimos humeros devolvant.

Faciunt cœlites, ut adepto hoc diademate, cumuletur pluribus, utraque autem Majestas Vestra ætatis suæ gloriæque annos, non nisi seculorum ambitu circumscribat.

Adjiciuntur in gratiæ Augustissimæ Majestatis Vestrae sinum præsentia vota, quæ dum omni cum submissione exhibeo, tum circa secundariam, eamque benignissimam Augustissimæ Majestatis Vestrae Resolutionem, tum vero etiam Religionis controversiam nuperam Cleri mentem reiterare, confirmareque quam humillimè præsumo.

Die 6. Decembris. Sub Sessione Regnicolarum Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Cancellarius Regni stipatus Secretario ingreditur sessionem, proponitque nomine suæ Majestatis Sacratissimæ; Quamvis eadem Majestas tempore humillimè novissimæ exhibitæ Statuum & Ordinum Regni Replicæ, satis clementer, luculenter & abundè ore tenus iisdem Statibus & Ordinibus sese resolvisset, epilogumque suprafractum verbo suo Regio confirmasset; nihilominus tamen, ut tanto magis gratiam & clementiam suam erga fideles Status & Ordines demonstret propensam, eandem in scriptis quoque benignè elargiri, ac manibus suis consignari dignata est: confidendo clementissimè, quod siquidem in plurimis & potioribus humillimis regnicolarum votis ac desideriis satisfecisset, Palatinum elegisset, authoritatem ejus confirmasset.

Liber

Libertates Regni restituisset &c. ulterioribus replicis se minimè oneratum iri; Et vel maximè, dum alia gravissima Reipubl. Christianæ, & aliorum Regnorum provinciarumque suarum negotia eandem hinc avocent; Assesurando præterea fideles suos Status & Ordines, quod ea tria vel quatuor puncta, in quibus Regnicola minimè contentatos se conquererentur, mox finitâ præfente Diætâ, accepta sufficienti superinde informatione, clementissimè velit resolvere.

Insinuat præterea & id, quod benigna suæ Majestatis Sacratissimæ resolutio sit præ manibus suis, nihilominus tamen nondum referata.

Quæ primùm & ante omnia pro referatione remittitur ad Dominos Prælatos & Magnates juxta morem & consuetudinem hæcenus prædictam.

Interim Joannes Maholanij Secretarius dicit, quid ergo Domini Regnicolæ loco responsi daturi sint suæ Majestati Sacratissimæ. Filius ante Patrem.

Reduce Domino Cancellario ad Dominos Prælatos & Magnates, referataque Resolutione denuò transmittitur per Dominum Petrum Korompaij Episcopum Vacientem & sibi adjunctum Baronem Regnicolis pro perlectione. Admonentes rogantesque Regnicolas, quatenus benignis suæ Majestatis Sacratissimæ Resolutionibus contenti esse velint, ultioresque Diætæ Tractatus jam tandem concludere studeant.

Intimatur præterea & id quod horâ 3. pomeridiana, Cista Coronam & Insignia Regni comprehendens referabitur, ac proinde cui libuerit eadem videre, præfixæ horæ noverit se accommodare.

Perlegitur publicè benigna suæ Majestatis Sacratissimæ resolutio hoc tenore:

Reverendissimis Reverendis Honorabilibus, &c.

(L. S.)

Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, Domini, Domini nostri clementissimi nomine, universis Regni Hungariæ & partium eidem annexarum Statibus & Ordinibus in generali eorundem conventu hîc Sopronii congregatis & præsentibus significandum.

Eandem Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem ex ipsorum Inclytorum Statuum & Ordinum supplici libello, ad tertiariam suam resolutionem porrecto benignè intellexisse, quid ultra clementissimam quadruplicam denuò humillimè rogare susceperint.

Verùm cum ex ipso Augustali ore eorundem Ablegati jam audiverint, non ambigere Sacratissimam suam Majestatem Inclytos Status & Ordines hæcenus benignè resolutis acquieturos, & grato animo consideraturos, quæ & quanta illis modernæ Diætæ cursu sint benignissimè concessa, & quam pauca pro hac vice negata aut dilata; eosdem autem non posse feliciter viam planam sternere ad Diætam sequentem, quam si sine ulteriori mora absoluturi sint præsentem: Cum nullibi sit ea temporis felicitas, ut simul & semel omnia Regni negotia absolvi queant, & totius orbis testimonio edoceri, sæpius illa, quæ

ad tempus differuntur, deinde non solum commodius sed & feliciter terminari.

Idcirco altè memorata sua Cæsareæ & Regiæ Majestas, id ipsum Inclytis Regni Statibus & Ordinibus scriptotenus hisce benignissime significari jussit, eosque firmiter assesurare, quod citra omnem illorum ambiguitatem, cuncta ea, quæ per hujusce Diætæ Tractatus conclusa & finita sunt, promptè & certò effectui mancipari & nihil intermitti debeat, quo Inclyti Status & Ordines ejusdem Sacratissimæ suæ Majestatis paternum affectum & inclinatissimam voluntatem, universo Regno suam tranquillitatem & florentissimam restaurationem reddendi, ipso opere experiri queat.

Non dubitare proinde Sacratissimam suam Cæsaream Regiamque Majestatem omninò fideles suos Status & Ordines suam clementissimam Resolutionem, benignæ suæ triplicæ Epilogo annexam cordi habituros, nec ullatenus porrò esse memores, secundum tenorem benignarum Regiarum resolutionum articulos formare, & præsentem in multos jam menses protractam Diætam tandem finire, reipsa ostendendo quantopere laborent, se non deesse voluntati Regis, qui tantam operam impendit, & etiam finita hac Diætâ impendet satisfaciendi Regni desiderii. Sed & Regnorum Dalmatiæ, Croatiæ & Sclavoniæ Status & Ordines benignissimè assesurantur, omninò in effectum deducenda, quæ super illorum gravaminibus clementissimè resoluta sunt. De cætero eadem suæ Majestatis Sacratissima universis & singulis Cæsaream & Regiam suam gratiam benignissime in omne tempus confirmat.

Per Sacratissimam Cæsaream
Regiamque Majestatem,

Sopronii Die 4. Mensis Decembr.

Anno 1681.

Johannes Maholanij.

Præmissa resolutione perlectâ, mittitur legatio ad Dominos Prælatos & Magnates, & denunciatur regnicolas more solito circa horam tertiam pomeridianam ad Domum regnicolarum conventuros, sessionesque occupaturos proinde rogare, ut tanto convenientius coronæ & reliquorum Clenodiorum revisio esse possit, sua celsitudo Palatinalis eam dignetur ob servare & observari facere, modalitatem, ut primùm & ante omnia Regnicolis demonstrari possit, in regnicolarum sessione, atque tum deinceps aliis, qui eam videre voluerint.

Cæterum circa benignam suæ Majestatis Sacratiss. resolutionem, crastina sessione laboraturum.

Adveniente horâ 3. pomeridiana, regnicolæ conveniunt sessionesq; solitas occupant. Deinceps fit intimatio per Dn. Comitum Palatinum, quod siquidem cista, in qua corona Regni & alia clenodia asservantur, referenda veniret, ideo certos e medio sui denominare velint deputatos, qui in referatione ejusdem debeant esse præsentem. Hinc deputantur tam ex Clero quam Tabula judiciaria, item Comitibus & Civitatibus, protinusque eò exmittuntur,

Refer-

Referatâ cista eximuntur corona cum aliis clenodiis, & siquidem ingens multitudo occupaverat conservatorium ejusdem coronæ, tam Regni Procerum, quam Aulae Ministrorum, aliorumque utriusque nationis Comitum & Magnatum, nec non Comitissarum, adeo ut nec transitus Domino Comiti Palatino ad Regnicolas patere potuisset, propterea primum fuit eadem Corona & alia clenodia iisdem videnda concessa, Regnicolis ægrè satis ferentibus, quod non iis quibus competeret, sed per partes, & quod majus externæ nationi, cum præjudicio Gentis Hungariæ, & quasi contemptu ac vilipendio ostentata fuisset.

Demum jam advesperacente die, ingreditur sessionem Regnicolarum Palatinus, præferens Coronam, sequitur Stephanus Zichij Sceptum & pomum Regale aureum, tandemque Christophorus Erdœdy Conservatores Pallium & Ensem Sancti Stephani Regis gestantes, omniaque eadem Regnicolis sursum elevata illi verò publicum forum frequentissimo numero occupant, per fenestram protensa & extensa aspectui exhibentes. Conclamat populus aream civitatis tenens longâ & extensa voce, VIVAT. Regnicolis demum, cui libuerat osculanda concessa.

Die 7. Mensis Decembr. Sub sessione Regnicolarum Dominus Comes Palatinus ad conservatorium coronæ adveniens, intimat Regnicolis, quod siquidem cista, in qua corona Regni deponitur, ob diuturnam ejusdem non revisionem, necessariò expurganda & mundanda veniret, hincque corona & clenodia Regni eximenda censerentur; Ideò donec hæc exequantur, exempta clenodia rursus imponantur, denominandos petit à Regnicolis Deputatos, interea ibidem præstò affuturos. Mittuntur itaque solita observatione ex singulis Statibus Deputati, cum ea præterea instructione, siquidem tempore Registrationis literaliumque Instrumentorū & privilegiorum, Decretum Andreæ II. Regis, cognomine Hierosolymitani ferebatur esse in cista coronali, itaque inquirendum esse desuper à Domino Com. Palatino, & indaganda rei certitudo, ut si non ibi habeantur, ulterius Regnicolæ desuper sibi providere valeant.

Familia Comitum Palffy querulosè detegit: Quomodo ipsa mediantibus benignis Gloriorum olim Rudolphi & Ferdinandi III. Hungariæ Regum, imo modernæ quoque suæ Majestatis confirmationalium, Donationalium, ob clara virtutum facinora ad instantiam universorum Statuum & Ordinum Regni sub Diata A. 1599. Art. --- apud suam Majestatem factam; titulo Comitum Posoniensis, demum Capitaneatu arcis ejusdem, nec non bonorum arcis ejusdem collatione potita fuisset, semperque & ab antiquo, jure ejusdem Capitaneatus Prædecessores ejusdem in dicta arce suam Residentiam seu solitum hospitium & quartirium habuissent: In præsentiarum moderno capitaneo Joanne Palffy simili hospitio excluso: Licetque factam eatenus humillimâ suam instantiam, Status quoque & Ordines Regni suæ Majestati Sacratissimæ humillimè recommendassent, recommendationemque eandem apud Dominos Prælatos & Magnates intimassent;

Historia Hungar.

Nescitur tamen unde modus Comes Leopoldus à Kollonics Camera Præfectus certam quandam protestationem & contradictionem interponit, per quam præmissas benè memoratorum olim Regum Donationales, non modo subreptitias sed ex practicas palam asserit, omniatenus eorum juri contradicendo & reservando juribus fiscalibus facultatem. Hinc rogat Regnicolas pro rerum & jurium suorum tuitione & promotione.

Sed parvam spem dedere Regnicolæ, Domini enim Comites, Magnates & Prælati, omnes contenti redditi sunt Resolutione suæ Majestatis, in qua dictus Camera Præses in officio ipsum non spectante, manutenetur, propterea, contenti sint etiam fructibus ex officio promanantibus.

Deputati ad Coronam redeunt, & dictorum privilegiorum ibidem non repertorum Statum declarant. Præterea referunt in Paludamento Regali sequentia esse intexta scripta:

O Spes certa salutis signum Crucis.

*Emicat in cælo sancta Genetricis imago
Hostibus en Christus prostratis emicat altus.*

Anno incarnationis Christi 1031.

„Indictione decima quarta à Stephano Rege & Gisla Regina Casula hæc operata & data „ Ecclesiæ S. Mariæ, sitæ in Civitate Alba.

Examinatur suæ Majestatis Sacratissimæ resolutio, & siquidem ad difficultates & humillimas supplicationes nihil obtentum esset, reiteranda censetur humillimè siquidem nullatenus ad concinnationem Articulorum accedere possunt.

Quæritur: Quâ modalitate hæc suæ Majestati Sacratissimæ erunt repræsentanda?

Determinatum est in brevissima venire concinnanda puncta, postulata Regnicolarum, quæ Dominis ablegandis erunt assignanda, ac per eos suæ Majestati Sacratissimæ præsentanda. Pro quorum præsentatione & à parte instituenta humillima supplicatione ex parte Regnicolarum rogatur Dominus Personalis ad exequendam legationem. Dominus tamen Comes Palatinus præsentationem eorundem punctorum in se assumpsit, sicuti etiam eodem die oblationem eandem effectuavit.

Die 8. Decembris. Nulla habita sessio. Evangelici nihilominus videntes Diatam ad finem decurrere in articulo tamen Religionis nullam se consecutos fuisse Diplomaticam satisfactionem, statuunt concipienda tam ad suam Majestatem Sacratissimam Dominum Dominum & Regem Clementissimum, quàm Augustissimam Imperatricem, coronandamque Reginam Hungariæ, pro clementi sua apud Augustissimum Imperatorem & Regem interpositione Memorialia, iisdem Majestatibus una cum specificatione ademptorum templorum, Gymnasiorum, scholarum, parochiarum, eorundemque proventuum exhibenda.

Interim requiruntur nomine Status Evangelici Celsissimus & Reverendissimus Pater Emericus, Episcopus Viennensis, & Serenissimus Princeps Marchio Badensis, roganturque pro negotii Religionis promotione.

Ce

Dea

Deputantur etiam certi pro praesentandis iisdem memorialibus, quae quidem Memorialia sequuntur hoc tenore:

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas,
Domine Domine nobis Clementissime,

BENIGNÈ recordari dignabitur Majestas Vestra Sacratissima qualiter sub decursu hujus Diætæ iteratis nostris, iisque demissis Memorialibus miserum in modum compluribus retroactis annis, turbatæ & per continuas persecutiones afflictæ Religionis Evangelicæ Statum humillimè repræsentaverimus, imò sicut in prioribus, ita singulariter ante discessum Majestatis Vestræ Sacratissimæ hinc Neostadium, pro clementissimo restitutionis in integrum, & consolationis nostræ, Principaliumque nostrorum remedio lamentabiliter institerimus?

Quia tamen utut fiduciâ pleni, hætenus nullam talem resolutionem impetrare potuimus, quæ expectationi nostræ in benigno Diplomate Regio ac legibus Regni fundatæ satisfacere potuisset; præterquam enim quod nullam à Majestate Vestra Sacratissima ratione cassationis proscriptionum, literarumque cessionalium, reversalium ac contractualium in negotio Religionis emanatarum, quarum prætextu Pastores Ecclesiarum Evangelicarum, nec non collegiorum, gymnasiorum, Scholarumque Professores & Rectores alique studiosi ab officiis ipsorum amoti, vel plane Regno exesse jussi, plurimæque templa & eorum accessoria occupata sint; nullam etiam ratione restitutionis præscriptorum templorum, parochiarum, collegiorum, Gymnasiorum & Scholarum, sicut & Xenodochiorum Evangelicorum, unà cum eorundem bonis, proventibus & aliis pertinentiis occupatorum, obtinuerimus Resolutionem, si iis, quæ in benignâ Majestatis Vestræ Sacratissimæ resolutione convenirentur, acquiesceremus, à Diplomate Regio legibusque Regni penitus recederemus.

Ut enim templa & ecclesiæ, prouti eadem benigna Resolutio innuit ab anno 1670. occupata præ manibus occupatorum maneant; ut item Religionis Evangelicæ exercitium, aliàs vigore Diplomatis Regii, per universum Regnum in universis Dominorum ac etiam ipsius Fisci bonis liberum, ad certa duntaxat, eaque incommoda loca restringatur; ut denique Dominis terrestribus in negotio Religionis erga suos subditos aliquod absolutum jus permaneat, & alia his similia, quæ in benigna Majestatis Vestræ Sacratissimæ resolutione continentur, toties repetito benigno Diplomate absolute caverentur & prohiberentur;

Sed & aliæ memoratæ benignæ resolutioni inserta, quasi nullo præexistente Diplomate Regio, de novo Statui Evangelico tribui viderentur, quæ hac ratione Evangelicis citra resultum à sacro Diplomate, Legibusque Regni adstrictis contra eorundem instructiones acceptare integrum minimè foret. Idcirco cum in præattactis prioribus Memorialibus nostris in generalitate saltem eundem conquassatæ Religionis no-

stræ Evangelicæ Statum Majestati Vestræ Sacratissimæ humillimè deteximus, ut eò magis injuriarum nostrarum, per occupationem prædicatorum templorum, parochiarum, collegiorum, gymnasiorum & scholarum, ut & Xenodochiorum Evangelicorum, ac omnis generis pertinentiarum & proventuum perpessa moles in lucem prodeat, ad specificationem, eamque brevissimam condescendere necessarium duximus; parati si Majestatis Vestræ Sacratissimæ benigna voluntas ita clementissimè demandaverit, specialiter etiam circumstantias, actorumque in rem Evangelicæ Religionis gravissimorum authores describere.

Quanta ab anno 1649. usque ad annum 1655. ab isto verò usque ad annum 1659. præjudicia & damna sint Statui Evangelico illata, sub initium Diætæ Anni ejusdem 1662. sub literis A. & B. in paribus, ab anno verò 1659. usque ad dictum 1662. Annum in speciali consignatione Majestatis Vestræ Sacratissimæ, per Status Evangelici Ablegatos in particulari audientiâ debitâ reverentia tum temporis in arce Posoniensi sunt exhibita quæ cum in conservatorio Majestatis Vest. S. Inclytæ Cancellariæ Hungaricæ in specie haberi non dubitemus, nova hîc adjungendâ descriptione nolumus superflui esse; Si verò à Majestate Vestra Sacratissima nobis commissum fuerit, nullatenus fideliter obsequiosam & humilem promptitudinem nostram etiam hoc in passu intermitteremus: Ex adjuncta itaque specificatione (quæ si per omnes circumstantias, uti præmissum, & quidem historicè conscribenda fuisset, in immensum volumen excrevisset) Majestas vestra Sacratissima clementer uberius intelligere non dedignabitur, in quibusnam locis ab Evangelicis adempta sint, cum præmemoratis pertinentiis & omnibus accessoriis, templa, collegia, Gymnasia & scholæ, sicut & Xenodochia, quorum restitutionem, quod tam instantissimè Status & Ordines Regni Evangelici in Gravaminibus nostris utrinque, & quidem etiam collectivo Regnicolarum nomine præsentatis postulamus, idque ex dictamine conscientiæ, & strictâ etiam instructione Principalium nostrorum, in benigno Diplomate Majestatis Vestræ Sacratissimæ Regio, & Legibus Regni fundatâ, facere compellamur, minimè nos contra Majestatis Vestrae Sacratissimæ auctoritatem Regiam quidpiam commissuros confidimus.

Præsertim cum multa millia Evangelicorum eò redacti sint, ut non habitis templis, eorumque ministris, per plurimi infantes sine baptismo extinguantur, & ubi antehac cultus Evangelicus Divinus peragebatur, ibi nunc passeret nidificent, plebanis Catholicis quinque & plures parochias & Ecclesias occupativè tenentibus, & non nisi in proventuum eorundem exactionem intentis, neque ubi tota Ecclesia ex Evangelicis etiamnum constat, Catholicis vix decem imò paucioribus inter illos existentibus, sicut & ubi in aliquo Comitatu supra centum templa Evangelicis adempta ipsorum Exercitium Religionis ad duo templa vel exhibenda loca restringi quiret cum duo templa tot millium Evangelicorum essent incapacia; quibus accederet, quod miseri

Evan-

Evangelici, ob carentiam insimul collegiorum, Gymnasiorum & scholarum suarum, eorumque docentium ex parte sui nil amplius sperandum haberent, quam impendentem respectu juventutis suæ barbariem.

Quare denuò ad thronum Majestatis vestræ Sacratissimæ supplices provoluti, per viscera misericordiæ Divinæ, Majestatis Vestræ Sacratissimæ in hac nostra oppressione ac liberi Exercitii Religionis Evangelicæ totali fermè exterminio, auctoritatem & auxilium Regium humillimè imploramus dignetur ad mentem toties allegati Diplomatis Regii & Legum Regni benignissimam Gravaminum Inclyti Regni eatenusque factarum humillimarum instantiarum nostrarum, pro Cæsarei & Regii animi magnitudine habere rationem, nobisque clementer subvenire, ac cum restitutione ab annis præactis universorum laborum, nobisque de non perturbanda imposteriorum securitate, potestate sua Regia benignè assistere, qui in pace & quiete cumque tranquillitate conscientia DEO vivere, atque ea, quæ erga Majestatem Vestram Sacratissimam fidelitas nostra exigit, alacri animo præstare queamus:

Oraturi simul Deum, ut Majestatem Vestram Sacratissimam cum Augustissima nostra coronanda Regina, & Archi-Ducalibus charissimis liberis in florenti regiminis Statu conservare, Augustissimæque Austriacæ Domui Imperii & regnorum incrementa de die in dies adaugere velit, quo hæc afflicta & lacera Hungaria ad pristinam convulsorum membrorum recuperationem, cum immanissimi Christiani nominis hostis profligatione pervenire possit.

Quod nos unanimi voto apprecantes permansuri sumus semper.

Ejusdem Majestatis Vestræ
Sacratissimæ

Humillimi perpetuoque fideles Subditi.

Universi Status & Ordines Inclyti Regni Hungariæ Evangelici.

C O P I A

Alterius Memorialis Augusta Imperatrici die eodem per Status Evangelicos exhibiti.

Augustissima Imperialis Majestas Domina Domina Nobis Clementissima.

Quod Majestati Vestræ Sacratissimæ supplici hoc nostro Libello importuni esse, summā necessitate adurgente, debeamus, nemo nos jure merito impendentia accusare poterit:

Histor. Hungar.

Ubi enim quispiam in periculo existens, fiduciam obtinendi auxilii sibi pollicetur, ad illud confugere non veretur. Quinque jam humillimis Memorialibus Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestati Domino Domino nostro clementissimo humillimè (præter publicum universorum Statuum & Ordinum Regni hoc in passu exhibitum gravamen) deteximus, quantā strage in hoc Regno Hungariæ sint conquassatæ res Status Evangelici, ita ut ex feliciore ejus Statu, vix deformes quæpiam supersint reliquæ ac submississima veneratione imploravimus, tam contra Diploma Regium & expressas Leges Regni, vi & aliis modis & protextibus ademptorum templorum, collegiorum, scholarum, & similiarum universarum earundem pertinentiarum ac proventuum (quorum commemoratione Majestati Vestræ Sacratissimæ nolumus esse molesti) Plenariam restitutionem, complanationem, Regiarum item Diplomaticarum Assecurationum transgressorum punitionem, ac futuræ securitatis consolidationem:

Verum hæcenus obtentæ Resolutionis Regiæ, quoad acceptas injurias, & damna necdum adæquata subsecuta satisfactione, tot fluctibus turbinum agitata, in ancipiti versatur misera Evangelicorum navicula.

Sexto itaque jam humillimo nostro Memoriali iterum suam Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem, per ea quæ Christianis admissa oratum & obtestatum venimus sacra, quatenus hanc tot procellis concussam laceram & periculosam quoque scopulis allisam Status Evan. naviculam, tanquā prosper favonius Regiæ clementiæ afflare, inque securitatis portum promovere, ibique reparatis tabulis confractis priori nitore & integritati restituere dignetur.

Quod ut eò facilius Impetremus, ad Majestatem Vestram, tanquam jam ad coronandum per universos Status & Ordines Regni demissa subjectione invitam ac crastina die etiam felicibus auspiciis solenni ritu coronandam Clementissimam Reginam nostram, ac Serenissimæ Imperialis Domus Neoburgensis Palmitem imperterrita mente & animo confugimus, (inter alia etiam, quæ à Majestate Vestra nobis imposterum pollicemur gratiæ Reginalis specimina) hoc profundissima submissione exorantes quatenus his Augustalis & Reginalis gratiæ suæ primitiis, eundem Statum Evangelicum beare, ac apud suam Sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem Dominum Dominum nostrum clementissimum gratiosissimè plurimum valitura Regiæ sua Intercessionem, ejusdem Status Evangelici supplicationes secundare ne dedignetur, quo ad finem cum tripudio ejusdem coronationis solennitate deducta, nos in sacro Diplomate Regio ac Legibus Regni fundatorum votorum compotes fieri, ac ad nostros placatis animis reversi, non solum gloriari, verum etiam juventuti nostræ recensendo, ad posteritatem nostram indelebili memoria transmittere possimus, quod tempore felicissimæ coronationis Augustissimæ Imperatricis Eleonoræ Magdalenæ Theresiæ in Reginam Hungariæ

Ejusdem Majestatis intercessione à Clementissimo nostro Rege obtinuerimus id, quod millenis atque millenis precibus ac votis, per miserum ac variis modis oppressum Statum Evangelicum hactenus expetitur fuit. Præparante cor regium Divinæ Majestatis directione, in cujus manibus sunt & habentur corda Regum.

Quæ, prout non diffidimus, si impetraverimus, ad profundissimas gratiarum actiones nos non solum perpetuò adstringimus, verum insuper indefinenter, summum cœli terræque Dominum ardentibus precibus exoraturi sumus, ut Majestatem Vestram salvam & incolumem in longævus annos conservando, faciat sicut vitem fructiferam, in lateribus Clementissimi nostri Imperatoris ac Regis, Filiumque Archi-Ducem jam natum, ac eodem Deo benedicente, adhuc nascituros, tanquam novellas olivarum in circuitu mensæ suæ; ut hujus Augustissimæ stirpis furculis multiplicatis, ac in magnas arbores Imperii & Regnorum excrescentibus, sub umbra eorum, optata pace semper frui, & omnibus felicis Regiminis affluentibus gaudere possint omnes eorum fideles subditi, inter quos nos quoque semper permansuri & futuri sumus.

Ejusdem Augustissimæ Imperialis
Majestatis Vestræ

Humillimi ac perpetuâ fidelitate addictissimi Subditi.

Universi Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

S E R I E S

Templorum, Parochiarum, Auditoriorum, Capellarum, Gymnasiorum, scholarum, fundorum, proventuum, & aliorum accessoriorum Evangelicorum Augustanæ & Helveticæ Confessionis addictorum, partim violenter occupatorum, partim exquisitis sub prætextibus & variis modis mediisque ablatorum, incipiendo à Comitatu

SOPRONIENSI.

In Pago Loibersbach, Templum cum Capella, Parochia & Schola,

In Agendorff

Vandorff

Harka Megyer.

In Civitate Soproniensi

Templum S. Michaëlis cum Capella Ungarica: S. Georgii & Xenodochiale cum omnibus Scholis & Proventibus.

In Oppido Locsman, Szapony, Czava vulgo Stob, Pedesdorff, Valtersdorff seu Borbolya, Vipperd, Buk, Nemesladony, cum filialibus Tompahaza, Bereghallya, Pozladon, Mesterhaza.

Sap, cum filiali Simahaza.

Locs cum filiali Bereny & Hettye.

Nemesker, Szemere, Cserecsd, cum filiali Janosfal, Csaford & Kaly.

In Oppido Rust Templum cum Parochiis & scholis.

In Keresztur, Farad, Egyed, Pordany Sz. Andras, Nemethy, Sarkany, Bodonyhel, Uyker.

CASTRIFERREI.

In Fœlso Lendva, Muray Szombak, Szent Gyorgy, aliter Vizlindva, Tisina, Martenyics, Dolnics, Lapiense, Sz. Ilona, Sz. Anna, Csopenoz, Sz. Sebesteny, Dobra, Sz. Marton, Szolnok, Pusztá, Sz. Mihaly, Samfalva cum filiali Belgersdorff, Burgiense cum filiali Baderstorff & Bopendorff, Kukmir, Bolffaa, Kicslaladen, Zulczrigel, Incen hoff, Hidegput, Sz. Kœrœszt, Gœdri, Kœnigstorff, Raba Sz. Mihaly, in Hidvegh cum Szecheniensi, Nadasdy, Sz. Thamas, Sz. Lenard, Dormad, Bucsn, Sz. Kiraly, Pœrcenye, Nyaray, Cœri Sziget, Kota, Szegnye, Kopacs, Karoly, Patti, Terefztyensa, Sz. Jvanfa, Nemes Cso, cum filiali Pusztá Cso, Nagy Patty, Aszszonyfa, Mészlen, Acsad Bœd, Szivagy, Szecsény, Bûgœd, Szarvaskend, Csanil, Nemet Genes, Pœse, Doroszlo, Sœpte, Sz. Gœrgy, Gvar, Szeleste.

In Oppido Kœrmend, Csakany, Szecsœd, Egyharas, Hollos, Radocz, Sz. Lœrincz, Taplanyfa, Kaid, Kiskaid, Polyany, Kaponsfalva, Totfalu, Kis Ungom, Uyfalu, Nagy Unyom, Baloghfa, Kœveskut, Salvalva, Fœlso Surany, Alfso Surany, Becœd, Jvancz, Fœlso Cœr, & Alfso Cœr, Bozogh.

In Civitate Kœszegh duo Templa, Germanicum Hungaricum & Capella in suburbio, cum cameteriis parochiâ ac scholis, nec non aliis domibus Ministrorum Evangelicorum Residentiis, proventibus, fundis, legatis, omnibusque accessoriis & pertinentiis.

In districtu Kemenyes, Allya: In Oppido Janos hara duo Templa, in Sagh, Dœmœk, Simonii, Otfii, Aszszonyfa.

SZALADIENSI.

In Legrad Templum cum Parochia & schola, aliisque accessoriis, Bagony, in Sz. Gyœrgy Vœlgye, Templa, Parochiae & scholæ cum universis obventionibus.

JAURIENSI.

Jaurini Auditorium Evangelicorum cum omnibus accessoriis Sz. Jvany, Koronczo, Palmany, Kis Barati, Gyarmath, Radovany, Moriczhida, Malomcsok, Sœvenyhara Sz. Mihaly, Merges, Kapi, Bodogkœ, Reti, Marczaltœce.

COMARIENSI.

In oppido Komarom duo templa, item destinatum Auditorium, cum Parochiis, Scholis, coemeteriis, aliisque pertinentiis & accessoriis.

In possessionibus Aranyas, Ekkell, Turi Szakallas, Apacra Szakálos, Ekecz, Nagy Megyer, Csicsó Nema Tûs, Kis Tani, Nagykecz, Mocsa.

In Oppido Tata templum cum parochia & schola.

MOSONIENSI.

In oppido Ovár duo templa cum parochiis & scholis, Szolnok, Nemes Jandorff, Hegyes halom, Czundorff, Lével, Miklosdorff, Raika, Sz. Iván, Gallos, Téten, Pusztasamaya, Belső Kemlye, Kanok, Mecsée, Halaszy, Mosony, Lebeny, Sz. Miklos, Ilmicz, Pomotii, Apetlon.

In oppido Kôpöcsen templum Germanicum cum pertinentiis.

VESZPRIMIENSI.

In Præsidio Pápa, templum, turres, coemeterium cum parochiâ, & aliâ certâ parte domus, appertinentiis eorundem.

In possessione Vaszar.

In oppido Ugod, & filiali Kis Gyomoth.

In possessione Kerta, Dobron, Thamasfy, Csúrgó; Bánck.

POSONIENSI.

In Civitate Posonienfi templum Germanicum & Hungaricum cum coemeterio, scholis, domo certa per Evangelicos pro habitatione Ministrorum, comparata, cunctis Ministrorum Bibliothecis, & omnibus aliis appertinentiis.

In Civitatibus Modor, Bazin, Sz. György, templa cum parochiis, scholis cunctisque appertinentiis.

In Civitate Tyrnavienfi duo templa, cum parochiis, scholis, piis legatis, cunctis appertinentiis.

In oppido Samarja templum cum parochiis, scholis & appertinentiis.

In oppido Nagy Levard.

In possessionibus Limbach, Csátay, Nemeth Gurab, Ivany cum filiali Papfalva, Beke, Gomba, Sz. Abraham, Szap, Egyharfalú, Jókai, Gutor, Micsérd seu Misdorff, Fel, Cselesztő, Szűl, Mayten, Macsid, Vízkelet, Kofut, Alistár, Rete, Bodogfalva, Kis Borfa, Nagy Borfa, Királyfalva, Fölso Szele, Alfo Szele, Nyek, Veszekeny, Nagy Szep, Tarlós, Sente, Szered, Szoporina, Kiliti.

In oppido Szencz & Szerdahely templa sunt demolita, & aliæ pertinentiæ occupatæ, Csötörlok.

NITRIENSI.

In Civitate Szakolczenfi duo templa cum parochiis scholis & pertinentiis.

Templa, Asakürtense, Csermediense, cum filiali Dovoraniensi, Szerdaheliense, Paczolaense Cziziense cum filiali Uyfalniensi, Nagy Bosaniense, Krasznaviense, cum filiali oppidi Sambokret, Nitra Szerdahely, Nagy Belicense, Korosiensia duo cum filiali Szolcsanka, Racsanense, cum filiali Nagy Leanenfi, Handloviense, Livienense, Szebredrafiense, Baniense, Vitkoczense, Alfo Lelocziense, Divek Uyfalviense, Devekienfe, Czigeliense, Rudnaiense, Belaiense, Csavoienfe, in Ivánk, Kosztolanfalvenfe, Lipovinkienfe, Bucsanienfe, Belesiense, Eörvesdiense, Sz. Keresztienfe, Moravanka, Straczenfe, ó Lehotense, Habatistenfe, Verboczenfe, Bukoczenfe, Priterzenfe, Szernienfe, Beladiense, Konjatiense, Kolonense, Retense, Neverienfe, Vitkoczenfe, & Sisó, Turaluka, & oppidi Szenicze.

TRENCHINIENSI.

In Civitate Trenchinienfi duo templa, cum coemeteriis, Gymnasio, Parochiis & cunctis appertinentiis.

In oppidis Varin, cum filialibus Bela, & Terohova.

Ughely ad Kis Uczam, duo templa cum filialibus Nagy Divina & Beodno.

Raycz, Vágh Besterecze, cum filiali Kesztelecz.

Predmer, Belus, cum filiali Viszolay, Puchho duo templa, Lednicze cum filialibus Gancencze cum filialibus, Illava, Hanslichfalva.

In possessionibus Csacska cum filiali Krasznenfi.

Letava, Konfzke, cum filiali videlicet Straske, & Visnyove.

Kamena, Poruba, Frivald, cum filiali Facskó.

Szulyovienfe, Bodniense, Schavnikienfe, Marikovienfe cum filiali Hatne.

Nemes Csotcsoviense cum filiali Rovne, Kis Uvicza, Jurcsovka, Hricloviense.

Ugzocz cum filialibus Omasztina & Oxina.

Misgocz, Dubova, Pravoticz, Podlusan, Gorocz, Turna, Kis Jeszenicze, cum filialibus in Podvase, & Popradne.

Koczkoz, Reovna, Luka, cum filialibus Mseno, Bolesuv, cum filiali Pomenucz: Nagy & Kis Poruba, Matefecz, cum filialibus Petrovo, Lehota & Neboracz, Delerics; Szalatina cum filialibus Timoracz, Birocz, Fölso Drietoma, Melchicz, Haluzicz, Lieskocz Moraviale, Baricz cum filiali Uyfalu, infra Berko, Kohanocz.

ARVENSI.

In oppidis: Nagy Falu cum filialibus. Kubiniense cum filialibus.

Turdoſiniensis duo cum filialibus.

Treſztynienſe cum filiali.

Subarcenſe cum filiali.

In poſſeſſionibus : Zarkoviēſe cum filiali;

Duboviēſe cum filialibus. Nameſtoviēſe cum filialibus. Lokcenſe cum filialibus. Niſenſe Jablonka cum filialibus.

LIPTOVIENSI.

In oppidis : Cforba, Hibe, Sz. Miklos, cum filialibus Verbicza, Andraſfalva & Pleſtin, Roſonbergh, cum filiali S. Martini Hzbuto-
va, & Revucza Lipche.

In poſſeſſionibus Vaſecz, Bocza, Dova-
lovo, cum filiali Kokána, Sz. Peter; Sz. Iván,
cum filiali Pocubka, Sz. Andras, Sz. Iſtván,
Szmerchán, Madaczfalva, Nagy Bobroc, z,
Okolicsna, Tarnocz, Szilnicza, Proſzek,
Sz. Anna cum filiali Malatina, Boldogh Afz-
ſzonfalva, Tepla, Liſzkofalva, Kominatna
cum filiali Sztrahován, Kis Palugya, Nagy Pa-
lugya, Sz. Kereſzt, Klacſan, Sz. Mihál, Mind-
ſzent, Alſo Mattyaſocz, Trſztēna cum filiali
falocz, Dnubra, Brdofalva.

SCEPUSIENSI.

In Civitate Leuthoviēſi templa 4. cum
Gymnaſio, Parochiis, Scholis, Hoſpitali pau-
perum ac cunctis appertinentiis.

In civitate keſmarkienſi templa 2. cum
Parochiis, Schola, Hoſpitali ac omnibus aliis ap-
pertinentiis.

In poſſeſſionibus Tot Falu, Maldur, Buſocz,
Stratzka, keretz falva, Sz. Gyorgy, Holomnicza,
kolaczko, kiſlomnicza, Viborna, Rukuz, For-
beg, Huntzdorff, kakas fomnicza, Uy Letzna,
Gerlach falva, Mingus falva, Feſſotzonova, Ger-
geo, Schiavnik, Hranovincza, kubacz, Alſo tzo-
nova, Hozelech, Svabocz, Ganocz, Filiche,
Vilkocz, Farkas falva, Jamnik, Dravec.

Oppida Vogondritz, Haratz, Tepliche,
Viderinck, Uloza Zavada, Sz. Andras, Pik falva,
Abraham falva, Dvorecz Lemkocz, Betlehem
falva.

Item kapotzra falva, Milenbach, Szakocz,
Nagy Szalok, kiſ Szalok, Ctorouok hely, Smi-
zan, Illyes falva, kuriman, Harikocz, Damifoch,
Odozin, Markus falva cum filiali, Cſepan falva,
koztvelyes, Szvedlar, Velbach, Golnicz Szom-
molnok, krompach, Remete, Stotz.

In poſſeſſionibus Pongracz falva, Petrocz,
Harkocz, Voikocz, Kalava, Hriſocz, Kolonocz,
Folſo Szalok, Folſo Szlovenka, Kliukno, Ritzno,
Zakavicz, Jaklocz, Volkmar, Folſo R'vas,
Bzutocz.

In tredecim oppidis, Bela, Libicza, Rutz-
konicz, Tvaroſna, Mattyocz, Szombathely, Vel-
ka, Poprad, Sztracza, Verbó, Igló, Var attya,
Blatzi.

SAAROSIENSI.

In Civitate Epperies tria templa cum Mo-
naſterio deſerto, Gymnaſio & altera ſchola, to-
tidem Parochiis cum reliquis appertinentiis.

In Civitate Baſtphenſi duo templa, ter-
tium Xenodochiale cum parochiis, ſcholis &
cunctis appertinentiis.

In civitate Cibiēſi, templum, parochia,
ſchola ac alia appertinentia.

Reliqua etiam omnia templa, ne unico in
univerſo Comitatu pro Evangelicis relicto, cum
Parochiis & ſcholis, cunctis denique appertinen-
tiis occupata.

ZOLIENSI.

In Civitate Novizoliēſi utrumque tem-
plum cum parochiis & ſcholis, item templum
Xenodochiale cum duobus aliis ad Spiritum
ſanctum vocatis, item Filialibus Szatzoviēſi, Sz.
Jacobiēſi & Tajoviēſi cum omnibus acceſſo-
riis.

Item Valaſzenſe & ſuperioris Lehota, in
oppido Lipche cum filiali Moſzenico, Predai-
nenſe, Duboviēſe, cum Capella Ratztokienſi,
S. Andreæ, Zopejenſe, in valle Dominorum
cum filiali Sztarahoriēſi, Radvanenſe, Badi-
niēſe, Hainikiēſe, Buctenſe, Temyenſe,
Otzrolukenſe, Baſnroviēſe, Dobronivenge,
Babatzeikiēſe, Szatziēſe, Nagy Szaltnenſe,
Očovniēſe, Zolrenſe, Sampronienſe, Cſer-
nenſe, cum Filiali Hrokoti, Ponikiēſe, Du-
braviczenſe, Michinenſe, Szeler & Libet Ban-
nya.

THUROCZIENSI.

In poſſeſſione Folſo Rutka, Folſo Zathur-
za, in oppido Sz. Martony, Sz. Peter de Thu-
roc, Pribocz, Jetzenicze, Latzlo falva, Joan-
ka falva.

In oppido Tot Prona cum filialibus Rudna
& Zetzenova.

In oppido Szklēno, Folſo Stubina, Sz. Mi-
haly cum filiali Dutova, Hay cum filiali Alſo
Stubina.

In oppido Moſocz, Eccleſia S. Andrea,
Necz Pal, Eccleſia S. Mariæ, Bela, Eccleſia
Divæ Helenæ, Nagy Zetzen.

In oppidis Szuchan & Thurau.

ABAUVARIENSE.

In civitate Caſſoviēſi, templa tria cum
Parochiis, Gymnaſiis, Scholis & cæteris acceſ-
ſoriis.

In oppidis Szevri, Geoncz, Szanto.

In poſſeſſionibus Kaſſa, Uyſalu, Raſ, Be-
nyet, Vaikocz, Rozgony, Olcſvar, Beod, Szin-
nye, Gyorko Oſva, Boghdani, Szalancz, Miſle,
Hutka, ſzevlak Betzter, Lengyel falva, Barcza,
Zebes, Enytzke, Sina, Georæ, Uyvar, Sada-
ny, Juzor, Kapolna, Kajata, Redmecz, Vagas,
miko haza, Telky Bannya, Goncz, Ruzka, Tor-
nyos, Nemethy, Nadaskay, Kenyecz, Veghles,
Hece, Koklat, Vilman, Vitaly, Boldoghkco,
Uyfalva, Alpar, Dotſa, Somogy, Makrancz,
Cſeocs, Nagy Ida, Kiſ Ida, Pany, Mitzloka,
Tokefek, Szurdez, Mecrenzer, Bodolgo,
Radvany, Boſſa, Komloſfony.

SZATHMARIENSI.

In arce Szattmár & oppido Ecsed, templa cum Parochiis Scholis & pertinentiis.

In oppido Gyarmath, Tarpa, Penige, similiter templa, Parochia & scholæ.

BEREGHIENSI.

In oppido Munkacs templum, duæ Parochiæ & scholæ cum Xenodochio & appertinentiis.

In oppido Beregh, similiter templum cum Parochia Schola & pertinentiis.

In possessionibus Tanoty, Beregh, Uyfalu, Munkacs Uyfalu, Gad, Gut, Davidhaza, Rakos, Joany Kisfalud.

BARSIENSI.

In civitate Cremnicziensi tria templa cum parochiis, scholis & pertinentiis aliisque accessoriis.

In possessione Kuniso, Pierghi & Luczka, in Hlinik cum schola & filiali Szenarfalva, in Vihnye, Falso zdenya, Prochod, Sarnocza, cum filiali in Falso Hamor, Velko, polya, Kamenecz cum Schola, Nagy Ugroc, Simony, Brodgyan,

In civitate Uybanya, Rudno, Marot, Kozmaly, Novavilla, Szelesen, Fenyû Kotztolán, Oztlán cum filiali Fél falu.

ZEMPLINIENSI.

Templum Saáros Parakiense, cum Parochiis, Gymnasio, Scholis, proventibus, vineis aliisque pertinentiis.

In Oppidis Tokay, Tarczal, Keretztur, Mád, Tallya, Litzka, toletva, Erdô Bénye, Szerencz, Horvathy vamos Uyfalu, Olatzii, Sadany Sara, Petran, Hottika, Lucz, Ardo, Megyatzó, Uyhely, Bari, Borfi, Csernako, kis Toronya, Nagy Toronia, kitzte, Szemlem, Kiralyhelmech, Sentés, Zereny, Bottyan, Kis & Nagy Tarkany, Szerdahely, aliisque pagis in districtu Bodroghköz existentibus. Item Terébes, Palfecz, Parno, Polianka, Sacsur, Köretréyes, Vasarhely, Burka, Latztocz Mihaly, Hardicha, Jetztreb, Nagy & Kis Azar, Csetii, Kis-Cset, Nagy Cseb, Rakocz, morva, Rhabocz solut, Varanó, Kucrin, Garan, Nagy Mihalyi, Pardich, Jobbagya, Taverna, Pomnyfalu, Vehecz, Migletz, Bositio. Szecs, keretztur, Uylat, Hanus falva, krusso, Bitztra, Czigan, kis Gerefs, Nagy Gerefs, Dobroka, Szelibka, Falkos, Imrek, Czeke, Ladmocz, Szoloske, Szytras Uyfalu, Isep, Kalso, Legenyc, Vidam, Csergheo, Peleite, Gerefel, kazu, Vecse, Rutzka, Banocz, Gataly, kupon, Hoe, Tufallyfalu, Rafa, Abbara, Lazony, Macra, Gerenda, koltes, Hotzsumezzo, kis kamer, kolbatza, Putrafalu, Vagas, Fekete, Patak, kozma, Also Redmecz, Also Bereczkii, Falso, Bereczky, Vaidacska kovésd,

GEOMORIENSI.

Templa.

Ribniczenfe, Gerticze, Rákosiense, Badenfe, Bitztrenfe, Filler, krotovva, Sûrotense, Jolsraiense, Chisnense, Mokrolucense cum filiali Muranyallya, Potrukaiente cum Filialibus Zaratka & Helypa, Szûmôlcsiense cum Filialibus Tergrad, Vernad, Pohorella, nagy Szlabosiense cum filiali Felete, Lehota, Falso Sajoiense, cum filiali Reidova, Dobrinense, Olahpatakiense cum filiali Goczova, nagy Vetzforctienz: cum filialibus kis Vetzfores & Henczko, Betleniense, rozlosnense cum Pago Golcsalto, Jolcense, Ochtinense, Rostariense, Czecefovienne, Also Sapiense, Csemekiense, Pelsocriense, & Berzehense, Csetack, Tapolcense, Rosnensia duo cum Parochiis Scholis cæterisque pertinentiis.

TORNENSI

Templa.

Tornense cum filialibus Ay Udvarnok & Szadelo Barkense, Lucskense, Harskutienfe, Szigligetienfe, Gorgorienfe, Almasienfe, kortvelgerienfe, Jabloncense, Szilicrienfe cum filiali Borcova, Jolsvafovienfe, Petrienfe, Szinienfe, Szillasiense, cum filialibus Rako, & Sz. Andras, komjatiense cum filiali Nadaska, Hidvegû, Ardovienfe, Vendergiense, Uyfalusienfe & Szolos Ardaiente ac perkupense.

UNGHUARIENSI.

In Szereghuye, Papka, Helmech, Darocz, Minay, Tarnocz, Patzlocz, Nagy Geheorz, Palagy, Nagy & kis kapos, Doborutzka, Csicser, Vajan, Bes, Palois, Mokefa, Vilzoka Bajanhaza.

Unghvar cum Schola Nemethi, Jenke, kerebtzt, Pinkocz, Zahar, Bero, Nagy Szeretva, Senay, Paliny, kratka, Zalaerkan, Gessen, Luczka, Vrima, Mattgocz, Vaikocz, Fita, Vavriatina.

HONTHENSI.

In Civitate Schemnicziensi quatuor templa cum parochiis, scholis, Xenodochio & pertinentiis.

In Civitate Belabaniensi, templum parochiale cum schola & appertinentiis.

In Civitate Bakabaniensi, ididem parochiale templum cum annexo Sacello, parochia & schola, aliisque proventibus & appertinentiis.

In oppido Batth templum parochiale cum Parochia, Schola & appertinentiis.

In Hodrusbanya duo templa cum Parochia, Schola & pertinentiis.

In Falso Tot Baka, Sember, Bagyanka cum filiali Poemvadlo, Princs falva cum filiali Beluja, Sz. Antat cum filialibus Illia & Sibrik, Hermoso cum filiali Devicse, sozok, Szenograd,

grad. Litvā, Daſto, Lam, Alſo-Rakoncza, Gyekes Cſal, templa cum parochiis ſcholis & ap-
pertinentiis.

NEOGRADIENSI.

In Præſidio Fulekienſi, licet templa tam Auguſtano - quam Helvetico - Evangelicorum de facto etiam penes manus eorundem ſint, per eodemque poſſideantur; Miniſtri tamen contra benignas etiam Sux Majeſtatis Sacraſſimæ protectionales præmentionatis Evangelicis clementiſſimè elargitas, induci per loci Capitaneos minimè permittuntur.

Demum Templa in Nagy-kürtos Alſo Etztergar, Sz. Peter cum filiali Nagy Strachin, Nagy Lam, Maskfalva, Nonyabanya Tzinobanya, Turicska, Ozdin, Uhorszka cum Parochiis, Scholis & proventibus Parochialibus.

BORSODIENSI.

In Præſidio Onod templum cum Parochia, Schola & pertinentiis.

Item proventus Eccleſiarum Szendro, Lajo Sz. Peter & Rudabanya nec non Alzalo.

Et ſiquidem Sacra Cæſ. Regiaque Majeſtas in nonnullis civitatibus Templa, Capellæ, Parochiæ, Scholæ, Xenodochia cum omnibus proventibus, fundis, appertinentiis, legatis hac occasione ſpecificari ex integro non poſſunt, ea omnia, quæ omiſſa nunc fuiſſent, una cum præſpecificatis Templis, Capellis, Parochiis, Scholis, Xenodochiis, fundis, proventibus & Legatis, cunctis denique appertinentiis & accēſſoriis coram Commiſſariis uberius & clariuſ ſpecificanda, & per eodem reſtituenda humillimè præſtolantur.

Univerſi Status Evangelici Ablegati.

Die 9. Menſis Decembris. Conveniunt Regnicolæ ad Curiam civitatis, ſolituſ ſeſſionum ſuarum locum, ubi declaratur methodus ſeu ſeries imminentis Coronationis.

Series Coronationis Sacraſſimæ Domina, Domina Eleonora Magdalena Thereſia Auguſtiſſima Imperatricis, nata Palatina ad Rhenum, in Regnam Hungaria Anno Domini 1681. die 9. Decembris Sopronii inſtituta.

Primò: Ante Coronationem Sacra Regni Corona cum inſigniis inaugurandi ex Curia Civitatis, in aulam & cubiculum Sacræ Cæſareæ Regiæque Majeſtatis pridie ſine omni magno ſplendoris apparatu, præſentibus Statibus ac ordinibus regni deportatur, neque opus eſt, coronam Sacratio templi recondere & cuſtodire,

cum Sux Majeſtates Sacr. immediatè in propinquum Patrum Franciſcanorum templum ſint progreſſuræ.

Secundò. Per metatorem aulæ S. M. S. pridie ſignificatur Miniſtris Cæſar. cubiculorum, cæterisque aulicis ut die 9. menſis labentis hora 8. matutina in aulo præſto ſint, idem Equitibus Aurei velleris faciendum.

Tertiò. Pariter Statibus & Ordinibus Hungariæ à Magiſtratu Curia id indicandum.

Quartò. Denique legatis per Dapiſeros Cæſareos id ſignificatur, illi in ulterioribus, ſi opus eſt, & quoad hæc res ipſos attingit, de functionis ordine per Aulæ Secretarium informandi ſunt generatim.

Quintò Magiſtratus Curia Hungariæ, Miſſo certo Nobili, conjugibus & domicellis Dominorum Procerum ſignificabit, ut die horaq; præfixis in templo compareant, adjungitur denique eidem relimetator Aulicus qui eaſdem ad prandium evocat.

Sextò. Gynecæum Germanum ad templum & prandium vocatur.

Septimò. Die Coronationis, civitatis Sopronienſis portæ clauduntur, uti Poſonii 1613. & circa horam undecimam matutinam, cum celebrandæ functionis tempus & principium imminet, ex legione Manzfeldiana ad hoc admittendi pedites, Cataphracti Palſſiani excubias agent, Cives Sopronienſes non armati cum Sua Majeſtate Sacr. ſaltem intervallo publicam plateam ingradientur, adverſus incendii pericula inſtructi ſint & parati.

Octavò. Milites tam Hungari quam Germani & Satellites præforibus templi ita distribuendi, ut ingruentem vulgum repellant. His autem ex primariis utriusque gentis Nobilibus præficiendi, qui curam gerant, ne templum alioquin anguſtum plebe repleatur.

Nonò. Congregatis Die 9. Decembr. in Aulâ Cæſarea Proceribus cunctis, convocatis hora 9. matutina, ex habitatione Cæſareâ ad proximum templum in tabulato cant inſtructi modo ſequenti.

Proceſſio ſeu Ceremonia peraguntur.

1. **A** Motis famulis quibuſcunque procedunt primarii Nobiles Aulici & Proceres utriusque gentis Germanorum & Hungarorum.

2. Sequuntur præcipuæ dignitatis Miniſtri, Equites Aurei velleris, deniq; cum ſcipione Vicarium tenens (abſente ſupremo Aulæ præſecto) ſupremus Aulæ Marechallus Comes à Zinzendorff.

3. Hiſpanus & Venetus Legati.

4. Feciales ſive Chiraldi, (Heroldi)

5. Trabeati, baculos albos geſtantes, hæreditariorum Electorum Imperii ſubofficiales cum inſigniis Imperii: In medio Comes Bruſtenſis de Sauvigl, cum globo à dextra Comes de Ottyahely ſceptrum habens, & Comes Carolus Ludovicus à Zinzendorff pulvinar pro corona geſtans.

6. Vicarius ſupremi Auli Mareſchalli, enſem evaginatum præferens.

7. Sa-

7. Sacra Cæsareæ Regiaque Majestas paludamento Cæsareo induta & Corona Imperiali Augustæ Domui Austriacæ familiari caput redimita.

8. A latere Sux Majestatis supremus Cubicularius & Satellitum Capitaneus.

9. Magister Curia Regiæ in Hungarum nunc substitutus Comes Joannes Draskovics.

10. Custodes Coronæ Stephanus Zichii Senior & Christophorus Erdödy.

11. Clenodia Hungarica gestantes, uti Pacem Comes Georgius Erdödy, crucem Georgius Illyeshazy, pomum Nicolaus Draskovics & sceptrum (vacante Judicis Curia Regiæ officio) Comes Croatia Banus Nicolaus Erdödy, Coronam regni Palatinus Comes Paulus Eszterhazy: Hi tres in pulvinaribus rubris holosericis, illi duo manu præhensa præferentes.

12. Augusta Imperatrix, supremæ Aulæ Præfecti Principis Dietrichstein brachio innixa, ejus superius Syrma manibus exceptum Aulæ Præfecta Comitissa de Rapach fert: Et cum Augustæ nullum hæcenus Diadema impositum sit, illa primò absque Corona coram altari apparebit. Hinc Domesticum & proprium Diadema privatum, ad templum deferetur, ibidemque ad solium in mensula collocabitur.

13. Conjux Regni Palatini (si aderit) ad Sinistram Domicellarum vadens.

14. Sequuntur Domicellæ Aulicæ.

15. In limine templi expectat Clerus aspergitque Sacram Majestatem Cæsaream Archiepiscopus Strigonienfis (si præsens est) vel Colocensis, & comitantur vel loco eorum.

16. Præcedit Clerus cum cruce exaltata, manent tunc ad portam templi Augustam aspersuri, bini ejusdem Episcopi.

17. Prælatorum & Ecclesiasticorum numerus certior definiendus, alioquin multitudo eorum, Choro prorsus occupatò, alias ibidem necessarias personas excluderet, vel magnopere impediret.

18. Interim vocandi sunt pro excubiis Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis Germani & Hungari, qui Gynecæum ad locum destinatum deducunt & Theatri curam gerunt.

19. Sacra Cæsareæ Regiaque Majestas Thronum suum in cornu Evangelii ex more ornatum, Augusta solium è regione altaris in medio Choro, sed uno vel altero passu remotius existens, occupabunt; & hoc Augustæ, Pannus ex tela argentea & superius uranisculus pendulus tegent.

20. Rectè hujus solii sunt sedilia vulgaria rubro obducta panno, pro binis Episcopis assistentibus, deinde scamna supremæ Aulæ Præfectæ & Domicellarum.

21. A latere Evangelii in Scamnis solitis erunt legati, è regione autem in latere Episcopola Equites Aurei velleris ac Consiliarii: Status, utrinque in suis peculiaribus Scamnis.

22. Subofficiales Imperii, Clenodia gestantes, & Heroldi, ad lævam Throni Cæsarei, & ante illos Mareschallus cum gladio evaginato, ad dextram verò supremus Aulæ Præ-

Præfectus, scipionem manu tenens, assistunt.

23. A Sinistra solii Imperatricis sunt Proceres Hungari, qui Regalia insignia portant, quæ nunc Episcopi ab illis accepta in altari collocant.

24. Ante Solium vel in condecorata mensula suprascripta domestica Augustæ corona recta manet.

25. Durante Templi ingressu & dum quisque locum suum occupavit, & cuncti non necessarii ex Choro recessere, Tympanorum & Tubarum clangor exauditur.

26. Silentio factò consecrationis Missæ sacrificium exoritur, & posteaquam ad Episcopola finem pervenit, Sacra Cæsareæ Regiaque Majestas coronam in capite, nec non sceptrum & globum in manibus habens, descendit è Throno suo, ac coram altari se sistit & coram Archi-Episcopo Strigonienfi Augustam & Reginam coronandam præsentat, juxta formulam in Pontificali comprehensam.

27. Regrediente Cæsare, binis comitato ab utroque latere Episcopis assistentibus Altari appropinquat, Syrma vestimentorum Aulæ Præfecta sustinet.

28. Coram Altari flexis genibus, Augusta crucem in stella metropolitani osculatur devotionis gratia.

29. Archi-Episcopus coram Phaldestrio in genua se submittens, à Sinistra Augusta super culcitram & tapetem ibi præparatam devotè prostratura, donec Litanias majores Clerus quoque procumbens in genua absolvat.

30. Finitis Litiis Augusta erigit sese, manet tamen genibus innixa, & præfatione finita inungitur à Metropolitano in brachio dextro, & inter scapulare cum oratione juxta Pontificale.

31. Hoc peracto Ductoribus Episcopis assistentibus digreditur ad proximum Sacrarium in hunc finem præparatum, ut abstergatur oleum per Aulæ Præfectam, quam sequuntur binæ Domicellæ Aulicæ & Palatini consors in medio earum.

32. Reducitur nunc peruncta Augusta ad Altaris superiorem gradum & poplitibus ibi innititur, sicque Palatinus Regni Hungariæ Sacram Coronam porrigit Metropolitano qui eam (juvante Palatino) humero dextro Reginae applicat, & paulò post rursus aufert, restituitque Altari.

33. Deinde Cancellarius Regni & Episcopus Veszpremiensis accedit & Diadema domesticum sive proprium è mensulâ supra dicta sublatum capiti Reginae Augustæ imponit.

34. Porro Metropolitanus Augustæ Reginae Sceptrum in manum dextram ac globum in Sinistram tradit, additis ex Pontificali precibus.

35. Augusta Regina denique ad Solium suum ab assistentibus reducitur atque in eo collocatur, quo eam Metropolitanus prosequitur & juxta Pontificale fausta & felicia ipsi præcatur.

36. Inchoatur hymnus, Te DEUM Laudamus &c. & sub hoc solvuntur machinæ bellicæ, & bombardarum peditum & campanarum suburbii sonitus.

37. Cantatur Evangelium & sub eo reposit ab Augusta Regina sceptrum & globum Magister Curia, redditque illi qui eadem prætulera.

38. Codicem Evangelii Cæsari deosculandum præbet Archi-Episcopus Colocensis, Augustæ ac Regina Episcopus Nitriensis.

39. Ab Episcopis assistentibus ducitur Regina ad offertorium, & illic ingenuiculus, in patinam, quam Episcoporum quidam submittit, Aureum Numisma, peculiariter in hunc finem fabricatum deponit, reditque cum prioribus Comitibus ad solium in quo usque ad sacram communionem perseverat.

40. Coronam propriam Regina Augustæ, ubi necessum, Episcopus Vetzpreniensis demit e capite, eamque supremo Aula Præfecto Principi Dietrichstein tradit, qui eam tenet, posteaquam Augustæ Regina imponendam dicto Episcopo restituit.

41. Imperator post offertorium suum Diadema reponit, manibus supremi Aula Præfecti & supremi Cubicularii, recipit demum post communionem peractam.

42. Sub elevatione Clenodiorum portatores apices eorum ad Terram inclinant, ex Augustalibus autem Imperii insigniis ensis solus invertitur.

43. Regina Augusta ad sacram communionem ab Episcopis præfatis ducitur, quam ab Archi-Episcopi manibus una cum absolutione sumit, & ablata prius corona familiari, rursus caput illius induitur.

44. Sacro finito post Benedictionem altera succedit tormentorum explosio.

45. Denique eodem ordinis ritu, eademque viâ reditus e templo in aulam instituitur, nisi quod Hungariæ Nobiles, Matronæ e subselliis suis sensim descendentes Augustam Reginam in aulam sequentes, cum venerabundo manus osculo eidem aggratulantur.

Finitis præmissis sequitur Cæsareum convivium satis superque lautum & sumptuosum.

Die 10. Mensis Decembr. sub sessione Regnicolarum mittitur legatio à Dominis Prælati & Magnatibus, quâ mediante insinuat instituta erga Suas Majestates peractæ solenniter coronationis aggratulatio, denominanturque ex singulis Statibus certi Deputati, honorarium quoque noviter coronatæ Regina ad formam Articuli 15. Anni 1655. obtaturi. Quia nihilominus Paulus Szecheny Prælatus & à Domo viridi ad Dominos Regnicolas Ablegatus, competentem titulum eumque semper in omnibus antecedentibus Diætis, imò hæc quoque dari solitum, nempe Magnificentia, materno sermone Nagysagtok usitata, Regnicolis denegasset, hinc representatur ista ignominia Dominis Prælati & Magnatibus, utque antiqua eatenus praxis observetur, rogantur, Cui etiam assentiunt.

Die 11. Mensis Decembr. Sub sessione Re-

gnicolarum Dominus Comes Palatinus medio unius Secretarii sui denunciat: Quod siquidem benigna Suae Majestatis Sacratissimæ ad nuper exhibita humillima puncta emanata resolutio præ manibus suis esset, hinc rogare regnicolas ut ad eandem exaudiendam ad domum viridem concedere velint. Alii allegant non esset tutum eodem proficisci edoctis exemplis, ubi Domini Prælati & Magnates similibus occasionibus alias etiam propositiones in medium asserunt, & non expectato voto & consensu Regnicolarum concludere præsumunt, metuendumque ne hac quoque occasione simile attentare præsumant: Alii satisfaciendum venire requisitioni suæ Celsitudinis censent, & si quid consideratione dignum censent Regnicolæ, pro instituenda superinde deliberatione ad sessionem Regnicolarum remigrandum, utpote ad solitum consultationum suarum locum.

Exurgentes Regnicolæ proficiscuntur ordine consueto. Præsentem exaudiunt puncta in simplici papyro pro facilitanda memoria Comitum Palatini conscripta, ac à latere eorundem verbalem dicti Domini Comitum Palatini uberiores declarationem.

Prælibatorum autem Punctorum primò per Regnicolas Domino Comiti Palatino assignatorum hæc est series.

Puncta Suae Majestati Sacratissimæ Cæsareæ & Regiæ, medio Excellentissimi Domini Comitum Palatini, nomine universorum Inclytorum Statuum & Ordinum Regni Hungariæ partiumque ei annexarum, pro benigniore resolutione humillimè proponenda.

1. **O**Mnes literæ reversales & aliæ in gravaminibus specificatæ, & ab undecennio occasione horum motuum & fori delegatorii qualescunque & per quoscunque extortæ, articulariter cassandæ, bonaque vigore illarum vel aliarum qualitercunque, similiter occasione horum motuum occupata & præ manibus Fisci Regii actu existentia: In partibus quidem cis- & ultra-Danubianis per prædictum Dominum Excellentissimum Comitum Palatinum cum certis eidem articulariter adjungendis. In Superiori verò Hungariâ vel per futurum Judicem Curia, aut demum partium illarum Generalem: In Croatia tandem per Dominum Comitem Banum ad demissam Regnicolarum instantiam, humillimamque prætendentium supplicationem, quantocius, soluta præfati Diætæ, ex innata gratiâ atque Cæsarea Clementia simpliciter assignentur: ab alienatorum verò conditionem intra anni revolutionem benignè accommodare altè memorata M. S. dignetur. Quæ autem bona per aliquos privatos propria illorum auctoritate fuissent occupata, medio Vice-Comitum eorundem Comitatum, in quibus talia bona adjacere dignoscuntur, comperta rei veritate, restituantur.

2. Negotium Religionis ex parte Status Evangelici ulterius etiam nomine Statuum & Ordinum Regni propter bonum pacis Suae Majestatis Sacratissimæ pro complanatione diplomatica representandum.

3. Ratione actualis Domini Cameræ Præsidis amotionis pro debito fidelitatis suæ argumento contenti redderentur, ut loco ejusdem Domini Præsidis Comititis Colonitschii hujusce Diætæ beneficio Sua Majestas Sacratissima juxta mentem benignæ resolutionis, certam, eamque idoneam ac de Patria Suaq; Majestate Sacratissima bene meritam, nativam utpote secularem juxta leges Regni præficiendam Personam denominare, eligere, ac articulo nominatenus inferendam benignissimè statuere dignaretur. Ejusdem attamen sæpè dicti Domini Præsidis, soluta præsentis Diætæ, quantocius amotione exequenda.

4. Negotium Eörseghiensium juxta gravamen eatenus S. M. S. humillimè porrectum accommodandum, ex quo nihil aliud nisi id quod juris patrii & æquitatis esset, exposceretur. Similiter negotium familiæ Palffy Suae Majestati Sacratissimæ perdemissè recommendandum.

5. Miles natus juxta Artic. 3. 1655. modalitate in gravamine apposita ad confinia per parentes Suae Majestatis de facto extradandas reducatur.

6. Ratione consueti diurni juxta Art. 41. 1659. Tabulæ Suae Majestatis Regiæ judicia pro hac etiam Diætâ per Dominum Comitem Palatinum, secundum gravamen & replicam appositum, ejusdem Tabulæ instantia demissè promovenda.

Sopronii Die 8. Mensis Decembris. Anno 1681.

Notulamemoria causa, de iis quæ nomine Suae Majestatis à Domino Palatino Inclutis Statibus & Ordinibus ad propositiva puncta oretenus respondenda.

AD Imum Amnistia extendatur etiam ad relegatos ex Regno verbi Ministros, & redire volentibus ac quietam acturis gratia, ad humillimam singulorum eorum supplicationem concedatur reditus, reversalesq; eorum occasione exercitii religionis acceptæ quoad prædictum exercitium cassentur. Quoad reversales verò alias causas concernentes, injustè extortæ modalitate in clementissimis resolutionibus expressâ cassentur, & ejusdem officiales puniantur cum satisfactione desuper danda. Quoad bona & hæredes convictorum & condemnatorum maneat prior Suae Majestatis clementissima resolutio, Commissio tamen particularis fiat, quantociusq; memoratorum hæredum memorialia porrecta, quibus pro Suae Majestatis gratia humiliter instant, examinet, Suae Majestatique votum aperiat, quid & quantum cuiq; per Regiam gratiam assignari possit.

Ad 2dum: In negotio religionis Sacra Sua Majestas non est contraria, si loca illa juxta priorem benignam resolutionem assignanda in specificatis locis pro extruendo templo minus idonea forent, ut in aliis locis magis idoneis assignentur

Hist. Hungar.

per Commissarios jam destinatos. Præterea si quæ templa ab Augustanæ & Helveticæ confessioni addictis ædificata, & postea à Catholicis quidem adempta, sed nondum conciliata, verum ad profanum potius & secularem usum redacta fuissent, ea quoq; per Commissarios iisdem restituantur, ita tamen, ut numerus ædificandorum in specificatione constitutus per hoc non augeatur.

Ad memoriale ab Augustanæ & Helveticæ Religionis addictis 8. Decembr. porrectum, respondit oretenus Dominus Palatinus, finitis utpote jam Diætalibus tractatibus.

Sacram Cæsarcam Suam Majestatem nativam suam benignitatem per clementissimas suas resolutiones adeò fecisse perspectam, ut merito concessione in puncto Religionis jam facta contenti esse queant: polliceri etiam sibi posse paternam inclinationem, benevolentiam & protectionem, addidisse insuper Suam Majestatem priori clementissimæ resolutioni benignam hanc verbalem declarationem, quod memoratæ religioni addicti in locis pro ædificando templo assignatis scholas etiam sumptibus suis instituere, & in efferendo tuos mortuos cantibus aliisq; ceremoniis usitatis liberè uti possint.

Sopronii 10. Decembr. Anno 1681.

Et hæc erat resolutio oralis nomine Suae Majestatis per Dominum Palatinum coram universis Statibus relata.

Die 12. Mensis Decembr. Sub sessione Regnicularum releguntur & comportantur præmissa regnicularum, ac ad ea per S. M. S. clementissime extradata puncta: Deprehendunturq; resoluta a-pertissimè vergere contra Diploma Regium, consequenter evertionem ejusdem, ut quæ admitti viderentur non ex diplomate vel Jure Patrio, sed gratia Regiâ concessa esse recognoscantur, quasi verò nunquam aliquod Diploma Regium super-exstaret. Dominus tamen Personalis, Vice-Palatinus & alii quam plurimi tabulæ Judiciariæ judices persuasum volunt Regnicolis, ut ad concin-nandos articulos manus admoveant, compla-ceantq; per id tam Suae Majestati, quam aliorum regnorum & terrarum negotia hinc avocant, partim verò incommoditas instantis brumæ ulterius hic detinendam dissuadet, quam Dominis quoque Prælati & Magnatibus imò & sibi ipsis, parcendis ulterioribus expensis, considerando etiam calamitatem Patriæ, quam finita statim Diætâ instituenda super reducendis exulibus commissione à Regnicolis Dominus Comes Palatinus propulsare, atq; in optatam pacem, quietem, & tranquillitatem Regnum hoc collocare statuit, ex eoq; ad-maturent decurrere ad finem Diætæ: futurum, ut si quæ pro contento Regnicularum præsentis Diætæ conclusa non essent, ea juxta clementissimam Suae Majestatis resolutionem, in futura, intra unius anni revolutionem celebranda, concludantur & complanentur.

Recensentur ordine puncta, & ad oculum demonstratur, in quibus contravenitur benigno

Regio Diplomatici: Hæc tamen omnia pro facilis reputantur, Dominum nempe Comitem Palatinum eadem ita modificaturum & faciliturum coram Majestate Sacratissima ut concinnatis juxta gravamina & Replicas Regnicolarum articulis confirmationem etiam benignam in sensu regnicolarum obtinere possint, hæc enim omnia ex Epilogo resolutionis Regiæ deduci valerent, ubi libertas restituitur, leges & Articuli confirmantur.

Ad hæc dicit quidam Evangelicorum: Libertatem Diplomaticam obtinuit Articulus etiam Religionis, ergò juxta sensum Epilogi, restitutaq; libertatis hæc quoq; in sensu Regnicolarum seu Diplomatico intelligenda, ac articulis regni inferenda erit.

Pro & contra plurimi instituti discursus & disputationes; postremò Egregius Adamus Kendenomine 13. Comitatum exurgens, dicit, se iteratis vicibus tam Domino Comiti Palatino quam personali, imò & toti regno declarasse, ita esse ad leges & diploma tuendum, gravaminumque eatenus emerforum complanationem instructionibus Principalium suorum adstrictos, ut nisi eorundem obtinuerint satisfactionem ad alia manus admoveere nequeant.

Subsumunt Evangelici & recapitulant affectiones Palatini, Domini Personalis & Regnicolarum, ubi postquam ad capitulationem postremorum gravaminum condescendissent, Evangelicos iteratò affecurassent, dummodo ad Diatales tractatus manus admoveant in serie eorundem gravaminum articulum Religionis promoturi, sique eatenus Evangelici complanationem non consecuti fuerint, eosdem facultatem habituros à sessionibus etiam emanendi, imò ipsos quoque Catholicos nulla alia negotia tam diu, quam diu satisfactio Evangelicis impensa fuerit aggressuros.

Hic declarata sunt rationes ob quas Status Evangelicus resolutionem Sux Majestatis acceptare non potest, quas hic deducere non est operæ pretium, ex præcedenti enim humillimo Status Evangelici Memoriali S. M. S. Die 8. Decembris exhibito, ac juxta Diarium præsentibus inserto, easdem elicere facile lector poterit. Atq; hinc resolvunt Status & Ordines se nullatenus à Diplomate, legibus & instructionibus suis non modo in passu negotii Religionis, sed & aliis politicis Diplomatici Regio adversantibus recedere posse, & signanter, dum Catholicis quoq; Comitatum 13. Ablegatis in articulo Religionis sicut & aliis, una & eadem atq; Evangelicis à Principalibus eorundem data esset instructio, secundum cujus tenorem adstricti essent Principalibus suis dare rationem. Iteratis vicibus exclamat Dominus Personalis: Possum ne ergo catheticam hanc Status Evangelici resolutionem Domino Comiti Palatino intimare?

Respondetur: Omnino, sed non solum Evangelicos, sed æq; Catholicos quoq; Ablegatos Diplomatici, legibus & instructionibus inherere, nec ab iis se removeri passuros. Nonnulli Catholicorum ablegatorum adherent contrariæ sententiæ ita, Politica minoris esse importantiæ, proptereaq; facilius complanari posse, dummodo articulus Religionis complanetur, vel verò Domini Evangelici contenti sint resolutione Sux Majestatis, si verò contenti esse nolunt, ad primi-

tus celebrandam generalem Regni Diatam differant. Comitatum tamen 13. Ablegati tam Catholici quam Evangelici sicut alii etiam, Evangelici quidem omnes, Catholici verò nonnulli inhaerent resolutioni suo modo prævio præmissæ. Interim Dominus Personalis hanc regnicolarum resolutionem medio unius Juratorum suorum intimari facit: Quo ex respectu mittitur à Domino Comite Palatino, Prælati & Magnatibus legatio ad domum Regnicolarum cum denuntiatione, suas Dominationes eam habuisse fiduciam adversus Regnicolas, intellecta benigna Sux Majestatis Sacratissimæ novissima resolutione, intuitu etiam tot & tantarum rationum tam respectu S. M. S. quam etiam Patriæ hujus afflictæ calamitatum, sui deniq; omnium & tot factarum expensarum, ac impensi temporis, aggressuros ad concinnationem articulorum, ut eo citius finitâ hac Diatâ ad reductionum exulum commissio institui possit, qua ex ratione etiam ab hora 10. usq; ad 1. ferè pomeridianam in domo viridi expectantes à resolutione regnicolarum immorati fuissent; quia nihil ominis nihil certi eatenus habere potuerunt, hinc rogant Regnicolas, disponuntq; rationibus præmissis ad aggrediendum concinnationem articulorum, sed regnicolarum potiori ex parte inhaerent suæ resolutioni. Intimatur Regnicolis hodie sacra Coronæ futura in conservatorium cistæ horâ 5. pomeridianâ repositio & solita obfigillatio, quo etiam denominantur certi ex Statibus Ablegati.

Die 13. Decembr. Status Evangelicus in solito locò orationum seu precum quotidianarum conveniens sub ipso actu earundem precum, ingressus Excellentissimi Domini Comitis Palatini unus Aulæ familiaris, Dominum Georgium Gerhard, Joannem Mokiray, Joannem Fodor, Jacobum Tockos, Casparem Csemnizky, Stephanum Szirmienssem & Franciscum Bulyovitzky nomine ejusdem Domini Comitis evocavit ad præfatum Dominum Comitem. Quibus mandato ejusdem D. Comitis Palatini satisfaciendis, cæterisq; interea in præspecificato loco solitarum orationum sese continentibus, & iis hospitium D. Palatini consequenterq; Palatium ordinarium audientiarum ingredientibus Generosos D. Vice-Palatinum Petrum Fodorochii, Stephanum Talian, Joannem Pernetzy, Gabrielem Bossapy & alios è numero Catholicorum ibidem reperierunt. Tum demum Comes Palatinus per longum & latum exorsus, incommoditates, quibus tam S. M. S. tanto tempore etiam cum Majestatis Sux minus debita accommodatione, una cum Augustissima Imperatrice & Regina prægravaretur, quam ipsi D. Prælati, Magnates, cum larga expensarum profusione, imò alii quoq; Status & Ordines non sine tædio, domesticorum negotiorum ac bellorum incommoditate hicce detinerentur, præterea verò quot & quantis bellorum fluctibus, rapinis, prædis, spoliis, necibus, Patria hæc prematur, & quod horum omnium medela à felici Diatâ hujus eventu dependeat, enumerare cœpit. Hincq; subsumit se intellexisse Status & Ordines, ex eo, quod in negotio Religionis optatam Diplomaticam consequi non meruerint satisfactionem, gravaminumq; suorum complanationem, tam diu ad concinnationem articulorum concedere nequire, quam diu ad eadem omnia obtinuerint resolutionem.

Demum se recognoscere Statum Evangelicæ Diplomaticam complanationem Instantiæ suæ minus obtinuisse, sed quia moderna temporis conjunctura id ipsum Effectui possederi minus ostendit, aliunde etiam aliis magis importantibus negotiis & rationibus præpedientibus, suamque Majestatem Sacratissimam curis & negotiis Imperialibus hinc avocantibus, sed & ipso Comite Palatino commissione in reductione Hungarorum exulum instante, quam primum & ante omnia cuperet effectuandam. Hinc rogare Statum Evangelicum velint suæ Majestati Sacratissimæ tempori, sibi & suis, adeoque Patriæ afflictæ & tam diu sub afflictione hac, ac condescensione militis Germani ingemiscenti, quam diu commissio Pacificationis effectui mancipata fuerit, sibi que complacere, ac cum bona cautela in quantum eorundem Instantiæ minimè satisfactum fuerit, ad Articulos concinnandos manus admove, verendum enim si Status Evangelici, ulterius ad totidem benignas suæ Majestatis Sacratissimæ admonitiones moras nexuerint, ac ad concinnationem Articulorum manus admove neglexerint, vel contumaciter noluerint, sua Majestas Sacratissima juxta benigni Epilogi sui Resolutionem coram toto mundo Christiano innoxia comperta, omne quod ne fors impendere posset malum in ipsos redundet Regnicolas, & ne fors ex bello Rebellionis, Bellum succedat Religionis, quod maximè metuendum veniret: Hæc & plurima diu fuerunt allegata & repetita.

Persuasiones præmissas Domino Palatino finiente, excipit Catholicorum unus alterum, ad præmissa tamen omnia legaliter Diplomate & rationabiliter responsum ita, ut plerumque cacus operculum invitus suscipere & silentio solo præterire debuerit.

Quia nihilominus Evangelici apud Dominum Comitem Palatinum existentes nomine Status nihil quicquam respondere potuerunt, veluti non exmissi à Statu, hinc omnem resolutionem ad instituendam coram Statu relationem provocârunt, postque declaratas rationes, ob quas ad concinnationem Articulorum concedere nequeunt, domum recesserunt.

Reduces referunt præmissa omnia Statui Evangelico tum videlicet illa, quæ objecta, tum quæ ex adverso reposita fuere: Hinc itaque resolvitur, ut Status à sessione publica ex non obtenta satisfactione se absentent; Et ne videatur in rupturam Diætæ tendere in quantum fieri potuit, facilitatione instantiæ suæ cum prævia intimatione absentationis à sessione tam Domino Comiti Palatino, quam Domino etiam Personali in scriptis comprehensam transmittunt.

Die 15. Mensis Decembr. Hic interpositæ à Domino Personali & aliis admonitiones, persuasiones, ratiocinationes, prouti moris habent.

Proponit Status Evangelicus non saltem in tertio, sed etiam in sexto, Religionis nimirum articulo, fuisse apud D. Comitem Palatinum intimationem institutam: Ad quam siquidem nihil responsi haberent, cuperent Status, ut unanimi voto & consensu promovere dignentur Articulum Religionis quo eò compositiori animo, obtenta consolatoria resolutione, ad Articulorum concinnationem concedere valeant.

Objiciunt Catholici, siquidem Evangelici ad partem exhibuerunt Domino Comiti Palatino quampiam declarationem, ideò ad partem etiam promoveant eandem, publica autem Regni negotia non remorentur.

Sed Evangelici respondent, se nihil novi dedisse Domino Comiti Palatino, quin potius pro facilitatione Instantiæ Evangelicorum, nonnulla instantiæ suæ puncta ad ulteriorem commodiorem occasionem distulisse.

Resolvit Personalis: Viderint Domini Evangelici, omnia quæ facere potuimus, fecimus, supplicavimus pro Evangelicis, intercessimus, sed durum est contra stimulam calcitrare: Omnis potestas à Deo; nihilominus Status Catholicus se propter Dominos Evangelicos ruinare non permittet, propterea que ad concinnationem Articulorum concedet, & quod faciendum instat faciet: Viderint Domini Evangelici quid fecerint vel non fecerint. Quid enim plus petere possumus, si in genere omnes libertates restituantur.

Subsumit Status Evangelicus: Insuper ergo etiam libertas Religionis, hæc enim ratione parati sunt Evangelici ad Articulorum etiam concinnationem accedere,

Sed Catholici resolvunt, se quicquid poterunt penes instantiam Evangelicorum facere, fecisse: Amplius suam Majestatem Sacratissimam molestare & importune incommodare nequire, viderint Status Evangelici quid erunt facturi.

Conclamat Status Catholicus & resolvit concinnationem Articulorum, per paucis exceptis: Evangelici tam diu contradicunt, quam diu optatam Diplomaticam consecuti fuerint suæ Majestati Sacratissimæ resolutionem, provocantes se ad instructiones Principalium suorum, quibus sub amissione honoris & humanitatis obstricti essent.

Status Catholicus urget Legationem & denominationem Ablegatorum, sicuti etiam denominant Reverendissimum Dominum Blasium Jaklin, Georgium Törcek, Joannem Pernetzy, Joannem Ocorz, Georgium Tetztyantzky, & Georgium Somody cum denunciatione, quod licet satis superque laborasset, Status Catholicus apud Statum Evangelicum, ut mutuis animis & consiliis ad concinnationem Articulorum aggredi potuisset; Quia nihilominus iidem provocarent se ad instructiones suas, quibus strictissime circumscripti essent, ne incomplanato Religionis negotio ad alia accedere debeant.

Ob hoc Status Catholicus benigna ultimaria suæ Majestatis Sacratissimæ resolutione contentus, paratus sit eidem intimationi accommodare & ad Articulorum concinnationem Deo dante crastina luce concedere.

Status Evangelicus contradicit legationi, palam, publice eandem pro non sua, suoque nomine instituta declarando.

Status tamen Catholicus non obstante prævia contradictione declarata Legationis effectuandam urget, hæc tamen cautela ut primum & ante omnia Articuli illi, in quibus Regnicolæ aliquas dubietates & difficultates habent concipiantur atque sic medio Domini Comitis Palatini cum sua Majestate communicentur, benig-

gnaque ejus mens & annuentia erga eosdem expeririatur, reliqui verò Articuli sive Gravamina, in quibus nulla subesset difficultas, tantisper in suspensio mancant.

Status Evangelicus inhæret suæ conditioni, nec quemquam è medio sui denominat.

Reducibus Ablegatis ac referentibus Dominos Prælatos & Magnates contentos esse resolutione præmissâ : Ut itaque quantocius hæc omnia effectuari valeant, Dominum Comitem Palatinum denunciassse Dominis Protonotariis, ut Articulos illos, in quibus Regnicolæ suas ponunt difficultates, quàm primùm concipiant, ac suæ Celsitudini cum sua Majestate Sacratissima communicandos exhibent.

Cæterum referunt, se insinuasse Domino Comiti Palatino Status Evangelici interpositam declarationem & contradictionem ad quam suam Celsitudinem Palatinalem resolvissse, omnino præmanibus suis esse benignam suæ Majestatis Sacratissimæ in negotio Religionis emanatam novissimam resolutionem quam Evangelico Statui exhibendam non se intermissurum obtulit.

Dominus Personalis ex eò, quod insolentia Militum Strasoldianorum & aliæ supplicationes apud Dominos Prælatos & Magnates præsentari nequiverunt, indicit sessionem pro die crastina.

Die 16. Mensis Decembris. Sub sessione Regnicolarum Dominus Personalis impetrat silentium pro exaudiendo concepto Articulorum.

Evangelici cum nonnullis Catholicis repræsentant, quâ occasione hodierna sessio sit indicta, pro repræsentatione nimirum Excessuum militarium Strasoldianorum, non observationis Patentium, ac proinde abinde venire inchoandum.

Dominus personalis dicit, esse communi voto cum Dominis Prælati & Magnatibus conventum, ut recta ad Articulorum concinnationem procedatur, proptereaque leguntur articuli, quibus Evangelici contradicunt.

Dominus etiam Vice-Palatinus dicit, tamen Evangelici heri nec in legationem, tanto minus Articulorum concinnationem consenserunt, quare ergo lectionem eorundem impediunt, aut eatenus discursus interponunt?

Hinc Status Evangelicus solenniter protestatur, quod eidem & id, ut liberè discursus in medium proferre possit, sit præscissum, exindeque iterato iisdem Articulis eorumque lectioni contradicit.

Nonnulli Catholicorum obijciunt Domino Personali, heri in eo fuisse conventum, ut primo illi Articuli in quibus quæpiam difficultas Regnicolis occurrebat, præsentati fuissent Domino Palatino pro fienda cum sua Majestate Sacratissima communicatione, & experienda suæ Majestatis eatenus benigna resolutione & annuentia.

Dominus Personalis & Tabula Judiciaria respondet, fieri id debere juxta antiquam consuetudinem, seriatimque, & eadem etiam in suo ordine occursura.

Diu disputatur, postremo tamen in eo per Statum Catholicum (Evangelico de plano & simplici contradicente) conventum, ut primò Articuli illi, qui difficultatem quampiam in se continent, modalitate jam præscripta apud suam

Majestatem Sacratissimam communicanda præsententur.

Leguntur itaque præmissi in quibus difficultates suberant Articuli, & mittuntur per Dominum Stephanum Kalmanczay ad Domum viridem in conceptu; dum utrinque conventum est, committuntur in purum describendi, ac Domino Palatino pro fienda cum sua Majestate eorundem communicatione præsentandi.

Hic Evangelicus Status exurgens instat, quod siquidem negotium Religionis juxta Diploma Regium complanandum irrefolutum sit, & ab eodem quies, pax, salus, & tranquillitas Patriæ dependere dignoscatur, sicuti hucusque ita ulterius etiam universi Status & Ordines mutuis animis instantiam suam promovere, ac inter prævios Articulos suæ Majestati Sacratissimæ communicandos inferi facere dignentur.

Sed frustra: nihil enim obtentum: Propterea Status Evangelicus ulterius etiam protestatus est & contradictioni interpositæ inhæret. Interim non curata hæc protestatione & contradictione, sed & eo, quod ipsemet Catholici ad invicem non convenissent, alii namque tam diu, quam diu optata super his suæ Majestati communicandis Articulis annuentia elargita fuerit, aliorum lectionem seponendam urgebant, Dominus Personalis, Vice-Palatinus & Clerus ad lectionem manus admovère.

Dominus Kalmanczay postremo à Domo viridi redux, refert Dominum Comitem Palatinum Statui Evangelico intimandum commisisse, quod resolutio in Articulo Religionis præmanibus suis sit, itaque sciant se eatenus Evangelici apud suam Celsitudinem pro ea insinuare.

Die 17. Mensis Decembris. Evangelici pro solito precum & orationum quotidianarum loco comparentes, deliberant quid faciendum? Primo enim invitis & dissidentibus Regnicolis lectio Articulorum continuatur: Negotium denique Religionis ulterius promovendum recusatur, tertio verò si in aliquibus quidpiam in medium Evangelici proferre intendunt objurgantur, uti fecit Vice-Palatinus. Tandemque nihil obstante contradictione Evangelicorum, continuatâ lectione Articulorum, ne fors etiam ad præsentationem eorundem progredi, & ad finem Diætæ decurrere, taliterque negotium Religionis gravaminaque abinde emerfa eludere intenderent, ut ex præmissis rationibus Evangelici à sessione se absentent, determinatur, quæ absentatio ab iisdem rationibus tam Domino Comiti Palatino, quam Personali, legatione mediante intimatur.

Fiunt admonitiones, persuasiones, comminationes & aliæ exprobrationes erga Statum Evangelicum, inhæretur tamen eidem determinationi.

Significatur ad id per eandem legationem, Evangelicos per humillimam supplicationem ad pedes suæ Majestatis Sacratissimæ provolutum iri, rationesque has proposituros, ob quas sessiones publicas frequentare eis minus integrum sit.

Comes Palatinus quoddam scriptum, quasi vero in forma resolutionis porrigit Evangelicis post perlectionem iterum sibi remittendum, cujus hæc fuit contentia.

Primò. Suam Majestatem jam nuper circa reditum præscriptorum verbi Ministrorum (sub quo

quod etiam Rectores scholarum intelligit) se tam benigne declaravisse, ut nihil ei reliquum sit & maneat, quod addi posset.

Secundo. Inhæret sua Majestas principali suæ resolutioni circa restitutionem Templorum & liberi exercitii.

Tertio. Hoc ipsum jam antea à sua Majestate declaratum fuisse ut quæ hic complanari non poterunt, ad proximam occasionem remittantur.

Perfectum remissum est & formatur conceptus ad suam Majestatem Sacratissimam denominanturque Legati eundem suæ Majestati præsentaturi.

Informam humillimæ Supplicationis redacto promisso conceptu, porrectus fuit eadem die in hæc verba:

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine Clementissime,

PRægrande exaltatarum Evangelicæ Religionis persecutionum & oppressionum pondus Vestræ Sacratissimæ Majestati; tum alias tum verò ex iteratis iisdem demissis gravaminum nostrorum repræsentationibus notius est, quam ut longiori ejusdem commemoratione Vestræ Sacratissimæ, Majestati molesti esse debeamus: Quibus nondum obductis cicatricibus, novum exinde etiam accessit vulnus, quod nobis sub ingressu præsentis Diætæ à communibus Regni gravaminibus exclusis & ad particularem viam gravamina nostra in benignum Vestræ Majestatis finem effundendi, & medicam ejusdem manum implorandi remissis.

Tandem verò accepta methodo rursus in commune totius Regni instantiarum consortium adscitis licet gravamina Evangelicæ Religionis in seriem reliquorum eâ conditione essent reposita, ut ea quoque (à quorum nimirum complanatione afflictæ hujus patriæ pax & tranquillitas dependeret) cum cæteris in complanationem sumerentur:

Imò tempore compendiationis gravaminum Regni, secularis Status Catholicus nos in eo firmissimè asscurasset, quod negotiis nostris incomplanatis ad conclusionem Diætæ procedere nolit; nihilominus tamen dum ad mentem Vestræ Majestatis Sacratissimæ benigni Diplomatis & ex post subsecutum Regium verbum toti Regno Die 28. Mensis Augusti proximè præterita hisce formalibus scriptotenus declaratum: *Paterna enim ejusdem suæ Majestatis intentio semper fuit ac etiamnum est adhuc, stante hac Diætâ præfatâ Religionis gravamina in compositionem assumendi & nequaquam eam ad aliud tempus vel locum remittendi.*

Hâc igitur benignâ pollicitatione eadem sua Majestas Sacratissima supplices Augustanæ & Helveticæ confessioni addictos, quam reliquos Catholicos Ordines securos admonet & hortatur, ut citra ullam moram omittas publicas consultationes aggrediantur, easque inde

„linenter debita cum assiduitate & diligentia „prosequantur; Visuri vicissim brevi actualement „inchoationem examinandorum Religionis gravaminum institui, & ad finem usque summa cum „applicatione continuari (cui tanquam sacra anthora innitimur) benignam resolutionem Vestræ Majestatis Sacratissimæ avidissimè præstolaremur, eaque etiam ad novissimum humillimum universorum Statuum & Ordinum Regni memoriale non obtentâ, apud Statum Cath. instituisse, ut negotium etiam nostrum in numerum certorum totius Regni punctorum, in forma articularis projecti pro ulteriori benigna resolutione & declaratione Vestræ Sacratissimæ Majestati demissè porrigendorum, accesseretur: Tantum abest ut idem Status Catholicus nostram instantiam acceptasset, quin potius eâ exclusâ nobis invitis certos Articulos super nonnullis Regni gravaminibus in confesso Regnicolarum perlegi fecisset, eandemque perlectionem continuare, per hocque nostra gravamina è seriè reliquorum excludere & incomplanata relinquere niteretur: Et quia clementissimè Imperator hujusmodi Articulorum confectio & perfectio præsupponeret, intimam gravaminum & resolutionis Vestræ Sacratissimæ Majestatis harmoniam, resolutionibus verò in negotio Religionis clementer impertitis, citra resultum à Sacro Diplomate Vestræ Majestatis (cui strictissimis Principalium nostrorum instructionibus allegati sumus) uti medio supplicis nostri libelli Die 8. mensis præsentis exhibiti uberius demissè declaravimus, acquiescere, & easdem in articulos redigere, non possumus; Sed nec à communibus Regni gravaminibus, occasione quorum hucusque etiam nostra in augustissimam Vestræ Sacratissimæ Majestatis præsentiam identidem prodire aliis tractatibus Diætâlibus suo fine appropriantibus, recedere queamus; Et hinc neque solitum Regnicolarum confessum frequentare nobis integrum esset: Proinde ad Augustissimos Majestatis vestræ Sacratissimæ pedes suppliciter confugiētes, eandem iterum atque iterum per viscera misericordiæ Divinæ oramus, dignetur præmissâ clementi cordi sumere, eamque benignam inire rationem, quo in passu reliquorum Regni gravaminum etiam nostris optatam complanationem assecutis, ad Articulorum confectioem & consequenter finalem Diætæ hujus conclusionem procedere ac tandem cum consolatione ad nostros redire valeamus. Pro quâ Vestræ Majestatis clementia vitam & sanguinem, quibus hâc in mortalitate nihil charius & carius habemus, devovemus. Et perennantem Imperii incolumitatem vovemus, clementissimam præstolaturi resolutionem

Ejusdem Majestatis Vestræ
Sacratissimæ

Humillimi perpetuoque fideles Subditi.

Universi Status & Ordines
Incltyti Regni Hungariæ Evangelici.

Inter-

Interea dum præmissa supplicatio concipitur, unus Juratorum Tabulæ judiciariæ supervenit in medium Status Evangelici, nomineque Domini Personalis præmissa salutatione eosdem Status rogat dignentur comparere in sessionem Diætalemque Tractatus admaturare, & tam suæ Majestati Sacratissimæ complacere, quam commoditati Regnicolarum prospicere.

Remittitur tamen instructus præviis rationibus, ob quas Status Evangelicus sessionem frequentare nullatenus posset.

Die præscripta 17. Absente Statu Evangelico sub sessione Evangelicorum Domino Personali ob paroxysmum febrilem comparere nequeunte, facit insinuationem se medio jurati Tabulæ Notarii Statum Evangelicum ad comparitionem primo admoneri, demum verò citari curasse: Eundem tamen Statum, medio specialis suæ legationis causas & rationes, ob quas eidem comparere integrum non sit, apud suam Magnificentiam, deposuisse, præstolarique à benigna suæ Majestatis Sacratissimæ ad Memoriale eorundem elargienda resolutione.

Mittitur à parte Regnicolarum Status Catholici ad Dominum Comitem Palatinum, Prælatos & Magnates, Legatio super eo: Quid faciendum veniat Statui Catholico absente Evangelico, & utrum in Tractatibus ulterius progredi possint? Item utrum supervenerit ad communicata suæ Majestati Sacratissimæ articularis projecti puncta quæpiam benignior resolutio nec ne?

Reduce Legatione refertur Dominum Comitem Palatinum resolvisse, suam Majestatem Sacratissimam in puncto communis libertatis, clementer Puncto Articuli annuisse, ad reliqua tamen puncta, difficultatesque, eorundem adhuc hodie expectare resolutionem benignam; Ac proinde securi omni scrupulo semoto pergere possunt in perlectione & examine conceptorum Articulorum, prouti etiam fecerunt, non obstante Absentia Evangelicorum.

Die 18. Mensis Decembris. Iterum Evangelici solito quotidianarum præcum & orationum loco comparent: Ubi unus Juratorum Tabulæ Judiciariæ Notariorum iisdem sessionem pro diei hodiernæ hora 9. matutina indicit, ac casu quo se absentare intenderent, ad Instantiam Domini Comitis Palatini eosdem etiam citaret.

Qui remittitur tali responso: Statum Evangelicum medio specialis Legationis Dn. Personalem, occasione absentationis sui informare non omitturum.

Mittitur itaque legatio & denunciatur: Statum Evangelicum, tum ex eo quod medio humillimi sui memorialis suam Majestatem Sacratissimam super rationibus, ob quas sessiones publicas frequentare eidem minimè sit integrum informasset, tum verò quod benignam super humillima instantia sua præstolaretur resolutionem, comparere nequire: Citationem verò non minus persentiscere, quam summò cordis cum dolore etiam admittere, quod nullius mali conscii, quasi se absentare niterentur, per Notarium, citarentur: Ac proinde suam Magnificentiam rogare, ne absentiam eorundem in contumaciam aut intentionem rumpendi Diætam trahere, vel quoquo modo interpretari, sed instantiæ eorun-

dem à benigna suæ Majestatis Sacrat. resolutione pendenti adscribere velit & dignetur.

Dominus Personalis iterato admonitiones præmittit, efficere satagens, ut Statum Evangelicum ad comparitionem inducat: Demum tamen ad materiam legationis respondet & dicit, bene facere Statum Evangelicum, quod hac in parte se expectorare voluerit, & quod non contumaciter se absentare velle, sed ad usque ulteriorem benigniorem suæ Maj. resolutionem provocare resolverit. Hanc itaque Status Evangelici resolutionem se ex sessione Catholicorum Regnicolarum ad Dominos Prælatos & Magnates denunciaturum resolvit.

Die eadem. Absente Statu Evangelico sub sessione Catholicorum, Dn. Personalis meliusculè valens, sessionem Catholicorum ingressus proponit, se ex officio sibi incumbente Statum Evangelicum denuò ad comparitionem primò præmoneri, tandemque etiam in casu, quo se absentare niterentur citari curasse. Ad quam ejusdem citationem memoratum Statum Evangel. medio specialis eorundem legationis resolvisse, se non ex aliqua pertinacia aut contumacia id facere, sed siquidem ex serie publicorum gravaminum negotium Religionis Evangelicæ esset non modo exmissum, sed contra iteratas palatinales & Regni assecurationes à promotione communi exterminatum, hincque negotium idem suæ Majestati Sacratissimæ de genu humillimè medio supplicis eorundem libelli repræsentasse, rationesque etiam absentationis suæ à sessionibus publicis annexuisse, quibus etiamnum inhærentes, contrarium facere nequire, proptereaque à benigna desuper elargienda suæ Majestatis resolutione præstolari, neque tamdiu, quam obtinuerint, easdem sessiones frequentare sibi contra instructiones Principalium suorum strictissimæ integrum esse, idcirco se exculatos esse velle. Paratos in Articulo Religionis, obtentâ desideratâ resolutione, in omnibus publicis, unà cum reliquis Statibus & Ordinibus collaborare.

Die 19. Mensis Decembr. Evangelici inhærent semel datæ, occasione absentationis sui à sessione, rationibus ex supra scriptis, resolutioni.

Status tamen Catholicus domum Regnicolarum & sessionem ingreditur, mittuntur ultro citroque ad Dn. Prælatos & Magnates & è converso legationes; Resolvunt Regnicolæ Catholici, se lectionem Articulorum continuare nequire tam diu, quàm diu nempe super punctis illis articularibus benignam & optatam suæ Majestatis Sacratissimæ meriti fuerint annuentiam & resolutionem, imò eandem actu interrompere. Velint proinde extraditionem præmemoratæ resolutionis seu annuentiæ Cæsareo-Regiæ sollicitare, ac per hoc Diætalem tractatus admaturare,

Per specialem à Dn. Comite Palatino Prælati & Magnatibus missam legationem asscurantur, de extradenda hodie benignâ & operata suæ Majestatis annuentia & resolutione. Interim monentur, ut lectionem Articulorum, continuationemque eorundem non intermittant, seu interrompant, ne per hoc Evangelicis sessiones frequentare omittentibus assimilentur, & indignationem suæ Majestatis Sacratissimæ experiri necessitentur.

Ex hoc respectu reassumunt interruptam lectionem.

Sessionem Articulorum, continuantque usque ad horam 2. pomeridianam.

Die 22. Decembris. Evangelici convenientes quod siquidem pro hora nona matutina diei ejusdem sessio fuisset indicta, mittunt legationem ad Dominum Personalem declarantque: nisi sua Magnificentiâ eosdem super extradata in Articulo Religionis benigna suâ Majestatis Sacratissimæ resolutione assecurare valuerit, se hodiernam etiam sessionem ingredi nequire, sed iterata suâ, rationibus & causis, tam suâ Magnificentiâ, quam Domino Comiti Palatino, imò suâ quoque Majestati humillimè insinuatim innixos hære declarationi, ac à resolutione suâ Majestatis præstolari Dominus Personalis candidè resolvit: se de plano & simplici nihil scire, utrum in Articulo Religionis extradata sit aliqua suâ Majestatis Sacratissimæ resolutio, propterea neque audere Statum Evangelicum assecurare.

In reliquo explicat sortem suam & Statum valetudinarium, defectum sumptuum, articularis diurni denegationem, perpeffa circa œconomiam damna & subjungit, credere se non secus esse; sed ratione Dominorum etiam Ablegatorum omninò suâ Majestas deberet, inquit, se resolvere, velit, nec ne, aliquid supplicantibus Evangelicis dare; si dandum cur protrahendum vel differendum statuit; si non, quare ultimariè non resolvit, & Status non dimittit, alias ab instructionibus suis Diplomati Regio irradicatis recedere nequeunt, sed semper totum unum idemque agere & supplicare obligatos.

Intellecta per Status præmissâ Domini Personalis resolutione, continentur, à sessione, & concipiunt iterum ad suam Majestatem humillimum memoriale, decernuntque, audientiam impetrandam ac denominant pro oratione Dominum Keskes, adjunctis ad latus quinque aliis Comitatum & Civitatum Ablegatis.

Mentionati autem Memorialis eadem die hora 5. pomeridiana suâ Majestati Sacratissimæ exhibiti hæc erat contentia.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine Nobis Clementissime,

„Toties molestantibus Vestram Sacratissimam Majestatem benignam impetrabit veniam, præter innatam Vestræ Sacratissimæ Majestati Pietatem & promptissimam ejulatus afflictorum exaudiendi patientiam, ipsa etiam in dies ingravescentium calamitatum & ærumnarum, quibus premimur moles. Videbamur parte quadam malorum levare, quod sex circiter abhinc diebus in paternum Vestræ Sacratissimæ Majestatis benignum finem licuerit humillimè effundere, quò pacto Status Catholicus post octo mensium in negotio Religionis impenso labore gravamina nostra è serie reliquorum exmittere, & per hoc aliis Diætalibus tractatibus jamjam fini approximantibus, exulceratum Religionis mille modis turbata vulnus præsentaneo Diætali remedio destituere vellet ac niteretur: Verùm quod plerumque omnibus calamitosus communis est, calamitatem alterius indissolubilem Comitatem tristissimi experimur. Dum enim ex

Historia Hungar.

„Augustissimi Vestræ Majestatis Sacratissimæ, tantumquam pietissimi nostri Regis ac Domini gratiarum penu, ad novissimum memoriale suppliciter porrectum tot tantisque malis solamen & levamen anhelò Spiritu præstolaremur, à parte Status Catholici, in evidentius prædeclarata ipsorum intentionis experimentum, incontinuatâ (uti nobis innotescere licuit) Articulorum perlezione nil remittitur; Verùm ad finalem Diætæ conclusionem proceditur, utque idem nos ageremus, sub pœna decretali citamur, nilque jam restaret, quam ut nos tot persecutionum turbinibus fatigati, quos alias hætenus ipsimet Catholici pro legitimis suis commembris agnovère pro nothis Patriæ filiis reputemur.

„Clementissime Imperator, dum nos legitimas rationes, ob quas solitum concessum Regnicularum frequentare nobis integrum non esset medio ultimarii nostri supplicis libelli demissimè explicamus, auxiliatricemque vestræ Sacratissimæ Majestatis manum & opem in eò imploramus, ut nos quoque in serie gravaminum Regni benignam injuriarum nostrarum medellam consequamur, ex adverso autem nobis, ac ob absentiam nostri plurimorum Comitatum, aliisque Ablegatis absentibus, non curatis legitimis absentiae nostræ rationibus in continuandis operibus Diætalibus pergitur & ad eorundem accelerandum finem, exmissis nostris gravaminibus sub pœna Decretali citamur, æquissimo Vestræ Sacratissimæ Majestatis & altissimo iudicio submittimus annon hoc sit lachrymas quas ipsi expresserunt cohibere? Annon ad portum clementiæ Vestræ Sacratissimæ Majestatis omnibus eò confugientibus referatum aditum obstruere? Annon nos à communibus Regni gravaminibus & Diplomaticis nostris instantiis sub interminata pœnâ Decretali avocare velle? Annon in negotio Religionis tot Mensium labores irritos reddere & Diætali hacce medela, per Vestram Sacratissimam Majestatem omnibus fidelibus clementer præparata frustratos intendere? An denique quidpiam superfit, quam ut pro averrucandis Patriæ membris reputemur, æqualibus alias in libertatibus & immunitatibus illis?

„Certè clementissime imperator tot interancipites fluctus ipsi depressioni proximi cogemur esse, ni per universalem Christianum orbem deprædicata Vestræ Sacratissimæ Majestati congenita benignitate, pioque oppressos juvanti studio, ac indubitato solatii per Vestram Majestatem Sacratissimam Augustali ore, tum tempore auspiciatissimi adventus ad præsentia Comiticia, tum verò aliis ex post occasionibus prolati argumento, ad meliora animaremur. Et cum ex his immota fiducia sciamus V. S. M. proerigendis oppressis, pro propellendis Potentiorum Injuriis pro reducenda & in pristinum Statum reponenda tranquillitate (quæ etiam à turbata Religionis complanatione vel maximè dependeret) ordinato ad id præsentaneo hocce diætali remedio in medium fidelium suorum advocasse, in firmiorem quam ut per adversantium molimina in transversum agi posset, spem, assurgentes ad Augustissimum Vestræ Maj. Sac. thronum toties ac toties supplices recurrimus, eandem per omnia sacra, perque omnia sibi charissima demisse oramus & obtestamur,

Ee

pati-

„patiatur tot acerbas nostras injurias, tot quæru-
lantes lacrymas, & tot lacrymis madentes querelas
„in benignum suum cor descendere, dignetur se
„nobis exorabilem reddere, & nos modernæ Di-
„ætæ beneficii participes benignissimè reddere,
„tandemque afflictum nostrum Statum ab omni-
„bus adversitatibus in pristinam securam & op-
„tatam tranquillitatem vindicare. Quam Vestræ
„Sacratissimæ Majestatis clementiam perpetuo
„fidelibus nostris obsequiis demereri adnitemur,
„& idem felix ac diuturnum Imperium concordi-
„bus votis apprecamur, clementem Vestræ Sacra-
„tissimæ Majestatis expectantes resolutionem.

Ejusdem Majestatis Vestræ
Sacratissimæ

*Humillimi perpetuoque fide-
les Subditi.*

Universi Status & Ordi- nes Inclyti Regni Hun- gariæ Evangelici.

Die 23 Mensis Decembris. Evangelicis in
loco solitarum quotidianarumque precum
confluentibus, Egregius Steph. Kecskes cum sibi
adjunctis ad sacram Cæsaream Regiamque Maje-
statem cum demisso præscripto memoriali expe-
ditus legationis suæ ex tenore ejusdem memo-
rialis desumptæ ac verbotenus propositæ seriem
refert: Ad quam suam Majestatem Sacratissi-
mam clementissimè resolvissè: Sperasse eandem
Status & Ordines Augustanæ & Helveticæ con-
fessionis addictos paternis ac benignis ejusdem
resolutionibus acquieturos, verum tamen porre-
ctum eorundem memoriale ulterius quoque ac
uberius perpensuram & quicquid pro servitio suo
Regniq; commodo utile judicaverit, benignè re-
soluturam: omnimodè confidendo, fideles suos
Status interim ad reliquos accessuros tractatus,
eosque unanimi voto, etiam continuaturos, ac
tandem feliciter terminaturos, eandem in reli-
quo iisdem Statibus quam etiam præsentibus
Gratia sua Cæsarea & Regia benignè manere
propensam.

Supervenit Domini Comitum Palatini Se-
cretariæ Juratus Notarius, admonetque Statum
Evangelicum nomine dicti Domini Comitum Pa-
latini & Principalis sui ad intrandam sessionem.

Hic tamen Status mittit legationem tam
ad eundem Dominum Comitem Palatinum,
quam Personalem, & inhæret suæ declarationi,
tantoque firmiter, quod jam hesterno quoque
die humillimum suum, in passu iterato cupitæ
satisfactionis suæ, eidem Majestati Cæsareæ &
Regiæ exhibuerit memoriale.

Præterea missum fuit à Domino Comite
Palatino certum Decretum Regium ibidem de-
monstrandum ac si Status Evang. ibi fuerint, pro-
pria primo ad Dominos Prælatos & Magnates
pro reservatione & perlectione, remissione, tan-
dem cum Regnicolis quoque communicandum
qui tamen siquidem abfuerunt, intaetè etiam re-
portatum fuit.

Hac die sub vesperam indicitur sessio pro 8.
matutina dici crastinæ per expressum facta per

Dominum Personalem Ablegatis Evangelicis
denunciatione, eandem pro perlectione Resolu-
tionis in negotio Religionis emanatæ publicatæ.

Die 24. Decembr. Status Evangelicus sum-
mo mane convenit, quidve faciendum, deliberat:
Quia verò Jurato Tabulæ Notario simpliciter fi-
des non adhibebatur, in negotio Religionis ema-
natam esse Resolutionem perhibenti; Hinc mit-
titur legatio ad Dominum Personalem, ea de-
nunciatione, quod si sua Magnificentia Status &
Ordines super extradata suæ Majestatis Sacratissi-
mæ Religionis in negotio emanata Resolutione
assecuratos reddiderit, paratos fore, & pro ex-
auditione ejusdem sessionem intrare, alioquin
inhærerè declarationi.

Dominus Personalis securos reddit Status &
Ordines Evangelicos, non modo de extraditione,
sed & instantiæ eorundem pro voto data satisfac-
tione & resolutione.

Hac animati asssecuratione ingrediuntur
publicam sessionem.

Sub sessione itaque Regnicolarum, conflu-
entibus universis, ipsoque etiam Domino Per-
sonali fit propositio per eundem, quod siquidem
adhuc Dominus Comes Palatinus, Prælati & Ma-
gnates nondum convenissent, ne tempus ulterius
inaniter protrahatur, denuò urget Articulorum
perlectionem.

Status Evangelicus resolvit non pro Arti-
culorum, sed resolutionis in Puncto Religionis
negotii emanatæ exauditione, & quidem ad asse-
curationem tam Domini Comitum Palatini, quam
etiam ipsius Personalis, se comparuisse, ac pro-
inde expectare eandem, & in lectionem Articuli-
corum non consentire.

Denuò asssecurat Personalis Status, nullam
inesse dubietatem, se etiam oculis suis vidisse,
quamvis clausam, suæ Majestatis resolutionem;
pro lucrando tempore interea Articulos venire
legendos.

Evangelici resolvunt: à Resolutione instantiæ
suæ veluti fundamento reliquorum Articuli. pen-
dere concinnationem Articulorum, itaque ordi-
ne fluere debere omnia.

Tantæ hic fiunt disputationes, tabula urget
lectionem Articulorum, hinc verò obviatur con-
tradictione, qua nihil curatæ, ex instigatione Do-
mini Personalis Vice-Palatini, & Cleri, aliorum-
que iisdem similium Magister. Paulus Orban
Protonotarius legit Articulos: lectio tamen ea-
dem identidem interrupta & continuis interlo-
quiis, objectionibus, contradictionibus, assecu-
rationum Palatinalium & Domini Personalis i-
teratò Statibus Evangelicis datarum enumera-
tionibus, tam diu quam diu substitutum in ea non
fuiſſet, impedita, adeò ut nedum Evangelici sed
ne ipsi quidem Status Catholici eandem exaudiri
valuerint: Non curato tamen eò, quod prælecti
Art. nedum examinati, sed nec exauditi fuiſſent,
exurgit dictus Protonotarius & cum serie præle-
ctorum Articulorum concedit ad Dominum Co-
mitem Palatinum, Prælatos & Magnates.

Tandem articulis inter medios clamores con-
tradictiones circiter 20. in domo Regnicol. per-
lectis, supervenit à parte Dominorum Palatini;
Prælatorum & Magnatum legatio memoratum
apportans Decretum, ejusdemque ad contenta
accommodationem postulant.

Prædictum itaque fuit hoc
tenore:

TITULUS.

Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus ac Magnificis, Egregiis ac Nobilibus, Prudentibus ac Circumspectis, universis fidelibus Regni Hungariae & partium ei annexarum, Statibus ac Ordinibus pro presenti Generali Eorundem Dieta Regni congregatis assignandum.

(L. S.)

Sacratissimæ Cæsareæ, Regiæque Majestatis Domini Domini nostri Clementissimi nomine, Reverendissimis, Reverendis &c. &c. (ut supra) hisce significandum:

Altè memoratæ suæ Majestati Sacratissimæ ab Augustanæ & Helveticæ Religioni additis per demissum ipsorum memoriale insinuatum fuisse, qualiter ea, quæ Religionem tangunt & concernant in Articulos Dietales redigi abnuatur illique ad sessionem sub pœna Decretali citentur, super quo eandem suam Sacratissimam Majestatem pro paterno & Regio remedio submississimè implorârunt,

Quandoque verò ea semper mens & intentio benigna suæ Majestatis fuit, ut omnia & singula, quæ præsentī in Dieta tractata sunt, communi consensu perficiantur, & in publicas Regni constitutiones redigantur: Jamque Sacratissima sua Majestas in ordinandis & complandis hujus inclyti Regni necessitatibus, tam clementer, paternèq; & benevolè se declaravit, ut ejusdem benignissima erga universos Status & Ordines inclinatio affluenter ex eo dignosci queat, singulariter etiam in puncto Religionis talia indulgit, quibus Augustanæ & Helveticæ Religioni addicti Regnicolæ cum debitâ gratiarum actione facilè acquiescere possint.

Ea propter Sacratissima sua Majestas nullatenus ambigit quin universi Status & Ordines iis gratulanter agnitis ad deliberationes sint regressuri, & concordibus animis finem Dietæ imposituri, atque per hoc omnis quæstio circa pœnam decretalem sit etiam cessatura.

Cæterum eadem Cæsarea & Regia Majestas freta hac inclytorum Statuum & Ordinum obsequiosa morigeratione omninò desiderat, ut quæ Religionem concernunt, æque atque reliqua Tractatus puncta, Articulis Dietalibus inferantur; Inclinat insuper benignissimè, quod si existimarent quædam circa hanc Religionis materiam ulteriorem aliquam declarationem

Histor. Hungar.

requirere, quod illa in futura proxima Dieta (præsentī enim circa ullam ulteriorem dilationem finis imponendus) humillimè prorogari, & ejusdem clementissima resolutio desuper expectari possit.

Vicissim ab Inclytis Statibus & Ordinibus firmiter sibi pollicetur, eos universos & singulos, uti fideles subditos sese gesturos, tranquillè acturos, & Regia experta gratia dignos majoribus, securæ benignitatis capaces præstituros esse.

Et cum ratione sui abitus eadem sua Majestas Sacratissima omninò & præcisè etiamnum inhæreat, neq; gravissima alia negotia ejusdem longiorem hic commorationem admittant: Idcirco eosdem Inclytos Status & Ordines iteratò ac impensè commonet, ut tam diuturna Comitia tandem debito modo finire nullâ interpositâ morâ satagant. Quibus in reliquo eadem sua Majestas Sacratissima Cæsarea & Regia sua gratiâ ac clementia jugiterque propensa permaneat

Per Sacratissimam Cæsaream
Regiamque Majestatem,

*Sopronii Die 22. Mensis Decembr.
Anno 1681.*

Johannes Maholanij.

Quo perlecto Dominus Georgius Gerhard nomine Status Evangelici exurgens, ac ipso quoque Statu assurgente proponit: Intelligere Statum Evangelicum ex contextu benignæ suæ Majestatis Sacratissimæ decretalis resolutionis clementissimam ejusdem mentem ac intentionem, absitque ut eatenus in confusionem Decretalis hujus expositionis vel in minimo præsumat involare; Non tamen eam fuisse Status Evangelici apud suam Majestatem Sacratissimam quæ in prædicto benigno suæ Majestatis Decreto exponitur, humillimam Instantiam; Verùm conquestum fuisse super eo, quod negotium Religionis tottemporum decursu inter cætera publica Regni gravamina insertum & promotum sub coronide modernæ Dietæ è numero eorundem exterminatum, apud suam Majestatem pro obtinendâ benigna Diplomatica satisfactione promoveri de plano & simplici abnuatur: Ac non obstante eo, ubi Evangelici respectu diplomaticæ Instantiæ suæ hoc modo exclusi, juribus suis provisum esse satagunt, contra nutum, assensumque eorundem, ad finem Dietalem Tractatum, consequenterque concinnationem Articulorum decurrere determinaverint, propterea rogasse humillimè, ut sua Majestas Sacratissima eam benignè dignetur inire rationem, quo in ordine reliquorum Regni Gravaminum, negotium quoq; turbatæ Religionis complanationem consequi possit.

Idcirco institit apud Regnicolas, siquidem negotium Religionis sit præcipuum tranquillandæ Patriæ medium, aliasque etiam diplomaticæ admissum & firmatum ipsique ad idem promovendum strictissimis Principalium suorum instructionibus adstricti & obligati sint, dignentur unanimi consensu instantiam

E e 1

Sta

Status Evangelici in passu consequendæ Diplomaticæ satisfactionis promovere, medianteque legatione Instantiam hanc suam Domino Comite Palatino, tanquam mediatori, pro eundem apud suam Majestatem promovendam recommendare, per hoc quieti suæ ac tranquillitati publicæ consulentes, tanto felicius unâ cum Statu Evangelico unanimi voto Diætales Tractatus optato finē deducere.

Alioquin Statum Evangelicum publicè declarare se in benignas suæ Majestatis Sacratissimæ iteratas resolutiones, Diplomati Regio repugnantes, ac è diametro in convulsionem ejusdem tendentes, novamque capitulationem, ac si nunquam Diploma fuisset, præ se ferentes, tanto magis earundem in Diætalis Articuli concinnationem & redactionem nullatenus consentire, vel cuiquam Articulo inferi facere, quin imò potius beneficio Diplomatis Regii admissio libero per totum Regnum Evangelicæ Religionis usu & exercitio gaudere perfruique velle. Contra illos autem qui fors Statum Evangelicum ac alios quosvis Religioni eidem addictos, quoquo modo turbare aut injuriare præsumperant, omnem licitam sibi reservare viam; Eâ spe, firmaque fiducia fretos, suam Majestatem Sacratissimam diploma & sacrum verbum suum Regium non modò clementer observaturam, & per alias observari curaturam, sed nec defuturam, fidelium suorum injurias autoritate sua Regiâ vindicare.

Præterea insinuat & id, Dominum Comitem Palatinum paratum se obtulisse mediatrice suâ opera instantiam Status Evangelici apud suam Majestatem Sacratissimam humillimè proponere, si eatenus Regnicolæ suam Celsitudinem desuper requirere voluerint.

Hinc præmissa per Statum Evang. proposita declaratione, nomine universorum regnicolarum solennis mittitur ad suam Celsitudinem legatio, cui à parte Cleri Andreas Szamtoffy Canonicus Scepusiensis præfuit, instantiaque Evangelici Status recommendata, cujus apud Sacratissimam suam Majestatem propositionem & promotionem Dominus Comes Palatinus in se assumpsit.

Interim Dominus Personalis urget ulteriorem lectionem Articulorum, Evangelicis tam præmissæ declarationi suæ inhærentibus, lectionemque Articulorum à capite sive initio instituendam urgentibus, objicitur per nonnullos Catholicos Statum Catholicum omnia in favorem Evangelicorum facere, nihilque quo instantiam eorundem secundare possunt, intentatum relinquere, illos tamen ne minimo sibi complacere velle.

Ad hæc reponitur Statum Evangelicum omninò quæsiturum occasionem, quibus Statui Catholico complacere posset, hoc tamen in passu, velle se scire & experiri, quod unanimi voto universorum Statuum & Ordinum Regni suæ Majestati Sacratissimæ exhibendum veniat.

Objicit erga hæc D. Vice-Palatinus Art. 108 Uladisl. Regis Decretum I. & prælegit publicè, cujus vigore à Diætâ absentes acquiescere debere in eo, quod per præsentem conclusum & determinatum statuitur.

Sed repositum: Articulum sonare de iis, qui per Regales ad Diætâ evocati non compa-

ruerint, & non talibus, qui alioquin præsentem, dataque opera à publico gravamine exclusi, injurias, jusque suum mediante humillimâ supplicatione apud suam Majestatem repræsentant, ad eandemque confugiunt Diplomaticam satisfactionem sibi impertiendam urgentes. Et alioquin etiam vulnera Evangelicorum prius essent medicanda quies & tranquillitas pristina quærenda, ut sic curato vulnere, animi compositiores redditi ad obeunda quævis munia aptissimi esse valeant.

His pro & contra habitis redit Magister Protonotarius à Dominis Prælati & Magnatibus, refertque eosdem prælectis art. per omnia acquiescisse, instantemque craftina Natalitiorum Domini festivitate, aliis sacris impendenda, sessionem solvisse: quo ex respectu Regnicolæ quoque sessionem solverunt.

Die eadem hora 6. vespertina Dn. Comes Palatinus, Dominos Gerhard & Mokefay ad se evocat, perque longum & latum persuadet, disponit, quomodo iidem consequenterque Status Evangelicus ad particulares aliquas templorum petitiones perducere, ac à Diplomaticæ satisfactionis petitione abduci & abstrahi possent, sed tamen accepit ab iis responsum: Se à Diplomate ne unguem recedere velle.

Die 26. Mensis Decembris sub sessione Regnicolarum Status Evangelicus instat, ut Articuli à capite legantur, ut si cui quid considerationis eatenus, foret, proponere valeat.

Die præscripta 26. priusquam Evangelici sessionem ingressi fuissent, solito loco sacrorum conveniunt, ac ex fundamento nuperrimi Domini Comitis Palatini cum Domino Gerhard & Mokefay discursus habiti, mittant ad suam celsitudinem legationem, declarantes se satis superque laborasse in eo, qua ratione Instantiam suam in negotio Religionis institutam magis facilitare potuissent, quo tamen interius rem & negotium perpendunt, eò majores considerationes & difficultates iisdem obviant, adeò, ut vel in nuperrimorum punctorum exhibitione, ubi gravamina ab anno 1649. usque ad 1670. emerfa, ad aliam occasionem eorum complananda ultro relegaverint, nescire, quomodo rationem facti Principibus suis daturi; Nihilominus Punctis illis in iisdem factæ declarationi & facilitationi nunc quoque inhærent, ulteriusque se progredi, aut aliquam facilitationem citra læsionem Diplomaticis demonstrare minus posse resolvunt, cum & alias specificationem Templorum, Gymnasiorum Collegiorum, Scholarum, Parochiarum, Proventuum &c. ab anno 1670. occupatorum suæ Majestatis Sacratissimæ humillimè exhibuissent. Sua Celsitudo pro solito suo agendi modo iterum ad persuasiones regreditur, & per longum latumque deducit Diplomaticam satisfactionem suam Majestatem iisdem dare non posse, aliam enim esset moderni Status facies, accipiendum venire quod conceditur, alioquin eò spreto nihil obtenturos. Demum petit specificationem Templorum &c. secum ferendam communicationem.

Die 27. Mensis Decembris. Evocatur summo mane Dominus Georgius Gerhard per Serenissimum Principem Marchionem Badensem: Quo eo loci deveniente prætitulatus Princeps quam confidentissimè cum Sua Do-

Sua Dominatione egit, & collocutus est in negotio Religionis, offerendo suam in promotione ejusdem operam, adhortando tamen ut Status Evangelicus salvo permanente Diplomate, templa ea absque quorum usu esse potest, ad futuram usque Diætam vel aliam occasionem ibidem complananda remittat, & tantum id quod ei sufficere potest, petat: Sperare suam Serenitatem, Sacratissimam Majestatem non defuturam fidelium Statuum suorum precibus: Interq; alios discursus sui occurrentias insinuavit & id, ut hocce in passu Status Evangelicus Celsissimum etiam ac Reverendissimum Dominum Emericum Episcopum Viennensem, Excellentissimum denique Cancellarium Hoher quando citius conveniant, neque omittant.

His itaque ex relatione Domini Georgii Gerhard per Statum Evangelicum intellectis, negotium, in maturam sumunt deliberationem, & ad hanc quæ sequitur condescendunt ulteriorem instantiæ suæ facilitationem.

Primò: Ut proscriptionales & Reversales, aliæque litteræ cessionales, Contractuales in negotio Religionis emanatæ, ac etiam eæ, quibus mediantibus Ecclesiarum Evangelicarum Pastores, Collegiorum, Gymnasiorum & Scholarum Rectores alique Studiosi ab officiis vel amoti vel penitus Regno exesse jussi sunt, cassentur, ipsiq; pristina libertati restituantur.

Secundò: Templa, Parochiæ, Collegia, Gymnasia & Scholæ Evangelicorum ab anno 1670. prout & templa Papense & Schemnicense, inferius paulo ante occupata, unâ cum bonis, proventibus & aliis eorundem pertinentiis, prioribus possessoribus restituantur, Commissarii-que in eum finem denominentur, qui sub nota infidelitatis id, statim exequi teneantur, nec se quisquam iisdem sub eadem poenâ opponere audeat.

Tertiò: In reliquo sacris Diplomatis, aliisque constitutionibus Regni, recentibus etiam in negotio Religionis salvis & integris permanentibus: reliqua gravamina ab anno 1649. emersa toties complanari petita, adhuc dum tamen incomplanata, futura proximâ occasione complanentur.

Præmissum itaque scriptum mittitur primo ad prætitulatum Principem Badensem, demumque ita ferente tempore & occasione, die sequenti nimirum 28. ad mentionatum Dominum Cancellarium Hoher.

Episcopus Viennensis in aulâ Cæsareâ deprehensus, excusat se non posse amplius hic & nunc Statui Evangelico in passu instantiæ suæ complacere, suâ enim Majestate Sacratissima, Die 30. hinc abituriente necessum esse sibi procedere, ex eoque etiam Suæ Majestati valedixisse, ac ex isto respectu remeare nequire.

Dominus verò Cancellarius Hoher præmittit admonitiones, persuasiones & asservationes: Status debere se Suæ Majestatis Sacratissimæ benignæ resolutioni accommodare, quæ eos respectu eorum, quæ fortè in moderna Diætâ complanari non potuerunt, securos reddit; Demum Suam Majestatem iisdem ex paternâ gratia & clementia satis pro necessitate concessisse & indulgisse, debere eundem statum in eo etiam ostendere, se non esse neque desiderasse causam

rupturæ Diætæ hujus: Suam Majestatem non similibus adactivis modis & mediis, sed magis precibus vinci, stricta ligamina pati nequire: Ergò modestè, humillimè & cum veneratione Regiæ Majestatis faciendum &c.

Plurima alia stylo quidem jucundo sed non proficuo longè lateque proposuit: Interim, siquidem eo continenti ad suam evocabatur, Majestatem instantiam eorundem se promoturum offert, dummodò ipsi ostendant modalitates, uti & quomodo iisdem accommodatio adhiberi potest.

Ablegati Status Evangelici reponunt, plurima esse templa quæ deserta, nullo Sacerdote iisdem præsidente, imò & per Evangelicos ædificata vacua relicta sunt, alibi etiam Statum Catholicum pro suâ necessitate sufficientia templa habuisse, habereque de præsentis etiam, præter occupata Evangelicorum, iisdem contentos esse debere.

Sed auditâ mentione Templorum, mox refutat & dicit: aliam esse considerationem occasione Templorum, Domini Evangelici in eo non laborant, saltem de locis exstruendorum templorum deliberent: Et si quid eatenus Suæ Excellentiæ intimandum voluerint, paratum se negotium eorundem, uti semper, ita & ex post promovere.

Hic laudat pacem & commoda ex eo promanantia, ex adverso verò vituperat dissensiones inter nos, Regni motus, eorumque finem ominatur.

Sub sessione verò Regnicolarum nonnullæ difficultates in conceptis articulis occurrentes, pro & contra adhibitis legationibus accommodantur.

Sub finem sessionis Magister Protonotarius Paulus Orbán in passu negotii Religionis legere vult Articulum formatum; Status tamen Evangelicus exurgens dicit: Recordari Status & Ordines, qualemnam legationem in eodem negotio Religionis die 24. currentis mensis erga Dominum Comitem Palatinum instituerint, quo in passu siquidem nulla adhuc Statui Evangelico data sit resolutio aut verò Diplomatica satisfactio, in formationem ejusdem Articuli, tantò minus perfectionem consentire vellent, adstrictique instructionibus Principalium suorum neque etiam possent.

Hic bona verba (latet tamen anguis sub herba) data Evangelicis, Dominos Concipistas securitati Dominorum Evangelicorum prospicere, per hocque complacere voluisse, omnino pernecessarium iisdem fore hanc securitatem, penes quam in Religionis suæ exercitio tuti esse possent. Eandem esse etiam Suæ Majestatis Sacratissimæ, Dominorum Comitum Palatini & Baronum aliorumque Magnatum voluntatem, ut negotium Religionis Articulis regni inseratur. Istitis rationibus utuntur Dominus etiam Personalis & Vice-Palatinus.

Sed secus ratiocinatur Ladislaus Mattyasovtzkii Canonicus Strigoniensis, omnino articulis inseri debere negotium Religionis, cum & Status Catholicus supplicasset, & in ordine supplicationis suæ benignam Suæ Majestatis Sacratissimæ qua etiam contentus redderetur, ob-

vinuisset resolutionem, quam Articulis regni inserendam Clerum quoque desiderare.

Hic objicitur Domino Mattyasovvitzky, quantum mutatus ab illo? Tempore compilatorum gravaminum semper fuit contraditor, jam autem ultro consentit, ut negotium Religionis inseratur. Quæ ista metamorphosis, hic est ille anguis à quo sibi cavere intendunt Evangelici, nunquam enim Dominum Mattyasovvitzky Status Evangelicus ita sibi expertus est, affectuosum, ut illud quod ipsi proficuum visum fuisset, eidem consentire, vel ipse sollicitare voluisset.

Post tot Cleri & aliorum clamores Evangelici respondent, se non dubitare quin Clerus sit contentus Suae Majestatis Sacratissimæ resolutione, & præprimis in eo ubi templa Evangelicorum ab Anno 1670. præ manibus modernorum possessorum relinquuntur; Cum tamen aliud suaderet Diploma & lex, ne videlicet amplius Templorum occupationes fiant.

Die 28. Decembris. 1mo Declaratio officiorum sæcularium & Ecclesiasticorum. 2do. Denique continuantur difficultates respectu complanationis & consensus ad invicem fiendi. 3tio: Articulus de negotio Religionis legi cœptus, sed per Evangelicos contradictione mediante impeditus. Legatio Missa ad Dominos Prælatos & Magnates, resolvit Palatinus tria loca, Czebeny, Kismarkini & Modræ, pro Religionis exercitio adaugeri.

Die 29. Decembris. 1mo peragitur per Evangelicos apud Palatinum & personalem protestatio & declaratio; item in sessione Regnicolarum recepti in Hungaros deponunt juramentum.

Demum Personalis, Vice-Palatinus, Regno, & contra valedicunt, finitâ valedictione exurgunt & præsentant Articulos, non obstante Evangelicorum in ordine ad Articulum Religionis instituta contradictione. Denique Status Evangelicus declarando se non temere absentasse à præsentatione Articulorum, concipit memoriale & porrigit eo ipso die, hora 6. vespertina, cujustenortalis.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter
Clementissime.

Supplīces lacrymabundi insimul ad Augustissimos Vestra Majestatis Sacratissima pedes provolvimur, & in singula ferè momenta recrudescencia nostra vulnera, in paternum Vestra Majestatis Sacratissima omnibus afflictis extensum benignum sinum effundimus. Nondum sat erat malorum, quibus à Statu Catholico sub decursu presentis Diata pressi ingemiscere debuimus, quin etiam novum accessisset: Dum enim nos patientissimo & aquissimo (uti fideles subditos decuit) animo ferremus, quod Diplomaticam gravaminum nostrorum complanationem non simus consecuti, eoque in passu totam nostram spem in benignitatem Vestra Sacratissima Majestatis (si quæ etiam extra terminos Diata potest nostris miseris opitulari) conjiciendo, in reliquis tractatibus Diatalibus procederemus, nilque aliud efflagitavimus, quam ut benigna Vestra Sacratissima Majesta-

us in negotio gravaminum nostrorum impertita resolutiones, quandoquidem iisdem nos ex rationibus Vestra Sacratissima Majestati demissè representatis acquiescere nequeamus, in Articulos non redigantur: Ex nunc Status Catholicus, uti nobis innouit, præmissis contrarium facere nobis invitis non dubitavit.

Declaravimus Nos, Clementissime Imperator, hodiernâ luce statim sub exortum ejusdem tam coram Excellentissimo Domino Comite Palatino, quam vero Domino Personali, quod Articulos in reliquis Regni negotiis conclusos parati essemus Vestra Sacratissima Majestati pro confirmatione humillimè præsentare, dummodo aliquis in negotio Religionis editus iisdem non annectatur: alioquin enim in hujusmodi præsentationem consentire non possemus, cum per eandem etiam in tales præjudiciosos Articulos in Religionis negotio confectos, consentiremus.

Verum nil nos hæc juverunt, quin potius ut nobis afflictis afflictio addatur: ubi per Dominum Vice-Palatinum in Domo Regnicolarum propositum esset tempus instare, ut præscripti Articuli Vestra Sacratissima Majestati præsententur, idem Dominus Vice-Palatinus cum cæteris Catholicis ad Augustissimam Vestra Sacratissima Majestatis aulam eosdem Articulos præsentatum pergit.

Clementissime Imperator Nos Vestra Sacratissima Majestatis diplomati strictissimis Principalium nostrorum instructionibus alligati, prout sæpius demissè nos declaravimus, quod ab eadem recedere non possumus, ita etiam nunc submississimè declaramus, quod Articulos in puncto Religionis citra consensum nostrum, nostrique in ruinam, favorem autem partis nos opprimentis compilatos, pro nostris minimè, verum pro talibus agnoscimus, in quos nos non consensimus, neque consentire possumus, ac proinde Vestram Sacratissimam Majestatem per æternum DEUM & ejus justitiam, supplicantes humillimè oramus, digneur benignam præmissorum rationem habere, ac nos, quibus in nostris afflictionibus Diatale remedium consequi non licuit, solitâ suâ sibi congenitâ clementiâ complecti, totque innumerabilibus nostris ipsâ morie acerbioribus afflictionibus, Regia auctoritatis ac clementiæ penesque assertionem benigni Diplomatis (quod ita nobis, sicut parti Catholice, fidelibus quippe suis clementer elargiri dignata est) gratiosa quoque defensionis remedio subvenire Vestra Sacratissima Majestati perpetuam nostram fidelitatem devoventes, & eidem totique Augustissima Dominus sua perennantem felicitatem apprecantes.

Ejusdem Sacratissimæ Vestra
Majestatis

Humillimi perpetuoq; fideles
subditi

Universi Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

Die 30. Decembris. Discedit Sua Majestas cum totâ Aulâ, comitantibus aliquibus ex Magnatibus Suam Majestatem.

Eodem

Eodem die hora 8. matutina dictantur Articuli.

Hoc Exemplo ducti Evangelici, statu negotii Religionis Evangelicæ periculofissimo, inque maximo discrimine versante, ut idem negotium Religionis in maximum sui præjudicium diversis amphibologicis clausulis à Statu Catholico circumscriptum vidissent: Similem protestationem apud Comitem Palatinum & Magnificum Dominum Personalem interposuerunt.

Protestatio Incltyti Status Evangelici Die 30. Decembris Anno 1681. apud Evangelicos dictata.

Die vero 31. Decembris ex Cancellaria præsentia Regiæ Testimoniales authenticæ (quarum tamen taxa in summam 28. Tallorum Imperialium excrevit) expeditæ, & non secus quàm depositis cujusvis Comitatus & civitatis per Ablegatum eidem Domino Personali 28. Imperialibus extradatæ.

Cujus tenor talis est.

„**U**niversi & singuli Status & Ordines Evangelici Regni Hungariæ pro præsentis generali prætacti Regni Dieta ad diem 28. mensis Aprilis anni 1681. præteritum, in liberam hanc, ac Regiam civitatem Soproniensem indicta, præsentem per modum solennis protestationis, & gravis querelæ proponunt in hunc modum.

„Qualiter sub decursu modernæ Dietæ, & quidem statim ab initio ejusdem, exulceratum inde ab Anno 1649 pridem evolutum mille modis disturbatæ, ac tandem 1670. ab annis ferè ad totale exterminium conquassatæ Religionis Evangelicæ vulnus, Sux Sacratissimæ Majestati Domino Domino & Regi ipsorum clementissimo, primùm ad partem duntaxat, non modo iidem protestantes humillimè detexissent, ac benignam à tanto temporis tractu de unò in alium generalem Regni Conventum, dilatam, jam tandem tot malis clementer adhibendam medelam anhelò Spiritu implorassent; verùm etiam id ipsum universi Status & Ordines Regni, & partium eidem annexarum publicis suis gravaminibus accensendo, pro diplomatica compositione altæ nominatæ Sux Majestati seriò, ac iteratò repræsentassent. Ut ut autem bene memorata Sua Majestas inter puncta benignarum suarum resolutionum, hoc quoque in passu iteratis, ac tandem ultimariâ vicibus, sese in sequenti resolvisset.

„Primò: Pacificatio Viennensis in totum, & maximè in 1mo articulo utramque religionem concernente in omnibus repetatur & confirmetur.

„Secundò. In supplementum &c. &c.

„Ultima verba: Unde sua quoque Majestas &c. &c. Sux Clementissimæ resolutioni acquiescentes.

„Quia tamen iidem protestantes per præviam benignam Sux Majestatis Sacratissimæ resolutionem votis universorum Regnicolarum,

„tantò minus ipsorum Evangelicorum minime satisfieri, quin potius sacris Diplomatum & legibus regni præjudicari adverterent: Ut enim præcitatus Articulus 1mus alias superioribus temporibus per Statum Catholicum in diversum & exoticum sensum distractus, ac postmodum non saltem authenticis instrumentis, verùm etiam Diplomate Regio Anni 1647. mendiantibus in suum genuinum & nativum sensum reductus ac declaratus, simpliciter renovetur, taliterque tot indirectarum interpretationum, quæ hætenus Evangelicam Religionem asperrimè collidebant, fomes exsuscitetur: ut deinde Evangelicæ Religionis exercitium, alias vigore sacrorum diplomatum per universum regnum liberum, ad certa duntaxat loca restringatur: Ut porro templa ab anno præscripto 1670. (ac etiam, uti manifestæ sequelæ est, antecedenter) occupata præ manibus violenter occupatorum remaneant, ac pro non nullis loca duntaxat deputentur: Ut deniq; Dominis terrestribus in negotio Religionis erga subditos suos, consequenterque animas ipsorum, jus & arbitrium quoddam supermaneat, & alia in prætacta benignâ resolutione contenta, sacris diplomatum absolutè caverentur; Sed & alia ejusdem benignæ resolutionis Diplomati non repugnantia, vim novæ concessionis præ se ferrent, & puncta eadem, quasi nullo præexistente Diplomate, precario indulgere videntur. Quæ, æque ac alia acceptare citra resultum à sacro diplomate integrum minimè foret. His igitur ac aliis, præmissa puncta benignæ resolutionis inspicienti, luculenter apparentibus, prægnantibus ex rationibus, dum memorati protestantes iisdem acquiescere nequivissent, instantiâ ad Statum Catholicum, ut negotium Religionis cum aliis adhuc eorum irresolutis punctis, Sux Majestati Sacratissimæ pro benigniori resolutione denuo præsentetur, facta, eaque per Statum Catholicum non admissa, necessitati superinde Suam Sacratissimam Majestatem medio demissorum suorum memorialium interpellare: Interea vero Statu Catholico ad articulorum confectionem procedente, & jam sese à communi consensu Regnicolarum tantisper, usque dum finalis Sux Majestatis Sacratissimæ resolutio obtineri potuisset, absentare; Verùm ubi ultimaria benigna Sux Majestatis Sacratissimæ, priorem per omnia repetens, supervenisset resolutio, toties fati protestantes, se in articulorum super aliis tractatibus dietalibus edendorum confectione, exmissio è serie eorundem, religionis, tanquam ad normam Diplomatum & legum Regni minimè resolutio, processuros, resolvissent, prout etiam ad finalem Dietalium laborum conclusionem, præmissa expressa cautelâ interjectâ processissent: His tamen non curatis, Status Catholicus citra consensum eorundem protestantium, & in ruinam ipsorum, favorem autem sui, eisdem protestantes opprimentis, etiam in negotio religionis certos Articulos compilasset. Quo iisdem innotescente, ac tempore solitæ præsentationis Articulorum Dietalium jamjam approximante, tam coram Excellentissimo Domino Comite Palatino, quàm Domino Personali sese declarassent, quod articulos in reliquis regni

„regni negotiis conclusos parati essent Suae Ma-
 „jestati Sacratissimæ pro confirmatione humil-
 „limè præsentare, dummodo aliquis in negotio
 „Religionis conditus iisdem non annectatur,
 „alioquin in huiusmodi præsentatione sibi valdè
 „præjudiciosam & nocivam consentire non pos-
 „sent. Unde prærepetiti protestantes speras-
 „sent fore, ut aliis Diætalibus tractatibus & Ar-
 „ticolis Suae Sacratissimæ Majestati demisse præ-
 „sentatis Religionem concernentes exmitteren-
 „tur; tantum tamen abest ut hoc fieret, ut potius
 „ubi hesternâ luce Generosus Dominus Valen-
 „tinus Szenthe Vice-Palatinus (qui eorum Do-
 „mini Personalis, alias ob paroxysmum quarta-
 „næ eadem ipsa die recurrentem absentis, munus
 „obibat) præsentationis mentionem fecisset, ab
 „antelatis Protestantibus, num Articuli Reli-
 „gionem tangentes inter reliquos contineantur,
 „quæsitus: Eosdem ne directo quidem respon-
 „so dignaretur, sed dum prærepetiti protestan-
 „tes, quid in tali anceps rerum Statu opus esset
 „facto, animis hærent, prædeclaratis Arti-
 „culis coram Regnicolis minimè perlectis, cum
 „tamen eosdem, ipso quo præsentarentur die
 „perlegere antiquissimi & usitati moris esset,
 „cum cæteris Dominis Catholicis ad Augustis-
 „simam Suae Majestatis aulam Articulos præsen-
 „tatum perrexerit, præjudicio Status Evangeli-
 „ci valdè gravi & manifesto.

„Quamobrem præmemorati protestantes
 „Juribus suis maturè prospectum ire volentes,
 „cum prærepetita suâ solenni protestatione, hu-
 „iusmodi Articulorum Religionem tangentium
 „compilationi, confectiõni, & ex post modo
 „præviõ subsecutæ præsentationi, ac iisdem etiam
 „articulis, tanquam citra consensum attactorum
 „protestantium confectis & subsecutis, juribus,
 „que eorundem nimis præjudiciosas, contradi-
 „cunt protestando, & protestantur contradicen-
 „do; Declarassent se insuper, quod licet pro
 „præsentis templorum, cæterorumque violen-
 „ter occupatorum restitutionem, aliarumque in-
 „finitarum exantlatarum injuriarum complana-
 „tionem consequi non licuisset; Prouti tamen
 „innata Suae Majestatis Sacratissimæ benignita-
 „ti non diffiderent, quin eadem tot præfatorum
 „protestantium afflictiones sit cordi sumptura,
 „oppressisque opem benignè latura, ita etiam
 „futuris semper temporibus sacris Diplomatis
 „& Legibus Regni inhærere, ac iisdem uti, nec
 „in minimo ab iisdem recedere velle. Prouti
 „protestati sunt contradicendo & contradixe-
 „runt protestando, & sic sese declararunt.

*Litera ad Serenissimum Princi-
 pem Baadensem à nonnullis
 ablegatis Evangelicis adhuc
 hic Sopronii existentibus scri-
 pta, post ipsumq; Kis-Mar-
 tonium, (ubi Sua Majestas
 prandeat, Die 30. Decembr.
 transmissa.*

„Serenissime Princeps Domine Domine gra-
 „tiosissime Servitorum nostrorum humilli-

„mam commendationem. Postquam hodie-
 „nâ die Vestra Serenitas medio Generosi Do-
 „mini Georgii Gerhard, pro ea, quâ erga nos
 „fertur gratiæ quædam nobis insinuasset, quæ
 „accommodationi negotii afflictissimæ nostræ
 „Religionis deservirent ejusdem gratioſo Sere-
 „nitatis Vestræ affectu perquam magni æstima-
 „to, nos qui adhuc hic existentes confluere po-
 „tuimus (quandoquidem complures ob defectum
 „sumptuum discessere) omnimodè laboravimus
 „in eo, quo tam debitum nostrum erga Suam
 „Majestatem Dominum Dominum nostrum
 „Clementissimum, fidelitatis homagium, tum
 „verò obsequiorum nostrorum in Vestram Sere-
 „nitatem affectum declarare, & aliquam satisfa-
 „ctionem Vestræ Serenitati dare possemus,
 „prout medio certorum nostrorum Nunciorum
 „Vestræ Serenitati humillimè intimavimus,
 „quod nos re exactius pensiculatâ, si aliquem
 „medium terminum adinvenire poterimus, quo
 „& gratiosam Vestræ Serenitatis intentionem
 „secundare, & coram Principalibus nostris ac-
 „tum sufficientem rationem reddere valeamus,
 „non intermitteremus, quin præviâ apud Vestram
 „Serenitatem insinuatione, apud Dominum no-
 „strum clementissimum etiam Viennæ demissam
 „nostram instantiam simus deposituri.

„Verum cum negotium consultando ag-
 „grederemur, ac interea nuncii à Vestra Sere-
 „nitate redirent, referrentque Vestram Sere-
 „nitatem, nescimus cujus Decreti vel patentis, pe-
 „nes quæ securitatem nobis in negotio Religio-
 „nis promitteremus, mentionem fecisse, illicò
 „turbati & ita perplexi sumus facti, ut non vi-
 „deamus, ad quid nosmet resolvere debeamus,
 „præsertim cum jam pauci nostrum hinc sint, ac
 „proinde de eo quod totum Statum Evangeli-
 „cum concernit, per nonnullos nihil tractari aut
 „concludi possit.

„Vestram proinde Serenitatem humillimè
 „oramus, dignetur hanc nostram rationabilem
 „excusationem gratioſè admittere, & nos ulte-
 „rius quoque solita sua gratia complecti: Nulli
 „dubitantes Principales nostros, facta coram
 „iisdem super gratioſo Serenitatis Vestræ affectu
 „relatione, magni æstimaturos & humillimum
 „in omnibus occurrentiis ad Vestram Sere-
 „nitatem recursum facturos.

„Vestræ Serenitatis gratiæ, & per eandem
 „innatæ pietati & Clementiæ Domini Domini
 „nostri Clementissimi (in cujus fidelitate vivere
 „& mori optamus) nos in omne tempus com-
 „mendantes & Vestram Serenitatem diu, felici-
 „terque in totius Christianitatis emolumentum
 „vivere exoptantes.

Datum Sopronii Die 30. De-
 cembr. Anno 1681.

Serenitatis Vestræ

Humillimi Servitores

Nonnulli Ablegati Sta-
 tus Evangelici Regni
 Hungariæ.

Lit. G

Lit. G.

ACTA COMITIORUM GENERALIUM ANNO MDCLXXXVII. POSONI HABITORUM ET IN PRINCIPIUM ANNI MDCLXXXVIII. PROTRACTORUM.

QUOD

RELIGIONES EVANGELICÆ ET HELVETICÆ CONFESSIONIS ATTINET.

Continentia memorialia nonnulla tunc S. C. Regiæque Majestati exhibita, quæ tamen omnia haberi nondum potuerunt.

N. I.

PROPOSITIO SACRATISSIMÆ SUÆ MAJESTATIS IN DIÆTA POSONIENSI STATIBUS HUNGARIÆ FACTA DIE 31. OCTOBRIS

1687.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestatis Domini Domini nostri Clementissimi nomine, Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, nec non Spectabilibus ac Magnificis, Egregiis, item ac Nobilibus, Prudentibus ac Circumspectis Regni Hungariæ & partium eidem annexarum Statibus ac Ordinibus, ad præsentem Generalem Eorundem Conventum congregatis hisce significandum.

Osteaquam memorata Sacra Cæsarea Regiaque Majestas gravissimis illis periculis, quibus hoc charum sibi Hungariæ Regnum, alias sub Gloriosissimo olim FERDINAN-

DO I. Imperatore & Rege, Principum Austriacorum Imperio, ipsorumque Hæredum & Successorum potestati in omne tempus subiectum, Sacraque ejusdem Corona, imò propria etiam Sux Majestatis persona & ipsa Urbs Viennensis, ac consequenter res totius Christianitatis per malevolorum factiones expositi fuerant, Præpotentis DEI auxilio, feliciter superatis, hostibusque devictis & propulsatis, ac Budâ totius Regni florentissimâ olim Metropoli, una cum aliis locis & fortalitiis è faucibus hostis Turcæ ereptâ, potio- rem Regni hujus partem, Turcico jugo subiectam, ab

Histor. Hungar.

infami servitute liberasset, eo solliciti animi sui curas directas esse voluit, quo nimirum pacto deinceps ejusmodi pericula præcaveri, Regnumque hoc Hungariæ pacari & à malis, quibus hætenus deploranda sanè rerum vicissitudine agitabatur, vindicari valeat; Nec judicavit ad id consequendum opportunius aut efficacius dari medium, quàm ut implorato Summi Numinis adjutorio, prosecutaque ultroneè sese offerente victoriâ, & bello contra juratum Christiani nominis hostem Turcam interea fidelibus suis Statibus & Ordinibus Generalem Diætam indicet, eosdem convocet & ipse propria in persona in medium eorum adveniat, communius cum iisdem habito consilio, rebus charissimi sui Regni consulat & simul Serenissimum Archi-Ducem Josephum, majorem natu, charissimum suum Filium & Principem Hæreditarium iisdem fidelibus Statibus & Ordinibus, in futurum ipsorum Regem & Dominum, pro more coronandum constituat, divinâ fretus clementiâ in eo, quod hoc facto & sub hoc novo sydere, nova constansque Serenitas, hinc tot gravissimarum tempestatum procellis, concussio Hungariæ Regno, summo Sux Majestatis cum solatio, fidelium autem suorum Statuum & Ordinum ac totius Regni bono sit exoritura. Posset equidem eadem Sacra Cæsarea Regiaque Majestas Regno huic, tot tantisque suis laboribus, periculis, sumptibus & suorum sanguine, non aliter ac postliminio è manibus, qua perduellium, qua Turcarum recuperato, omni jure novas leges dare, nec non etiam vi armorum victricium acquisita, jure belli sibi suisque Augustis Hæredibus discretim reservare, placidisque & convenientibus legibus gubernare: Nihilominus pro innata sua clementia, vult quam benignissimè antiquas in suo vigore relinquere, Statuumque & Ordinum libertates, privilegia, jura ac leges sartas tectasque conservare, idemque per coronandum Neo-Regem, juxta formulam Juramenti à Ferdinando I. Imperatore & Rege inaugurationis suæ tempore præstiti, nec non secundum formulam, super qua ratione ambiguum nocivorum aut planè impracticabilium conventum fuerit, Sacramento etiam confirmari facere, & prædicta etiam acquisita cer-

Ff

10

to modo & modalitate Regno sibi charissimo iterum incorporare, iisdem legibus continere, si tamen ante omnia id, quod dictæ formulæ Juramenti à FERDINANDO I. quondam, ut supra præstitit de observando Articulo trigesimo primo Decreti Regis ANDRÆ de Anno 1222. insertum reperitur, correctum, simul etiam jus hæreditariæ successionis, solemnibus pactis ac stipulationibus Augustæ Domus Austriacæ acquisitum, & quamvis factò, ac interrupta Primogenitorum ejusdem Austriacæ domus Principum succedentium serie illibate observatum, tamen per injuriam temporum & motuum occasionem, sub initium hujus seculi malevolorum injuriosis interpretationibus apparenter labefactatum & in dubium vocatum, æquissima Statuum declaratione plenissimè redintegratum & permanenter in omne ævum duraturum, concepto in hunc finem Articulo Decreto inaugurali præsentium Comitiorum inserto, stabilitum fuerit, cum secus non videat, quomodo jurari possit in id, quod divinis & humanis legibus contrarium, sine manifesto Regis & Regni discrimine observari haut quiret, dum viam Regnicolis pandit Regi suo resistendi & flagitia quæque ac scelera licentiosè patrandi, quod ipsum funesta plurimorum Annorum, experienciâ teste, tot motus intestinos & tot externa bella & quod majus, iram divinam suscitavit, totumque Regnum ad fatale ferè funus & internecionem deduxit, nec nisi divinæ misericordiæ providentia factum, quod jam jam sub jugo Turcico non serviat Apostolicum hoc Hungariæ Regnum, non solum cum libertatum omnium & fortunarum jactura, verum tot myriadum animarum pretioso Christi sanguine redemptarum æterno & irrecoverabili damno atque interitu.

Cæterum extra dubium quidem est, exortis belli motibus, multa gravia in Regnicolas incidisse & propterea justam querimoniæ causam suppeditatam fuisse, verum quia hæc omnia primis belli hujus concitatoribus imputanda sunt, satisque Majestatem Suam Cæsaream & Regiam affligit, quod necessaria sui defensione coacta, modum quem cuperet rebus ponere non possit, nec verò etiam durante bello omnia quæ loco posita esse deberent aut poni vellent, reduci queant, & hac temporum & rerum conditione, tempora consultationibus trahi non debeant, sed potius cogitationes rebus bellicis instruendis applicari; Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas, quæ his inauguralibus Comitiiis citissimè pro bono Regni peragendis & Regno internè quanto cyùs pacificando advenit, benignissimè à Dominis Statibus & Ordinibus requirit, ut Gravamina publica ea conditione compilentur, ut intra decem aut ad summum quatuordecim dierum spatium Suæ Majestati peremptoriè offerantur, oblatores etiam explanatio actum coronationis non moretur, sed peragatur inauguralibus Articulis ante omnia dicto terminò confectis & exhibitis, reliquis verò vel per commissionem vel Comitia pacatiori tempore instituenda, componandis.

Denique grato benignissimoque animo susceptura est Sacra Sua Cæsarea Majestas, si Domini Status & Ordines, modum stabilem, col-

lapsæ in hoc Regno justitiæ restaurandæ & melius atque celerius administrandæ proposuerint. Et hæc erant, quæ prælibata Sacra Cæsarea Regiaque Majestas, pro præsentis rerum temporumque necessitate Inclytis Statibus & Ordinibus proponenda esse censuit.

Quibus in reliquo omnibus conjunctim & cuivis singillatim Cæsareâ & Regiâ Suâ gratiâ atque clementiâ benignè propensa permanet,

Per Sacram Cæsaream Regiamque Majestatem,

Posonii Die 31. Mensis Octobr.

Anno 1687.

Johannes Maholanij.

INDORSATIO.

Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus ac Magnificis, Egregiis & Nobilibus, Prudentibus ac circumspectis, universis Regni Hungariæ & partium eidem annexarum Statibus ac Ordinibus, pro præsentis Generali eorundem Regni Dieta convocatis, & congregatis assignandum.

N. 2.

Memoriale Statuum & Ordinum Hungariæ Evangelicorum, quo persecutiones, miseriae & reliqua Religionis suæ gravamina post Comitia Soproniensia cumulata breviter sed satis specialiter ordine exponunt, simul atque occasione imminentis JOSEPHI in ipsorum Regem Electionis humillimè petunt, ut antiqua & in Dieta Soproniensi Anno 1681. denuò confirmata Religionis Evangelicæ Privilegia sine restrictione illis insciis in Articulis Anni 1681. facta ipsis restituantur. S.C.M. Die 17. Nov. 1687. Paulo Okoliczani cum aliis misso perorante exhibitum.

Cæsareæ Regiæque Majestati ad præcedens Memoriale Resolutio. S. responsum, quod se id perlecturam & quicquid æquum justumque judicaverit decreturam esse promittit.

Eorundem Statuum Evangelicorum humillima ad Archi Ducem JOSEPHUM, tunc in Regem Hungariæ coronandum, supplicatio precantium, ut non modo ipse petitioni supplici, quod circa Religionis negotium, gloriosissimo Domino Genitori demissè porrexere, benignum assensum, sed simul filiales vices, apud Suam Sacratissimam Majestatem, interponere dignetur. Quam exhibuit Archi-Duci idem Paulus Okoliczany, per quam deinceps Rex coronatus, nomine Evangelici Status salutatus est, additâ in cautionem prece, ut suo tempore regnans, alteram Regiam aurem Evangelicis, perpetuæ, esset novissimæ suggillationi, pro motu malorum, obnoxiiis, integram semper conservaret dignetur.

Augustissime Imperator
& Rex,

Domine Domine naturaliter
Clementissime.

*In Solum Regiamq; Majestatis
Vestree Sacratissimæ gratiam
fidelitatem & fidelium obse-
quiorum nostrorum humilli-
mam perpetuamq; subjectio-
nem.*

N. I.

TAmetsi inter reliquas, quas cum aliis Domini Regnicolis æquè charas habemus, de Religionis Evangelicæ usu & exercitio sonans Diplomatica libertas, in ordine etiam ad benignas Majestatis Vestræ Sacratissimæ propositiones, eandem juxta benignum Regiumque sensum includentes, præcipua primaq; est, juxta id, quo ante omnia Regnum DEI quærere jubemur, ex eoq; ad mentem etiam facultatis, penes Sacrum Diploma Majestatis Vestræ, uti aliis semper, ita in præterita quoque Diæta Soproniensi reservatæ, & per M. V. S. minime præclusæ, tam quidem Diplomaticam confirmationem & conservationem, ex parte Serenissimi Archiducis Majestatis Vestræ Sacratissimæ, jamjam in Regem nostrum, DEO clementer sic benedicente, coronandi Filii, uti & respectu futurorum è lumbis Majestatis Vestræ Sacratissimæ hæreditariè securorum Successorum Suorum, in omne ævum clementer impertinendam, ac consequenter de eadem Religione nostra, emerforum, & in dies emergentium Gravaminum Diplomaticam satisfactionem urgere, ante omnia debuissimus: Nihilominus, ne aliquâ vel imaginariâ ratione, quasi dandam ad eandem Majestatis Vestræ Sacratissimæ propositiones resolutionem, remorari vellemus, argui potuissimus, & aliundè religiosè libertatis nostræ præinsinuatam confirmationem & conservationem, perpetuis semper temporibus perdurandam, sicuti etiam memorata emersa & emergentia onera calamitatesq; nostras inter alia Gravamina Regni (ceu quidem ordo Diplomaticis Regii postulat) inferi posse, nobis persuasum habuimus, idcirco etiam cum damno temporis, tacitè effluentis, hætenus M. V. S. particulariter molesti esse nolimus. Quia verò jam satis nobis constaret, hanc piam & omnem Scissionis ansam vitantem intentionem nostram, prædeclaratâ viâ & ordine, nonnullis ex Statu Dominorum Catholicorum, in contrarium obstantibus, nos promovere nequire, idcirco in eam de benignitate M. V. S. firmam spem inducimur, nobis à M. V. S. vel ab alio quoquam, vitio non versum iri, quòd jam hanc priorum temporum Methodum, consequendi supplicationum nostrarum optatum finem, imitari cogamur, & profunda humilitate petere, quatenus afflictam rerum nostrarum sortem, in meliorem pristinam formam, Diplomaticè reducere M. V. S. non dedignetur. „ Quæ miseræ nostræ inde incrementum non exiguum

Histor. Hungar.

„sumserunt, quod lamentorum nostrorum, in novissima Diæta Soproniensi M. V. S. eo tum suppliciter querulo soq; repræsentatorum, complanationem ex voto consecuti non fuerimus.

Verum quidem est Clementissime Domine Statum Catholicum, „ in eadem Soproniensi Diæta „ duos de Religione, nobis insciis compilasse, & reliquis „ Diætalibus inseruisse articulos, nihilominus ex prægnantibus rationibus in quantum à diplomate dissentirent contradicere Status Evangelicus necessitatus „ fuit, & præcipuè quod contra antiquam normam & „ formam absentibus Evangelicis concinnati essent, „ tum quidem quod fundamentalis libertati nostræ Diplomaticæ plurimum præjudicarent. Et licet, ex vi „ communis libertatis & publicæ prærogativæ nostræ, omnibus & ubiq; per Regnum, liber Religionis exercitii usus esse deberet, haberentur nihilominus plurima loca, comitatus, civitates, oppida & pagi, qui & quæ eodem penitus carerent: „ imo ubi etiam hætenus liberum exercitium fuisset, vix non ubiq; per Regnum, è liberis, Regiis, „ montanisq; civitatibus, oppidis item & confinibus „ nec non pagis rusticis simul ac nobilitaribus, „ etiam sub salvo præsentis diæte conductu, Ministros Evangelicos quâ ejicere, quâ ab officio „ prohibere, eorundem bona diripiendo, quotidianoque victu & amictu privando, ad mendicantem redigere: templa, (quorum numerum sicut „ & scholarum, parochiarum & aliorum Accessoriorum, ex specificâ serie M. V. S. porrigendâ benigne cognoscet) conglobata armatorum manu „ adimere: in plerisq; locis, & vel maxime in civitatibus montanis, miseram metallicorum & aliorum plebeculam, præsentaneo cum periculo vitæ, in erutis sub terra fodinis, proventuum M. V. S. totiusq; Regni augmenta indefesse facientes, „ non solum (nisi Religionem Catholicam protinus amplecterentur) ab hoc medio quærendi pacem submovere, sed & periclitatione capitis eam meritam hebdomadalem mercedem detinere, „ stricti insuper compedibus vinctos incarcerare: „ hæcque & similia imprimis minores Montanarum „ Camerarum officiales, cum quibusdam privatæ conditionis plebanis patrare, ac per hoc non M. V. S. (id enim neq; ab eadem desiderari certò scimus) sed suos loculos privatos implere: æquè item vix non ubiq; parochias, earundemq; & alios „ Ecclesiasticos proventus, res mobiles & immobiliæ, pia item Ecclesiarum & Ecclesiasticorum „ legata, sicut & bona Possessoria, ædes, hortos, vineas, terras arabiles & id genus alia, ad ipsorum, „ & Evangelicorum Ecclesiasticos usus & necessitates, testamentaliter alias ordinata & collata, „ cum omnibus eorundem utilitatibus occupare, „ nonnulla ab alienare, & in profanos usus convertere: scholas, earundemq; Rectores & alias id genus officii defungentes personas amovere, imò „ in compedes conjicere: ad ceremonias & ferias „ non suæ religionis observandas, assumendamq; „ Catholicam religionem, sub proscriptione vel „ etiam deprædatione bonorum, nobiles, cives „ æquè ac rusticos, acerbis verberibus, diraq; incapacitatione & vulneribus cogere: quin imò vicissim quibusdam reversalibus, adversus suam Evangelicam religionem obligare: ad nulla in Regno „ gerenda officia publica quantum in ipsis est, Evangelicos admittere, ac multos publicis officiis „ civilibus gaudentes, ab eorundem dignitate penitus

„ex auctorare; nulla ad hæc habita consideratio-
 „ne libertatis publicæ, a publicis etiam ablegatio-
 „nibus, sicut & quædam Collegia Mechanica, ob-
 „tentis Chæ suæ Articulis Privilegialibus, ex so-
 „la Religionis ratione, Evangelicos ignominio-
 „se excludere, imò hoc asserere, quasi, id ipsum
 „Majestas Vestra Sacratissima vetuerit; decimas
 „pariter & quartas, antea Parochis Catholicis
 „præstari non solitas, ut & alias solutiones, contra
 „Leges Regni exigere; exanguia hominum ca-
 „davera, non nisi lytro arbitrario persoluto, in-
 „humare: abusu campanarum repellere: men-
 „dicos Elemosynarios, Christianâ stipe viventes,
 „Xenodochiis etiam nostris, propter solam
 „Religionem Evangelicam relegare: Studiosos,
 „solitum beneficium, à Patronis suis ostiatim pe-
 „tere consuetos omnimodè prohibere: in aliqui-
 „bus locis in solitas Parochias sibi ostendi petere,
 „in casu renitentia, fundos Incolarum possessio-
 „nes, Territoria, item & publica ædificia ex
 „contigna templa vicinitate præcisè prætere-
 „re, ac occupare intendere: sicque quantum pos-
 „sunt, privatim publiceque libertatem & usum
 „exercitii religiosi turbare: aut sic ubi ipsis pla-
 „ceat exercitium extra Civitatum Mœnia, op-
 „pida & pagos, concedere: atque, ut in summa
 „comprehendamus, nullum violentiæ facinus,
 „in nos & Rusticos exercere reformidant in præ-
 „sentiarum usque.

An igitur occasione Neo-Coronandæ Au-
 gustæ prolis, novi nempe Regni Syderis, dis-
 cutiendis ærumnarum nostrarum nebulis, im-
 pertiendam Serenitatem demissè non implorabi-
 mus? Imò verò & tanto quidem alacriori ac er-
 ga Diplomaticæ justitiæ æquitatem, demissiori
 fiduciæ animo inducti, quanto maiorem spem
 Majestas Vestra Sacratissima nobis de se, „signi-
 „ficatione suâ decretali, Soproni die 22. Decem-
 „bris Anno 1681. ad universos Status & Ordines
 „clementer exarata, benigne facere velint, viam
 „in ulterioribus quoque Regni Diætis complananda
 „Religionis nostræ non præcludendo, imò facultate
 „tem supra insinuato modo reservatam Regia Di-
 „plomaticaque suâ autoritate concedendo.

Quare totam, post DEUM, qui Majesta-
 tem Vestram Sacratissimam in terris suum Vica-
 rium esse voluit, firmamque spem in autoritate
 ejusdem Diplomatica collocantes, atque hic loci,
 universos præterita Soproniensis Diæta commoditate
 submississimè porrectas Supplicationes nostras, pro
 repetitis habentes, ad Augustos Majestatis Vestræ
 pedes prono demissoque vultu provoluti, fide-
 li humilique animo supplicamus, quatenus præde-
 cessorum suorum Gloriosissimorum Austriaco-
 rum Principum, Regni Hungariæ Regum vesti-
 giis insistendo, „nos & Religionis nostræ mi-
 „seram tristemque faciem, non saltem in pristi-
 „nam libertatem Diplomatica reductione beni-
 „gnè exhilarare, templa Parochias, Scholas &
 „similia, cum universis suis appertinentiis & uti-
 „litatibus, piis item legatis ubique & in Bonis Fis-
 „ci Regii, ad mentem Diplomatis, cum Mini-
 „stris verbi aliisque Ecclesiasticis, scholæ Docen-
 „tibus, Scholasticis, Xenodochialibus & simili-
 „bus postliminio restitui, ubi verò post DEUM,
 speciali Majestatis Vestræ Sacratissimæ gratia hæ-
 cenus „permanere potuimus, in eadem liber-
 „tate servari, universaque Gravamina nostra,

„benignè complanatis complanandis, sublevari,
 „superindeque ad mentem Sacri Diplomatis con-
 „cipiendos articulos condi; Verum per Augu-
 stissimum Principem, Archi-Ducem JOSE-
 PHUM, quem futurum hæreditarium nostrum
 Regem reverentibus iisque perpetuo fidelibus
 animis veneramur, „istiusmodi libertatem con-
 „firmari & conservari, & si quæ Gravamina vel
 „supererunt vel (quod DEUS pro immensa sua
 bonitate à nobis avertat), „imposterum exori-
 „rentur clementer complanari, paterno in nos
 affectu & benignâ propensione, *Stante adhuc
 Diæta efficere non dedignetur.* Pro qua gratia,
 in nosque hoc tam ingenti conferendo benefi-
 cio, ut Vestram Majestatem Sacratissimam to-
 tamque Austriacam Regiam Domum assidua re-
 rum bellicarum felicitate, incolumitateque diu-
 turnâ, omnis boni recompensator DEUS, lon-
 gævè perfrui jubeat, ardentibus precibus invo-
 cabimus tum etiam nosmet ipsos, vitam & fortu-
 nas nostras in fidem Servitiumque Majest. Ve-
 stræ Sacratissimæ Hæredumque suorum devove-
 re, ac sanguinem (prouti nec hætenus quidem,
 pro locorum occasionumque varietate, intermis-
 simus) profundere sumus parati, benignissimam
 quantocyus præstolantes resolutionem.

Ejusdem Majestatis Vestræ
 Sacratissimæ

*Humillimi perpetuæ fideles
 subacti*

Status & Ordines Regni
 Hungariæ Evangelici.

(INTITULATIO.)

Ad Sacratissimam Cæsaream ac Regiam Ma-
 jestatem Dominum Dominum natura-
 liter Clementissimum.

(præsent. die 17. Novembr. Anno 1687.)

Demissum Memoriale.

Introscriptorum.

N. 2.

*Resolutio Majestatis Suae Sacra-
 tissimæ.*

E A quæ mihi fideles Status Augustanæ & Hel-
 veticæ confessioni addicti proposuerunt be-
 nignè intellexi. Et licet præsens Diæta fide-
 libus Statibus & Ordinibus, pro tractandis publi-
 cis Regni negotiis, & Filio meo Neo-Rege co-
 ronando duntaxat sit promulgata. Tamen ut
 aliis etiam Supplicantibus, in quantum moder-
 nus temporis Status permittit, satisfiat, vestrum
 scriptum diligenter perlegam, & quicquid in bo-
 num publicum deservire, justumq; & æquum judi-
 caverò, me resolvam. Cæterum tam absentibus
 in communi, quam præsentibus mea Cæsarea &
 Regia Gratia propensus (maneo.)

Se-

Serenissime Archi-Dux Austriæ & Neo-Coronande Rex, Domine Domine naturaliter Clementissime.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas, Domine Domine naturaliter clementissime.

VT primi felicissimorum Serenitatis Vestræ Regionum auspiciis quibus Sacro Regni Diademate nunc primum initiata reddetur, specimina, ceu quasdam Primitias, læto decerpere possimus animo, tantò alacrius ad Serenitatem Vestram demissa devotionis, subjectionis, fidelitatis & obedientiæ cultu accurrimus, quantò majorem spem concepimus, nos hic repulsum non esse passuros.

Submississimè nimirum porreximus Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestati, Domino Domino & Regi nostro Clementissimo, Gloriosissimo Serenitatis Vestræ Genitori, supplicem, in negotio afflictæ Religionis nostræ petitionem. Cui ut Serenitas quoque Vestra, benignè primis his suis Regni initiis, non saltem assentire & eandem admittere, sed & Clementes Filiales suas vires, apud summè titulum Dominum & Regem nostrum interponere, interponere non dedignetur, humillimè supplicamus, quatenus his primis, in nos, è novo sydere suo, emissis lætis radiis, integro suo, è utinam diuturno Regimine gaudentem securitatem polliceri nobis possimus.

Ejusdem Serenitatis Vestræ

Humillimi perpetuoque fideles Subditi.

Status & Ordines Inclyti Regni Hungariæ Evangelici.

(INTITULATIO.)

Ad Serenissimum Archi-Ducem Josephum, Neo-Coronandum Regni Hungariæ Regem Hæreditarium Dominum Dominum naturaliter Clementissimum.

Demissa Supplicatio

Introscriptorum.

Supplicatio Statuum Hungariæ Evangelicorum cujus in præcedenti fit mentio, quâ specificatio Templorum, Scholarum aliorumque à Catholicis vi Evangelicis adeptorum, partim eo modo, quo in Diætâ An. 1681. exhibita fuit, reiteratur, partim augetur, quia post ista Comitata de Anno 1681. non modo adempta non restituta, sed & novæ ademptiones secutæ sunt, servato ordine Comitatum, S. C. Majestati die 23. Dec. 1687. pro Complatione & satisfactione Caspares Csemmitsky, eum aliis Ablegatis, suppliciter orante.

IN ipso humillimæ supplicationis hujus exordio pro solita nostra humilitatis & fidelitatis demissione benignissimam in Majestatis Vestræ Sacratissimæ memoriam gravibus aliorum Regnorum & Imperiorum suorum curis obrutam in futurum necessariæ Religionis nostræ securitatem, desuperque submississimè factas preces suppliciter revocamus.

„ Quamvis & impossibile & onerosum esse videatur, è manibus nostris adeptorum „ prolixam enumerationem instituere, nihilominus quæ Templâ, Auditoria, Capellas, Parochias, Gymnasia, Scholas, Fundos, Xenodochia, Proventus, res item mobiles & immobiles in præsentem consignare valuimus (quippe „ & cætera per universos Regni Comitatus suos „ Articulari modo comperiri, restituere possunt „ sunt sequentibus recensemus.

Et si verò in novissima quoque Diætâ, hæc consimili forma declarassemus, tamen tum recentioris recapitulationis ergò, cum etiam quod gravissima accessione, adeoque nova occupatione afflictiones & injuriæ nostræ, vix non in immensum accumulata, post illam quoque Diætâ creverunt, imò & oblationi in primævo supplicii libello nostro factæ respondere volentes hanc seriem Majestati Vestræ Sacratissimæ humillima demissionis veneratione repræsentare non dubitavimus.

In Comitatu Abauyariensi.

In Civitate Cassoviensi, majus & minus Templum Evangelicorum Augustanæ Confessionis addictorum cum Parochia, Schola & aliis appertinentiis, prout & Proventibus ab Evangelicis, pro sustentatione Ministrorum collatis, piis item quatuor Domorum intra mœnia dictæ Civitatis existentium (quarum unam modernus Magistratus loci, moderno ejusdem Civitatis Judici, contra jus & æquum effectivè divendit, & abalienavit) unius horti, certarum terrarum arabilium, & in partibus inferioribus Hungariæ in promontorio Tokaiensi, Vinæ alias Varga dictæ, Legatis Evangelicis erepta, cum totali prohibitione intra mœnia vel in privata etiam domo sacra Augustano Evangelicis peragendi, scholasticam Juventutem informandi, baptizandi, sepeliendi, copulandi, puerperas introducendi, & alios actus ministeriales exercendi Evangelicis extra muros ad inconvenientia loca relegatis.

Præterea possessio Kauffa ex libera Grossi conda Stephani Tarkani dispositione usus Ecclesiæ Evangelicæ Bottyanensis, ut & ejusdem Templi Parochiæ & Scholæ ædificationem & Ministrorum sustentationem Testamentaliter destinata ac inspectioni Ecclesiæ Augustano Evangelicæ Cassoviensi præprimis submissa, cum omnibus Proventibus per Cameram Scepusiensem.

Similiter in Alfo Meczenseff loco alias articulari approbato, ejectis Ministro & Rectore

Evangelicis, Templum, Parochia & Schola una cum Proventibus decimalibus, occupata sunt.

In Possessione Cassa Uyfalv, Patres Collegii Cassoviensis quartam Decimalem ex frugibus Incolarum dictæ possessiones, antiquitus loci Ministro Evangelico pendi solitam.

In possessione verò Tehany modernus Bonorum Civitatis Cassoviensis Provisor Ladislaus Jaszay, similem quartam, dicto Ministro, tanquam ex Filiali ab antiquo cedentem, totaliter occuparunt.

In possessione quoque Somogy medietas Decimæ penes certum Contractum inter Catholicum & Evangelicum Loci Parochum, ab antiquo initum ac usu roboratum, hoc Anno per Catholicum Plebanum totaliter adempta est.

Zempliniensi.

In Saaros Patak Templum in arce extructum, una cum Proventibus Schola item in eodem oppido, quam ex fundamento Evangelici extruxerunt ac certis Proventibus dotarunt, occupata. Item in Tholozva, Fenyé, Liszka ac stante hac Diætâ in Mad, quod etiam ex fundamento iidem Evangelici extruxerunt, in Thalya, ubi etiam ex solo fermè adæquatis rudibus Templum, Turrim verò ex fundamento extruxerunt; In Keresztur & Tacsal in quibus locis certæ Vineæ Templis & Parochiis ab Evangelicis similiter applicatæ fuerunt: quas ipsi Ministri Ecclesiarum propriis sumptibus excolere quotannis consueverant, violenter adempta sunt.

Sarosienfi.

In Civitate Epperies, tria trium copiosissimarum Nationum Evangelicorum Tempia, Germanicum, Hungaricum & Slavonicum, Gymnasium item & Schola, totidemque Parochiæ cum reliquis appertinentiis & Proventibus, prout & omnibus Piis Legatis; His insuper liberum Religionis Evangelicæ exercitium intra mœnia ex integro peragendi de simplici est prohibitum Evangelici in suburbia Civitatis partim ad squalida & inconvenientia partim ad devia loca, pro suæ Religionis cultu exercendo amandatos.

In Civitate Barthpha duo Tempia Germanicum & Slavonicum, tertium Xenodochiale, cum Parochiis & Scholis cunctisque appertinentiis, Piis similiter Legatis certo insuper Hraboroskiano sic dicto pio Legato pro intentione Alumnorum Testamentaliter ordinato.

Ubi pariter liberum Religionis Evangelicæ exercitium intra mœnia cum suis actibus & ritibus ministerialibus, exequendum totaliter interdictum cœtu Evangelico ad inconvenientem locum cujusdam prati extra muros exterminato.

In Civitate Cibiniensi Tempia, Schola, Parochia cum accessoriis occupata sunt cum interdictione liberi Religionis Evangelicæ exercitii intra mœnia ex integro peragendi relegatis

Evangelicis extra mœnia pro suæ Religionis exercitio effectuando, Sic & alibi in eodem Comitatu.

Ungvariensi.

In Oppidis Pagisque quam plurimis Tempia, Scholæ Parochiæ cum universis Proventibus & aliis appertinentiis.

Szachmariensi.

In Civitate Nagybannya similiter Tempia omnia cum Parochiis & schola Campanisque sunt occupata, imo Exercitium Religionis liberum quoque non nisi ad exitum Diætæ hujus est concessum, intra mœnia administrandum, finitâ eâ, vel exterminandum extra muros, ubi nulla suburbia, vel penitus tollendum, unumque tantum Concionatorem retinendum, alterum vero, dimittendum esse, denunciatum est, cum tamen in actuali usu omnium Templorum & liberi exercitii antea extitisset.

Ad hæc Xenodochium quoque cum ejusdem & aliis Ecclesiasticis & Parochialibus Proventibus occupatum.

Adeoque hic Patres Jesuitæ & Monachi his saltem proximis Temporibus, Civitatem subingressi, prætendunt novas Parochias cum earundem appertinentiis, & nisi ostendantur, volunt territoria, possessiones, domos, templis contiguas & alia ædificia adimere, qui tamen & præter occupata nostra templa suum satis commodum habent, ac etiam extra duos vel tres vix dentur plures Cives Catholici.

Insuper Gerod Totfalu vocata possessio, cum certa Vineâ Pratis & Mola non ad Xenodochium, verum ad Civitatem, tanquam ab eadem extructa, à memoria hominum pertinens, quæ possessio alias expressis Privilegiis per divos quondam Hung. Reges confirmatis, à Senatu, non verò ab Ecclesiasticis dirigi semper solita in eum finem, ut Proventus hinc percepti præcisè in usum pauperum converterentur.

Denique Decimæ Vini hujus Civitatis ab antiquo propriæ ad exitum præsentis Diætæ sequestratæ sunt, ea conditione, ut post Diætâ, dictorum Patrum Jesuitarum sint & permaneant.

In Ech & Oppido Templum cum universis accessoriis, similiter Possessio Berencze, cum certo Molendino, qua pium Legatum alias per Illustrissim. quondam Dominum Franciscum Reday, de Kis Rede pro subsidio juventutis scholasticæ Szachmariensis ordinatum, à Patribus Jesuitis via facti violenter occupata de præsentiquoque violenta manutinentur.

Sepusienfi.

In Civitate Leuchoviensi Tempia quatuor cum Gymnasio, Parochiis, hospitali Pauperum ac cunctis appertinentiis & Proventibus sunt occupata, Evangelicis vero pro celebrandò libero Religionis suæ Exercitio, in desertum quendam Hortum, extra muros, ubi nunquam ulla fuere sub-

suburbia, nec de facto essent, amandatis civibus tam Catholicis ibidem vix viginti existentibus & reperiundis.

In Civitate Kelmarch Evangelicorum (licet Cives Catholici, alias paucissimi, unum speciale Templum imperturbatè semper possiderunt) præter hoc tamen duo Tempia cum Parochia, Schola, adeoque omnibus accessoriis sunt adempta & occupata cum pari totali exclusione & prohibitione liberi Religionis Evangelicæ exercitii intra mœnia dictæ Civitatis peragendi iisdem Evangelicis non nisi extra mœnia relegatis.

Desuper plurimis aliis in oppidis, pagis & villis (exceptis tribus possessionibus) Comitatus ejusdem, Tempia, Parochiæ ut & Scholæ, & appertinentiæ Proventusque universi.

Gömörïensi.

In Oppidis & possessionibus Jolsva, Khifnyo, Vezzeret, Rœcze, Hôszuret, Uyvasar, Polomka, Pohôrda, Sümœcze, Rosnobannya & alibi:

Borsodïensi.

In Præsidio Onodiensi, assumpto per ignem ligneo Templi ædificio, desertus fundus superest, ut & Parochiæ, Scholæque. Cum itaque intendunt Evangelici necessaria Templi, Parochiæ, Scholæque ædificia exstruere, supplicant, ut articulatè secundum Diploma conserventur, Decimaque frugum in sustentationem Ministrorum Evangelicorum antiquitus pendì solita restituatur, præque manibus eorundem relinquatur.

Thornensi.

Tempia: in Harskuth, Gœrgœ, Almas & plura alia.

Barsiensi.

In Civitate Cremniciensi Tempia, & ejusdem Civitatis proximè adjacentibus Pagis septem. Item in aliis Hlimik, Vihnye, Felsœ Zdania, Prochod, Zaynocza, Hamor Velkopolya, Kamenecz, Simonyi, Brodgyan, Marod, Koszmaly, Nova villa, Szelessen, Fenyökosztolan, Oszlan, Fellsalu.

Honthensi.

In Civitate Schemnicziensi, duo Tempia majora, cum accessoriis, porro in platea hujus Civitatis Hodrustanya, Bakabanya, Bellabanya, Bœrsceny Sz. Antal cum filiali Sibrito, Kormosso, Devicze, Beluja, Princzfalva, Csall Meznevelœ, Bozose, Szenograd, Lytva, Gyckes, AlsôRakocza & alibi.

Zoliensi.

In Civitatibus Vetero Zoliensi unum, Carponiensi unum, Novi Zoliensi verò duo majora

Tempia cum Parochiis, Scholis, horumque omnibus appertinentiis & Proventibus.

In Breznobanya, Patres piarum Scholarum, Decimas vigore certi contractus ad ipsam Civitatem Spectantes, nunc per omnem vim, cum magno Civitatis damno & præjudicio suam facere, Templumque & alia occupare intendunt, cum tamen ibidem præter tres Catholicos non dentur plures; pro quali quidem Decima etiamnum eadem civitas pactatam solvit vice Archidiacono Zoliensi.

In Dominio Zolio Lypoze universa Tempia, prout & illius nominis Oppido, nec Liber Evangelici Exercitii usus miseris incolis permittitur, verum sub pœna & gravi multa cavetur: Si autem aliorum sese conferunt, pro Exercitio Religionis ipsoque peragendo, captivantur, & in vinculis detinentur, vel verò pecuniaria solutione multantur.

Item in possessionibus Oczowa, Szalattnya, Dubrovvicza, Tajovva, Radvan.

Sopronïensi.

In Civitate Soproniensi Templum Sancti Michaelis cum Capella Hungarica & Cœmeteria eisdem contigua, item intra mœnia Civitatis Templum Sancti Georgii ad hæc Templum Xenodochiale extra suburbium cum nonnullis scholis & eorundem accessoriis.

In Civitate Rust, non solum Templum Germanicum ab imo propriis Evangelicorum sumptibus consensu Regio exstructum, & specialiter Privilegium, cum Parochia & Schola cæterisque accessoriis est occupatum, verum ipsum etiam exercitium Evangelicum ex integro est prohibitum, manifestissimo cum dispendio ejusdem Civitatis.

Similiter in Pagis Loipegsbachi, Agendorff, Bandorff, Harka, Wolff, Megyes, item Loczmany, Szakony, Stob, Petersdorff, Walpersdorff, Weperd, Buk, NemesLacony, cum filialibus, Sagh, cum filiali Simahaza, Locz cum filialibus, Szemere, Geresd, Janosfa Csafordfal, in Pago Beled, Mihalyi, Kisfalud, Keresztur, Farad, Egyed, Pordany, Nemet Sarkany, Szent Andras, Bodahel, Uyker, Egyhazasfalu, cum filiali Bafztifalu, Nagyes Kis Vœlcz.

Castri ferrei.

In Civitate Keöszey duo Tempia, unum Germanicum & alterum Hungaricum cum Turri & campanis & Capella in suburbio cum Cœmeterio, Parochia ac Scholis per Evangelicos ædificatis, nec non aliis domibus Ministrorum Evangelicorum & aliorum Residentiis, fundis, Proventibus, Legatis omnibus appertinentiis & accessoriis, Foundationibus pro intentione Rectorum Evangelicorum destinatis.

In possessionibus verò Fœlsœ Lendva, Murray Szombath, Szent György, VizLendva, Tifnia, Martyanicz, Dolnicz, SzentHona, Dobra, SzentMartony, Szolnok, Pusztá, SzensMihaly, Sarufalva, Burgiensis cum filialibus Kukmer, Wolflan, Kirzladn, Szulzrig, Inczenhoff, Hiedegkut,

degkut, Koenigsdorff, Raba SzentMihaly, Hidvegh, Szeczod, Nadasd, Szent Tamas, Szent Lehnard, Dogmad, Bucsn, Pœrcenye, Nardy, Oerisziget, Cota szennye, Copacz Karoly Paty, Tereftyenfa, SzentJvanfa, Nagy Paty, Mefzleny, Afzonyfa, Aclad, Vad Szethen Szilvagy, Bœgœd, Szarvaskend, Cfaniglak, Nemet Gentz, Pœse cum filialibus, Dorosslo, Sœpten, SzentGyorgy, Guar, Szeleste, in Kœrmend, Cakany, Szetœd, Hallos, Radocz, Sz. Lorincz, Taplanfa, Ketkaid, Polany, Kaponasfalu, Totfalu, Kises, NagyUngom, Uyfalu, Bologhfa, Kœveskut cum filialibus, Bœd, Jvanocz, Bosok, cum accessoriis.

In distri&tu Kemenyes allya, in Oppido Janoshaza, duo Templa Sagh, Simonyi, Ostfi Afzonyfa, & alia plurima in Comitatu. In Rohancz & Pinkafeld, ante hac ademptis omni exercitio Religionis Evangelico privati sunt.

Szaladiensi.

In Legrad Templum cum Parochia, Schola, aliisque accessoriis, Bagony, in Szent Gyœrgy Vœlgye Templa, Parochia, Scholæ, cum universis obventionibus & plura in Comitatu.

Jauriensi.

In interiori Oppido Jauriensi, Auditorium, propriis alias Evangelicorum sumptibus comparatum, ademptum, & ad profanos usus conversum est, nulla habita spe re habitationis ejusdem Evangelicis Ministris in suburbium Uyvaros dictum relegatis.

Hic Ministri etiam si urgens occasio ita foret, partim ægrotos visitantes, partim alia omnia de conscientia eorundem peragere volentes in interiori Oppido pernoctare haud permittuntur, sed & cadavera defunctorum, ritu solenni & antehac usitato in humanda (non sine præjudicio libertatis Evangelicæ Religionis) educi perhibentur.

Insuper in pagis quam plurimis Templa, Parochia & alia accessoria, violenter adempta, sunt, tenenturque in præsentiarum præ manibus Dominorum Catholicorum.

Comaromiensi.

In Oppido Regio Rev Comarom, Templa, Parochia, scholæ sunt occupata, Ministri utriusque Confessionis expulsi, scholæ Helveticæ Confessionis, ædificium, per Patres Franciscanos dirutum, ædificioque Claustris eorundem in loco Parochia Helv. Confess. superædificari applicatum, fundus verò ejusdem scholæ divenditus est. Legata insuper pia, Clenodia & pecuniæ Jramento mediante ab Evangelicis exacta & ablata.

Et licet post Diktam Soproniensem Ministri Evangelici reintroducti essent, denuo tamen modernorum revolutionum tempore expulsi sunt, nec ad præsens usq; introduci permittuntur. Ad hæc Opifices & Mechanici Evangelici in Cehis sint ad processiones & ceremonias Religionis ipsorum contrarias sub pœna quatuor florenorum coguntur, neque aliter nisi vexilla confici eurent proteguntur confectis in Cehis eorundem

Articulis, ne quidpiam præter Catholicos in numerum eorundem recipiantur.

Mossoniensi.

In Comitatu hoc adeò ex integro non tantum publicè, sed & privatim eliminatus est liber Religionis Evangelicæ usus, cum multarum millium aliarum præsentaneo discrimine & dispendio, ut ne quidem Nobiles ipsi audeant privatim hæc eorum Diplomatica libertate gaudere & uti.

Namque in Ovar duo Templa Augustanæ & Helveticæ Confessionum, in Szolnak, Nemet-Jagendorff, Raika, Szent Juan, Mosson, Leben, Szent Miklos, Tetem, Pusztasamaria, Czurndorff, Level, Miklosdorff, Bellæ Kemlye, Hegyeshalom, Kanok, Metser, Halasz, Kœpczeny, Galos, & aliis etiam plurimis in Locis Templa, Parochia, & Scholæ ac alia similia cum Proventibus adempta sunt.

Vesprimiensi.

In Præsidio Papa, Templum cum Parochia Xenodochia aliisque appertinentiis & Proventibus, certa item Domus ad Parochiam pertinens. Hic stipendium quoque, hæctenus Ministris & Rectoribus Evangelicis annuatim à Majestate Vestra Sacratissima alioqui pendi solitum denegatur.

Item in aliis quoque locis, Templa, Parochia & alia pertinentia occupata sunt.

Posoniensi.

In Civitate Posoniensi Templum Germanicum in foro Civitatis, partim ære sacri Romani Imperii Evangelicorum Statuum & Ordinum, partim verò Civium & aliorum itidem Evangelicorum sumptibus extructum, cum Gymnasio eidem immediatè annexo, & Hungaricum pariformiter propriis Evangelicorum sumptibus extructum, cum domo certa per Evangelicos pro habitatione Ministrorum comparata, cunctis Ministrorum Bibliothecis haud exiguo ære conquisitis & omnibus aliis appertinentiis, exercitio Religionis in suburbium relegato.

In Civitatibus Szent Gyœrgy & Bœsnig similiter omnia templa cum parochiis, scholis, & omnibus pertinentiis, totalique exterminatione exercitii Religionis Evangelici: Adeoque Bazinii Evangelicarum puellarum docens, à docendis iisdem & instruendis severissimè & sub comminatione prohibitus (secus enim manibus pedibusque ligandus Posonium abducendus foret) cedere officio, stante præsentis dictæ jussus est.

In Medor æque templum Germanicum parochia & schola cum universis accessoriis libero Religionis Evangelicæ cultu extra mœnia Civitatis relegato.

In Civitate Tyrnaviensi duo Templa Augustanæ & Helveticæ Confessionis propriis eorundem sumptibus ædificata, cum Parochiis, scholis, Cœmeteriis & campanis, cunctis item pertinentiis, & piis legatis, omnimodaque cultus Evangelici interdictione.

Insuper

Insuper in Samaria, Szerdahely, Czelefcze, Guthor, Miserdy, Kaposztapruk, SzentMihalyfalva. Fecellece Szeli, Csatai, Lympok, Maitin, Nagyszegh, Tullos, Koszut. Nagy Levard & aliis Oppidis & Pagis. Et in Szerdahely quidem Templum ab imo dirutum, materialiaque ejusdem in alios usus conversa sunt.

Nitrienfi.

In Civitate Szakolczeni, & quamplurimis aliis Oppidis, Pagisque aliquot saltem exceptis. Et in Szakolczeni quidem Civitate, domestica quoque sacrorum lectio, severissime est inhibita; Cum tamen, tam Augustanae quam Helveticae Confessionum homines propriis sumptibus templa sua erexerint, & dotaverint, ipsisque etiam juxta Articulum 1. Anni 1608. ante coronationem, & Anni 1647. Artic. 7. usus Religionis Exercitii liber esse deberet.

In Vaghuyhelly, solo æquatum Templum cum prohibitione Exercitii. Item in Senthe & alibi.

Trenchiniensi.

In Civitate Trenchiniensi duo Tempia cum Gymnasio, Parochiis, Coemeteriis, & cunctis appertinentiis. Ubi quoque Anno 1683. dum ad cujusdam militis Germani multimodam petitionem, illi tunc extreme infirmo, sacram synaxin Evangelicus Minister administrare voluisset, per Castrensem quendam Patrem Jesuitam, non tantum opus hoc sacrum impeditum, sed & sacer calix ademptus & ablatus est.

In Oppido Zolna, duo Tempia cum schola, Parochia, Draconario & aliis appertinentiis. Similiter in Hanzlikfalva, Kochanocz, Biroz, Dezericz, Puchoro, & plurimis aliis.

Thuroczeni.

In Szklono & Felsze Stubnya.

Arvenfi.

In Kubiny cum Filialibus, aliisque plurimis locis.

Liptoviensi.

In Oppidis: Rosenbergh, cum Parochia & Schola, sicut & Filialibus Arbuoltuva Sancti Martini & Capelli Revucensi.

Item Komjachna, cum filiali Stankovany. Minus Szent Lyskofalva, Tepla, SzentMihaly, Lypcze, Boldogh Aszonyfalva, Libele, Dubrawa, Nagy Paludgya, Kis Paludgya, SzentKereszt, Boldofalva, SzentMiklos cum Filiali Okoliczany, Szent Jvan, Bocza, Szent Peter, Dovaloro, Hibe, Wihodna, Wazet, Csorba, Kokavva, Pribilla, Szent Andras, Szent Jstvan, Smreczan, Trstenye, Tarnocz, Szielincza, Mattyasfalva, Prosek, Szent Anna, cum Filiali Malatina & alibi.

Dantur denique quamplurima & alia loca;
Historia Hungar.

Civitates, Oppida, Pagi, & Confinia, ubi non nisi ad tempus signanter etiam ad exitum presentis diætæ Exercitium, intra mœnia vel Oppida, aut Pagos ipsos concessum est, postea extra mœnia, Oppida & Pagos relegare intendunt.

Hæc sunt, Inviçissime Cæsar, quæ nimium perfunctorie consignavimus, non quod longe, plurima Tempia, Parochiæ, Scholæ & his similia accessoria, denominari nequeant, verum, ne tot occupatorum enumeratione Majestati Sacratissimæ molesti simus, ea spe nempe freti, quod ubi res nostræ ad sacri diplomatis articulationem pervenerit, non sit futurum difficile, universa occupata & adempta, in singulis Comitibus, Civitatibus, Oppidis, Pagis, Confiniis & in Fiscis bonis nominare, imo & ad oculum demonstrare, cum Filialibus & quibuslibet appertinentiis.

Porro clementer nosse dignetur Majestas Sacratissima in plerisque locis frustra proflare Tempia, vel enim apud Catholicos, supra necessitatem sunt, vel Ecclesia integra ex Evangelicis constante, aut alicubi paucis tantum Catholicis existentibus, non sunt, qui ea frequentent: Pleraq; deserta & desolata, neutrius partis usui deserviunt non nostro, quia non permittuntur: non eorum, quia sunt superflua. Habent item plurima Tempia, Parochiæ, Scholæ, & id genus alia, quæ recentissime ab Evangelicis exstructæ & ædificatæ sunt, sicut & Proventus novissime ordinati: Hic comprehenduntur Decimæ & quartæ Decimales, vel ad Evangelicos Ministros immediate, vel verò ad ipsas Civitates, Oppida, & Pagos spectantes, ut & alii redditus, Pia item Legata, contra sensum Art. 11. Anni 1647. in profanos usus conversa.

Quæ quidem tam prævio modo consignata, quam quæ consignari omissa sunt, aut certè in novissima Diætâ Soproniensi uberius nominatim deducta, ac Majestati Sacratissimæ exhibita, partim ante Diætâ Soproniensem, partim paulò post quædam solum ante hæc Comitia, quædam publicata, imo & stante Diætâ à nobis sunt ablata.

Quæ omnia tanto nobis acerbiori animi sensu accidunt, quod quidam ex Dominis Catholicis non jure, non ordinaria auctoritate, non secundum Diplomata faciunt, sed pro lubitu suo ac licentiosè in nos, Ministros, Rectores, Nobiles, Cives, Milites Metallicos, Opifices, Rusticos & quosvis Evangelicos, contra sensum Articuli 14. Anni 1647. abutantur, omnibus his similibusque excessibus & actibus Potentiariis ut plurimum Majestati Sacratissimæ augustissimum nomen prætexendo, nobis tamen hoc neutiquam credentibus.

„ Ad extremum denique Evangelici, vel „ ad officia Publica & dignitates, quæ in Comitibus, qua Civitatibus, qua Oppidis Privilegiatis non admittuntur pari privata aliqua consideratione, a Diætâlibus, aliisque Ablegationibus & functionibus, imo Cehis quoque, solo Religionis respectu arcantur contra tenorem Articulorum 9. 10. usque ad Articulum 13. ante coronationem Anni 1608. & Art. 44. A. 1609. Nihilominus omnibus etiam exquilitis mediis, ad solvendû Cath. Plebanis contra

mentem Articulorum 11. & 12. de stolaribus quoque Proventibus sonantium Anni 1647. compellantur.

Clementiam igitur Majestatis Sacratissimæ humillimis obtestamur precibus, quatenus circa præmissa, etiam juxta antecedentium supplicium libellorum nostrorum submississimam instantiam, Majestas Sacratissima in ordine ad occupata & adempta sese non min⁹ benignè quam diplomaticè resolvere, ac nihilominus, cum omni eidemque Majestati & benignitati ex æquo cum aliis Regnicolis fideliter serviamus, & propterea æquitati Cæsareo-Regiæ, ut eosdem gratiæ fructus percipiamus, conveniret, securitatem de futuro nobis Religionis nostræ clementer impertiri, in integrumque occupatorum & ablatorum restitutis, intra viscera Regni & Comitatum, Præsidiorum, & confiniorū, intraq; mœnia Civitatum, Oppida & Pagos, ipsum quoq; Rel. nostræ Exercitium conservare & manutenere, præscitatas ad hæc leges, ut & Articulus 1. Anni 1608. ante coronationem editum, benignè confirmare non dedignetur.

Quam nos quidem Clementiam Cæsareo-Regiam, illibata incontaminatæ fidelitatis ac obedientiæ sedulitate, quævis etiam pericula contemnendo demissè recognoscere, omni tempore & occasione adnitemur. Clemens præstolantes responsum.

Ejusdem Majestatis Sacratissimæ

*Humillimi perpetuo fideles
Subditi.*

Status & Ordines Regni Hungariæ Evangelici.

N. 4.

Memoriale Evangelicorum Regni Statuum quo ad expositas Sacratissimæ Cæsareæ Majestati in puncto Religionis querelas Clementissimum Responsum instantissime expetunt. Præsentatum die 9. Januar. 1688. per dictum s. Stephan. Szerdahely porrectum.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas,
Domine Domine naturaliter Clementissime.

DUm à Die vigesima sexta Decembris Anni 1687. qua Majestatis Vestræ Sacratissimæ ad ea, quæ quarta & septima ejusdem Mensis diebus erant præsentata Gravamina Regni, clementer missa Resolutio perlecta fuisset, nec quid-

quam penitus in negotio Religionis nostræ responderi comperissemus, ad initium usque hujus novi Anni, quasi attonitis pependimus animis.

Sed cum in publicam sessionem, die ultima elapsi anni celebratam, de residuis Gravaminibus sonans Majestatis Vestræ Sacratissimæ benigna Regia Resolutio illata esset, nonnihil dejectos & quasi ab inani expectatione antea suspensos animos mirum quantum erexit.

Quippe Paternam & pietissimam Majestatis Vestræ Sacratissimæ pro Regii sui muneris exigentia, curam & sollicitudinem vel ex eo humillimè satis tamen abundanter perspeximus, quod demissa nostra Memorialia, ibidemque comprehensa Gravamina & instantias, nec non ex opposito, ne fors directam Venerabilis Cleri prætensam quondam Replicam eo præcisè fine ad Inclytos Status & Ordines benigne dirigi voluit, ut iisdem ab utrinque auditis, majori cum fundamento, huic tam magni momenti negotio, juxta publicæ quietis exigentiam provideri possit, qua vel unica ratione, humillimas agimus & æternas habebimus Majestati Vestræ Sacratissimæ gratias.

Et licet ex publica prælectione prævio modo declaratæ benignè Majestatis Vestræ Sacratissimæ Resolutionis eam fuisse clementem ejus mentem ut inter reliquos Status & Ordines nobiscum quoque communicata fuisset prælibata Venerabilis Cleri prætensa Replica, cognoverimus, tamen quia publica ad Regnicolas à Proceribus ex more instituta Legatione perceperamus, Majestatem Vestram Sacratissimam, certam suam Resolutionem nostrum negotium concernentem ad Celsissimum Principem Regni Hungariæ Palatinum direxisse eo respectu eadem ipsa die memoratum Dominum Regni Hungariæ Palatinum avidè & demissè compellavimus, sua nihilominus Celsitudo Palatinalis, nihil aliud quam missas esse equidem ad se mentionatas demissas supplicationes nostras, imo certam quoq; Replicam à V. Clero è converso adornatam, ita nimirum, ne nos non minore fidelitate quam illi præditi sunt erga supremam Majestatem obligatos subditos, Majestas Vestra Sacratissima in Regno, Patria nostra charissima (cujus nosmet non spurios Cives, neque à Majestate Vestra Sacratissima aliquo flagitio devios subditos agnoscimus) Patriaque persuadentem, verum in quem finem illa ad se missa forent, à Majestate Vestra Sacratissima, nihil penitus sibi specialiter esse commissum respondit.

Hoc Palatinali responso, vicissim merito perturbati sumus, non quod Venerabilem Clerum antea semper magis occultè, jam nunc apertè, hoc animo erga nos esse intellexerimus, sed quod Majestati Vestræ Sacratissimæ in demississimis Instantiis nostris Diplomaticè resolvendis, nec per Venerabilem Clerum in quæstionem sumendis, silentium præter morem diutius contineri, ex mora temporis animadverterimus.

Quippe nullius sceleris conscii, per quod illam ex affectu in Religionem nostram depromptam sententiam meruerimus, eo minoris æstimamus Venerabilis Cleri prætensam Replicam quo certiores sumus, Majestatem Vestram Sacratissimam æquiore & benigniore animo, pro-

propensam, sinistre ne fors congestis accusationibus non audita præsertim altera parte fidem adhibere, aut ex unius sive Evangelici sive Catholici male contento animo, cæteros suos fideles æstimare non solere.

Quamvis autem laribus & libertatibus nostris Diplomaticis Legibusque superinde fundatis, ac non obstante Venerab. Cleri aliorumque contradiotione, per Majestatem Vestram Sacratissimam etiam confirmatis inhærere nos oporteat, ceu quidem inhæremus, nec ad aliquas disputatorias contentiones, salva Religionis nostræ libertate condescendere necesse sit, tamen ne utique Instantiæ nostræ diffidentes ad præactam prætensam Venerab. Cleri Replicam reponere, non omnino intermisissimus.

Verum quoniam nec publicè, nec ad partem ad iteratas quoque nostras postulationes nobiscum communicata fuerit, hoc benigno Majestatem Vestram Sacratissimam fore animo, ut pro nulla reputetur, humillimè confidimus, & cæteroquin demissè supplicantes, ne per quosdam quæsitæ temporis mora, prætiosissimo hoc diætali beneficio (cum aliàs Majestatem V. Sacratiss. aliorum quoque Christianorum Imperiorum suorum imminentiumque Bellicorum apparatus cura vel solitudine distentam, præsentī Diætæ finem imponere quantocius clementes velle sciamus) nos excidere Majestas V. S. non patiat. Autores Gravaminum nostrorum quod præteriverimus consulto id factum esse à nobis Majestas V. S. nosse dignetur, ea ratione ne irritamentis, quæ sæpe ex confessione veritatis oriuntur, ansam præberemus, charitatem etiam Christianam quæ proximi errata operire solet præ nobis ferentēs.

Quod si tamen in sua prætensa Replica privatum negotium hanc libertatem nostram esse dicant, ad id tum alias multoties tum etiam in prioribus humillimis Memorialibus, anticipato respondimus. Si autem (ut solent jam ab antiquo) Religionem nostram à temporibus gloriosissimi illius Apostolici Regis S. Stephani Majestatis V. S. prædecessoris non manere & diplomata fortasse per vim extorta esse asserant, hic pientissime Monarcha ob magnitudinem & amplitudinem de vetustate & novitate Religionum, non nudis Lutheri vel Calvinii nominibus, verum ipsiusmet sacre scripturæ conformitatibus & concordia deduci solitas rationes ad Theologos relegando, quatenus libertas Religionis nostræ in dulcem patriam nostram recepta est, & si in An. 1687. Prædecessores nostri Sopronii satis solite respondissent Memoriali illo, quod Majestas V. S. in forma Replicæ ad has & similes prætensas rationes adornatæ, demissè porrexerant, in illa imprimis periodo quæ incipit: Constaret siquidem proximè elapso seculo Religionem Evangelicam sola verbi DEI prædicatione &c. &c. tamen succincte & brevissime hoc etiam adjicimus, quod Templâ, parochias Scholas & Xenodochia, Proventus & alia accessoria non vi aut potentia (uti prætendunt) sed juris & Domini successione legitima ad Ecclesias Evangelicas sponte & libere ipsam quoque Religionem Evangelicam juxta Diplomaticam Libertatem amplectentes devoluta quin etiam diplomaticè & articulariter penes nos relicta, plurima porro per nos ipsos exstructa dotataque sunt, quem-

Histor. Hungar.

admodum quidem hæc in memoratis prioribus supplicationibus nostris fusiusscule deducta sunt. Ad hæc quod si V. Clerus non minus sponte quam benigne concessa sacra Regia Diplomata, Pacta, & alias Regias immunitates solius respectu Religionis non servari debere persuaderet, sequeretur, nullam esse posse in Politica vivendi ratione securitatem, quælibet Pacta suspecta redderentur, Fides publica (quæ præcipuam in area pectoris Regii immotamque sedem habere solet, si alioquin exulet) ubique effectui destitueretur. Præterea item extorsioni sacrorum Diplomatum libertatum, & immunitatum de Religione nostra sonantium vel id solum repugnat, quod ipsemet Ven. Clerus & alii Status Catholici in Politicarum aliarumque rerum materia iisdem æque ac nos ipsi utuntur & alias quidem prætensæ extorsionis allegatio Majestatis Vestræ Sac. gloriosorumque Antecessorum suorum Cæsareo-Regiæ auctoritati non parum derogaret.

Præterea Clementissimè Imperator in demissa Inclytorum Statuum & Ordinum per modum Replicæ facta supplicatione tenoribusque conceptæ juramenti formulæ & demissè postulati novi Diplomatis citra assensum & voluntatem nostram appositæ extarent voculæ Communibus & Communes & eadem quidem licet sano sinceroque sensu pariter nobis etiam fidelibus Majestatis V. Sacrat. subditis deservire deberent, quia tamen haud obscurè ulterioris quoque nostræ oppressionis fundamentum & quondam quasi radicem ponere intendere nonnullos Dominos Catholicos vel exinde luculentum esset, quod ad iteratas nostras Instantias ad eadem vocabula supervacanea amovere & expressam de Religione nostra conditionem superaddere ne utique volumus. Proinde ne quo pacto ob præsentem rerum conditionem Maj. V. S. gravissimis ex causis concupitam Diætali negotiorum ad maturationem potro ad Majest. V. S. demissè recurrere non valeamus, hac ipsa occasione submisso animo supplicamus quatenus hanc quoque ulteriorem ne fors exinde oriri queuntium discordiarum ambigui sensus & nos in futurum opprimere collimantem in iisdem oculis: Communibus & communes latentem materiam non modo clementer expungi facere, verum autoritate sua Regia expressam de negotio nostræ Religionis securitatem, juxta mentem Diplomatis Lynzensis in paragrapho: ad quod observandum &c. inferere benigne non dedignetur. Cum igitur nihil nos Sacratissime Cæsar, quod cum æquitatis ratione pugnet putamus, nihil novi induci cupiamus, sed quod tot Augusti Cæsares & Reges tot sacris diplomatibus admiserunt, tot legibus confirmarunt nihil quod ad Maj. V. S. perpetuam laudem ad Neo-Regis Domini Domini nostri Clementissimi decus & felix regimen spectet, supplicemus, nihil item & vel maximè quod in nominis Divini Gloriam æternam promovendam nostram salutem non pertinet exoremus. Ideo non minore à nostra parte quam à Dn. Catholicorum fidelitate præsupposita, nulla justa ratio dari potest, quæ nos à Sacro M. V. S. diplomate avellere patiat. Cum & cæteroquin gratiæ Regiæ ea sit proprietas, ut in pariter fideles Regiæque servitia ex æquo sustinentes æquales fructus de se diffundat.

Gg 2

Ac

Ac proinde (siquidem & alioquin Articulis novissimæ Diætæ Sopronensis tanquam clarissimè cum genuino sensu sextæ conditionis Diplomaticè adversus etiam Dominos terrestres & in favorem Rusticorum quoque ubique & in Fisci Regii bonis existentium extensæ pugnantis, tot tantaque Templâ in quibusdam Comitatus non nisi ad duo loca restringentibus, de ablati it. tot Temp, Parochiis, scholis, proventibus, aliisq; accessoriis innumeris in se penitus nihil amplectentibus à multis aliis ad nos & angustandos fomitus non carentibus consentire Evangelici nequiverint: denuo humillimis devotisque precibus Majestatem Vestram Sacratissimam lacessere cogimur, quatenus jam tandem clementem suam Resolutionem Autoritate Regia privata quorundam Dominorum Catholicorum in Conscientias, quæ solius DEI omnipotentis arbitrio subsunt dominandi potestate rescissa ex pia paternaque in nos propensione juxta sacrum Diploma explanare hac universa ante & post Diætam Soproniensem adempta Templâ, Parochias, Scholas aliasque appertinentias & occupata restitui committere, eorundem ultiores occupationes renovatione Articuli 14. Anni 1647. carere circa Libertatem exercitii de omnibus Comitatus Civitatibus Regiis & Montanis Oppidis & Pagis, tenuioris conditionis, Nobilibus Rusticis Metallicis ubique & in Fiscis etiam sui bonis existentibus Articulum I. ante Coronationem Anni 1608. Item 7. Anni 1647. ad Civitates Szakolcensem & Tyrnaviensem, adeoque opifices & Mechanicos, aliosque Evangelicos etiam alibi in Regno commorantes ad ceremoniarum observanda festa suæ Religionis contraria non cogendos dilatum.

Circa usum Campanarum & sepulturæ Articulum 19. ejusdem Anni 1647. circa officiorum Comitatus & Civitatus, aliorumque ut & Diætaliū aut similium Ablegationum absque Religionis discrimine fiendam electionem in Cæsareamq; receptionem Articulum 44. Anni 1609. circa solutiones præterea per Evangelicos solis Evangelicis Ministris præstari debitarum nec non Decimarum quararum, piorum Legatorum aliorumque quorumlibet Proventuum partim ad ipsas Ecclesias Evangelicas, partim ad Senatum civilem, partim verò ad ipsosmet Verbi Ministros immediate spectantium restitutionem Artic. 11. & 12. præcitati Anni 1647. benigne renovare, in illorum autem libero usu & possessione, quæ præ manibus nostris hætenus - - erunt non saltem Clementer manutenere, verum etiam si quæ diruta, reædificaremus, & quæ circumdata non sunt muro circumdaremus Regia autoritate sua protegere, neque extra Civitates, Oppida, Villas & alia loca confiniaria & Præfidiaria nos aut exstruendorum Templorum aut exercendæ Religionis causa ad loca inconvenientia squalida & incommoda relegari permittere, consequenter juxta easdem Leges, Ministros Rectores, aliasque Ecclesiasticas personas, docendis populis & erudiendæ Juventuti necessarias securas reddere, ac pro futura nostri securitate (de qua ab initio ut & supra humillimè supplicamus) in novum Di-

ploma Toti Regno largiendum inferi, simulque universa præmissa per quoslibet mediante etiam in hanc rem concipiendo Articulo observari facere non dedignetur.

Quam Majestatis vestræ Sacratissimæ Gratiæ uti submississimis debitæ & in perpetuum devotæ fidelitatis nostræ obsequiis ita assiduis pro felici auspiciatissimoque Majestatis Vestræ Sacratissimæ Imperio tam in Augustissima Persona sua quam serenissimi Domini Domini Neo-Regis nostri Clementissimi, dulcissimorumque suorum Hæredum in emolumentum totius Orbis Christiani ad omnia residua secula superstitem ad omnipotentem DEUM unicum Regalium soliorum firmatorem cordicitus fundendis precibus humillimè demereri nusquam & nunquam intermitteremus exoptatissimam benignissimamque præstolantes resolutionem.

Ejusdem Majestatis Vestræ
Sacratissimæ

Humillimi perpetuoque fideles Subditi.

Status & Ordines Inclyti Regni Hungariæ Evangelici.

N. 5.

Oratio ad Sacratissimam Cæsaream Majestatem cum præcedens exhiberetur Memoriale à Generoso Domino Stephano Szerdathely habita die 9. Jan. 1688. cum Responso Cæsareo de die 9. Jan. 1688.

Oratiuncula occasione presentationis Memorialis præcedentis hujus Inclyti Status Evangelici, die 9. Jan. 1688. facta, coram Majestate Sacratissima per Generosum Dominum Stephan. Udvarhely habita.

Augustissime Imperator, Domine Domine Nobis naturaliter clementissime,

Humillima perpetuæ fidelitatis subjectione præmissa, felix diuturnum, gloriosissimumque Imperium Majestatis Vestræ Sacratiss. Status Regni

Regni Hungariæ Evangelici eum profunda sui submissione apprecatur. Et siquidem ex benigna Majestatis Vestræ Sacratissimæ circa negotium Religionis in ordine videlicet ad Punctum 3. facta resolutione, eam fuisse Majestatis Vestræ Sacratissimæ Paternam mentem & intentionem perspeximus, ut nimirum tam nostra quam contra eadem porrecta Venerabilis Cleri Gravamina cum Inclytis Statibus & Ordinibus interque eosdem nobiscum etiam fidelibus Majestatis Vestræ Sacratissimæ subditis communicarent, pro ea Pientissima Majestatis Vestræ Sacratissimæ intentione, paternaque cura, immensas humillimè referimus gratias; Verum siquidem eadem Venerabilis Cleri Gravamina nec in publico, nec ad partem (qua de causa nos latet, nisi forsitan non satis sibi fida fuissent ad iteratas quoque instantias nostras nobiscum communicata non fuerint; Itaque Augustissime Cæsar ad eadem pro sui exigentia, in omnibus punctis reponere neutiquam potuimus, verum tamen quæ eorundem rationes nobis innotescere potuerunt, ad eadem humillimam nostram Replicam conscripsimus, quibus jam coram Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis Persona, hæc quoque cum debita submissione superaddimus: quod nimirum quidcunque pro rationibus V. Clerus adferat, illa omnia Sacris Regni Diplomatis cassata, ad quæ tamen vel si scripturarie respondere debeamus, unum Gamalielis exemplum Sacris in literis expressum, ad omnia illa evertenda sufficeret, qui Judæis, dum Apostolos extirpare, aut etiam morte afficere intenderent his verbis consuluit: Abstinete manus Vestras ab hominibus istis, quoniam si est ex hominibus opus istud, dissolvetur, si à DEO est, non potestis, inquit, dissolvere & videte, ne etiam cum DEO pugnare videamini. Si vero (uti quidam solent) Diplomata Sacra nobis, ut prætendunt, Hæreticis non esse servanda asserunt, aliud hoc quoque in casu in sacris literis contentum persuadet Gibbeonitarum exemplum, qui quamvis plus quam Hæretici, quoniam Gentiles extiterunt, tamen propter fœdus cum iisdem initum in eadem Terra Canaan: ex qua omnes Gentes delere DEUS injunxerat, à populo Israelitico conservati sunt.

Nec est quod afferant, uti quidam nobis objecerunt, vi extorta fuisse Diplomata cum hoc probari nunquam potest, sed si etiam admitti possit, videmus similem, si non majorem in præcitato exemplo casum, siquidem Gibbeonitæ, fœdus illud maximo astu fraudeque ab Israelitis extorserunt, tamen dum contra idem fœdus quadringentis post circiter Annis per Saulum Regem fuissent lacesiti, non solum in persona sua idem Rex propterea itam Divinam, verum post mortem etiam totus populus Israeliticus tempore jam Davidis Registriennali propterea fame castigatus à DEO extitit, nec secus ira Divina complanari potuit, quam quod ut Sacra innuit Historia, septem Viri ex stirpe Saulis oriundi, iisdem Gibbeonitis in quibus illatam sibi injuriam vindicare possent, à Davide assignati fuissent.

Itaque Augustissime Imperator nos contra

omnes Venerabilis Cleri rationes nosmetipsos Pientissimo Majestatis Vestræ Sacratissimæ Zelo, Paternæque Curæ submittimus per JESU CHRISTI VULNERA, per salutem animæ & si quid magis est Majestatis Vestræ Sacratissimæ supplicantes, quatenus nos (hoc lætitiæ tempore, quo dulcissimorum suorum hæredum stabile in regno totaque consequenter Christianitate Cæsar. Regiumque solium, imò quoque præsentī pariter aliorum M. V. S. fidelium subditorum communi desiderio promptitudine & applausu fundatum est) Spiritualis nostræ libertatis (qua nihil nobis dulcius est) securitate in futurum etiam destitui non patiat; Verum in benignissime elargiendi Diplomatis serie specialem illam Clausulam, qua tam M. V. S. quam Prædecessores sui Gloriosissimi nobis consultum esse voluerunt, dignatique sunt per expressum propter tollendam tot millium animarum de sui securitate desperationem inferi, ac moderna etiam gravamina nostra autoritate Sua Regia Diplomatice complanare cum reali & extensiva ademptorum à nobis restitutione clementissimè dignetur.

Quam Majestatis Vestræ Sacratissimæ gratiam perpetua submissa fidelitatis promptitudine humillimè demereri nusquam & nunquam intermissuri sumus.

N. 15.

RESPONSUM.

Fidelium Augustanæ & Helveticæ confessioni addictorum Statuum & Ordinum recursum ad me veluti Regem suum factum intelligo, eorundem, ita & Cleri gravamina, eo quidem fine ad universos Status & Ordines direxeram, ut ibidem de iis juxta publicæ quietis exigentiam consuleretur, dum tamen communicata non esse intelligam, præsens scriptum diligenter ruminabo, considerabo & perlegam & quod ad communem justiciam, publicam tranquillitatem meumque servitium commodum & consentaneum fore videbitur resolvam, iisdem de reliquo uti & vobis omni Cæsar, Regiaque Gratia propensus manebo.

N. 6.

Status Hungariæ Ecclesiastici Romano-Catholici varia contra Evangelicos, judæos & Anabaptistas gravamina, ut & alia postulata tam ad suum, quam politicum ordinem spectantia S. C. M. tempore Diætæ Anno 1687. exhibita sunt, in quo Coronidis loco id etiam petitur ut P. P. Soc. Jesu publicis Regni tabulis inferantur, quos hodierno, in Hungaria tumultu, idem ipse Clerus & omnes Catholici, longè magis quam Evangelici, vel è Regno exesse, vel pluribus possessionibus ablatis, multum infirmiores esse oportere laborant. Quæ gravamina sero nimis cum Evangelicis, non nisi elabente Diætâ, fuere communicata, de quo præcedenti, & statim sequenti memorialibus Status Evangelici conquesti sunt. Et hinc factum, quod plenius non responderint tempore constituti.

Gg 3

Postu.

N. II.

Postulata & Gravamina in Patriis Regni Legibus fundata.

Ab universo Statu Ecclesiastico Regni Hungariae Sacratissimae Majestati humillimè præsentata.

Augustissime Imperator.

Quantoperè fidelis semper ac obsequens Augustissimæ Austriacæ Domui universus Ungariæ Ecclesiasticus Status fuerit, probè notum est Majestati Vestræ Sacratissimæ ac omnibus veterum Historiarum peritis, qui, uti primus quatuor in legales Regni Status legitimè censetur, ita eosdem inter primas sibi in debita erga legitimos Reges suos observantia vendicavit hætenus, & de facto vendicat.

Neque opus est præterita in Argumentum revocare tempora, quando vel hæc ipsa in præsentem decurrens Diætâ feliciter Posoniens. locuples testis esse perspicitur. Vix enim salutaris & iusta M. V. S. intentio certis in punctis proposita probis innotuerat, mox eandem unanimi conatu promovere statuimus expendentes nempe deliberatione maturâ, quæ & quanta novissimis hisce temporibus in Regno hoc Apostolico, pro Religione Apostolica, imò pro universa Christianitate, contra immanem Ottomannum M. V. S. Rex verè Apostolicus egerit, & post hæc quoque plura agere perrectura sit; ac idcirco corde uno & ore, per Illustrissimum ac Reverendissimum Archi-Prælatum nostrum, tribus reliquis Statibus in exemplum ad mentem Majestatis Vestræ Sacratissimæ sententiam nostram palam ediximus.

I. Habuissimus equidem propè innumeras, easque justissimas æque ac gravissimas querelas, sive gravamina concinnanda videlicet ex Rebus perperam per A catholicos actis contra DEVM & Divos, contra Regem & Legem, contra Clerum & fidelem sanctæ Matris Ecclesiæ populum, quæ tamen alto tantisper silentio premenda duximus, subverentes, ne fors eosdem in apertum proferentes obicem aut remoram aliquam salutaribus Majestatis Vestræ intentionibus poneremus. Verum ubi ex ipso Excellentissimo Regni Hungariæ Palatino in expectate planè intelligimus, quod nonnulli Augustanæ & Helveticæ confessionis, Sectarii in persona & nomine suæ Farinæ A catholicorum, coram dicto Domino Palatino paucos ante Dies Articulis novissimæ Diætæ Soproniensis Anni 1681. in negotio Religionis confectis contradicere præsumperint, eosdemque annullatos penitus esse voluerint, ac super hac ipsa sua temeraria contradictione publicum instrumentum literarium importune expetierint, imò & præsumperunt Gravamina contra Catholicos Majestati Vestræ Sacratissimæ præsentare, nos quoque ulterius, jam siliere piaculum grande foret, vix ulla unquam pœ-

nitudine expiandum. Et quamvis memoratis Articulis contenta, per injuriam temporum extorta, permissiva indulta dictæ confessionis utriusque sequacibus re ipsa nulla fuerint, ob solennem contradictionem integri primi Status Regni (quemadmodum & de facto exstat, Authenticum contradictionis exemplum à M. V. S. subscriptum) cum ad validitatem singulorum articulorum, universalem omnium quatuor Status Regni consensum, antiquæ leges Patriæ exigant, nihilominus tamen ut hac in parte permissivæ voluntati M. V. S. intuitu, utique majorum evitandorum malorum quæ prudenter metui censebantur impetratæ, nos accommodavimus magna animi cum reluctantiâ, & putatitia, A catholicorum jura, tum in dictâ Diætâ Soproniensis, tum in aliis omnibus ab articulo 3. hujus seculi (quibus semper solenniter primus Status Cleri, & alii ex reliquis tribus Status Catholicis conscientiosè contradicebant) taliter qualiter fundata, dissimulanter, in quantum salvâ conscientiam sinebamus, sustinuvimus, consensum tamen, in nullas ejusmodi permissiones Religioni Catholicæ præjudiciosas præbimus unquam, uti neq; de facto præbemus, aut absq; gravi noxâ præbere possumus. Quod si etiam Clerus nullam adversus sæpè dictos Articulos novissimæ Diætæ Soproniensis contradictionem fecisset, illi tamen per ipsam A catholicorum, tum ibidem, tum in Comitibus quibusdam, tum recenter in præsentia Excell. Domini Palatini contradictionem factam annullati sunt, præsertim cum finita memorata Diætâ cæteros Regnicolas ad præsentationem de more Articulorum Diætaliū suæ Majestatis Sacratissimæ faciendam comitari protersè renuerint. His accedit certum illud Principium, quod conditione non servata, neq; servari debeant, sive præmissa, sive permissa, quod sub tali conditione præmissa vel permissa fuere. A catholici autem appositam Articulis sibi faventibus conditionem, nimirum ut quietè & pacificè vivant nullatenus servaverunt, quin potius, millies ac millies violarunt. Post finitam enim eam Diætâ Soproniensem inundante potestate Thokôliana majorem Regni partem, ante & sub obsidione Viennensi, tam scelerata licentiâ in Religionem Catholicam debachati sunt, ut piæ & Christianæ aures, vel audire exhorrescant, plurima istis temporibus occuparunt & expilarunt templa, pervetusto Catholicorum Zelo quondam extructa, Parochos Catholicos, vel præjudiciosè expulerunt suis à Parochiis, vel contumeliosè captivarunt, ac nonnisi prægrandi exsoluto lytro dimiserunt, Religiosos varios, præsertim verò Societatis Jesu Patres, de Ecclesia Hungarica optimè meritos, gravissimis vexationibus & arrestationibus ita ut ex illis mortem obierint, afflixerunt, sacra templorum vasa & paramenta Sacerdotalia dirupuerunt, profanarunt, pro equorum etiam tegumentis, sacris abutentes Casulis; Cruces & columnas Sacras Sacratissimæ Passionis Christi referentes, ad fines Urbium, pagorum aut oppidorum sitas, vel in toto vel in parte diruerunt: Altaria, Statusque Magnæ Ungariæ Domina ac aliorum sanctorum securibus infestaverunt, mutilarunt, super carpones assarunt, cremarunt &c. genuinam plane antiquo-

quorum Iconoclastarum repræsentantes progeniem: mensas ipsas Sacrorum Altarum scelerissime (proh scelus) conspurcarunt neque aliquod sacrilegorum scelerum perpetrare omiserunt, Quorum omnium oculati testes usque modo supersunt, tum è secularium, tum Ecclesiasticorum ac Religiosorum hominum sorte & hæc multa remaneant? Aut reliqua scelera tam gravia patrantium intra Regni viscera foveantur? Convertat quis etiamnum perversam Regni Ungariæ faciem pientioris mentis suæ oculos, & à piis lacrymis sibi vix temperare poterit, si Zelum DEI suo in corde habuerit: manent etiam usque modo quamplurimis in locis desolata templa, sacra suppellectilia spoliata, altaribus privata, Domus Parochiales dirutæ, vel semirutæ, proventus abalienati, Animarum oves Christi sanguine redemptæ, sine Pastoribus errantes, ac in viam damnationis miserimè deviantes, sunt perquam multi, superiori præsertim in Ungaria, Comitatus, in quibus paucissimos, hoc id duos aut tres, quinque aut sex Parochos Catholicos, vix est reperire & hos calamitosissimè vitam suam transigentes, utpote Pseudo-Pastoribus, stationes eorum & præbendas occupantibus, abligurientibus.

2. Comittere quidem dignata fuerat Majestas Vestra Sacratissima defuncto nuper judici Curia Nicolao Draskovith, aliisque, ut ad normam articulorum Dieta Sopron, Religionem Catholicam reducerent, sed quam paucis in locis executio hujus commissionis facta sit, palam est omnibus in A catholicorum Vicinia degentibus.

3. Durum valdè & visu lamentabile est, Augustissime Imperator, quod passim per Diæceses Ungariæ prædicari conspiciamus ex infima sorte Nobilium sunt, qui rudissimos, & ad stivam magis aptos, quam erudiendis animabus idoneos suis in domibus conservent, Tabulas, ad quas cæco impetu, dum simplex confugit plebecula, non solum hujusmodi pseudo-Ministros, sed & eorundem intertentores miserabiles sustentat. Parochos autem, quorum jurisdictioni subjacet, egregie famere semique laceros incedere facit. Ex hoc & alia gravis animarum pervenit ruina, cum gravi pariter scandalo, quando nimirum ejusmodi rudissimi Ministelli conjuges inter, de quorum alterius partis obitu, nec dum sufficienter liquet, putaticia contrahi faciunt Matrimonia, exindeque numerosa scelerata nascuntur Bigamia, quandoque etiam cum defectione à fide Catholica sociata. Neque Politico, perniciosi mali carent periculo privata hujusmodi ad privatorum Domos Pseudo-Cultus divini gratia, conventicula. Quæ proinde Majestati Vestræ Sacratissimæ nequaquam ulterius sunt dissimulanda, quin potius quàm efficacissimum adhibendum remedium, ne tam gravis & copiosa ulterius serpat animarum ruina.

4. Displicet & illud perquam vehementer, in præsumptuose A catholicorum, quàm Lutherana tam Calviniana Sectæ ausu, quod passim, quò ore, quàm scripto nomine Status, se vocitare presumant, cum tamen juxta leges Patrias, non nisi quatuor legitimi Regni Status numerentur (vid. Art. 1. post Coronationem Regiam Anni 1608.) Prælatorum videlicet, Baronum, sive Magnatum, Nobilium, & liberarum Comitatum, nullus igitur est, è quibuscunque Sectariis constandus Status,

quintus admittendus, quæ non solum in grave præjudicium Regni nostri Mariæ, verum etiam in Majestatis Vestræ Sacratissimæ perquam grave detrimentum vergeret, si vel secundum dici, hujusmodi vocitatio Status, dissimularetur. Nec nimis indigni sunt titulo Evangelicorum, utpote qui non juxta, sed contra Evangelium docentes & degentes Anti-Evangelici debeant nuncupari.

5. Neque alius tolerandus est, passim invalescens abusus, quod in hospitalibus Civicus per Zelosos Catholicos olim fundatis pauperes hæretici postpositis Catholicis interteneantur, ac si permixti sint, præ his foveantur à Præfectis hospitalium non rarò hæreticis positus, non obstante quod aptissimi pro hujusmodi Præfectura Cives Catholici habeantur.

6. Præjudiciosa quoque æternæ animarum saluti est praxis illa facilè cæteroquin tollibilis quod Orphani sive pupilli utriusque sexus Parentibus Catholicis orbiati in tela A catholicorum quandoque committantur sique per eosdem in Hæresi in æternam damnationem educuntur.

7. His paucis ex innumeris aliis delectis circa A catholicos Gravaminibus, quod alleviandum, in Majestate Vestra Sacratissima spem certam ponimus, succedunt quædam Schismaticorum saluari cum sede Romana unioni unice studeamus, sunt hi dispersi per Regnum Croatia, Sclavoniæ, Bosniæ, partes superioris Hungariæ & Vayvodas Daciæ, sive Transylvaniæ, alii Rutteni, Valachi, alii nuncupantur, & idiomate ferè Sclavonico utuntur. Hos omnes, quotquot per sacram unionem & gremium sanctæ Matris Ecclesiæ legitimè redeunt, dignetur Majestas Vestra Sacratissima Suam sub tutelam recipere, fovere, eorumque, Græci ritus Sacerdotes libertate & immunitate Parochorum Romanorum Catholicorum gaudere, clementer faciat, ne velut abjectæ sortis Coloni ad operas Dominis terrestribus præstandas contra decentiam ordinis Sacerdotes impellantur.

8. Post Schismaticos perfidæ quoque Judæorum Sectæ meminisse debemus, hæcenim nimium quantum certis in locis ac Dominiis Hungariæ ditescere volentibus neque tamen valentibus invalescit, tamque familiaris redditur viris Christianis, ut jam promiscuè Judæi addicant sese Christianorum servitiis, & vicissim, ex qua mutua nimia correspondentia quæ & quanta contra DEUM emergunt peccata, assequetur facilè Majestas Vestra Sacratissima, si exempla Viennensium olim Judæorum in mentem revocaverit. Remedium proinde tantis malis severam eorundem è Regno proscriptionem suspiramus.

9. Occurrit hic & perniciofa Anabaptistarum Secta, quæ cum plurimis Christianis Opificibus subtrahat vitæ sustentandæ emolumenta, & baptismum erroneè administratum, sicque ipsam teneram ætatem visione æterna DEI privari faciat, satius foret, ut penitus è Regno emanarentur.

10. Subnectimus miscellaneas quasdam difficultates Catholicorum nonnullorum quoque personas concernentes, quarum levamen à Majestate Vestra Sacratissima nobis pollicemur, & primum quidem, authoritas sedis sive fori spiri-

tualis, nimium quantum quandoque impetitur, & labefactatur, dum vel causæ, ad illud spectantes, ad forum seculare perniciosè trahuntur, vel in illo decisæ, à diversis sive malevolis, sive rerum ignavis taxantur, damnantur, præscinduntur, & non absque manifestis calumniis atque contumeliis traducuntur. Sunt qui decimarum jure Divino statutarum decisionem ab hoc foro abstrahere nituntur quod tamen etiam cum detrimento proventuum Camera Regiæ accideret, cum enim Camera quotannis plurimæ decimæ arendari soleant, si per judicium Ecclesiasticum ad integrè exsolvendas compellantur, qui obligantur numerum modernum & quantitatem excedent, adeoque emolumentum uberius adferrent.

11. Gravi nobis dolori est, quod postquam præterlapsis temporibus variis exquisitis Titulis à *Statu Ecclesiastico abstracta sunt munia quedam publica & honorata ejusdem membris idoneis olim conferri solita, qualia sunt Præsidis Camera, sive Thesaurarii Regni, locum tenentis Regii, Comitissæ supremæ, &c.* jam de præsentis quorundam ingenium satagat, ipsum quoque officium Cancellarii sub titulo justitiæ melius administranda, à Personis Ecclesiasticis abstrahere vel saltem Vice-Cancellario secularem, in præjudicium Cancellarii constituere, quo casu non leve Religioni Catholicæ & Rei Politicæ eveniret detrimentum, reflectantur oculi super munia Regni quæ purè secularium ministerio exercentur, annon plures longè defectus, quàm in Cancellario Ecclesiastico (humana fors quandoque imbecillitate exerrante nullâ verò malitiâ) manifestè deprehenduntur, anne ideo mox secularibus eripiendâ, & ad Ecclesiasticos ejusdem munia transferenda sunt, certo non absque gravi & salutari causa primi sancti Reges, prima Regni hujus officia per DEO dictatum Clerum exerceri volebant, quorum laudabilia vestigia, ut in aliis scèctatur Vestra Majestas Sacratissima, ita hoc in puncto particularum post hac quoque sequi nequaquam desistat.

12. Non ignorat Majestas Vestra Sacratissima quantoperè diminuti sint ob bellicorum præsentium temporum injuriam proventus omnes Episcopales, ita ut non solum non sint sufficientes ad Alumnos Clericos pernecessarios intertenendos; sed vix ipsis Episcopis suppetant ad sustentandam juxta Status sui rationem vitam. Unde per quam demissè supplicamus Majestati Vestræ Sacratissimæ, ne sinat per Cameras aut Fiscum Regiunitum decimas, tum alios proventus ex bonis Episcopalibus in profanos usus converti, cum manifesta numerosarum perniciæ animarum. Hac occasione occurrit intimandus Majestati Vestræ Sacratissimæ casus particularis Anno proximè præterito contingens cum Episcopo Varadien. in puncto decimarum, qui graviter sanè & injuriosè damnificatus justam satisfactionem ritè exigit, quam etiam Majestatis Vestræ Sacratissimæ favore, uti speramus, obtinebit.

13. Illud quoque in Camera & Fisco Religio efficaciter emendari cuperemus, ne post abitum Ecclesiasticorum eorundem substantiam ac bona vix ullo habito spiritualis emolumento respectu, variè distrahant, aut exhauriant, aut

planè oppignorent à successoribus postmodum gravi cum onere redimenda, propter quæ etiam summe expediret, ut Beneficia vacantia, qualia defacto Episcopatus Zehinensis juxta sacrorum Canonum Statuta quantocius personis idoneis à Sua Majestate Sacratissima benigne conferentur, hacque ratione veterior occasio Bona Ecclesiastica damnificandi subtrahatur.

14. Placet etiam Majestati Vestræ Sacratissimæ summam annuam sex millium florenorum, juxta sanctam intentionem pientissimi Cæsaris FERDINANDI III. Ungariæ Regis, pro pauperibus Parochis à Camera Posoniensi quotannis pendendam, ita mediante Sua Celsitudine Archi-Episcopali in omnes Hungariæ Diæceses dispartiri facere, ut pro magnitudine & necessitate eorundem proportionem fiat divisio, in Parochos egentissimos: neque sinat in ullos alios usus prædictam summam, quocunque sub titulo converti. Nam cæteroquin extincto pœnitus, aut valde modico superstite proventu stolarialiove Parochorum ob desolationem populi impossibile est plurimis in locis posse eodem subsistere.

15. Spirituali & illud nostræ incumbit Cura, ut vigilantem impendamus operam, ne gravissimum usurarum scelus invalescat. Rogatur proinde Majestatis Vestra Sacratissima velit opportunum tanto malo opponere remedium, inhibendo videlicet, ne ullus post hac præsumat amplius, quàm ad summam sex per centum accipere, & si quas secus facere attentaverit, eo ipso talis usurarius totam summam capitalem amittat, in ruinarum templorum instaurationem, aut egenorum sublevationem, utiliter convertenda. Est & aliud vitium (fors quidem Materiale in aliquibus casibus) in Magistratibus Politicis necessariò corrigendum, qui nimirum proba Bab. ei, in aquis communiter à Doctoribus prohibita, utuntur, ad sagarum & Magorum sortem dignoscendum. Ex quo sæpe contingit, ut innocentes pernecentibus mortem gravissimam subire cogantur, quemadmodum in Historicis videre est.

16. Gravis est nonnullorum Dominorum terrestrium excessus qui sub titulo juris Patronatus in Bona Parochorum ab intestato (imò quandoque etiam prævio testamento) decedentium mox involant, eademque pro lubitu distrahunt, gravius delinquant & illi, quæ contra Jura etiam Patriæ miseros plebanos (quandoque fors exerrantes) per judices seculares de Bonis ac fundis Ecclesiasticis mulctare præsumunt: quo in genere veniam petimus fusius explicandi mentem nostram, sive ore tenus, sive scripto tenus coram Regiæ Majestate communi observata distinctione, inter Parochum & Parochiam.

17. Meminerit quoque Majestas Vestra Sacratissima supra memoratarum per omnes fere Ungariæ Ecclesias calamitatum & desolationum, ita ut in plerisque apparamenta sacerdotalia, vasa sacra, Altaria Portatilia &c. desiderentur, ex qua carentia similium, populus quoque divinis carere Ministeriis, & vix non pecunia vivere cogitur. Ad hæc igitur avertenda, pernecessarium videtur, ut certa aliqua persona Ecclesiastica decorem domus DEI diligens à Majesta-

re Vestra Sacratissima constitutur, quam vigilante suo Zelo gravibus ejusmodi Ecclesiarum necessitatibus subvenire sciat, velit ac possit.

18. Optaremus & illud in quantum præsens belli Turcici circumstantia concedit, ut hæc Hungariæ Metropolis Posonium, ubi & sacra divorum & Regum Corona servatur & supremum Hungariæ Clericaput Archi-Praesul Strigoniensis ordinariè versatur & Regia Camera Hungarica commoratur, imò, uti speramus & Majestas Vestra Sacratissima frequentius post hæc residere dignabitur, ut inquam locus hic, si non penitus omnino publico A catholicis exercitio privetur, facta ejusdem translatione, ad aliud minus celebrem, praememoratisque circumstantiis carentem locum, ad minus tot Praedicantium numerus, animarum saluti perquam perniciosus, constringatur.

19. Neque oblivioni tradendum est, pietissimi Caesaris, ac Ungariæ Regis FERDINANDI II. Diploma facultatem indulgenti voluntate Testamentaria disponendum libere circa res mobiles, omnibusque Ecclesiasticis, quod tamen sæpè sæpius per duos sæculares, aut Cameram Regiam in effectu præpeditur. Placeat igitur Majestati Vestrae Sacratissimæ idem Diploma confirmare, & actualem ejusmodi praxim Authoritate Cæsarea Regiaque manutene-

re. 20. In hoc quoque rem DEO gratissimam Majestas Vestra Sacratissima præstiterit, ubi ob immensas propè in bellum præsens expensas novas, DEO, Divisque erigere Ecclesias fundare beneficia, tum Ecclesiastica, tum Regularia, ne quod si munifica voluntate demandet, ut antequam olim fundata, recens verò recuperata Beneficia Ecclesiastica secularia, & regularia, rursus DEO dicatis personis reddantur, quemadmodum & Demus, tum Ecclesiasticorum, quam Religiosorum sive Budæ, sive alibi ab antiquo eos concernentes, iisdem restituantur, aut aliis Religiosis conversionis animarum studiosis consignentur, templa quoque piis & magnis expensis à fundatoribus Zelotis condam erecta, ne sinantur in locis receptis, absque urgente necessitate dirui, aut in usum profanum converti, quæ omnia si Majestas Vestra Sacratissima in opus deducere dignabitur, majorem in terris à DEO benedictionem, in cœlis vero centuplum recipiet mercedem.

21. Pro Coronide demum humillimarum nostrarum instantiarum impensissimè, æque ac humillimè supplicamus, ut Religiosissimos Patres Societatis Jesu, centum & triginta amplius annis, totius inter A catholicos persecutiones & graves in promovenda Religione Catholica exantillatos labores de Ecclesia Hungarica optimè meritos, publicis tandem aliquando Regni Ungariæ, eidemque annexarum partium tabulis inscribi ac incorporari faciat, sicque majorem iisdem animum adjiciat, juxta pium & sanctum institutum, majorem DEI gloriam & animorum salutem imposterum etiam promovendi. Id ex eo etiam congruum est fieri, quæ jam olim Synodali Decreto solenni intra membra Cleri Hungariæ adsciti fuerint, utpote Clericorum Regularium, re & nomine, ab ipsa sede Apostolica approbato, mox à sua origine prima, gaudentes speramus novissimam hanc nostram

Histor. Hungar.

instantiam coram Majestate Vestra Sacratissima, sincere expositam, optatum finem sortituram, ex eo vel maximè capite, quod notum perspetumque nobis sit Majestatem Vestram Sacratissimam exemplo gloriosorum suorum sacra horum Religionis benevolam semper extitisse.

Atque hæc pauca è plurimis delecta sunt, quæ Majestati Vestrae Sacratissimæ repræsentare conscientia dictante tenebamur, ut Authoritate Sua Regia & Apostolica pro Zelo suo, per universum Orbem Christianum novissimo saluberrimam in omnibus dignetur adhibere medelam, quatenus verus cultus veri DEI, cum incremento salvificæ Religionis Catholicæ indies majora sumat incrementa, hujus in mercedem piæ operæ novis de Cœlo contra omnes hostes Victoriis beabit DEUS Majestatem Vestram Sacratissimam. Quas dum uno affectu flagitante vovemus omnes, nos pariter totos quantos, obsequiis ejusdem humillimè devovemus.

Majestatis Vestrae Sacratissimæ

Devotissimus & Subjunctissimus

Status Ecclesiasticus Regni Hungariæ.

N. 7.

RESPONSUM Evangelicorum Regni Hungariæ Statuum ad Cleri Catholici querelas & gravamina serò ad diem 13. Jan. 1688. cum eodem Statu communicata S. C. M. medio Baronis Pauli Uyfalusy &, cujus supra mentio est, Pauli Okolicfany ac aliorum Ablegatorum, summam responsi, & præterea quæ verbotenus addenda videbantur, eodem Paulo Okolicfany supplici sermone explicante, humillimè porrectum & publice die 16. Jan. perlectum erat. In quo varia temere imputata, negantur, conjecta, pro temporis pressique sui Status ratione, prudenti brevitate non nisi perstringuntur, fidei Religionisque ratio summarie redditur, Articuli primævi, receptæ Religionis fundamenta, allegantur, & si quæ Cleri contradictio fuit, in efficacem jussam esse, Decreto Regni ostenditur, insuper Evangelicis, tum alias, tum lege publicâ, Articulo 11. Anni 1647. Status nomen apprimè competere, demonstratur: & tandem rationes octo afferuntur, cur Articuli Sopronienses de Anno 1681. subsistere non possint: pleniori responsione, etiam ob temporis angustias, intermissa.

N. 12.

Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas, Domine Domine naturaliter Clementissime.

JAM nunc demum tarde, id est Die 13. Jan. Anni 1688. Augustissime Imperator, assignata nobis

Hb

bis

bis est copia, sive praetensae Replicaë, sive praetensorum Gravaminum Vener. Cleri, non minus humilibus quam legalibus supplicationibus nostris oppositorum.

De quibus dum disserere incipimus non absre existimamus, longanimitate Majestatem V. Sacratissimam praeditam esse clementiam. Etenim si alia Documenta desint quoque vel hoc est argumento, quod à moderata indignatione Regia, temperet in eos, qui tot convitiis, tot scommatibus & Clericali sublimitate indignis probris, nos Regiæ Majestatis æque fideles subditos, præter Jus & æquum afficiunt, quando vix unam lineolam excogitatæ suæ sive Replicaë, sive Gravaminum, ignominiam in nos conjectam vacare sinunt.

„ Nempe A catholicos, Sectarios, Teme-
 „ rarios, Protervos, Sceleratos, Debauchantes,
 „ Expilantes, Iconoclastas, Sacrilegos, Pseudo-
 „ Pastores, Pseudo-Ministros Miserrabiles Inter-
 „ tentores, Rudissimos & ad Stivam aptos Mi-
 „ nistellos, Hæreticos, contra Deum, contra
 „ Divos & contra Regem agentes, nomine E-
 „ vangelicorum indignos Anti-Evangelicos,
 „ in via damnationis miserrimè deviantes, in
 „ congesta suæ sive Replicaë, sive Gravaminum
 „ prætensa serie, nos appellant.

Gravis hæc est injuria & contumelia, Invidiosissime Cæsar, sed tanto æquiori præsertim à nobis, ferenda animo quantò Ch. JESUS Dn. noster, tunc, dum nobis homines maledixerint, patientiores nos esse jubet, qui cum Cœli Terræque Dominus & simul Magister noster fuerit, tamen sapissimè de honestatus, patientissimè, tulit opprobria. Sic illum Dominum nostrum, Samaritanum, publicanum, Commensatorem, Peccatorem, Belzebubum, & id genus hominem, cum quo conversari indecorum esse duxerint, nuncupabant.

Quod concernit Ministrorum nostrorum sortem, eam fuisse abjectissimam, contemptam & vilipensam, etiam in Patriarchis, Prophetis, & Apostolis, utrinque Historiæ Sacræ nempe & Prophanæ testantur.

Ut nihil mirum sit, si eosdem Ministros nostros per despectum? Ven. Clerus, ad Stivam, unde Elíasus Propheta ad munus hoc sanctum vocatus erat, ad viles Piscaturas, unde & Petrum hominem alioquin simplicem, Christus vocaverat, & sic consequenter damnatos esse velint! Ille quippe DEO mos est, ut eos assumat, ad hoc verbi sui Ministerium, qui cæteroquin apud homines in nullo habentur prætio.

Atque in hunc modum, de vituperiis, illis, quæ in personas nostras nimium præjudiciosè & sinistrè conscripta sunt, humillimè & patienter respondisse sufficit, ne aliis gravissimis sollicitudinibus intentæ Majestati Vestræ Sacratissimæ ulli impedimento simus, non nescientes ex quali illa animo in nos manarint? benigne intellexisse Majestatem Vestram Sacratissimam. Et consultius esse alias, quoque judicamus, ne uberiori licet justa responsione ad ma-

jora impropèranda opprobria demus ansam, quando & præter hoc Charitatis Christianæ, cui studiosissimè incumbimus, non est ea indoles, ut proximum tam foedè traducat.

Quod attinet Religionis Evangelicæ, cujus nomine indignos nos esse puncto quarto ajunt, Doctrinam, & illud eorum arbitrium assertum, quo in viam damnationis ducere primo puncto arguimur, quanquam non ad contextendas disputationes, in præsentem Diktam Clementi Majestati Vestræ Sacratissimæ jussu venerimus, & jam præmisso quinto memoriali nostro de vetustate & novitate Religionis, ad limam Divinarum literarum unicè examinandis, decertandi, palæstram ad Theologos remiserimus, nec esset pro præsentiarum in Quæstione Essentia alterutrius Doctrinæ, sed ejus profitendæ Libertas, publicis Legibus & sacris Diplomatum, bona fide & non (uti Venerabilis Clerus puncto primo dicit) dissimulatione, temporis accommodata sancitis & benignè concessis, admissa, tamen cum Majestas Vestra Sacratissima ex æquo utriusque nostrum supremus Magistratus est, ne quid maculae, per taciturnitatem Religionis nostræ aspergatur, humillimè coram Majestate Vestra Sacratissima confitemur, neque Anti-Evangelicorum, neque in via damnationis deviantium ignominiam nobis quadrare, quorum & fidei & vitæ Christianæ & bonorum operum amussis, canon, sive immota Regula, unicè Evangelium est.

„ Quippe quemadmodum ad normam
 „ Scripturarum Sacrarum, juxta Athanasium,
 „ in Decreto Sancti Stephani Regis Apostolici
 „ loquentem, credimus in Deum Patrem, Fili-
 „ um & Spiritum Sanctum, unitatemque in
 „ Trinitate, & Trinitatem in Unitate venera-
 „ mur, hancque fidem ornandam esse bonis o-
 „ peribus docemus, absque quibus illam vanam,
 „ sive mortuam esse profiteamur, ita pariter om-
 „ nem animam subiectam esse Potestatibus Cae-
 „ sareis & Regiis, ut & nos ipsos Majestati Ve-
 „ stræ Sacratissimæ subditos esse oportere id-
 „ que juxta ipsarummet scripturarum sententi-
 „ am, credimus nec quenkum in orbe Terra-
 „ rum Majestate Vestra Sacratissima esse majo-
 „ rem agnoscimus, ipso omnipotente DEO in
 „ hunc modum de Principibus ajente: EGO
 „ DIXI VOS DII ESTIS.

„ Adeoque hinc apparet, quomodo simus
 „ contra DEUM, contra Regem, contraque
 „ Divos, injurii vel praetensae Blasphemi, ut
 „ quos veluti vitæ sanctitate & bonorum ope-
 „ rum integritate sanctos DEI viros imitandos
 „ esse asseveramus.

„ Ex qua Evangelii Confessione nostra se-
 „ quantur haec duo: Alterum, quod vel ipso
 „ Stephano Regeteste, eos, qui sic credunt, ve-
 „ rè Evangelicos esse necesse sit. Alterum ve-
 „ rò quod Venerabilis Clerus illam infamiam &
 „ veritatem, de qua partim obliquè partim ex-
 „ plicitè in suis septem punctis (quia plura non
 „ vidimus) pro beneplacito disserit, Evangeli-
 „ cæ Religionis nostræ frustra imputet.

Cæterum Augustissime Rex, vel haec tam alioquin breviter dicta, perspicuo sunt Argu-
 men-

mento, ea, quæ Tòkòliana Potentia ex adverso dantur, Evangelica Religioni nostræ, per se pacifica, Regum amantissima, ac omnem viventem animam illis (sive bonis, sive malis) perinde subjicienti & addicenti adscribi non posse.

Et cæteroquin, quorsum illa Tòkòliana tempora, in scripto suo Venerabilis Clerus objecta esse voluit, cum & generali Amnestiâ, eadem in æternum sepulta, & in ipsummet Venerabilem Clerum dictam Amnestiam (ut patet ex communium Gravaminum hujus Diætæ serie) extensam esse, certum sit, satis constare nequit, ut adeò pateat hinc, Venerabilem Clerum non majore fiducia vendicare sibi posse, quam reliquos Regnicolas fidelitatem in exordio sui scripti arrogatam.

Illæ porro rerum repentina confusio, tam subitaneis, iisque universalibus Regni tumultibus exorta, non ad solos fideles Majestatis Vestræ Sacratissimæ Evangelicos subditos pertinuit, verum mandatio ejus (vel exinde imprimis vim acquirens, quod exercitus Majestatis Vestræ Sacratissimæ, ad resumendas vires, illam mox repressuras, non nihil temporis concesserit) Dominos Catholicos æque in suam potestatem convolverat. Sed hæc (ut demissè dictum est) in perpetuam oblivionem cum iverint, tanto minusea nobis prætensa scelera, (si quæ DEUS ipse scit, per quem, cujusque Religionis homines perpetrata fuissent) obesse debent, quanto Amnestiâ Venerabili Clero, quam nobis, non magis prodesse potest.

Quæ & tunc acta si ita intelligat Venerabilis Clerus, ut illorum consortes habeantur omnes isti, qui in illam generalem revolutionem rapti erant, utriusque nostrum, eadem hic quoque erat conditio, per benignam Amnistiam absorpta.

Porro jam pridem, Imperante Augusto Cæsare Maximiliano, Majestatis Vestræ Sacratissimæ Glorioso Prædecessore, universim Artic. 3. Anni 1569. cautum erat, ex paucorum malevolæ & pravo animo, omnes non esse æstimandos. Hinc, si quæ templa, citra bonitatem juris nostri, nobis vel Diplomaticæ vel legaliter attributi, ab ipso Venerabili Clero occupata tenemus, non detrectamus Majestatis Vestræ Sacratissimæ Diplomaticam accommodationem, saltem Venerabilis Clerus, in hanc partem conditionem obligatus idem facere jubeatur. At verò Venerabilis reponit Clerus, jura nostra quia extorta, & illius contradictioni obnoxia propterea putatitia esse.

Quandoque contra dixisse illum inficias ire, equidem non possumus, sed Clementissime Domine, iterum manifestum est, pluries conditas esse in negotio Religionis leges, quibus nemo contradixerit, imò eas communi omnium suffragio & consensu conclusas esse, Regum Diætales Præfationes, ante Articulos, in Testimonium Decretorum præmitti solita testantur.

Articuli in puncto Religionis qui non contradicente Clero Catholico stabiliti sunt:

Huc pertinet Art. 1. Ant. Coron. 1698. Art. 22. Anni 1625. Art. 33.

Histor. Hungar.

Anni 1630. Art. 29. Anni 1635. Art. 1. Anni 1638. Art. 10. Anni 1649. Art. 18. Anni 1655. & Art. 1. Anni 1659. Extra omnem suspicionem prætensa extorsionis, vel contradictionem Venerabilis Cleri existentium.

Sed & si nunquam intermisset quoque Venerabilis Clerus hanc suam contradictionem, an propterea quod Rex, quod major populi pars, juxta antiquam Regni Legem, tit. 3. Part. 2. Decret. Tripart. unanimiter concludit, ratum non esset habendum? An propterea putatitia dicentur? An quæ Reges, ad populi potioris partis petitionem, Decretaliter concedunt, simulatæ fidei censenda veniunt? Absit à nobis, ut hac opinionione Venerabilis Cleri Regum fidem, sive sinceritatem, quæ pactorum talis esse solet, labe suspicionis aspergendam esse vel cogitemus.

Catholici Cleri contradictio rejecta est per art. 5. Anno 1647. & inefficax jussa est.

At vero de prætensa hac contradictione, Artic. etiam quinto Anni 1647. cassatâ, prætensa nem extorsione & aliis quibusdam rationibus M. V. S. ad præcedentia memorialia nostra brevitatis ergo suppliciter provocamus.

Quod puncto tertio: Bigamia damnanda facinus Religioni nostræ adstruitur, non minus injuriosum est, ac reliqua. Quæ si quando sicubi que contigisset, quemadmodum pro perpetuo universali non erat arripiendum, ita minime id Religioni dandum, cum nos ex Evangelii doctrina, extra fornicationis crimen, difficillimè imò vix divortia admittenda esse teneamus. Recordandum erat hic contra utros, nostratesque, an Venerabilem Clerum, in his materiis, plures clamores nuper fuerint in Regno? Insuper si Venerabilem Clerum (ceu in puncto undecimo dicit) in illis arduis Regni officiis, quandoque imbecillitas humana excusare debet, quid jam esset reliquum, quod in tali, per inanimadvertentiam, sæpe testium juramento confirmatam, admissio Bigamiæ casu, nostros quoque Ministros excusari non permetteret?

Evangelici sunt Status Regni per expressum Art. 11. Anno 1647.

Mirum præterea est, Sacratissime Monarcha, quod Venerabilis Clerus nomen Status nobis detrahi supplicet, quod jam hinc ab initio nobis haud immerito tam per Majestatem Vestram, Clementissimum Regem utriusque nostrum, quam per alios beatæ reminiscentiæ Reges attributum est, sed & publica constitutione Artic. 11. Anni 1647. liberalissimè inditum.

Quod absque multiplicatione Statuum & Ordinum Regni, ea sanè ratione competit nobis, qua Dominis Catholicis. Ex qua nuda Institutione nullum penitus Majestatis Vestræ Sacratissimæ, nullum ipsi Regno malum impendat, ceu V. Clero videtur.

Hh 2

Imò

Imò si ad numerum Arithmeticum, nec non etiam qualitatem Populi, conditio Evangelicorum revocanda foret, uti jam crebro demissè repræsentavimus, de facili comperiretur Evangelicos longe plures, pro contestanda fidelitate fundere sanguinem, & adhuc militare Majestatis Vestrae Sacratissima longe numerosiores, quàm Catholicos. Jam si sortem Nobilitatis, sive à numero, sive à simili effusione sanguinis, metiamur (uti quidem fieri debet, quippe splendor desideriorum divitiarum, quæ non est forma veræ nobilitatis, à subditis possessorum, Regibus per se nihil profunt, nisi simul vitam subditi, pro vita Regum immolent & devoveant) mox evoniet, quod fors nostratum Nobilium, Majestati Vestrae Sacratissime subditorum, pro tam infima censeretur non poterit, qualem V. Clerus esse puncto tertio putat.

Quintum & sextum Venerabil. Cleri puncta, cum externam, sive Politicam quoque libertatem involvant & lædant, tanquam contra dictamen aliarum etiam positivarum legum addita, suapte natura nullius esse debent vigoris.

Templa Posoniensia Evangelicorum expensis extructa.

Decimum verò Octavum Venerabil. Cleri postulatam (quippe cætera, quæ nobiscum communicata sunt, ad totum Regnum, non ad nos solos tantum spectant) cum sacro Diplomate, aliisque Regni Legibus, è diametro pugnat, cum & alias præter jura suprà allegata, contra rationis dictamen est, quòd Posoniensium Evangelicorum Templa, in fundo, per eosdem, proprio are comparato, prægrandibus expensis, per ipsos Evangelicos extructa, intervenientibusque tot Regni Diatæ, evanescentibusque, si qua etiam præiensivè intercessissent, à parte Dominorum Catholicorum taliter quibusvis contradictionibus, pacificè possessa, adeoque sive ex similibus justis fundamentalibusque rationibus, sive etiam ex mente communis Diplomaticæ libertatis, ad ipsos Evangelicos solide spectantia, viâ facti Venerabilis Clerus possideat, quæ restitui hic loci, quoque humiliter supplicamus.

Quod attinet Soproniensis Diatæ Articulus, de his ex professo differendi materiam necdum habuimus, licet primis, quod dicitur labris, eodem in prioribus memorialibus delibaverimus. Nunc Majestas Vestra Sacratissima dignabitur dare benignam veniam, quod ut de illis, à Venerabil. Clero adductis, in nostram Apologiam non nihil subnectemus. Præter id enim quod (veluti jam antea commemoravimus) iidem, extra assensum Status Evangelici, Actis illius conventus, inserti sunt, & quod non parum à sacro Majestati Vestrae Sacratissime Diplomate recedere videantur hæc quoque sequentes rationes illis repugnant.

„Prima quod sint quàm plurima loca, in quibus vel nullus, vel duo saltem, aut tres, vel longè paucissimi Catholici, Nobiles, Cives, aut alii qualescunque Incolæ habentur, nihilominus tota Ecclesia ex Evangelicis constante, iidem vel Domestici, vel aliunde venien-

tes, nonnulli Domini Catholici duo & tria Templa, cum universis Accessoriis occupata, possident. Unde evenit, quod Evangelicis, talia templa intrare, ac DEO servire non permisus, plurima in vanum prostant, nulli Sacrorum cultui deservientia. Hinc

„Secunda oritur ratio, quod cum Evangelici similibus locorum, non sint vilioris, quàm illi paucissimi Catholici conditionis, æquitatis, Regiæque Clementiæ, consequens est, ut non obstantibus Articulis ejusdem novissimæ Diatæ, debeamus nos, nempe Evangelici, Diplomatico postliminii jure restitui, cui fit, miter inhæremus.

„Tertia: quod innumera propemodum sint templa Parochiæ & Scholæ, Gymnasia, Xenodochia & similia loca alia, Sacris Ecclesiasticisque usibus dedicata, quas & quæ Evangelici propriis & aliunde modo Elemosynario congestis sumptibus, vel ab ipsis fundamentis, vel etiam à ruderibus extruxerint, easdemque & eadem pro tenuitate sua, vel dotaverint, vel legatis aliisque modis locupletaverint, proventibusque auxerint.

„Quarta: quod cum in Regni Comitatus, quàm plurima templa, Gymnasia, Parochiæ, Scholæ, Xenodochia, Capellæ, Auditoria & similia aliaque accessoria, partim per Evangelicos (ut dictum) recentissimis etiam temporibus ædificata, extructa, dotata & locupletata, adempta habentur, per duorum saltem locorum Articularium institutionem, nulla fit proportionata, nedum Diplomaticè adæquata ablatorum & occupatorum complanatio.

„Quinta: quod cum iidem quoque Articuli, omnibus & ubique & Religionis exercitium liberum esse dicent, tamen varii varie eodem interpretantes, & pro suo arbitrio intelligentes, vel voculam Nobiles, non nisi ad præcipuos referunt; vel propter Clausulam; Salvo jure Dominorum terrestrium, in Rusticos, contra etiam mentem Pacificationis Viennensis, iisdem Articulis confirmatæ, prævata persequendi Authoritate abutuntur; vel etiam ubique usum Religionis, & per Ministros fieri solitum exercitium non permittunt; quemadmodum hoc in plerisque Comitatus, Civitatibus, Oppidis, villis & aliis locis usu venit; vel denique Nobilibus quidem exercitium permitti, verum ut Ministrorum opera utantur fruuntur, ex iisdem Articulis non sequi dicunt; Vel item Templa in illis pagis Articulariter nominatis non intelligi, sed solummodo loca pro ædificandis Templis designanda, innui, pro lubitu suo explicant.

„Sexta: Quod ipsi Domini Catholici, ab illorum tenore & usu recesserint, cum non tantum in locis Articularibus templa aliaque contra eorundem sensum, publicata, imò & stante hac Diatâ, occupaverint, verum ipsum

„ipsum quoque exercitium, amotis Ministris, „aliisque Ecclesiasticis Personis expulsis, ex integro prohibuerunt, & alicubi non nisi ad exitum hujus generalis Regni congregationis concesserint.

Septima, quod per hoc, etiam idem „Domini Catholici abusi sint, vigore Articulorum „Soproniensium, quod cum pro commoditate „Evangelicorum, loca ædificandis templis, „Scholis, Parochiis, & aliis necessariis residentibus, debuissent designari, quidam magis propria, quam ordinariâ authoritate, exciderint & demonstraverint loca incommoda, remota, devia & extra mœnia Civitatum, extra meditullium Oppidorum, Pagorum, Præsidiorum item & confinium existentia.

Octava: Quod siquidem *negotium nostrum, in fundamentali publica lege radicatum, ad populi plebisque si non majorem, tamen mediam partem facillimè pertinens, pro privato haberi nequeat, nec minori fidelitatis & humilitatis devotione Majestatis Vestræ Sacratissimæ serviamus, in perpetuumque servire conemur, ideo ut eisdem, cum reliquis Regnicolis, de benignitate Majestatis Vestræ Sacratissimæ fructus percipiamus, Regiæ Clementiæ munifica virtus exigat, & Majestas Vestra Sacratissima non adversatur.*

His ita benignè & exactè perpensis, nequaquam proterviæ (cujus in adverso scripto accusamur) vertet nobis Majestas Vestra Sacratissima, quod ablegati eorum nostri simpliciter in eosdem consentire nequiverint.

Hæc sunt, Augustissime Cæsar, quæ non prurientis contentionis, sed depellendæ tam gravis ignominie causâ, bona conscientia expressit à nobis, supplicantibus, ob quinque Vulnera Domini nostri JESU CHRISTI, quatenus admissis prioribus demissis supplicationibus nostris, ab his, similibusque injuriis, Regia Authoritate sua, nos vindicare non dedignetur.

N. 8.

Supplicatio Evangelicorum Regni Hungariæ Ordinum qua occulta quædam Catholicorum Statuum ad Religionis Evangelicæ in Croatia totalem exclusionem, nec non ejusdem in Hungaria quoque oppressionem & everfionem tendentia Consilia se detexisse, imprimis autem novam templorum ademptionem illos machinari queruntur. Per Baronem Laurentium Zai, cum aliis ablegatorum præsentata.

Sac. Cæs. Majestatis ad supplicationem præcedentem Responsum.

Ordines & Status Regni Hungariæ Evangelici instant, ut liberum Religionis suæ exercitium in eum redire possit Statum, quò tempore inaugurationis invictissimi Imperatoris Leopoldi fuerat.

Resolutio Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis, qua Hungariæ Statibus atque ordinibus, & Cleri & Augustanæ Helveticæque Confessionis addictorum Gravamina communicari decernit.

Extractus Replicæ totius Regni ad præcedentem Historiam Hungar.

dentium 93. Religionis punctum in modum supplicationis exhibitæ die 9. Januarii 1688. ubi præter Clerum Catholicum contradicentem reliqui ordines inhærent suæ instantiæ.

Sac. Cæs. Majestatis Resolutio, quâ conditos in Diæta Soproniensi de Religionis Evangelicæ & Helveticæ exercitio Articulos confirmat ex gratia.

Sacratissima Cæsarea Regiaque
Majestas,
Domine Domine naturaliter
Clementissime.

Quando benignarum Majestatis Vestræ Sacratissimæ propositionum sensum & aliunde rerum Diætaliū concupitam admaturationem altius consideravimus, eam esse clementem Majestatis Vestræ Sacratissimæ intentionem, demisse intelleximus, ne præsentium Comitiorum continuatio diutius prorogaretur; quò etiam respectu sub ipsum hujus Conventus initium, spontanea negotii Religionis nostræ dilatione (quod tamen omnium pretiosissimum æstimamus) ne resolutio à Statibus & Ordinibus Regni, ad Regias Propositiones desiderata, per nos retardata esse, vel cogitari potuisset, etiam ulterius, quam æquum erat, siluimus.

Jam verò demissa Statuum & Ordinum Regni, non absque humili eoque prompto consensu nostro, ad propositiones Regias elaborata, & in ordinem redactâ Replica, cum subinde renovaremus illam Instantiam nostram, ut videlicet confirmatio & conservatio libertatis nostræ Religiosæ, per Sacrum Diploma stabilitæ, & Gravaminum nostrorum Diplomatica accommodatio infereretur, non aliud efficere potuimus, quam ut constanter intelligamus, quòd per nonnullorum Dominorum Catholicorum expressam resistantiam, aliorum autem ultroneam taciturnitatem, id unice intendatur, quatenus nobis in brevitatem temporis Diætalis residui constrixis, neque nos turbatæ Religionis remedia & securitatem, opportuno sufficientique tempore à Majestate Vestra Sacratissima suppliciter urgere, neque Majestas Vestra Sacratissima benignè & commodè eadem dare, nobisque in futurum etiam clementer providere possit.

Imò verò Invictissime Cæsar, non ut prædictæ rei nostræ, jam hinc ab antiquo laudabiliter observatam insertionem obtinuissimus, verum postquam Gravamina Inclyti Regni Croatia legerentur in exterminium nostri, studio insertum esse cognovimus, ut nimirum, in prædicto Regno, neque mansionem, neque bonorum possessionem stabilem habere possint Evangelici; id quod tamen è diametro cum benignarum Majestatis Vestræ Sacratissimæ propositionum, in universi libertatibus conservationem etiam nostri inuentium, clementi intentione pugnaret & contrariaretur, neque hætenus unquam vel in nuda mentione, nedum legali usu fuerit.

Præterea ex affectu in Religionem, adversus Evangelicos, eadem cum aliis Regnicolis prærogativa gaudentes, ejusmodi præjudiciosam sancire legem, grandis esset injuria: neque periculosa idem in Regnum Hungariae in ducendi sequela careret.

Non deessent adhuc nonnulli, qui vetus illud, & à nostris jam, dudum dilutum argumentum subinde nobis objectarent, quasi hæc nostra libertas privata esset considerationis; Sed Clementissime Imperator, si res ex Diatribis antecedentium temporum Actis: si ex Legibus, quæ tranquillitatem & concordiam Regnicolarum hinc dependere innunt; Si sacrum Diploma: si denique ingens populi plebisque Evangelicæ, etiam Majestati Vestræ Sacratissimæ cum continua sanguinis effusione militantis probe & exacte perpendatur, illicò apparebit, eandem minime pro privata haberi posse. Nam & in illis locis, in quibus templa, scholæ & his similia à nobis sunt adempta, plerumque accidit, ut tota Ecclesia, ex ipsis Evangelicis constante, duo tresve, aut supra hunc numerum, longe paucissimi Catholici, duo & plura templa nostra occupative, absque ullo usu & necessitate tenent & possident.

Accedit item Augustissime Domine, quod hoc ipso quoque Diatribali tempore, ubi jam prius Memoriale nostrum Majestati Vestræ Sacratissimæ submissa veneratione porrexissimus, quidam ex ipsis Dominis Catholicis, in Comitatibus Thuroziensi, Zemplinensi, & alibi templa & alia, quæ adhuc post DEUM, ex Majestatis Vestræ Sacratissimæ gratia præ manibus nostris remanserunt, revera adimere intendunt, imò fortasse, vel sub hujus supplicis libelli confectio, jam occupare attentarunt. Quæ res, ut & vel maxime præinsinuato modo, nostri negotii Religiosi, inter reliqua Gravamina, ante hæc solita, jam nunc denegata insertio, quemadmodum etiam præspecificati Articuli ex parte Regni Croatiae condendi intentio, mirum quantum nos angit & animis pendentes reddit, ut nihil magis timeamus, quam quod Domini Catholici, nisi Majestatis Vestræ Sacratissimæ Paterna & in nos solita propensio, ad levandos hoc moerore animos nostros Clementissime accesserit, & autoritate Regia usa fuerit, non aliud sit nobis sperandum, quam quædam hæcenus arcanè se se exerens, jam postea per apertam, ex Auguralibus Articulis Regni, Diplomaticæ libertatis nostræ omisionem, manifestè exoritura, oppressionum & persecutionum materia: Cum tamen nos à Clementia Majestatis Vestræ Sacratissimæ latiora quæque jam inde ab initio semper nobis constanter polliceamur.

His itaque permoti argumentis, Clementissime Rex, tam festinato, attamen nihil præter humilitatem & fidelitatem præse ferente recursum, ad Solium Majestatis Vestræ Sacratissimæ supplices vicissim pervolvimur, vel propter misericordiam DEI Majestatem Vestram Sacratissimam, obtestantes, perque felicia faustaue Neo-Regis nostri auspicia, exorantes: quatenus non modò antehac jam præmissa Supplicationis no-

stræ, tam quidem in ordine ad confirmationem, conservationemque hujus Religiosæ libertatis, quàm complanationem injuriarum & restitutionem ablatorum, sicut & alia, humillime secundum sacri Diplomatis mentem postulata, clementem desideratamque resolutionem, ad maturæ, verum etiam præspecificatum nunc occupandi templa, novum etiam & antehac inusitatum, injuriosum præjudiciosumque Articulum (in quem non consensimus neque imposterum consentire possumus) sancienti propositum, Autoritate Sua Regia impedire, inhibere atque rejicere, adeoque imprimis negotium hoc nostrum, in Seriem reliquorum Gravaminum, de more antiquitus observato, decretaliter inferi facere, consequenterque ejusdem Sacri Diplomatis & Regiæ autoritatis vigore, Diplomaticè resolvere, non dedigne- tur, ita ut futuris quoque temporibus, tuta securitate provisa sua Evangelicorum posteritas, perpetuis laudibus, Regiam Majestatis Vestræ Sacratissimæ memoriam recolere valeat. Hanc nos benignitatem Majestatis Vestræ Sacratissimæ alacri, eaque fidelissima promptitudine demereri aditemur, & simul ut Majestatis Vestræ Sacratissimæ, & Neo-Regis nostri diuturna sint Imperia, & illa quidem prosperrima, devotas ad DEUM fundemus preces? benignam optatamque præstolantes Resolutionem.

Majestatis Vestræ Sacratissimæ

*Humillimi perpetuoq; fideles
subditi*

Status & Ordines
Regni Hungariæ
Evangelici.

Resolutio Majestatis Suæ Sacratissimæ.

Quod mihi fideles Status & Ordines Augustanæ & Helveticæ confessionis, per vos demisse proponere voluerint, benigne intellexi, Memoriale quoque eorundem accepi. Cujus velut & jam prioris tenorem accurate inspicere, ac quemadmodum in aliis Regni hujus nostri negotiis, ea tantum quæ ad communem permanentem statum & publicam salutem justa esse cognovero & judicavero, resolvere intendendo, ita vestrarum quoque demissas instantias, cordi sumam, & ea quæ (uti dixi) pro justitia & æquitate deservire judicavero, decernam & resolvam.

De cætero iisdem Principalibus Vestris, & vobis præsentibus, Dominus & Rex benigne propensus manebo.

Status Evangelici Gravamen.

Religionis negotium, à cujus complanatione unio & concordia Regnicolarum non

modicè dependeret & secundum sacrum Majestatis Vestrae Sacratissimae Diploma, omnibus & ubilibet Religiosi Exercitii usus esset concessus, Tranquillitatis & pacis inter Regnicolas retinendae & stabiliendae gratia, ut Majestas Vestra Sacratissima complanare non dedignetur ita ut ad eum Statum, in quo tempore felicitis Majestatis Vestrae Sacratissimae Inaugurationis fuerat, redire possit, Status & Ordines Regni humillimè instant.

Resolutio Majestatis suae Sacratissimae ad publica totius Regni Gravamina & quidem in Ordine ad 93.

Internae pacis & concordiae servandae ratio praecipua Regii muneris pars & cura est, quare ut & in hoc argumento Sacra Caesarea & Regia Majestas optatum Dominis Statibus & Ordinibus effectum assequi valeat, iisdem Gravamina Clericorumque qui de numero Augustanae & Helveticae Confessionis sunt porrecta postulata communicari voluit, ut iisdem desuper auditis majori cum fundamento & firmitudine huic tam momentoso negotio juxta publicae quietis exigentiam & Statuum desideria providere possint.

Extractus Replicae totius Regni ad praecedentem 93. Resolutionis Punctum, in modum Supplicationis exhibitae, die 9. Jan. 1688. ubi praeter Clerum contradicentem reliqui ordines inhærent suae instantiae.

Hac in parte cum priori cautione factae suae instantiae reliqui tres Status & Ordines inhærent, Clero nihilominus eidem contradicente.

Resolutio Majestatis suae Sacratissimae.

Quod Articulis Dietae Soproniensis de Exercitio Religionis Augustanae & Helveticae Confessionis Statutum fuit, id, sua Majestas ex Gratia & clementia adhuc (non obstante quod iis Confessionibus addicti praememoratis Articulis contradicendo eorum non se reddiderint participes, eoque minus nunc demum ad eosdem provocare possint) ratum habet. Clementissime cupiens ut quemadmodum dictis Articulis suum robur ac vigorem tribuere dignatur, ita abusus, si quos contra dictos Articulos ab una vel altera parte irrepisse compertum fuerit tollantur.

N. 9.

Memoriale Evangelicorum Hungariae Statuum & Ordinum, super Resolutione Caesarea de Anno 1688. quod confirmatis articulis Dietae Soproniensis de Anno 1681. si qui abusus contra eosdem irrepserunt, tolli debeant. Quam Resolutionem acceptant quidem, sed additis octo conditionibus, quibus Articulos Dietae de A. 1681. in puncto Religionis explicari petunt. Quod sua Majestati Caesareo-Regiae, per Paulum Okolicsany, Anno 1688. ad finem Dietae praesentatum est.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas,

Domine Domine naturaliter Clementissime.

Quomodo Majestas Vestra Sacratissima in negotio Religionis nostrae Evangelicae, per illud benignum Decretum, quod circa demissam Inclytorum Statuum & Ordinum Regni Replicam die 16. Januarii Anni irruentis 1688. publice perlectum est, sese dignata est resolvere, ea nempe ratione, ut confirmatis Articulis novissimae Dietae Soproniensis, si qui abusus contra eosdem irrepserunt, tollerentur, humillimè intelleximus.

Et licet non ex desiderio nostro, imo citra praconceptam de uberiori benignitate fiduciam, ea nobis resolutio contingeret, quando vel ipsi Sopronienses Articuli, in primitus celebranda Regni Dieta, tunc non complanatorum accommodationem assecuturos nos esse innuissent, tamen vel solo illo nomine, quantas mortalitas concipere potest, tantas Majestati Vestrae Sacratissimae gratias demisse reponimus, quod contra noultorum minas, sacri sui Diplomatis non immemor, ita sese hac vice resolvere voluit, ut nihilominus largioris (quae etiam extra Dietales occasiones mederi solet & potest) Clementiae spem non amputaverit.

Quibus quidem Articulis Soproniensibus in negotio Religionis confectis, cur tunc ablegati nostri simpliciter annuere nequiverint, sexti demissi Memorialis nostri ex tenore, quod crassae illius diffamationis (quam nobis Venerabilis Clerus scripto suo imputavit) depellendae

gratia Majestati Vestrae Sacratissimae simul cum hoc supplici Libello humillimè præsentamus evidenter constat.

Jam verò Augustissime Imperator, siquidem Vestrae Majestatis Sacratissimae clementi jussu, ob vigentis belli curas & indefinentes conatus modernâ Diæta ad finem deproperet, & animadvertamus, cæteroquin etiam reliquum tempus Diætale ita jam stringi, ut priores instantiæ nostræ, ne hac quidem Diæta occasione, desideratæ complanationis remedium consequi possint, quasi in dubio hærentibus quid nobis factò opus sit? vix apparet.

Quemadmodum enim, nisi huic Majestatis Vestrae Sacratissimae Resolutioni acquiescamus non defuturos esse, qui hoc nobis pertinaci contumaciæ sint daturi, novimus: Ita è converso si simpliciter ad illam accedamus, multum conscientias nostras lædemus, ea ratione vel maximè, quod à Majestatis Vestrae Sacratissimae Diplomate non nihil dimoveri ac arbitrarios abusus illos, in dicto sexto Memoriali nostro, uberius diductos, quos nonnulli Domini Catholici contra clarum sensum illorum Articulorum committunt, confirmare videbimur.

Hinc è duobus alterum nobis seligendum esse, quasi quædam impendens necessitas fortiter urget. Ac proinde invictissimè Rex coram Majestate Vestra Sacratissima tanquam Pio Clementi Justoque Rege nostro, ut & illi necessitati, quæ Majestatem Vestram Sacratissimam ad belli apparatus avocat, concedamus, & tamen benignum Diploma Conscientiasque nostras illæsas conservemus, attactos Sopronienses moderna etiam Resolutione clementer confirmatos, in defalcationem complanari & restitui petitorum acceptari à Nobis, humillimè declaramus;

„ Demissa tamen sequentia hæc postulata
„ nostra, contra abusus concipiendo, confirmatorio Articulo benigne addi suppliciter exorantes, ut quoad usque juxta facultatem iisdem Articulis nobis concessam uberioris clementiæ Diplomaticas complanationes in futuris Diætis obtinebimus, fomenta abusu utrinque tollantur.

Quos quidem abusus dum recenseamus, non absque ingenti animorum nostrorum sensu detegere cogimur Majest. Vestrae Sacratissimae, quomodo perlecta Majestatis Vestrae Sacratissimae in puncto Religionis nostræ benigna resolutione nonnulli Domini Catholici & imprimis Venerabilis Clerus contradixit, hacque prætensæ contradictionis ratione manifestè declaravit, quorsum intendat? nisi Regia Majestatis Vestrae Sacratissimae autoritate ejusmodi contradictiones coerceantur, atque hic Venerabilis Clerus eam contradictionem ipse quoque prosequitur cujus nos accusat.

Istis præmissis jam humillimæ declarationis nostræ demissa Puncta, sequentis in forma supplicationis recenseamus.

Primò: *Ut clausulam salvo Iure Dominorum Terrestrium, è corpore eorundem decerpere mortificareque, ac in Oppidis Mad, Tallya, Tarczal, Keresztur; In Comitatu Zempliniensi, ac alibi præsentis sub Diæta, per abusum ejusdem Clausulæ occupata & adempta reddi jubere Majestas Vestra Sacratissima velit.*

Secundò: *Siquidem ubique liber Exercitii usus conceditur, omnes Regni Comitatus & Mosoniensem, qui in illis Articulis præteritus est, & alios universos, civitates pariter singulas Regias & Montanas Tyrnaviensem etiam & Szakolcensem, Keszegiensem item & Rustensem, prout & Sz. Gyorgiensem, Baziniensem & Légradiensem ac alios quosvis Pagos similiter & confinia in eodem Exercitio clementer manutenere dignetur.*

Tertiò: *Ut Ministri docendis populis & Rectores erudienda Juventuti necessarii, innuentibus iisdem Articulis, absque quorum interventu liberum Exercitium intelligi nequit, non turbentur.*

Quartò: *Nobiles universi, in curiis suis Exercitium Ministeriale habentes, vel juxta illos Articulos habituri, aliunde venientes & venire volentes cujuscumque conditionis homines liberè admittere possint, nec propterea admissi divexentur aut puniantur.*

Quinto: *Templa, Parochia, Schola, & reliqua, in locis Articulariter nominatis, Evangelicorum esse intelligantur, cum & alioquin publicis contributionibus aliisque oneribus ferendis impares pro erigendis novorum Templorum Parochiarum Scholarum & aliorum Accessoriorum adificiis non sufficimus. Et in civitatibus superiorum partium veluti Cassovia Epperjesini, Bartpha, Leuchovia Czibinii & Kesmarkii, aliisque locis Articularibus intra & non extra easdem Civitates, Oppida, Pagos, Præsidia & Confinia, Exercitium Ministeriale haud impeditum relinquatur, nec ad Loca indecora, inconvenientia, remota & devia relegetur.*

Sextò: *Siquidem iterum iisdem Articulis Soproniensibus sublatus Reversalium mos & consuetudo invalescere cepit, uti quidem in Oppido Comaromiensi & aliis quibusdam locis, extorta sunt ejusmodi obligatoria ab Evangelicis, quod impostum contra expressam mentem eorundem Articulorum Soproniensium,*

non sunt amplius introducturi suæ Religionis Ministros, quos cassari tanquam abusum humillimè supplicamus, ut talis illegalis mos inhibeatur.

Septimò: Quæ hic complanari, ob brevitatem Diætæ non poterunt, instantia Evangelicorum, ad primus futuram Diætam juxta eosdem Articulos rejiciantur complananda.

Octavò: Negotium Religionis in Clementi Neo-Regis Diplomate contineatur asscuratum.

Adneſtimus Clementissime Domine, ad has submississimas tollendorum abusus preces nostras, illud quoque, ut siquidem in quibusdam Comitatus ex Majestatis Vestræ Sacratissimæ clementia, ita etiam ex Dispositione Con. Domini Comitatus à Raba, Schemnizii, & fortasse in aliis paucissimis Locis Tempia, Parochiæ Scholæ & alia accessoria præ manibus nostris habentur in quibus quidem Ecclesiis vel nullus, vel unus ac alter Catholicorum existens, sed & in dicta Civitate Schemnizienſi, potiora nostra Tempia D. Catholici (extra illa, quæ nostrates habent) possident, ut scilicet hac occasione in eorundem pacifica possessione, benigne nos ulterius quoque conservare, ac his ita præmissis ac in articulum deductis, quæ contra sensum Articulorum Soproniensium è manibus nostris adempta & perturbata sunt, restituere & articulariter complanare, hancq; benignam voluntatem suam & assensum Inclutis Statibus & Ordinibus clementer & decretaliter transmittere non dedignetur: Quandoquidem nisi juxta benignam Majestatis Vest. Sac. Resolutionem ad tollendos suos abusus Regia Autoritas accesserit, in iisdem abusus nos hærere oportebit.

Quam Majestatis V. Sac. Cæsareo-Regiam Clementiam, non solum ardentissimis pro incolumitate Majestatis V. Sac. ejusdemque Augustissimæ Domus Austriacæ perennitate ad Deum fundendis precibus, verum etiam perpetua fidelitatis subjectione humillimè demereri omni studio adnitemur benigna Resolutione expectata Eidem Majestati Vestræ, Sac. vitam longævam perennesque triumphos cum felicissimo & florenti Imperio demississima præcantes æternum manentes,

Ejusdem Majestatis Vestræ
Sacratissimæ

Humillimi perpetuoque fideles Subditi.

Status & Ordines Regni
Hungariæ Evangelici.

N. 10.

Declaratio Statuum & Ordinum Evangelicorum coram universis Regni Hungarici Statibus in Diætâ Posoniensi Anni 1687. congregatis, in fine diætæ peracta; qua Sopronienses Articulos eatenus acceptant, quatenus cum Diplomate Cæsareo, ante Coronationem Anno 1655. emanato, coincidunt, non exclusa quoque spe extra diætalis Cæsareæ declarationis in Religionis Evangelicæ favorem faciendæ. Quæ declaratio & protestatio literis Regiis testimonialibus die 20. Januar. 1688. datis comprehenduntur.

Universi & singuli Status & Ordines Evangelici Regni Hungariæ pro præſenti generali conventu, ad Diem 18. Octobris Anni 1687. in hanc liberam & Regiam civitatem Posoniensem Regiâ Autoritate indicto congregati, in forma singularis declarationis publicè coram universis Statibus & Ordinibus Regni, in domo sessioneque regnicolarum ultimâ, id est, de 24. Januariæ sequenti modo proposuerunt: Quomodo ipsi occasione præſentis Diætæ, ad mentem etiam in prædicta novissima diætâ Soproniensi reservatæ, & ipsorum Soproniensis Diætæ Articulorum, eò tùm Statuum & Ordinum Regni Evangelicorum contradictionibus involutorum tenore, admissæ facultatis, non immemores paternæ erga se propensæ clementiæ & benignitatis Regiæ, habitâ sacri Diplomatis ratione, negotium suæ Religionis jam hinc à primis hujus Diætæ initiis publicè cum Regno, privatimque apud sacratissimam Cæsaream Regiamque Majestatem jam tandem in priorem Statum Diplomaticum redigi, postliminioque occupata & adempta restitui solertissimè petiissent, urſissent, & indefinenter institissent.

Cujus quidem modernæ diætæ occasione, tametsi iidem Evangelici in eam spem, vel solis Diætæ Soproniensis Articulis eandem confirmantibus, assurrexissent, fore, ut nimium afflictæ Religionis suæ opportuna

nam & plenariam medelam sint consecuturi; tamen quia ingruentibus arduis aliis curis, & sollicitudinibus Cæsaream Regiamque Majestatem suam ad apparatus bellicos advocantibus, rem non ultra perducere potuisse, quam ut confirmatis iisdem Soproniensibus 25. 26. articulis, si qui haecenus irrepresserent abusus tollantur, intelligerent: ideo, ne per simplicem præcatorum Articulorum cum Sacro Regio Diplomate non ex toto convenientium acceptationem à dicto sacro Diplomate recedere, perque hoc futuris etiam in Diætis complanationem sollicitandi sibi facultatem præcludere videantur, quemadmodum in speciali benignâ suæ Majestatis Sacratissimæ audientiâ, ita prædictâ quoque in sessione ultima coram universis Dominis Statibus & Ordinibus hujus Diætæ Articulum præmentionatæ Religionis confirmatorium, ut & Sopronienses Articulos in defalcationem seu diminutionem Gravaminum suorum Diætaliū complanari petitorum acceptare, illisque tantundem consen-

tire, quantum cum sacro Diplomate coincidere viderentur, sese declarassent; solennem hinc reiterantes facultatem per præallegatos etiam Sopronienses articulos concessam, instantias suas, restantium item & non complanatorum Gravaminum complanationes in futuris quoque diætis, imò, siquidem suæ Majestatis Sacratissimæ contra diætâs quoque vulneribus medelas adhibere impossibile non est, etiam extra diætâles conventus sollicitandi, urgendi, postulandique.

Super qua quidem eorundem Statuum & ordinum Evangelicorum declaratione literas nostras testimoniales futura pro cautela necessarias, sub sigillo nostro apud personalem, præsentiam nostram in judiciis locum tenentis, & Consiliarios habito, clementer concedendas esse duximus & extradandas, harum nostrarum literarum vigore & testimonio mediante. Datum in libera Regiaque Civitate nostra Posoniensi

die XXVI. Januar.

1688.

F I N I S.

Stirpis ego AUSTRIACÆ radix Generosa RUDOLF,
 Dux Habsburgiadum Nomen ad astra tuli.
 Inclyta posteritas toto dominatitur Orbe,
 Qua genus Iapeti spectat Vtrumq; Polum.

Qum hunc locum spectat Ymagine
habetur gentibus tota hunc
Dixit hunc locum hunc hunc
Qum hunc locum spectat Ymagine

Stravimus innumeros armis Victricibus hostes,
 Helvetij, Veneti, Belgæ, Gallique fatentur.
 Per nos Sydereo caput inserit Austria Cælo.
 Austria, sublimi quæ vertice pulsât Olympum.

Lotfi. B. se

WENCESLAUS,
PRIUS
ROMANORUM IMPERATOR
DEIN
REX BOHEMIAE,
HUSSITARUM PATRONUS.

Natus 28 Sept. 1362.

Obiit 16 Aug. 1419.

18

1871

IN THE CITY OF NEW YORK

SIGISMUNDUS
IMPERATOR
GERMANIÆ,
DALMATIÆ,
ET SCLAVONIÆ

NATUS
28 Junii, Anno 1368.

ÆTAT.

D.G. ROMANORUM
SEMPER AUGUSTUS
HUNGARIÆ,
CROATIAE,
REX, etc.

DENATUS
9 Dec. Anno 1437.

LXX.

DE ROMANORUM
SIMPLICIUS
HUNGARIE
CROATIA
REY etc

A circular library stamp from the University of Michigan Library. The text "UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY" is arranged in a circle around a central emblem. The year "1975" is stamped in the center.

ALBERTUS SECUNDUS
IMPERATOR ROMANORUM
DUX AUSTRIÆ.

LUDOVICUS SECUNDUS
REX HUNGARIÆ.

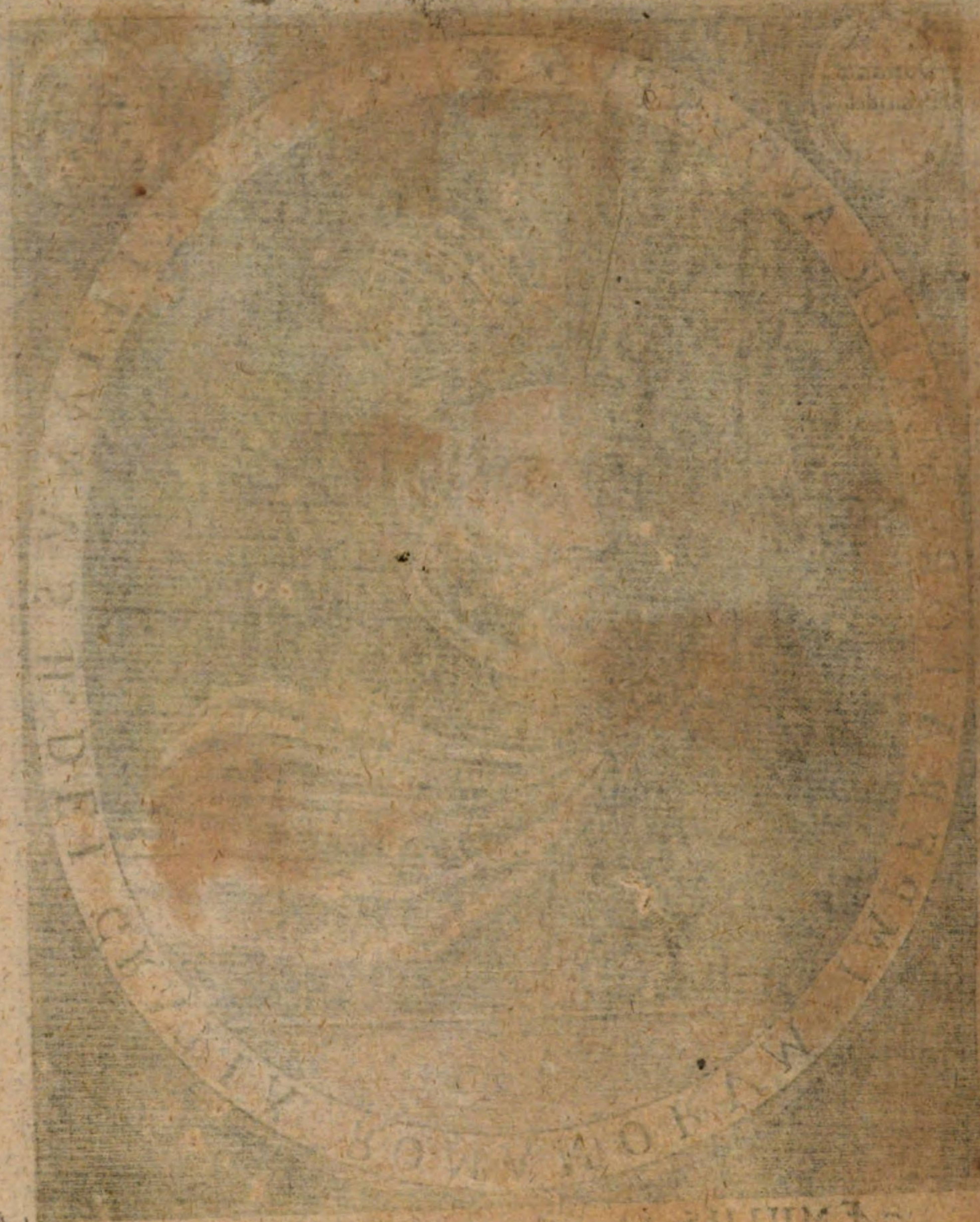

Romulidum Casarq; potens fortisq; Monarcha
Hic fuerat. pictum quem tibi charta refert.
Bello alij vincunt hic vicit Pace. quietum
Seruans. quàm dudum rexerat imperium.

ÆMULUS immensis atavi conatibus ortus.
MAXIMUS imperij, fautor et auctor amans,
MAXMILIANE, omnis Tibi climactericus annus,
Scandisti omni anno celsius usq̃ jubar.

MAXIMILIAN
H. DE
MAXIMILIAN
H. DE

Si foret imperio imperium præcelsius hocce,
 Huic tu sufficiens Diue Rudolphe fores.
 Si microcosmus, homo est, quia singula continet orbis.
 Major es imperio tu: imperij orbis enim es.

Major, Inspector-General of the
United States Army
Washington, D.C.
June 10, 1864

In faciem si quis faciem converterit hancce,
Insicias nunquam forsitan ire potest.
In facie facies atavorum nempe refulgent:
Queis mixtus proprio lumine fulgor inest.

FERDINANDE, potens qui nunc Germana gubernas
 Regna tibi in bello militet aëra poli
 Nullum habeas hostem: nisi quem DEVS oderit hostem
 Ut redeas semper victor ab hoste tuo.

S. J.

 Imperium terris, famam qui terminat astris
 Hæc est FERDINANDI Cæsaris effigies
 Di faciant, longum superet! Pax aurea regnet
 Et cum pace Salus: cumq' Salute Fides!

LEOPOLDUS I.
ROMANORUM IMPERATOR
SEMPER AUGUSTUS.

M. Bernartus Sculpsit. Lips.

NEOPOPOLITANUS
ROMANORUM IMPERATOR
SEMPER AUGUSTUS

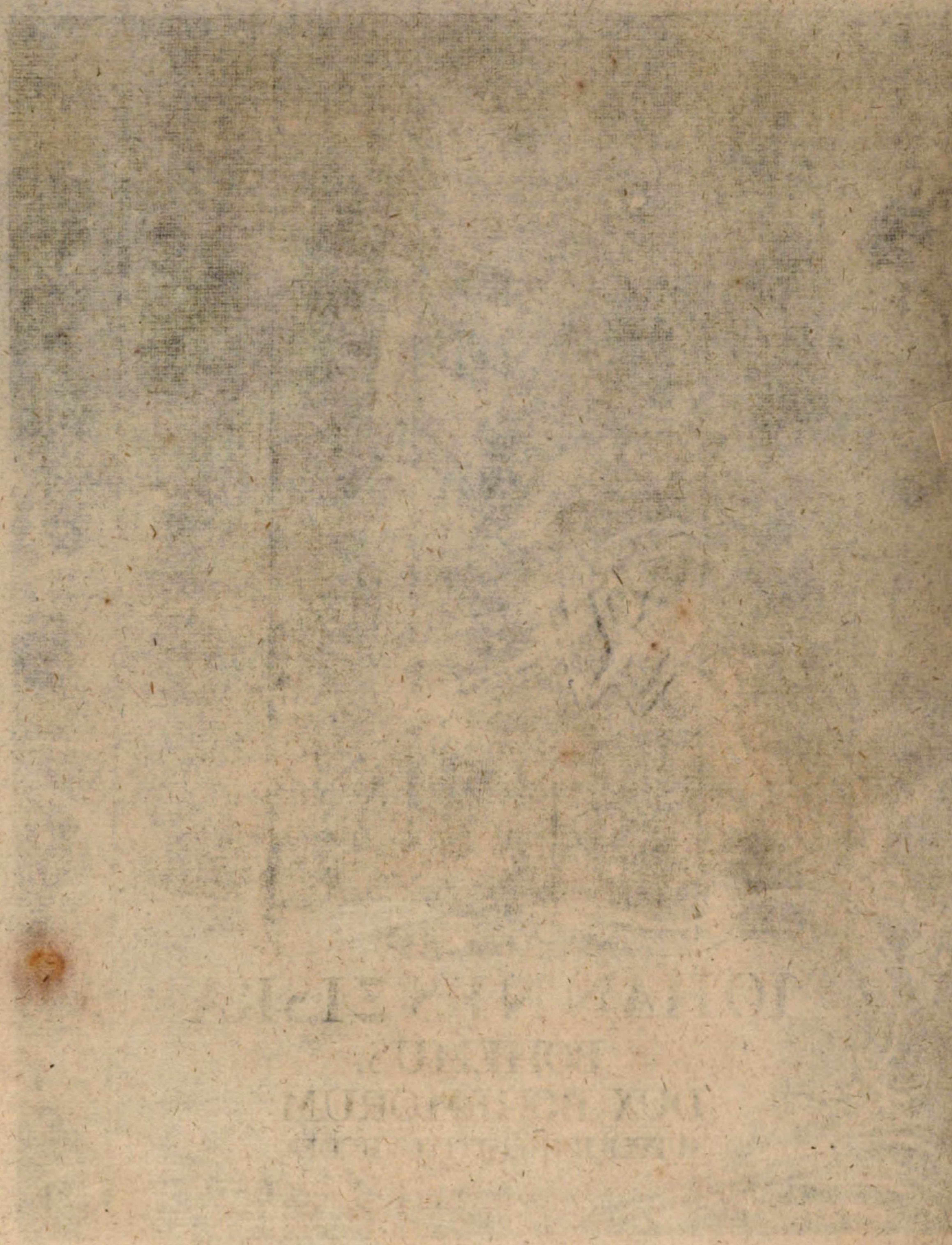

IOSEPHUS
ROMANORUM IMPERATOR
SEMPER AUGUSTUS.

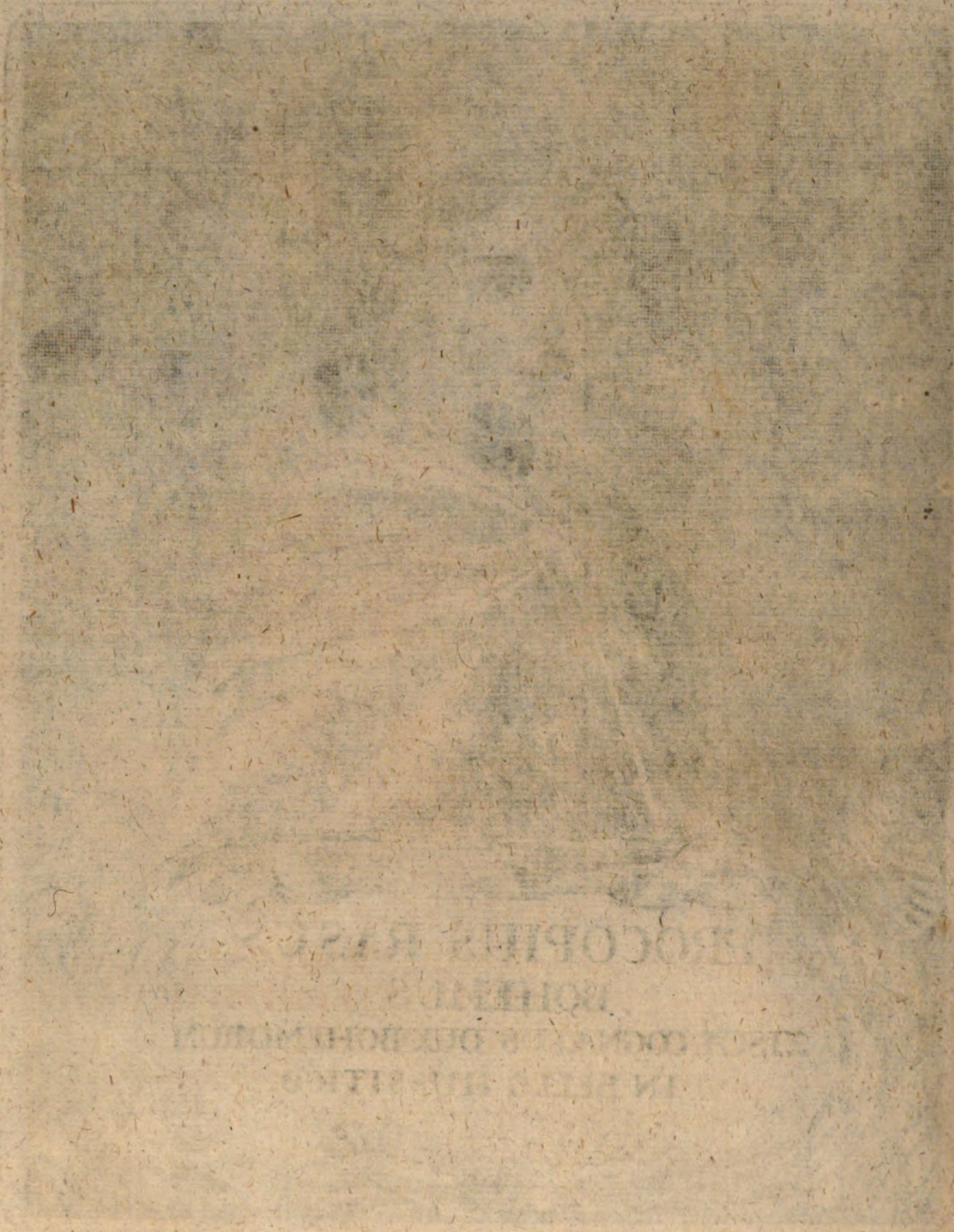
M. Bernigro del. Sc. Lips.

IOHANNES ZISKA
BOHEMUS.
DUX BOHEMORUM.
SUPPLICII HUSSITICI VINDEXT.

**IOHANNES HUSSUS,
BOHEMUS, ACADEMIAE PRAGENSIS
THEOLOGUS ET IN TEMPO BETLEHEMITICO
IBIDEM CONCIONATOR.**

*Natus in Hussenitz d. 6 Julij Anno 1373. Crematus in Concilio
Constantiensi d. 6 Julij Anno 1415.*

*Martyr habitus à Bohemis. vindicatus
longo et diro Hussitarum bello.*

JOHN H. HUSSEY

BOHEMUS ACADEMIA PRAGENSIS

THEOLOGUS ET TEMPTOR HELLUM

LIBRARY OF CONGRESS

CONSTANTIA
IOHANN. HUSSII ET HIERONYMI PRAGENSIS
IN CONSTANTIENSI CONCILIO,
ET IN IPSO UTRIUSQUE INCENDIO
ANNO 1415. d. 6 Julii. et ANNO 1416. d. 30 Maii.

1. Constantiae urbs. 2. Petershausen. 3. Hussus, palo alligatus,
in quo quem sequenti anno in eodem loco secutus Hieronymus
Pragensis. 4. Corona aut insula papyracea Hussi capiti in
Concilio imposita, duobus cacodæmonibus appictis ornata,
addito lemmate Hæresiarcha. 5. Lictores. 6. Rusticus ligna
apportans, quem Hussus his Verbis compellavit: O Sancta
Simplicitas. 7. LUDOVICUS, DUX BAVARIÆ, S. R. I. ELECTOR.
8. Cardinales et Episcopi Spectatores. 9. Custodes carceris
Hussi, quibus antequam conflagraret, gratias egit
et valedixit. 10. Turma armatorum 3000. 11. Rhennus, in
quem cineres Hussi cum effossa terra, mole coniecti.

Am 1. April 1881.

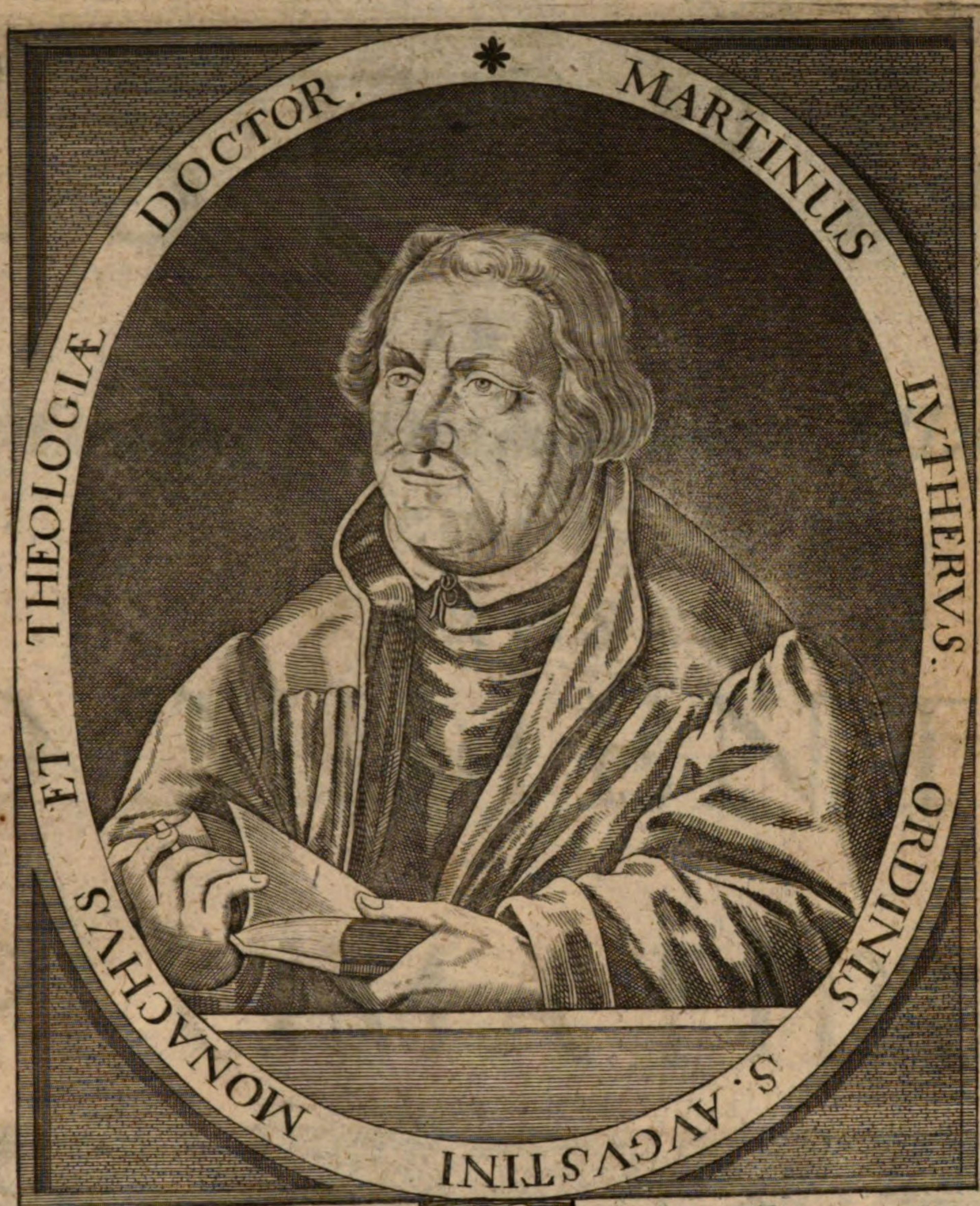

HIERONÝMUS PRAGENSIS,
BOHEMUS.

THEOLOGUS IN ACADEMIA PRAGENSI
IN VARIIS GALLIÆ ET GERMANIÆ ACADEMIIS
VERSATUS, INGENIO, DOCTRINA ET ELOQUENTIA
CLARUS, CREMATUS IN CONCILIO CONSTANTIENSI.

Ob. 30 May. Anno 1416

NAT. ISLEBII
D. 10 Novembr.
Anno 1483.

MOR. ISLEBII
D. 18. Febr.
Anno 1546.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

BREVISSIMUM COMPENDIUM
PRINCIPATUS
TRANSYLVANICI
HISTORIAE

AB

Anno MDXXVI. usque ad Annum MDCCIII.

CUM

VARIIS

DOCUMENTIS

ET

DIPLOMATIBUS.

ANNO CHRISTI MDCCX.

BREVISSIMUM COMPENDIUM
PRINCIPALIS
TRANSYLVANICI
HISTORIE

V.B.
Anno MDLXXVI. offit ad Annam MDCCX.
CUM
VARIIS
DOCUMENTIS
ET
DIPLOMATIBUS

ANNO CHRISTI MDCCX

Alius Autoris

BREVISSIMUM COMPENDIUM PRINCIPATVS TRANSYLVANICI HISTORIÆ

Ab

An. 1526. usque ad An. 1703.

1526.

Nno 1526. Ludovico II. Rege Hungariæ, per Turcam castris & vita exuto, Johannes de Zapolia, Comes Scepusiensis, & eo tempore Vajvoda Transylvaniæ, per electionem quorundam partes suas secutorum Procerum Rex Hungariæ proclamatur & coronatur. Dein vero

1527.

An. 1527. ab altera parte, Ferdinandus I. pro Rege vocatus creatur. Hic forti exercitu dictum Joannem de Zapolia sequenti coronationis ejus anno, regno pellit. Sed Joannes Zapolia Turcarum Imperatoris patrocini

1529.

nio implorato An. 1529. primo, &

1532.

rursus 1532. militem Turcicum in Hungariam ducit, & postquam armis res utrinque tentata fuisset, ambiguo eventu, paciscitur Ferdinandus cum

1536.

Johanne An. 1536. cui quoque titulum Regis cum usurpatione Transylvaniæ & possessorum Regni Hungariæ

Histor. Hungar,

partium quoad viveret, permittit. Ita Transylvaniæ possessio distincta esse coepit & continuare. Filius namque hujus Johannes II. (à quibusdam etiam Stephanus vocatus) simul atque Sacro fonte lavaretur, corona quoque regni Hungariæ per aliquos redimitus, à quibusdam traditur, An. 1541. educatus iste, per Georgium Martunifium Monachum, per quem quidem mater ejus Regina Isabella, Regis Poloniæ Sigismundi filia pollicitis inducta est, ut coronam Hungariæ simul cum Transylvania Ferdinando I. redderet. Id quod fit An. 1550. iis conditionibus: ut Regina centum millia Aureorum dotis nomine acciperet, filio Ducatus Opulienfis cederet, ex patrimonioque ad quadraginta arces, seu Domina rehaberet, venturamque in Conjugem Ferdinandi filiam, dum ambo nobiles annos attrigerint, expectaret. Decedens Transylvania Isabella, dum in pollicitorum præstatione mora fit, præstolatur Cassoviæ, ibique promissam

1541.

1550.

A 2

sam

sam dotem accipit, Cassoviam Ferdinando tradit, & iter in Silesiam intendit, secundum aliquos; secundum alios vero, dote promissa frustrata, in Poloniam ad Regem se confert, illiusque intercessione obtinet Opulienſis Ducatus possessionem. Sed ibi non ultra mensem morata, quod Dominium hoc, aliis obaratum magna ex parte, adeoque redditibus valde privatum comperisset, in Poloniam revertit. Interea in Transylvania dictus Monachus Georgius per Castaldum extinguitur. Ipse Castaldus administratione Principatus alii commissa exit. Transylvania defectionem molitur, ferventeque Turcico bello, quod Solymanus, reducendæ etiam Isabellæ Reginae, filiique ejus causa gessisse videri voluit, dum Turca viribus superior visus An. 1556. Isabella occasione utendum rata, simul cum filio annorum 16. Transylvaniam repetit, ubi recipitur, & Ferdinandus Principatum amittit. Anno demum 1564. Maximiliano Johannes Zapolya II. negotium faceſſit, & contra eum, copiis auxiliariis Turcicis adjutus, vario quidem eventu, sed tam diu pugnat, quoad induciæ Ottennales cum Turca fiunt, ipsique Johanni Transylvania hæreditario jure ceditur, in casu defectus ad Regem Hungariæ reditura: ita tamen ut Regio titulo abſtineret, Johannaque Cæsaris soror sæpius promissa ei in matrimonio cederet, An. 1565. Legatione solenni hæc confirmatura, non consummato vero tractatu rursus An. 1571. matrimonium dum ex Domo Austriaca urget, moritur sine hærede, succeditque ei in Principatu Stephanus Bathoreus, eodem adhuc anno per Electionem Statuum, ac Romanorum & Turcarum Imperatoris confirmationem, ubi quidem ex parte Cæsaris tantum Vajvodæ titulo insignitus, libera nihilominus & absoluta Principatus directione & superioritate relicta, qui demum 1576. in Regem Poloniæ eligitur, regnante hoc in Polonia, defertur administratio Principatus fratri ejus Christophoro Bathoreo, & dum hic fatis cedit, An. 1581. Rudolphi II. tempore, per electionem Statuum succedit filius ejus Sigismundus Princeps. Iste, Clientela Turcæ sprete, An. 1595. cum Rudolpho II. de Principatu Transylvaniæ tractat, & obtinet eum, consentiente regno Hungariæ, in linea Masculorum hæredum, perpetuum, certis anno hoc factis, Hungariæque ejusdem anni Comitibus Constitutionibus in-

fertis hac de re Tractatibus, ubi præcipuum vinculum fuit matrimonium ex domo Austriaca, quod etiam successerat cum Caroli Archiducis filia. Hic Princeps laudabilia quædam contra Turcam gerit, mox tamen sua sponte Principatus cessionem Cæsari proponit, vitam in privato acturus, quem Cæsar invitatus audit, monetque ad descendendum ab immaturo proposito, cujus postea sero forte ipsum poenitere posset. Imo dum ad recipiendum jam Principatum Alegates mittit, denuo dehortatur, ad perseverandumque in optime coeptis contra Turcam, monet; insistit tamen ille, & An. 1598. Principatu decedit, eumque dicto Rudolpho secundo tradit, promittenti sibi propterea Ducatum Opulienſem cum quinquaginta millium aureorum annua pensione. Ubi notandum: Principatum eo tempore multo amplio-rem fuisse, per terminorum in ea, quæ nunc à Turca partim possidentur, partim ab eo recuperata, Hungariæque re-applicata sunt, extensionem. Sed Princeps natura sua inconstans & volubilis, tum promissorum non præstationem causatus, tum turbatur in Transylvania occasionem nactus, Opulienſi Ducatu, quem jam occupaverat, relicto, mira celeritate in Transylvaniam redit, ubi quidem aliquamdiu contra Michaëlem Vaivodam & Georgium Basta arma convertit, postea tamen & Turcæ, quem ante præliis ac defectione irritaverat, & Rudolphi, cui Principatum cesserat, metu conflictatus, in Poloniam fugit, Transylvaniā in inexplicabilem ruinam præcipitat. Georgius Basta Transylvaniam administrat, sociumque Michaëlem Vajvodam propter ambitionem suspectum è medio tollit, An. 1600. Ipse vero in administratione justo durior & severior. 1601. 1601. defectionem aliquorum experitur, quam in herba suffocat, totaque Transylvania potitur. Sigismundum Bathorium Profugum Cæsari reconciliat, qui in Bohemia Pragæ ut beneficiarius vitam finit. Sed Basta mitius administrare Principatum nescius, Transylvanos ad desperationem redigit, extruditurque Transylvania An. 1603. Cujus inclinatis rebus Georgius Raduly Vajvoda subvenit, Bastaque rursus Transylvaniam revertit, quam igne, ferro, persequitur, absque discrimine ætatis & sexus, omnibusque, quibus potest, exuit, devastat, usque adeo ut adhuc hodie ejus extet memoria, nam tanta equorum & boum erat penuria, ut Tran-

- Transylvania pecoribus alias abundans, in arando & trahendo, loco pecorum hominibus sit usa, ejusmodique bigæ, quæ hominibus trahuntur, hodie quoque Bactæ currus nomenclantur. |
1604. Misericordiam hanc An. 1604. excepit in vindictam dictorum insurrectio Stephani Botskai, qui armis in Hungariam motus à Transylvanis An. 1605. in Principem eligitur, & à Turca confirmatur, progrediturque in Hungaria auxilio Turcico, & quia Hungariæ magna pars ei adhæsit, & præcipue Acatolici: Urgendo ergo libertates sacras & profanas, sequenti An. 1606. cum Rudolpho II. paciscitur, Pacificationis Viennensis hoc anno editæ, inque Corpore Juris Hungarici comprehensæ, Articulorum tenore. Ubi titulus S. R. Imp. & Transylvaniæ Principis, Partium Regni Hungariæ Domini & Siculorum Comitum, cum extensione Principatus usque ad Tibiscum, ac Successio in eo in linea masculina ei conceditur. Sub idem tempus Pax quoque per Rudolphum Secundum cum Turca Vicennalis facta, hoc confirmavit. In hac pacificatione datum est primo Acatolicis religionibus in Hungaria liberum exercitium, & in hanc Pacificationem observandam omnes Rudolphum secutos suos Reges, Matthiam II. Ferdinandum II. Ferdinandum III. & Leopoldum I. in conditionibus & Diplommatibus inaugurationis tempore datis, disposuerunt, obligarunt. Botskaius eo, quo paciscitur, anno fato eripitur
1607. An. 1607. Status Transylvaniæ Pace præfata Turcica, & protectione Ottomanii freti, Sigismundum Ragotzium in Principem eligunt, qui tamen cedit Principatum Gabrieli Bathori A. 1608.
1608. Quem deinde Status quoque ad declinandum liberæ electionis præjudicium (prout hæc jam in legibus scriptis Transylvaniæ continentur) eligunt, ea lege: ut cum sibi liberæ electionis jus, tam à Romanorum quam Turcarum Imperatore in præteritis disturbis, sanguine & exiliis, quocunque tandem modo extorquere licuerit, eam ipse in perpetuum manuteneret, Principatum in alium quemvis, nullo modo & prætextu transferret liberum religionum, quæ erant Reformata, Lutherana, Catholica & Unitaria seu Antitrinitaria, exercitium permetteret, pace cum utroque Imperatore coleret, aliaque Legibus suis contenta, omnia observaret: Durat iste ad A. 1613. sed quia spei de se conceptæ minime facit
- satis, libidinibus aliisque in nobiles eorumque domos grassatus, per sicarios quosdam vita privatur. Sequitur hunc immediate per Statuum electionem Gabriel Bethlen, regitque Pacificè Principatum protectioni Ottomanii, quocum Matthias Rex An. 1616. inducias vicennales fecerat, deditum, ad Annum usque 1619. quo non attentis induciis Turcicis, Bohemicorum motuum occasione in Hungaria cum exercitu movet ubi defectione Procerum augetur, Cassoviam, Filekium, civitates montanas aliasque cum Posonio & corona regni capit, unde Jesuitas, quos motuum autores dicit, ejicit, eodemque anno Rex Hungariæ proclamatur; Sed sequenti 1621. in Transylvaniam reduci, Dampirii industria Posonium, Tyrnavia & alia eripiuntur, quibus motus rursus An. 1622. cum novis copiis denovo in Hungariam venit, sed dum anticipi eventu rem tentat, eodem anno cum Ferdinando II. Nicelsburgi paciscitur, coronam Hungariæ restituit, Pacificationem Viennensem Botskajanam pro Hungaria renovat, titulum S. R. I. & Transylvaniæ Principis, Opu-liæque & Ratiboriæ Ducatus, pro personali contentatione obtinet, septemque integri Comitatus Hungariæ, Transylvaniæ vicini, utpote: Zathmar, Zaboltz, Ugotia, Beregh, Zemplin, Borsod & Abavivariensis, simul cum civitate Cassovia jure dominii ad dies vitæ ei ceduntur certis conditionibus, Principatu Transylvaniæ in statu quo relicto, quæ omnia An. 1622. regni Hungariæ constitutionibus Artic. 29. & 30. continentur. Anno 1623. mense Septembri Gabriel Bethlen contracto exercitu, auxiliaribusque Turcæ & Tartari copiis, contra inducias cum iis factas, Hungariam iterum invadit, causamque belli dicit religionem: Silesiæ Ducatum sibi cessorum ablationem, Jesuitarum reductionem, promissorum in Sempronensibus Comitibus non præstationem, Jagerndorffii & aliorum ex Silesia ejectionem; Sed paciscitur rursus cum Cæsare, renovatis præteriti anni pacificationis conditionibus, liberoque religionis exercitio in Hungaria stabilito: Neve imposterum Turcas contra Cæsarem concitaret, hoc tractatu cautum, cui vicissim auxilium necessitatis tempore contra Turcam promissum. Moritur iste An. 1629. Cujus loco eligitur Georgius Ragotzi Primus in Successorem An. 1630. iis quibus Prædecessor suus, quoad liber-

- tates Sacras, profanas, Principatuque in statu Electio servando, neque in alium quempiam transferendo &c. conditionibus. Sed An. 1644. sollicitatus à Protestantibus Hungaris, qui in religionis negotio contra priora pacta turbabantur, Jesuitas in regnum intrasse dolebant, arma suscipit, contra Ferdinandum III. pergit, ac An. 1646. paciscitur, fitque ut ad instar Prædecessoris de Hungariæ Sacris & Prophanis libertatibus concluderet, quæ omnia in
1644. Diætæ regni Hungariæ A. 1647. Constitutionibus ab Articulo 5. ad 20. usque inclusive prolixè enumerantur, ubi præcipua sunt: Quod Protestantibus penes liberum religionis exercitium 90. templa restituuntur, Cassoviæ cultus Reformatæ Religionis restauratur, omnia denique Gravamina Regni Hungariæ per Diætam spatium trimestri, post finem tractatus hujus celebrandum, cum solita ab antiquo libertate tute comparendi & agendi complanari promittuntur, factorumque omnibus amnestia generalis datur. Ipsi vero Georgio Ragotzio pro contentatione personali ii septem Comitatus, qui Gabrieli Bethlen dati fuerunt, iis plane, quibus Antecessori huic suo conditionibus ad dies vitæ ceduntur, cum ea adhuc accessione: Ut quamdiu ex posteris Ragotzi forent Principes Transylvaniæ, eis arx Szathmar cum Bonis liberoque reversionis ab alienatorum Jure, relinqueretur. Moritur iste An.
1648. 1648. succeditque filius ejus Georgius Ragotzi secundus, qui adhuc in vita parentis, in successionem electus fuit, conditiones, quibus Status regi volebant, observaturus. Is, dum A. 1657. infelici in Poloniam contra mentem Portæ Ottomanniæ expeditione bellica facta, amisso ibi nobilitatis & militiæ flore, ægre rediisset, Status Transylvaniæ ab irato Turca impulsus, Principem alium, Franciscum Rhedei eligunt. Fit tamen ea lege: Ut si dictus Ragotzi II. privatis suis impensis Portam Ottomannicam sibi reconciliaverit, liceat Statibus ad devotionem ejus redire, neo-electoque Principi impune renunciare. Id quod utriusque tam cedentis quam susipientis Principatum placitu & stipulatione factum. Sed Ragotzium Paulo post cessionis poenitere coepit restitutionem à neo electo armis sollicitat, iste pacificus solum cedit. Iratus propterea Turca An. 1658. Ragotzium aggreditur, fugat, Satus urgente Turca Barcsaium eligunt, contra quem Ragotzium pro subsidio Leopoldum I. interpellat, cum Turca armis bis decertat, infelici tandem successu, dum posteriori prælio victus, ex vulnere accepto Varadini diem suum obiit An. 1660. Unde Status Transylvaniæ Bona ejus in Transylvania privato jure tenta confiscant, partimque redemptioni captivorum ex Polonia & Tartaria (imputato infelici Principi illegalis & veritæ expeditionis Polonica crimine) destinant, partim vero successores Principes bene meritis Proceribus, donant. Hinc hodiernum Ragotzianæ Domûs, in similia bona prætentio, quam Transylvani per violationem stipulatorum nullam esse volunt. Post mortem hujus, Generalis armorum ejus Præfectus Johannes Kemenii, milite ex partibus regni Hungariæ coadunato fretus, partem Transylvaniæ statuum ad se trahit, Barcsaium fide ei data, ad colloquium vocat, qui in itinere à militibus opprimitur. Ita electionem sui in Principem obtinet, quibus Prædecessores, conditionibus. Ut in Portæ Ottomanniæ devotione perseveraret, Principatum nemini cederet seu transferret &c. Sed conditione prima non attenta, subsidium militis Germani à Cæsare petit. Fitque hujus intuitu, ut An. 1661. Turca copias in Transylvaniam mitteret, Principem alium sibi devotum eligi juberet. Obsequendi necessitas jussa facere cogit, caditque sors suffragiis eorum, qui Turcæ adhærebant, qui pauca admodum & debilior pars Transylvaniæ erant, in Michaëlem Apaffi paulo ante ex captivitate Tartarica reducem. Sic alii hunc, alii illum auxilio Cæsaris, modico tamen stipatum sequuntur. Manet porro Turca Apaffium, & mittit copias plures An. 1662. quæ simul atque advenerunt, adversus Johannem Kemenii cum Fama, neq; adhibito Apaffio movent, imparatum obruunt, castrorum potiuntur. Ipse Johannes Kemenii in acie cadit, copiæ Cæsaris, amisso Principe recedunt, inque loca, quæ præsidiiis Cæsareis infessa erant, Claudiopolim, Stamos-Ujvar, Bethlen, & alia redeunt, ibique annos perseverant, usque dum, exesis civibus, præ inopia Apaffio per conspirationem in Officiales loca tradunt, & Apaffi in principatu stabilitur. Interea qui Johannem Kemenii sequebantur, Optimates Transylvaniæ, Annis duobus tribusve in Hungaria devotioneque Cæsaris manent, & denique per Cæsarem à fide sibi

1681. sibi data absoluti, ad sua per gratiam Apaffi redeunt. An. 1681. vivente Michaeli Principe Apaffio, filius ejus Michael per libera Statuum suffragia in
1684. successorem eligitur An. 1684. à Porta Ottomannica suis solennitatibus confirmatur, Diplomate Turcico Athnam dicto, gladioque & clava donatur ad mentem Constitutionum Statuum, in casu mortis paternæ, non nisi Anno ætatis vigesimo, ad clavum Regiminis sessurus; tunc vero ad conditiones parentis juraturus: tenore quarum leges libertatesque Sacras & Profanas illibatas, Electionem Principatus liberam porro quoque conservaturum, Principatumque in nullum translaturum polliceri debebat. Interea arma Cæsarea contra Turcam felici omine pergunt. An. 1686. Legatio ab Apaffio Principe, & Statibus ad Cæsarem mittitur solennis. Ubi certis conditionibus de securitate Transylvaniæ & Principatus transigitur, ut A. cujus tenore puncto Septimo Michael Apaffi Actualis Princeps in suo Principatu confirmatur. Electio filii Junioris Apaffi quoque rata habetur, post utriusque facta liberæ electionis potestate penes status relicta. Et dum hic circa permutationem instrumentorum mora neçtitur, An. 1687. Dux Lotharingiæ Carolus cum exercitu Cæsareo Transylvaniam absque resistantia Principis intrat, deque Hybernorum negotio nullo labore prompta Principis & Statuum voluntate transigit, ut B. An. 1688. Venit Comes Antonius Caraffa, hybernorum negotia denuo instituit, simulque à Principe Apaffio & Statibus renunciationem Protectioni Ottomannicæ scripto accipit, ut BB. ubi tamen Princeps & Status puncta circa religionum libertatem, circa Principatus Statum & Eventum pacis cum Turca Cæsari præsentanda porrigunt, ut BBB. Hyberna demum sequentibus quoque Annis continuantur, Principatus dignitate intacta.
1690. An. 1690. Michael Apaffi Princeps, stantibus Comitibus moritur, indeque Procerum animi & mentes divisæ, ubi namque alii homagium fidelitatis ex capite promissæ à Cæsare confirmationis, in successionem parentis electo Principi immediate præstandum, alii vero à Cæsare dispositionem de Principe quidem Successuro, ob respectum Majestatis Cæsareæ præstolandam, existimabant, obtinuitque posterius locum. Eodem adhuc anno Emericus Toekœli cum copiis Turcicis in Transylvaniam per invia Alpium venit, vincit & capit Generalem armorum Cæsareorum Directorem Heislerum Germanum, & Provinciale militem dissipat. Coadunat demum patriæ cives, quos potest, comitia celebrari jubet, in quibus in Principem dum eligitur, mittunt constantes in fide Proceres ad Cæsarem, cum denunciatione casus, petitione Diplomatis pro Juniore Apaffi, & libertatum securitate, simul vero & Principem Ludovicum Badensem, ut sibi succurreret, sollicite & instanter urgent. Movet iste ex Hungaria exercitum, pervenit in Provinciam, quo viso Toekœlius Transylvania decessit. Ludovicus Princeps Badensis in Hungariam revertit. Cæsar vero, deputato in fide perseverantium ad preces eorum respondet, ut C. nihil videlicet etiamnum se de prioribus negare, ac non nisi per subjecti ætatem cogitationes suas circa Apaffium Juniores suspendere, cum ab aliis adhuc regendum, præficere illis non posset. Libertates Sacras & profanas confirmatum iri crederent. Non tamen fore integrum incerto hoc rerum statu, se, Cæsari Diplomatum oppignorare, addita adhortatione: Ut contra Turcam in declaratione Toekœlii, pro Principe, perfidum, junctis viribus decertarent, Privilegia libertatesque Salvarent, videndo etiam Toekœlii de Apaffio intentionem. Accipiunt hæc Status, & rursus mittunt ad Aulam Ablegatum, qui priora urget, repetit, Diplomaque An. 1686. promissum exorare conatur. Dat Cæsar ideam Diplomatis, quam Status considerant, Ablegatos cum iterata repetitione priorum rursus mittunt, ac specificè 1686. promissum Diploma denuo petunt. Obtinent vero Diploma An. 1691. ut D. Et ne interea, quoad in spem Successionis Apaffi educatur, provincia improvisa maneat, Gubernium erigitur, Sacramentum fidelitatis præstatum Cæsari, cum Apaffi per ipsas Electionis suæ leges ad capeffendum Regimen nondum aptus esset. Sed status porro quoque confirmationi Junioris Apaffi insistant. Religio Catholica accipit templa duo & Scholam unam ab Acatholicis, ex amore unionis & concordie sua sponte sibi cessa non tamen ea sibi sufficere putat. Status præterea Civicus, qui est Saxonica natio in Diplomate dato gravatum se existimat. Mittitur itaque ablegatio ex tribus in Transylvania Statibus &

1693. & nationibus ac quatuor receptis religionibus, partes suas quæque urget, tuetur. An. 1693. deliberat Cæsar, ut
 E. ubi Artic. Primo Apaffi Junioris ratione, cum adhuc eæ essent circumstantiæ, ætatis puta Apaffi, qua per leges regere non posset, relegantur ad tenorem Diplomatis. Cæteris articulis reliqua decisa, declarata, circumscripta, sic & specificè religionis negotium ut
 F. ubi templa & Collegium, quæ A Catholicis Catholicis cesserunt, approbat, unionem & concordiam inviolabiliter observandam jubet, omnes receptas religiones in libero suo exercitio, juri-
 bus, bonis, possessionibus, uti tunc fruebantur, sine turbatione qualicunque, quiete & pacifice impostero relin-
 quendas esse statuit. Ita omnibus pro futuro silentium imponit. An. 1694. Generalis militiæ Cæsareæ in Transyl-
 vania Præfectus Comes Fridericus Veterani citatur ad Aulam, quocum ve-
 nit Junior Apaffi, devotionem in Cæsarem testaturus, redeuntque eodem ad-
 huc anno ambo. An. 1696. citatur Ju-
 nior Apaffi ad aulam solus, venit & mo-
 ratur relicta in Transylvania conjuge.
 1697. Huic An. 1697. propositio Cæsaris no-
 mine facta: Ut usque ad pacem, cum Turca Transylvania abstinere, Athna-
 me seu Diploma Turcicum sibi de principatu datum, Cæsari redderet. Pro acquisitis paternis bonis alia in a-
 liis ditionibus & provinciis hæreditariis acciperet, 12000. florenorum pensionem annue haberet, titulo prin-
 cipis uteretur, usque dum dabitur oc-
 casio, exaltandæ eum in S. R. I. Principem, Inque sua religione ubicumque in regnis & ditionibus Cæsaris, cum præscitu tamen aulæ, domicilio electo, liberrime viveret, pace facta plura ad-
 huc obtenturus Apaffi deprecatur ab-
 stinentiam à patria, innocentiamque suam declarat, resolutionem suam ad sibi proposita suspendit. Responde-
 tur Apaffio: Hoc nulla sua culpa, sed publici tantummodo boni, ipsiusmet-
 que securitatis & salutis causa, velle Majestatem. Et dum res hæc pendet, An. 1699. fit pax cum Turca, intrans
 Transylvaniam Jesuitæ contra tenorem Diplomatis, & propterea nullis Cæsareis mandatis vel Intimationibus comitati, surgunt Catholici atque in-
 sciis A Catholicis exorant certa quinque puncta, specie petita, cum aliis religio-
 nibus, æqualitatis, quibus omnia funda-
 menta religionum Protestantium mo-
 vent, executionem horum vehemen-
 ter urgent, audacterque dicunt: Cæsarem posse nunc aperte tollere, abolere, quæ A Catholicis obtundentibus dissi-
 mulavit & toleravit, quæve in priori-
 bus resolutionibus concessa videban-
 tur. Manet interea Apaffi in Aula, consideratisque temporis circumstan-
 tiis, prioribusque sibi pollicitis, ea Cæsari in mentem revocat. Titulum S. R. I. Principis, & annum 10000. florenorum beneficium seu pensionem obti-
 net, Diploma sibi datum Turcicum Cæsari reddit. In Transylvania vero dum miles semper numerosus hyber-
 naret, atque quotannis parata pecunia tum pro absentium Generalium, Colo-
 nellorum, & aliorum portionibus, tum vero pro equis Cathafracto militi aptis, ac præterea munitione, vestimentis, pi-
 leis & calceis ex provincia educitur, eo-
 res devenit, ut dum nobiles quoad ha-
 bebant misera plebi tum sublevationis tum etiam mutui nomine darent, ex-
 hausti, jam nec nobiles præter Syngra-
 phas, quicquam haberent, nec misera plebs solvendo esset, & sic nec nobiles, nec plebs stare posset, quæ iteratis pre-
 cibus cum aliis miseriis demonstrata ef-
 fecerunt, ut Cæsar Commissionem ex bellici sui Consilii, Camerae Aulicæ, Commissariatus Generalis, ac etiam Cancellariæ suæ Transylvanico-Auli-
 cæ subjectis conflandam ordinaret, harum indagandarum remedii quæ-
 rendi causa. Circa memorata item quinque religiosa puncta in Provincia fiunt congressus, Tractatus inter reli-
 giones, irritò successu, A Catholicis Di-
 plomatibus, Catholicis vero hisce no-
 viter resolutis punctis, inhærentibus, quorum pro & contra Tractatum substantia est G. Et quia Compositionis nulla spes, mittunt Reformati An. 1703. Deputarum cum pure Religio-
 sis, qui querelas contra Catholicos, Di-
 plomatum everisionem minitantes, porrigeret, Initium occupationis vio-
 lentæ Templorum, remonstraret, Bene-
 ficia Reformatis Ecclesiis ab Annis 7. negata supplicaret. Punctorum horum Compendium est H. Conscii itaque A Catholicis iteratum benignissi-
 marum resolutionum Cæsaris, quas Catholici dictis quinque punctis evertere satagunt, non nisi ex auditionem Considerationum suarum in hæc puncta factarum petunt, ea obtenta, quæ Cæsar audita parte quoque alterâ, res-
 solverit, iis morem gesturi. Non tamen impetrant prius, quam Cardinalis à Colonits, Reformatorum Deputato ad de-

desperationem de resolutione Cæsaris alia, quam ipse diceret, persuaso, aliunde diutina sollicitationis pertæsum, licet nulla de Tractatu potestate instructum, ad aliquem, circa jam dicta quinque puncta mentis suæ consensum subscriptione manus propriæ factum, deduceret. Detulit hoc Deputatus ad suos Principales per literas, & increpitus ab ipsis, qui demum coram Mini-

sterio Aulico se potestate tractandi caruisse explicat. Cardinalis vero subscriptioni utut nulla potestate nixæ inhæret, superveniunt tumultus Hungarici sub finem, & tam Commissionis prædictæ circa remedium miseriarum progressum, quam Religiosorum resolutionem, cum aliis omnibus, suspendunt.

Sequitur specialior

Descriptio Status Religionum Protestantium in Transylvania indeque earum propagationis in Hungariam.

Apparet ex Annalibus, Principatum Transylvaniæ factum fuisse, medium religionis Evangelicæ primo in Transylvaniam introducendæ. Nam A. 1526. Ludovici II. Regis tempore, latarum Hungariæ legum Artic. Quarto de comburendis Lutheranis Decretum est, qui jam in Transylvania apud Saxones incrementum capiebant, tacite tamen, usque dum Johannes de Zapolya, qui primus Transylvaniam ab Hungaria separaverat moritur An. 1540 Post hujus mortem vero erupit primo in manifestum & publicum exercitium hæc religio. Filius quippe hujus succedens, religionem hanc non modo tollerat, verum & ipse, aliam, Unitariam seu Antitrinitariam profitetur, & ita Transylvaniæ, ad Reformatam quoque Religionem aperitur Porta, publicisque Constitutionibus sancitur libertas An. 1564. In Hungaria vero A. 1563. in contrarium, de tollendis aliis, præter Catholicum, dogmatibus, rursus decernitur. Porro in Transylvania licet post mortem Johannis II. successerunt Bathorei Catholici Principes, eorum tamen primus & dignitate maximus Stephanus Bathoreus, qui & Rex Poloniæ simul fuit, dum ad persecutionem sollicitatur, respondere solitus fuit: Tria Deum sibi soli reservasse, videlicet: Ex nihilo creare, futura præscire, conscientias dominari. Hujus tempore iterum de libertate religionum sanciuntur in Transylvania leges, A. 1572. Ita vivente & regnante hoc, persecu-

Histor. Hungar.

tio nulla, ejusque exemplo nec Successores, ex familia ejus Principes, quicquam in Religionem tentabant. Quinimo ex partibus Transylvaniæ, Hungariæ vicinis sensim scripsit in Hungariam, præcipue Reformatam, latis de novo in Transylvania An. 1584. 1588. (quo Jesuitæ Publicis Constitutionibus sub Catholico Principe penitus excluduntur) Item 1595. & 1600. uberioribus de libertate ejus reliquarumque constitutionibus, usque dum eam fixisset in Hungaria, sub umbra Transylvanica sedem, ut infinitus Reformatorum & Lutheranorum fuerit numerus. Cujus intuitu quies fuit Religionibus in Hungaria aliquot annis, quoad, Annum 1604. versus, persecutio hinc inde inciperet. Ipso 1604. vero Rudolpho II. Rege, Posonii in Comitibus, quibus Matthias Archidux Austriæ, Regio nomine & vice, non modo intererat, verum & præerat, Gravamina deurbatione Religionis, ademptione Ecclesiarum suarum & proventuum, ac submotione Ministrorum verbi seu Concionatorum suorum generice tam scriptis quam verbis, propositæ à quibusdam. Sed nulla satisfactio eis datur. Hoc adhuc anno laceffit Stephanus Botskay à militiæ Cæsareæ in partibus Transylvaniæ Præfecto, dum plane non contemnendæ Hungariæ partes, Transylvaniæque vicinæ de Religionis jactura sollicitæ essent, in arma ruit, dictæ partes ei facile adhærent, quibus cum effecit: Ut Transylvania & modo dictis quoque partibus Hungariæ

B

po-

potiretur, & juxta libertates per totam Hungariam à Cæsare prætenfas, obtentas, Religionis Reformatae & Lutheranae Exercitii & Progressus securitatem publicis regni Constitutionibus autoritate Regia confirmatis, primus instauravit, cum, Superintendentes quoque suos creandi, expressa potestate. His referta est Pacificatio Vienneſis, in Corpore Juris Hungarici An. 1606. Item Constitutiones Diætæ Hungaricæ mox post mortem Botskay latae An. 1608. & An. 1609. Matthiæ II. Regis Hungariæ tempore. Hoc fundamento nitebatur dein semper libertas Religionum in Hungaria, & fovebatur, suffulciebaturque, umbra Principatus Transylvanici, ad quem tam quoad Sacra quam profana collimabat Refugium Hungarorum, velut ordinarium & naturale Asylum. Metus enim cadebat in Cæsarem: Ne Transylvaniæ Princeps Religionis suæ & nationis Hungariæ intuitu, affectis sibi facile in Hungaria conciliatis, Turcicæque potentiae clientela fretus, negotium facesseret, sicut & fecerat post Botskayum Princeps Gabriel Bethlen, qui quidem, fertur, subinde confidenter miscuisse cum Aula Cæsaris consilia, de persequendo & delendo Turcâ, propriâ manu obsecretum, scripta. Sed ea ad Portam Ottomannicam originaliter, in perniciem ejus missa, dum sibi exprobrarentur; negasse absolute Rem, imitationemque & manus & Sigilli asseverasse, agitur, in ejusque testimonium multa millia Turcarum petiisse, cum ejusque provincias Cæsaris invasisse, in testandam coram Turca sibi ab Aula Cæsaris illatam injuriam, dum vindictam de delatione sinistra indignabundus sumeret. Hic quoque, quæ Botskay Hungariæ de libertate Sacra & Profana pepegerat, urget, obtinet, renovat, proque contentatione privata, tum commodi sui, tum Religionis tutandæ causa, partes Hungariæ, Transylvaniæ vicinas, ubi Reformatae Religionis sedes fuit, & hodiernum est, accipit. Interea Transylvania ipsa sollicita, ne principes sui occasione fortan quavis sese offerente, levissimâ etiam de causa, Dominio suo & Clientela Turcica abuterentur, caverunt legibus & conditionibus Principum: ne ullum offensivum imo ne defensivum quidem bellum inſciis & invitis Statibus, cogitarent, moverent. Verbo volebant: Ut Transylvaniæ Principes, maximâ cum securitate Re-

ligionis, concedente utroque Imperatore, liberi, electitii, sui & Principatus in statu quo, conservationem, in Religionis incrementum, unice spectarent. Sed tractu temporis in Hungaria, per inquietudinem Cleri, sensim persecutio incipit, circa id tempus, dum Gabriel Bethlen placidam morte decedit, & succedit ei Georgius Ragotzi primus, qui quoque & lacescitur, & ob Religionis negotium à male contentis sollicitatus, suscipit arma, Ferdinandumque III. ad pacem, notamque 90. Templorum Protestantibus restitutionem cogit. Sic rursus Botskayana pacta circa libertates Sacras & profanas, in tota Hungaria renovata, ipsi vero Ragotzi eæ Hungariæ partes, 7. videlicet Comitatus, Religione Reformata imbuti, simul cum Cassovia Civitate, ad dies vitæ cessi An. 1647. Id quod in hujus anni Diætaliū Constitutionum Articulis 1. & 29. videri potest. Ita vicissim per huncce Principem in Hungaria & Transylvania de Religione prospicitur. Ipse vero Princeps Transylvaniæ An. 1648. Pace Osnabrugensi, tam ex parte Reginae Sueciæ quam Imperatoris pro majori procul dubio prætactorum pactorum securitate comprehenditur. Post mortem hujus dicti pacti tenore, Cassovia cum memoratis septem Comitatibus, ad Cæsarem Ferdinandum III. quidem redeunt; Sed quia in iis arces & dominia Munkats, Tokay, Patak, Szerents, Etsed, Zathmar, & alia, passim in Hungaria, privati domini jure, filio Præfati Ragotzi Georgio Ragotzi II. in Principatu succedenti manserunt, non exigua fuit semper, in alias etiam partes Hungariæ, Religionis ratione, ab Aula Cæsarea & Clero reflexio, ne & hic Princeps bonis privatis in Hungaria quoque, tantopere abundans, quorum redditus pene ipsius principatus Transylvaniæ æquabant, seu ut Princeps Transylvaniæ, seu ut magnus & patens Hungariæ quoque civis, irritaretur. Post quam vero infelicitè susceptam expeditionem Bellicam in Poloniam infelicius adhuc exantlasset, lacescitque Turca, refugium apud Cæsarem querere coepisset. Tum non amplius habita reflexione, imo ex uero metu Transylvaniæ, in Hungaria persecutio iterum incipit. Fiuntque An. 1659. potissimum 1662. nutante jam hoc Principe Comitata Hungarica, ubi à Protestantibus maximæ querelæ instituuntur: De occupatione Tem-

plorum: coactione incolarum violenta ad Religionem mutandam, sed frustra, nam trimestri spatio, hæc solum urgendo, non impetrant, ut audirentur. Qui denique inani labore fessi, protestatione interposita, cum Religiosa materia complanationem, Primas obtinere jure Regni assererent, utut sæpe sæpius præmoniti, quo seposito odio hoc negotio, publicis incumbere, desertis Comitibus, omnes A catholici, recedunt. Moritur demum ex vulnere Ragotzius, ejusque vidua è familia Bathorea oriunda, à Jesuitis persuasa, Religionem mutat, filiumque Franciscum unicum in sua educat. Sic Principatus Transylvania ad solam Transylvaniam & quasdam partes Regni Hungariae partim per Turcam, partim per Cæsarem diminutas, redactus, debilior multo sub Michaeli Apaffi Seniore nulla in Hungaria bona possidente, fit. Hisce circumstantiis coadunantur in Hungaria regni Comitibus, Sopronii A. 1681. & A. 1687. alia Posonii. Quid in illis ratione Religionis actum sit, satis liquet. Transylvania vero in solam conservationem sui intenta, Principem à male contentis etiam sollicitatum, bello intricatum noluit. Tòecoelius tamen & ejus asseclæ, Portâ Ottomannicâ interpellata, in societatem Transylvaniam quoque, jussu etiam Turcæ pertrahit. Sed posteaquam videt Transylvania, Res Turcæ inclinare, in tempore propria sponte An. 1686. de conservatione sui in Principatu Electitio libertatibusque Sacris & Profanis, apud Cæsarem Aulam laborat. Devotionem, qua antea in Turcam ferebatur, simul cum contributione annua offert. Hanc Cæsar quoque, Instrumento dato 1686. 28. Jun. ancipiti & dubio adhuc rerum Statu, acceptat. Principem & Regentem Apaffium, & filium ejus electum, ac à Turca quoque approbatum, confirmat, usque

dum solennius Diploma daretur. Promissum itaque Diploma dum post fata Apaffii pro filio ejus petitur, excusat Aula ætatem Apaffii Junioris per leges, (quarum Sanctam vult observantiam) electionis tempore latas, nondum ad regendum capacem, jubetque in spem Successionis educandum, constituto interea Gubernio, datisque de securitate Religionum & libertatum aliarum, Diplomaticis Articulis An. 1691. Sed hoc Statu, & pace demum cum Turca confecta (qui quidem non aliud Transylvaniae ratione cessit quam habuit; id quod Transylvania quoque An. 1686. ipsa & obtulit, & postmodum, devotionem scilicet & contributionem, dedit; salvis tamen iis, quæ sub Turca salva fuerunt) Religiosa materia agitari à Clero medio ipsius Transylvaniae Catholicorum civium incipit. Et prout clarum semper fuit, Religionis tum conservationi tum incremento nihil magis in Transylvania quam Principatum servivisse; Ita acceptis, pro Instrumento, quibusdam Transylvanis, consulitur aulæ: ut de cessione Principatus cum Juniore Apaffi ageret, transigeret. Fit, neque tamen Transylvaniae ad notitiam legitime datur, neque priora & posteriora Diplomata cassata, contra quæ, & per Principatus Electitii per Cæsarem quoque confirmati, conditiones, Apaffio facere non licebat, qui (si Regimen sibi consequi licuisset) de Principatu in neminem transferendo vel cedendo, se obligare juramento, ante reliqua alia, debebat. Transylvaniae Gubernio porro tanta Salaria promissa, qualibus Principatus tempore carebant, militeque numero imposito, nemini de Principatu vel meditari licuit, Religionis vero negotium precibus

frustra tentatur.

SEQUUNTUR

DIPLOMATA AD STATVM TRAN-
SYLVANIÆ PERTINENTIA.

à Lit. A. usque H.

A.

Notum sit quorum interest Universis. Quod postquam sacra Cæsarea Regiaque Hungariae & Bohemiae Majestas, à Turcarum Sultano, armis fœdifragè laceffita, ad societatem sacri Belli, inter alios, etiam Dominum Principem, statusque & Ordines Transylvaniæ, ac partium Hungariæ, eidem annexarum, pro Defensione Communi adhortata esset, & Dominus Princeps, status & Ordines Transylvaniæ, devotum suum, erga sacram Cæsaream Regiamque Majestatem & Rempublicam Christianam, animumque per expressum Legationem testati essent, propositis nonnullis desideriis, de quibus conveniretur, in sequentes Articulos itum est.

1.

Sacra Cæsarea Regiaque Majestas suscipit Defensionem Transylvaniæ, Partiumque Hungariæ eidem annexarum, & postulante occasione, pro ejus defensione, contra Hostem, ad requisitionem Domini Principis, & Statuum tempestive Copias Auxiliares, mittet, quandoque opus erit, qui, quidem, sub jurisdictione &

Imperio Militari Cæsareæ Generalitatis manent, quamdiu autem, intra Terminos Transylvaniæ commorabuntur, Sacra Cæsarea Regiaque Majestas, Directionem Armorum, Domino Principi, & ejus Successoribus Committet, penes quos etiam stabit, quamdiu illis opus habeant, iis vero Copiis, sua Majestas stipendia persolveth, de Commeatu & annona Transylvani providebunt.

2. Quic-

2.

Quid Territorii Turcici aut Locorum Hosti eripietur, jure belli, sit occupantis, quicquid autem ad Transylvanos spectare dignoscetur, in ejusdem jurisdictione manutenebitur.

3.

Transylvaniam & Partibus Hungariæ Transylvaniae annexis, intra veros suos Terminos, Dominus Princeps, & Status, eo, quo hætenus jure gaudent, conserventur, declaratque Sacra Cæsarea Majestas, se, in iis, contra jura, Domino principi, competentia nec Telonia, nec Tricesimas, nec Præsidia, aut fortalitia, Invito Principe erigi curaturam, idem intelligatur de Debrecinio.

4.

Sacra Cæsarea Majestas, circa bona, Transylvanis subditis restituenda, habitis necessariis Informationibus justitiæ & Officiorum Domini Principis, & Statuum sicut & Privilegiorum, condignam rationem habebit.

5.

Neq; Comitem Ladislaum Csfakhi, utpote Domino Principi suspectum, Copiis suis in Confiniis Transylvaniae, præficiet, aut adjunget, nec permittet sua Majestas ut ab ipso Statibus Transylvaniae, damnum aliquot inferatur.

6.

Neque quatuor Religiones in Transylvania, partibusque Hungariæ Transylvaniae annexis, receptas ullo ibidem modo tempore, & prætextu, turbare curabit, nec allaborabit in Templorum Scholarum, Parochiarum, Proventuumque & bonorum eorum occupatione, juxta Leges eorum approbatas.

7.

Libera pariter sint jura foederum, Domino Principi Transylvaniae, ejusque in Principatu Legitimis Successoribus, ita tamen, ut huic perpetuo Tractatui non repugnent, sed contra Communes hostes, pro utilitate Christianitatis, & in primis sacra Cæsareae Maje-

statis, ejusque domus, Regnorumque & provinciarum jaciantur.

8.

Legitimus Transylvaniae Princeps, Dominus Michael Apaffi, nullatenus turbabitur, nec minus ejusdem Domini Filii Michaëlis similiter Apaffi electionem jam factam, gratam ratamque habebit Majestas, post eorum vero sera (ut sperandum est) fata, libera maneat penes Transylvaniae Status, juxta eorum jura, Electio.

9.

Maneant etiam Titulus & Insignia Principum, more hætenus usitata, nec ea sibi Cæsarea Majestas attribuet.

10.

Sacra Cæsarea Majestatis subditis in Transylvaniam, & hujus vicissim Incolis, in sua Majestatis Regnis & Provinciis, Libera quæstus & commerciorum sint jura.

11.

Nunquam allaborabit sua Majestas in Transylvania, erigere jus Patronatus, aut Sacerdotale, nec demandabit, eam materiam Statibus proponi.

12.

Transfugæ & Proditores, Sacra Cæsarea Regiæque Majestatis non recipientur, in Ditione Transylvanica, nec hujus vicissim in Regnis & Provinciis sua Majestatis, idem intelligantur de Jobbagionibus aut hominibus propriis glebæ adscriptis.

13.

Subditi Sacra Cæsarea Regiæque Majestatis in Transylvania & vicissim hi, in Regnis Provinciisque sua Majestatis, causas suas in judicio agere & prosequi, libere poterunt, Procuratorumque Constitutiones & alia litera, Causales, in locis & coram personis solitis & authenticis, in ejus Territorio legitime facta, ubique pro firmis & validis habeantur.

14.

Tametsi pro Defensione & ampli-

plificatione Rei Christianæ, statim notis viribus, libenter palam concurrerent, Dominus Princeps & Status Transylvaniæ, ne tamen intempestiva ostentatione armorum, Turcicis & Tartaricis direptionibus exponantur; consentit Sacra Cæsarea Regiaque Majestas, ut non ante expugnationem Varadini & Toemesvarini, se palam Cæsareis armis jungant, sed interim armis, com meatu & vecturis tolerabilibus, usque ad limites Transylvanicæ Ditionis, si arma Cæsarea, ad illa fortalitia expugnanda, quæ in partibus Hungariæ Transylvaniæ annexis, à Turcis possidentur, admovebuntur, juvent, ad quod Dominus Princeps & Ordines se obligant.

15.

Neque Transylvaniam & partes Hungariæ eidem annexas, Turcis, hætenus non obligatas, sua Cæsarea Majestas gravabit hybernis, nisi ipsius Transylvaniæ, & contra hostem excubandi necessitas exegerit.

16.

Cum ad aulam Cæsareæ Majestatis Legati Transylvanici expedientur, pro more honeste habebuntur & recipiuntur.

17.

Cum loca Turcis eripiuntur, Bona, quæ in iis ad Transylvanos spectare dignoscuntur, iisdem restituentur, salvo Sacra Cæsareæ Majestatis, in iisdem jure superioritatis & feudi.

18.

Insecuturis cum Turca Induciarum aut pacis Tractatibus, ex parte Sacra Cæsareæ Majestatis, juxta Capita, eo tempore exhibenda, & huic Tractatui Correspondentia, includetur Transylvania, Moldavia, & Valachia, ubi etiam modis omnibus efficere conabitur sua Majestas, ut Transylvani, à Tributo ulterius Turcis pendendo, liberentur.

19.

Vicissim se obligant Dominus Princeps, Status & Ordines Tran-

sylvaniæ, quod non tantum honorem & Commoda Sacra Cæsareæ Regiæque Majestatis, ejusque Domus, Regnorum & Provinciarum, ubique locorum bona & Christiana fide, Consiliis & opera promovebunt, verum etiam, quod, pro superius stipulata Regia Defensione & protectione, annuam recognitionem. Vingtiquinque millium Aureorum Ducatorum, vel quinquaginta millium Thalerorum Imperialium, in speciebus, perpetuis temporibus pendent, casu etiam urgentissimæ necessitatis, possibili annonæ, commeatus vecturarum & virium subministracione assistent, & pro majori, tam hujus Tractatus, quam ipsius Transylvaniæ securitati, pendente hoc bello & periculo, Sacra Cæsareæ Majestati, sequentia duo loca, nempe: Claudiopolim, & fortalitium Deva eum in modum consignabunt, ut Cæsareo præsidio, pro duabus tertiis, Transylvanico vero, pro una tertia, muniantur, cui præsidio, Cæsarea stipendia sua Majestas persolvat, panem autem, & servitia Transylvani subministrabunt, quamprimum vero præsens bellum cessaverit, ambo loca, iterum evacuabuntur & restituentur.

20.

Tractatus hic in secreto quidem servabitur, obligabit vero sub Christiana fide tam Sacram Cæsaream Majestatem, quam Dominum Principem & Status Transylvaniæ & utriusque partis hæredes & Successores in perpetuum nec unquam Turcis etiam post factam Pacem revelabitur.

21.

Diplomata, ratificata intra mensem, aut quo citius, si fieri potest; in bona & consueta forma expedita commutabuntur; in quorum omnium fidem, præsens Tractatus, tam à Dominis Commissariis Cæsareis, hac in re deputatis quam à Dominis Legatis Transylvanis, subscriptis quorumque sigillis consuetis corroboratus est Viennæ 28. Junii Anno 1686.

Ferdinandus Princeps
à Dietrichstein, Mp.

(L.S.)

Johannes Haller, Mp.

(L.S.)

Matthias Miles, Mp.

(L.S.)

Hermannus

M. Badensis, Mp.

(L.S.)

(L.S.)

S T A Hr. Comes Strat-
mann.

Sigismundus Pernyefyi,
Mp.

(L.S.)

Michaël Inczedi, Mp.

(L.S.)

B.

*Tractatus Serenissimi Ducis Lotharingiae
cum Celsissimo Principe Michaeli Apafi,
& Inclytis Statibus Transylvania Anno
Domini 1687. die 27. Octobr.*

Prosteaquam divina bonitas, in-
scrutabili providentiæ consilio,
confœderata Christianitatis Ar-
ma, in præsentì adversus Turcas
& Infideles Bello, tantis, tamque fœlici-
bus hucusque successibus, cum in mo-
dum cumulare dignata sit, ut non
tantum de obtentis tam insignibus ha-
ctenus victoriis gratulari sibi debeat
Christianus Orbis, sed & firma fiducia
appromittere possit, venisse tandem,
& offerri desideratam diu à superis oc-
casionem, à Barbaro Ottomannæ Ty-
rannidis jugo, sub quo tot annis inge-
muit, Christianitatem vindicandi; no-
luit Sacra Romanorum Imperatoria
Regiaque Majestas, tanto Christiani-
tatis bono ullatenus deesse, sed intentis

eum in finem operationibus, benignissi-
me resolvit, præsentibus utendo, futu-
ros quoque prosperiores à Divini Nu-
minis assistentia progressus provocare.
Hinc ut salutaris ista intentio facilius
& melius ad optatum finem redigi pos-
set, consideratis & attentis gravioribus
quibusvis utrimque rationibus, tan-
dem inter Serenissimum Lotharingiæ
Ducem, Suæ Cæsareæ Regiæque Ma-
jestatis armorum locum tenentem Ge-
neralem, ex summe dictæ suæ Majesta-
tis nomine, ex una; & Celsissimum
Principem, nec non Inclytos Status,
ac Ordines Transylvania, ex altera par-
te, cum Dominis eorundem Ablegatis,
in sequentes conventum est Conditio-
nes, nimirum:

Capite

Capite Primo.

1.

Contestando magis erga Sacram
Cæsaream Regiamque Majestatem
& communem Christianitatis causam,
fidele devotionis suæ studium, suscipit
Celsissimus Transylvaniæ Princeps par-
tem exercitus Cæsarei, per Hyemem
præsentem, in Transylvania Quartiriis,
ex quo, mox dicetur, modo alendam &
intertenendam. Quæ tam tutandæ ad-
versus quosvis Hostes Provinciæ,
quam præcavendis tanto magis excur-
sionibus, pro meliori securitate, per sta-
tiones distribuetur, & cum observatio-
ne bonæ militaris disciplinæ, in Civita-
tes & Arces: Cibinium, Claudiopolim,
Bisztricium, Albam Juliam, Szasz Se-
bess, Szasz Varos, Vasarhely, Deva,
Szamos-Vjvar, Somlyo, Motroftor, &
Govis, proportionabiliter collocabi-
tur.

2.

Suppeditabunt pro hoc modo in sta-
tibus distributi Cæsarei Militis subsisten-
tia, Celsissimus Princeps, & Ordines, in
natura, per totum Hybernium, Tritici,
aut farinæ Cubulos Transylvanicos,
quemvis Cubulum, pro quatuor metre-
tis Transylvanicis sumendo sexaginta
sexmillia. 66000.

In Carne triginta novem
mille sexcentos Centenarios,
pro Centum libris sumptos 39600.

Dolia Vini septem millia,
quodvis quadraginta urnis
Transylvanicis constans. 7000.

Avenæ Cubulos Centum
viginti millia. 120000.

Fœni dietim Centenarios
octies centenos, mensua-
tim vigesies & quatuor mille
centenarios, per sex vero mē-
ses Centum & quadraginta
quatuor mille centenarios. 144000.

Straminis manipulos. 480000.

3.

Quæ victualia quovis mense, provi-
sionaliter, ad stationes Hybernantis
Militis, juxta faciendam eareus Gene-
ralis Commissariatus Bellici repartitio-
nem administrabuntur, & quidem sta-

tim à die introitus Militiæ, pro ejus su-
stentatione, à loco aut vicino, ubi sta-
tiones habebit, necessariis Victualibus,
anticipatim in rationem summæ post
modum defalcandis provideatur.
Quod vero lignum, salem & lumen at-
tinet, quivis miles cum suo hospite ubi
habitat eorum usu commune habebit.

4.

Obligant se præterea, sua Celsitudo,
& Inclyti Status, præter hanc natura-
lem Victualium præstationem, ad sub-
sidium pecuniarium pro toto hybernio
septies Centena florenorum millia, pro
subsequentibus terminis, exsolvendum,
& quidem ut Militi statim aliquid pro-
videatur, deponent ante decimam
quintam Novembris idque pro primo
solutionis termino florenorum Rhe-
nensium summam quinquagesies mille
Imperialium, sive septuaginta quinque
millia fl. fl. Rhen. 75000.

Pro secundo termino, ad
primam Januarii, sexcentesi-
mo octuagesimo octavo An-
no, præstabunt Centum
quinquaginta millia. 150000.

Pro tertio termino ad pri-
mam Februar. 125000.

pro quarto termino, ad
primam Martii. 100000.

Pro quinto termino, ad
primam Aprilis. 100000.

Pro sexto termino, ad
primam May. 100000.

Pro septimo termino, ad
primam Junii. 50000.

5.

E contra exprimitur hisce claris ter-
minis quæcunque tam in pecuniaria,
quam in Victualium naturali admini-
strationis summa, pro hoc Hybernio,
præsentis tractatu conventa sunt, ad so-
lam Transylvaniam, non vero partes
Hungariæ eidem annexas extendantur,
utpote quæ pro hoc Hybernio Tran-
sylvaniæ nihil contribuent in summam,
nec vicissim Transylvania illis Partibus,
sed separatam Hybernii habebunt di-
spositionem, hac tamen expressa con-
ditione reservata, ne hæc quartiriorum
separatio ullam Ditionis aut Jurisdic-
tionis cujuscunque separationem in-
ducere, aut juribus Transylvaniæ præ-
judicare possit.

6. Qui-

6.

Quibus omnibus conventis quemadmodum ex parte suæ Serenitatis nequaquam dubitatur Celsissimum Principem & Status Transylvaniae omnimodo satisfacturos, ita vicissim ad eorum Instantias in firmamentum Cæsareæ Regiæque Protectionis, à præfato Serenissimo Lotharingæ Duce, suæ Cæsareæ Regiæque Majestatis nomine iisdem asscurata, sequentes illis Conditiones & puncta ab iis proposita, quasi de verbo ad verbum, vigore præsentis Tractatus, conceduntur, & sanctè observanda promittuntur.

Capite Secundo.

1.

Celsissimus Princeps Transylvaniae, Celsissima Principissa, Dominus Junior Princeps, omnes denique qui in urbe Cibiniensi sunt, Domini Consilarii, Deputati, Magnates, Proceres, Nobiles, Milites nunc Constituti, cum tota familia, & bonis eorum propter evitandam Confusionem Præsidi suæ Serenissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis affuturi, Cibinio egredi poterunt, & de itineris securitate sufficienter sub bona fide Christiana asscurabuntur, ac antequam Suæ Celsitudines Cibinio egrederentur, Antiguardiæ, seu præmissæ Copiæ revocabuntur. Siqui ex Regnicolis suas Celsitudines non comitabuntur, sed aliorsum tendent, illis quoque securus passus concedetur.

2.

In hospitia suarum Celsitudinum, utriusque Celsitudinis, scilicet Principis, & Principissæ, Dominorum Consiliorum, Deputatorum, Procerum, Magnatum, & Nobilium Domus, etiam Officialium Cibiniensium ac Senatorum Urbis, sicut & forum Publicum, Hospites & Milites non ordinabuntur, ita tamen ut etiam Generali Cæsareo Commendanti, cum cæteris Præsidariis, de honestis & sufficientibus hospitibus provideatur, quorum distributio Magistratus dispositioni relinquetur.

3.

Quatuor receptæ Religiones in tota
Histor. Hungar.

Transylvania, ut & Ministri Scholæ, Ecclesiæ, Parochiæ, in suis liberis exercitiis, cultibus proventibus nullo modo turbabuntur, sed juxta susceptam & usitatam illorum legem, & consuetudinem, & morem usitatum libero cultu utentur & fruentur, neque injuriabuntur & damnificabuntur, Domus Parochiales & Professionales, Scholæ ut nullibi locorum, ita nec Cibinii hospitium dare tenebuntur.

4.

Moderni Principis Transylvaniae Apaffi Senioris, ita & Junioris similiter Michaelis Apaffi Principalis, autoritas, juxta leges Transylvaniae patrias conservabitur, eorumque regimini & Jurisdictioni ac autoritati se non immiscebunt, ita & in Comitata Regnicolarum in Proventus suarum Celsitudinum, Arcium, Civitatum, Tricesimarum, Portuum, Salis & Auri, ac Argenti fodinarum, Teloniorum proventus, nullam penitus facient ingressionem, ac perceptionem.

5.

Celsissimi Domini Principis Consilarii, Tabulæ Assessores, Supremi & Vice-Comites, Judices Nobilium, Capitanei, Judices Regii, Civitatum ac Urbium Consules, alique Officiales Saxonicæ, ac Siculicæ in suis functionibus, & autoritatibus conservabuntur, Arces Urbes in suis legibus, Privilegiis ac Directionibus, inquæ sub nullo prætextu se miscebunt, verum Regnicolæ hactenus usitatis suis legibus, & libertate Privilegiis & Canonibus illæ se frui poterunt.

6.

Antiquorum, ita & moderni, & futurorum Principum Transylvaniae Donationes, Collationes, Privilegia, Consensus, sanctè inviolatè conservabuntur quin deinceps manebit autoritas etiam penes Principes Transylvaniae conferendi, si quas penes literas Donationales & Collationales, & Consensuales Principum in Transylvania, Partibus Hungariæ eidem annexis Statutiones, sive immiſsiones agere volunt, in iis non impediuntur.

7.

Convëntus Capitulares intacte in
C co-

eorum libertate & securitate reliquenter.

8.

In Proventus Regnicolarum, Dominorum scilicet Consiliariorum, Magnatum & Nobilium, aliorumque Regnicolarum, sicut & Arcium, Civitatum, Oppidorum & Pagorum & Officialium non se immiscebunt vel sibi appropriabunt.

9.

Nullius bona, tam mobilia quam Immobilia, ut & frumenta & vina aliaque suppellectilia, Cibinii, Claudiopoli, aliisque locis, ubi praesidia sunt, vel erunt locata, non occupabuntur, liberam concedent in suis cuicunque dispositionem, venditionem, vel si voluerint, ex illis locis exportationem, nulloque modo impediunt. Loca praesidianda, vel praesidiata, ab Jurisdictione Transylvanica per hereditatem non eximentur, sicut & iis adjacentes Provinciae, Civitates, Oppida, Pagitam in Transylvania quam in Partibus Hungariae eidem annexis, alioquin promissa pecunia, annona, & reliqua non poterunt administrari.

10.

Suis Celsitudinibus Principalibus supra memoratis, cum tota aula sicut & cujuscunque Ordinis Regnicolis, Magnatibus & Militaribus hominibus, Civitatensibus, Oppidanis, libera & securam, in suis bonis & Domibus permitteatur habitatio, neque liber eorum itus vel reditus per totum Regnum impeditur.

11.

Celsissimi Principes, & Principissa, Magnates, Nobiles & Militares Homines, si in loca praesidiata, vel praesidianda, Arces, Civitates pro sui defensione ingredi voluerint, immittentur, & honeste tractabuntur nec damnificabuntur, nec injuriabuntur, de hospitibus commodam habebunt provisionem, praecipue in metu Turcarum & Tartarorum, si hoc facere deberent, praesidia quoque in casu, si vis hostilis ingruat Transylvaniam ejusque Status, mutua fide rejurando utrinque obligata cum Transylvanicis defendere, & conservare tenebuntur.

12.

Vani Delatores Suae Celsitudinis, Dominorum, Magnatum & Urbium, si qui forent, non admittentur, neque fides talibus adhibebitur, sed Suae Celsitudini, & Dominis Consiliariis ad notitiam dabuntur, neminem ex Regnicolis prosequantur vel arestabunt, neque uni contra alterum Patrocina buntur.

13.

Nullius Bona, multo magis suarum Celsitudinem, aggredientur, neque frumenta, Vina, jumenta, pecora, foenum, Stramen, nullius denique generis suppellectilia auferri curabunt, neque subditos cogent ad sua servitia.

14.

Currus, Boves, occasione Vecturarum non accipient, nec detinebunt.

15.

Indifferenter omnibus, cujuscunque Status, & conditionis, ac praeminentiae sint ii, perpetualis & Generalis amnistia dabitur, cum bona asssecuratione, ad eorum tamen insinuationem.

16.

Nec in Cibinium, nec in alia loca, supra necessitatem praesidia imponentur.

17.

Liber Quæstus in Transylvania, & partibus Hungariae eidem annexis non turbabitur, neque eorum Tricesimis, Teloniis, Juribus & Legibus se immiscebunt, neque Græci, Armenii alique Negotiatores, in hoc Regno turbantur.

18.

In quibus locis praesidiatis vel praesidiandis, suae Celsitudines, vel Domini Consilarii, Magnates Nobiles, vel Militares homines propria habentes hospitia, & jurisdictiones, si qui in iis manere & subsistere voluerint, non injuriabuntur, neque ubi ipsimet erunt, neque ubi Bona sua & familias suas reservaverint, hospitibus aggravabuntur, nec proventus ii frustrabuntur.

19. Fu-

19.

Futuro vere ex omnibus locis præfidiatis, & præfidiandis, Præsidia ex Quartiriis, sine omni læsione Regnicolarum educuntur, neque iisdem impofterum onerabuntur; Si tamen id prægnans ratio belli non præmitteret, de hoc Sacratiffima Majestas, ulterius cum Celfiffimo Principe, amicabiliter tractabit.

20.

Munitionibus quovis vocabulo vocitatis tam Civitatum quam Arcium & Castellorum, manus suas non admovebunt; nisi in casu urgentiffimæ necessitatis.

21.

Præfidiariis, Magnates, Nobiles, Militares Homines & Civitatenfes non inquietabantur, & damnificabantur, neque ad ullam gratuitam hospitalitatem cogentur, neque foemineo sexui vis inferetur.

22.

Civitatenfes à Provisoribus Portarum, Turrium, Propugnaculorum non excludentur, & custodia Clavium ad Locorum portas, erit secundum Saxorum Privilegia, penes Consulem loci præfidiati, vel præfidiandi, sed quotiescunque Commendans Officialis Cæsareus desiderabit, sine ulla mora aut difficultate Portæ claudantur & aperiantur.

23.

Nulli à fidelitatibus suarum Celsitudinum principum Transylvaniæ fasci-
nabuntur, vel avelli intenduntur, neve fides sinistra alicui informationi de sua Celsitudine, ac de Regnicolis adhibebitur, sed à Sua Celsitudine informatio de iis accipietur.

24.

Et si qui ex parte Suae Majestatis, aut

Celfiffimi Principis transfugerint invicem nullo modo recepti aut detenti restituantur ad Turcas transmittendi licentiam pro sua excusatione habebunt.

In Szasz Varos, Szaiz Szebes, Bistricz, Kolosvar, Monostor, Albam Juliam, Cibinium, Devam, Vasarhely, Tovis, Quartiria imponentur, & alia loca si non jam præfidiata forent, ab onere militum libera manebunt, nisi per subsecuturos Contractus aliud placeret.

Si quando inter suam Sacram Cæsaream Regiamque Majestatem, & Turcam pax fieret, res penes declarationem à sua Sacratiffima Majestate, Viennæ Domino Gyulai factam maneat.

Si quando Comitria Statibus Regni per Celfiffimum Principem indicentur, non impediuntur.

Sicuti in fortalitiis, & Civitatibus Annona sit disposita, à nullo impediatur, sed expectabitur Annona in rationem Militiæ, ex dispositione Celfiffimi Principis.

Hinc itaque omnia & singula supra recensita Puncta eo modo placita & conventa intelliguntur, ut Celfiffimus Princeps Ordines sua ex parte quoque omnia & singula accurate observent, & adimpleant, nec quicquam directe vel indirecte, aperte vel occulte, contra fidelitatem, aut Servitium Suae Serenissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, agant, vel agi aut machinari patiantur.

In quorum mutuam, bonam Christianam, ac sinceram fidem duo ejusdem tenoris Instrumenta desuper confecta & nomine Serenissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, Supradicti Serenissimi Lotharingiæ Ducis manu propria, ac majori Sigillo, nomine vero Celfiffimi Transylvaniæ Principis, Statuumque Dominorum huc ad Tractatum Ablegatorum subscriptione, ac Sigillis munita roborataque, & utrinque extradita fuerunt. Actum in Castris Cæsareis penes Balasfalva positis die 27. Octobr. Anno 1687.

B. B.

Ad Sacratissimam Cæsaream & Regiam Majestatem Dominum Dominum Nostrum Clementissimum Regni Transylvaniæ Humillima Instantia, quam per Excellentissimum Dominum Antonium Comitem à Caraffa Aurei Velleris Equitem Sacre Cæsareæ Regiæque Majestatis, Consiliarium, Camerarium Cavalleriæ Generalem, unius Inclyti Regiminis Cataphractorum Colonellum, ac Hungariæ Armadaque Cæsareæ in Transylvaniæ existentis Commendantem, penes repositam in naturali & innata benignitate & Clementia Suae Majestatis Sacratissimæ fiduciam in sequentibus punctis, humillime porrigit Sacratissimæ Suae Majestati.

1.

Quatuor receptæ Religionis nullo unquam modo, tempore & prætextu in suo libero exercitio turbentur, sed omnes Ecclesiæ, Temples, Scholæ, Parochiæ, in suis usibus, cultibus, Terminis, proventibus, privilegiis & consuetudinibus hætenus usitatis, ita etiam eorum Ministri in suo Ministerio, honore & libertate intacte conserventur, sicut Serenissimus etiam Lotharingiæ Dux gratiosissime super hoc nobiscum concluderat.

2.

Celsissimus modernus Princeps Senior Michael Apafi, ita etiam Junior à nobis Electus Michael Apafi in suo Principatu Autoritate Titulo Insignibus libero Regimine & cujusvis nominis proventibus non turbentur, sed juxta Leges & usus Transylvaniæ Patri conserventur, etiam post eorum facta libera maneat penes Transylvanos Principum Electio juxta benignam suæ Majestatis Sacratissimæ oblationem, qui etiam ea qua moderni Principes autoritate & libertate frui, & gaudere possint & à nemine nisi à sola Cæsareæ & Regiæ Majestate dependeant ordineque omni loco & tempore Palatino Regni Hungar. præcant.

3.

Ut nunquam in Transylvaniæ eriga-

rur Jus Patronatus & Sacerdotale, secundum Clementissimam Suae Majestatis Sacratissimæ resolutionem.

4.

Privilegia Donationes & Collationes Principum Antiquorum modernorum & futurorum, ita etiam Convenus Capitulares Leges & consuetudines Patriæ hætenus usitatae absque ulla innovatione sancte & intacte in suo vigore conserventur, neque termini Regni minuantur.

5.

Bona quæ ad Transylvanos spectant in partibus Hungariæ Transylvaniæ annexis hætenus à Turcis reoccupatis vel deinceps reoccupandis iisdem restituantur.

6.

Transylvanis in Regno Hungariæ secundum justam eorum prætensionem sua Sacratissima Majestas Clementissime satisfactionem impertietur.

7.

Transylvanis ubi vis Locorum Liber quæstus concedatur.

8.

Transfugæ & proditores ab utrinque restituantur & nunquam æstimentur; Atque in conservationem majoris Tranquillitatis falsi & varii delatores

res ne admittantur imo si qui tales forent denominentur, delationesque eorum significantur, si qui Rei certo comperti fuerint juxta Leges Transylvaniae puniantur.

9.

Quandoquidem universum regnum devotionem suam erga Sacratissimam suam Majestatem & Rempubicam Christianam supra vires est Contestatum atque propter aliquot Annorum Quartiria & magnas contributiones jam nimis est enervatum, dignetur Clementissime Sua Majestas Sacratissima pro innata Clementia & paterno affectu ab ulterioribus Quartiriis & Portionibus immunitare. Atque juxta humillimas nostras oblationes summa Quinquaginta millium Thalerorum Annuatim contenta esse.

10.

Pace cum Turcis conclusa Transylvania bona securitate includatur, atque ut Milites suae Majestatis Sacratissimae è Transylvania educantur fortalitia praesidiis evacuentur, & cum omnibus munitionibus Transylvanis restituantur, ac interea donec educentur & evacuabuntur, si qui Transylvanorum sua bona in locis praesidiatis vel alibi habuerint vel induxerint aut educere voluerint nullo afficiantur damno aut Impedimento, etiam qui Officiales Suae Majestatis Sacratissimae & cujusvis Ordinis Milites dum in Transylvania

manferint nullo Regimini Transylvanico & pro venturo se immisceat.

11.

In casu metu hostium Celsissimi Principes & Principissa cum tota aula ita etiam Regnicolae cujusvis Ordinis in loca praesidiata cum omnibus bonis immittantur, & honeste tractentur.

12.

Ut indifferenter omnibus Transylvanis cujuscunque Status & conditionis, si quid factis vel scriptis haecenus contra suam Majestatem attentavissent, Generalem & perpetuam Amnestiam largiantur Sua Majestas Sacratissima.

13.

Quod Deus avertat si propter Turcas vel Tartaros Celsissimi Principes & Principissa, Magnates etiam & Nobiles Regni Transylvaniae subsistere non possent, dignetur Sua Sacratissima Majestas in Hungaria vel aliis suis Regnis, tutum receptaculum, Protectionem & provisionem impertiri ad suam Majestatem Sacratissimam confugientibus.

Datum in Generali universorum Statuum & Ordinum Trium Nationum Regni Transylvaniae & partium Hungariae eidem annexarum Congregatione in Oppido Fogoras die 1. Mensis Junii A. 1688.

(L.S.)

(L.S.)

(L.S.)

B. B. B.

Declaratio Regni Transylvaniae in fidelitatem Sacrae Suae Majestatis Caesareae opera E. D. G. C. Karafa.

NOs Michaël Teleki de Szek Generalis, Gregorius & Alexius de Bethlen, Ladislaus Szekelly, de Boros Jenœ, Va-

lentinus Franz Judex Regius, & Christianus Szabo Consul Cibiniensis, Celsissimi Principis Transylvaniae Consilarii, Nicolaus de Bethlen, Stephanus

Apor de Alfo Torja, Petrus Alvinezi, & Johannes Sarosi Magistri Protho-
notarum, Michaël Hiftich Judex Coro-
nensis dicti Celfissimi Principis & Sta-
tuum regni Transylvaniae Ablegati
Plenipotentarii.

Damus ad notitiam & pro memoria:

Orbis universus jure meritoque ob-
stupescit, Invidi marcescunt ad magni-
tudinem divinae Clementiae, quae post
tot cladium & innocenter effusi san-
guinis immanitatem Christianorum
miserta, tot Provincias & regna à Bar-
barica & intoleranda servitute & sem-
piternam memoriam, & bonorum o-
mnium consolationem vindicavit.

Non potuit amplius justum in coelis
Numen nisi dolentibus intueri oculis,
rabiem & fastuositatem hostis atrocis-
simi & jurati totius Christianitatis, qui
jam eo progressus erat potentiae, ut for-
midabilis esset orbi, vicinis exitiosus,
omnium contemptor. Exsurrexit tan-
dem in virtute dexteræ suæ Dominus
Exercituum, causamque & justissima
arma Sacratissimi Romanorum Impe-
ratoris Dom. Dom. nostri Clementis-
simi, tam felicibus & gloriosis corona-
vit Successibus, ut fractas & protrit-
tas vires, humiliatum & suppressum ipse
Barbarus recognoscat & confiteatur
spiritum.

Tanta sunt opera divinitatis & ad-
mirandæ providentiæ, ut furias ipso
jam successu securas ultio subito exci-
piat, ne vel unquam ad Christianorum
extirpationem tyrannice grassantibus
timor, vel, spes deesset pressæ & vacil-
lanti fortunæ.

Ingemuit à seculo, & quod excedit,
sub oppressione Turcica infelix Tran-
sylvania, suoque orbata legitima Rege
atque Domino inter tot bella, clades,
incendia, & intestinas, cum quibus con-
flictabatur, discordias, vix non ad extre-
mum præcipitata est exitium; Manebit
in æternitate temporum, historiarum
monumentis inserta, fatalis Tragœ-
dia, quam hoc regnum sub Protectio-
ne Turcica, & inter discordantes Prin-
cipes sustinuit.

Redit jam ad Regem Hungariæ, à
quo factorum invidia & ambitionis non-
nullorum ausibus segregatum erat, &
amplectitur paternam & validissimam
protectionem Augustissimi Leopoldi
I. Romanorum Imperatoris, & Hunga-
riæ Regis Hæreditarii, magni, felicis, ju-
sti, invicti, ejusdemque Successoris, mo-
derni Serenissimi Regis Josephi (cujus
vitam & thronum Deus sospitet) ex

universali Statuum consensu votisque
unanimibus, quæ à multo tempore ad
consequendam hanc felicitatem in si-
num divinæ misericordiæ effudit.

Quod igitur hætenus ab omnibus
expetitur, Deo Optimo Maximo gra-
tiosum, à præsentis momento ad succes-
siva atque perpetua tempora felix, fau-
stum, fortunatum, omnibusque singulis
nunc viventibus & nascituris notum &
contestatum sit; Renunciamus virtu-
te Plenipotentialem, & pro majori
cautela in vigore confirmationalium
actorum & Concluserum Celfissimi
Principis & Statuum regni, communi
voluntate, motu spontaneo, & ex Chri-
stiano zelo Protectioni Ottomannicæ,
omnibusque in futurum Correspon-
dentiis, donorum & tributis pensioni-
bus, & quicquid vim aut speciem alicu-
jus communicationis cum dicta porta,
ejusdemque Clientibus, asseclis, infide-
libus, aliisque hostibus, cujuscunque
generis, Sacratissimi Romanorum Im-
peratoris Domini Domini Nostri Cle-
mentissimi & ejusdem successorum le-
gitimorum & hæreditariorum, Hun-
gariæ regnum ostentare posset, sub pœ-
na notæ criminis Læsæ Majestatis, com-
perta rei veritate juxta leges Regni
Transylvaniae infligenda.

Acceptantes è contra sincere atque
bona fide altæ dictæ Suæ Majestatis Au-
gustissimæ (sicuti jam declaratum) pa-
ternam protectionem pro nobis & o-
mni posteritate Inclyti Regni Transyl-
vaniae, & ut hujus nostræ submissionis
& accommodationis aliquod de facto
exhibeamus documentum, recipimus
ex virtute supra memoratarum Plenipo-
tentialem & confirmatoriarum actorum
& Concluserum Celfissimi Principis
& Statuum regni, Præsidia Augustissi-
mi Romanorum Imperatoris in forta-
litia Kœvar, Husst, Gorgenii & Coro-
nense (extra illa, in quibus de facto præ-
sidia Suæ Majestatis sunt collocata, &
parati sumus arma sumere contra com-
munem Christianitatis hostem Tur-
cam & quoscunque, quando Sua Sa-
cratissima Majestas nobis mandaverit,
submississime supplicantes, ut Invictissi-
mus Imperator Dominus noster Cle-
mentissimus, ex innata Sua Clementia,
libertates & Privilegia nostra, in specie
vero liberum exercitium religionis
hætenus receptis benignissime confir-
mare, nosque & posteritates nostras in
iisdem protegere & confirmare digne-
tur, neque dubitamus quin Excellentis-
mus Dominus Generalis Comes à Ka-
raffa

raffa demissas instantias memorati Cel-
sissimi Principis & totius regni apud
Suam Sacratissimam Majestatem Do-
minum Dominum nostrum Clementis-
simum efficaciter sit recommendatu-
rus, quod sicuti fiducialiter à favore
Sux Excellentix & hucusque conte-
stata propensione petimus & speramus,
ita prædictus Excellentissimus Domi-
nus Generalis in libertatibus & privile-
giis nostris nullo modo nos turbabit,

interim manet in suo vigore Tractatus
cum Serenissimo Duce Lotharingæ.

In cujus rei majorem fidem atque
firmitatem & ut notitia istius assecu-
rationis nostræ Recessus à Protectio-
ne Turcica ad omnem posteritatem
transeat, ideo eandem utualibus Si-
gillis trium Nationum Regni Tran-
sylvaniæ corroboravimus. Actum
in Civitate Cibirienfi die 9. May A.
1688.

C.

*Leopoldus Divina favente Clementia Ele-
ctus Romanorum Imperator Semper
Augustus, &c.*

Magnifici, Egregii, Strenui & Nobiles, Prudentes,
ac Circumspecti Fideles sincere dilecti!

AMplam ad nos dedit relatio-
nem Camerarius Noster, E-
questris Militiæ Generalis, Co-
lonellus, & Commissarius No-
ster Generalis Plenipotentarius, Fide-
lis Nobis dilectus Antonius Comes Ca-
raffa, de non minus laudabili, quam vo-
bismet ipsis proficua Resolutione ve-
stra, qua excusso Barbarorum Jugo, quo,
tot annorum serie pressi, & vix non
oppressi estis, abdicataque sponte pro-
tectione, imo intolerabili Servitute
Ottomannica, ad Nos, tanquam Legi-
timum Regem Vestrum Avitamque
devotionem postliminio cum Posteri-
tate Vestra redire decrevistis, personis,
fortunisque vestris, Protectioni Nostræ
Cæsareæ Regiæque subjectis. Quam
Egregiam intrepidamque declaratio-
nem Vestram, omniaque Nobis, hæte-
nus pro reprimendis Turcarum Viri-
bus, & Conatibus hostilibus, longius re-
movendis præstita à Vobis subsidia
Clementissimo, gratoque suscipientes
animo, nulli parcemus labori, vigilan-
tiæ ac sollicitudini, ut saluti, conserva-
tioni, securitatiq; Vestræ, contra quos-

cunque Barbarorum ausus & oppres-
siones prospiciatur, eoque Protectio-
nem Nostram Paternam, actu sentiat;
Neminem etiam in libertate conscien-
tiæ, & Religionis in Transylvania rece-
ptæ & hætenus tolleratæ, turbari per-
mitteremus, omni denique modo Cura-
turi, ut fiducia Vestræ de benignitate
Nostra conceptæ effectus correspon-
deat, exacta quoque Militari Disciplina
observata, seria hunc in finem Militiæ,
Generalibusque Nostris dedimus Man-
data, & peracta Expeditione Campestri,
ulterius operi huic Vobis tam salubri
plane stabiliendo, manum admovebi-
mus; Vobis desuper sensa Nostra sin-
cere proposituri; Interim in forti Al-
tissimi Dextera, causa sua justissime
Vindice, Nobiscum confidite, insistite
cœptis, & de Paterna Sollicitudine, tu-
tela, Gratiaque Cæsarea & Regia, opti-
me sperate, quum Vobis uberrimam
Clementissime deferimus. Datum in
Civitate Nostra Viennæ, die 17. Men-
sis Junii, An. 1688. Regnorum Nostro-
rum Romani 30. Hungarici 33. Bohe-
mici vero 32.

Leopoldus.

T. A. Hn. Comes de Stratmann.

Ad Mandatum Sac. Cæs. Regiæque Majestatis proprium.

Stephanus Andreas de Verdenburg.

Di.

D.

Diploma Cæsareo-Regium Transylvaniæ datum, &c.

NOS LEOPOLDUS, &c. &c. &c.

Magnificis, Egregiis, Strenuis & Nobilibus, Prudentibus ac Circumspectis, Fidelibus sincere Nobis dilectis, N. universis Statibus Provinciæ, Transylvaniæ, & reliquis tam Ecclesiasticis, quam Secularibus, quorum interest, Gratiam Nostram Cæsaream Regiamque & omne bonum! Illis benigne perspectis, quæ Transylvaniæ Ablegatus Egregius fidelis dilectus, Nicolaus de Bethlen uberrime exposuit, quidnam à Nobis quoad Confirmationem Diplomatis de 28. Junii 1686. desiderati: quoad Religiones ibi locorum usitatas: quoad Patriæ Leges ac Consuetudines: quoad Privilegia, Dignitates & Officia: quoad sublevanda portionum & Hybernorum onera: quoad Provinciam in pristinum florem redintegrandum: aliave salutis publicæ multum Servientia, debita erga Nos veneratione & fidelitate efflagitet. Supremi Nostri Regii muneris à quo si Dominus Exercituum adminiculetur, pro temporum vicissitudine, felicia scaturire solent incrementa, esse dignovimus, charissimam hanc Transylvaniæ Regionem, jam à seculis Inclyto Nostro Hungariæ Regno assertam, magis, magisque veluti animam Nostram amplecti posthabitis enim aliis, contra Communem Christiani nominis hostem destinati Belli Operationibus Ludovici Marchionis Badensis dilectionem, ad sistendas iniquissimi Tækoely, eidemque adhærentium Rebellium, nec non Turcarum, & Tartarorum incursiones, illuc cum exercitu expeditivimus, hac firma spe freti, illum per quem Reges regnant, & justa decernunt in firmitudine Brachii sui Justitiæ causa Armis Nostreis Cæsareis & Militiæ Transylvaniæ, Benedictione Divina ad futurum, ac secundos Regiæ intentionis successus largituros. Sacramentum fidelitatis jam antea Nobis transmissum, nihil ambigendū, quin immortalitatis studium, nō

minus totam Patriam, quam illos qui sub Nostra Regia protectione, Consilio & Curæ Commisam habent Provinciæ administrationem, cum nunquam intermoritura laude præstitam, & opere ipso in quibus vis emergentiis, pro viribus comprobata fidelitatem (quam ex æquo æstimamus) ad posteros transmittere, eoque omni conatu generose adlaborare, animabit, ne Hostes Regionem montibus Coronæ ad instar circumseptam, rapinis & prædis, igne & ferro misceant, jam tum ab omni ævo, in unam mentem coalitas Nationes, pessimis Stratagematum Technis & irritamentis dissipando, & graviore Barbaris serviendi Jugo, mancipient, Gentemque toti hæctenus Christianitati Antemuralem, evertant.

Confirmationem desiderati Diplomatis pro Successione Michaelis Apassi in Principatum quod attinet.

Cum is, utpote adolescens quatuordecim Annorum per Leges (quarum sanctam Generosi Status ducunt observantiam) ante vigesimum ætatis Annum ad Regimen non sit adultus, his à perfidia Tækoely turbatis temporibus, neque in rem Transylvaniæ, neque in Patriæ bonum vergere, perbenigne judicavimus, si quidquam ad memoratarum Legum transgressionem innovari contingeret, proinde minoris in timore Domini condignis Consiliarios Intimos, qui commissam habent Provinciæ administrationem, Virtutibus in spem Successionis, usque ad annos pubertatis imbuendus, maturiscentium in eo atque emicantium animi dorum specimina expectanda, Gratia demum Cæsarea Regiaque in Patriæ emolumentum benignissime cōplectenda Ne vero interea temporis universi Transylvaniæ ordines suspensis animis hærendi, aut vel minimum præter Paternam Nostram intentionem ominandi ansam habeant, de sequentibus Articulis, fideles Status & Or-

Ordines, in universum eorumque posteriores, quos in omni erga Regiam Coronam Nostram fidelitate perstituros, confidimus sub verbo Regio & integerrima fide duximus esse asscurandos.

1.

In casu Receptarum ibidem Religionum, Templorum, Scholarum, Parochiarum, aut introductionis cujuscunque alterius Cleri, & Personarum Ecclesiasticarum, quam ibi nunc extant, nihil alterabitur, Contradictionibus quibuscunque sive sacri, sive profani ordinis, nihil unquam in contrarium valentibus, ita tamen, ut Catholici propriis suis sumptibus, adeoque citra omne aliarum Religionum gravamen Claudiopoli in presenti devotionis suae loco, sibi Ecclesiam: nec non Albæ Juliae, Templum minus, olim à Christophoro Bathorio erectum, nunc desolatum, reaedificent, iidemque Catholici ubique Locorum si pauci & peregrini sint, privatim, si vero eorum multi, tunc publici Religionis suae exercitii, & condendarum Ecclesiarum jure gaudeant, æque ac aliae in Transylvania receptae Religionες tali casu, ubi nimirum in aliquo loco numero praevalent, gaudere consueverunt.

2.

Confirmamus Fidelibus Statibus omnes Hungariae Regum similiter omnium à tempore separatae ab Hungaria Transylvaniae, ejusdemque Principum Donationes, Collationes, Privilegia, Armales, Titulos, Officia, Dignitates, Decimas, & denique quaecunque beneficia, ac bona, sive privatis, sive Civitatibus, ac Communitatibus, & Coetibus, sive cujuscunque ex Receptis Religionibus ad dictam Ecclesiam, Parochiam vel Scholam, tam in Transylv. quam partibus Hungariae, in Siculia & Debreczino praedictis factas & data, etiamsi aliquando ad aliquam Ecclesiam, Conventum vel Capitulum pertinuerint, ita ut nemo omnino hac occasione in suis bonis, nec per Nos nec per quemcunque Sacri aut Profani Ordinis Virum impetendo aut actionando, turbetur; Sed unusquisque, ea, quae nunc habet, & possidet, posterum etiam teneat & possideat, secundum dictas Regum, vel Principum Donationes, exceptis iis, si quorum Principum Donationes,

Histor. Hungar.

ipsi per suas Constitutiones abrogassent.

3.

Approbatas & Compilatas Patriae illius Leges, Decreta, Tripartitum Verboëzii, expuncto tamen ibidem Articulo Nono. Decreti Andreae Regis, qui in ultima Posoniensi Dieta abolitus fuit, Constitutiones, Jus Municipale Nationis Saxonicae, in vigore inviolabili permanens declaramus quidem; cum autem ipsimet Status, tum ratione Religionis, tum etiam Constitutionum suarum ac Privilegiorum inter se discrepent, & Catholici in praefatis 1. & 2. Articulis gravatos se existiment, Saxones vero Privilegiis suis antiquis, & eorum usui & Consuetudini in Articulo tertio magis cautum esse efflagitent, è re ipsorummet Statuum duximus, ut difficultates inter illos circa dictos Tres Articulos vertentes, amabili compositione & concordia sub ratificatione Nostra Caesareo Regia complanare studeant, hac vero non succedente, auditis partibus, opinioneque Consiliariorum Nostrorum Transylv. desuper intellecta, reliquum Nobis erit, id denique pro munere Nostro Caesareo-Regio decernere, quod justum & æquum compertum fuerit.

4.

Morem usitatum, utpote quem supremæ potestati non derogare invenimus in Guberniis Consilii Intimi, Comitiorum suffragiorum, Politia ac Libertate: in Tabulae judicariae Magistrorum Protonotariorum & Assessorum item & inferiorum Tribunalium Auctoritate, in administranda justitiæ solito & ordine & usu (omnia tamen salvo in gravioribus recursum ad Regem) illaesa praecipimus conservanda. In Oeconomicis quoque quoad Regalia & Fiscalia praevia fidelissimorum Statuum sincera Informatione, eam habituri rationem, & modum, ut per Commissiones Camerales aut alia via, Nemo Nobilium, Civium aut privatorum gravari possit aut debeat.

5.

In omnibus sive ad Politiam, sive Justitiam vel Oeconomiam administrandam necessariis Officiis utemur Indigenis Transylvanis, Hungaris nempe

D

Si

Siculis & Saxonibus, nullo habito Religionis respectu, neque exterarum Nationum, aut quarum Nobiscum ab illis inter exteras & inhabiles dignoscuntur, ad Honores & Munera, quotiescunque ea vacare contigerit, praevalerunt, Salva tamen Nostra cum illorum consensu ad recipiendum aut non recipiendum in Matriculam commendatione.

6.

Bonis ob defectum Prolium aut Notam Infidelitatis, ad Fiscum Regium devolvendis, benemeritos Transylvanos, Hungaros nempe Siculos & Saxones indigenas, non attento Religionis discrimine, propensi erimus dignari. Illa vero Privatorum bona quae Armis Nostris occupata sunt ab hostibus, Antiquis Possessoribus, aut eorum Posteritatibus ex mera benignitate Regia restituentur. Ad quem finem alicui Tribunali in Transylv. aut Nostro Belli Duci, ut vicis Instrumentis, quod iustum videbitur, decernat in hoc speciali Casu ex Commissione Regia benigne commitemus.

7.

Supremum Status Directorem Nostrum pristinis temporibus Vajvodam dictum, vel ejus vices gerentem ex Indigenarum Transylvaniae Nobilium ac Procerum Nostrorum numero, sive Catholicarum, sive alterius ibi receptae Religionis fuerit, si fidelitate & meritis praevalleat sumemus: Idem quoque de munere Generalis Militiae Transylvanicae, Cancellarii Supremi, Consiliariorum Intimorum, Comitum Supremorum, & Capitaneorum inter Siculos, Magistrorum Protonotariorum, aliisque Dignitatibus antea solitis, observabitur. Et haec

8.

Cum tali modificatione Clementissime largimur, ut Gubernatoris Summi, Militiae Transylvan. Generalis Cancellarii, Intimi Consiliariatus, & Protonotariatus Candidatos, si quando similia munia refarcienda venerint, Nobis ad Confirmandum praesentent ut tanto tranquillior diversarum Nationum Status persistat, periculosa machinationes aut ambitus exulent, atque omnium animis concordia desiderio salus publica, pro optimo Regiminis fine,

in quem colliment universi, haereat radicata. Quod autem ad alios officiales attinet, nempe Judices Regios inter Saxones, & Siculos, Judices Nobilium, Vice-Comites in Comitatibus, Judices Consules, & similia officia in Civitatibus & Oppidis, quae per liberam Communitatum electionem, apud ipsos constitui solent, in eadem etiam impio-sterum Libertate, ac consuetudine maneant, confirmatione tamen pariter Nostra sicut in praecedentibus, in quolibet ex dictis casibus impetranda.

9.

Magnum inter salutis Publicae incrementum redundare posse Clementer existimavimus, si in Consilio Intimo duodecim-Virali saltem tres sint Catholici, & in Tabula Judiciaria duodecim-Virali etiam tres Catholici, ceteris ex aliis Religionibus ipsorum recipiendis. Et quidem inter illos, in Consilio Intimo, etiam Judex Regius Cibi-niensis, juxta Leges receptas ex Natione Saxonica. Inter Magistros Protonotarios vero, unus sit Catholicus ex modernis tamen quilibet in suo officio persistat.

10.

Annua Comititia, ad negotia publica tractanda, justitiam administrandam, & propositiones Regias, si quae fuerint intelligendas, necessariae, nec non Terminorum Octavali celebrationem Nostrum Gubernatori, & Intimo Consilio promulganda committimus, reservando Nobis eorum omnium, quae sic geruntur, Regiam confirmationem.

11.

Supremo Status Directori Nostrum sua sit autoritas conditio, & praerogativa alias debita, semper ille in Provincia Praesens, Legibus, Patriis, tam quoad Sacra, quam Profana, solenni jramento obstrictus, congrua etiam stipendia, & illi, & singulis de Consilio Intimo, ac Tabula Judiciaria, ex mediis Aerarii Nostri Regii, & Fiscalibus, benigne decernemus. Quod si utilitas publica, & diversarum ibi degentium Nationum tranquillitas, illum quotannis mutare suaderet, liberrima Statuum ad alium, quo citius eligendum, fieri poterunt suffragia, pro Nostra ulteriori Clementissima resolutione transmittenda. Tem-

12.

Tempore pacis (quod Deus pacis approximet) quinquaginta mille Imperialium Tributo , tempore autem Belli contra Hungariam & Transylvaniam quadringentorum Millium florenorum Rhenensium Contributione, computatis etiam Naturalibus contenti erimus, Repartitionis, & exactionis forma, penes fideles Status & Provinciae Officiales, relicta, & ab ipsis sine partium studio, ad proportionem reducenda, cætera quæ ultra prædictas summas, vel Belli vel Pacis tempore pro defensione Patriæ requirentur, amore fidelium Statuum, & universæ Plebis sublevandæ causa, ex bonis Regiis, & Fiscalibus, nec non salis & reliquorum Metallorum Fodinis, Tricesimis, Decimis inter Saxones, Arenda Decimarum in Comitatibus, aliisque Nostris proventibus allaturi.

13.

Dacias & alia apud ipsos usitata Exactionum genera introduci non curabimus, Vectigalia aut Tricesimas non augebimus.

14.

Siculi, genus Hominum bellicosissimum, ab omni Tributo, ab omni Hybernorum aut æstivorum molestia, Decimis & præstationibus, ratione Bonorum quæ cum onere insurgendi possident, velut hætenus, ita impofterum, sint penitus exempti. E contra pro tuenda Patria propriis impensis militare obstricti permaneant, non tamen sub intellectis Rusticis vel Jabbagionibus Siculis.

15.

Liberum sicuti sub Principibus fuit quæstum, siue Commercia rerum omnium concedimus, benigne volentes, ut & Nobilium prærogativæ ac Privilegia, hac in parte observentur.

16.

Decimas autem consueta hætenus apud ipsos Arenda redimi solitas, Dominis Terreſtribus relinquemus, Arenda tamen Fisco reservata.

Histor. Hungar.

17.

Magnis & non necessariis Præſidiis, partim ex Milicia Indigena institutendis, & ex Nostro Ærario alendis, provinciam non onerabimus, Generalem tamen & Caput, Germanum illi præficiemus, qui reciprocam cum Gubernatore, Consilio Status, & Generali Militiæ Transylvanicæ, in omnibus negotiis Bellicis Correspondentiam habiturus, aliis ad prædictum Statuum aut Gubernium pertinentibus se non ingeret.

18.

Tollimus à Saxonica Nationis & totius ubique miseræ Plebis cervicibus per abusum inveteratum gratuitam Viatorum cujusvis generis, vel Conditionis Victitationem, Equorū ac omnis generis Jumentorum angariationem, & Quartiriorum, aliosque similes, præsertim in dictam Saxoniam Nationem à Viatoribus hætenus exercitos abusus; Clementissime suadendo, & jubendo, ut postæ remissa prius ad aulam Nostram Informatione à Consilio Status, Diversoria vero pro benevole recipiendis, Justa Pecunia & pretio Cibandis itinerantibus, à Dominis Terreſtribus & Civitatibus constituantur.

Nos itaque, qui pientissimum Regii muneris nostri executuri officium universorum & singulorum Fidelium salutem, Commune bonum tranquillitatem Publicarum rei pristinae incrementum & Charissimam Transylvaniam, nullo Deo oppitulante Minotauri Turcici Labyrintho deinceps implicandam Cordi duximus, visis & examinatis prædictis Articulis & punctis, pensantes eos honori & quieti, & commodo Statuum, Ordinum & Incolarum omnium universæque Reipublicæ Christianæ conducere, eosdem in omnibus suis partibus & capitulis approbamus, & in perpetuum valitura Lege Sancimus tenore præsentium, promittendo in Verbo Regio, ac apud Nos, & Nostram Serenissimam Domum nunquam violabili fide, quod illis firmiter & inconcussè servabimus, & servari faciemus, majora & majora semper in fidelissimam Nobis Gentem ponere beneficia propensi. Datum in Civitate

D 2

No-

Leopoldus.

T. A. Hn. Comes de Stratmann.

(L.S.)

Ad Mandatum Sac. Cæs. Regiæque Majestatis proprium.

Stephanus Andreas de Verdenburg.

E.

C O P I A

Resolutionis Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis per Dominum Petrum Allvintzi allatæ Anno 1693.

Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis, Archiducis Austriæ Domini Nostri Clementissimi nomine, Domino Petro Allvintzi, à Dominis Statibus & Ordinibus Transylvaniæ ad Aulam Cæsaream misso hisce perbenigne significandum. Perceptas, relatasque fufius esse preces ab eodem nomine dictorum Dominorum Statuum ad altissime, nominatam Sacram Cæsaream Regiamque Majestatem delatas, Religiones aliaque negotia publica ipsi commissâ spectantes, quibus mature, accurateque discussis Majestas sua sequentia clementissime resolvit, & in

1.

Desideratam Confirmationem Domini Michaelis Apaffi in Principatu quod attinet, inhæret Sua Majestas Clementissime iis, quæ hac de re tam in Diplomate Cæsareo Regio de 4. Decembris Anni 1691. expressa quam 31. ejusdem Mensis & Anni, Dominis Ablegatis Transylvanicis tunc temporis

in aula Cæsarea existentibus ad parem eorum Instantiam responsa sunt, ad quæ durantibus adhuc iisdem circumstantiis & rationibus Domini Status remittuntur.

2.

Optasse suam Cæsaream Regiamque Majestatem Clementissime, ut præfatum Religionis negotium inter ipsosmet Dominos Status amicabiliter complanari potuisset, cum autem tentata concordia effectum sortita non sit, & ab utraque parte vicissim ad decisionem Sux Majestatis provocatum, visis & consideratis iis, quætum hinc inde in medium allata, tum à Gubernio Transylvanico proposita sunt, rem pro æquitatis ratione ita judicavit terminandam prout ex annexo authographo ad Dominos Status deferendo, & Copia Mandati ad Gubernium Transylvaniæ desuper expediti videre est. Cui decisioni tametsi stet Sacra Cæsarea Regiæque Majestas, declarat tamen sibi gratius fore, ut loco Reformati Unit-

nita-

nitariorum Templum Claudiopoli Catholicis evacuetur & tradatur, accipietque illud tanquam singulare devotionis argumentum Cæsareo Regia Gratia in aliis occurrentiis agnoscendum, & iussit etiam statim eo casu 5000. florenorum Hungaricalium summam Unitariis pro subsidio sumptuum iisdem incumbendum numerari.

3.

Pergratum fuisse Majestati Suæ, quod Concordia inter Dominos Status, & Nationem Saxonicam, super hujus Gravaminibus, ut & repartitionis onerum publicorum, exactionisque modo posthac observando, inita sit, & conclusa super quibus Resolutionum, Confirmationumque Cæsareo-Regiarum instrumenta originaliter hisce annectuntur, in iis porro gravaminibus, quæ ultra hæc à præfata Natione vel proposita sunt vel deinceps proponentur, Sua Majestas tam ea quæ à Reliquis Dominis Statibus in contrarium forte adduci possent, quam Gubernii opinionem libenter audiet: Interim ut intelligant Domini Status, quo loco apud Suam Majestatem illorum habeatur intercessio, annuit Clementissime, ut nominatæ Nationi Saxonicæ annui 6000. floreni Principibus Transylvaniæ ab illa pendi soliti, durante præsentis Bello Turcico remittantur sibi que omnino promittit, in mutuis Contractibus, eum à Dominis Statibus posthac observatum iri usurarum modum ut sublatis excessibus, qui ad Decem pro Centum, & ultra contra Jura ascendere, & à misera Plebe extorqueri feruntur, ad moderatiorem justamque summam, nempe 5. vel ad summum 6. pro Centum reducantur, cæterisque abusibus, quibus Natio Saxonica hætenus gravata reperietur, adæquatum efficaxque remedium allaturos, proinde 18vo Diplomatis Articulo satisfacturos esse.

4.

Cum causæ duplicis sint generis, vel Criminales vel Civiles, Sacra Cæsarea Regiaque Majestas inter graviores illarum censenda statuit Crimina Læsæ Majestatis, Perduellionis, prodicionis, & alia quæ statum & tranquillitatem publicam respiciunt, super quibus Gubernii votum seu Opinionem quidem

libenter audiet, decisionem autem tanquam rem ad Regem immediate spectantem sibi reservat, an vero, & in quibus aliis Criminibus, quæ poenam corporis afflictivam cum jactura honoris & bonorum post se trahunt, recursus ad Regiam Majestatem concedendus sit, Gubernii opinionem expectabit.

In Civilibus porro ea duntaxat causas pro revisibilibus, & in quibus Majestati Suæ pro Revisione supplicare liceat, pronunciat, quæ 3000. Aureos in summa Capitali aut ultra important, nullo inter Mobilia & Immobilia discrimine, annumeratis etiam Juribus, etsi minoris valoris aut considerationis. Circa tempus modum & formam revisionis vero tam interponendæ, quam introducendæ ac prosequendæ, aliisque eo spectantibus Gubernii opinionem Sua Majestas similiter præstolabitur.

5.

Acceptam habet Sua Majestas Informationem Fiscalitatum Transylvaniæ à Dominis Statibus & Ordinibus transmissam & quamvis non distinctam adeo præbeat notitiam, ut secure de iis disponere possit, sed exaltiori indagine opus esse videretur, hac tamen paternæ suæ in Dominos Status & Ordines propensione postposita, solaque devotionis fidei ac integritatis illorum freta fiducia condescendit in desideratam ab ipsis dictarum Fiscalitatum, Juriumque Fiscalium Provincionalium Arendationem & Camerae Suæ Aulicæ demandavit, ut cum Domino Deputato de pretio, reliquisque conditionibus conveniat.

6.

Inhæret porro Cæsarea Regiaque Majestas Diplomati suo Regio ut officia Transylvaniæ Indigenis conferantur, & modum hac de re octavo & nono ejusdem Articulis expressum rite observari faciet, eorumque virtute ad Duodecim-Virale Consilium Intimum, uti & Tabulam Regiam pariter Duodecim-Viralem & singulis quatuor receptarum Religionum Triasubjecta apta, si tot pro iisdem ex qualibet Religione reperiri possint cooptabit, ubi vero ex unitariis & Augustanæ Confessioni addictis tres idoneæ personæ reperiri nequirentur defectum

hunc ex Catholicis & Reformatis ad Consilium Intimum æque ac Tabulam Regiam, percepto Gubernii sensu, ita supplebit Sua Majestas, ut æqualis harum duarum Religionum ratio & numerus in utroque consilio habeatur.

7.

7. Insistit etiam Cæsarea Regiaque Majestas quoad Investigationem Bonorum Armis Cæsareis ab hostibus in Transylvania finibus & partibus eidem annexis occupatorum Art. 6. Diplomatis, in cujus conformitate negotium illud alicui Tribunali in Transylvania, aut suo Belli Duci, ut primum rerum circumstantiæ id permiserint, peragendum committet, eos in hunc finem ex Transylvanis, & Hungaris conterminis, quos excludi nec ipsis Dominis Statibus Consultum ducit, adhibitura Viros, quos pares tanti momenti negotio fore dignoverit.

8.

Uti Diploma mutationibus subjacere, nec Autoritatis Cæsareo-Regiæ, nec ipsa Boni publici ratio patitur, ita Clementissime resolvit Sua Majestas ut Art. 8. & 9. dicti Diplomatis, prout de facto existunt intacti relinquantur, debiteque observentur.

9.

Negotium petitiæ à Dominis Statibus amplioris pro Domino Governatore facultatis, nimirum 20. Colonos, via legitima ad fiscum Regium devolvendos, Armales præterea, primi pilares, Consensuales, Tutorias, aliaque munera conferendi, ita comparatum est, ut Suae Majestati turbido hoc rerum Statu Resolutionem suam suspendendi imponat necessitatem, considerabit vero rem opportuniori tempore penitus, & ad officia Dominorum Statuum pro Regia Sua Benignitate reflectet.

10.

Demandabit sua Majestas Gubernio Transylvaniae ut conficiat Cathalogum Consiliariorum, Cæterorumque Officialium Stipendia Regia in Transylvania merentium, quo viso Sua Cæsarea & Regia Majestas, suæ Camerae statim ordinabit, ut annua salaria singulis de-

putentur, & rite persolvantur, prouti porro tunc Regio Gubernio insinabitur.

11.

Quemadmodum singularem suam diversis occasionibus testata & Cæsarea Sua Regiaque Majestas propensionem Dominis Statibus gratificandi, ita nec minorem intercessionis eorundem pro assignando Domino Michaeli Appassio subsidio sustentationis habuisset rationem, nisi expensarum Bellicarum ipsismet Dominis Statibus non ignotarum moles, omnes Transylvaniae redditus in tantum absorberet, ut hinc ingentem nervum in Transylvaniam quotannis submittere necesse sit, cessantibus vero modernis difficultatibus preces Dominorum Statuum, prouti tunc è republica visum fuerit benignissime Sua Majestas considerabit.

12.

Partes Regni Hungariae Transylvaniae annexas inter quas etiam Debreczinum comprehenditur, quod spectat, cum difficile sit, ex iis tanquam notorio Hungariae membro Status Hungariae excludi, ita Sua Majestas rem instituet, ut pro administratione officiorum, quæ illis in partibus vacare contigerit (reciproco inter Transylvaniae & Hungariae Status stabilitæ Incolatus Jure) non minus Transylvanicæ quam Hungaricæ Nobilitatis & Nationis ratio habeatur.

13.

Dominorum Statuum gravamina contra hybernorum pluriumque inde resultantium impositionum onera tametsi defunctus Dominus Generalis Commissarius Cæsareus ad ea responderit, nihilominus ad Consilium bellicum directæ sunt eo fine, ut accurate indagata illorum serie, sublati excessibus, omnia ad justam æquitatem reducantur, interim ut Contributiones Dominis Statibus indictæ necessitate temporis & Belli securitateque illorum propria sic exigente imponuntur, ita cessantibus periculis, Statuque rerum in melius, uti speratur mutato Sacra Cæsarea Regiaque Majestas pro Paterno affectu Dominorum Statuum Sublevationi prospicere modo possibili adnitetur.

14. Po-

14.

Postarum in Transylvania rite ac provide administrandarum Curam jam ante Camerae Suae commisit Sacra Caesarea Regiaque Majestas, illamque de observandis iis quae ad hunc finem pertinent, gravaminumque occasione submovenda serio monebit, & mandabit insuper Gubernio ut loca, per quae dictae Postae disponendae sint, proxime proponat, & in reliquo securitati Postarum studeat.

15.

Consentit vicissim Sua Majestas Clementissime, ut Siculi Transylvaniae finibus non educantur, nisi Patriae ipsius tutandae ratio & necessitas id postulerent.

16.

Quaquam Sua Majestas iis qui Tœkoely partes secuti sunt, terminum satis prolixum pro resipiscencia praefixerit, noluit tamen benignitatem & Clementiam suam iis arctari limitibus, quin etiam hoc elapso gratiam implorantibus pateat aditus, eoque iis etiam, qui ad Thronum Suae Majestatis haecenus confugerunt, sumptis prius debitis à Gubernio Informationibus, nisi quid singulariter obstaret, & de bonis illorum aliter foret interim dispositum, gratiam suam non denegabit, eandem quoque Clementiam cœteris quibus ulterius ad frugem absque ulteriori mora redire serio animus est, quantum tranquillitas publica, & rerum circumstantiae permittent, praevia rei disquisitione experturis.

17.

Quod Samuelem Szentyvani, & Stephanum Chiaky Bonorum Devenesium Provisorem concernit, cum pecunia illius in usus bellicos impensa, de hujus vero Bonis & ipsimet Domini Status allegant aliter dispositum sit, Majestati Suae integrum non est, expetitam ab iisdem gratiam rei non amplius extantis impertiri.

18.

Demandabit è contra circa postulata Rusticorum transfugorum Resti-

tutionem Cancellariae Hungarico Aulicae, ut ordinatam 31. Decembr. Anno 1691. Commissionem sine ulteriori mora instituat, curabitque per aliam Commissionem ex Hungaris Transylvanis compositam praetensionem Dominorum Statuum contra Oppidum Debreczinense investigari, ac omnem rei, auditis partibus, amicabili compositione terminandae operam adhiberi, secus rei sive cum Voto ad Aulam Caesaream pro Suae Majestatis Clementissima Decisione deferenda; Interim Sua Majestas nollet à Dominis Statibus autoritate propria contra Debreczinenfes quidquam attentari.

19.

Dolenter intellexit Sua Majestas egestatem Comitatum Maramarosch Szolnok Mediceus & Kraknensis, ipsisque percepto Commissariatu Bellico Generali, quod possibilitas & ratio Belli admittent, subvenire conabitur, Districtum autem Kovariensem Regno Hungariae subtrahi, aut cum Transylvania commisceri supra dictae rationes non patiuntur, de Militis in Transylvaniae ac annexis partibus existentis directione pridem Sua Majestas disposuit, eique dispositioni Clementissime inhæret.

20.

Pergrata fuere Sacrae Caesareae Regiaeque Majestati, ea quae pro instruendo Gubernio Transylvanico, sicut & de Sigillorum usu à Dominis Statibus Ordinibus suggesta sunt, quae mature considerata, perpensequè in eum ordinem ac formam redigi curavit, quam Servitio Sui Caesareo-Regio, nec non compendiis, & tranquillitati charissimæ sibi Provinciae magis conducere visum fuit, perhibito etiam in his amplissimo Paternae Suae sollicitudinis & amoris documento.

21.

Annuit Clementissime ut Gubernium Transylvanicum Albæ Juliae resideat, cui pro majori ejusdem securitate de Praesidio Militari, quantum opus fuerit prospici demandabit.

22.

Existimasset quidem Sacra Caesarea Re-

Regiaque Majestas, cum Cancellaria Aulica Hungarica Expeditionem Transylvanicam in aula avito jure ita potuisse reuniri, ut particulare tamen Archivum & Registratura, ut & distincti pro hac Expeditione Referendarii & Secretarii instituerentur. Cum tamen Status & hoc deprecati sint, malintque separatam prorsus ab Hungarica Cancellaria Expeditionem institui, ita & in hoc Sacra Cæsarea Regiaque Majestas illis gratificari Clementissime resolvit à Gubernio Suo Transylvanico postulatura opinionem ex quot & qualibus personis, cum qua pro singulis instructione constitui convenientias possit.

Domini Status pro instruendo Regio Gubernio subnexerunt mentem & voluntatem suam dicto Gubernio similiter enixius declarabit Sacra Cæsarea Regiaque Majestas, cui uti nihil magis cordi esse commodis & incolumitate charissimæ sibi Provinciæ præsens Clementissima Resolutio satis demonstrat, ita spe indubia freta est Dominos Status eandem omni promptitudine ac studio accepturos, accuratissimeque in omnibus adimpleturos esse, quibus uti & Domino Allvintzi gratiam, benignitatem propensionemque Cæsareo Regiam in omne tempus luculentissime confirmat.

23.

Porro consideratis Articulis, quos

Signatum sub Ejusdem Majestatis Suae appresso Sigillo Secretiori. Laxenburgi 14. May An. 1693.

F.

C O P I A

*Decreti Cæsareo Regii Anno 1693.
die 9. April. dati.*

LEOPOLDUS.

Memoriam commendamus tenore præsentium quorum interest, universis & singulis. Optasse Nos quidem juxta Appendicem Articuli tertii Diplomatis à Nobis 4. Decembr. Anni 1691. Statibus & Ordinibus Transylvaniæ benignissime concessi Controversias de exercitio, & bonis inter Catholicos & aliis in Transylvania receptis Religionibus addictos potuisse amicabiliter inter ipsos componi. Cum vero ex Relatione Gubernii Nostri Transylvanici de 22. Julii Anni Superioris, uberius intellexerimus, Tractatus inter illos desuper institutos fuisse irritos, & utrinque ad Decisionem Nostram Cæsaream Regiam provocatum sit; Nos visis, & consideratis iis, tum quæ hinc inde in medium allata, tum quæ à dicto Gubernio proposita sunt, rem judicavimus sequenti modo terminandam.

1.

Quatuor Religiones in Transylvania receptas in libero exercitio, Juri- bus, Bonis, & possessionibus, uti iis nunc fruuntur. Sine turbatione qualicunque, quiete, & pacifice in posterum relinquendas esse.

2.

Cum Catholicis ab addictis Cæteris Religionibus Reformatum ut vocant Templum una cum Unitariorum Collegio Claudiopoli, & Albæ Juliæ Templum Bathorium, & simul oblatum sit, quod Quindecim florenorum millibus Pagum Monester, à moderno Possessore redimere, & Catholicis jure perennali in usus Ecclesiarum & Scholarum Catholicarum applicandum tradere velint. Nos id omne ratum, gratum-

tumque habentes executioni quanto-
cius volumus mandari.

3.

Curam habituri sumus, ut pro insti-
tutione Juventutis Catholicæ, & Scho-
lis tales adhibeantur Ecclesiastici, qui
Virtutum ac Concordiæ, non mi-
nus quam literarum studiosi, nulli Re-
ligioni merito Suspecti esse possint :
Agemusque ut Catholicæ Religioni de
Idoneo Vicario Apostolico, qui omnia
Episcopalia & quæ muneris, aut Juris
Ordinarii sunt administrare ritè possit
prospiciatur.

Liberum denique Catholicis juxta
ipsorum Statuum Reliquis Reli-
gionibus addictorum declarationem,
& oblationem sit, eritque in residentiæ
Suar locis & Civitatibus Ecclesias &
Exercitia sine Vitio aut detrimento Ex-
ercitorum Templorum aut reddituum
aliis Religionibus addictorum stabili-
re. Et ita Articulum Primum & Se-
cundum prælibati Diplomatis Nostri
declarantes omnia Diplomatis Capita
perpetuæ Sanctionis pragmaticæ &
fundamentalis Sanctimonia inviolabi-
liter volumus observari. Datum
Viennæ An. 1693. die 9. Aprilis.

G.

*Tractatum inter Religiones Catholicam ,
Reformatam & Unitariam die 22. Ju-
nii Anno 1702. habitorum substantia.*

IN Anno 1699. die 5. Septembr. à
Sacratissima Cæsarea Regiaque Ma-
jestate, resolutorum & à Dominis
Catholicis impressorum, quinque
Punctorum in effectum deductionis,
impedimentum vel remora fuit; quod,
uti eadem illa Sacra Scriptura, qua o-
mnes Christianæ Religiones vel Con-
fessiones utuntur, ab hac Religione sic
& ab illa, ita intelligitur & explicatur;
Ita Benignissima illa Cæsarea Resolu-
tio, à Dominis Catholicis hoc, ab aliis
autem Religionibus alio modo intelli-
gebatur, & intelligitur, uti sequens re-
latio ostendet, & ideo in Anno 1699.
die 4. Octobr. tres Religiones non Ca-
tholicæ consulerunt, per Deputatos, à
Sua Majestate (quam supponebant
Diplomatibus suis nullatenus per ista
Puncta præjudicare velle) auditis par-
tibus, genuinam explicationem impe-
trare; Sed ista Deputatio non succes-
sit, cujus Rationes suo loco & tempo-
re, coram magis, quam nunc scripto ex-
plicari poterunt. Postea iterum eæ-
dem tres Religiones per Memoriale,
in Anno 1701. die 8. Julii, sub trium
Personarum, ex singulis Religionibus
subscriptione oraverant suam Maje-
statem, pro Admissionem Depurationis,
Hist. Hungar.

super istis Religiosis Augustam Aulam
sincere informaturæ & supplicaturæ;
Sed ad illud memoriale, hucusque, Re-
solutio Suar Majestatis suspensa est. Et
hinc judicari potest, non neglecta, mul-
to minus contempta esse, Cæsarea su-
per illis Mandata; Sed sub destinata-
rum ad aulam precum & Benignæ Re-
solutionis, inde venturæ, spe; esse effe-
ctum dilatum, cujus in Materiis tam
incontrarios sensus tractis, accelera-
tio; non præconsulta & exacte infor-
mata Aula, non videbatur è Servitio
suar Majestatis futura, utpote, plures in
populo confusiones & strepitus paritu-
ra. Mens autem, trium tunc conjun-
ctarum Religionum, nunc vero dua-
rum nempe Reformatæ & Unitariæ
(quia Lutherana se ab ipsis separavit)
de illorum sensu hæc est.

I.

Ubicunque Ministris vel Sacerdoti-
bus, cujuslibet Religionis Decimæ vel
Quartæ, non vi Juris Regii, donatione
alicujus Regis vel Principis, aut Legi-
bus roborati; Sed tantum ex spontanea
illius Ecclesiæ oblatione & consuetudi-
ne, pro Salario, dari solent ibi revera,
E nemo

nemo tenetur Sacerdoti vel Pastori alterius Religionis, quam suæ dare. Sed ubi vi Juris Regum, & Legum, talia Salaria sunt, debent manere illis, quibus per donationes olim collata, & per Diploma suæ Majestatis ac Leges Regni relicta sunt; Nec credimus suam Majestatem hoc Punctum aliter intelligere.

2.

Cum Religiones, credant suam Majestatem, nec Diplomatis primi Articulo 4. & 5. Nec Resolutionibus Anno 1693. die 14. April. Artic. 6. & Anno 1697. die 18. April. emanantis præjudicare velle, illis ergo salvis hoc Punctum vel hodie obsequiose practicatur.

3.

Nemo ab officiis & Tribubus, propterea quod Catholicus est, excludi poterit, dum modo sit Civis capax & eligatur eadem, qua A Catholicus quilibet, Libertate. Unam Claudiopolim hic excipit, Contractus Reformatæ & Unitariæ Religionum, sed quem Contractum, licet ipsis, si volunt Claudiopolitani, dispensare, & Catholicos, illorum numero, proportionate ad Officia admittere, quod etiam suadetur.

4.

Vocabulum istud: Abolevimus: intelligunt Religiones, quod hoc non nunc, sed in Diplomate primo & secundo; Et in citatis resolutionibus, sua Majestas perfecit, quæ uti Religiones tunc læto corde amplexæ, ita ut nunc humillimo obsequio exosculantur, ac benignam & æquam illorum praxin à sua Majestate uti humili cum fiducia expectant; Ita Reformati præsertim, pro speciali, quam, in illius fine vident suæ Majestatis Clementia, demississimas gratias agunt, nec Praxin hujus Puncti salvis illis ullatenus detrectarunt nec detrectabunt.

5.

Nec hætenus his caruerunt Domini Catholici, nec imposterum arcebuntur, dummodo omnia decenter & Ordine fiant.

6.

Prætensio illa subscriptionis, si Politica vel honoris magis est, quam Conscientia & Religionis, non ignorant Religiones, & præsertim illi quibus Socius subscribens additur sibi obsequii gloriam esse relictam. Si vero, ab æqualitate, vel paritate Religionum procedit, videtur illa requirere; ut omnes quatuor receptæ Religiones, ad talem subscriptionem æque admittantur. Uti nomine Lutheranæ Religionis, Dominus Johannes Sachs superinde etiam Protestatus est. Quare hic expectatur, Benignissima suæ Majestatis Determinatio.

7.

Capellæ de Fonte Jesu nominatæ Status & Mandati de illa dati Effectus pendet, ab inquisitione legitima cui se Teleky obsequentissime semper submitserunt, & submitunt etiam nunc. De Domino cum Capellæ in Vasarbelly nulla lis, si Catholicus frater, qui antea prætendebat, velit.

8.

Quando quidem pro Transylvaniæ Status Ratione sapientissime & pro omnibus quatuor Religionibus æque Clementissime sua Majestas negotium Templorum, in Diplomatis primi, Articulo primo. In secundi vero Diplomatis Articulo primo & ultimo determinavit, & cupiunt Reformati Templum Borbadiense, cum illorum Diplomatum & Cæsarei Rescripti An. 1701. die 12. Decembr. emananti, violatione ipsis via facti ereptum restitui, cum satisfactione de vi, & injuria & poena à sua Majestate in proxime citato, de 12. Decembr. Anni 1701. Decreto resoluta.

Hæc vero omnia, quam longe aliter intelligant, & explicent, & practaricupiant, Domini Catholici, id ex Relatione subnexa patebit. Quorum non aliud, post tot Tempestates, videtur remedium, quam illud, quod in relationis conclusione, à sua Majestate humillime oratur: nempe ex Generali Commendante & Commissione Cæsarea utraque Transylvania bene noscente; Et si plures adjungere illis suæ Majestati placuerit erecta Extraordinaria Commissio ibidem fusius videntur da.

da. Miserum enim & valde triste est, legere id, quod Domini Fratres Catholici inter impressa duo Decreta Cæsarea de suo addiderunt, & Clementissimi Principis, ac vere Patris manibus

inconvenientissimi Fulminis termino usi sunt. Cui nos ut talia aspergamus, Deus vel umbram cogitationis talis avertat à Nobis. Albae Juliae die 26. Junii Anno 1702.

Ex parte Religionis Reformatæ

Comes Georgius Banffi, Mpr.

Comes Nicolaus Bethlen, Mpr.

Samuel Keresztefi, Mpr.

Hæc uberius videri possunt in speciali Relatione.

H.

*Extractus Sensualis Punctorum Statuum
& Ordinum Transylvaniæ Reformatæ
Religionis.*

Cum unio & bona Harmonia Religionum in Transylvania receptarum Salutis Transylvaniæ basis sit, ideo Status & Ordines Reformatæ Religionis additi, quod, ad instar majorum suorum nihil antiquius habeant, quam eandem unionem & fraternam charitatem, cum Dominis fratribus Catholicis, sincere colere, abunde testati sunt, dum Claudiopoli, Templum Ovarinum, cum Collegio Unitariorum eidem adhærente & contiguo, una cum redempta lautissimi redditus Possessione Monaster, quam promptissime cesserunt. Cujus consummatio, & à Sua Majestate ita benignissime ratihabita fuit Cooperante etiam ipso Eminentissimo Principe, Domino, Domino, Cardinale, ut hoc ipso, & Suæ Majestati Serenissimæ visum sit, per nos eisdem Dominis Fratribus Catholicis satisfactum esse. Nihilominus tamen, ex Superabundanti quoque ad Intimationem Illustrissimi Domini Comitris Friderici à Seeau tanquam Suæ Majestatis Serenissimæ Commissarii publico nomine,
Histor. Hungar.

Scholam nostram hæreditariam, Templo Bathoreo contiguam eis dedimus. Hortum præterea Scholæ Vicinum muris cinctum spaciosissimum proprio ære nostro non exiguo emptum, super addidimus, instanter promittens dictus Dominus Comes à Seeau se hortum pro horto, à Sua Majestate impetraturum; Sed nihil horum præstitit. Jungendam etiam in hoc operam paciscentes Domini Fratres Catholici polliciti sunt; Ideo hortum alium sibi dari demisse supplicant, & conditionum quibus Schola cessa est, adimpletionem.

2.

Propter beneficia præclusa, quomodo Celebriores Ecclesiæ & Scholæ nostræ, dum à septem annis illis carent, marcescant, conspicuum est. Quod autem Venerabilis Clerus Catholicus datis decem optimorum Locorum Decimis, dictoque Pago Monaster, præterea & aliis Beneficiis extra Controversiam fruantur, non invident, quidem Reformati; Sed vere dolorosè & queribundi exponunt suæ Majestati, quod

quod ipsorum Beneficia exigua, non nisi ex instinctu ipsorum Concivium & fratrum suorum Dominorum Catholicorum, per Excelsam Cameram Aulicam negentur. Et quia licet sua Majestas Serenissima absolute, tam Catholicorum, quam A Catholicorum Beneficia extradari jusserit; Tamen per dictam excelsam Cameram Aulicam, ad productionem & indagationem Jurium deventum est, quæ, cum opinione Inclytæ Commissionis; & ipsius etiam Cameræ prætitulæ Aulicæ, ad excelsam in Rebus Transylvanicis Depurationem delata; irresolute ab annis pendent, & tamen in toto tantum annuos 6689. Rhen. fl. faciunt. Quare supplicant eorundem, non attentis forsitan per Excelsam Cameram Aulicam positis difficultatibus, totalem & integram resolutionem, quam promptissimis & perpetuis obsequiis, si quid ex gratia & non de jure dari videretur, quam humillime demereri studebunt.

3.

Debetur de jure optimo, annua bis mille flor. Hungaricalium à Debreczinenfibus ex Fundatione, Scholæ seu Collegio Reformato Enyediensi Pensio, quam ipsi Debreczinenfes à multis annis exacte præstiterunt; Sed Calamitosi belli temporibus, primo deprecari, atque ad tempus tantum solutionem sibi prorogari petebant. Deinde vero Dominio suæ Majestatis Serenissimæ freti, negari coeperunt; Sua Majestas itaque jusserat benignissime Justitiam Excelsæ Cancellariæ Suæ Hungaricæ in hoc puncto administrari; Sed quia protracta est, & non data hætenus Justitiæ administratio sive per Excelsam Conferentiam Transylvanicam, sive per Delegatum aliquod Judicium supplicatur ex Capite Decreti Suæ Majestatis Sacratissimæ hoc ipsum innuentis.

4.

Quinque Religiosa Puncta, Sanctissima, suæ Majestatis Serenissimæ & plane Paterna intentione, emanata, Domini Fratres Catholici, contra mentem Sacri Diplomatis, & idem secutarum Resolutionum interpretari & usurpare coeperunt. Ideo recurritur ad suam Majestatem, cum Conciliatione dictorum Punctorum facta, cum Diplomate & dictis Resolutionibus in-

violabilibus, qua, omnino suæ Majestatis Paternæ intentioni satisfactum esse judicatur. Sin autem conciliatio hæc suæ Majestati Serenissimæ displiceret, in eum casum per Extraordinariam Delegationem seu Commissionem Cæsaream, Controversia hæc complanari, atque interea silentium & abstinentia à facti via omnibus imponi supplicatur.

5.

Conqueruntur præterea contra usurpationem coeptam reddituum Ecclesiarum Claudiopolitanarum, quæ Decimas non jure Ministeriali; sed Domini & Fiscali, ad instar Decimarum Saxonicalium (quas Venerabilis Clerus Catholicus obtinuit) & quidem solenni Donationis instrumento possident, cum ministerio Catholico non divisibiles. Et supplicatur contra vim illis illatam protectio, & Donationis, & generice, & specificè verbo Regio confirmata, manutentio.

8.

In jam citato Sacro Diplomate, etiam Religioni Catholicæ Jus conden-darum Ecclesiarum, at non occupan-darum est impertitum; Sed quia Templum Borbandiense, proprio & quidem privato motu & Auctoritate, aliqui Dominorum Catholicorum miris artibus occuparunt, ac Inquisitionem etiam super eruenda facti veritate impedi-verant; Supplicatur impartiales à sua Majestate Serenissima Inqui-sitores, ac etiam Templi ad mentem Decreti suæ Majestatis Serenissimæ 12. Decembr. Anno 1701. emanati resti-tutio.

Moverunt autem Status & Ordines Transylvaniæ Reformatæ Religioni addictos, & hæc petita, ad recurrendum ad Augustissimum & Justissimum Imperatorem; Sed non minus Declaratio Dominorum Fratrum Catholicorum, qui asserere audent, imo scripto expresso exhibuerunt sensum suum, circa Religiosa in Diplomate Sacro & inviolabili contenta, quod Sacra Cæsarea Regiaque Majestas Dominus, Dominus Noster Clementissimus in dicto Diplomate, A Catholicis dissimulata & tolerata, tollere & abolere possit. Cum autem quid simile vel cogitare saltem A Catholicis ex parte sua nefas & scelestum putant, recurre-

re

re ad suam Majestatem Serenissimam
tanquam unicum & firmissimum
suum, post Deum in terris in expugna-
bile Asylum pro consolatione sui cum
demissis precibus, necessitati sunt.

Quia vero similia etiam à Mente E-
minentissimi Principis Domini, Domi-
ni S. R. E. Cardinalis Leopoldi à Ko-

lonicz (Tit.) Domini, Domini sibi
gratiosissimi, utpote cujus, & fides &
opera, in condendum hocce Diplo-
ma multum contulit, esse sciunt, im-
plorant quam humillime Suae Eminen-
tiae quoque, circa praemissa omnia pa-
trocinium gratiosissimum, ac in Fratres
suos Catholicos Pastoralem animad-
versionem.

*Instructio ad Principes de Artibus quibus
uti consueverunt Patres Jesuitae facta
à Religioso aliquo Catholico Romano, sine
ullo partium studio.*

In Polchiavo per Petrum Landolfum &
Bonaltum Minghinum Anno
MDCXVII.

A. Ω.

QUOD Patrum Jesuitarum Socie-
tas Spiritus S. opera in Christi
Vinea plantata sit instar arboris,
quæ medicinam contra venenum hæ-
resium productura esset, floresque ejus-
modi operum Christianorum ac reli-
giosorum quos peccatores subodora-
ti, ad relinquendum peccatorum fœto-
rem & ad investigandum odorem pœ-
nitentiae adducerentur; satis clare de-
monstrant leges & statuta, quibus fun-
data fuit hæc planta à primo suo Agri-
cola, Patre Ignatio, beatæ memoriæ.
Ac certe dum à primis his Patribus,
quibus vitam debet, aquis charitatis ri-
gata, & culta secundum intentionem
authoris, geminos produxit ramos, alte-
rum amoris versus Deum, alterum
item amoris quidem sed erga Proxi-
mum, in quibus fructus insignes & ad-
mirandi fuerunt, quos ediderunt in exi-
mia puerorum educatione, in lucratio-
ne animarum & augmento veræ fidei
Catholicæ; Verum qui æque se accin-
git ad destruenda opera & consilia di-
vina, atque alii adhæc promovenda,
Diabolus, ab eodem Societatis incre-
mento & à successibus, qui intra exi-

guum tempus admirabiles fuerant, oc-
casionem duxit, idem institutū per ver-
tendi; subtilissimoque adeo artificio
in locum duorum primorum ramorum
Charitatis, prorsus apud sequentes pe-
ne exarefactorum, alterum amoris
proprii inseruit, alterum utilitatis, à
quibus tantum damni accepit Respubl.
Christiana, ut nunquam forte potuerit
evenire majus, prout in sequenti di-
scursu demonstrabo. In quo tamen
Deum testor, me non adduci ad id spe-
commodi alicujus vel partium studio,
sed solum boni publici cupiditate, cu-
jus gratia me natum agnosco, & ut ob-
servata à Principibus arte ipsorum op-
portuno hæc avertatur remedio.

Igitur sciendum est, quod Societas
Patrum Jesuitarum, quo magis invale-
sceret, imprimis ad educationem pue-
rorum, qua quidem nec Civitas ulla est,
nec Regnum, quod non indigeat, à
multis hinc inde statim à principio qua-
sita fuerit, à Principibus etiam pluribus
adjuta, & intra paucorum annorum in-
tervallum tam late se diffuderit, ut alia
idem per multa secula vix potuerint
præstare.

Atque hæc gloria, quæ sæpe numero animis morum quoque mutationem inducere solet, in posteris patris Ignatii tantum erga totam Societatem amorem excitavit, ut cum judicarent eam ad Ecclesiam Dei utilissimam, & ad reformationem mundi omnibus aliis aptiorem, consilium invicem inierint, eam quavis arte atque industria augmentandi siquidem simul vera in hac Christi Militia & Ecclesiæ salus unicum adhuc Christi Patrimonium, ut illorum verbis utar, caperent augmentum.

Hic vero mihi opus esset vel ipsius Aristotelis in penetrando acumine, vel facundia Ciceronis, qua verbis exprimerem modum illum admirabilem, & qui multis plane incredibilis propter novitatem suam videtur, quo ad augendam societatem suam isti Patres procedunt. Sed nunc demum mihi sufficiet aliquid de eo indicare, relinquere vero aliis campum latissimum, ex quo sibi talem forment ideam, qualem veritati maxime consonam autumabunt, ac proinde pergant ad proponendum solum capita quædam vel articulos, quæ lectori loco fundamenti in ipsius disquisitionibus inserviant.

Primo quidem haud visum est Patribus, sese posse Societatem suam ad illud gloriæ fastigium, ad quod aspirabant, eveherent si solum docerent, prædicarent, administrarent sanctissima sacramenta, ac similia exercitia Religiosorum subirent, quoniam licet inde à principio (ubi dixi) chare à multis habiti, tamen progressu temporis deprehenderunt, quod aut minus satisfaciendo omnium desideriis, aut alia quacunque de causa, affectum plurimorum erga se extinguerent, quare timentes ne quasi in prima instantia animam iterum agitarent, duo alia media ad erigendum illam repererunt.

Primum erat Principibus opinionem de omnibus reliquis societatibus finistram ingenerare, quantum in ipsis erat, & sic defectus illarum revelando, & astute admodum ex oppressione alterius proprium sibi procurando emolumentum, multa tandem occuparunt Monasteria, Abbantias, & alios redditus opimos, quibus Religiosos illos, qui antea hæc possidebant, delationibus suis privarunt.

Alterum fuit, causis civilibus sese immiscere, & in partes suas pertrahere plerosque Principes Christianos; subtilissima utique & artificiosa ratione, qualis unquam repèriri potuit, quæ

ut ad intelligendum difficillima est, sic fieri nequit, ut perfecte satis hoc loco exponatur.

Est, qui Romæ continuo residet, Pater ipsorum Generalis, cui reliqui, quot sunt, perfectissimam præstant obedientiam, & hic sibi eligit Patres nonnullos, quos Assistentes vocant, quoniam opera ipsi adsunt perpetua & singuli quidem ex his cujusvis esse debent nationis, à qua titulum gerunt, prouti nunc dicitur Assistens Gallia, nunc Hispania, nunc Italia, nunc iterum Anglia & Austria, quod per reliquas Provincias ac Regna sic observatur, & quisque eorum id officii sustinet, ut ad Patrem Generalem referat cuncta, quæ circa statum illius Provinciae vel Regni, cuius ille Assistens est, acciderunt, id quod præstat medianibus literis familiarium, in præcipua Provincia illius vel Regni Civitate degentium, & id unice fere curantium, ut de statu ejus abunde ipsi informantur, item de naturæ qualitate, inclinatione, ac intentione Principum, & quoties inde Nuncius abit, Assistentes ea, quæ acciderunt, atque vel nuper à se resecta sunt, vel alias evenerunt, literis perscribunt. Atque sic de singulis rebus certior factus Pater Generalis in Consilium vocat omnes hos Assistentes suos, ut veluti Anatomiam omnium instituunt, & quid singulorum intersit & quæ sint consilia Principum Christianorum, proponant.

Hinc porro in Consultationem veniunt omnia, quæ de novo à familiaribus ad se scripta, & cum sic satis diligenter examinata sunt, atque invicem inter se collata, tandem concluditur, rebus hujus Principis esse favendum, & contra alterum deprimendum esse, quemadmodum hoc postulat commodum ipsorum & emolumentum, & uti isti, qui ludis sese præbent spectatores, longè rectius tractus illorum varios observant, quam ipsi forte fecerint ludum præsentantes, sic quoque Patres illi, cum ante oculos habent, quæ omnium Principum intersint, optime norunt, quales sint conditiones locorum & temporum, & quomodo hinc applicanda sint media vera, quibus res promoveantur Principis, à quo plurimum se proficere posse persuasi sunt.

Deinde vero res omnino detestanda est, quod Religiosi adeo usque sese immisceant rebus civilibus, cum attendere debuissent ad salutem animarum suarum æque ac aliarum, quippe qui ideo

ideo Mundo valedixerunt ; Cui tamen cum se profundius nostri , quam ipsi quidem seculares, immergunt , quamquam pessimo hinc sequente effectu utique deplorandum hoc est , & dignum efficaci remedio.

Primo nempe Patres Jesuitæ Confessarii sunt maximæ partis Nobilium ex omnibus Imperiis Catholicis, adeo ut pauperes, sive viri sint sive foeminae, ad ipsorum Confessionarios, quo rebus suis eo melius intenti sint, non admittantur ; sæpius etiam audiunt ipsos Principes, ita quidem, ut hoc pacto res ipsis facillima sit, omne penetrare negotium, omnemque sententiam vel consilium tam Principum quam subditorum, unde absque mora referunt necessaria ad Patrem Generalem, vel qui Romæ Assistens est. Igitur qui vel mediocriter sapit, ex his facile potest cognoscere, quantum Principibus detrimenti afferre queant, quando ad hoc propria ipsos stimulat utilitas, ad quam tanquam ad ultimum finem omnes actiones suas dirigere consueverunt.

Secundo tanquam accidens proprium & inseparabile, quod consequitur conservationem Reip. est silentium secretorum, ita ut hoc sublato illa quoque necessario corruat. Unde fieri solet, quod Principes supremum contra hos rigorem usurpent, qui arcana ipsorum patefaciunt, & ut inimicos Principibus simul ac Patriæ puniant ; quemadmodum è contrario ad penetranda consilia alterius Principis alter maximum sæpe studium adhibet, & in rem suam quicquid potest, convertit ; qui etiam idcirco Legatis & Exploratoribus suis gravissimas auri summas expendere solent, & nihilominus per istorum relationes sæpe falluntur.

Verum Patres Jesuitæ nempe Generalis cum Assistentibus tam Confessionum & Consultationum ope, quæ ipsis cum Amicis per literarum commercium intercedunt, quales vivunt per præcipuas orbis Christiani civitates, quam per alios sibi adhærentes, de quibus infra dicturi sumus, perfecte utique & accuratissime de Consiliis omnibus, quotquot eorum in secretioribus Collegiis agantur, informati sunt, & ut sic loquamur, nōrunt longe melius Principum vires, redditus, expensas & negotia ipsa, quam ipsi quidem Principes, atque hoc nullo alio pretio erogato, quam quod pro literis solvitur, quod tamen Romæ solum ut referunt Postarum Magistri, pro quovis veredario

ascendit ad 60. 70. 80. & sæpe adeo ad 100. aureos *scudos* ; adeo ut vel minutissima etiam circares Principum intelligant, sed ita ut clam existimationem ipsorum imminuant, tam apud alios Principes, quam apud populum, famæque ipsorum derogent, & ad inimicitiam contra eos excitent, quos voluerint, vel ut verbo dicamus, ad defectionem adigant contra imperium ; idque eo facilius, quod eodem Confessionum & Consultationum adjumento interiora animorum penetrent apud Vasallos, & qui bene erga Principes affecti sint, cognoscant, & qui ab ipsis offensi ; unde etiam prout per relationes de Republ. quas acceperunt, facile inter Principes seminare possunt Zizania, & ad infinitas suspiciones ansam dare, sic per cognitionem animorum in subditis in proclivi est, commovere seditiones, & vel discordiis vel contemptui Principum personam exponere. Hinc ergo judicandum est, quod nullo modo Reip. intersit, ut vel unus apud ipsos Princeps confiteatur, multo minus ut permittat, quendam è fide sibi addictis aut familiaribus, Secretariis, Consiliariis, vel ministris aliis Primariis ejusmodi personis confiteri, quæ adeo ad expiscandum rerum civilium statum feruntur, atque his utuntur pro instrumento selecto, per quod in gratiam Principum deveniant ; præcipue cum non desint hodie Viri Religiosi qui nec vita sua nec doctrina Jesuitis quicquam concedunt, quorum si habuerint rationem, facile illa superabunt, siquidem hi ad aliud mentem hand convertunt, quam ad animorum & Monasteriorum suorum gubernationem.

Tertio propter majorem dictorum, & quæ adhuc dicenda sunt, evidentiam notare convenit, inveniri quatuor genera Jesuitarum. Primum constat ex quibusdam secularibus ex utroque sexu ad ipsorum societatem aggregatis, qui quidem vivunt sub certa obedientia, qualem illi vocant obedientiam cœcam, & in omnibus actionibus suis Consilium Patrum Jesuitarum respiciunt, & prompti sunt ad quodvis illorum mandatum. Quos plerumque Nobiles Viri foeminaeque, maxime vero viduæ, Cives, Mercatores opulenti, à quibus tanquam à plantis fertilioribus fructus auri argentique copiosissimos colligunt quotannis ; ex qua Classe foeminae sunt vulgo vocatæ *Sanctulae* à Jesuitis ad contemptum Mundi inductæ, dum

dum ipsi sibi interim comparant uniones, vestimenta, ornatus ædium, & denique splendidissimos adeo illarum redditus.

Alterum genus Virorum solum est, tam Sacerdotum quam Laicorum, qui tamen adhuc in seculo vivunt, & sæpe Jesuitis adjuvantibus fruuntur Pensionibus, Clericatus, Abbatibus, & stipendiis aliis; sed hi voto constringuntur, quovis nutu à Patre ipsorum Generali accepto, societate investiri, atque hinc vocantur Jesuitæ in Voto, quorum opera Patres Jesuitæ miros faciunt progressus in fabricanda sua Monarchia, siquidem in omnibus Regnis ac Provinciis, perque Aulos Principum omnes & Magnatum sustentant, qui ipsis hac ratione inserviant, ut capite septimo subjungam.

Tertium genus Jesuitarum Monasteriis inclusum, aut Sacerdotes sunt aut Clerici aut Cōversi quicunque, qui ex hac supra dicta professione non progressi, pro arbitrio tamen Patris sui Generalis ea liberari possunt, utut pro lubitu ipsorum inde exire nequeant. Isti ergo qui munere aliquo graviore affecti non sunt, plerumque simplicem servant obedientiam, in his, quæ à Superioribus ipsis injunguntur.

Quartum genus est Jesuitarum Politicorum, quorum in potestate situm est, gubernare societatem, atque hi sunt, qui tentati à Diabolo eadem tentatione, qua Christus in deserto, *hac omnia tibi dabo* oblatum acceperunt, & omne studium in eo profundunt, ut ad perfectam Monarchiæ formam Societatem suam reducant, facto ab urbe Roma initio, ubi omnia fere negotia rem Christianam concernentia præcipua concurrunt, ubi etiam residet Caput illorum Politicorum, quod est ipsorum Generalis, una cum aliis, quorum ingens numerus est, ex eadem professione, qui hætenus informati ab exploratoribus suis, & per relationes de singulis rebus difficilioribus & quæ maximi momenti sunt, & in Curia Romana agitantur, cum primum exitum his dederunt talem, qualem ex usu suo futurum desiderabant, hoc muneris sibi datum credunt, ut quotidie Aulas Cardinalium, Legatorum ac Præsulum adeant, cum quibus deliberationem de præsentī negotio, aut quod adhuc tractandum est, studiose admodum ingressi, sic illis proponunt, ut placet, & ut rebus suis judicant conforme, etiam instruunt, sæpius faciem causarum mu-

rando, & ut dici solet, nigrum loco albi ostentando. Et quoniam prima quævis expositio, præsertim cum sit à Viris Religiosis, animis illorum, qui hos audiunt, notabilem impressionem relinquere solet, inde oritur, quod sæpius negotia summi momenti per Legatos Principum directæ & per alios viros, qui magnæ sunt autoritatis in Cura Romana, finem illum non consecuta sint, quem Principes expectabant, cum Jesuitæ horum animos occupaverint, relationibus secundum studia sua conceptis, & ut minoris fidei essent, quæ contra factæ erant à Legatis & aliis causam agentibus procuraverint.

Et idem etiam artificium est, quod Romæ usurpant apud Præsules, quod alibi apud Principes exercent ipsi, vel saltem per Jesuitas secundi ordinis extra urbem viventes; ex quo jure meritoque concludas, majorem partem negotiorum per orbem Christianum tractari à Jesuitis, & nihil esse nisi quod velint ipsi, cui sese non opponant. Hinc stupenda ipsorum est ars, & nunquam satis penetranda, quam ideo adhibent, neque adeo à me satis describi potest, imo vero à quovis Principe ad unguem comprehendetur, si modo dignum, hoc omne, quod indicavi lectione sua judicet, ex quo statim de rebus præteritis feret judicium, & cum veritatem hujus discursus mei agnoverit, simul in memoriam revocabit artem, qua tractatæ sunt, & sic eo apertius ostendet, vere magnam hanc esse & admiratione dignam. Imo nec contenti hoc occulto artificio suo, quo utuntur, dum ingerunt sese negotiis civilibus, persuasi quippe quod hoc unicum remedium sit ad consequendam Monarchiam, quam desiderant, Jurisdictionem, supplicati etiam postmodum sunt Pontifici Gregorio XIII. qui publico edicto his suis machinis faveret, quas sub prætextu publicæ in Ecclesiam salutis representabant ipsi, atque hinc omnibus Legatis suis ac Nunciis Apostolicis demandaret, ut in societatem adducerent è Jesuitis quendam fide sibi deditum, cujus consilio regerent omnes suas actiones.

Quarto dum hoc modo se gerunt, & rerum statum cognitum habent, multorum Principum cum secularium tum Ecclesiasticorum ineunt amicitiam Jesuitæ Primates, utpote quibus persuadent, varia se in rem ipsorum vel dixisse vel fuisse, ex quo tamen duo maxima damna sequuntur.

Primum est, quod sic amicitia ac bonitate Principum abusi, nunquam curare soleant, quin injuria afficiant plures familias privatas, utut divites alioqui ac nobiles, & divitias viduarum, ut sic dicamus, usurpent, parentesque in summa miseria relinquant, & contra ad societatem suam alliciant nobilissimas animas, ut Scholas suas frequentent, & sæpe postmodum inepti ad negotia aut infirmi reddantur, quos sub honesta specie libertate donent, atque interim opes ipsorum administrent, quorum hæredes in professione sua investiri cupiunt; denique etiam à ludis suis prorsus excludant pauperes, contra leges prædicti Patris Ignatii & contra intentionem dominorum, à quibus ipsis concessa sunt ea propter stipendia: licet enim in hoc Reipubl Christianæ inservirent, non tamen facere videtur ad suam utilitatem.

Alterum incommodum est, quod Patres isti miro artificio Mundo imponant, de amicitia & admissione interiori, qua gaudeant apud Principes, & longe meliori specie depingant, quam sunt ipsa re, ut Ministros omnes sibi devinciant, & omnes ad favorem suum desiderandum impellant; quemadmodum publice jactantur, se posse facere Cardinales, Nuncios, Locum tenentes, Gubernatores, & alios Officiales, adeo ut nonnulli asserere non erubescant, quod possit longe plura Generalis ipsorum, quam Pontifex summus. Addiderunt alii, quod sibi satius esse videatur, esse ex illa Societate, quæ possit creare Cardinales, quam esse Cardinalem; & hæc omnia publice proferuntur, ut nemo facile sit, qui paulo familiarius cum ipsis conversatus, hæc & similia ab ipsis non audierit.

Quinto, arte hac tractandi negotia nixi, sese, cui velint, operam præstare posse, & contra opprimere, quem placeat, contendunt; Usi vero pallio Religionis, atque eo facilius fidem sic invenientes, sæpe intentionem obtinent. Verum dum Principi quemquam offerunt, non eligunt, qui sit aptior aut mereatur, sed potius illis sese opponunt plerumque, quando secum haud facere vident, interim vero semper ad altiora evehunt, qui sibi bene cupiunt, nulla habita ratione, an quisquam Principi ex animo faveat, an meritis valeat, & nunc congruus sit ad sustinendum illud munus, ad quod offerunt; unde toties turbæ cientur Principi, & seditiones & odia apud populum.

Histor. Hungar.

Sexto, quemadmodum si Nauta ventum itineri suo favere observat, dato vel uno signo tibia, omnes qui ad remos sedent, sese eodem momento ad eos impellendos accingunt, ita cum in colloquiis & Conventibus, quæ Patres isti habent, quotidie, Generalis ipsorum Pater, & qui Romæ eidem assistunt, utile sibi fore concluderint, ut certa quædam persona ad aliquem dignitatis gradum efferatur; motum dat reliquis Pater ille Generalis, qui alibi vivunt, & sic omnes unanimi consensu, quos possunt, nervos eodem tempore intendunt, ut honorem illa, quem ipsi destinant, consequatur. Jam vero ingratus fuerit, quisquis subministrata occasione Patribus Jesuitis operam non compensaret eodem affectu, quo ab ipsis adjutus est, & prout talis, vel potius tales, nam sic multi sunt, qui à Patribus Jesuitis dependent, se putant Jesuitis magis, quam Principi obstrictos, à quo tamen honorem suum ac decus acceperunt, ita majori studio inserviunt rebus Jesuitarum, quam proprio suo Principi.

Quo pacto naso quasi Principes circumducunt, postquam hi persuasi vivunt, servos fideles sese possidere, & interim latam viam exploratoribus Jesuitarum aperiunt, quam illi deinceps occupant in damnum sæpius ejusdem Principis, qui ipsum evexit. Exemplis, quæ jam differui, sat claris comprobare possem, utut vel sola experientia & publica omnium voce confirmetur; sed ne odiis me nimis exponam transmitto & concludo, quod hæc postmodum occasio sit, ut nominare soliti sint societatem suam insignem quandam Monarchiam, per quam ipsi pro lubitu suo Principes & Ministros regant; & haud diu est, cum præcipuus quidam eorum, quando publice cum Serenissimo quodam societatis ergo colloquendum sibi erat, verbis his plenis arrogantia & in hoc somnio ipsorum de Monarchia expresse fundatis inciperet: Societas nostra semper cum Serenitate Vestra amicitiam coluit &c.

Septimo, id operam dant Patres illi, ut persuadeant Mundo, omnes, quos Princeps quocunque ratione extulit, favore suo & auxilio usos, qua ratione animos subditorum plus quam ipsi Principes sibi conciliant; quod utique notabile præjudicium Principi parit, adeo quidem ut cum emolumento Reip. ulla ratione conciliari nequeat, quod Religiosi, qui tanta ambitione

F

tan-

tantoque studio civilium rerum aguntur, adeo Principum dominantur voluntati, ut, cum velint, possint proditiombus ansam dare aut moribus, imprimis si adhuc eadem via, nempe adjuvamento Ministrorum sibi deditorum ad officia introducantur Consilarii vel Secretarii Jesuitæ illi in Voto, quos supra attigimus, qui post operam dent apud Principes, ut Jesuita quodam pro Confessionario vel Prædicante utantur; sic vero omnes Patri Generali exploratorum vice inserviant, cui omnium dent rationem exactissimam, quæ in consiliis secretioribus gerantur, unde accidit, ut sæpenumero decreta anticipari, & res arduæ propalari, nullo reperto auctore, cernantur, & suspicio cadat plerumque in illos, qui culpa maxime carent.

Octavo: Quemadmodum naturæ ductu subditi sequi solent inclinationem Principis sui, sic omnes, qui obedientiam reddunt patri Generali, cum vident, summo studio illum Reip. negotiis intentum, & hac via extollere, & lautiores facere societatem suam, etiam ipsi eo se applicant, & cum ideo operam adhibent parentum vel Amicorum, Principum animos expiscantur, & consilia abditissima exquirunt, ut de his certiores reddant Assistentes, qui Romæ sunt, aut Patrem Generalem, & gratiam ejus hoc modo aucupentur, unde dignitatem aliquam obtineant, quam alias quidem vix unquam consequerentur, quoniam inter ipsos nec officium ullum, nec negotia graviora committuntur, nisi illis solum quos ad augendam Societatem idoneos norunt, & ad obtinendum illud honorum fastigium, quo aspirant, & qui propterea Reip. gerendæ sese sufficere, ipso facto ostenderint.

Nono: Ut ex vario florum & herbarum genere per alembicum tale unguentum extrahitur, quod ad vulnera lethalia sananda aptum sit, & ex floribus etiam multis apes sua mella exsugunt; ita per relationes, quas vis certissimas, quas tenent Patres Jesuitæ, de eo, quod singulis Principibus conducit, & quid in singulis civitatibus agatur, omni nisu inferunt tandem, quæ propriam adjuvent utilitatem, ad medendum vulneri quasi insanabili cupiditatis illius, qua sese efferant, & inde, quæ in rem suam vergant, indubitato colligunt argumento; quo ipso tam ex alterius commodis, quam detrimento alterius, sæpius vero per mala quam per

bona aliorum finem obtendunt. Hinc ad æquilibrium, ut vocamus, Principes trahere consueti, quorum animos cognoverunt, in promptu se habere gloriantur, quibus ad intentionem pertinent, & quæ cogitant, omnia expleant; sed si hac via suam rem curaverunt, & post animo repetunt, quod nimia Principis illius potestas, in detrimentum suum aliquando cedere possit, negotio, quantum possunt, moram injiciunt, ut solent in lites Advocati; Hinc vero solita dexteritate & artificio fere stupendo miscent chartas, & quibus principium dederant, eadem prorsus iterum evertunt. Hoc Liga Galliæ, quæ ab ipsis instituta est, & conclusa, & post etiam rupta, cum viderent, prospere Regi succedere, idemque Angliæ Imperium toties Hispanis ab ipsis promissum, & quem calculum ideo duxerant, circa discursum hunc meum confirmant, ut majori probatione non indigeat.

Decimo: Sequitur ex his dictis, quod Patres Jesuitæ bona intentione careant erga Principes, sive illi seculares sint sive Ecclesiastici, quotcunque eorum reperiantur; & eo solum fine inserviant illis, ut utilitati suæ inserviant; imo vero ex his constat, quod nullus Princeps, multo minus Præsul aliquis uti illis possit, cum eodem tempore æque se erga omnes affectos præbeant, & dum inter Gallos sunt, Gallis similes, & dum apud Hispanos, Hispanis vivunt, & sic per omnes nationes, quemadmodum postulat occasio, ut suis hinc rebus tantummodo operam dent; & nihil adeo æstiment plus uni quam alteri præjudicii afferre.

Et propterea etiam negotia illa, quibus sese immiscent Patres Jesuitæ, raro finem optatum obtingere solent, quoniam animum non habent, ultra quam rerum suarum ratio requirit, in officio progrediendi. Quem in finem etiam insigni artificio utuntur, cum fingunt quosdam, quasi hi immenso studio in Imperio Gallorum ducantur, alios qui in Hispaniam, alios qui in Imperatorem, & sic porro in Principes reliquos, quorum favorem expetunt, atque adjuvamentum; & si quis ex his Principibus operam cujusdam Jesuitæ desiderat, cujus fidem sibi proficuum ratur, illico idem datis ad Patrem suum Generalem literis, negotium tractandum proponit, & responsionem una cum mandato, quid faciendum sit, inde expectat, secundum quæ actiones instituit, nec val-

valde curat, an mandatum illud, quod à Patre Generali accepit, sit conforme intentioni Principis, à quo negotium ipsi commissum, ita ut omnis illa opera, quæ præterea à societate expectari potest, parum contineat, quo de salute Principis agatur.

Porro dum cognoscunt Jesuitæ commoda Principum singulorum, quippe qui ad unguem instructi, quid quotidie ferme in secretioribus consiliis suscipiatur, isti quidem, qui fingunt se cum Gallis facere, Regi & Ministris ejus potioribus, certas de statu rerum conditiones proponunt, & considerationes satis arduas, quæ Roma ad ipsos à Patribus Politicis transmissæ, & idem observant apud Hispanos, qui horum Imperio maxime dediti videri volunt, & sic porro cum reliquis; ex quo tot discordiæ in animis Principum oriuntur, ut nemo facile alteri fidem tribuat, quod summo detrimento publicæ est quieti, & salutis totius orbis Christiani; etenim tali animorum discrimine difficillimum fit, illud vinculum, quod contra communem hostem directum erat, porro stabiliendi, & parum tranquillitas inter Principes æstimatur. Sed & tanto studio oculos ad hoc seculum dirigunt, ut materiis civilibus totum quasi mancipaverint, & nemo hodie sit, qui magno cum præjudicio sanctissimæ Ecclesiæ aliud quid mente cogitet; omnesque adeo actiones hac statim ponderantur. Et quod pessimum est etiam hæretici, illud Patrum Jesuitarum artificium non animadvertunt tantum, sed & cognitum habent, & in usum suum convertunt apud Principes illos, à quibus proteguntur; ita quidem, ut cum Lutherani antea fuerint, spemque dederint, futuræ suæ ab erroribus conversionis, jam esse Atheistæ & Politici tales incipiant, quos convertere difficillimum est, nisi Deus apud ipsos supra communem sortem operetur.

Nolo hic reticere, saltem ut cognoscatur fallacia Jesuitarum & modus, quo Principes ad studia sua pertrahere tentant, quomodo ante aliquot annos Pater aliquis ex illis Assistens Angliæ, Pearsonius dictus, librum scripserit contra successionem Regis Scotiæ ad Imperium Anglicanum, & alius ex iisdem Patribus, cui nomen Crittonius una cum aliis ejusdem societatis, libro alio à se composito defenderint argumenta Regis Scotiæ, quibus sententiam Pearsonii oppugnabant, & dissidia invicem stimulabant; cum interim singula-

ri artificio lites perducerent, & consentiente Patre ipsorum Generali; ut quisquis successurus esset ad Imperium Angliæ, eodem uterentur ad evehendam suam societatem, & inde proficerent; adeo ut facile constet, Principes cuius determinationi esse objectos, & cuius actioni Jesuitarum, & quod proinde proverbium ipsorum verissimum sit, societatem suam esse instar magnæ Monarchiæ.

Undecimo: Ut verum esse constet, Jesuitas curam nullam gerere, siue honorent Principem siue injuria afficiant, dummodo de commodo ipsorum agatur, etiam si vel sola experientia rerum infinitarum, quæ inde secutæ sunt, faciat ipso Sole clarius, quæ tamen ad hanc rem spectant quæ adhuc subjungam, evidentissimo ostendent argumento. Non est mortalium quisquam, cui majorem obedientiam præstare teneantur, & servire magis, quam summo Pontifici, cum propter mille alias rationes, tum propter votum particulare, quod præstant, ejus personæ obediendi; & tamen Pio V. Pontifici sanctissimo & nunquam satis laudando, cum suggerente Spiritu S. aliquantum reformaturus esset ex his Patribus nonnullos, reducendo eos ad officia in Choris exercenda, & ad Professionem sequendam, eo modo, quo consueverunt ceteri Religiosi, obedire recusarunt, & visum hoc ipsis nequaquam sibi conducere; imo pauci forte, quibus aridebat consilium Pontificis, quique acceptabant Professionem, ab ipsis per contemptum dicti sunt *Quintini* nec unquam ex his aliquis ad gradum honoris ascendere potuit. Eodem ardore sese opponebant S. Carolo Archiepiscopo Mediolanensi, qui tanquam Legatus à latere suæ Sanctitatis ad disciplinam Religiosorum eos reducere tentabat. Sed quid? ne quidem sacus Canonibus morem gerunt, quippe qui contra hos Mercaturam Unionum, Gemmarum, & Adamantum ex India allatorum tractant, & fama est, partem majorem Gemmarum, quæ venduntur Venetiis, ad Jesuitas spectare; quæ hominum opinio disseminata est ab illis, quorum opera utuntur, quique ipsis sunt instar proxenitarum. Quod vero mala fide adsint summo Pontifici, sciunt ipsi Patres, qui eam ob causam Romam vocati, & ad inquisitionem abacti, nec volo nunc, nec decet hos nominare, aut plus ultra me ad hæc diffundere, ne cogar descendere ad disquisi-

tionem de quodam Principe, cui haud valde placuerit discursus meus; nam in vobis mihi est, inservire omnibus & laedere neminem; cum insuper non intendam invectivas hoc loco contra Jesuitas instituire, quos sincere ex alia ratione colo; sed delineare brevibus solum mores ipsorum, & vivendi consuetudinem.

Duodecimo: Quemadmodum saepe est, quæ videatur morbo aliquo periculo decumbere persona, & tanta cum lamentatione vocem edit, ut velut ad cælum porrigatur, & quisque inde doleat, illam gravissime decumbere; interim causam & originem mali discernere nequit; sic & pariter totus orbis queritur de Jesuitis, hic, quod graviter sese persecuti sint, alter, quod fidem in adjuvando se se fellerint, sed malum tamen serpit toto die, nec facile occasio deprehenditur, quæ ipsum vastum illorum desiderium est & penè immensum, quo ad sublimiora semper abiguntur, quo etiam impediuntur, ne, cui magis noceant, valde æstiment, aut quod Principibus imponant, pauperes opprimant, opes extorqueant viduabus, & quod reliquum est, familiis nobilissimis ruinam adducant, & sapissime suspicionum & mutuae discordiae autores sint inter Principes Christianos, dum sese in gravissima quæque negotia ingerere cupiunt. Jam igitur prout parum decorum fuerit ut pars corporis ultimo à natura formata, ut aliarum esset instrumentum, quæ sunt potiores, sanguinem tamen puriorem, & spiritus vitales inde in se attrahat, quoniam hoc pacto tota moles dissolveretur; sic quoque turpe est, quod Societas Jesuitarum corpori sanctissimæ Ecclesiæ adscripta, ut hæreticis convertendis inserviret, & peccatores ad poenitentiam permoveret, ad se Principum, Præsulumque ardua maxime & summi sæpè momenti trahat consilia, spiritusque vitales exhauriat, qui sunt ipsorum utilitas, & in se solummodo applicet; quoniam hinc quies publica violatur, atque alii, qui majori honore digni erant, opprimuntur, alii vero, qui potius opprimendi erant, ad majora adhibentur, & mille alia hinc eveniunt incommoda.

Ad demonstrandum vero ulterius, quam sit in exhausta apud Patres Jesuitas emergendi cupiditas, rationes adhuc infinitas ab experientia petere possem, sed sufficiet nunc eandem indicare ipsis fere verbis Patris Pearsonii,

quæ in libro ejusdem lingua Anglica edito & Reformationis Angliæ nomine inscripto, habentur, ubi quidem cum reprehendisset Cardinalem Polum, Præsulem & virtute sua & sanctitate, uti & meritis in Ecclesiam æterna memoria dignum, & defectus quoque aliquot & imperfectiones Sacri Concilii Tridentini notasset, tandem concludit, si ad veram fidem Catholicam Anglia iterum rediret, se velle illam ad formam ac statum primæ reducere Ecclesiæ, communionem omnium bonorum Ecclesiasticorum procurando, & curam horum tradendo septem sapientioribus è numero Jesuitarum, ut quemadmodum maxime ipsis è re esse videretur, ea distribuerent; neque velle sed potius sub gravissimis poenis prohibiturum esse, ut Religiosus aliquis, cujuscunque etiam ordinis esset, sine facta ab illis libertate in Angliam reverteretur, & suarum potius, ne in hanc reciperentur, nisi qui vivunt ex elemosynis. Sed cum amor proprius caligine sapius obducatur mentes, & quam prudens alias quisquam fuerit, stoliditatis causa sit, ita res certe ridicula est, quam Pater iste subjungit. Reducta nempe, pergit ille, ad veram fidem Angliæ, non convenit, ut Pontifex ad minimum per quinque annos, priores fructum aliquem è beneficiis Ecclesiasticis illius Regni expetat, sed sub potestate potius septem illorum sapientum relinquat omnia, ut circa hæc versentur, ut Ecclesiæ judicabunt conducere; hinc vero consulendum erit, post quinque annos priores, novis inventionibus adhibitis, quæ sunt copiosissimæ, ut idem privilegium sibi iterum confirmetur per quinque annos sequentes, & hoc tam diu urgendum, donec omnino Beatit. Sanctissimi Domini Nostri regno Angliæ excludatur.

Igitur quis est, qui hic tanquam in imagine non observet aviditatem & ambitionem Jesuitarum quasi in tabula depictam, una cum desiderio ipsorum sese faciendi Monarchas? quis non videt, quo vadat ipsorum astutia utilitatem suam promovendi, parum quid aliis utile sit, aut noxium æstimantium? aut vero quid porro? nonne tempore Gregorii XIII. quæsiere, ut per omnes Ecclesias Parochiales Romanas investirentur, ut inde initium caperent Monarchiæ? Et hoc vero quod Romæ non potuere, tandem obtinuerunt in Angliæ, ubi denique elegerunt Archiepresbyterum Jesuitam in Voto, qui cum

cum Clerum defendere deberet, rapidi instar lupi prosequitur Sacerdotes, quotquot è factione Jesuitarum non sunt, & ad desperationem fere adigit, dum vel colloqui invicem sub gravissimis poenis interdicat, & jam totus in Anglia Clerus est quasi Jesuita in Voto, nec porro vel in collegium aliquis adsciscitur, qui non fuerit pollicitus se fore Jesuitam; ita ut si hoc Regnum ad pristinam aliquando fidem rediturum sit, Anglia sit futura principium Monarchiæ alicujus veræ Jesuiticæ, quia omnes redditus Ecclesiastici, Abbatia omnes, Beneficia, Episcopatus, Archipresbyteratus, & aliæ dignitates solis conferentur Jesuitis.

Verissimum est, quod & fletus dico, quod hodie pauciores Hæretici convertantur, maxime in Anglia, quia, ut dixi omnis ferme Clerus antiquus extinctus est, qui quondam fructus præstantissimosibi producebat, etiamsi sibi omne hoc tribuant Jesuitæ, qui tamen potius ad propriam utilitatem, quam ad salutem animarum respiciunt, ne dicam, quod intelligant vel Hæretici oppressionem, quam sustinent à Jesuitis Sacerdotes Catholici, item per quas artes procedunt, & odium in se tantum derivant, ut vel ideo multi non convertantur, ne tam immaniter ab ipsis excruciariqueant. Multa hic prætereo, tum quod concernit prætensiones, illas quas supra statum reliquorum sibi vindicant, sed simul Reipubl. infensissimos, & proprii honoris plus nimis cupidos seipsos arguunt, tum quoque gratiam illam, quam apud Principes sibi acquirere student, dum suggerunt ipsis, sese populum sibi habere devotissimum, & proinde quantum his amorem erga personam ipsius implantare queant; atque hæc tanquam evidentissima unicuique ad considerandum relinquo, quatuor adhuc additis observationibus brevissimis discursum hunc meum absoluturus.

Prima est, quod homines tam superbi, & qui tam alto animo agitant, semper soleant esse rerum novarum studiosi, quas ut quærunt, sic quoque ubique pariunt; quoniam sola vi argumentorum, quæ nova apparent, finem attingere possunt, Armis his viam sibi sternendo, in quibus tam benè eos videmus exercitatos. Hinc ergo Principi, qui pacem amat, & conservationem civitatis suæ, non sunt proficui Jesuitæ, imo potius ad varios tumultus possunt præbere occasionem, adeo quidem ut

dividere inter eos videatur Imperium, qui sub hoc tenuerit, & tamen non faver, nec horum consiliis res suas gubernat.

Secunda, cum nulla Jurisdictione seculari gaudentes, tam grave Mundo offerant, & tam ingens detrimentum, quid futurum, si quis ex his Pontifex aliquando crearetur? Ille quidem primum Consistorium repletur Jesuitis, & hac via inter hos Papatum perdurare quasi causaretur, qui deinde juxta hæc commoda regerent res suas, & potestatem nacti Pontificis, periculo exponere possent multorum Principum in primis vicinorum, & qui finibus suis imprimis imminerent, Rempubl. Tertia est, quod omni modo quæsitus esset Pontifex ejusmodi societatem Civitate aliqua, aut Jurisdictione seculari donare, unde post mille aliis consiliis agitandis viam reperirent, quo tamen pervenire non possent, nisi cum detrimento Principum aliorum. Quarta denique, si Consistorium ex Jesuitis de novo constaret, totum illud Christi Patrimonium esset sub ipsorum manibus. Uti vero Hydropicus, quo plus bibit, eo plus sitit, ita qui per potentiam suam facti avidiores, motuum infinitorum causæ essent, & quia non est, quod magis sit ipsa Republ. mutationi obnoxium, Patres illi omnibus artibus suis, ac viribus omnibus eo anniterentur, ut mutarent rerum faciem ad introducendum tandem istuc formam Imperii sui, & sic una potestatem Monarchiæ actu in se conferrent. Jam facile ad finem pervenirent, dum ad se reciperent, modo filium Principis cujusdam, qui ipsis jure Civitatis suæ cederet, & sic consecuti essent, quod optant, nisi alter forte eadem prudentia ipsorum machinationi occurreret. Tum vero sine ulla difficultate occuparent statum Ecclesiasticum, & quemadmodum sagaces, politique & subtiles sunt, millenas reperirent prætensiones ad illum ampliandum, nec media ad consequendam intentionem unquam defuerint; Sique alia via haud processerit res, suspicio saltem, quam generaverint in animis Principum maxime confinium, momenti instar erit præcipui. Ut ergo necessarium est, ut propter conservationem publicæ quietis, & propter defensionem Civitatum, item propter augmentum Ecclesiæ, & Mundi totius salutem, Sanctitas Domini Nostri Pauli V. adjuvantibus aliis Principibus Christianis huic Societati limites ponat,

nat, quæ jam nimium per partium suarum studia exorbitavit, ne aliquando ipsi eveniat, quod olim Davidi, cujus sortem videntur æque minari Jesuitæ, utut modum hunc procedendi tempore Claudii Imperatoris jam tum abrogatum sciamus. Etsi tandem mihi iudicium ferre injungatur, quo remedio potissimum Patres illos sine ulla ipsorum læsione regere conveniret, imo

vero cum summo omnium emolumento, quandoquidem nunc Dominos animarum sese constituunt, quæ sunt Thesaurus Christi, non Mundi, aut vero divitiarum, quæ ex hoc mundo proveniunt, quæ tamen pro sordibus abjectissimis haberi debent, idem non sine charitate & ex omnibus viribus, quas Dominus concedet, facere paratus sum. Laus Deo.

F I N I S.

INSTRVCTIO SECRETA PRO SUPERIORIBVS SOCIETATIS JESV.

1.

Qualem se Societas prestare debeat, cum de novo accipit loci alicuius fundationem.

UT se gratam & acceptam præbeat Societas incolis loci, quem non ita pridem suscepit: multum ad hoc conducet explicatio finis Societatis, præscriptus in Regula secunda summarii, *incumbere in salutem Proximi aque ac suam.* Quare humilia obsequia obeunda, in Xenodochiis, & fimo jacentes invivendi: ad Confessiones excipiendas quorumcunque, etiam ad loca distantia eundum: Eleemosynæ conquirendæ, dandæque pauperibus, aliis videntibus; ut ædificati facti nostrorum, sint in nos liberaliores. Modestiam exteriorem ita omnes ediscant, ut illa alios ædificent. Delinquentes è nostris vel ob id dimittantur.

2.

Quid facto opus sit, ut Principum & Magnatum intima familiaritate potiamur?

Conatus ad id maximi sunt adhibendi. Experientia docuit, Principes tunc affici spiritualibus & Ecclesiasticis personis, quando odiosa facta eorum non aspere apprehenduntur, sed in meliorem partem explicantur. Cernitur id in Matrimoniis contrahendis Principum, cum sibi affinibus, quæ matrimonia magnam habent difficultatem, ob vulgi opinionem, quod tales exsecratur thoros. Itaque dum hæc & similia affectant Principes, animandi sunt, affecturos eos, quod volunt. Explicentur rationes, quæ eorum desiderium augeant: videlicet, Matrimonium hoc fore causam majoris vinculi, & gloriæ Dei. Sic, dum Princeps aggreditur aliquid faciendum, non æque omnibus Dynastis gratum: (Verbi gratia si bellum movere vult:) tunc ejus voluntas juvanda, & constantiæ monendus promovendusque animus. Primoribus regni insinuent persuadeantque Principis voluntati parendum esse: non tamen ad particularia descendant, ne nobis imputetur. Si tamen objiciatur: citentur generalia monita, id nobis prohibentia.

Juvabit ad contrahendam familiaritatem Principū, obire legationes in materiis ipsis gratis. per munuscula vincendi intimi Principum: ut fideliter instruant nostros, de moribus & humoribus Principis, quibus rebus oblectetur, quis sit sibi

sibi modus placendi: salvo tamen jure virtutis & conscientiae. Et occasione habita, insinuent se in animos Magnatum & Principum. Si careant uxoribus, proponantur illis Virgines in matrimonium, quæ cum suis parentibus, nostris sint addictæ: iisque Virgines depingantur laudum coloribus, quibus eas depingi vellent ipsimet Principes. Sic enim fiet, ut per uxores, alias alienos, nobis amicos reddamus. Docuit id experientia, per Domum Austriacam, in Regnis Poloniae, Galliae, cæterisque Ducatibus & ditionibus.

Fœminæ ne mutant animos, aut de suo favore in nos remittant: serio illis inculcetur amor in nostram Societatem, tum per nostros, tum per eas Famulas, quæ nostris sunt addictæ: quæ variis officiis, & munusculis in amicitia conserventur. Sic enim secretiora suæ Dominae, & ea, quæ nostros scire oportebit, evulgabunt.

Sequantur, in conscientiis Magnatum regendis, eorum Authorum sententias, quæ liberiores faciunt conscientiam, contra Monachorum opiniones: Ut, illis rejectis, nostros sequantur, & à nostra directione & consiliis dependeant. Quare, tam ad Principes & Magnates, quam Prælatos conciliandos, juvabit, eos facere participes meritorum nostri ordinis: habere amplas facultates, absolvendi à peccatis reservatis & censuris, dispensandi in jeuniis, debito credendo, matrimonii impedimentis, & aliis votis. Invitentur ad Scholas nostras: salutentur carminibus: inscribantur illis Theses: si expedit, in triclinio tractentur: & si qui qualitas personæ exposcat, variis linguis salutetur, tempore mensæ, à nostris fratribus.

Inimicitias inter Magnates componant. Quod si Monarchæ, nobis addicto, subserviat Vir aliquis primarius, à nobis alienus: promittatur ei favor, & honores conferendi, ad nostrorum instantiam. Denique ita Societati avent affectos esse Principes, & magnos Dominos, tum Prælatos: ut pro ea contra affines, & sibi charos agant nec dimissos à Societate ullo modo promoveant. Deferendos honores Primatibus ominentur; delatos gratulentur, libellis carminum, per studiosos, in primo ingressu loci, ubi exercenda erit jurisdictio.

3.

Quid curaturi sint Domini pro nobis, dum pecunia desti-

tuuntur; multa tamen sunt authoritatis in Republica. Et aliis modis nobis prodesse possunt?

Tales Domini si sæculares sint: curanda apud ipsos gratia & auxilium contra Adversarios nostros, favor ad lites forenses, autoritas & potentia ad coemtionem pagorum, domorum, hortorum, lapidearumque pro extruendis Societati nostræ domiciliis, in illis præsertim civitatibus, quæ nostros nolunt habere. Idem Domini conciliandi ut mitigent, imo compescant furorem hominum notæ inferioris, nobis nihil cooperantibus.

A Spiritualibus vero (ut Episcopis, Archiepiscopis) pro diversitate nationum, id exigendum, quod rei oportunitas ostendet. In quibusdam partibus curandum est, ut Prælati, & Parochi ipsis subditi, nostros reveantur, nec impediunt ministeria nostra: in aliis partibus plus. Nam in Germania & Polonia, Episcoporum magna est autoritas qui parvo labore, collata recum Principe, Monasteria, Paroecias, Preposituras, Altarium foundationes nobis possunt attribuire, contentatione quacunque facta Sacerdotibus secularibus. Quod in iis locis assequi possumus, ubi Catholicis Hæretici & Schismatici sunt permixti. Ostendaturque Episcopis, magnum fructum eos hac ratione facturos, quem à secularibus Sacerdotibus & Monachis præter cantum, expectare non possunt. Laudetur Zelus eorum: inculcetur facti memoria perpetua. Tales autem foundationes, ut Societas succedat in beneficia secularium Sacerdotum, per eos Episcopos assequantur facile, qui & confitentur nostris, & à directione nostra pendent, & sunt in expectatione ad altiores gradus Episcopatus opulentioris mediantibus nostris.

Tam autem apud Episcopos, quam Principes curent nostri, ut dum fundant nostra Collegia ad parochiales Ecclesias, nostri quoque soli sint, qui habeant jus conferendi Vicarium perpetuum, cum cura animarum. Ipse superior loci, pro tempore existens, erit Parochus: totumque regimen Ecclesiæ nostrorum sit. Per eosdem curabunt extructiones Collegiorum in locis, ubi sunt Academici, nobis repugnantes, vel Catholici, aut Hæretici cives, foundationes nobis in suis civitatibus prohibentes.

tes. Illi idem curabunt pro nobis Cathedralas concionatorias, in Civitatum nobiliorum præcipuis Ecclesiis.

Si quando agitur de beatificando aut canonizando nostro: Magnatum Liberis promovendum erit negotium, apud Sedem Apostolicam. Si ex iisdem Dominis contingat legationem obire: ne cognitis aliis Religiosis, qui nobiscum symbolizant, ad eos affectum transferant, & in eas Provincias inducant, in quibus eminemus. Quare si transeant Viri illustres per Provincias, ubi sunt nostri, excipiantur ad Collegia, & pro modestia religiosa tractentur.

4.

Quæ commendata esse debeant Concionatoribus, Confessariisque Principum & Magnatum?

Ut directiones Regum, Principum, Virorumque illustrium, recte per nostros instituantur: omni modo ita eos dirigant, ut sua directio tendere videatur ad conscientiam, quam ipsi Principes concedunt. Non statim autem, sed sensim, spectare debet directio, ad gubernationem politicam externam. Quare sæpe inculcent Principibus, distributionem honorum & dignitatum in Republica, spectare ad iustitiam: graviterque Deum offendi, si contra eam à Principibus peccetur. Se tamen nolle, dicant, ingerere in ullam administrationem Reipublicæ, & hæc se invitos dicere, ratione sui officii. Quod ubi apprehenderint Principes: explicetur ipsis, quibus virtutibus præditi esse debeant viri, assumendi ad dignitates Reipublicæ. Commendationis capita sumantur ex amicis Societatis nostræ, & iis Viris, quos expedit pro bono Societatis promovere: quos per se non nominent Principi, sed per intimos amicos Societatis nostræ, & Principis: Quare confessarii & Concionatores informantur à nostris, qui in quavis parte illius domini sint Viri, qua virtute, potentia, divitiis, liberalitate in nos. Horum nomina apud se habeant, notitiamque eorundem faciant Principi, dextre eos commendando: ut facilius oblata occasione promoveantur à Principibus illi, quos olim sibi laudari, à suis Confessariis & Concionatoribus audierant.

Meminerint Confessarii, & Concionatores Principum, suaviter eos tractare, nulla ratione perstringere in concionibus aut privatis colloquiis. Con-

fectiones, aquas destillatas modice acceptent: pro usu privato, parva pecunia sint contenti. Dum sunt in Palatiis ad abjectiora se cubicula conferant. Prudenter inculcent suis Principibus, ne vellato ungue discedant à consilio spiritualium Patrum. Curent sibi significari quam primum Officialium Reipublicæ mortem: & de substituendis mature agant. Ut suspicione se eximant externi regiminis: nec Amicorum causas apud Principes promoveant per se, sed aliis potius committant.

5.

Quid agendum cum Religiosis, qui symbolizando nobiscum, in multis occupationibus, multum nobis detrahunt?

Genus humanum nobis animose ferendum. Proinde inculcandum hominibus, nostrum Ordinem omnium religionum habere perfectionem, & in quo aliæ religiones excellunt, in eo, eminentiore modo, Societatem lucere in Ecclesia Dei: præter cantum, & vitæ asperitatem: (quibus discrepamus à Monachis:) omnia in Societate melius haberi, ipsa etiam subiecta. Notentur defectus, ex quibus ostendatur, minus feliciter alios Religiosos satisfacere posse illi occupationi in qua concurrunt nobiscum. Majore conatu eundem est contra illos Religiosos, qui Scholas, erudiendæ juventuti instituerent vellent, in locis, ubi id cum dignitate & fructu Societas nostra obit. Ostendatur Principibus, tales homines fore perturbationi Reipublicæ. Proponatur Academicis externis, illos Religiosos magis quam nos fore in ipsis ruinâ. Suggestant Principibus, sufficere Societatem erudiendæ juventuti. Quod si literas Pontificum pro se habeant, aut Cardinalium commendationes: agant per Principes apud Pontificem, cui ostendatur, Societatem bene fungi suo munere. procurabunt testimonia à Civitatibus, in quibus sua Collegia habent, bonæ conversationis. His etiam diligenter persuadendum erit, timendas perturbationes, accessu diversarum Scholarum, & Præceptorum. Esto: Religiosi sint: interim nostri pro viribus curent studia exerceri & specimina edicere, cum applausu aliorum.

6.

De conciliandis Viduis opulentis Societati.

Deligantur ad hoc opus provecta
ata-

ætatis Patres, colore vivido. Visitentur crebrius eadem à nostris. Quæ affectum ostenderit in Societatem, Vicissim Societatis nostræ opera ei offeratur. Sic acceptat, coeperitque frequentare nostras Ecclesias: detur ei talis Confessarius, qui eam bene dirigat, & constantem in viduitate conservanda faciat, enumerando bona viduitatis, quibus meritum amplum sit obtentura. Ut res tota melius illi cedat: comitatus famulorum diminuendus suadeatur: ordinentur Officiales aulæ, & Præfecti bonorum: præscribantur, quæ spectant ad gubernationem domus, habita ratione loci, & personæ. In primis autem efficiat Confessarius, ut ejus consiliis acquiescat Vidua, & directionem sequatur, tanquam fundamentum futuri boni spiritualis. Proponatur usus Sacramentorum frequens, auditio Sacri, recitatio Litaniarum. Exhortationes sint bis vel ter in hebdomada, de bono viduitatis, de molestiis matrimonii iterari, periculisque novisque gravaminibus ejusdem. Facere proponat Viros nobiles, quorum illa Vidua, cum qua agitur, non abnueret connubium: iidemque Viri ita describantur, declarando mores & vitia ipsorum, ut audiendo Vidua nec cogitationem assumat de matrimonio. Proinde, cum sint ita affectæ erga Viduitatis statum, quam primum eis commendentur vota religiosa: ut emissio voto castitatis, omnem sibi aditum præcludant ad secundas nuptias. Quo tempore maxime suadendum, ut ex aula abigantur juvenes liberiores in jocos: pauci admittantur hospites, in iisque tractandis mediocritas. Præfecti pagorum, Sacellani, alii officiales, tales sint, qui aut ex nostrorum commendatione habeantur, aut à nostrorum nutu dependeant. Huc ubi progressum fuerit, paulatim ad bona opera inducenda erit Vidua: quæ tamen præstabit, ex directione Patris sui spiritualis.

Quis modus conservandi Viduas in viduitate, & de dispositione reddituum, quos habent.

Si, præter communem affectum, testetur Vidua Clenodiis, aut pecuniæ non modica summa suam in Societatem liberalitatem: fiat particeps meritum Societatis nostræ. Si emisit votum castitatis; renovet illud, more nostro, bis in anno. Exponatur ordo nostræ Societatis domesticus: qui

Histor. Hungar.

si placuerit, præscribatur pro aula. Inducantur Confessiones menstruæ, cum pro festis Christi Domini, Beatæ Virginis, & Apostolorum. Constituantur Syndici inter mares & foeminas, qui defectus notent inter aulicos & famulas, referantque Magnificæ interdicanur nutus, susurri, clandestina colloquia: delinquentes severe castigentur. Sint in aula honestæ puellæ, quæ varia ornamenta conficiendo pro templis, se in pietate exerceant: supra se habeant manuductricem, quæ laborantibus attendat, & mores edoceat. Visitentur Viduæ crebro, & jucundis Colloquiis, spiritualibus tamen, conserventur & foveantur. Non tractetur rigide cum ipsis in Confessionibus: nisi tunc, quum minor est spes aliquid ab eis accipiendi. Proderit quoque ad conservandas Viduas, si pleraque fiant in gratiam Viduarum: ut ingressus in ædes nostras, colloquia, quando & cum quibus placet è nostris. Non permittantur in frigoribus domo exire, aut dum se deterius habere sentiunt. Nuptiæ filiarum exornentur carminibus studiosorum externorum. Si exsequiæ peragenda sunt, ornatus lugubris, licet splendidus, tamen adhibeatur: cenotaphii non sit vulgaris structura. Demum, quicquid fieri potest ad Viduarum sensualitatem, (modo sint liberales, & addictæ intimæ Societati) fiat, caute tamen & secluso scandalo.

Agendo de dispositione reddituum, quos habent Viduæ, proponatur ipsis illa perfectio laudata status hominum sanctorum: quando, neglectis amicis, sua bona in Jesu Christi pauperes erogant: adducantur exempla Viduarum, quæ hac ratione brevi in sanctas evaserunt.

Quare, dum se viduæ in nostras manus resignant, paratæ sequi directionem Patris spiritualis: serio inculcetur: ut majoris meriti sint illarum actiones coram Deo, ne religiosis quidem personis dent eleemosynas, in scio Confessario, sed adnotatis iis, quæ se daturas alicui decreverunt, schedulam exhibeant Confessario: qui detrahare aut addere potest, pro ut videbitur. Caveant Confessarii frequentem aditum aliorum Religiosorum ad Viduas: ne post se foeminas, natura inconstantes, abducant.

Dum multa est pecunia ex bonis collecta; ne hinc moveantur Viduæ ad secundas nuptias: proponant Confessarii, imo suadeant, ordinarias pensiones, quibus sublevent necessitates, singulis annis, nostrorum Collegiorum, & Do-

G

morum

morum professorum; præcipue Domus pro ssæ Romanæ. Eandem pecuniam impendere possunt in casulas, & paramenta templi, quæ pro nostris sacris ædibus servire possunt post mortem Viduæ. Exponantur defectus Ecclesiarum nostrarum coram viduis, structuræ imperfectæ Collegii. Inducantur ad summatum faciendos pro rebus perpetuam eis gloriam conciliaturis, ut sunt templa, cibaria, ædificia, quæ consulto cito conficiantur: ut habeant, in quod suam liberalitatem possint exercere. Id ipsum faciendum cum Benefactoribus & Principibus, qui nobis aliquid sumtuose exstruunt. Si clenodia sint: suadeatur, æternitati ea consecranda, si dentur à Viduis ad sepulchra nostrorum Beatorum Romam.

Comprobetur id exemplis aliarum Matronarum, quæ id præstiterunt. His de causis ostendetur, illas summam perfectionem affecuturas, dum rerum terrenarum amore se exuendo, earum Christum Dominum in servis Societatis suæ, possessorem instituerint. Quod si filios & filias Dei obsequio dicare voluerint, non est liberalitatem earum spernenda, accipiendo quæ offerentur: parcius tamen ab iis Viduis accipiendum, quæ filios & filias ad seculum dirigunt.

De remediis, ut filii & filie nostrarum devotarum religionis amplectantur statum.

Suaviter & fortiter id Matri viduæ peragendum. Filiabus molesta sit virgis, minis, abstinentiis: asperius tractando, denegando ornatum muliebre exquiritum, pollicendo maiorem dotem, si velit esse monialis. Exaggeret illa futuri mariti furores, gravamina matrimonii: præ se ferat mater ipsa dolorem, se non fuisse monialem: demum ita agat contra filias, ut tædio victæ manendi apud matrem, adspirent ad monasterium.

Cum filiis conversentur nostri familiariter. Accipiantur ad Collegia: in quibus illa ostendantur ipsis, quæ moveant ad ingrediendam nostram Societatem: ut sunt Horti vicini Collegiis, in quibus fiunt recreationes.

In Refectoriis ostendatur mundities & exterior conversatio inter nostros: munuscula, faceta colloquia, ad Spiritum tamen, non omittantur. Sint, penes tales Viduarum filios, instructores amicissimi nobis, imo futuri de no-

stris. Subtrahat mater filiis necessaria ad tempus modicum: exponat intricata negotia, ex parte bonorum. Si ad alias provincias iverint, studiorum causa, ibi illos mater non delicate tractet pecunia: ut tædio victi in exteris nationibus, religionem ingredi serio meditentur.

9.

De Redditibus augendis Collegiorum.

Serio inculcetur Confessariis Principum, Magnatum, & Matronarum, ut dum spiritualia illis conferunt, temporalia, pro bono communi Societatis, ab eisdem recipiant. Quocirca non omittant occasiones acceptandi, dum aliquid offertur: & si differatur, in memoriam revocent nimium affectum minime præ se ferendo. Qui ex Confessariis minus industrii in hac re erunt, tamquam bono communi minus affecti, amoveantur à principibus, domique exagitantur. Magno dolore audivimus, juvenes Viduas, morte immatura præventas, culpa nostrorum, suppellectilem templi multum præciosam nostris non legasse, neque acceptasse, dum superstites Viduæ offerrent: cum ad talia acquirenda, non tempus, sed voluntas offerentis, spectari debeat.

Adeant Civium domos, aulas Nobilium; nec non Viduarum: ex quibus omnibus perquirant prudenter, num, pro animæ suæ bono, vel ipsi, vel aliorum Amicis aut Affines, Ecclesiis aliquid sint legaturi.

Idem perquirendum à Parochis & Prælatiis, qui prius inducantur, ad officia spiritualia facienda: pro tempore multa nostri possunt lucrari.

Apud hos omnes studeant captare benevolentiam, explicando gratitudinem Societatis, & fidelem executionem, ratione locorum, quæ accipiunt à benefactoribus, secus quam alii seculares Sacerdotes & Monachi. Habeant notitiam hortorum, lapidearum, Vinearum, civitatum in quibus resident, pagorum, prædiorum, à quibus possessores, quibus contractibus, cum quibus gravaminibus, teneantur: & num illa bona, vel per contractus, vel receptionem filiorum in Societatem, aut donationem, habere possint, experiantur.

Devotis & devotabus Societatis nostræ, quandoque bona sua, Collegio vendant, cum pacto, quod post breve tempus, Societas gratis eadem sit ab ipsis

ipsis receptura. Si viduas addictas contingat habere tantum filias : eas dirigant ad religionem Moralium , dote quacunque eis data. Cætera, uti pagos, clenodia, totamque possessionem, nostri facile lucrabuntur. Si autem tantum unum filium, aut plures, Vidua Societati nostræ amica habuerit, nulla-que spes sit filios vel filium fore in Societate: indicetur Matri, sufficere, si integras possessiones filiis vel filio relinquat, ac collectam pecuniæ summam, ad suam propriam dotem, posse legare Societati. Accidit, Viduas esse unius aut alterius pagi, ad pietatem propensas, Societatis studiosissimas : hæ inducantur ad inscribenda bona nostris Collegiis, ipsæ interim contentæ sint annuam suscipere contentationem: Ut Deo commodius vacent, cura rerum temporalium liberæ.

10.

De Disciplinæ rigore ostendendo in Societate.

Testabitur disciplinæ rigorem, eiciendo à nobis, quodcumque videtur Societati. Esto sint cujuscunque conditionis & status, senes, juvenes, consumserint ætatem & vires, morbo calculi, & alio quocunque postquam ingressi sunt Societatem, affecti fuerint. Causæ (præter causas reservatas, ob quas, pollutione excepta, licita erit dimissio) hæ erunt ejectionis : si devotas nostras, & amicos Societati utiles, ad alias religiones dirigunt, aut Parentibus indicant, sive illis à quibus impediuntur, ne ingrediantur Societatem : si in resignatione bonorum, erga consanguineos affectum ostendunt, non dando rotum Societati. Prius tamentales, per aliquot annos in Societate mortificentur. Fratres in officiis vilibus ponantur : detineantur in Scholis inferioribus, ut ibi doceant: altiora studia, præcipue quartus, Theologiæ annus, non concedatur. Capitula frequentius, tempore mensæ, dentur. Patres prohibeantur à Confessionibus excipiendis: arceantur à conversatione externorum: accipiantur res charæ ex cubiculis : frequentes poenitentiae publice assignentur.

Hinc erit facile progredi ad dimissionem. Si tales personæ, notatæ in supra dictis vitiis, conquærantur coram Provincialibus, de immoderatis supe-

Histor. Hungar.

rioribus aut officialibus: non credantur facile excusetur factum, dicatur teneri eos obedire Superiori ubicunque non est peccatum.

Non sint scrupulosi in dimissione Superiores. Cum enim ordo noster gaudeat nomine Societatis & Sociorum: non mirum, Societati annexam esse dimissionem. Nam Societatis, & sociorum vincula facilius solvuntur, neque sunt perpetua. Dimissio cœpit cum instituto Societatis.

Id evidenter ex eo patet: quia Societas habet vota simplicia, pro Scholasticis, Coadjutoribusque formatis: quæ vota non habent mutuum contractum, ac si Societas habeat obligationem, personas cum talibus votis in Societate retinendi semper. Id autem nequaquam est: tantum enim obligatio cadit in voventem, non in Societatem, quæ potest cum talibus votis quoscunque dimittere, quando & quacunque de causa sibi videbitur. Licet autem in Societate, alii faciant professionem quatuor votorum, alii trium votorum solemnium, more aliorum Monachorum, tamen & tales à Societate dimitti possunt.

11.

Qualiter se unanimiter præstabunt nostri contra dimissos?

Quoniam tales multum obesse possunt Societati: proinde obvietur his modis. Antequam à Societate dimittantur, promittant, ejusque rei testimonium relinquunt, se de Societate nihil sinistri dicturos. Præcludant aditum dimisso, ad eos spirituales & seculares dominos, quorum ipse aucupari posset gratiam, ibique habere locum. Ducantur malæ ejus inclinationes, vitia, defectus, quos de se, in manifestatione conscientiae, aliquando Superioribus aperuerat, & juxta quam in Societate dirigebatur, cedendo in hoc viro suo. Quod si erunt Domini nostris non addicti: per Viros graves nobis addictos, curetur impediri favor dimisso, apud eum, qui non est affectus nobis. Et si non potest induci, ad avertendum animum à dimisso, saltem inducatur ad non faciendum ex omni parte: Scribatur per Collegia, quoniam sint dimissi: & cum exaggeratione, causæ dimissionis proponantur. De

G 2

d.

dimisso in exhortationibus dicatur, quod iterum ardentem petat ingredi Societatem. Externis insinuentur causæ dimissionis illæ, ob quas vulgus nos odio habet: sic enim plausibilior erit dimissio quorumcunque.

Si dimissus habeat creditum, contra nos dicendo: obvietur huic rei per nostros graves Viros, qui dictis dimissi opponant auctoritatem Societatis, famam, fructum quem facit in Ecclesia Dei, bonam existimationem Vitæ & doctrinæ, ob quæ Regibus, Principibus & Magnatibus, sunt à confessionibus concionibusque: explicent Zelum nostrum in Proximos, multo magis in unumquemque hominem Societatis suæ. Invitentur ad prandia illi, apud quos dimissus videtur habere partes: quibus persuadendum est, ne faveant dimisso, & teneri eos præsumere pro religione. Quo tempore causas dimissionis exponant, omnem eis probabilitatem ostendendo, & defectus dimissi omnes enucleate exponendo, nihil omittendo.

Esto, dubia aliqua sint: caveant dimissos promovere ad ulla beneficia ecclesiastica, nisi aut dederint non modicam pecuniam, aut sua bona inscripserint, aut singulari modo testati fuerint, se esse amicos Societatis. Id etiam Principi & Regi persuadeant confessarii: ut collaturi alicui honores, argumentum accipiant ejus ex liberalitate & bono affectu ejus in Societatem nostram, fundando ei Collegium, aut quid simile ei præstando.

Si contingat dimissos habere favores hominum: diligenter inquiratur in vitam ipsorum, & mores ac defectus, per amicos & devotas nostras Ordinis inferioris divulgent. Ipsæ ne dimissis faveant, aut apud se conservent dimissos, terreantur censuris, negetur absolutio si sint pertinaces. Laus dimissi extenuetur, argutis propositionibus ambiguisque, ita tamen: quod possint avertere animos hominum à dimisso, ut ejus fidem minuere Successus mali, qui accidunt dimissis, evulgentur cum magna commiseratione, in exhortatione, ut reliqui terreantur, & vel invitati maneant in Societate.

12.

De delectu Juvenum pro Societate, modoque eos retinendi.

Summa arte & industria opus est, ut recipiantur Juvenes ingenii boni, forma non contemnenda, genere nobiles, & opulenti. Ut tales pertrahantur, ostendatur illis favor à Scholarum Præfectis: non permittantur vexari à Præceptoribus: laudentur crebrius: dentur ipsis munera: accipiantur ad veniam, tractentur fructibus: in solemnitatibus accipiantur ad Refectorium. Cum aliis ad virgas descendendum, objicienda crimina ex aliquibus conjecturis, iratus vultus ostendendus, acrius compellendi ac reprehendendi: juvenilis ætas ad omnia mala quod sit in illis proclivis, ostendatur: nisi religiosi fiant, damnatione æterna terrendi. Dum in Societatem admitti petunt, non statim admittantur: differantur ad tempus: interim foveantur: in colloquiis, commenderetur illis suave institutum: ira enim magno desiderio crescente alacrius instabunt admitti.

Et si voluerit postea exire aliquis ex talibus, revocetur illi ardens studium quo ingressum in Societatem urgebat.

Quoniam vero maxima est difficultas, in alliciendis Senatorum filiis, & hominum ditiorum in Patria: si tales sint, mittantur Romam ad Novitiatum: prius tamen præmoneatur de ipsis Generalis, aut Provincialis Romanus. Quod si in Germaniam, Galliam, Italiam venerint, & Societatem affectaverint: sine scrupulo suscipiantur in illis dominiis, in quibus Monarcha Societati est addictus. Sub tali enim Domino hæc & similia erunt peragenda: si quidem illius Subditi, cum nostro favore indigeant, non facile contra nos insurgent, & si insurgant nihil lucrabuntur.

Non omittantur occasiones inducendi filios eorum, qui studiorum causa ad nostra gymnasia ex aliis Provinciis, veniunt: maxime tunc, cum incipiunt pecuniam amittere, & partim pudore amissæ pecuniæ, partim metu Parentum aut Affinium, ob molestias, quas timeant, induci se sinunt. Res habuit bonum successum in Germanis & Polonis.

Inconstantia occurrendum, pro qualitate personæ, exhortationibus de malo successu dimissorum. Ut vero Parentes & Affines ingredientium ad nos sint contenti: ostendatur excellentia instituti nostri, & tantus applausus Mundi: & honor qui defertur à Principibus Societati.

In-

Insinuent se in intimam familiaritatem ipsorum, reddantque eos contentos: si id necessitas & personæ dignitas postulabit.

13.

De Monialibus.

Caveant offendere Moniales nostri Confessarii: cum tantæ sint benefactrices, ut aliquæ foundationem juverint Collegiorum, plurimæ mediam dotem dederint, annuente Monasterio & Abbatissa. Quare ob clausuram, non eas molestant: relinquant Episcopis. Conseruent potius favorem Monalium: ne contra nos agant ob dimidiatas dotes, easque exprobrent nostris datas.

14.

De Casibus reservatis & causis dimittendi à Societate.

Præter casus descriptos in instructione, à quibus solus superior absolvat, aut ordinarius Confessarius ex ejus licentia (hos casus videlicet, sodomiam, fornicationem, adulterium, stuprum, tactus impudicos maris aut foeminae: & si quis quacunque ratione moliatur contra societatem, qualicunque Zelo) sciant esse causas dimissionis à societate: nec prius absolvantur, quam extra Confessionem promiserint, se id manifestaturos, per se, vel per Confessarium, Superiorem. Qui si advertet, peccatum esse cum complice, aut in grave damnum Societatis: non absolvat, nisi poenitens promittat, aut se ipsum scripturum hac de re Generali, aut dederit facultatem scribendi Confessario, aut Superiorem, de tali causa. Alias nullo modo absolvat poenitentem. Generalis vero, casu poenitentis cognito, recollata cum Secretario, de casu poenitentis id concludet, quod pro Societate expedire videbit, & tali poenitenti dimissionem ex Societate assignabit. Quam si acceptare voluerit: nunquam valide poterit absolvi. Id faciendum conclusimus cum Theologis nostris, in casibus reservatis & approbatione sedis Apostolicæ, frustra quibusdam repugnantibus. Taceat tamen Confessarius, ob id dimittendum à Societate poenitentem. Si dixerit de se poenitens extra Confessionem, dimittatur.

Si dicere noluerit: Serveretur cum ipso illa ordinatio scripta contra fictos. Interim tamdiu non absolvatur, quamdiu noluerit dicere extra Confessionem.

Si aliqui ex Confessariis nostris audierint, aliquam externam personam, cujuscunque Sexus cum homine Societatis rem turpem habuisse: non eam prius absolvant, quam extra Confessionem dicat nostrum. Et si dixerit, dimittatur noster: externa persona absolvatur.

Si duo ex nostris Sodomiam committent: qui non manifestabit, dimittatur: qui prior manifestabit, retineatur in societate, sed ita mortificetur, ut (velit nolit) post parva interjecta mora, aliam sequatur.

Poterit etiam societas, cum sit corpus quoddam, his de causis, se exonera- re personis, si successu temporis eosprehenderit esse crassos in moribus & loquela: imo quascunque viderint superiores causas; Generali monito, quemlibet à societate dimittent. Ut citius dimittantur, vexentur, fiant omnia contra inclinationes eorum: negentur quæ petunt, esto res paucae sint: arceantur à studiis majoribus: dentur subtiles superiores, de quibus non sint contenti. Nec tales teneantur in societate, qui vexati insurgunt in superiorem, de eoque coram fratribus conqueruntur, aut displicere sibi dicunt, quæ fiunt in societate, quoad Viduas & directionem Rerum publicarum, laudantque Venetos à quibus pulsa societas.

Immediate, ante dimissionem acriter exagitetur dimittendus: amoveatur à certo officio, & nunc ad hoc, nunc ad illud officium obeundum, mittatur: interim reprehendatur, quod non beneficiat officium sibi commissum. Pro luci excessu, duriores assignentur poenitentiae: ex cathedra, tempore mensæ, defectus recitentur, ita ut confundatur. Et per idem tempus, dum notabilem impatientiam ostenderit, aliis audientibus & videntibus, tanquam is, qui est aliis scandalo, dimittatur, prius tamen res ejus revideantur; & aliquo jubeatur ire, ad vineam, vel vicinum Collegium, interim quo in loco minime sperat, in eo dimittatur.

Qui conservari & foveri debeant ex personis Societatis.

Primum locum tenent strenui operarii, qui non modo spirituale societatis bonum, sed etiam temporale, promoveant: ut sunt opulentarum viduarum Confessarii, qui dum ad decrepitam ætatem accedunt, amoveantur à viduis, & alii ipsis, cum recentibus viribus & ætate sufficiantur. His concedantur quæcunque petent in cibo, vestitu aliisque rebus, nec vexentur à Ministris pœnitentiis. Contra tales non sint creduli superiores.

Habeatur & eorum ratio, qui defectus minimos, in aliis notatos, superiori deferunt: aut positi in officio Ministri, subministri, Bedelli, alios mortificare sciunt, non ex affectu, sed amore disciplinæ religiosæ.

Foveantur Juvenes illi, qui sunt affines nostrorum Benefactorum, & Fundatorum, quare mittendi ad studia Romanam. Si studeant in propria Provincia, concedantur illis ea, quibus foveri possint.

Fiat gratia illis etiam Juvenibus, qui nondum resignationem bonorum fecerunt pro societate: post factum, pane, non lacte, pascendi.

Nec illi postremum locum habeant, qui multos selectos Juvenes ad societatem inducunt, tanquam bene affecti instituto societatis.

De Contemptu Divitiarum.

Ne nimium nobis affectum adscribant divitiarum: juvabit, mediocres non admittere eleemosynas, pro ordinariis officiis, quæ fiunt à nostris. Negentur sepulturæ viles in templis nostris. Cum viduis acrius agant, quæ se exhausterunt dando nostris. Idem faciendum cum personis nostris, qui pro societate fecerunt resignationem. Imo quando tales dimittantur, aut nihil eis reddendo, aut saltem bene detrahendo ob sumtus à societate eorum causa præstitos.

Hæc arcana præcepta diligenter servant penes se superiores, & paucis idque gravibus ea patribus communicent, ex illisque instruant alios, quomodo serviant cum fructu societati, neque ut scripta ab altero, sed ut ex peculiari prudentia deprompta, aliis communicent. Quod si (absit) in manus externorum hæc monita veniant: quoniam sinistre ea interpretabuntur: negentur hoc sensu esse societatis; per istos confirmando è nostris, de quibus certo scitur eos talia ignorare. Opponantur his privatis monitis generalia monita, & ordinationes impressæ aut scriptæ, his contrariæ. Demum inquirantur annon ab aliquo è nostris prodita sint (neque enim superior ullus erit, tam negligens in asservandis tantis secretis societatis) & si in aliquem vel leves erunt conjuncturæ illi imputetur & è societate dimittatur.

F I N I S.

CATALOGVS LIBRORVM.

MAGNUM OECUMENICUM CONSTANTIENSE CONCILIUM de Universali Ecclesiæ Reformatione Unione, & Fide VI. Tomis Comprehensum. IMPERATORIS SIGISMUNDI Consilio Anno M. CCCC XV. XVI. XVII. XVIII. sub cælo Germanico Magnificentissime celebratum, IMPERATORIS LEOPOLDI gratia Anno MDCXCVI. XCVII. XCVIII. XCIX. in Germaniæ sinu Gloriosissime Resuscitatum, Brunsvicensium Ducis RUDOLPHI AUGUSTI Auspiciis ex ingenti antiquissimorum & Fide dignissimorum MSCtorum mole & profundis Veteris illius ævi tenebris in Majorum gloriam & posteritatis emolumentum diligentissime erutum ac recensitum multisque Figuris æneis exornatum Opera & Lahore HERMANNI von der Hardt Cœnobii Mariæbergensis Præpositi & Academ. Juliæ Profess. in Fol. Ex Officina Grossiana.

TOMUS I. Rerum Concilii OECUMENICI Constantiensis DE UNIVERSALI ECCLESIASTICÆ disciplinæ reformatione quæ res antiquæ IMPERATORE SIGISMUNDO sapientissime moderante ante hæc tria prope Secula gestæ, Augustissimo ac Inviçissimo IMPERATORE LEOPOLDO Clementissime Annuente, Felicissimis Auspiciis Serenissimi Principis ac Domini, DN. RUDOLPHI AUGUSTI Brunsvic. ac Luneburg. Ducis &c. ad Ecclesiasticæ historiæ lucem, Germanicæ gentis decus, elegantiorisque doctrinæ, in hoc olim Concilio suscitata gloriam, ex inæstimabili Germaniæ & Angliæ thesauro literario, antiquissimorum MSCtorum Cæsareorum, Ducalium, Academicorum, aliorumque plurimum ingenti numero ad vectorum ope erutæ ac illustratæ Cura & Labore HERMANNI von der Hardt/ Serenissimæ ejus celsitudini à literis, & in Acad. Julia Ling. Orientalium Profess. in Fol.

TOMUS II. RERUM Concilii OECUMENICI Constantiensis, DE PACE UNIONE ECCLESIAE. Quæ res antiquæ immensis laboribus & expensis CÆSARIS SIGISMUNDI ante hæc tria fere Secula confectæ sub Augustissimi CÆSARIS LEOPOLDI Imperio resuscitate felicissimis auspiciis Serenissimi Principis ac DN. DN. RUDOLPHI AUGUSTI Brunsvic. ac Luneburg. DUCIS &c. Ad Cæsareæ Majestatis gloriam & Ecclesiasticæ Historiæ Lucem ex antiquissimis & authenticis Codicib⁹ MSCtis Cæsareis Electoralibus, Ducalibus, Academicis aliisque pluribus erutæ ac recensitæ, Cura & Labore HERMANNI von der Hardt/ in Fol.

fitæ, Cura & Labore HERMANNI von der Hardt/ in Fol.

TOMUS III. RERUM Concilii Constantiensis DE RELIGIONIS ET FIDEI MOMENTIS. Quæ res antiquæ in laudato Concilio CÆSARE SIGISMUNDO per quadriennium ferme olim ventilatæ. Nunc, tribus pene Seculis elapsis, CÆSARE LEOPOLDO, Felicissimis Auspiciis Serenissimi Principis ac DN. DN. RUDOLPHI AUGUSTI Brunsvic. ac Luneburg. DUCIS &c. ad Pristinorum Ecclesiæ Factorum lucem, ex antiquissimis Codicibus MSCtis Cæsareis, Ducalibus & Academicis erutæ ac recensitæ ab HERMANNO von der Hardt/ in Fol.

TOMUS IV. RERUM Concilii Constantiensis. CORPUS ACTORUM ET DECRETORUM Magni Constantiensis Concilii de Ecclesiæ Reformatione Unione ac Fide. Sessionibus Generalibus XLV. Congregationibus Ferme Millensis Cæsare Sigismundo Quatuor Fere annorum circulo à mense Novembri Anni M CCCC XIV. usque ad mensem Junium, Anni M CCCC XVIII. Magno molimine confectum nunc demum post tot Secula, Augustissimo Cæsare Leopoldo Felicissimis Auspiciis Serenissimi Principis RUDOLPHI AUGUSTI Brunsvic. ac Luneburg. DUCIS ex antiquissimis & autentis MSCtis Cæsareis, Ducalibus & Academicis integre & plene erutum ac in Lucem productum ab Hermanno von der Hardt/ Academ. Jul. Prof. in Fol.

TOMUS V. Rerum Universalis Concilii Constantiensis DE PRÆCLARO APPARATU & incomparabili Pompa magni hujus Concilii. Quo ordine, decore ac splendore infinitæ res sacræ & civiles confectæ qui memorabilis in Oecumenico hoc primo in Germania Concilio in Consultando ordo, cum venerabili universi cœtus dignitate, Cæsare Sigismundo tribus ab hinc Seculis primum adornatus. Mox in Oecumenico secundo in Germania Concilio Basileæ a vide admissus nunc sera ætate Cæsare Leopoldo resuscitatus, felicissimis Auspiciis Serenissimi Principis Rudolphi Augusti Brunsvic. ac Luneburg DUCIS in Germanicæ gentis imperiique Sacri Gloriam perennemque posteritatis memoriam ex antiquissimis Codicibus MSCtis Cæsareis, Ducalibus & Academicis Collustratus Opera HERMANNI von der Hardt/ Præpositi Monasterii Mariæbergensis, Academiae Juliæ Professoris & h. t. Prorektoris in Fol.

TO-

TOMUS VI. Rerum Oecumenici Concilii Constantiensis DE AUTOKITATE JURE ET FATIS Magni hujus Concilii. Quæ præclara Majorum monumenta in Publico Concilii theatro Cæsare Sigismundo quondam orbi exposita, nunc sera ætate CÆSARE LEOPOLDO resuscitata, Felicissimisque Auspiciis Serenissimi Principis RUDOLPHI AUGUSTI Brunsvic. ac Luneburg. DUCIS ad Ecclesiasticæ Historiæ Lucem Majorum Gloriam ac posteritatis emolumentum ex antiquissimis Codicibus MSCtis Cæsareis Ducalibus & Academicis recensita ab HERMANNO von der Harte / Cœnobii Mariæbergensis Præposito, Academ. Juliæ Professore & Pro-Rectore. in Fol.

JOHANNIS GERHARDI, S.S. THEOL. DOCT. & in Academia Jen. PROF. PUBL. CONFESSIO CATHOLICA; in qua doctrina, Catholica & Evangelica quam Ecclesiæ Augustanæ Confessionni addicte profitentur, ex Romano-Catholicorum Scriptorum suffragiis confirmatur,

in quatuor Tomos distributa, Quorum I. De Principio & mediis nostræ vere Catholicæ, & de Principiis & Mediis Pontificiæ Religionis. II. De Verbo Dei, Christo, Pontifice Romano, Conciliis, Ecclesia. III. De Clericis Monachis Laicis, Purgatorio, Beatitudine & cultu Sanctorum Sacramentis Baptismo, Confirmatione, Sacramento Eucharistiæ, Missa. IV. De Pœnitentia, Extrema Unctione, Sacramento Ordinis, Matrimonio, gratia primi hominis, Amissione Gratiæ & Statu peccati, Gratiæ & libero arbitrio, Justificatione & de bonis Operibus in particulari agit. Præmio hujus Operis præfixus est Schematismus, plenissimus compendiosissimam epitomen vel accuratissimam delineationem totius Operis nervosissime exhibens: In Fine non solum Index Locorum Scripturæ, tum ab objectionibus, tum Exceptionibus Pontificiorum in quatuor hisce Tomis, vindicatorum additus est, sed etiam insuper eidem novus plane, Index Rerum & Verborum, ad felicem hujus Libri usum apprime utilis & maxime necessarius accessit. In Fol.

F I N I S.

Okolicsanyi, Paulus

Historia diplomatica de statu religionis evangelicae in Hungaria

S.l. 1710

2 H.ref. 37

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10328891-2

VD18 14557959-001